

ព្រះ

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយោ

អបទាន

។ នមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ខុទ្ទកនិកាយ

អបទាន-អដ្ឋកថា

(បឋមោភាគោ)

គន្ថាវម្ពកថា

វុទ្ធិត្វា សិរសា សេដ្ឋំ, ពុទ្ធមប្បដិបុគ្គលំ;
ព្រោយ្យសាគរមុត្តិល្អំ, តិល្អំ សំសារសាគរំ។

តថេវ បរមំ សន្តំ, គម្ពីរំ ទុទ្ធសំ អណ្ណំ;
ភវាភវកំ សុទ្ធិំ, ធម្មំ សម្ពុទ្ធបូជិតំ។

តថេវ អនយំ សង្ឃំ, អសង្គំ សង្ឃមុត្តមំ;
ឧត្តមំ ធឹក្ខណោយ្យានំ, សន្តិជ្រ្ចិយមនាសវំ។

កតេន តស្ស ឯតស្ស, បណាមេន វិសេសតោ;
រតនត្ថយេ វិសេសេន, វិសេសស្សាទរេន មេ។

ថេរេហិ ធិរេហិ, អាគមញ្ញហិ វិញ្ញាតិ;
“អបទានដ្ឋកថា ភន្តេ, កាតញ្ញា”តិ វិសេសតោ។
បុនប្បនាទរេនេវ, យាចិតោហំ យសស្សិភិ;
តស្មាហំ សាបទានស្ស, អបទានស្សសេសតោ។

វិសេសនយធិបស្ស, ធិបិស្សំ បិដកត្ថយេ;
យថា ចាឡិនយេនេវ, អត្ថសំវណ្ណានំ សុភំ។

កេន កត្ត កតា ចេតំ, ភាសិតំ ធម្មមុត្តមំ;
កិមត្ថំ ភាសិតញ្ចេតំ, ឯតំ វត្វាវិធិ តតោ។

និទានេសុ កោសល្លត្ថំ, សុខុគ្គហណាធារណំ;
តស្មា តំ តំ វិធិ វត្វា, បុញ្ញបរិវិសេសិតំ។

បុរា សីហឡកាសាយ, ចោរាណាដ្ឋកថាយ ច;
បបិតំ តំ ន សាធម្មតិ, សាធូនំ ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ។

តស្មា តមុបនិស្សាយ, ចោរាណាដ្ឋកថានយំ;
វិវេជ្ជត្វាវិរុទ្ធត្ថំ, វិសេសត្ថំ បកាសយំ;
វិសេសវណ្ណានំ សេដ្ឋំ, ករិស្សាមត្ថវណ្ណានន្តិ។

និទានកថា

“កេន កត្ត កតា ចេតំ, ភាសិតំ ធម្មមុត្តម”ន្តិ ច, “ករិស្សាមត្ថវណ្ណាន”ន្តិ ច
បដិញ្ញាតត្តា សា បនាយំ អបទានស្សត្ថវណ្ណានា ទូរេនិទានំ, អវិទូរេនិទានំ,
សន្តិកេនិទានន្តិ ឥមា និ តីណិ និទានានិ ទស្សេត្វា វណ្ណាយមាធា យេ នំ សុណាន្តិ,
តេហិ សមុទាកមតោ បដ្ឋាយ វិញ្ញាតត្តា យស្មា សុដ្ឋវិញ្ញាតា នាម ហោតិ,
តស្មា នំ តានិ និទានានិ ទស្សេត្វាវ វណ្ណាយិស្សាម។

តត្ថ អាទិតោ តាវ តេសំ និទានានំ បរិច្ឆេទោ វេទិតញ្ចោ។
ធិបត្តវចាទមូលស្មិត្តោ កតាភិទីហារស្ស មហាសត្តស្ស យាវ វេស្សន្តវត្តភារា
ចរិត្វា តុសិតបុរេ និព្ពត្តិ, តាវ បរត្តោ កថាមត្តោ ទូរេនិទានំ នាម។

តុសិតកវនតោ បន ចរិត្វា យាវ ពោធិមណ្ឌោ សព្ពញ្ញតប្បត្តិ, តាវ បវត្តោ
កថាមគ្គោ អវិទូរេនិទានំ នាម។ សន្តិកេនិទានំ បន តេសុ តេសុ ឋានេសុ
វិហារតោ តស្មី តស្មីយេវ ឋានេលព្ពតីតិ។

១. ទូរេនិទានកថា

តត្រិទំ ទូរេនិទានំ នាម - ឥតោ កិរ កប្បសតសហស្សាធិកានំ ចតុន្នំ
អសង្ខ្រ្ឃយ្យានំ មត្តកេ អមរវតី នាម នគរំ អហោសិ។ តត្ថ សុមេធា នាម
ព្រាហ្មណោ បដិវសតិ, ឧភតោ សុជាតោ មាតិតោ ច បិតិតោ ច,
សំសុទ្ធកហាលីកោ យាវ សត្តមា កុលបរិវដ្តា, អក្ខិត្តោ អនុបកុដ្ឋោ
ជាតិវាទេន, អភិរូទោ ធស្សនីយោ ចាសាធិកោ បរមាយ វណ្ណោចាគូរតាយ
សមន្មាគតោ។ សោ អញ្ញំ កម្មំ អកត្វា ព្រាហ្មណសិប្បមេវ ឧគ្គណ្ហិ។ តស្ស
ធមារកាលេយេវ មាតាបិតរោ កាលមកំសុ។ អថស្ស រាសីវឌ្ឍកោ អមច្ឆោ
អាយចោត្ថកំ អាហារិត្វា សុវណ្ណរជតមណីមុត្តាធិភិរតេ គព្ពេវិវិត្វា “ឯត្ថកំ
តេ, កុមារ, មាតុ សន្តកំ, ឯត្ថកំ បិតុ សន្តកំ, ឯត្ថកំ អយ្យកបយ្យកាន”ន្តិ
យាវ សត្តមា កុលបរិវដ្តា ធនំ អាចិត្តិត្វា “ឯតំ បដិបដ្ឋាហី”តិ អាហា។
សុមេធបណ្ឌិតោ ចិន្តេសិ - “ឥមំ ធនំ សំហារិត្វា មយ្ហំ បិតុបិតាមហាធមោ
បរលោកំ គច្ឆន្តា ឯកកហាបណាម្បិ គហេត្វា ន គតា, មយា បន គហេត្វា
គមនការណំ កាតុំ វដ្តតី”តិ, សោ រញ្ជោ អាហេចេត្វា នគរេ ភេរី ចរាបេត្វា
មហាជនស្ស ធានំ ធឪ្វា តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិ។ ឥមស្ស បនត្ថស្ស អាវិការត្ថំ
ឥមស្មី ឋានេ សុមេធកថា កថេតព្ពា។ សា បនេសា កិញ្ញាបិ ពុទ្ធវិសេ និរន្តរំ
អាគតាយេវ, កាថាពន្លេន បន អាគតត្តា ន សុដ្ឋ ចាកជា, តស្មា តំ អន្តរន្តរា
កាថាសម្ពន្ធដីបកេហិ វចនេហិ សន្ធិ កថេស្សាម។

សុមេធកថា

កប្បសតសហស្សាធិកានញ៉ា ចតុន្នំ អសន្ន្យយានំ មត្តកេ ទសហិ
សន្នេហិ អវិវិត្តំ “អមរវតី”តិ ច “អមរ”ន្តិ ច លទ្ធនាមំ នគរំ អហោសិ, យំ
សន្ធាយ ពុទ្ធវិសេ វុត្តំ -

“កេប្ប ច សតសហស្សេ, ចតុរោ ច អសន្និយេ;
អមរំ នាម នគរំ, ទស្សនេយ្យំ មនោរមំ;
ទសហិ សន្នេហិ អវិវិត្តំ, អន្ធមានសមាយុត”ន្តិ។ (ពុ. វិ. ២.១-២);

តត្ថ ទសហិ សន្នេហិ អវិវិត្តន្តិ ហត្ថិសន្នេន អស្សសន្នេន រថសន្នេន
ភេរិសន្នេន មុទិដ្ឋសន្នេន វិណាសន្នេន ភីតសន្នេន សង្ខសន្នេន សម្មសន្នេន
តាឡសន្នេន “អស្មាថ បិវេថ ខាទថា”តិ ទសមេន សន្នេនាតិ ឥមេហិ ទសហិ
សន្នេហិ អវិវិត្តំ អហោសិ។ តេសំ បន សន្នានំ ឯកទេសមេវ គហេត្វា -

“ហត្ថិសន្នំ អស្សសន្នំ, ភេរិសង្ខវថានិ ច;
ខាទថ បិវេថ ថេវ, អន្ធមានេន យោសិត”ន្តិ។ -

ពុទ្ធវិសេ (ពុ. វិ. ២.៣-៥) ឥមំ កាថំ វត្វា -

“នគរំ សព្ពុដ្ឋសម្បន្នំ, សព្ពកម្មមុចាគតំ;
សត្តវតនសម្បន្នំ, នាណាជនសមាកុលំ;
សមិទ្ធិំ នេវនគរំ, អារាសំ បុញ្ញកម្មិនំ។

“នគរេ អមរវតិយា, សុមេធា នាម ព្រាហ្មណោ;
អនេកកោដិសន្និចយោ, បហូតជនធម្មាវា។

“អដ្ឋាយកោ មន្តជរោ, តិណ្ណំ វេទាន ចារត្វ;
លក្ខណេ ឥតិហាសេ ច, សធម្មេ ចារមី គតោ”តិ។ - វុត្តំ;

អថេកទិវសំ សោ សុមេធបណ្ឌិតោ ឧបរិចាសាធរាតលេ រហោគតោ
ហុត្វា បល្លង្គំ អាភុទិទ្វា និសិន្នោ ឯវំ ចិន្តេសិ - “បុណ្ណវេ, បណ្ឌិត,
បដិសន្ធិគ្គហណំ នាម ទុក្ខំ, តថា និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ សរីរស្ស ភេទនំ, អហព្វា
ជាតិធម្មោ, ជរាធម្មោ, ព្យាធិធម្មោ, មរណាធម្មោ, ឯវំភូតេន មយា អជាតី អជរំ
អព្យាធិ អមរណំ អទុក្ខំ សុខំ សីតលំ អមតមហានិព្ពានំ បរិយេសិតុំ វុដ្ឋតិ។
អវស្សំ ភវតោ មុច្ឆិត្វា និព្ពានកាមិនា ឯកេន មគ្គេន ភវិតព្ព”ន្តិ។ តេន វុត្ថំ -

“រហោគតោ និសិន្នោ, ឯវំ ចិន្តេសហំ តទា;
ទុក្ខោ បុណ្ណវោ នាម, សរីរស្ស ច ភេទនំ។

“ជាតិធម្មោ ជរាធម្មោ, ព្យាធិធម្មោ សហំ តទា;
អជរំ អមរំ ខេមំ, បរិយេសិស្សាមិ និព្ពត្តិ។

“យំនូនិមំ បូតិកាយំ, នាណកុណាបបូរិតំ;
ធម្មយិត្វាន គច្ឆេយ្យំ, អនបេក្ខោ អនត្តិកោ។

“អត្ថិ ហេហិតិ សោ មគ្គោ, ន សោ សក្កា ន ហេតុយេ;
បរិយេសិស្សាមិ តំ មគ្គំ, ភវតោ បរិមុត្តិយា”តិ។

តតោ ឧត្តរិមិ ឯវំ ចិន្តេសិ - “យថា ហិ លោកេ ទុក្ខស្ស បដិបក្ខក្ខតំ សុខំ
នាម អត្ថិ, ឯវំ ភវេ សតិ តប្បដិបក្ខេន វិភវេនាមិ ភវិតព្ពំ។ យថា ច ឧណ្ហោ សតិ
តស្ស វូបសមក្ខតំ សីតលម្បិ អត្ថិ, ឯវំ រាគគ្គិអាទីនំ វូបសមេន និព្ពានេនាមិ
ភវិតព្ពំ។ យថា នាម ចាបស្ស លាមកស្ស ធម្មស្ស បដិបក្ខក្ខតោ កល្យាណោ
អនវដ្ឋក្ខតោ ធម្មាមិ អត្ថិយេវ, ឯវំមេវ ចាបិកាយ ជាតិយា សតិ
សព្ពជាតិខេបនតោ អជាតិសម្ព័ន្ធតេន និព្ពានេនាមិ ភវិតព្ពមេវ”តិ។ តេន វុត្ថំ -

“យថាបិ ធុក្ខេវវិជ្ជន្តេ, សុខំ នាមបិ វិជ្ជតិ;
ឯវំ ភវេវិជ្ជមានេ, វិភវោបិច្ឆិតព្ពកោ។

“យថាបិ ឧណ្ហោវិជ្ជន្តេ, អបរំវិជ្ជតិ សីតលំ;
ឯវំ តិវិជ្ជតិវិជ្ជន្តេ, និព្ពានម្បិច្ឆិតព្ពកំ។

“យថាបិ ចាបេវិជ្ជន្តេ, កល្យាណមបិ វិជ្ជតិ;
ឯវំ មេវ ជាតិ វិជ្ជន្តេ, អជាតិបិច្ឆិតព្ពក”ន្តិ។

អបរម្បិ ចិន្តេសិ - “យថា នាម គូជរាសិម្ហិ និមុគ្គន បុរិសេន ទូរតោ
បញ្ចវណ្ណបទុមសញ្ញន្តំ មហាតទ្យាកំ ធិស្វា ‘កតវេន នុ ខោ មគ្គន ឯត្ថ
គន្ធព្ព’ន្តិ តំ តទ្យាកំ គវេសិតុំ យុត្តំ។ យំ តស្ស អគវេសនំ, ន សោ តទ្យាកស្ស
នោសោ, បុរិសស្សេវ នោសោ។ ឯវំ កិលេសមលដោវនេ
អមតមហានិព្ពានតទ្យាកេ វិជ្ជន្តេ យំ តស្ស អគវេសនំ, ន សោ
អមតមហានិព្ពានតទ្យាកស្ស នោសោ, បុរិសស្សេវ នោសោ។ យថា ច ចោវេហិ
សម្បវិវាតោ បុរិសោ បលាយនមគ្គវិជ្ជមានេបិ សចេ ន បលាយតិ, ន សោ
មគ្គស្ស នោសោ, បុរិសស្សេវ នោសោ។ ឯវំ មេវ កិលេសេហិ បរិវាវេត្វា
គហិតស្ស បុរិសស្ស វិជ្ជមានេយេវ និព្ពានកាមិម្ហិ សិវេ មគ្គ មគ្គស្ស អគវេសនំ
នាម ន មគ្គស្ស នោសោ, បុរិសស្សេវ នោសោ។ យថា ច ព្យាធិបីឡិកោ បុរិសោ
វិជ្ជមានេ ព្យាធិតិកិច្ចកេ វេជ្ជេ សចេ តំ វេជ្ជំ គវេសិត្វា ព្យាធិ ន តិកិច្ចាបេតិ, ន
សោ វេជ្ជស្ស នោសោ, បុរិសស្សេវ នោសោ។ ឯវំ មេវ យោ កិលេសព្យាធិបីឡិកោ
កិលេសរូបសមមគ្គកោវិធិវិជ្ជមានេមេវ អាចរិយំ ន គវេសតិ, តស្សេវ នោសោ,
ន កិលេសវិធាសកស្ស អាចរិយស្ស នោសោ”តិ។ តេន វុត្តំ -

“យថា គូជគតោ បុរិសោ, តទ្យាកំ ធិស្វាន បូរិតំ;

ន គវេសតិ តំ តឡាកំ, ន ទោសោ តឡាកស្ស សោ។

“ឯវំ កិលេសមលនោវេ, វិជ្ជន្តេ អមតន្តឡេ;

ន គវេសតិ តំ តឡាកំ, ន ទោសោ អមតន្តឡេ។

“យថា អវិហំ បរិវុទ្ធោ, វិជ្ជន្តេ គមនម្បថ;

ន បលាយតិ សោ បុរិសោ, ន ទោសោ អញ្ញាសស្ស សោ។

“ឯវំ កិលេសបរិវុទ្ធោ, វិជ្ជមានេ សិវេ បថ;

ន គវេសតិ តំ មគ្គំ, ន ទោសោ សិវមញ្ញសេ។

“យថា បិ ព្យាធិតោ បុរិសោ, វិជ្ជមានេ តិកិច្ចកេ;

ន តិកិច្ចាបេតិ តំ ព្យាធិ, ន ទោសោ សោ តិកិច្ចកេ។

“ឯវំ កិលេសព្យាធិហិ, ទុក្ខិតោ បរិបិដ្ឋិតោ;

ន គវេសតិ តំ អាចរិយំ, ន ទោសោ សោ វិនាយកេ”តិ។

អបរម្មិ ចិន្តេសិ - “យថា មណ្ឌានកជាតិកោ បុរិសោ កណ្តោ អាសត្តំ
កុណបំ ធម្មត្វា សុខំ គច្ឆយ្យ, ឯវំ មយាបិ ឥមំ បូតិកាយំ ធម្មត្វា អនបេក្ខន
និព្វាននគរំ បរិសិតតំ។ យថា ច នរោរិយោ ឧក្ការភូមិយំ ឧទ្ធារបស្សាវំ កត្វា ន
តំ ឧច្ឆន្តេន វា អាទាយ, ទុស្សន្តេន វា វេបេត្វា គច្ឆន្តិ, ជិតុច្ឆមាទា បន អនបេក្កាវ,
ធម្មត្វា គច្ឆន្តិ, ឯវំ មយាបិ ឥមំ បូតិកាយំ អនបេក្ខន ធម្មត្វា
អមតនិព្វាននគរំ បរិសិតំ វុដ្ឋតិ។ យថា ច នាវិកា នាម ជន្នំ ឆាវំ អនបេក្កាវ
ធម្មត្វា គច្ឆន្តិ, ឯវំ អបរម្មិ ឥមំ នវហិ វណមុខេហិ បក្សវន្តំ កាយំ ធម្មត្វា
អនបេក្កា និព្វានបុរំ បរិសិស្សមិ។ យថា ច បុរិសោ នាទាវតនានិ អាទាយ
ចោរេហិ សទ្ធិ មគ្គំ គច្ឆន្តោ អត្តនោ វតននាសភយេន តេ ធម្មត្វា ខេមំ មគ្គំ

គណ្ណាតិ, ឯវំ អយម្បិ ករណីយោ រតនីលោប កោរោសទិសោ។ សចាបំ
ឯត្ថ តណ្ហំ ករិស្សមិ, អរិយមគ្គកុសលធម្មរតនំ មេ នស្សិស្សតិ, តស្មា មយា
ឥមំ កោរោសទិសំ កាយំ ធម្មេត្វា អមតមហានិព្វាននករំ បរិសិទ្ធី វដ្តតិ” តិ។ តេន
វុត្តំ -

“យថាបិ កុណាបំ បុរិសោ, កណ្ណោ ពទ្ធិំ ជិគ្ខន្ធិយ;
មោចយិទ្ធាន គច្ឆេយ្យ, សុខំ សេរី សយំវសី។

“តថេវិមំ បូតិកាយំ, នាណកុណាបសញ្ចាយំ;
ធម្មយិទ្ធាន គច្ឆេយ្យំ, អនបេក្ខា អនត្ថិកា។

“យថា ឧទ្ធារជ្ជានម្ហិ, ករិសំ នរោរិយោ;
ធម្មយិទ្ធាន គច្ឆន្តិ, អនបេក្ខា អនត្ថិកា។

“ឯវមេវាបំ ឥមំ កាយំ, នាណកុណាបបូរិសំ;
ធម្មយិទ្ធាន គច្ឆិស្សំ, វច្ឆំ កត្វា យថា កុដី។

“យថាបិ ជជ្ជំ នារំ, បលុក្កំ ឧទកាហិនី;
សាមី ធម្មេត្វា គច្ឆន្តិ, អនបេក្ខា អនត្ថិកា។

“ឯវមេវាបំ ឥមំ កាយំ, នវច្ឆិទ្ធិំ ធុរស្សវំ;
ធម្មយិទ្ធាន គច្ឆិស្សំ, ជីល្ហានារំវ សាមិកា។

“យថាបិ បុរិសោ ចោរេហិ, គច្ឆន្តោ ភណ្ណាមាទិយ;
ភណ្ណាច្ឆេទភយំ ទិស្វា, ធម្មយិទ្ធាន គច្ឆតិ។

“ឯវមេវ អយំ កាយោ, មហាកោរោសមោវិយ;

បហាយិមំ គមិស្សមិ, កុសលន្ទេនា ភយា”តិ។

ឯវំ សុមេធបណ្ឌិតោ នាណវិជាហិ ឧបមាហិ ឥមំ នេក្ខម្ហបសំហិតំ អត្ថំ
ចិន្តត្វា សកនិវេសនេ អបរិមិតកោគក្ខន្ធិ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន កបណាទិកាធិនំ
វិស្សន្តត្វា មហានានំ ទត្វា វត្ថុកាមេ ច កិលេសកាមេ ច បហាយ
អមរនគរតោ និក្ខមិត្វា ឯកកោវ ហិមវន្តេ ធម្មិកំ នាម បព្ពតំ និស្សយ
អស្សមំ កត្វា តត្ថ បណ្ឌាសាលញ្ច ចង្គ្គមញ្ច មាបេត្វា បញ្ចហិ នីវរណានោសេហិ
វុទ្ធិតំ “ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ”តិអាទិនា នយេន វុត្តហិ អដ្ឋហិ ការណាគុណេហិ
សមុបេតំ អភិញ្ញាសម្ពាតំ ពលំ អាហារិតុំ តស្មី អស្សមបទេ
នវនោសសមន្នាគតំ សាជកំ បជហិត្វា, ធូរនសគុណាសមន្នាគតំ វាកចីវ
និវាសេត្វា, ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិ។ ឯវំ បព្ពជិតោ អដ្ឋនោសសមាភិណ្ណំ តំ
បណ្ឌាសាលំ បហាយ ទសគុណាសមន្នាគតំ វុក្ខម្ហលំ ឧបកត្វា សព្ពំ ធម្មាវិកតី
បហាយ បវត្តជលកោជនោ ហុត្វា និសង្គដ្ឋានចង្គ្គមនវសេនេវ បធានំ
បទហន្តោ សត្វាហព្ពន្តរេយេវ អដ្ឋន្នំ សមាបត្តិនំ បញ្ចន្នញ្ច អភិញ្ញានំ លាភី
អហោសិ។ ឯវំ តំ យថាបត្តិតំ អភិញ្ញាពលំ ចាបុណី។ តេន វុត្ថំ -

“ឯវាហំ ចិន្តយិត្វាន, នេកកោជិសតំ ធនំ;
នាថានាថានំ ទត្វាន, ហិមវន្តមុចាគមី។

“ហិមវន្តស្សវិទូរេ, ធម្មិកោ នាម បព្ពតោ;
អស្សមោ សុកតោ មយ្ហំ, បណ្ឌាសាលា សុមាបិតា។

“ចង្គ្គមំ តត្ថ មាបេសី, បញ្ចនោសវិវុទ្ធិតំ;
អដ្ឋគុណាសមុបេតំ, អភិញ្ញាពលមាហរី។

“សាជកំ បជហី តត្ថ, នវនោសមុចាគតំ;

វាក៏ដំរើ ឆ្លើយស្រី, ឆ្ងាទសគុណមុចាគតំ។

“អដ្ឋនោសសមាភិក្ខុណំ, បដហី បណ្ណាសាលកំ;

ឧចាគមី រុក្ខមូលំ, គុណោ ធនបុចាគតំ។

“វាបិតំ រោបិតំ ធម្មំ, បដហី និវេសេសតោ;

អនេកគុណាសម្បជ្ជំ, បវត្ថុជលមាធិយី។

“តត្ថប្បធានំ បដហី, និសង្គជ្ជានចង្គមេ;

អព្ពន្ធរម្មិ សត្តាហោ, អភិញ្ញាពល ចាបុណី”ន្តិ។

តត្ថ “អស្សរោ សុកតោ មយ្ហំ, បណ្ណាសាលា សុមាបិតា”តិ ឥមាយ បន
ចាឡិយា សុមេធបណ្ណិតោ អស្សមបណ្ណាសាលចង្គមា សហត្ថា មាបិតាវិយ
រុត្តា។ អយំ បនេត្ថ អត្ថោ - មហាសត្តញ្ញំ “ហិមវន្តំ អដ្ឋោគាហោត្វា អដ្ឋ
ធម្មិកបព្ពតំ បរិសិស្សតិ”តិ ទិស្វា សក្កោវិស្សកម្មនេវបុត្តំ អាមន្តេសិ - “តាត,
អយំ សុមេធបណ្ណិតោ ‘បព្ពទិស្សមី’តិ និក្ខន្តោ, ឯតស្ស វេសនជ្ជានំ
មាបេហី”តិ។ សោ តស្ស វេចនំ សម្បជ្ជិត្វា រមណីយំ អស្សមំ, សុគុត្តំ
បណ្ណាសាលំ, មនោរមំ ចង្គមញ្ញា មាបេសិ។ ភគវា បន តទា អត្ថនោ
បុញ្ញានុភារេន និប្បន្នំ តំ អស្សមបទំ សន្ធាយ “សារិបុត្ត, តស្មី ធម្មិកបព្ពតេ -

“អស្សរោ សុកតោ មយ្ហំ, បណ្ណាសាលា សុមាបិតា;

ចង្គមំ តត្ថ មាបេសី, បញ្ចនោសវិវដ្ឋិត”ន្តិ។ -

អាហា។ តត្ថ សុកតោ មយ្ហន្តិ សុដ្ឋ កតោ មយា។ បណ្ណាសាលា សុមាបិតាតិ
បណ្ណាច្ឆននសាលាបិ មេ សុមាបិតា អហោសិ។

បញ្ចោសវិវដ្តិតន្តិ បញ្ចមេ ចង្គ្គមនោសា នាម ថន្ទ្រវិសមតា, អន្តោរុក្ខតា,
 គហនច្ឆន្ទតា, អតិសម្ពាធតា, អតិវិសាលតាតិ។ ថន្ទ្រវិសមភូមិភាគស្ម័ញ្ញា
 ចង្គ្គមេ ចង្គ្គមន្តស្ស ចាទា រុដ្ឋន្តិ, ដោជា ឧដ្ឋហន្តិ, ចិត្តំ ឯកគ្គតំ នលភតិ,
 កម្មជ្ជានំវិបដ្ឋតិ។ មុទុសមតលេ បន ជាសុវិហារំ អាគម្ម កម្មជ្ជានំ សម្មដ្ឋតិ។
 តស្មា ថន្ទ្រវិសមភូមិភាគតា ឯកោ នោសោតិ វេទិតញោ។ ចង្គ្គមស្ស អន្តោ វា
 មជ្ឈេ វា កោជិយំ វា រុក្ខេ សតិ បមាធមាគម្ម ចង្គ្គមន្តស្ស នលាជំ វា សីសំ វា
 បដិហញ្ញតិ អន្តោរុក្ខតា ទុតិយោ នោសោ។ តិណាលតាធិគហនច្ឆន្ទេ ចង្គ្គមេ
 ចង្គ្គមន្តោ អន្តការវេលាយំ ឧរតាធិកេ ចាលោ អក្កមិត្វា វា មារេតិ, តេហិ វា
 ធន្នោ ទុក្ខំ អាបដ្ឋតិ គហនច្ឆន្ទតា តតិយោ នោសោ។ អតិសម្ពាធន ចង្គ្គមេ
 វិត្តារតោ រតនិកេ វា អឌ្ឍរតនិកេ វា ចង្គ្គមន្តស្ស បរិច្ឆេទេ បក្ខុលិត្វា នទាបិ
 អង្គុលិយោបិ ភិដ្ឋន្តិ អតិសម្ពាធតា ចតុត្ថោ នោសោ។ អតិវិសាលេ ចង្គ្គមេ
 ចង្គ្គមន្តស្ស ចិត្តំ វិធាវតិ, ឯកគ្គតំ នលភតិ អតិវិសាលតា បញ្ចមោ
 នោសោ។ បុថុលតោ បន ទិយឌ្ឍរតនំ ទីសុ បស្សេសុ រតនមត្តំ អនុចង្គមំ
 ទីយតោ សដ្ឋិហត្ថំ មុទុតលំ សមវិប្បកិណ្ណាវាលុកំ ចង្គ្គមំ វដ្ឋតិ ចេតិយគិរិម្ហិ
 ទីបប្បសាទកមហាមហិណ្ឌុត្ថវស្ស ចង្គ្គមំ វិយ, តាធិសំ តំ អហោសិ។ តេនាហ
 - “ចង្គ្គមំ តត្ថ មាបេសី, បញ្ចោសវិវដ្តិត”ន្តិ។

អដ្ឋគុណសមុបេតន្តិ អដ្ឋហិ សមណសុខេហិ ឧបេតំ។ អដ្ឋមាធិ
 សមណសុខានិ នាម ធនធាញ្ញបរិគ្គហាការោ,
 អនវដ្ឋបិណ្ឌាចាតបរិយេសនកាវោ, និព្ពុតបិណ្ឌាចាតកុញ្ញនកាវោ, វដ្ឋបីឡេត្វា
 ធនសារំ វា សីសកហាបណាធិនិ វា គណ្ណាន្តេសុ រាជកុលេសុ
 វដ្ឋបីឡេនកិលេសាកាវោ, ឧបករណេសុ និច្ឆន្ទរាគកាវោ, ចោរវិលោបេ
 និព្ពយកាវោ, រាជរាជមហាមត្តេហិ អសំសជ្ជកាវោ, ចតុសុ ទិសាសុ
 អប្បដិហតកាវោតិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - “យថា តស្មី អស្សមេ វសន្តេន សក្កា

ហោរា ៩ មាន ៧ អដ្ឋសុខានិវិទ្ធិតុំ, ឯ ៧ អដ្ឋគុណសមុបេតំ តំ អស្សមំ
មាបេសិ"ន្តិ។

អភិញ្ញាតលមាហាវិទ្ធិ បច្ឆា តស្មី អស្សមេ វសន្តោ កសិណាបិកម្ពំ កត្វា
អភិញ្ញាតញ្ច សមាបត្តិនញ្ច ឧប្បាទនត្ថាយ អនិច្ចតោ ច ទុក្ខតោ ច វិបស្សនំ
អារកិក្ខា ថាមប្បត្តំ វិបស្សនាពលំ អាហារី។ យថា តស្មី វសន្តោ តំ ពលំ
អាហារីតុំ សក្កោមិ, ឯ ៧ តំ អស្សមំ អភិញ្ញត្ថាយ វិបស្សនាពលស្ស អនុច្ឆរិកំ
កត្វា មាបេសិ"ន្តិ អត្ថោ។

សាដកំ បដហី តត្ថ, នវនោសមុចាគតន្តិ ឯត្ថាយំ អនុបុត្តិកថា។ តនា កិរ
កុដិលេណាចង្គមាទិបដិមណ្ឌិតំ បុប្ផបកដលូបគរុក្ខសញ្ញា រមណីយំ
មធុរសលីលាសយំ អបគតវាឱមិគភីសនកសកុណំ បរិវេកក្ខមំ អស្សមំ
មាបេត្វា អលង្កតចង្គមស្ស ឧកោសុ អន្តេសុ អាលម្ពនដលកំ សំវិជាយ
និសីទនត្ថាយ ចង្គមវេមជ្ឈេ សមតលំ មុក្កវណ្ណាសិលំ មាបេត្វា អន្តោ
បណ្ណាសាលាយ ជដាមណ្ឌលវាកចរិតិទណ្ឌកុណ្ឌិកាទិកេ តាបសបរិក្ខារេ
មណ្ឌាបេ ចានីយយដចានីយសម្ព័ចានីយសរាវានិ, អគ្គិសាលាយំ
អង្គារកបល្លធារុអាទីនីតិ ឯ ៧ យំ យំ បព្ពជិតានំ ឧបការាយ សំវត្ថុតិ, តំ សព្វំ
មាបេត្វា បណ្ណាសាលាយ ភិត្តិយំ - "យេ កេចិ បព្ពជិតុកាមា ៩ មេ បរិក្ខារេ
គហេត្វា បព្ពជន្ត" តិ អក្ខរានិ ជិន្និត្វា ទេវលោកមេវ គតេ វិស្សកម្មទេវបុត្ត
សុមេធបណ្ឌិតោ ហិមវន្តចានេ គិរិកន្ធិរាជុសារេន អត្ថនោ និវាសានុបំ
ជាសុកដ្ឋានំ ឱលោកេន្តោ នទីនិវត្តនេ វិស្សកម្មនិម្មិតំ សក្កទត្តិយំ រមណីយំ
អស្សមំ ទិស្វា ចង្គមនកោជី គន្ធា បទវឱញ្ញំ អបស្សន្តោ "ធុរំ បព្ពជិតា
ធុរកាមេ ភិត្តំ បរិយេសិត្វា កិលន្តរុចា អាគន្ធា បណ្ណាសាលំ បរិសិត្វា និសីទ្ហា
ភវិស្សន្តិ" តិ ចិន្តេត្វា ថោកំ អាគមេត្វា "អតិវិយ ចិរាយន្តិ, ជានិស្សរមី" តិ

បណ្ណាសាលាទ្វារវិវិត្យា អន្តោ បរិសិត្យា ឥតោ ចិតោ ច ឌីលោកេន្តោ
មហាភិក្ខុយំ អក្ខរានិ វាចេត្វា “មយ្ហំ កប្បិយបរិក្ខារា ឯតេ, ឥមេ គហេត្វា
បព្ពជិស្សាមី” តិ អត្តនា និវត្តចារុតំ សាជកយុតំ បដហី។ តេនាហ “សាជកំ
បដហី តត្ថា” តិ។ ឯវំ បរិដ្ឋោ អហំ, សារិបុត្ត, តស្សំ បណ្ណាសាលាយំ សាជកំ
បដហី។

នវនោសមុចាគតន្តិ សាជកំ បដហន្តោ នវ នោសេ ទិស្វា បដហិន្តិ ធិបេតិ។
តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិតានញ្ចំ សាជកស្មី នវ នោសា ឧបជ្ឈហន្តិ។ មហាគ្សភារោ
ឯកោ នោសោ, បរេបដិពទ្ធតាយ ឧប្បជ្ឈនភារោ ឯកោ, បរិភោគេនលហំ
កិលិស្សនភារោ ឯកោ, កិលិដ្ឋោ ហិ ជោវិតញ្ចោ ច រជិតញ្ចោ ច ហោតិ,
បរិភោគេន ជីវណភារោ ឯកោ, ជិណ្ឌាស្ស ហិ តុន្នំ វា អគ្គឡានំ វា កាតព្វំ
ហោតិ, បុន បរិយេសនាយ ទុរភិសម្ភវភារោ ឯកោ, តាបសបព្ពជ្ឈាយ
អសារុប្បភារោ ឯកោ, បច្ចត្តិកានំ សាធារណភារោ ឯកោ, យថា ហិ នំ
បច្ចត្តិកា ន គណ្ណន្តិ, ឯវំ គោបេតញ្ចោ ហោតិ, បរិភុញ្ញន្តស្ស វិភូសនដ្ឋានភារោ
ឯកោ, គហេត្វាវិចរន្តស្ស ខន្ធការមហិច្ឆភារោ ឯកោតិ។

វាកថីរំ និវាសេសិន្តិ តទាហំ, សារិបុត្ត, ឥមេ នវ នោសេ ទិស្វា សាជកំ
បហាយ វាកថីរំ និវាសេសី, មុញ្ញតិណំ ហិរំ ហិរំ កត្វា គន្តេត្វា កតំ វាកថីរំ
និវាសនចារុបនត្ថាយ អាទិយិន្តិ អត្ថោ។

ទ្វាទស គុណមុចាគតន្តិ ទ្វាទសហិ អាទិសំសេហិ សមម្ពាគតំ។
វាកថីរស្មីញ្ចំ ទ្វាទស អាទិសំសា - អប្បគ្សំ សុន្ទរំ កប្បិយន្តិ អយំ តាវ ឯកោ
អាទិសំសោ, សហត្ថា កាតុំ សក្កាតិ អយំ ទុតិយោ, បរិភោគេន សណិកំ
កិលិស្សតិ, ជោវិយមាទេមិ បបញ្ចោ នត្តិតិ អយំ តតិយោ, បរិភោគេន
ជិណ្ឌាបិ សិព្វិតញ្ចភារោ ចតុត្ថោ, បុន បរិយេសន្តស្ស សុខេន ករណភារោ

បញ្ចមោ, តាបសបព្ពដ្ឋាយ សារុប្បភារោ ធន្នោ, បច្ឆតិកានំ និរុបភោគភារោ
សត្តមោ, បរិភុញ្ញន្តស្ស វិភូសនដ្ឋានភារោ អដ្ឋមោ, ធារណេ សល្លហុកភារោ
នវមោ, ចីវរបច្ឆយេ អប្បិច្ឆភារោ ទសមោ, វាកុប្បត្តិយា ធម្មិកអនវដ្ឋភារោ
ឯកាទសមោ, វាកចីវេ នដ្ឋេបិ អនបេក្ខភារោ ទ្វាទសមោតិ។

អដ្ឋនោសសមាកិណ្ណំ, បដហី បណ្ណាសាលកន្តិ កថំ បដហី? សោ កិរ
វរសាជកយុគំ ឌីមុញ្ញោ ចីវរវំសេ លក្ខិតំ អនោជបុប្ផធាមសទិសំ វត្ថំ វាកចីវំ
គហេត្វា និវាសេត្វា តស្សបរិ អបរំ សុវណ្ណវណ្ណំ វាកចីវំ បរិទហិត្វា
បុន្នាកបុប្ផសន្តរសទិសំ សខុរំ អជិនចម្ពំ ឯកំសំ កត្វា ជជាមណ្ឌលំ
បដិមុញ្ញិត្វា ចូឡាយ សទ្ធិំ និច្ចលភាវករណត្ថំ សារសូចី បវេសេត្វា
មុត្តាជាលសទិសាយ សិក្កាយ បវាឡវណ្ណំ កុណ្ឌិកំ ឌីទហិត្វា តីសុ ហំនេសុ
វង្គំ កាជំ អាទាយ ឯកិស្សា កាជកោជិយា កុណ្ឌិកំ, ឯកិស្សា
អង្គុសបច្ឆិតទណ្ឌកាទីនិ ឌីលគ្គេត្វា ខារិកាជំ អំសេ កត្វា ទក្ខិណោន ហត្ថេន
កត្តរទណ្ណំ គហេត្វា បណ្ណាសាលតោ និក្ខមិត្វា សដ្ឋិហត្ថេ មហាចដ្ឋមេ
អបរាបរំ ចដ្ឋមន្តោ អត្ថនោ វេសំ ឌីលោកេត្វា - “មយ្ហំ មនោវថោ មត្តកំ បត្តោ,
សោភតិ វត មេ បព្ពដ្ឋា, ពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធាទីហិ សព្វេហិ ដីរបុរិសេហិ វណ្ណិតា
ថោមិតា អយំ បព្ពដ្ឋា នាម, បហីនំ មេ គិហិពន្ធនំ, និក្ខន្តោស្មិ នេក្ខម្ពំ, លទ្ធា មេ
ឌត្តមបព្ពដ្ឋា, កិរស្សមិ សមណធម្មំ, លភិស្សមិ មគ្គជលសុខ”ន្តិ
ឌស្សហជាតោ ខារិកាជំ ឌីតាវេត្វា ចដ្ឋមវេមជ្ឈេ មុត្តវណ្ណាសិលាបដ្ឋេ
សុវណ្ណបដិមា វិយ និសិន្នោ ទិវសភាគំ វីតិនាមេត្វា សាយន្តសមយំ
បណ្ណាសាលំ បរិសិត្វា ពិទលមញ្ញកបស្សេ កដ្ឋត្ថិកាយ និបន្នោ សរីរំ ឌតុំ
គាហាបេត្វា ពលវបច្ឆសេ បពុជ្ឈិត្វា អត្ថនោ អាគមនំ អារដ្ឋេសិ - “អហំ
យរាវាសេ អាទីនំ ទិស្វា អមិតកោគំ អនន្តយសំ បហាយ អរញ្ញំ បរិសិត្វា
នេក្ខម្ពគវេសកោ ហុត្វា បព្ពដិតោ។ ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ បមាទចារំ ចរិតុំ ន

វដ្តតិ, បរិវេកញ៉ា បហាយ វិចារន្តំ មិច្ឆាវិតក្កមក្ខិកា ខាទន្តិ, ឥនាទិ មយា
វិវេកមនុព្រហ្មេតុំ វដ្តតិ, អហញ្ញា យរាវាសំ បលិពោធតោ ទិស្វា និក្ខន្តោ,
អយញ្ញា មនាទា បណ្ណាសាលា, ពេលុវបក្កវណ្ណា បរិកណ្ណាកតា ភូមិ, រជតវណ្ណា
សេតភិក្ខុយោ, កថាទាទាទវណ្ណំ បណ្ណាជ្ជនំ, វិចិត្តត្ថរណាវណ្ណា
ពិទលមញ្ញាកោ, និវាសជាសុកំ វសនជ្ជានំ, ន ឯត្តោ អតិវេកតរាវិយ មេ
គេហសម្បទា បញ្ញាយតី"តិ បណ្ណាសាលាយ ទោសេ វិចិនត្តោ អដ្ឋទោសេ
បស្សី។

បណ្ណាសាលបរិភោគស្មិត្តិ អដ្ឋ អាទិនវា - មហាសមាម្រេន ទព្វសម្ភារេ
សមោធានេត្វា ករណាបរិយេសនភារោ ឯកោ អាទិនវា,
តិណបណ្ណាមត្តិកាសុ បតិកាសុ តាសំ បុនប្បនំ ឯបេតព្វតាយ
និពទ្ធជគ្គនភារោ ទុតិយោ, សេនាសនំ នាម មហាល្លកស្ស ចាបុណាតិ,
អវេលាយ វុដ្ឋាបិយមានស្ស ចិត្តកក្កតា ន ហោតីតិ ឧដ្ឋាបនិយភារោ
តតិយោ, សីតុណ្ហាទិបជិយាតេន កាយស្ស សុខុមាលករណភារោ ចតុត្តោ,
គេហំ បរិដ្ឋេន យំកិត្តិ ចាបំ សក្កា កាតុន្តិ ករហាបដិច្ឆាទនភារោ បញ្ញាមោ,
“មយ្ហ”ន្តិ បរិក្កហាករណភារោ ធម្មោ, គេហស្ស អត្ថិភារោ នាមេស
សទុតិយកវាសោវិយាតិ សត្តមោ, ឧកាមផ្តុលយរកោឡិកាទិនំ
សាធារណតាយ ពហុសាធារណភារោ អដ្ឋមោ។ ឥតិ ឥមេ អដ្ឋ អាទិនវេ ទិស្វា
មហាសត្តោ បណ្ណាសាលំ បជហិ។ តេនាហា - “អដ្ឋទោសសមាភិណ្ណំ, បជហិ
បណ្ណាសាលក”ន្តិ។

ឧបាគមី វុក្ខមូលំ, គុណោ ទសបុបាគតន្តិ ធន្តំ បដិក្ខិបិត្វា ទសហិ
គុណេហិ ឧបេតំ វុក្ខមូលំ ឧបគតោស្មិតិ វទតិ។ តត្រិមេ ទស គុណា -
អប្បសមាម្ពតា ឯកោ គុណោ, ឧបគមនមត្តកមេវ ហិ តត្ថ ហោតីតិ។

អប្បជិដគ្គនតា ទុតិយោ, តញ្ញា សម្មជ្ជម្បិ អសម្មជ្ជម្បិ បរិភោគជាសុកំ
ហោតិយេវ។ អនុដ្ឋាបនិយភារោ តតិយោ។ គរហំ នប្បជិដ្ឋានេតិ, តត្ថ ហិ ចាបំ
ករោន្តោលដ្ឋតីតិ គរហាយ អប្បជិដ្ឋន្តភារោ ចតុត្ថោ។ អញ្ញោកាសវាសោវិយ
កាយំ ន សន្តម្ពតីតិ កាយស្ស អសន្តម្ពនភារោ បញ្ចមោ,
បរិគ្គហករណភារោ ធរដ្ឋោ, គេហាលយបដិក្ខេចោ សត្តមោ។
ពហុសាធារណោ គេហាវិយ “បដិដគ្គិស្សមិ នំ, និក្ខមថា”តិ និហរណាការោ
អដ្ឋមោ, វសន្តស្ស សប្បីតិកភារោ នវមោ, វុក្ខមូលសេនាសនស្ស
គតគតជ្ជានេ សុលភតាយ អនបេក្ខភារោ ទសមោតិ ឥមេ ទសគុណោ ទិស្វា
វុក្ខមូលំ ឧបគតោស្មីតិ វទតិ។

ឥមាទិ ហិ ឯត្ថកានិ ការណានិ សល្លក្ខេត្វា មហាសត្តោ បុនទិវសេ
ភិក្ខាយ កាមំ ចារិសិ។ អថស្ស សម្មត្ថកាមេ មនុស្សា មហាន្តេន ឧស្សាហេន
ភិក្ខុំ អទំសុ។ សោ ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា អស្សមំ អាគម្ម និសីទិត្វា ចិន្តេសិ -
“នាហំ ‘អាហារំ លភាមី’តិ បព្ពជិតោ, សិនិទ្ធាហារោ នាមេស
មានមទបុរិសមទេ វឡេតិ, អាហារមូលកស្ស ច ទុក្ខស្ស អន្តោ នតិ, យំនូនាហំ
វាបិតរោបិតធម្មានិព្ពត្តកំ អាហារំ បដហិត្វា បវត្ថុជលភោជនោ ភវេយ្យ”ន្តិ។
សោ តតោ បដ្ឋាយ តថា កត្វា យដេន្តោ វាយមន្តោ សត្វាហព្ពន្ធរេយេវ អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ បញ្ច ច អភិញ្ញាយោ និព្ពត្តេសិ។ តេន វុត្ថំ -

“វាបិតំ រោបិតំ ធម្មំ, បដហី និវសេសតោ;
អនេកគុណាសម្បជ្ជំ, បវត្ថុជលមាទិយី។

“តត្ថប្បធានំ បទហី, និសង្ខជ្ជានចង្គមេ;
អព្ពន្ធម្ហិ សត្តាហោ, អភិញ្ញាពល ចាបុណិ”ន្តិ។

ទីបង្គំរោ ពុទ្ធា

ឯវំ អភិញ្ញាតលំ បត្វា សុមេធាបសេ សមាបត្តិសុខេនវីតិនាមេន្ត
ទីបង្គំរោ នាម សត្តា លោកេ ឧទទាធិ។ តស្ស បដិសន្ធិជាតិពោធិ
ធម្មចក្កប្បវត្តនេសុ សកលាបិ ធនសហស្សិលោកធាតុ សង្គម្មិ សម្មកម្មិ
សម្មវេធិ, មហាវិវំ វិ, ទូត្តិស បុព្វនិមិត្តានិ ចាតុរហេសុំ។ សុមេធាបសោ
សមាបត្តិសុខេនវីតិនាមេន្តា នេវ តំ សទ្ធមស្សោសិ, ន ច តានិ និមិត្តានិ
អទ្ធិស។ តេន វុត្តំ -

“ឯវំ មេ សិទ្ធិប្បត្តស្ស, វសីភូតស្ស សាសនេ;
ទីបង្គំរោ នាម ជិនោ, ឧប្បជ្ជិ លោកនាយកោ។

“ឧប្បជ្ជន្តេ ច ជាយន្តេ, ពុជ្ឈន្តេ ធម្មទេសនេ;
ចតុរោ និមិត្តេ នាទ្ធិសំ, ឈានវតិសមប្បិតោ”តិ។

តស្មី កាលេ ទីបង្គំរោធនសពលោ ចតុបិ វិណាសវសតសហស្សេហិ
បរិវុតោ អនុបុព្វេន ចារិកំ ចរមាណោ រម្មំ នាម នគរំ បត្វា
សុទស្សនមហាវិហារេ បដិវសតិ។ រម្មនគរវាសិនោ “ទីបង្គំរោ កិរ
សមណីស្សរោ បរមាភិសម្ពោធិ បត្វា បវត្តវរធម្មចក្កោ អនុបុព្វេន ចារិកំ
ចរមាណោ អម្ពាភំ រម្មនគរំ បត្វា សុទស្សនមហាវិហារេ បដិវសតិ”តិ សុត្វា
សប្បិនវនីតាធិនិ ចេវ ភេសជ្ជានិ វត្តច្ឆានានិ ច កាហាបេត្វា
គន្ធមាលាធិហត្ថា យេន ពុទ្ធា, យេន ធម្មោ, យេន សង្ឃោ, តន្តិដ្ឋា តប្បណា
តប្បញ្ញាហ ហុត្វា សត្វា ឧបសង្កម្មិត្វា វន្តិត្វា គន្ធមាលាធិហិ បូជេត្វា ឯកមន្តំ
និសិដ្ឋា ធម្មទេសនំ សុត្វា ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កមីសុ។

តេ បុណ្យសេ មហាទានំ សង្ខត្វា នករំ អលង្ករិត្វា ទសពលស្ស
អាគមនមគ្គំ អលង្ករោន្តា ឧទកភិទ្ធគ្នា នេសុ បំសុំ បក្ខិមិត្វា សមំ ភូមិតលំ
កត្វា រជតបង្កវណ្ណំ វាលុកំ អាកិរន្តិ, លាដេ ចេវ បុច្ឆានិ ចរិកិរន្តិ,
នាធារិរាគេហិ វត្ថេហិ ធនបជាគេ ឧស្សាបេន្តិ, កទលិយោ ចេវ
បុណ្ណាយជបន្តិយោ ច បតិជ្ជាបេន្តិ។ តស្មី កាលេ សុមេធតាបសោ អត្តនោ
អស្សមបទា អាកាសំ ឧគ្គត្វា, តេសំ មនុស្សានំ ឧបរិភាគេន អាកាសេន
គច្ឆន្តោ តេ ហជ្ជតុដ្ឋេ មនុស្សេ ទិស្វា “កី ទុខោ ការណា”ន្តិ អាកាសតោ ឡើយ
ឯកមន្តំ បិតោ មនុស្សេ បុច្ឆិ - “អម្ពោ, កស្ស តុម្ពេ ឥធវិសមំ មគ្គំ
អលង្ករោថា”តិ? តេន វុត្ថំ -

“បច្ឆន្តទេសវិសយេ, និមន្តេត្វា តថាគតំ;
តស្ស អាគមនំ មគ្គំ, សោធន្តិ តុដ្ឋមានសា។

“អហំ តេន សមយេន, និក្ខមិត្វា សកស្សមា;
ធុនន្តោ វាកចីរានិ, គច្ឆាមិ អម្ពេវ តទា។

“វេទជាតំ ជនំ ទិស្វា, តុដ្ឋហជ្ជំ បមោទិតំ;
ឡើហិត្វាន គគនា, មនុស្សេ បុច្ឆិ តាវទេ។

“តុដ្ឋហជ្ជោ បមុទិតោ, វេទជាតោ មហាជនោ;
កស្ស សោធិយតិ មគ្គោ, អញ្ជាសំ វុដុមាយន”ន្តិ។

មនុស្សា អាហំសុ - “ភន្តេ សុមេធន, ន ត្វំ ជាតាសិ, ធិបង្ករោ ទសពលោ
សម្មាសម្ពុទ្ធា សម្ពោធិ បត្វា បវត្តវរធម្មចក្កោ ចារិកំ ចរមាណោ អម្ពាភំ នករំ
បត្វា សុទស្សនមហារិហារេ បជិវេសតិ។ មយំ តំ ភគវន្តំ និមន្តយិម្ព, តស្សេតំ
ពុទ្ធស្ស ភគវតោ អាគមនមគ្គំ អលង្ករោថា”តិ។ អថ សុមេធតាបសោ ចិន្តេសិ -

“ពុទ្ធាតិ ខោ យោសមត្ថកម្មំ លោកេ ទុល្លភំ, បកេវ ពុទ្ធប្បនោ, មយាបិ
ឥមេហិ មនុស្សហិ សទ្ធិ ទសពលស្ស មគ្គំ អលង្កិតុំ វដ្តតិ” តិ។ សោ តេ
មនុស្ស អាហា - “សចេ, ភោ, តុម្ពេ ឯតំ មគ្គំ ពុទ្ធស្ស អលង្ករោ, មយ្ហម្មំ ឯកំ
ឌីកាសំ ទេ, អហម្មំ តុម្ពេហិ សទ្ធិ មគ្គំ អលង្កិតុំ វដ្តតិ” តិ។ តេ “សាធ្វ” តិ
សម្មជិដ្ឋិត្វា “សុមេធតាបសោ ឥទ្ធិមា” តិ ជានន្តា ឧទកកិដ្ឋោកាសំ
សល្លក្ខត្វា - “តុំ ឥមំ ហំនំ អលង្ករោហិ” តិ អទំសុ។ សុមេធា ពុទ្ធវា មុណំ បីតិ
គហេត្វា ចិន្តេសិ - “អហំ ឥមំ ឌីកាសំ ឥទ្ធិយា អលង្កិតុំ បហោមិ, ឯវំ
អលង្កិតោ ន មំ បរិតោសេស្សតិ, អដ្ឋ មយា កាយវេយ្យវច្ឆំ កាតុំ វដ្តតិ” តិ
បំសុំ អាហារិត្វា តស្មី បទេសេ បក្ខិបិ។

តស្ស តស្មី បទេសេ អនិដ្ឋិតេយវ ទីបង្គំទសពលោ មហានុភាវានំ
ធម្មភិញ្ញានំ ឌីណាសវានំ ចត្វហិ សតសហស្សហិ បរិវតោ ទេវតាសុ
ទិព្ភគន្ធមាលាទីហិ បូជយន្តាសុ ទិព្ភតុរិយេហិ វដ្តន្តាសុ ទិព្ភសង្ក្កតេសុ
បរិត្តេន្តេសុ មនុស្សេសុ មាណសកេហិ គន្ធមាលាទីហិ ចេវ តុរិយេហិ ច
បូជយន្តេសុ អនោបមាយ ពុទ្ធលីលាយ មនោសិលាតលេ វិជម្ពមនោ សីហោ
វិយ តំ អលង្កិតបដិយត្តំ មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។ សុមេធតាបសោ អក្ខិទិ ឧម្ពុលេត្វា
អលង្កិតមគ្គេន អាគច្ឆន្តស្ស ទសពលស្ស
ទុត្តិសមហាបុរិសលក្ខណបដិមណ្ឌិតំ អសីតិយា អនុញ្ញានេហិ អនុញ្ញាតំ
ព្យាមប្បកាយ សម្មវិវាទំ មណីវណ្ណាគគនតលេ នានប្បការា វិជ្ជុលតាវិយ
អាវេឡាវេឡក្ខតា ចេវ យុគឡយុគឡក្ខតា ច ធម្មណ្ណាយនពុទ្ធវស្មិយោ
វិស្សជ្ជន្តំ រូបសោភគ្គប្បត្តំ អត្តការំ ឌីលោកេត្វា - “អដ្ឋ មយា ទសពលស្ស
ជីវិតបរិច្ឆាគំ កាតុំ វដ្តតិ, មា ភគវា កលលំ អក្កមិ, មណីជលកសេតុំ បន
អក្កមន្តោវិយ សទ្ធិ ចត្វហិ ឌីណាសវសតសហស្សហិ មម បិដ្ឋិ មទ្ធមានោ
គច្ឆតុ, តំ មេ ភវិស្សតិ ធីយវត្តំ ហិតាយ សុខាយា” តិ កេសេ មោចេត្វា

អជិនចម្បជជាមណ្ឌលវាក្សីរាជ កាឡវណ្ណា កលលេ បត្តវិទ្យា
មណិជលកសេតុវិយ កលលបិដ្ឋនិបដ្ឋិ។ តេន វុត្តំ -

“តេ មេ បុដ្ឋាវិយាកំសុ, ‘ពុទ្ធា លោកេ អនុត្តរេ;
ធិបត្តរោ នាម ជិនោ, ឧប្បន្និ លោកនាយកោ;
តស្ស សោធិយតិ មគ្គោ, អញ្ញសំ វដុមាយនំ’។

“ពុទ្ធាតិវចនំ សុត្វាន, បីតិ ឧប្បន្និ តាវនេ;
ពុទ្ធា ពុទ្ធាតិ កថយន្តោ, សោមនស្សំ បវេទយី។

“តត្ថ បុត្វាវិចិត្តេសី, តុដ្ឋា សំវិគ្គមានសោ;
‘ឥធ ពីជានិ រោមិស្សំ, ខណោ វេ មា ឧបច្ចតា’។

“យទិ ពុទ្ធស្ស សោធនេ, ឯកោកាសំ ទទាថ មេ;
អហម្មិ សោធយិស្សមិ, អញ្ញសំ វដុមាយនំ។

“អទំសុ តេ មមោកាសំ, សោធតុំ អញ្ញសំ តទា;
ពុទ្ធា ពុទ្ធាតិ ចិន្តេន្តោ, មគ្គំ សោធមហំ តទា។

“អនិដ្ឋិតេ មមោកាសេ, ធិបត្តរោ មហាមុនិ;
ចត្វាហិ សតសហស្សហិ, ធម្មតិញ្ញាហិ តាទិហិ;
ឧណាសវេហិ វិមលេហិ, បដិបន្និ អញ្ញសំ ជិនោ។

“បច្ចុគ្គមនា វុត្តន្តិ, វុត្តន្តិ ភេរិយោ ពហូ;
អាមោទិតា នវមរូ, សាធុការំ បវុត្តយុំ។

“នេវា មនុស្សេ បស្សន្តិ, មនុស្សបិ ច នេវតា;

ឧកោបិ តេ បញ្ចាលិកា, អនុយន្តិ តថាគតំ។

“ទេវា ធិព្ភេហិ តុរិយេហិ, មនុស្សា មាណុសេហិ ច;

ឧកោបិ តេ វជ្ជយន្តា, អនុយន្តិ តថាគតំ។

“ធិត្ថំ មន្ទារវំ បុប្ផំ, បទុមំ ចារិធត្ថកំ;

ធិសោធិសំ ឱកិវន្តិ, អាកាសនភគតា មរ។

“ធិត្ថំ ចន្ទនបុណ្ណាញ, វរគន្ធាញ កេវលំ;

ធិសោធិសំ ឱកិវន្តិ, អាកាសនភគតា មរ។

“ចម្បកំ សលលំ នីបំ, នាគបុណ្ណាគកេតកំ;

ធិសោធិសំ ឱកិវន្តិ, ភូមិវលគតា នរ។

“កេសេ មុញ្ញោត្វាហំ តត្ថ, វាកជីវញ ចម្ពកំ;

កលលេ បត្តិវត្វាន, អវកុដ្ឋោ និបជ្ជហំ។

“អក្កមិទ្ធាន មំ ពុទ្ធា, សហ សិស្សេហិ គច្ឆតុ;

មា នំ កលលេ អក្កមិត្ថ, ហិតាយ មេ ភវិស្សតី”តិ។

សោ បន កលលបិដ្ឋេ និបន្នកោវ បុន អក្ខិនិ ឱម្ពិលេត្វា
ធិបត្តិវន្តសពលស្ស ពុទ្ធសិរី សម្បស្សមាណោ ឯវំ ចិន្តេសិ - “សចេ អហំ ឥច្ឆេយ្យំ,
សត្តកិលេសេ ឈាបេត្វា សង្ឃនវកោ ហុត្វា វម្ពនគរំ បរិសេយ្យំ,
អញ្ញាតកវេសេន បន មេ កិលេសេ ឈាបេត្វា និព្វានប្បត្តិយា កិច្ចំ នត្ថិ,
យំនូនាហំ ធិបត្តិវន្តសពលោរិយ បរមាភិសម្ពោធិ បត្វា ធម្មនាវំ អាហេបេត្វា
មហាជនំ សំសារសាគរា ឧត្តារេត្វា បច្ឆា បរិនិព្វាយេយ្យំ, ឥទំ មយ្ហំ បតិវរ”ន្តិ។

តតោ អដ្ឋ ធម្មេ សមោធានេត្វា ពុទ្ធការាយ អភិធិហារំ កត្វា និបង្ខិ។ តេន វុត្ថំ

-

“បជ្ជិយំ និបន្នស្ស, ឯវំ មេ អាសិ ចេតសោ;
‘ឥច្ឆមាធា អហំ អដ្ឋ, កិលេសេ ឈាបយេ មម។

“កី មេ អញ្ញាតវេសេន, ធម្មំ សង្ខិកតេនិធន;
សត្តញ្ញាតំ ចាបុណិក្ខា, ពុទ្ធា ហេស្សំ សនេវកេ។

“កី មេ ឯកេន តិណ្ណេន, បុរិសេន ថាមទស្សនា;
សត្តញ្ញាតំ ចាបុណិក្ខា, សន្តារេស្សំ សនេវកំ។

“ឥមិនា មេ អធិការេន, កតេន បុរិសុត្ថមេ;
សត្តញ្ញាតំ ចាបុណិក្ខា, តាវេមិ ជនតំ ពហុ។

“សំសារសោតំ ធិន្ទិក្ខា, វិទ្ធិសេត្វា តយោ ភវេ;
ធម្មនាវំ សមារុយ្ហ, សន្តារេស្សំ សនេវក”ន្តិ។

យស្មា បន ពុទ្ធត្ថំ បត្តន្តស្ស -

“មនុស្សត្ថំ លិដ្ឋសម្បត្តិ, ហេតុ សន្តារទស្សនំ;
បព្ពដ្ឋា គុណសម្បត្តិ, អធិការោ ច ធនតា;
អដ្ឋធម្មសមោធានា, អភិធិហារោ សមិជ្ឈតី”តិ។

មនុស្សត្ថការស្មីយេវ ហិ វេត្វា ពុទ្ធត្ថំ បត្តន្តស្ស បត្តនា សមិជ្ឈតិ,
នាគស្ស វា សុបណ្ណស្ស វា នេវតាយ វា សក្កស្ស វា បត្តនា នោ សមិជ្ឈតិ។
មនុស្សត្ថការេវ បុរិសលិដ្ឋេ វិភស្សេវ បត្តនា សមិជ្ឈតិ, ឥត្ថិយា វា

បណ្ណាករនបុរសកុរុតោព្យញ្ញនកានំ វា នោ សមិជ្ឈតិ។ បុរិសស្សបិ តស្មី
អត្តភាវេ អរហត្តប្បត្តិយា ហេតុសម្បន្នស្សេវ បត្តនា សមិជ្ឈតិ, នោ
ឥតរស្ស។ ហេតុសម្បន្នស្សបិ ជីវមានពុទ្ធស្សេវ សន្តិកេ បត្តន្តស្សេវ បត្តនា
សមិជ្ឈតិ, បរិនិព្វតេ ពុទ្ធនេតិយសន្តិកេ វា ពោធិមូលេ វា បត្តន្តស្សេវ ន
សមិជ្ឈតិ។ ពុទ្ធានំ សន្តិកេ បត្តន្តស្សេវ បព្ពដ្ឋាលីវង្គេ វិភស្សេវ សមិជ្ឈតិ, នោ
គិហាលីវង្គេ វិភស្សេវ។ បព្ពដ្ឋិតស្សបិ បញ្ចកិញ្ញាអដ្ឋសមាបត្តិលាភិនោយេវ
សមិជ្ឈតិ, ន ឥមាយ គុណសម្បត្តិយា វិវហិតស្សេវ។ គុណសម្បន្នេនបិ យេន
អត្តនោ ជីវិតំ ពុទ្ធានំ បរិច្ចត្តំ ហោតិ, តស្សេវ ឥមិនា អធិការេន
អធិការសម្បន្នស្សេវ សមិជ្ឈតិ, ន ឥតរស្ស។ អធិការសម្បន្នស្សេវ យស្ស
ពុទ្ធការកធម្មានំ អត្ថាយ មហាន្តោ ធន្តោ ច ឧស្សហោ ច វាយាមោ ច បរិយេដ្ឋិ
ច, តស្សេវ សមិជ្ឈតិ, ន ឥតរស្ស។

តត្រិទំ ធន្តមហាន្តតាយ ឱបម្ភំ - សចេ ហិ ឯវមស្ស យោ
សកលចក្កវាឡ្យគព្ភំ ឯកោធកីក្ខុតំ អត្តនោ ពាហុពលេន ឧត្តរិទ្ធា ចារំ គន្ធី
សមត្ថោ, សោ ពុទ្ធត្ថំ ចាបុណាតិ។ យោ វា បន សកលចក្កវាឡ្យគព្ភំ
វេឡ្យគុម្ភសញ្ញន្នំ វិយូហិទ្ធា មទ្ធិទ្ធា បទសា គច្ឆន្តោ ចារំ គន្ធី សមត្ថោ, សោ
ពុទ្ធត្ថំ ចាបុណាតិ។ យោ វា បន សកលចក្កវាឡ្យគព្ភំ សត្តិយោ អាគោដេត្វា
និវន្តំ សត្តិជលសមាភិណ្ណំ បទសា អក្កមមា នោ ចារំ គន្ធី សមត្ថោ, សោ ពុទ្ធត្ថំ
ចាបុណាតិ។ យោ វា បន សកលចក្កវាឡ្យគព្ភំ វីតច្ចិតត្ថ្នារភិវតំ ចាទេហិ
មទ្ធមា នោ ចារំ គន្ធី សមត្ថោ, សោ ពុទ្ធត្ថំ ចាបុណាតិ។ យោ ឯតេសុ ឯកម្មិ
អត្តនោ ទុក្ខំ ន មញ្ញាតិ, “អហំ ឯតម្មិ តរិទ្ធា វា គន្ធា វា ចារំ គមិស្សមី” តិ ឯវំ
មហាន្តេន ធន្តេន ច ឧស្សហេន ច វាយាមេន ច បរិយេដ្ឋិយា ច សមន្នាគតោ
ហោតិ, ឯតស្សេវ បត្តនា សមិជ្ឈតិ, ន ឥតរស្ស។ តស្មា សុមេធតាបសោ ឥមេ
អដ្ឋ ធម្មេ សមោធានេត្វាវ ពុទ្ធការាយ អភិនិហារំ កត្វា និបដ្ឋិ។

ដំបង្គំរោបិ ភក្កវា អាគន្ធា សុមេធាតាបសស្ស សីសភាគេ ឋត្វា
មណីសីហាបញ្ចវំ ឧគ្សាដេន្តាវិយ បញ្ចវណ្ណាបសាទសម្បជ្ជានិ អក្ខិនិ ឧម្ពិលេត្វា
កលលបិដ្ឋេ និបន្នំ សុមេធាតាបសំ ទិស្វា “អយំ តាបសោ ពុទ្ធត្ថាយ អភិនិហារំ
កត្វា និបន្នោ, សមិជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ ឯតស្ស បត្តនា, ឧទាហុ នោ” តិ
អនាគតំសញ្ញាណំ បេសេត្វា ឧបដារេន្តោ - “ឥតោ កប្បសតសហស្សាធិកានិ
ចត្តារិ អសង្ខេយ្យានិ អតិក្កមិត្វា អយំ គោតមោ នាម ពុទ្ធា ភវិស្សតិ” តិ
ញត្វា ឋិតកោវ បរិសមជ្ឈេ ព្យាកាសិ - “បស្សថ នោ តុម្ភេ ឥមំ ឧគ្គតបំ
តាបសំ កលលបិដ្ឋេ និបន្នំ” តិ? “ឯវំ, ភន្តេ” តិ។ អយំ ពុទ្ធត្ថាយ អភិនិហារំ កត្វា
និបន្នោ, សមិជ្ឈិស្សតិ ឥមស្ស បត្តនា។ អយញ្ចិ ឥតោ
កប្បសតសហស្សាធិកានំ ចតុន្នំ អសង្ខេយ្យានំ មត្តកេ គោតមោ នាម
ពុទ្ធា ភវិស្សតិ។ តស្មី បនស្ស អត្តភាវេ កបិលវត្ថុ នាម នគរំ និវាសោ
ភវិស្សតិ, មាយា នាម ទេវី មាតា, សុទ្ធាននោ នាម រាជា បិតា, អគ្គសាវកោ
ឧបតិស្សោ នាម បេរោ, ធុតិយសាវកោ កោលិតោ នាម, ពុទ្ធបដ្ឋាកោ អានន្តោ
នាម, អគ្គសាវិកា ខេមា នាម ថេរី, ធុតិយសាវិកា ឧប្បលវណ្ណា នាម ថេរី
ភវិស្សតិ។ អយំ បរិបក្កញ្ញាណោ មហាភិនិក្ខមនំ កត្វា មហាបដានំ
បទហិត្វា និគ្រោធរុក្ខមូលេ ចាយាសំ បដិគ្គហេត្វា នេរញ្ញរាយ តីរេ បរិភុញ្ញិត្វា
ពោធិមណ្ឌំ អាវុយ្យ អស្សតុរុក្ខមូលេ អភិសម្ពុជ្ឈិស្សតិ តិ។ តេន វុត្ថំ -

“ដំបង្គំរោ លោកវិទូ, អាហុតីនំ បដិគ្គហោ;
ឧស្សីសកេ មំ ឋត្វាន, ឥទំ វចនមព្រាវិ។

“បស្សថ ឥមំ តាបសំ, ជជិលំ ឧគ្គតាបនំ;
អបរិមេយ្យេ ឥតោ កប្ប, ពុទ្ធា លោកេ ភវិស្សតិ។

“អហុ កបិលវ្យាយា រម្មា, និក្ខមិត្វា តថាគតោ;

បដានំ បទហិត្វាន, កត្វា ធុក្ករការិកំ។

“អជចាលរុក្ខមូលេ, និសីទិត្វា តថាគតោ;
តត្ថ ចាយាសំ បគ្គយ្ហ, នេរញ្ញាមុបេហិតិ។

“នេរញ្ញាយ តីរម្ហិ, ចាយាសំ អន សោ ជិនោ;
បជិយត្តវរមគ្គេន, ពោធិមូលមុបេហិតិ។

“តតោ បទក្ខិណំ កត្វា, ពោធិមណ្ឌំ អនុត្តរេ;
អស្សត្ថរុក្ខមូលម្ហិ, ពុជ្ឈិស្សតិ មហាយសោ។

“ឥមស្ស ជនិកា មាតា, មាយា នាម ភវិស្សតិ;
បិតា សុទ្ធាននោ នាម, អយំ ហេស្សតិ កោតមោ។

“អនាសវា វីតរាគា, សន្តចិត្តា សមាហិតា;
កោលិតោ ឧបតិស្សោ ច, អគ្គា ហេស្សន្តិ សាវិកា;
អានន្តោ នាមុបជ្ជាកោ, ឧបជ្ជិស្សតិ តំ ជិនំ។

“ខេមា ឧប្បលវណ្ណោ ច, អគ្គា ហេស្សន្តិ សាវិកា;
អនាសវា វីតរាគា, សន្តចិត្តា សមាហិតា;
ពោធិ តស្ស ភគវតោ, អស្សត្ថោតិ បវុច្ចតី” តិ។ (ពុ. វិ. ២.៦០-៦៨);

តំ សុត្វា សុមេធតាបសោ - “មយ្ហំ កិវ បត្តនា សមិជ្ឈិស្សតី” តិ
សោមនស្សប្បត្តោ អហោសិ។ មហាជនោ ធិបត្តីរទសពលស្ស វចនំ សុត្វា
“សុមេធតាបសោ កិវ ពុទ្ធពីធំ ពុទ្ធផ្ក្រោ” តិ ហជ្ជតុជ្ជោ អហោសិ។ ឯវញ្ញស្ស
អហោសិ - “យថា នាម មនុស្សា នធិ តវន្តា ឧដុកេន តិត្ថេន ឧត្តរិតុំ
អសក្កោន្តា ហេជ្ជាតិត្ថេន ឧត្តរន្តិ, ឯវមេវ មយម្បិ ធិបត្តីរទសពលស្ស សាសនេ

មគ្គជលំ អលកមាណា អនាគតេ យនា តុំ ពុទ្ធា ភវីស្សសិ, តនា តវ សម្មា
មគ្គជលំ សង្ខិកាតុំ សមត្ថា កវេយ្យមា"តិ បត្តនំ វបបយីសុ។
ធិបត្តន្តរទសពលោបិ ពោធិសត្តំ បសំសិទ្ធា អដ្ឋបុប្ផមុដ្ឋិហិ បូជេត្វា បទក្ខិណំ
កត្វា បក្កាមិ។ តេបិ ចតុសតសហស្សសម្ពា ធីណាសវា ពោធិសត្តំ គន្ធមហិ ច
មាលាហិ ច បូជេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កមីសុ។ ទេវមនុស្សា បន តថេវ
បូជេត្វា វន្តិត្វា បក្កន្តា។

ពោធិសត្តោ សព្ពេសំ បដិក្កន្ធកាលេ សយនា វុដ្ឋាយ “ចារមិយោ
វិចិនិស្សមី”តិ បុប្ផរាសិមត្ថកេ បល្លង្គំ អាភុជិត្វា និសីទិ។ ឯវំ និសិទ្ធ
ពោធិសត្តេ សកលទសសហស្សចក្កវាឡេ ទេវតា សាធុការំ ទត្វា “អយ្យ
សុមេធតាបស, ចោរាណាកពោធិសត្តានំ បល្លង្គំ អាភុជិត្វា ‘ចារមិយោ
វិចិនិស្សមា’តិ និសិទ្ធកាលេ យានិ បុព្វនិមិត្តានិ នាម បញ្ញាយន្តិ, តានិ
សព្វានិបិ អដ្ឋ ចាតុក្ខតានិ, និស្សំសយេន តុំ ពុទ្ធា ភវីស្សសិ។ មយមេតំ
ជានាម ‘យស្សេតានិ និមិត្តានិ បញ្ញាយន្តិ, ឯកន្តេន សោ ពុទ្ធា ហោតិ’, តុំ
អត្ថនោ វិវយំ ទទ្ទំ កត្វា បក្កណ្ណា”តិ ពោធិសត្តំ នាទប្បកាវហិ មុតិហិ
អភិត្តវីសុ។ តេន វុត្ថំ -

“ឥទំ សុត្វាន វចនំ, អសមស្ស មហេសិនោ;
អាមោទិតា នរមរ, ពុទ្ធពីជំ កិរ អយំ។

“ឧក្កដ្ឋិសទ្ធា វត្តន្តិ, អន្តោជេន្តិ ហសន្តិ ច;
កតញ្ញាលី នមស្សន្តិ, ទសសហស្សី សទេវកា។

“យទិមស្ស លោកនាថស្ស, វិវដ្ឋិស្សម សាសនំ;
អនាគតម្ហិ អន្ធានេ, ហេស្សម សម្មា ឥមំ។

“យថា មនុស្សា នធិ តរត្តា, បដិវត្តំ វិវដ្ណិយ;
ហេដ្ឋា តិវត្ត គហេត្វាន, ឧត្តរត្តិ មហានធិ។

“ឯវមេវ មយំ សព្វេ, យទិ មុញ្ញាមិមំ ជិនំ;
អនាគតម្ហិ អន្ទានេ, ហេស្សាម សម្មា ឥមំ។

“ធិបត្តិរោ លោកវិទូ, អាហុតីនំ បដិគ្គហោ;
មម កម្មំ បកិវត្តត្វា, ធឹក្ខណំ ចាទមុទ្ធវិ។

“យេ តត្ថាសុំ ជិនបុត្តា, សព្វេ បធឹក្ខណាមកំសុ មំ;
នរា នាគា ច គន្ធា, អភិវាទេត្វាន បក្កមុំ។

“ធស្សនំ មេ អតិក្កន្តេ, សសដ្ឋេ លោកនាយកេ;
ហដ្ឋតុជ្ជនេ ចិត្តេ, អាសនា វុដ្ឋហី តទា។

“សុខេន សុខិតោ ហោមិ, ចាមោជ្ជេន បមោធិតោ;
បីតិយា ច អភិស្សន្នោ, បល្លង្គំ អភុជី តទា។

“បល្លង្គេន និសីទិត្វា, ឯវំ ចិន្តេសហំ តទា;
វេសីភូតោ អហំ ឈានេ, អភិញ្ញាចារមី គតោ។

“ធសសហស្សិលោកម្ហិ, ឥសយោ នត្ថិ មេ សមា;
អសមោ ឥទ្ធិធម្មេសុ, អលភី ព្យាទិសំ សុខំ។

“បល្លង្កាភុជនេ មយ្ហំ, ធសសហស្សាធិវាសិនោ;
មហានាទំ បវត្តេសុំ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“យា បុព្វេ ពោធិសត្តានំ, បល្លង្គីវរមាភុជេ;

និមិត្តានិ បទិស្សន្តិ, តានិ អដ្ឋ បទិស្សរេ។

“សីតំ ព្យាបកតំ ហោតិ, ឧណ្ហាញា ឧបសម្មតិ;
តានិ អដ្ឋ បទិស្សន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“ធនសហស្សី លោកធាតុ, និស្សន្ទា ហោន្តិ និរាគុលា;
តានិ អដ្ឋ បទិស្សន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“មហាវាតា ន វាយន្តិ, ន សន្នន្តិ សវន្តិយោ;
តានិ អដ្ឋ បទិស្សន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“ជលជា ធនជា បុច្ឆា, សព្វេ បុប្ផន្តិ តាវនេ;
តេបជ្ឈ បុប្ផតា សព្វេ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“លតា វា យទិ វា រុក្ខា, ជលភារា ហោន្តិ តាវនេ;
តេបជ្ឈ ជលីតា សព្វេ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“អាគាសដ្ឋា ច ភូមដ្ឋា, រតនា ជោតន្តិ តាវនេ;
តេបជ្ឈ រតនា ជោតន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“មាណុសកា ច ធិញ្ញា ច, តុរិយា វជ្ជន្តិ តាវនេ;
តេបជ្ឈ ភោ អភិវន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“វិចិត្តបុច្ឆា កកនា, អភិវស្សន្តិ តាវនេ;
តេបិ អដ្ឋ បវស្សន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“មហាសមុទ្រោ អាកុជតិ, ធនសហស្សី បកម្បតិ;
តេបជ្ឈ ភោ អភិវន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“និរយេបិ ធនសសហស្សេ, អគ្គី និព្ពន្ធំ តាវទេ;
តេបជ្ជំ និព្ពតា អគ្គី, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“វិមលោ ហោតិ ស្វរិយោ, សព្ពា ធិស្សន្តិ តាវកា;
តេបិ អជ្ជំ បធិស្សន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“អនោវដ្ឋេន ឧទកំ, មហិយា ឧព្ពិជ្ជំ តាវទេ;
តម្បជ្ជុព្ពិជ្ជតេ មហិយា, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“តាវាគណាវិរោចន្តិ, នក្ខត្តា គគនមណ្ឌលេ;
វិសាខា ចន្ទិមាយុត្តា, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“ពិលាសយា ធីរិសយា, និក្ខមន្តិ សកាសយា;
តេបជ្ជំ អាសយា ធុទ្ធា, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“ន ហោតិ អរតិ សត្តានំ, សន្តជ្ជា ហោន្តិ តាវទេ;
តេបជ្ជំ សព្ពេ សន្តជ្ជា, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“រោគា តទុបសម្មន្តិ, ជិយច្ឆា ច វិនស្សតិ;
តានិបជ្ជំ បធិស្សន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“រោគា តទា តនុហោតិ, ទោសោ មោហោវិនស្សតិ;
តេបជ្ជំ វិគតា សព្ពេ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“ភយំ តទា ន ភវតិ, អជ្ជបេតំ បធិស្សតិ;
តេន លិដ្តេន ជាឆាម, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“រដោ នុទ្ធិសតិ ឧទ្ធិ, អជ្ជបេតំ បធិស្សតិ;

តេជលីង្គន ជាឆាម, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“អនិជ្ជកន្ទោ បក្កមតិ, ទិព្ភកន្ទោ បវាយតិ;
សោបជ្ឈ វាយតិ កន្ទោ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“សព្វេ ទេវា បទិស្សន្តិ, វេបយិទ្ធា អរូបិនោ;
តេបជ្ឈ សព្វេ ទិស្សន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“យាវតា និរយា ឆាម, សព្វេ ទិស្សន្តិ តាវទេ;
តេបជ្ឈ សព្វេ ទិស្សន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“កុដ្ឋា កវាជា សេលា ច, ន ហោន្តាវរណា តទា;
អាគាសភូតា តេបជ្ឈ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“បុតិ ច ឧបបត្តិ ច, ខណោ តស្មី នវិជ្ជតិ;
តានិបជ្ឈ បទិស្សន្តិ, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ។

“ទន្ទំ បគ្គណ្ណា វិរិយំ, មា និវត្ត អភិក្កម;
មយម្បេតំ វិជាឆាម, ធុរំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ” តិ។ (ពុ. វិ. ២.៧០-៧១);

ពោធិសត្តោ ទីបង្គំរទសពលស្ស ច ទសសហស្សចក្កវាឡទេវតានញ្ច វេចនំ
សុត្វាភិយ្យោសោមត្តាយ សញ្ញាតុស្សហោ ហុត្វា ចិន្តេសិ - “ពុទ្ធា ឆាម
អមោយវេចនា, នត្តិ ពុទ្ធានំ កថាយ អញ្ញាចត្ថំ។ យថា ហិ អាគាសេ ទិត្តលេខ្ពស្ស
បតនំ ធុរំ, ជាតស្ស មរណំ, វត្តិក្ខយេ ស្វរិយុក្កមនំ, អាសយា និក្ខន្ធសីហស្ស
សីហនាទនននំ, គរុកញ្ចាយ ឥត្តិយា ភាវមោរោបនំ ធុរំ អវស្សម្ហាវី, ឯវមេវ
ពុទ្ធានំ វេចនំ ឆាម ធុរំ អមោយំ, អទ្ធា អហំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ” តិ។ តេជ វុត្ថំ -

“ពុទ្ធស្ស វេចនំ សុត្វា, ទសសហស្សីន ចូកយំ;
តុដ្ឋហេជ្ជា បមោទិតោ, ឯវំ ចិន្តេសហំ តទា។

“អន្ធទ្បវេចនា ពុទ្ធា, អមោយវេចនា ជិនា;
វិតថំ នត្តិ ពុទ្ធានំ, ធុវំ ពុទ្ធា ភវាមហំ។

“យថា ខិត្តំ នកេ លេខុ, ធុវំ បតតិ ភូមិយំ;
តថេវ ពុទ្ធសេដ្ឋានំ, វេចនំ ធុវេសស្សតំ;
វិតថំ នត្តិ ពុទ្ធានំ, ធុវំ ពុទ្ធា ភវាមហំ។

“យថាបិ សត្តសត្តានំ, មរណំ ធុវេសស្សតំ;
តថេវ ពុទ្ធសេដ្ឋានំ, វេចនំ ធុវេសស្សតំ។

“យថា វត្តិក្ខយេ បត្តេ, ស្វិយុគ្គមនំ ធុវំ;
តថេវ ពុទ្ធសេដ្ឋានំ, វេចនំ ធុវេសស្សតំ។

“យថា និក្ខន្ធសយនស្ស, សីហស្ស នទនំ ធុវំ;
តថេវ ពុទ្ធសេដ្ឋានំ, វេចនំ ធុវេសស្សតំ។

“យថា អាបន្នសត្តានំ, ភារមោរោបនំ ធុវំ;
តថេវ ពុទ្ធសេដ្ឋានំ, វេចនំ ធុវេសស្សត”ន្តិ។ (ពុ. វិ. ២.១០៨-១១៤);

សោ “ធុវាហំ ពុទ្ធា ភវិស្សមី” តិ ឯវំ កតសន្និដ្ឋានោ ពុទ្ធការកេ ធម្មេ
ឧបធារេតុំ - “កហំ នុ ខោ ពុទ្ធការកា ធម្មា, កី ឧទ្ទំ, ឧទាហុ អធា,
ទិសាវិទិសាស្វ” តិ អនុក្កមេន សកលំ ធម្មធាតុំ វិចិន្តោ
ចោរាណាកពោធិសត្តេហិ អាសេវិតនិសេវិតំ បឋមំ ទានចារមី ទិស្វា ឯវំ
អត្តានំ ឱវេទិ - “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ បឋមំ ទានចារមី បូរេយ្យាសិ។

យថា ហិ និក្កុដ្ឋិតោ ឧទកកុម្ភោ និស្សេសំ កត្វា ឧទកំ វេមតិយេវ, ន
បច្ឆាហរតិ, វេមេវ ធនំ វា យសំ វា បុត្តធារំ វា អង្គបច្ចន្តំ វា អនោលោកេត្វា
សម្បត្តយាចកានំ សព្វំ ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ និស្សេសំ កត្វា ទទមាណោ ពោធិមូលេ
និសីទិត្វា ពុទ្ធាភវិស្សសី”តិ បឋមំ ធានចារមី ទន្ធិំ កត្វា អធិដ្ឋាសី។ តេន វុត្តំ

-

“ហន្ត ពុទ្ធករេ ធម្មេ, វិចីនាមិ ឥតោ ចិតោ;
ឧទ្ធិំ អនោ ទស ទិសា, យាវតា ធម្មធាតុយា។

“វិចីនន្តោ តទា ទក្ខី, បឋមំ ធានចារមី;
បុព្វកេហិ មហោសីហិ, អនុចិល្លាំ មហាបជំ។

“ឥមំ ត្វំ បឋមំ តាវ, ទន្ធិំ កត្វា សមាទិយ;
ធានចារមិតំ គច្ឆ, យទិ ពោធិ បត្តមិច្ឆសី។

“យថាបិ កុម្ភោ សម្បុល្លោ, យស្ស កស្សចិ អនោកតោ;
វេមតេវុទកំ និស្សេសំ, ន តត្ថ បរិរក្ខតិ។

“តថេវ យាចកេ ទិស្វា, ហិទមុក្កជ្ជមជ្ឈិមេ;
ទទាហិ ធានំ និស្សេសំ, កុម្ភោ វិយ អនោកតោ”តិ។ (ពុ. វិ. ២.១១៥-
១១៩);

អថស្ស “ន ឯត្ថកេហោវ ពុទ្ធការកធម្មហិ ភវិតត្ថ”ន្តិ ឧត្តរិម្បិ
ឧបធារយតោ ធុតិយំ សីលចារមី ទិស្វា ឯតទហោសិ - “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ
ឥតោ បដ្ឋាយ សីលចារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ យថា ហិ ចមរី មិគោ នាម ជីវិតំ
អនោលោកេត្វា អត្តនោ វាលមេវ រក្ខតិ, វេ ត្វម្បិ ឥតោ បដ្ឋាយ ជីវិតម្បិ

អនោលោកេត្វា សីលមេវ រក្ខត្វា នោ ពុទ្ធា ភវិស្សសី”តិ ទុតិយំ សីលចារមី
ទន្ធិំ កត្វា អធិជ្ជាសិ។ តេន វុត្ថំ -

“ន ហេតេ ឯត្ថកាយេវ, ពុទ្ធជម្ពា ភវិស្សរេ;
អញ្ញោបិ វិចិនិស្សមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិននន្តោ តទា ទក្ខី, ទុតិយំ សីលចារមី;
បុព្វកេហិ មហោសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ភូ ទុតិយំ តាវ, ទន្ធិំ កត្វា សមាធិយ;
សីលចារមិតំ គច្ឆ, យទិ ពោធិ បត្តមិច្ឆសិ។

“យថាបិ ចមរី វាលំ, កិស្មិញ្ចា បដិលក្កិតំ;
ឧបេតិ មរណំ តត្ថ, នវិកោបេតិ វាលធិ។

“តថេវ ចត្វសុ ភូមីសុ, សីលានិ បរិបូរយ;
បរិរក្ខត្វ សទា សីលំ, ចមរី វិយ វាលធិ”ន្តិ។ (ពុ. វ. ២.១២០-១២៤);

អថស្ស “ន ឯត្ថកេហេវ ពុទ្ធការកជម្មេហិ ភវិតត្ថ”ន្តិ ឧត្តរិម្បិ
ឧបធារយតោ តតិយំ នេក្ខម្មចារមី ធិស្វា ឯតទហោសិ - “សុមេធបណ្ឌិត, ភូ
ឥតោ បជ្ជាយ នេក្ខម្មចារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ យថា ហិ ចិរំ ពន្ធនាការេ
វសមា នោ បុរិសោ ន តត្ថ សិនេហំ ករោតិ, អថ ខោ ឧក្កណ្ឌិតិយេវ,
អវសិតុកាមោ ហោតិ, ឯវមេវ ភូម្បិ សព្វភវេ ពន្ធនាការសទិសេ កត្វា
សព្វភវេហិ ឧក្កណ្ឌិតោ មុច្ឆិតុកាមោ ហុត្វា នេក្ខម្មាភិមុខោវ ហោហិ។ ឯវំ
ពុទ្ធា ភវិស្សសី”តិ តតិយំ នេក្ខម្មចារមី ទន្ធិំ កត្វា អធិជ្ជាសិ។ តេន វុត្ថំ -

“ន ហេតេ ឯត្ថកាយេវ, ពុទ្ធជម្ពា ភវិស្សរេ;

អញ្ជើញ វិចិត្រស្វាមី, យេ ធម្មា ពោធិបាធនា។

“វិចិត្រនន្តោ តទា ធីត្ថិ, តតិយំ នេក្ខម្មចារមី;
បុព្វកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ភូ តតិយំ តាវ, ធម្មំ កត្វា សមាធិយ;
នេក្ខម្មចារមិតំ កច្ឆ, យេ ពោធិ បត្តមិច្ឆសិ។

“យថា អន្ទយវេ បុរិសោ, ចិវុត្តោ ធុឧត្តតោ;
ន តត្ថ រាគំ ជនេតិ, មុត្តិមេវ គវេសតិ។

“តថេវ ភូ សព្វភវេ, បស្ស អន្ទយរំ វិយ;
នេក្ខម្មាភិមុខោ ហោហិ, ភវតោ បរិមុត្តិយា”តិ។ (ពុ. វ. ២.១២៥-១២៩);

អថស្ស “ន ឯត្ថកេហាវ ពុទ្ធការកជម្មហិ ភវិតត្ថ”ន្តិ ឧត្តរិម្បិ
ឧបធារយតោ ចតុត្ថំ បញ្ញាចារមី ធិស្វា ឯតទហោសិ - “សុមេធបណ្ឌិត, ភូ
ឥតោ បដ្ឋាយ បញ្ញាចារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ ហីនមជ្ឈិមុក្កជ្ជេសុ កញ្ចំ អវដ្ឋេត្វា
សព្វេបិ បណ្ឌិតេ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចំ បុច្ឆេយ្យាសិ។ យថា ហិ បិណ្ឌាចាតិកោ
ភិក្ខុ ហីនាធិកេនេសុ កុលេសុ កិញ្ចំ អវដ្ឋេត្វា បដិចាជិយា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ
ឱប្បំ យាបនំ លភតិ, ឯវំ ភូម្បិ សព្វបណ្ឌិតេ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចំ បុច្ឆន្តោ ពុទ្ធា
ភវិស្សសី”តិ ចតុត្ថំ បញ្ញាចារមី ធម្មំ កត្វា អធិជ្ជាសិ។ តេន វុត្ថំ -

“ន ហោតេ ឯត្ថកាយេវ, ពុទ្ធជម្មា ភវិស្សវេ;
អញ្ជើញ វិចិត្រស្វាមី, យេ ធម្មា ពោធិបាធនា។

“វិចិត្រនន្តោ តទា ធីត្ថិ, ចតុត្ថំ បញ្ញាចារមី;
បុព្វកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ភំ បតុត្ថំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
បញ្ញាចារមិតំ គច្ឆ, យទិ ពោធិ បតុមិច្ឆសិ។

“យថាបិ ភិក្ខុ ភិក្ខុន្តោ, ហីនមុក្កជ្ជមជ្ឈិមេ;
កុលានិ នវិវដ្ឋន្តោ, វេលកតិ យាបនំ។

“តថេវ ភំ សត្តកាលំ, បរិបុច្ឆំ ពុធំ ជនំ;
បញ្ញាចារមិតំ គត្វា, សម្ពោធិ ចាបុណិស្សសី”តិ។ (ពុ. វិ. ២.១៣០-១៣២);

អថស្ស “ន ឯត្ថកេហេវ ពុទ្ធការកធម្មហិ ភវិតត្ថ”ន្តិ ឧត្តរិម្បិ
ឧបធារយតោ បញ្ចមំ វិរិយចារមី ទិស្វា ឯតទហោសិ - “សុមេធបណ្ឌិត, ភំ
ឥតោ បជ្ជាយ វិរិយចារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ, យថា ហិ សីហោ មិគរាជា
សត្តិរិយាបថេសុ ទឡ្ហវិរិយោ ហោតិ, វេលំ ភូម្បិ សត្តកវេសុ សត្តិរិយាបថេសុ
ទឡ្ហវិរិយោ អនោលីនវិរិយោ សមាធា ពុទ្ធា ភវិស្សសី”តិ បញ្ចមំ វិរិយចារមី
ទឡ្ហំ កត្វា អធិជ្ជាសិ។ តេន វុត្ថំ -

“ន ហេតេ ឯត្ថកាយេវ, ពុទ្ធខម្មា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សមិ, យេ ធម្មា ពោធិចាចនា។

“វិចិនន្តោ តទា ទក្ខិ, បញ្ចមំ វិរិយចារមី;
បុត្តកេហិ មហោសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ភំ បញ្ចមំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
វិរិយចារមិតំ គច្ឆ, យទិ ពោធិ បតុមិច្ឆសិ។

“យថាបិ សីហោ មិគរាជា, និសង្ខដ្ឋានចង្គមេ;
អលីនវិរិយោ ហោតិ, បក្កហិតមនោ សទា។

“តថេវ ភំ សត្តកវេ, បគ្គណ្ណា វីរិយំ ទទ្ទំ;
វីរិយចារមិតំ កក្កា, សម្ពោធិ ចាបុណ្ហស្សសី” តិ។ (ពុ. វិ. ២.១៣៥-១៣៩);

អថស្ស “ន ឯត្ថកោហាវ ពុទ្ធការកធម្មហិ ភវិតត្ថ” ន្តិ ឧត្តរិម្បិ
ឧបធារយតោ ធន្នំ ខន្តិចារមី ទិស្វា ឯតទហោសិ - “សុមេធបណ្ឌិត, ភំ ឥតោ
បជ្ជាយ ខន្តិចារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ, សម្មាននេបិ អវមាននេបិ ខមោវ ភវេយ្យាសិ។
យថា ហិ បថវិយំ នាម សុចិម្បិ និក្ខបន្តិ អសុចិម្បិ, ន តេន បថវី សិនេហំ បជិយំ
ករោតិ, ខមតិ សហតិ អធិវាសេតិយេវ, ឯវមេវ ភូម្បិ សម្មាននេបិ អវមាននេបិ
ខមោវ សមាធា ពុទ្ធា ភវិស្សសី” តិ ធន្នំ ខន្តិចារមី ទទ្ទំ កក្កា អធិដ្ឋាសិ។ តេន
វុត្ថំ -

“ន ហោតេ ឯត្ថកាយេវ, ពុទ្ធជម្ពា ភវិស្សវេ;
អញ្ញេបិ វិចិន្តិស្សមិ, យេ ធម្មា ពោធិចាចនា។

“វិចិន្តោ តទា ទក្ខី, ធន្នំ ខន្តិចារមី;
បុព្វកេហិ មហោសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ភំ ធន្នំ តាវ, ទទ្ទំ កក្កា សមាទិយ;
តត្ថ អទ្ទេជ្ឈមាណសោ, សម្ពោធិ ចាបុណ្ហស្សសី។

“យថាបិ បថវី នាម, សុចិម្បិ អសុចិម្បិ ច;
សត្តំ សហតិ និក្ខេបំ, ន ករោតិ បជិយំ តយា។

“តថេវ ភូម្បិ សព្វេសំ, សម្មាធាវមាណក្ខមោ;
ខន្តិចារមិតំ កក្កា, សម្ពោធិ ចាបុណ្ហស្សសី” តិ។ (ពុ. វិ. ២.១៤០-១៤៤);

អថស្ស “ន ឯត្ថកេហោវ ពុទ្ធការកធម្មហិ ភវិតត្ថ”ន្តិ ឧត្តរិម្បិ
ឧបដារយតោ សត្តមំ សច្ចចារមី ធិស្វា ឯតទហោសិ - “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ
តតោ បដ្ឋាយ សច្ចចារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ, អសនិយា មត្តកេ បតមាឆាយបិ
ធនាធីនំ អត្ថាយ ធនាធីនំ វសេន សម្បជានមុសាវាទំ នាម មា ភាសិ។ យថា ហិ
ឱសធី តារកា នាម សព្វឧត្តសុ អត្តនោ គមនវីចី ជហិត្វា អញ្ញាយ វីចិយា ន
គច្ឆតិ, សកវីចិយាវ គច្ឆតិ, ឯវមេវ ត្វម្បិ សច្ចំ បហាយ មុសាវាទំ នាម
អវនន្តោយេវ ពុទ្ធា ភវិស្សសី”តិ សត្តមំ សច្ចចារមី ទន្ធើ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។
តេន វុត្ថំ -

“ន ហេតេ ឯត្ថកាយេវ, ពុទ្ធជម្ពា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សមិ, យេ ធម្មា ពោធិចាចនា។

“វិចិនន្តោ តទា ទក្ខី, សត្តមំ សច្ចចារមី;
បុព្វកេហិ មហោសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“តមំ ត្វំ សត្តមំ តាវ, ទន្ធើ កត្វា សមាធិយ;
តត្ថ អទ្ទេជ្ឈវចនោ, សម្ពោធិ ចាបុណិស្សសិ។

“យថាបិ ឱសធី នាម, តុលាក្ខតា សនេវកេ;
សមយេ ឧត្តរស្សេវ វា, ន វោក្កមតិ វីចិតោ។

“តថេវ ត្វម្បិ សច្ចេសុ, មា វោក្កមសិ វីចិតោ;
សច្ចចារមិតំ គន្ធា, សម្ពោធិ ចាបុណិស្សសី”តិ។ (ពុ. វ. ២.១៤៥-១៤៩);

អថស្ស “ន ឯត្ថកេហោវ ពុទ្ធការកធម្មហិ ភវិតត្ថ”ន្តិ ឧត្តរិម្បិ
ឧបដារយតោ អដ្ឋមំ អធិដ្ឋានចារមី ធិស្វា ឯតទហោសិ - “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ

ឥតោ បដ្ឋាយ អធិដ្ឋានចារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ, យំ អធិដ្ឋាសិ, តស្មី អធិដ្ឋានេ
និច្ចលោវ ភវេយ្យាសិ។ យថា ហិ បព្ពតោ នាម សព្ពាសុ ធិសាសុ វាតេហិ
បហាដោ ន កម្មតិ ន ចលតិ, អត្តនោ ហានេយេវ តិដ្ឋតិ, ឯវមេវ តូម្បិ អត្តនោ
អធិដ្ឋានេ និច្ចលោ ហោរោ ពុទ្ធា ភវិស្សសី”តិ អជ្ជមំ អធិដ្ឋានចារមី ទន្ធនំ
កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្ថំ -

“ន ហោតេ ឯត្ថកាយេវ, ពុទ្ធជម្ពា ភវិស្សរេ;
អញ្ជេបិ វិចិនិស្សមិ, យេ ធម្មា ពោធិចាចនា។

“វិចិននោ តទា ទក្ខី, អជ្ជមំ អធិដ្ឋានចារមី;
បុព្ពកេហិ មហោសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ តូ អជ្ជមំ តាវ, ទន្ធនំ កត្វា សមាធិយ;
តត្ថ តូ អចលោ ហុត្វា, សម្ពោធិ ចាបុណ្ហិស្សសី។

“យថាបិ បព្ពតោ សេលោ, អចលោ សុប្បតិដ្ឋិតោ;
ន កម្មតិ ភុសវាតេហិ, សកដ្ឋានេវ តិដ្ឋតិ។

“តថេវ តូម្បិ អធិដ្ឋានេ, សព្ពនា អចលោ ភវ;
អធិដ្ឋានចារមិតំ កត្វា, សម្ពោធិ ចាបុណ្ហិស្សសី”តិ។ (ពុ. វិ. ២.១៥០-
១៥២);

អថស្ស “ន ឯត្ថកាយេវ ពុទ្ធការកជម្មេហិ ភវិតត្ថ”ន្តិ ឧត្តរិម្បិ
ឧបធារយតោ នវមំ មេត្តាចារមី ធិស្វា ឯតទហោសិ - “សុមេធបណ្ឌិត, តូ
ឥតោ បដ្ឋាយ មេត្តាចារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ, ហិរេតសុបិ អហិរេតសុបិ ឯកចិត្តោ
ភវេយ្យាសិ។ យថា ហិ ឧទកំ នាម ចាបជនស្សបិ កល្យាណជនស្សបិ សីតភាវំ

ឯកសធិសំ កត្វា ជរតិ, ឯវមេវ តូម្បិ សព្វេសុ សត្តេសុ មេត្តចិត្តេន ឯកចិត្តោវ
ហោន្តោ ពុទ្ធា ភវិស្សសី”តិ នវមំ មេត្តាចារមី ទន្ធើ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្ថំ -

“ន ហោតេ ឯត្ថកាយេវ, ពុទ្ធជម្ពា ភវិស្សវេ;
អញ្ជេបិ វិចិនិស្សមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទា ទក្ខី, នវមំ មេត្តាចារមី;
បុព្វកេហិ មហោសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ត្វំ នវមំ តាវ, ទន្ធើ កត្វា សមាធិយ;
មេត្តាយ អសមោ ហោហិ, យធិ ពោធិ បត្តមិច្ឆសិ។

“យថាបិ ឧទកំ នាម, កល្យាណោ ចាបកេ ជនេ;
សមំ ជរតិ សីតេន, បវាហេតិ រជោមលំ។

“តថេវ តូម្បិ ហិតាហិតេ, សមំ មេត្តាយ ភាវយ;
មេត្តាចារមីតំ គន្ធា, សម្ពោធិ ចាបុណិស្សសី”តិ។ (ពុ. វិ. ២.១៥៥-១៥៩);

អថស្ស “ន ឯត្ថកេហោវ ពុទ្ធការកជម្មេហិ ភវិតត្ថ”ន្តិ ឧត្តរិម្បិ
ឧបធារយតោ ទសមំ ឧបេក្ខាចារមី ទិស្វា ឯតទហោសិ - “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ
ឥតោ បជ្ជាយ ឧបេក្ខាចារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ, សុខេបិ ទុក្ខេបិ មជ្ឈត្តោវ
ភវេយ្យាសិ។ យថា ហិ បជីវី នាម សុចិម្បិ អសុចិម្បិ បក្ខិបមាទេ មជ្ឈត្តោវ
ហោតិ, ឯវមេវ តូម្បិ សុខទុក្ខេសុ មជ្ឈត្តោវ ហោន្តោ ពុទ្ធា ភវិស្សសី”តិ ទសមំ
ឧបេក្ខាចារមី ទន្ធើ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្ថំ -

“ន ហោតេ ឯត្ថកាយេវ, ពុទ្ធជម្ពា ភវិស្សវេ;
អញ្ជេបិ វិចិនិស្សមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទា ទក្ខី, ទសមំ ឧបេក្ខាចារមី;
បុព្វកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ភូំ ទសមំ តាវ, ទឡំ កត្វា សមាទិយ;
តុលាក្ខតោ ទឡោ ហុត្វា, សម្ពោធិ ចាបុណ្យស្សសី។

“យថាបិ បថវី នាម, និក្ខត្តំ អសុចី សុចី;
ឧបេក្ខតិ ឧកោបេតេ, កោចានុនយវដ្ឋិតា។

“តថេវ ភូម្បី សុខទុក្ខេ, តុលាក្ខតោ សទា ភវ;
ឧបេក្ខាចារមិតំ កត្វា, សម្ពោធិ ចាបុណ្យស្សសី” តិ។ (ពុ. វិ. ២.១៦០-១៦៤);

តតោ ចិន្តេសិ - “ឥមស្មី លោកេ ពោធិសត្តេហិ បូរេតញ្ញា ពោធិបរិចាចនា
ពុទ្ធការកធម្មា ឯត្ថកាយេវ, ទស ចារមិយោ ឋបេត្វា អញ្ញេ នត្ថិ។ ឥមាបិ ទស
ចារមិយោ ឧទ្ធុំ អាកាសេបិ នត្ថិ, ហេដ្ឋា បថវីយម្បី, បុរត្ថិមាទីសុ ទិសាសុបិ នត្ថិ,
មយ្ហំយេវ បន ហទយព្ពន្ធរេ បតិដ្ឋិតា” តិ។ ឯវំ តាសំ ហទយេ បតិដ្ឋិតការំ ទិស្វា
សញ្ញាបិ តា ទឡំ កត្វា អធិដ្ឋាយ បុនប្បុនំ សម្មសន្តោ អនុលោមបដិលោមំ
សម្មសតិ, បរិយន្តេ គហេត្វា អធិ ចាបេតិ, អធិម្ហិ គហេត្វា បរិយន្តំ ចាបេតិ,
មជ្ឈេ គហេត្វា ឧកតោ កោធិ ចាបេត្វា ឱសាបេតិ, ឧកតោ កោធិសុ គហេត្វា
មជ្ឈំ ចាបេត្វា ឱសាបេតិ។ ពាហិរកកណ្តាបរិច្ឆាគោ ទានចារមី នាម,
អដ្ឋបរិច្ឆាគោ ទានឧបចារមី នាម, ជីវិតបរិច្ឆាគោ ទានបរមត្ថចារមី នាមាតិ
ទស ចារមិយោ ទស ឧបចារមិយោ ទស បរមត្ថចារមិយោតិ សមត្ថីស
ចារមិយោ តេលយន្តំវិនិវដ្តេន្តោវិយ មហាមេរុំ មត្តំ កត្វា
ចក្កវាឡមហាសមុទ្ធុំ អាណុឡេន្តោវិយ ច សម្មសតិ។ តស្សេវំ ទស ចារមិយោ
សម្មសន្តស្ស ធម្មតេជេន ចតុនហុតាធិកទ្វិយោជេនសតសហស្សពហុលា អយំ

មហាបថវី ហត្ថិនា អក្កន្តនឡ កលាចោរិយ, បីឡិយមាណំ ឧប្បយន្តរិយ ច
មហាវិរវិរវមាណា សង្កម្មំ សម្មកម្មំ សម្មវេទិ។ កុលាលចក្ករិយ
តេលយន្តចក្ករិយ ច បរិត្តមិ។ តេន វុត្ថំ -

“ឯត្ថកាយេវ តេ លោកេ, យេ ធម្មា ពោធិទាចនា;
តទុទ្ធំ នត្ថិ អញ្ញាត្រ, ទន្ធា តត្ថ បតិជ្ជហ។

“ឥមេ ធម្មេ សម្មសតោ, សភាវសលក្ខណោ;
ធម្មតេជេន វសុធា, ទសសហស្សី បកម្មជ។

“ចលតិ វរតិ បថវី, ឧប្បយន្តរ បីឡិតំ;
តេលយន្តេ យថា ចក្កំ, ឯវំ កម្មតិ មេទនី”តិ។ (ពុ. វិ. ២.១៦៥-១៦៧);

មហាបថវិយា កម្មមាណាយ រម្មនករវាសិនោ សណ្ឋាតុំ អសក្កោន្តា
យុគន្តវាតត្តាហតា មហាសាលារិយ មុច្ឆិតា បបតីសុ។ យជាធិនិ
កុលាលភាជនានិ បវដ្ឋន្តានិ អញ្ញាមញ្ញំ បហវន្តានិ ចុណ្ហវិចុណ្ហានិ អហោសុំ។
មហាជនោ ភីតតសីតោ សត្តារំ ឧបសង្កម្មិត្វា “កី នុខោ ភគវា នាគារវដ្ឋោ
អយំ, ភូតយក្ខនេវតាសុ អញ្ញាតវាវដ្ឋោ វាតិ ន ហិ មយំ ឯតំ ជាធម៌, អបិច ខោ
សញ្ញាបិ អយំ មហាជនោ ឧបទ្កតោ, កី នុខោ ឥមស្ស លោកស្ស ចាបកំ
ភវិស្សតិ, ឧទាហុ កល្យាណំ, កថេថ នោ ឯតំ ការណ”ន្តិ អាហា។ អថ សត្តា
តេសំ កថំ សុត្វា “តុម្ពេ មា ភាយថ, មា ចិន្តយិត្ថ, នត្ថិ វោ ឥតោនិទានំ ភយំ។
យោ សោ មយា អដ្ឋ ‘សុមេធបណ្ឌិតោ អនាគតេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា
ភវិស្សតិ’តិ ព្យាកតោ, សោ ឥទានិ ទស ចារមិយោ សម្មសតិ, តស្ស
សម្មសន្តស្ស វិលោឡេន្តស្ស ធម្មតេជេន សកលទសសហស្សី លោកធាតុ
ឯកប្បហារេន កម្មតិ ចេវ វរតិ ចា”តិ អាហា។ តេន វុត្ថំ -

“យាវតា បរិសា អាសិ, ពុទ្ធស្ស បរិវេសនេ;
បវេធមានា សា តត្ថ, មុច្ឆិតា សេសិ ភូមិយា។

“យជាធនេកសហស្សនិ, កុម្ភីនញ្ចា សតា ពហូ;
សញ្ញាណមជិតា តត្ថ, អញ្ញមញ្ញំ បយដ្ឋិតា។

“ឧត្តិក្កា តសិតា ភីតា, ភន្តា ព្យជិតមាណសា;
មហាជនា សមាគម្ម, ធិបត្តីមុចាគម្ម។

“កី ភវិស្សតិ លោកស្ស, កល្យាណមជ ចាបកំ;
សញ្ញា ឧបទ្ធតោ លោកោ, តំ វិនោទេហិ ចក្ខុម។

“តេសំ តទា សញ្ញាបេសិ, ធិបត្តីរោ មហាមុនិ;
វិស្សត្តា ហោជ មា ភាជ, ឥមស្មី បជីកម្មនេ។

“យមហំ អដ្ឋ ព្យាកាសី, ‘ពុទ្ធា លោកេ ភវិស្សតិ’;
ឯសោ សម្មសតិ ធម្មំ, បុព្វកំ ជិនសេវិតំ។

“តស្ស សម្មសតោ ធម្មំ, ពុទ្ធក្ខមី អសេសតោ;
តេនាយំ កម្មិតា បជីវី, ទសសហស្សី សនេវកេ” តិ។ (ពុ. វិ. ២.១៦៨-
១៧៤);

មហាជនោ តថាគតស្ស វេទនំ សុត្វា ហដ្ឋតុដ្ឋោ មាលាគន្ធវិលេបនំ
អាធាយ រម្មនគរា និក្ខមិត្វា ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា មាលាគន្ធវាធិហិ បូជេត្វា
វន្តិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា រម្មនគរមេវ ចារិសិ។ ពោធិសត្តោបិ ទស ចារមិយោ
សម្មសិត្វា វីរិយំ ទទ្ធាំ កត្វា អធិដ្ឋាយ និសិដ្ឋាសនា វុដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ -

“ពុទ្ធស្ស វេទនំ សុត្វា, មនោ និព្វាយី តាវនេ;
សព្ពេ មំ ឧបសង្កម្ម, បុណិ អភិវន្តិសុំ។

“សមាទិយិត្វា ពុទ្ធុគុណំ, ទន្ធិំ កត្វាន មាណសំ;
ធិបត្តំ នមស្សិត្វា, អាសនា វុជ្ជហី តទា” តិ។ (ពុ. វ. ២.១៧៥-១៧៦);

អថ ពោធិសត្តំ អាសនា វុជ្ជហន្តំ សកលទសសហស្សចក្កវាឡនេវតា
សន្និបតិក្វា ទិព្ពេហិ មាលាគន្ធមិ បូជេត្វា វន្តិត្វា “អយ្យ សុមេធតាបស, តយា
អន្ធិ ធិបត្តំ ទសពលស្ស ចាទមូលេ មហាតី បត្តនា បត្តិតា, សា តេ អនន្តរាយេន
សមិជ្ឈតុ, មា តេ ភយំ វា ធម្មិតត្តំ វា អហោសិ, សរីរេ អប្បមត្តកោបិ រោគោ
មា ឧប្បជ្ឈតុ, ឱប្បំ ចារមិយោ បូរេត្វា សម្មាសម្ពោធិ បដិវិជ្ឈ។ យថា
បុប្ផបគជលូបគរុក្ខា សមយេ បុប្ផន្តិ ចេវ ជលន្តិ ច, តចេវ ត្វម្បិ តំ សមយំ
អនតិក្កមិត្វា ឱប្បំ សម្ពោធិមុត្តមំ ដុសស្ស” តិអាទិនិ ធុតិមផ្តលានិ
បយិរុទាហំសុ។ ឯវញ្ច បយិរុទាហិត្វា អត្តនោ អត្តនោ នេវជ្ជានមេវ អគមំសុ។
ពោធិសត្តោបិ នេវតាហិ អភិត្តវិតោ - “អហំ ទស ចារមិយោ បូរេត្វា
កប្បសតសហស្សាធិកានំ ចតុន្នំ អសន្នៀយ្យានំ មត្តកេ ពុទ្ធា ភវិស្សាមី” តិ
វិរិយំ ទន្ធិំ កត្វា អធិជ្ឈាយ នកំ អពុគ្គត្វា ហិមវន្តមេវ អគមាសិ។ តេន វុត្តំ -

“ធិត្ថំ មាណុសកំ បុប្ផំ, នេវា មាណុសកា ឧភោ;
សមោកិរន្តិ បុប្ផេហិ, វុជ្ជហន្តស្ស អាសនា។

“វេទយន្តិ ច តេ សោត្តី, នេវា មាណុសកា ឧភោ;
មហន្តំ បត្តិតំ តុយ្ហំ, តំ លភស្ស យចិច្ចិតំ។

“សត្តិតិយោ វិវន្តន្តុ, សោកោ រោគោ វិនស្សតុ;
មា តេ ភវន្តន្តរាយា, ដុស ឱប្បំ ពោធិមុត្តមំ។

“យថាបិ សមយេ បត្តេ, បុប្ផន្តិ បុប្ផិនោ ធុមា;
តថេវ ភំ មហាវីរ, ពុទ្ធភ្ញាណោន បុប្ផសុ។

“យថា យេ កេចិ សម្ពុទ្ធា, បូរយុំ ទស ចារមី;
តថេវ ភំ មហាវីរ, បូរយ ទស ចារមី។

“យថា យេ កេចិ សម្ពុទ្ធា, ពោធិមណ្ឌម្ហិ ពុជ្ឈវេ;
តថេវ ភំ មហាវីរ, ពុជ្ឈស្ស ជិនពោធិយំ។

“យថា យេ កេចិ សម្ពុទ្ធា, ធម្មចក្កំ បវត្តយុំ;
តថេវ ភំ មហាវីរ, ធម្មចក្កំ បវត្តយ។

“បុណ្ណមាយេ យថា ចន្ទោ, បរិសុទ្ធាវិរោចតិ;
តថេវ ភំ បុណ្ណមនោ, វិរោច ទសសហស្សិយំ។

“រាហុមុត្តោ យថា សូរិយោ, តាបេន អតិរោចតិ;
តថេវ លោកា មុច្ឆិទ្ធា, វិរោច សិរិយា តុរំ។

“យថា យា កាចិ នទិយោ, ឱសវន្តិ មហោទដី;
ឯវំ សនេវកា លោកា, ឱសវន្ត តវន្តិកេ។

“តេហិ ធុតប្បសត្តោ សោ, ទស ធម្មេ សមាទិយ;
តេ ធម្មេ បរិបូរេន្តោ, បវនំ ចារិសី តទា”តិ។ (ពុ. វិ. ២.១៧៧-១៨៧);

សុមេធកថា និដ្ឋិតា។

រម្មនករវាសិនោបិ ខោ នករំ បរិសិទ្ធា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
មហាទានំ អធិសុ។ សត្តា តេសំ ធម្មំ ទេសេត្វា មហាជនំ សរណាធិសុ

បតិជ្ជបេត្វា រម្មនគរា និក្ខមិ។ តតោ ឧទ្ទម្បិ យាវតាយុកំ តិជ្ជន្តោ សព្វំ ពុទ្ធកិច្ចំ
កត្វា អនុក្កមេន អនុចាធិសេសាយ និព្វាននាតុយា បរិនិព្វាយិ។ តត្ថ យំ វត្ថុតំ,
តំ សព្វំ ពុទ្ធវិសេ វុត្ថនយេនេវ វិត្តារេតព្វំ។ វុត្ថញ្ចិ តត្ថ -

“តទា តេ កោជយិទ្ធាន, សសង្ឃំ លោកនាយកំ;
ឧបគន្ធិំ សរណំ តស្ស, ធិបត្តរស្ស សត្តនោ។

“សរណាគមនេ កញ្ចិ, និវេសេសិ តថាគតោ;
កញ្ចិ បញ្ចសុ សីលេសុ, សីលេ ធនវិជេ បរំ។

“កស្សចិ ទេតិ សាមញ្ញំ, ចតុរោ ជលមុត្តមេ;
កស្សចិ អសមេ ធម្មេ, ទេតិ សោ បដិសម្ពិទា។

“កស្សចិ វរសមាបត្តិយោ, អដ្ឋទេតិ នរាសកោ;
តិស្សោ កស្សចិ វិជ្ជាយោ, ធម្មភិញ្ញា បរេច្ឆតិ។

“តេន យោគេន ជនកាយំ, ឡីវទតិ មហាមុនិ;
តេន វិត្តារិកំ អាសិ, លោកនាជស្ស សាសនំ។

“មហាហន្ទសភក្ខន្ធា, ធិបត្តរសនាមកោ;
ពហូ ជនេ តារយតិ, បរិមោចេតិ ទុគ្គតី។

“ពោធនេយ្យំ ជនំ ទិស្វា, សតសហស្សេបិ យោជនេ;
ខណោន ឧបគន្ធាន, ពោធនតិ តំ មហាមុនិ។

“បឋមាភិសមយេ ពុទ្ធា, កោជិសតមពោធយិ;
ទុតិយាភិសមយេ នាថា, នវុតិកោជិមពោធយិ។

“យនា ច ទេវកវនម្ហិ, ពុទ្ធា ធម្មមនេសយិ;
នុតិកោដិសហស្សនំ, តតិយាភិសមយោ អហុ។

“សន្និចាតា តយោ អាសុំ, ធិបត្តវស្ស សត្តនោ;
កោដិសតសហស្សនំ, បឋមោ អាសិ សមាគមោ។

“បុន នារទក្ខនម្ហិ, បរិវេកគតេ ជិនេ;
វិណាសវា វីតមលា, សមីសុ សតកោដិយោ។

“យម្ហិ កាលេ មហាវីរោ, សុទស្សនសិលុច្ឆយេ;
នុតិកោដិសហស្សនំ, បរិវេសិ មហាមុនិ។

“អហំ តេន សមយេន, ជជិលោ ឧគ្គតាបនោ;
អន្តលិក្ខម្ហិ ចរណោ, បញ្ចាភិញ្ញាសុ ចារត្វ។

“ធនវីសសហស្សនំ, ធម្មាភិសមយោ អហុ;
ឯកទ្ធិន្នំ អភិសមយា, គណនតោ អសន្និយា។

“វិត្តាវិកំ ពាហុជញ្ញំ, ឥទ្ធិ ជីតំ អហូ តនា;
ធិបត្តវស្ស ភកវតោ, សាសវំ សុវិសោធិតំ។

“ចត្តាវិ សតសហស្សនិ, ធម្មាភិញ្ញា មហិទ្ធិកា;
ធិបត្តវំ លោកវិទុំ បរិវេន្តិ សព្វនា។

“យេ កេចិ តេន សមយេន, ជហន្តិ មាណសំ ភវំ;
អប្បត្តមាណសា សេខា, គរហិតា ភវន្តិ តេ។

“សុបុប្ផិតំ ចាវចនំ, អរហន្តេហិ តាធិភិ;

វិណាសវេហិ វិមលេហិ, ឧបសោភតិ សព្វនា។

“នគរំ រម្មតី នាម, សុទេវោ នាម ខត្តិយោ;
សុមេធា នាម ជនិកា, ធិបត្តិស្ស សត្តនោ។

“ធនវស្សសហស្សនិ, អគារំ អជ្ឈ សោ វសិ;
ហំសា កោញ្ញា មយ្ហា ច, តយោ ចាសាធម្មត្ថមា។

“តីណិ សតសហស្សនិ, នារិយោ សមលត្ថតា;
បទុមា នាម សា នារី, ឧសភក្ខន្ធា អត្រដោ។

“និមិត្តេ ចតុរោ ទិស្វា, ហត្ថិយានេន និក្ខមិ;
អន្ធនធនសមាសានិ, បធានេ បទហិ ជិនោ។

“បធានចារំ ចរិទ្ធាន, អពុជ្ឈិ មានសំ មុនិ;
ព្រហ្មនា យាចិតោ សន្តោ, ធិបត្តិរោ មហាមុនិ។

“វត្ថុ ចក្កំ មហារីរោ, នន្ទារាមេ សិរីយរេ;
និសិន្នោ សិរីសម្បលម្ហិ, អកាសិ តិវត្ថិយមទ្ធនំ។

“សុមជ្ឈលោ ច តិស្សោ ច, អហេសុំ អគ្គសាវិកា;
សាគតោ នាមុបជ្ឈាកោ, ធិបត្តិស្ស សត្តនោ។

សុនន្ទា ច “នន្ទា ចេវ សុនន្ទា ច, អហេសុំ អគ្គសាវិកា;
ពោធិ តស្ស ភគវតោ, បិប្ផលីតិ បវុច្ឆតិ។

“តបុស្សភល្លិកា នាម, អហេសុំ អគ្គបជ្ជកា;
សិរិមា កោណា ឧបជ្ជិកា, ធិបត្តិស្ស សត្តនោ។

“អសីតិហត្ថមុត្តេជោ, ធិបត្តិរោ មហាមុនិ;
សោភតិ ធិបរុក្ខោវ, សាលរាជារ ផុល្លិតោ។

“បកាវិធាវតិ តស្ស, សមន្តា ធានស យោជនេ;
សតសហស្សវស្សនិ, អាយុ តស្ស មហេសិនោ;
តាវតា តិជ្ជមាណោ សោ, តាវេសិ ជនតំ ពហុំ។

“ដោតយិទ្ធាន សទ្ធម្មំ, សន្តាវេទ្វា មហាជនំ;
ជលិត្វា អគ្គិឧទ្ទោវ, និព្ពតោ សោ សសាវកោ។

“សា ច ឥទ្ធិ សោ ច យសោ, តានិ ច ចានេសុ ចក្កវតនានិ;
សព្វំ តមន្តវហិតំ, ននុវិត្តា សព្វសម្ពាទានិ។

“ធិបត្តិរោ ជិនោ សត្តា, នន្ទារាមម្ហំ និព្ពតោ;
តត្ថតស្ស ជិនដូចោ, ធនីសុព្ពេជយោជនោ” តិ។ (ពុ. វិ. ៣.១-៣១);

កោណ្ឌញ្ញោ ពុទ្ធា

ធិបត្តិស្ស បន ភគវតោ អបរភាគេ ឯកំ អសង្ខ័យ្យំ អតិក្កមិត្វា
កោណ្ឌញ្ញោ នាម សត្តា ឧទចាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និចាតា អហេសុំ។
បឋមសន្និចាតេ កោដិសតសហស្សំ, ទុតិយេ កោដិសហស្សំ, តតិយេ
នុវតិកោដិយោ។ តទា ពោធិសត្តាវិជិតាវិ នាម ចក្កវតី ហុត្វា
កោដិសតសហស្សស្ស ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ អទាសិ។
សត្តា ពោធិសត្តំ “ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ព្យាករិត្វា ធម្មំ ទេសេសិ។ សោ សត្តុ
ធម្មកមំ សុត្វា រដ្ឋំ និយ្យតេត្វា បព្ពជិ។ សោ តិណិ បិដកានិ ឧត្តហេត្វា អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ ច បញ្ចា អភិញ្ញាយោ ច ឧប្បាទេត្វា អបរិហ័នជ្ឈនោ

ព្រហ្មលោកេ និព្វត្តិ។ កោណ្ឌាញ្ញេតុទ្ធស្ស បន រម្មវតី នាម នគរំ, សុនន្ទោ នាម
ខត្តិយោ បិតា, សុជាតា នាម ធម៌ មាតា, ភន្ទោ ច សុភន្ទោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា,
អនុរុទ្ធា នាមុបជ្ឈាកោ, តិស្ស ច ឧបតិស្ស ច ទ្វេ អគ្គសាវកា,
សាលកល្យាណិរុក្ខោ ពោធិ, អជ្ជាសីតិហត្ថព្រូជំ សរីរំ, វស្សសតសហស្សំ
អាយុប្បមាណំ អហោសិ។

“ធិបត្តីវស្ស អបវេន, កោណ្ឌាញ្ញោ នាម នាយកោ;
អនន្តតេជោ អមិតយសោ, អប្បមេយ្យោ ទុរាសនោ”។

តស្ស អបរភាគេ ឯកំ អសង្ខ្យយ្យំ អតិក្កមិត្វា ឯកស្មី កប្បយេវ
ចត្តារោ ពុទ្ធា និព្វត្តិសុ - មង្គលោ, សុមនោ, វេរតោ, សោភិតោតិ។ មង្គលស្ស
ភគវតោ តិសុ សាវកសន្និចាតេសុ បឋមសន្និចាតេ កោដិសតសហស្សំ ភិក្ខុ
អហោសុំ, ទុតិយេ កោដិសតសហស្សំ, តតិយេ នវុដិកោដិយោ។
វេមាតិកភាតា កិរស្ស អានន្តកុមារោ នាម នវុតិកោដិសម្ពាយ បរិសាយ សទ្ធិ
ធម្មស្សវនតាយ សត្តុ សន្តិកំ អគមាសិ។ សត្តា តស្ស អនុបុព្វិកេចំ កថេសិ។
សោ សទ្ធិ បរិសាយ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណិ។ សត្តា តេសំ
កុលបុត្តានំ បុព្វចរិតំ ឡិលោកេន្ទោ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា
ទក្ខិណាហត្ថំ បសារេត្វា “ឯថ ភិក្ខុវោ” តិ អាហា។ សព្ពេ តម្ពុណាញ្ញោវ
ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា សជ្ឈិវស្សិកថេរាវិយ អាកប្បសម្បជ្ជា ហុត្វា សត្តារំ
វន្តិត្វា បរិវារយីសុ។ អយមស្ស តតិយោ សាវកសន្និចាតោ អហោសិ។

យថា បន អញ្ញោសំ ពុទ្ធានំ សមន្តា អសីតិហត្ថប្បមាណាយេវ សរីរឫកា
អហោសិ, ន ឯវំ តស្ស។ តស្ស បន ភគវតោ សរីរឫកា និច្ចកាលំ
ទសសហស្សិលោកធាតុំ ជីវិត្វា អជ្ជាសិ។ រុក្ខបជីវីបព្ពតសមុទ្ធានយោ
អន្តមសោ ឧក្ខុលិយាធិនិ ឧទាទាយ សុវណ្ណបដ្ឋបរិយោនទ្ធាវិយ អហោសុំ។

អាយុប្បមាណំ បទស្ស នវុតិវស្សសហស្សនិ អហោសិ។ ឯត្ថកំ កាលំ
ចន្ទិមស្សវិយាធយោ អត្ថនោ បកាយ វិរោចិតំ នាសក្ខីសុ, វត្ថិន្ទវបរិច្ឆេទោ ន
បញ្ញាយិត្ត។ ទិវា ស្សវិយាលោកេន វិយ សត្តា និច្ចំ ពុទ្ធាលោកេនេវ វិចរីសុ។
សាយំ បុប្ផិតកុសុមាទំ ចាតោ ច វេនកសកុណាធិនញ្ច វសេន លោកោ
វត្ថិន្ទវបរិច្ឆេទំ សល្លកេសិ។

ក៏ បទ អញ្ជេសំ ពុទ្ធានំ អយមានុភាវោ នត្ថិតិ? នោ នត្ថិ។ តេបិ ហិ
អាកម្ពីមាណា ធនសសហស្សិលោកធាតុំ វា តតោ វា ភិយ្យោ អាកាយ ជរេយ្យំ។
មង្គលស្ស បទ ភកវតោ បុព្វបត្ថនាវសេន អញ្ជេសំ ព្យាមប្បភាវិយ
សរីរវប្បភា និច្ចមេវ ធនសសហស្សិលោកធាតុំ ជីវិត្វា អដ្ឋាសិ។ សោ កិរ
ពោធិសត្តចរិយចរណកាលេ វេស្សន្តរសទិសេ អត្ថភាវេវិតោ សបុត្តនារោ
វង្គបព្ពតសទិសេ បព្ពតេ វសិ។ អថេកោ ខរទាបិកោ នាម យក្ខោ
មហាបុរិសស្ស ធានជ្ឈាសយតំ សុត្វា ព្រាហ្មណាវណ្ណាន ឧបសង្កមិត្វា
មហាសត្តំ ទ្វេ ធារកេ យាទិ។ មហាសត្តោ “ធនាមិ, ព្រាហ្មណ, បុត្តកេ” តិ វត្វា
ហជ្ជបហដ្ឋោ ឧទកបរិយន្តំ មហាបថី កម្មេន្តោ ទ្វេបិ ធារកេ អនាសិ។ យក្ខោ
ចង្គមនកោដិយំ អាលម្ពនដលកំ និស្សយ វត្វា បស្សន្តស្សេវ មហាសត្តស្ស
មុលាលកលាបំ វិយ ធារកេ ខាទិ។ មហាបុរិសស្ស យក្ខំ ឱលោកេត្វា មុខេ
វិវជមត្ថេ អគ្គិជាលំ វិយ លោហិតធារំ ឧគ្គិរមាទំ តស្ស មុខំ ទិស្វាបិ
កេសគ្គមត្តម្បិ ទោមនស្សំ ន ឧប្បជ្ជិ។ “សុទិន្ទំ វត មេ ធាន” ន្តិ ចិន្តយតោ បទស្ស
សរីរេ មហាន្តំ បីតិសោមនស្សំ ឧទចាទិ។ សោ “ឥមស្ស មេ ធានស្ស និស្សន្ទេន
អនាគតេ ឥមិនាវ នីហារេន សរីរតោ វស្មិយោ និក្ខមន្ត” តិ បត្ថនំ អកាសិ។
តស្ស តំ បត្ថនំ និស្សយ ពុទ្ធកូតស្ស សរីរតោ វស្មិយោ និក្ខមិត្វា ឯត្ថកំ ហំនំ
ជីវីសុ។

អបរម្មិស្ស បុព្វចរិយំ អត្ថិ។ សោ កិរ ពោធិសត្តកាលេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស
ចេតិយំ ទិស្វា “ឥមស្ស ពុទ្ធស្ស មយា ជីវិតំ បរិច្ឆេទំ វុដ្ឋតី” តិ
ទណ្ឌកធិបិ ការេវេននិយាមេន សកលសរីរំ វេហាបេត្វា រតនមត្តមកុឡំ
សតសហស្សគ្បនិកំ សុវណ្ណាចាតី សប្បិស្ស បូរាបេត្វា តត្ថ សហស្សវដ្តិយោ
ជាលេត្វា តំ សីសេនាធាយ សកលសរីរំ ជាលាបេត្វា ចេតិយំ បទក្ខិណំ
ករោន្តោ សកលរត្ថី វីតិនាមេតិ។ ឯវំ យាវ អរុណាគ្គមនា វាយមន្តស្សបិស្ស
លោមក្ខបមត្តម្មិ ឧសុមំ ន គណ្ហិ។ បទុមគព្ពំ បរិដ្ឋកាលោ វិយ អហោសិ។
ធម្មោ ហិ នាមេស អត្តានំ រក្ខន្តំ រក្ខតិ។ តេនាហ ភគវា -

“ធម្មោ ហវេ រក្ខតិ ធម្មចារី, ធម្មោ សុចិណ្ឌោ សុខមាវហាតិ;
ឯសានិសំសោ ធម្មេ សុចិណ្ឌោ, ន ទុគ្គតី គច្ឆតិ ធម្មចារី” តិ។ (ថេរគា.
៣០៣; ជា. ១.១០.១០២) -

ឥមស្សបិ កម្មស្ស និស្សន្ទេន តស្ស ភគវតោ សរីរោភាសោ
ទសសហស្សិលោកធាតុំ ជីវិត្វា អជ្ឈាសិ។

តទា អម្ពាភំ ពោធិសត្តោ សុរុចិ នាម ព្រាហ្មណោ ហុត្វា “សត្តារំ
និមន្តេស្សមី” តិ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា មធុរធម្មកថំ សុត្វា “ស្វេ មយ្ហំ ភិក្ខុំ គណ្ហាថ,
ភន្តេ” តិ អាហា។ “ព្រាហ្មណ, កិត្តកេហិ តេ ភិក្ខុហិ អត្តោ” តិ? “កិត្តកា បន
វោ, ភន្តេ, បរិវារភិក្ខុ” តិ អាហា។ តទា សត្តុ បឋមសន្និចាតោយេវ ហោតិ, តស្មា
“កោធិសតសហស្ស” តិ អាហា។ “ភន្តេ, សព្វេហិបិ សទ្ធិ មយ្ហំ ភិក្ខុំ គណ្ហាថា” តិ។
សត្តា អធិវាសេសិ។ ព្រាហ្មណោ ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា គេហំ គច្ឆន្តោ ចិន្តេសិ -
“អហំ ឯត្តកានំ ភិក្ខុនំ យាគុភត្តវត្តាធិនំ ធាតុំ សក្កោមិ, និសីទនជ្ឈានំ បន កថំ
ភរិស្សតី” តិ?

តស៊ូ សា ចិន្តា ចតុរាសីតិយោជនសហស្សមត្តកេ ឋិតស្ស ទេវវញ្ញោ
បណ្ណាកម្មលសិលាសនស្ស ឧណ្ណាការំ ជនេសិ។ សក្កោ “កោ នុ ខោ មំ ឥមម្ហា
ហំនា ចាវេតុកាមោ” តិ ទិព្វចក្ខុនា ឡិលោកេន្តោ មហាបុរិសំ ទិស្វា “សុរុចិ នាម
ព្រាហ្មណោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តត្វា និសីទនជ្ជានត្ថាយ ចិន្តេសិ, មយាបិ
តត្ថ គន្ធា បុញ្ញកោដ្ឋាសំ គហេតុំ វដ្ដតី” តិ វឡកិវណ្ណំ និម្មិត្វា
វាសិជរសុហត្ថោ មហាបុរិសស្ស បុរតោ ចាតុរហោសិ។ “អត្ថិ នុ ខោ កស្ស ចិ
ភតិយា កត្តត្ថកិច្ច” ត្ថិ អាហា។ មហាបុរិសោ តំ ទិស្វា “កី កម្មំ ករិស្សសី” តិ
អាហា។ “មម អជាននសិប្បំ នាម នត្ថិ, គេហំ វា មណ្ឌាបំ វា យោ យំ កាវេតិ,
តស្ស តំ កាតុំ ជាធាមី” តិ។ “តេន ហិ មយំ កម្មំ អត្ថិ” តិ។ “កី, អយ្យា” តិ?
“ស្វាតនាយ មេ កោជិសតសហស្សភិក្ខុ និមន្តតា។ តេសំ និសីទនមណ្ឌាបំ
ករិស្សសី” តិ? “អហំ នាម កវេយ្យំ សចេ មេ ភតី ធាតុំ សក្ខិស្សថា” តិ។
“សក្ខិស្សមិ, តាតា” តិ។ “សាធុ ករិស្សមិ” តិ គន្ធា ឯកំ បទេសំ ឡិលោកេសិ។
ធាទសតេរសយោជនប្បមាណោ បទេសោ កសិណមណ្ឌលំ វិយ សមតលោ
អហោសិ។ សោ “ឯត្ថកេ ហំនេ សត្តរតនមយោ មណ្ឌាចោ ឧដ្ឋហត្ថ” តិ ចិន្តត្វា
ឡិលោកេសិ។ តាវទេវ បថវី ភិក្ខុត្វា មណ្ឌាចោ ឧដ្ឋហិ។ តស្ស សោវណ្ណាមយេសុ
ថម្ពេសុ វជតមយា យជកា អហោសុំ, វជតមយេសុ សោវណ្ណាមយា,
មណិមយេសុ ថម្ពេសុ បវាឡមយា, បវាឡមយេសុ មណិមយា,
សត្តរតនមយេសុ ថម្ពេសុ សត្តរតនមយា យជកា អហោសុំ។ តតោ
“មណ្ឌាបស្ស អន្តរន្តរេ កិច្ចណិកជាលំ ឡិលម្ពត្ថ” តិ ឡិលោកេសិ។ សហ
ឡិលោកេនេនេវ ជាលំ ឡិលម្ពិ។ យស្ស មន្តវាតេរិតស្ស បញ្ចន្តិកស្សេវ ត្វិយស្ស
មធុរសន្តោ និច្ឆរតិ។ ទិព្វសង្កឹតិវត្តនកាលាវិយ អហោសិ។ “អន្តរន្តរា
គន្ធាមមាលាធាមាទិ ឡិលម្ពត្ថ” តិ ចិន្តេន្តស្ស មាលាធាមាទិ ឡិលម្ពិសុ។
“កោជិសតសហស្សសង្ខារំ ភិក្ខុនំ អាសនាទិ ច អាធារកាទិ ច បថវី ភិក្ខុត្វា

ឧដ្ឋហន្ត្រូ"តិ ចិន្តេសិ, តាវនេវ ឧដ្ឋហីសុ។ "កោលោ កោលោ ឯកេកា
ឧទកចាជិយោ ឧដ្ឋហន្ត្រូ"តិ ចិន្តេសិ, ឧទកចាជិយោ ឧដ្ឋហីសុ។

សោ ឯត្ថកំ មាបេត្វា ព្រាហ្មណស្ស សន្តិកំ គន្ធា "ឯហិ, អយ្យ, តវ មណ្ឌាបំ
ឡិលោកេត្វា មយ្ហំ ភតី ទេហិ"តិ អាហា។ មហាបុរិសោ គន្ធា មណ្ឌាបំ
ឡិលោកេសិ។ ឡិលោកេន្តស្សេវ ច សកលសរីរំ បញ្ចវណ្ណាយ បីតិយា និរន្តរំ ដុដំ
អហោសិ។ អថស្ស មណ្ឌាបំ ឡិលោកេត្វា ឯតទហោសិ - "នាយំ មណ្ឌាចោ
មនុស្សក្ខតេន កតោ, មយ្ហំ បន អជ្ឈាសយំ មយ្ហំ គុណំ អាគម្ម អធ្វា សក្កភវនំ
ឧណ្ណំ ភវិស្សតិ។ តតោ សក្កេន ទេវញ្ញា អយំ មណ្ឌាចោ ការិតោ
ភវិស្សតិ"តិ។ "ន ខោ បន មេ យុត្តំ ឯវេ មណ្ឌាបេ ឯកទិវសំយេវ ធានំ ធាតុ,
សត្តាហំ ទស្សមី"តិ ចិន្តេសិ។ ពាហិរកធានញ្ញំ តត្ថកម្មិ សមាទំ ពោធិសត្តានំ
តុដ្ឋិ កាតុំ ន សក្កោតិ, អលម្ពតសីសំ បន ទិដ្ឋិត្វា អញ្ញិតអក្ខិទិ ឧប្បាដេត្វា
បាទយមំសំ វា ឧត្តេដ្ឋត្វា ទិន្នកាលេ ពោធិសត្តានំ ចាគំ និស្សាយ តុដ្ឋិ នាម
ហោតិ។ អម្ពាភម្មិ ហិ ពោធិសត្តស្ស សិរិរាជជាតកេ ទេវសិកំ
បញ្ចកហាបណាសតសហស្សនិវិស្សដ្ឋេត្វា ចតុសុ ធាវេសុ នគរមជ្ឈេ ច ធានំ
ទេន្តស្ស តំ ធានំ ចាគតុដ្ឋិ ឧប្បាទេតុំ នាសក្ខិ។ យទា បនស្ស ព្រាហ្មណវណ្ណេន
អាគន្ធា សក្កោ ទេវរាជា អក្ខិទិ យាចិ, តទា តាទិ ឧប្បាដេត្វា ទទមានស្សេវ
ហាសោ ឧប្បដ្ឋិ, កេសគ្គមត្តម្មិ ចិត្តំ អញ្ញាចត្តំ នាហោសិ។ ឯវំ ទិន្នធានំ និស្សាយ
ពោធិសត្តានំ តិត្តិ នាម នត្តិ។ តស្មា សោបិ មហាបុរិសោ "សត្តាហំ មយា
កោធិសតសហស្សសម្ពាទំ ភិក្ខុនំ ធានំ ធាតុំ វដ្តតិ"តិ ចិន្តេត្វា តស្មី មណ្ឌាបេ
និសីទាបេត្វា សត្តាហំ ភវនានំ នាម អទាសិ។ ភវនានិ មហាន្តេ មហាន្តេ
កោលម្ពេ ឱវស្ស បូរេត្វា ឧទ្ធអេសុ អាហេបេត្វា យនចាកបក្កេ ឱវេ ថោកេ
តណ្ហាលេ បក្ខិបិត្វា បក្កមធុសក្កវចុណ្ឌាសប្បិហិ អភិសម្ពុតកោជនំ វុច្ឆតិ។
មនុស្សាយេវ បន បរិវិសិតុំ នាសក្ខិសុ។ ទេវាបិ ឯកន្តិកា ហុត្វា បរិវិសិតុ។

ធ្វានសតេសយោជនប្បមាលំ ហ៊ានម្បិ ភិក្ខុ គណ្ឌិតុំ នប្បហោសិយេវ, តេ បន
ភិក្ខុ អត្ថនោ អានុកាវេន និសីធិសុ។ បរិយោសានទិវសេ បន សត្តភិក្ខុនំ បត្តានិ
ឆោវាបេត្វា ភេសន្តត្ថាយ សប្បិវន្តិតេលមធុដាលីតានំ បូរេត្វា តិច្ឆវេហិ
សទ្ធិ អនាសិ, សង្ឃនវកភិក្ខុនា លទ្ធិច្ឆវសាជកា សតសហស្សគ្សនិកា
អហោសុំ។

សត្តា អនុមោទនំ ករោនោ - “អយំ បុរិសោ ឯវ្យុបំ មហាទានំ អនាសិ, កោ
នុខោ ភវិស្សតី” តិ ឧបទារោនោ - “អនាគតេ កប្បសតសហស្សនិកានំ ទ្ធិន្តំ
អសង្ខ្យយ្យានំ មត្តកេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ទិស្វា មហាបុរិសំ
អាមន្តេត្វា “ត្វំ ឯត្តកំ នាម កាលំ អតិក្កមិត្វា គោតមោ នាម ពុទ្ធា
ភវិស្សសី” តិ ព្យាកាសិ។ មហាបុរិសោ ព្យាករណំ សុត្វា “អហំ កិវ ពុទ្ធា
ភវិស្សមិ, កោ មេ យរាវាសេន អត្តោ, បព្ពជិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា តថាវ្យុបំ សម្មត្តិ
ខេឡបិណ្ឌំ វិយ បហាយ សត្ត សន្តិកេ បព្ពជិត្វា ពុទ្ធវចនំ ឧត្តន្តិត្វា
អភិញ្ញាយោ ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា អាយុបរិយោសានេ ព្រហ្មលោកេ
និព្ពត្តិ។

មជ្ឈិមនិកាយា ពុទ្ធា

មជ្ឈិមនិកាយា បន ភកវតោ នគរំ ឧត្តរំ នាម អហោសិ, បិតាបិ ឧត្តរោ នាម
ឧត្តិយោ, មាតាបិ ឧត្តរោ នាម ទេវី, សុទេវោ ច ធម្មសេនោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា,
ចាលិតោ នាមុបដ្ឋាកោ, សីវលី ច អសោកា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, នាគរុក្ខោ
ពោធិ, អជ្ឈាសីតិហត្ថព្ពេធំ សរីរំ អហោសិ។ នវុតិ វស្សសហស្សនិ វត្វា
បរិនិព្វតេ បន តស្មី ឯកប្បហារេនេវ ទស ចក្កវាឡសហស្សនិ ឯកទ្ធការាទិ
អហោសុំ។ សត្តចក្កវាឡេសុ មនុស្សានំ មហន្តំ អាហោទនបរិទេវនំ អហោសិ។

“កោណ្ឌាញ្ញស្ស អបរេន, មជ្ឈិលោ នាម នាយកោ;
តមំ លោកេ និហន្ទាន, ធម្មោក្កមភិជារយី” តិ។ (ពុ. វ. ៥.១);

សុមនោ ពុទ្ធោ

ឯវំ ធនសហស្សិលោកធាតុំ អន្ធការំ កត្វា បរិនិព្វតស្ស តស្ស ភគវតោ
អបរភាកេ សុមនោ នាម សត្តា លោកេ ឧទទាធិ។ តស្សាបិ តយោ
សាវកសន្និចាតា។ បឋមសន្និចាតេ កោដិសតសហស្សភិក្ខុ អហោសុំ។
នុតិយេ កព្វានបព្ពតម្ហិ នុតិកោដិសហស្សានិ, តតិយេ
អសីតិកោដិសហស្សានិ។ តទា មហាសត្តោ អតុលោ នាម នាគរាជា អហោសិ
មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ។ សោ “ពុទ្ធោ ឧប្បន្នោ” តិ សុត្វា ញាតិសង្ឃបរិវតោ
នាគភវនា និក្ខមិត្វា កោដិសតសហស្សភិក្ខុបរិវាស្ស តស្ស ភគវតោ
ទិព្ភត្វិយេហិ ឧបហារំ ការេត្វា មហានាមំ បវត្តត្វា បច្ឆេកំ ទុស្សយុកានិ
ទត្វា សរណេសុ បតិជ្ជាសិ។ សោបិ នំ សត្តា “អនាគតេ ពុទ្ធោ ភវិស្សតី” តិ
ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ នគរំ មេឧលំ នាម អហោសិ, សុទត្តោ នាម រាជា
បិតា, សិរិមា នាម មាតា ទេវី, សរណោ ច ភាវិតត្តោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា,
ឧទេនោ នាមុបជ្ជាកោ, សោណោ ច ឧបសោណោ ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, នាគរុក្ខោ
ពោធិ, នុតិហត្ថព្ពេធំ សរីរំ អហោសិ, នុតិយេវ វស្សសហស្សានិ
អាយុប្បមាណំ អហោសិ។

“មជ្ឈិលស្ស អបរេន, សុមនោ នាម នាយកោ;
សព្ពធម្មហិ អសមោ, សព្ពសត្តានមុត្តមោ” តិ។ (ពុ. វ. ៦.១);

វេរតោ ពុទ្ធោ

តស៊ូ អបរកាគេ វេរតោ ជាម សត្តា ឧទចាធិ។ តស្សបិ តយោ
សាវកសន្និចាតា។ បឋមសន្និចាតេ គណនា នត្តិ, ទុតិយេ
កោដិសតសហស្សភិក្ខុ អហោសុំ, តថា តតិយេ។ តទា ពោធិសត្តោ អតិទេវោ
នាម ព្រាហ្មណោ ហុត្វា សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា សរណោសុ បតិជ្ជាយ សិរសិ
អញ្ចលី វេបេត្វា តស្ស សត្តនោ កិលេសប្បហានេ វណ្ណំ សុត្វា ឧត្តរាសន្ត្រេន
បូជំ អកាសិ។ សោបិ នំ “ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស បន ភគវតោ
នគរំ សុធម្មវតី នាម អហោសិ, បិតា វិបុលោ នាម ខត្តិយោ, មាតា វិបុលា
នាម, វរុណោ ច ព្រាហ្មទេវោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សម្ពុរោ នាមុបជ្ជាកោ, ភទ្ទា ច
សុភទ្ទា ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, នាគរុក្ខោ ពោធិ, សិរីរំ អសីតិហត្ថព្រ័តំ អហោសិ,
អាយុ សង្ឃី វស្សសហស្សនិតិ។

“សុមនស្ស អបរេន, វេរតោ នាម នាយកោ;
អនូបមោ អសធិសោ, អតុលោ ឧត្តមោ ជិនោ” តិ។ (ពុ. វ. ៧.១);

សោភិតោ ពុទ្ធា

តស្ស អបរកាគេ សោភិតោ នាម សត្តា ឧទចាធិ។ តស្សបិ តយោ
សាវកសន្និចាតា។ បឋមសន្និចាតេ កោដិសតំ ភិក្ខុ អហោសុំ, ទុតិយេ
នុតិកោដិយោ, តតិយេ អសីតិកោដិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ អជិតោ នាម
ព្រាហ្មណោ ហុត្វា សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា សរណោសុ បតិជ្ជាយ ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ អទាសិ។ សោបិ នំ “ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។
តស្ស បន ភគវតោ នគរំ សុធម្មំ នាម អហោសិ, បិតា សុធម្មោ នាម រាជា,
មាតាបិ សុធម្មា នាម ទេវី, អសមោ ច សុនេត្តោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, អនោមោ
នាមុបជ្ជាកោ, នកុលា ច សុជាតា ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, នាគរុក្ខោ ពោធិ,

អដ្ឋបញ្ញាសហត្ថព្រ័យំ សរីរំ អហោសិ, នុត្តិ វស្សសហស្សានិ
អាយុប្បមាណាន្តិ។

“វេរតស្ស អបរេន, សោភិតោ នាម នាយកោ;
សមាហិតោ សន្តចិត្តោ, អសមោ អប្បជីបុគ្គលោ” តិ។ (ពុ. វ. ៨.១);

អនោមទស្សី ពុទ្ធា

តស្ស អបរភាគេ ឯកំ អសង្ខយេយ្យំ អតិក្កមិត្វា ឯកស្មី កប្បេ តយោ
ពុទ្ធា និព្ពត្តិសុ អនោមទស្សី, បទុមោ, នាវនោតិ។ អនោមទស្សីស្ស ភគវតោ
តយោ សាវកសន្និចាតា។ បឋមេ អដ្ឋភិក្ខុសតសហស្សានិ អហោសុំ, ទុតិយេ
សត្ត, តតិយេ ធ។ តទា ពោធិសត្តោ ឯកោ យក្ខសេនាបតិ អហោសិ
មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ, អនេកកោដិសតសហស្សានំ យក្ខានំ អធិបតិ។
សោ “ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ” តិ សុត្វា អាគន្ធា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហានានំ
អនាសិ។ សោបិ នំ សត្តា “អនាគតេ ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។
អនោមទស្សីស្ស បនភគវតោ ចន្ទវតី នាម នគរំ អហោសិ, យសវា នាម រាជា
បិតា, យសោធរា នាម មាតា ទេវី, និសភោ ច អនោមោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា,
វរុណោ នាមុបជ្ជាកោ, សុន្ទី ច សុមនា ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, អដ្ឋនុក្ខោ ពោធិ,
អដ្ឋបញ្ញាសហត្ថព្រ័យំ សរីរំ អហោសិ, វស្សសតសហស្សំ អាយុប្បមាណាន្តិ។

“សោភិតស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធា ទ្ធិបទុត្តមោ;
អនោមទស្សី អមិតយសោ, តេជស្សី ទុរតិក្កមោ” តិ។ (ពុ. វ. ៨.១);

បទុមោ ពុទ្ធា

តស៊ូ អបរកាគេ បទុមា នាម សត្តា ឧទចាទិ។ តស៊ូបិ តយោ
សាវកសន្និចាតា។ បឋមសន្និចាតេ កោដិសតសហស្សំ ភិក្ខុ អហោសុំ,
ទុតិយេ តីណិ សតសហស្សានិ, តតិយេ អតាមកេ អរញ្ញោ
មហាវនសណ្ឋាវាសីនំ ភិក្ខុនំ ទ្វេ សតសហស្សានិ។ តទា ពោធិសត្តោ សីហោ
ហុត្វា សត្តារំ និរោធសមាបត្តិ សមាបន្នំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ វន្តិត្វា បទក្ខណំ
កត្វា បីតិសោមនស្សជាតោ ភិក្ខុត្ថំ សីហនាទំ នទិត្វា សត្តាហំ ពុទ្ធារម្មណំ
បីតី អវិជហិត្វា បីតិសុខេនេវ គោចរាយ អបក្កមិត្វា ជីវិតបរិច្ចាគំ កត្វា
ភគវន្តំ បយិរុចាសមាណោ អជ្ជាសិ។ សត្តា សត្តាហច្ចយេន និរោធា វុដ្ឋិតោ
សីហំ ឡិលោកេត្វា “ភិក្ខុសង្ឃេបិ ចិត្តំ បសាទេត្វា សង្ឃំ វន្តិស្សតី” តិ
“ភិក្ខុសង្ឃោ អាគច្ឆត្វ” តិ ចិន្តេសិ។ ភិក្ខុ តាវនេវ អាគមីសុ។ សីហោបិ
ភិក្ខុសង្ឃេ ចិត្តំ បសាទេតិ។ សត្តា តស៊ូ មនំ ឡិលោកេត្វា “អនាគតេ ពុទ្ធា
ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ បទុមស្ស បន ភគវតោ ចម្បកំ នាម នគរំ អហោសិ,
អសមោ នាម រាជា បិតា, មាតា អសមា នាម ទេវី, សាលោ ច ឧបសាលោ ច ទ្វេ
អគ្គសាវកា, វរុណោ នាមុបជ្ជាកោ, រាមា ច សុរាមា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា,
សោណារុក្ខោ នាម ពោធិ, អជ្ជបណ្ណាសហត្ថព្រាជំ សរីរំ អហោសិ, អាយុ
វស្សសតសហស្សន្តិ។

“អនោមទស្សិស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធា ទ្វិបទុត្តមោ;
បទុមា នាម នាមេន, អសមោ អប្បជីបុគ្គលោ” តិ។ (ពុ. វ. ១០.១);

នារទោ ពុទ្ធា

តស៊ូ អបរកាគេ នារទោ នាម សត្តា ឧទចាទិ។ តស៊ូបិ តយោ
សាវកសន្និចាតា។ បឋមសន្និចាតេ កោដិសតសហស្សំ ភិក្ខុ អហោសុំ,
ទុតិយេ នវុតិកោដិសហស្សានិ, តតិយេ អសីតិកោដិសហស្សានិ។ តទា

ពោធិសត្តោ ឥសិបត្ថង្គំ បព្ពជិត្វា បញ្ចសុ អភិញ្ញាសុ អជ្ជសុ ច សមាបត្តិសុ
ចិណ្ណាវសី ហុត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា លោហិតចន្ទនេន
បូជំ អកាសិ។ សោបិ នំសត្តា “អនាគតេ ពុទ្ធា ភវិស្សតី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស
បនភគវតោ ធម្មាវតី នាម នគរំ អហោសិ, សុទេវោ នាម ខត្តិយោ បិតា,
អនោមា នាម មាតា ទេវី, ភទ្ទសាលោ ច ជិតមិត្តោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, វាសេដ្ឋោ
នាមុបដ្ឋាកោ, ឧត្តរា ច ជគ្គនី ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, មហាសោណារុក្ខោ នាម
ពោធិ, សរីរំ អជ្ជាសីតិហត្ថព្ពេធំ អហោសិ, នវុតិ វស្សសហស្សានិ អាយុតិ។

“បទុមស្ស អបវេន, សម្ពុទ្ធា ទ្ធិបទុត្តមោ;
នារោនា នាម នាមេន, អសមោ អប្បជិបុត្តលោ”តិ។ (ពុ. វ. ១១.១);

បទុមុត្តរោ ពុទ្ធា

នារទពុទ្ធស្ស បន អបរកាគេ ឥតោ សតសហស្សកប្បមត្តកេ ឯកស្មី
កប្ប ឯកោវ បទុមុត្តរោ នាម ពុទ្ធា ឧទទាទិ។ តស្សាបិ តយោ
សាវកសន្និចាតា។ បឋមេ សន្និចាតេ កោធិសតសហស្សំ ភិក្ខុ អហោសុំ,
ទុតិយេ វេភារបព្ពតេ នវុតិកោធិសហស្សានិ, តតិយេ
អសីតិកោធិសហស្សានិ។ តទា ពោធិសត្តោ ជជិលោ នាម មហាវជ្ជិយោ ហុត្វា
ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស សច្ចីរំ ទានំ អទាសិ។ សោបិ នំសត្តា “អនាគតេ
ពុទ្ធា ភវិស្សតី”តិ ព្យាកាសិ។ បទុមុត្តរស្ស បន ភគវតោ កាលេ តិត្តិយា នាម
នាហោសុំ។ សព្ពទេវមនុស្សា ពុទ្ធមេវ សរណំ អគម៌សុ។ តស្ស នគរំ ហំសវតី
នាម អហោសិ, បិតា អានន្ទោ នាម ខត្តិយោ, មាតា សុជាតា នាម ទេវី, ទេវលោ
ច សុជាតោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សុមនោ នាមុបដ្ឋាកោ, អមិតា ច អសមា ច ទ្វេ
អគ្គសាវិកា, សាលរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ អជ្ជបណ្ណាសហត្ថព្ពេធំ អហោសិ,
សរីរប្បកា សមន្តតោ ទ្វាទសយោជនានិ គណ្ហិ, វស្សសតសហស្សំ អាយុតិ។

“នាវទស្ស អបវេន, សម្ពុទ្ធា ទ្វិបទុត្តមេ;
បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, អក្ខោភោ សាគរូបមោ” តិ។ (ពុ. វិ. ១២.១);

សុមេធា ពុទ្ធា

តស្ស អបវតាគេ តីស កប្បសហស្សនិ អតិក្កមិត្វា សុមេធា ច
សុជាតោ ចាតិ ឯកស្មី កប្បេ ទ្វេ ពុទ្ធា និព្ពត្តិសុ។ សុមេធស្សបិ តយោ
សាវកសន្និចារា។ បឋមសន្និចារេ សុទស្សននគរេ កោដិសតំ វិណាសវា
អហោសុំ, ទុតិយេ នវុតិកោដិយោ, តតិយេ អសីតិកោដិយោ។ តទា
ពោធិសត្តោ ឧត្តរោ នាម មាលារោ ហុត្វា និទហិត្វា ឋបិតំយេវ
អសីតិកោដិជនំ វិស្សន្ត្រា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា ជម្ពុ
សុត្វា សរណេសុ បតិជ្ជាយ និក្ខមិត្វា បព្ពជិ។ សោមិ នំ “អនាគតេ ពុទ្ធា
ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ សុមេធស្ស ភគវតោ សុទស្សនំ នាម នគរំ អហោសិ,
សុទត្តោ នាម រាជា បិតា, មាតាបិ សុទត្តោ នាម ទេវី, សរណោ ច សព្ពកាមោ ច
ទ្វេ អគ្គសាវកា, សាគរោ នាមុបជ្ជាកោ, រាមា ច សុរាមា ច ទ្វេ អគ្គសាវកា,
មហានិបរុក្ខោ ពោធិ, សវីរំ អជ្ជាសីតិហត្ថព្រូជំ អហោសិ, អាយុ នវុតិ
វស្សសហស្សន្តិ។

“បទុមុត្តរស្ស អបវេន, សុមេធា នាម នាយកោ;
ទុរាសនោ ឧត្តតេជោ, សព្ពលោកុត្តមេ មុនី” តិ។ (ពុ. វិ. ១៣.១);

សុជាតោ ពុទ្ធា

តស្ស អបវតាគេ សុជាតោ នាម សត្តា ឧទចាទិ។ តស្សបិ តយោ
សាវកសន្និចារា។ បឋមសន្និចារេ សដ្ឋិ ភិក្ខុសតសហស្សនិ អហោសុំ,
ទុតិយេ បញ្ញាសំ, តតិយេ ចត្តាលីសំ។ តទា ពោធិសត្តោ ចក្កវត្តិរាជា ហុត្វា

“ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ” តិ សុត្វា ឧបសង្កម្មិត្វា ធម្មំ សុត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
សន្និសត្តហិ រតនេហិ ចតុមហាធិបរដ្ឋំ ធន្វា សត្ត សន្តិកេ បព្ពជិ។
សកលរដ្ឋវាសិនោ រដ្ឋប្បាទំ គហេត្វា អាវាមិកកិច្ចំ សាធន្តោ ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស និច្ចំ មហាធានំ អធិសុ។ សោបិ នំ សត្វា “អនាគតេ ពុទ្ធា
ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ នគរំ សុមង្គលំ នាម អហោសិ, ឧគ្គតោ
នាម រាជា បិតា, បភាវតី នាម មាតា, សុធស្សនោ ច សុទេវោ ច ទ្វេ
អគ្គសាវកា, នារនោ នាមុបជ្ឈាកោ, នាតា ច នាគសមាលា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា,
មហាវេជ្ជរុក្ខោ ពោធិ។ សោ កិវ មន្ត្រិទ្ធា យនក្ខន្ធា ឧបរិ និគ្គតាហិ
មហាសាធាហិ មោវបិព្យាកលាចោ វិយ វិរោចិត្ត។ តស្ស ភគវតោ សរីរំ
បណ្ណាសហត្ថព្ពេធំ អហោសិ, អាយុ នវុតិ វស្សសហស្សន្តិ។

“តត្ថវ មណ្ឌកប្បម្ហិ, សុជាតោ នាម នាយកោ;
សីហហន្ទសកក្ខន្ធា, អប្បមេយ្យោ ធុរាសនោ” តិ។ (ពុ. វិ. ១៤.១);

បិយធស្សី ពុទ្ធា

តស្ស អបរភាគេ តតោ អជ្ឈាវសកប្បសតមត្ថកេ ឯកស្មី កប្ប
បិយធស្សី, អត្ថធស្សី, ធម្មធស្សី តិ តយោ ពុទ្ធា និព្ពត្តិសុ។ បិយធស្សីស្ស បិ
ភគវតោ តយោ សាវកសន្និចាតា។ បឋមេ កោដិសតសហស្សំ ភិក្ខុ អហោសុំ,
ធុតិយេ នវុតិកោដិយោ, តតិយេ អសីតិកោដិយោ។ តនា ពោធិសត្តោ
កស្សនោ នាម មាណវោ តិណ្ណំ វេទានំ ចារុតោ ហុត្វា សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា
កោដិសតសហស្សធនបរិច្ឆាគេន សង្ឃារមំ កាវេត្វា សរណេសុ ច សីលេសុ
ច បតិជ្ជាសិ។ អថ នំ សត្វា “អជ្ឈាវសកប្បសតច្ចយេន ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ
ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ អនោមំ នាម នគរំ អហោសិ, បិតា សុធិន្នោ នាម
រាជា, មាតា ចន្ទា នាម, ចាលិតោ ច សព្ពធស្សី ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សោភិតោ

នាមុបដ្ឋាកោ, សុជាតា ច ធម្មទិន្នា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, កកុធរុក្ខា ពោធិ, សរីរំ
អសីតិហត្ថព្ពេធំ អហោសិ, នុតិ វស្សសហស្សំ អាយុតិ។

“សុជាតស្ស អបរេន, សយម្ហូ លោកនាយកោ;
នុរាសនោ អសមសមោ, បិយទស្សី មហាយសោ” តិ។ (ពុ. វ. ១៥.១);

អត្ថទស្សី ពុទ្ធា

តស្ស អបរភាគេ អត្ថទស្សី នាម ភគវា ឧទទាទិ។ តស្សបិ តយោ
សាវកសន្និចារា។ បឋមេ អដ្ឋនុតិ ភិក្ខុសតសហស្សានិ អហោសុំ, ទុតិយេ
អដ្ឋាសីតិសតសហស្សានិ, តថា តតិយេ។ តទា ពោធិសត្តោ សុសីមោ នាម
មហិទ្ធិកោ តាបសោ ហុត្វា ទេវលោកតោ មន្ទារវបុប្ផត្ថំ អាហរិក្ខា សត្តារំ
បូជេសិ, សោបិ នំ “អនាគតេ ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ
សោភនំ នាម នគរំ អហោសិ, សាគរោ នាម រាជា បិតា, សុទស្សនា នាម មាតា,
សន្តោ ច ឧបសន្តោ ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, អភយោ នាមុបដ្ឋាកោ, ធម្មា ច សុធម្មា
ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, ចម្បករុក្ខា ពោធិ, សរីរំ អសីតិហត្ថព្ពេធំ អហោសិ,
សរីរប្បភា សមន្តតោ សត្តកាលំ យោជនមត្ថំ ជិវិត្វា អដ្ឋាសិ, អាយុ
វស្សសតសហស្សន្តិ។

“តត្ថវ មណ្ឌកប្បម្ពិ, អត្ថទស្សី នរាសកោ;
មហាតមំ និហន្ទាន, បត្តោ សម្ពោធិមុត្តម” ត្ថិ។ (ពុ. វ. ១៦.១);

ធម្មទស្សី ពុទ្ធា

តស្ស អបរភាគេ ធម្មទស្សី នាម សត្តា ឧទទាទិ។ តស្សបិ តយោ
សាវកសន្និចារា។ បឋមេ កោដិសតំ ភិក្ខុ អហោសុំ, ទុតិយេ នុតិកោដិយោ,

តតិយេ អសីតិកោជិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ សក្កោ ទេវរាជា ហុត្វា
ធិត្ថកន្ធិបុប្ផបិ ច ធិត្ថត្វិយេបិ ច បូជំ អកាសិ, សោបិ នំ សត្តា “អនាគតេ
ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ សរណំ នាម នគរំ អហោសិ,
បិតា សរណោ នាម រាជា, មាតា សុនន្ទា នាម ទេវី, បទុមោ ច ផុស្សនេវោ ច ទ្វេ
អគ្គសាវកា, សុនេត្តា នាមុបជ្ឈាកោ, ខេមា ច សព្វនាមា ច ទ្វេ អគ្គសាវកា,
វត្តផ្កុវុក្ខោ ពោធិ, “ពិម្ពិជាលោ” តិបិ វុច្ឆតិ, សរីរំ បនស្ស អសីតិហត្ថុព្ពេធំ
អហោសិ, វស្សសតសហស្សំ អាយុតិ។

“តត្ថេវ មណ្ឌកប្បម្ពិ, ធម្មទស្សី មហាយសោ;
តមន្ទការំ វិធមិត្វា, អតិរោចតិ សទេវកេ” តិ។ (ពុ. វ. ១៧.១);

សិទ្ធត្ថោ ពុទ្ធា

តស្ស អបរភាគេ ឥតោ ចតុនុតិកប្បមត្តកេ ឯកស្មី កប្បេ ឯការំ
សិទ្ធត្ថោ នាម សម្មាសម្ពុទ្ធា ឧទទាទិ។ តស្សបិ តយោ សាវកសន្និទាតា។
បឋមសន្និទាតេ កោជិសតំ ភិក្ខុ អហោសុំ, ទុតិយេ នុតិកោជិយោ, តតិយេ
អសីតិកោជិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ ឧគ្គតេជោ អភិញ្ញាពលសម្មុទ្ទោ មជ្ឈិលោ
នាម តាបសោ ហុត្វា មហាជម្ពុជលំ អាហរិត្វា តថាគតស្ស អនាសិ។ សត្តា តំ
ជលំ បរិភូញ្ជិត្វា “ចតុនុតិកប្បមត្តកេ ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស
ភគវតោ នគរំ វេការំ នាម អហោសិ, បិតា ជយសេនោ នាម រាជា, មាតា
សុជស្សា នាម ទេវី, សម្ពុលោ ច សុមិត្តោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, វេរតោ
នាមុបជ្ឈាកោ, សីវលា ច សុរាមា ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, កណិការុក្ខោ ពោធិ,
សរីរំ សជ្ជិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, វស្សសតសហស្សំ អាយុតិ។

“ធម្មទស្សីស្ស អបរេន, សិទ្ធត្ថោ លោកនាយកោ;

និហិទ្ទា តមំ សត្តំ, សូរិយោ អពុគ្គតោ យថា”តិ។ (ពុ. វិ. ១៨.១);

តិស្សោ ពុទ្ធា

តស្ស អបរភាគេ ឥតោ ទ្វានុតិកប្បមត្តកេ តិស្សោ ដុស្សោតិ ឯកស្មី
កប្បទេ ពុទ្ធា និព្ពត្តិសុ។ តិស្សស្ស ភគវតោ តយោ សាវកសន្និចាតា។
បឋមសន្និចាតេ ភិក្ខុនំ កោដិសតំ អហោសិ, ទុតិយេ នុតិកោដិយោ, តតិយេ
អសីតិកោដិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ មហាភោគោ មហាយសោ សុជាតោ
នាម ខត្តិយោ ហុត្វា ឥសិបព្ពន្ធំ បព្ពជិត្វា មហិទ្ធិកការំ បត្វា “ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ”តិ
សុត្វា ធិព្ពមជ្ជារវបទុមចារិច្ចត្តកបុច្ឆានិ អាធាយ ចតុបរិសមជ្ឈេ កច្ចន្តំ
តថាគតំ បូជេសិ, អាគាសេ បុប្ផវិតានំ អកាសិ។ សោបិ នំសត្តា “ឥតោ
ទ្វេនុតិកប្បមត្តកេ ពុទ្ធា ភវិស្សតី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ ខេមំ នាម
នគរំ អហោសិ, បិតា ជនសន្នោ នាម ខត្តិយោ, មាតា បទុមា នាម ធម៌,
ព្រហ្មទេវោ ច ឧទយោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សុមនោ នាមុបជ្ឈាកោ, ដុស្សា ច
សុទត្តា ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, អសនុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ សដ្ឋិហត្ថព្ពេធំ អហោសិ,
វស្សសតសហស្សំ អាយុតិ។

“សិទ្ធក្ខត្តស្ស អបរេន, អសមោ អប្បជិបុគ្គលោ;
អនន្តតេជោ អមិតយសោ, តិស្សោ លោកគ្គនាយកោ”តិ។ (ពុ. វិ.
១៩.១);

ដុស្សោ ពុទ្ធា

តស្ស អបរភាគេ ដុស្សោ នាម សត្តា ឧទចាទិ។ តស្សបិ តយោ
សាវកសន្និចាតា។ បឋមសន្និចាតេ សដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សានិ អហោសុំ,
ទុតិយេ បណ្ណាស, តតិយេ ទ្វត្តិស។ តទា ពោធិសត្តោ វិជិតាវី នាម ខត្តិយោ

ហុត្វា មហារដ្ឋំ បហាយ សត្ត សន្តិកេ បព្ពជិត្វា តីណិ បិដកានិ ឧគ្គហេត្វា
មហាជនស្ស ធម្មកម៌ កថេសំ, សីលចារមិញ្ច បូរេសិ។ សោបិ នំ “ពុទ្ធា
ភវីស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ កាសិ នាម នគរំ អហោសិ,
ជយសេនោ នាម រាជា បិតា, សិរិមា នាម មាតា, សុរក្ខិតោ ច ធម្មសេនោ ច ទ្វេ
អគ្គសាវកា, សភិយោ នាមុបជ្ឈាកោ, ចាលា ច ឧបចាលា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា,
អាមលករុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ អដ្ឋបណ្ណាសហត្ថព្រូជំ អហោសិ, នុត្តិ
វស្សសហស្សានិ អាយុតិ។

“តត្ថេវ មណ្ឌាកប្បម្ពិ, អហុ សត្តា អនុត្តរេ;
អនូបមោ អសមសមោ, ដុស្សោ លោកគ្គនាយកោ” តិ។ (ពុ. វិ. ២០.១);

វិបស្សីពុទ្ធា

តស្ស អបរភាគេ ឥតោ ឯកនុត្តិកប្បេ វិបស្សី នាម ភគវា ឧទចាទិ។
តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និចាតា។ បឋមសន្និចាតេ អដ្ឋសដ្ឋិ
ភិក្ខុសតសហស្សំ អហោសិ, ទុតិយេ ឯកសតសហស្សំ, តតិយេ
អសីតិសហស្សានិ។ តទា ពោធិសត្តោ មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ អតុលោ នាម
នាគរាជា ហុត្វា សត្តរតន្តចិត្តំ សោវណ្ណមយំ មហាបិបំ ភគវតោ អទាសិ។
សោបិ នំ “ឥតោ ឯកនុត្តិកប្បេ ពុទ្ធា ភវីស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ
ពន្ទមតី នាម នគរំ អហោសិ, ពន្ទមា នាម រាជា បិតា, ពន្ទមតី នាម មាតា,
ខណ្ឌោ ច តិស្សោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, អសោកោ នាមុបជ្ឈាកោ, ចន្ទា ច
ចន្ទមិត្តា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, ចាដលិរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ អសីតិហត្ថព្រូជំ
អហោសិ, សរីរប្បភាសទាសត្ត យោជនានិ ជីវិត្វា អដ្ឋាសិ, អសីតិ
វស្សសហស្សានិ អាយុតិ។

“ធុស្សស្ស ច អបរេន, សម្ពុទ្ធា ទ្វិបទុត្តមោ;
វិបស្សី នាម នាមេន, លោកេ ឧប្បន្និ ចក្កមា” តិ។ (ពុ. វ. ២០.១);

សិទ្ធិ ពុទ្ធា

តស្ស អបរកាគេ ឥតោ ឯកត្តិសកប្បេ **សិទ្ធិ ច វេស្សក្ខន្ធាតិ** ទ្វេ ពុទ្ធា
អហោសុំ។ **សិទ្ធិស្សបិ** ភគវតោ តយោ សាវកសន្និទាតា។ បឋមសន្និទាតេ
ភិក្ខុសតសហស្សំ អហោសិ, ទុតិយេ អសីតិសហស្សនិ, តតិយេ
សត្តតិសហស្សនិ។ តទា ពោធិសត្តោ អវិន្ទមោ នាម រាជា ហុត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស សចីវំ មហាទានំ បវត្តេត្វា សត្តវតនបដិមណ្ឌិតំ ហត្ថិវតនំ
ទត្វា ហត្ថិប្បមាណំ កត្វា កប្បិយភណ្ឌំ អទាសិ។ សោបិ នំ សត្តា “ឥតោ
ឯកត្តិសកប្បេ ពុទ្ធា ភវិស្សតិ” តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស បន ភគវតោ អរុណាវតី
នាម នគរំ អហោសិ, អរុណោ នាម ខត្តិយោ បិតា, បភាវតី នាម មាតា, អភិភូ
ច សម្ពុរោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, ខេមង្គរោ នាមុបជ្ជាកោ, សទិលា ច បទុមា ច ទ្វេ
អគ្គសាវកា, បុណ្ណរីករុក្ខោ ពោធិ, សីវំ សត្តតិហត្ថព្រ័យំ អហោសិ,
សីវរប្បកា យោជនត្ថយំ ជិវត្វា អជ្ជាសិ, សត្តតិ វេស្សសហស្សនិ អាយុតិ។

“វិបស្សិស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធា ទ្វិបទុត្តមោ;
សិទ្ធិយោ អាសិ ជិនោ, អសមោ អប្បជិបុគ្គលោ” តិ។ (ពុ. វ. ២២.១);

វេស្សក្ខ ពុទ្ធា

តស្ស អបរកាគេ **វេស្សក្ខ** នាម សត្តា ឧទទាធិ។ តស្សបិ តយោ
សាវកសន្និទាតា។ បឋមសន្និទាតេ អសីតិ ភិក្ខុសហស្សនិ អហោសុំ, ទុតិយេ
សត្តតិ, តតិយេ សង្ឃិ។ តទា ពោធិសត្តោ សុទស្សនោ នាម រាជា ហុត្វា
ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស សចីវំ មហាទានំ ទត្វា តស្ស សន្តិកេ បព្ពជិត្វា

អាហារគុណសម្បជ្ឈន្នោ ពុទ្ធវតនេ ចិត្តិការបីតិពហុលោ អហោសិ។ សោមិ នំ
ភគវា “ឥតោ ឯកត្តិសកកប្ប ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស បន
ភគវតោ អនោមំ នាម នគរំ អហោសិ, សុប្បតីតោ នាម រាជា បិតា, យសវតី
នាម មាតា, សោណោ ច ឧត្តរោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, ឧបសន្នោ នាមុបដ្ឋាយោ,
រាមា ច សុរាមា ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សាលរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ សង្ខិហត្ថព្រ័ត្នំ
អហោសិ, សង្ខិវស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

“តត្ថវ មណ្ឌកប្បម្ពិ, អសមោ អប្បជីបុគ្គលោ;
វេស្សកូ នាម នាមេន, លោកេ ឧប្បជ្ជិ សោ ជិនោ” តិ។ (ពុ. វិ. ២៣.១);

កកុសន្នោ ពុទ្ធា

តស្ស អបរភាគេ ឥមស្មី កកប្ប ចត្តារោ ពុទ្ធា និព្ពត្តា កកុសន្នោ,
កោណាគមនោ, កស្សបោ, អម្ពាភំ ភគវា តិ។ កកុសន្នស្ស ភគវតោ ឯការ
សាវកសង្ខិចារតោ, តត្ថ ចត្តាលីស ភិក្ខុសហស្សានិ អហោសុំ។ តទា
ពោធិសន្តោ ខេមោ នាម រាជា ហុត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស សបត្ថចីរំ
មហាធានព្រោវ អញ្ញនាធិភេសន្នានិ ច ធិត្វា សត្ត ធម្មនេសនំ សុត្វា បព្ពជិ។
សោមិ នំ សត្តា “ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ កកុសន្នស្ស បន ភគវតោ ខេមំ
នាម នគរំ អហោសិ, អគ្គិនត្តោ នាម ព្រាហ្មណោ បិតា, វិសាខា នាម
ព្រាហ្មណី មាតា, វិធុរោ ច សញ្ញីរោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, ពុទ្ធិជោ នាមុបដ្ឋាកោ,
សាមា ច ចម្បា ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, មហាសិរីសរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ
ចត្តាលីសហត្ថព្រ័ត្នំ អហោសិ, ចត្តាលីស វស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

“វេស្សកុស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធា ទ្វិបទុត្តមោ;
កកុសន្នោ នាម នាមេន, អប្បមេយ្យេ ទុរាសនោ” តិ។ (ពុ. វិ. ២៤.១);

កោណាគមនោ ពុទ្ធោ

តស្ស អបរភាគេ កោណាគមនោ នាម សត្តា ឧទទាទិ។ តស្សបិ ឯកោវ
សាវកសន្និចាតោ, តត្ថ ភីស ភិក្ខុសហស្សនិ អហោសុំ។ តទា ពោធិសត្តោ
បព្ពតោ នាម រាជា ហុត្វា អមច្ចគណបរិវុតោ សត្តុ សន្និកំ គន្ធា ធម្មនេសនំ
សុត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា មហាទានំ បវត្តេត្វា
បត្តន្តោច្ឆនបដកោសេយ្យកម្ពលទុក្ខលានិ ចេវ សុវណ្ណាបដិកញ្ច ទត្វា សត្តុ
សន្និកេ បព្ពជិ។ សោបិ នំ សត្តា “ពុទ្ធោ ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ
សោភវតី នាម នគរំ អហោសិ, យញ្ញទត្តោ នាម ព្រាហ្មណោ បិតា, ឧត្តរា នាម
ព្រាហ្មណី មាតា, ភិយ្យសោ ច ឧត្តរោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សោត្តិដោ
នាមុបជ្ឈាកោ, សមុទ្ធា ច ឧត្តរា ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, ឧទុម្ពរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ
ភីសហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, ភីស វស្សសហស្សនិ អាយុតិ។

“កកុសន្ទស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធោ ទិបទុត្តមេ;

កោណាគមនោ នាម ជិនោ, លោកដេជ្ជោ នរាសភោ” តិ។ (ពុ. វ. ២៥.១);

កស្សថោ ពុទ្ធោ

តស្ស អបរភាគេ កស្សថោ នាម សត្តា ឧទទាទិ។ តស្សបិ ឯកោវ
សាវកសន្និចាតោ, តត្ថ វីសតិ ភិក្ខុសហស្សនិ អហោសុំ។ តទា ពោធិសត្តោ
ដោតិចាលោ នាម មាណវោ ហុត្វា ភីណំ វេទានំ ចារត្វ ភូមិយញ្ជោវ អន្តលិក្ខេ
ច ចាកដោ យជិការស្ស កុម្ភការស្ស មិត្តោ អហោសិ។ សោ តេន សទ្ធិ សត្តារំ
ឧបសង្កមិត្វា ធម្មកថំ សុត្វា បព្ពជិត្វា អារទ្ធវីរិយោ ភីណិ បិដកានិ ឧត្តហេត្វា
វត្តាវត្តសម្បត្តិយា ពុទ្ធសាសនំ សោភេសិ។ សោបិ នំ សត្តា “ពុទ្ធោ ភវិស្សតី” តិ
ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ ជាតនគរំ ពារាណសី នាម អហោសិ, ព្រាហ្មទត្តោ

នាម ព្រាហ្មណ៍ បិតា, ជនវតី នាម ព្រាហ្មណ៍ មាតា, តិស្សោ ច ការទ្វាដោ ច
ទ្វេ អគ្គសាវកា, សត្តមិត្តា នាមុបដ្ឋាកោ, អនុឡា ច ឧវេឡា ច ទ្វេ
អគ្គសាវកា, និក្រោធរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ វីសតិហត្ថុព្រៃធំ អហោសិ, វីសតិ
វស្សសហស្សានិ អាយុតិ។

“កោណាគមនស្ស អបវេន, សម្ពុទ្ធា ទ្វិបទុត្តមោ;
កស្សចោ នាម គោត្តន, ធម្មរាជា បកដ្ឋរោ” តិ។ (ពុ. វិ. ២៦.១);

យស្មី បន កប្បេ ធិបត្តវនសពលោ ឧទទាទិ, តស្មី អញ្ញេបិ តយោ ពុទ្ធា
អហោសុំ។ តេសំ សន្តិកេ ពោធិសត្តស្ស ព្យាករណំ នត្ថិ, តស្មា តេ ឥធន
ទស្សីតា។ អដ្ឋកថាយំ បន តណ្ហាដ្ឋវតោ បដ្ឋាយ សព្វេបិ ពុទ្ធនស្សេតុំ ឥទំ វុត្ថំ

-

“តណ្ហាដ្ឋរោ មេធជ្ជរោ, អថោបិ សវណាដ្ឋរោ;
ធិបត្តរោ ច សម្ពុទ្ធា, កោណ្ឌាញោ ទ្វិបទុត្តមោ។

“មជ្ជលោ ច សុមនោ ច, វេវតោ សោភិតោ មុនិ;
អនោមទស្សី បទុមោ, នារនោ បទុមុត្តរោ។

“សុមេធា ច សុជាតោ ច, បិយទស្សី មហាយសោ;
អត្ថទស្សី ធម្មទស្សី, សិទ្ធពត្ថោ លោកនាយកោ។

“តិស្សោ ធុស្សោ ច សម្ពុទ្ធា, វិបស្សី សិទ្ធិ វេស្សភូ;
កកុសន្ទោ កោណាគមនោ, កស្សចោ ចាបិ នាយកោ។

“ឯតេ អហោសុំ សម្ពុទ្ធា, វីតរាគា សមាហិតា;
សតរំសីវ ឧប្បជ្ជា, មហាតមវិនោទនា;

ជលិត្យា អគ្គិឧត្តរ, និព្វតា តេ សសាវកា”តិ។

គោតមោ ពុទ្ធា

តត្ថ អម្ពាភំ ពោធិសត្តោ ធិបត្តរាជិនំ ចតុវិសតិយា ពុទ្ធានំ សន្តិកេ អធិការំ
ករោន្តោ កប្បសតសហស្សធិកានិ ចត្តារិ អសង្ខ័យ្យានិ អាគតោ។
កស្សបស្ស បន ភគវតោ ឱរកាគេ វេបេត្វា ឥមំ សម្មាសម្ពុទ្ធ�ំ អញ្ញោ ពុទ្ធា នាម
នត្ថិ។ ឥតិ ធិបត្តរាជិនំ ចតុវិសតិយា ពុទ្ធានំ សន្តិកេ លទ្ធព្យាករណោ បន
ពោធិសត្តោ យេនេន -

“មនុស្សត្ថំ លិង្គសម្បត្តិ, ហេតុ សត្តារទស្សនំ;
បព្ពដ្ឋា គុណសម្បត្តិ, អធិការោ ច ធនូតា;
អដ្ឋធម្មសមោធានា, អភិនិហារោ សមិជ្ឈតី”តិ។ (ពុ. វិ. ២.៥៩) -

ឥមេ អដ្ឋ ធម្មេ សមោធានេត្វា ធិបត្តរាជមូលេ កតាភិនិហារេន “ហន្ត
ពុទ្ធករេ ធម្មេ, វិចិនាមិ ឥតោ ចិតោ”តិ ឧស្សហំ កត្វា “វិចិនន្តោ តទា ទក្ខិ,
បឋមំ ទានចារមិ”ន្តិ ទានចារមិតាទយោ ពុទ្ធការកធម្មា ធិដ្ឋា, បូរេន្តោយេវ
យាវ វេស្សន្តរត្តភារោ អាគមិ។ អាគច្ឆន្តោ ច យេ តេ កតាភិនិហារាវនំ
ពោធិសត្តានំ អានិសំសា សំវណ្ណិតា -

“ឃំ សព្ពត្ថសម្បត្តា, ពោធិយា និយតា នរា;
សំសរំ ធិយមទ្ធានំ, កប្បកោធិសតេហិបិ។

“អវិចិត្តិ នុប្បជ្ឈន្តិ, តថា លោកន្តរេសុ ច;
និជ្ឈាមតណ្ហា ឧប្បិចាសា, ន ហោន្តិ កាលកញ្ចិកា។

“ន ហោន្តិ ឧទ្ធកា ចាលា, ឧប្បជ្ឈន្តាបិ ទុក្ខតី;

ជាយមាធា មនុស្សសុ, ជច្ឆន្ទា ន ភវន្តិ តេ។

“សោតវេកល្លតា នត្ថិ, ន ភវន្តិ មូគប ភ្លិកា;
ឥត្ថិការំ ន គច្ឆន្តិ, ឧភតោព្យញ្ញនបណ្ណាកា។

“ន ភវន្តិ បរិយាបន្នា, ពោធិយា និយតា នរា;
មុត្តា អាណន្តិកេហិ, សព្ពត្ថ សុទ្ធកោចរា។

“មិច្ឆាធិដ្ឋិន សេវន្តិ, កម្មកិរិយទស្សនា;
វសមាធាបិ សគ្គេសុ, អសញ្ញំ នុបបជ្ឈវេ។

“សុទ្ធាវាសេសុ ខេវេសុ, ហេតុ នាម នវិជ្ជតិ;
នេក្ខម្មនិដ្ឋា សប្បវិសា, វិសំយុត្តា ភវាភវេ;
ចរន្តិ លោកត្ថចរិយាយោ, បូរេន្តិ សព្ពចារមី”តិ។

តេ អាធិសំសេ អធិគន្ធាវ អាគតោ។ ចារមិយោ បូរេន្តស្ស ចស្ស
អកិត្តិព្រាហ្មណាកាលេ, សង្ខព្រាហ្មណាកាលេ, ធនញ្ចយរាជកាលេ,
មហាសុទស្សនរាជកាលេ, មហាកោវិទូកាលេ, និមិមហារាជកាលេ,
ចន្ទកុមារកាលេ, វិសយ្ហសេដ្ឋិកាលេ, សិរិរាជកាលេ, វេស្សន្តរាជកាលេ តិ
ធានចារមីតាយ បូរិតត្ថភាវ៉ានំ បរិមាណំ នាម នត្ថិ។ ឯកន្តេន បទស្ស
សសបណ្ណិតជាតកេ -

“ភិក្ខាយ ឧបគតំ ធិស្វា, សកត្តានំ បរិច្ចដិ;

ធានេន មេ សមោ នត្ថិ, ឯសា មេ ធានចារមី”តិ។ (ចរិយា. ១. តស្ស្សន្ទាន) -

ឯវំ អត្ថបរិច្ឆាគំ ករោន្តស្ស ធានចារមីតា បរមត្ថចារមី នាម ជាតា។ តថា
សីលវនាគរាជកាលេ, ចម្បយ្យនាគរាជកាលេ, ភូរិទត្ថនាគរាជកាលេ,

ធនុន្តនាគរាជកាល, ជយទ្ទិសរាជបុត្រកាល, អលីនសត្តកុមារកាលតិ
សីលចារមិតាយ បូរិតត្ថភារាវំ បរិមាណំ នាម នត្ថិ។ ឯកន្តេន បនស្ស
សង្ខចាលជាតកេ -

“សូលេហិវិជ្ឈយន្តោបិ, កោដ្ឋិយន្តោបិ សត្ថិភិ;
កោជបុត្តេ ន កុប្បាមិ, ឯសា មេ សីលចារមី”តិ។ (ចរិយា. ២.៩៧) -

ឯវំ អត្ថបរិច្ឆាគំ ករោន្តស្ស សីលចារមិតា បរមត្ថចារមី នាម ជាតា។ តថា
សោមនស្សកុមារកាល, ហត្ថិចាលកុមារកាល,
អយោយរបណ្ឌិតកាលតិ មហារជ្ជំ បហាយ នេក្ខម្មចារមិតាយ
បូរិតត្ថភារាវំ បរិមាណំ នាម នត្ថិ។ ឯកន្តេន បនស្ស ចូឡសុតសោមជាតកេ
-

“មហារជ្ជំ ហត្ថគតំ, ខេឡបិណ្ឌំវ ធនុយី;
ចជតោ ន ហោតិ លគ្គំ, ឯសា មេ នេក្ខម្មចារមី”តិ។ -

ឯវំ និស្សន្តតាយ រជ្ជំ ធនុត្វា និក្ខមន្តស្ស នេក្ខម្មចារមិតា បរមត្ថចារមី នាម
ជាតា។ តថាវិជ្ជរបណ្ឌិតកាល, មហាកោវិទូបណ្ឌិតកាល,
កុដ្ឋាលបណ្ឌិតកាល, អរកបណ្ឌិតកាល, ពោធិបរិញ្ញាជកកាល,
មហោសធបណ្ឌិតកាលតិ បញ្ញាចារមិតាយ បូរិតត្ថភារាវំ បរិមាណំ នាម
នត្ថិ។ ឯកន្តេន បនស្ស សត្តភស្តជាតកេ សេនកបណ្ឌិតកាល -

“បញ្ញាយ វិចិនន្តោហំ, ព្រាហ្មណំ មោចយី ទុខា;
បញ្ញាយ មេ សមោ នត្ថិ, ឯសា មេ បញ្ញាចារមី”តិ។ -

អន្តោកស្តុកតំ សប្បំ ធស្យេន្តស្យ បញ្ញាចារមិតា បរមត្ថចារមី នាម ជាតា។
តថាវីរិយចារមិតាធីនម្បិ ប្តិតត្ថភាវ៉ានំ បរិមាណំ នាម នត្ថិ។ ឯកន្តេន
បនស្យ មហាជនកជាតកេ -

“អតីរទស្សី ជលមជ្ឈេ, ហតា សព្វេវ មាណុសា;
ចិត្តស្យ អញ្ញថា នត្ថិ, ឯសា មេ វីរិយចារមី”តិ។ -

ឯវំ មហាសមុទ្ធំ តរន្តស្យ វីរិយចារមិតា បរមត្ថចារមី នាម ជាតា។
ខន្តិវាធិជាតកេ -

“អចេតនំវ កោដ្ឋេន្តេ, តិណ្ណេន ជរសុនា មម៌;
កាសិរាជេ ន កុប្បាមិ, ឯសា មេ ខន្តិចារមី”តិ។ -

ឯវំ អចេតនភាវេនវិយ មហាទុក្ខំ អធិវាសេន្តស្យ ខន្តិចារមិតា បរមត្ថចារមី
នាម ជាតា។ មហាសុតសោមជាតកេ -

“សច្ចវាចំ អនុរក្ខន្តោ, ចជិត្វា មម ជីវិតំ;
មោចេសី ឯកសតំ ខត្តិយេ, ឯសា មេ សច្ចចារមី”តិ។ -

ឯវំ ជីវិតំ ចជិត្វា សច្ចមនុរក្ខន្តស្យ សច្ចចារមិតា បរមត្ថចារមី នាម ជាតា។
មុគបក្ខជាតកេ -

“មាតាបិតា ន មេ ទេស្យា, នបិ ទេស្យំ មហាយសំ;
សត្តញ្ញតំ បិយំ មយ្ហំ, តស្មា វតមធិជ្ជហិ”ន្តិ។ (ចរិយា. ៣.៦៥) -

ឯវំ ជីវិតម្បិ ចជិត្វា វតំ អធិជ្ជហន្តស្យ អធិជ្ជាធិចារមិតា បរមត្ថចារមី នាម
ជាតា។ សុវណ្ណាសាមជាតកេ -

“ន មំ កោចិ ឧត្តសតិ, នបិហំ ភាយាមិ កស្សចិ;

មេត្តាពលេនុបត្តន្ទោ, រមាមិ បវនេ តទា”តិ។ (ចរិយា. ៣.១១៣) -

ឯវំ ជីវិតម្បិ អនោលោកេត្វា មេត្តាយន្តស្ស មេត្តាចារមិតា បរមត្តចារមី នាម
ជាតា។ លោមហំសជាតកេ -

“សុសានេ សេយ្យំ កប្បេមិ, ធរដ្ឋិកំ ឧបនិឆាយហំ;

គាមណ្ឌលា ឧចាគន្ធា, រូបំ ទស្សេន្តិនប្បក”ន្តិ។ (ចរិយា. ៣.១១៤) -

ឯវំ គាមនារកេសុ និដ្ឋភនាធិហិ ចេវ មាលាគន្ធបហារាធិហិ ច សុខទុក្ខំ
ឧប្បាទេន្តេសុបិ ឧបេក្ខំ អនតិវត្តេន្តស្ស ឧបេក្ខាចារមិតា បរមត្តចារមី នាម
ជាតា។ អយមេត្ត សន្នេហោ។ វិត្តារតោ បនេស អត្តោ ចរិយាបិជកតោ
គហេតព្ពោតិ។ ឯវំ ចារមិយោ បូរេត្វា វេស្សន្តត្ថភាវេ បិតោ -

“អចេតនាយំ បថី, អវិញ្ញាយ សុខំ ទុខំ;

សាបិ ទានពលា មយ្ហំ, សត្តក្ខត្តំ បកម្មជា”តិ។ (ចរិយា. ១.១២៤) -

ឯវំ មហាបថវិកម្បនាធិនិ មហាបុញ្ញានិ កវិត្វា អាយុបរិយោសានេ តតោ
ចុតោ តុសិតភវនេ និព្ពត្តិ។ ឥតិ ធិបត្តវចាទមូលតោ បដ្ឋាយ យាវ អយំ
តុសិតបុរេ និព្ពត្តិ, ឯត្តកំ ហំនំ ទូរេនិទានំ នាមាតិ វេទិតព្ពំ។

ទូរេនិទានកថា និដ្ឋិតា។

២. អវិទូរេនិទានកថា

តុសិតបុរេ វសន្តេយេវ បន ពោធិសត្តេ ពុទ្ធកោលាហលំ នាម ឧទទាទិ។
លោកស្មិត្តោ តីណិ កោលាហលានិ មហាឆានិ ឧប្បជ្ជន្តិ កប្បកោលាហលំ,

ពុទ្ធកោលាលំ, ចក្កវត្តិកោលាលន្តិ។ តត្ថ “វស្សសតសហស្សច្ចយេន
កប្បជ្ជានំភវិស្សតី”តិ លោកព្យាបា នាម កាមាវចរទេវា មុត្តសិរា
វិកិណ្ឌាកេសា រុទមុខា អស្សនិ ហត្ថហិ បុញ្ញមាណ វត្តវត្តនិវត្តា អតិរិយ
វិរូបវេសធារិណោ ហុត្វា មនុស្សបលេវិចរន្តា ឯវំ អាហារេចន្តិ - “មារិសា, ឥតោ
វស្សសតសហស្សច្ចយេន កប្បជ្ជានំភវិស្សតិ, អយំ លោកោវិនស្សិស្សតិ,
មហាសមុទ្ទោមិ សុស្សិស្សតិ, អយព្វា មហាបជីវី សិនេរុ ច បព្ពតរាជា
ឧឡ្ហិស្សន្តិវិនស្សិស្សន្តិ, យាវ ព្រហ្មលោកោ លោកវិនាសោ ភវិស្សតិ, មេត្តំ
មារិសា, ភាវេថ, ករុណាំ, មុទិតំ, ឧបេក្ខំ មារិសា, ភាវេថ, មាតរំ ឧបជ្ឈបាថ, បិតរំ
ឧបជ្ឈបាថ, កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ ហោថា”តិ។ ឥទំ កប្បកោលាលំ នាម។
“វស្សសហស្សច្ចយេន បន សត្តញ្ញពុទ្ធា លោកេ ឧប្បន្និស្សតី”តិ
លោកចាលទេវតា “ឥតោ, មារិសា, វស្សសហស្សច្ចយេន សត្តញ្ញពុទ្ធា
លោកេ ឧប្បន្និស្សតី”តិ ឧក្សេសេន្តិយោ អាហិណ្ឌាន្តិ។ ឥទំ ពុទ្ធកោលាលំ
នាម។ “វស្សសតស្សច្ចយេន ចក្កវត្តិរាជា ឧប្បន្និស្សតី”តិ ទេវតាយោ “ឥតោ
មារិសា វស្សសតស្សច្ចយេន ចក្កវត្តិរាជា លោកេ ឧប្បន្និស្សតី”តិ ឧក្សេសេន្តិយោ
អាហិណ្ឌាន្តិ។ ឥទំ ចក្កវត្តិកោលាលំ នាម។ ឥមាទិ តីណិ កោលាលាទិ
មហាផ្កានិ ហោន្តិ។

តេសុ ពុទ្ធកោលាលសទ្ធិំ សុត្វា សកលទសសហស្សចក្កវាឡទេវតា
ឯកតោ សន្និបតិកា “អសុកោ នាម សត្តោ ពុទ្ធាភវិស្សតី”តិ ព្រាត្វា តំ
ឧបសង្កមិកា អាយាចន្តិ។ អាយាចមាណា ច បុព្ពនិមិត្តេសុ ឧប្បន្នេសុ អាយាចន្តិ។
តទា បន សព្វាបិ តា ឯកេកចក្កវាឡេ
ចាតុមហារាជសក្កសុយាមសន្តសិតសុនិម្មិតវសវត្តិមហាព្រហ្មហិ សទ្ធិ
ឯកចក្កវាឡេ សន្និបតិកា តុសិតកវនេ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ កន្លា “មារិស,
តុម្ពេហិ ទស ចារមិយោ បូរេន្តេហិ ន សក្កសម្បត្តិ, ន មារព្រហ្មចក្កវត្តិសម្បត្តិ

បត្តន្តេហិ បូរិតា, លោកនិត្តរណត្ថាយ បន សត្តញ្ញតំ បត្តន្តេហិ បូរិតា, សោ
វោ ធានិ កាលោ, មារិស, ពុទ្ធត្ថាយ, សមយោ, មារិស, ពុទ្ធត្ថាយា” តិ យាធិសុ។

អថ មហាសត្តោ ទេវតានំ បដិញ្ញំ អនត្វាវ
កាលធិបទេសកុលជនេត្តិអាយុបរិច្ឆេទវសេន បញ្ចមហាវិលោកនំ នាម
វិលោកេសិ។ តត្ថ “កាលោ នុ ខោ, អកាលោ នុ ខោ” តិ បឋមំ កាលំ
វិលោកេសិ។ តត្ថ វស្សសតសហស្សតោ ឧទ្ធុំ វឌ្ឍិតអាយុកាលោ កាលោ នាម
ន ហោតិ។ កស្មា? តទា ហិ សត្តានំ ជាតិជរាមរណានិ ន បញ្ញាយន្តិ។ ពុទ្ធានញ្ច
ធម្មទេសនា តិលក្ខណមុត្តា នាម នត្ថិ។ តេសំ “អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា” តិ កថេន្តានំ
“កី នាមេតំ កថេន្តិ” តិ នេវ សោតព្គំ ន សទ្ធាតព្គំ មញ្ញន្តិ, តតោ អភិសមយោ ន
ហោតិ, តស្មី អសតិ អនិយ្យានិកំ សាសនំ ហោតិ។ តស្មា សោ អកាលោ។
វស្សសតតោ ឧនអាយុកាលោបិ កាលោ នាម ន ហោតិ។ កស្មា? តទា ហិ
សត្តា ឧស្សន្ទកិលេសា ហោន្តិ, ឧស្សន្ទកិលេសានញ្ច ទិដ្ឋោ ឱវាទោ ឱវាទដ្ឋានេ ន
តិដ្ឋតិ, ឧទកេ ទណ្ឌារាជិវិយ ឱប្បំ វិគច្ឆតិ។ តស្មា សោបិ អកាលោ។
វស្សសតសហស្សតោ បន បដ្ឋាយ ហេដ្ឋា, វស្សសតតោ បដ្ឋាយ ឧទ្ធុំ
អាយុកាលោ កាលោ នាម។ តទា ច វស្សសតាយុកាលោ, អថ មហាសត្តោ
“និព្ពត្តិតព្ពកាលោ” តិ កាលំ បស្សិ។

តតោ ធិបំ វិលោកេន្តោ សបរិវារេ ចត្តារោ ធិបេ ឱលោកេត្វា “តីសុ ធិបេសុ
ពុទ្ធា ន និព្ពត្តន្តិ, ជម្ពុធិបេយេវ និព្ពត្តន្តិ” តិ ធិបំ បស្សិ។

តតោ “ជម្ពុធិទោ នាម មហា, ទសយោជនសហស្សបរិមាណោ, កតវស្មី នុ
ខោ បទេសេ ពុទ្ធា និព្ពត្តន្តិ” តិ ឱកាសំ វិលោកេន្តោ មជ្ឈិមទេសំ បស្សិ។
មជ្ឈិមទេសោ នាម “បុរត្តិមាយ ទិសាយ គជដ្ឋលំ នាម និគមោ, តស្ស បវេន
មហាសាលា, តតោ បរា បច្ឆន្តិមា ជនបទា, ឱវតោ មជ្ឈេវ បុរត្តិមទក្ខិណាយ

ទិសាយ សល្លវតី ឆាម នធី, តតោ បរា បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឡីរតោ មជ្ឈេ។
ធឹក្ខណាយ ទិសាយ សេតកណ្តិកំ ឆាម និគមោ, តតោ បរា បច្ចន្តិមា ជនបទា,
ឡីរតោ មជ្ឈេ។ បច្ចិមាយ ទិសាយ ជ្វលំ ឆាម ព្រាហ្មណគាមោ, តតោ បរា
បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឡីរតោ មជ្ឈេ។ ឧត្តរាយ ទិសាយ ឧស័រទ្វេជា ឆាម បព្ពតោ,
តតោ បរា បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឡីរតោ មជ្ឈេ" តិ ឯវំវិនយេ (មហាវ. ២៥៩) វុត្តោ
បទេសោ។ សោ អាយាមតោ តីណិ យោជនសតានិ, វិត្តារតោ អឡុតេយ្យានិ,
បរិក្ខេបតោ នវ យោជនសតានិ តិ ឯតស្មី បទេសេ ពុទ្ធា, បច្ចេកពុទ្ធា,
អគ្គសាវកា, អសីតិ មហាសាវកា, ចក្កវត្តិរាជាណា, អញ្ញោ ច មហេសគ្គា
ខត្តិយព្រាហ្មណគហបតិមហាសាលា ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឥនព្វោត្ត កបិលវត្ត ឆាម
នគរំ, តត្ថ មយា និព្ពត្តិតព្ពត្តិ និជ្ឈំ អគមាសិ។

តតោ កុលំ វិលោកេន្តោ "ពុទ្ធា ឆាម វេស្សកុលេ វា សុទ្ធកុលេ វា ន
និព្ពត្តន្តិ។ លោកសម្មតេ បន ខត្តិយកុលេ វា ព្រាហ្មណកុលេ វា តិ ទ្វីសុយេវ
កុលេសុ និព្ពត្តន្តិ។ ឥនានិ ច ខត្តិយកុលំ លោកសម្មតំ, តត្ថ និព្ពត្តិស្សមិ។
សុទ្ធាននោ ឆាម រាជា មេ បិតា ភវិស្សតិ" តិ កុលំ បស្សិ។

តតោ មាតរំ វិលោកេន្តោ "ពុទ្ធមាតា ឆាម លោលា សុរាជុត្តា ន ហោតិ,
កប្បសតសហស្សំ បន បូរិតចារមី ជាតិតោ បជ្ជាយ អឧណ្ណបញ្ចសីលាយេវ
ហោតិ។ អយព្វា មហាមាយា ឆាម ទេវី ឯទិសី, អយំ មេ មាតា ភវិស្សតិ។
កិត្តកំ បនស្សា អាយុតិ ទសន្នំ មាសានំ ឧបរិ សត្ត ទិវសានំ" តិ បស្សិ។

ឥតិ ឥមំ បញ្ចមហាវិលោកនំ វិលោកេត្វា "កាលោ មេ, មារិសា,
ពុទ្ធភាវាយា" តិ ទេវតានំ សង្កហំ ករោន្តោ បដិញ្ញំ ទត្វា "គច្ឆថ, តុម្កេ" តិ តា
ទេវតា ឧយ្យោដេត្វា តុសិតទេវតាហិ បរិវុតោ តុសិតបុរេ នន្ទនវំនំ ចារិសិ។
សព្ពទេវលោកេសុ ហិ នន្ទនវំនំ អត្ថិយេវ។ តត្ថ នំ ទេវតា "ឥតោ ចុតោ សុគតី

គប្ប, ឥតោ ធុតោ សុគតី គប្បា"តិ បុព្វេ កតកុសលកម្មោកាសំ សារយមាណា
វិចរន្តិ។ សោ ឯវំ ទេវតាហិ កុសលំ សារយមាណាហិ បរិវុតោ តត្ថវិចរន្តោយេវ
ចរិត្វា មហាមាយាយ ទេវិយា កុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ គល្លា។

តស្ស អារិការត្ថំ អយំ អនុបុព្វិកថា - តទា កិរ កបិលវត្ថុនគរេ
អាសាឡិទក្ខត្ថំ សង្ឃជ្ជំ អហោសិ, មហាជនោ នក្ខត្ថំ កិឡតិ។ មហាមាយាបិ
ទេវី បុរេ បុណ្ណមាយ សត្តមទិវសតោ បដ្ឋាយ វិគតសុរាទានំ
មាលាគន្ធវិភូតិសម្បជ្ជំ នក្ខត្ថកិឡំ អនុភវមាណា សត្តមេ ទិវសេ ចាតោរ
ឧដ្ឋាយ គន្ធនោគកេន ម្លាយិត្វា ចត្តារិ សតសហស្សានិ វិស្សន្នេត្វា មហាទានំ
ទត្វា សញ្ញាលម្ពារិភូសិតា វរភោជនំ ភុព្វិត្វា ឧចាសថផ្កានិ អធិដ្ឋាយ
អលង្កតបដិយត្ថំ សិរិគព្វំ បរិសិត្វា សិរិសយនេ និបន្នា និទ្ទំ ឌុក្កមមាណា ឥមំ
សុបិនំ អនុស - ចត្តារោ កិរ នំ មហារាជាណោ សយនេនេវ សន្ធិ ឧក្ខិបិត្វា
ហិមវន្តំ នេត្វា សដ្ឋិយោជនិកេ មនោសិលាតលេ សត្តយោជនិកស្ស
មហាសាលរុក្ខស្ស ហេដ្ឋា ឋបេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋសុ។ អថ នេសំ ទេវិយោ អាគន្ធា
ទេវី អនោតត្ថទហំ នេត្វា មនុស្សមលហារណាត្ថំ ម្លាបេត្វា ទិព្វត្ថំ និវាសាបេត្វា
គន្ធមហិ វិលិម្បាបេត្វា ទិព្វបុត្រានិ បិឡន្ទាបេត្វា តតោ អវិទូរេ ឯកោ
រជតបព្ពតោ អត្ថិ, តស្ស អន្តោ កនករិមាណំ អត្ថិ, តត្ថ ចាប្បនសីសកំ
ទិព្វសយនំ បញ្ញាបេត្វា និបន្នាបេសុំ។ អថ ពោធិសត្តោ សេតវរវារណោ ហុត្វា
តតោ អវិទូរេ ឯកោ សុវណ្ណបព្ពតោ អត្ថិ, តត្ថ វិចរិត្វា តតោ ឡិយ្ហ រជតបព្ពតំ
អភិរុហិត្វា ឧត្តរទិសតោ អាគម្ម រជតទាមវណ្ណាយ សោណ្ណាយ សេតបទុមំ
គហេត្វា កោព្វាណាទំ នទិត្វា កនករិមាណំ បរិសិត្វា មាតុសយនំ តិក្ខត្ថំ
បទិត្តិណំ កត្វា ទិត្តិណាបស្សំ ជាលេត្វា កុច្ឆិ បរិជ្ជសទិសោ អហោសីតិ។ ឯវំ
ឧត្តរាសាឡិទក្ខត្ថេន បដិសន្ធិ គល្លា។

បុណ្យសែ បុណ្យទេវី តំ សុបិនំ រព្វា អាហារេសិ។ រាជា ចតុសដ្ឋមត្ត
ព្រាហ្មណាចារ្យោ ក្ខេបក្ខេបសាបេត្វា គោមយហរិតុបលិត្តាយ លាជាធីហិ
កតមផ្តលសក្ការាយ ភូមិយា មហារហានិ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា តត្ថ
និសិន្នានំ ព្រាហ្មណានំ សប្បិមធុសក្ខរាភិសដ្ឋតស្ស វរចាយាសស្ស
សុវណ្ណរជតចាតិយោ បូរេត្វា សុវណ្ណរជតចាតិហិយេវ បដិកុដ្ឋិត្វា អនាសិ,
អញ្ញេហិ ច អហតវត្ថកបិលគាវិទានាធីហិ តេ សន្តប្បសិ។ អថ នេសំ
សត្វកាមេហិ សន្តប្បតានំ ព្រាហ្មណានំ សុបិនំ អាហារេសិ “កី ភវិស្សតី” តិ
បុច្ឆិ។ ព្រាហ្មណា អាហំសុ - “មា ចិន្តយិ, មហារាជ, ទេវិយា តេ កុច្ឆិម្ហិ គព្ពា
បតិដ្ឋិតោ, សោ ច ខោ បុរិសគព្ពោ, ន ឥត្ថិគព្ពោ, បុត្តោ តេ ភវិស្សតិ, សោ សច
អគារំ អជ្ឈាវសិស្សតិ, រាជា ភវិស្សតិ ចក្កវត្ថិ។ សច អគារា ធិក្ខម្ម
បព្ពជិស្សតិ, ពុទ្ធា ភវិស្សតិ លោកេ វិវជន្ននោ” តិ។

ពោធិសត្តស្ស បន មាតុកុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធិគ្គហណក្ខណេយេវ
ឯកប្បហារេនេវ សកលធនសសហស្សំ លោកធាតុ សង្កម្មំ សម្មកម្មំ
សម្មវេធិ។ ទុត្តិស បុព្វនិមិត្តានិ ចាតុរហេសុំ - ធនសុ ចក្កវាឡសហស្សេសុ
អប្បមាលោក ឱកាសោ ជរិ។ តស្ស តំ សិរី ទដ្ឋកាមា វិយ អន្ធា ចក្ខុនិ
បដិលភីសុ, ពធិរា សទ្ធិំ សុណីសុ, មូកា សមាលបីសុ, ខុដ្ឋា ឧដុគត្តា អហេសុំ,
បដ្ឋុលា បធនា គមនំ បដិលភីសុ, ពន្ធនគតា សព្ពសត្តា អនុពន្ធនាធីហិ មុច្ឆិសុ,
សព្ពនិរយេសុ អគ្គិ និព្វាយីសុ, បេត្តិវិសយេសុ ខុប្បិចាសា វ្របសមីសុ,
តិរច្ឆានានំ ភយំ នាហោសិ, សព្ពសត្តានំ រោគោ វ្របសមិ, សព្ពសត្តា បិយំវេទា
អហេសុំ, មធុរេនាការេន អស្សា ហាសីសុ, វារណា គដ្ឋិសុ, សព្ពត្វិយានិ សកំ
សកំ និន្នាទំ មុញ្ញីសុ, អយដ្ឋិតានិយេវ មនុស្សានំ ហត្ថបគាធិនិ អាភរណានិ
វិរិសុ, សព្ពា ធិសា វិប្បសន្នា អហេសុំ, សត្តានំ សុខំ ឧប្បាទយមាទោ
មុនុសីតលោ វាតោ វាយិ, អកាលមេយោ វស្សិ, បថវិតោបិ ឧទកំ ឧត្តិដ្ឋិត្វា

វិស្សន្ទិ, បក្ខិនោ អាភាសគមនំវិជហ្មីសុ, នទិយោ អសន្ទមាណា អដ្ឋំសុ,
មហាសមុទ្ទោ មគ្គរោគកោ អហោសិ, សត្តត្ថកមេវ បញ្ចវណ្ណាហិ បទុមេហិ
សញ្ញន្ទតលោ អហោសិ, ថលជជលជាធីនិ សត្តបុត្តានិ បុប្ផីសុ, រុក្ខានំ ខន្ទេសុ
ខន្ទបទុមានិ, សាខាសុ សាខាបទុមានិ, លតាសុ លតាបទុមានិ បុប្ផីសុ,
យនសិលាតលានិ ភិក្ខុត្វា ឧបរូបរិ សតបត្តានិ ហុត្វា ទណ្ឌាបទុមានិ នាម
និក្ខមីសុ, អាភាសេ ឱលម្ពកបទុមានិ នាម និព្វត្តីសុ, សមន្តតោ បុប្ផវស្សានិ
វស្សីសុ។ អាភាសេ ទិព្វត្វរិយានិ វដ្ឋីសុ, សកលទសសហស្សី លោកធាតុ
វដ្ឋេត្វា វិស្សជ្ជមាលាគុណោ វិយ, ឧប្បិឡេត្វា ពទ្ធមាលាកលាថោ វិយ,
អលង្កតបដិយត្តមាលាសនំ វិយ ច ឯកមាលាមាលិនិ វិប្បវន្តវាឡព័ជនិ
បុប្ផធូបគន្ធូបរិវាសិតា បរមសោភគ្គប្បត្តា អហោសិ។

ឯវំ គហិតបដិសន្ធិកស្ស ពោធិសត្តស្ស បដិសន្ធិគ្គហណាកាលតោ
បដ្ឋាយ ពោធិសត្តស្ស ចេវ ពោធិសត្តមាតុយា ច ឧបទ្ទវនិវារណត្ថំ ខគ្គហត្ថា
ចត្តារោ ទេវបុត្តា អារក្ខំ គណ្ហីសុ។ ពោធិសត្តស្ស មាតុយា បុរិសេសុ រាគចិត្តំ
នុប្បដ្ឋិ, លាភគ្គយសគ្គប្បត្តា ច អហោសិ សុខិនំ អកិលន្តកាយា។
ពោធិសត្តញ្ច អន្តោកុដ្ឋិគតំ វិប្បសន្នេ មណីរតនេ អារុតបណ្ឌាសុត្ថំ វិយ
បស្សតិ។ យស្មា ច ពោធិសត្តេន វសិតកុដ្ឋិ នាម ចតិយគព្ពសទិសា ហោតិ, ន
សក្កា អញ្ញេន សត្តេន អារវសិតុំ វា បរិភុញ្ញិតុំ វា, តស្មា ពោធិសត្តមាតា
សត្តាហជាតេ ពោធិសត្ត កាលំ កត្វា តុសិតបុរេ និព្វត្តិ។ យថា ច អញ្ញា
ឥត្ថិយោ ទសមាសេ អប្បត្វាបិ អតិក្កមិត្វាបិ និសិន្នាបិ និបន្នាបិ វិជាយន្តិ, ន
ឯវំ ពោធិសត្តមាតា។ សា បន ពោធិសត្តំ ទសមាសេ កុដ្ឋិនា បរិហារិត្វា ឋិតាវ
វិជាយតិ។ អយំ ពោធិសត្តមាតុធម្មតា។

មហាមាយាបិ ទេវី បត្តេន តេលំ វិយ ធនមាសេ កុច្ឆិនា ពោធិសត្តំ
បរិហរិត្វា បរិបុណ្ណាគញ្ញា ញាតិយំ គន្ធកាមា សុទ្ធាធនមហារាជស្ស
អាហារេសិ - “ឥន្ទ្រាមហំ, ទេវ, កុលសន្តកំ ទេវធិបាធនកំ គន្ធកំ” ឆ្លើយ រាជា
“សាធូ” តិ សម្បជិច្ឆិត្វា កបិលវត្ថុតោ យាវ ទេវធិបាធនកា មគ្គំ សមំ ការេត្វា
កធនិបុណ្ណាយជជដបដាកាធិហិ អលង្ការេហិ អលង្ការាបេត្វា ទេវី
សោវណ្ណាសិរិកាយ និសីទាបេត្វា អមច្ចសហស្សេន ឧត្តិចាបេត្វា មហាន្តេន
បរិវារេន បេសេសិ។ ទិដ្ឋំ បន នគរានំ អន្តរេ ឧភយនគរវាសីនម្បិ លុម្ពិនីវនំ នាម
មង្គលសាលវនំ អត្ថិ។ តស្មី សមយេ មូលតោ បដ្ឋាយ យាវ អគ្គសាខា សត្វំ
ឯកចាលិដុល្លំ អហោសិ, សាខន្តរេហិ ចេវ បុប្ផន្តរេហិ ច បញ្ចវណ្ណា
ភមរគណា នាធម្មការា ច សកុណាសង្ឃា មជ្ជរស្សនេវិត្វជន្តាវិចរន្តិ។
សកលំ លុម្ពិនីវនំ ចិត្តលតាវនសទិសំ, មហានុភាវស្ស រញ្ជេ
សុសន្និតអាចានមណ្ឌលំ វិយ អហោសិ។ ទេវីយា តំ ទិស្វា សាលវនេ
កិឡិតុកាមតា ឧទចាទិ។ អមច្ចា ទេវី គហេត្វា សាលវនំ បរិសីសុ។ សា
មង្គលសាលមូលំ ឧបគន្ធា សាលសាខំ គណ្ឌិតុកាមា អហោសិ, សាលសាខា
សុសេទិតវេត្តក្កំ វិយ ឱណមិត្វា ទេវីយា ហត្ថសមីបំ ឧបគណ្ឌិ។ សា ហត្ថំ
បសារេត្វា សាខំ អគ្គហេសិ។ តាវទេវ ច ទេវីយា កម្មជវាតា ចលីសុ, អថស្សា
សាលី បរិក្ខិចាបេត្វា មហាជនោ បដិក្កមិ, សាលសាខំ គហេត្វា តិជ្ជមាឆាយ
ឯវ ចស្សា គព្ពវុជ្ជានំ អហោសិ។ តទ្ធិណញ្ជោវ ចត្តារោវិសុទ្ធិចិត្តា
មហាព្រហ្មានោ សុវណ្ណាជាលំ អាឆាយ សម្បត្តា។ តេ តេន សុវណ្ណាលេន
ពោធិសត្តំ សម្បជិច្ឆិត្វា មាតុ បុរតោ ឋិត្វា “អត្តមនា, ទេវី, ហោហិ,
មហេសក្ខោ តេ បុត្តោ ឧប្បន្នោ” តិ អាហំសុ។

យថា បន អញ្ជេ សត្តា មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមន្តា បដិក្ខលេន អសុចិនា
មក្ខិតា និក្ខមន្តិ, ន ឯវំ ពោធិសត្តោ។ សោ បន ធម្មាសនតោ ឱតរន្តោ

ធម្មកថិកោវិយ, និស្ស័យណិកោ ឌីតរន្តោ បុរិសោវិយ ច ទ្វេហត្ថេ ទ្វេ ច ចានេ
បសារេត្វា បិតកោវ មាតុកុច្ឆិសម្ពវេន កេនចិ អសុចិនា អមក្ខិតោ សុទ្ធោ
វិសនោ កាសិកវត្ថុ និក្ខត្តមណីរតនំវិយ ដោតេន្តោ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមិ។
ឃំ សន្តេបិ ពោធិសត្តស្ស ច ពោធិសត្តមាតុយា ច សក្ការត្ថំ អាកាសតោ ទ្វេ
ឧទកធារា និក្ខមិត្វា ពោធិសត្តស្ស ច ពោធិសត្តមាតុយា ច សរីរេ ឧតុ
តាហាបេសុំ។

អថ នំ សុវណ្ណាជាលេន បដិគ្គហេត្វា បិតានំ ព្រហ្មានំ ហត្ថតោ ចត្តារោ
មហារាជានោ មង្គលសម្ពតាយ សុខសម្ពស្សយ អជិនប្បវេណីយា គណ្ឌីសុ,
តេសំ ហត្ថតោ មនុស្ស ធុក្ខុលបុម្ពដកេន គណ្ឌីសុ, មនុស្សានំ ហត្ថតោ មុច្ឆិត្វា
បថវិយំ បតិជ្ជាយ បុរត្ថិមទិសំ ឌីលោកេសិ, អនេកានិ ចក្កវាឡសហស្សនិ
ឯកផ្កណានិ អហេសុំ។ តត្ថ ទេវមនុស្ស គន្ធមាលាទិហិ បូជយមាណ
“មហាបុរិស, ឥធន តុម្ពេហិ សទិសោ អញ្ញោ នត្ថិ, កុតេត្ថ ឧត្តរិតរោ” តិ
អាហំសុ។ ឃំ ចតស្សោ ទិសា, ចតស្សោ អនុទិសា ច ហេដ្ឋា, ឧបវ័តិ ទសបិ
ទិសា អនុវិលោកេត្វា អត្ថនា សទិសំ កញ្ចិ អទិស្វា “អយំ ឧត្តរាទិសា” តិ
សត្តបទីវតិហារេន អគមាសិ មហាព្រហ្មនា សេតច្ឆត្តំ ធារយមាណេន,
សុយាមេន វាឡតីជនី, អញ្ញាហិ ច ទេវតាហិ សេសរាជកកុដភណ្ឌហត្ថាហិ
អនុគម្ពមាណោ។ តតោ សត្តមបទេ បិតោ “អគ្គោហមស្មិ លោកស្ស” តិអាទិកំ
អាសភី វាចំ និច្ឆារេន្តោ សីហនាទំ នទិ។

ពោធិសត្តោ ហិ តីសុ អត្ថភាវេសុ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខន្តមត្តោវ វាចំ
និច្ឆារេសិ មហោសធត្ថភាវេ, វេស្សន្តរត្ថភាវេ, ឥមស្មី អត្ថភាវេ ចាតិ។
មហោសធត្ថភាវេ កិរស្ស មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមន្តស្សេវ សក្កោ ទេវរាជា
អាគន្ធា ចន្ទនសារំ ហត្ថេ ឋបេត្វា គតោ។ សោ តំ មុជ្ជិយំ កត្វាវ និក្ខន្តោ។ អថ

នំ មាតា “តាត, កី គហេត្វា អាគតោសី” តិ បុច្ឆិ។ “ឌីសធំ, អម្ពា” តិ។ ឥតិ ឌីសធំ
គហេត្វា អាគតត្ថា “ឌីសធនារកោ” ត្រូវស្ស ឆាមំ អកំសុ។ តំ ឌីសធំ គហេត្វា
ចាជិយំ បក្ខិបីសុ, អាគតាគតានំ អន្ធពាធិរាជីនំ តទេវ សព្ពរោគរូបសមាយ
ភេសជ្ជំ អហោសិ។ តតោ “មហន្តំ ឥធំ ឌីសធំ, មហន្តំ ឥធំ ឌីសធំ” ត្ថិ ឧប្បន្នវចនំ
ឧបាទាយ “មហោសនោ” ត្រូវស្ស ឆាមំ ជាតំ។ វេស្សន្តរត្ថភាវេ បន
មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមន្តោ ធឹក្ខណាហត្ថំ បសារេត្វាវ “អត្ថិ នុខោ, អម្ព, កិញ្ចិ
គេហស្មី, ទានំ ធស្សមី” តិ វេន្តោ និក្ខមិ។ អថស្ស មាតា “សធនេ កុលេ
និព្ពត្តោសិ, តាតា” តិ បុត្តស្ស ហត្ថំ អត្តនោ ហត្ថតលេ កត្វា សហស្សត្ថិកំ
វេចាបេសិ។ ឥមស្មី បន អត្តភាវេ ឥមំ សីហនាធំ នធិតិ វេ ពោធិសត្តោ តិសុ
អត្តភាវេសុ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមន្តោ វាចំ និច្ឆារេសិ។ យថា ច
បជិសន្តិគ្គហណក្ខណោ តថា ជាតិក្ខណោបិស្ស ទ្វត្ថិស បុព្វនិមិត្តានិ
ចាតុរហេសុំ។ យស្មី បន សមយេ អម្ពា កំ ពោធិសត្តោ លុម្ពិជីវេនេ ជាតោ,
តស្មីយេវ សមយេ រាហុលមាតាទេវី, អាណន្ទត្ថរោ, ធន្នោ អមទ្វោ, កាឡុទាយី
អមទ្វោ, កណ្ណាកោ អស្សរាជា, មហាពោធិរុក្ខោ, ចតស្សោ និធិកុម្មិយោ ច
ជាតា។ តត្ថ ឯកា និធិកុម្មិ តាវុតប្បមាណា, ឯកា អឡុយោជនប្បមាណា,
ឯកា តិកាវុតប្បមាណា, ឯកា យោជនប្បមាណា។ គម្ពីរតោ បថវីបរិយន្តា
វេ អហោសីតិ។ ឥមេ សត្ត សហជាតា ឆាម។

ឧភយនគរវាសិនោ ពោធិសត្តំ គហេត្វា កបិលវត្ថុនគរមេវ អគមំសុ។ តំ
ទិវសំយេវ ច “កបិលវត្ថុនគរេ សុទ្ធជានមហារាជស្ស បុត្តោ ជាតោ, អយំ
កុមារោ ពោធិមូលេ និសីទិត្វា ពុទ្ធាភវិស្សតិ” តិ តាវតីសភវនេ ហដ្ឋតុដ្ឋា
ទេវសង្ឃោ ចេលុក្ខេចាជិនិ បវត្តន្តា កិឡិសុ។ តស្មី សមយេ
សុទ្ធជានមហារាជស្ស កុលូបកោ អដ្ឋសមាបត្តិលាភី កាលទេវលោ ឆាម
តាបសោ ភត្តកិច្ចំ កត្វា ធិវាវិហារត្ថាយ តាវតីសភវនំ គន្ធា តត្ថ ធិវាវិហារំ

និសិដ្ឋន្តា តា ទេវតា តថា កើឡើងមាណា ទិស្វា “កី ការណា តុម្ពេ ឯវំ តុដ្ឋមាណសា
កើឡើង, មយ្ហម្បេតំ ការណំ កថេថា” តិ បុច្ឆិ។ ទេវតា អាហំសុ - “មារិស,
សុទ្ធាទនមហារាជស្ស បុត្តោ ជាតោ, សោ ពោធិមណ្ឌោ និសីទិត្វា ពុទ្ធា ហុត្វា
ធម្មចក្កំ បរេត្តស្សតិ, ‘តស្ស អនន្តំ ពុទ្ធលីឡំ ទដ្ឋំ, ធម្មញ្ញា សោតុំ លច្ឆាមា’ តិ
ឥមំ ការណោន តុដ្ឋាម្ហា” តិ។ តាបសោ តាសំ វេចនំ សុត្វា ទិប្បំ
ទេវលោកតោ ឡើយ រាជនិវេសនំ បរិសិត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសិដ្ឋន្តា “បុត្តោ កិរ
តេ, មហារាជ, ជាតោ, បស្សិស្សាមិ ន” តិ អាហា។ រាជា អលង្កតបដិយត្តំ កុមារំ
អាហារាបេត្វា តាបសំ វេន្ទាបេតុំ អភិហរិ។ ពោធិសត្តស្ស ចាទា បរិវត្តិត្វា
តាបសស្ស ជដាសុ បតិដ្ឋហីសុ។ ពោធិសត្តស្ស ហិ តេនត្តភាវេន
វេន្ទិតព្ពយុត្តកោ នាម អញ្ញោ នត្តិ។ សចេ ហិ អជានន្តា ពោធិសត្តស្ស សីសំ
តាបសស្ស ចាទម្ពលេ វេបេយ្យំ, សត្តជា តស្ស មុទ្ធា ជលេយ្យ។ តាបសោ “ន
មេ អត្តានំ នាសេតុំ យុត្ត” តិ ឧដ្ឋាយាសនា ពោធិសត្តស្ស អញ្ញាលី បគ្គហោសិ។
រាជា តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អត្តនោ បុត្តំ វេន្ទិ។

តាបសោ អតីតេ ចត្តាលីស កប្ប, អនាគតេ ចត្តាលីសាតិ អសីតិ កប្ប
អនុស្សរតិ។ ពោធិសត្តស្ស លក្ខណសម្បត្តិ ទិស្វា “ភវិស្សតិ នុ ខោ ពុទ្ធា,
ឧទាហុ នោ” តិ អារាជ្ជត្វា ឧបធារេន្តោ “និស្សំសយេន ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ ព្យាត្វា
“អច្ឆរិយបុរិសោ អយ” តិ សិទំ អកាសិ។ តតោ “អហំ ឥមំ អច្ឆរិយបុរិសំ
ពុទ្ធក្ខតំ ទដ្ឋំ លភិស្សាមិ នុ ខោ, នោ” តិ ឧបធារេន្តោ “ន លភិស្សាមិ, អន្តរាយេវ
កាលំ កត្វា ពុទ្ធសតេនបិ ពុទ្ធសហស្សេនបិ គន្ធា ពោធិតុំ អសក្កណោយេយ្យ
អរូបកវេ និព្ពត្តិស្សាមី” តិ ទិស្វា “ឯវេ ឯវំ នាម អច្ឆរិយបុរិសំ ពុទ្ធក្ខតំ ទដ្ឋំ ន
លភិស្សាមិ, មហាតី វេត មេ ជានិ ភវិស្សតី” តិ បរោធិ។

មនុស្ស ទិស្វា “អម្ចាស់ អយ្យោ ឥន្ទានេវ ហសិត្វា បុន បរោទិត្វា បតិជ្ជិតោ,
កី ធុ ខោ, ភន្តេ, អម្ចាស់ អយ្យបុត្តស្ស កោចិ អន្តរាយោ ភវិស្សតី” តិ តំ បុច្ឆីសុ។
“នត្ថេតស្ស អន្តរាយោ, និស្សំសយេន ពុទ្ធា ភវិស្សតី” តិ។ “អថ កស្មា, ភន្តេ,
បរោទិត្វា” តិ? “ឯវុបំ បុរិសំ ពុទ្ធកូតំ ទដ្ឋំ នលភិស្សមិ, ‘មហាតី វត មេ ជានិ
ភវិស្សតី’ តិ អត្តានំ អនុសោចន្តោ រោទាមី” តិ អាហា។ តតោ សោ “កី ធុ ខោ មេ
ញាតកេសុ កោចិ ឯកំ ពុទ្ធកូតំ ទដ្ឋំ នលភិស្សតី” តិ ឧបទានេន្តោ អត្តនោ
ភាគិនេយ្យំ នាលកទារកំ អន្តស។ សោ ភគិនិយា គេហំ គន្ធា “កហំ តេ បុត្តោ
នាលកោ” តិ? “អត្ថិ គេហោ, អយ្យា” តិ។ “បក្កោសាហិ ន” តិ បក្កោសាបេត្វា
អត្តនោ សន្និកំ អាគតំ កុមារំ អាហា - “តាត, សុទ្ធាទនមហារាជស្ស កុលេ
បុត្តោ ជាតោ, ពុទ្ធគ្រូរោ ឯសោ, បញ្ចតិស វស្សនិ អតិក្កមិត្វា ពុទ្ធា ភវិស្សតិ, តំ
ឯតំ ទដ្ឋំ នលភិស្សសិ, អន្តេវ បព្ពជាហី” តិ។ សត្តាសីតិកោជិជនេ កុលេ
និព្ពត្តទារកោចិ “ន មំ មាតុលោ អនត្ថេ និយោជេស្សតី” តិ ចិន្តេត្វា តាវទេវ
អន្តរាបណាតោ កាសាយានិ ថេវ មត្តិកាបត្តញ្ចា អាហារាបេត្វា កេសមស្សំ
ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆានេត្វា “យោ លោកេ ឧត្តមបុគ្គលោ, តំ
ឧទិស្ស មយ្ហំ បព្ពជ្ជា” តិ ពោធិសត្តាភិមុខំ អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ បញ្ចបតិជ្ជិតេន វន្តិត្វា
បត្តំ ជីវិកាយ បក្ខិបិត្វា អំសក្ខេជ ឱលគ្គេត្វា ហិមវន្តំ បរិសិត្វា សមណាធម្មំ
អកាសិ។ សោ បរមាភិសម្ពោធិប្បត្តំ តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា នាលកបដិបទំ
កថាបេត្វា បុន ហិមវន្តំ បរិសិត្វា អរហត្តំ បេត្វា ឧក្កជ្ជបដិបទំ បដិបន្នោ សត្តេវ
មាសេ អាយុំ ចាលេត្វា ឯកំ សុវណ្ណបព្ពតំ និស្សាយ វិគកោវ
អនុចាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្វាយិ។

ពោធិសត្តម្យិ ខោ បញ្ចមទិវសេ សីសំ ញាបេត្វា “នាមគ្គហណំ
គណ្ហិស្សមា” តិ រាជភវនំ ចតុជ្ជាតិយគន្ធមហិ វិលិម្បេត្វា លាជបញ្ចមកានិ
បុច្ឆានិវិកិត្វា អសម្ពិទ្ធជាយាសំ សម្មាទេត្វា តិណ្ហំ វេទានំ ចារជ្ជតេ អជ្ជសតំ

ព្រាហ្មណ៍និងមន្ត្រីត្រា រាជករនៃ និស័នាបេត្វា សុភោជនំ ភោជាបេត្វា
មហាសក្ការំ កត្វា “កី នុ ខោ ភវិស្សតិ” តិ លក្ខណានិ បរិគ្គហាបេសុំ។ តេសុ

-

“រាមោ ធរជា លក្ខណោ ចាបិ មន្តិ, យញ្ញោ សុភោជា សុយាមោ
សុនត្តោ;

ឯតេ តទា អដ្ឋអហេសុំ ព្រាហ្មណា, ធម្មផ្គុំវា មន្តិវិយាករិស្វ” តិ។ (ម.
និ. អដ្ឋ. ១. ២៨២) -

ឥមេ អដ្ឋេវ ព្រាហ្មណា លក្ខណាបរិគ្គហាកា អហេសុំ។
បដិសន្ធិគ្គហណានិវេសេ សុបិនោបិ ឯតេហោវ បរិគ្គហិតោ។ តេសុ សត្ត ជនាទ្វេ
អង្គុលីយោ ឧត្តិបិទ្វា ទ្វិដា នំ ព្យាករិសុ - “ឥមេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ
សចេ អការំ អជ្ឈាវសិស្សតិ, រាជា ភវិស្សតិ ចក្កវត្តិ, សចេ បព្ពដិស្សតិ, ពុទ្ធា
ភវិស្សតិ” តិ សព្វំ ចក្កវត្តិវញ្ញោ សិរិវិភំ អាចិក្ខិសុ។ តេសំ បន សព្វធម្មារោ
គោត្តតោ កោណ្ឌញ្ញោ នាម មាណវោ ពោធិសត្តស្ស វេលក្ខណាសម្បត្តិ
ឱលោកេត្វា “ឥមស្ស អការមជ្ឈេ ហានការណំ នត្តិ, ឯកន្តេនេស វិវជន្តនោ
ពុទ្ធា ភវិស្សតិ” តិ ឯកមេវ អង្គុលី ឧត្តិបិទ្វា ឯកំសព្យាករណំ ព្យាកាសិ។
អយញ្ញំ កតាធិការោ បច្ឆិមភវិកសត្តោ បញ្ញាយ ឥតវេ សត្ត ជនេ អភិភវិទ្វា
ឥមេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតស្ស ពោធិសត្តស្ស ឯកន្តពុទ្ធកាវសម្ពាតំ
ឯកមេវ គហី អទ្ទុស, តស្មា ឯកំ អង្គុលី ឧត្តិបិទ្វា ឯកំ ព្យាកាសិ។ អថស្ស នាមំ
គណ្ឌាត្តា សព្វលោកស្ស អត្ថសិទ្ធិករត្តា “សិទ្ធតោ” តិ នាមំ អកំសុ។

អថ ខោតេ ព្រាហ្មណា អត្ថនោ អត្ថនោ យវានិ គន្ធា បុត្តេ អាមន្តយីសុ -
“តាតា, អម្ពេ មហាល្លកា, សុទ្ធាននមហារាជស្ស បុត្តំ សព្វញ្ញតំ បត្តំ មយំ
សម្ភារេយ្យម វា នោ វា, តុម្ពេ តស្មី កុមារេ សព្វញ្ញតំ បត្តេ តស្ស សាសនេ

បញ្ចេញយោបល់"តិ។ តេ សត្តបិ ជនា យាវតាយុកំ វេទ្យាយថាកម្មំ គតា,
កោណ្ឌាញ្ញមាណវោយេវ បន អរោគា អហោសិ។ សោ មហាសត្តេ វុទ្ធិមន្ទាយ
មហាភិក្ខុមនំ និក្ខមិត្វា បព្ពជិត្វា អនក្កមេន ឧរុវេលំ គន្ធា "រមណីយោ វត
អយំ ភូមិភាគោ, អលំ វតិទំ បធានត្តិកស្ស កុលបុត្តស្ស បធានាយា"តិ ចិត្តំ
ឧប្បាទេត្វា តត្ថ វាសំ ឧបគតេ "មហាបុរិសោ បព្ពជិតោ"តិ សុត្វា តេសំ
ព្រាហ្មណានំ បុត្តេ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហា - "សិទ្ធត្ថកុមារោ កិរ បព្ពជិតោ,
សោ និស្សំសយេន ពុទ្ធា ភវិស្សតិ។ សចេ តុម្ហាកំ បិតរោ អរោគា អស្ស, អដ្ឋ
និក្ខមិត្វា បព្ពជេយ្យំ។ សចេ តុម្ហេបិ ឥន្ទ្រយ្យាថ, ឯថ, មយំ តំ មហាបុរិសំ
អនុបព្ពជិស្សមា"តិ។ តេ សព្វេ ឯកច្ឆន្ទា ភវិតុំ នាសក្ខីសុ, តេសុ តយោ ជនា ន
បព្ពជិសុ, កោណ្ឌាញ្ញព្រាហ្មណំ ជេដ្ឋកំ កត្វា ឥតរេ ចត្តារោ បព្ពជិសុ។ តេ
បញ្ចបិ ជនា បញ្ចវគ្គិយត្ថេរា នាម ជាតា។

តថា បន សុទ្ធាទនរាជា - "កី ទិស្វា មយ្ហំ បុត្តោ បព្ពជិស្សតី"តិ បុច្ឆិ។
"ចត្តារិ បុព្ពនិមិត្តានី"តិ។ "កតរញ្ច កតរញ្ច"តិ? "ជរាជិណ្ឌំ, ព្យាធិតំ, មតំ,
បព្ពជិត"ន្តិ។ រាជា "ឥតោ បជ្ជាយ ឯវរូចានំ មម បុត្តស្ស សន្និកំ ឧបសង្កមិតុំ មា
អនត្ថ, មយ្ហំ បុត្តស្ស ពុទ្ធភារេន កម្មំ នត្ថិ, អហំ មម បុត្តំ
ទិសហស្សដីបបរិវារានំ, ចតុន្នំ មហាធិបានំ, ឥស្សរិយាធិបច្ចំ ចក្កវត្តិវដ្ឋំ ករោន្តំ
ធន្តិសយោជនបរិមណ្ឌលាយ បរិសាយ បរិវុតំ គគនតលេ វិចរមានំ
បស្សិតុកាមោ"តិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា ឥមេសំ ចតុប្បការានំ និមិត្តានំ កុមារស្ស
ចក្កបថេ អាគមននិវារណាត្ថំ ចត្វសុ ទិសាសុ គារុតេ គារុតេ អារក្ខំ ឋបេសិ។ តំ
ទិវសញ្ច មន្ត្រលជ្ជានេ សន្និបតិ តេសុ អសីតិយា ញាតិកុលសហស្សេសុ
ឯកមេកោ ឯកមេកំ បុត្តំ បដិជានិ - "អយំ ពុទ្ធា វា ហោតុ រាជា វា, មយំ
ឯកមេតំ បុត្តំ ទស្សម។ សចេបិ ពុទ្ធា ភវិស្សតិ, ឧត្តិយសមណគណោហោវ
បរិវារិតោ វិចរិស្សតិ។ សចេបិ រាជា ភវិស្សតិ, ឧត្តិយកុមារេហោវ

បុរក្ខតបរិវារតោវិចរិស្សតី"តិ។ រាជាបិ ពោធិសត្តស្ស ឧត្តមរូបសម្បជ្ជា
វិគតសព្ពនោសា ធាតិយោ បច្ចុប្បជ្ជាបេសិ។ ពោធិសត្តោ មហាន្តេន បរិវារេន
មហាន្តេន សិរិសោភគ្គេន វុឡ្យតិ។

អថេកទិវសំ រញ្ជោ វប្បមន្ត្រលំ នាម អហោសិ។ តំ ទិវសំ សកលនគរំ
នេវនគរំ វិយ អលង្ករោន្តិ, សព្ពេ ធាសកម្មករាធយោ អហាតវត្ថុនិវត្តា
គន្ធមាលាទិបដិមណ្ឌិតា រាជកុលេ សន្និបត្តិ, រញ្ជោ កម្មន្តេ នន្ត្រលសហស្សំ
យោជយន្តិ, តស្មី បន ទិវសេ ឯកេន្ធអជ្ជសតនន្ត្រលានិ សទ្ធិ
ពលិតទ្ធរស្មិយោត្តហិ រជតបរិក្ខតានិ ហោន្តិ។ រញ្ជោ អាលម្ពននន្ត្រលំ បន
វត្តសុវណ្ណាបរិក្ខតំ ហោតិ។ ពលិតទ្ធានំ សិដ្ឋរស្មិបតោធាបិ សុវណ្ណាបរិក្ខតាវ
ហោន្តិ។ រាជា មហាបរិវារេន និក្ខមន្តោ បុត្តំ គហេត្វាវ អគមាសិ។ កម្មន្តជ្ជានេ
ឯកោ ជម្ពុរុក្ខោ ពហាលបលាសោ សន្និដ្ឋាយោ អហោសិ។ តស្ស ហេជ្ជា
កុមារស្ស សយនំ បញ្ញាបេត្វា ឧបរិ សុវណ្ណាតារកខចិតវិតានំ ពន្លាបេត្វា
សាលាទាការេន បរិក្ខិតាបេត្វា អារក្ខំ ឯបេត្វា រាជា សព្ពាលង្ការំ អលង្កិតា
អមច្ចគណបរិវារតោ នន្ត្រលករណជ្ជានំ អគមាសិ។ តត្ថ រាជា សុវណ្ណនន្ត្រលំ
គណ្ហាតិ, អមច្ចា ឯកេន្ធអជ្ជសតរជតនន្ត្រលានិ, កស្សកា សេសនន្ត្រលានិ។
តេ តានិ គហេត្វា ឥតោ ចិតោ ច កសន្តិ។ រាជា បន ឡិវតោ វា ចារំ គច្ឆតិ,
ចារតោ វា ឡិវ អាគច្ឆតិ។

ឯតស្មី ហ្មនេ មហាសម្បត្តិ អហោសិ។ ពោធិសត្តំ បរិវារេត្វា និសិដ្ឋា
ធាតិយោ “រញ្ជោ សម្បត្តិ បស្សមា”តិ អន្តោសាលាតោ ពហិ និក្ខន្តា។
ពោធិសត្តោ ឥតោ ចិតោ ច ឡិលោកេន្តោ កញ្ចំ អទិស្វាវ វេគេន ឧជ្ជាយ បល្លង្គំ
អាកុជិត្វា អាធាទានេ បរិគ្គហេត្វា បឋមជ្ឈានំ និព្ពត្តេសិ។ ធាតិយោ
ឧជ្ជកោដ្ឋន្តរេ វិចរមាធា ថោកំ ចិរាយីសុ។ សេសរុក្ខានំ ឆាយាវីតិវត្តា, តស្ស

បន ជម្ពុក្ខស្ស ឆាយា បរិមណ្ឌលា ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ ឆាតិយោ “អយ្យបុត្តោ
ឯកកោ”តិ វេគេន សាលី ឧត្តិបិទ្វា អន្តោ បរិសមាធា ពោធិសត្តំ សយនេ
បល្លង្គេន និសិទ្ធីំ តញ្ចា ចាជិហារិយំ ទិស្វា គន្ធា រញ្ជោ អាហារេសុំ - “ទេវ,
កុមារោ ឯវំ និសិទ្ធោ, អញ្ជេសំ រុក្ខានំ ឆាយា វីតិវត្តោ, ជម្ពុក្ខស្ស បន ឆាយា
បរិមណ្ឌលា បិតា”តិ។ រាជា វេគេនាគន្ធា ចាជិហារិយំ ទិស្វា “អយំ តេ, តាត,
ទុតិយវន្តនា”តិ បុត្តំ វន្តិ។

អថ អនុក្កមេន ពោធិសត្តោ សោឡសវស្សន្តេសិកោ ជាតោ។ រាជា
ពោធិសត្តស្ស តិណ្ណំ ឧត្តនំ អនុច្ឆរិកេ តយោ ចាសាទេ កាវេសិ - ឯកំ
នវភូមិកំ, ឯកំ សត្តភូមិកំ, ឯកំ បញ្ចភូមិកំ, ចត្តាលីសសហស្សា ច
នាជកិត្តិយោ ឧបជ្ជាបេសិ។ ពោធិសត្តោ ទេវោ វិយ អច្ឆរាសជ្ឈបរិវតោ
អលង្កតនាជកិត្តិហិ បរិវតោ និប្បរិសេហិ តូរិយេហិ បរិចារិយមាធា
មហាសម្មត្តិ អនុភវន្តោ ឧត្តវារេន តីសុ ចាសាទេសុ វិហាសិ។ រាហុលមាតា
បនស្ស ទេវី អគ្គមហេសី អហោសិ។

តស្សេវំ មហាសម្មត្តិ អនុភវន្តស្ស ឯកទិវសំ ញាតិសជ្ឈស្ស អព្ពន្ធរ
អយំ កថា ឧទចាទិ - “សិទ្ធតោ កិឡាបសុតោវ វិចរតិ, ន កិញ្ចា សិប្បំ សិក្ខតិ,
សង្កាមេ បច្ចុបដ្ឋិតេ កី ករិស្សតី”តិ? រាជា ពោធិសត្តំ បក្កោសាបេត្វា “តាត,
តវ ញាតកា ‘សិទ្ធតោ កិញ្ចា សិប្បំ អសិក្ខត្វា កិឡាបសុតោវ វិចរតី’តិ វន្តិ,
ឯត្ថ កី សត្តុ បត្តកាលេ មញ្ញាសី”តិ? “ទេវ, មម សិប្បំ សិក្ខនកិច្ចំ នត្ថិ, នគរេ
មម សិប្បនស្សនត្ថំ កេវី ចរាបេថ ‘ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ ញាតកានំ សិប្បំ
នស្សេស្សមី””តិ។ រាជា តថា អកាសិ។ ពោធិសត្តោ
អក្ខណវេទិវាលវេទិធនុគ្គហេ សន្និចាតាបេត្វា មហាជនស្ស មជ្ឈេ អញ្ជេហិ
ធនុគ្គហេហិ អសាធារណំ ញាតកានំ ធានសិវីធំ សិប្បំ នស្សេសិ។ តំ

សរកង្គជាតកេ អាគតនយេនេវ វេទិតតំ។ តទា តស្ស ញាតិសង្ឃោ និក្ខេដ្ឋា
អហោសិ។

អថេកទិវសំ ពោធិសត្តោ ឧយ្យានភូមិ កន្តកាមោ សារថី អាមន្តេត្វា “រថ
យោដេហី” តិ អាហា។ សោ “សាធ្វ” តិ បដិស្សុណីត្វា មហារហំ ឧត្តមរថំ
សញ្ញាលង្ការេន អលង្ករិត្វា កុមុទបត្តវណ្ណោ ចត្តារោ មង្គលសិន្ធុវេ យោដេត្វា
ពោធិសត្តស្ស បដិវេទេសិ។ ពោធិសត្តោ ទេវវិមានសទិសំ រថំ អភិរុហិត្វា
ឧយ្យានភិមុខោ អគមាសិ។ ទេវតា “សិទ្ធត្ថកុមារស្ស អភិសម្ពុជ្ឈនកាលោ
អាសន្នោ, បុព្វនិមិត្តំ ទស្សេស្សមា” តិ ឯកំ ទេវបុត្តំ ជរាជិណ្ឌំ ខណ្ឌទន្ធី
បលិតកេសំ វង្គំ ឱកក្កសវីរំ ទណ្ឌាហត្ថំ បវេធមានំ កត្វា ទស្សេសុំ។ តំ
ពោធិសត្តោ ចេវ សារថី ច បស្សន្តិ។ តតោ ពោធិសត្តោ, “សម្ម, កោ នាមេស
បុរិសោ, កេសាបិស្ស នយថា អញ្ញោស” តិ មហាបទានេ (ធិ. និ. ២.៤៥)
អាគតនយេន សារថី បុច្ឆិត្វា តស្ស វេចនំ សុត្វា “ធិវត្ថុ វត, ភោ, ជាតិ, យត្រ ហិ
នាម ជាតស្ស ជរា បញ្ញាយិស្សតី” តិ សិរីគ្គហទយោ តតោវ បដិនិវត្តិត្វា
ចាសាទមេវ អភិរុហិ។ រាជា “កី ការណា មម បុត្តោ ឱប្បំ បដិនិវត្តី” តិ បុច្ឆិ។
“ជិណ្ឌាបុរិសំ ទិស្វា, ទេវា” តិ។ “ជិណ្ឌាកំ ទិស្វា បព្វជិស្សតី តិ អាហំសុ, កស្មា មំ
នាសេថ, សីហំ បុត្តស្ស នាជកានិ សង្កេថ, សម្មត្តី អនុភវន្តោ បព្វជ្ជាយ សតី ន
ករិស្សតី” តិ វត្វា អារក្ខំ វង្សេត្វា សព្វទិសាសុ អទ្ធុយោជនេ អទ្ធុយោជនេ អារក្ខំ
ឋេបេសិ។

បុនេកទិវសំ ពោធិសត្តោ តថេវ ឧយ្យានំ កន្តកោ ទេវតាភិទិម្ពិតំ ព្យាធិតំ
បុរិសំ ទិស្វា បុរិមនយេនេវ បុច្ឆិត្វា សិរីគ្គហទយោ និវត្តិត្វា ចាសាទំ អភិរុហិ។
រាជាបិ បុច្ឆិត្វា ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ សិរិទហិត្វា បុន វង្សេត្វា សមន្តា
តិការុតប្បមាលោ បទេសេ អារក្ខំ ឋេបេសិ។ អបរម្បិ ឯកទិវសំ ពោធិសត្តោ

តថេវ ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ ទេវតាភិណ្ឌិតំ កាលន្តំ ទិស្វា បុរិមនយេនេវ បុច្ឆិត្វា
សំវិគ្គហនយោ បុន និវត្តិត្វា ចាសាទំ អភិរុហិ។ រាជាបិ បុច្ឆិត្វា ហេដ្ឋា
វុត្តនយេនេវ សំវិទហិត្វា បុន វឡេត្វា សមន្តតោ យោជនប្បមាណោ បទេសេ
អារក្ខំ បេសិ។ អបរំ បនេកទិវសំ ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ តថេវ ទេវតាភិណ្ឌិតំ
សុនិវត្តំ សុចារុតំ បព្ពជិតំ ទិស្វា “កោ នាមេសោ សម្មា” ហិ សារថី បុច្ឆិ។ សារថី
កិញ្ចាបិ ពុទ្ធប្បនស្ស អភារា បព្ពជិតំ វា បព្ពជិតគុណោ វា ន ជាតាតិ,
ទេវតានុភាវេន បន “បព្ពជិតោ នាមាយំ, ទេវា” តិ វត្វា បព្ពជ្ជាយ គុណោ
វណ្ណេសិ។ ពោធិសត្តោ បព្ពជ្ជាយ វុចី ឧប្បាទេត្វា តំ ទិវសំ ឧយ្យានំ អគមាសិ។
ធីយភាណាកា បនាហុ - “ចត្តារិបិ និមិត្តានិ ឯកទិវសេនេវ ទិស្វា
អគមាសិ” តិ។

សោ តត្ថ ទិវសភាគំ កិឡិក្ខិត្វា មជ្ឈលចោក្ខរណិយំ ឆ្លាយិត្វា អត្ថផ្ដុត
សូរិយេ មជ្ឈលសិលាបដ្ឋេ និសីទិ អត្តានំ អលង្ការាបេតុកាមោ, អថស្ស
បរិចារកបុរិសា នាទាវណ្ណានិ ទុស្សនិ នាទប្បកាវា អភរណាវិកតិយោ
មាលាគន្ធវិលេបនានិ ច អាទាយ សមន្តា បរិវាវេត្វា អជ្ជសុ។ តស្មី ខណោ
សក្កស្ស និសិដ្ឋាសនំ ឧណ្ហំ អហោសិ។ សោ “កោ នុខោ មំ ឥមម្ហា ហំនា
ចាវេតុកាមាសិ” តិ ឧបធាវេន្តោ ពោធិសត្តស្ស អលង្ការេតុកាមតំ ញត្វា
វិស្សកម្មំ អាមន្តេសិ - “សម្ម វិស្សកម្ម, សិទ្ធត្ថកុមារោ អជ្ជ អឡារត្តសមយេ
មហាភិណ្ឌិតមនំ និក្ខមិស្សតិ, អយមស្ស បច្ឆិមោ អលង្ការោ, តុំ ឧយ្យានំ គន្ធា
មហាបុរិសំ ទិញ្ចលង្ការេហិ អលង្ការេហិ” តិ។ សោ “សាធ្វ” តិ បដិស្សនាវិត្វា
ទេវតានុភាវេន តទ្ធិណញ្ញោវ ពោធិសត្តំ ឧបសម្ព័និត្វា តស្សេវ កប្បកសទិសោ
ហុត្វា ទិព្ពទុស្សេន ពោធិសត្តស្ស សីសំ វេបេសិ។ ពោធិសត្តោ
ហត្ថសម្ពស្សេនេវ “នាមំ មនុស្សោ, ទេវបុត្តោ អយ” ត្ថិ អញ្ញាសិ។ វេបេនេន
វេបិតមត្ថេ សីសេ មោឡិយំ មណិវតនាការេន ទុស្សសហស្សំ អពុគ្គញ្ញិ, បុន

វេលេន្តស្ស ធុស្សសហស្សន្តិ ធនក្ខត្តំ វេលេន្តស្ស ធន ធុស្សសហស្សន្តិ
អព្ពុត្តច្ឆិសុ។ “សីសំ ខុទ្ទកំ, ធុស្សនិ ពហ្វនិ, កថំ អព្ពុត្តតានី” តិ ន ចិន្តេតព្ពំ។
តេសុ ហិ សព្ពមហន្តំ អាមលកបុប្ផប្បមាណំ, អវសេសានិ
កធម្មកបុប្ផប្បមាណានិ អហោសុំ។ ពោធិសត្តស្ស សីសំ កិញ្ញក្ខត្តវច្ឆិតំ វិយ
កុយ្យកបុប្ផំ អហោសិ។

អថស្ស សព្ពាលដ្ឋារបជិមណ្ឌិតស្ស សព្ពតាលាវចរេសុ សកានិ សកានិ
បជិកានានិ ធុស្សយន្តេសុ, ព្រាហ្មណេសុ “ជយនន្ទា” តិ អាទិវចនេហិ,
សុតមដ្ឋលិកានីសុ ច នានប្បការេហិ មដ្ឋលវចនត្ថតិយោសេហិ សម្ពាវេន្តេសុ
សព្ពាលដ្ឋារបជិមណ្ឌិតំ តំ វថវំ អភិរុហិ។ តស្មី សមយេ “រាហុលមាតា បុត្តំ
វិជាតា” តិ សុត្វា សុទ្ធាធនមហារាជា “បុត្តស្ស មេ តុដ្ឋិនិវេទេថា” តិ សាសនំ
បហិណិ។ ពោធិសត្តោ តំ សុត្វា “រាហុ ជាតោ, ពន្ធនំ ជាត” តិ អាហា។ រាជា “កី
មេ បុត្តោ អវចា” តិ បុច្ឆិត្វា តំ វចនំ សុត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ មេ នត្តា
‘រាហុលកុមារោ’ ត្រូវ នាម ហោតូ” តិ អាហា។

ពោធិសត្តោបិ ខោ វថវំ អារុយ្ហ អតិមហន្តេន យសេន អតិមនោវមេន
សិរិសោភគ្គេន នគរំ ចារិសិ។ តស្មី សមយេ កិសាគោតមី នាម ខត្តិយកញ្ញា
ឧបរិចាសាធរតលកតា នគរំ បទក្ខិណំ កុរុមានស្ស ពោធិសត្តស្ស រូបសិរិ
ធិស្វា បីតិសោមនស្សជាតា ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ -

“និព្ពុតា នូន សា មាតា, និព្ពុតោ នូន សោ បិតា;
និព្ពុតា នូន សា នារី, យស្សាយំ វ្យាធិសោ បតី” តិ។ (ធរ. ស. អដ្ឋ.
និទានកថា); -

ពោធិសត្តោ តំ សុត្វា ចិន្តេសិ - “អយំ ឯវមាហា - ឯវរូបំ អត្តការំ
បស្សន្តិយា មាតុ ហធយំ និព្វាយតិ, បិតុ ហធយំ និព្វាយតិ, បជាបតិយា
ហធយំ និព្វាយតិ”តិ។ កិស្មី នុ ខោ និព្វុតេ ហធយំ និព្វុតំ នាម ហោតិ”តិ។
អថស្ស កិលេសេសុ វិវត្តមនស្ស ឯតទហោសិ - “រាគគ្គិម្ហំ និព្វុតេ និព្វុតំ នាម
ហោតិ, ទោសគ្គិម្ហំ និព្វុតេ និព្វុតំ នាម ហោតិ, មោហគ្គិម្ហំ និព្វុតេ និព្វុតំ នាម
ហោតិ, មានទិដ្ឋិអាទិសុ សព្វកិលេសទរេសុ និព្វុតេសុ និព្វុតំ នាម ហោតិ”តិ។
“អយំ មេ សុស្សវំនំ សាវេតិ, អហញ្ញំ និព្វានំ គវេសន្តោ វិចារមិ, អន្លេវ មយា
យរាវាសំ ធម្មត្វា និក្ខម្ម បព្វជិត្វា និព្វានំ គវេសិតុំ វដ្តតិ, អយំ ឥមិស្សរា
អាចរិយភាគោ ហោតូ”តិ កណ្ណតោ ធិមុញ្ញិត្វា កិសាគោតមិយា
សតសហស្សគ្បនកំ មុត្តាហារំ បេសេសិ។ សា “សិទ្ធត្ថកុមារោ មយិ
បជិតទ្ធិចិត្តោ ហុត្វា បណ្ណាការំ បេសេតិ”តិ សោមនស្សជាតា អហោសិ។

ពោធិសត្តោបិ មហាន្តេន សិរិសោភគ្គេន អត្តនោ ចាសាទំ អភិរុហិត្វា
សិរិសយនេ និបដ្ឋិ។ តាវនេវ ច នំ សព្វាលដ្ឋាវបជិមណ្ឌិតា នច្ចគីតាទិសុ
សុសិត្វិតា ទេវកញ្ញាវិយ រូបសោភគ្គប្បត្តា នាជកិត្តិយោ នាជានុវិយានិ
គហោត្វា សម្បវិវាទេត្វា អភិរមាបេន្តិយោ នច្ចគីតាទិសានិ បយោជយីសុ។
ពោធិសត្តោ កិលេសេសុ វិវត្តចិត្តតាយ នច្ចាទិសុ អនភិរតោ មុហុត្ថំ និទ្ធី
ធិក្កមិ។ តាបិ ឥត្តិយោ “យស្សត្ថាយ មយំ នច្ចាទិនិ បយោជេម, សោ និទ្ធី
ឧបគតោ, ឥនានិ កិមត្ថំ កិលមិស្សមា”តិ គហិតគហិតានិ ត្វិយានិ
អន្លេត្វិត្វា និបដ្ឋិសុ, គន្ធតេលប្បធិចា ឈាយន្តិ។ ពោធិសត្តោ បពុជ្ឈិត្វា
សយនបិដ្ឋេ បល្លង្គេន និសិដ្ឋោ អទ្ទស តា ឥត្តិយោ ត្វិយភណ្ណានិ អវត្តិត្វា
និម្ពាយន្តិយោ - ឯកច្ឆា បគ្បវិតខេឡា, កិលិន្ទគត្តា, ឯកច្ឆា ទន្តេ ខាទន្តិយោ,
ឯកច្ឆា កាកច្ឆន្តិយោ, ឯកច្ឆា វិប្បលបន្តិយោ, ឯកច្ឆា វិវជមុធិ, ឯកច្ឆា
អបគតវត្តា ចាកជតិកច្ឆសម្ពាធជ្ជាណ។ សោ តាសំ តំ វិប្បការំ ទិស្វា

កិល្បៀសោមត្តាយ កាមេសុវិវត្តចិត្តោ អហោសិ។ តស្ស អលង្កតបដិយត្ថំ
សក្កកវនសទិសម្បី តំ មហាតលំ វិវិធនាធាកុណាបភវិតំ អាមកសុសានំវិយ
ឧបជ្ជាសិ, តយោ ភវា អាទិត្តកេហសទិសា ខាទីសុ - “ឧបទ្កតំ វត, ភោ,
ឧបស្សជ្ឈំ វត, ភោ” តិ ឧទានំ បវត្តេសិ, អតិវិយស្ស បព្ពជ្ជាយ ចិត្តំ នមិ។

សោ “អដ្ឋេវ មយា មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិតុំ វដ្តតី” តិ សយនា វុដ្ឋាយ
ធូរសមីបំ គន្ធា “កោ ឯត្ថា” តិ អាហា។ ឧម្មារេ សីសំ កត្វា និបន្នោ ឆន្នោ -
“អហំ, អយ្យបុត្ត, ឆន្នោ” តិ អាហា។ “អដ្ឋាហំ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិតុំ កាមោ,
ឯកំ មេ អស្សំ កប្បេហី” តិ អាហា។ សោ “សាធុ, ទេវា” តិ អស្សកណ្តាកំ គហេត្វា
អស្សសាលំ គន្ធា គន្ធតេលប្បដិបេសុ ជលន្តេសុ សុមនបដ្ឋវិវាទស្ស ហេដ្ឋា
រមណីយេ ភូមិកាកេ បិតំ កណ្តាកំ អស្សរាជានំ ទិស្វា “អដ្ឋ មយា ឥមមេវ
កប្បេតុំ វដ្តតី” តិ កណ្តាកំ កប្បេសិ។ សោ កប្បិយមាធាវ អញ្ញាសិ “អយំ
កប្បនា អតិវិយ កាឡ្ហា, អញ្ញេសុ ទិវសេសុ ឧយ្យានកិឡាទិគមនកាលេ
កប្បនាវិយ ន ហោតិ, មយំ អយ្យបុត្តោ អដ្ឋ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិតុំ កាមោ
ភវិស្សតី” តិ។ តតោ តុដ្ឋមានសោ មហាហាសិតំ ហាសិ, សោ សន្នោ
សកលនគរំ បត្តិវត្វា គច្ឆេយ្យ។ ទេវតា បន នំ សន្និវុត្តិវា ន កស្សចិ សោតុំ
អទីសុ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ ឆន្ទំ បេសេត្វាវ “បុត្តំ តាវ បស្សិស្សាមី” តិ ចិន្តេត្វា
និសិន្ទបល្លង្កតោ ឧដ្ឋាយ រាហុលមាតុយា វសនដ្ឋានំ គន្ធា គត្តាធាវំ វិវិ។ តស្សី
ខណោ អន្តោគព្រុ គន្ធតេលប្បដិបោ ឈាយតិ, រាហុលមាតា
សុមនមល្លិកាទីនំ បុច្ឆានំ អម្ពណាមត្តេន អភិប្បកិណ្ឌោ សយនេ បុត្តស្ស
មត្តកេ ហត្ថំ ឋបេត្វា និឡាយតិ។ ពោធិសត្តោ ឧម្មារេ ចាទំ ឋបេត្វា បិតកោវ
ឱលោកេត្វា “សចាហំ ទេវិយា ហត្ថំ អបនេត្វា មម បុត្តំ កណ្តាស្សាមិ, ទេវី

បព្ពត្តិស្សតិ, ឯវំ មេ គមនន្តរាយោ ភវិស្សតិ, ពុទ្ធា ហុត្វា អាគន្ធា បុត្តំ
បស្សិស្សមី"តិ ចាសាទតលតោ ឌីតិ។ យំ បន ជាតកដ្ឋកថាយំ "តទា
សត្តាហជាតោ រាហុលកុមារោ ហោតិ"តិ វុត្តំ, តំ សេសដ្ឋកថាសុ នត្ថិ, តស្មា
តទមេវ គហោតព្ពំ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ចាសាទតលា ឌីតិវិទ្យា អស្សសមីបំ គន្ធា ឯវំមាហា - "តាត
កណ្ណាក, ត្វំ អន្ធិ ឯករត្ថិ មំ តារយ, អហំ តំ និស្សាយ ពុទ្ធា ហុត្វា សនេវកំ
លោកំ តារយិស្សមី"តិ។ តតោ ឧល្លង្គិទ្វា កណ្ណាកស្ស បិដ្ឋិ អភិវុហិ។
កណ្ណាកោ គីវតោ បដ្ឋាយ អាយាមេន អដ្ឋាសហត្ថោ ហោតិ, តទនុច្ឆរិកេន
ឧព្ពេជន សមន្មាគតោ ថាមជ្ឈសម្មន្នោ សត្តសេតោ ធាតសម្ព័សធិសោ។ សោ
សចេ ហសេយ្យ វា បទសទ្ធិំ វា ករេយ្យ, សទ្ធា សកលនករំ អវត្តរេយ្យ, តស្មា
នេវតា អត្តនោ អានុភាវេន តស្ស យថា ន កោចិ សុណាតិ, ឯវំ ហសិតសទ្ធិំ
សន្និវុត្តិទ្វា អក្កមនអក្កមនបទវារេ ហត្ថតលានិ ឧបនាមេសុំ។ ពោធិសត្តោ
អស្សវរស្ស បិដ្ឋិវេមជ្ឈគតោ ធន្នំ អស្សស្ស វាលធិ គាហាបេត្វា
អឡរត្តសមយេ មហាទ្វារសមីបំ បត្តោ។ តទា បន រាជា "ឯវំ មម បុត្តោ យាយ
កាយចិ វេលាយ នគរទ្វារំ វិវិទ្យា និក្ខមិតុំ ន សក្ខិស្សតិ"តិ ទ្វិសុ ទ្វារកវាដេសុ
ឯកេកំ បុរិសសហស្សេន វិវិតព្ពំ ការេសិ។ ពោធិសត្តោ បន
ថាមពលសម្មន្នោ ហត្ថិគណនាយ កោធិសហស្សហត្ថិនំ ពលំ ជារេសិ,
បុរិសគណនាយ ធនកោធិសហស្សបុរិសានំ ពលំ ជារេសិ។ សោ ចិន្តេសិ -
"សចេ ទ្វារំ ន វិវិយ្យតិ, អន្ធិ កណ្ណាកស្ស បិដ្ឋេ និសិន្នោវ វាលធិ គហោត្វា
បិទេន ធនន្នេន សទ្ធិយេវ កណ្ណាកំ ឡុហិ និប្បិទ្យេត្វា អដ្ឋាសហត្ថព្ពេធំ ចាការំ
ឧប្បតិទ្វា អតិក្កមិស្សមី"តិ។ ធន្នោបិ ចិន្តេសិ - "សចេ ទ្វារំ ន វិវិយ្យតិ, អហំ
អត្តនោ សាមិកំ អយ្យបុត្តំ ខន្ធនិសីទាបេត្វា កណ្ណាកំ ទក្ខិណេន ហត្ថេន
កុច្ឆិយំ បរិក្ខិបន្តោ ឧបកច្ឆន្តរេ កត្វា ចាការំ ឧប្បតិទ្វា អតិក្កមិស្សមី"តិ។

កណ្តាលកោបិ ចិន្តេសិ - “សេច ធ្វារំ នវិវរិយ្យតិ, អហំ អត្តនោ សាមិកំ បិដ្ឋេ
យថានិសិន្នមេវ ធន្នេន វាលដី គហេត្វា បិតេន សធូរិយេវ ឧត្តិបិត្វា ចាការំ
ឧប្បតិត្វា អតិក្កមិស្សមី” តិ។ សេច ធ្វារំ នវិវរិយ្យ, យថាចិន្តិតមេវ តេសុ
តីសុ ជនេសុ អញ្ញតរោ សម្មាទេយ្យ។ ធ្វារេ បន អធិវត្តា ទេវតា ធ្វារំ វិវរិ។

តស្មីយេវ ខណោ មារោ ចាបិមា “ពោធិសត្តំ និវត្តស្សមី” តិ អាគន្ធា
អាកាសេ បិតោ អាហា - “មារិស, មា និក្ខមិ, ឥតោ តេ សត្តមេ ទិវសេ ចក្ករតនំ
ចាតុភវិស្សតិ, ទិសហស្សបរិត្តធិបបរិវារានំ ចតុន្នំ មហាធិចានំ រដ្ឋំ
ការេស្សសិ, និវត្ត, មារិសា” តិ។ “កោសិ តូ” តិ? “អហំ វសវត្ថី” តិ។ “មារ,
ជាធាមហំ មយ្ហំ ចក្ករតនស្ស ចាតុភារំ, អនត្តិកោហំ រដ្ឋេន,
ទសសហស្សលោកធាតុំ ឧន្ទាទេត្វា ពុទ្ធា ភវិស្សមី” តិ អាហា។ មារោ “ឥតោ
ធានិ តេ បដ្ឋាយ កាមរិតក្កំ វា ព្យាចាទិវិតក្កំ វា វិហឹសាវិតក្កំ វា ចិន្តិតកាលេ
ជាតិស្សមី” តិ ឱតារាបេក្ខោ ឆាយាវិយ អនុគប្បន្តោ អនុពន្ធិ។

ពោធិសត្តោបិ ហត្ថគតំ ចក្កវត្តិវដ្ឋំ ខេឡបិណ្ឌំ វិយ អនបេក្ខោ ធម្មត្វា
មហាន្តេន សក្ការេន នគរា និក្ខមិ។ អាសាឡិបុណ្ណាមាយ ឧត្តរាសាឡិណក្ខត្ត
វត្តមាទេ, និក្ខមិត្វា ច បុន នគរំ អបលោកេតុកាមោ ជាតោ។ ឯវព្វា បនស្ស
ចិត្ត ឧប្បន្នមត្តយេវ - “មហាបុរិស, ន តយា និវត្តត្វា ឱលោកនកម្មំ កត” តិ
វេទមាធាវិយ មហាបថីវី កុលាលចក្កវិយ ជិដ្ឋិត្វា បរិវត្តិ។ ពោធិសត្តោ
នគរាភិមុខោ ឋត្វា នគរំ ឱលោកេត្វា តស្មី បថីវីប្បទេសេ
កណ្តាកនិវត្តនចតិយដ្ឋានំ ទស្សេត្វា គន្ធព្ពមគ្គាភិមុខំ កណ្តាកំ កត្វា
ចាយាសិ មហាន្តេន សក្ការេន ឧឡារេន សិរិសោគគ្គេន។ តទា កិរស្ស ទេវតា
បុរតោ សដ្ឋិ ឧក្កាសហស្សនិ ធារយីសុ, បន្ទតោ សដ្ឋិ, ទត្តិណបស្សតោ សដ្ឋិ,
វាមបស្សតោ សដ្ឋិតិ។ អបរា ទេវតា ចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ អបរិមាណា ឧក្កា

ធារយីសុ។ អបរា ទេវតា ច នាគសុបណ្ណាធម្មោ ច ទិព្វេហិ គន្ធមហិ មាលាហិ
ចុណ្ណេហិ ធូបេហិ បូជយមាណា គប្បន្តិ, ចារិច្ចត្តកបុប្ផេហិ ចេវ មន្ទារវបុប្ផេហិ ច
យនមេយវុដ្ឋិកាលេ ធារាហិ វិយ នកំ និរន្តរំ អហោសិ, ទិព្វានិ សំគីតានិ
បវត្តីសុ, សមន្តតោ អដ្ឋត្វិយានិ, សដ្ឋត្វិយានិទិ អដ្ឋសដ្ឋ
ត្វិយសតសហស្សានិ បវត្តយីសុ។ តេសំ សន្តោ សមុទ្ធកុដ្ឋិយំ
មេយធនិតកាលោ វិយ, យុគន្ទវកុដ្ឋិយំ សាគរនិគ្យោសកាលោ វិយ ច វត្តតិ។

ឥមំនា សិរិសោភក្កេន គប្បន្តោ ពោធិសត្តោ ឯករត្តេនេវ តីណិវ រជ្ជានិ
អតិក្កម្ម តីសយោជនមត្តកេ អនោមាណធីតីវ ចាបុណិ។ កី បន អស្សោ តតោ
បរំ គន្ធនំ នសក្កោតីតិ? នោ ន សក្កោតិ។ សោ ហិ ឯកំ ចក្កវាឡ្យ គព្ពំ នាភិយា
បិតចក្កស្ស នេមិវដ្ឋិ មទ្ធន្តោ វិយ អន្តន្តេន ចរិត្វា បុរេចាតរាសមេវ អាគន្ធា
អត្តនោ សម្មាទិទំ ភត្តំ ភុញ្ញីតុំ សមត្តោ។ តទា បន ទេវនាគសុបណ្ណាធម្មា
អាគាសេ វត្វា ឱស្សជ្ឈេហិ គន្ធមាលាធម្មិហិ យាវ ឡុប្បទេសា សញ្ញន្ទសរីរំ
អាគឡ្យិត្វា គន្ធមាលាជជំ ជិន្ទន្តស្ស អតិបបព្វោ អហោសិ, តស្មា
តីសយោជនមត្តមេវ អគមាសិ។ អថ ពោធិសត្តោ នធីតីវេ វត្វា ជន្នំ បុដ្ឋិ - “កា
នាម អយំ នធី”តិ? “អនោមា នាម, ទេវា”តិ។ “អម្ពាភម្មិ បព្ពដ្ឋា អនោមា
ភវិស្សតី”តិ បណ្ឌិយា យដ្ឋេន្តោ អស្សស្ស សញ្ញំ អនាសិ។ អស្សោ ច ឧប្បតិក្វា
អដ្ឋសភវិត្តារាយ នធិយា ចារិមតីវេ អដ្ឋាសិ។

ពោធិសត្តោ អស្សបិដ្ឋិតោ ឱរុយ្ហ រជតបដ្ឋសទិសេ វាឡ្យ កាបុលិនេ វត្វា
ជន្នំ អាមន្តេសិ - “សម្ម ជន្ន, តុំ មយ្ហំ អាភរណានិ ចេវ កណ្តាកញ្ចា អាទាយ គប្ប,
អហំ បព្ពជិស្សមី”តិ។ “អហម្មិ, ទេវ, បព្ពជិស្សមី”តិ។ ពោធិសត្តោ “ន លញ្ចា
តយា បព្ពជិតុំ, គច្ឆេវ ត្វ”ន្តិ តិក្ខតុំ បដិពាហិត្វា អាភរណានិ ចេវ កណ្តាកញ្ចា
បដិច្ឆាបេត្វា ចិន្តេសិ - “ឥមេ មយ្ហំ កេសា សមណសារុប្បា ន ហោន្តិ, អញ្ញោ

ពោធិសត្តស្ស កេសេ ធិន្ទីតុំ យុត្តរូហោ នត្ថី" តិ។ តតោ "សយមេវ ខត្តន
ធិន្ទីស្សមី" តិ ធិន្ទីណោន ហត្ថន អសី គហេត្វា វាមហត្ថន មោឡិយា សទ្ធិ
ចូឡំ គហេត្វា ធិន្ទី។ កេសា ទុដ្ឋុលមត្តា ហុត្វា ធិន្ទីណតោ អាវដ្ឋមាណា សីសំ
អល្លិយីសុ។ តេសំ យាវជីវំ តទេវ បមាណំ អហោសិ, មស្សុ ច តទន្ធរូបំ, បុន
កេសមស្សុឡិហារណកិច្ចំ នាម នាហោសិ។ ពោធិសត្តោ សហ មោឡិយា ចូឡំ
គហេត្វា "សចាហំ សម្ពុទ្ធា ភវិស្សមិ, អាគាសេ តិដ្ឋតុ។ នោ ច, ភូមិយំ
បតតុ" តិ អន្តលិកេត្វ ឱបិ។ សា ចូឡា យោជនប្បមាណំ វានំ អពុត្តន្ធា អាគាសេ
អដ្ឋាសិ។ សក្កោ ទេវរាជា ធិត្ថចក្ខុនា ឡិលោកេត្វា យោជនិយរតនចង្កោជកេន
សម្បជិដ្ឋិត្វា តាវតីសកវនេ ចូឡាមណិចតិយំ នាម បតិដ្ឋាបេសិ។

“ធម្មាន មោឡី វរគន្ធពាសិតំ, វេហាយសំ ឧត្តិបិ សក្យបុដ្ឋវោ;
សហស្សនេត្តោ សិរសា បជិត្តហិ, រតនចង្កោជវនេន វាសវោ” តិ។ (ម. និ.
អដ្ឋ. ១.២២២);

បុន ពោធិសត្តោ ចិន្ទេសិ - “ឥមាធិ កាសិកវត្ថានិ មយ្ហំ ន
សមណសារុប្បនី” តិ។ អថស្ស កស្សបពុទ្ធកាលេ បុរាណសហាយកោ
យជិការមហាព្រហ្មា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ជវំ អប្បត្តេន មិត្តភាវេន ចិន្ទេសិ - “អដ្ឋ មេ
សហាយកោ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខន្តោ, សមណបរិក្ខារមស្ស គហេត្វា
គដ្ឋិស្សមី” តិ។

“តិចីវរញ្ចា បត្តោ ច, វាសី សូចិ ច ពានុនំ;
បរិស្សវនេន អដ្ឋេតេ, យុត្តយោគស្ស ភិក្ខុនោ” តិ។ -

ឥមេ អដ្ឋ បរិក្ខារេ អាហារិត្វា អនាសិ។ ពោធិសតោ អរហន្តជំ និវាសេត្វា
ឧត្តមបព្ពជិតវេសំ គណ្ហិត្វា “ធន្ថ, តុំ មម វចនេន មាតាបិតុនំ អាពោគ្យំ

វេទប្រាណ"តិ វត្ថុ ឧបាយកលសិរ្ស ធម្មតា ពោធិសត្វំ វត្ថុត្រា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។
កណ្តាលកោ បទ ធម្មតា សត្វិ មន្តយមាទស្ស ពោធិសត្វស្ស វេទនំ សុណាឆ្នោរ
“នត្ថិ ទានិ មយ្ហំ បុន សាមិនោ ទស្សន”ន្តិ ចិន្តត្រា ចក្ខុបទំ វិជហន្តោ សោកំ
អធិវាសេតុំ អសក្កោឆ្នោ ហទយេន ជលិតេន កាលំ កត្វា តាវតីសភវនេ
កណ្តាលកោ នាម ទេវបុត្រោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ ធម្មស្ស បឋមំ ឯកោវ សោកោ
អហោសិ, កណ្តាលកស្ស បទ កាល កិរិយាយ ទុតិយេន សោកេន បិដ្ឋិតោ
រោទន្តោ បរិទេវន្តោ នគរំ អគមាសិ។

ពោធិសត្វោ បព្ពត្តិត្រា តស្មីយេវ បទេសេ អនុបិយំ នាម អម្ពវនំ អត្ថិ, តត្ថ
សត្វាហំ បព្ពត្តិសុខេន វីតិនាមេត្វា ឯកទិវសេនេវ តីសយោជនមគ្គំ បទសា
គន្ធា រាជគហំ ចារិសិ។ បរិសិទ្ធា ច សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរិ។ សកលនគរំ
ពោធិសត្វស្ស រូបទស្សនេនេវ ធនចាលកេ បរិដ្ឋេ រាជគហំ វិយ ច, អសុរិន្ទ
បរិដ្ឋេ ទេវនគរំ វិយ ច សង្ខារំ អគមាសិ។ រាជបុរិសា គន្ធា “ទេវ, ឯវរូចោ នាម
សត្វោ នគរេ បិណ្ឌាយ ចរតិ, ‘ទេវោ វា មនុស្សោ វា នាគោ វា សុបណ្ណោ វា
អសុកោ នាម ឯសោ’តិ ន ជាតាមា”តិ អាហោចេសុំ។ រាជា ចាសាទតលេ វត្ថុ
មហាបុរិសំ ទិស្វា អច្ឆរិយពុតចិន្តោ បុរិសេ អាណាបេសិ - “គច្ឆេ, ភណ្ឌោ,
វីមសេ, សចេ អមនុស្សោ ភវិស្សតិ, នគរា និក្ខមិត្វា អន្តរាយិស្សតិ, សចេ
ទេវតា ភវិស្សតិ, អាគាសេន គច្ឆិស្សតិ, សចេ នាគោ ភវិស្សតិ, បឋវីយំ
និមុដ្ឋិត្វា គមិស្សតិ, សចេ មនុស្សោ ភវិស្សតិ, យថាលទ្ធី ភិក្ខុ
បរិភុញ្ញិស្សតិ”តិ។

មហាបុរិសោបិ ទោ មិស្សកកត្តំ សំហរិត្វា “អលំ មេ ឯត្ថកំ យាបនាយា”តិ
ព្រាត្វា បរិដ្ឋុទ្ធារេនេវ នគរា និក្ខមិត្វា បណ្ណាវបព្ពត្តិច្ឆាយាយំ បុរត្ថិមាភិមុខោ
និសីទិត្វា អាហារំ បរិភុញ្ញិតុំ អាវុទ្ធា។ អថស្ស អន្តានិ បរិវត្តិត្វា មុខេន

និក្ខមនាការប្បត្តានិ អហោសុំ។ តតោ សោ តេន អត្តកាវេន ឯវេរបស្ស
អាហារស្ស ចក្កនាបិ អធិជ្ឈបុត្តតាយ តេន បដិក្ខលាហារេន អដ្ឋិយមាធាបិ
ឯវំ អត្តនា ឯវំ អត្តានំ ឡីវទិ - “សិទ្ធត្ថ, ត្វំ សុលភអន្ទចានេ កុលេ
តិវស្សិកកន្ធិសាលិកោជនំ នានគ្គរសេហិ ភុញ្ញនជ្ជានេ និព្ពត្តិទ្វាបិ ឯកំ
បំសុក្ខលិកំ ទិស្វា ‘កទានុ ខោ អហម្មិ ឯវេរោ ហុត្វា បិណ្ឌាយ ចរិត្វា
ភុញ្ញិស្សមិ, ភវិស្សតិ នុ ខោ មេ សោ កាលា’តិ ចិន្តេត្វា និក្ខត្តោ, ឥទានិ
កិណ្ឌាមេតំ ករោសី”តិ ឯវំ អត្តានំ ឡីវទិទ្វា និព្ពកាវេ ហុត្វា អាហារំ បរិភុញ្ញិ។

រាជបុរិសា តំ បវត្តី ទិស្វា គន្ធា រញ្ជោ អាហារេសុំ។ រាជា ទូតវចនំ សុត្វា
វេតេន នគរា និក្ខមិទ្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ធា វិយាបថស្មីយេវ បសីទិទ្វា
ពោធិសត្តស្ស សព្វំ ឥស្សរិយំ និយ្យាតេសិ។ ពោធិសត្តោ “មយ្ហំ, មហារាជ,
វត្ថុកាមេហិ វា កិលេសកាមេហិ វា អត្តោ នត្ថិ, អហំ បរមាភិសម្ពោធិ
បត្តយន្តោ និក្ខត្តោ”តិ អាហា។ រាជា អនេកប្បការំ យាចន្តោបិ តស្ស ចិត្តំ
អលភិទ្វា “អទ្ធា ត្វំ ពុទ្ធា ភវិស្សសិ, ពុទ្ធកូតេន បន តយា បឋមំ មម វិជិតំ
អាគន្ធព្ពំ”ន្តិ បដិញ្ញំ គណ្ហិ។ អយមេត្ថ សន្នេហោ, វិត្តារោ បន “បព្ពដ្ឋំ
កិត្តយិស្សមិ, យថា បព្ពជិ ចក្កមា”តិ ឥមំ បព្ពដ្ឋាសុត្ថំ (សុ. និ. ៤០៧) សទ្ធិ
អជ្ឈកថាយ ឱលោកេត្វា វេទិតញោ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ រញ្ជោ បដិញ្ញំ ទត្វា អនុបុព្វេន ចារិកំ ចរមាធា
អាឡារញ្ច កាលាមំ ឧទកញ្ច រាមបុត្តំ ឧបសង្កមិទ្វា សមាបត្តិយោ និព្ពត្តេត្វា
“នាយំ មគ្គោ ពោធាយា”តិ តម្មិ សមាបត្តិការំ អនលង្គិទ្វា សនេវកស្ស
លោកស្ស អត្តនោ ថាមវីរិយសន្ធិស្សនត្ថំ មហាបធានំ បទហិតុកាមោ
ឡុវេលំ គន្ធា “រមណីយោ វតាយំ ភូមិភាកោ”តិ តត្ថេវ វាសំ ឧបគន្ធា
មហាបធានំ បទហិ។ តេបិ ខោ កោណ្ឌាញ្ញប្បមុខា បញ្ចវគ្គិយា

តាមនិកមរាជធានីសុភិក្ខាយ ចរន្តា តត្ថ ពោធិសត្តំ សម្មាបុណ្ណសុ។ អថ នំ
ធម្មស្សនិ មហាបធានំ បទហន្តំ “ឥនាទិ ពុទ្ធា ភវិស្សតិ, ឥនាទិ ពុទ្ធា
ភវិស្សតី”តិ បរិវេណសម្មជ្ជនាទិកាយ វត្ថុបដិបត្តិយា ឧបជ្ឈហមាណា
សន្តិការវចរា អហោសុំ។ ពោធិសត្តាបិ ខោ “កោដិប្បត្តំ ទុក្ខរកាវកំ
កវិស្សមី”តិ ឯកតិលតណ្ហាលាទីហិបិ វីតិនាមេសិ, សព្ពសោបិ
អាហារុបច្ឆេទនំ អកាសិ។ ទេវតាបិ លោមក្ខបេហិ ឌីជំ ឧបសំហារមាណា
បក្ខិបីសុ។

អថស្ស តាយ និរាហារតាយ បរមកសិវប្បត្តតាយ សុវណ្ណវណ្ណាបិ
កាយោ កាឡវណ្ណា អហោសិ, ទុត្តិសមហាបុរិសលក្ខណានិ បដិច្ចន្ទានិ
អហោសុំ។ អប្បេកទា អាណាទានកជ្ឈានំ ឈាយន្តោ មហាវេទនាភិគុន្នោ
វិសញ្ញិក្ខតោ ចន្ទ្រមនកោដិយំ បតតិ។ អថ នំ ឯកច្ឆា ទេវតា “កាលន្ទ្រតោ
សមណោ កោតមោ”តិ វេទន្តិ។ ឯកច្ឆា “វិហារោត្រេវេសោ អរហត”តិ ច
អាហំសុ។ តត្ថ យាសំ “កាលន្ទ្រតោ”តិ សញ្ញា អហោសិ, តា គន្ធា
សុទ្ធាទនមហារាជស្ស អាហោចេសុំ - “តុម្ហាកំ បុត្តោ កាលន្ទ្រតោ”តិ។ “មម
បុត្តោ ពុទ្ធា ហុត្វា កាលន្ទ្រតោ, អហុត្វា”តិ? “ពុទ្ធា ភវិតុំ នាសក្ខិ,
បធានភូមិយំយេវ បតិត្វា កាលន្ទ្រតោ”តិ។ ឥទំ សុត្វា រាជា - “នាហំ សទ្ធិហាមិ,
មម បុត្តស្ស ពោធិ អប្បត្វា កាលកិរិយា នាម នត្ថី”តិ បដិក្ខិបិ។ “កស្មា បន
រាជា នសទ្ធិហតី”តិ? កាលទេវលតាបសវន្តាបនទិវសេ ជម្ពុរុក្ខមូលេ ច
ចាដិហារិយានំ ទិដ្ឋត្តា។

បុន ពោធិសត្ត សញ្ញំ បដិលភិត្វា ឧដ្ឋិតេ តា ទេវតា គន្ធា “អរោកោតេ,
មហារាជ, បុត្តោ”តិ អាហោចេសុំ។ រាជា “ជាតាមហំ មម បុត្តស្ស អមរណាការ”តិ
វេទតិ។ មហាសត្តស្ស ធម្មស្សនិ ទុក្ខរកាវកំ ករោន្តស្សវ អាគាសេ

គណ្ឌិករណាកាលោវិយ អហោសិ។ សោ “អយំ ទុក្ខរការិកា នាម ពោធិយ
មគ្គោ ន ហោតី” តិ ឌីឡារិកំ អាហារំ អាហារេតុំ តាមនិគមេសុ បិណ្ឌាយ
ចរិត្វា អាហារំ អាហារិ។ អថស្ស ទូត្តិសមហាបុរិសលក្ខណានិ ចាកតិកានិ
អហោសុំ, កាយោបិ សុវណ្ណាវណ្ណា អហោសិ។ បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខុ “អយំ
ធម្មស្សនិ ទុក្ខរការិកំ ករោន្តោបិ សព្វញ្ញតំ បដិវិជ្ឈីតុំ នាសក្ខិ, ឥនានិ
តាមនិគមាធិសុ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ឌីឡារិកំ អាហារំ អាហារមា នោ កី
សក្ខិស្សតិ, ពាហុលិកោ ឯស បធានវិព្ពន្ធា, សីសំ ឆ្លាយិតុកាមស្ស
ឧស្សវពិនុតក្កនំវិយ អម្ពា កំ ឯតស្ស សន្តិការិសេសតក្កនំ, កី នោ ឥមិនា” តិ
មហាបុរិសំ បហាយ អត្ថនោ អត្ថនោ បត្តចីវរំ គហេត្វា អជ្ឈរសយោជនមគ្គំ
គន្ធា ឥសីបតនំ បរិសីសុ។

តេន ខោ បន សមយេន ឧរុវេលាយំ សេនានិគមេ សេនានិកុដ្ឋម្ពិកស្ស
គេហោ និព្ពត្តា សុជាតា នាម ទារិកា វយប្បត្តា ឯកស្មី និក្រោធរុក្ខេ បត្តនំ
អកាសិ - “សចាបំ សមជាតិកំ កុលយំ គន្ធា បឋមគព្ភេ បុត្តំ លភិស្សមិ,
អនុសំវច្ឆរំ តេ សតសហស្សបរិច្ឆាគេន ពលិកម្ពំ ករិស្សមី” តិ។ តស្សា សា
បត្តនា សមិជ្ឈិ។ សា មហាសត្តស្ស ទុក្ខរការិកំ ករោន្តស្ស ធរដ្ឋវស្សេ
បរិបុណ្ណាវិសាខាបុណ្ណាមាយំ ពលិកម្ពំ កាតុកាមា ហុត្វា បុរេតរំយេវ
ធម្មសហស្សំ លដ្ឋិមគុកវនេ ចរាបេត្វា, តាសំ ឌីវំ បញ្ច ធម្មសតានិ ចាយេត្វា,
តាសំ ឌីវំ អឡតិយានិ ច សតានីតិ ឯវំ យាវ សោឡសន្នំ ធម្មនំ ឌីវំ អជ្ឈ ធម្មយោ
បិវត្តិ, តាវ ឌីវស្ស ពហលតញ្ច មដុរតញ្ច ឌីជវន្តតញ្ច បត្តយមាណា ឌីវបរិវត្តនំ
នាម អកាសិ។ សាវិសាខាបុណ្ណាមទិវសេ “ចាតោវ ពលិកម្ពំ ករិស្សមី” តិ
វត្តិយា បច្ឆសសមយំ បច្ឆជ្ឈាយ តា អជ្ឈ ធម្មយោ ទុហាបេសិ។ វច្ឆកា ធម្មនំ
ជនមូលំ ន អាគម៌សុ, ជនមូលេ បន នវកាជនេសុ ឧបនីតមត្តេសុ អត្ថនោ

ធម្មតាយ ទីរដ្ឋាន បញ្ជីរឹត។ តំ អង្គរិយំ ទិស្វា សុជាតា សហត្ថនេ ទីរំ
គហេត្វា នវភាជនេ បក្ខិបិទ្វា សហត្ថនេ អគ្គី កត្វា បចិត្តំ អារភិ។

តស្មី ចាយាសេ បច្ចុមនេ មហន្តា មហន្តា បុព្ពន្តា ឧដ្ឋហិត្វា ទត្ថិណារដ្ឋា
ហុត្វា សញ្ញាវន្តិ។ ឯកដុសិតម្យី ពហិ ន ឧប្បតតិ, ឧទ្ធអតោ អប្បមត្តកោបិ
ធូមោ ន ឧដ្ឋហិតិ។ តស្មី សមយេ ចត្តារោ លោកចាលា អាគន្ធា ឧទ្ធអេ អារក្ខំ
គណ្ហីសុ, មហាព្រហ្មា ធម្មំ ជារេសិ, សក្កោ អលាតានិ សមនេន្តោ អគ្គី
ជាលេសិ។ នេវតា ទិសហស្សនិបបរិវាសេ ចត្វសុ មហាទីបេសុ នេវមនុស្សនំ
ឧបកប្បនឌីដំ អត្តនោ នេវានុភាវេន ទណ្ឌកពទ្ធិ មធុបដលំ បីឡេត្វា មជ្ជំ
គណ្ហាមាធារិយ សំហរិទ្វា តត្ថ បក្ខិបិសុ។ អញ្ញេសុ ហិ កាលេសុ នេវតា
កពឡេ កពឡេ ឌីដំ បក្ខិបិសុ, សម្ពោធិប្បត្តទិវសេ ច បរិនិព្វានទិវសេ ច
ឧក្ខលិយំយេវ បក្ខិបិសុ។ សុជាតា ឯកទិវសេយេវ តត្ថ អត្តនោ ចាកជានិ
អនេកានិ អង្គរិយានិ ទិស្វា បុណ្ណំ នាម ទាសី អាមន្តេសិ - “អម្ព បុណ្ណោ, អដ្ឋ
អម្ពាភំ នេវតា អតិរិយ បសន្នា, មយា ហិ ឯត្ថកេ កាលេ ឯវរុបំ អង្គរិយំ នាម
ន ទិដ្ឋបុព្ពំ, វេគេន គន្ធា នេវជ្ជានំ បដិជគ្គាហី”តិ។ សា “សាធុ, អយ្យេ”តិ តស្សា
វេចនំ សម្បជិដ្ឋិត្វា តុវិតតុវិតា រុក្ខមូលំ អគមាសិ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ តស្មី រត្តិភាគេ បញ្ច មហាសុបិនេ (អ. និ. ៥.១៩៦) ទិស្វា
បរិគ្គណ្ណោន្តោ “និស្សំសយំ អដ្ឋាហំ ពុទ្ធាភរិស្សមី”តិ កតសន្និដ្ឋានោ តស្សា
រត្តិយា អច្ចយេន កតសរីរបដិជគ្គនោ ភិក្ខាចារកាលំ អាគមយមា នោ
ចាតោវ អាគន្ធា តស្មី រុក្ខមូលេ និសីទិ, អត្តនោ បកាយ សកលំ រុក្ខមូលំ
ឌីភាសយមា នោ។ អថ ខោ សា បុណ្ណា អាគន្ធា អទ្គស ពោធិសត្តំ រុក្ខមូលេ
ចាប្បនលោកធាតុំ ឌីលោកយមា នំ និសីទ្នំ, សរីរតោ ចស្ស ទិក្ខុន្តាហិ បកាហិ
សកលរុក្ខំ សុវណ្ណាវណ្ណំ។ ទិស្វានស្សា ឯតទហោសិ - “អដ្ឋ អម្ពាភំ នេវតា

រុក្ខតោ ឡើយ សហគ្រាសនៃ ពលិកម្ម សម្បជ្ជិតុំ និសិដ្ឋា មញ្ញោ” តិ ឧត្តេកប្បត្តា
ហុត្វា វេគេន អាគន្ធា សុជាតាយ ឯតមត្តំ អាហារេសិ។

សុជាតា តស្ស វេចនំ សុត្វា តុដ្ឋមានសា ហុត្វា “អដ្ឋ ទានិ បដ្ឋាយ មម
ជេដ្ឋដីតុដ្ឋានេ តិដ្ឋាហិ” តិ ដីតុ អនុច្ឆរិកំ សញ្ញាលដ្ឋារំ អទាសិ។ យស្មា បន
ពុទ្ធការំ ចាបុណានទិវសេ សតសហស្សគ្យនិកា ឯកា សុវណ្ណាចាតិ លទ្ធិវដ្តតិ,
តស្មា សា “សុវណ្ណាចាតិយំ ចាយាសំ បក្ខិបិស្សមី” តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា
សតសហស្សគ្យនិកំ សុវណ្ណាចាតី និហារេត្វា តត្ថ ចាយាសំ បក្ខិបិតុកាមា
បក្កភាជនំ អាវុដ្ឋសិ។ សញ្ញោ ចាយាសោ បទុមបត្តតោ ឧទកំវិយ វត្តិត្វា
ចាតិយំ បតិដ្ឋាសិ, ឯកចាតិប្បមត្តោវ អហោសិ។ សា តំ ចាតី អញ្ញាយ
ចាតិយា បដិកុដ្ឋិត្វា ឡើនតវត្ថេន វេបេត្វា សយំ សញ្ញាលដ្ឋាវេហិ អត្ថការំ
អលដ្ឋិត្វា តំ ចាតី អត្ថនោ សីសេ វេបេត្វា មហាន្តេន អាទុកាវេន
និក្រោធរុក្ខមូលំ គន្ធា ពោធិសត្តំ ទិស្វា ពលវសោមនស្សជាតា “រុក្ខនេវតា” តិ
សញ្ញាយ ទិដ្ឋដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ ឡើនតោនតា គន្ធា សីសតោ ចាតី ឡើតាវេត្វា
វិវិត្វា សុវណ្ណាភិដ្ឋាវេន គន្ធបុប្ផវាសិតំ ឧទកំ គហេត្វា ពោធិសត្តំ ឧបគន្ធា
អដ្ឋាសិ។ យជិការមហាព្រហ្មនា ទិដ្ឋោ មត្តិកាបត្តោ ឯត្ថកំ កាលំ ពោធិសត្តំ
អវិជហិត្វា តស្មី ខណោ អនស្សនំ គតោ, ពោធិសត្តោ បត្តំ អបស្សន្តោ
ទត្ថិណាហត្តំ បសារេត្វា ឧទកំ សម្បជ្ជិតុំ។ សុជាតា សហោវ ចាតិយា ចាយាសំ
មហាបុរិសស្ស ហត្ថេ វេបេសិ, មហាបុរិសោ សុជាតំ ឡើលោកេសិ។ សា អាការំ
សល្លេក្ខិត្វា “អយ្យ, មយា តុម្ហាកំ បរិច្ឆត្តា, តំ គណ្ឌិត្វា យថារុចិ ករោថា” តិ
វត្តិត្វា “យថា មយំ មនោរថោ និប្បន្នោ, ឯវំ តុម្ហាកម្មំ និប្បជ្ជត្ថ” តិ វត្តា
សតសហស្សគ្យនិកម្មំ សុវណ្ណាចាតី បុរាណកបណ្ណំវិយ បរិច្ឆជិត្វា
អនបេក្ខាវ បក្កាមិ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ និសិន្នជ្ជានា វុដ្ឋាយ វុក្ខំ បទក្ខិណំ កត្វា ចាតី អាធាយ
នេវញ្ញរាយ តីរំ គន្ធា អនេកេសំ ពោធិសត្តសតសហស្សនំ
អភិសម្ពុជ្ឈនទិវសេ ឌីតវិត្វា ម្ហានជ្ជានំ សុបតិដ្ឋិតំ នាម អត្ថិ, តស្សា តីរេ ចាតី
បេបេត្វា សុបតិដ្ឋិតតិត្ថ ឌីតវិត្វា ម្ហាន អនេកេតុទ្ធសតសហស្សនំ និវាសនំ
អរហន្តំ និវាសេត្វា បុរត្តាភិមុខោ និសីទិត្វា ឯកដ្ឋិតាលបក្កប្បមាលោ
ឯក្ខនបណ្ណាសបិណ្ឌោ កត្វា សត្តំ អប្បេនកមធុចាយាសំ បរិភុញ្ញិ។
សោយេវស្ស ពុទ្ធកូតស សត្តសត្តាហំ ពោធិមណ្ឌោ វសន្តស្ស
ឯក្ខនបណ្ណាសទិវសានិ អាហារោ អហោសិ។ ឯត្ថកំ កាលំ អញ្ញោ អាហារោ
នត្ថិ, ន ម្ហានំ, ន មុខោនំ, ន សរីរវុទ្ធសញ្ញោ, ឈានសុខេន ជលសមាបត្តិសុខេន
ចរីតិនាមេសិ។ តំ បន ចាយាសំ ភុញ្ញិត្វា សុវណ្ណាចាតី គហេត្វា “សចាហំ អន្ធន
ពុទ្ធា ភវិស្សមិ, អយំ ចាតិ បដិសោតំ គច្ឆតុ, នោ ច ភវិស្សមិ, អនុសោតំ
គច្ឆតុ” តិ វត្វា នទីសោតេ បក្ខិបិ។ សា សោតំ និទ្ទមានា នទីមជ្ឈំ គន្ធា
មជ្ឈជ្ជានេនេវ ជវសម្បន្នោ អស្សោវិយ អសីតិហត្ថមត្តជ្ជានំ បដិសោតំ គន្ធា
ឯកស្មី អាវុដ្ឋេ និមុដ្ឋិត្វា កាឡនាគរាជភវនំ គន្ធា តិណ្ណំ ពុទ្ធានំ
បរិភោគចាតិយោ “កិលិ កិលី” តិ វំ ការយមាណា បហវិត្វា តាសំ
សត្តហេដ្ឋិមា ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ កាឡោ នាគរាជា ត សទ្ធិំ សុត្វា “ហិយេ្យា ឯកោ
ពុទ្ធា និព្ពត្តិ, បុន អន្ធន ឯកោ និព្ពត្តោ” តិ វត្វា អនេកេហិ បទសតេហិ ធុតិយោ
វេទមាណោ ឧដ្ឋាសិ។ តស្ស កិវ មហាបថវិយា ឯកយោជនតិការុតប្បមាលំ
នកំ បូរេត្វា អាហោហនកាលោ អន្ធន វា ហិយេ្យា វា សទីសោ អហោសិ។

ពោធិសត្តោបិ នទីតីរម្ហិ សុបុប្ផិតសាលវនេ ទិវាវិហារំ កត្វា
សាយន្តសមយំ បុច្ឆានំ វណ្ណោតោ មុច្ឆនកាលេ ទេវតាហិ អលង្កតេន
អដ្ឋសភវិត្តារេន មគ្គេន សីហោវិយ វិជម្ពមាណោ ពោធិវុក្ខាភិមុខោ ចាយាសិ។
នាគយក្ខសុបណ្ណាធយោ ទិព្ពហិ គន្ធបុច្ឆាទិហិ បូជយីសុ, ទិព្ពសំគីតាទិនិ

បុត្រយីសុ, ធនសហស្សី លោកធាតុ ឯកគន្ធា ឯកមាលា ឯកសាធុការា
អហោសិ។ តស្មី សមយេ សោត្តិយោ នាម តិណាហារកោ តិណំ អាទាយ
បដិបថេ អាគន្ធន្តោ មហាបុរិសស្ស អាការំ ព្រាត្វា អដ្ឋ តិណមុដ្ឋិយោ អទាសិ។
ពោធិសត្តោ តិណំ គហេត្វា ពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ ទក្ខិណាធិសាកាគេ
ឧត្តរាភិមុខោ អដ្ឋាសិ។ តស្មី ខណោ ទក្ខិណាចក្កវាឡំ ឌីសីទិច្ឆា ហេដ្ឋា
អវីចិសម្បត្តំ វិយ អហោសិ។ ឧត្តរចក្កវាឡំ ឧល្លដ្ឋិច្ឆា ឧបរិ ភវគ្គប្បត្តំ វិយ
អហោសិ។ ពោធិសត្តោ “ឥទំ សម្ពោធិចាបុណនដ្ឋានំ ន ភវិស្សតិ មញ្ញេ” តិ
បទក្ខិណំ ករោន្តោ បច្ឆិមទិសាកាគំ គន្ធា បុរត្តិមាភិមុខោ អដ្ឋាសិ, តតោ
បច្ឆិមចក្កវាឡំ ឌីសីទិច្ឆា ហេដ្ឋា អវីចិសម្បត្តំ វិយ អហោសិ, បុរត្តិមចក្កវាឡំ
ឧល្លដ្ឋិច្ឆា ឧបរិ ភវគ្គប្បត្តំ វិយ អហោសិ។ បិតជ្ជិតដ្ឋានេ កិរស្ស
នេមិវដ្ឋិបរិយន្តេ អក្កន្តំ នាភិយា បតិជ្ជិតមហាសកជចក្កំ វិយ មហាបថវី
ឌីនតុន្ទតា អហោសិ។ ពោធិសត្តោ “ឥទម្បិ សម្ពោធិចាបុណនដ្ឋានំ ន ភវិស្សតិ
មញ្ញេ” តិ បទក្ខិណំ ករោន្តោ ឧត្តរទិសាកាគំ គន្ធា ទក្ខិណាភិមុខោ អដ្ឋាសិ។
តតោ ឧត្តរចក្កវាឡំ ឌីសីទិច្ឆា ហេដ្ឋា អវីចិសម្បត្តំ វិយ អហោសិ,
ទក្ខិណាចក្កវាឡំ ឧល្លដ្ឋិច្ឆា ឧបរិ ភវគ្គប្បត្តំ វិយ អហោសិ។ ពោធិសត្តោ
“ឥទម្បិ សម្ពោធិចាបុណនដ្ឋានំ ន ភវិស្សតិ មញ្ញេ” តិ បទក្ខិណំ ករោន្តោ
បុរត្តិមទិសាកាគំ គន្ធា បច្ឆិមាភិមុខោ អដ្ឋាសិ។ បុរត្តិមទិសាកាគេ បន
សត្តពុទ្ធានំ បល្លង្គដ្ឋានំ អហោសិ, តំ នេវ ធម្មតិ, ន កម្មតិ។ ពោធិសត្តោ “ឥទំ
សត្តពុទ្ធានំ អវិជហិតំ អចលដ្ឋានំ កិលេសបញ្ញវិទូសនដ្ឋាន” តិ ព្រាត្វា តានិ
តិណានិ អគ្គេ គហេត្វា ចាលេសិ, តាវនេវ ធុទ្ធសហត្ថោ បល្លង្កោ អហោសិ។
តានិបិ ខោ តិណានិ តថាវុបេន សណ្ឋានេន សណ្ឋាហីសុ, យថាវុបំ សុកុសលោ
ចិត្តកាហោ វា ចោត្តកាហោ វា អាលិធិតុម្បិ សមត្ថោ នត្តិ។ ពោធិសត្តោ ពោធិក្ខន្ធី
បិដ្ឋិតោ កត្វា បុរត្តាភិមុខោ ទន្ធា មានសោ ហុត្វា -

“កាមំ តចោ ច ឆ្ការុ ច, អដ្ឋិ ច អវសិស្សតុ;
ឧបសុស្សតុ និស្សេសំ, សរីរេ មំសលោហិតំ។ (អ. និ. ២.៥; ម. និ. ២.១៨២)

-

‘ន ត្រូវវាហំ សម្មាសម្ពោធិ អប្បត្វា ឥមំ បល្លង្គំ ភិទ្ធិស្សមី’” តិ
អសនិសតសន្និចាតេនបិ អភេទ្ឋ្របំ អបរាជិតបល្លង្គំ អាភុជិត្វា និសីទិ។

តស្មី សមយេ មារោ ចាបិមា - “សិទ្ធត្ថកុមារោ មយ្ហំ វសំ
អតិក្កមិតុកាមោ, ន ទានិស្ស អតិក្កមិតុំ ទស្សមី” តិ មានពលស្ស សន្តិកំ គន្ធា
ឯតមត្ថំ អារោចត្វា មានឃោសនំ នាម ឃោសាបេត្វា មានពលំ អាទាយ និក្ខមិ។
សា មានសេនា មានស្ស បុរតោ ទ្វាទសយោជនា ហោតិ, ទក្ខិណតោ ច វាមតោ
ច ទ្វាទសយោជនា, បច្ឆតោ ចក្កវាឡបរិយន្តំ កត្វា បីតា, ឧទ្ទំ នវយោជនុព្ពេជ្ជា
ហោតិ, យស្ស ឧទ្ទនិទ្ទិយា ឧទ្ទានសន្នោ យោជនសហស្សតោ បដ្ឋាយ
បថវិឡ្រិយនសន្នោវិយ សូយតិ។ អថ មារោ ទេវបុត្តោ ទិយឡ្យយោជនសតិកំ
គិរិមេខលំ នាម ហត្ថី អភិរុហិត្វា ពាហុសហស្សំ មាបេត្វា នាជារុជានិ
អគ្គហោសិ។ អវសេសាយបិ មានបរិសាយ ទ្វេ ជនា ឯកសទិសា ឯកសទិសំ
អារុដំ គណ្ណាត្តា នាហេសុំ។ នាជារុណ្ណា នាឈ្មការមុខា ហុត្វា នាជារុជានិ
គណ្ណាត្តា ពោធិសត្ថំ អដ្ឋោត្តរមាណា អាគមំសុ។

ទសសហស្សចក្កវាឡទេវតា បន មហាសត្តស្ស ដុតិយោ វទមាណា
អជ្ជំសុ។ សក្កោ ទេវរាជា វិជយុត្តរសន្ធិំ ធមមាណោ អជ្ជាសិ។ សោ កិរ សន្នោ
វីសហត្ថសតិកោ ហោតិ, សកី វាតំ កាហាបេត្វា ធមិយមាណោ ចត្តារោ មាសេ
សទ្ធិំ កិរត្វា និស្សន្នោ ហោតិ។ មហាកាឡនាគរាជា អតិរេកបទសតេន វណ្ណំ
វណ្ណោន្តោវ អជ្ជាសិ, មហាព្រហ្មា សេតច្ឆត្តំ ជារយមាណោ អជ្ជាសិ។ មានពលេ
បន ពោធិមណ្ឌំ ឧបសង្កមន្តេ តេសំ ឯកោបិ ហតុំ នាសក្ខិ,

សម្បទសម្បទដ្ឋាននេះ បលាយីសុ។ កាឡោនាម នាគរាជាបិ បដិវិយំ និមុដ្ឋិត្វា
បញ្ចយោជនសតិកំ មញ្ជេរិកនាគកវនំ គន្ធា ឧភោហិ ហត្ថហិ មុខំ បិទហិត្វា
និបន្នោ។ សក្កោ ទេវរាជាបិ វិជយុត្តរសន្ធិំ បិដ្ឋិយំ កត្វា ចក្កវាឡមុខវដ្ឋិយំ
អដ្ឋាសិ, មហាព្រហ្មា សេតច្ចត្តំ កោជិយំ គហេត្វា ព្រហ្មលោកមេវ អគមាសិ។
ឯកទេវតាបិ ហំតុំ សមត្ថា នាម នាហោសិ។ មហាបុរិសោ បន ឯកកោវ
និសីទិ។

មារោបិ អត្ថនោ បរិសំ អាហា - “តាតា, សុទ្ធាទនបុត្រន សិទ្ធត្ថន សទិសោ
អញ្ញោ បុរិសោ នាម នត្ថិ, មយំ សម្បទា យុទ្ធិនាតុំ ន សក្ខិស្សម, បច្ឆាភាគន
ទស្សមា”តិ។ មហាបុរិសោបិ តីណិ បស្សនិ ឱលោកេត្វា សព្ពទេវតានំ
បលាតត្ថា សុញ្ញានិ អទ្ទស។ បុន ឧត្តរបស្សេន មារពលំ អដ្ឋោត្តរមាទំ ទិស្វា
“អយំ ឯត្ថកោ ជនោ មំ ឯកកំ សន្ធាយ មហន្តំ វាយាមំ ករោតិ, ឥមស្មី ហំនេ
មយ្ហំ មាតា វា បិតា វា ភាតា វា អញ្ញោ វា កោចិ ញាតកោ នត្ថិ, ឥមា បន ទស
ចារមិយោវ មយ្ហំ ជីយរត្តំ បុជ្ជបរិជនសទិសា។ តស្មា មយា ចារមិយោវ ពលក្កំ
កត្វា ចារមិសត្ថនេវ បហរិត្វា ឥមំ ពលកាយំ វិទ្ធិសេតុំ វដ្ដតី”តិ ទស
ចារមិយោ អារជ្ជមាទោ និសីទិ។

អថ ខោ មារោ ទេវបុត្រោ - “វាតេនេវ សិទ្ធត្ថំ បលាបស្សមី”តិ វាតមណ្ឌលំ
សម្បដ្ឋាបេសិ។ តទ្ធិណាញោវ បុរត្ថិមាទិភេទាវាតា សម្បដ្ឋហិត្វា
អទ្ធិយោជនយោជនទិយោជនតិយោជនប្បមាណានិ បព្ពតក្ខជាទិ បទាលេត្វា
វនគច្ឆុត្វាទីទិ ឧទ្ធិមូលានិ កត្វា សមត្ថា កាមនិគមេ ចុណ្ហិវិចុណ្ហា កាតុំ
សមត្ថាបិ មហាបុរិសស្ស បុញ្ញតេជនវិហិតានុភាវា ពោធិសត្ថំ បត្វា
ពោធិសត្ថស្ស ចីវរកណ្ហាមត្តម្បិ ចាលេតុំ នាសក្ខិសុ។ តតោ - “ឧទកេន ទំ
អដ្ឋោត្តរិត្វា មារេស្សមី”តិ មហាវស្សំ សម្បដ្ឋាបេសិ។ តស្សនុភាវេន ឧបរូបរិ

សតបដលសហស្សបដលាធិគេតា វលាហកា ឧដ្ឋហិត្វា វស្សីសុ។
វុដ្ឋិធារាវេគេន បថី ធិត្វាវធិត្វា អហោសិ។ វនុក្ខាធិនំ ឧបរិភាគេន
មហាមេយោ អាគន្ធា មហាសត្តស្ស ជីវេ ឧស្សវពិន្ទុគហណាមត្តម្បី តេមេតុំ
នាសក្ខិ។ តតោ ចាសាណាវស្សំ សមុដ្ឋាបេសិ។ មហាឆានិ មហាឆានិ
បព្ពតក្ខណិ ធូមាយន្តានិ បដ្ឋលន្តានិ អាគាសេនាគន្ធា ពោធិសត្តំ បត្វា
ធិព្ពមាលាគុឡ្យការំ អាបជ្ជីសុ។ តតោ បហារណាវស្សំ សមុដ្ឋាបេសិ។
ឯកតោធារា ឧកតោធារា អសិសត្តិឧប្បាទយោ ធូមាយន្តា បដ្ឋលន្តា
អាគាសេនាគន្ធា ពោធិសត្តំ បត្វា ធិព្ពបុច្ឆានិ អហោសុំ។ តតោ អដ្ឋារវស្សំ
សមុដ្ឋាបេសិ។ កីសុកវណ្ណា អដ្ឋារា អាគាសេនាគន្ធា ពោធិសត្តស្ស
ចាទម្ភលេ ធិព្ពបុច្ឆានិ ហុត្វា វិកិរីសុ។ តតោ កុក្កឡាវស្សំ សមុដ្ឋាបេសិ។
អច្ចុណ្ណា អគ្គិវណ្ណា កុក្កឡោ អាគាសេនាគន្ធា ពោធិសត្តស្ស ចាទម្ភលេ
ចន្ទនចុណ្ណំ ហុត្វា និបតតិ។ តតោ វាលុការវស្សំ សមុដ្ឋាបេសិ។ អតិសុខមា
វាលុកា ធូមាយន្តា បដ្ឋលន្តា អាគាសេនាគន្ធា មហាសត្តស្ស ចាទម្ភលេ
ធិព្ពបុច្ឆានិ ហុត្វា និបតតិសុ។ តតោ កលលវស្សំ សមុដ្ឋាបេសិ, តំ កលលំ
ធូមាយន្តំ បដ្ឋលន្តំ អាគាសេនាគន្ធា ពោធិសត្តស្ស ចាទម្ភលេ ធិព្ពវិលេបនំ
ហុត្វា និបតតិ។ តតោ “ឥមិនាភីសេត្វា សិទ្ធតំ បលាបេស្សមី” តិ អន្ធការំ
សមុដ្ឋាបេសិ។ តំ ចតុរដ្ឋសមន្មាគតំ អន្ធការំ វិយ មហាតមំ ហុត្វា ពោធិសត្តំ
បត្វា ស្វរិយប្បភាវិហតំ វិយ អន្ធការំ អន្តរធាយិ។

ឯវំ សោ មារោ ឥមាហិ នវហិ

វាតវស្សចាសាណាបហារណាអដ្ឋារកុក្កឡាវាលុកាកលលន្ធការវុដ្ឋិហិ
ពោធិសត្តំ បលាបេតុំ អសក្កោន្តោ - “កំ, ភណោ, តិដ្ឋថ, ឥមំ សិទ្ធតត្ថកុមារំ
គណ្ណាថ ហនថ បលាបេថា” តិ អត្តនោ បរិសំ អាណាបេត្វា សយម្បី
គិរិមេខលស្ស ហត្ថិនោ ខន្ទេ និសិដ្ឋោ ចក្ការុដំ អាធាយ ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា

“សិទ្ធត្ថ, ឧដ្ឋហិ ឯតស្មា បល្លង្គា, នាយំ តុយ្ហំ ចាបុណាតិ, មយ្ហំ ឯស ចាបុណាតិ” តិ អាហា។ មហាសន្តោ តស្ស វេចនំ សុត្វា អរោច - “មារ, នេវ តយា ទស ចារមិយោ បូរិតា, ន ឧបចារមិយោ, ន បរមត្ថចារមិយោ, នាបិ បញ្ចា មហាបរិច្ឆាតា បរិច្ឆតា, ន ញាតត្ថចរិយា, ន លោកត្ថចរិយា, ន ពុទ្ធត្ថចរិយា បូរិតា, សញ្ញា តា មយាយេវ បូរិតា, តស្មា នាយំ បល្លង្គា តុយ្ហំ ចាបុណាតិ, មយ្ហេវេសោ ចាបុណាតិ” តិ។

មារោ កុទ្ធា កោធវេកំ អសហន្តោ មហាបុរិសស្ស ចក្ការុំធំ វិស្សន្ទ្រសិ។ តំ តស្ស ទស ចារមិយោ អារវ្យេន្តស្សេវ ឧបរិភាគេ មាលាវិតានំ ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ តំ កិរ ខុរដារំ ចក្ការុំធំ អញ្ញា កុទ្ធន វិស្សន្ទ្រ ឯកគ្យនចាសាណាត្ថម្ភ វិសកឡិវេ វិយ ជិន្ទនំ គប្បតិ។ ឥទានិ បន តស្មី មាលាវិតានំ ហុត្វា ឋិតេ អវសេសា មារបរិសា “ឥទានិ សិទ្ធត្ថោ បល្លង្គតោ វុដ្ឋាយ បលាយិស្សតិ” តិ មហន្តមហន្តានិ សេលក្ខជាតិ វិស្សន្ទ្រសុំ, តានិបិ មហាបុរិសស្ស ទស ចារមិយោ អារវ្យេន្តស្ស មាលាគុឡភារំ អាបដ្ឋិត្វា ភូមិយំ បតីសុ។ ទេវតា ចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ ឋិតា គីរំ បសារេត្វា សីសំ ឧត្តិបិត្វា “នដ្ឋោ វត, ភោ, សិទ្ធត្ថ កុមារស្ស រូបគ្គប្បន្តោ អត្តភារោ, កី ទុខោ សោ ករិស្សតិ” តិ ឡិលោកេន្តិ។

តតោ ពោធិសត្តោ “បូរិតចារមីនំ ពោធិសត្តានំ សម្ពុជ្ឈនទិវសេ បត្តបល្លង្គា មយ្ហំ ចាបុណាតិ” តិ វត្វា ឋិតំ មារំ អាហា - “មារ, តុយ្ហំ ទានស្ស ទិន្នភារេ កោ សក្ខី” តិ។ មារោ “ឥមេ ឯត្ថការ ជនា សក្ខិនោ” តិ មារពលាភិមុខំ ហត្ថំ បសារេសិ។ តស្មី ខណោ មារបរិសាយ “អហំ សក្ខិ, អហំ សក្ខី” តិ បវត្តសន្តោ បដិវឌ្ឍនិយនសទ្ធសទិសោ អហោសិ។ អថ មារោ មហាបុរិសំ អាហា - “សិទ្ធត្ថ, តុយ្ហំ ទានស្ស ទិន្នភារេ កោ សក្ខី” តិ។ មហាបុរិសោ “តុយ្ហំ

តាវ ធានស្ស ទិន្នកាវេ សចេតនា សក្ខិនោ, មយ្ហំ បន ឥមស្មី ឋានេ សចេតនោ
កោចិ សក្ខិ នាម នត្ថិ, តិដ្ឋតុ តាវ មេ អវសេសអត្តកាវេសុ ទិន្នទានំ,
វេស្សន្តវត្តកាវេ បន ឋត្វា មយ្ហំ សត្តសតកមហាធានស្ស តាវ ទិន្នកាវេ
អចេតនាបិ អយំ យនមហាបជីវី សក្ខិ”តិ ជីវេវគព្ពន្តវតោ ទក្ខិណាហត្ថំ
អភិនិហរិត្វា “វេស្សន្តវត្តកាវេ ឋត្វា មយ្ហំ សត្តសតកមហាធានស្ស ទិន្នកាវេ
ត្វំ សក្ខិ, ន សក្ខិ”តិ មហាបជីវិយាភិមុខំ ហត្ថំ បសារេសិ។ មហាបជីវី “អហំ តេ
តទា សក្ខិ”តិ វិវេសតេន វិវេសហស្សេន វិវេសតសហស្សេន មារពលំ
អវត្តរមាធារិយ ឧន្ទទិ។

តតោ មហាបុរិសេ “ទិន្នំ តេ, សិទ្ធត្ថ, មហាទានំ ឧត្តមទាន”ន្តិ វេស្សន្តវទានំ
សម្មសន្តេ ទិយឡិយោជនសតិកោ គិរិមេខលហត្ថិ ជណ្ឌាកេហិ បជីវិយំ
បតិជ្ជាសិ, មារបរិសា ទិសាវិទិសា បលាយីសុ, ទ្វេ ឯកមគ្គេន គតា នាម នត្ថិ,
សីសាភរណានិ ចេវ និវត្តវសនានិ ច ធម្មត្វា សម្មុទសម្មុទទិសាហិយេវ
បលាយីសុ។ តតោ ទេវសង្ឃា បលាយមានំ មារពលំ ទិស្វា “មារស្ស បរាជយោ
ជាតោ, សិទ្ធត្ថកុមារស្ស ជយោ ជាតោ, ជយបូជំ ករិស្សរមា”តិ ទេវតា
ទេវតានំ, នាគា នាគានំ, សុបណ្ណា សុបណ្ណានំ, ព្រហ្មានោ ព្រហ្មានំ យោសេត្វា
គន្ធមាលាទិហត្ថា មហាបុរិសស្ស សន្តិកំ ពោធិបល្ល័ង្កំ អាគមំសុ។

ឯវំ គតេសុ បន តេសុ -

“ជយោ ហិ ពុទ្ធស្ស សិរីមតោ អយំ, មារស្ស ច ចាបិមតោ បរាជយោ;
ឧគ្សាសយុំ ពោធិមណ្ឌោ បមោទិតា, ជយំ តទា ទេវគណា
មហេសិនោ។

“ជយោ ហិ ពុទ្ធស្ស សិរីមតោ អយំ, មារស្ស ច ចាបិមតោ បរាជយោ;

ឧត្តរាស័យំ ពោធិមណ្ឌោ បមោធិតា, ជយំ តទា នាគគណា
មហេសីនោ។

“ជយោ ហិ ពុទ្ធស្ស សិរីមតោ អយំ, មាស្ស ច ចាបិមតោ បរាជយោ;
ឧត្តរាស័យំ ពោធិមណ្ឌោ បមោធិតា, ជយំ តទា សុបណ្ណាសង្ឃាបិ
មហេសីនោ។

“ជយោ ហិ ពុទ្ធស្ស សិរីមតោ អយំ, មាស្ស ច ចាបិមតោ បរាជយោ;
ឧត្តរាស័យំ ពោធិមណ្ឌោ បមោធិតា, ជយំ តទា ព្រហ្មគណា
មហេសីនោ” តិ។ -

អវសេសា ទសសុ ចក្កវាឡសហស្សសុ ទេវតា មាលាគន្ធិលេបនេហិ
បូជយមាណា នាធម្មការា ច ពុតិយោ វេទមាណា អដ្ឋសុ។ ឯវំ ធរមាណេយេវ
សូរិយេ មហាបុរិសោ មាស្ស ពលំ វិធមិត្វា ជីវ្ហបរិ បតមាណេហិ ពោធិរុក្ខត្ថវេហិ
រត្តបវាឡនលេហិ វិយ បូជយមាណោ បឋមយាមេ បុព្វេនិវាសំ អនុស្សវិត្វា
មជ្ឈិមយាមេ ទិព្វចក្កំ វិសោធត្វា បច្ឆិមយាមេ បដិច្ចសមុប្បាទេ ញាណំ
ឌីតារេសិ។ អថស្ស ទ្វាទសបទិកំ បច្ចយាការំ វដ្តវិវដ្តវសេន
អនុលោមបដិលោមតោ សម្មសន្តស្ស ទសសហស្សំ លោកធាតុ ឧទកបរិយន្តំ
កត្វា ទ្វាទសក្ខត្ថំ សង្កម្មិ។

មហាបុរិសេ បន ទសសហស្សំ លោកធាតុ ឧទ្ទានេត្វា
អរុណុក្ខមនវេលាយ សព្វញ្ញតញ្ញាណំ បដិវដ្ឋន្តេ សកលា ទសសហស្សំ
លោកធាតុ អលង្កតបដិយត្វា អហោសិ។ ចាចីនចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ
ឧស្សាបិតានំ ធជានំ បដាកា បច្ឆិមចក្កវាឡមុខវដ្តិ បហរន្តិ, តថា
បច្ឆិមចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ ឧស្សាបិតានំ ធជានំ បដាកា ចាចីនចក្កវាឡមុខវដ្តិ

បហរន្តិ, ឧត្តិណចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ ឧស្សហិបិទានំ ធជានំ បដាកា
ឧត្តរចក្កវាឡមុខវដ្តិ បហរន្តិ, ឧត្តរចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ ឧស្សហិបិទានំ ធជានំ
បដាកា ឧត្តិណចក្កវាឡមុខវដ្តិ បហរន្តិ, បថវិតលេ ឧស្សហិបិទានំ ធជានំ
បដាកា ព្រហ្មលោកំ អាហាច្ឆ អដ្ឋសុ, ព្រហ្មលោកេ ពាធានំ ធជានំ បដាកា
បថវិតលេ បតិជ្ជហីសុ, ធនសហស្សេសុ ចក្កវាឡេសុ បុប្ផបតា រុក្ខា បុប្ផ
គណ្ហីសុ, ជលូបតា រុក្ខា ជលបិណ្ឌិការសហិតា អហោសុំ។ ខន្ធសុ ខន្ធបទុមាធិ
បុប្ផីសុ, សាខាសុ សាខាបទុមាធិ, លតាសុ លតាបទុមាធិ, អាកាសេ
ឡិលម្ពកបទុមាធិ, យនសិលាតលាធិ ភិក្ខុត្វា ឧបរូបរិ សតបត្តាធិ ហុត្វា
ធន្តាកបទុមាធិ ឧជ្ជហីសុ។ ធនសហស្សី លោកធាតុ វដ្តេត្វា
វិស្សជ្ជមាលាគុឡា វិយ សុសន្តតបុប្ផសន្តារោ វិយ ច បុច្ឆាភិកិណ្ឌា អហោសិ។
ចក្កវាឡន្តរេសុ អដ្ឋយោជនសហស្ស លោកន្តិកនិរយា
សត្តស្វិរិយប្បភាហិបិអនោភាសិតបុព្វា តទា ឯកោភាសា អហោសុំ។
ចតុរាសីតិយោជនសហស្សគម្ពីរោ មហាសមុទ្រោ មធ្យរោ ឧកោ អហោសិ,
នទិយោ ន បវត្តីសុ, ជច្ឆន្ទា រូចាធិ បស្សីសុ, ជាតិពាធិរា សទ្ធិំ សុណីសុ,
ជាតិបីសប្បិរោ បទសា គច្ឆីសុ, អន្តពន្ធនាធិនិ ធិដ្ឋិត្វា បតីសុ។

ឯវំ អបរិមាណេន សិរិវិកវេន បូជិយមាណោ មហាបុរិសោ
អនេកប្បកាវេសុ អច្ឆិយធម្មេសុ ចាតុក្ខតេសុ សព្ពញ្ញតំ បដិវិជ្ជិត្វា
សព្ពពុទ្ធមា អវិជហិតំ ឧទានំ ឧទានេសិ -

“អនេកជាតិសំសារំ, សន្ធាវិស្សំ អនិព្វិសំ;
គហការំ គវេសន្តោ, ទុក្ខា ជាតិ បុនប្បនំ។

“គហការក ធិដ្ឋាសិ, បុន គេហំ ន កាហសិ;
សព្វា តេ ជាសុកា ភក្កា, គហក្ខដំវិសដ្ឋតំ;

វិសង្ខារកតំ ចិត្តំ, តណ្ហានំ ឧបមជ្ឈតា”តិ។ (ធម. ប. ១៥៣-១៥៤);

ឥតិ តុសិតកវនតោ បដ្ឋាយ យាវ អយំ ពោធិមណ្ឌោ សព្វញ្ញតប្បត្តិ, ឯត្ថកំ
ហំ អវិទូរេនិទានំ នាមាតិ វេទិតព្ពំ។

អវិទូរេនិទានកថា និដ្ឋិតា។

៣. សន្តិកេនិទានកថា

“សន្តិកេនិទានំ បន ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ
អនាថបិណ្ឌិកស្ស អាហមេ”។ វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ
ក្ខជាតារសាលាយន្តិ ច ឯវំ តស្មី តស្មី ហំនេយេវ លព្ពតិ”តិ វុត្ថំ។ កិញ្ចាបិ ឯវំ
វុត្ថំ, អថ ខោ បន តម្បី អាទិតោ បដ្ឋាយ ឯវំ វេទិតព្ពំ - ឧទានញ្ញំ ឧទានេត្វា
ជយបល្លង្គេ និសិន្នស្ស ភគវតោ ឯតទហោសិ - “អហំ
កប្បសតសហស្សនិកានិ ចត្តារិ អសន្ន្រ្យយ្យានិ ឥមស្ស បល្លង្គស្ស ការណា
សន្ធាវី, ឯត្ថកំ មេ កាលំ ឥមស្សេវ បល្លង្គស្ស ការណា អលង្គតសីសំ គីរាយ
និទ្ទិត្វា ទិន្នំ, សុអញ្ញិតានិ អក្ខិនិ ហធយមំសញ្ច ឧប្បាដេវា ទិន្នំ,
ជាលីកុមារសទិសា បុត្តា, កណ្ហាជិនកុមារិសទិសា ដីតរោ, មទ្ធិនេវិសទិសា
ភរិយាយោ ច បរេសំ ធាសត្ថាយ ទិន្នា។ អយំ មេ បល្លង្គោ ជយបល្លង្គោ
ជិវបល្លង្គោ, ឯត្ថ មេ និសិន្នស្ស សង្កប្បា បរិបុណ្ណា, ន តាវ ឥតោ វុដ្ឋហិស្សាមី”តិ
អនេកកោដិសតសហស្សសមាបត្តិយោ សមាបដ្ឋន្តោ សត្តាហំ តត្ថេវ
និសីទិ។ យំ សន្ធាយ វុត្ថំ - “អថ ខោ ភគវា សត្តាហំ ឯកបល្លង្គេន និសីទិ
វិមុត្តិសុខបដិសំវេទី”តិ (មហាវ. ១; ឧទា. ១)។

អថ ឯកច្ឆានំ នេវតានំ “អដ្ឋាបិ នូន សិទ្ធក្ខស្ស កត្តព្ពកិច្ចំ អត្ថិ,
បល្លង្គស្មិញ្ញំ អាលយំ នវិជហតី”តិ បរិវិតក្កោ ឧទចាទិ។ សត្តា នេវតានំ

បរិវិតក្តី ព្យាបា តាសំរិតក្តី រូបសមត្ថំ វេហាសំ អពុគ្គន្ទាយមកថាជីហារិយំ
ធស្សេសិ។ មហាពោធិមណ្ឌោ ហិ កតថាជីហារិយញ្ច ញាតិសមាគមេ
កតថាជីហារិយញ្ច ថាជីកបុត្តសមាគមេ កតថាជីហារិយញ្ច សព្វំ
កណ្តាម្ពុត្តមុលេ កតយមកថាជីហារិយសទិសំ អហោសិ។

ឯវំ សត្តា ឥមិនា ថាជីហារិយេន ទេវតានំ វិតក្តី រូបសមេត្វា បល្លង្គតោ
ព្យាសកំ ថាជីនិស្សិតេ ឧត្តរទិសាភាកេ វេត្វា “ឥមស្មី វេត មេ បល្លង្គេ សព្វញ្ចតំ
បដិវិទូ” ត្ថិ ចត្តារិ អសង្ខេប្យាទិ កប្បសតសហស្សញ្ច បូរិតានំ ចារមីនំ
ពលាធិកមជ្ជានំ បល្លង្គំ ពោធិរុក្ខញ្ច អនិមិសេហិ អក្ខិហិ ឡិលោកយមាណោ
សត្តាហំ វីតិនាមេសិ, តំ ហំនំ អនិមិសេចតិយំ នាម ជាតំ។ អថ សត្តា
បល្លង្គស្ស ច វិតជ្ជានស្ស ច អន្តរា ចង្គមំ មាបេត្វា បុរតិមបន្តិមតោ អាយតេ
រតនចង្គមេ ចង្គមន្តោ សត្តាហំ វីតិនាមេសិ។ តំ ហំនំ រតនចង្គមេចតិយំ នាម
ជាតំ។

ចតុត្ថេ បន សត្តាហោ ពោធិតោ បន្តិមុត្តរទិសាភាកេ ទេវតា រតនយំ
មាបយីសុ។ តត្ថ ភក្កា បល្លង្គេន និសីទិត្វា អភិធម្មបិដកំ វិសេសតោ ចេត្ត
អនន្តនយសមន្តបដ្ឋានំ វិចិនន្តោ សត្តាហំ វីតិនាមេសិ។ អភិធម្មិកា បនាហុ -
“រតនយំ នាម ន សត្តរតនមយំ គេហំ, សត្តន្នំ បន បករណានំ សម្មសីតជ្ជានំ
‘រតនយរ’ ត្ថិ វុច្ចតី” តិ។ យស្មា បនេត្ត ឧភោបេតេ បរិយាយេន យុជ្ជន្តិ, តស្មា
ឧភយម្យេតំ គហេតព្ពមេវ។ តតោ បដ្ឋាយ បន តំ ហំនំ រតនយរចេតិយំ នាម
ជាតំ។ ឯវំ សត្តា ពោធិសមីបេយេវ ចត្តារិ សត្តាហានិ វីតិនាមេត្វា បញ្ចមេ
សត្តាហោ ពោធិរុក្ខមូលា យេន អជចាលនិក្រោធា តេនុបសង្គមិ។ តត្រាបិ
ធម្មវិចិនន្តោ វិមុត្តិសុខញ្ច បដិសំវេទេន្តោ និសីទិ។

តស៊ី សមយេ មារោ ចាបិមា “ឯត្ថកំ កាលំ អនុពន្ធន្តោ ឌីតារាហេក្ខាបិ
ឥមស្ស ន កិញ្ចិ ខលិតំ អន្តសំ, អតិក្កន្តោទានិ ឯស មម វស”ន្តិ
នោមនស្សប្បត្តោ មហាមគ្គេ និសីទិត្វា សោឡស ការណានិ ចិន្តន្តោ ភូមិយំ
សោឡស លេខា អាកខ្លឹ - “អហំ ឯសោវិយ ទានចារមី ន បូរេសី, តេនម្ហិ
ឥមិនា សទិសោ ន ជាតោ”តិ ឯកំ លេខំ អាកខ្លឹ។ តថា “អហំ ឯសោវិយ
សីលចារមី...បេ.... នេក្ខម្ហចារមី, បញ្ញាចារមី, វិរិយចារមី, ខន្តិចារមី,
សច្ចចារមី, អធិជ្ជានចារមី, មេត្តាចារមី, ឧបេក្ខាចារមី ន បូរេសី, តេនម្ហិ ឥមិនា
សទិសោ ន ជាតោ”តិ ទសមំ លេខំ អាកខ្លឹ។ តថា “អហំ ឯសោវិយ
អសាធារណស្ស ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញ្ញាណស្ស បដិវេធាយ ឧបនិស្សយភូតា
ទស ចារមិយោ ន បូរេសី, តេនម្ហិ ឥមិនា សទិសោ ន ជាតោ”តិ ឯកាទសមំ
លេខំ អាកខ្លឹ។ តថា “អហំ ឯសោវិយ អសាធារណស្ស
អាសយានុសយញ្ញាណស្ស...បេ.... មហាករុណាសមាបត្តិញ្ញាណស្ស,
យមកថាជិហារិយញ្ញាណស្ស, អនាវរណញ្ញាណស្ស, សព្ពញ្ញាតញ្ញាណស្ស
បដិវេធាយ ឧបនិស្សយភូតា ទស ចារមិយោ ន បូរេសី, តេនម្ហិ ឥមិនា សទិសោ
ន ជាតោ”តិ សោឡសមំ លេខំ អាកខ្លឹ។ ឯវំ មារោ ឥមេហិ ការណេហិ
មហាមគ្គេ សោឡស លេខា អាកខ្លឹត្វា និសីទិ។

តស៊ីញ្ច សមយេ តណ្ហា, អរតិ, រតា ចាតិ តិស្សោ មារដីតរោ (សំ. និ.
១.១៦១) “បិតា នោ ន បញ្ញាយតិ, កហំ នុ ខោ ឯតរហី”តិ ឌីលោកយមា នា តំ
នោមនស្សប្បត្តំ ភូមិ លេខមា នំ និសិទ្ធិនិស្វា បិតុ សន្តិកំ គន្ធា “កស្មា, តាត, ត្វំ
ទុក្ខំ ទុម្ពនោ”តិ បុច្ឆីសុ។ “អម្ពា, អយំ មហាសមណោ មយ្ហំ វសំ អតិក្កន្តោ,
ឯត្ថកំ កាលំ ឌីលោកេន្តោ ឌីតារមស្ស ទន្ធី នាសក្ខី, តេនម្ហិ ទុក្ខំ ទុម្ពនោ”តិ។
“យទិ ឯវំ មា ចិន្តយិត្ត, មយមេតំ អត្តនោ វសេ កត្វា អាទាយ អាគមិស្សាមា”តិ
អាហំសុ។ “ន សក្កា, អម្ពា, ឯស កេនចិ វសេ កាតុំ, អចលាយ សទ្ធាយ

បតិដ្ឋិតោ ឯស បុរិសោ”តិ។ “តាត, មយំ ឥត្ថិយោ នាម, ឥទានេវ នំ
រាគចាសាធិបា ពន្ធិត្វា អានេស្សម, តុម្ពេ មា ចិន្តយិត្តា”តិ វត្វា ភគវន្តំ
ឧបសង្កមិត្វា “ចាទេ តេ, សមណ, បរិចារេមា”តិ អាហំសុ។ ភគវា នេវ តាសំ
វេចនំ មនសិ អកាសិ, ន អក្ខិនិ ឧម្ពុលេត្វា ឱលោកេសិ, អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេ
វិមុត្តិយា វិវេកសុខញ្ញេវ អនុភវន្តោ និសីទិ។

បុន មាវធិតរោ “ឧច្ចាវចា ខោ បុរិសានំ អធិប្បាយា, កេសញ្ចិ កុមារិកាសុ
បេមំ ហោតិ, កេសញ្ចិ បឋមវយេ បីតាសុ, កេសញ្ចិ មជ្ឈិមវយេ បីតាសុ,
កេសញ្ចិ បច្ឆិមវយេ បីតាសុ, យំនួន មយំ នានប្បការេហិ រូបេហិ បលោកេត្វា
គណ្ណោយ្យមា”តិ ឯកមេកា កុមារិកវណ្ណាធិវសេន សកំ សកំ អត្តភាវំ
អភិនិម្មិនិត្វា កុមារិកា, អវិជាតា, សកីវិជាតា, ធុវិជាតា, មជ្ឈិមិត្ថិយោ,
មហិត្ថិយោ ច ហុត្វា ធឹត្តុំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា “ចាទេ តេ, សមណ,
បរិចារេមា”តិ អាហំសុ។ តម្បិ ភគវា ន មនសាកាសិ, យថា តំ អនុត្តរេ
ឧបធិសង្ខយេ វិមុត្តោ។ កេចិ បនាចរិយា វេទន្តិ - “តា មហិត្ថិកាវេន ឧបគតា
ទិស្វា ភគវា - ‘ឯតា ខណ្ឌាទន្តា បលិតកេសា ហោន្តុ’តិ អធិជ្ជាសី”តិ។ តំ ន
គហោតត្ថំ។ ន ហិ ភគវា ឯវរូបំ អធិជ្ជានំ អកាសិ។ ភគវា បន “អបេថ តុម្ពេ, កី
ទិស្វា ឯវំ វាយមថ, ឯវរូបំ នាម អវីតរាគាធិនំ បុរតោ កាតុំ វដ្ឋតិ។ តថាគតស្ស
បន រាគោ បហីនោ, ទោសោ បហីនោ, មោហោ បហីនោ”តិ អត្តនោ
កិលេសប្បហានំ អារព្ភ -

“យស្ស ជិតំ នាវជីយតិ, ជិតមស្ស នោយាតិ កោចិ លោកេ;
តំ ពុទ្ធមនន្តកោចរំ, អបទំ កេន បទេន នេស្សថ។

“យស្ស ជាលិនី វិសត្តិកា, តណ្ហា នត្តិ កុហិត្វិ នេតវេ;

តំ ពុទ្ធមនន្តកោចរំ, អបទំ កេន បទេន នេស្សថា”តិ។ (ធម. ប. ១៧៩-១៨០)

-

ឥមា ធម្មបទេ ពុទ្ធវគ្គេ ធូ កាថា វនន្តោ ធម្មំ នេសេសិ។ តា “សច្ចំ កិរ នោ បិតា
អវោច, ‘អរហំ សុគតោ លោកេ, ន វាកេន សុវាទយោ””តិអាទីនិ (សំ. និ. ១.១៦១)
វត្វា បិតុ សន្តិកំ អាគមីសុ។

ភគវាបិ តត្ថេវ សត្តាហំ វីតីនាមេត្វា តតោ មុចលិន្ទមូលំ អគមាសិ។ តត្ថ
សត្តាហាវន្តលីកាយ ឧប្បន្នាយ សីតាទិបដិពាហនត្ថំ មុចលិន្ទេន នាម
នាគរាជេន សត្តក្ខត្ថំ ភោគេហិ បរិក្ខិត្តោ អសម្ពាធាយ គន្ធកុដិយំ វិហារន្តោ
វិយ វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទិយមាណោ សត្តាហំ វីតីនាមេត្វា រាជាយតនំ
ឧបសង្កមិត្វា តត្ថបិ វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទិយមាណោយេវ សត្តាហំ វីតីនាមេសិ។
ឯត្តាវតា សត្ត សត្តាហានិ បរិបុណ្ណានិ។ ឯត្ថន្តរេ នេវ មុខធាវនំ, ន
សរីរបដិជគ្គនំ, ន អាហារកិច្ចំ អហោសិ, ឈានសុខជលសុខេនេវ ច
វីតីនាមេសិ។

អថស្ស តស្មី សត្តសត្តាហាមត្ថកេ ឯក្ខនបញ្ញាសតិមេ ទិវសេ តត្ថ
និសីទ្ធស្ស “មុខំ ធាវីស្សមី”តិ ចិត្តំ ឧទចាទិ។ សក្កោ នេវានមិន្តោ
អគទហរីតកំ អាហរិត្វា អនាសិ, សត្តា តំ បរិកុញ្ញិ, តេនស្ស សរីរវឌ្ឍញ្ញោ
អហោសិ។ អថស្ស សក្កោយេវ នាគលតាទន្ធកដ្ឋញ្ញេវ មុខធាវនោទកញ្ញោ
អនាសិ។ សត្តា តំ ទន្ធកដ្ឋំ ខាទិត្វាវ អនោតត្ថទហោទកេន មុខំ ធាវីត្វា
តត្ថេវ រាជាយតនមូលេ និសីទិ។

តស្មី សមយេ តបុស្ស ភល្លិកា នាម ទ្វេ វាលិជា បញ្ចហិ សកជសតេហិ
ឧក្កលា ជនបទា មជ្ឈិមទេសំ គច្ឆន្តា បុព្វេ អត្ថនោ ញាតិសាលោហិតាយ

ទេវតាយ សកដានិ សន្និវុត្តិកា សត្ត អាហារសម្មាទនេ ឧស្សហិតា មន្តព្វា
មធុបិណ្ឌិកព្វា អាធាយ - “បដិគ្គណ្ហាតុ នោ, ភន្តេ, ភគវា ឥមំ អាហារំ អនុកម្ម្យ
ឧបាធាយា” តិ សត្តារំ ឧបនាមេត្វា អដ្ឋសុ។ ភគវា
ចាយាសបដិគ្គហណាទិវសេយេវ បត្តស្ស អន្តរហិតត្តា “ន ខោ តថាគតា
ហត្ថេសុ បដិគ្គណ្ហាន្តិ, កិម្ហ នុ ខោ អហំ បដិគ្គណ្ហាយ្យ” ត្ថិ ចិន្តេសិ។ អថស្ស ចិត្តំ
ព្រាត្វា ចត្វហិ ទិសាហិ ចត្តារោ មហារាជានោ ឥន្ទនីលមណីមយេ បត្តេ
ឧបនាមេសុំ, ភគវា តេ បដិក្ខិបិ។ បុន មុគ្គវណ្ណាសេលមយេ ចត្តារោ បត្តេ
ឧបនាមេសុំ។ ភគវា ចតុន្ទម្យ្យ មហារាជានំ សទ្ធានុវត្តណាត្ថាយ ចត្តារោ បិ បត្តេ
បដិគ្គហេត្វា ឧបរូបរិ វេបេត្វា “ឯកោ ហោត្វ” តិ អធិដ្ឋាសិ។ ចត្តារោ បិ
មុខវង្គិយំ បញ្ញាយមាណលេខា ហុត្វា មជ្ឈិមប្បមាណោន ឯកត្ថំ ឧបគមីសុ។
ភគវា តស្មី បច្ចុគ្សេ សេលមយេ បត្តេ អាហារំ បដិគ្គហេត្វា បរិភុញ្ញិត្វា
អនុមោទនំ អកាសិ។ តេ ទ្វេ ភាតរោ វាលីជា ពុទ្ធព្វា ធម្មព្វា សរណំ គន្ធា
ទ្វេវាចិកា ឧបាសកា អហេសុំ។ អថ នេសំ “ឯកំ នោ, ភន្តេ, បរិច្ចិតត្ថជ្ជានំ
ទេថា” តិ វេទន្តានំ ទិក្ខុណាហត្ថេន អត្តនោ សីសំ បរាមសិត្វា កេសធាតុយោ
អនាសិ។ តេ អត្តនោ នគរេ តា ធាតុយោ សុវណ្ណាសមុគ្គស្ស អន្តោ បក្ខិបិត្វា
ចេតិយំ បតិដ្ឋាបេសុំ។

សម្មាសម្ពុទ្ធា បន តតោ វុដ្ឋាយ បុន អជចាលនិក្រោធមេវ គន្ធា
និក្រោធមូលេ និសីទិ។ អថស្ស តត្ថ និសិទ្ធមត្តស្សេវ អត្តនា អធិគតធម្មស្ស
គម្ពីរតំ បច្ចវេក្ខន្ធស្ស សព្ពពុទ្ធានំ អាចិន្តោ - “កិច្ចេន អធិគតោ ខោ ម្យាយំ
ធម្មោ” តិ បរេសំ អទេសេតុកាមតាការប្បត្តោវិតក្តោ ឧទបាទិ។ អថ ខោ
ព្រហ្មា សហម្បតិ “នស្សតិ វត ភោ លោកោ, វិនស្សតិ វត ភោ លោកោ” តិ
ទសហិ ចក្កវាឡ្យ សហស្សេហិ

សក្កសុយាមសន្តសិតនិម្មានតិវសវត្តិមហាព្រហ្មានោ អាធាយ សត្ត សន្តិកំ
អាគន្ធា “ធរេសេតុ, ភន្តេ, ភគវា ធម្ម”ន្តិអាទិនា នយេន ធម្មធនេនំ អាយាចិ។

សត្តា តស្ស បដិញ្ញំ ទត្វា “កស្ស នុ ខោ អហំ បឋមំ ធម្មំ ធរេសេយ្យ”ន្តិ
ចិន្តេន្តោ “អាឡារោ បណ្ឌិតោ, សោ ឥមំ ធម្មំ វិប្បំ អាជានិស្សតី”តិ ចិត្តំ
ឧប្បាទេត្វា បុន ឌីលោកេន្តោ តស្ស សត្តាហកាលដ្ឋតភារំ ញត្វា ឧទកំ
អារវ្លេសិ។ តស្ស បិ អភិធរោសកាលដ្ឋតភារំ ញត្វា “ពហូបការា ខោ មេ
បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខុ”តិ បញ្ចវគ្គិយេ អារព្ព មនសិ កត្វា “កហំ នុ ខោ តេ ឯតវហិ
វិហរន្តី”តិ អារវ្លេន្តោ “ពារាណសិយំ ឥសិបតនេ មិគទាយេ”តិ ញត្វា
កតិចាហំ ពោធិមណ្ឌាសាមន្តាយេវ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ វិហរិត្វា
“អាសាឡិបុណ្ណាមាយំ ពារាណសី គន្ធា ធម្មចក្កំ បវត្តេស្សមី”តិ បក្ខស្ស
ចាតុទ្ទសិយំ បច្ចុសសមយេ បច្ចុដ្ឋាយ បភាតាយ វត្តិយា កាលស្សេវ
បត្តចីវរមាធាយ អជ្ឈរសយោជនមគ្គំ បដិបន្នោ អន្តរាមគ្គេ ឧបកំ នាម
អាជីវកំ ទិស្វា តស្ស អត្តនោ ពុទ្ធការំ អាចិត្តិត្វា តំ ទិវសមេវ សាយន្តសមយេ
ឥសិបតនំ សម្មាបុណី។

បញ្ចវគ្គិយា តថាគតំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា “អយំ អារុសោ, សមណោ
គោតមោ បច្ចយពាហុល្លាយ អារវត្តិត្វា បរិបុណ្ណកាយោ បីណិដ្ឋិយោ
សុវណ្ណារណ្ណោ ហុត្វា អាគច្ឆតិ។ ឥមស្ស វន្តនាទីនិ ន ករិស្សម,
មហាកុលប្បសុតោ ខោ បនេស អាសនាភិហារំ អរហតិ, តេនស្ស អាសនមត្តំ
បញ្ញាបេស្សមា”តិ កតិកំ អកំសុ។ ភគវា សនេវកស្ស លោកស្ស
ចិត្តាចារជាននសមត្ថេន ញាណេន “កី នុ ខោ ឥមេ ចិន្តយីសូ”តិ អារវ្លេត្វា ចិត្តំ
អញ្ញាសិ។ អថ តេសុ សព្ពនេវមនុស្សេសុ អនោទិស្សកវសេន ជរណាសមត្តំ
មេត្តចិត្តំ សន្តិបិត្វា ឌីទិស្សកវសេន មេត្តចិត្តេន ជិវ។ តេ ភគវតា មេត្តចិត្តេន

សំដុដ្ឋា តថាគតេ ឧបសង្កមន្តេ សកាយ កតិកាយ សណ្ឋាតុំ អសក្កោន្តា
បច្ចុគ្គន្ធា អភិវាទនាទីនិ សព្វកិច្ចានិ អកំសុ។ សម្មាសម្ពុទ្ធការំ បនស្ស
អជានន្តា កេវលំ នាមេន ច អារុសោវាទេន ច សមុទាចរីសុ។

អថ នេភគវា - “មា, ភិក្ខុវេ, តថាគតំ នាមេន ច អារុសោវាទេន ច
សមុទាចរិយ។ អរហំ, ភិក្ខុវេ, តថាគតោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ” តិ អត្ថនោ ពុទ្ធការំ
ញាបេត្វា បញ្ញត្តវេ ពុទ្ធសនេ និសីន្នោ ឧត្តរាសាឡនក្ខត្តយោគេ វត្តមនេ
អជ្ឈរសហិ ព្រហ្មកោដិហិ បរិវុតោ បញ្ចវគ្គិយត្ថេវ អាមន្តេត្វា តិបរិវដ្តំ
ទ្វាទសាការំ ធម្មាណាវិជម្ពនំ អនុត្តរំ ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តន្តំ (មហាវ. ១៣
អាទយោ; សំ. និ. ៥.១០៨១) ទេសេសិ។ តេសុ កោណ្ឌញ្ញត្ថេវា ទេសនាទុសារេន
ញាណំ បេសេន្តោ សុត្តបរិយោសានេ អជ្ឈរសហិ ព្រហ្មកោដិហិ សទ្ធិ
សោតាបត្តិដលេ បតិដ្ឋាសិ។ សត្តា តត្ថេវ វស្សំ ឧបគន្ធា បុនទិវសេ វប្បត្ថេវ
ឡិវទន្តោ វិហារេយេវ និសីទិ, សេសា ចត្តារោមិ បិណ្ឌរាយ ចរីសុ។ វប្បត្ថេវា
បុព្វល្លោយេវ សោតាបត្តិដលំ ចាបុណិ។ ឯតេនេវចាយេន បុនទិវសេ
ភទ្ទិយត្ថេវ, បុនទិវសេ មហាឆាមត្ថេវ, បុនទិវសេ អស្សជិត្តេវន្តិ សព្វេ
សោតាបត្តិដលេ បតិដ្ឋាបេត្វា បញ្ចមិយំ បក្ខស្ស បញ្ចមិ ថេវេ សន្និទាតេត្វា
អនត្តលក្ខណសុត្តន្តំ (មហាវ. ២០ អាទយោ; សំ. និ. ៣.៥៩) ទេសេសិ។
ទេសនាបរិយោសានេ បញ្ចមិ ថេវា អរហត្ថេ បតិដ្ឋហីសុ។ អថ សត្តា យសស្ស
កុលបុត្តស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា តំ វត្តិភាគេ និព្វិទ្ឋិត្វា គេហំ បហាយ និក្ខន្តំ
“ឯហិ យសា” តិ បក្កោសិត្វា តស្មីយេវ វត្តិភាគេ សោតាបត្តិដលេ, បុនទិវសេ
អរហត្ថេ បតិដ្ឋាបេត្វា, អបរេមិ តស្ស សហាយកេ ចតុបញ្ញាសជនេ
ឯហិភិក្ខុបព្ពជ្ជាយ បញ្ញាដេត្វា អរហត្តំ ចាបេសិ។

ឯវំ លោកេ ឯកសង្ខិយា អរហន្តេសុ ជាតេសុ សត្តា វុដ្ឋវស្សោ បវាវេត្វា
“ចរថ ភិក្ខុវេ ចារិក”ន្តិ សង្ខិក្ខុ ធិសាសុ បេសេត្វា សយំ ឧរុវេលំ គច្ឆន្តោ
អន្តរាមគ្គេ កប្បាសិកវនសណ្ណោ ភីសកឡវគ្គិយកុមារេ វិនេសិ។ តេសុ
សត្តបច្ឆិមកោ សោតាបន្នោ, សត្តតមោ អនាគាមី អហោសិ។ តេបិ សព្វេ
ឯហិភិក្ខុកាវេនេវ បញ្ញាជេត្វា ធិសាសុ បេសេត្វា ឧរុវេលំ គច្ឆា
អឡុឡថាជិហារិយសហស្សនិ ធនេស្សត្វា ឧរុវេលកស្សថាធនយោ
សហស្សជជីលបរិវាវេ តេភាតិកជជីលេ វិនេត្វា ឯហិភិក្ខុកាវេន បញ្ញាជេត្វា
គយាសីសេ និសីទាបេត្វា អាទិត្តបរិយាយទេសនាយ (មហាវ. ៥៤) អរហត្ត
បតិជ្ជាបេត្វា តេន អរហន្តសហស្សេន បរិវុតោ “ពិម្ពិសារវញ្ញោ ទិន្នបដិញ្ចំ
មោចេស្សមី”តិ រាជគហនគរូបចារេ លង្កិវនុយ្យានំ អគមាសិ។ រាជា
ឧយ្យានចាលស្ស សន្តិកា “សត្តា អាគតោ”តិ សុត្វា ទ្វាទសនហុតេហិ
ព្រាហ្មណគហបតិកេហិ បរិវុតោ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា ចក្កវិចិត្តតលេសុ
សុវណ្ណាបដ្ឋវិតានំ វិយ បកាសមុទយំ វិស្សន្នេន្តេសុ តថាគតស្ស ចាទេសុ
សិរសា និបតិក្វា ឯកមន្តំ និសីទិ សទ្ធិំ បរិសាយ។

អថ ខោ តេសំ ព្រាហ្មណគហបតិកានំ ឯតទហោសិ - “កី នុ ខោ
មហាសមណោ ឧរុវេលកស្សបេ ព្រាហ្មចរិយំ ចរតិ, ឧទាហុ ឧរុវេលកស្សហោ
មហាសមណោ”តិ។ ភគវា តេសំ ចេតស្សា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ
ឧរុវេលកស្សបំ គាថាយ អជ្ឈកាសិ -

“កិមេវ ធិស្វា ឧរុវេលវាសិ, បហាសិ អគ្គី កិសកោវទានោ;
បុច្ឆាមិ តំ កស្សប ឯតមត្តំ, កថំ បហីនំ តវ អគ្គិហុត្ត”ន្តិ។ -

ថេរោបិ ភគវតោ អធិប្បាយំ វិទិត្វា -

“រូបេ ច សន្តេ ច អថោ រសេ ច, កាមិត្តិយោ ចាភិវទន្តិ យញ្ញា;
ឯតំ មលន្តិ ឧបធិសុ ញ្ញា, តស្មា ន យិដ្ឋេ ន ហុតេ អរញ្ញិ” ត្ថិ។ (មហាវ.
៥៥) -

ឥមំ កាថំ វត្ថា អត្តនោ សាវកការ្យប្បកាសនត្ថំ តថាគតស្ស ចាធិបិដ្ឋេ សីសំ
វេបេត្វា “សត្តា មេ, ភន្តេ ភគវា, សាវកោហមស្មី” តិ វត្ថា ឯកតាលំ ទ្វិតាលំ
តិតាលន្តិ យាវ សត្តតាលប្បមាលំ សត្តក្ខត្ថំ វេហាសំ អពុគ្គន្ធា ឡិយ្ហ
តថាគតំ វទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ តំ ចាធិហារិយំ ទិស្វា មហាជនោ “អហោ
មហានុភាវា ពុទ្ធា, ឯវញ្ញិ ថាមគតទិដ្ឋិកោ នាម ‘អរហា’ តិ មញ្ញមា នោ
ឧរុវេលកស្ស ចោបិ ទិដ្ឋិជាលំ ភិទ្ធិត្វា តថាគតេន ទមិតោ” តិ សត្ត
គុណកថំយេវ កថេសិ។ ភគវា “នាហំ ឥនាទិយេវ ឧរុវេលកស្ស បំ ទមេមិ,
អតីតេបិ ឯស មយា ទមិតោ” តិ វត្ថា ឥមិស្ស អដ្ឋប្បត្តិយា
មហាធារទកស្ស បជាតកំ (ជា. ២.២២.០០៥៣ អាទយោ) កថេត្វា ចត្តារិ
សច្ចានិ បកាសេសិ។ រាជា ឯកាទសហិ នហុតេហិ សទ្ធិ សោតាបត្តិដលេ
បតិជ្ជាសិ, ឯកនហុតំ ឧចាសកត្ថំ បដិវេទេសិ។ រាជា សត្ត សន្តិកេ
និសិទ្ធាយេវ បញ្ច អស្សាសកេ បវេទេត្វា សរណំ គន្ធា ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា
ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ បទក្ខិណំ កត្វា បក្កមិ។

បុនទិវសេ យេហិ ច ភគវា ហិយ្យេ ទិដ្ឋោ, យេហិ ច អទិដ្ឋោ, តេ សព្វេបិ
រាជគហាវាសិនោ អដ្ឋារសកោជិសម្ពា មនុស្សា តថាគតំ ទដ្ឋកាមា ចាតោវ
រាជគហាតោ លដ្ឋិវនុយ្យាទំ អគមំសុ។ តិការុតោ មគ្គោ នប្បហោសិ,
សកលលដ្ឋិវនុយ្យាទំ និរន្តរំ ដុដំ អហោសិ។ មហាជនោ ទសពលស្ស
រូបសោភគ្គប្បត្ថំ អត្តការំ បស្សន្តោបិ តិគ្គី កាតុំ នាសក្ខិ។ វណ្ណាភូមិ នាមេសា។
ឯវរូបេសុ ហិ ហានេសុ ភគវតោ លក្ខណានុព្យញ្ញនាទិប្បភេទា សព្វាបិ

រូបកាយសិរី វណ្ណតត្តា។ ឯរូបសោកគួប្បត្តំ ទសពលស្ស សិរី បស្សមនេន
មហាជនេន និរន្តរំ ដុដេ ឧយ្យានេ ច គមនមគ្គេ ច ឯកភិក្ខុស្សបិ
និក្ខមនោកាសោ នាហោសិ។ តំ ទិវសំ កិរ ភគវតោ ភត្តំ ជិន្នំ ភវេយ្យ, តស្មា
“តំ មា អហោសី” តិ សក្កស្ស និសិដ្ឋាសនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ។ សោ
អាវជ្ជមនោ តំ ការណំ ញត្វា មាណវកវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា
ពុទ្ធជម្ពុសង្ឃបដិសំយុត្តា ដុតិយោ វទមនោ ទសពលស្ស បុរតោ ឌីតវិត្វា
ទេវានុភាវេន ឌីកាសំ កត្វា -

“ទន្លោ ទន្លេហិ សហ បុរាណជដិលេហិ, វិប្បមុត្តោ វិប្បមុត្តហិ;
សិដ្ឋិនិក្ខុសវណ្ណោ, រាជគហំ ចាវិសិ ភគវា។

“មុត្តោ មុត្តហិ... បេ...។

“តិណ្ណោ តិណ្ណេហិ... បេ...។

“សន្លោ សន្លេហិ... បេ... រាជគហំ ចាវិសិ ភគវា។

“ទសវាសោ ទសពលោ, ទសធម្មវិទូ ទសភិ បុប្ផតោ;
សោ ទសសតបរិវារោ, រាជគហំ ចាវិសិ ភគវា” តិ។ (មហាវ. ៥៨) -

ឥមាហិ គាថាហិ សត្តំ វណ្ណំ វទមនោ បុរតោ ចាយាសិ។ តទា មហាជនោ
មាណវកស្ស រូបសិរី ទិស្វា “អតិវិយ អភិរូចោ វតាយំ មាណវកោ, ន ខោ បន
អម្ពេហិ ទិដ្ឋបុត្តោ” តិ ចិន្តេត្វា “កុតោ អយំ មាណវកោ, កស្ស វា អយ” តិ
អាហា។ តំ សុត្វា មាណវោ -

“យោ ដីរោ សព្ពដិ ទន្លោ, សុទ្ធោ អប្បដិបុគ្គលោ;
អរហំ សុគតោ លោកេ, តស្សាហំ បរិចារកោ” តិ។ - គាថមាហា;

សត្តា សក្កេន កតោកាសំ មគ្គំ បដិបទ្ធីត្វា ភិក្ខុសហស្សបរិវុតោ រាជគហំ
ចារិសិ។ រាជា ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស មហាធានំ ធាត្វា “អហំ, ភន្តេ, តីណិ
រតនានិ វិជានំ វសិតុំ ន សក្ខិស្សមិ, វេលាយ វា អវេលាយ វា ភគវតោ សន្តិកំ
អាគមិស្សមិ, លង្កិវនុយ្យានញា នាម អតិទូរេ, ឥទំ បន អម្ពា កំ វេឡុវនុយ្យានំ
នាតិទូរំ នច្ឆាសន្តំ កមនាគមនសម្បន្តំ ពុទ្ធវាហំ សេនាសនំ។ ឥទំ មេ, ភន្តេ,
ភគវា បដិគ្គណ្ហាត្វ” តិ សុវណ្ណាភិជ្ជារេន បុប្ផគន្ធវាសិតុំ មណីវណ្ណំ
ឧទកមាធាយ វេឡុវនុយ្យានំ បរិច្ឆជន្តោ ធនពលស្ស ហត្ថេ ឧទកំ ចាតេសិ។
តស្មី អារាមេ បដិគ្គហិតេយេវ “ពុទ្ធសាសនស្ស មូលានិ ធិតិណ្ហានី” តិ
មហាបថី កម្មិ។ ជម្ពុទ្ធិបតលស្មិត្តា ឋបេត្វា វេឡុវនំ អញ្ញំ មហាបថី
កម្មេត្វា គហិតសេនាសនំ នាម នត្ថិ។ តម្កបណ្ឌិធិបេបិ ឋបេត្វា មហាវិហារំ
អញ្ញំ បថី កម្មេត្វា គហិតសេនាសនំ នាម នត្ថិ។ សត្តា វេឡុវនារាមំ
បដិគ្គហេត្វា រញ្ជោ អនុមោទនំ កត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ វេឡុវនំ
អគមាសិ។

តស្មី ខោ បន សមយេ សារិបុត្តោ ច មោគ្គល្លានោ ចាតិ ទ្វេ បរិព្វាជកា
រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វិហារន្តិ អមតំ បរិយេសមាណ។ តេសុ សារិបុត្តោ
អស្សជិត្តុរំ បិណ្ឌាយ បរិជ្ជំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ បយិរុចាសិត្វា “យេ ធម្មា
ហេតុប្បកវា” តិ អាទិកាថំ (មហាវ. ៦០; អប. ថេរ ១.១.២៨៦) សុត្វា
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាយ អត្តនោ សហាយ កស្ស មោគ្គល្លានស្សបិ តមេវ
កាថំ អភាសិ។ សោបិ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ តេ ឧភោបិ សញ្ញាយំ
ឡិលោកេត្វា អត្តនោ បរិសាយ សទ្ធិ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជីសុ។ តេសុ
មោគ្គល្លានោ សត្តាហេន អរហត្តំ ចាបុណិ, សារិបុត្តោ អឡមាសេន។ ឧភោបិ
តេ សត្តា អគ្គសាវកជ្ជានេ ឋបេសិ។ សារិបុត្តត្ថេវេន ច អរហត្តំ
បត្តទិវសេយេវ សន្និចាតំ អកាសិ។

តថាគតេ បន តស្មីញ្ញោវ វេឡុវនុយ្យានេវិហារន្តេ សុទ្ធាននមហារាជា
“បុត្តោ កិរ មេ ធឮត្តស្សនិ ធុក្ករកាវិកំ ចរិត្វា បរមាភិសម្ពោធិ បត្វា
បវត្តវរធម្មចក្កោ រាជគហំ ឧបនិស្សយ វេឡុវនេវិហារតី” តិ សុត្វា អញ្ញាតវំ
អមច្ចំ អាមន្តេសិ - “ឯហិ ភណោ, ត្វំ បុរិសសហស្សបរិវារោ រាជគហំ គន្ធា មម
វចនេន ‘បិតា តេ សុទ្ធាននមហារាជា ធម្មកាមោ’ តិ វត្វា មម បុត្តំ គណ្ហិត្វា
ឯហិ” តិ អាហា។ សោ “ឯវំ, ទេវា” តិ រញ្ញោ វចនំ សិរសា សម្មជិច្ឆិត្វា
បុរិសសហស្សបរិវារោ ឱប្បមេវ សដ្ឋិយោជនមគ្គំ គន្ធា ធនពលស្ស
ចតុបរិសមជ្ឈេ និសីទិត្វា ធម្មទេសនាវេលាយំ វិហារំ ចារិសិ។ សោ “តិដ្ឋតុ តាវ
រញ្ញោ បហិតសាសន” តិ បរិសបរិយន្តេ បិតោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា
យថាបិតោវ សទ្ធិ បុរិសសហស្សន អរហត្តំ បត្វា បព្ពដ្ឋំ យាចិ។ ភគវា “ឯថ
ភិក្ខុវោ” តិ ហត្តំ បសារេសិ។ សព្ពេ តត្ថុណាញ្ញោវ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា
សដ្ឋិវស្សិកត្តរាវិយ អហោសុំ។ អរហត្តំ បត្តកាលតោ បជ្ជាយ បន អរិយា
នាម មជ្ឈត្តាវ ហោន្តិតិ, សោ រញ្ញោ បហិតសាសនំ ធនពលស្ស ន កថេសិ។
រាជា - “នេវ គតោ អាគច្ឆតិ, ន សាសនំ សុយ្យតី” តិ “ឯហិ ភណោ, ត្វំ គន្ធា” តិ
ឯតេនេវ និយាមេន អញ្ញំ អមច្ចំ បេសេសិ។ សោបិ គន្ធា បុរិមនយេនេវ សទ្ធិ
បរិសាយ អរហត្តំ បត្វា តុណ្ហិ អហោសិ។ បុន រាជា “ឯហិ ភណោ, ត្វំ គច្ឆ, ត្វំ
គន្ធា” តិ ឯតេនេវ និយាមេន អបរេបិ សត្តុ អមច្ឆេ បេសេសិ។ តេ សព្ពេ នវ
បុរិសសហស្សបរិវារា នវ អមច្ឆា អត្តនោ កិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា តុណ្ហិភូតា តត្តវ
វិហារីសុ។

រាជា សាសនមត្តម្យិ អាហារិត្វា អាចិក្ខន្តំ អលភិត្វា ចិន្តេសិ - “ឯត្តកាបិ
ជនា មយំ សិនហាកាវេន សាសនមត្តម្យិ ន បច្ឆាហរីសុ, កោ នុ ខោ មេ
សាសនំ ករិស្សតី” តិ សព្ពំ រាជពលំ ឱលោកេន្តោ កាឡុនាយី អទ្ទុស។ សោ កិរ
រញ្ញោ សព្ពត្តសាធកោ អព្ពន្ធិកោ អតិវិយ វិស្សាសិកោ អមច្ឆោ ពោធិសត្តេន

សន្ធិ ឯកទិវសេ ជាតោ សហបំសុក្កិឡកោ សហាយោ។ អថ នំ រាជា អាមន្តេសិ
- “តាត កាឡុទាយិ, អហំ មម បុត្តំ ទដ្ឋកាមោ នវបុរិសសហស្សបរិវារេន នវ
អមច្ឆេ បេសេសី, តេសុ ឯកោបិ អាគន្ធា សាសនមត្តំ អាហេថេន្តោ នាម នត្ថិ។
ទុដ្ឋានោ ខោ បនមេ ជីវិតន្តរាយោ, ជីវមាណោយេវាហំ បុត្តំ ទដ្ឋកាមោ។
សក្ខិស្សសិ នុ ខោ មេ បុត្តំ ទស្សេតុ”ន្តិ? “សក្ខិស្សមិ, ទេវ, សេច បព្ពជិតុំ
លភិស្សមី”តិ។ “តាត, តុំ បព្ពជិតោ វា អបព្ពជិតោ វា មយ្ហំ បុត្តំ ទស្សេហី”តិ។
សោ “សាធុ, ទេវា”តិ រញ្ជោ សាសនំ អាទាយ រាជគហំ គន្ធា សត្តុ
ធម្មទេសនាវេលាយ បរិសបរិយន្តេ ឋិតោ ធម្មំ សុត្វា សបរិវារោ អរហត្តំ បត្វា
ឯហិតិក្ខុកាវេន បព្ពជិត្វា វិហាសិ។

សត្តា ពុទ្ធា ហុត្វា បឋមំ អន្តោវស្សំ ឥសិបតនេ វសិត្វា វុដ្ឋវស្សោ បវារេត្វា
ឡុវេលំ គន្ធា តត្ថ តយោ មាសេ វសន្តោ តេភាតិកជជិលេ វិនេត្វា
ភិក្ខុសហស្សបរិវារោ ដុស្សមាសបុណ្ណមាយំ រាជគហំ គន្ធា ទ្វេ មាសេ វសិ។
ឯត្តាវតា ពារាណសីតោ និក្ខន្តស្ស បញ្ច មាសា ជាតា, សកលោ ហេមន្តោ
អតិក្កន្តោ។ កាឡុទាយិ ត្ថេរស្ស អាគតទិវសតោ សត្តជ្ជទិវសា វីតិវត្តា។ ថេរោ
ជក្កណាមាសបុណ្ណមាយំ ចិន្តេសិ - “អតិក្កន្តោ ទានិ ហេមន្តោ, វសន្តសមយោ
អនុប្បត្តោ, មនុស្សេហិ សស្សាទីនិ ឧទ្ធវិត្វា សម្មុខសម្មុខជ្ជានេហិ មគ្គា ទិន្នា,
ហរិតតិណាសញ្ញន្នា បថវី, សុបុច្ឆិតា វនសណ្ណា, បដិបទ្ឋនក្ខមា មគ្គា, កាលោ
ទសពលស្ស ញាតិសង្គហំ កាតុ”ន្តិ។ អថ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា -

“អង្គារិនោ ទានិ ទុមា ភទន្តេ, ជលេសិនោ ធននំ វិប្បហាយ;
តេ អច្ឆិមន្តោវ បកាសយន្តិ, សមយោ មហាវីរ ភាគី វសានំ... ថេ....។
(ថេរគា. ៥២៧);

“នាតិសីតំ នាតិឧល្លាំ, នាតិទុត្តិក្ខនាតកំ;

សន្តោសា ហរិតា ភូមិ, ឯស កាលោ មហាមុនី" តិ។ -

សង្ខមត្តាហិ កាថាហិ ធនពលស្ស កុលនគរគមនវណ្ណំ វណ្ណាសិ។ អថ នំ
សត្តា - "កី ធុ ខោ, ឧទាយិ, មធុរស្សវេន គមនវណ្ណំ វណ្ណាសិ" តិ អាហា។
"តុម្ហាកំ, ភន្តេ, បិតា សុទ្ធនាធនមហារាជា តុម្ហេ បស្សិតុកាមោ, ករោថ
ញាតកានំ សង្ខហ" តិ។ "សាធុ, ឧទាយិ, ករិស្សមិ ញាតកានំ សង្ខហំ,
ភិក្ខុសង្ឃស្ស អាហោចេហិ, គមិយវត្ថំ បរិបូរេស្សន្តិ" តិ។ "សាធុ, ភន្តេ" តិ ថេរោ
តេសំ អាហោចេសិ។

ភគវា អង្គមគធាវាសីនំ កុលបុត្តានំ ធនហិ សហស្សេហិ, កបិលវត្ថុវាសីនំ
ធនហិ សហស្សេហិ តិ សព្វេហាវ វីសតិសហស្សេហិ ឪណាសវភិក្ខុហិ
បរិវុតោ រាជគហា និក្ខមិត្វា ធិវសេ ធិវសេ យោជនំ គច្ឆតិ។ "រាជគហតោ
សង្ខិយោជនំ កបិលវត្ថុ ធូហិ មាសេហិ ចាបុណិស្សមិ" តិ អតុរិចចារិកំ
បក្កាមិ។ ថេរោបិ "ភគវតោ និក្ខន្តការំ រញ្ជោ អាហោចេស្សមិ" តិ វេហាសំ
អពុគ្គន្ធា រញ្ជោ និវេសនេ ចាតុរហោសិ។ រាជា ថេរំ ធិស្វា តុដ្ឋចិត្តោ មហារហេ
បល្លង្កេ និសីទាបេត្វា អត្តនោ បដិយាធិតស្ស នាធក្ករសភោជនស្ស បត្តំ
បូរេត្វា អធាសិ។ ថេរោ ឧដ្ឋាយ គមនាការំ ធស្សេសិ។ "និសីទិត្វា ភុញ្ញោ,
តាតា" តិ។ "សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា ភុញ្ញេស្សមិ, មហារាជា" តិ។ "កហំ បន, តាត,
សត្តា" តិ? "វីសតិសហស្សភិក្ខុបរិវារោ តុម្ហាកំ ធស្សនត្ថាយ ចារិកំ និក្ខន្តោ,
មហារាជា" តិ។ រាជា តុដ្ឋមានសោ អាហា - "តុម្ហេ ឥមំ បរិភុញ្ញេត្វា យាវ មម
បុត្តោ ឥមំ នគរំ ចាបុណាតិ, តាវស្ស ឥតោវ បិណ្ឌាចាតំ បរិហាថា" តិ។ ថេរោ
អធិវាសេសិ។ រាជា ថេរំ បរិវិសិត្វា បត្តំ គន្ធុចុណ្ឌាន ឧត្តង្គេត្វា ឧត្តមស្ស
ភោជនស្ស បូរេត្វា "តថាគតស្ស ទេថា" តិ ថេរស្ស ហត្ថេ បតិដ្ឋាបេសិ។ ថេរោ
សព្វេសំ បស្សន្តានំយេវ បត្តំ អាគាសេ ឱបិត្វា សយម្បិ វេហាសំ អពុគ្គន្ធា

បិណ្ឌូចាតំ អាហារិត្វា សត្ត ហត្ថ ឋេបេសិ។ សត្តា តំ បរិភុត្តិ។ ឯតេនេវ
ឧចាយេន ថេរោ ទិវសេ ទិវសេ បិណ្ឌូចាតំ អាហារិ។ សត្តាបិ អន្តរាមគ្គ
រញ្ជោយេវ បិណ្ឌូចាតំ បរិភុត្តិ។ ថេរោបិ ភត្តកិច្ចាវសានេ ទិវសេ ទិវសេ “អដ្ឋ
ភគវា ឯត្ថកំ អាគតោ, អដ្ឋ ឯត្ថក”ន្តិ ពុទ្ធកុណបដិសំយុត្តាយ ច កថាយ
សកលំ រាជកុលំ សត្តទស្សនំវិនាយេវ សត្តិ សញ្ញាតប្បសាទំ អកាសិ។
តេនេវ នំភគវា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ កុលប្បសាទកានំ
យទិទំ កាឡុទាយី”តិ (អ. និ. ១.២១៩, ២២៥) ឯតទគ្គេ ឋេបេសិ។

សាកិយាបិ ខោ អនុប្បត្តេ ភគវតិ “អម្ពាភំ ញាតិសេដ្ឋំ បស្សិស្សមា”តិ
សន្និបតិក្ខា ភគវតោ វសនដ្ឋានំវីមំសមាធា “និក្រោធសក្កស្ស អារាមោ
រមណីយោ”តិ សល្លកេត្វា តត្ថ សព្វំ បដិជគ្គនវីធិ ការេត្វា គន្ធបុប្ផហត្ថា
បច្ចុគ្គមនំ ករោន្តា សញ្ញាលម្ពាវបដិមណ្ឌិតេ ធម្មារទហារេ នាគរទារកេ ច
នាគរទារិកាយោ ច បឋមំ បហិណ្ឌីសុ, តតោ រាជកុមារេ ច រាជកុមារិកាយោ
ច, តេសំ អនន្តរា សាមំ គន្ធបុប្ផាធិហិ បូជយមាធា ភគវន្តំ គហេត្វា
និក្រោធារាមមេវ អគមំសុ។ តត្ថ ភគវាវីសតិសហស្សឡីណាសវបរិវុតោ
បញ្ញត្តវពុទ្ធវាសនេ និសីទិ។ សាកិយា នាម មានជាតិកា មានត្ថដ្ឋា, តេ
“សិទ្ធត្ថកុមារោ អម្ពេហិ ធម្មារតោ, អម្ពាភំ កនិដ្ឋោ, ភាគិនេយ្យោ, បុត្តោ,
នត្តា”តិ ចិន្តេត្វា ធម្មារទហារេ រាជកុមារេ អាហំសុ - “តុម្ពេ វន្តថ, មយំ តុម្ពាភំ
បិដ្ឋិតោ និសីទិស្សមា”តិ។

តេសុ ឯវំ អវន្តិត្វា និសីន្នេសុ ភគវា តេសំ អដ្ឋាសយំ ឱលោកេត្វា “ន មំ
ញាតយោ វន្តន្តិ, ហន្ត ទានិ តេ វន្តាបេស្សមី”តិ អភិញ្ញាចាទកំ ចតុត្ថំ ឈានំ
សមាបន្តិត្វា តតោ វុដ្ឋាយ អាកាសំ អពុគ្គន្ធា តេសំ សីសេ ចាទបំសុ
ឱកិរមាធាវិយ កណ្តាម្ពុរុក្ខមូលេ យមកថាជិហារិយសទិសំ ចាជិហារិយំ

អកាសិ។ រាជា តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អាហា - “ភន្តេ, តុម្ពាភំ ជាតទិវសេ
កាលនេវលស្ស វន្តនត្ថំ ឧបនីតានំ វោចាទេ បរិវត្តត្វា ព្រាហ្មណស្ស មត្តកេ
បតិជ្ជិតេ ទិស្វាបិ អហំ តុម្ពាភំ ចាទេ វន្តិ, អយំ មេ បឋមវន្តនា។
វប្បមជ្ឈលទិវសេ ច ជម្ពុញ្ញាយាយ សិរិសយនេ និបន្នានំ វោជម្ពុញ្ញាយាយ
អបរិវត្តនំ ទិស្វាបិ ចាទេ វន្តិ, អយំ មេ ទុតិយវន្តនា។ ឥទានិ បន ឥមំ អទិជ្ជបុព្វំ
ចាជិហារិយំ ទិស្វាបិ អហំ តុម្ពាភំ ចាទេ វន្តនាមិ, អយំ មេ តតិយវន្តនា”តិ។
រញ្ញា បន វន្តិតេ ភគវន្តំ អវន្តិត្វា ថាតុំ សមត្តោ នាម ឯកសាកិយោបិ
នាហោសិ, សត្តេ វន្តិសុយេវ។

ឥតិ ភគវា ញាតយោ វន្តាបេត្វា អាកាសតោ ឌីតវិត្វា បញ្ញត្តាសនេ
និសីទិ។ និសិទ្ធនេ ភគវតិ សិខាបត្តោ ញាតិសមាគមោ អហោសិ, សត្តេ
ឯកគ្គិចិត្តា ហុត្វា និសីទីសុ។ តតោ មហាមេយោ ចោក្ខវវស្សំ វស្សី។ តម្ពវណ្ណំ
ឧទកំ ហេដ្ឋាវិវវន្តំ គច្ឆតិ, តេមិតុកាមោវ តេមេតិ, អតេមិតុកាមស្ស សរិវេ
ឯកតិទុមត្ថម្បិ ន បតតិ។ តំ ទិស្វា សត្តេ អច្ឆរិយតុតចិត្តា ជាតា “អហោ
អច្ឆរិយំ, អហោ អព្ពត”ន្តិ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ។ សត្តា “ន ឥទានេវ មយ្ហំ
ញាតិសមាគមេ ចោក្ខវវស្សំ វស្សតិ, អតីតេបិ វស្សី”តិ ឥមិស្សា អជ្ជប្បត្តិយា
វេស្សន្តរជាតកំ (ជា. ២.២២.១៦៥៥ អាទយោ) កថេសិ។ ធម្មកថំ សុត្វា សត្តេ
ឧដ្ឋាយ វន្តិត្វា បក្កមីសុ។ ឯកោបិ រាជា វា រាជមហាមត្តោ វា “ស្មេ អម្ពាភំ ភិក្ខុ
គណ្ហោថា”តិ វត្វា គតោ នាម នត្ថិ។

សត្តា បុនទិវសេ វីសតិភិក្ខុសហស្សបរិវត្តោ កបិលវត្ថុំ បិណ្ឌាយ
ចារិសិ។ តំ ន កោចិ គន្ធា និមន្តេសិ, ន បត្តំ វា អគ្គហេសិ។ ភគវា ឥន្ទឌីលេ
បិតោវ អារជ្ជេសិ - “កថំ នុ ខោ បុព្វតុទ្វា កុលនគរេ បិណ្ឌាយ ចរីសុ, កី
ឧប្បជិចាជិយា ឥស្សរជនានំ យរាទិ អគម៌សុ, ឧទាហុ សបទានចារិកំ ចរីសុ”តិ?

តតោ ឯកពុទ្ធស្សបិ ឧប្បជិចាជិយា គមនំ អទិស្វា “មយាបិ ទានិ អយមេវ
តេសំ វំសោ បគ្គហេតត្ថោ, អាយតិញ្ចា មម សាវកា មមញ្ញេវ អនុសិក្ខន្តា
បិណ្ឌាចារិកវត្ថុំ បរិបូរេស្សន្តី” តិ កោជិយំ និវិជ្ជតេហតោ បដ្ឋាយ សបទានំ
បិណ្ឌាយ ចរិ។ “អយ្យោ កិរ សិទ្ធកុមារោ បិណ្ឌាយ ចរតី” តិ
ទិក្ខុមិកតិក្ខុមិកាធិសុ ចាសាទេសុ សីហបញ្ញវំ វិវិទ្យា មហាជនោ
ទស្សនព្យាវដោ អហោសិ។

រាហុលមាតាបិ ទេវី - “អយ្យបុត្តោ កិរ ឥមស្មីយេវ នគរេ មហាន្តេន
រាជានុភាវេន សុវណ្ណាសិកាធិហិ វិចរិត្វា ឥទានិ កេសមស្សំ ឌីហារេត្វា
កាសាយវត្ថុនិវាសនោ កថាលហត្ថោ បិណ្ឌាយ ចរតិ, សោភតិ នុខោ” តិ
សីហបញ្ញវំ វិវិទ្យា ឌីលោកយមាធា ភគវន្តំ នាធាវិរាគសមុជ្ឈលាយ
សរីរឃ្លាយ នគរីវិជិយោ ឌីភាសេត្វា ព្យាមឃ្លាបរិក្ខេបសមុបព្យឡាយ
អសីតានុព្យញ្ញនឃ្លាសីតាយ ទ្វត្តិសមហាបុរិសលក្ខណបជិមណ្ឌិតាយ
អនោបមាយ ពុទ្ធសិរិយាវិរោចមាទំ ទិស្វា ឧណ្ហិសតោ បដ្ឋាយ យាវ ចាទតលា

-

“សិនិទ្ធិនិលមុទុកុញ្ចិតកេសោ, ស្វរិយនិម្មលតលាភិនលាដោ;
យុត្តតុដ្ឋមុទុកាយតនាសោ, វំសិជាលវិកសិតោ នរសីហោ” តិ។ -

ឯវមាទិកាហិ ទសហិ នរសីហតាថាហិ អភិត្តវិត្វា “តុម្ហាកំ បុត្តោ បិណ្ឌាយ
ចរតី” តិ រញ្ញោ អាហោចសិ។ រាជា សិរីគ្គហទយោ ហត្ថេន សាជកំ សណ្ឋាបេន្តោ
តុរិតតុរិតោ និក្ខមិត្វា វេគេន គន្ធា ភគវតោ បុរតោ ឋិត្វា អាហា - “កិន្តុខោ,
ភន្តេ, អម្ពេ លជ្ជាបេជ, កិមត្ថំ បិណ្ឌាយ ចរជ, កី ‘ឯត្ថកានំ ភិក្ខុនំ ន សក្កា ភត្ថំ
លទ្ធាន្តិ សញ្ញំ កិរត្តា” តិ? “វំសចារិត្តមេតំ, មហារាជ, អម្ហាក” តិ។ “ននុ, ភន្តេ,
អម្ហាកំ វំសោ នាម មហាសម្មតទត្ថិយវំសោ, ឯត្ថ ច ឯកទត្ថិយាបិ

ភិក្ខុចរកោ នាម នត្ថី”តិ។ “អយំ, មហាវរាជ, ខត្តិយវរសោ នាម តវ វរសោ។
អម្ពាភំ បន ‘ធិបត្តិរោ កោណ្ឌាញោ...បេ.... កស្សចោ’តិ អយំ ពុទ្ធវរសោ នាម។
ឯតេ ច អញ្ញោ ច អនេកសហស្សសង្ខារ ពុទ្ធា ភិក្ខុចារេនេវ ជីវិតំ កប្បេសុ”ន្តិ
អន្តរវិជ័យំ បិតោវ -

“ឧត្តិជ្ជេ នប្បមជ្ឈេយ្យ, ធម្មំ សុចរិតំ ចរេ;
ធម្មចារី សុខំ សេតិ, អស្មី លោកេ បរម្មិ ចា”តិ។ (ធម. ប. ១៦៨) -

ឥមំ កាថមាហ។ កាថាបរិយោសានេ រាជា សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជាសិ។

“ធម្មញ្ញោ សុចរិតំ, ន នំ ធុទ្ធវិតំ ចរេ;
ធម្មចារី សុខំ សេតិ, អស្មី លោកេ បរម្មិ ចា”តិ។ (ធម. ប. ១៦៩) -

ឥមំ កាថំ សុត្វា សកទាគាមិដលេ បតិជ្ជាសិ, មហាធម្មចាលជាតកំ (ជា.
១.១០.៩) អាធយោ) សុត្វា អនាគាមិដលេ បតិជ្ជាសិ, មរណសមយេ
សេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋា សិរិសយនេ និបន្នោយេវ អរហត្តំ ចាបុណ្ហិ។ អរញ្ញាវាសេន
បធានានុយោគកិច្ចំ រញ្ញោ នាហោសិ។ សោ សោតាបត្តិដលំ សច្ចិកត្វាយេវ
បន ភគវតោ បត្តំ គហេត្វា សបរិសំ ភគវន្តំ មហាចាសាទំ អាហេបេត្វា
បណ្ឌិតេន ខាធនិយេន ភោជនិយេន បរិវាសិ។ ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ សព្វំ
ឥត្តាគារំ អាគន្ធា ភគវន្តំ វន្តិ បេត្វា រាហុលមាតវំ។ សា បន “គច្ឆ, អយ្យបុត្ត
វន្តាហី”តិ បរិជនេន វុច្ឆមាធាបិ “សចេ មយ្ហំ គុណោ អត្ថិ, សយមេវ មម សន្តិកំ
អយ្យបុត្តោ អាគមិស្សតិ, អាគតមេវ នំ វន្តិស្សមី”តិ វត្វា ន អគមាសិ។

ភគវា រាជានំ បត្តំ គាហាបេត្វា ធូហិ អគ្គសាវកេហិ សទ្ធិ រាជដីតាយ
សិរិកព្ពំ គន្ធា “រាជដីតាយ ថារុចិ វន្តមាធា ន កិញ្ចំ វត្តញ្ញា”តិ វត្វា បញ្ញត្តាសនេ
និសីទិ។ សា វេគេនាគន្ធា កោប្បកេសុ គហេត្វា ចាធិបិដ្ឋយំ សីសំ បរិវត្តេត្វា

យថាជ្ឈាសយំ វន្តិ។ រាជា រាជធីតាយ ភគវតិ សិលេហាពហុមាណិគុណាសម្បត្តិ
កថេសិ - “ភន្តេ, មម ធីតា ‘តុម្ពេហិ កាសាយានិ វត្តានិ និវាសិតានិ’ តិ សុត្វា
តតោ បជ្ឈាយ កាសាយវត្តនិវត្តា ជាតា, តុម្ពាកំ ឯកភត្តិកការំ សុត្វា
ឯកភត្តិការំ ជាតា, តុម្ពេហិ មហាសយនស្ស ធម្មិតការំ សុត្វា
បដ្ឋិកាមញ្ចកេយេវ និបន្នា, តុម្ពាកំ មាលាគន្ធាធិហិ វិវតការំ ញត្វា
វិវតមាលាគន្ធាវ ជាតា, អត្តនោ ញាតកេហិ ‘មយំ បដិជគ្គិស្សមា’ តិ សាសនេ
បេសិតេបិ តេសុ ឯកញាតកម្មិ ន ឱលោកេសិ, ឯវំ គុណាសម្បជ្ជា មេ, ភន្តេ,
ធីតា” តិ។ “អនច្ឆវិយំ, មហារាជ, អយំ ឥធានិ តយា រក្ខិយមាណា រាជធីតា
បរិបក្កេ ញាលោ អត្តានំ រក្ខេយ្យ, ឯសា បុព្វេ អនាវក្ខា បព្ពតថាទេ វិចរមាណា
អបរិបក្កេបិ ញាលោ អត្តានំ រក្ខិ” តិ វត្វា ចន្ទកិណ្ឌវិជាតកំ (ជា. ១.១៤.១៨
អាធមយោ) កថេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

បុនទិវសេ បន នន្ទស្ស រាជកុមារស្ស
អភិសេកគេហប្បវេសនិវាហមជ្ឈលេសុ វត្តមាទេសុ តស្ស គេហំ គន្ធា កុមារំ
បត្តំ កាហាបេត្វា បញ្ចាជេតុកាមោ មជ្ឈលំ វត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។
ជនបទកល្យាណី កុមារំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា “តុវដំ ខោ, អយ្យបុត្ត, អាគច្ឆេយ្យាសី” តិ
វត្វា គីវំ បសារេត្វា ឱលោកេសិ។ សោ ភគវន្តំ “បត្តំ គណ្ហាថា” តិ វត្តំ
អវិសហមាណោ វិហារំ យេវ អគមាសិ។ តំ អនិច្ឆមាទំ យេវ ភគវា បញ្ចាជេសិ។
ឥតិ ភគវា កបិលវត្តំ គន្ធា តតិយទិវសេ នន្ទំ បញ្ចាជេសិ។

សត្តមេ ទិវសេ រាហុលមាតាបិ កុមារំ អលង្កិវត្វា ភគវតោ សន្និកំ
បេសេសិ - “បស្ស, តាត, ឯតំ វីសតិសហស្សសមណាបរិវុតំ សុវណ្ណាវណ្ណំ
ព្រហ្មវបវណ្ណំ សមណំ, អយំ តេ បិតា, ឯតស្ស មហាជ្ជា និធមយោ អហេសុំ
ត្យស្ស និក្ខមនកាលតោ បជ្ឈាយ ន បស្សម, គច្ឆ, នំ ទាយជ្ជំ យាថាហិ - ‘អហំ,

តាត, កុមារា អភិសេកំ បត្យា ចក្កវត្ថី ភវិស្សមិ, ធនេន មេ អត្ថោ, ធនំ មេ
ទេហិ។ សាមិកោ ហិ បុត្តោ បិតុសន្តកស្ស” តិ។ កុមារា ច ភគវតោ សន្តិកំ
គន្ធាវ បិតុសិនេហំ លភិត្វា ហជ្ជចិត្តោ “សុខា តេ, សមណ, ឆាយា” តិ វត្វា
អញ្ញញ្ច ពហុំ អត្តនោ អនុរូបំ វទន្តោ អជ្ជាសិ។ ភគវា កតភត្តកិច្ចោ
អនុមោទនំ វត្វា ឧជ្ជាយាសនា បក្កាមិ។ កុមារា បិ “ឆាយដ្ឋំ មេ, សមណ, ទេហិ,
ឆាយដ្ឋំ មេ, សមណ, ទេហិ” តិ ភគវន្តំ អនុពន្ធិ។ ន ភគវា កុមារំ និវត្តា បេសិ,
បរិជនោ បិ ភគវតោ សទ្ធិ គច្ឆន្តំ និវត្តតុំ នាសក្ខិ។ ឥតិ សោ ភគវតោ សទ្ធិ
អារាមមេវ អគមាសិ។

តតោ ភគវា ចិន្តេសិ - “យំ អយំ បិតុសន្តកំ ធនំ ឥច្ឆតិ, តំ វជ្ជានុគតំ
សវិយាតំ, ហន្តស្ស មេ ពោធិមណ្ឌោ បជិលទ្ធិំ សត្តវិធំ អរិយធនំ ទេមិ,
លោកុត្តរឆាយដ្ឋស្ស នំ សាមិកំ ករោមី” តិ អាយស្មន្តំ សាវបុត្តំ អាមន្តេសិ -
“តេន ហិ, សាវបុត្ត, វាហុលំ បញ្ចាជេហី” តិ។ ខេរោ តំ បញ្ចាជេសិ។ បព្ពជិតេ ច
បន កុមារេ រញ្ញោ អធិមត្តំ ទុក្ខំ ឧប្បជ្ជិ, តំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ ភគវន្តំ
ឧបសង្កមិត្វា “សាធុ, ភន្តេ, អយ្យា មាតា បិតុហិ អនុញ្ញាតំ បុត្តំ ន
បញ្ចាជេយ្យ” តិ វំ យាចិ។ ភគវា ច តស្ស វំ ទត្វា បុនេកទិវសេ វាជនិវេសនេ
កតភត្តកិច្ចោ ឯកមន្តំ និសិន្នេន រញ្ញោ “ភន្តេ, តុម្កាកំ ទុក្ខរការិកកាលេ
ឯកា ទេវតា មំ ឧបសង្កមិត្វា ‘បុត្តោ តេ កាលដ្ឋតោ’ តិ អាហា, តស្ស វចនំ
អសទ្ធិហន្តោ ‘ន មយ្ហំ បុត្តោ សម្ពោធិ អប្បត្វា កាលំ ករោតី’ តិ តំ បដិក្ខិបិ” តិ
វុត្តេ “តុម្កេ ឥនានិ កី សទ្ធិហិស្សថ, យេ តុម្កេ បុព្វេបិ អដ្ឋិកានិ ទស្សេត្វា ‘បុត្តោ
តេ មតោ’ តិ វុត្តេ ន សទ្ធិហិត្តា” តិ ឥមិស្សា អដ្ឋប្បត្តិយា មហាធម្មចាលជាតកំ
កថេសិ។ កថាបរិយោសានេ វាជា អនាគាមិជលេ បតិដ្ឋហិ។

ឥតិ ភគវា បិតរំ តីសុ ជលេសុ បតិជ្ជាបេត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវត្ថោ បុននេវ
រាជគហំ គន្ធា សីតវនេ វិហាសិ។ តស្មី សមយេ អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ
បញ្ចហិ សកជសតេហិ ភណ្ឌំ អាទាយ រាជគហំ គន្ធា អត្ថនោ
បិយសហាយ កស្ស សេដ្ឋិនោ គេហំ គន្ធា តត្ថ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ឧប្បន្នការំ
សុត្វា ពលវបច្ឆសេ នេវតានុភាវេន វិវេជន ទ្វារេន សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ
សុត្វា សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាយ, ធុតិយេ ធិវសេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស
មហាទានំ ទត្វា សាវត្ថី អាគមនត្ថាយ សត្ថ បដិញ្ញំ គហេត្វា អន្តរាមគ្គ
បញ្ចបត្តាលីសយោជនជ្ជានេ សតសហស្សំ ទត្វា យោជនិកេ យោជនិកេ វិហារំ
ការេត្វា ជេតវនំ កោដិសន្តារេន អជ្ឈារសហិ ហិរញ្ញកោដិហិ កិណិកា នវកម្មំ
បដ្ឋបេសិ។ សោ មជ្ឈេ ទសពលស្ស គន្ធកុដិ ការេសិ, តំ បរិវារេត្វា អសីតិយា
មហាបេរាទំ ចាជិយេ ក្កំ ឯកសន្និវេសនេ អាវាសេ
ឯកកុដិកុដិកុដិកហំសវដ្ឋកជីយរស្សសាលាមណ្ឌាចាទិវសេន
សេសសេនាសនាទិ ចោក្ខរណិចង្គមនវត្តិជ្ជានទិវាជ្ជានាទិ ចាតិ
អជ្ឈារសកោដិបរិច្ឆាគេន រមណីយេ ភូមិភាគេ មនោរមំ វិហារំ ការេត្វា
ទសពលស្ស អាគមនត្ថាយ ទូតំ ចាហេសិ។ សត្តា តស្ស វេចនំ សុត្វា
មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ រាជគហា និក្ខមិត្វា អនុបុព្វេន សាវត្ថិនគរំ ចាបុណិ។

មហាសេដ្ឋិបិ ខោ វិហារមហំ សន្នេត្វា តថាគតស្ស ជេតវនំ បរិសនទិវសេ
បុត្តំ សព្ពាលម្ពាបដិមណ្ឌិតំ កត្វា អលង្កតបដិយត្តេហាវ បញ្ចហិ
កុមារសតេហិ សទ្ធិ បេសេសិ។ សោ សបរិវារោ បញ្ចវណ្ណាវត្ថុសមុជ្ឈលាទិ បញ្ច
ធជសតាទិ គហេត្វា ទសពលស្ស បុរតោ អហោសិ, តេសំ បច្ឆតោ
មហាសុភទ្ធា ចូឡសុភទ្ធាតិ ទ្វេ សេដ្ឋីដីតរោ បញ្ចហិ កុមារិកាសតេហិ សទ្ធិ
បុណ្ណាយដេ គហេត្វា និក្ខមីសុ, តាសំ បច្ឆតោ សេដ្ឋិភរិយា
សព្ពាលម្ពាបដិមណ្ឌិតា បញ្ចហិ មាតុកាមសតេហិ សទ្ធិ បុណ្ណាចាតិយោ

គហេត្វានិក្ខមិ, សព្វេសំ បច្ឆតោ មហាសេដ្ឋិ អហតវត្ថនិវត្តោ
អហតវត្ថនិវត្តោហវ បញ្ចហិ សេដ្ឋិសតេហិ សន្និ ភគវន្តំ អពុគ្គញ្ញំ។ ភគវា ឥមំ
ឧបាសកបរិសំ បុរតោ កត្វា មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវត្តោ អត្តនោ សរីរឫកាយ
សុវណ្ណាសសេកសិញ្ញានានិវិយ វនន្តរានិ កុរុមាណោ អនន្តាយ ពុទ្ធលីលាយ
អបរិមាណាយ ពុទ្ធសិរិយា ជេតវនវិហារំ ចារិសិ។

អថ នំ អនាថបិណ្ឌិកោ អាបុច្ឆិ - “កថាហំ, ភន្តេ, ឥមស្មីវិហារេ
បដិបជ្ជាមី”តិ? “តេន ហិ, កថាបតិ, ឥមំ វិហារំ អាគតានាគតស្ស
ចាតុទ្ធិសស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស បតិជ្ជាបេហី”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ មហាសេដ្ឋិ
សុវណ្ណភិក្ខុវំ អាទាយ ទសពលស្ស ហត្ថេ ឧទកំ ចាតេត្វា “ឥមំ ជេតវនវិហារំ
អាគតានាគតស្ស ចាតុទ្ធិសស្ស ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទម្មី”តិ អទាសិ។
សត្តាវិហារំ បដិគ្គហេត្វា អនុមោទនំ ករោត្តោ -

“សីតំ ឧណ្ហំ បដិហន្តិ, តតោ វាឡមិគានិ ច;
សរីសបេ ច មកសេ, សិសិវេ ចាបិ វុដ្ឋិយោ។

“តតោ វាតាតចោ យោរោ, សញ្ញាតោ បដិហញ្ញតិ;
លេណត្ថញ្ច សុខត្ថញ្ច, ឈាយិត្ថញ្ច វិបស្សិតុំ។

“វិហារទានំ សង្ឃស្ស, អគ្គំ ពុទ្ធន វណ្ណិតំ;
តស្មា ហិ បណ្ឌិតោ ចោសោ, សម្មស្សំ អត្តមត្តនោ។

“វិហារេ ការយេ រម្មេ, វាសយេត្ថ ពហុស្សតេ;
តេសំ អន្ធខា ចានញ្ច, វត្ថុសេនាសនានិ ច។

“ទទេយ្យ ឧដុក្ខតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;

តេ តស្ស ធម្មំ ទេសេន្តិ, សព្ពុត្តាបន្ធទនំ;

យំ សោ ធម្មំ ឥធម្មាយ, បរិនិព្វាតិ អនាសវោ"តិ។ (ចូឡវ. ២៩៥) -

វិហារានិសំសំ កថេសិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ ធុតិយទិវសតោ បដ្ឋាយ វិហារមហំ
អារតិ។ វិសាខាយ វិហារមហោ ចតុហិ មាសេហិ និដ្ឋិតោ, អនាថបិណ្ឌិកស្ស
បន វិហារមហោ នវហិ មាសេហិ និដ្ឋាសិ។ វិហារមហេបិ អដ្ឋារសេវ
កោដិយោ បរិច្ចាគំ អគម៌សុ។ ឥតិ ឯកស្មីយេវ វិហារេ ចតុបណ្ណាសកោដិសង្កំ
ធនំ បរិច្ចជិ។

អតីតេ បន វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ បុណ្ណសុមិត្តោ នាម សេដ្ឋិ
សុវណ្ណិដ្ឋកាសន្តារេន កិណិក្ខា តស្មីយេវ ហ្មនេ យោជនប្បមាលំ សង្ឃារមំ
កាវេសិ។ សិទិស្ស បន ភគវតោ កាលេ សិវិវឡោ នាម សេដ្ឋិ
សុវណ្ណាដាលសន្តារេន កិណិក្ខា តស្មីយេវ ហ្មនេ តិការុតប្បមាលំ សង្ឃារមំ
កាវេសិ។ វេស្សតុស្ស ភគវតោ កាលេ សោតិយោ នាម សេដ្ឋិ
សុវណ្ណាហតិបទសន្តារេន កិណិក្ខា តស្មីយេវ ហ្មនេ អឡយោជនប្បមាលំ
សង្ឃារមំ កាវេសិ។ កកុសន្ទស្ស ភគវតោ កាលេ អច្ចតោ នាម សេដ្ឋិ
សុវណ្ណិដ្ឋកាសន្តារេន កិណិក្ខា តស្មីយេវ ហ្មនេ ការុតប្បមាលំ សង្ឃារមំ
កាវេសិ។ កោណាគមនស្ស ភគវតោ កាលេ ឧត្តោ នាម សេដ្ឋិ
សុវណ្ណាកច្ចបសន្តារេន កិណិក្ខា តស្មីយេវ ហ្មនេ អឡការុតប្បមាលំ
សង្ឃារមំ កាវេសិ។ កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ សុមង្គលោ នាម សេដ្ឋិ
សុវណ្ណាយដ្ឋិសន្តារេន កិណិក្ខា តស្មីយេវ ហ្មនេ សោឡសករិសប្បមាលំ
សង្ឃារមំ កាវេសិ។ អម្ពាគំ បន ភគវតោ កាលេ អនាថបិណ្ឌិកោ នាម សេដ្ឋិ
កហាបណាកោដិសន្តារេន កិណិក្ខា តស្មីយេវ ហ្មនេ អដ្ឋករិសប្បមាលំ
សង្ឃារមំ កាវេសិ។ ឥទំ កិវ ហ្មនំ សព្ពុត្តានំ អវិជហិតជ្ជានមេវ។

ឥតិ មហាពោធិមណ្ឌោ សព្វញ្ញតប្បត្តិតោ យាវ មហាបរិនិព្វានមញ្ញា យស្មី
យស្មី ហនេ ភគវាវិហាសិ, ឥទំ សន្តិកេនិទានំ នាមាតិ វេទិតព្ពំ។

សន្តិកេនិទានកថា និដ្ឋិតា។

និទានកថា និដ្ឋិតា។

ថេរាបទានំ

១. ពុទ្ធវគ្គោ

អព្ពន្ធនិទានវណ្ណានា

៥.

“អថ ពុទ្ធាបទានានិ, សុណាថ សុទ្ធមានសា;
តីសចារមិសម្បណ្ណា, ធម្មរាជា អសន្ធិយា”តិ។ -

ឯត្ថ អថាតិ អធិការន្តរបទស្សនត្ថេ និចាតបទំ,
វិភត្តិយុត្តាយុត្តនិចាតទ្វយេសុ វិភត្តិយុត្តនិចាតបទំ។ អថ វា -

“អធិការេ មង្គលេ ចេវ, និប្បន្នត្ថវធារណេ;
អនន្តរេបកមនេ, អថ-សន្នេ បវត្តតិ”។

តថា ហិ -

“អធិកិច្ចំ អធិដ្ឋានំ, អធិអត្ថំ វិភាសតិ;
សេដ្ឋជេដ្ឋកកាវេន, អធិការោ វិជីយតេ”តិ។ -

វុត្តត្តា ពុទ្ធានំ សមត្ថីសចារមិធម្មានំ អធិកិច្ចតោ, សេដ្ឋជេដ្ឋតោ អធិការជ្ជន
អថ-សន្តេន យុត្តមបទានានីតិ។ តិវិជពោធិសត្តានំ បូជាមង្គលសភាវតោ
“បូជា ច បូជនេយ្យានំ, ឯតំ មង្គលមុត្តម”ន្តិ វចនតោ (ខុ. ចា. ៥.៣; សុ. និ. ២៦២)
មង្គលជ្ជន អថ-សន្តេន យុត្តមបទានានីតិ។ ពុទ្ធានំ ភកវន្តានំ សម្មត្តិកិច្ចស្ស
អរហត្តមគ្គេន និប្បន្នតោ និប្បន្នជ្ជន អថ-សន្តេន យុត្តមបទានានីតិ។ ពុទ្ធានំ
អរហត្តមគ្គាធិកុសលតោ អញ្ញាគុសលានំ អភាវតោ អវជារណាជ្ជន
និវារណាជ្ជន អថ-សន្តេន យុត្តមបទានានីតិ។ ខុទ្ទកចាប្បសង្កហានន្តរំ
សង្កហិតន្តិ អនន្តរជ្ជន អថ-សន្តេន យុត្តមបទានានីតិ។ តតោ ខុទ្ទកចាប្បតោ
បដ្ឋាយាតិ អបគមនជ្ជន អថ-សន្តេន យុត្តមបទានានីតិ។

ពុទ្ធាតិ ឯតុ ពុជ្ឈីតា សច្ចានីតិ ពុទ្ធា, ពោធិតោ បដាយាតិ ពុទ្ធា,
សត្តញ្ញតាយ ពុទ្ធា, សត្តនស្សវិតាយ ពុទ្ធា, អនញ្ញនេយ្យតាយ ពុទ្ធា,
វិសិវិតាយ ពុទ្ធា, វិណាសវសង្ខាតេន ពុទ្ធា, និរុបក្កិលេសសង្ខាតេន ពុទ្ធា,
បព្ពដ្ឋាសង្ខាតេន ពុទ្ធា, អនុតិយជ្ជន ពុទ្ធា, តណ្ហាបហានជ្ជន ពុទ្ធា,
ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ពុទ្ធា, ឯកោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិ អភិសម្ពុទ្ធាតិ
ពុទ្ធា, អពុទ្ធវិហតត្តា ពុទ្ធិបដិលាភា ពុទ្ធា, ពុទ្ធិ ពុទ្ធិ ពោធាតិ អនត្តន្តរមេតំ។
យថា នីលាធិវណ្ណាយោគតោ បដោ “នីលោ បដោ, រត្នោ បដោ”តិ វុច្ចតិ, ឯវំ
ពុទ្ធកុណាយោគតោ ពុទ្ធា។ អថ វា “ពោធិ”វុច្ចតិ ចតុសុ មគ្គេសុ ញ្ញាណំ, តេន
ញ្ញាណេន សកលទិយឱ្យសហស្សកិលេសាវិគលោ ខេបេត្វា
និព្ពានាធិគមនតោ ញ្ញាណំ “ពោធិ”តិ វុច្ចតិ។ តេន សម្មយុត្តោ សមង្គីបុគ្គលោ
ពុទ្ធា។ តេនេវ ញ្ញាណេន បច្ចេកពុទ្ធាបិ សត្តកិលេសេ ខេបេត្វា
និព្ពានមធិគច្ឆតិ។ ពុទ្ធានំ បន ចតុសុ អសង្ខៀយ្យេសុ កប្បសតសហស្សេសុ ច
ចារមិយោ បូរេត្វា ពោធិញ្ញាណស្សាធិគតត្តា ច
ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញ្ញាណមហាករុណាសមាបត្តិញ្ញាណយមកថាធិហ៍រ

ព្រាណសព្ពញ្ញតព្រាណ-

អនាវរណាអាសយានុសយាទិអសាធារណព្រាណានំ សមធិគតត្តា ច
ឯកាយបិ ធម្មទេសនាយ អសង្ខ័យ្យសត្តនិកាយេ ធម្មាមតំ ចាយេត្វា
និព្ពានស្ស ចាបនតោ ច តទេវ ព្រាណំ ពុទ្ធានមេវាធិកការតោ តេសមេវ
សម្ពុទ្ធានំ អបទានំ ការណំ ពុទ្ធាបទានំ។ តញ្ញិ ធុរិដំ កុសលាកុសលវសេន។
បច្ឆេកពុទ្ធា បន ន តថា កាតុំ សមត្ថា, អន្ធាធិបច្ចយទាយកានំ សង្កហំ
ករោន្តាបិ -

“ឥច្ឆិតំ បត្តិតំ តុយ្ហំ, ឱប្បមេវ សមិជ្ឈតុ;
បូរេន្តុ ចិត្តសង្កប្បា, ចន្ទោ បន្ទរសោ យថា។

“ឥច្ឆិតំ បត្តិតំ តុយ្ហំ, ឱប្បមេវ សមិជ្ឈតុ;
បូរេន្តុ ចិត្តសង្កប្បា, មណី ជោតិរសោ យថា”តិ។ (ធិ. និ. អដ្ឋ. ២.៩៥
បុព្វបទិស្សយសម្មត្តិកថា; អ. និ. អដ្ឋ. ១.១.១៩២; ធរ. ប. អដ្ឋ.
១.សាមាវតីវត្ថុ) -

ឥមាហិ ធ្វើហិយេវ គាថាហិ ធម្មំ ទេសេន្តិ។ ទេសេន្តាបិ អសង្ខ័យ្យសត្តនិកាយេ
ពោធជតុំ ន សក្កណន្តិ, តស្មា ន សព្ពញ្ញពុទ្ធសទិសា ហុត្វា ចាជិឯក្កំ វិសុំ ពុទ្ធាតិ
បច្ឆេកពុទ្ធា។ តេសំ អបទានំ ការណំ បច្ឆេកពុទ្ធាបទានំ។

ចិរំ បិតាតិ ថេរា។ អថ វា ចិរតរសីលាចារមន្តវាធិគុណេហិ យុត្តាតិ ថេរា។
អថ វា ចិរវរសីលសមាធិបញ្ញាវិមុត្តិវិមុត្តិព្រាណានុស្សនគុណេហិ យុត្តាតិ
ថេរា។ អថ វា ចិរតរសម្ព័ន្ធតបណីតានុត្តរសន្តិនិព្ពានមធិគតាតិ ថេរា, ថេរានំ
អបទានានិ ថេរាបទានានិ។ តថា តាធិគុណេហិ យុត្តាតិ ថេរី, ថេរីនំ អបទានានិ

ថើបធានានិ។ តេសុ ពុទ្ធាបទានេ បញ្ចេវ អបធានានិ, បញ្ចេវ សុត្តន្តា។ តេនាហុ
ចោរាណា -

“បញ្ចេវ អបធានានិ, បញ្ចេវ សុត្តានិ យស្ស ច;
ឥទំ ពុទ្ធាបទានន្តិ, បឋមំ អនុលោមតោ”តិ។

បច្ចេកពុទ្ធាបទានេបិ បញ្ចេវ អបធានានិ, បញ្ចេវ សុត្តន្តា។ តេនាហុ
ចោរាណា -

“បញ្ចេវ អបធានានិ, បញ្ចេវ សុត្តានិ យស្ស ច;
ឥទំ បច្ចេកពុទ្ធាបទានន្តិ, ធុតិយំ អនុលោមតោ”តិ។

ថេរាបទានេសុ ធនាធិកបញ្ចសតាបទានានិ, វគ្គតោ ឯកបញ្ញាស វគ្គា។
តេនាហុ ចោរាណា -

“បញ្ចសតទសបទានានិ, ឯកបញ្ញាស វគ្គតោ;
ឥទំ ថេរាបទានន្តិ, តតិយំ អនុលោមតោ”តិ។

ថើអបទានេសុ ចត្តាលីសំ អបធានានិ, វគ្គតោ ចតុរោ វគ្គា។ តេនាហុ
ចោរាណា -

“ចត្តាលីសំបទានានិ, ចតុវគ្គានិ យស្ស ច;
ឥទំ ថើបទានន្តិ, ចតុត្ថំ អនុលោមតោ”តិ។

អបទានន្តិ ឯត្ថ អបទាន-សន្តោ
ការណាគហរាអបគមនបដិចាជិអក្កោសនាធិសុ ធិស្សតិ។ តថា ហិ ឯស
“ខត្តិយានំ អបទានំ, ព្រាហ្មណានំ អបទាន”ន្តិអាធិសុ ការណោ ធិស្សតិ,

ខត្តិយានំ ការណំ ព្រាហ្មណានំ ការណាត្ថិ អត្ថោ។ “ឧចាសកានំ
អបទាន”តិអាទិសុ គហលោ ទិស្សតិ, សំសុដ្ឋ គហណាត្ថិ អត្ថោ។ “វាលិជានំ
អបទានំ, សុទ្ធានំ អបទាន”តិអាទិសុ អបគមនេ ទិស្សតិ, តតោ តតោ តេសំ
អបគមនត្ថិ អត្ថោ។ “បិណ្ឌាចាតិកោ ភិក្ខុ សបទានចារវសេន បិណ្ឌាយ
ចរតី”តិអាទិសុ បដិចាជិយា ទិស្សតិ, យវបដិចាជិយា ចរតីតិ អត្ថោ។
“អបគតា ឥមេ សាមញ្ញា, អបគតា ឥមេ ព្រហ្មញ្ញាតិ អបទានេតី”តិអាទិសុ
អក្កោសនេ ទិស្សតិ, អក្កោសតិ បរិភាសតីតិ អត្ថោ។ ឥធម បន ការណេ
ទិស្សតិ។ តស្មា ពុទ្ធានំ អបទានានិ ពុទ្ធាបទានិ, ពុទ្ធការណានីតិ អត្ថោ។
គង្គាវាលុ កូបមាណំ អនេកេសំ ពុទ្ធានំ ទានចារមិតាទិសមត្ថិសចារមិតា
ការណាត្ថិ ទដ្ឋព្វំ។ អថ អធិការាទិសុ យុត្តអបទានានិ សុទ្ធមានសា សុណាថាតិ
សម្ពុទ្ធា។

តត្ថ សុទ្ធមានសាតិ អវហត្ថមគ្គញ្ញាលោន ទិយឡកិលេសសហស្សំ
ខេបេត្វា បិតត្ថា សុទ្ធមានសា បរិសុទ្ធិចិត្តា សុទ្ធហធម្មា បញ្ចសតា ឱណាសវា
ឥមស្មី ធម្មសកាយេ សន្និសិទ្ធា សុណាថ, ឱហិតសោតា មនសិ ករោថាតិ
អត្ថោ។

ឯត្ថ បន “អបទានានិ”តិ អវត្ថា
បច្ចេកពុទ្ធាបទានេវាបទានេវីអបទានេសុ វិជ្ជមានេសុបិ “អថ
ពុទ្ធាបទានានិ”តិ វចនំ
ខន្ធយមកអាយតនធាតុសច្ចសង្ខារអនុសយយមកេសុ វិជ្ជមានេសុបិ
បទានវសេន អាទិវសេន ច “មូលយមក”ត្ថិ វចនំ វិយ,
តេរសសង្ឃាទិសេសទ្វេអនិយតតិសនិស្សគ្គិយេសុ វិជ្ជមានេសុបិ បទានវសេន

អាធិវរសេន ច “ចារាជិកកណ្តោរ” តិ វចនំវិយ ច ឥធាបិ បធានវសេន
អាធិវរសេន ច វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ភំ។

“សម្មាសម្ពុទ្ធាបធានាធិ” តិ វុត្តព្ភេ “វុត្តោកមោ... បេ... បញ្ចវិទំ និវុត្ត” តិ
និវុត្តនិយេន វា “តេសុ វុទ្ធិលោចាគមវិការវិបរីតាទេសា ចា” តិ សុត្តន វា
តតិយត្ថវាចកស្ស សម្មាតិនិចាតបទស្ស, សយំសទ្ធត្ថវាចកស្ស ស-
ន្តិឧបសគ្គបទស្ស ច លោបំ កត្វា កិតន្តវាចីពុទ្ធសទ្ធមេវ គហេត្វា
គាថាពន្ធសុខត្ថំ “ពុទ្ធាបធានាធិ” តិ វុត្តំ។ តស្មា សម្មាសម្ពុទ្ធាបធានាធិ អត្ថោ។

ឥតិ វិសុទ្ធជនវិលាសិនិយា អបធាន-អដ្ឋកថាយ

អព្ពន្ធនិធានវុត្តោនា និដ្ឋិតា។

១. ពុទ្ធអបធានវុត្តោនា

ឥធានិ អព្ពន្ធនិធានានន្តរំ អបធានដ្ឋកថំ កថេតុកាមោ -

“សបធានំ អបធានំ, វិចិត្រនយទេសនំ;
យំ ខុទ្ទកនិកាយស្មី, សង្គាយីសុ មហោសយោ;
តស្ស ធានិ អនុប្បត្តោ, អត្ថសំវុត្តោនាក្កមោ” តិ។

តត្ថ យំ អបធានំ តាវ “សកលំ ពុទ្ធវចនំ ឯកវិមុត្តិវស” តិ វុត្តត្ថា ឯកវសេ
សង្កហំ គច្ឆតិ, ធម្មវិនយវសេន ទិធាសង្កហោ ធម្មេ សង្កហំ គច្ឆតិ,
បឋមមជ្ឈិមបដិមពុទ្ធវចនេសុ មជ្ឈិមពុទ្ធវចនេ សង្កហំ គច្ឆតិ,
វិនយាភិធម្មសុត្តន្តបិដកេសុ សុត្តន្តបិដកេ សង្កហំ គច្ឆតិ,
ធីយនិកាយមជ្ឈិមសំយុត្តអង្គត្រូវខុទ្ទកនិកាយេសុ បញ្ចសុ ខុទ្ទកនិកាយេ

សង្គហំ កច្ចតិ, សុត្តំ កេយ្យំ វេយ្យាករណំ កាថា ឧទានំ ឥតិវុត្តកំ ជាតកំ
អព្ពតធម្មំ វេទល្លន្តិនវសុ សាសនឆ្នើសុ កាថាយ សង្គហិតំ។

“ឆ្ងាសីតិ ពុទ្ធតោ គណ្ហី, ទ្វេសហស្សនិ ភិក្ខុតោ;
ចតុរាសីតិសហស្សនិ, យេមេ ធម្មា បវត្តិនោ” តិ។ -

ឯវំ វុត្តចតុរាសីតិសហស្សធម្មក្ខន្ធន្តេសុ កតិបយធម្មក្ខន្ធសង្គហិតំ ហោតីតិ។

ឥទានិ តំ អបទានំ ទស្សន្តោ “**តីសចារមិសម្បុណ្ណា, ធម្មរាជា អសង្ខិយា**” តិ
អាហា។ តត្ថ ទសចារមិការៗ បច្ឆិមមជ្ឈិមុក្កជ្ជវសេន
ទសចារមិទសឧបចារមិទសបរមត្ថចារមិនំ វសេន សមត្តីសចារមី។ តាហិ
សំសុដ្ឋ បុណ្ណា សម្បុណ្ណា សមន្នាគតា សមន្តីភូតា អជ្ឈាបន្នា សំយុត្តាតិ
តីសចារមិសម្បុណ្ណា។ សកលលោកត្តយវាសិនេ សត្តនិកាយេ
មេត្តាករុណាមុទិតាឧបេក្ខាសម្ពាសនាហិ ចតុហិ ព្រហ្មវិហារសមាបត្តិហិ វា
ជលសមាបត្តិវិហារេន វា ឯកចិត្តភារេន អត្តនោ ច កាយេ វស្សេន្តិ
អល្លិយាបេន្តិ រាជានោ, ធម្មេន រាជានោ **ធម្មរាជា**, ឥត្ថម្ភតា ពុទ្ធា។ ទសសតំ
សហស្សំ ទសសហស្សំ សតសហស្សំ ទសសតសហស្សំ កោដិ បកោដិ
កោដិប្បកោដិ នហុតំ និន្ទហុតំ អក្ខោភិណ្ឌំ ពិន្ទុ អព្ពទំ និវត្តទំ អហហំ អពតំ
អជជំ សោគន្ធិកំ ឧប្បលំ កុមុទំ បុណ្ណារិកំ បទុមំ កថានំ មហាកថានំ
អសង្ខ័យ្យានំ វសេន **អសង្ខិយា** សម្ពាសនា ធម្មរាជានោ អតីតាវិគតា និរុទ្ធា
អព្ពត្តំ គតាតិ អធិប្បាយោ។

៦. តេសុ អតីតពុទ្ធន្តេសុ កតាធិការញា អត្តនា ពោធិសត្តភូតេន
ចក្កវត្តិវញ្ញា ហុត្វា កតសម្ពាសនា អាណន្ទត្ថេន បុដ្ឋោ ភគវា “**សម្មោធិ**
ពុទ្ធសេដ្ឋាន” ត្ថិអាធិមាហា។ ភោ អាណន្ទ, មម អបទានំ សុណោហិតិ

អធិប្បាយោ។ អាណន្ត, អហំ បុព្វេ ពោធិសម្ភារបូរណកាលេ ចក្កវត្តិរាជា ហុត្វា
សេដ្ឋានំ បសដ្ឋានំ បដិវិទូចតុសច្ចានំ ពុទ្ធានំ សម្ពោធិ ចតុសច្ចមគ្គញ្ញាណំ
សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ វា សិរសា អភិវាទយេតិ សម្ពុទ្ធា។ សសង្ឃ
សាវកសង្ឃសហិតេ លោកនាយកេ លោកជេដ្ឋេ ពុទ្ធនិ ធនហិ អង្គលីហិ
ឧកោហិ ហត្ថបុរេហិ នមស្សិត្វា វន្តិត្វា សិរសា សីសេន អភិវាទយេ អាទរេន
ថោមនំ កត្វា បណាមំ ករោមីតិ អត្ថោ។

៧. យាវតា ពុទ្ធខេត្តស្វតិ ធនសហស្សចក្កវាឡេសុ ពុទ្ធខេត្តសុ,
អាគាសដ្ឋា អាគាសគតា, ភូមដ្ឋា ភូមិគលគតា, វេជ្ជវិយាទយោ សត្ត រតនា
អសន្ធិយា សន្ធិរហិតា, យាវតា យត្តកា, វិជ្ជន្តិ។ តានិ សញ្ញានិ មនសា ចិត្តេន
សមាហរេ, សំសុដ្ឋ ចិត្តេន អធិដ្ឋហិត្វា អាហរិស្សមីតិ អត្ថោ, មម ចាសាទស្ស
សាមន្តា វាសី ករោមីតិ អត្ថោ។

៨. តត្ថ រូបិយភូមិយន្តិ តស្មី អនេកភូមិម្ហិ ចាសាទេ រូបិយមយំ រជតមយំ
ភូមិ និម្មិតន្តិ អត្ថោ។ អហំ រតនមយំ សត្តហិ រតនេហិ និម្មិតំ
អនេកសតភូមិកំ ចាសាទំ ឧត្តំ ឧត្តតំ នកមុគ្គតំ អាគាសេ ជោតមាទំ
មាបយិន្តិ អត្ថោ។

៩. តមេវ ចាសាទំ វណ្ណោត្តោ “វិចិត្តបម្ភ” ឡាទិមាហា។ វិចិត្តហិ អនេកេហិ
មសារគល្លាទិវណ្ណហិ ជម្ពេហិ ឧស្សាបិតំ សុកតំ សុដ្ឋ កតំ លក្ខណយុត្តំ
អាហោបរិណាហាវសេន សុដ្ឋ វិភត្តំ អនេកកោដិសតគ្យនតោរណានិម្មិតត្តា
មហារហំ។ បុនបិ កី វិសិដ្ឋំ? កនកមយសង្ឃជំ សុវណ្ណហិ
កតតុលាសង្ឃាជវលយេហិ យុត្តំ, តត្ថ ឧស្សាបិតកោត្តេហិ ច ជត្តេហិ ច
មណ្ឌិតំ សោភិតំ ចាសាទន្តិ សម្ពុទ្ធា។

១០. បុណ្យ ចាសាទស្សៈ សោកំ វណ្ណោត្តោ “បឋមា វេជ្ជរិយា
ភូមិ” ត្បាទិមាហា។ តស្ស អនេកសតភូមិចាសាទស្ស សុភា ឥដ្ឋា កន្តា មនាចា
អត្តសមា វលាហកបដលសទិសា វិមលា និម្មលា វេជ្ជរិយមណីមយា
នីលវណ្ណា បឋមា ភូមិ អហោសីតិ អត្តោ។ ជលជនឡិនបទុមេហិ អាភិណ្ណា
សមន្តិភូតា វរាយ ឧត្តមាយ កញ្ចានភូមិយា សុវណ្ណភូមិយា វ សោភតីតិ អត្តោ។

១១. តស្សៈ ចាសាទស្ស កាចិ ភូមិ បវាឡំសា បវាឡកោដ្ឋាសា
បវាឡវណ្ណា, កាចិ ភូមិ លោហិតកា លោហិតវណ្ណា, កាចិ ភូមិ សុភា
មនោហរា ឥន្ទគោបកវណ្ណាកា វស្មិយោ និច្ឆរមាណា, កាចិ ភូមិ ទស ទិសា
ឱកាសតីតិ អត្តោ។

១២. តស្មីយេវ ចាសាទេ និយ្យហា និគ្គតបមុខសាលា ច សុវិភត្តា សុដ្ឋ
វិភត្តា កោដ្ឋាសតោ វិសុំ វិសុំ កតា សីហាបញ្ញា សីហាទ្វារា ច។ ចតុរោ
វេទិកាតិ ចតុហិ វេទិការលយេហិ ជាលកវាដេហិ ច មនោរមា
មនអល្លិយនកា គន្ធាវេជ្ជា គន្ធាមា ច ឱលម្ពន្តីតិ អត្តោ។

១៣. តស្មីយេវ ចាសាទេ សត្តវតនភូសិតា សត្តវតនេហិ សោភិតា
ក្ខជាតារា។ កី ភូតា? នីលា នីលវណ្ណា, បីតា បីតវណ្ណា សុវណ្ណវណ្ណា,
លោហិតកា លោហិតកវណ្ណា វត្តវណ្ណា, ឱនាតា ឱនាតវណ្ណា សេតវណ្ណា,
សុទ្ធកាឡកា អមិស្សកាឡវណ្ណា, ក្ខជាតារវរុបេតា ក្ខជាតារវរេហិ
កណ្តិកក្ខជាតារវរេហិ ឧបេតោ សមន្តាគតោ សោ ចាសាទោតិ អត្តោ។

១៤. តស្មីយេវ ចាសាទេ ឱលោកមយា ឧទ្ធម្មខា បទុមា សុបុប្ផិតា បទុមា
សោភន្តិ, សីហាព្យគ្សាទីហិ វាឡមិគគលោហិ ច
ហំសកោព្វាមយូរាទិបក្ខិសមូហេហិ ច សោភិតោ សោ ចាសាទោតិ អត្តោ។

អតិធានា ហុត្វា នកមុត្តតត្តា នក្ខត្តតាវកាហិ អាកិណ្ណោ ចន្ទសូរេហិ
ចន្ទសូរិយរូបេហិ ច មណ្ឌិតោ សោ ចាសាទោតិ អត្ថោ។

១៥. សោ ឯវ ចក្កវត្ថិស្ស ចាសាទោ ហេមជាលេន សុវណ្ណជាលេន សញ្ញា,
សោណ្ណកិដ្ឋណិកាយុតោ សុវណ្ណកិដ្ឋណិកជាលេហិ យុតោ សមន្មាគតោតិ
អត្ថោ។ មនោរមា មនល្លិយនកា សោណ្ណាមាលា សុវណ្ណាបុប្ផបន្តិយោ
វាតវេគេន វាតប្បហារេន កូជន្តិ សន្តំ ករោន្តិ អត្ថោ។

១៦. មញ្ជេដ្ឋកំ មញ្ជិដ្ឋវណ្ណំ, លោហិតកំ លោហិតវណ្ណំ, បីតកំ បីតវណ្ណំ,
ហិរិបិញ្ញំ ជម្ពោននសុវណ្ណវណ្ណំ បញ្ញាវណ្ណញ្ច ធំ ធានាវង្កេហិ អនេកេហិ
វណ្ណេហិ, សម្បីតំ រញ្ជិតំ ធំ, ឧស្សិតំ តស្មី ចាសាទេ ឧស្សបិតំ។ ធរណីនីតិ
លិដ្ឋិវិបល្លាសវសេន វុត្តំ, ធរណាលាយុត្ថោ សោ ចាសាទោតិ អត្ថោ។

១៧. តស្មី ចាសាទេ អត្ថរណាទយោ វណ្ណោន្តោ “ន នំ ពហូ” ត្យាទិមាហ។
តត្ថ នំ ចាសាទំ ពហូហិ អវិជ្ជមានំ នាម នត្ថិតិ អត្ថោ, ធានាសយនវិចិត្តា
អនេកេហិ អត្ថរណេហិ វិចិត្តា សោភិតា មញ្ចប័ថាទិសយនា អនេកសតា
អនេកសតសង្ខ្យា, កី ភូតា? ដលីកា ដលីកមណីមយា ដលីកាហិ កតា,
រជតាមយា រជតេហិ កតា, មណីមយា នីលមណីហិ កតា, លោហិតផ្កា
រត្នជាតិមណីហិ កតា, មសាវគល្លមយា កពរវណ្ណមណីហិ កតា,
សណ្ឋាកាសិកសន្តតា សណ្ឋេហិ សុខុមេហិ កាសិកវត្ថេហិ អត្ថតា។

១៨. ចារុវាតិ ចារុវណា។ កីទិសា? កម្ពលា លោមសុត្ថេហិ កតា, ធុក្ខលា
ធុក្ខលបដេហិ កតា, ជីនា ជីនបដេហិ កតា, បត្តុណ្ណា បត្តុណ្ណាទេសេ
ជាតបដេហិ កតា, បណ្ណា បណ្ណាវណ្ណា, វិចិត្តត្ថវណ្ណំ អនេកេហិ អត្ថរណេហិ
ចារុវណេហិ ច វិចិត្តំ, សព្ពំ សយនំ, មនសា ចិត្តេន, អហំ បញ្ញាបេសិន្តិ អត្ថោ។

១៩. តទៅ ចាសាធំ វ័ល្លោត្តោ “តាសុ តាស្វេរ ភូមីសូ” តិអាទិមាហ។ តត្ថ
រតនកូដលង្គតត្ថិ រតនមយ កូដេហិ រតនកណ្ឌិកាហិ អលង្គតំ សោភិតតត្ថិ
អត្ថោ។ មណីវេរោចនា ឧក្កាតិ វេរោចនមណីហិ រត្ថមណីហិ កតា, ឧក្កា
ធន្តាបដិចា។ ធារយន្តា សុតិដ្ឋវេតិ អាគាសេ សុដ្ឋ ធារយន្តា គណ្ឌាត្តា
អនេកសតជនា សុដ្ឋ តិដ្ឋត្ថិ អត្ថោ។

២០. បុន តទៅ ចាសាធំ វ័ល្លោត្តោ “សោភន្តិ ឯសិកាជម្ពា” តិអាទិមាហ។
តត្ថ ឯសិកាជម្ពា នាម នករទ្វារេ សោភនត្ថាយ និខាតា ជម្ពា, សុភា ឥដ្ឋា,
កញ្ចនតោរណា សុវណ្ណមយា, ជម្ពាននា ជម្ពាននសុវណ្ណមយា ច, សាវមយា
ខនិរុក្ខសាវមយា ច រជតមយា ច តោរណា សោភន្តិ, ឯសិកា ច តោរណា ច
តំ ចាសាធំ សោភយន្តិ អត្ថោ។

២១. តស្មី ចាសាធំ សុវិភត្តា អនេកា សន្ធិ កវាដេហិ ច អគ្គឡេហិ ច
ចិត្តិតា សោភិតា សន្ធិបរិក្ខេបា សោភយន្តិ អត្ថោ, ឧភតោតិ តស្ស
ចាសាធំស្ស ឧភោសុ បស្សេសុ, បុណ្ណាយដា អនេកេហិ បទុមេហិ អនេកេហិ ច
ឧប្បលេហិ, សំយុតា បុណ្ណា តំ ចាសាធំ សោភយន្តិ អត្ថោ។

២២-២៣. ឯវំ ចាសាធំស្ស សោភំ វ័ល្លោត្តា រតនមយំ ចាសាធំព្វា
សក្ការសម្មានព្វា បកាសេត្តោ “អតីតេ សព្ពពុទ្ធវា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ
អតីតេតិ អតិក្កន្តេវិតតេ កាលេ ជាតេ ភូតេ, សសឡេ
សាវកសម្មហាសហិតេ, សព្ពេ លោកនាយកេ ពុទ្ធសភាវេន បកតិវ័ល្លោន
រូបេន សណ្ឋានេន ច, សសាវកេ សាវកសហិតេ, ពុទ្ធនិម្មិតិច្ឆា យេន ទ្វារេន
ចាសាធំ បរិសិតត្តោ ហោតិ, តេន ទ្វារេន បរិសិត្វា សសាវកា សព្ពេ ពុទ្ធវា
សព្ពសោណ្ឌមយេ សកលសុវណ្ណមយេ, បីវេ និសិដ្ឋា អរិយមណ្ឌលា
អរិយសម្មហា អហោសុត្ថិ អត្ថោ។

២៤-២៥. ឯតវហិ វត្តមាន កាលេ អនុត្តរា ឧត្តរិវហិតា យេ ច ពុទ្ធា អត្ថិ
សិរីជ្ជន្តិ, តេ ច បច្ចេកពុទ្ធនុ អនេកសតេ សយម្ហូ សយមេវ ភូតេ
អញ្ញាចរិយវហិតេ, អបរាជិតេ ខន្ធកិលេសាភិសង្ការមច្ចុនេវ បុត្តមាវហិ
អបរាជិតេ, ជយមាបន្នេ សន្តប្បសិទ្ធិ អត្តោ។ ភវនំ មយ្ហំ ចាសាទំ អតីតកាលេ
ច វត្តមានកាលេ ច, សព្វេ ពុទ្ធា សមារុហំ សំ សុដ្ឋ អារុហីស្វតិ អត្តោ។

២៦. យេ ទិញ្ចា ទិវិ ភវា ទិញ្ចា នេវលោកេ ជាតា, យេ ច ពហូ កប្បវុត្តា អត្ថិ។
យេ ច មាណុសា មនុស្សេ ជាតា យេ ច ពហូ កប្បវុត្តា អត្ថិ, តតោ សត្តំ ទុស្សំ
សមាហន្តា សំ សុដ្ឋ អាហរិត្វា តេជីវរាជិ ការេត្វា តេ បច្ចេកពុទ្ធនុ តិចីវរេហិ
អន្ធានេមីតិ សម្ពុទ្ធា។

២៧. ឯវំ តិចីវរេហិ អន្ធានេត្វា ចារុចាបេត្វា តេសំ និសិទ្ធានំ បច្ចេកពុទ្ធានំ
សម្បន្នំ មធ្យំ ខន្ធនំ ខាទិតត្ថំ បូរាទិ កិញ្ចិ, មធ្យំ កោដ្ឋំ ភុញ្ញិតត្ថំ អាហារញ្ច, មធ្យំ
សាយនីយំ លេហនីយញ្ច, សម្បន្នំ មធ្យំ បិរិតតត្ថំ អដ្ឋចានញ្ច, កោជនំ ភុញ្ញិតតត្ថំ
អាហារញ្ច, សុភេ សុន្ទរេ មណីមយេ សេលមយេ បត្តេ សំ សុដ្ឋ បូរេត្វា អនាសី
បជិត្តហាបេសិទ្ធិ អត្តោ។

២៨. សព្វេ តេ អរិយមណ្ឌលា សព្វេ តេ អរិយសម្មហា, ទិព្ពចក្ខុ សមា
ហុត្វា មជ្ឈាតិ ទិព្ពចក្ខុសមន្តីនោ ហុត្វា មជ្ឈា កិលេសេហិ វហិតត្តា សិលិដ្ឋា
សោភមាណា ចីវរសំយុតា តិចីវរេហិ សមន្តីភូតា មធ្យសក្ខរាហិ ច តេលេន ច
មធ្យដាលីតេហិ ច បរមន្នេន ឧត្តមេន អន្នេន ច មយា តប្បិតា អប្បិតា
បរិប្បិតា អហេសុន្តិ អត្តោ។

២៩. តេ ឯវំ សន្តប្បិតា អរិយមណ្ឌលា រតនគត្តំ សត្តហិ រតនេហិ
និម្មិតគត្តំ គេហំ, បរិសិទ្ធា គុហាសយា គុហាយំ សយមាណា, កេសរីវ

កេសរសីហា ៩៩, មហាវបាឌ្ឍិ សយនេ អនគ្គេ មញ្ជោ, សីហសេយ្យមកប្បយុំ
យថា សីហោ មិគរាជា ធន្តិណបស្សេន សយន្តោ ចានេ ចាទំ អន្ធាឆាយ
ធន្តិណបាតំ សីសូបធានំ កត្វា វាមហតំ ឧដុកំ បេត្វា វាលធិ អន្តរសត្តិយំ
កត្វា និច្ចលោ សយតិ, វេ សេយ្យំ កប្បយុំ ករីសូតិ អត្ថោ។

៣០. តេ វេ សីហសេយ្យំ កប្បេត្វា សម្មជាតា សតិសម្មជញ្ញាសម្មដ្ឋា។
សមុដ្ឋាយ សំ សុដ្ឋ ឧដ្ឋហិត្វា សយនេ បល្លង្គមាភុជំ ឡុពុទ្ធាសនំ ករីសូតិ
អត្ថោ។

៣១. គោចរំ សព្ពពុទ្ធានន្តិ សព្ពេសំ អតីតានាគតានំ ពុទ្ធានំ គោចរំ
អារម្មណភូតំ ឈានតិសមប្បិតា ឈានតិយា សំ សុដ្ឋ អប្បិតា សមន្តីភូតា
អហេសុន្តិ អត្ថោ, អញ្ញោ ធម្មានិ ទេសេន្តិតិ តេសុ បច្ឆេកពុទ្ធសុ អញ្ញោ ឯកច្ឆេ
ធម្មេ ទេសេន្តិ, អញ្ញោ ឯកច្ឆេ ឥទ្ធិយា បឋមាទិជ្ឈានកិឡាយ កិឡន្តិ រមន្តិ។

៣២. អញ្ញោ ឯកច្ឆេ អភិញ្ញា បញ្ច អភិញ្ញាយោ វសិភាវិតា វសីករីសុ,
បញ្ចេសុ អភិញ្ញាសុ អារជ្ជនសមាបជ្ជនវុជ្ជានអធិជ្ជានបច្ឆវេក្ខណសម្ពាតាហិ
បញ្ចវសិតាហិ វសីភាវំ ឥតា គតា បត្តា អភិញ្ញាយោ, អប្បេន្តិ សមាបជ្ជន្តិ។
អញ្ញោ ឯកច្ឆេ អនេកសហស្សិយោវិកុព្ពនានិ ឯកោបិ ហុត្វា ពហុធា ហោតិ,
ពហុធាបិ ហុត្វា ឯកោ ហោតីតិ ឯវមាទិនិ ឥទ្ធិវិកុព្ពនានិ វិកុព្ពន្តិ ករោន្តិតិ
អត្ថោ។

៣៣. ពុទ្ធាបិ ពុទ្ធនិ វេ សន្និបតិ តេសុ បច្ឆេកពុទ្ធសុ សព្ពញ្ញតញ្ញាណស្ស
វិសយំ អារម្មណភូតំ បញ្ចំ ពុទ្ធា ពុទ្ធបុច្ឆន្តិតិ អត្ថោ។ តេ ពុទ្ធា អត្ថគម្ពីរតាយ
គម្ពីរំ និបុណំ សុខុមំ, ហានំ ការណំ, បញ្ញាយ វិនិពុជ្ឈវេ វិសេសេន
និវេសេសតោ ពុជ្ឈន្តិ។

៣៤. តទា មម ចាសាទេ សន្និបតិកា សាវកាបិ ពុទ្ធេ បញ្ចំ បុច្ឆន្តិ, ពុទ្ធា
សាវកេ សិស្សេ បញ្ចំ បុច្ឆន្តិ, តេ ពុទ្ធា ច សាវកា ច អញ្ញមញ្ញំ បញ្ចំ បុច្ឆិត្វា
អញ្ញមញ្ញំ ព្យាករោន្តិវិស្សន្នេន្តិ។

៣៥. បុន តេ សព្វេ ឯកតោ ទស្សន្តោ “ពុទ្ធា បច្ចេកពុទ្ធា ចា” តិអាទិមាហ។
តត្ថ ពុទ្ធា សម្មាសម្ពុទ្ធា, បច្ចេកពុទ្ធា ច សាវកា ច សិស្សា បរិចារកា
និស្សិតកា ឯតេ សព្វេ, សកាយ សកាយ រតិយា រមមាធា សល្លំធា មម
ចាសាទេ អភិរមន្តិកិ អត្ថោ។

៣៦. ឯវំ តស្មី វេជយន្តចាសាទេ បច្ចេកពុទ្ធានំ អាចារសម្បត្តិ ទស្សន្តោ
តទានិ អត្ថនោ អានុការំ ទស្សន្តោ សោ តិលោកវិជយោ ចក្កវត្តិរាជា “ធន្តា
តិជ្ជន្តុ រតនា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ រតនា សត្តរតនមយា, ធន្តា
កញ្ចាណវេជ្ជបន្តិកា សុវណ្ណាជាលេហិ ឡិលម្ពិតា តិជ្ជន្តុ។ មុត្តាជាលបរិក្ខិតា
មុត្តាជាលេហិ បរិវារិតា, សព្វេ ធន្តា មម មត្តកេ មុទ្ធនិ, ធាវេន្តតិ
ចិន្តិតមត្តយេវ ធន្តា ចាតុភូតា ហោន្តិកិ អត្ថោ។

៣៧. សោណ្ណាតារកចិត្តិតា សុវណ្ណាតារកាហិ ទទ្ទល្លមាធា ចេលវិតានា
កវន្តុ និព្ពត្តន្តុ។ វិចិត្តា អនេកវណ្ណា, មល្យវិតតា បុប្ផបត្តជា, សព្វេ
អនេកវិតានា, មត្តកេ និសីទនជ្ជានស្ស ឧបរិភាគេ ធាវេន្តតិ អត្ថោ។

៣៨-៤០. មល្យទាមេហិ អនេកសុគន្ធបុប្ផទាមេហិ វិតតា បរិកិណ្ណា,
គន្ធទាមេហិ ចន្ទនកុដ្តមតគរាទិសុគន្ធទាមេហិ, សោភិតា ចោក្ខវណ្ណំ តិ
សម្ពន្ធា។ ទុស្សទាមេហិ បត្តល្លាជីនាទិអនគ្សទុស្សទាមេហិ, បរិកិណ្ណា
សត្តរតនទាមេហិ ភូសិតា អលដ្ឋតា ចោក្ខវណ្ណំ, បុច្ឆាភិកិណ្ណា
ចម្បកសឡលសោគន្ធិកាទិសុគន្ធបុប្ផហិ អភិកិណ្ណា សុដ្ឋវិចិត្តា សោភិតា។

បុនបិ កី ភូតា ចោត្តរណី? សុរភិគន្ធសុគន្ធហិ ភូសិតា វាសិតា។ សមន្តតោ
គន្ធបញ្ចុដ្តលលង្គតា បញ្ចហិ អង្គុលេហិ លិម្បិតគន្ធហិ អលង្គតា,
ហេមច្ឆនននាទិតា សុវណ្ណានននេហិ សុវណ្ណាវិតានេហិ នាទិតា, ចាសាទស្ស
ចាតុទ្ធិសា ចោត្តរណីយោ បទុមេហិ ច ឧប្បលេហិ ច សុដ្ឋសន្តតា បត្តជា
សុវណ្ណារូបេ សុវណ្ណាវណ្ណា, ខាយន្ត, បន្ទុវេណារជុត្តតា បទុមវេណាហិ ធូលីហិ ច
អាកិណ្ណា ចោត្តរណីយោ សោភន្តតិ អត្ថោ។

៤០. មម វេជយន្តចាសាទស្ស សមន្តតោ ចាទចា ចម្បកាទយោ រុក្ខា សព្វេ
បុប្ផន្ត ឯតេ បុប្ផរុក្ខា។ សយមេវ បុច្ឆា មុញ្ញាតាវិកឡិតា គន្ធា ភវនំ ឌីកិរុំ,
ឌីកិណ្ណា ចាសាទស្ស ឧបរិ ករោន្តតិ អត្ថោ។

៤២. តត្ថ តស្មី មម វេជយន្តចាសាទេ សិទិនោ មយូរា នច្ឆន្ត, ទិព្វហំសា
នេវតាហំសា, បក្ខុជវេ សទ្ធិំ ករោន្ត, ករិកា ច មជ្ជសន្តា កោកិលា កាយន្ត
គីតវាគ្យំ ករោន្ត, អបវេ អនុត្តា ច ទិជសង្ឃា បក្ខុនោ សមូហា ចាសាទស្ស
សមន្តតោ មជ្ជវរំ វរ្ម័ន្តតិ អត្ថោ។

៤៣. ចាសាទស្ស សមន្តតោ សព្វា អាតតិវិតតាទយោ ភេរិយោ វរ្ម័ន្ត
ហញ្ញន្ត, សព្វា តា អនេកតន្តិយោ វិណា វសន្ត សទ្ធិំ ករោន្ត, សព្វា
អនេកប្បកាវា សង្កិតិយោ ចាសាទស្ស សមន្តតោ វត្តន្ត បវត្តន្ត កាយន្តតិ
អត្ថោ។

៤៤-៥. យាវតា យត្តកេ ហ្មនេ ពុទ្ធខេត្តម្ហិ ទសសហស្សិចក្កវាឡេ តតោ
បវេ ចក្កវាឡេ, ជោតិសម្បជ្ជា បកាសម្បជ្ជា អច្ឆិជ្ជា មហាជ្ជា សមន្តតោ
រតនាមយា សត្តហិ រតនេហិ កតា ខចិតា សោណ្ឌាបល្លង្គា សុវណ្ណាបល្លង្គា
តិដ្ឋន្ត, ចាសាទស្ស សមន្តតោ ទីបរុក្ខា បទីបជារណា តេលរុក្ខា ជលន្ត,

បដិបេហិ បដ្ឋេលន្ត, ធនសហស្សិបរម្យា ធនសហស្សីនំ បរម្យា
ធនសហស្សិយោ ឯកបដ្ឋោតា ឯកបដិចារិយ កវន្ត ឧដ្ឋោតន្តតិ អត្ថោ។

៤៦. នច្ចគីតេសុ ធរកា គណិកា នច្ចត្ថិយោ ច លាសិកា មុខេន
សទ្ធការិកា ច ចាសាធស្ស សមន្តតោ នច្ចន្ត, អច្ឆរាគណា ទេវីត្ថិសមូហា
នច្ចន្ត, នាធាវដ្ឋា អនេកវណ្ណា នាធាវដ្ឋមណ្ឌលា ចាសាធស្ស សមន្តតោ នច្ចន្ត,
បទិស្សន្ត ចាកជា ហោន្តតិ អត្ថោ។

៤៧. តទា អហំ តិលោកវិជយោ នាម ចក្កវត្តិរាជា ហុត្វា
សកលចក្កវាឡេ ធុមគ្គេ រុក្ខគ្គេ បព្ពតគ្គេ ហិមវន្តចក្កវាឡេ បព្ពតាធីនំ អគ្គេ
សិន្ធូបព្ពតមុទ្ធនិ ច សព្ពជ្ជានេសុ វិចិត្តំ អនេកវណ្ណវិចិត្តំ បញ្ចវណ្ណិកំ
នីលបីតាធិបញ្ចវណ្ណំ សព្ពំ ធជជំ ឧស្សាបេមីតិ អត្ថោ។

៤៨. នរា លោកន្តរា នរា ច នាគលោកតោ នាគា ច ទេវលោកតោ គន្ធា
ច ទេវា ច សព្ពេ ឧបេន្ត ឧបគច្ឆន្ត, តេ នរាធមោ នមស្សន្តា មម នមក្ការំ ករោន្តា
បញ្ចលិកា កតហត្ថបុជា មម វេជយន្តំ ចាសាធិ បរិវារយុន្តិ អត្ថោ។

៤៩. ឯវំ សោ តិលោកវិជយោ ចក្កវត្តិរាជា ចាសាធស្ស ច អត្តនោ ច
អាទុភារំ វណ្ណាត្វា ឥទានិ អត្តនា សម្បត្តិកតបុញ្ញជលំ សមាធបេន្តោ “យំ
កិញ្ចិ កុសលំ កម្ម”ន្តិអាធិមាហ។ យំ កិញ្ចិ កុសលកម្មសម្ពាទំ កិរិយំ កត្តព្ពំ
អត្ថិ, តំ សព្ពំ មម មយា កាយេន វា វាចាយ វា មនសា វា តីហិ ធូរេហិ កតំ
តិទសេ សុកតំ សុដ្ឋ កតំ, តាវតីសភវនេ ឧប្បជ្ឈនារហំ កតន្តិ អត្ថោ។

៥០. បុន សមាធបេន្តោ “យេ សត្តា សញ្ញិនោ”តិអាធិមាហ។ តត្ថ យេ សត្តា
មនុស្សា វា ទេវា វា ព្រហ្មានោ វា សញ្ញិនោ សញ្ញាសហិតា អត្ថិ, យេ ច សត្តា

អសញ្ញានោ សញ្ញាវហិតា អសញ្ញា សត្តា សន្តិ, តេ សព្វេ សត្តា មយ្ហំ មយា កតំ
បុញ្ញជលំ, ភាគី ភវន្តុ បុញ្ញវន្តា ហោន្តតិ អត្ថោ។

៥០. បុនបិ សមាធបេន្លោ ពោធិសត្ថោ “យេសំ កត”ន្តិអាទិមាហ។ មយា
កតំ បុញ្ញំ យេហិ នរោគគន្ធានេវេហិ សុវិទិតំ ញាតំ, តេសំ មយា ទិន្នំ
បុញ្ញជលំ, តស្មី មយា កតេ បុញ្ញេ ទិន្នការំ យេ នរោធយោ ន ជានន្តិ, ទេវា គន្ធា
តេសំ តំ និវេទយុំ អាហេចយុន្តិ អត្ថោ។

៥២. សព្វលោកម្ហិ យេ សត្តា អាហារនិស្សិតា ជីវន្តិ, តេ សព្វេ សត្តា មនុញ្ញំ
កោជនំ សត្តំ មម ចេតសា មម ចិត្តេន លភន្តុ, មម បុញ្ញិទ្ធិយា លភន្តតិ អត្ថោ។

៥៣. មនសា បសន្នេន ចិត្តេន យំ ទានំ មយា ទិន្នំ តស្មី ទានេ ចិត្តេន បសាទំ
អារហី ឧប្បាទេសី។ សព្វសម្ពុទ្ធា ច បច្ចេកា បដិឯក្កា ជិនសាវកា ច មយា
ចក្កវត្តិវញ្ញា បូជិតា។

៥៤. សុកតេន តេន កម្មេន សទ្ធិហិតា កតេន កុសលកម្មេន,
ចេតនាបណីដិហិ ច ចិត្តេន កតបត្តនាហិ ច, មាណសំ ទេហំ មនុស្សសរីរំ,
ជហិតា ធម្មតា, អហំ តាវតីសំ ទេវលោកំ អគច្ឆី អគមាសី, សុត្តប្បពុទ្ធវារិយ
តត្ថ ឧប្បជ្ឈន្តិ អត្ថោ។

៥៥. តតោ តិលោកវិជយោ ចក្កវត្តិរាជា កាលដ្ឋតោ, តតោ បដ្ឋាយ
អាគតេ ទុវេ ភវេ ទ្វេ ជាតិយោ បជាធាមិ ទេវត្តេ ទេវត្តភារេ មាណសេ
មនុស្សត្តភារេ ច, តតោ ជាតិទ្វយតោ អញ្ញំ គតី អញ្ញំ ឧបបត្តី ន ជាធាមិ ន
បស្សមិ, មនសា ចិត្តេន បត្តនាជលំ បត្តិតបត្តនាជលន្តិ អត្ថោ។

៥៦. ទេវានំ អធិកោ ហោមីតិ យទិ ទេវេសុ ជាតោ, អាយុវណ្ណាពលតេជេហិ
ទេវានំ អធិកោ ជេដ្ឋោ សេដ្ឋោ អហោសិន្តិ អត្ថោ។ យទិ មនុស្សេសុ ជាតោ,
មនុជាធិតោ មនុស្សានំ អធិបតិ ឥស្សរោ ភវាមិ, តថា រាជកូតោ អភិរូបេន
រូបសម្មត្តិយា ច លក្ខណេន អាហោបរិណាហាទិលក្ខណេន ច សម្មន្នោ
សម្មុណ្ណោ ឧប្បន្នុប្បន្នកវេ បញ្ញាយ បរមត្ថជាននបញ្ញាយ អសមោ
សមរហិតោ, មយា សទិសោ កោចិ នត្ថិតិ អត្ថោ។

៥៧. មយា កតបុញ្ញសម្ភារេន បុញ្ញជលេន ឧប្បន្នុប្បន្នកវេ សេដ្ឋំ បសដ្ឋំ
មធ្យំ វិវិដំ អនេកប្បការំ កោជនញ្ច អនប្បកំ ពហុសត្តរតនញ្ច វិវិជានិ,
អនេកប្បការានិ បត្តុណ្ណាកោសេយ្យានិវត្តានិ ច នភា អាកាសតោ មំ មម
សន្តិកំ ឱប្បំ សីយំ ឧបេន្តិ ឧបកច្ឆន្តិ។

៥៨-៦៦. បថព្យា បថវិយា បព្ពតេ ច អាកាសេ ច ឧទកេ ច វនេ ច យំ យំ
យត្ថ យត្ថ ហត្ថំ បសារេមិ និក្ខិចាមិ, តតោ តតោ ទិញ្ចា ភក្ខា ទិញ្ចា អាហារា មំ
មម សន្តិកំ ឧបេន្តិ ឧបកច្ឆន្តិ, ចាតុកវន្តិតិ អត្ថោ។ តថា យថាគ្គមំ សព្វេ រតនា។
សព្វេ ចន្ទនាធម្មោ គន្ធា។ សព្វេ យានា វាហនា។ សព្វេ
ចម្បកនាគបុន្នាគាធម្មោ មាលា បុច្ឆា។ សព្វេ អលង្ការា អាករណា។ សព្វា
ទិញ្ចកញ្ញា។ សព្វេ មធ្យសក្ខរា។ សព្វេ បូចាធម្មោ ខន្ធា ខាទិតញ្ច មំ មម សន្តិកំ
ឧបេន្តិ ឧបកច្ឆន្តិ។

៦៧-៦៨. សម្ពោធិវបត្តិយាតិ ឧត្តមចតុមគ្គញ្ញាលាបត្តិយា
ចាបុណនត្ថាយ។ មយា យំ ឧត្តមទានំ កតំ បូរិតំ, តេន ឧត្តមទានេន
សេលសម្ពាតំ បព្ពតំ សកលំ ឯកនិដ្ឋានំ ករោត្តោ ពហុលំ គិរំ បុគ្គលំ យោសំ
គន្លេន្តោ, សនេវកំ លោកំ សកលំ មនុស្សេនេវលោកំ ហាសយន្តោ

សោមនស្សប្បត្តំ ករោនោ លោកេ សកលលោកត្ថយេ វិវដ្តន្តោ ពុទ្ធា អហំ
ភវាមីតិ អត្ថោ។

៦៩. ទិសា ទសវិជា លោកេតិ ចក្កវាឡលោកេ ទសវិជា ទសកោដ្ឋាសា
ទិសា ហោន្តិ, តត្ថ កោដ្ឋាសេ យាយតោ យាយន្តស្ស គច្ឆន្តស្ស អន្តកំ នត្ថិតិ
អត្ថោ, ចក្កវត្តិកាលេ តស្មី មយា គតគតដ្ឋានេ ទិសាភាគេ វា ពុទ្ធខេត្តា
ពុទ្ធវិសយា អសង្ខយា សង្ខារហិតា។

៧០. បភា បកិត្តិតាតិ តទា ចក្កវត្តិរាជកាលេ មយ្ហំ បភា
ចក្កវតនមណីរតនាដីនំ បភា អាលោកា យមកា យុគឡយុគឡា ហុត្វា
វិសិវាហនា វិសី មុញ្ញាមាណា បកិត្តិតា ចាកដា, ឯត្ថន្តរេ
ទសសហស្សិចក្កវាឡន្តរេ វិសិជាលំ វិសិសម្ភហំ, អាលោកាវិបុលោ ពហុតរោ
ភវេ អហោសីតិ អត្ថោ។

៧១. ឯត្ថកេ លោកធាតុម្ចីតិ ទសសហស្សិចក្កវាឡេសុ សព្វេ ជនា មំ
បស្សន្តុ ទក្ខន្ធាតិ អត្ថោ។ សព្វេ ទេវា យាវ ព្រហ្មនិវេសនា យាវ ព្រហ្មលោកា មំ
អនុវត្តន្តុ អនុកូលា ភវន្តុ។

៧២. វិសិជ្ជមធុនាទេនាតិ វិសជ្ជេន មធុរេន នាទេន, អមតភេរិមាហនិច្ឆិ
អមតភេរី ទេវទុន្ទរី បហរី, ឯត្ថន្តរេ ឯតស្មី ទសសហស្សិចក្កវាឡព្ពន្តរេ សព្វេ
ជនា មន មធុរំ គិរំ សទ្ធិំ សុណាន្តុ មនសិ ករោន្តុ។

៧៣. ធម្មមេយេន វស្សន្តេ ធម្មទេសនាមយេន នាទេន
តព្រោហារបរមត្ថគម្ពីរមធុរសុខុមត្ថវស្សេ វស្សន្តេ វស្សមាទេ
សម្មាសម្ពុទ្ធានុភាវេន សព្វេ ភិក្ខុភិក្ខុនីអាទយោ អនាសវា និក្ខិលេសា ហោន្តុ
ភវន្តុ។ យេត្ថ បច្ឆិមកា សត្តាតិ ឯត្ថ ឯតេសុ រាសិភូតេសុ ចត្វសុ បរិសសត្តេសុ

យេ សត្តា បដិមកា គុណវសេន ហេដ្ឋមកា, តេ សព្វេ សោតាបន្នា ភវន្តតិ
អធិប្បាយោ។

៧៤. តទា តិលោកវិជយ ចក្កវត្តិរាជកាលេ ធាតព្ពកំ ធាតព្ពយុត្តកំ, ធានំ
កត្វា, អសេសតោ និស្សេសេន, សីលំ សីលចារមី, បូរេត្វា នេក្ខម្មេ
នេក្ខម្មចារមិតាយ, ចារមី កោដិ បត្វា, ឧត្តមំ សម្ពោធិ ចតុមគ្គញ្ញាណំ, បត្តោ
ភវាមិ ភវេយ្យំ។

៧៥. បណ្ឌិតេ បញ្ញាវន្តេ មេធាវិនោ បរិបុច្ឆិត្វា “កី, ភន្តេ, កត្តត្ថំ? កី ន
កត្តត្ថំ? កី កុសលំ? កី អកុសលំ? កី កត្វា សគ្គមោក្ខទ្វយស្ស ភាគី
ហោតី”តិ បុច្ឆិត្វា, ឯវំ បញ្ញាចារមី បូរេត្វាតិ អត្តោ។ កត្វា វីរិយមុត្តមន្តិ ឧត្តមំ
សេដ្ឋំ ហេនិសង្កាធិសុ អវិច្ឆន្តំ វីរិយំ កត្វា, វីរិយចារមី បូរេត្វាតិ អត្តោ។
សកលវិរុទ្ធជនេហិ កតអនាធរាជវាសនាខន្តិយា ចារមី កោដិ កត្វា ខន្តិចារមី
បូរេត្វា ឧត្តមំ សម្ពោធិ ឧត្តមំ សម្ពុទ្ធត្ថំ បត្តោ ភវាមិ ភវេយ្យំ។

៧៦. កត្វា ទន្ធមធិជ្ជានន្តិ “មម សរីរជីវិតេសុ វិនស្សន្តេសុបិ បុញ្ញកម្មតោ
នវិរមិស្សមី”តិ អចលវសេន ទន្ធិ អធិជ្ជានចារមី កត្វា “សីសេ ធិជ្ជមាណេបិ
មុសាវាទំ ន កថេស្សមី”តិ សច្ចចារមិតាយ កោដិ បូរិយ បូរេត្វា “សព្វេ សត្តា
សុខី អវេរា”តិ អាធិនា មេត្តាចារមិតាយ កោដិ បត្វា ឧត្តមំ សម្ពោធិ បត្តោតិ
អត្តោ។

៧៧. សជីវកាជីវកវត្ថុនំ លាភេ ច តេសំ អលាភេ ច
កាយិកចេតសិកសុខេ ចេវ តថា ទុក្ខេ ច សាធរជនេហិ កតេ, សម្មាណេ ចេវ
ឡិមាណេ, ច សព្ពត្ថ សមកោ សមាធមានសោ ឧបេក្ខាចារមី បូរេត្វា ឧត្តមំ
សម្ពោធិ បត្តោ ចាបុណោយ្យន្តិ អត្តោ។

៧៨. កោសល្លំ កុសីតការំ, ភយតោ ភយវសេន “អចាយទុក្ខភាគី”តិ
ទិស្វា ញត្វា អកោសល្លំ អកុសីតការំ អលីនុត្តិ, វិរយំ ខេមតោ ខេមវសេន
“និព្ពានគាមី”តិ ទិស្វា ញត្វា អារទ្ធវិរិយា ហោជ ភវេយ។ ឯសា ពុទ្ធានុសាសនី
ឯសា ពុទ្ធានំ អនុសិដ្ឋិ។

៧៩. វិវាទំ ភយតោ ទិស្វាតិ វិវាទំ កលហំ ភយតោ ទិស្វា “អចាយភាគី”តិ
ទិស្វា ញត្វា អវិវាទំ វិវាទតោ វិរមណំ “និព្ពានប្បត្តិ”តិ, ខេមតោ ទិស្វា ញត្វា
សមគ្គា ឯកគ្គចិត្តា សខិលា សិលិដ្ឋា មេត្តាយ ធុរកតាយ សោភមាណ
ហោជាតិ អត្ថោ។ ឯសា កថា មន្តនា ឧទីរណា ពុទ្ធានំ អនុសាសនី ឱវាទនានំ។

៨០. បមាទំ ហំននិសង្ខាទីសុ សតិវិប្បវាសេន វិហារណំ ភយតោ
“និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេសុ ទុក្ខិតទុរុបអប្បន្នចានតាទិសំវត្ថនកំ
អចាយាទិគមនញ្ចា”តិ ទិស្វា ញត្វា, អប្បមាទំ សព្វកិរិយាសុ សតិយា
វិហារណំ, ខេមតោ វឡិតោ “និព្ពានសម្មាបុណាន”ន្តិ ទិស្វា បច្ចក្ខតោ ញត្វា
អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្គ្ខេប្បា សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ
សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិតិ អដ្ឋអវយវំ សម្មាសម្ពោធិយា មគ្គំ
អធិកម្មចាយំ ភាវេជ វឡេជ មនសិ ករោជ, ឯសា កថា ភាសនា ឧទីរណា
ពុទ្ធានុសាសនី ពុទ្ធានំ អនុសិដ្ឋិតិ អត្ថោ។

៨១. សមាគតា ពហូ ពុទ្ធាតិ អនេកសតសហស្សសង្ខ័យ បច្ចេកពុទ្ធា
សមាគតា វាសិក្ខតា, សព្វសោ សព្វប្បកាវេន អរហន្តា ច ជីណាសវា
អនេកសតសហស្ស សមាគតា វាសិក្ខតា។ តស្មា តេ ពុទ្ធេ ច អរហន្តេ ច
វន្តមានេ វន្តនាវហេ នមស្សេជ អង្គបច្ចង្គនមក្ការេន នមស្សេជ វន្តេ។

៨២. ឯវំ ឥមិនា មយា វុត្តប្បការេន អចិន្តិយា ចិន្តេតុំ អសក្កុណោយ្យា, ពុទ្ធា,
ពុទ្ធជម្ពាតិ ពុទ្ធហិ ទេសិតា ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា... បេ... អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ,
បញ្ចក្ខន្ធា, ហេតុបច្ចយោ អារម្មណបច្ចយោតិ អាទយោ ធម្មា, ពុទ្ធានំ វា សភាវា
អចិន្តិយា ចិន្តេតុំ អសក្កុណោយ្យា, អចិន្តិយេ ចិន្តាវិសយាតិ ក្កន្តេ បសន្នានំ
ទេវមនុស្សានំ វិចារកោ ទេវមនុស្សសម្បត្តិនិព្វានសម្បត្តិសម្ពាតោ ចិន្តេតុំ
អសក្កុណោយ្យា សម្ពាតិ ក្កន្តោ ហោតិ ភវតិ។

ឥតិ ឯត្តារតា ច យថា អន្ធានកាមិនោ “មគ្គំ នោ អាចិន្តា” តិ បុដ្ឋេន “វាមំ
មុញ្ញាត្វា ធក្ខិណំ គណ្ណោថា” តិ វុត្តេ តេន មគ្គេន កាមនិកមរាជធានីសុ
កត្តព្ភកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា បុន មុញ្ញាតេន អបរេន វាមមគ្គេន គតាបិ
កាមនិកមាធិសុ កត្តព្ភកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្តិ, ឯវំ មេវ ពុទ្ធាបទានំ
កុសលាបទានវសេន និដ្ឋាបេត្វា តទេវ អកុសលាបទានវសេន វិត្តារេតុំ ឥទំ
បញ្ចកម្មំ -

“ទុក្ខរញ្ចា អព្ពក្ខានំ, អព្ពក្ខានំ បុនាបវំ;
អព្ពក្ខានំ សិលាវេជោ, សកលិកាបិ ច វេទនា។

“នាឡាតិវិ សត្តច្ឆេទោ, សីសទុក្ខំ យវខានំ;
បិដ្ឋិទុក្ខមតីសារោ, ឥមេ អកុសលការណា” តិ។

អត្ថ បឋមបញ្ចោ - ទុក្ខវន្តិ ធិត្ថស្សនិ ទុក្ខរការិកា។ អតីតេ
កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ ពោធិសត្តោ ជោតិចាលោ នាម
ព្រាហ្មណាមាណាវោ ហុត្វា និព្ពត្តោ ព្រាហ្មណាជាតិវសេន សាសនេ អប្បសន្នោ
តស្ស ភគវតោ បិលោតិកកម្មនិស្សន្ទេន “កស្សចោ ភគវា” តិ សុត្វា “កុតោ
មុណ្ណាកស្ស សមណស្ស ពោធិ, ពោធិ បរមទុល្លភា” តិ អាហា។ សោ តេន

កម្មនិស្សន្ទន អនេកជាតិសតេសុ នរកាទិទុក្ខមនុភវិទ្យា តស្សេវ ភកវតោ
អនន្តរំ តេនេវ លទ្ធិព្យាករណេន កម្មេន ជាតិសំសារំ ខេបេត្វា បរិយោសានេ
វេស្សន្តរត្ថការំ បត្វា តតោ បុតោ តុសិតកវនេ និព្ពត្តោ។ ទេវតាយាចនេន
តតោ ចរិទ្វា សក្យកុលេ និព្ពត្តោ ញាណស្ស បរិចាកត្តា សកលជម្ពុទីបរជ្ជំ
បហាយ អនោមាទទីតីវេ សុនិសិតេនាសិនា សមកុដកេសកលាបំ ជិន្និត្វា
ព្រហ្មណ អាធិតេ ឥទ្ធិមយេ កប្បស្ស សណ្ឋានកាលេ បទុមគព្ពេ និព្ពត្តេ អដ្ឋ
បរិក្ខារេ បជិគ្គហេត្វា បព្ពជិត្វា ពោធិញ្ញាណទស្សនស្ស តាវ អបរិបក្កត្តា
ពុទ្ធភារាយ មគ្គាមគ្គំ អជាទិត្វា ធព្ពស្សានិ ឡុវេលជនបទេ
ឯកាហារឯកាលោបឯកបុគ្គលឯកមគ្គឯកាសនភោជនវសេន
អដ្ឋិចម្ពនហារុសេសំ និម្មុសរុទិវេបេត្វបសទិសសរីរោ បធានសុត្តេ (សុ. និ.
៤២៧ អាទយោ) វុត្តនយេនេវ បធានំ មហាវិរិយំ ទុក្ខរកាវកំ អកាសិ។ សោ
ឥមំ ទុក្ខរកាវកំ “សម្ពោធិយា មគ្គំ ន ហោតី” តិ ចិន្តេត្វា កាមនិគមរាជធានីសុ
បណ្ឌិតាហារំ បរិភុត្តិត្វា បីណិទ្រិយោ បរិបុណ្ណាទុត្តិសមហាបុរិសលក្ខណោ
កមេន ពោធិមណ្ឌាមុបគន្ធា បញ្ច មារេ ជិនិត្វា ពុទ្ធា ជាតោតិ។

“អវចាបំ ជោតិចាលោ, សុគតំ កស្សបំ តទា;
កុតោ នុ ពោធិ មុណ្ឌាស្ស, ពោធិ បរមទុល្លភា។

“តេន កម្មវិចាកេន, អចរី ទុក្ខំ ពហុ;
ធព្ពស្សានុវុលាយំ, តតោ ពោធិមចាបុណី។

“នាហំ ឯតេន មគ្គេន, ចាបុណី ពោធិមុត្តមំ;
កុម្មគ្គេន គវេសិស្សំ, បុព្ពកម្មេន វារិតោ។

“បុញ្ញចាបបរិក្ខិណោ, សព្ពសន្តាបវដ្ឋិតោ;

អសោកោ អនុចាយាសោ, និព្វាយិស្សមនាសវោ"តិ។ (អប. ៤៨
១.៣៩.៩២-៩៥);

ទុតិយបញ្ចោ - អព្ពក្ខានន្តិ អភិ អក្ខានំ បរិភាសនំ។ អតីតេ កិរ
ពោធិសត្តោ សុទ្ធកុលេ ជាតោ អចាកដោ អប្បសិទ្ធា មុនាឡិ នាម ធុត្តោ
ហុត្វា បដិវេសតិ។ តទា មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ សុរភិ នាម បច្ឆេកពុទ្ធា
កេនចិ ករណីយេន តស្ស សមីបជ្ជានំ ចាបុណី។ សោ តំ ទិស្វាវ "ទុស្សីលោ
ចាបធម្មោ អយំ សមណោ"តិអាទិនា អព្ពាចិត្តិ។ សោ តេន
អកុសលនិស្សន្ទេន នរកាទីសុ អនេកវស្សសហស្សនិ ទុក្ខមនុកវិទ្យា ឥមស្មី
បច្ឆិមត្តភាវេ យទា តិត្តិយា បឋមតវំ ភគវតោ តុសិតភវនេ វេសនសមយេ ច
ចាកដោ ហុត្វា សកលជនំ វេញោត្វា ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិយោ ទីបេត្វា វិចរន្តិ, តទា
តុសិតបុរា ចរិទ្វា សក្យរាជកុលេ និព្ពត្តិត្វា កមេន ពុទ្ធា ជាតោ។ តិត្តិយា
សូរិយុគ្គមនេ ខន្ទោបនកាវិយ វិហតលាភសក្ការា ភគវតិ អាយាតំ ពន្ធិត្វា
វិចរន្តិ។ តស្មី សមយេ រាជគហសេដ្ឋិ គង្គាយ ជាលំ ពន្ធិត្វា កីឡន្តោ
វត្ថុចន្ទនយដិកំ ទិស្វា អម្ពាភំ គេហោ ចន្ទនានិ ពហូនិ, ឥមំ ភមំ អាហេបេត្វា តេន
ភមកាវេហិ បត្តំ លិខាបេត្វា វេជ្ជបរម្បរាយ លក្ខត្វា "យេ ឥមំ បត្តំ ឥទ្ធិយា
អាគន្ធា គណ្ណាន្តិ, តេសំ ភត្តិកោ ភវិស្សមី"តិ ភេរី ចរាបេសិ។

តទា តិត្តិយា "នដ្ឋម្ពា ទានិ នដ្ឋម្ពា ទានី"តិ មន្តេត្វា និគណ្ណោ នាជបុត្តោ
សកបរិសំ ឯវមាហា - "អហំ វេជ្ជុសមីបំ គន្ធា អាកាសេ ឧល្លង្គនាការំ ករោមិ,
'តុម្ពេ នវនារុមយំ បត្តំ បដិច្ច មា ឥទ្ធិ ករោថា'តិ មំ ខន្ទេ គហេត្វា វាវេថា"តិ, តេ
តថា គន្ធា តថា អកំសុ។

តទា បិណ្ណាលភារទ្វាដោ ច មោគ្គល្លានោ ច តិកាវុតេ សេលបព្ពតមត្តកេ
បេត្វា បិណ្ណាចាតគណ្ណានត្ថាយ ជីវំ ចារុបន្តា តំ កោលាហលំ សុណីសុ។ តេសុ

មោក្កល្លានោ បិណ្ឌោលការទ្វាជំ “តុំ អាគាសេន គន្ធា តំ បត្តំ គណ្ហាហី” តិ
អាហា។ សោ “ភន្តេ, តុម្ពេយេវ ភគវតា ឥទ្ធិមន្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេបិថា, តុម្ពេវ
គណ្ហាថា” តិ អាហា។ តថាបិ “មយា អាណាត្តោ តូមេវ គណ្ហាហី” តិ អាណាត្តោ
អត្តនា បិ តំ តិការុតំ សេលបព្ពតំ ចាទតលេ លគ្គត្វា ឧក្ខុលិយា បិដានំ វិយ
សកលរាជគហនគរំ ធានេសិ, តទា នគរវាសិនោ ជន្និកបព្ពតេ អាវុតំ
វត្ថុសុត្ថមិវ តំ ថេវ បស្សិត្វា “ភន្តេ ការទ្វាជ, អម្ពេ វគ្គថា” តិ ឧក្ខេសយីសុ,
ភីតា សុប្បាធិនិ សីសេ អកំសុ។ តទា ថេរោ តំ បព្ពតំ វិស្សន្នេត្វា
ឥទ្ធិយា គន្ធា តំ បត្តំ អគ្គហេសិ, តទា នគរវាសិនោ មហាកោលាហាលមកំសុ។

ភគវា វេជ្ជវនារាមេ និសិន្នោ តំ សទ្ធិំ សុត្វា “កី ឯសោ សន្នោ” តិ អាណន្តំ
បុច្ឆិ។ “ការទ្វាជេន, ភន្តេ, បត្ថស្ស គហិតត្តា សន្តជ្ជា នគរវាសិនោ
ឧក្ខដ្ឋិសទ្ធិមកំសុ” តិ អាហា។ តទា ភគវា អាយតី បរុបវាធមោចនត្ថំ តំ បត្តំ
អាហារាបេត្វា ភេទាបេត្វា អញ្ញនុបបិសនំ កត្វា ភិក្ខុនំ ទាបេសិ, ទាបេត្វា ច
បន “ន, ភិក្ខុវេ, ឥទ្ធិវិកុត្តនា កាតព្វា, យោ ករេយ្យ, អាបត្តិ ធុក្ខដស្ស” តិ
(ចូឡវ. ២៥២ ថោកំ វិសទិសំ) សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេសិ។

តតោ តិត្តិយា “សមណោ កិវ កោតមេន សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ,
តេ ជីវិតហេតុបិ តំ នាតិក្កមន្តិ, មយំ ឥទ្ធិចាជិហារិយំ កិរិស្សមា” តិ តត តត
រាសិភូតា កោលាហាលមកំសុ។ អថ រាជា ពិម្ពិសារោ តំ សុត្វា ភគវតោ សន្តិកំ
គន្ធា វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ ភគវន្តមេវមាហា - “តិត្តិយា, ភន្តេ,
‘ឥទ្ធិចាជិហារិយំ កិរិស្សមា’ តិ ឧក្ខេសេន្តិ” តិ។ “អហម្មិ, មហារាជ,
កិរិស្សមិ” តិ។ “ននុ, ភន្តេ, ភគវតា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្ត” តិ។ “តមេវ,
មហារាជ, បុច្ឆិស្សមិ, តវុយ្យានេ អម្ពដលាធិនិ ខាទន្តានំ ‘ឯត្ថកោ ទណ្ឌោ’ តិ
ទណ្ឌំ វេបេន្តោ តវាបិ ឯកតោ កត្វា វេបេសី” តិ។ “ន មយ្ហំ, ភន្តេ, ទណ្ឌោ” តិ។

“ឃ្លែង, មហាវរាជ, ន មហ្មំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ អត្ថី” តិ។ “កត្ត, កន្ត, ចាជិហារិយំ ភវិស្សតី” តិ។ “សាវត្ថិយា សមីបេ កណ្ណាម្ពុក្ខមូលេ, មហាវរាជា” តិ។ “សាធុ, កន្ត, តំ បស្សិស្សាមា” តិ។ តតោ តិក្ខិយា “កណ្ណាម្ពុក្ខមូលេ កិវ ចាជិហារិយំ ភវិស្សតី” តិ សុត្វា នគរស្ស សាមន្តា អម្ពុក្ខេ ធនាបេសុំ, នាគរា មហាអង្គុណាជ្ជានេ មញ្ញាតិមញ្ញំ អង្គាធម្មោ ពជ្ជិសុ, សកលជម្ពុទ្ធិបវាសិនោ រាសិក្ខតា បុរតិមទិសាយមេវ ឆ្វាទសយោជនានិ ជិវិត្វា អង្គុសុ។ សេសទិសាសុបិ តទន្ទុបេនាការេន សន្និបត្តិសុ។

ភគវាបិ កាលេ សម្មត្ថេ អាសាឡិបុណ្ណាមាសិយំ ចាតោវ កត្តព្ភកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា តំ ឋានំ គន្ធា និសីទិ។ តស្មី ខណោ កណ្ណោ នាម ឧយ្យានចាលោ កិបិល្លិកបុជេ សុបក្កំ អម្ពុជលំ ទិស្វា “សចាហំ ឥមំ រញ្ជោ ធនេយ្យំ, កហាបណាទិសារំ លភេយ្យំ, ភគវតោ ឧបនាមិតេ បន ឥធលោកបរលោកេសុ សម្មត្ថិ ភវិស្សតី” តិ ភគវតោ ឧបនាមេសិ។ ភគវា តំ បដិគ្គហេត្វា អាណន្តត្ថេវ អាណាបេសិ - “ឥមំ ជលំ មទ្ធិត្វា ចានំ ធម្មី” តិ។ បេរោ តថា អកាសិ។ ភគវា អម្ពុរសំ បិវិត្វា អម្ពុជ្ជិ ឧយ្យានចាលស្ស ទត្វា “ឥមំ រោបេហី” តិ អាហា។ សោ វាលុកំ វិយូហិត្វា តំ រោបេសិ, អាណន្តត្ថេរោ កុណ្ឌិកាយ ឧទកំ អាសិព្វិ។ តស្មី ខណោ អម្ពុត្ថេរោ ឧដ្ឋហិត្វា មហាជនស្ស បស្សន្តស្សេវ សាខាវិជបបុប្ផជលបល្លវភវិតោ បញ្ញាយិត្វា បតិទំ អម្ពុជលំ ខាទន្តា សកលជម្ពុទ្ធិបវាសិនោ ខយំ ចាបេតុំ នាសក្ខីសុ។

អថ ភគវា បុរតិមចក្កវាឡតោ យាវ បដិមចក្កវាឡំ, តាវ ឥមស្មី ចក្កវាឡេ មហាមេរុមុទ្ធិនិ រតនចង្គមំ មាបេត្វា អនេកបរិសាហិ សីហនាទំ ននាបេន្តោ ធម្មបទដ្ឋកថាយំ វុត្តនយេន មហាឥទ្ធិចាជិហារិយំ កត្វា តិក្ខិយេ មទ្ធិត្វា តេ វិប្បការំ ចាបេត្វា ចាជិហារិវាសានេ បុរិមពុទ្ធាចិណ្ឌាវសេន តាវ តីសភវនំ គន្ធា

តត្ថ វស្សុវុដ្ឋោ និរន្តរំ តេមាសំ អភិធម្មំ ទេសេត្វា មាតុប្បមុខានំ
អនេកទេវតានំ សោតាបត្តិមគ្គាធិកមនំ កត្វា, វុដ្ឋវស្សោ ទេវោរោហានំ កត្វា
អនេកទេវព្រហ្មគណបរិវត្តោ សង្គស្សបុរាជារំ ឡិយ្ហ លោកានុគ្គហំ អកាសិ។
តទាភគវតោ លាភសក្ការោ ជម្ពុទីបមជ្ឈោត្ថរមាណោ បញ្ចមហាគង្គារិយ
អហោសិ។

អថ តិត្ថិយា បរិហិនលាភសក្ការោ ទុក្ខំ ទុម្ពនា បត្តក្ខន្ធា អនោមុខា
និសីទីសុ។ តទា តេសំ ឧបាសិកា ចិញ្ចមាណាវិកា នាម អតិរិយ រូបគ្គប្បត្តា
តេ តថា និសិទ្ធន្ត ទិស្វា “កី, ភន្តេ, វេរំទុក្ខំ ទុម្ពនា និសិទ្ធា” តិ បុច្ឆិ។ “កី បន តុំ,
ភគិនិ, អប្បោស្សក្កាសី” តិ? “កី, ភន្តេ” តិ? “ភគិនិ, សមណស្ស គោតមស្ស
ឧប្បាទកាលតោ បដ្ឋាយ មយំ ហតលាភសក្ការោ, នគរវាសិនោ អម្ពេ ន កិញ្ចិ
មញ្ញន្ត” តិ។ “មយា ឯត្ថ កី កាតព្វ” តិ? “តយា សមណស្ស គោតមស្ស អវណ្ណំ
ឧប្បាទេតុំ វុដ្ឋតី” តិ។ សា “ន មយ្ហំ ភារោ” តិ វត្វា តត្ថ ឧស្សហំ ករោន្តិវិកាលេ
ជេតវនិហារំ គន្ធា តិត្ថិយានំ ឧបស្សយេ វសិត្វា ចាតោ នគរវាសិនំ គន្ធាធិនិ
គហេត្វា ភគវន្តំ វន្តនត្ថាយ គមនសមយេ ជេតវនារិយ និក្ខន្ធា, “កត្ថ
សយិតា” តិ បុច្ឆា “កី តុម្ហាកំ មម សយិតជ្ជានេនា” តិ វត្វា បក្កាមិ។ សា កមេន
គច្ឆន្តេ កាលេ បុច្ឆិតា “សមណោនាហំ គោតមេន ឯកគន្ធកុដិយំ សយិត្វា
និក្ខន្ធា” តិ អាហា។ តំ ពាលបុព្វជ្ជនា សទ្ធិហីសុ, បណ្ឌិតា សោតាបន្នាទយោ ន
សទ្ធិហីសុ។ ឯកទិវសំ សា នារុមណ្ឌលំ ឧទរេ ពន្ធិត្វា ឧបរិ រត្ថបដំ បរិទហិត្វា
គន្ធា សរាជិកាយ បរិសាយ ធម្មទេសនត្ថាយ និសិទ្ធិភគវន្តំ វេរមាហា - “ភោ
សមណ, តុំ ធម្មំ ទេសេសិ, តុយ្ហំ បដិច្ច ឧប្បន្ននារកកត្តិនិយា មយ្ហំ
លសុណាមរិចាធិនិ នវិចារេសី” តិ? “តថាភារំ, ភគិនិ, តូញោវ បជានាសិ,
អហញ្ញា” តិ។ សា “ឯវមេវ មេជុនសំសគ្គសមយំ ទ្វេយេវ ជានន្តិ, ន អញ្ញោ” តិ
អាហា។

តស៊ី ខណៈ សក្តស្ស បណ្ណាកម្មលសិលាសនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ។
 សក្តោ អារវ្តោត្តោ តំ ការណំ ញាត្វា ទ្វេ ទេវបុត្ត អាណាបេសិ - “តុម្ពេសុ
 ឯកោ មូសិកវណ្ណំ មាបេត្វា តស្ស ទារុមណ្ឌលស្ស ពន្ធនំ ជិន្ទតុ, ឯកោ
 វាតមណ្ឌលំ សមុជ្ជាបេត្វា ចារុតបដំ ឧទ្ធុំ ឱបត្វ” តិ។ តេ គន្ធា តថា អកំសុ។
 ទារុមណ្ឌលំ បតមាណំ តស្ស ចាទបិដ្ឋិ ភិក្ខុ។ ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា បុព្វជ្ជនា
 សព្វេ “អវេ, ធុដ្ឋចារិ, ត្វំ ឯវរុបស្ស លោកត្ថយសាមិនោ ឯវរុបំ អព្ពក្ខានំ
 អកាសី” តិ ឧដ្ឋហិត្វា ឯកេកមុដ្ឋិបហារំ ទត្វា សភាយ នីហរីសុ,
 ទស្សនាតិក្កត្តាយ បថវីវិវមទាសិ។ តស៊ី ខណៈ អវីចិតោ ជាលា ឧដ្ឋហិត្វា
 កុលទត្តិកេន វត្តកម្មលេនេវ តំ អច្ឆាទេត្វា អវីចិម្ហិ បក្ខិបិ, ភគវតោ
 លាភសក្តារោ អតិវេកតោ អហោសិ។ តេន វុត្តំ -

“សព្វាភិកុស្ស ពុទ្ធស្ស, នន្ទោ នាមាសិ សារកោ;
 តំ អព្ពក្ខាយ និរយេ, ចិរំ សំសរីតំ មយា។

“ទស្សស្សសហស្សានិ, និរយេ សំសរី ចិរំ;
 មនុស្សភារំ លទ្ធាហំ, អព្ពក្ខានំ ពហុំ លភី។

“តេន កម្មាវសេសេន, ចិញ្ចាមាណាវិកា មមំ;
 អព្ពាចិត្តិ អភូតេន, ជនកាយស្ស អគ្គតោ” តិ។ (អប. ថេរ ១.៣៩.៧០-
 ៧២);

តតិយបញ្ចេ - អព្ពក្ខានន្តិ អភិ អក្ខានំ អក្តោសនំ។ អតីតេ កិវ
 ពោធិសត្តោ អចាកជជាតិយំ ឧប្បន្នោ មុនាឡិ នាម ធុត្តោ ហុត្វា
 ធុដ្ឋនសំសគ្គពលេន សុវភី នាម បច្ចេកពុទ្ធុ “ធុស្សីលោ ចាបធម្មោ អយំ ភិក្ខុ” តិ
 អក្តោសិ។ សោ តេន អកុសលេន វិចិត្រម្មេន ពហុនិ វស្សសហស្សានិ និរយេ

បង្ខំត្រា ឥមស្មី បង្ខំមត្តភារៈ ធនធានមិតាសំសិទ្ធិពលេន ពុទ្ធា ជាតោ
លាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ អហោសិ។ បុន តិគ្គិយា ឧស្សហជាតា - “កង់ នុ ខោ
សមណស្ស គោតមស្ស អយសំ ឧប្បាទេស្សមា” តិ ទុក្ខំ ទុម្ពនា និសីទីសុ។
តទា សុន្ទរំ នាមេកា បរិញ្ញាជិកា តេ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្រា វន្តិត្រា បិតា តុណ្ហិក្ខុតេ កិញ្ចិ
អវនន្តេ ទិស្វា “កី មយ្ហំ ទោសោ” តិ បុច្ឆិ។ “សមណោ គោតមេន អម្ពេ
វិហាបិយមាទេ តុំ អប្បោស្សក្ការិហរិស្សសិ, ឥទំ តវ ទោសោ” តិ។ “ឯវមហំ
តត្ថ កី ករិស្សមី” តិ? “តុំ សមណស្ស គោតមស្ស អវន្តំ ឧប្បាទេតុ
សក្ខិស្សសី” តិ? “សក្ខិស្សមិ, អយ្យា” តិ វត្ថា តតោ បដ្ឋាយ វុត្តនយេន
ទិដ្ឋទិដ្ឋានំ “សមណោ គោតមេន ឯកគន្ធកុដិយំ សយិត្វា និក្ខន្តា” តិ វត្ថា
អក្កោសតិ បរិភាសតិ។ តិគ្គិយាបិ “បស្សេ, ភោ, សមណស្ស គោតមស្ស
កម្ម” តិ អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ។ វុត្តញ្ញេតំ -

“មុនាឡិ នាមហំ ធុត្តោ, បុត្តេ អញ្ញាសុ ជាតិសុ;
បច្ឆេកពុទ្ធី សុរកី, អញ្ញាចិត្តិ អទ្ធិសកំ។

“តេន កម្មវិចារកេន, និរយេ សំសរី ចិរំ;
ពហូ វស្សសហស្សានិ, ទុក្ខំ វេទេសិ វេទនំ។

“តេន កម្មាវសេសេន, ឥធ បង្ខំមកេ ភវេ;
អព្ពក្ខានំ មយាលទ្ធិ, សុន្ទរិកាយ ការណា” តិ។ (អប. ថេរ ១.៣៩.៦៧-
៦៩);

ចតុត្ថបញ្ញោ - អព្ពក្ខានំ អភិវិសេសេន អក្កោសនំ បរិភាសនំ។ អតីតេ កិរ
ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ ឧប្បន្នោ ពហុស្សតោ ពហូហិ សក្កតោ បូជិតោ
តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តេ វនមូលដលាហារោ ពហុមាណាវេ មន្តេ

វាចន្តោវាសំ កប្បសិ។ ឯកោ បញ្ចកិញ្ញាអដ្ឋសមាបត្តិលាភី តាបសោ តស្ស
សន្តិកំ អគមាសិ។ សោ តំ ទិស្វាវ ឥស្សបកតោ តំ អទ្ធិសកំ ឥសី “កាមភោគី
កុហាកោ អយំ ឥសី” តិ អញ្ចចិត្តិ, អត្តនោ សិស្សេ ច អាហា - “អយំ ឥសិ
ឯវុចោ អនាចារកោ” តិ។ តេចិ តថេវ អក្កោសីសុ បរិភាសីសុ។ សោ តេន
អកុសលកម្មវិចារកេន វស្សសហស្សានិ និរយេ ទុក្ខមនុកវិត្វា ឥមស្មី
បច្ឆិមត្ថភាវេ ពុទ្ធា ហុត្វាលាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ អាគាសេ បុណ្ណាចន្ទោវិយ
ចាកដោ ជាតោ។ តថេវ តិត្តិយា អត្តក្ខានេនបិ អសន្តុដ្ឋា បុនបិ សុន្ទរិយា
អត្តក្ខានំ ការេត្វា សុរាជុត្តេ បក្កោសាបេត្វាលញ្ចំ ទត្វា “តុម្ពេ សុន្ទរី មារេត្វា
ជេតវនន្ទារសមីបេ មាលាកចវរេន នាទេថា” តិ អាណាបេសុំ។ តេ តថា
ករីសុ។ តតោ តិត្តិយា “សុន្ទរី ន បស្សមា” តិ រញ្ជ្រា អាហាចេសុំ។ រាជា
“បរិយេសថា” តិ អាហា។ តេ អត្តនា ចាតិធម្មានតោ គហេត្វា មញ្ចកំ
អាហាចេត្វា រញ្ជ្រា ទស្សេត្វា “បស្សេ, ភោ, សមណស្ស កោតមស្ស សាវកានំ
កម្ម” តិ ភគវតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច សកលនគរេ អវល្លំ ឧគ្សាសេន្ទាវិចរីសុ។
សុន្ទរី អាមកសុសានេ អដ្ឋកេ បេសុំ។ រាជា “សុន្ទរី មារកេ បរិយេសថា” តិ
អាណាបេសិ។ តទា ធុត្តា សុរំ បរិវិត្វា “ត្វំ សុន្ទរី មារេសិ, ត្វំ មារេសិ” តិ កលបំ
ករីសុ។ រាជបុរិសា តេ ធុត្តេ គហេត្វា រញ្ជ្រា ទស្សេសុំ។ រាជា “កី, ភណ្ណា,
តុម្ពេហិ សុន្ទរី មារិតា” តិ? “អាម, ទេវា” តិ។ “កេហិ អាណាត្តា” តិ? “តិត្តិយេហិ,
ទេវា” តិ។ រាជា តិត្តិយេ អាហាបេត្វា ពន្ទាបេត្វា “គច្ឆេ, ភណ្ណា, ‘ពុទ្ធស្ស
អវល្លាត្តាយ អម្ពេហិ សយមេវ សុន្ទរី មារាបិតា, ភគវា តស្ស សាវកា ច
អការកា’ តិ ឧគ្សាសថា” តិ អាហា។ តេ តថា អកំសុ។ សកលនគរវាសិនោ
និក្ខត្តា អហេសុំ។ រាជា តិត្តិយេ ច ធុត្តេ ច មារាបេត្វា ធម្មាបេតិ។ តតោ
ភគវតោ ភិយ្យោសោមត្តាយ លាភសក្ការោវុឌ្ឍិ។ តេន វុត្តំ -

“ព្រាហ្មណោ សុតវា អាសី, អហំ សក្កតបូជិតោ;

មហាវនេ បញ្ចសតេ, មន្តេ វាចេមិ មាណវេ។

“តត្ថាគតោ ឥសិ ភីមេ, បញ្ចាភិញ្ញោ មហិទ្ធិកោ;
តញ្ញាហំ អាគតំ ទិស្វា, អញ្ញាចិក្ខី អទ្ធិសកំ។

“តតោហំ អវចំ សិស្សេ, កាមភោគី អយំ ឥសិ;
មយ្ហម្យិ ភាសមានស្ស, អនុមោទីសុ មាណវា។

“តតោ មាណវកា សព្វេ, ភិក្ខុមាណំ កុលេ កុលេ;
មហាជនស្ស អាហំសុ, កាមភោគី អយំ ឥសិ។

“តេន កម្មវិចារកេន, បញ្ចាភិក្ខុសតា ឥមេ;
អញ្ញាត្ថានំលភំ សព្វេ, សុន្ទរិកាយ ការណា”តិ។ (អប. ថេរ ១.៣៩.៧៣-
៧៧);

បញ្ចមេ បញ្ចោ - សិលាវេជោតិ អាហតចិត្តោ សិលំ បរិជ្ឈី។ អតីតេ កិរ
ពោធិសត្តោ ច កនិជ្ជភាតា ច ឯកបិតុបុត្តា អហោសុំ។ តេ បិតុ អច្ចយេន
នាសេ បដិច្ច កលហំ ករោន្តា អញ្ញាមញ្ញំ វិរុទ្ធា អហោសុំ។ ពោធិសត្តោ អត្តនោ
ពលវភាវេន កនិជ្ជភាតវំ អដ្ឋោត្តវិទ្ធា តស្សបរិ ចាសាណំ បរិជ្ឈេសិ។ សោ
តេន កម្មវិចារកេន នរកាទីសុ អនេកវស្សសហស្សានិ ទុក្ខមនុកវិទ្ធា ឥមស្មី
បច្ឆិមត្ថភាវេ ពុទ្ធា ជាតោ។ ទេវទត្តោ រាហុលកុមារស្ស មាតុលោ បុព្វេ
សេរិវាណិជកាលេ ពោធិសត្តេន សទ្ធិ វាណិជោ អហោសិ, តេ ឯកំ បដ្ឋនកាមំ
បទ្វា “ត្វំ ឯកវីចី គណ្ណាហិ, អហម្យំ ឯកវីចី គណ្ណាមី”តិ ទ្វេបិ បរិជ្ឈា។ តេសុ
ទេវទត្តស្ស បរិជ្ឈីចិយំ ជិណ្ឌាសេដ្ឋិភរិយា ច នត្តា ច ទ្វេយេវ អហោសុំ, តេសំ
មហាន្តំ សុវណ្ណាថាលកំ មលគ្គហិតំ ភាជនន្តវេ ឋបិតំ ហោតិ, តំ
សុវណ្ណាថាលកកាវំ អជាជន្តិ “ឥមំ ថាលកំ គហេត្វា បិឡូន្ធនំ ទេថា”តិ អាហា។

សោ តំ គហេត្វា សូចិយា លេខំ កង្ខិត្វា សុវណ្ណាថាលកការំ ញត្វា “ថោកំ
ធន្វា គណ្ហាស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា គតោ។ អថ ពោធិសត្តំ ធូរសមីបំ អាគតំ ទិស្វា
“នត្តា, អយ្យេ, មយ្ហំ កច្ចបុជំ បិឡូន្ទនំ ទេថា” តិ។ សោ តំ បក្កោសាបេត្វា
និសីទាបេត្វា តំ ថាលកំ ធន្វា “ឥមំ គហេត្វា មយ្ហំ នត្តាយ កច្ចបុជំ បិឡូន្ទនំ
ទេថា” តិ។ ពោធិសត្តោ តំ គហេត្វា សុវណ្ណាថាលកការំ ញត្វា “តេន វញ្ចិតា” តិ
ញត្វា អត្ថនោ បសិព្ភកាយ ឋបិតអដ្ឋកហាបណោ អវសេសកណ្ណាញ ធន្វា
កច្ចបុជំ បិឡូន្ទនំ កុមារិកាយ ហត្ថេ បិឡូន្ទាបេត្វា អគមាសិ។ សោ វាលីដោ
បុនាគន្ធា បុច្ឆិ។ “តាត, តុំ ន គណ្ហិត្ត, មយ្ហំ បុត្តោ ឥទញ្ចិធិញ ធន្វា តំ គហេត្វា
គតោ” តិ។ សោ តំ សុត្វាវ ហធយេន ជាលិតេន វិយ ជារិត្វា អនុពន្ធិ។
ពោធិសត្តោ នារំ អារុយ្ហ បក្ខន្ធិ។ សោ “តិដ្ឋ, មា បលាយិ មា បលាយិ” តិ វត្វា
“និព្ពត្តនិព្ពត្តភវេ តំ នាសេតុំ សមត្ថោ ភវេយ្យ” តិ បត្តនំ អកាសិ។

សោ បត្តនាវសេន អនេកេសុ ជាតិសតសហស្សេសុ អញ្ញាមញ្ញំ វិហេបេត្វា
ឥមស្មី អត្ថភាវេ សក្យកុលេ និព្ពត្តិត្វា កមេន ភគវតិ សព្ពញ្ចតំ បត្វា
រាជគហេវិហារន្តេ អនុវុទ្ធាធិបា សទ្ធិ ភគវតោ សន្តិកំ គន្ធា បព្ពជិត្វា
ឈានលាភី ហុត្វា ចាកដោ ភគវន្តំ វំ យាចិ - “ភន្តេ, សព្ពោ ភិក្ខុសង្ឃោ
បិណ្ឌាចាតិកាធិនិ តេវស ធុតង្គានិ សមាទិយតុ, សកលោ ភិក្ខុសង្ឃោ មម
ភារោ ហោត្វ” តិ។ ភគវា ន អនុជាធិ។ ទេវធន្តោ វេរំ ពន្ធិត្វា បរិហ័នជ្ឈនោ
ភគវន្តំ មាវេតុកាមោ ឯកទិវសំ វេភារបព្ពតចាទេ បិតស្ស ភគវតោ ឧបរិ
បិតោ បព្ពតក្ខដំ បរិទ្វេសិ។ ភគវតោ អានុភាវេន អបរោ បព្ពតក្ខដោ តំ
បតមាណំ សម្មជិដ្ឋិ។ តេសំ យដ្ឋនេន ឧដ្ឋិតា បបដិកា អាគន្ធា ភគវតោ
ចាទបិដ្ឋិយំ បហរិ។ តេន វុត្តំ -

“វេមាតុភាតវំ បុព្ពេ, ជនហេតុ ហនី អហំ;

បក្ខីបី គិរិទុគ្គស្មី, សិលាយ ច អប៊ីសយី។

“តែន កម្មវិចារកេន, ទេវទត្តោ សិលំ ទិបិ;

អង្គជ្ជំបីសយី ចារេ, មម ចាសាណាសក្ខរា”តិ។ (អប. ខេរ ១.៣៩.៧៨-៧៩);

ធម្មបញ្ញោ - សកលិការវេនោតិ សកលិកាយ យដ្ឋនំ។ អតីតេ កិរ ពោធិសត្តោ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោ ទហរកាលេ មហាវិថីយំ កីឡមាណោវិថីយំ បិណ្ឌាយ ចរមាណំ បច្ចេកពុទ្ធិំ ទិស្វា “អយំ មុណ្ណាកោ សមណោ កុហី គច្ឆតី”តិ ចាសាណាសកលិកំ គហេត្វា តស្ស ចាទបិដ្ឋិយំ ទិបិ។ ចាទបិដ្ឋិចម្ពំ ធិន្ទិត្វា រុហិរំ និក្ខមិ។ សោ តេន ចាបកម្មេន អនេកវស្សសហស្សានិ និរយេ មហាទុក្ខំ អនុភវិត្វា ពុទ្ធក្រោបិ កម្មបិលោតិកវសេន ចាទបិដ្ឋិយំ ចាសាណាសកលិកយដ្ឋនេន រុហិរុប្បាទំលភិ។ តេន វុត្ថំ -

“បុរេហំ ទារកោ ហុត្វា, កីឡមាណោ មហាបថេ;

បច្ចេកពុទ្ធិំ ទិស្វាន, មគ្គេ សកលិកំ ទិបី។

“តែន កម្មវិចារកេន, ឥធម៌ បច្ចិមកេ ភវេ;

វេទត្ថំ មំ ទេវទត្តោ, អភិមារេ បយ្យោជយី”តិ។ (អប. ខេរ ១.៣៩.៨០-៨១);

សត្តមបញ្ញោ - ឆាន្យាភិវតិ ធនចាលកោ ហត្ថិ មារណត្ថាយ បេសិតោ។ អតីតេ កិរ ពោធិសត្តោ ហត្ថិគោបកោ ហុត្វា និព្វត្តោ ហត្ថិ អារុយ្ហ វិចរមាណោ មហាបថេ បច្ចេកពុទ្ធិំ ទិស្វា “កុតោ អាគច្ឆតិ អយំ មុណ្ណាកោ”តិ អាហតិចិត្តោ ទិលជាតោ ហត្ថិឆា អាសាទេសិ។ សោ តេន កម្មេន អចាយេសុ អនេកវស្សសហស្សានិ ទុក្ខំ អនុភវិត្វា បច្ចិមត្តភាវេ ពុទ្ធា ជាតោ។ ទេវទត្តោ អជាតសត្តរាជានំ សហាយំ កត្វា “ត្វំ, មហារាជ, បិតរំ ឃាតេត្វា រាជា

ហោហី, អហំ ពុទ្ធី មារេត្វា ពុទ្ធា ភវិស្សមី” តិ សញ្ញាបេត្វា ឯកទិវសំ រញ្ញោ
អនុញ្ញាតាយ ហត្ថិសាលំ គន្ធា - “ស្មេ តុម្ពេ នាឡាគិរី សោឡសសុរាយដេ
ចាយេត្វា ភគវតោ បិណ្ឌាយ ចរណវេលាយំ បេសេថា” តិ ហត្ថិគោបកេ
អាណាបេសិ។ សកលនគរំ មហាកោលាហលំ អហោសិ, “ពុទ្ធនាគេន
ហត្ថិនាគស្ស យុទ្ធី បស្សិស្សមា” តិ ឧកតោ រាជវិជ័យំ មញ្ញាតិមញ្ញំ ពន្ធិត្វា
ចាតោវ សន្និបត្តិសុ។ ភគវាបិ កតសរីរបដិជគ្គនោ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ រាជគហំ
បិណ្ឌាយ ចារិសិ។ តស្មី ខណោ វុត្តនិយាមេនេវ នាឡាគិរី វិស្សន្នេសុ។ សោ
វិជិចច្ឆរាទយោវិធមេន្តោ អាគច្ឆតិ។ តទា ឯកា ឥត្ថី ធារកំ គហេត្វាវិជិតោវិជី
គច្ឆតិ, ហត្ថី តំ ឥត្ថី ទិស្វា អនុពន្ធា។ ភគវា “នាឡាគិរី, ន តំ ហនត្ថាយ បេសិតោ,
ឥត្ថាគច្ឆាហី” តិ អាហា។ សោ តំ សទ្ធី សុត្វា ភគវន្តាភិមុខោ ធារិ។ ភគវា
អបរិមាណេសុ ចក្កវាឡេសុ អនន្តសត្តេសុ ជរណារហំ មេត្តំ ឯកស្មីយេវ
នាឡាគិរិម្ហិ ជិវិ។ សោ ភគវតោ មេត្តាយ ដុដោ និព្វយោ ហុត្វា ភគវតោ
ចាទមូលេ និបតិ។ ភគវា តស្ស មត្តកេ ហត្ថំ បេសិ។ តទា ទេវព្រហ្មាទយោ
អច្ឆរិយព្ពុតជាតិចិត្តា បុប្ផបរាគាធិហិ បូជេសុ។ សកលនគរេ ជណ្ឌកមត្តា
ធនរាសយោ អហោសុ។ រាជា “បច្ឆិមទ្វារេ ធនានិ នគរវាសីនំ ហោន្ត, បុរត្តិមទ្វារេ
ធនានិ រាជភណ្ឌាការេ ហោន្ត” តិ ភេរី ចរាបេសិ។ សព្វេ តថា ករិសុ។ តទា
នាឡាគិរី ធនចាលោ នាម អហោសិ។ ភគវា វេឡុវនារាមំ អគមាសិ។ តេន វុត្តំ

-

“ហត្ថាហោហោ បុរេ អាសី, បច្ចេកមុនិមុត្តមំ;
បិណ្ឌាយ វិចរន្តំ តំ, អាសាទេសី គជេនហំ។

“តេន កម្មវិចារកេន, ភន្តោ នាឡាគិរី គជោ;
គិរិព្ពុដេ បុរវរេ, ធារុណោ សមុចាគមី” តិ។ (អប. ថេរ ១.៣៩.៨២-៨៣);

អដ្ឋមបញ្ចោ - សត្តប្បដោតិ សត្តន គណ្ណាដាលនំ កុហារាយ សត្តន
ធរោ។ អតីតេ កិរ ពោធិសត្តោ បច្ឆន្តទេសេ រាជា អហោសិ។ សោ
ទុដ្ឋនសំសគ្គវសេន បច្ឆន្តទេសេ វាសវសេន ច ធុត្តោ សាហាសិកោ ឯកទិវសំ
ខគ្គហត្តោ បត្តិកោវ នគរេ វិចរន្តោ និរាបរាជេ ជនេ ខគ្គន ជាលេន្តោ
អគមាសិ។ សោ តេន ចាបកម្មវិចារកេន ពហុនិ វស្សសហស្សានិ និរយេ
បច្ឆិក្ខា តិរច្ឆានាទីសុ ទុក្ខមនុកវិក្ខា បក្កាវសេសេន បច្ឆិមត្តភារេ ពុទ្ធកូតាបិ
ហោជ្ជា វុត្តនយេន ទេវទត្តន ខិត្តចាសាណាសក្ខលិកបហារេន ឧដ្ឋិតគណ្ណោ
អហោសិ។ ជីវកោ មេត្តចិត្តន តំ គណ្ណំ ជាលេសិ។ វេរិចិត្តស្ស ទេវទត្តស្ស
វុហិវុប្បាទកម្មំ អនន្តរិកំ អហោសិ, មេត្តចិត្តស្ស ជីវកស្ស គណ្ណាដាលនំ
បុញ្ញមេវ អហោសិ។ តេន វុត្តំ -

“រាជាហំ បត្តិកោ អាសី, សត្តិយា បុរិសេ ហានិ;
តេន កម្មវិចារកេន, និរយេ បច្ឆិសំ ភុសំ។

“កម្មុនោ តស្ស សេសេន, ឥនាទិ សកលំ មម;
ចានេ ឆរី បកប្បេសិ, ន ហិ កម្មំ វិនស្សតី” តិ។ (អប. ថេរ ១.៣៩.៨២-
៨៥);

នវមេ បញ្ចោ - “សីសទុក្ខន្តិ សីសាពាធា សីសវេទនា។ អតីតេ កិរ
ពោធិសត្តោ កេវជ្ឈកាមេ កេវជ្ឈោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សោ ឯកទិវសំ
កេវជ្ឈបុរិសេហិ សទ្ធិ មច្ឆមារណាជ្ជានំ គន្ធា មច្ឆេ មារេន្តេ ទិស្វា តត្ថ សោមនស្សំ
ឧប្បាទេសិ, សហគតាបិ តថេវ សោមនស្សំ ឧប្បាទយីសុ។ សោ តេន
អកុសលកម្មេន ចតុរាចាយេ ទុក្ខមនុកវិក្ខា ឥមស្មី បច្ឆិមត្តភារេ តេហិ
បុរិសេហិ សទ្ធិ សក្យរាជកុលេ និព្ពត្តិក្ខា កមេន ពុទ្ធត្ថំ បត្តោបិ សយំ

សីសាពាធំ បច្ចុប្បន្នភាសិ។ តេ ច សក្យរាជាឆោ ធម្មបទដ្ឋកថាយំ (ធម្ម. ប. អដ្ឋ. ១.វិទូកវត្ថុ) វុត្តនយេនវិទូកសង្គាមេ សព្វេវិនាសំ ចាបុណ្ណិសុ។ តេនវុត្ថំ -

“អហំ កេវដ្ឋតាមស្មី, អហំ កេវដ្ឋនារកោ;
មច្ឆកេ យាតិតេ ទិស្វា, ជនយី សោមនស្សកំ។

“តេន កម្មវិចារកេន, សីសទុក្ខំ អហូ មម;
សព្វេ សក្កា ច ហញ្ញីសុ, យទា ហនិវិជជូកោ” តិ។ (អប. ថេរ ១.៣៩.៨៦-៨៧);

ទសមបញ្ញោ - យវខាទនន្តិ វេរញ្ញាយំ យវតណ្ហាលខាទនំ។ អតិតេ កិវ
ពោធិសត្តោ អញ្ញាតវស្មី កុលេ និព្វត្តោ ជាតិវសេន ច អន្ធពាលភាវេន ច
ដុស្សស្ស ភគវតោ សាវកេ មជ្ជន្ទចានេ សាលិកោជនាទយោ ច ភុញ្ញមាទេ
ទិស្វា “អវេ មុណ្ណាកសមណា, យវំ ខាទថ, មា សាលិកោជនំ ភុញ្ញថា” តិ
អក្កោសិ។ សោ តេន អកុសលកម្មវិចារកេន អនេកវស្សសហស្សានិ
ចតុរាចាយេ ទុក្ខមនុកវិទ្យា ឥមស្មី បច្ចិមត្តភាវេ កមេន ពុទ្ធត្ថំ បទ្វា
លោកសង្គហំ ករោត្តោ តាមនិគមរាជនាទិសុ ចរិត្វា ឯកស្មី សមយេ
វេរញ្ញព្រាហ្មណគាមសមីបេ សាខាវិជបសម្បន្នំ បុចិមន្តវុត្តមូលំ ចាបុណ្ណិ។
វេរញ្ញព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា អនេកបរិយាយេន ភគវន្តំ ជិនិត្ថំ
អសក្កោត្តោ សោតាបន្នោ ហុត្វា “ភន្តេ, ឥធរេ វស្សំ ឧបគន្ធា វដ្ឋតី” តិ
អាហោចសិ។ ភគវា តុណ្ហិភាវេន អធិវាសេសិ។ អថ បុនទិវសតោ បដ្ឋាយ មារោ
ចាបិមា សកលវេរញ្ញព្រាហ្មណគាមវាសីនំ មារាវដ្ឋនំ អកាសិ។ បិណ្ឌាយ
បរិជ្ជស្ស ភគវតោ មារាវដ្ឋនវសេន ឯកោបិ កជន្តភិក្ខាមត្ថំ នាតា នាហោសិ។
ភគវា តុច្ឆបត្តោវ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ បុនាគញ្ញិ។ តស្មី ឯវំ អាគតេ តត្តោវ និវុដ្ឋា
អស្សវាលិជា តំ ទិវសំ នានំ ទត្វា តតោ បដ្ឋាយ ភគវន្តំ បញ្ចសតភិក្ខុបរិវាវំ

និមន្តត្វា បញ្ចន្តំ អស្សុសតានំ ភត្តតោ វិភាគំ កត្វា យំ កោដ្ឋត្វា ភិក្ខុនំ
បត្តេសុ បក្ខិបីសុ។ សកលស្ស សហស្សចក្កវាឡនេវតា សុជាតាយ
ចាយាសបចនទិវសេ វិយ ទិព្ពោជំ បក្ខិបីសុ។ ភគវា បរិភុញ្ញំ, ឯវំ តេមាសំ យំ
បរិភុញ្ញំ។ តេមាសច្ចយេន មារាវដ្តនេ វិគតេ បវារណាទិវសេ វេរញ្ញោ
ព្រាហ្មណោ សរិត្វា មហាសំវេគប្បត្តោ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
មហាធានំ ទត្វា វុទ្ធិត្វា ខមាបេសិ។ តេន វុត្ថំ -

“ដុស្សស្សហំ ចាវចនេ, សាវកេ បរិភាសយី;
យំ ខាទថ ភុញ្ញថ, មា ច ភុញ្ញថ សាលយោ។

“តេន កម្មវិចារកេន, តេមាសំ ខាទិតំ យំ;
និមន្តតោ ព្រាហ្មណេន, វេរញ្ញាយំ វសី តទា” តិ។ (អប. ថេរ ១.៣៩.៨៨-
៨៩);

ឯកាទសមបញ្ចោ - បិដ្ឋិទុក្ខន្តិ បិដ្ឋិអាពាធា។ អតីតេ កិវ ពោធិសត្តោ
គហបតិកុលេ និព្វត្តោ ថាមសម្បន្នោ កិញ្ចំ វស្សធាតុកោ អហោសិ។ តេន
សមយេន ឯកោ មល្លយុទ្ធយោធា សកលជម្ពុជីបេ កាមនិគមរាជធានីសុ
មល្លយុទ្ធវេ វត្តមានេ បុរិសេ ចាតេត្វា ជយប្បត្តោ កមេន ពោធិសត្តស្ស
វសននករំ បត្វា តស្មិម្បិ ជនេ ចាតេត្វា គន្ធមារាទ្វោ។ តទា ពោធិសត្តោ “មយ្ហំ
វសនជ្ជានេ ឯស ជយំ បត្វា គច្ឆតី” តិ តត្ថ នគរមណ្ឌលមាគម្ម អប្បោដេត្វា
អាគច្ឆ មយា សទ្ធិយុជ្ឈិត្វា គច្ឆាតិ។ សោ ហសិត្វា “អហំ មហាន្តេ បុរិសេ
ចាតេសី, អយំ វស្សធាតុកោ វាមនកោ មម ឯកហត្ថស្សបិ នប្បហោតី” តិ
អប្បោដេត្វា នទិត្វា អាគច្ឆិ។ តេ ឧភោបិ អញ្ញមញ្ញំ ហត្ថំ បរាមសីសុ,
ពោធិសត្តោ តំ ឧក្ខិបិត្វា អាកាសេ ភមិត្វា ភូមិយំ ចាតេន្តោ ខន្ធជីវិតិទិត្វា
ចាតេសិ។ សកលនគរវាសិនោ ឧក្ខុដ្ឋី ករោត្តា អប្បោដេត្វា វត្តាភរណាទិហិ

ពោធិសត្តំ បូជេសុំ។ ពោធិសត្តោ តំ មល្លយោធំ ឧជុំ សយាបេត្វា ខន្ធជី ឧជុំកំ
កត្វា “គច្ឆ ឥតោ បដ្ឋាយ ឯវុបំ មា ករោសី” តិ វត្វា ឧយ្យោជេសិ។ សោ តេន
កម្មវិចារកេន និព្ពត្តនិព្ពត្តភវេ សវីរសីសាទិ ទុក្ខមនុកវិត្វា ឥមស្មី បច្ឆិមត្ថភារេ
ពុទ្ធក្ខតោបិ បិដ្ឋុជាទិទុក្ខមនុកោសិ។ តស្មា កធាបិ បិដ្ឋុទុក្ខេ ឧប្បន្នេ
សាវបុត្តមោគ្គល្លានេ “ឥតោ បដ្ឋាយ ធម្មំ ទេសេថា” តិ វត្វា សយំ សុគតជីវំ
បញ្ញាបេត្វា សយតិ, កម្មបិលោតិកំ នាម ពុទ្ធមបិ ន មុញ្ចតិ។ វុត្តញ្ចេតំ -

“និព្ពន្ធ វត្តមានម្ហិ, មល្លបុត្តំ និហេបយី;
តេន កម្មវិចារកេន, បិដ្ឋុទុក្ខំ អហូ មមា” តិ។ (អប. ថេរ ១.៣៩.៩០);

ធានសមបញ្ចោ - អតិសារោតិ លោហិតបក្ខន្ធការីវេចនំ។ អតីតេ កិរ
ពោធិសត្តោ គហបតិកុលេ និព្ពត្តោ វេជ្ជកម្មេន ជីវិតំ កប្បេសិ។ សោ ឯកំ
សេដ្ឋីបុត្តំ រោគេន វិច្ឆិតំ តិកិច្ចន្តោ ភេសន្តំ កត្វា តិកិច្ចិត្វា តស្ស
ទេយ្យធម្មទានេ បមាទមាគម្ម អបរំ ឌីសធំ ទត្វា វមនវិវេចនំ អកាសិ។ សេដ្ឋី
ពហុជនំ អនាសិ។ សោ តេន កម្មវិចារកេន និព្ពត្តនិព្ពត្តភវេ
លោហិតបក្ខន្ធកាពារេន វិច្ឆិតោ អហោសិ។ ឥមស្មីម្បិ បច្ឆិមត្ថភារេ
បរិនិព្ពានសមយេ ចុន្នេន កម្មារបុត្តេន បចិតសូករមទ្ធុវស្ស
សកលចក្កវាឡនេវតាហិ បក្ខិត្តនិព្ពោជេន អាហារេន សហ ភុត្តក្ខណោ
លោហិតបក្ខន្ធការីវេចនំ អហោសិ។ កោធិសតសហស្សានំ ហត្ថិនំ ពលំ
ខយមគមាសិ។ ភគវាវិសាខបុណ្ណាមាយំ កុសិនារាយំ បរិនិព្ពានត្ថាយ គច្ឆន្តោ
អនេកេសុ ហានេសុ និសីទន្តោ បិចាសិតោ ចានីយំ បិវិត្វា មហាទុក្ខេន
កុសិនារំ បត្វា បច្ឆសសមយេ បរិនិព្ពាយិ។ កម្មបិលោតិកំ ឯវុបំ
លោកត្ថយសាមិម្បិ នវិជហតិ។ តេន វុត្តំ -

“តិកិច្ចកោ អហំ អាសី, សេដ្ឋីបុត្តំ វិវេចយី;

តេជ កម្មវិទ្យាកេន, ហោតិ បក្ខន្តិកា មមាតិ។

“ឃុំ ជីនោវិយាកាសិ, ភិក្ខុសង្ឃស្ស អគ្គតោ;

សព្វាភិញ្ញាពលប្បត្តោ, អនោតត្ថ មហាសវេ”តិ។ (អប. ថេរ
១.៣៩.៩១, ៩៦);

ឃុំ បដិញ្ញាតបញ្ញាណំ, មាតិកាបឋមវសេន អកុសលាបទានំ សមត្ថំ នាម
ហោតិ វុត្ថំ ឥត្ថំ សុទន្តិ ឥត្ថំ ឥមិនា បកាវេន ហោជ្ជា វុត្ថនយេន។ សុទន្តិ
និចាតោ បទបូរណត្ថ អាគតោ។ ភគវា ភាគ្យសម្បជ្ជោ
បូរិតទារមិមហាសត្តោ -

“ភាគ្យវា ភគ្គវា យុត្តោ, ភគេហិ ច វិភត្តវា;

ភត្តវា វន្តគមនោ, ភវេសុ ភគវា តតោ”តិ។ -

ឃុំ មាធិគុណយុត្តោ ទេវាតិទេវោ សក្កាតិសក្កោ ព្រហ្មាតិព្រហ្មា ពុទ្ធាតិពុទ្ធា
សោ មហាការុណីកោ ភគវា អត្ថនោ ពុទ្ធចរិយំ ពុទ្ធការណំ សម្ភារយមាណោ
ចាកដំ កុរុមាណោ ពុទ្ធបទានិយំ នាម ពុទ្ធការណាបកាសកំ នាម
ធម្មបរិយាយំ ធម្មទេសនំ សុត្ថំ អភាសិត្ត កថេសីតិ។

ឥតិ វិសុទ្ធជនវិលាសិនិយា អបទាន-អដ្ឋកថាយ

ពុទ្ធអបទានសំវណ្ណានា សមត្តា។

២.បច្ចេកពុទ្ធអបទានវណ្ណានា

គវេសតីតិ មហេសី។ អានន្ទកន្ទំ មធ្យវេន សវេន តនា តស្មី បុច្ឆិតកាលេ អាហ
កថេសីតិ សម្ពន្ធា។ ភោ អានន្ទ, យេ បច្ឆេកតុទ្ធា បុព្វតុទ្ធសុ បុព្វេសុ
អតីតតុទ្ធសុ កតាធិការា កតបុញ្ញសម្ភារា ជិនសាសនេសុ អលទ្ធមោក្ខា
អប្បត្តនិព្វានា។ តេ សព្វេ បច្ឆេកតុទ្ធា ធិរា ឥធិ ឥមស្មី លោកេ សំវេតមុខេន
ឯកបុគ្គលំ បធានំ កត្វា បច្ឆេកតុទ្ធា ជាតាតិ អត្ថោ។ សុតិក្ខបញ្ញា សុដ្ឋ
តិក្ខបញ្ញា។ វិនាបិ តុទ្ធវិហិ តុទ្ធានំ ឱវានានុសាសនីហិ វហិតា អបិ។ បរិត្តកេនបិ
អប្បមត្តកេនបិ អារម្មណេន បច្ឆេកពោធិ បដិឯក្កំ ពោធិ សម្មាសម្ពុទ្ធានន្តរំ
ពោធិ អនុចាបុណ្ហន្តិ បដិវិជ្ឈន្តិ។

៨៦. សព្វម្ហិ លោកម្ហិ សកលស្មី លោកត្ថយេ មមំ ឋបេត្វា មំ វិហាយ
បច្ឆេកតុទ្ធវិហិ សមោវ សទិសោ ឯវ នត្ថិ, តេសំ មហាមុនីនំ បច្ឆេកតុទ្ធានំ ឥមំ
វណ្ណំ ឥមំ គុណំ បទេសមត្តំ សន្ធិបមត្តំ អហំ តុម្ហាកំ សាធុ សាធុកំ វក្ខាមិ
កថេស្សមីតិ អត្ថោ។

៨៧. អនាចរិយកា ហុត្វា សយមេវ តុទ្ធានំ អត្តនាវ បដិវិទ្ធានំ ឥសីនំ អន្តរេ
មហាឥសីនំ មធ្យវេន ឧទ្ធកមមធ្យបដលំ ឥវ សាធូនិ មធ្យវេន វាក្យានិ
ឧទានវេននិ អនុត្តរំ ឧត្តរិវិហិតំ ភេសជំ ឱសជំ និព្វានំ បត្តយន្តា ឥច្ឆន្តា សព្វេ
តុម្ហេ សុបសន្នចិត្តា សុប្បសន្នមនា សុណាថ មនសិ ករោថាតិ អត្ថោ។

៨៨-៨៩. បច្ឆេកតុទ្ធានំ សមាគតានន្តិ វាសិត្វតានំ ឧប្បន្នានំ បច្ឆេកតុទ្ធានំ។
អរិដ្ឋោ, ឧបរិដ្ឋោ, តតរសិធិ, យសស្សី, សុទស្សនោ, បិយទស្សី, គន្ធារោ,
បិណ្ឌោលោ, ឧទាសភោ, និថោ, តថោ, សុតវា, ភាវិតត្ថោ, សុម្ពោ, សុភោ,
មេដុលោ, អដ្ឋមោ, សុមេធា, អនិយោ, សុទាថោ, ហិដ្ឋុ, ហិដ្ឋោ, ទ្វេជាលិនោ,
អដ្ឋកោ, កោសលោ, សុពាហុ, ឧបនេមិសោ, នេមិសោ, សន្តចិត្តោ, សច្ចោ,
តថោ, វិរជោ, បណ្ឌិតោ, កាលោ, ឧបកាលោ, វិជិតោ, ជិតោ, អដ្ឋោ, បដ្ឋោ,

គុត្តិដ្ឋិតោ, បស្សី, ជហី, ឧបដី, ទុក្ខមូលំ, អបរាជិតោ, សរកដ្ឋោ, លោមហំសោ,
ឧច្ឆន្តមាយោ, អសិតោ, អនាសវោ, មនោមយោ, មានន្ទិទោ, ពន្ធមា,
តនាធិមុត្តោ, វិមលោ, កេតុមា, កោតុម្ហរដ្ឋោ, មាតដ្ឋោ, អរិយោ, អច្ចតោ,
អច្ចតតាមិ, ព្យាមកោ, សុមដ្ឋលោ, ទិព្វលោ ចាតិអាទិនំ បច្ឆេកពុទ្ធសតានំ
យានិ អបនាធានិ បរម្មវំ បច្ឆេកំ ព្យាករណានិ យោ ច អាទិនវោ យញ្ចវិរាគវត្ថុំ
អនល្លិយនការណំ យថា ច យេន ការណោន ពោធិ អនុចាបុណ្ណីសុ
ចតុមគ្គញ្ញាណំ បច្ឆក្ខំ ករីសុ។ សរាគវត្ថុស្វតិ សុដ្ឋអល្លិយិតព្វវត្ថុសុ
វត្ថុកាមកិលេសកាមេសុ វិរាគសញ្ញាវិវត្តសញ្ញាវន្តោ វត្តម្ហិ លោកម្ហិ
អល្លិយនសភាវលោកេ វិវតចិត្តា អនល្លិយនមនា ហិត្វា បបញ្ចេតិ រាគោ
បបញ្ចំ ទោសោ បបញ្ចំ សត្តកិលេសា បបញ្ចេតិ បបញ្ចសដ្ឋានេត កិលេសេ
ហិត្វា ជិយ ជន្មតានិច្ចំ ជន្មតានិ ធាសដ្ឋំ ទិដ្ឋិតតានិ ជិនិត្វា តថេវ តេន
ការណោន ឯវំ ពោធិ អនុចាបុណ្ណីសុ បច្ឆេកពោធិញ្ញាណំ បច្ឆក្ខំ ករីស្វតិ
អត្តោ។

៩០-៩១. សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌាន្តិ តជ្ជនដាលនវធានំ និធាយ
ឋេបេត្វា តេសំ សព្វសត្តានំ អន្តរេ អញ្ញាតវំ កញ្ចំ ឯកម្មំ សត្តំ អវិហោឋយំ
អវិហោឋយន្តោ អនុក្ខាបេន្តោ មេត្តេន ចិត្តេន “សព្វេ សត្តា សុខិតា ហោន្ត” តិ
មេត្តាសហគតេន ចេតសា ហិតានុកម្មំ ហិតេន អនុកម្មនសភាវោ។ អថ វា
សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌាន្តិ សព្វេស្វតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ
និស្សេសំ បរិយាទិយនវចនមេតំ។ ភូតេស្វតិ ភូតា វុច្ឆន្តិ តសា ច ថាវរា ច។
យេសំ តសិណា តណ្ហា អប្បហីនា, យេសញ្ច ភយភេរវា អប្បហីនា, តេ
តសា។ កី ការណា វុច្ឆន្តិ តសា? តសន្តិ ឧត្តសន្តិ បរិតសន្តិ ភាយន្តិ សន្តាសំ
អាបជ្ជន្តិ, តំ ការណា វុច្ឆន្តិ តសា។ យេសំ តសិណា តណ្ហា បហីនា, យេសញ្ច

ភយភេរវា បហីនា, តេ ថាវវា។ កី ការណា វុច្ឆន្តិ ថាវវា? ជីវន្តិ ន តសន្តិ ន
ឧត្តសន្តិ ន បរិតសន្តិ ន កាយន្តិ ន សន្តាសំ អាបជ្ជន្តិ, តំ ការណា វុច្ឆន្តិ ថាវវា។

តយោ ទណ្ឌា - កាយទណ្ឌា, វជីទណ្ឌា, មនោទណ្ឌាតិ។ តិវិធំ
កាយទុច្ឆរិតំ កាយទណ្ឌា, ចតុត្ថិធំ វជីទុច្ឆរិតំ វជីទណ្ឌា, តិវិធំ មនោទុច្ឆរិតំ
មនោទណ្ឌា។ សព្វេសុ សកលេសុ ភូតេសុ សត្តេសុ តំ តិវិធំ ទណ្ឌំ និធាយ
និទហិត្វា ឡិរោបយិត្វា សមោរោបយិត្វា និក្ខិបិត្វា បដិប្បស្សម្ពេត្វា ហីសនត្ថំ
អគហេត្វាតិ សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌំ។ អវិហេវយំ អញ្ញាតវម្បិ តេសន្តិ
ឯកមេកម្បិ សត្ថំ ចាណិណា វា លេខ្ខនា វា ទណ្ឌាន វា សត្តេន វា អនុយា វា
វជ្ជយា វា អវិហេវយន្តោ, សព្វេបិ សត្តេ ចាណិណា វា លេខ្ខនា វា ទណ្ឌាន វា
សត្តេន វា អនុយា វា វជ្ជយា វា អវិហេវយំ អវិហេវយន្តោ អញ្ញាតវម្បិ តេសំ។
ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ កុតោ សហាយន្តិ នាតិ បដិក្ខេចោ។ បុត្តន្តិ ចត្តារោ បុត្តា
អក្រតេជា បុត្តោ, ខេត្តេជា, ទិន្នកោ, អន្តេវាសិកោ បុត្តោ។ សហាយន្តិ
សហាយោ វុច្ឆតិ យេន សហា អាគមនំ ជាសុ, គមនំ ជាសុ, ហំនំ ជាសុ, និសង្ខា
ជាសុ, អាលបនំ ជាសុ, សល្លបនំ ជាសុ, សមុល្លបនំ ជាសុ។ ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ
កុតោ សហាយន្តិ បុត្តម្បិ ន ឥច្ឆេយ្យ ន សាធិយេយ្យ ន បត្តេយ្យ ន
បិហាយេយ្យ នាតិជប្បេយ្យ, កុតោ មិត្តំ វា សន្តិជ្ជំ វា សម្ពត្តំ វា សហាយំ វា
ឥច្ឆេយ្យ សាធិយេយ្យ បត្តេយ្យ បិហាយេយ្យ អភិជប្បេយ្យាតិ ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ
កុតោ សហាយំ។ ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បាតិ សោ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធោ
បព្ពដ្ឋាសដ្ឋាតេន ឯកោ, អទុតិយជ្ជេន ឯកោ, តណ្ហាយ បហានជ្ជេន ឯកោ,
ឯកន្តវីតរកោតិ ឯកោ, ឯកន្តវីតទោសោតិ ឯកោ, ឯកន្តវីតមោហោតិ
ឯកោ, ឯកន្តនិក្ខិលេសោតិ ឯកោ, ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ឯកោ, ឯកោ
អនុត្តរំ បច្ឆេកសម្ពោជី អភិសម្ពុទ្ធាតិ ឯកោ។

កង់ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធា បព្ពដ្ឋាសម្ពុទ្ធាតេន ឯកោ? សោ ហិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធា
សត្តំ យរាវាសបលិពោធំ ធិន្ទិត្វា, បុត្តនារបលិពោធំ ធិន្ទិត្វា, ញាតិបលិពោធំ,
មិត្តាមច្ចបលិពោធំ, សន្និធិបលិពោធំ ធិន្ទិត្វា កេសមស្សំ ឡិហារេត្វា
កាសាយានិ វត្តានិ អន្ធានេត្វា អការស្មា និក្ខម្ម អនការិយំ បព្ពជិត្វា
អកិញ្ចនការំ ឧបគន្ធា ឯកោវ ចរតិ វិហារតិ វិហរតិ វត្តតិ ចាលេតិ យបេតិ
យាបេតីតិ ឯវំ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធា បព្ពដ្ឋាសម្ពុទ្ធាតេន ឯកោ។

កង់ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធា អនុតិយជ្ជេន ឯកោ? សោ ឯវំ បព្ពជិតោ សមាធនោ
ឯកោ អរញ្ញវនបត្តានិ បន្ទានិ សេនាសនានិ បដិសេវតិ អប្បសន្តានិ
អប្បនិគ្រាសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហស្សយ្យកានិ បដិសល្លាសារុប្បានិ។
សោ ឯកោ តិដ្ឋតិ, ឯកោ គច្ឆតិ, ឯកោ និសីទតិ, ឯកោ សេយ្យំ កប្បេតិ, ឯកោ
គាមំ បិណ្ឌាយ បរិសតិ, ឯកោ បដិក្កមតិ, ឯកោ រហោ និសីទតិ, ឯកោ
ចម្ព័មតិ, ឯកោ ចរតិ វិហារតិ វិហរតិ វត្តតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ ឯវំ
សោ អនុតិយជ្ជេន ឯកោ។

កង់ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធា តណ្ហាយ បហានជ្ជេន ឯកោ? សោ ឯកោ
អនុតិយោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហារន្តោ មហាបធានំ បទហន្តោ
មារំ សសេនកំ នមុចី កណ្ហំ បមត្តពន្ធុវិធមេត្វា ច តណ្ហាជាលីនីវិសិវតំ
វិសត្តិកំ បដហិវិនោទេសិ ព្យង្គី អកាសិ អនការំ គមេសិ។

“តណ្ហាទុតិយោ បុរិសោ, ជីយមន្ទាន សំសរំ;
ឥត្តការញ្ញាថាការំ, សំសារំ នាតិវត្តតិ។

“ឯតមាជីនំ ញត្វា, តណ្ហំ ទុក្ខស្ស សម្ពរំ;

វីតតណ្ហោ អនាទានោ, សតោ ភិក្ខុ បរិត្តេជ"តិ។ (ឥតិវុ. ១៥, ១០៥;
មហានិ. ១៩១) -

ឯវំ សោ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធោ តណ្ហាយ បហានជ្ជេន ឯកោ។

កង់ សោ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធោ ឯកន្តវីតរកោតិ ឯកោ? រាគស្ស បហ័នត្តា
ឯកន្តវីតរកោតិ ឯកោ, ទោសស្ស បហ័នត្តា ឯកន្តវីតទោសោតិ ឯកោ,
មោហស្ស បហ័នត្តា ឯកន្តវីតមោហោតិ ឯកោ, កិលេសានំ បហ័នត្តា
ឯកន្តវិក្កិលេសោតិ ឯកោ, ឯវំ សោ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធោ ឯកន្តវីតរកោតិ ឯកោ។

កង់ សោ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធោ ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ឯកោ? ឯកាយនមគ្គោ
វុច្ចតិ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា, ចត្តារោ សម្មប្បធានា, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា,
បញ្ចិន្ទ្រិយានិ, បញ្ចពលានិ, សត្ត ពោជ្ឈង្គា, អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ។

“ឯកាយនំ ជាតិខយន្តទស្សី, មគ្គំ បដាទាតិ ហិរានុកម្មី;
ឯតេន មគ្គេន តវីសុ បុព្វេ, តវិស្សន្តិយេ ច តវន្តិ ឌីយ”ន្តិ។ (សំ. និ.
៥.៣៨៤; មហានិ. ១៩១) -

ឯវំ សោ ឯកាយនមគ្គំ គតោតិ ឯកោ។

កង់ សោ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធោ ឯកោ អនុត្តរំ បច្ឆេកសម្ពោធិ អភិសម្ពុទ្ធោតិ
ឯកោ? ពោធិ វុច្ចតិ ចត្វសុ មគ្គេសុ ញ្ញាណំ (មហានិ. ១៩១; ចូឡិនិ.
ខត្តវិសាណាសុត្តនិទ្ទេស ១២១)។ បញ្ញា បញ្ចិន្ទ្រិយំ បញ្ញាពលំ
ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ វិមសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ។ សោ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធោ តេន
បច្ឆេកពោធិញ្ញាណេន “សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចា”តិ ពុជ្ឈី, “សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខា”តិ
ពុជ្ឈី, “សព្វេ ធម្មា អនត្តា”តិ ពុជ្ឈី។ “អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា”តិ ពុជ្ឈី,

“សង្ខារបច្ចយាវិញ្ញាណ”ន្តិ ពុជ្ឈី, “វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូប”ន្តិ ពុជ្ឈី,
“នាមរូបបច្ចយា សឡាយតន”ន្តិ ពុជ្ឈី, “សឡាយតនបច្ចយា ជសេស្យា”តិ ពុជ្ឈី,
“ជសេស្យបច្ចយា វេទនា”តិ ពុជ្ឈី, “វេទនាបច្ចយា តណ្ហា”តិ ពុជ្ឈី, “តណ្ហាបច្ចយា
ឧចាទាន”ន្តិ ពុជ្ឈី, “ឧចាទានបច្ចយា ភវេ”តិ ពុជ្ឈី, “ភវបច្ចយា ជាតិ”តិ ពុជ្ឈី,
“ជាតិបច្ចយា ជរាមរណា”ន្តិ ពុជ្ឈី។ “អវិជ្ជានិរោធិ សង្ខារនិរោធិ”តិ ពុជ្ឈី,
“សង្ខារនិរោធិវិញ្ញាណនិរោធិ”តិ ពុជ្ឈី... បេ... “ភវនិរោធិ ជាតិនិរោធិ”តិ
ពុជ្ឈី, “ជាតិនិរោធិ ជរាមរណនិរោធិ”តិ ពុជ្ឈី។ “ឥទំ ទុក្ខ”ន្តិ ពុជ្ឈី, “អយំ
ទុក្ខសមុទយោ”តិ ពុជ្ឈី, “អយំ ទុក្ខនិរោធិ”តិ ពុជ្ឈី, “អយំ
ទុក្ខនិរោធិកាមិនិបដិបទា”តិ ពុជ្ឈី។ “ឥមេ អាសវា”តិ ពុជ្ឈី, “អយំ
អាសវសមុទយោ”តិ ពុជ្ឈី... បេ... “បដិបទា”តិ ពុជ្ឈី, “ឥមេ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យា”តិ
ពុជ្ឈី, “ឥមេ ធម្មា បហាតញ្ញា”តិ ពុជ្ឈី, “ឥមេ ធម្មា សច្ចិកាតញ្ញា”តិ ពុជ្ឈី, “ឥមេ
ធម្មា ភាវេតញ្ញា”តិ ពុជ្ឈី។ ធន្នំ ជស្សាយតនានំ សមុទយញ្ច អត្ថផ្កមញ្ច
អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណាញ្ច ពុជ្ឈី, បញ្ចន្នំ ឧចាទានក្ខន្ធានំ
សមុទយញ្ច... បេ... និស្សរណាញ្ច ពុជ្ឈី, ចតុន្នំ មហាភូតានំ សមុទយញ្ច
អត្ថផ្កមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណាញ្ច ពុជ្ឈី, “យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ,
សត្តំ តំ និរោធិធម្ម”ន្តិ ពុជ្ឈី។

អថ វា យំ ពុជ្ឈីតត្ថំ អនុពុជ្ឈីតត្ថំ បដិពុជ្ឈីតត្ថំ សម្ពុជ្ឈីតត្ថំ អធិគន្ធត្ថំ
ជស្សីតត្ថំ សច្ចិកាតត្ថំ, សត្ថំ តំ តេន បច្ឆេកពោធិញ្ញាលោន ពុជ្ឈី អនុពុជ្ឈី
បដិពុជ្ឈី សម្ពុជ្ឈី អធិគញ្ញិ ជស្សេសិ សច្ឆាកាសីតិ, វេរំ សោ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធោ
ឯកោ អនុត្តរំ បច្ឆេកសម្ពោធិ អភិសម្ពុទ្ធាតិ ឯកោ។

ចរេតិ អដ្ឋ ចរិយាយោ (ចូឡិ. ខត្តវិសាលាសុត្តនិទ្ទេស ១២១) -
ភិយាបថចរិយា, អាយតនចរិយា, សតិចរិយា, សមាធិចរិយា, ញ្ញាណចរិយា,

មគ្គចរិយា, បត្តិចរិយា, លោកត្ថចរិយា។ ភិយាបថចរិយាតិ ចត្វសុ
ភិយាបថេសុ, អាយតនចរិយាតិ ធនុ អន្ល្កិកពាហិរេសុ អាយតនេសុ,
សតិចរិយាតិ ចត្វសុ សតិបដ្ឋានេសុ, សមាធិចរិយាតិ ចត្វសុ ឈានេសុ,
ព្យាណចរិយាតិ ចត្វសុ អរិយសច្ចេសុ, មគ្គចរិយាតិ ចត្វសុ អរិយមគ្គេសុ,
បត្តិចរិយាតិ ចត្វសុ សាមញ្ញដលេសុ, លោកត្ថចរិយាតិ តថាគតេសុ
អរហន្តេសុ សម្មាសម្ពុទ្ធទេសុ, បទេសតោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធទេសុ, បទេសតោ
សាវកេសុ។

ភិយាបថចរិយា ច បណិធិសម្បជ្ជានំ, អាយតនចរិយា ច ភ្នៀយេសុ
គុត្តទ្វារានំ, សតិចរិយា ច អប្បមាទវិហារីនំ, សមាធិចរិយា ច
អធិចិត្តមនុយុត្តានំ, ព្យាណចរិយា ច ពុទ្ធិសម្បជ្ជានំ, មគ្គចរិយា ច
សម្មាបដិបទ្ធានំ, បត្តិចរិយា ច អធិគតដលានំ, លោកត្ថចរិយា ច តថាគតានំ
អរហន្តានំ សម្មាសម្ពុទ្ធានំ, បទេសតោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធានំ, បទេសតោ
សាវកានំ។ ឥមា អដ្ឋ ចរិយាយោ។

អបរាមិ អដ្ឋ ចរិយាយោ - អធិមុច្ឆន្តោ សទ្ទាយ ចរិតិ, បគ្គណ្ណោ វិរិយេន
ចរិតិ, ឧបដ្ឋបេន្តោ សតិយា ចរិតិ, អវិក្ខេបំ ករោន្តោ សមាធិនា ចរិតិ, បដានន្តោ
បញ្ញាយ ចរិតិ, វិជានន្តោ វិញ្ញាណចរិយាយ ចរិតិ, ឯវំ បដិបទ្ធស្ស កុសលា
ធម្មា អាយតនន្តិ អាយតនចរិយាយ ចរិតិ។ ឯវំ បដិបទ្ធាវិសេសមធិគច្ឆតីតិ
វិសេសចរិយាយ ចរិតិ។ ឥមា អដ្ឋ ចរិយាយោ។

អបរាមិ អដ្ឋ ចរិយាយោ - ឧស្សនចរិយា ច សម្មាទិដ្ឋិយា,
អភិធិរោបនចរិយា ច សម្មាសង្កប្បស្ស, បរិគ្គហចរិយា ច សម្មាវាចាយ,
សមុជ្ឈានចរិយា ច សម្មាកម្មន្តស្ស, វោទានចរិយា ច សម្មាអាជីវស្ស,

បគ្គហចរិយា ច សម្មាវាយាមស្ស, ឧបជ្ជានចរិយា ច សម្មាសតិយា,
អរិក្ខេបចរិយា ច សម្មាសមាធិស្ស។ ឥមា អដ្ឋ ចរិយាយោ។

ខគ្គវិសាណាកប្បោតិ យថា ខគ្គស្ស នាម វិសាលំ ឯកមេវ ហោតិ,
អនុតិយំ, ឯវមេវ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ តក្កប្បោ តស្សទិសោ តប្បដិកាកោ។
យថា អតិលោណំ វុច្ចតិ លោណាកប្បោ, អតិតិក្កកំ វុច្ចតិ តិក្កកប្បោ,
អតិមជ្ជំ វុច្ចតិ មជ្ជកប្បោ, អតិឧណ្ហំ វុច្ចតិ អគ្គិកប្បោ, អតិសីតំ វុច្ចតិ
ហិមកប្បោ, មហាឧទកក្ខន្ធា វុច្ចតិ សមុទ្កកប្បោ, មហាភិញ្ញាពលប្បត្តោ
សាវកោ វុច្ចតិ សត្តកប្បោតិ។ ឯវមេវ សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ
ខគ្គវិសាណាកប្បោ, ខគ្គវិសាណាសទិសោ ខគ្គវិសាណាបដិកាកោ ឯកោ
អនុតិយោ មុត្តពន្ធនោ សម្មា លោកេ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្ថុតិ ចាលេតិ
យបេតិ យាបេតីតិ ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណាកប្បោ។ តេនាហុ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ -

“សព្ពេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ហំ, អរិហោថយំ អញ្ញាតរម្មិ តេសំ;
ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ កុតោ សហាយំ, ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណាកប្បោ។

“សំសគ្គជាតស្ស ភវន្តិ ស្នេហា, ស្នេហាន្ទយំ ទុក្ខមិទំ បហោតិ;
អាទិនំ ស្នេហជំ បេក្ខមាណោ; ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណាកប្បោ។

“មិត្តេ សុហរដ្ឋេ អនុកម្មមាណោ, ហាបេតិ អត្ថំ បដិពទ្ធិចិត្តោ;
ឯតំ ភយំ សន្តវេ បេក្ខមាណោ, ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណាកប្បោ។

“វំសោវិសាលោវ យថា វិសត្តោ, បុត្តេសុ ទារេសុ ច យា អបេក្ខា;
វំសេ កឡីរោវ អសដ្ឋមាណោ, ឯកោ ចរេ ខគ្គវិសាណាកប្បោ។

“មិកោ អរញ្ញម្ហិ យថា អពន្ធា, យេនិច្ឆកំ គច្ឆតិ កោចរាយ;

វិញ្ញាណរោសេរិតំ បេក្ខមាណោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“អាមន្តនា ហោតិ សហាយមជ្ឈេ, វាសេ ច ថានេ គមនេ ចារិកាយ;
អនភិជ្ឈិតំ សេរិតំ បេក្ខមាណោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ទិទ្ធា រតិ ហោតិ សហាយមជ្ឈេ, បុត្តេសុ បេមំ វិបុលញ្ច ហោតិ;
មិយវិប្បយោគំ វិជិតុច្ឆមាណោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ចាតុទ្ធិសោ អប្បដិយោ ច ហោតិ, សន្តុស្សមាណោ ឥតរីតរេន;
បរិស្សយានំ សហិតា អនម្ពី, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ទុស្សន្តហា បព្ពជិតាមិ ឯកេ, អថោ គហជ្ជា យរមាវសន្តា;
អប្បោស្សុក្កោ បរេបុត្តេសុ ហុត្វា, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ឡិរោបយិត្វា គិហិព្យញ្ញនានិ, សញ្ញិន្ទបត្តោ យថា កោវិឡារោ;
នេត្វានវីរោ គិហិតន្ទនានិ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“សចេ លភេជ និបកំ សហាយំ, សទ្ធិ ចរំ សាធុវិហារិធីរំ;
អភិកុយ្យ សញ្ញានិ បរិស្សយានិ, ចរេយ្យ តេនត្ថមនោ សតីមា។

“នោ ចេ លភេជ និបកំ សហាយំ, សទ្ធិ ចរំ សាធុវិហារិធីរំ;
រាជារ រជ្ជវិជិតំ បហាយ, ឯកោ ចរេ មាតង្គរញ្ជោវ នាកោ។

“អធ្វា បសំសាម សហាយសម្បទំ, សេដ្ឋា សមា សេរិតញ្ច សហាយា;
ឯតេ អលធ្វា អនវដ្ឋកោជី, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ទិស្វា សុវណ្ណាស្ស បភស្សរាជិ, កម្មារបុត្តេន សុនិដ្ឋិតានិ;
សង្ឃជ្ជមាណានិ ទុវេ ភុជស្មី, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ឯវំ ធុតីយេន សហា មមស្ស, វាចាភិលាចោ អភិសង្ខតា វា;
ឯតំ ភយំ អាយតី បេក្ខមាណោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“កាមា ហិ ចិត្រា មធុរា មនោរមា, វិរូបរូបេន មថេន្តិ ចិត្តំ;
អាទិនំ កាមគុណេសុ ទិស្វា, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ឡឺតី ច គណ្ណោ ច ឧបទ្ករោ ច, រោគោ ច សល្លញ្ច ភយញ្ច មេតំ;
ឯតំ ភយំ កាមគុណេសុ ទិស្វា, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“សីតញ្ច ឧល្ហាញ្ច ខុទំ បិចាសំ, វាតាតបេ ខំសសរីសបេ ច;
សញ្ញានិបេតានិ អភិព្ភវិទ្យា, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“នាគោវ យូថានិវិវដ្ឋយិទ្យា, សញ្ញាតខន្ទោ បទុមី ឧឡារោ;
យថាភិវន្តំវិហរំ អរញ្ញោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“អជ្ជានតំ សង្កណិការតស្ស, យំ ជស្សយេ សាមយិកំ វិមុត្តិ;
អាទិច្ចពនុស្ស វាចា និសម្ម, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ទិដ្ឋវិស្វកានិ ឧចាតិវត្តោ, បត្តោ និយាមំ បដិលទ្ធមគ្គោ;
ឧប្បន្នញ្ញាលោម្ហិ អនញ្ញានេយ្យោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“និល្លោលុចោ និក្កហោ និប្បិទាសោ, និម្មត្ត និទ្ធព្ពកសាវមោហោ;
និរាសយោ សត្តលោកេ ភវិទ្យា, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ចាបំ សហាយំ បរិវដ្ឋយេថ, អនត្តទស្សី វិសមេ និវិដ្ឋំ;
សយំ ន សេវេ បសុតំ បមត្តំ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ពហុស្សុតំ ធម្មធនំ ភជេថ, មិត្តំ ឧឡារំ បដិកានវន្តំ;

អញ្ញាយ អត្តានិវិនេយ្យ កង្ខំ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ឡុំ រតី កាមសុខញ្ច លោកេ, អនលន្តវិទ្យា អនបេក្ខមាណោ;
វិភូសជ្ជានាវិរតោ សច្ចវាធិ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“បុត្តញ្ច ទារំ បិតរញ្ច មាតរំ, ជនានិ ជញ្ញានិ ច ពន្ធវាធិ;
ហិត្វាន កាមានិ យថាធិកានិ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“សង្កា ឯសោ បរិត្តមេត្ត សោឡំ, អប្បស្សនោ ទុក្ខមេវេត្ត ភិយ្យោ;
គន្សោ ឯសោ ភតិ ញ្ញាត្វា មតិមា, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“សន្ទាលយិត្វាន សំយោជនានិ, ជាលំវ ភេត្វា សលិលម្ពចារី,
អគ្គីវ ធម្មំ អនិវត្តមាណោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ឡិត្តត្ថចក្ខុ ន ច ចាទលោលោ, គុត្តិន្ទ្រិយោ រក្ខិតមាណសាណោ;
អនវស្សតោ អបរិឌ្ឍមាណោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“ឡិហារយិត្វា គិហិព្យញ្ញនានិ, សញ្ញន្ទបត្តោ យថា ចារិធត្តោ;
កាសាយវត្តោ អភិនិក្ខមិត្វា, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“រសេសុ គេធំ អករំ អលោលោ, អនញ្ញោទាសី សបទានចារី;
កុលេ កុលេ អប្បជិតទូចិត្តោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“បហាយ បញ្ចាវរណានិ ចេតសោ, ឧបក្កិលេសេ ព្យបនុជ្ជ សព្វេ;
អនិស្សតោ ធរដ្ឋ សិនេហាទោសំ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“វិបិដ្ឋិកត្វាន សុខញ្ច ទុក្ខំ, បុព្វេវ សោមនស្សនោមនស្សំ;
លទ្ធានុបេក្ខំ សមចំវិសុទ្ធិ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។

“អារទ្ធវីរិយោ បរមត្ថបត្តិយា, អលីនចិត្តោ អកុសីតវុត្តិ;
ធន្ននិក្កមោ ថាមពល្យបបន្នោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បោ។

“បដិសល្លាទំ ឈានមរិញ្ចមាណោ, ធម្មេសុ និច្ចំ អនុធម្មចារី;
អាទីនំ សម្មសីតា ភវេសុ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បោ។

“តណ្ហាក្ខយំ បត្តយមប្បមត្តោ, អនេធុម្ភកោ សុតវា សតីមា;
សង្ខាតធម្មោ និយតោ បធានវា, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បោ។

“សីហោវ សន្ថេសុ អសន្តសន្តោ, វាតោវ ជាលម្ហិ អសង្ខមាណោ;
បទុមំវ តោយេន អលិម្បមាណោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បោ។

“សីហោ យថា ធាបពលី បសយ្ហ, រាជា មិគានំ អភិក្កុយ្យ ចារី;
សេវេថ បន្តានិ សេនាសនានិ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បោ។

“មេត្តំ ឧបេក្ខំ ករុណំ វិមុត្តិ, អាសេវមាណោ មុទិតញ្ច កាលេ;
សព្វេន លោកេន អវិរុជ្ឈមាណោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បោ។

“រាគញ្ច ទោសញ្ច បហាយ មោហំ, សន្ទាលយិត្វាន សំយោជនានិ;
អសន្តសំ ជីវិតសង្ខយម្ហិ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បោ។

“ភជន្តិ សេវន្តិ ច ការណត្ថា, និក្ការណា ទុល្លភា អដ្ឋ មិត្តា;
អត្ថត្ថបញ្ញា អសុច្ឆិមនុស្សា, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បោ”តិ។

តត្ថ សព្វេសុ ភូតេស្វតិ ខត្តវិសាណាបច្ចេកពុទ្ធាបធានសុត្តំ។ កា ឧប្បត្តិ?
សព្វសុត្តានំ ចតុត្ថិជា ឧប្បត្តិ - អត្ថជ្ឈាសយតោ, បរជ្ឈាសយតោ,
អដ្ឋប្បត្តិតោ, បុច្ឆាវសិតោតិ។ តត្ថ ខត្តវិសាណាសុត្តស្ស អវិសេសេន

បុត្រាវសិតោ ឧប្បត្តិ។ វិសេសេន បន យស្មា ឯត្ថ កាចិ គាថា តេន តេន
បច្ឆេកពុទ្ធន បុជ្ជេន វុត្តា, កាចិ អបុជ្ជេន អត្ថនា អធិគតមគ្គនយានុប្ប
ឧទានំយេវ ឧទានេន្តេន, តស្មា កាយចិ គាថាយ បុត្រាវសិតោ, កាយចិ
អត្ថជ្ឈាសយតោ ឧប្បត្តិ។ តត្ថ យា អយំ អវិសេសេន បុត្រាវសិតោ ឧប្បត្តិ, សា
អាទិតោ បកុតិ ឯវំ វេទិតញ្ញា -

ឯកំ សមយំ ភក្កវា សាវត្ថិយំ វិហារតិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស
រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទចាទិ - “ពុទ្ធានំ
បត្ថនា ច អភិនិហារោ ច ទិស្សតិ, តថា សាវកានំ, បច្ឆេកពុទ្ធានំ ន ទិស្សតិ,
យំនូនាហំ ភក្កវន្តំ ឧបសង្កមិទ្ធា បុច្ឆេយ្យ” ត្ថិ? សោ បដិសល្លាណា វុដ្ឋិតោ ភក្កវន្តំ
ឧបសង្កមិទ្ធា យថាក្កមេន ឯតមត្តំ បុច្ឆិ។ អថស្ស ភក្កវា បុព្វយោគាវចរសុត្តំ
អភាសិ -

“បញ្ចមេ, អានន្ទ, អានិសំសា បុព្វយោគាវចរេ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បដិកច្ឆេវ
អញ្ញំ អារាជេតិ។ នោ ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បដិកច្ឆេវ អញ្ញំ អារាជេតិ, អថ
មរណាកាលេ អញ្ញំ អារាជេតិ។ អថ ទេវបុត្តោ សមាធនោ អញ្ញំ អារាជេតិ។
អថ ពុទ្ធានំ សម្មាសម្ពុទ្ធិកាវេ ទិប្បាភិញ្ញោ ហោតិ។ អថ បដិមេ កាលេ
បច្ឆេកសម្ពុទ្ធា ហោតិ” តិ។

ឯវំ វត្ថា បុន អាហា -

“បច្ឆេកសម្ពុទ្ធា នាម, អានន្ទ, អភិនិហារសម្មជ្ជា បុព្វយោគាវចរា
ហោតិ, តស្មា បច្ឆេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកានំ សព្វេសំ បត្ថនា ច អភិនិហារោ ច
ឥច្ឆិតញ្ញា” តិ។

សោ អាហា - “ពុទ្ធានំ, ភន្តេ, បត្តនា កីវ ចិវ វដ្តតី” តិ។ ពុទ្ធានំ, អាណន្ទ,
ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទេន ចត្តារិ អសង្ខ័យ្យានិ កប្បសតសហស្សញ្ច,
មជ្ឈិមបរិច្ឆេទេន អដ្ឋ អសង្ខ័យ្យានិ កប្បសតសហស្សញ្ច, ឧបរិមបរិច្ឆេទេន
សោឡស អសង្ខ័យ្យានិ កប្បសតសហស្សញ្ច។ ឯតេ ច ភេទា
បញ្ញាធិកសទ្ធាធិកវិរិយាធិកានំ វសេន ញាតញ្ច។ បញ្ញាធិកានញ្ច សទ្ធា មន្ទា
ហោតិ, បញ្ញា តិក្ខា។ សទ្ធាធិកានំ បញ្ញា មជ្ឈិមា ហោតិ, សទ្ធា តិក្ខា។
វិរិយាធិកានំ សទ្ធា បញ្ញា មន្ទា ហោតិ, វិរិយំ តិក្ខុន្តិ។ អប្បត្វា បន ចត្តារិ
អសង្ខ័យ្យានិ កប្បសតសហស្សញ្ច ធិវសេ ធិវសេ វេស្សន្តរទានសទិសំ ទានំ
ទេន្តោបិ តទន្ទុវេ សីលាទិចារមិធម្មេ អាចិន្តោបិ អន្តរា ពុទ្ធា ភវិស្សតីតិ
នេតំ ហំនំ វិជ្ជតិ។ កស្មា? ញាណំ គត្តំ ន គណ្ណាតិ, វេបុល្លំ នាបដ្ឋតិ, បរិចាកំ ន
គច្ឆតីតិ។ យថា នាម តិមាស ចតុមាស បញ្ចមាស ច្ចយេន និប្បជ្ឈនកំ សស្សំ តំ
តំ កាលំ អប្បត្វា ធិវសេ ធិវសេ សតក្ខត្តំ សហស្សក្ខត្តំ កេឡាយន្តោបិ
ឧទកេន សិញ្ញោបិ អន្តរា បក្ខេន វា មាសេន វា និច្ឆាទេស្សតីតិ នេតំ ហំនំ
វិជ្ជតិ។ កស្មា? សស្សំ គត្តំ ន គណ្ណាតិ, វេបុល្លំ នាបដ្ឋតិ, បរិចាកំ ន គច្ឆតីតិ។
ឯវមេវ អប្បត្វា ចត្តារិ អសង្ខ័យ្យានិ កប្បសតសហស្សញ្ច អន្តរា ពុទ្ធា
ភវិស្សតីតិ នេតំ ហំនំ វិជ្ជតិ។ តស្មា យថាវុត្តមេវ កាលំ ចារមិប្បវណំ កាតត្ថំ
ញាណាបរិចាកត្ថាយ។ ឯត្ថកេនាបិ ច កាលេន ពុទ្ធត្ថំ បត្តយតោ
អភិនិហារករណោ អដ្ឋសម្មត្តិយោ ឥច្ឆិតញ្ច។ អយញ្ចិ -

“មនុស្សត្ថំ លិង្គសម្មត្តិ, ហេតុ សត្តារទស្សនំ;
បព្ពដ្ឋា គុណសម្មត្តិ, អធិការោ ច ធនូតា;
អដ្ឋធម្មសមោធានា, អភិនិហារោ សមិជ្ឈតិ”។ (ពុ. វ. ២.៥៩);

អភិធិហារោតិ មូលបណិធានស្មេតំ អធិវចនំ។ តត្ថ មនុស្សត្ថន្តិ
 មនុស្សជាតិ។ អញ្ញាត្រ ហិ មនុស្សជាតិយា អវសេសជាតិសុ ទេវជាតិយម្បិ
 បិតស្ស បណិធិ ន ឥដ្ឋតិ, តត្ថ បិតេន បន ពុទ្ធត្ថំ បត្តយន្តេន ធានាធិនិ
 បុញ្ញកម្មានិ កត្វា មនុស្សត្ថំយេវ បត្តេតព្ពំ, តត្ថ ឋត្វា បណិធិ កាតព្ពោ។
 ឯវញ្ញំ សមិដ្ឋតិ។ លិង្គសម្បត្តិ បុរិសភារោ។
 មាតុតាមនបុរិសកឌុកតោព្យញ្ញនកានញ្ញំ មនុស្សជាតិយំ បិតានម្បិ បណិធិ ន
 ឥដ្ឋតិ។ តត្ថ បិតេន បន ពុទ្ធត្ថំ បត្តេន្តេន ធានាធិនិ បុញ្ញកម្មានិ កត្វា
 បុរិសភារោយេវ បត្តេតព្ពោ, តត្ថ ឋត្វា បណិធិ កាតព្ពោ។ ឯវញ្ញំ សមិដ្ឋតិ។
 ហេតុតិ អវហត្ថស្ស ឧបនិស្សយសម្បត្តិ។ យោ ហិ តស្មី អត្តភារេ វាយមន្តោ
 អវហត្ថំ ចាបុណិកុំ សមត្តោ, តស្ស បណិធិ សមិដ្ឋតិ, នោ ឥតវស្ស យថា
 សុមេធបណ្ឌិតស្ស។ សោ ហិ ធិបត្តិវចនាមូលេ បព្ពជិត្វា តេនត្តភារេន អវហត្ថំ
 ចាបុណិកុំ សមត្តោ អហោសិ។ សត្តារទស្សន្តិ ពុទ្ធានំ សម្មាសម្ពាសនំ។ ឯវញ្ញំ
 ឥដ្ឋតិ, នោ អញ្ញាថា យថា សុមេធបណ្ឌិតស្ស។ សោ ហិ ធិបត្តិវ សម្មា ធិស្វា
 បណិធិ អកាសិ។ បព្ពជិត្វា អនកាវិយភារោ។ សោ ច ខោ សាសនេ វា
 កម្មវាទិកិរិយវាទិតាបសបរិញ្ញាជកនិកាយេ វា វដ្តតិ យថា
 សុមេធបណ្ឌិតស្ស។ សោ ហិ សុមេធា នាម តាបសោ ហុត្វា បណិធិ អកាសិ។
 គុណសម្បត្តិ ឈានាទិគុណបដិលាភោ។ បព្ពជិត្វា បិ ហិ
 គុណសម្បត្តិស្មេតំ ឥដ្ឋតិ, នោ ឥតវស្ស យថា សុមេធបណ្ឌិតស្ស។ សោ ហិ
 បញ្ញាភិញ្ញោ ច អជ្ឈសមាបត្តិលាភី ច ហុត្វា បណិធិសិ។ អធិកាហោតិ
 អធិកកាហោ, បរិច្ចាគោតិ អត្តោ។ ជីវិតាទិបរិច្ចាគញ្ញំ កត្វា
 បណិធិហោតាយេវ ឥដ្ឋតិ, នោ ឥតវស្ស យថា សុមេធបណ្ឌិតស្ស។ សោ ហិ -

“អក្កមិត្វាន មំ ពុទ្ធា, សហា សិស្សេហិ គច្ឆតុ;
 មា នំ កលលេ អក្កមិត្ត, ហិតាយ មេ ភវិស្សតិ” តិ។ (ពុ. វ. ២.៥៣);

ឯវំ អត្ថបរិច្ឆាគំ កត្វា បណ្ឌិដេសិ។ ធន្ទតាតិ កត្តកម្មតា។ សាយស្ស
ពលវតី ហោតិ, តស្ស ឥដ្ឋតិ បណ្ឌិដេ។ សា ច សចេ កោចិ វេទេយ្យ “កោ ចត្តាវ
អសន្ន្យេយ្យានិ កប្បសតសហស្សញ្ចា និរយេ បច្ចិទ្វា ពុទ្ធត្ថំ ឥច្ឆតិ” តិ។ តំ សុត្វា
យោ “អហ” ឆ្លំ វត្ថុំ ឧស្សហតិ, តស្ស ពលវតីតិ វេទិតញ្ចា។ តថាយទិ កោចិ
វេទេយ្យ “កោ សកលចក្កវាឡំ វីតច្ចិកានំ អដ្ឋារាជំ បូរំ អក្កមិទ្វា ពុទ្ធត្ថំ ឥច្ឆតិ,
កោ សកលចក្កវាឡំ សត្តិសូលេហិ អាភិណ្ណំ អក្កមន្តោ អតិក្កមិទ្វា ពុទ្ធត្ថំ
ឥច្ឆតិ, កោ សកលចក្កវាឡំ សមតិកំ ឧទកបុណ្ណំ ឧត្តរិទ្វា ពុទ្ធត្ថំ ឥច្ឆតិ,
កោ សកលចក្កវាឡំ និរន្តរំ វេទ្យុគ្គម្ពសញ្ញន្នំ មទ្ទន្តោ អតិក្កមិទ្វា ពុទ្ធត្ថំ
ឥច្ឆតិ” តិ, តំ សុត្វា យោ “អហ” ឆ្លំ វត្ថុំ ឧស្សហតិ, តស្ស ពលវតីតិ វេទិតញ្ចា។
ឯវំ បេន ច កត្តកម្មតាធន្ទន សមន្នាគតោ សុមេធបណ្ឌិតោ បណ្ឌិដេសិតិ។

ឯវំ សមិទ្ធាភិជីហារោ ច ពោធិសត្តោ ឥមាជិ អដ្ឋារស អភព្ពដ្ឋានានិ ន
ឧបេតិ។ សោ ហិ តតោ បកុតិ ន ជច្ចន្ទោ ហោតិ ន ជច្ចបដិរោ, ន ឧម្ពត្តកោ, ន
ឯឡមុកោ, ន បីឋសប្បិ, ន មិលក្ខេសុ ឧប្បជ្ជតិ, ន ធាសិយា កុច្ឆិម្ពំ និព្ពត្តតិ, ន
និយតមិទ្ធាទិដ្ឋិកោ ហោតិ, នាស្ស លិដ្ឋំ បរិវត្តតិ, ន បញ្ចានន្តិយកម្មានិ
ករោតិ, ន កុដ្ឋិហោតិ, ន តិវច្ឆានយោនិយំ វដ្តកតោ បច្ឆិមត្តភារោ ហត្ថិតោ
អធិកត្តភារោ ហោតិ, ន ឧប្បិចាសិកនិដ្ឋាមតណ្ហិកបេតេសុ ឧប្បជ្ជតិ, ន
កាលកញ្ចិកាសុវេសុ, ន អវីចិនិរយេ, ន លោកន្តិកេសុ ឧប្បជ្ជតិ។
កាមាវចរេសុ បន ន មារោ ហោតិ, រូចាវចរេសុ ន អសញ្ញិកវេ, ន សុទ្ធាវាសេសុ
ឧប្បជ្ជតិ, ន អរូបកវេសុ, ន អញ្ញំ ចក្កវាឡំ សង្គមតិ។

យា ចិមា ឧស្សហោ ច ឧម្ពុដ្ឋោ ច អវត្តានញ្ចា ហិតចរិយា ចាតិ ចតស្សោ
ពុទ្ធកូមិយោ, តាហិ សមន្នាគតោ ហោតិ។ តត្ថ -

“ឧស្សហោ វីរិយំ វត្ថុំ, ឧម្ពុដ្ឋោ បញ្ញា បរុច្ឆតិ;

អវត្តានំ អធិដ្ឋានំ, ហិតចរិយា មេត្តាកាវនា”តិ។ -

វេទិតញ្ចា។ យេ ច ឥមេ នេក្ខម្មជ្ឈាសយោ, បរិវេកជ្ឈាសយោ,
អលោភជ្ឈាសយោ, អនោសជ្ឈាសយោ, អមោហាជ្ឈាសយោ,
និស្សរណាជ្ឈាសយោតិ ធម្មជ្ឈាសយា ពោធិបរិចាកាយ សំវត្ថុន្តិ, យេហិ
សមន្មាគតត្តា នេក្ខម្មជ្ឈាសយា ច ពោធិសត្តា កាមេសុ នោសទស្សរិវិនោ,
បរិវេកជ្ឈាសយា ច ពោធិសត្តា សង្កណិកាយ នោសទស្សរិវិនោ,
អលោភជ្ឈាសយា ច ពោធិសត្តា លោភេ នោសទស្សរិវិនោ, អនោសជ្ឈាសយា
ច ពោធិសត្តា នោសេ នោសទស្សរិវិនោ, អមោហាជ្ឈាសយា ច ពោធិសត្តា
មោហេ នោសទស្សរិវិនោ, និស្សរណាជ្ឈាសយា ច ពោធិសត្តា សព្ពកវេសុ
នោសទស្សរិវិនោតិ វុច្ចន្តិ, តេហិ ច សមន្មាគតោ ហោតិ។

បច្ចេកពុទ្ធានំ បន កីវ ចិវំ បត្តនា វដ្ឋតីតិ? បច្ចេកពុទ្ធានំ ទ្វេ អសង្ខ្យយ្យានិ
កប្បសតសហស្សញ្ច, តតោ ឱវំ ន សក្កា, បុព្វេ វុត្តនយេនេវេត្ត ការណំ
វេទិតញ្ចំ។ ឯត្ថកេនាបិ ច កាលេន បច្ចេកពុទ្ធត្ថំ បត្តយតោ អភិធិហារករណោ
បញ្ច សម្មត្តិយោ ឥន្ទ្រិតញ្ចា។ តេសញ្ចិ -

“មនុស្សត្ថំ លិង្គសម្មត្តិ, វិគតាសវទស្សនំ;
អធិកាពោ ច ធន្ទតា, ឯតេ អភិធិហារការណា”។

តត្ថ វិគតាសវទស្សនន្តិ ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកានំ យស្ស កស្សចិ
ទស្សនន្តិ អត្តោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អថ “សាវកានំ បត្តនា កិត្តកំ វដ្ឋតី”តិ? ទ្វិន្នំ អគ្គសាវកានំ ឯកំ
អសង្ខ្យយ្យំ កប្បសតសហស្សញ្ច, អសីតិមហាសាវកានំ
កប្បសតសហស្សមេវ។ តថា ពុទ្ធស្ស មាតាបិតុនំ ឧបជ្ឈាកស្ស បុត្តស្ស បាតិ,

តតោ ឡើង សក្ការ, តត្ថ ការណ៍ វុត្តនយមេវ។ ឥមេសំ បន សព្វេសម្បី
អធិការោ ច ធន្តតាតិ ទ្វឺសមន្មាគតោយេវ អភិនិហារោ ហោតិ។

ឯវំ ឥមាយ បត្តនាយ ឥមិនា ច អភិនិហារេន យថាវុត្តប្បភេទំ កាលំ
ចារមិយោ បូរេត្វា ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បជ្ឈន្តា ខត្តិយកុលេ វា ព្រាហ្មណកុលេ វា
ឧប្បជ្ឈន្តិ, បច្ឆេកពុទ្ធា ខត្តិយព្រាហ្មណគហបតិកុលានំ អញ្ញាតវស្មី,
អគ្គសាវកា បន ពុទ្ធាវិយ ខត្តិយព្រាហ្មណកុលេស្វេវ។ សព្វពុទ្ធា សំវដ្តមាទេ
កប្បេន ឧប្បជ្ឈន្តិ, វិវដ្តមាទេ កប្បេន ឧប្បជ្ឈន្តិ, តថា បច្ឆេកពុទ្ធា។ តេ បន ពុទ្ធានំ
ឧប្បជ្ឈនកាលេ ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។ ពុទ្ធា សយញ្ញា ពុជ្ឈន្តិ, បរេ ច ពោធិន្តិ។ បច្ឆេកពុទ្ធា
សយមេវ ពុជ្ឈន្តិ, ន បរេ ពោធិន្តិ។ អត្ថវសមេវ បដិវិជ្ឈន្តិ, ន ធម្មវសំ។ ន ហិ តេ
លោកុត្តវធម្មំ បញ្ញត្តិ អាហារេត្វា ទេសេតុំ សក្កាន្តិ, មូគេន ទិដ្ឋសុបិនោវិយ
វេនចរកេន នគរេ សាយិតព្យញ្ញនរសោវិយ ច នេសំ ធម្មាភិសមយោ ហោតិ។
សព្វំ ឥទ្ធិសមាបត្តិបដិសម្មិទាបភេទំ ចាបុណ្ណន្តិ។ គុណវិសិដ្ឋតាយ ពុទ្ធានំ
ហេដ្ឋា សាវកានំ ឧបរិ ហោន្តិ, ន អញ្ញោ បញ្ញាដេត្វា អាភិសមាចារិកំ សិក្ខាបេន្តិ,
“ចិត្តសល្លេខោ កាតព្វោ, វោសានំ នាបដ្ឋិតព្វ”ន្តិ ឥមិនា ឧទ្ទេសេន ឧចោសថំ
ករោន្តិ, អដ្ឋ ឧចោសថោតិ វេចនមត្តេន វា, ឧចោសថំ ករោន្តា ច គន្ធមាទនេ
មញ្ញូសករុក្ខមូលេ រតនមាឡេ សន្និបតិក្ខា ករោន្តិតិ។ ឯវំ ភគវា អាយស្មតោ
អានន្តស្ស បច្ឆេកពុទ្ធានំ សញ្ញាការបរិបូរំ បត្តនញ្ច អភិនិហារញ្ច កថេត្វា
ឥទានិ ឥមាយ បត្តនាយ ឥមិនា ច អភិនិហារេន សមុទាគតេ តេ តេ
បច្ឆេកពុទ្ធិ កថេតុំ “សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ ទណ្ឌា”ន្តិអាទិនា នយេន ឥមំ
ខត្តវិសាណាសុត្តំ អភាសិ។ អយំ តាវ អវិសេសេន បុច្ឆាវសិតោ
ខត្តវិសាណាសុត្តស្ស ឧប្បត្តិ។

ឥន្ទានិវិសេសេន វត្តញ្ញា។ តត្ថ ឥមិស្សា តាវ កាថាយ ឯវំ ឧប្បត្តិ វេទិតញ្ញា -
អយំ កិវ បច្ចេកតុទ្វោ បច្ចេកពោធិសត្តក្ខមី ឌីតាហន្តោ ទ្វេ អសន្ទ្រ័យ្យានិ
កប្បសតសហស្សញ្ញា ចារមិយោ បូរេត្វា កស្សបស្ស ភគវតោ សាសនេ
បព្ពជិត្វា អារញ្ញិកោ ហុត្វា គតបច្ឆាគតវត្ថំ បូរេន្តោ សមណាធម្មំ អកាសិ។
ឯតំ កិវ វត្ថំ អបរិបូរេត្វា បច្ចេកពោធិ ចាបុណន្តោ នាម នត្ថិ។ កី បនេតំ
គតបច្ឆាគតវត្ថំ នាម? ហរណបច្ឆាហរណន្តិ។ តំ យថាវិត្ថុតំ ហោតិ, តថា
កថេស្សម។

ឥធឯ ឯកទ្វោ ភិក្ខុ ហរតិ ន បច្ឆាហរតិ, ឯកទ្វោ បច្ឆាហរតិ ន ហរតិ,
ឯកទ្វោ នេវ ហរតិ ន បច្ឆាហរតិ, ឯកទ្វោ ហរតិ ច បច្ឆាហរតិ ច។ តត្ថ យោ
ភិក្ខុ បកេវ វុដ្ឋាយ ចេតិយផ្តលោពោធិយផ្តលោវត្ថំ កត្វា ពោធិវុក្ខេ ឧទកំ
អាសិញ្ញា ចានីយយដំ បូរេត្វា ចានីយមាឡេ វេបេត្វា អាចរិយវត្ថំ
ឧបជ្ឈាយវត្ថំ កត្វា ទ្វេអសីតិ ខន្ធកវត្តានិ ច ចុទ្ធស មហាវត្តានិ សមាធាយ
វត្តតិ។ សោ សរីរបរិកម្មំ កត្វា សេនាសនំ បរិសិត្វា យាវ ភិក្ខុចារវេលា, តាវ
វិវិត្តាសនេ វីតិនាមេត្វា វេលំ ញាត្វា និវាសេត្វា កាយពន្ធនំ ពន្ធិត្វា ឧត្តរាសន្តំ
កត្វា សង្ឃដី ខន្ធកវត្វា បត្ថំ អំសេ អាលក្កត្វា កម្មជ្ជានំ មនសិ ករោន្តោ
ចេតិយផ្តលំ គន្ធា ចេតិយញ្ច ពោធិញ្ច វន្តិត្វា តាមសមិបេ ជីវំ ចារុបិត្វា បត្ថំ
អាធាយ តាមំ បិណ្ឌាយ បរិសតិ។ ឯវំ បរិដ្ឋោ ច លាភី ភិក្ខុ បុញ្ញវា
ឧចាសកេហិ សក្កតោ គរុកតោ ឧបជ្ជាកកុលេ វា បដិក្កមនសាលាយំ វា
បដិក្កមិត្វា ឧចាសកេហិ តំ តំ បញ្ចំ បុច្ឆិយមាណោ តេសំ បញ្ញាវិស្សជ្ជនេន
ធម្មនេសនាវិក្ខេបេន ច តំ មនសិការំ ធម្មត្វា និក្ខមតិ។ វិហារំ អាគតោបិ
ភិក្ខុហិ បញ្ចំ បុដ្ឋោ កថេតិ, ធម្មំ ភណាតិ, តំ តំ ព្យាចារញ្ច អាបជ្ជតិ។
បច្ឆាភត្តម្បិ បុរិមយាមម្បិ មជ្ឈិមយាមម្បិ ឯវំ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ បបព្វេត្វា

កាយទុដ្ឋល្លាភិក្ខុតោ បច្ឆិមយាមេបិ សយតិ, នេវ កម្មជ្ជានំ មនសិ ករោតិ។
អយំ វុច្ចតិ “ហរតិ ន បច្ឆាហរតិ”តិ។

យោ បន ព្យាធិពហុលោ ហោតិ, ភុត្តាហារោ បច្ចុសសមយេ ន សម្មា
បរិណាមតិ។ បកេវ វុដ្ឋាយ យថាវុត្ថំ វុត្ថំ កាតុំ ន សក្កោតិ កម្មជ្ជានំ វា មនសិ
កាតុំ, អញ្ញទត្ថុ យាគុំ វា ខន្ធកំ វា ភេសន្តំ វា ភត្ថំ វា បត្តយមាណោ កាលស្សេវ
បត្តចីវរមាធាយ កាមំ បរិសតិ។ តត្ថ យាគុំ វា ខន្ធកំ វា ភេសន្តំ វា ភត្ថំ វា លទ្ធា
បត្ថំ និហរិទ្ធា ភត្ថកិច្ចំ និដ្ឋាបេទ្វា បញ្ញត្តាសនេ និសិន្នោ កម្មជ្ជានំ មនសិ
ករិទ្ធាវិសេសំ បទ្វា វា អបទ្វា វា វិហារំ អាគន្ធា តេនេវ មនសិការេន វិហរតិ។
អយំ វុច្ចតិ “បច្ឆាហរតិ ន ហរតិ”តិ។ ឯទិសា ហិ ភិក្ខុ យាគុំ បិរិទ្ធាវិបស្សនំ
វង្សេទ្វា ពុទ្ធសាសនេ អរហត្ថំ បត្តា គណនបថំ វីតិវត្តា, សីហឡធិបេយេវ
តេសុ តេសុ កាមេសុ អាសនសាលាយំ តំ អាសនំ នត្ថិ, យត្ថ ភិក្ខុ និសិន្នោ យាគុំ
បិរិទ្ធា អរហត្ថំ អប្បត្តា។

យោ បន បមាធិវិហារី ហោតិ និក្ខត្តជុរោ, សព្ពវត្តានិ ភិក្ខុត្វា
បញ្ចវិធរេតោ ឱលវិនិពន្ធនពន្ធិត្តោ វិហារន្តោ កម្មជ្ជានមនសិការមនុយុត្តោ
កាមំ បិណ្ឌាយ បរិសិទ្ធា គិហិហិ សន្និ កថាបបព្វោន បបញ្ចោតោ តុច្ឆកោវ
និក្ខមតិ។ អយំ វុច្ចតិ “នេវ ហរតិ ន បច្ឆាហរតិ”តិ។

យោ បន បកេវ វុដ្ឋាយ បុរិមនយេនេវ សព្ពវត្តានិ បរិបូរេទ្វា យាវ
ភិក្ខុចារវេលា, តាវ បល្លង្គំ អាភុទិទ្វា កម្មជ្ជានំ មនសិ ករោតិ។ កម្មជ្ជានំ នាម
ធុរិធំ - សព្ពត្ថកញ្ច ចារិហារិយញ្ច។ តត្ថ សព្ពត្ថកំ នាម មេត្តា ច
មរណានុស្សតិ ច។ តញ្ចិ សព្ពត្ថ អត្ថយិតត្ថំ ឥច្ឆិតត្ថន្តិ “សព្ពត្ថក”ន្តិ វុច្ចតិ។
មេត្តា នាម អាវាសាធិសុ សព្ពត្ថ ឥច្ឆិតត្ថា។ អាវាសេសុ ហិ មេត្តាវិហារី ភិក្ខុ
សព្វាហ្មចារីនំ បិយោ ហោតិ មនាចោ, តេន ជាសុ អសង្ឃដ្ឋោ វិហរតិ។

ទេវតាសុ មេត្តាវិហារី ទេវតាហិ រក្ខិតតោបិតោ សុខំវិហរតិ។
រាជរាជមហាមត្តាធីសុ មេត្តាវិហារី តេហិ មមាយិតោ សុខំវិហរតិ។
តាមនិគមាធីសុ មេត្តាវិហារី សព្ពត្ថ ភិក្ខាចរិយាធីសុ មនុស្សហិ សក្កតោ
គរុកតោ សុខំវិហរតិ។ មរណានុស្សតិការវនាយ ជីវិតនិកន្តិ បហាយ
អប្បមត្តោវិហរតិ។

យំ បន សទា បរិហរិតព្ពំ ចរិយានុកូលេន គហិតំ។ តំ
ធនាសុភកកសិណានុស្សតិសុ អញ្ញាតរំ, ចតុធាតុវវត្តានមេវ វា, តំ សទា
បរិហរិតព្ពតោ រក្ខិតព្ពតោ ភាវេតព្ពតោ ច “**ចារិហារិយ**”ន្តិ វុច្ចតិ,
មូលកម្មដ្ឋានន្តិបិ តទេវ។ អត្ថកាមា ហិ កុលបុត្តា សាសនេ បព្ពជិត្វា ធនបិ
វីសម្បិ តិសម្បិ ចត្តាលីសម្បិ បញ្ញាសម្បិ សតម្បិ ឯកតោ វសន្តា កតិកវត្ថំ
កត្វាវិហរន្តិ - “អាវុសោ, តុម្ពេ ន ឥណដ្ឋា ន ភយដ្ឋា ន ជីវិតាបកតា បព្ពជិតា,
ទុក្ខា មុច្ចិតុកាមា បនេត្ថ បព្ពជិតា។ តស្មា គមនេ ឧប្បន្នកិលេសេ គមនេយេវ
និគ្គល្លាប, ហំនេ, និសដ្ឋាយ, សយនេ ឧប្បន្នកិលេសេ សយនេយេវ
និគ្គល្លាបា”តិ។

តេ ឯវំ កតិកវត្ថំ កត្វាភិក្ខាចារំ គប្បន្តា
អឱ្យឧសភឧសភអឱ្យការុតការុតន្តរេសុ ចាសាណា ហោន្តិ, តាយ សញ្ញាយ
កម្មដ្ឋានំ មនសិករោច្ឆារំ គប្បន្តិ។ សចេ កស្សចិ គមនេ កិលេសោ ឧប្បន្នតិ,
សោ តត្ថេវំ នំ និគ្គល្លាភិ។ តថា អសក្កោន្តោ តិដ្ឋតិ, អថស្ស បច្ឆតោ
អាគច្ឆន្តោបិ តិដ្ឋតិ។ សោ “អយំ ភិក្ខុ តុយំ ឧប្បន្នវិតក្កំ ជានាតិ, អនុច្ឆរិកំ
តេ ឯត”ន្តិ អត្តានំ បដិចោទេត្វាវិបស្សនំ វឡេត្វា តត្ថេវំ អរិយភូមិ ឱក្កមតិ។
តថា អសក្កោន្តោ និសីទតិ។ អថស្ស បច្ឆតោ អាគច្ឆន្តោបិ និសីទតីតិ។
សោយេវ នយោ អរិយភូមិ ឱក្កមិតុំ អសក្កោន្តោបិ តំ កិលេសំវិត្តម្ពេត្វា

កម្មជ្ជានំ មនសិករោនោរ កច្ចតិ, ន កម្មជ្ជានវិប្បយុត្តេន ចិត្តេន ចានំ ឧទ្ធករតិ។
ឧទ្ធករតិ ចេ, បដិនិវត្តិត្វា បុរិមបទេសេយេវ តិដ្ឋតិ។ អាណិទ្ធករាសី
មហាជុស្សនេវត្ថេរោវិយ។

សោ កិរ ឯកូដីសតិវស្សនិ គតបច្ឆាកតវត្ថំ បូរេនោ ឯវំវិហាសិ។
មនុស្សបិ សុទំ អន្តរាមគ្គេ កសន្តា ច វេបន្តា ច មទ្គន្តា ច កម្មានិ ករោន្តា ច ថេរំ
តថា កច្ចន្តំ ទិស្វា “អយំ ថេរោ បុនប្បនំ និវត្តិត្វា កច្ចតិ, កី ទុខោ មគ្គមូឡោ,
ឧទាហុ កិញ្ចំ បមុជ្ជា” តិ សមុល្លបន្តិ។ សោ តំ អនាទិយិត្វា កម្មជ្ជានយុត្តេន
ចិត្តេនេវ សមណធម្មំ ករោនោរីសតិវស្សត្ថន្តេវ អរហត្ថំ ចាបុណី។
អរហត្ថបត្តិទិវសេយេវស្ស ចន្ទ្រមនកោទិយំ អធិវត្ថា នេវតា អន្តរិហិ ទិបំ
ឧជ្ឈាលេត្វា អជ្ជាសិ, ចត្តារោបិ មហារាជានោ សក្កោ ច នេវានមិន្ទោ ព្រហ្មា ច
សហម្បតិ ឧបជ្ជានំ អាគមីសុ។ តញ្ច ឱភាសំ ទិស្វា វនវាសី មហាតិស្សត្ថេរោ តំ
ទុតិយទិវសេ បុច្ឆិ - “វត្តិភាគេ អាយស្មតោ សន្តិកេ ឱភាសោ អហោសិ, កី
សោ” តិ? ថេរោវិក្ខេបំ ករោនោ “ឱភាសោ នាម ទីចោភាសោបិ ហោតិ
មណីឱភាសោបិ” តិ ឯវមាទិមាហ។ សោ “បដិច្ឆាទេថ តុម្ភេ” តិ និពាធ្វោ
“អាមា” តិ បដិជានិត្វា អាហេចេសិ។

កាឡវល្លិមណ្ឌបវាសី មហាឆាគត្ថេរោវិយ ច។ សោបិ កិរ
គតបច្ឆាកតវត្ថំ បូរេនោ “បឋមំ តាវ ភគវតោ មហាបធានំ បូរេស្សមី” តិ
សត្ត វស្សនិ ឋានចន្ទ្រមមេវ អធិជ្ជាសិ, បុន សោឡស វស្សនិ គតបច្ឆាកតវត្ថំ
បូរេត្វា អរហត្ថំ ចាបុណី។ ឯវំ កម្មជ្ជានមនុយុត្តចិត្តេនេវ ចានំ ឧទ្ធករោ
វិប្បយុត្តេន ចិត្តេន ឧទ្ធករេ បដិនិវត្តនោ កាមសមីបំ គន្ធា “កាវី ទុខោ បព្ពជិតោ
ទុខោ” តិ អាសន្តីនីយប្បទេសេ វត្វា សង្ឃជី ចារុបិត្វា បត្ថំ គហេត្វា កាមទ្វារំ
បត្វា កច្ចកន្តវតោ ឧទកំ គហេត្វា គណ្ហសំ កត្វា កាមំ បរិសតិ “ភិក្ខុំ វា ទាតុំ

វង្សតុំ វា ឧបគតេ មនុស្ស ជ័យាយុកា ហោថា'តិ វេនមត្តនាបិ មា មេ
កម្មជ្ជានវិក្ខេចា អហោសី"តិ។ សចេ បន ឯ "អន្ល, ភន្ត, កី សត្តមី, ឧទាហុ
អន្លមី"តិ ទិវសំ បុច្ឆន្តិ, ឧទកំ គិលីត្វា អាហោចេតិ។ សចេ ទិវសបុច្ឆកា ន ហោន្តិ,
និក្ខមនវេលាយំ កាមទ្វារេ និដ្ឋភិត្វាវ យាតិ។

សីហន្ទជីបេ កលម្ពតិក្ខវិហារេ វស្សបគតា បញ្ញាសភិក្ខុវិយ ច។ តេ កិវ
វស្សបនាយិកឧចាសថទិវសេ កតិកវត្ថំ អកំសុ - "អរហត្ថំ អប្បត្វា ន
អញ្ញមញ្ញំ អាលបិស្សមា"តិ។ កាមញ្ញ បិណ្ឌាយ បរិសន្តា កាមទ្វារេ
ឧទកកណ្ហាសំ កត្វា បរិសីសុ, ទិវសេ បុច្ឆិតេ ឧទកំ គិលីត្វា អាហោចេសុ,
អបុច្ឆិតេ កាមទ្វារេ និដ្ឋភិត្វាវិហារំ អាគមំសុ។ តត្ថ មនុស្សនិដ្ឋភនជ្ជានំ ទិស្វា
ជានីសុ - "អន្ល ឯកោ អាគតោ, អន្ល ទ្វេ"តិ។ ឯវញ្ញ ចិន្តេសុំ - "កី នុ ខោ ឯតេ
អម្ពោហោវ សទ្ធិ ន សល្លបន្តិ, ឧទាហុ អញ្ញមញ្ញម្បិ, យទិ អញ្ញមញ្ញម្បិ ន
សល្លបន្តិ, អទ្វាវិវាទជាតា ភវិស្សន្តិ, ហន្ត នេសំ អញ្ញមញ្ញំ ខមាបេស្សមា"តិ។
សព្វេវិហារំ អគមំសុ។ តត្ថ បញ្ញាសាយ ភិក្ខុសុ វស្សំ ឧបគតេសុ ទ្វេភិក្ខុ
ឯកោកាសេ នាទ្ធសំសុ។ តតោ តេសុ យោ ចក្កមា បុរិសោ, សោ ឯវមាហា - "ន,
ភោ, កលហការកានំ វសនោកាសោ ព្យាទិសោ ហោតិ, សុសម្មជ្ជំ
ចេតិយដ្ឋណំ ពោធិយដ្ឋណំ, សុនិក្ខត្តា សម្មជ្ជនិយោ, សូបជ្ជបិតំ
ចានិយបរិភោជនិយ"ន្តិ, តេ តតោ និវត្តា។ តេបិ ភិក្ខុ អន្តោវស្សយេវ
វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្ថំ បត្វា មហាបវារណាយ វិសុទ្ធិបវារណំ បវារេសុំ។

ឯវំ កាឡវល្លិមណ្ឌបវាសី មហានាគត្ថេរោវិយ កលម្ពតិក្ខវិហារេ
វស្សបគតា ភិក្ខុវិយ ច កម្មជ្ជានយុត្តេនេវ ចិត្តេន ចាទំ ឧទ្ធកន្តោ កាមសមីបំ
គន្ធា ឧទកកណ្ហាសំ កត្វាវីចិយោ សល្លកេត្វា យត្ថ សុរាសោណ្ឌាធុត្តាធយោ
កលហការកា ចណ្ឌាហត្ថិអស្សនយោ វា នត្ថិ, តំ វីចី បដិបដ្ឋតិ។ តត្ថ ច

បីឈ្នួល ចរន្តនៃ តុល្យតុល្យតោ ជ័យន គប្បតិ, ជ័យបីឈ្នួលតាតិកតុល្យតោ ឆ្នាំ
នត្ថិ, វិសមភូមិភាគប្បត្តិ បន ឧទកកវិសកដមីវ និច្ចលោ ហុត្វា គប្បតិ។
អនុយវំ បរិដ្ឋោ ច ធាតុកាមំ វា អធាតុកាមំ វា សល្លកេតុំ តទន្ធរំ កាលំ
អាគមេន្តោ ភិក្ខុំ គហេត្វា បតិវេ ឱកាសេ និសីទិស្វា កម្មជ្ជានំ មនសិករោន្តោ
អាហារេ បដិក្កលសញ្ញំ ឧបជ្ឈេត្វា
អក្ខត្តញ្ញនវណាលេបនបុត្តមសូបមាវសេន បច្ឆវេក្ខន្តោ អដ្ឋង្គសមន្មាគតំ
អាហារំ អាហារេតិ នេវ ធនាយ ន មនាយ... បេ... ភុត្តារី ច ឧទកកិច្ចំ កត្វា
មុហុត្តំ ភត្តកិលមជ្ជិវិនោទេត្វា យថា បុរេភត្តំ, វេ បច្ឆាភត្តំ, បុរិមយាមំ
បច្ឆិមយាមញ្ញ កម្មជ្ជានំ មនសិ ករោតិ។ អយំ វុច្ចតិ “ហារតិ ច បច្ឆាហារតិ
ចា”តិ។ វេ មេតំ ហារណាបច្ឆាហារណំ គតបច្ឆាគតវត្ថុន្តិ វុច្ចតិ។

ឯតំ បូរេន្តោ យទិ ឧបនិស្សយសម្បន្នោ ហោតិ, បឋមវយេ វេ អរហត្តំ
ចាបុណាតិ។ នោ ច បឋមវយេ ចាបុណាតិ, អថ មជ្ឈិមវយេ ចាបុណាតិ។
នោ ច មជ្ឈិមវយេ ចាបុណាតិ, អថ មរណាសមយេ ចាបុណាតិ។ នោ ច
មរណាសមយេ ចាបុណាតិ, អថ នេវបុត្តោ ហុត្វា ចាបុណាតិ។ នោ ច
នេវបុត្តោ ហុត្វា ចាបុណាតិ, អថ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធា ហុត្វា បរិនិព្វាតិ។ នោ ច
បច្ឆេកសម្ពុទ្ធា ហុត្វា បរិនិព្វាតិ, អថ ពុទ្ធានំ សម្មាសម្ពុទ្ធា វិញ្ញាណិញ្ញោ ហោតិ
សេយ្យថាបិ ថេរោ ពាហិយោ, មហាបញ្ញោ វា ហោតិ សេយ្យថាបិ ថេរោ
សាវបុត្តោតិ។

អយំ បន បច្ឆេកពោធិសត្តោ កស្សបស្ស ភគវតោ សាសនេ បព្ពដិស្វា
អារញ្ញិកោ ហុត្វា វិសតិ វស្សសហស្សនិ ឯតំ គតបច្ឆាគតវត្ថុំ បូរេត្វា កាលំ
កត្វា កាមាវចរនេវលោកេ ឧប្បជ្ឈិ។ តតោ ចរិត្វា ពារាណសិវញ្ញោ
អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហំ បដិសន្ធិ អគ្គមហេសិ។ កុសលា ឥតិយោ តទហោវ

គព្ពសណ្ឋានំ ជានន្តិ។ សា ច តាសំ អញ្ញាតរា, តស្មា ឯសាបិ តំ គព្ពបតិជ្ជានំ
រញ្ញោ និវេទេសិ។ ធម្មតា ឯសា, យំ បុញ្ញវន្តេ សត្តេ គព្ពេ ឧប្បន្នេ មាតុគាមោ
គព្ពបរិហារំ លភតិ។ តស្មា រាជា តស្សា គព្ពបរិហារំ អនាសិ។ សា តតោ បភុតិ
នាច្ចុល្លំ កិញ្ចិ អន្លោហិ តុំ លភតិ, នាតិសីតំ នាច្ចម្ពិលំ នាតិលោណំ
នាតិកដុកំ នាតិតិត្តកំ។ អច្ចុល្លោ ហិ មាតរា អន្លោហិ គព្ពស្ស
លោហកុម្មិវាសោវិយ ហោតិ, អតិសីតេ លោកន្តិកវាសោវិយ,
អច្ចម្ពិលលោណាកដុកតិត្តកេសុ ភុតេសុ សត្តេន ជាលេត្វា អម្ពិលាធិហិ
សីត្តានិវិយ ទារកស្ស អដ្ឋានិ តិព្ពវេទនានិ ហោន្តិ។
អតិចង្គមនជ្ជាននិសង្ខសយនតោបិ នំ និវារេន្តិ “កុច្ឆិគតស្ស សញ្ចាលនទុក្ខំ មា
អហោសី” តិ។ មុទុកត្តរណត្ថតាយ ភូមិយា ចង្គមនាធិនិ មត្តាយ កាតុំ លភតិ,
វណ្ណាគន្ធាធិសម្បជ្ជំ សាទុំ សប្បាយំ អន្ធានំ ភុញ្ញិតុំ លភតិ។ បរិគ្គហេត្វាវ នំ
ចង្គមាបេន្តិ និសីទាបេន្តិ វុជ្ជាបេន្តិ។

សា ឯវំ បរិហារិយមាណា គព្ពបរិចាកកាលេ សូតិយំ បរិសិទ្ធា
បច្ចុសសមយេ បុត្តំ វិជាយិ បក្កតេលមទ្ធិតមនោសិលាបិណ្ឌិសទិសំ
ធម្មបុញ្ញលក្ខណូបេតំ។ តតោ នំ បញ្ចមទិវសេ អលង្កតបដិយត្តំ រញ្ញោ
នស្សេសុំ, រាជា តុដ្ឋោ ធនដ្ឋិយា ធាតិហិ ឧបដ្ឋាបេសិ។ សោ សព្ពសម្បត្តិហិ
វឡមាណោ នចិរស្សេវ វិញ្ញាតំ ចាបុណិ។ សោឡសវស្សន្ទេសិកំ នំ រាជា រដ្ឋេន
អភិសិញ្ចិ, វិវិធនាជកាហិ ច ឧបដ្ឋាបេសិ។ អភិសិត្តោ រាជបុត្តោ រដ្ឋំ កាវេសិ
នាមេន ព្រហ្មនត្តោ, សកលជម្ពុជីបេ វីសតិយា នគរសហស្សេសុ។ ជម្ពុជីបេ
កិរ បុព្វេ ចតុរាសីតិ នគរសតសហស្សានិ អហោសុំ, តានិ បរិហាយន្តានិ សដ្ឋិ
អហោសុំ, តតោ បរិហាយន្តានិ ចត្តាលីសំ, សព្ពបរិហាយនកាលេ បន
វីសតិសហស្សានិ ហោន្តិ។ អយញ្ច ព្រហ្មនត្តោ សព្ពបរិហាយនកាលេ ឧប្បជ្ជិ,
តេនស្ស វីសតិ នគរសហស្សានិ អហោសុំ វីសតិ ចាសាធនសហស្សានិ, វីសតិ

ហត្ថិសហស្សនិ, វីសតិ អស្សសហស្សនិ, វីសតិ រថសហស្សនិ, វីសតិ
បត្ថិសហស្សនិ, វីសតិ ឥត្ថិសហស្សនិ ឱរោធា ច នាជកិត្តិយោ ច, វីសតិ
អមច្ចសហស្សនិ។

សោ មហាវន្តំ ការយមាណោយេវ កសិណបរិកម្មំ កត្វា បញ្ចា អភិញ្ញាយោ,
អជ្ឈ សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តសិ។ យស្មា បន អភិសិក្ខត្វញ្ញា នាម អវស្សំ
អជ្ឈករណោ និសីទិតត្ថំ, តស្មា ឯកទិវសំ បកេវ ចាតរាសំ ភុញ្ញិត្វា វិនិច្ឆយដ្ឋានេ
និសីទិ។ តត្ថ ឧច្ឆាសទ្ធមហាសទ្ធិំ អកំសុ, សោ “អយំ សន្តោ សមាបត្តិយា
ឧបក្កិលេសោ” តិ ចាសាទតលំ អភិរុហិត្វា “សមាបត្តី អប្បេមី” តិ និសិទ្ធោ
នាសក្ខិ អប្បេតុំ វន្តិវិក្ខេបេន សមាបត្តិ បរិហីនា។ តតោ ចិន្តេសិ - “កី វន្តំ វរំ,
ឧទាហុ សមណាធម្មោ” តិ? តតោ “វន្តសុខំ បរិត្តំ អនេកាទីនំ, សមណាធម្មសុខំ
បន វិបុលំ អនេកានិសំសំ ឧត្តមបុរិសេហិ សេវិតញ្ញា” តិ ញ្ញាត្វា អញ្ញាតំ អមច្ចំ
អាណាបេសិ “ឥមំ វន្តំ ធម្មេន សមេន អនុសាស, មា ខោ អធម្មការំ ការេសី” តិ
សត្តំ តស្ស និយ្យតេត្វា ចាសាទំ អភិរុហិត្វា សមាបត្តិសុខេន វីតិនាមេសិ, ន
កោចិ ឧបសង្កមិតុំ លភតិ អញ្ញាត្រ
មុខនោវនទន្តកជ្ជនាយ កកត្ថនិហារកាទីហិ។

តតោ អទ្ធមាសមត្ថេ វីតិក្កន្តេ មហេសី បុច្ឆិ - “រាជា
ឧយ្យានកមនពលទស្សននាជកាទីសុ កត្ថចិ ន ទិស្សតិ, កុហិ តតោ” តិ?
តស្ស តមត្ថំ អាហោចេសុំ។ សា អមច្ចស្ស ចាហេសិ - “វន្តេ បដិច្ឆិតេ អហម្បិ
បដិច្ឆិតា ហោមិ, ឯតុ មយា សទ្ធិំ សំវាសំ កប្បេត្វ” តិ។ សោ ឧភោ កណ្ណោ
ថកេត្វា “អសវនីយមេត” ត្ថិ បដិក្ខិបិ។ សា បុនបិ ទ្វត្តិក្ខត្តំ បេសេត្វា អនិច្ចមាទំ
សន្តជ្ជាបេសិ “យទិ ន ករោសិ, ហំនាបិ តំ ចារេមិ។ ជីវិតាបិ តំ វោហេបេមី” តិ។
សោ ភីតោ “មាតុកាមោ នាម ទន្ធិនិច្ឆយោ, កនាចិ ឯវម្បិ កាហេយ្យា” តិ។

ឯកទិវសំ រហោ គន្ធា តាយ សន្ធិ សិរិសយនេ សំវាសំ កប្បសិ។ សា បុញ្ញវត្ថុ
សុខសម្មស្ស, សោ តស្ស សម្មស្សរាគេន រត្តោ តត្ថ អភិក្ខណំ
សន្តិភសន្តិភោ អគមាសិ។ អនុក្កមេន អត្ថនោ យរសាមិកោ វិយ និព្វិសន្តោ
បរិសិទ្ធមារម្មោ។

តតោ រាជមនុស្ស តំ បវត្តី រញ្ជោ អាហារេសុំ។ រាជា ន សទ្ធិហតិ។
ទុតិយម្បី តតិយម្បី អាហារេសុំ, តតោ រាជា និលីនោ សយមេវ ទិស្វា សព្វេ
អមច្ឆេ សន្តិចាតាបេត្វា អាហារេសិ។ តេ “អយំ រាជាបរាជិកោ ហត្ថេន្ធនំ
អរហតិ, ចាទេន្ធនំ អរហតិ” តិ យាវ សូលេ ឧត្តាសនំ, តាវ សព្វកម្មការណានិ
និទ្ទិសីសុ។ រាជា “ឯតស្ស វេទនន្ធនតាឡនេ មយ្ហំ វិហីសា ឧប្បន្នេយ្យ, ជីវិតា
វោរោបនេ ចាណាតិចាតោ ភវេយ្យ, ជនហរណោ អទិន្នានំ ភវេយ្យ, អលំ
ឯវេយេហិ កតេហិ, ឥមំ មម រជ្ជា និក្ខឡថា” តិ អាហា។ អមច្ឆា តំ និព្វិសយំ
អកំសុ។ សោ អត្ថនោ ជនសារព្វា បុត្តនារព្វា គហេត្វា បរិសយំ អគមាសិ។
តត្ថ រាជា សុត្វា “កី អាគតោសី” តិ បុច្ឆិ។ “ទេវ, ឥច្ឆាមិ តំ ឧបជ្ជាតុ” តិ។ សោ តំ
សម្បជ្ជិថ្មី។ អមច្ឆា កតិចាហច្ឆយេន លទ្ធិវិស្សសោ តំ រាជានំ ឯតទវោច -
“មហារាជ, អមក្ខិកំ មជ្ជំ បស្សមិ, តំ ខាទន្តោ នត្តិ” តិ។ រាជា “កី ឯតំ
ឧប្បន្នោតុកាមោ ភណាតិ” តិ ន សុណាតិ។ សោ អន្តរំ លភិត្វា បុនបិ សុដ្ឋតរំ
វណ្ណោត្វា អវោច។ រាជា “កី ឯត” តិ បុច្ឆិ។ “ពារាណាសិវន្តំ, ទេវ” តិ។ រាជា “កី មំ
នេត្វា មារេតុកាមាសី” តិ អាហា។ សោ “មា, ទេវ, ឯវំ អវេច, យទិ ន សទ្ធិហសិ,
មនុស្សេ បេសេហី” តិ។ សោ មនុស្សេ បេសេសិ។ តេ គន្ធា គោបុរំ ខណ្ឌិត្វា
រញ្ជោ សយនយវេ ឧដ្ឋហីសុ។

រាជា ទិស្វា “កិស្ស អាគតត្ថា” តិ បុច្ឆិ។ “ចោរា មយំ, មហារាជា” តិ។ រាជា
តេសំ ជនំ ចាបេត្វា “មា បុន ឯវំ អកត្ថា” តិ ឡិវទិត្វា វិស្សន្នេសិ។ តេ អាគន្ធា

តស៊ូ រញ្ជ្រា អាហារចេសុំ។ សោ បុនបិ ទូត្តិក្ខត្តំ តថេវ វិមសិទ្ធា “សីលវា រាជា” តិ
ចតុរង្គិនី សេនំ សន្និយ្យត្វា សីមន្តេ ឯកំ នគរំ ឧបគម្ម តត្ថ អមច្ចស្ស ចាហេសិ
“នគរំ វា មេ ទេហិ, យុទ្ធុ វា” តិ។ សោ ព្រហ្មទត្តស្ស រញ្ជ្រា តមត្តំ អាហារចាហេសិ -
“អាណាបេតុ, ទេវ, ‘កី យុជ្ឈមិ, ឧទាហុ នគរំ ទេមី” តិ។ រាជា “ន យុជ្ឈិតត្ថំ,
នគរំ ទត្វា ឥធាគន្ធា” តិ បេសេសិ។ សោ តថា អកាសិ។ បដិរាជាបិ តំ នគរំ
គហេត្វា អវសេសនគរេសុបិ តថេវ ទូតំ បេសេសិ។ តេបិ អមច្ចា តថេវ
ព្រហ្មទត្តស្ស អាហារចត្វា តេន “ន យុជ្ឈិតត្ថំ, ឥធាគន្ធា” តិ វុត្តា ពារាណាសី
អាគម៌សុ។

តតោ អមច្ចា ព្រហ្មទត្តំ អាហំសុ - “មហារាជ, តេន សហ យុជ្ឈមា” តិ។
រាជា “មម ចាណាតិចាតោ ភវិស្សតី” តិ វាវេសិ។ អមច្ចា “មយំ, មហារាជ, តំ
ជីវត្តាហំ គហេត្វា ឥធរ អាណេស្សមា” តិ ឆានាឧចាយេហិ រាជានំ សញ្ញាបេត្វា
“ឯហិ, មហារាជា” តិ គន្ធមារទ្វា។ រាជា “សច
សត្តមារណាប្បហរណាវិលុម្បនកម្មំ ន ករោថ, គន្ធាមី” តិ ភណាតិ។ អមច្ចា “ន,
ទេវ, ករោម, ភយំ ទស្សេត្វា បលាបេមា” តិ ចតុរង្គិនី សេនំ សន្និយ្យត្វា យដេសុ
ជីបេ បក្ខិបិទ្វា រត្តិ គន្ធិសុ។ បដិរាជា តំ ទិវសំ ពារាណាសីសមីបេ នគរំ គហេត្វា
ឥធានិ កិច្ចិ រត្តិ សន្នាហំ មោចាបេត្វា បមត្តោ និទ្ធុ ឱក្កមិ សទ្ធិ ពលកាយេន។
តតោ អមច្ចា ព្រហ្មទត្តរាជានំ អាធាយ បដិរញ្ជ្រា ខន្ធាវំ គន្ធា សព្វយដេហិ
ជីបេ នីហារាបេត្វា ឯកបដ្ឋោតំ កត្វា ឧក្កដ្ឋិ អកំសុ។ បដិរញ្ជ្រា អមច្ចា
មហាពលកាយំ ទិស្វា ភីតោ អត្តនោ រាជានំ ឧបសង្កមិទ្ធា “ឧដ្ឋេហិ អមក្ខិកំ
មជ្ជំ ខាធាហិ” តិ មហាសទ្ធុ អកាសិ។ តថា ទុតិយោបិ តតិយោបិ។ បដិរាជា
តេន សទ្ធន បដិពុជ្ឈិត្វា ភយំ សន្តាសំ អាបដ្ឋិ។ ឧក្កដ្ឋិសតានិ បវត្តិសុ។ សោ
“បវវចនំ សទ្ធហិត្វា អមិត្តហត្ថំ បត្តោម្ហី” តិ សព្វរត្តិ តំ តំ វិប្បលបិត្វា
ទុតិយទិវសេ “ធម្មិកោ រាជា, ឧបរោធំ ន ករេយ្យ គន្ធា ខមាបេមី” តិ ចិន្តេត្វា

រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា ជណ្ឌុកេហិ បតិជ្ជហិត្វា “ឧម, មហារាជ, មយ្ហំ អបរាជ”ន្តិ
អាហា។ រាជា តំ ឱវទិត្វា “ឧដ្ឋហិ, ឧមាមិ តេ”តិ អាហា។ សោ រញ្ញា វរំ
វុត្តមត្តេយេវ បរមស្សាសប្បត្តោ អហោសិ។ ពារាណាសិវញ្ញោ សមីហេយេវ
ជនបទេ រដ្ឋំលភិ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ សហាយកា អហោសុំ។

អថ ព្រហ្មទត្តោ ទ្វេបិ សេនា សម្មោទមាណា ឯកតោ បិតា ទិស្វា
“មមេវេកស្ស ចិត្តានុវត្តណាយ អស្មី មហាជនកាយេ ឧទ្ទកមក្ខិកាយ
បិវនមត្តម្បិ លោហិតពិន្ទុ ន ឧប្បន្នំ, អហោ សាធុ, អហោ សុដ្ឋ, សព្វេ សត្តា
សុខិតា ហោន្តុ, អវេរា ហោន្តុ, អព្យាបដ្ឋា ហោន្តុ”តិ មេត្តាលាណំ ឧប្បាទេត្វា
តទេវ ចាទកំ កត្វា សម្ព័រេ សម្មសិត្វា បច្ឆេកពោធិញ្ញាលំ សង្ខិកត្វា
សយម្ពុតំ ចាបុណិ។ តំ មគ្គជលសុខេន សុខិតំ ហត្ថិក្ខន្ធនិសីន្នំ អមច្ឆា
បណិចាតំ កត្វា អាហំសុ - “យានកាលោ, មហារាជ, វិជិតពលកាយស្ស
សក្ការោ កាតញ្ញោ, បរាជិតពលកាយស្ស ភត្តបរិព្វយោ ធាតញ្ញោ”តិ។ សោ
អាហា - “នាហំ, ភណោ, រាជា, បច្ឆេកពុទ្ធា នាមាហា”ន្តិ។ “កី ទេវោ ភណាតិ, ន
ឯទិសា បច្ឆេកពុទ្ធា ហោន្តិ”តិ។ “កីទិសា, ភណោ, បច្ឆេកពុទ្ធា”តិ? “បច្ឆេកពុទ្ធា
នាម ទ្ធច្ព័លកេសមស្ស អដ្ឋបរិក្ខារយុត្តា ភវន្តិ”តិ។ សោ ទក្ខិណាហិត្តេន សីសំ
បរាមសិ, តាវទេវ គិហិលិដ្ឋំ អន្តរជាយិ, បព្ពជិតវេសោ ចាតុរហោសិ។
ទ្ធច្ព័លកេសមស្ស អដ្ឋបរិក្ខារសមន្មាគតោ វស្សសតិកត្តេសទិសោ
អហោសិ។ សោ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបដ្ឋិត្វា ហត្ថិក្ខន្ធតោ វេហាសំ អពុត្តន្ធា
បទុមបុប្ផេ និសីទិ។ អមច្ឆា វន្តិត្វា “កី, ភន្តេ, កម្មជ្ជានំ, កថំ អធិគតោសី”តិ
បុច្ឆីសុ។ សោ យតោ អស្ស មេត្តាលាណកម្មជ្ជានំ អហោសិ, តព្វា វិបស្សនំ
វិបស្សិត្វា អធិគតោ, តស្មា តមត្ថំ ទស្សន្តោ ឧទានកាចញ្ច ព្យាករណកាចញ្ច
តមយេវ កាថំ អភាសិ “សព្វេសុ ភូតេសុ និជាយ ទណ្ឌា”ន្តិ។

តត្ថ សព្វេស្វតិ អនវសេសេសុ។ ភូតេស្វតិ សត្តេសុ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ,
វិត្តារំ បន រតនសុត្តរវណ្ណនាយំ វគ្គាម។ និដាយាតិ និក្ខិបិត្វា។ ទណ្ឌាន្តិ
កាយវចីមនោទណ្ឌំ, កាយទុច្ឆរិតាទីនមេតំ អធិវចនំ។ កាយទុច្ឆរិតញ្ញា
ទណ្ឌាយតីតិ ទណ្ឌំ, ពាដេតិ អនយព្យសនំ ចាបេតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯវំ
វចីទុច្ឆរិតំ មនោទុច្ឆរិតញ្ញា។ បហរណទណ្ឌោ ឯវំ វា ទណ្ឌោ, តំ និដាយាតិបិ វុត្តំ
ហោតិ។ អវិហោឋយន្តិ អវិហោឋយន្តោ។ អញ្ញតរម្បីតិ យំ កិញ្ចិ ឯកម្បី។
តេសន្តិ តេសំ សព្វភូតានំ។ ន បុត្តមិច្ឆេយ្យាតិ អត្រដោ, ខេត្តដោ, ទិន្នកោ,
អន្តេវាសិកោតិ ឥមេសុ ចតុសុ បុត្តេសុ យំ កិញ្ចិ បុត្តំ ន ឥច្ឆេយ្យ។ កុតោ
សហាយន្តិ សហាយំ បន ឥច្ឆេយ្យាតិ កុតោ ឯវំ ឯតំ។

ឯកោតិ បព្ពដ្ឋាសន្ត្វាតេន ឯកោ, អទុតិយជ្ជេន ឯកោ, តណ្ហាយ
បហានជ្ជេន ឯកោ, ឯកន្តវិគតកិលេសោតិ ឯកោ, ឯកោ បច្ចេកសម្ពោធិ
អភិសម្ពុទ្ធាតិ ឯកោ។ សមណសហស្សស្សបិ ហិ មជ្ឈេ វត្តមាណោ
គិហិសំយោជនស្ស ទិន្នត្តា ឯកោ, ឯវំ បព្ពដ្ឋាសន្ត្វាតេន ឯកោ។ ឯកោ តិដ្ឋតិ,
ឯកោ គច្ឆតិ, ឯកោ និសីទតិ, ឯកោ សេយ្យំ កប្បតិ, ឯកោ ឥរិយតិ វត្តតីតិ
ឯវំ អទុតិយជ្ជេន ឯកោ។

“តណ្ហាទុតិយោ បុរិសោ, ធីយមទ្ធានសំសរំ;
ឥត្តភារញ្ញាថាភារំ, សំសារំ នាតិវត្តតិ។

“ឯតមាធិនំ ញាត្វា, តណ្ហំ ទុក្ខស្ស សម្ពរំ;
វីតតណ្ហោ អនាទានោ, សតោ ភិក្ខុ បរិព្ពេជ”តិ។ (ឥតិវុ. ១៥, ១០៥;
មហានិ. ១៩១; ចូឡិនិ. ចារាយនានុគីតិកាថានិទ្ទេស ១០៧) -

ឯវំ តណ្ហាបហានជ្ជន ឯកោ។ សត្តកិលេសាស្ស បហីនា ឧច្ឆិទ្ទមូលា
តាលាវត្ថុកតា អនការំកតា អាយតី អនុប្បាទធម្មាតិ ឯវំ
ឯកន្តវិគតកិលេសោតិ ឯកោ។ អនាចរិយកោ ហុត្វា សយម្ហូ សាមំយេវ
បច្ចេកសម្ពោធិ អភិសម្ពុទ្ធាតិ ឯវំ ឯកោ បច្ចេកសម្ពោធិ អភិសម្ពុទ្ធាតិ
ឯកោ។

ចរេតិ យា ឥមា អដ្ឋ ចរិយាយោ។ សេយ្យដិទំ - បណ៌ធិសម្បជ្ជានំ ចត្វសុ
ភិរិយាបថេសុ ភិរិយាបថចរិយា, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារានំ ធនុ
អដ្ឋត្ថិកាយតនេសុ អាយតនចរិយា, អប្បមាធិហារីនំ ចត្វសុ សតិបដ្ឋានេសុ
សតិចរិយា, អធិចិត្តមនុយុត្តានំ ចត្វសុ ឈានេសុ សមាធិចរិយា, ពុទ្ធិសម្បជ្ជានំ
ចត្វសុ អរិយសច្ចេសុ ញ្ញាណចរិយា, សម្មាបដិបទ្ធានំ ចត្វសុ អរិយសច្ចេសុ
មគ្គចរិយា, អធិគតប្បលានំ ចត្វសុ សាមញ្ញដលេសុ បត្តិចរិយា, តិណ្ឌំ ពុទ្ធានំ
សត្តសត្តេសុ លោកត្ថចរិយា, តត្ថ បទេសតោ បច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកានន្តិ។
យថាហា - “ចរិយាតិ អដ្ឋ ចរិយាយោ ភិរិយាបថចរិយា”តិ (បដិ. ម. ១.១៩៧;
៣.២៨) វិត្ថារោ។ តាហិ ចរិយាហិ សមន្នាគតោ ភវេយ្យាតិ អត្តោ។ អថ វា យា
ឥមា អធិមុច្ឆន្តោ សទ្ធាយ ចរតិ, បគ្គណ្ណន្តោ វិរិយេន ចរតិ, ឧបជ្ឈហន្តោ
សតិយា ចរតិ, អវិក្ខត្តោ សមាធិនា ចរតិ, បជានន្តោ បញ្ញាយ ចរតិ, វិជានន្តោ
វិញ្ញាណេន ចរតិ, ឯវំ បដិបទ្ធស្ស កុសលា ធម្មា អាយតន្តីតិ អាយតនចរិយាយ
ចរតិ, ឯវំ បដិបទ្ធនាវិសេសំ អធិគត្តីតិ វិសេសចរិយាយ ចរតីតិ (បដិ. ម.
១.១៩៧; ៣.២៨) ឯវំ អបរាមិ អដ្ឋ ចរិយាយោ វុត្តា, តាហិមិ សមន្នាគតោ
ភវេយ្យាតិ អត្តោ។ ខគ្គវិសាលាកប្បោតិ ឯត្ថ ខគ្គវិសាលំ នាម ខគ្គមិគសិទ្ធិ។
កប្ប-សទ្ធស្ស អត្ថំ វិត្ថារតោ មជ្ឈលសុត្តវណ្ណនាយំ បកាសយិស្សម, ឥធន
បនាយំ “សត្តកប្បេន វត, ភោ, កិរ សាវកេន សទ្ធិ មន្តយមាណា”តិ ឯវមាធិសុ

(ម. និ. ១.២៦០) វិយ បដិភាគោ វេទិតញោ។ ខត្តវិសាណាកប្បោតិ
ខត្តវិសាណាសទិសោតិ វុត្តំ ហោតិ។ អយំ តាវេតុ បទតោ អត្តវណ្ណោ។

អធិប្បាយានុសន្និតោ បទ ឯវំ វេទិតញោ - យាយំ វុត្តប្បកាពោ ទណ្ឌោ
ភូតេសុ បវត្តិយមាណោ អហិតោ ហោតិ, តំ តេសុ អប្បវត្តនេន
តប្បដិបក្ខភូតាយ មេត្តាយ បវហិតូបសំហារេន ច សព្វេសុ ភូតេសុ និធាយ
ទណ្ឌំ, និហិតទណ្ឌត្តា ឯវំ ច យថា អនិហិតទណ្ឌា សត្តា ភូតានិ ទណ្ឌោ វា
សត្តេន វា ចាណិណា វា លេខុណា វា វិហោបយន្តិ, តថា អវិហោបយំ, អញ្ញាតរម្យិ
តេសំ ឥមំ មេត្តាកម្មដ្ឋានមាគម្ម យទេវ តត្ថ វេទនាគតំ
សញ្ញាសម្ពាវិញ្ញាណាគតំ តញ្ច តទនុសារេនេវ តទញ្ញញ្ច សម្ពាវគតំ
វិបស្សិត្វា ឥមំ បច្ចេកពោធិ អធិគតោម្ពិតិ អយំ តាវ អធិប្បាយោ។

អយំ បទ អនុសន្និ - ឯវំ វុត្ត តេ អមច្ឆា អាហំសុ - “ឥទានិ, ភន្តេ, កុហី
គច្ឆថា”តិ? តតោ តេន “បុព្វេ បច្ចេកពុទ្ធា កត្ត វសន្តិ”តិ អាវុដ្ឋេត្វា ញាត្វា
“គន្ធមាទនបព្ពតេ”តិ វុត្ត បុន អាហំសុ - “អម្ពេ ទានិ, ភន្តេ, បដហថ ន
ឥច្ឆថា”តិ។ អថ បច្ចេកសម្ពុទ្ធា អាហា “ន បុត្តមិច្ឆេយ្យា”តិ សព្វំ។
តត្រាធិប្បាយោ - អហំ ឥទានិ អត្រជាធិសុ យំកិញ្ចិ បុត្តម្យិ នឥច្ឆេយ្យំ, កុតោ
បទ តុម្ពាទិសំ សហាយំ។ តស្មា តុម្ពេសុបិ យោ មយា សន្និ គន្ធមាទិសោ វា
ហោតុំ ឥច្ឆតិ, សោ ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បោ។ អថ វា តេហិ “អម្ពេ ទានិ,
ភន្តេ, បដហថ ន ឥច្ឆថា”តិ វុត្ត សោ បច្ចេកសម្ពុទ្ធា “ន បុត្តមិច្ឆេយ្យ កុតោ
សហាយ”ន្តិ វត្វា អត្តនោ យថាវុត្តេនត្តេន ឯកចរិយាយ គុណំ ទិស្វា បមុទិតោ
បីតិសោមនស្សជាតោ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ - “ឯកោ ចរេ
ខត្តវិសាណាកប្បោ”តិ។ ឯវំ វត្វា បេក្ខមាទស្សេវ មហាជនស្ស អាគាសេ
ឧប្បតិក្វា គន្ធមាទនំ អគមាសិ។

គន្ធមាធនោ នាម ហិមវតិ ចូឡ កាឡបព្ពតំ មហាកាឡបព្ពតំ
នាគបលិវេបនំ ចន្ទគព្ពំ ស្វរិយគព្ពំ សុវណ្ណបស្សំ ហិមវន្តបព្ពតន្តិ សត្ត បព្ពតេ
អតិក្កម្ម ហោតិ។ តត្ថ នន្ទមូលកំ នាម បញ្ចវំ បច្ចេកពុទ្ធានំ វសនោកាសោ,
តិស្សោ ច គុហាយោ - សុវណ្ណគុហា, មណីគុហា, រជតគុហាតិ។ តត្ថ
មណីគុហាទ្វារេ មញ្ញសកោ នាម វុក្ខោ យោជនំ ឧត្តេជន, យោជនំ វិត្តារេន។
សោ យត្តកានិ ឧទកេ វា ថលេ វា បុច្ឆានិ, សព្វានិ តានិ បុប្ផយតិ, វិសេសេន
បច្ចេកពុទ្ធាគមនទិវសេ។ តស្សុបរិតោ សព្វវតនមាឡោ ហោតិ។ តត្ថ
សម្មន្ននកវាតោ កចវំ ធម្មតិ, សមករណវាតោ សព្វវតនមយវាលុកំ សមំ
ករោតិ, សិញ្ញនកវាតោ អនោតត្តទហាតោ អានេត្វា ឧទកំ សិញ្ញតិ,
សុគន្ធករណវាតោ ហិមវន្តតោ សព្វេសំ សុគន្ធវុក្ខានំ គន្ធមានេតិ,
ឡិច្ឆិនកវាតោ បុច្ឆានិ ឡិច្ឆិនិត្វា ចាតេតិ, សន្តរកវាតោ សព្ពត្ថ សន្តរតិ។ សទា
សុបញ្ញត្តានេវ ចេត្ត អាសនានិ ហោន្តិ, យេសុ បច្ចេកពុទ្ធប្បាទទិវសេ,
ឧចាសថទិវសេ ច សព្វេ បច្ចេកពុទ្ធា សន្និបតិទ្វា និសីទន្តិ។ អយំ តត្ថ បកតិ។
អយំ បច្ចេកពុទ្ធា តត្ថ គន្ធា បញ្ញត្តាសនេ និសីទតិ។ តតោ សចេ តស្មី កាលេ
អញ្ជេបិ បច្ចេកពុទ្ធា សំវិជ្ជន្តិ, តេបិ តម្ពីណោយេវ សន្និបតិទ្វា បញ្ញត្តាសនេសុ
និសីទន្តិ។ និសីទិត្វា ច កិញ្ចិទេវ សមាបត្តិ សមាបទ្ធិទ្វា វុដ្ឋហន្តិ។ តតោ
សង្ឃត្តេវា អបុនាគតបច្ចេកពុទ្ធិ សព្វេសំ អនុមោទនត្ថាយ “កថមធិគត”ន្តិ
វេ កម្មជ្ជានំ បុប្ផតិ, តទាបិ សោ តមេវ អត្ថនោ ឧទានព្យាករណកាថំ
ភាសតិ។ បុន ភគវាបិ អាយស្មតា អានន្តេន បុដ្ឋោ តមេវ កាថំ ភាសតិ។
អានន្តោបិ សង្កឹតិយន្តិ វេ ឯកេកា កាថា បច្ចេកសម្ពោធិអភិសម្ពុទ្ធជ្ជានេ,
មញ្ញសកមាឡេ, អានន្តេន បុច្ឆិតកាលេ, សង្កឹតិយន្តិ ចតុក្កុតំ ភាសិតា
ហោតីតិ។

បឋមគាថាវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៩២. សំសគ្គជាតស្សាតិ កាថា កា ឧប្បត្តិ? អយម្បិ បច្ចេកពោធិសត្តោ
កស្សបស្ស ភគវតោ សាសនេវីសតិ វស្សសហស្សានិ បុរិមនយេនេវ
សមណធម្មំ ករោត្តោ កសិណបរិកម្មំ កត្វា បឋមំ ឈានំ និព្វត្តត្វា ជាមរូបំ
វវត្ថុបេត្វា លក្ខណសម្មសនំ កត្វា អរិយមគ្គំ អនធិគម្ម ព្រហ្មលោកេ និព្វត្តិ។
សោ តតោ ចុតោ ពារាណសិវញ្ញោ អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ ឧប្បជ្ជិត្វា
បុរិមនយេនេវ វឿមាធាយតោ បកុតិ “អយំ ឥត្ថិ, អយំ បុរិសោ” តិ វិសេសំ
អញ្ញាសិ។ តទុចាធាយ ឥត្ថិនំ ហត្ថេ ន រមតិ, ឧច្ឆាទនន្តាបនមណ្ឌានាធិមត្តម្បិ ន
សាធិយតិ។ តំ បុរិសា ឯវ ចោសេន្តិ។ បញ្ញាចាយនកាលេ ធាតិយោ កញ្ចកំ
បដិមុញ្ញិត្វា បុរិសវេសេន បញ្ញំ ចាយេន្តិ។ សោ ឥត្ថិនំ គន្ធី យាយិត្វា សទ្ធី វា
សុត្វា រោធិតិ, វិញ្ញតំ បត្តាបិ ឥត្ថិយោ បស្សិតុំ ន ឥច្ឆតិ។ តេន តំ
អនិត្តិគន្ធាត្វា សញ្ញានីសុ។

តស្មី សោឡសវស្សុទ្ធីសិកេ ជាតេ រាជា “កុលវំសំ សណ្ណាបេស្សមី” តិ
នាតាកុលេហិ តស្ស អនុរូចា កញ្ញាយោ អាធនត្វា អញ្ញតំ អមច្ចំ អាណាបេសិ
“កុមារំ រមាបេហិ” តិ។ អមច្ឆោ ឧចាយេន តំ រមាបេតុកាមោ តស្ស អវិទូរេ
សាលាចាការំ បរិក្ខិតាបេត្វា នាជកានិ បយោជាបេសិ។ កុមារោ
គីតវាធិតសទ្ធី សុត្វា “កស្សេសោ សទ្ធា” តិ អាហា។ អមច្ឆោ “តវេសោ, ទេវ,
នាជកិត្ថិនំ សទ្ធា, បុញ្ញវន្តានំ ព្យាធិសានិ នាជកានិ ហោត្តិ។ អភិរម, ទេវ,
មហាបុញ្ញោសិ ត្វ” តិ អាហា។ កុមារោ អមច្ចំ ទណ្ឌាន តាឡាបេត្វា
និក្ខេឡាបេសិ។ សោ វញ្ញោ អាហោចេសិ។ រាជា កុមារស្ស មាតរា សហ គន្ធា
កុមារំ ឧមាបេត្វា បុន អមច្ចំ អាណាបេសិ។ កុមារោ តេហិ
អតិនិប្បិឡិយមាធា សេដ្ឋសុវណ្ណំ ធាត្វា សុវណ្ណាការេ អាណាបេសិ “សុន្ទរំ
ឥត្ថិរូបំ ករោថា” តិ។ តេ វិស្សកម្មនា និម្មិតសធិសំ សញ្ញាលង្គារិក្ខុសិតំ ឥត្ថិរូបំ
ករិត្វា ទស្សេសុំ។ កុមារោ ធិស្វារីម្ហយេន សីសំ ចាលេត្វា មាតាបិតុនំ

បេសេសី - “យទិ ឡើងទិសី ឥត្តិ លភិស្សមិ, គណ្ហិស្សមិ” តិ។ មាតាបិតា
“អម្ពាភំ បុត្តោ មហាបុត្តោ, អវស្សំ តេន សហ កតបុត្តោ កាចិ ទារិកា
លោកេ ឧប្បន្នា ភវិស្សតិ” តិ តំ សុវណ្ណារូបំ រជំ អាហេបេត្វា អមច្ចានំ អប្បេសុំ -
“គច្ឆេ, ឡើងទិសី ទារិកំ គវេសថា” តិ។ តេ តំ គហេត្វា សោឡសមហាជនបទេ
វិចារន្តា តំ តំ កាមំ គន្ធា ឧទកតិត្តាទីសុ យត្ថ យត្ថ ជនសមូហំ បស្សន្តិ, តត្ថ
តត្ថ ទេវតំ វិយ សុវណ្ណារូបំ បេត្វា នាធាបុប្ផវត្តាលង្ការេហិ បូជំ កត្វា វិតានំ
ពន្ធិត្វា ឯកមន្តំ តិដ្ឋន្តិ “យទិ កេនចិ ឯវរូទា ទិដ្ឋបុត្តា ភវិស្សតិ, សោ កថំ
សមុដ្ឋាបេស្សតិ” តិ? ឯតេនុចាយេន អញ្ញាត្រ មន្ទរដ្ឋា សព្វជនបទេ អាហិណ្ឌិត្វា
តំ “ឧទ្ទករដ្ឋ” តិ អវមញ្ញមាណ តត្ថ បឋមំ អគន្ធា និវត្តិសុ។

តតោ នេសំ ឯតទហោសិ - “មន្ទរដ្ឋម្បិ តាវ គច្ឆាម, មា នោ ពារាណសី
បរិដ្ឋេបិ រាជា បុន បេសេសី” តិ មន្ទរដ្ឋេ សាគលនគរំ អគម៌សុ។ សាគលនគរេ
ច មន្ទរោ នាម រាជា។ តស្ស ដីតា សោឡសវស្សន្ទេសិកា អភិរូទា អហោសិ។
តស្ស វណ្ណាទាសិយោ ន្ទានោធកត្តាយ តិ តំ គច្ឆន្តិ។ តត្ថ អមច្ឆេហិ បឋតំ តំ
សុវណ្ណារូបំ ទូរតោវ ទិស្វា “អម្ពេ ឧទកត្តាយ បេសេត្វា រាជបុត្តិ សយមេវ
អាគតា” តិ ភណ្ឌិយោ សមីបំ គន្ធា “នាយំ សាមិនី, អម្ពាភំ សាមិនី ឥតោ
អភិរូបតរា” តិ អាហំសុ។ អមច្ចា តំ សុត្វា រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា អនុរូបេន
នយេន ទារិកំ យាចីសុ។ សោបិ អទាសិ។ តេ ពារាណសីវញ្ញោ ចាហេសុំ -
“លទ្ធា, ទេវ, កុមារិកា, សាមំ អាគច្ឆេ, ឧទាហុ អម្ពេវ អានេមា” តិ។ សោ “មយំ
អាគច្ឆេន្ត ជនបទបិដ្ឋា ភវិស្សតិ, តុម្ពេវ នំ អានេថា” តិ បេសេសី។

អមច្ចាបិ ទារិកំ គហេត្វា នគរា និក្ខមិត្វា កុមារស្ស ចាហេសុំ - “លទ្ធា
សុវណ្ណារូបសទិសា កុមារិកា” តិ។ កុមារោ សុត្វាវ រាគេន អភិក្ខតោ
បឋមជ្ឈនា បរិហាយិ។ សោ ទូតបរម្បរាយ បេសេសី - “សីយំ អានេថ, សីយំ

អាណេថា"តិ។ តេ សព្វត្ថ ឯកវត្ថុវាសេន ពារាណសី បត្វា ពហិនគរេ បិតា រញ្ជោ
បេសេសុំ - "អន្លេវ បរិសិតតំ, នោ"តិ។ រាជា "សេដ្ឋកុលា អាជិតា ទារិកា,
មជ្ឈិមកិរិយំ កត្វា មហាសក្ការេន បវេសេស្សម, ឧយ្យានំ តាវំ នំ នេថា"តិ
អាហា។ តេ តថា អកំសុ។ សា អច្ឆន្តសុខុមាលា កុមារិកា យានុគ្គាដេន ឧត្តាទ្គ្យា
អន្ធានបរិស្សមេន ឧប្បន្នវាតរោគា មិលាតមាលាវិយ ហុត្វា វត្ថុកាគេ
កាលមកាសិ។ អមច្ឆា "សក្ការា បរិភជ្ជម្ហា"តិ បរិទេវីសុ។ រាជា ច នាគរា ច
"កុលវំសោវិនដ្ឋា"តិ បរិទេវីសុ។ សកលនគរំ កោលាហលំ អហោសិ។
កុមារស្ស សុតមត្តេយេវ មហាសោកោ ឧទចាធិ។

តតោ កុមារោ សោកស្ស មូលំ ខនិគំ អារទ្វោ។ សោ ឯវំ ចិន្តេសិ - "អយំ
សោកោ នាម ន អជាតស្ស ហោតិ, ជាតស្ស បន ហោតិ។ តស្មា ជាតិ បដិច្ច
សោកោ។ ជាតិ បន កី បដិច្ចាតិ? ភវំ បដិច្ច ជាតិ"តិ។ ឯវំ បុត្តភាវនានុភាវេន
យោនិសោ មនសិករោន្តោ អនុលោមបដិលោមំ បដិច្ចសមុប្បាទំ ទិស្វា បុន
អនុលោមញ្ច សម្ពាវេ សម្មសន្តោ តត្ថវំ និសិន្នោ បច្ឆេកសម្ពោជី សច្ឆាកាសិ។
អមច្ឆា តំ មគ្គជលសុខេន សុខិតំ សន្តិទ្ធិយំ សន្តមាទសំ និសិន្នំ ទិស្វា
បណិចាតំ កត្វា អាហំសុ - "មា សោចិ, ទេវ, មហាន្តោ ជម្ពុទីចោ, អញ្ញំ តតោ
សុន្ទរតំ កញ្ញំ អាណេស្សមា"តិ។ សោ អាហា - "ន សោចាមិ, និស្សោកោ
បច្ឆេកតុទ្វោ អហា"ន្តិ។ តតោ បរំ សព្វំ វុត្តបុរិមកាថាសទិសមេវ វេបេត្វា
គាថាវណ្ណានំ។

គាថាវណ្ណានា បន ឯវំ វេទិតញ្ចា - សំសគ្គជាតស្សាតិ ជាតសំសគ្គស្ស។ តត្ថ
ទស្សនសវនកាយសមុល្លបនសម្ពោគសំសគ្គវសេន បញ្ចវិដោ សំសគ្គោ។
តត្ថ អញ្ញមញ្ញំ ទិស្វា ចក្កវិញ្ញាណាវិចីវសេន ឧប្បន្នរោគោ ទស្សនសំសគ្គោ
នាម។ តត្ថ សីហឡទីបេ កាឡទីយវាបី គាមេ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ

កល្យាណវិហារវាសិជ័យកាលាកធិបតីភ្នំ ទិស្វា បដិពទ្ធិចិត្តា កេនចិ
ឧបាយេន តំ អលភិត្វា កាលដ្ឋតា កុដ្ឋម្ហិយដ៏តា ច តស្សា
និវាសនបោធុឡា ទិស្វា “ឃ្លែង វត្ថុ ធារិយា ឆាម សទ្ធិ សំវាសំ ឆាលភិ”ន្ត
ដលិតហធនយោ កាលដ្ឋតោ។ សោ ឃ្លែង ធិបារោ ច និទស្សនំ។

បរេហិ បន កថិយមាណំ រូបាទិសម្បត្តិ អត្តនា វា ហសិតលបិតគីតសទ្ធិ
សុត្វា សោតវិញ្ញាណវិជ្ជិសេន ឧប្បន្នរាគោ សវនសំសគ្គោ ឆាម។ តត្រាបិ
គិរិគាមវាសិកម្មារដ៏តាយ បញ្ចហិ កុមារិកាហិ សទ្ធិ បទុមស្សរំ គន្ធា ឆត្វា
មាលំ អាហេបេត្វា ឧច្ឆាសន្នេន កាយន្តិយា សទ្ធិ សុត្វា អាគាសេន គន្ធា
កាមរាគេនវិសេសា បរិហាយិត្វា ឲ្យសនំ បត្តោ បញ្ចគ្គឡលេណាវាសិ
តិស្សនបារោ និទស្សនំ។

អញ្ញមញ្ញំ អដ្ឋបរាមសនេន ឧប្បន្នរាគោ កាយសំសគ្គោ ឆាម។
ធម្មភាសនធិបតីភ្នំ ច រាជដ៏តា ចេត្ត និទស្សនំ។ មហាវិហារេ កិរ ធិបតីភ្នំ
ធម្ម ភាសតិ។ តត្ថ មហាជនោ អាគតោ, រាជាបិ អគ្គមហេសីយា រាជដ៏តាយ ច
សទ្ធិ អគមាសិ។ តតោ រាជដ៏តាយ តស្ស រូបញ្ច សរញ្ច អាគម្ម ពលវរាគោ
ឧប្បន្នោ, តស្ស ធិបារស្សបិ។ តំ ទិស្វា រាជា សល្លកេត្វា សាលិចាការេន
បរិក្ខិចាបេសិ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ បរាមសិត្វា អាលិដ្ឋិសុ។ បុន សាលិចាការំ
អបនេត្វា បស្សន្តា ទ្វេបិ កាលដ្ឋតេយេវ អទ្ធិសំសូតិ។

អញ្ញមញ្ញំ អាលបនសមុល្លបនវសេន ឧប្បន្នរាគោ បន
សមុល្លបនសំសគ្គោ ឆាម។ ភិក្ខុ ភិក្ខុនីហិ សទ្ធិ បរិភោគករណោ ឧប្បន្នរាគោ
សម្ភោគសំសគ្គោ ឆាម។ ទ្វិសុបិ ឯតេសុ ចារាជិកប្បត្តោ ភិក្ខុ ច ភិក្ខុនី ច
និទស្សនំ។ មរិចវដ្ឋិឆាមមហាវិហារមហោ កិរ ទុដ្ឋតាមណិអភយរាជា
មហាធានំ បដិយាទេត្វា ឧកតោសង្ឃំ បរិវិសតិ។ តត្ថ ឧល្ហាយាគុយា ទិដ្ឋាយ

សង្ឃនរកសាមណេរី អនាធារកស្ស សង្ឃនរកស្ស សាមណេរស្ស ទន្តវលយំ
ទត្វា សមុល្លបនមកាសិ។ តេ ឧភោមិ ឧបសម្មន្និត្វា សង្ឃិស្សា ហុត្វា បរតិវំ
គតា អញ្ញាមញ្ញំ សមុល្លបនេន បុព្វសញ្ញំ បដិលភិត្វា តាវនេវ សញ្ញាតសិនេហា
សិក្ខាបទំវីតិក្កមិត្វា ចារាជិកា អហោសុន្តិ។ ឯវំ បញ្ចវិធនំ សំសគ្គេ យេន
កេនចិ សំសគ្គេន ជាតសំសគ្គស្ស ភវតិ ស្នេហោ, បុរិមរាគបច្ចយោ
ពលវរាគោ ឧប្បជ្ឈតិ។ តតោ ស្នេហាទ្វយំ ទុក្ខមិទំ បហោតិ តមេវ ស្នេហំ
អនុគច្ឆន្តំ សន្និដ្ឋិកសម្បរាយំ កំ សោកបរិទេវាទិនានប្បការកំ ឥទំ ទុក្ខំ
បហោតិ បភវតិ ជាយតិ។

អបរេ “អារម្មណេ ចិត្តស្ស វោស្សត្តោ សំសគ្គោ” តិ ភណ្ឌន្តិ។ តតោ
ស្នេហោ, ស្នេហាទុក្ខមិទន្តិ។ ឯវមត្តប្បភេទំ ឥមំ អឡគាថំ វត្វា សោ
បច្ចេកពុទ្ធា អាហា - “ស្វាយំ យមិទំ ស្នេហាទ្វយំ សោកាទិទុក្ខំ បហោតិ, តមេវ
ស្នេហំ អនុគតស្ស ទុក្ខស្ស មូលំ ខនន្តោ បច្ចេកពោធិ អធិគតោ” តិ។

ឯវំ វុត្តេ តេ អមច្ឆា អាហំសុ - “អម្ពេហិ ទានិ, ភន្តេ, កី កត្តព្ភ” តិ។ តតោ
សោ អាហា - “តុម្ពេ វា អញ្ញាតរោ វា ឥមម្ហា ទុក្ខា មុច្ឆិតុកាមោ, សោ សញ្ញាបិ
អាទិនំ ស្នេហាជំ បេក្ខមាណោ, ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ” តិ។ ឯត្ថ ច យំ តំ
“ស្នេហាទ្វយំ ទុក្ខមិទំ បហោតិ” តិ វុត្តំ, តនេវ សឆាយ “អាទិនំ ស្នេហាជំ
បេក្ខមាណោ” តិ ឥទំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ភំ។ អប វា យថាវុត្តេន សំសគ្គេន
‘សំសគ្គជាតស្ស ភវតិ ស្នេហោ, ស្នេហាទ្វយំ ទុក្ខមិទំ បហោតិ’, ឯវំ យថាភូតំ
អាទិនំ ស្នេហាជំ បេក្ខមាណោ អហាមធិគតោតិ ឯវំ សម្ពន្ធិត្វា ចតុត្ថចាណោ បុព្វេ
វុត្តេនយេនេវ ស្នេហាវសេន វុត្តោតិ វេទិតព្ភោ។ តតោ បរំ សព្វំ បុរិមកាថាយ
វុត្តសទិសមេវាតិ។

សំសគ្គកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩៣. មិត្ត សុហរដ្ឋតិ កា ឧប្បត្តិ? អយំ បច្ចេកពោធិសត្តោ បុរិមគាថាយ
វុត្តនយេនេវ ឧប្បជ្ជិតា ពារាណសីយំ រជ្ជំ កាវេន្តោ បឋមជ្ឈានំ និព្វត្តត្វា “កី
សមណធម្មោ វរោ, រជ្ជំ វរ” ត្ថិ វិមសិត្វា អមច្ចានំ រជ្ជំ និយ្យាតេត្វា សមណធម្មំ
អកាសិ។ អមច្ចា “ធម្មន សមេន ករោថា” តិ វុត្តាបិ លញ្ចំ គហេត្វា អធម្មន
ករោត្តិ។ តេ លញ្ចំ គហេត្វា សាមិកេ បរាជយន្តា ឯកទា អញ្ញតរំ រាជវល្លភំ
បរាជេសុំ។ សោ រញ្ជោ ភត្តការកេហិ សទ្ធិ បរិសិត្វា សព្វំ អាហារេសិ។ រាជា
ទុតិយទិវសេ សយំ វិនិច្ឆយជ្ជានំ អគមាសិ។ តតោ មហាជនា - “អមច្ចា, ទេវ,
សាមិកេ អសាមិកេ ករោត្តិ” តិ ឧច្ចាសទ្ធិ ករោត្តា មហាយុទ្ធិ វិយ អកំសុ។ អថ
រាជា វិនិច្ឆយជ្ជានា វុជ្ជាយ ចាសាទំ អភិវហិត្វា សមាបត្តិ អប្បេតុំ និសិន្នោ។
តេន សន្នេន វិក្ខិត្តចិត្តោ ន សក្កោតិ អប្បេតុំ។ សោ “កី មេ រដ្ឋន,
សមណធម្មោ វរ” ត្ថិ រជ្ជសុខំ បហាយ បុន សមាបត្តិ និព្វត្តត្វា បុព្វេ
វុត្តនយេនេវ វិបស្សិត្វា បច្ចេកសម្ពោធិ សច្ចាកាសិ។ កម្មជ្ជានញ្ច បុច្ឆិតោ ឥមំ
គាថំ អកាសិ។

តត្ថ មេត្តាយនវសេន មិត្តា។ សុហរដ្ឋតាវេន សុហរដ្ឋា។ កេចិ
ឯកន្តហិតកាមតាយ មិត្តាវ ហោត្តិ ន សុហរដ្ឋា។ កេចិ
គមនាគមនជ្ជាននិសង្កាសមុល្លាថាទីសុ, ហរដ្ឋសុខជននេន សុហរដ្ឋាវ ហោត្តិ,
ន មិត្តា។ កេចិ តទុកយវសេន សុហរដ្ឋា ចេវ មិត្តា ច ហោត្តិ។ តេ ទុរិដា
អគារិយា ច អនគារិយា ច។ តត្ថ អគារិយា តិវិដា ហោត្តិ ឧបកាហេ
សមាទសុខទុក្ខោ អនុកម្មកោតិ។ អនគារិយាវិសេសេន អត្តក្ខាយិនោ ឯវ។
តេ ចត្វហិ អង្កេហិ សមន្នាគតា ហោត្តិ។ យថាហា -

“ចត្វហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ហ្មនេហិ ឧបកាហេ មិត្តោ សុហរដ្ឋោ
វេទិតញ្ចោ។ បមត្តំ រក្ខតិ, បមត្តស្ស សាបតេយ្យំ រក្ខតិ, ភីតស្ស សរណំ

ហោតិ, ឧប្បន្នេសុ កិច្ចករណីយេសុ តទ្ធិគុណំ ភោគំ អនុប្បទេតិ” (ធី. និ. ៣.២៦១)។

តថា -

“ចត្វហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ សមាទសុខទុក្ខោ មិត្តោ
សុហនោ វេទិតញោ។ គុយ្ហមស្ស អាចិក្ខតិ, គុយ្ហមស្ស បរិគូហតិ,
អាបទាសុ នវិជហតិ, ជីវិតំបិស្ស អត្ថាយ បរិច្ចត្តំ ហោតិ” (ធី. និ. ៣.២៦២)។

តថា -

“ចត្វហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ អនុកម្មកោ មិត្តោ សុហនោ
វេទិតញោ។ អភវេនស្ស ននន្ទតិ, ភវេនស្ស នន្ទតិ, អវណ្ណំ ភណាមាណំ
និវារេតិ, វណ្ណំ ភណាមាណំ បសំសតិ” (ធី. និ. ៣.២៦៤)។

តថា -

“ចត្វហិ ខោ, គហបតិបុត្ត, ឋានេហិ អត្តក្ខាយី មិត្តោ សុហនោ
វេទិតញោ។ ចាចា និវារេតិ, កល្យាណោ និវេសេតិ, អស្សុតំ សាវេតិ,
សគ្គស្ស មគ្គំ អាចិក្ខតិ” តិ (ធី. និ. ៣.២៦៣)។

តេស្វិធ អភារិយា អធិប្បតា, អត្ថតោ បន សព្វេបិ យុដ្ឋន្តិ។ តេ មិត្តោ
សុហនោ អនុកម្មមាណោតិ អនុទយមាណោ, តេសំ សុខំ ឧបសំហរិតុកាមោ ទុក្ខំ
អបហរិតុកាមោ ច។

ហាបេតិ អត្តន្តិ ទិដ្ឋជម្ពីកសម្បរាយិ កបរមត្តវសេន តិវិដំ, តថា
អត្តត្ថបរត្តឧកយត្តវសេនាបិ តិវិដំ អត្តំ លទ្ធវិធាសនេន
អលទ្ធានុប្បាទនេនាតិ ទ្វិធាបិ ហាបេតិ វិធាសេតិ។ បដិពទ្ធិចិត្តោតិ “អហំ ឥមំ
វិធាន ជីវាមិ, វេស មេ គតិ, វេស មេ បរាយណា”ន្តិ វេ អត្តានំ និចេ ថានេ
ឋេបេន្តោបិ បដិពទ្ធិចិត្តោ ហោតិ។ “ឥមេ មំ វិធាន ជីវន្តិ, អហំ តេសំ គតិ, អហំ
តេសំ បរាយណា”ន្តិ វេ អត្តានំ ឧច្ឆេ ថានេ ឋេបេន្តោបិ បដិពទ្ធិចិត្តោ ហោតិ។ ឥធន
បន វេ បដិពទ្ធិចិត្តោ អធិប្បតោ។ ឯតំ កយន្តិ ឯតំ អត្តហាបនកយំ, អត្តនោ
សមាបត្តិហានី សន្ធាយាហា។ សន្តវេតិ តិវិធាសន្តវេ
តណ្ហាទិដ្ឋិមិត្តសន្តវេសេន។ តត្ថ អជ្ជសតបកេនាបិ តណ្ហា តណ្ហាសន្តវេ,
ទ្វាសដ្ឋិកេនាបិ ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិសន្តវេ, បដិពទ្ធិចិត្តតាយ មិត្តានុកម្មនា មិត្តសន្តវេ។
តេសុ សោ ឥធន អធិប្បតោ។ តេន ហិស្ស សមាបត្តិ បរិហីនា។ តេនាហា - “ឯតំ
កយំ សន្តវេ បេក្ខមាណោ អហំ អធិគតោ”តិ។ សេសំ វុត្តសទិសមេវាតិ។

មិត្តសុបាដ្ឋកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩៤. វិសោវិសាលោតិ កា ឧប្បត្តិ? បុព្វេ កិវ កស្សបស្ស ភគវតោ សាសនេ
តយោ បច្ឆេកពោធិសត្តា បព្ពជិត្វាវីសតិ វស្សសហស្សានិ គតបច្ឆាគតវត្ថុ
បូរេត្វា ទេវលោកេ ឧប្បន្នា។ តតោ ចរិត្វា តេសំ ជេដ្ឋកោ ពារាណសិរាជកុលេ
និព្ពត្តោ, ឥតវេ ទ្វេ បច្ឆន្តរាជកុលេសុ។ តេ ឧភោបិ កម្មជ្ជានំ ឧគ្គហេត្វា វជ្ជំ
បហាយ បព្ពជិត្វា អនុក្កមេន បច្ឆេកពុទ្ធា ហុត្វា នន្ទមូលកបញ្ញាវេ វសន្តា
ឯកទិវសំ សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ “មយំ កី កម្មំ កត្វា ឥមំ លោកុត្តរសុខំ
អនុប្បត្តា”តិ អារវ្លេត្វា បច្ឆវេក្ខមាណា កស្សបពុទ្ធកាលេ អត្តនោ អត្តនោ
ចរិយំ អទ្ធិសំសុ។ តតោ “តតិយោ កុហិ”ន្តិ អារវ្លេត្តា ពារាណសិរាជំ កាវេន្តំ
ទិស្វា តស្ស គុណោ សរិត្វា “សោ បកតិយាវ អប្បិច្ឆតាទិគុណាសមន្នាគតោ

ហោតិ, អម្ពាភំយេវ ឌីវាធិការត្រាវចនក្ខមា ចាបគរហី, ហន្ត, ទំអាវម្ពណំ
ធស្សេត្វា អាហោចមា"តិ ឌីកាសំ គវេសន្តា ទំ ឯកទិវសំ សញ្ញាលង្ការិក្ខសិទំ
ឧយ្យានំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា អាគាសេនាគន្ធា ឧយ្យានទ្វារេ វេឡុគុម្ពមូលេ អជ្ជំសុ។
មហាជនោ អតិក្ខតោ រាជធស្សនេន រាជានំ ឧល្លោកេតិ។ តតោ រាជា "អត្ថិ នុ ខោ
កោចិ មម ធស្សនេ ព្យាចារំ ន ករោតី"តិ ឌីលោកេន្តោ បច្ឆេកពុទ្ធេ អទ្ធិក្ខិ។
សហ ធស្សនេនេវ ចស្ស តេសុ សិនេហោ ឧប្បជ្ជិ។ សោ ហត្ថិក្ខន្ធា ឌីរុយ្ហ សន្តេន
អាចារេន ឧបសង្កមិត្វា "ភន្តេ, កី នាម តុម្ពេ"តិ បុច្ឆិ។ តេ "មយំ, មហារាជ,
អសជ្ជមាណា នាមា"តិ អាហំសុ។ "ភន្តេ, អសជ្ជមាណាតិ ឯតស្ស កោ អត្តោ"តិ?
"អលគ្គនត្តោ, មហារាជា"តិ។ តតោ វេឡុគុម្ពំ ធស្សេត្វា អាហំសុ -
"សេយ្យថាបិ, មហារាជ, ឥមំ វេឡុគុម្ពំ សត្តសោ មូលខន្ធសាខានុសាខាហិ
សំសិព្វិត្វា បិតំ អសិហត្តោ បុរិសោ មូលេ នេត្វា អាវិញ្ញន្តោ ន សក្កណោយ្យ
ឧទ្ធវិតុំ, ឯវមេវ តុំ អន្តោ ច ពហិ ច ជជាយ ជជិតោ អាសត្តវិសត្តោ តត
វិលក្កោ។ សេយ្យថាបិ វា បនស្ស វេមជ្ឈគតោបិ អយំ វំសកឡីរោ
អសញ្ញាតសាខត្តោ កេនចិ អលក្កោវ បិតោ, សក្កា ច បនអត្ត វា មូលេ វា
នេត្វា ឧទ្ធវិតុំ, ឯវមេវ មយំ កត្តចិ អសជ្ជមាណា សញ្ញា ទិសា គន្ធាមា"តិ តាវនេវ
ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបជ្ជិត្វា បស្សតោ ឯវ រញ្ជោ អាគាសេន ធន្ធមូលកបញ្ញាវ
អគមំសុ។ តតោ រាជា ចិន្តេសិ - "កតា នុ ខោ អហម្បិ ឯវំ អសជ្ជមាណោ
ភវេយ្យ"តិ តតោវ បិតោវិបស្សន្តោ បច្ឆេកពោធិ សច្ឆាកាសិ។ បុរិមនយេនេវ
កម្មជ្ជានំ បុច្ឆិតោ ឥមំ គាចំ អភាសិ។

តត្ថ វំសោតិ វេឡុវិសាលោតិ វិត្តិល្លោ។ វ-កាហោ អវធារណត្តោ, ឯវ-
កាហោ វា អយំ, សន្ធិវសេន ឯត្ថ ឯ-កាហោ នជ្ជា។ តស្ស បរបទេន សម្ពុន្ទោ។ តំ
បច្ឆា យោជេស្សាម។ យថាតិ បជិតាកេ។ វិសត្តោតិ លក្កោ ជជិតោ សំសិព្វិតោ។
បុត្តេសុ ធាវេសុ ចាតិ បុត្តធិតុភរិយាសុ។ យា អបេក្ខាតិ យា តណ្ហា យោ

សិនេហោ។ វិសក្កឡីរោវ អសដ្ឋមាធាតិ វិសក្កឡីរោវិយ អលគ្គមាធា។ កី
វុត្តំ ហោតិ? យថា វិសោវិសាលោវិសត្តោ ឯវ ហោតិ, បុត្តេសុ ធាវេសុ ច យា
អបេក្ខាយ, សាមិ ឯវំ តានិ វុត្តនិ, សំសិព្វិត្វា ឋិតត្តាវិសត្តា ឯវ។ ស្វាហំ តាយ
អបេក្ខាយ អបេក្ខវាវិសាលោ វិសោវិយ វិសត្តាតិ ឯវំ អបេក្ខាយ អាទីនំ
ទិស្វា តំ អបេក្ខំ មគ្គញ្ញាលោន ជិន្នន្តោ អយំ វិសក្កឡីរោវ រូបាទីសុ វា
លាភាទីសុ វា កាមភវាទីសុ វា ទិដ្ឋាទីសុ វា តណ្ហាមានទិដ្ឋិវសេន អសដ្ឋមាធា
បច្ចេកពោជី អធិគតោតិ។ សេសំ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ធំ។

វិសក្កឡីរតាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩៥. មិគោអរញ្ញម្ពីតិ កា ឧប្បត្តិ? ឯកោ កិរ ភិក្ខុ កស្សបស្ស ភគវតោ
សាសនេ យោគាវចរោ កាលំ កត្វា ពារាណសីយំ សេដ្ឋិកុលេ ឧប្បន្នោ អឡេ
មហាទ្ធនេ មហាកោគេ។ សោ សុភកោ អហោសិ, តតោ បរទារិកោ ហុត្វា
កាលដ្ឋតោ និរយេ និព្វត្តោ តត្ថ បច្ចិត្វា បក្កាវសេសេន សេដ្ឋិភិរិយាយ កុច្ឆិម្ពី
ឥត្ថី ហុត្វា បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ និរយតោ អាគតានំ សត្តានំ គត្តានិ ឧណ្ហានិ
ហោន្តិ។ តេន សេដ្ឋិភិរិយា ឧប្បមាធនេន ឧទរេន កិច្ចេន កសិរេន តំ គព្ធំ ធាវេត្វា
កាលេន ទារិកំ វិជាយិ។ សា ជាតទិវសតោ បភុតិ មាតាបិត្វនំ
សេសតានុបិជនានញ្ច ទេស្សា អហោសិ។ វយប្បត្តា ច យម្ពិ កុលេ ទិន្នា,
តត្ថាបិ សាមិកសស្សសសុរាជំ ទេស្សាវ អហោសិ អប្បិយា អមនាថា។ អថ
នក្ខត្តេ យោសិតេ សេដ្ឋិបុត្តោ តាយ សន្ធិ កីឡិវុត្តំ អនិច្ចន្តោ វេសី អានេត្វា
កីឡិវុត្តិ។ សា តំ ទាសីនំ សន្និកា សុត្វា សេដ្ឋិបុត្តំ ឧបសង្កមិត្វា នាធម្មកាវេហិ
អនុនយិត្វា ច អាហា - “អយ្យបុត្ត, ឥត្ថី នាម សចេបិ ទសន្នំ រាជ្ជនំ កនិដ្ឋា
ហោតិ, ចក្កវត្តិនោ វា ជីតា, តថាបិ សាមិកស្ស បេសនករា ហោតិ។ សាមិកេ
អនាលបន្តេ សូលេ អាហេបិតាវិយ ឧក្ខំ បដិសំវេទេតិ។ សចេ អហំ

អនុគ្គហារហា អនុគ្គហេតញ្ចា, នោ ចេ, វិស្សន្ទេតញ្ចា។ អត្ថនោ ញ្ញាតិកុលំ
គមិស្សមី”តិ។ សេដ្ឋីបុត្តោ - “ហោតុ, ភន្តេ, មា សោចិ កីឡនសដ្ឋា ហោហិ,
នក្ខត្តំ កីឡិស្សមា”តិ អាហា។ សេដ្ឋីដីតា តាវត្ថកេន សល្លាបមត្តេន
ឧស្សហជាតា “សេ នក្ខត្តំ កីឡិស្សមី”តិ ពហំ ខន្ធកោជ្ជំ បដិយាទេតិ។
សេដ្ឋីបុត្តោ ទុតិយទិវសេ អនាហេតេត្វាវ កីឡនដ្ឋានំ គតោ។ សា “ឥនានិ
បេសេស្សតិ, ឥនានិ បេសេស្សតិ”តិ មគ្គំ ឱលោកេន្តិ និសិដ្ឋា ឧស្សវំ ទិស្វា
មនុស្សេ បេសេសិ។ តេ បច្ឆាគន្ធា “សេដ្ឋីបុត្តោ គតោ”តិ អាហេតេសុំ។ សា តំ
សត្វំ បដិយាទិ អាទាយ យានំ អភិរុហិត្វា ឧយ្យានំ គន្ធិ អារទ្ធា។

អថ នន្ទមូលកបញ្ញាវេ បច្ឆេកសម្ពុទ្ធា សត្តមេ ទិវសេ និរោធា វុដ្ឋាយ
នាគលតាទន្តកដ្ឋំ ខាទិត្វា អនោតត្ថទហេ មុខំ ជោវិត្វា “កត្ត អដ្ឋភិក្ខុ
ចរិស្សមា”តិ អាវុដ្ឋន្តោ តំ សេដ្ឋីដីតវំ ទិស្វា “មយិ ឥមិស្សា សទ្ធាការំ កាវេត្វា
តំ កម្មំ បរិក្ខយំ គមិស្សតិ”តិ ញ្ញាត្វា បញ្ញាវសមីបេ
សដ្ឋិយោជនមនោសិលាតលេ វត្វា បត្តចីវរមាទាយ អភិញ្ញាទាទកំ ឈានំ
សមាបដ្ឋិត្វា អាកាសេនាគន្ធា តស្ស បដិបថេ ឱរុយ្ហ ពារាណសី អភិមុខោ
អគមាសិ។ តំ ទិស្វាវ ទាសិយោ សេដ្ឋីដីតាយ អាហេតេសុំ។ សា យានា ឱរុយ្ហ
សក្កច្ចំ វុទ្ធិត្វា បត្តំ សត្វសសម្បន្នេន ខាទនីយេន កោជនីយេន បូរេត្វា
បទុមបុប្ផេន បដិច្ឆាទេត្វា ហេដ្ឋាបិ បទុមបុប្ផំ កត្វា បុប្ផកលាបំ ហាត្ថេន
គហេត្វា បច្ឆេកពុទ្ធស្ស ហាត្ថេ បត្តំ ទត្វា វុទ្ធិត្វា បុប្ផកលាបហត្ថា បត្តនំ
អកាសិ - “ភន្តេ, យថា ឥទំ បុប្ផំ, វេហំ យត្ថ យត្ថ ឧបបដ្ឋាមិ, តត្ថ តត្ថ
មហាជនស្ស បិយាភវេយ្យំ មនាថា”តិ។ វេហំ បត្ថេត្វា ទុតិយម្បិ បត្ថេសិ -
“ភន្តេ, ទុក្ខោ គព្ភាសោ, តំ អនុបគម្ម បទុមបុប្ផេ វេ បដិសន្ធិភវេយ្យា”តិ។
តតិយម្បិ បត្ថេសិ - “ភន្តេ, ជេតុន្នោ មាតុកាមោ, ចក្កវត្ថិដីតាបិ បរវសំ
គច្ឆតិ។ តស្មា អហំ ឥត្ថិការំ អនុបគម្ម បុរិសោ ភវេយ្យ”តិ។ ចតុត្ថម្បិ បត្ថេសិ -

“កន្លែង ឥម្បំ សំសារទុក្ខំ អតិក្កម្ម បរិយោសានេ តុម្កេហិ បត្តំ អមតំ
ចាបុណោយ្យ”ន្តិ។ ឯវំ ចតុរោ បណ្ឌិតំ កត្វា តំ បទុមបុប្ផកលាបំ បូជេត្វា
បញ្ចបតិជ្ជិតេន វុទ្ធិត្វា “បុប្ផសទិសោ ឯវំ មេ គន្លោ ចេវ វុណ្ណោ ច ហោត្វ”តិ ឥម្បំ
បញ្ចមំ បណ្ឌិតំ អកាសិ។

តតោ បច្ឆេកតុទ្ធោ បត្តញ្ច បុប្ផកលាបញ្ច គហេត្វា អាកាសេ វត្វា -

“ឥច្ឆិតំ បត្តិតំ តុយ្ហំ, ឱប្បមេវ សមិជ្ឈតុ;

សត្តេ បូរេន្តុ សន្តិប្បា, ចន្លោ បន្ទវសោ យថា”តិ។ -

ឥមាយ គាថាយ សេដ្ឋីដីតាយ អនុមោទនំ កត្វា “សេដ្ឋីដីតា មំ គច្ឆន្តំ
បស្សត្វ”តិ អធិដ្ឋហិត្វា អាកាសេន នន្ទមូលកបញ្ចវំ អគមាសិ។ សេដ្ឋីដីតាយ
តំ បស្សន្តិយា មហាតី បីតិ ឧប្បន្និ។ ភវន្តេវ កតំ អកុសលំ កម្មំ
អនោកាសតាយ បរិក្ខិណំ ចិញ្ចម្ពិលនោតតម្កលោហភាជនមិវ សុទ្ធា ជាតា។
តាវនេវស្សា បតិកុលេ ញាតិកុលេ ច សញ្ញោ ជនោ តុដ្ឋោ។ “កី ករោមា”តិ
បិយវចនានិ ច បណ្ណាការានិ ច បេសេសិ។ សាមិកោបិ មនុស្សេ បេសេសិ -
“សេដ្ឋីដីតវំ សីយំ អានេថ, អហំវិស្សរិត្វា ឧយ្យានំ អាគតោ”តិ។ តតោ បតុតិ ច
នំ ឧវេ វិលិត្តចន្ទនំវិយ អាមុត្តមុត្តាហារំវិយ បុប្ផមាលាវិយ ច បិយាយន្តោ
បរិហារិ។ សា តត្ថ យាវតាយុកំ ឥស្សរិយភោគយុត្តសុខំ អនុភវិត្វា កាលំ
កត្វា បុរិសភាវេន ទេវលោកេ បទុមបុប្ផេ ឧប្បន្និ។ សោ ទេវបុត្តោ គច្ឆន្តោបិ
បទុមបុប្ផកត្តេ ឯវំ គច្ឆតិ, តិដ្ឋន្តោបិ និសីទន្តោបិ សយន្តោបិ
បទុមបុប្ផកត្តេយេវ សយតិ។ “មហាបទុមទេវបុត្តោ”តិ ច នំ វោហារីសុ។ ឯវំ
សោ តេន ឥទ្ធានុភាវេន អនុលោមបដិលោមំ ច ទេវលោកេ ឯវំ សំសរតិ។

តែង ច សមយេន ពារាណសីរញ្ញោវីសតិ ឥត្តិសហស្សនិហោន្តិ។ តាសុ
ឯកាបិ បុត្តំ នលភតិ។ អមច្ឆា រាជានំវិញ្ញាបេសុំ - “ទេវ, កុលវំសានុចាលកោ
បុត្តោ ឥន្ទ្រតញ្ញោ, អក្រដេ អវិជ្ជមានេ ខេត្តដោបិ កុលវំសធរោ ហោតី” តិ។ អថ
រាជា “ឋបេត្វា មហេសី អវសេសា ឥត្តិយោ សត្តាបំ ធម្មនាជកំ ករោថា” តិ
យថាកាមំ ពហិ ចរាបេសិ, តថាបិ បុត្តំ នាលត្ថ។ បុន អមច្ឆា អាហំសុ -
“មហារាជ, មហេសី នាម បុត្តោន ច បញ្ញាយ ច សត្តឥត្តិនំ អត្តា, អប្បេវ នាម
ទេវោ មហេសិយា កុដ្ឋិម្ហិ បុត្តំ លកេយ្យ” តិ។ រាជា មហេសិយា ឯតមត្តំ
អារោចេសិ។ សា អាហា - “មហារាជ, យា ឥត្តិ សីលវតី សច្ចវាទិនី, សា បុត្តំ
លកេយ្យ, ហិរេត្តប្បវហិតាយ កុតោ បុត្តោ” តិ ចាសាទំ អភិរុហិត្វា បញ្ចា
សីលានិ សមាទិយិត្វា បុនប្ប្បនំ អារវ្លេសិ, សីលវតិយា រាជជិតាយ បញ្ចា
សីលានិ អារវ្លេន្តិយា បុត្តបត្តនាចិត្តេ ឧប្បន្នមត្តេ សក្កស្ស អាសនំ សំកម្មិ។

អថ សក្កោ អារវ្លេន្តោ ឯតមត្តំ វិទិត្វា - “សីលវតិយា រាជជិតាយ បុត្តវំ
ទេមី” តិ អាកាសេនាគន្ធា ទេវិយា សម្មុខេ ឋិតោ “កី វវេសិ, ទេវី” តិ? “បុត្តំ,
មហារាជា” តិ។ “ធម្មិ តេ, ទេវី, បុត្តំ, មា ចិន្តយី” តិ វត្វា ទេវលោកំ គន្ធា “អត្ថិ នុ
ខោ ឯត្ត ឌីណាយុកោ” តិ អារវ្លេន្តោ “អយំ មហាបទុមោ ឧបវិទេវលោកំ
គន្ធកាមោ ច ភវិស្សតី” តិ ព្យាត្វា តស្ស វិមាទំ គន្ធា “តាត មហាបទុម,
មនុស្សលោកំ គន្ធាហី” តិ យាចិ។ សោ “មា ឯវំ, មហារាជ, ភណ, ជេតុដ្ឋិតោ
មនុស្សលោកោ” តិ។ “តាត, ត្វំ មនុស្សលោកេ បុញ្ញំ កត្វា ឥធូបបន្នោ, តត្ថេវ
ឋត្វា ចារមិយោ បូរេតញ្ញា, គប្ប, តាតា” តិ។ “ទុក្ខោ, មហារាជ, គព្ពវាសោ, ន
សក្កាមិ តត្ថ វសិតុ” តិ។ “តាត, តេ គព្ពវាសោ នត្ថិ, តថា ហិ ត្វំ កម្មមកាសិ,
យថា បទុមគព្ពយេវ និព្វត្តិស្សសិ, គប្ប, តាតា” តិ បុនប្ប្បនំ វុច្ចមានោ
អធិវាសេសិ។

សោ ទេវលោកា ចរិត្វា ពារាណសីរញ្ជោ ឧយ្យានេ សិលាបដ្ឋោត្តរណីយំ
បទុមគព្ពេ និព្ពត្តោ។ តញ្ច រត្តិ បច្ឆសសមយេ មហោសី សុបិនន្តេន
វីសតិសត្តិសហស្សបរិវុតា ឧយ្យានំ គន្ធា សិលាបដ្ឋោត្តរណីយំ បទុមគព្ពេ
បុត្តំ លទ្ធាវិយ អហោសី។ សា បភាតាយ រត្តិយា សីលានិ រក្ខមាណា តត្ថ គន្ធា
ឯកំ បទុមបុប្ផំ អន្ទុស, តំ នេវ តីវេ ហោតិ ន គម្ពីវេ។ សហ ទស្សនេនេវ ចស្សា
តត្ថ បុត្តសិនេហោ ឧប្បជ្ឈិ។ សា សយំ ឯវ ឌីតវិត្វា តំ បុប្ផំ អគ្គហោសី, បុប្ផ
គហិតមត្តេយេវ បត្តានិ វិកសីសុ។ តត្ថ សុវណ្ណាបជិមំ វិយ ទារកំ អន្ទុស,
ទិស្វាវ “បុត្តោ មេ លទ្ធា” តិ សទ្ធិំ និច្ឆារេសី។ មហាជនោ សាធុការសហស្សានិ
បវេត្តេសី។ រញ្ជោ ច បេសេសី។ រាជា សុត្វា “កត្ថ លទ្ធា” តិ បុច្ឆិត្វា លទ្ធាកាសំ
សុត្វា “ឧយ្យានញ្ច ចោត្តរណីយំ បទុមញ្ច អម្ពាកំយេវ, តស្មា អម្ពាកំ ខេត្ត
ជាតត្តា ខេត្តដោ នាមាយំ បុត្តោ” តិ វិត្វា នគរំ បវេសេត្វា
វីសតិសហស្សតត្ថិយោ ធាតិកិច្ចំ ការេសី។ យាយា កុមារស្ស វុច្ឆិ ញ្ចត្វា
បត្តិតំ បត្តិតំ ខាទនីយំ ខាទាបេតិ, សា សា សហស្សំ លភតិ។
សកលពារាណសី ចលិតា, សញ្ជោ ជនោ កុមារស្ស បណ្ណាការសហស្សានិ
បេសេសី។ កុមារោ តំ តំ អតិនេត្វា “ឥមំ ខាទ, ឥមំ ភុញ្ញា” តិ វុច្ឆមាណោ
ភោជនេន ឧញ្ញោឡោ ឧក្កណ្ឌិតោ ហុត្វា គោបុរាជារំ គន្ធា លាខាគុឡកេន
កិឡតិ។

តទា អញ្ញាតរោ បច្ឆេកពុទ្ធា ពារាណសី និស្សាយ ឥសិបតនេ វសតិ។ សោ
កាលស្សេវ វុជ្ជាយ សេនាសនវត្ថុសរីរបរិកម្មមនសិការាទិនិ សព្ពកិច្ចានិ
កត្វា បជិសល្លាណា វុជ្ជិតោ “អដ្ឋ កត្ថ ភិក្ខុំ គហេស្សមី” តិ អារវដ្ឋេន្តោ
កុមារស្ស សម្បត្តិ ទិស្វា “ឯស បុព្ពេ កី កម្ពំ ករី” តិ វិមសន្តោ “មាទិសស្ស
បិណ្ឌាចាតំ ទត្វា ចតស្សោ បត្តនា បត្តេសិ, តត្ថ តិស្សោ សិទ្ធា, ឯកា តាវ ន
សិជ្ឈតិ, តស្ស ឧចាយេន អារម្មណំ ទស្សេមី” តិ ភិក្ខាចារវសេន កុមារស្ស

សន្តិកំ អគមាសិ។ កុមារោ តំ ទិស្វា “សមណ, មា ឥធ អាគច្ឆិ, ឥមេ ហិ តម្បិ
‘ឥមំ ខាទ, ឥមំ ភុញ្ញា’តិ វ’ទេយ្យ”ន្តិ អាហា។ សោ ឯកវចនេនេវ តតោ និវត្តិត្វា
អត្តនោ សេនាសនំ អគមាសិ។ កុមារោ បរិជនំ អាហា - “អយំ សមណោ មយា
វុត្តមត្តោវ’ និវត្តោ, កុទ្ធា នុ ខោ មមា”តិ។ សោ តេហិ “បព្ពជិតា នាម ន
កោធបរាយណា ហោន្តិ, បរេន បសន្នមនេន យំ ទិន្នំ, តេន យាបេន្តិ”តិ
វុច្ចមាទេហិ “ធុដ្ឋោ ឯវុច្ចោ នាម សមណោ, ឧមាបេស្សាមិ ន”ន្តិ មាតាបិតុនំ
អាហាចេត្វា ហត្ថិ អភិរុហិត្វា មហតា រាជាណុភាវេន ឥសិបតនំ គន្ធា មិគយូបំ
ទិស្វា បុច្ឆិ - “កិណ្ឌមេតេ”តិ? “ឯតេ, សាមិ, មិកា នាមា”តិ។ “ឯតេសំ ‘ឥមំ ខាទថ,
ឥមំ ភុញ្ញថ, ឥមំ សាយថា’តិ វ’ត្វា បដិជគ្គន្តា អត្ថិ”តិ? “នត្ថិ, សាមិ, យត្ថ
តិណោទកំ សុលភំ តត្ថ វ’សន្តិ”តិ។

កុមារោ “យថា ឥមេ អរក្ខិយមាណាវ យត្ថ ឥច្ឆន្តិ, តត្ថ វ’សន្តិ, កទា នុ ខោ
អហម្បិ ឯវំ វ’សេយ្យ”ន្តិ ឯតំ អារម្មណំ អគ្គហេសិ។ បច្ចេកពុទ្ធាបិ តស្ស
អាគមនំ ព្រាត្វា សេនាសនមគ្គញ្ច ចង្គមនញ្ច សម្មជ្ជិត្វា មជ្ឈំ កត្វា ឯកទុត្តិត្វត្ថំ
ចង្គមិត្វា បទនិក្ខេបំ ទស្សេត្វា ទិវាវិហារោកាសញ្ច បណ្ណាសាលញ្ច សម្មជ្ជិត្វា
មជ្ឈំ កត្វា បរិសនបទនិក្ខេបំ ទស្សេត្វា និក្ខមនបទនិក្ខេបំ អទស្សេត្វា
អញ្ញាត្រ អគមាសិ។ កុមារោ តត្ថ គន្ធា តំ បទេសំ សម្មជ្ជិត្វា មជ្ឈកតំ ទិស្វា
“វ’សតិ មញ្ញោ ឯត្ថ សោ បច្ចេកពុទ្ធា”តិ បរិជនេន ភាសិតំ សុត្វា អាហា -
“ចាតោបិ សោ សមណោ ទុស្សតិ, ឥទានិ ហត្ថិអស្សាទីហិ អត្តនោ ឱកាសំ
អក្កន្តំ ទិស្វា សុដ្ឋុតវំ ទុស្សេយ្យ, ឥទេវ តុម្ពេ តិដ្ឋថា”តិ ហត្ថិត្វា ឱវុយ្ហ
ឯកកោវ សេនាសនំ បរិដ្ឋោ វត្ថសីសេន សុសម្មជ្ជោកាសេ បទនិក្ខេបំ ទិស្វា
“សោ ធានាយំ សមណោ ឯត្ថ ចង្គមត្តោ ន វណិជ្ជាទិកម្មំ ចិន្តេសិ, អទ្ធាយំ
អត្តនោ ហិតមេវ ចិន្តេសិ មញ្ញោ”តិ បសន្នមាទសោ ចង្គមំ អភិរុហិត្វា
ទ្វីកតបុថុវិតក្តោ គន្ធា ចាសាណាជលកេ និសីទិត្វា សញ្ញាតឯកក្តោ ហុត្វា

បណ្ណាសាល បរិសិទ្ធាវិបស្សនោ បច្ចេកពោធិញ្ញាណំ អធិគន្ធា បុរិមនយេនេវ
បុរោហិតេន កម្មជ្ជានំ បុច្ឆិតោ គគនតលេ និសិន្នោ ឥមំ គាថមភាសិ។

តត្ថ មិគោតិ ទ្វេ មិគា - ឯណ័មិគោ ច បសទមិគោ ច។ អបិច សព្ពេសំ
អារញ្ញិកានំ ចតុប្បធានំ ឯតំ អធិវចនំ។ ឥធម បន បសទមិគោ អធិប្បតោតិ
វទន្តិ។ អរញ្ញម្ពីតិ កាមញ្ច កាមូបចារញ្ច ឋបេត្វា អវសេសំ អរញ្ញំ, ឥធម បន
ឧយ្យានំ អធិប្បតំ, តស្មា “ឧយ្យានម្ពី”តិ វុត្ថំ ហោតិ។ យថាតិ បដិភាកេ។
អពោទ្ធាតិ វន្តពន្ធនាធិហិ អពោទ្ធា, ឯតេន វិស្សត្តចរិយំ ធិបេតិ។ យេនិច្ឆកំ គច្ឆតិ
វោចរាយាតិ យេន យេន ធិសាកាកេន គន្ធមិច្ឆតិ, តេន តេន ធិសាកាកេន
គោចរាយ គច្ឆតិ។ វុត្ថម្យិ ចេតំ ភគវតា -

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, អារញ្ញកោ មិគោ អរញ្ញោ បវនេ ចរមាណោ
វិស្សត្តោ គច្ឆតិ, វិស្សត្តោ តិដ្ឋតិ, វិស្សត្តោ និសីទតិ, វិស្សត្តោ សេយ្យំ
កប្បេតិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អនាថាថគតោ, ភិក្ខុវេ, លុទ្ធស្ស, ឯវមេវ ខោ,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុវិវិច្ឆេវ កាមេហិ... បេ... បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ឈ វិហារតិ។
អយំ វុច្ឆតិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ អន្តមកាសិ មារំ អបទំ, វធិត្វា មារចក្កំ
អទស្សនំ គតោ ថាបិមតោ”តិ (ម. និ. ១.២៨៧; ចូឡនិ.
ខត្តវិសាណាសុត្តនិទ្ទេស ១២៥) វិគ្គារោ។

សេរិតន្តិ សច្ចនុវុត្តិតំ អបរាយត្ថតំ វា, ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យថា មិគោ
អរញ្ញម្ពី អពោទ្ធា យេនិច្ឆកំ គច្ឆតិ គោចរាយ, តថា កតានុខោ អហម្មិ
តណ្ហាពន្ធនំ ធិន្តិត្វា ឯវំ គច្ឆេយ្យន្តិ។ វិញ្ញូ បណ្ឌិតោ នរោ សេរិតំ បេក្ខមាណោ
ឯកោ ចរេតិ។

មិគោអរញ្ញកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩៦. អាមន្តនា ហោតីតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសីរញ្ជោ កិរ

មហាឧបជ្ជានសមយេ អមច្ឆា ឧបសង្កម្មីសុ។ តេសុ ឯកោ អមច្ឆា “ទេវ,
សោតព្វំ អត្ថី”តិ ឯកមន្តំ គមនំ យាចិ។ សោ ឧដ្ឋាយាសនា អគមាសិ។ បុន
ឯកោ មហាឧបជ្ជានេ និសិទ្ធិំ យាចិ, ឯកោ ហត្ថិក្ខន្ធនេ និសិទ្ធិំ, ឯកោ អស្សបិដ្ឋិយំ
និសិទ្ធិំ, ឯកោ សុវណ្ណារថេ និសិទ្ធិំ, ឯកោ សិរិកាយ និសិទ្ធិត្វា ឧយ្យានំ គច្ឆន្តំ
យាចិ។ រាជា តតោ ឡិរោហិត្វា អគមាសិ។ អបរោ ជនបទចារិកំ គច្ឆន្តំ យាចិ,
តស្សបិ វេទនំ សុត្វា ហត្ថិក្ខន្ធតោ ឡិរុយ្ហ ឯកមន្តំ អគមាសិ។ ឯវំ សោ តេហិ
និព្វិន្នោ ហុត្វា បព្ពជិ។ អមច្ឆា ឥស្សរិយេន វុឡន្តិ។ តេសុ ឯកោ គន្ធា រាជានំ
អាហា - “អសុកំ នាម, មហារាជ, ជនបទំ មយ្ហំ ទេហី”តិ។ រាជា តំ “ឥត្តន្នាមោ
ភុញ្ញតិ”តិ ភណាតិ។ សោ រញ្ជោ វេទនំ អនាទិយិត្វា “គច្ឆាមហំ តំ ជនបទំ
គហេត្វា ភុញ្ញាមី”តិ តត្ថ គន្ធា កលហំ កត្វា បុន ឧភោមិ រញ្ជោ សន្តិកំ
អាគន្ធា អញ្ញមញ្ញស្ស ទោសំ អាហោចន្តិ។ រាជា “ន សក្កា ឥមេ តោសេតុ”ន្តិ
តេសំ លោភេ អាទិនំ ទិស្វា វិបស្សន្តោ បច្ចេកពោធិ សច្ចាកាសិ។ សោ
បុរិមនយេន ឥមំ ឧទានំ អភាសិ។

តស្សត្ថោ - សហាយមជ្ឈេ បិតស្ស ទិវាសេយ្យសង្ខាតេ វាសេ ច,
មហាឧបជ្ជានសង្ខាតេ ហ្មានេ ច, ឧយ្យានគមនសង្ខាតេ គមនេ ច,
ជនបទចារិកសង្ខាតាយ ចារិកាយ ច, “ឥទំ មេ សុណា, ឥទំ មេ ទេហី”តិអាទិនា
នយេន តថា តថា អាមន្តនា ហោតិ, តស្មា អហំ តត្ថ និព្វិន្និត្វា យាយំ
អរិយជនសេវិតា អនេកានិសំសា ឯកន្តសុខា, ឯវំ សន្តេបិ លោភាភិក្ខុតេហិ
សត្តកាបុរិសេហិ អនភិបត្តិតា បព្ពជ្ជា, តំ អនភិដ្ឋីតំ បរេសំ អវសវត្តនេន
ភព្ពបុគ្គលវសេន សេវិតញ្ច បេក្ខមាណា វិបស្សនំ អារភិត្វា អនុក្កមេន
បច្ចេកពោធិ អធិគតោស្មិ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

អាមន្តតាតាវណ្ណា និងតា។

៨៧. ទិដ្ឋារតីតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសីយំ កិវ ឯកបុត្តកព្រហ្មទត្តោ នាម
 រាជា អហោសិ។ សោ តស្ស ឯកបុត្តកោ បិយោ អហោសិ មនាថោ
 ចាណសមោ, រាជា សព្ពតិវិយាបថេសុ បុត្តកំ គហេត្វារ វត្តតិ។ សោ ឯកទិវសំ
 ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ តំ វេបេត្វា គតោ។ កុមារោបិ តំ ទិវសំយេវ ឧប្បន្នេន ព្យាធិនា
 មតោ។ អមច្ឆា “បុត្តសិនេហោន រញ្ជ្ជោ ហធយម្បិ ជលេយ្យ” តិ អនារោចត្វារ
 នំ ឈាបេសុំ។ រាជា ឧយ្យានេ សុរាមនេន មត្តោ បុត្តំ នេវ សវតិ, តថា
 ទុតិយទិវសេបិ ម្ពានភោជនវេលាសុ។ អថ ភុត្តារី និសិន្នោ សវិត្វា “បុត្តំ មេ
 អានេថា” តិ អាហា។ តស្ស អនុរូបេន វិជានេន តំ បវត្តី អារោចេសុំ។ គតោ
 សោកាភិក្ខុតោ និសិន្នោ វរំ យោនិសោ មនសាកាសិ - “ឥមស្មី សតិ ឥទំ
 ហោតិ, ឥមស្សុប្បាទា ឥទំ ឧប្បជ្ជតិ” តិ។ វរំ អនុក្កមេន អនុលោមបដិលោម
 បដិច្ចសមុប្បាទំ សម្មសន្តោ បច្ចេកសម្ពោធិ សច្ចាកាសិ។ សេសំ
 សំសគ្គកាថាវណ្ណានាយំ វត្តសទិសមេវ វេបេត្វា កាថាយត្តវណ្ណានំ។

អត្ថវណ្ណាឆានបន - ទិដ្ឋាភិក្ខុជំនាញ។ សាធុរីយោហិតិកាយិកាច
 វាចសិកាច។ តត្ថកាយិកាឆានមហាត្ថិហិមិកិដ្ឋន្តិ, អស្សេហិមិវេហិមិ
 ធនូហិមិ ថវហិមិភិវមាធិ។ វាចសិកាឆានគីតសិលោកកណ៌
 មុខភើអាសម្ពរភើភិវមាធិ។ ភិវមាធិ បញ្ចកាមគុណភិវមាធិ។ វិបុលន្ទិយា
 អដ្ឋមិញ្ញំ អហាច្ឆ ហានេនសកលត្ថភារព្យាបកំ។ សេសំ ចាកជមេវ។
 អនុសន្និយោជនាមិ ចេត្តសំសគ្គកាយាយ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញា, តតោ បញ្ច
 សញ្ញ។

១. ការតំណាងឈ្មោះ និងតួ

៩៨. ចាតុទ្ទិសោតិ កា ឧប្បត្តិ? បុព្វេ កិវ កស្សបស្ស ភគវតោ សាសនេ
បញ្ច បច្ឆេកពោធិសត្តា បព្ពជិត្វាវីសតិ វស្សសហស្សនិ គតបច្ឆាគតវត្ថុ
បូរេត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តា។ តតោ ចរិត្វា តេសំ ជេដ្ឋកោ ពារាណសិរាជា
អហោសិ, សេសា ចាកតិករាជានោ។ តេ ចត្តារោបិ កម្មជ្ជានំ ឧគ្គល្លាត្វា រជ្ជំ
បហាយ បព្ពជិត្វា អនុក្កមេន បច្ឆេកពុទ្ធា ហុត្វា នន្ទមូលកបញ្ញាវេ វសន្តា
ឯកទិវសំ សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ វំសក្កឡីវតាថាយំ វុត្តនយេនេវ អត្ថនោ
កម្មញ្ញា សហាយញ្ញា អារជ្ជេត្វា ញ្ញាត្វា ពារាណសិរញ្ញោ ឧចាយេន អារម្មណំ
ទស្សេតុំ ឱកាសំ គវេសន្តិ។ សោ ច រាជា តិក្ខុត្ថំ វត្តិយា ឧត្តិជ្ជតិ, ភីតោ វិស្សវំ
ករោតិ, មហាតលេ ធាវតិ។ បុរោហិតេន កាលស្សេវ វុដ្ឋាយ សុខសេយ្យំ
បុច្ឆិតោបិ “កុតោ មេ, អាចរិយ, សុខ” ត្ថិ សត្តំ តំ បវត្តិ អាហារេចសិ។
បុរោហិតោបិ “អយំ រោគោ ន សក្កាយេន កេនចិ ឧទ្ធីវិវេចនាទិនា
ភេសជ្ជកម្មេន វិនេតុំ, មយ្ហំ បន ខាទន្ធចាយោ ឧប្បន្នោ” តិ ចិន្តេត្វា
“រជ្ជហានិជីវិតន្តរាយាទិនំ បុព្ពនិមិត្តំ ឯតំ, មហារាជា” តិ រាជានំ សុដ្ឋតវំ
ឧព្ពេជេត្វា “តស្ស វុបសមនត្ថំ ឯត្ថកេ ច ឯត្ថកេ ច ហត្ថិអស្សវថាទយោ
ហិវញ្ញសុវណ្ណញ្ញា ទក្ខិណំ ទត្វា យញ្ញោ យជិតញ្ញោ” តិ យញ្ញាយជនេ
សមាទបេសិ។

តតោ បច្ឆេកពុទ្ធា អនេកានិ ចាណាសហស្សនិ យញ្ញត្ថាយ
សម្បិណ្ឌិយមាណនិ ទិស្វា “ឯតស្មី កម្មេ កតេ ទុព្ពោធនេយ្យេ ភវិស្សតិ, ហន្តំ
បជិកច្ឆេវ គន្ធា បេក្ខាមា” តិ វំសក្កឡីវតាថាយំ វុត្តនយេន អាគន្ធា បិណ្ឌាយ
ចរមាណា រាជផ្គុំណោ បជិចាជិយា អគម៌សុ។ រាជា សីហបញ្ញាវេ ឋិតោ រាជផ្គុំណំ
ឱលោកយមាណោ តេ អន្តក្ខិ, សហ ទស្សនេនេវ ចស្ស សិនេហោ ឧប្បជ្ជិ។ តតោ
តេ បក្កោសាបេត្វា អាកាសតលេ បញ្ញត្តាសនេ និសីទាបេត្វា សក្កជ្ជំ
ភោជេត្វា កតភត្តកិច្ចេ “កេ តុម្ហេ” តិ បុច្ឆិ។ “មយំ, មហារាជ, ចាតុទ្ទិសា

នាមា"តិ។ "ភន្តេ, ចាតុទ្ធិសោតិ ឥមស្ស កោ អត្តោ"តិ? "ចត្វសុ ទិសាសុ កត្តចិ
កុតោចិ ភយំ វា ចិត្តត្រាសោ វា អម្ពាភំ នត្ថិ, មហារាជា"តិ។ "ភន្តេ, តុម្ពាភំ តំ
ភយំ កី ការណា ន ហោតី"តិ? "មយំ, មហារាជ, មេត្តំ ភាវេម, ករុណំ ភាវេម,
មុទិតំ ភាវេម, ឧបេក្ខំ ភាវេម។ តេន នោ តំ ភយំ ន ហោតី"តិ វត្ថា
ឧដ្ឋាយាសនា អត្តនោ វសនដ្ឋានំ អគម្មសុ។

តតោ រាជា ចិន្តេសី - "ឥមេ សមណា 'មេត្តាធិការ'នាយ ភយំ ន ហោតី"តិ
ភណ្ឌិ, ព្រាហ្មណា បន អនេកសហស្សចាណាវំធំ វណ្ណាយន្តិ, កេសំ នុ ខោ
វចនំ សច្ច"ន្តិ? អថស្ស ឯតទហោសិ - "សមណា សុទ្ធន អសុទ្ធិំ ជោវន្តិ,
ព្រាហ្មណា បន អសុទ្ធន អសុទ្ធិំ។ ន សក្កា ខោ បន អសុទ្ធន អសុទ្ធិំ ជោវិតុំ,
បព្ពជិតានំ ឯវ វចនំ សច្ច"ន្តិ។ សោ "សព្វេ សត្តា សុខិតា ហោន្ត"តិអាធិនា
នយេន មេត្តាធម្មោ ចត្តារោបិ ព្រាហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ហិតជេរណេន ចិត្តេន
អមច្ឆេ អាណាបេសិ - "សព្វេ ចាលោ មុញ្ចថ, សីតានិ ចានីយានិ បិវន្ត, ហរិតានិ
តិណានិ ខាធន្ត, សីតោ ច វាតោ តេសំ ឧបវាយតូ"តិ។ តេ តថា អកំសុ។

តតោ រាជា "កល្យាណមិត្តានំ វចនេន ចាបកម្មតោ មុត្តោម្ហី"តិ តត្ថេវ
និសិដ្ឋោ វិបស្សិត្វា បច្ឆេកពោធិ សន្នាកាសិ។ អមច្ឆេហិ ច កោជនវេលាយំ
"ភុញ្ញ, មហារាជ, កាលោ"តិ វុត្តេ "នាហំ រាជា"តិ បុរិមនយេនេវ សព្វំ វត្ថា ឥមំ
ឧទានព្យាករណាគាថំ អភាសិ។

តត្ថ ចាតុទ្ធិសោតិ ចត្វសុ ទិសាសុ យថាសុខវិហារី, "ឯកំ ទិសំ ជីវិត្វា
វិហារីតី"តិអាធិនា វា នយេន ព្រាហ្មវិហារភាវនាយ ជីវិតា ចតស្សោ ទិសា
អស្ស សន្តិទិ ចាតុទ្ធិសោ។ តាសុ ចត្វសុ ទិសាសុ កត្តចិ សត្តេ វា សម្ពារេ វា
ភយេន ន បដិហានតីតិ អប្បដិឃោ។ សន្តស្សមាណោតិ ធានសវិធស្ស
សន្តោសស្ស វសេន សន្តស្សកោ ច។ ឥតវីតវេនាតិ ឧទ្ធាវចន បច្ឆយេន។

បរិស្សយានំ សហិតា អធម្មីតិ ឯត្ថ បរិស្សយន្តិ កាយចិត្តានិ, បរិហារេន្តិ វា
តេសំ សម្បត្តិ, តានិ វា បដិច្ច សយន្តិតិ បរិស្សយា, ពាហិរានំ សីហព្យគ្សានំ
អព្ពន្ធភានញា កាមច្ឆន្ទានំ កាយចិត្តបទ្ទានំ ឯតំ អធិវចនំ។ តេ បរិស្សយេ
អធិវាសនខន្តិយា ច វិរិយាធិហិ ធម្មហិ ច សហិតិ បរិស្សយានំ សហិតា។
ចន្ទការករកយាការេន អធម្មី។ កី វុត្ថំ ហោតិ? យថា តេ ចត្តារោ សមណា, ឯវំ
ឥតវីតវេន បច្ចយេន សន្តស្សមាណោ ឯត្ថ បដិបត្តិបទដ្ឋានេ សន្តោសេ បិតោ
ចត្វសុ ធិសាសុ មេត្តាធិការនាយ ចាតុទ្ធិសោ, សត្តសម្ពាវេសុ
បដិហាននកយាការេន អប្បដិយោ ច ហោតិ។ សោ ចាតុទ្ធិសត្តា វុត្ថប្បការានំ
បរិស្សយានំ សហិតា, អប្បដិយត្តា អធម្មី ច ហោតិ ឯវំ បដិបត្តិគុណំ ធិស្វា
យោនិសោ បដិបទ្ធិត្វា បច្ឆេកពោធិ អធិគតោម្ហីតិ។ អថ វា តេ សមណា វិយ
សន្តស្សមាណោ ឥតវីតវេន វុត្ថនយេន ចាតុទ្ធិសោ ហោតិ ព្យាត្វា ឯវំ
ចាតុទ្ធិសការំ បត្តយន្តោ យោនិសោ បដិបទ្ធិត្វា អធិគតោម្ហី។ តស្មា អញ្ញោបិ
ព្យាធិសំ ហំ បត្តយន្តោ ចាតុទ្ធិសតាយ បរិស្សយានំ សហិតា អប្បដិយតាយ
ច អធម្មី ហុត្វា ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាណាកប្បោតិ។ សេសំ វុត្ថនយមេវាតិ។

ចាតុទ្ធិសតាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩៩. ធុស្សង្គហាតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសិរញ្ញោ កិរ អគ្គមហេសី
កាលមកាសិ។ តតោវីតិវត្តេសុ សោកធិវសេសុ ឯកធិវសំ អមច្ឆា “រាជ្ជនំ
នាម តេសុ តេសុ កិច្ចេសុ អគ្គមហេសី អវស្សំ ឥច្ឆិតញា, សាធុ ទេវោ អញ្ញាម្បិ
ទេវី អាណេត្វ” តិ យាចីសុ។ រាជា “តេន ហិ, ភណោ, ជានាថា” តិ អាហា។ តេ
បរិយេសន្តា សាមន្តរដ្ឋេ រាជា មតោ, តស្ស ទេវី រដ្ឋំ អនុសាសតិ, សា ច គត្តិនំ
អហោសិ, អមច្ឆា “អយំ រញ្ញោ អនុរូចា” តិ ព្យាត្វា តំ យាចីសុ។ សា “គត្តិនំ នាម
មនុស្សានំ អមនាថា ហោតិ។ សចេ អាគមេថ, យាវ វិជាយាមិ, ឯវំ សាធុ។ នោ

ចេ, អញ្ចំ បរិយេសថា"តិ អាហា។ តេ រញ្ជោបិ ឯតមត្ថំ អាហេចេសុំ។ រាជា
"គត្តិនិបិ ហោតុ, អាទេថា"តិ អាហា។ តេ អាទេសុំ។ រាជា តំ អភិសិញ្ញាត្វា សត្តំ
មហេសិយា កោតំ អនាសិ, តស្ស បរិជនានញ្ច ឆានាវិដេហិ បណ្ណាការេហិ
សង្កណ្ណាតិ។ សា កាលេន បុត្តំ វិជាយិ។ រាជា តំ អត្ថនោ បុត្តំ វិយ
សត្តិវិយាបចេសុ អង្គេ ច ឧរេ ច កត្វា វិហរតិ។ តនា ទេវិយា បរិជនា ចិន្តេសុ -
"រាជា អតិវិយ សង្កណ្ណាតិ, កុមារេ អតិវិស្សសំ ករោតិ, ហន្ត, នំ
បរិភិទ្ធិស្សមា"តិ។

តតោ កុមារំ អាហំសុ - "ត្វំ, តាត, អម្ពាភំ រញ្ជោ បុត្តោ, ន ឥមស្ស រញ្ជោ
បុត្តោ។ មា ឯត្ថ វិស្សសំ អាបជ្ជិ"តិ។ អថ កុមារោ "ឯហិ បុត្តា"តិ រញ្ជោ
វុច្ឆមាទោបិ ហេតុន អាកឡិយមាទោបិ បុត្តេវិយ រាជានំ ន អល្លិយតិ។ រាជា "កី
ការណា"ន្តិ វិមំសន្តោ តំ បរត្តិ ព្យាត្វា "ឯតេ មយា សង្កហិតាបិ បដិក្កុលវុត្តិនោ
ឯវា"តិ និព្វិដ្ឋិត្វា រជ្ជំ បហាយ បព្ពជិតោ។ "រាជា បព្ពជិតោ"តិ អមច្ចបរិជនាបិ
ពហូ បព្ពជីសុ។ សបរិជនោ រាជា បព្ពជិតាបិ មនុស្ស បណ្ឌិតេ បច្ចយេ ឧបនេន្តិ,
រាជា បណ្ឌិតេ បច្ចយេ យថាវុឡំ ទាបេសិ។ តត្ថ យេ សុន្ទរំ លភន្តិ, តេ តុស្សន្តិ។
ឥតរេ ឧជ្ឈាយន្តិ "មយំ បរិវេណាទិនិ សម្មជ្ជន្តា សព្ពកិច្ចានិ ករោន្តិ, លូខភត្តំ
ជិណ្ឌាវត្តញ្ច លភាមា"តិ។ សោ តម្បិ ព្យាត្វា "ឥមេ យថាវុឡំ ធីយមាទាបិ
ឧជ្ឈាយន្តិ, អហោ ទុស្សង្គហា បរិសា"តិ បត្តចីវរមាទាយ ឯកោវ អរញ្ចំ
បរិសិទ្ធាវិបស្សនំ អារភិត្វា បច្ចេកពោធិ សន្នាកាសិ។ តត្ថ អាគតេហិ ច
កម្មជ្ជានំ បុច្ឆិតោ ឥមំ គាថមភាសិ។ សា អត្ថតោ ចាកជា ឯវ។ អយំ បន
យោជនា - ទុស្សង្គហា បព្ពជិតាបិ ឯកេ, យេ អសន្តោសាភិក្ខុតា, តថាវិទា ឯវ
ច អថោ គហដ្ឋា យរមាវសន្តា។ ឯតាហំ ទុស្សង្គហាការំ ជិគុច្ឆន្តោ វិបស្សនំ
អារភិត្វា អធិគតោតិ។ សេសំ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពន្តិ។

ទុស្សង្គបាតាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០០. ឡោបយីត្វាតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសិយំ កិរ

ចាតុមាសិកព្រហ្មទន្តោ នាម រាជា គិម្ពានំ បឋមេ មាសេ ឧយ្យានំ គតោ។ តត្ថ
រមណីយេ ភូមិភាគេ នីលយនបត្តសញ្ញន្នំ កោវិឡារុក្ខំ ទិស្វា
“កោវិឡារមូលេ មម សយនំ បញ្ញាបេថា”តិ វត្វា ឧយ្យានេ កីឡិទ្វា
សាយន្តសមយំ តត្ថ សេយ្យំ កប្បេសិ។ បុន គិម្ពានំ មជ្ឈិមេ មាសេ ឧយ្យានំ
គតោ, តទា កោវិឡារោ បុប្ផិតោ ហោតិ, តទាបិ តថេវ អកាសិ។ បុនបិ គិម្ពានំ
បដ្ឋិមេ មាសេ គតោ, តទា កោវិឡារោ សញ្ញន្នបត្តោ សុក្ខុរុក្ខាវិយ ហោតិ,
តទាបិ រាជា អទិស្វាវ តំ រុក្ខំ បុព្វបរិចយេន តត្ថវ សេយ្យំ អាណាបេសិ។
អមច្ឆា ជានន្តាបិ រញ្ជោ អាណាត្តិយា តត្ថ សយនំ បញ្ញាបេសុំ។ សោ ឧយ្យានេ
កីឡិទ្វា សាយន្តសមយេ តត្ថ សេយ្យំ កប្បេន្តោ តំ រុក្ខំ ទិស្វា “អវេ, អយំ បុព្វ
សញ្ញន្នបត្តោ មណិមយោវិយ អភិរូបទស្សនោ អហោសិ, តតោ
មណីវណ្ណសាខន្តវេ ឋបិតបវាឡដ្ឋវសទិសេហិ បុប្ផេហិ សស្សិរិកទស្សនោ
អហោសិ, មុត្តជាលសទិសវាលីកាកិណ្ណោ ចស្ស ហេដ្ឋាភូមិភាគោ ពន្ធនា
បុត្តបុប្ផសញ្ញន្នោ វត្តកម្ពលសន្តតោវិយ អហោសិ។ សោ នាមជ្ឈ សុក្ខុរុក្ខា
វិយ សាខាមត្តាវសេសោ ឋិតោ, អហោ ជរាយ ឧបហតោ កោវិឡារោ”តិ
ចិន្តេទ្វា “អនុចាទិណ្ណាម្បិ តាយ ជរាយ ហញ្ញតិ, កិមង្គំ បន ឧចាទិណ្ណា”ន្តិ
អនិច្ចសញ្ញំ បដិលភិ។ តទនុសារេនេវ សព្វសង្ខារេ ទុក្ខតោ អនត្តតោ ច
វិបស្សន្តោវ “អហោ វតាហម្បិ សញ្ញន្នបត្តោ កោវិឡារោវិយ
អបគតគិហិព្យញ្ញនោ ភវេយ្យ”ន្តិ បត្តយមាណោ អនុបុព្វេន តស្មី សយនតលេ
ទក្ខិណោន បស្សេន និបន្នោយេវ វិបស្សិត្វា បច្ចេកពោធិ សច្ចាកាសិ។ តតោ
គមនកាលេ អមច្ចេហិ “កាលោ, ទេវ, គន្ថុ”ន្តិ វុត្តេ “នាហំ រាជា”តិ អាទិនិ វត្វា
បុរិមនយេនេវ ឥមំ គាថមកាសិ។

កេសមស្សុឌុំនាតវត្តាលដ្ឋានមាលាភន្ទវិលេបនបុត្តនារនាសិទានាសាធិនិ។
 ឯតានិ គិហិការំ ព្យញ្ញយន្តិ, តស្មា “គិហិព្យញ្ញនានិ” តិ វុច្ចន្តិ។ សញ្ញន្ទបត្តោតិ
 បតិបត្តោ។ ធម្មានាតិ មគ្គព្យាណោន ជិន្និត្វា។ វិរោតិ មគ្គីវិយេន
 សមន្នាគតោ។ គិហិពន្ធនានិ តិ កាមពន្ធនានិ។ កាមា ហិ គិហិនំ ពន្ធនានិ។ អយំ
 តាវ បទត្តោ។ អយំ បន អធិប្បាយោ - “អហោ វតាហម្មិ ឌុំរោបយិត្វា
 គិហិព្យញ្ញនានិ សញ្ញន្ទបត្តោ យថា កោវិឡារោ ភវេយ្យ” ន្តិ ឯវំ ចិន្តយមាណោ
 វិបស្សនំ អារតិត្វា អធិគតោតិ។ សេសំ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពន្តិ។

បឋមរក្ខា និងត្រៃតា។

១០១-២. សចេលកេថាតិ កា ឧប្បត្តិ? បុព្វេ កិរ កស្សបស្ស ភគវតោ
សាសនេ ទ្វេ បច្ឆេកពោធិសត្តា បព្ពជិត្វាវីសតិ វស្សសហស្សានិ
ភគបច្ឆាភគវត្ថំ បុរេត្វា ទេវលោកេ ឧប្បន្នា។ តតោ ចរិត្វា តេសំ ជេដ្ឋកោ
ពារាណសិវញ្ញោ បុត្តោ, កនិដ្ឋោ បុរោហិតស្ស បុត្តោ អហោសិ។ តេ
ឯកទិវសំយេវ បដិសន្ធិ គហេត្វា ឯកទិវសមេវ មាតុ កុច្ឆិតោ និក្ខមិត្វា
សហបំសុក្កិឡ កា សហាយ កា អហោសុំ។ បុរោហិតបុត្តោ បញ្ញាវា អហោសិ។
សោ រាជបុត្តំ អាហា - “សម្ម, តុំ តវ បិតុនោ អច្ចយេន រជ្ជំ លភិស្សសិ, អហំ
បុរោហិតជ្ឈានំ, សុសិក្ខិតេន ច រជ្ជំ អនុសាសិតុំ សក្កា, ឯហិ សិប្បំ
ឧត្តល្ហិស្សមា” តិ។ តតោ ឧភោបិ យញ្ញោបចិតា ហុត្វា គាមនិគមាធិសុ ភិក្ខុំ
ចរមាណា បច្ឆន្តជនបទគាមំ គតា។ តញ្ចា គាមំ បញ្ចា បច្ឆេកពុទ្ធា
ភិក្ខ្ខាចារវេលាយ បរិសីសុ។ តត្ថ មនុស្សា បច្ឆេកពុទ្ធនិស្វា ឧស្សហជាតា
អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា បណ្ឌិតំ ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា ឧបនាមេត្វា បូជេន្តិ។

តេសំ ឯតទហោសិ - “អម្ពេហិ សទិសា ឧទ្ធាកុលិកា នាម នត្ថិ, អបិ ច បទិមេ
មនុស្សាយទិ ឥច្ឆន្តិ, អម្ពាភំ ភិក្ខុំ ទេន្តិ, យទិ និច្ឆន្តិ, ន ទេន្តិ, ឥមេសំ បទ
បព្ពជិតានំ ឯវុបំ សក្ការំ ករោន្តិ, អទ្ធា ឯតេ កិញ្ចិ សិប្បំ ជានន្តិ, ហន្ត, នេសំ
សន្តិកេ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហាមា” តិ។ តេ មនុស្សេសុ បទិក្កន្តេសុ ឱកាសំ លភិទ្ធា “យំ,
ភន្តេ, តុម្ពេ សិប្បំ ជានាថ, តំ អម្ពេហិ សិក្ខាបេថា” តិ យាចីសុ។ បច្ឆេកពុទ្ធា “ន
សក្កា អបព្ពជិតេន សិក្ខិតុ” តិ អាហំសុ។ តេ បព្ពជ្ជំ យាចីទ្វា បព្ពជីសុ។ តតោ
នេសំ បច្ឆេកពុទ្ធា “ឯវំ វោ និវាសេតព្ពំ, ឯវំ ចារុបិតព្ពំ” តិ អាទិនា នយេន
អាភិសមាចារិកំ អាចិត្តិទ្វា “ឥមេស្ស សិប្បេស្ស ឯកីភាវាភិវតិ និច្ឆត្ថិ, តស្មា
ឯកេនេវ និសីទិតព្ពំ, ឯកេន ចង្គមិតព្ពំ, ឯកេន ហិតព្ពំ, ឯកេន សយិតព្ពំ” តិ
ចាជិយេក្កំ បណ្ណាសាលំ អទំសុ, តតោ តេ អត្ថនោ អត្ថនោ បណ្ណាសាលំ
បរិសិទ្ធា និសីទីសុ។ បុរោហិតបុត្តោ និសិន្ធកាលតោ បទុតិ ចិត្តសមាធានំ
លទ្ធា ឈានំ បទិលភិ។ រាជបុត្តោ មុហុត្ថេនេវ ឧក្កណ្ឌិតោ តស្ស សន្តិកំ
អាគតោ។ សោ តំ ទិស្វា “កី, សម្មា” តិ បុច្ឆិ។ “ឧក្កណ្ឌិតោម្ហី” តិ អាហា។ “តេន ហិ
ឥធ និសីទា” តិ។ សោ តត្ថ មុហុត្ថំ និសីទិត្វា អាហា - “ឥមេស្ស កិវ, សម្ម,
សិប្បេស្ស ឯកីភាវាភិវតិ និច្ឆត្ថិ” តិ? បុរោហិតបុត្តោ “ឯវំ, សម្ម, តេន ហិ ត្វ
អត្ថនោ និសិន្ធាកាសំ ឯវំ គច្ឆ, ឧក្កណ្ឌិស្សមិ ឥមេស្ស សិប្បេស្ស និច្ឆត្ថិ” តិ
អាហា។ សោ គន្ធា បុនបិ មុហុត្ថកេនេវ ឧក្កណ្ឌិតោ បុរិមនយេនេវ តិក្ខត្ថំ
អាគតោ។

តតោ នំ បុរោហិតបុត្តោ តថេវ ឧយ្យោដេទ្វា តស្មី គតេ ចិន្តេសិ - “អយំ
អត្ថនោ ច កម្ពំ ហាបេតិ មម ច, ឥធាភិក្ខុណំ អាគច្ឆតី” តិ។ សោ
បណ្ណាសាលតោ និក្ខម្ព អរញ្ញំ បរិដ្ឋោ។ ឥតរោ អត្ថនោ បណ្ណាសាលាយេវ
និសិន្ធា បុនបិ មុហុត្ថកេនេវ ឧក្កណ្ឌិតោ តស្ស សន្តិកំ អាគន្ធា ឥតោ ច
មគ្គន្តោបិ តំ អទិស្វា ចិន្តេសិ - “យោ គហជ្ឈកាលេ បណ្ណាការំ អាធាយ

អាគតោបិ មំ ទង្គំ នលភតិ, សោ ទានិ មយំ អាគតេ ទស្សនម្បិ អនាតុកាមោ
អបក្កមិ។ អហោ អរេ, ចិត្ត, នលន្ទសិ, យំ មំ ចតុក្កុត្តំ ឥធានេសិ, នសោ ទានិ
តេ វសេ វត្ថិស្សមិ, អញ្ញាទត្ថំ តំយេវ មម វសេ វត្តាបេស្សមិ"តិ អត្ថនោ
សេនាសនំ បរិសិទ្ធាវិបស្សនំ អារភិទ្ធា បច្ឆេកពោធិ សច្ចិកទ្ធា អាកាសេន
នន្ទមូលកបញ្ចារំ អគមាសិ។ ឥតរោបិ អរញ្ញំ បរិសិទ្ធាវិបស្សនំ អារភិទ្ធា
បច្ឆេកពោធិ សច្ចិកទ្ធា តត្ថេវ អគមាសិ។ តេ ឧភោបិ មនោសិលាតលេ
និសីទិទ្ធា ចាដិយេ ក្កំ ចាដិយេ ក្កំ ឥមា ឧទានកាថាយោ អភាសីសុ។

តត្ថ និបកន្តិ បកតិនិបកំ បណ្ឌិតំ កសិណាបរិកម្មាទិកុសលំ។
សាដុវិហារិន្តិ អប្បនាវិហារេន វា ឧបចារេន វា សមន្នាគតំ។ ជីវន្តិ ធិតិសម្បជ្ជំ។
តត្ថ និបកត្ថេន ធិតិសម្បជ្ជា វុត្តា។ ឥធម បន ធិតិសម្បជ្ជមេវាតិ អត្ថោ។ ធិតិ
នាម អសិលបរក្កមតា, "កាមំ តចោ ច ម្ហារុ ចា"តិ (ម. និ. ២.១៨៤; អ. និ. ២.៥;
មហានិ. ១៩៦) ឯវំ បវត្តវិរិយស្សេតំ អជិវចនំ។ អបិច ធិក្កតចាចោតិបិ ជីរោ។
រាជារ រជ្ជវិជិតំ បហាយាតិ យថា បកតិរាជា "វិជិតំ រជ្ជំ អនត្តារហ"ន្តិ ព្រាហ្ម
រជ្ជំ បហាយ ឯកោ ចរតិ, ឯវំ ពាលសហាយំ បហាយ ឯកោ ចរេ។ អថ វា រាជារ
រជ្ជន្តិ យថា សុតសោមោ រាជា រជ្ជវិជិតំ បហាយ ឯកោ ចរិ, យថា ច
មហាជនកោ រាជា, ឯវំ ឯកោ ចរីតិ អយម្បិ តស្ស អត្ថោ។ សេសំ វុត្តានុសារេន
សក្កា ជានិតុន្តិ នវិត្តារិតន្តិ។

សហាយកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០៣. អទ្ធា បសំសាមាតិ ឥមិស្សា កាថាយ យាវ អាកាសតលេ
បញ្ញត្តាសនេ បច្ឆេកពុទ្ធានំ និសង្ខា, តាវ ចាតុទ្ធិសកាថាយ ឧប្បត្តិសទិសា ឯវ
ឧប្បត្តិ។ អយំ បនវិសេសោ - យថា សោ រាជា វត្តិយា តិក្ខុត្តំ ឧត្តិដ្ឋិ, ន តថា
អយំ, នេវស្ស យញ្ញោ បច្ចបដ្ឋិតោ អហោសិ។ សោ អាកាសតលេ បញ្ញត្តេសុ

អាសនេសុ បច្ចេកពុទ្ធនិសីទាបេត្វា “កេ តុម្ពេ” តិ បុច្ឆិ។ “មយំ, មហារាជ,
អនវជ្ជកោជិនោ នាមា” តិ។ “ភន្តេ, អនវជ្ជកោជិនោតិ ឥមស្ស កោ អត្ថោ” តិ?
“សុន្ទរំ វា អសុន្ទរំ វា លទ្ធា និព្វិកាវា ភុញ្ញាម, មហារាជា” តិ។ តំ សុត្វា រញ្ជោ
ឯតទហោសិ - “យំនូនាហំ ឥមេ ឧបបរិក្ខេយ្យំ ឯទិសា វា នោ វា” តិ? តំ ទិវសំ
កណ្តាជកេន ពិលង្គុទុតិយេន បរិវិសិ។ តំ បច្ចេកពុទ្ធា អមតំ វិយ និព្វិកាវា
ភុញ្ញិសុ។ រាជា “ឥមេ បដិញ្ញាតត្តា ឯកទិវសំ និព្វិកាវា ហោន្តិ, បុន ស្វេ
ជាទិស្សមី” តិ ស្វាតនាយ និមន្តេសិ។ ទុតិយទិវសេបិ តថេវាកាសិ។ តេបិ
តថេវ បរិភុញ្ញិសុ។ អថ រាជា “សុន្ទរំ ទត្វា វិមំសិស្សមី” តិ បុនបិ និមន្តេត្វា ទ្វេ
ទិវសេ មហាសក្ការំ កត្វា បណ្ឌិតេន អតិវិចិត្រេន ខាទនីយេន កោជនីយេន
បរិវិសិ។ តេបិ តថេវ និព្វិកាវា បរិភុញ្ញិសុ រញ្ជោ មង្គលំ វត្វា បក្កមីសុ។ រាជា
អចិរបក្កន្តេសុ តេសុ “អនវជ្ជកោជិនោ ឯតេ, អហោ វតាហម្មិ អនវជ្ជកោជិ
ភវេយ្យ” តិ ចិន្តេត្វា មហារាជំ បហាយ បព្ពដ្ឋំ សមាទាយ វិបស្សនំ អារភិត្វា
បច្ចេកពុទ្ធា ហុត្វា មញ្ញសករុក្ខមូលេ បច្ចេកពុទ្ធានំ មជ្ឈេ អត្តនោ អារម្មណំ
វិភាវេន្តោ ឥមំ កាថមភាសិ។ សា បទត្ថតោ ឧត្តានមេវ។ កេវលំ បន
សហាយសម្បទន្តិ ឯត្ថ អសេខេហិ សីលាទិក្ខន្ធមហិ សម្បន្នា សហាយា ឯវ
សហាយសម្បទាតិ វេទិតញ្ច។

អយំ បនេត្ថ យោជនា - យា អយំ វុត្តា សហាយសម្បទា, តំ
សហាយសម្បទំ អទ្ធា បសំសាម, ឯកំសេនេវ ថោមេមាតិ វុត្តំ ហោតិ។ កថំ?
សេដ្ឋា សមា សេវិតញ្ចា សហាយាតិ។ កស្មា? អត្តនោ សីលាទិហិ សេដ្ឋេ
សេវមានស្ស សីលាទយោ ធម្មា អនុប្បន្នា ឧប្បន្នតិ, ឧប្បន្នា ច វុទ្ធិវិវុទ្ធិ វេបុលំ
ចាបុណ្ឌិតិ។ សមេ សេវមានស្ស អញ្ញមញ្ញំ សាធារណេន កុក្កច្ឆស្ស វិនោទនេន
ច លទ្ធា ន បរិហាយន្តិ។ ឯតេ បន សហាយកេ សេដ្ឋេ ច សមេ ច អលទ្ធា
កុហនាទិមិច្ឆាជីវំ បហាយ ធម្មេន សមេន ឧប្បន្នំ កោជនំ ភុញ្ញេន្តោ តត្ថ ច

បដិយានុនយំ អនុប្បាទេន្តោ អនុវដ្ឋកោជី ហុត្វា អត្តកាមោ កុលបុត្តោ ឯកោ
ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ។ អហម្មិ ឯវំ ចរន្តោ ឥមំ សម្បត្តិ អធិគតោម្ហិតិ។

អធ្វាបសំសាកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០៤. ទិស្វា សុវណ្ណាស្សតិ កា ឧប្បត្តិ? អញ្ញតរោ កិរ ពារាណសីយំ រាជា
គិម្ហសមយេ ទិវាសេយ្យំ ឧបគតោ អហោសិ, សន្តិកេ ចស្ស វណ្ណានាសី
គោសីតចន្ទនំ មិសតិ។ តស្ស ឯកពាហាយ ឯកំ សុវណ្ណាវលយំ,
ឯកពាហាយ ទ្វេ។ តានិ សង្ឃដ្ឋេន្តិ, ឥតរំ ន សង្ឃដ្ឋតិ។ រាជា តំ ទិស្វា “ឯវមេវ
គណាវាសេ សង្ឃដ្ឋនា, ឯកាវាសេ អសង្ឃដ្ឋនា”តិ ចិន្តេត្វា បុនប្បុនំ ធាសី
ឡិលោកេសិ។ តេន ច សមយេន សញ្ញាលង្ការិក្ខុសិកា ទេវី តំ ពិជយន្តិ មិសា
ហោតិ។ សា “វណ្ណានាសីយា បដិពទ្ធិចិត្តោ មញ្ញោ រាជា”តិ ចិន្តេត្វា តំ ធាសី
ឧដ្ឋាបេត្វា សយមេវ មិសិតុមារធ្វា។ អថស្ស ច ឧភោសុ ពាហាសុ អនេកេ
សុវណ្ណាវលយា, តេ សង្ឃដ្ឋយន្តោ មហាសទ្ធិ ជនយីសុ។ រាជា អតិសុដ្ឋតរំ
និព្វិន្ទោ ទក្ខិណាបស្សេន និបន្នោយេវ វិបស្សនំ អារកិក្ខា បច្ចេកពោជី
សច្ចាកាសិ។ តំ អនុត្តរសុខេន សុខិតំ និបន្នំ ចន្ទនហត្ថា ទេវី ឧបសង្កមិត្វា
“អាលិម្បាមិ, មហារាជា”តិ អាហា។ សោ “អបេហិ, មា អាលិម្បាហិ”តិ អាហា។
សា “កិស្ស, មហារាជា”តិ? សោ “នាហំ, រាជា”តិ។ ឯវមេតេសំ កថាសល្លាបំ
សុត្វា អមធ្វា ឧបសង្កមីសុ, តេហិមិ មហារាជវាទេន អាលមិតោ “នាហំ, គណេ,
រាជា”តិ អាហា។ សេសំ បឋមកាថាយ វុត្តសទិសមេវ។

អយំ បន កាថាវណ្ណានា - តត្ថ ទិស្វាតិ ឡិលោកេត្វា។ សុវណ្ណាស្សតិ
កញ្ចានស្ស។ “វលយានី”តិ ចាបសេសោ។ សាវសេសបទត្តោ ហិ អយំ អត្តោ។
បកស្សរាជីតិ បកាសនសីលានិ, ជុតិមន្តានីតិ វុត្តំ ហោតិ។ សេសំ
ឧត្តានបទត្តមេវ។ អយំ បន យោជនា - ទិស្វា ភុជស្មី សុវណ្ណាស្ស វលយានិ

“គណវាសេ សតិ សង្ឃជ្ជនា, ឯកវាសេ អសង្ឃជ្ជនា” តិ ឯវំ ចិន្តេត្វា វិបស្សនំ
អារភិត្វា អធិគតោម្ពិតិ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

សុវណ្ណវលយកាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០៥. ឯវំ ធុតិយេនាតិ កា ឧប្បត្តិ? អញ្ញាតរោ កិរ ពារាណសិរាជា ឧបាសោ
បព្ពជិតុកាមោ អមច្ចេ អាណាបេសិ - “ធើវី គហេត្វា រដ្ឋំ បរិហារេ, អហំ
បព្ពជិស្សមី” តិ។ អមច្ចា - “មហារាជ, អរាជកំ រដ្ឋំ អម្ពេហិ ន សក្កា រក្ខិតុ
សាមន្តរាជានោ អាគម្ម វិលុម្បិស្សន្តិ, យាវ ឯកោបិ បុត្តោ ឧប្បជ្ជតិ, តាវ
អាគមេហិ” តិ សញ្ញាបេសុំ។ មុធិចិត្តោ រាជា អធិវាសេសិ។ អថ ធើវី គព្ពំ គណ្ហិ។
រាជា បុនតេ អាណាបេសិ - “ធើវី គព្ពិនិ, បុត្តំ ជាតំ រដ្ឋេ អភិសិញ្ញិត្វា រដ្ឋំ
បរិហារេ, អហំ បព្ពជិស្សមី” តិ។ អមច្ចា “ធុជ្ជានំ, មហារាជ, ឯតំ, យំ ធើវី បុត្តំ វា
វិជាយិស្សតិ, ធើតំ វាតិ, តាវ វិជាយនកាលំ អាគមេហិ” តិ បុនបិ រាជានំ
សញ្ញាបេសុំ។ អថ សា បុត្តំ វិជាយិ។ តទាបិ រាជា តថេវ អមច្ចេ អាណាបេសិ។
អមច្ចា បុនបិ រាជានំ - “អាគមេហិ, មហារាជ, យាវ បដិពលោ ហោតី” តិ
ពហូហិ ការណេហិ សញ្ញាបេសុំ។ តតោ កុមារេ បដិពលេ ជាតេ អមច្ចេ
សន្និចាតាបេត្វា “បដិពលោ ធានិ អយំ, តំ រដ្ឋេ អភិសិញ្ញិត្វា បដិបជ្ជថា” តិ
អមច្ចានំ ឌីកាសំ អនត្វា អន្តរាបណាតោ កាសាយវត្តាធម្មោ សព្ពបរិក្ខារេ
អាហារាបេត្វា អន្តេបុរេ ឯវំ បព្ពជិត្វា មហាជនកោវិយ និក្ខមិត្វា គតោ។
សព្ពបរិជនោ នានប្បការំ បរិទេវមាណោ រាជានំ អនុពន្ធិ។ សោ រាជា យាវ
អត្ថនោ រដ្ឋសីមា, តាវ គន្ធា កត្តរទណ្ឌាន លេខំ អាកឡិត្វា - “អយំ លេខា
នាតិក្កមិតត្តា” តិ អាហា។ មហាជនោ លេខាយ សីសំ កត្វា ភូមិយំ និបន្នោ
បរិទេវមាណោ “តុយ្ហំ ធានិ, តាត, រញ្ជោ អាណា, កី ករិស្សតី” តិ កុមារំ លេខំ
អតិក្កមាបេសិ។ កុមារោ “តាត, តាតា” តិ ធាវិត្វា រាជានំ សម្មាបុណិ។ រាជា

កុមារ ទិស្វា “ឯតំ មហាជនំ បរិហារន្តោ រជ្ជំ កាវេសី, កី ទានិ ឯកំ ទារកំ
បរិហារិតុំ ន សក្ខិស្ស” ត្តិ កុមារ គហេត្វា អរញ្ញំ បរិដ្ឋោ, តត្ថ បុព្វបច្ឆេកតុទ្វេហិ
វសិតបណ្ណាសាលំ ទិស្វា វាសំ កប្បេសិ សទ្ធិ បុត្តេន។

តតោ កុមារោ វសយនាទីសុ កតបរិចយោ តិណាសន្តារកេ វា
រជ្ជមញ្ញកេ វា សយមាណោ រោទតិ។ សីតវាតាទីហិ ដុដ្ឋោ សមាណោ - “សីតំ តាត
ឧណ្ណំ តាត មកសា តាត ឧសន្តិ។ នាតោម្ហិ តាត, បិចាសិតោម្ហិ តាតា” តិ
វេទតិ។ រាជា តំ សញ្ញាបេន្តោយេវ វត្ថី វីតិនាមេសិ។ ទិវាបិស្ស បិណ្ឌាយ ចរិត្វា
ភត្តំ ឧបនាមេសិ, កុមារោ មិស្សកភត្តំ កង្ក្រវ កមុក្កាទិពហុលំ អច្ឆាទេន្ទម្បី តំ
ជិយន្តាវសេន ភុញ្ញមាណោ កតិចាហេន្ទយេន ឧណ្ណោ ឋបិតបទុមំ វិយ មិលាយិ។
រាជា បន បដិសម្ពាទេលេន និព្វិកាវោ ភុញ្ញតិ។ តតោ សោ កុមារំ សញ្ញាបេន្តោ
អាហា - “នគរេ, តាត, បណីតាហារោ លព្ពតិ, តត្ថ គច្ឆាមា” តិ។ កុមារោ “អាម,
តាតា” តិ។ តតោ នំ បុរក្ខត្វា អាគតមគ្គេនេវ និវត្តិ។ កុមារមាតាបិ ទេវី “ន
ទានិ រាជា កុមារំ គណ្ហិត្វា អរញ្ញេ ចិវំ វសិស្សតិ, កតិចាហេនេវ និវត្តិស្សតិ” តិ
ចិន្តេត្វា រញ្ញោ កត្តរទណ្ឌាន លិខិតដ្ឋានេយេវ វតី កាវាបេត្វា វាសំ កប្បេសិ។
រាជា តស្ស វតិយា អវិទូរេ ឋត្វា “ឯត្ថ តេ, តាត, មាតា និសិដ្ឋា, គច្ឆាហី” តិ
បេសេសិ។ យាវ សោ តំ ឋានំ ចាបុណាតិ, តាវ ឧទិត្តន្តោ អដ្ឋាសិ - “មា ហោវ នំ
កោចិ វិហោឋេយ្យ” តិ។ កុមារោ មាតុ សន្តិកំ ជារន្តោ អគមាសិ។

អារក្ខបុរិសា កុមារំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា ទេវិយា អាហោចេសិ។ ទេវី
វីសតិនាជកិត្តិសហស្សបរិវុតា បច្ឆគ្គន្ធា បដិគ្គហេសិ។ រញ្ញោ ច បវត្ថី បុច្ឆិ។
“បច្ឆតោ អាគច្ឆតិ” តិ សុត្វា មនុស្សេ បេសេសិ។ រាជាបិ តាវទេវ
សកវសនដ្ឋានំ អគមាសិ។ មនុស្សោ រាជានំ អទិស្វា និវត្តិសុ។ តតោ ទេវី
និរាសាវ ហុត្វា បុត្តំ គហេត្វា នគរំ គន្ធា រជ្ជេ អភិសិញ្ចិ។ រាជាបិ អត្តនោ

វសនដ្ឋានេ និសិន្នាវិបស្សិត្វា បច្ឆេកពោធិ៍ បត្វា មញ្ញសករុក្ខមូលេ
បច្ឆេកពុទ្ធានំ មជ្ឈេ ឥមំ ឧទានកាថំ អភាសិ។ សា អត្ថតោ ឧត្តានា ឯវ។

អយំ បនេត្តាធិប្បាយោ - យាយំ ឯកេន ធុតិយេន កុមារេន សីតុណ្ហាធិបិ
និវេទនេន សហវាសេន តំ សញ្ញាបេន្តស្ស មម វាចាភិលាថោ តស្មី
សិនេហាវសេន អភិសន្នេនា វា ជាតា។ សចាបំ ឥមំ ន បរិច្ឆជាមិ, តតោ
អាយតិម្បី តថេវ ហេស្សតិ, យថា ឥទានិ, ឯវំ ធុតិយេន សហ មមស្ស
វាចាភិលាថោ អភិសន្នេនា វា។ “ឧភយម្បេតំ អន្តរាយករំ វិសេសាធិកមស្ស” តិ
ឯតំ ភយំ អាយតី បេក្ខមាណោ តំ ធម្មត្វា យោនិសោ បដិបដ្ឋិត្វា
បច្ឆេកពោធិមធិគតោម្ហិតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

អាយតិភយកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០៦. កាមា ហិ ចិត្រាតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសិយំ កិវ សេដ្ឋីបុត្តោ
ធមារោវ សេដ្ឋីជ្ជានំ លភិ។ តស្ស តិណ្ហំ ឧត្ធនំ អនុច្ឆិកា តយោ ចាសាទា
អហោសុំ។ សោ សព្ពសម្បត្តិហិ ទេវកុមារោ វិយ បរិចារេតិ។ អថ សោ ធមារោវ
សមាណោ “បព្ពជិស្សមី” តិ មាតាបិតរោ អាបុច្ឆិ, តេ នំ និវារេន្តិ។ សោ តថេវ
និពន្ធតិ។ បុនបិ នំ មាតាបិតរោ “ភំ, តាត, សុខុមាលោ, ធុក្ករា បព្ពជ្ជា,
ខុរាភាយ ឧបរិ ចន្តមនសធិសា” តិ នាទប្បកាវេហិ និវារេន្តិ។ សោ តថេវ
និពន្ធតិ។ តេ ចិន្តេសុំ - “សចាយំ បព្ពជតិ, អម្ពាភំ ទោមនស្សំ ហោតិ។ សថេ នំ
និវារេម, ឯតស្ស ទោមនស្សំ ហោតិ។ អបិច អម្ពាភំ ទោមនស្សំ ហោតុ, មា ច
ឯតស្ស” តិ អនុជាជីសុ។ តតោ សោ សព្ពំ បរិជនំ បរិទេវមាណំ អនាធិយិត្វា
ឥសិបតនំ កត្វា បច្ឆេកពុទ្ធានំ សន្តិកេ បព្ពជិ។ តស្ស ឧឡារសេនាសនំ ន
ចាបុណាតិ, មញ្ញកេ តដ្ឋិកំ អត្ថវិត្វា សយិ។ សោ វសយនេ កតបរិចយោ
សព្ពត្តិ អតិធុត្ថតោ អហោសិ។ បភាតេ សរីរបរិកម្មំ កត្វា បត្តចីវរមាធាយ

បច្ចេកពុទ្ធម្មា សុទ្ធិ បិណ្ឌាយ ចារិសិ។ តត្ថ វុឌ្ឍា អគ្គាសនញ្ច អគ្គបិណ្ឌញ្ច
លកន្តិ, នវកាយំ កិញ្ចិទេវ អាសនល្វខំ ភោជនញ្ច។ សោ តេន
ល្វខភោជនេនាបិ អតិទុក្ខិតោ អហោសិ។ សោ កតិចាហំយេវ កិសោ
ទុព្ពណ្ណោ ហុត្វា និព្ពន្ធិ, យថា តំ អបរិបក្កតេ សមណាធម្មេ។ តតោ
មាតាបិតុនំ ទូតំ បេសេត្វា ឧប្បព្ពន្ធិ។ សោ កតិចាហំយេវ ពលំ គហេត្វា បុនបិ
បព្ពន្ធិតុកាមោ អហោសិ, តតោ ទុតិយម្បិ បព្ពន្ធិត្វា បុនបិ ឧប្បព្ពន្ធិ។
តតិយវារេ បន បព្ពន្ធិត្វា សម្មា បដិបន្នោ វិបស្សិត្វា បច្ចេកពោធិ សន្និកត្វា
ឥមំ ឧទានកាចំ វត្វា បុន បច្ចេកពុទ្ធានំ មជ្ឈេ ឥមមេវ ព្យាករណកាចម្បិ
អភាសិ។

តត្ថ កាមាតិ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមោ ច កិលេសកាមោ ច។ តត្ថ វត្ថុកាមោ
នាម បិយ្យចាធិអារម្មណធម្មោ, កិលេសកាមោ នាម សញ្ញា រាគប្បភេទោ។
ឥធម បន វត្ថុកាមោ អធិប្បតោ។ រូចាធិអនេកប្បការវសេន ចិត្រា។
លោកស្សាទវសេន មធុរា។ ពាលបុធុដ្ឋនានំ មនំ រមាបេន្តិតិ មនោរមា។
វិរូបរូបេនាតិ វិវិធន រូបេន, អនេកវិធន សភាវេនាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ តេ ហិ
រូចាធិវសេន ចិត្រា, រូចាធិសុបិ នីលាធិវសេន វិវិធរូចា។ ឯវំ តេន តេន
វិរូបរូបេន តថា តថា អស្សាទំ ទស្សេត្វា មហេន្តិ ចិត្តំ, បព្ពដ្ឋាយ អភិរមិតុំ ន
ទេន្តិតិ។ សេសមេត្ត ចាកជមេវ។ និគមនម្បិ ដ្ឋិហិ តីហិ វា បទេហិ យោជេត្វា
បុរិមកាថាសុ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពន្ធិ។

កាមកាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០៧. ឡឺតិ ចាតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណាសិយំ កិរ រញ្ជោ គណ្ណោ ឧទចាធិ,
ពាឡ្យា វេទនា វុឌ្ឍន្តិ។ វេជ្ជា “សត្តកម្មន វិណ ជាសុ ន ហោតី” តិ ភណ្ឌន្តិ។ រាជា
តេសំ អភយំ ទត្វា សត្តកម្មំ កាវាបេសិ។ តេ តំ ជាលេត្វា បុព្ពលោហិតំ

នឹងហិរិទ្ធា និវេទនំ កត្វា វណំ បិលោតិកេន ពន្លឺសុ។ លូខមំសាហារេសុ ច នំ
សម្មា ឡីវធិសុ។ រាជា លូខគោជនេន កិសសរីរោ អហោសិ, គណ្ណោ ចស្ស
មិលាយិ។ សោ ជាសុកសញ្ញា ហុត្វា សិទិទ្វាហារំ ភុញ្ញិ, តេន សញ្ញាតពលោ
វិសយេយេវ បដិសេវិ, តស្ស គណ្ណោ បុរិមសភារមេវ សម្មាបុណ្ហ។ ឯវំ យាវ
តិក្ខុត្ថំ សត្តកម្មំ កាវាបេត្វា វេជ្ជេហិ បរិវជ្ជិតោ និព្វិន្ទិត្វា មហារជ្ជំ បហាយ
បព្វជិត្វា អរញ្ញំ បរិសិត្វា វិបស្សនំ អារភិត្វា សត្តហិ វស្សេហិ បច្ចេកពោធិ
សន្និកត្វា ឥមំ ឧទានតាថ ភាសិត្វា នន្ទមូលកបញ្ញាវំ អគមាសិ។

តត្ថ ឯតីតិ ព្យាតិ, អាគន្ធកានំ អកុសលភាគីនំ ព្យសនហេតូនំ ឯតំ
អធិវចនំ។ តស្មា កាមគុណាបិ ឯតេ អនេកព្យសនាវហាជ្ជន អនត្តានំ
សន្និចាតជ្ជន ច ព្យាតិ។ គណ្ណាបិ អសុចី បក្សវតិ, ឧទ្ធមាតបរិបក្កបរិភិទ្ទោ
ហោតិ។ តស្មា ឯតេ កិលេសាសុចិបក្សវណតោ ឧប្បាទជរាភន្តេហិ
ឧទ្ធមាតបរិបក្កបរិភិទ្ធការតោ ច គណ្ណោ។ ឧបទ្ទវតីតិ ឧបទ្ទវោ, អនត្ថំ ជនេន្តោ
អភិភវតិ អន្លោត្តវតីតិ អត្ថោ, រាគគណ្ណាជនមេតមធិវចនំ។ តស្មា
កាមគុណាបេតេ អវិទិតនិព្វានត្តាវហាហេតុតាយ សព្វបទ្ទវកម្មបរិវត្តតាយ
ច ឧបទ្ទវោ។ យស្មា បនេតេ កិលេសាតុរភារំ ជនេន្តោ សីលសម្ពាទំ អាហេគ្យំ
លោលុប្បំ វា ឧប្បាទេន្តោ ចាកតិកមេវ អាហេគ្យំ វិលុម្បន្តិ, តស្មា ឥមិនា
អាហេគ្យវិលុម្បនជ្ជន ហេតោ។ អព្ពន្ធមនុបរិជ្ជជ្ជន បន អន្តោតុទនជ្ជន ច
ទុន្ទិហារណីយជ្ជន ច សល្លំ។ ទិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិ កកយាវហនតោ ភយំ។ មេ
ឯតន្តិ មេតំ។ សេសមេត្ត ចាកជមេវ។ និគមនម្បិ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពន្ធិ។

ព្យាតិកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០៨. សីតញ្ញាតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណាសិយំ កិរ សីតាលុកព្រហ្មនត្ថោ
នាម រាជា អហោសិ។ សោ បព្វជិត្វា អរញ្ញោ តិណកុជិកាយ វិហារតិ។ តស្មិញ្ញោ

បទេសេ សីតេ សីតំ, ឧណ្ហោ ធន្ហាមេវ ហោតិ អញ្ញោកាសត្តា បទេសេស្ស។
គោចរតាមេ ភិក្ខុយាវទត្ថំ នលព្ពតិ, ចានិយម្យំ ទុល្លភំ,
វាតាតបទំសសីសទាបិ ពាធន្តិ។ តស្ស ឯតទហោសិ - “ឥតោ
អឡ្ហយោជនមត្តេ សម្មន្នោ បទេសោ, តត្ថ សព្វេបិ ឯតេ បរិស្សយា នត្ថិ,
យំនូនាហំ តត្ថ គច្ឆេយ្យំ, ជាសុកំ វិហារន្តេន សក្កា សុខមធិគន្ធុ” តស្ស បុន
អហោសិ - “បព្ពតិវា នាម ន បច្ចយគិទ្ធា ហោតិ, ឯវេបញ្ច ចិត្តំ អត្តនោ វសេ
វត្តាបេន្តិ, ន ចិត្តស្ស វសេ វត្តន្តិ, នាហំ គមិស្សមី” តិ ឯវំ បច្ចវេក្ខិត្វា ន
អគមាសិ។ ឯវំ យាវតតិយកំ ឧប្បន្នចិត្តំ បច្ចវេក្ខិត្វា និវត្តេសិ។ តតោ តត្ថេវ
សត្ត វស្សនិ វសិត្វា សម្មា បដិបជ្ជមាណោ បច្ចេកពោធិ សច្ចិកត្វា ឥមំ
ឧទានកាចំ ភាសិត្វា នន្ទមូលកបញ្ចវំ អគមាសិ។

តត្ថ សីតញ្ញាតិ សីតំ ទុរិដំ អព្ពន្ធនាតុក្ខោភបច្ចយញ្ច
ពាហិរធាតុក្ខោភបច្ចយញ្ច, តថា ឧណ្ហាម្មិ។ ខំសាតិ បិដ្តលមក្ខិកា។
សីសទាតិ យេ កេចិ ធិយជាតិកា សវន្តា គច្ឆន្តិ។ សេសំ ចាកដមេវ។
និគមនម្យំ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពន្តិ។

សីតាលុកកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០៩. នាគោវាតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណាសិយំ កិរ អញ្ញាតរោ រាជាវីសតិ
វស្សនិ វន្តំ កាវេត្វា កាលដ្ឋតោ និរយេ វីសតិ វស្សនិ ឯវំ បច្ចិត្វា,
ហិមវន្តប្បទេសេ ហត្ថិយោនិយំ ឧប្បន្និត្វា សញ្ញាតត្ថន្ទោ
បទុមវណ្ណាសកលសរីរោ ឧឡារោ យូថបតិ មហានាគោ អហោសិ។ តស្ស
ឱកត្តោភគ្គសាខាភត្តានិ ហត្ថិធាចាវ ខាធន្តិ, ឱកាហេបិ នំ ហត្ថិនិយោ កទ្ធមេន
វិលិម្បីសុ, សព្ពំ ចាលិលេយ្យកនាគស្សេវ អហោសិ។ សោ យូថា និព្វិនិត្វា
បក្កាមិ។ តតោ នំ បទានុសារេន យូថា អនុពន្ធន្តិ, ឯវំ យាវតតិយំ បក្កន្តម្យិ

អនុព័ន្ធសុយេវ។ តតោ ចិន្តេសិ “ឥនាទិ មយ្ហំ នត្តកោ ពារាណសីយំ វន្តំ
កាវេតិ, យំនូនាហំ អត្តនោ បុរិមជាតិយា ឧយ្យានំ គន្ធយ្យំ។ តត្រ សោ មំ
វត្ថូស្សតី”តិ។ តតោ វត្ថុយំ និទ្ទបគតេ យូរេ យូរំ បហាយ តមេវ ឧយ្យានំ
ចារិសិ។ ឧយ្យានចាលោ ធិស្វា វញ្ញោ អាវេសិ។ រាជា “ហត្ថិ គហេស្សមី”តិ
សេនាយ បរិវាវេសិ។ ហត្ថិ រាជានមេវ អភិមុខោ គន្ធិតិ។ រាជា “មំ អភិមុខោ
ឯតី”តិ ខុប្បំ សន្និយ្ហិត្វា អដ្ឋាសិ។ តតោ ហត្ថិ “វិជ្ឈេយ្យាបិ មំ ឯសោ”តិ
មាណសិកាយ វាចាយ “ព្រហ្មនត្ត, មា មំ វិជ្ជេ, អហំ តេ អយ្យកោ”តិ អាហា។
រាជា “កី ភណសី”តិ សត្តំ បុច្ឆិ។ ហត្ថិបិ វន្តេ ច នរកេ ច ហត្ថិយោនិយព្វា បវត្តិ
សត្តំ អាវេសិ។ រាជា “សុន្ទរំ មា ភាយិ, មា កត្វា ភីសាបេហិ”តិ ហត្ថិនោ
វជ្ជេព្វា អារក្ខកេ ច ហត្ថិកណ្ណោ ច ឧបជ្ឈាបេសិ។

អថេកទិវសំ រាជា ហត្ថិកូន្ទវគតោ “អយំ វីសតិ វស្សានិ វន្តំ កាវេត្វា
និរយេ បច្ឆិត្វា បក្កាវសេសេន តិវច្ឆានយោនិយំ ឧប្បន្នោ, តត្ថាបិ
គណសំវាសសង្ឃដ្ឋនំ អសហន្តោ ឥនាគតោសិ, អហោ ទុក្ខោ
គណសំវាសោ, ឯកីភារោ ឯវ បន សុខោ”តិ ចិន្តេត្វា តត្ថវ វិបស្សនំ អារទិត្វា
បច្ឆេកពោធិ សច្ឆាកាសិ។ តំ លោកុត្តរសុខេន សុខិតំ អមច្ឆា ឧបសង្កមិត្វា
បណិចាតំ កត្វា “យានកាលោ, មហារាជា”តិ អាហំសុ។ តតោ “នាហំ,
រាជា”តិ វត្វា បុរិមនយេនេវ ឥមំ គាថមភាសិ។ សា បទត្តតោ ចាកជា ឯវ។

អយំ បនេត្ត អធិប្បាយយោជនា - សា ច ខោ យុត្តិវសេនេវ, ន
អនុស្សវវសេន។ យថា អយំ ហត្ថិ អរិយកណ្ណេសុ សីលេសុ ទន្ធិត្តា អទន្ធក្ខមី
នាគន្ធិតិ វា, សរីរមហន្តតាយ វា នាគោ, ឯវំ កុទាស្ស នាមាហម្បិ
អរិយកណ្ណេសុ សីលេសុ ទន្ធិត្តា អទន្ធក្ខមី នាគមនេន, អាគុមករណេន, បុន
ឥត្តត្ថំ អនាគមនេន ច គុណសរីរមហន្តតាយ វា នាគោ ភវេយ្យំ។ យថា ចេស

យូថានិវិវដ្តយិត្វា ឯកចរិយសុខេន យថាភិវន្តវិហរំ អរញ្ញេ ឯកោ ចរេ
ខត្តវិសាលាកប្បោ, កុទាស្ស នាមាហម្មិ ឯវំ គណំវិវដ្តេត្វា ឯកវិហារសុខេន
យថាភិវន្តវិហរំ អរញ្ញេ អត្ថនោ យថា យថា សុខំ, តថា តថា យត្ថកំ វា ឥន្ទ្រាមិ,
តត្ថកំ អរញ្ញេ និវាសំ ឯកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បោ ឯកោ ចរេយ្យន្តិ អត្ថោ។
យថា ចេស សុសណ្ឌិតក្ខន្ធមហន្តតាយ សញ្ញាតក្ខន្ធនោ, កុទាស្ស នាមាហម្មិ
ឯវំ អសេខសីលក្ខន្ធមហន្តតាយ សញ្ញាតក្ខន្ធនោ ភវេយ្យំ។ យថា ចេស
បទុមសទិសគត្តតាយ វា, បទុមកុលេ ឧប្បន្នតាយ វា បទុមី, កុទាស្ស
នាមាហម្មិ ឯវំ បទុមសទិសឧដុកតាយ វា, អរិយជាតិបទុមេ ឧប្បន្នតាយ វា
បទុមី ភវេយ្យំ។ យថា ចេស ថាមពលាធិហិ ឧទ្យាហេ, កុទាស្ស នាមាហម្មិ ឯវំ
បរិសុទ្ធកាយសមាចារតាធិហិ សីលសមាធិនិព្វេនិកបញ្ញាធិហិ វា ឧទ្យាហេ
ភវេយ្យន្តិ។ ឯវំ ចិន្តេន្តោវិបស្សនំ អារភិត្វា បច្ឆេកពោធិ អធិគតោម្ពីតិ។

នាគកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១០. អដ្ឋានតន្តិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសិរញ្ញោ កិរ បុត្តោ ធម្មារោ ឯវំ
សមាធា បព្ពជិតុកាមោ មាតាបិតារោ យាចិ។ មាតាបិតារោ នំ និវារេន្តិ។ សោ
និវារិយមាធាបិ និពន្ធតិយេវ “បព្ពជិស្សាមី”តិ។ តតោ បុព្វេវុត្តសេដ្ឋបុត្តវិយ
សព្វំ វត្វា អនុជានីសុ។ “បព្ពជិត្វា ច ឧយ្យានេយេវ វសិតព្ព”ន្តិ បដិជាធាបេសុំ,
សោ តថា អកាសិ។ តស្ស មាតា ចាតោវ វិសតិសហស្សនាជកិត្តិបរិវុតា
ឧយ្យានំ គន្ធា បុត្តំ យាគុំ ចាយេត្វា អន្តរា ខដ្ឋកាធិនិ ច ខាធាបេត្វា យាវ
មជ្ឈន្តិកសមយា តេន សទ្ធិ សមុល្លបិត្វា នគរំ បរិសតិ។ បិតាបិ មជ្ឈន្តិកេ
អាគន្ធា តំ ភោជេត្វា អត្ថនាបិ ភុញ្ញិត្វា ធិវសំ តេន សទ្ធិ សមុល្លបិត្វា
សាយន្តសមយំ បដិជគ្គនកបុរិសេ វបេត្វា នគរំ បរិសតិ។ សោ ឯវំ វត្តិន្តិវំ
អរិវិត្តោវិហារតិ។

តែន ខោ បន សមយេន អាទិច្ចពន្ធ នាម បច្ចេកពុទ្ធន ទន្ធមូលកបញ្ញាវេ
វិហារតិ។ សោ អារវន្តន្តោ តំ អន្តស - “អយំ កុមារោ បព្វជិតុំ អសក្ខិ, ជជំ ជិត្តតុំ
ន សក្កោតី” តិ។ តតោ បរំ អារវន្តិ - “អត្ថនោ ធម្មតាយ និព្វិន្ទិស្សតិ នុ ខោ,
នោ” តិ។ អថ “ធម្មតាយ និព្វិន្ទន្តោ អតិចំ ភវិស្សតី” តិ ញាត្វា “តស្ស អារម្មណំ
ធស្សេស្សមី” តិ បុរិមនយេនេវ មនោសិលាតលតោ អាគន្ធា ឧយ្យានេ អដ្ឋាសិ។
រាជបរិសា ទិស្វា “បច្ចេកពុទ្ធន អាគតោ, មហារាជា” តិ អាហោចេសិ។ រាជា
“ឥនានិ មេ បុត្តោ បច្ចេកពុទ្ធន សទ្ធិ អនុក្កណ្ឌិតោ វសិស្សតី” តិ បមុទិតមនោ
ហុត្វា បច្ចេកពុទ្ធិ សក្កច្ចំ ឧបជ្ឈហិត្វា តត្ថេវ វាសំ យាចិត្វា
បណ្ណាសាលាទិវារិហារចង្គមាទិសត្ថំ កាវេត្វា វាសេសិ។ សោ តត្ថ វសន្តោ
ឯកទិវសំ ឱកាសំ លភិត្វា កុមារំ បុច្ឆិ - “កោសិ ភូ” តិ? “អហំ បព្វជិតោ” តិ។
“បព្វជិតា នាម ន ព្យាទិសា ហោន្តិ” តិ។ អថ “ភន្តេ, កិទិសា ហោន្តិ, កី មយ្ហំ
អនុច្ឆរិក” តិ? តត្ថ “ភូ អត្ថនោ អនុច្ឆរិកំ ន បេក្ខសិ, ននុ តេ មាតា
វិសតិសហស្សិតី តិ សទ្ធិ បុព្វណ្ណាសមយេ អាគច្ឆន្តិ ឧយ្យានំ អវិវិត្តំ ករោតិ,
បិតា ចស្ស មហាតា ពលកាយេន សាយន្តសមយេ ជគ្គនកបរិសា សកលំ វត្ថី,
បព្វជិតា នាម តវ សទិសា ន ហោន្តិ, ព្យាទិសា បន ហោន្តិ” តិ តត្ថ បិតស្សេវ
ឥទ្ធិយា ហិមវន្តេ អញ្ញាតវិហារំ ធស្សេសិ។ សោ តត្ថ បច្ចេកពុទ្ធ
អាលម្ពនជលកំ និស្សាយ បិតេ ច ចង្គមន្តេ ច រជនកកម្មសូចិកម្មាទីនិ ករោន្តេ
ច ទិស្វា អាហា - “តុម្ពេ ឥធនាគច្ឆថ, បព្វជ្ជា ច តុម្ពេហិ អនុញ្ញាតា” តិ? “អាម,
បព្វជ្ជា អនុញ្ញាតា, បព្វជិតកាលតោ បដ្ឋាយ សមណា នាម អត្ថនោ
និស្សរណំ កាតុំ, បទេសញ្ច ឥច្ឆិតំ បត្តិតំ គន្ធុលភត្តិ, ឯត្ថកំវ វដ្ដតី” តិ វត្វា
អាគាសេ វត្វា អដ្ឋាន តំ សង្គណិការតស្ស, យំ ជស្សយេ សាមយិកំ វិមុត្តិន្តិ
ឥមំ ឧបឡាតាជំ វត្វា ទិស្សមាណោយេវ អាគាសេន នន្ធមូលកបញ្ញាវំ អគមាសិ។
ឯវំ គតេ បច្ចេកពុទ្ធេ សោ អត្ថនោ បណ្ណាសាលំ បរិសិត្វា និបដ្ឋិ។

អារក្ខបុរិសោបិ “សយិតោ កុមារោ, ឥនានិ កុហំ គមិស្សតី” តិ បមត្តោ និទ្ទំ
ឌីក្កមិ។ សោ តស្ស បមត្តការំ ញត្វា បត្តចីវរមាធាយ អរញ្ញំ ចារិសិ។ តត្រ ច
បិតោ វិបស្សនំ អារកិក្ខា បច្ឆេកពោធិ សង្ខិកត្វា បច្ឆេកពុទ្ធជ្ជានំ គតោ។ តត្រ
ច “កថមធិគត” ន្តិ បុច្ឆិតោ អាទិច្ចពន្ធនា វុត្តំ ឧបឡាសំ បរិបុណ្ណំ កត្វា
អភាសិ។

តស្សត្ថោ - អដ្ឋាន តន្តិ អដ្ឋានំ តំ, អការណំ តន្តិ វុត្តំ ហោតិ។
អនុនាសិកលោចោ កតោ “អរិយសច្ចាន ធស្សន” ន្តិ អាទិសុ (ឧ. ចា. ៥.១១; សុ.
និ. ២៧០) វិយ។ សង្កណិការតស្សតិ គណារិកតស្ស។ យន្តិ ការណាវចនមេតំ
“យំ ហិរិយតិ ហិរិយិតព្ពេនា” តិ អាទិសុ (ធរ. ស. ៣០) វិយ។ ជស្សយេតិ អធិគច្ឆេ។
សាមយិកំ វិមុត្តិន្តិ លោកិយសមាបត្តិ។ សា ហិ អប្បិចប្បិចសមយេ វេ
បច្ឆតិកេហិ វិមុច្ចនតោ “សាមយិកា វិមុត្តិ” តិ វុច្ឆតិ។ តំ សាមយិកំ វិមុត្តិ។
អដ្ឋានំ តំ, ន តំ ការណំ វិជ្ជតិ សង្កណិការតស្ស, យេន ការណេន វិមុត្តិ
ជស្សយេ ឥតិ វេតំ អាទិច្ចពន្ធស្ស បច្ឆេកពុទ្ធស្ស វេចា និសម្ម សង្កណិការតិ
បហាយ យោនិសោ បដិបទ្ឋន្តោ អធិគតោម្ហិតិ អាហា។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

អដ្ឋានកាថាវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

ទុតិយវគ្គោ និដ្ឋិតោ។

១១១. ទិដ្ឋិវិស្វកានិ តិ កា ឧប្បត្តិ? អញ្ញាតរោ កិរ ពារាណាសិរាជា
រហោគតោ ចិន្តេសិ - “យថា សីតាទីនំ បដិយាតកានិ ឧណ្ហាទីនិ អត្ថិ, អត្ថិ នុ
ចោ វេ វដ្ឋបដិយាតកំ វិវដ្តំ, នោ” តិ? សោ អមច្ឆេ បុច្ឆិ - “វិវដ្តំ ជាតាថា” តិ? តេ
“ជាតាម, មហារាជា” តិ អាហំសុ។ រាជា “កី ត” ន្តិ? តតោ “អន្តរា
លោកោ” តិ អាទិនា នយេន សស្សតុច្ឆេនំ កថេសុំ។ រាជា “ឥមេ ន ជានន្តិ,

សព្វេបិមេ ទិដ្ឋិតតិកា"តិ សយមេវ តេសំ វិលោមតញ្ចា អយុត្តតញ្ចា ទិស្វា
"វដ្ឋបដិយាតកំ វិវដ្តំ អត្ថិ, តំ គវេសិតត្ថ"ន្តិ ចិន្តា រដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិត្វា
វិបស្សន្តោ បច្ចេកពោធិ សន្នាកាសិ។ ឥមញ្ចា ឧទានកាជំ អភាសិ បច្ចេកពុទ្ធានំ
មជ្ឈេ ព្យាករណគាថញ្ចា។

តស្សត្ថោ - ទិដ្ឋិវិស្វកានីតិ ធាសដ្ឋិទិដ្ឋិតតានិ។ តានិ ហិ មគ្គសម្មាទិដ្ឋិយា
វិស្វកដ្ឋនវិជ្ឈនដ្ឋនវិលោមដ្ឋន ច វិស្វកានិ, វដ្តំ ទិដ្ឋិយា វិស្វកានិ, ទិដ្ឋិ វដ្តំ វា
វិស្វកានិ ទិដ្ឋិវិស្វកានិ។ ឧទាតិវត្ថោតិ ទស្សនមគ្គន អតិក្កន្តោ។ បត្តោ
និយាមន្តិ អវិនិចាតធម្មតាយ សម្មោធិបរាយណតាយ ច និយតភាវំ
អធិគតោ, សម្មត្តនិយាមសម្ពាតំ វា បឋមមគ្គន្តិ។ ឯត្ថាវតា
បឋមមគ្គកិច្ចនិប្បត្តិ ច តស្ស បដិលាភោ ច វុត្ថោ។ ឥទានិ បដិលទ្ធមគ្គោតិ
ឥមីនា សេសមគ្គបដិលាភំ ទស្សេតិ។ ឧប្បន្នញ្ញាណោម្ហីតិ
ឧប្បន្នបច្ចេកពោធិញ្ញាណោ អម្ហី។ ឯតេន ដលំ ទស្សេតិ។ អនញ្ញានេយ្យាតិ
អញ្ញេហិ ឥទំ សច្ចន្តិ ន នេតញ្ញោ។ ឯតេន សយម្ពុតំ ទស្សេតិ, បត្តោ វា
បច្ចេកពោធិញ្ញាណោ អញ្ញានេយ្យតាយ អភាវា សយំវសិតំ។
សមថវិបស្សនាយ វា ទិដ្ឋិវិស្វកានិ ឧទាតិវត្ថោ, អាធិមគ្គន និយាមំ បត្តោ,
សេសេហិ បដិលទ្ធមគ្គោ, ដលញ្ញាណោ ឧប្បន្នញ្ញាណោ, តំ សព្វំ អត្តនាវ
អធិគតោតិ អនញ្ញានេយ្យាតិ។ សេសំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពន្ធិ។

ទិដ្ឋិវិស្វកកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១២. និល្លោលុចោតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសិវញ្ញោ កិវ សូនោ អន្តរភត្តំ
បចិត្វា ឧបនាមេសិ មនុញ្ញទស្សនំ សាធុរសំ "អប្បេវ នាម មេ រាជា
ធនមនុប្បាទេយ្យា"តិ។ តំ វញ្ញោ គន្ធនេវ ភោត្តកម្សតំ ជនេសិ, មុខេ ខេឡំ
ឧប្បាទេតិ។ បឋមកពាឡេ បន មុខេ បក្ខិត្តមត្តេ សត្តរសហរណិសហស្សានិ

អមតេនេវ ជុសិតានិ អហេសុំ។ សូនោ “ឥទានិ មេ ទស្សតិ, ឥទានិ មេ ទស្សតិ” តិ ចិន្តេសិ។ រាជាបិ “សក្ការាហោ សូនោ” តិ ចិន្តេសិ, “រសំ សាយិត្វា បន សក្ករោន្តំ មំ ចាបកោ កិត្តិសន្នោ អត្តគ្គន្ធយ្យ ‘លោលោ អយំ រាជា រសគរុកោ” តិ ន កិត្តិ អភណិ។ ឯវំ យាវ ភោជនបរិយោសានំ, តាវ សូនោ “ឥទានិ ទស្សតិ, ឥទានិ ទស្សតិ” តិ ចិន្តេសិ។ រាជាបិ អវណ្ណាភយេន ន កិត្តិ អភណិ។ តតោ សូនោ “នត្ថិ មញ្ញោ ឥមស្ស រញ្ញោ ជ្ឈាវិញ្ញាណា” ត្ថិ។ ទុតិយទិវសេ អសាទុរសំ ឧបនាមេសិ។ រាជា ភុញ្ញន្តោ “និគ្គហារហោ វត, កោ, អជ្ឈ សូនោ” តិ ជានន្តោបិ បុព្វេវិយ បច្ឆវេត្តិទ្វា អវណ្ណាភយេន ន កិត្តិ អភណិ។ តតោ សូនោ “រាជា នេវ សុន្ទរំ នាសុន្ទរំ ជានាតិ” តិ ចិន្តេសិ។ សព្វំ បរិព្ពយំ អត្តនាវ គហេទ្វា កិត្តិទេវ បចិទ្វា រញ្ញោ ទេតិ។ រាជា “អហោ វត លោកោ, អហំ នាម វីសតិ នគរសហស្សនិ ភុញ្ញន្តោ ឥមស្ស លោកេន ភត្តមត្តម្មិ ន លភាមី” តិ និព្វិទ្ធិទ្វា រជ្ជំ បហាយ បព្វជិត្វា វិបស្សន្តោ បច្ឆេកពោធិ សច្ចាកាសិ។ បុរិមនយេនេវ ឥមំ គាថំ អភាសិ។

តត្ថ និល្លោលុចោតិ អលោលុចោ។ យោ ហិ រសតណ្ហាភិក្ខុតោ ហោតិ, សោ ភុសំ លុប្បតិ បុនប្បនំ លុប្បតិ, តេន “លោលុចោ” តិ វុច្ឆតិ។ តស្មា ឯស តំ បដិក្ខិបន្តោ “និល្លោលុចោ” តិ អាហា។ និក្កហោតិ ឯត្ថ កិត្តិយស្ស តិវិធំ កុហនវត្ថុ នត្ថិ, សោ “និក្កហោ” តិ វុច្ឆតិ។ ឥមស្ស បន គាថាយ មនុញ្ញភោជនាធិសុវិម្ពយមនាបជ្ឈនតោ និក្កហោតិ អយមធិប្បាយោ។ និប្បិទាសោតិ ឯត្ថ ចាតុមិច្ឆា បិទាសា, តស្ស អភាវេន និប្បិទាសោ, សាទុរសលោកេន ភោត្តកម្មតាវិវហិតោតិ អត្តោ។ និម្មក្ខោតិ ឯត្ថ បរគុណាវិនាសនលក្ខណោ មក្ខោ, តស្ស អភាវេន និម្មក្ខោ។ អត្តនោ គិហិកាលេ សូទស្ស គុណមក្ខនាការំ សន្ធាយាហា។ និទ្ធព្ពកសាវមោហោតិ ឯត្ថ រាគាទយោ តយោ កាយទុច្ឆរិតាធិនិ ច តីណីតិ ធន ធម្មា យថាសម្ពុរំ

អប្បសន្នជ្ជន សកការំវិជហាបេត្វា បរការំ គណ្ណាបនជ្ជន កសដជ្ជន ច
“កសាវា”តិ វេទិតញ្ច។ យថាហ -

“តត្ថ កតមេ តយោ កសាវា? រាគកសាវា, ទោសកសាវា,
មោហកសាវា។ ឥមេ តយោ កសាវា។ តត្ថ កតមេ អបរេបិ តយោ
កសាវា? កាយកសាវា, វចីកសាវា, មនោកសាវា”តិ (វិភ. ៩២៤)។

តេសុ មោហំ វេបេត្វា បញ្ចន្នំ កសាវានំ តេសញ្ច សញ្ចេសំ មូលភូតស្ស
មោហាស្ស និទ្ទន្តត្តា និទ្ទន្តកសាវមោហោ។ តិណ្ណំ ឯវ វា
កាយវចីមនោកសាវានំ មោហាស្ស ច និទ្ទន្តត្តា និទ្ទន្តកសាវមោហោ។ ឥតវេសុ
និល្លោលុបតាធិហិ រាគកសាវស្ស, និម្មត្តតាយ ទោសកសាវស្ស និទ្ទន្តកាវា
សិទ្ធា ឯវ។ និរាសយោតិ និត្តណ្ណោ។ សព្ពលោកេ ភវិត្វាតិ សកលលោកេ,
តិសុ ភវេសុ ទ្វាទសសុ វា អាយតនេសុ ភវិភវតណ្ណាវិហិតោ ហុត្វាតិ
អត្តោ។ សេសំ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចំ។ អថ វា តយោបិ ចាទេ វត្វា ឯកោ ចរេតិ
ឯកោ ចរិតុំ សក្កណោយ្យាតិ ឯវម្បត្ថ សម្ពុទ្ធា កាតញ្ចោ។

និល្លោលុបតាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១៣. ចាបំ សហាយន្តិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណាសិយំ កិវ អញ្ញតរោ រាជា
មហាច្ឆរាជានុភាវេន នគរំ បទក្ខិណំ ករោត្តោ មនុស្សេ កោដ្ឋាគារតោ
បុរាណធម្មាធិនិ ពហិទ្ធា និហរន្តេ ទិស្វា “កី, ភណ្ឌោ, ឥន”ន្តិ អមច្ចេ បុច្ឆិ។
អមច្ចា “ឥនានិ, មហារាជ, នវធម្មាធិនិ ឧប្បជ្ឈិស្សន្តិ, តេសំ ឱកាសំ កាតុំ ឥមេ
មនុស្សេ បុរាណធម្មាធិនិ ធម្មន្តិ”តិ អាហំសុ។ រាជា “កី, ភណ្ឌោ,
ឥត្តាគារពលកាយាធិនំ វត្តំ បរិបុណ្ណា”ន្តិ អាហា។ “អាម, មហារាជ, បរិបុណ្ណា”ន្តិ។
“តេន ហិ, ភណ្ឌោ, ទានសាលំ កាវេថ, ទានំ ទស្សនមិ, មា ឥមានិ ធម្មានិ

អនុបការាវិនិវេស្សន្ត”តិ។ តតោ នំ អញ្ញតរោ ទិដ្ឋិតតិកោ អមន្ទោ “មហារាជ,
នត្ថិ ទិន្ន”ន្តិ អារព្ព យាវ “ពាលេ ច បណ្ឌិតេ ច សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ
ករិស្សន្តិ”តិ វិត្វា និវាវេសិ។ រាជា ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ កោដ្ឋាគារេ វិលុម្បន្តេ
ទិស្វា តថេវ អាណាបេសិ។ សោមិ តតិយម្បិ នំ “មហារាជ, ទត្ថបញ្ញត្តំ យទិទំ
ធាន”ន្តិ អាទិនិ វិត្វា និវាវេសិ។ សោ “អវេ, អហំ អត្ថនោ សន្តកម្មិ នលភាមិ
ធាតុំ, កី មេ ឥមេហិ ចាបសហាយេហី”តិ និព្វិន្នោ រជ្ជំ បហាយ បព្ពជិត្វា
វិបស្សន្តោ បច្ចេកពោធិ សន្នាកាសិ។ តញ្ច ចាបសហាយំ គរហន្តោ ឥមំ
ឧទានតាថមាហ។

តស្សយំ សន្នេបត្តោ - យាយំ ទសវត្ថុកាយ ចាបទិដ្ឋិយា សមន្នាគតត្តា
ចាចោ, បរេសម្បិ អនត្តំ បស្សតីតិ អនត្តទស្សី, កាយទុច្ឆរិតាទិម្ហិ ច វិសមេ
និវិដ្ឋោ, តំ អត្ថកាមោ កុលបុត្តោ ចាបំ សហាយំ បរិវដ្ឋយេថ, អនត្តទស្សី
វិសមេ និវិដ្ឋំ។ សយំ ន សេវេតិ អត្ថនោ វសេន តំ ន សេវេយ្យ។ យទិ បន បរស្ស
វសោ ហោតិ, កី សក្កា កាតុន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ បសុតន្តិ បសដំ, ទិដ្ឋិវសេន តត្ថ
តត្ថ លក្ខន្តិ អត្តោ។ បមត្តន្តិ កាមគុណេសុ វោស្សជ្ជចិត្តំ, កុសលភាវនាវហិតំ
វា។ តំ វិវរុបំ សហាយំ ន សេវេ ន ភជេ ន បយិរុចាសេ, អញ្ញទត្ថុ ឯកោ ចរេ
ខត្តវិសាណាកប្បាតិ។

ចាបសហាយតាថាវណ្ណានា ទិដ្ឋិតា។

១១២. ពហុស្សុតន្តិ កា ឧប្បត្តិ? បុព្វេ កិរ កស្សបស្ស ភគវតោ សាសនេ
អជ្ជ បច្ចេកពោធិសត្តា បព្ពជិត្វា គតបច្ឆាគតវត្ថំ បូរេត្វា ទេវលោកេ
ឧប្បន្នាតិអាទិ សព្ពំ អនវដ្ឋកោជីតាថាយ វុត្តសទិសមេវ។ អយំ បន វិសេសោ -
បច្ចេកពុទ្ធនិសីទាបេត្វា រាជា អាហា - “កេ តុម្ពេ”តិ? តេ អាហំសុ - “មយំ,
មហារាជ, ពហុស្សុតា ធាមា”តិ។ រាជា “អហំ សុតព្រហ្មទត្តោ ធាម, សុតេន

តិច្ឆី ន គន្ធាមិ, ហន្ត, នេសំ សន្តិកេវិចិត្រនយធម្មទេសនំ សោស្ស្យមី” តិ
អត្ថមនោ ធន្តិណោធនកំ ធន្តា បរិវិសិត្វា ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ សង្ឃត្ថេរស្ស
សន្តិកេ និសីទិត្វា “ធម្មកងំ, ភន្តេ, កថេថា” តិ អាហា។ សោ “សុខិតោ ហោតុ,
មហារាជ, រាគក្ខយោ ហោតុ” តិ វត្វា ឧដ្ឋិតោ។ រាជា “អយំ ន ពហុស្សុតោ,
ធុតិយោ ពហុស្សុតោ ភវិស្សតិ, សេ តស្ស វិចិត្រធម្មទេសនំ សោស្ស្យមី” តិ
ស្វាតនាយ និមន្តេសិ។ ឯវំ យាវ សព្ពេសំ បដិចាជិ គច្ឆតិ, តាវ និមន្តេសិ, តេ
សព្ពេសិ “នោសក្ខយោ ហោតុ, មោហក្ខយោ, គតិក្ខយោ, ភវក្ខយោ, វដ្តក្ខយោ,
ឧបដិក្ខយោ, តណ្ហាក្ខយោ ហោតុ” តិ ឯវំ ឯកេកបទំ វិសេសេត្វា សេសំ
បឋមសទិសមេវ វត្វា ឧដ្ឋហីសុ។

តតោ រាជា - “ឥមេ ‘ពហុស្សុតា មយ’ ត្ថិ ភណ្ឌិត្ថិ, ន ច តេសំ វិចិត្រកថា,
កិមេតេហិ វុត្ត” ត្ថិ តេសំ វចនត្ថំ ឧបបរិក្ខតុមារន្ទោ។ អថ “រាគក្ខយោ
ហោតុ” តិ ឧបបរិក្ខត្តោ “រាគេ ខីណោ នោសោមិ មោហោមិ អញ្ញតរញ្ញតរេម
កិលេសា ខីណោ ហោត្ថិ” តិ ព្រាត្វា អត្ថមនោ អហោសិ “និប្បវិយាយពហុស្សុតា
ឥមេ សមណា។ យថាមិ ហិ បុរិសេន មហាបថវី វា អាភាសំ វា អដ្ឋលីយា
និទ្ទិសន្តេន ន អដ្ឋលីមត្តោវ បទេសោ និទ្ទិដ្ឋោ ហោតិ។ អបិ ច ខោ បន
សកលបថវី អាភាសា ឯវំ និទ្ទិដ្ឋោ ហោត្ថិ។ ឯវំ ឥមេហិ ឯកេកំ អត្ថំ និទ្ទិសន្តេហិ
អបរិមាណា អត្តា និទ្ទិដ្ឋោ ហោត្ថិ” តិ។ តតោ សោ “កុទាស្សុ នាមាហម្មិ ឯវំ
ពហុស្សុតោ ភវិស្សមី” តិ តថាវុបំ ពហុស្សុតភាវំ បត្តេន្តោ រដ្ឋំ បហាយ
បព្ពជិត្វា វិបស្សន្តោ បច្ឆេកពោធិ សច្ចិកត្វា ឥមំ ឧទានគាថមភាសិ។

តត្ថាយំ សង្ខេបត្ថោ - ពហុស្សុតត្ថិ ធុរិយោ ពហុស្សុតោ តីសុ បិដកេសុ
អត្ថតោ និខិលោ បរិយត្តិពហុស្សុតោ ច, មគ្គដលវិជ្ជាភិញ្ញាបដិវេធកោ
បដិវេធពហុស្សុតោ ច។ អាគតាគមោ ធម្មធរោ។ ឧទ្យារេហិ បន

កាយវិចីមនោកម្មេហិ សមន្នាគតោ ឧទ្ធចារោ។ យុត្តបដិកានោ ច
 មុត្តបដិកានោ ច យុត្តមុត្តបដិកានោ ច បដិកានវា។
 បរិយត្តិបរិបុច្ឆាធិកមវសេន វា តិវិជោ បដិកានវា វេទិតញ្ចោ។ យស្ស ហិ
 បរិយត្តិ បដិកាតិ, សោ បរិយត្តិបដិកានវា។ យស្ស អត្តញ្ច ញ្ញាណញ្ច
 លក្ខណញ្ច វាណាជ្ជានញ្ច បរិបុច្ឆន្តស្ស បរិបុច្ឆា បដិកាតិ, សោ
 បរិបុច្ឆាបដិកានវា។ យស្ស មគ្គាធម្មោ បដិវិទ្ធា ហោត្តិ, សោ
 អធិកមបដិកានវា។ តំ វេរុបំ ពហុស្សតំ ធម្មធរំ ភជេជ មិត្តំ ឧទ្ធចារំ
 បដិកានវន្តំ។ តតោ តស្សនុភាវេន អត្តត្ថបរត្តឧភយត្តភេទតោ វា
 ទិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិ កបរមត្តភេទតោ វា អនេកប្បការាទិ អញ្ញាយ អត្តានិ,
 តតោ “អហោសី នុ ខោ អហំ អតីតមន្វាន” ត្ថិអាទីសុ (ម. និ. ១.១៨; សំ. និ. ២.២០)
 កម្ពុជានិយេសុ វិនេយ្យ កម្ពុជំ វិចិត្តំ វិនេត្វា វិនាសេត្វា វេរំ កតសត្តកិច្ចោ
 វេកោ ចរេ ខត្តវិសាលាកប្បាតិ។

ពហុស្សតតាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១៥. ទិទ្ធកំ តិទ្ធិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណាសិយំ កិរ វិភូសកព្រហ្មនត្ថោ នាម
 រាជា ចាតោវ យាគុំ វា ភត្តំ វា ភុញ្ញិត្វា នាធាវិធិវិភូសនេហិ អត្តានំ វិភូសាបេត្វា
 មហាអាទាសេ សកលំ សរីរំ ទិស្វាយំ ន ឥច្ឆតិ, តំ អបនេត្វា អញ្ជេន វិភូសនេន
 វិភូសាបេតិ។ តស្ស ឯកទិវសំ វេរំ ករោន្តស្ស ភត្តវេលា មជ្ឈន្តិកា សម្បត្តា។
 វិប្បកតវិភូសិតោវ ទុស្សបដ្ឋេន សីសំ វេរេត្វា ភុញ្ញិត្វា ទិវាសេយ្យំ ឧបកញ្ជិ។
 បុនបិ ឧដ្ឋហិត្វា តថេវ ករោតោ សូរិយោ ឌីគ្គតោ។ វេរំ ទុតិយទិវសេបិ
 តតិយទិវសេបិ។ អថស្ស វេរំ មណ្ឌានប្បសុតស្ស បិដ្ឋិរោកោ ឧទទាទិ។ តស្ស
 ឯតទហោសិ - “អហោ វេ, អហំ សព្វថាមេន វិភូសន្តោបិ ឥមស្មី កប្បកេ
 វិភូសនេ អសន្តុជ្ជា លោភំ ឧប្បាទេសី, លោកោ ច នាមេស អចាយគមនីយោ

ធម្មា, ហន្តាហំ លោកំ និគ្គណ្ណាមី”តិ រដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិត្វាវិបស្សនោ
បច្ឆេកពោធិ សច្ចិកត្វា ឥមំ ឧទានគាថមភាសិ។

តត្ថ ឱទ្ធា ច រតិ ច បុព្ពេ វុត្តាវ។ កាមសុខន្តិ វត្ថុកាមសុខំ។ វត្ថុកាមាបិ ហិ
សុខស្ស វិសយាធិការេន “សុខ”ន្តិ វុច្ឆន្តិ។ យថាហ - “អត្ថិ រូបំ សុខំ
សុខានុបតិវត្ថ”ន្តិ (សំ. និ. ៣.៦០)។ ឯវមេតំ ឱទ្ធី រតី កាមសុខញ្ច ឥមស្មី
ឱកាសលោកេ អនលដ្ឋវត្វា អលន្តិ អកត្វា, ឯតំ តប្បកន្តិ វា សារភូតន្តិ វា ឯវំ
អគ្គហេត្វា។ អនបេក្ខមាណេតិ តេន អនលដ្ឋរណេន អនបេក្ខណាសីលោ
អបិហាលុកោ និគ្គណ្ណា។ វិភូសដ្ឋានាវិរតោ សច្ចវាធិតិ តត្ថ វិភូតា ធុរិយា -
អភារិកវិភូសា ច អនភារិកវិភូសា ច។ សាជកវេលនមាលាគន្ធាធិវិភូសា
អភារិកវិភូសា នាម។ បត្តមណ្ឌានាធិវិភូសា អនភារិកវិភូសា។ វិភូសា ឯវ
វិភូសដ្ឋានំ, តស្មា វិភូសដ្ឋានា តិវិធាយ វិរតិយាវិរតោ។ អវិតថវេចនតោ
សច្ចវាធិតិ ឯវមត្តោ ធន្នញ្ច។

វិភូសដ្ឋានគាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១៦. បុត្តញ្ច ទារន្តិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណាសិយំ កិវ រញ្ជោ បុត្តោ
ធមារកាលេយេវ អភិសិទ្ធា រដ្ឋំ ការេសិ។ សោ បឋមគាថាយ
វុត្តបច្ឆេកពោធិសត្តោវិយ រដ្ឋសិរី អនុភវន្តោ ឯកធិវសំ ចិន្តេសិ - “អហំ រដ្ឋំ
ការេន្តោ ពហុនំ ធុក្ខំ ករោមិ, កី មេ ឯកភត្តត្ថាយ ឥមិនា ចាបេន, ហន្ត,
សុខមុប្បាទេមី”តិ រដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិត្វាវិបស្សនោ បច្ឆេកពោធិ សច្ចិកត្វា
ឥមំ ឧទានគាថំ អភាសិ។

តត្ថ ធនានីតិ មុត្តាមណីវេទ្យវិយសម្ពុសិលាបវាទ្យរជតជាតរូបាធិនិ
រតនានិ។ ធម្មានីតិ សាលីវិហាយវគោធមុកផ្គុវកកុប្រុសកប្បភេទានិ សត្ត

សេសាបរណ្ណានិ ច។ ពន្ធវាជិតិ ញាតិពន្ធកោត្តពន្ធមិត្តពន្ធសិប្បពន្ធសេន
ចតុត្ថិធពន្ធវេ។ យថោជិកានីតិ សកសកឌីធិវសេន បិតានិយេវ។ សេសំ
វុត្តនយមេវាតិ។

បុត្តទានកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១៧. សង្គ្រា ឯសោតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសិយំ កិរ

ចានលោលព្រហ្មនត្តោ នាម រាជា អហោសិ។ សោ ចាតោវ យាគុំ វា ភត្តំ វា
ភុញ្ញាត្វា តិសុ ចាសាទេសុ តិវិជានិ នាជកានិ បស្សតិ។ តិវិជា នាម នាជកា
បុព្វរាជតោ អាគតំ, អនន្តររាជតោ អាគតំ, អត្តនោ កាលេ ឧដ្ឋិតន្តិ។ សោ
ឯកធិវសំ ចាតោវ ធម្មានាជកចាសាទំ គតោ។ តា នាជកិត្តិយោ “រាជានំ
រមាបេស្សរមា” តិ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស អច្ឆរាយោវិយ អតិមនោហរំ
នច្ចគីតវាទិតំ បយោជេសុំ។ រាជា “អនច្ឆរិយមេតំ ធម្មារាជ” តិ អសន្តុដ្ឋោ ហុត្វា
មជ្ឈិមនាជកចាសាទំ គតោ, តាបិ នាជកិត្តិយោ តថេវ អកំសុ។ សោ តត្ថបិ
តថេវ អសន្តុដ្ឋោ ហុត្វា មហាល្លកនាជកចាសាទំ គតោ, តាបិ តថេវ អកំសុ។
រាជា ទេ តយោ រាជបរិវដ្តេ អតីតានំ តាសំ មហាល្លកកាវេន អដ្ឋិកីឡនសទិសំ
នច្ចំ ទិស្វា គីតញា អមធុរំ សុត្វា បុនទេវ ធម្មានាជកចាសាទំ, បុន
មជ្ឈិមនាជកចាសាទន្តិ ឯវម្បិវិចរិត្វា កត្ថចិ អសន្តុដ្ឋោ ចិន្តេសិ - “ឥមា
នាជកិត្តិយោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ អច្ឆរាយោវិយ មំ រមាបេតុកាមា សព្វថាមេន
នច្ចគីតវាទិតំ បយោជេសុំ។ ស្វាហំ កត្ថចិ អសន្តុដ្ឋោ លោភំ វឡេមិ។ លោភោ ច
នាមេស អចាយគមនីយោ ធម្មោ, ហន្តាហំ លោភំ និគ្គល្លាមី” តិ វន្តំ បហាយ
បព្ពជិត្វាវិបស្សនោ បច្ឆេកពោធិ សច្ចិកត្វា ឥមំ ឧទានកាថំ អភាសិ។

តស្សត្ថោ - សង្គ្រា ឯសោតិ អត្តនោ ឧបកោគំ និទ្ទិសតិ។ សោ ហិ សជ្ជន្តិ
តត្ថ ចាលិនោ កន្ទមេ បរិដ្ឋោ ហត្ថិ វិយាតិ សង្គ្រា។ បរិត្តមេត្ត សោឡន្តិ ឯត្ថ

បញ្ចកាមគុណ្ឌបកោគកាលេវីបរីតសញ្ញាយ ឧប្បនេតព្ភតោ
 កាមាវចរធម្មបរិយាបន្នតោ វាលាមកដ្ឋេន សោឡំ បរិត្តំ, វិជ្ជុប្បកាយ
 ឱកាសិតនច្ចនស្សនសុខំ វេ វេត្តំ, តាវកាលិកន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ អប្បស្សនោ
 ទុក្ខមេវេត្ត ភិយ្យេតិ ឯត្ថ ច យាយំ “យំ ខោ, ភិក្ខុវេ, វេមេ បញ្ច កាមគុណោ
 បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ, អយំ កាមាណំ អស្សនោ”តិ (ម. និ. ១.១៦៦)
 វុត្តោ, សោ យមិទំ “កោ ច, ភិក្ខុវេ, កាមាណំ អាទីនវោ, វេ, វេ, ភិក្ខុវេ, កុលបុត្តោ
 យេន សិប្បជ្ជានេន ជីវិកំ កប្បេតិ, យេនិ មុទ្ធាយ យេនិ គណនាយា”តិ
 វេមាទិនា (ម. និ. ១.១៦៧) នយេនេត្ត ទុក្ខំ វុត្តំ, តំ ឧបនិធាយ អប្បោ
 ឧទកតិទ្កមត្តោ ហោតិ, អថ ខោ ទុក្ខមេវ ភិយ្យេ ពហុ, ចតុសុ សមុទ្កេសុ
 ឧទកសទិសំ ហោតិ។ តេន វុត្តំ “អប្បស្សនោ ទុក្ខមេវេត្ត ភិយ្យេ”តិ។ គឡោ
 ឯសោតិ អស្សនំ ទស្សេត្វា អាកឡនវសេន ពទ្ធិសោវិយ ឯសោ, យេនិទំ
 បញ្ចកាមគុណា។ វេតិ ព្រាត្វា មតិមាតិ វេ ជានិត្វា ពុទ្ធិមា បណ្ឌិតោ បុរិសោ
 សព្វមេតំ បហាយ ឯកោ ចវេ ខត្តវិសាលាកប្បេតិ។

សង្កតាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១៨. សន្ទាលយិត្វានាតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណាសិយំ កិវ

អនិវត្តព្រហ្មនត្តោ នាម រាជា អហោសិ។ សោ សង្កាមំ ឱតិល្លោ អជិនិត្វា អញ្ចំ
 វា កិច្ចំ អារទ្ធា អនិជ្ឈេបត្វា ន និវត្តតិ, តស្មា នំ វេ សញ្ញានីសុ។ សោ ឯកទិវសំ
 ឧយ្យានំ គច្ឆតិ។ តេន ច សមយេន ទវខាហោ ឧជ្ជាសិ។ សោ អគ្គិ សុក្ខានិ ចេវ
 ហរិតានិ ច តិណាទីនិ ទហត្តោ អនិវត្តមាណោ វេ គច្ឆតិ។ រាជា តំ ទិស្វា
 តប្បជិកាគនិមិត្តំ ឧប្បនេសិ។ “យថាយំ ទវខាហោ, វេមេវ ឯកាទសវិដោ អគ្គិ
 សព្វេ សត្តេ ទហត្តោ អនិវត្តមាណោ គច្ឆតិ មហាទុក្ខំ ឧប្បនេត្តោ, កុទាស្ស
 នាមាហម្បិ វេសស្ស ទុក្ខស្ស និវត្តនត្តំ អយំ អគ្គិវិយ អរិយមគ្គញ្ញាណគ្គិនា

កិលេសេ ធម្មាឆ្លោ អនិវត្តមាឆោ គច្ឆេយ្យ”ន្តិ? តតោ មុហុត្ថំ គន្ធា កេវេដ្ឋេ
អនុស នធិយំ មច្ឆេ គណ្ណាន្តេ។ តេសំ ជាលន្តរេ បរិដ្ឋោ ឯកោ មហាមច្ឆោ ជាលំ
កេត្វា បលាយិ។ តេ “មច្ឆោ ជាលំ កេត្វា គតោ”តិ សទ្ទមកំសុ។ រាជា តម្បី វចនំ
សុត្វា តប្បដិភាគនិមិត្តំ ឧប្បាទេសិ - “កុទាស្ស ឆាមាហម្បិ
អរិយមគ្គញ្ញាណោ តណ្ហាទិដ្ឋិជាលំ កេត្វា អសដ្ឋមាឆោ គច្ឆេយ្យ”ន្តិ? សោ រជ្ជំ
បហាយ បព្ពដិក្ខាវិបស្សនំ អារភិត្វា បច្ឆេកពោធិ សច្ឆាកាសិ, ឥមញ្ច
ឧទានកាថមកាសិ។

តស្ស ទុតិយចារទេ ជាលន្តិ សុត្តមយំ វុច្ឆតិ។ អម្ពុតិ ឧទកំ, តត្ថ ចរតីតិ
អម្ពុចារី, មច្ឆស្សេតំ អធិវចនំ។ សលិលេ អម្ពុចារី សលិលម្ពុចារី។ តស្មី
នធិសលិលេ ជាលំ កេត្វា គតអម្ពុចារីវាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ តតិយចារទេ ទឡន្តិ
ទឡជ្ជានំ វុច្ឆតិ។ យថា អគ្គិ ទឡជ្ជានំ បុន ន និវត្តតិ, ន តត្ថ ភិយ្យោ អាគច្ឆតិ,
ឯវំ មគ្គញ្ញាណគ្គិនា ទឡកាមគុណជ្ជានំ អនិវត្តមាឆោ តត្ថ ភិយ្យោ
អនាគច្ឆន្តោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ សេសំ វុត្ថនយមេវាតិ។

សម្គាលកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១៩. ឱក្ខិត្តចក្ខុតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសិយំ កិវ ចក្កុលោលព្រហ្មទត្តោ
នាម រាជា ចាទលោលព្រហ្មទត្តោវិយ នាជកទស្សនំ អនុយុត្តោ ហោតិ។ អយំ
បនវិសេសោ - សោ អសន្តុដ្ឋោ តត្ថ តត្ថ គច្ឆតិ។ អយំ តំ តំ នាជកំ ទិស្វា អតីវ
អភិនន្តិត្វា នាជកទស្សនបរិវត្តនេន តណ្ហំ វឡេន្តោវិចរតិ។ សោ កិវ
នាជកទស្សនត្ថំ អាគតំ អញ្ញាតំ កុដុម្ពិយភិរិយំ ទិស្វា រាគំ ឧប្បាទេសិ។ តតោ
សំវេកំ អាបដ្ឋិត្វា បុន “អវេ, អហំ ឥមំ តណ្ហំ វឡេន្តោ អចាយបរិបូរកោ
ភវិស្សមិ, ហន្ត, នំ និគ្គណ្ហាមី”តិ បព្ពដិក្ខាវិបស្សន្តោ បច្ឆេកពោធិ សច្ឆិកត្វា

អត្ថនោ បុរិមបដិបត្តិ ករហន្តោ តប្បដិបក្ខុណាធិបិកំ ឥមំ ឧទានកាចំ
អភាសិ។

តត្ថ ឡិក្ខិត្តចក្ខុតិ ហេដ្ឋាឡិក្ខិត្តចក្ខុ, សត្តគីវដ្ឋិកានិ បដិចាដិយា វេហេត្វា
បរិវដ្ឋនកហេតត្ថនស្សនត្ថំ យុគមត្ថំ បេក្ខមាណោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ន តុ
ហនុកដ្ឋិនា ហនយដ្ឋិ សដ្ឋ្យដ្ឋេន្តោ។ វេហ្មំ ឡិក្ខិត្តចក្ខុតា ន សមណសារុប្បា
ហោតិ។ ន ច ចានលោលោតិ ឯកស្ស ទុតិយោ, ទិដ្ឋំ តតិយោតិ វេ គណមជ្ឈំ
បរិសិតុកាមតាយ កណ្តាយមានចានោវិយ អភវន្តោ,
ធិយចារិកអនិវត្តចារិកវិរតោ។ តុត្ថិន្ទ្រិយោតិ ធនុ ឥន្ទ្រិយេសុ ឥធន
មនិន្ទ្រិយស្ស វិសុំ វុត្ថត្ថា វុត្ថាវសេសវសេន ច គោបិតិន្ទ្រិយោ។
រក្ខិតមានសាណោតិ មានសំ វេ មានសានំ, តំ រក្ខិតមស្សាតិ រក្ខិតមានសាណោ។
យថា កិលេសេហិ នវិលុប្បតិ, វេ រក្ខិតចិត្តោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អនវស្សតោតិ
ឥមាយ បដិបត្តិយា តេសុ តេសុ អារម្មណេសុ កិលេសអន្ធស្សវិវហិតោ។
អបរិឌ្ឍមាណោតិ កិលេសគីហិ អបរិឌ្ឍមាណោ។ ពហិទ្ធា វា អនវស្សតោ,
អជ្ឈត្ថំ អបរិឌ្ឍមាណោ។ សេសំ វុត្ថនយមេវាតិ។

ឡិក្ខិត្តចក្ខុកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២០. ឡិហារយិត្វាតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណាសិយំ កិរ អញ្ញោបិ
ចាតុមាសិកព្រហ្មនត្តោ នាម រាជា ចតុមាសេ ចតុមាសេ ឧយ្យានកិឡំ គច្ឆតិ។
សោ ឯកទិវសំ គិម្ពានំ មជ្ឈិមមាសេ ឧយ្យានំ បរិសន្តោ ឧយ្យានទ្វារេ បត្តសញ្ញន្នំ
បុច្ឆាលម្ពតសាខាវិដបំ ចារិច្ឆត្តកកោវិឡារំ ទិស្វា ឯកំ បុប្ផំ គហេត្វា ឧយ្យានំ
ចារិសិ។ តតោ “រញ្ញោ អគ្គបុប្ផំ គហិត”ន្តិ អញ្ញាតរោបិ អមន្វោ ហត្ថិត្តន្ធវិតោ
ឯកមេវ បុប្ផំ អគ្គហេសិ។ ឯតេនេវុចាយេន សញ្ញោ ពលកាយោ អគ្គហេសិ។
បុប្ផេហិ អនស្សាទេន្តា បត្តម្បិ គណ្ឌីសុ។ សោ វុត្តោ និប្បត្តបុច្ឆោ ខន្ធមត្តោវ

អហោសិ។ រាជា សាយន្តសមយេ ឧយ្យានា និក្ខមន្តោ តំ ទិស្វា “កី កតោ អយំ
រុក្ខោ, មមាគមនវេលាយ មណីវណ្ណាសាខន្តវេសុ បវាឡ្យសទិសបុច្ឆាលត្ថតោ
អហោសិ, ឥនានិ និប្បត្តបុច្ឆោ ជាតោ” តិ ចិន្តេន្តោ តស្សេវ អវិទូវេ អបុច្ឆិតរុក្ខំ
សញ្ញន្ទបលាសំ អទ្គស។ ទិស្វា ចស្ស ឯតទហោសិ - “អយំ រុក្ខោ
បុប្ផភិវតសាខត្តា ពហុជនស្ស លោភនីយោ អហោសិ, តេន មុហុត្ថនេវ ព្យសនំ
បត្តោ។ អយំ បនញ្ញោ អលោភនីយត្តា តថេវ បិតោ។ ឥនញ្ញាបិ រជ្ជំ បុច្ឆិតរុក្ខោ
វិយ លោភនីយំ, ភិក្ខុកាវោ បន អបុច្ឆិតរុក្ខោ វិយ អលោភនីយោ។ តស្មា យាវ
ឥនម្បី អយំ រុក្ខោ វិយ នវិលុប្បតិ, តាវ អយមញ្ញោ សញ្ញន្ទបត្តោ យថា
ចារិច្ចត្ថកោ, ឯវំ កាសាវេន សញ្ញន្ទោ ហុត្វា បព្ពជេយ្យ” ត្ថិ។ សោ រជ្ជំ បហាយ
បព្ពជិត្វា វិបស្សន្តោ បច្ឆេកពោធិ សច្ចិកត្វា ឥមំ ឧទានគាថំ អភាសិ។

តត្ថ កាសាយវត្តោ អភិទិក្ខមិត្វា ឥមស្ស ចាទស្ស គេហា និក្ខមិត្វា
កាសាយវត្តនិវត្តោ ហុត្វា ឯវមត្តោ វេទិតញ្ញោ។ សេសំ រុត្តនយេនេវ សក្កា
វិញ្ញាតុន្តិ នវិត្តាវតន្តិ។

ចារិច្ចត្ថកកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

តតិយវត្តោ និដ្ឋិតោ។

១២១. រសេស្វតិ កា ឧប្បត្តិ? អញ្ញាតរោ កិវ ពារាណសិរាជា ឧយ្យានេ
អមច្ចបុត្តេហិ បរិវុតោ សិលាបដ្ឋុចាត្វរណីយំ កីឡតិ។ តស្ស សូនោ
សព្ពមំសានំ រសំ គហេត្វា អតីវ សុសដ្ឋុតំ អមតកប្បំ អន្តរភត្តំ បចិត្វា
ឧបនាមេសិ។ សោ តត្ថ គេធមាបន្នោ កស្សចិ កិញ្ចិ អទត្វា អត្តនាវ ភុញ្ញិ។
ឧទកំ កីឡន្តោ អតិវិកាលេ និក្ខន្តោ សីយំ សីយំ ភុញ្ញិ។ យេហិ សទ្ធិ បុព្វេ
ភុញ្ញតិ, ន តេសំ កញ្ចិ សវិ។ អថ បច្ឆា បដិសម្ពាទំ ឧប្បាទេត្វា “អហោ! មយា

ចាប់ កត់, យាយ រសតណ្ហាភិក្ខុតោ សព្វជនំវិស្សរិទ្ធា ឯកកោវ ភុញ្ញី, ហន្ត,
នំ រសតណ្ហំ និគ្គណ្ហាមី” តិ រដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិត្វាវិបស្សនោ បច្ឆេកពោធិ
សន្និកត្វា អត្តនោ បុរិមបដិបត្តី គរហន្តោ តប្បដិបក្ខុណាធិបិកំ ឥមំ
ឧទានកាចំ អភាសិ។

តត្ថ រសេស្វតិ អម្ពិលមជ្ជតិ ត្ថកកដុកលោណាខារិកកសាវាធិភេទេសុ
សាយនីយេសុ។ គេធំ អករន្ត គិទ្ធិ អករោន្តោ, តណ្ហំ អនុប្បាទេន្តោតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ អលោលោតិ “ឥទំ សាយិស្សមិ, ឥទំ សាយិស្សមិ” តិ ឯវំ
រសវិសេសេសុ អនាកុលោ។ អនញ្ញោចាសីតិ
ចោសេតព្ពកសន្ធិវិហារិកាធិវិហិតោ។ កាយសន្ធារណាមត្តេន សន្តជ្ជាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ យថា វា បុព្វេ ឧយ្យានេ រសេសុ គេធំ ករណាសីលោ អញ្ញោចាសី អាសី,
ឯវំ អហុត្វា យាយ តណ្ហាយ លោលោ ហុត្វា រសេសុ គេធំ ករោតិ, តំ តណ្ហំ
ហិត្វា អាយតី តណ្ហាមូលកស្ស អញ្ញស្ស អត្ថការស្សនិព្ពត្តាបនេន
អនញ្ញោចាសីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អថ វា អត្ថភព្វនកដ្ឋេន កិលេសា “អញ្ញោ” តិ
វុច្ឆន្តិ, តេសំ អចោសនេន អនញ្ញោចាសីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ សបទានចារីតិ
អវោក្ខម្មចារី អនុបុព្វចារី, យរបដិចាជី អនឌេត្វា អឡុកុលញ្ច ទលិទ្ធកុលញ្ច
និរន្តរំ បិណ្ឌាយ បរិសមាធាតិ អត្ថោ។ កុលេ កុលេ អប្បដិពាទ្ធិចិត្តោតិ
ខត្តិយកុលាធិសុ យត្ថ កត្ថចិ កិលេសវសេន អលក្ខចិត្តោ, ចន្ទោបមោ
និច្ឆនវកោ ហុត្វាតិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្ថនយមេវាតិ។

រសគេធំកាថាវណ្ណាធា និដ្ឋិតា។

១២២. បហាយ បញ្ចវរណានីតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារណាសិយំ កិរ អញ្ញតរោ
រាជា បឋមជ្ឈានលាភី អហោសិ។ សោ ឈានាធុរក្ខណាត្ថំ រដ្ឋំ បហាយ បព្ពជិត្វា

វិបស្សន្តោ បច្ចេកពោធិ៍ បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិសម្បទំ ធិបេន្តោ ឥមំ ឧទានកាចំ
អភាសិ។

តត្ថ បញ្ចវរណានីតិ បញ្ច នីវរណានិ ឯវ, តានិ ឧរគសុត្ត (សុ. និ. ១
អាទយោ) អត្តតោ វុត្តានិ។ តានិ បន យស្មា អត្តាទយោ វិយ ចន្ទស្វរិយេ ចេតោ
អារវន្តិ, តស្មា “អារវណានិ ចេតសោ” តិ វុត្តានិ។ តានិ ឧបចារេន វា អប្បនាយ
វា បហាយ វិជហិត្វាតិ អត្តោ។ ឧបក្កិលេសេតិ ឧបគម្ម ចិត្តំ វិពាធន្តេ
អកុសលធម្មេ, វុត្តាបមាទីសុ (ម. និ. ១.៧០ អាទយោ) វុត្ត អភិជ្ឈាទយោ វា។
ព្យបនុជ្ជាតិ បនុទិត្វា, វិបស្សនាមគ្គេន បដហិត្វាតិ អត្តោ។ សព្ពេតិ
អនវសេសេ។ ឯវំ សមថវិបស្សនាសម្បន្នោ បឋមមគ្គេន ទិដ្ឋិនិស្សយស្ស
បហ័នត្តា អនិស្សិតោ, សេសមគ្គហិ ធម្មា តេជានុកំ សិនេហានោសំ,
តណ្ហារាគន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ សិនេហោ ឯវំ ហិ គុណបដិបក្ខតោ
សិនេហានោសោតិ វុត្តោ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

អារវណាកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២៣. វិបិដ្ឋិកត្វាណាតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសីយំ កិវ អញ្ញាតរោ រាជា
ចតុត្ថជ្ឈានលាភី អហោសិ។ សោមិ ឈានានុវក្ខណាត្ថំ រជ្ជំ បហាយ បព្ពដិត្វា
វិបស្សន្តោ បច្ចេកពោធិ៍ សង្ខិកត្វា អត្តនោ បដិបត្តិសម្បទំ ធិបេន្តោ ឥមំ
ឧទានកាចំ អភាសិ។

តត្ថ វិបិដ្ឋិកត្វាណាតិ បិដ្ឋិតោ កត្វា, ធម្មត្វា វិជហិត្វាតិ អត្តោ។ សុខញ្ច
ទុក្ខន្តិ កាយិកំ សាតាសាតំ។ សោមនស្សនោមនស្សន្តិ ចេតសិកំ
សាតាសាតំ។ ឧបេក្ខន្តិ ចតុត្ថជ្ឈានុបេក្ខំ។ សមថន្តិ ចតុត្ថជ្ឈានសមាធិ ឯវ។

វិសុទ្ធន្តិ បញ្ចវិន័យវណ្ណវិភក្តិវិចារបីតិសុខសម្ព័ន្ធតេហ៍ ឆរហ៍ បច្ចនីកធម្មហ៍
វិមុត្តត្តា អតិសុទ្ធិ, និទ្ធព្ពសុវណ្ណាមិវ វិគតូបក្កិលេសន្តិ អត្ថោ។

អយំ បន យោជនា - វិបិដ្ឋិកត្វាន សុខញ្ច ទុក្ខញ្ច បុព្ភេវ,
បឋមជ្ឈានុបចារេយេវ ទុក្ខំ តតិយជ្ឈានុបចារេយេវ សុខន្តិ អធិប្បាយោ។ បុន
អាទិតោ វុត្តំ ច-ការំ បរតោ នេត្វា “សោមនស្សំ ទោមនស្សញ្ច វិបិដ្ឋិកត្វាន
បុព្ភេវ” តិ អធិការោ។ តេន សោមនស្សំ ចតុត្ថជ្ឈានុបចារេ, ទោមនស្សញ្ច
ទុតិយជ្ឈានុបចារេយេវាតិ ធិបេតិ។ ឯតានិ ហិ ឯតេសំ បរិយាយតោ
បហានដ្ឋានានិ។ និប្បវិយាយតោ បន ទុក្ខស្ស បឋមជ្ឈានំ, ទោមនស្សស្ស
ទុតិយជ្ឈានំ, សុខស្ស តតិយជ្ឈានំ, សោមនស្សស្ស ចតុត្ថជ្ឈានំ បហានដ្ឋានំ។
យថាហា - “បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជំ វិហារតិ ឯតុប្បន្នំ ទុក្ខិទ្ធិយំ អបរិសេសំ
និរុជ្ឈតិ” តិ អាទិកំ (សំ. និ. ៥.៥១០) សព្វំ អដ្ឋសាលីនិយា ធម្មសង្គហដ្ឋកថាយំ (ធន.
ស. អដ្ឋ. ១៦៥) វុត្តំ។ យថា បុព្ភេវាតិ តិសុ បឋមជ្ឈានានីសុ
ទុក្ខទោមនស្សសុខានិ វិបិដ្ឋិកត្វា ឯវមេត្ត ចតុត្ថជ្ឈានេ សោមនស្សំ វិបិដ្ឋិកត្វា
តមាយ បដិបទាយ លទ្ធានុបេក្ខំ សមថំ វិសុទ្ធិ ឯកោ ចរេតិ។ សេសំ
វុត្តនយមេវាតិ។

វិបិដ្ឋិកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២៤. អារទ្ធវិវិយោតិ កា ឧប្បត្តិ? អញ្ញាតរោ កិរ បច្ចន្តរាជា
សហស្សយោធាលកាយោ រដ្ឋេន ខុទ្ទកោ, បញ្ញាយ មហាន្តោ អហោសិ។ សោ
ឯកទិវសំ “កិញ្ញាបិ អហំ ខុទ្ទកោ រដ្ឋេន, បញ្ញាវតា បន សក្កា សកលជម្ពុទីបំ
គហេតុ” តិ ចិន្តេត្វា សាមន្តរញ្ញោ ទូតំ ចាហោសិ - “សត្តាហព្ពន្ធរេ មេ រជ្ជំ វា ទេតុ
យុទ្ធិ វា” តិ។ តតោ សោ អត្ថនោ អមច្ចេ សន្និទាតាបេត្វា អាហា - “មយា តុម្ហេ
អនាបុច្ឆាយេវ សាហាសំ កម្មំ កតំ, អមុកស្ស រញ្ញោ ឯវំ បេសិតំ, កី

កាតព្វ"ន្តិ? តេ អាហំសុ - "សក្កា, មហារាជ, សោ ទូតោ និវត្តេតុ"ន្តិ។ "ន សក្កា, គតោ ភវិស្សតី"តិ។ "យទិ ឯវំ វិនាសិតម្ហា តយា, តេន ហិ ទុក្ខំ អញ្ញាស្ស សត្តេន មរិតុំ, ហន្ត, មយំ អញ្ញមញ្ញំ បហវិត្វា មរាម, អត្តានំ បហវិត្វា មរាម, ឧត្តន្ទាម, វិសំ ខាធាមា"តិ។ ឯវំ ឯតេសុ ឯកមេកោ មរណមេវ សំវណ្ណេតិ។ តតោ រាជា "កី មេ ឥមេហិ, អត្ថិ, ភណេ, មយ្ហំ យោធា"តិ អាហា។ អថ "អហំ មហារាជ យោធា, អហំ មហារាជ យោធា"តិ យោធសហស្សំ ឧដ្ឋហិ។

រាជា "ឯតេ ឧបបរិក្ខិស្សមី"តិ មហន្តំ ចិតកំ សង្ខាបេត្វា អាហា - "មយា, ភណេ, ឥទំ សាហសំ កតំ, តំ មេ អមច្ឆា បដិក្កោសន្តិ, ស្វាហំ ចិតកំ បរិសិស្សមិ។ កោ មយា សទ្ធិ បរិសិស្សតិ, កេន មយ្ហំ ជីវិតំ បរិច្ចត្ត"ន្តិ? ឯវំ វុត្តេ បញ្ចសតា យោធា ឧដ្ឋហីសុ "មយំ, មហារាជ, បរិសិស្សមា"តិ។ តតោ រាជា ឥតវេ បញ្ចសតេ អាហា - "តុម្ពេ ទានិ, តាតា, កី ករិស្សថា"តិ? តេ អាហំសុ - "នាយំ, មហារាជ, បុរិសកាពេ, ឥត្ថិចរិយា ឯសា, អបិច មហារាជេន បដិវញ្ញោ ទូតោ បេសិតោ, តេ មយំ តេន វញ្ញា សទ្ធិ យុដ្ឋិត្វា មរិស្សមា"តិ។ តតោ រាជា "បរិច្ចត្តំ តុម្ពេហិ មម ជីវិត"ន្តិ ចតុរង្គិនី សេនំ សន្នយិត្វា តេន យោធសហស្សេន បរិវុតោ គន្ធា វជ្ជសីមាយ និសីទិ។

សោមិ បដិរាជា តំ បវត្ថី សុត្វា "អវេ, សោ ខុទ្ទករាជា មម ទាសស្សបិ នប្បហោតី"តិ ទុស្សិត្វា សព្វំ ពលកាយំ អាទាយ យុដ្ឋិតុំ និក្ខមិ។ ខុទ្ទករាជា តំ អព្ពយ្យាតំ ទិស្វា ពលកាយំ អាហា - "តាតា, តុម្ពេ ន ពហុកា, សព្ពេ សម្បិណ្ឌិត្វា អសិចម្ពំ គហេត្វា សីយំ ឥមស្ស វញ្ញោ បុរតោ ឧដុកំ ឯវ គច្ឆថា"តិ។ តេ តថា អកំសុ។ អថស្ស សា សេនា ទិដ្ឋា ភិទ្ធិត្វា អន្តរមទាសិ។ តេ តំ រាជានំ ជីវិត្តាហំ គហេត្វា អត្ថនោ វញ្ញោ "តំ មារេស្សមី"តិ អាគច្ឆន្តស្ស អទំសុ។ បដិរាជា តំ អភយំ យាចិ។ រាជា តស្ស អភយំ ទត្វា សបថំ កាវាបេត្វា

អត្ថនោវសេ កត្វា តេន សហ អញ្ញំ រាជានំ អពុគ្គន្ធា តស្ស វជ្ជសីមាយ វេត្វា
បេសេសី - “វជ្ជំ វា មេ ទេតុ យុទ្ធី វា” តិ។ សោ “អហំ ឯកយុទ្ធម្មិ ន សហាមី” តិ
វជ្ជំ និយ្យាទេសី។ ឯតេនុចាយេន សព្វេ រាជានោ គហេត្វា អន្តេ
ពារាណសិរាជានម្បិ អគ្គហេសី។

សោ ឯកសតរាជបរិវុតោ សកលជម្ពុទីបវជ្ជំ អនុសាសន្តោ ចិន្តេសី -
“អហំ បុព្វេ ខុទ្ទកោ អហោសី, សោម្ហំ ឥនានិ អត្ថនោ ព្យាណាសម្បត្តិយា
សកលជម្ពុទីបមណ្ឌលស្ស ឥស្សរោ រាជា ជាតោ។ តំ ខោ បន មេ ព្យាណំ
លោកិយវីរីយសម្បយុត្តំ, នេវ និព្វិនាយ នវិរាគាយ សំវត្ថុតិ, យំនូនាហំ ឥមិនា
ព្យាណេន លោកុត្តរធម្មំ គវេសេយ្យ” តិ។ តតោ ពារាណសិរញ្ញោ វជ្ជំ ទត្វា
បុត្តទារព្វា សកជនបទេយេវ វេបេត្វា សព្វំ បហាយ បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ
អារភិត្វា បច្ឆេកពោធិ សច្ចិកត្វា អត្ថនោ វីរីយសម្បត្តិ ទីបេន្តោ ឥមំ
ឧទានកាចំ អភាសី។

តត្ថ អារទ្ធី វីរីយំ អស្សាតិ អារទ្ធីវិរយោ។ ឯតេន អត្ថនោ មហាវីរីយតំ
ទស្សេតិ។ បរមត្ថោ វុច្ឆតិ និព្វានំ, បរមត្ថស្ស បត្តិ បរមត្ថបត្តិ, តស្ស
បរមត្ថបត្តិយា។ ឯតេន វីរីយារម្កេន បត្តព្វំ ជលំ ទស្សេតិ។ អលីនចិត្តោតិ
ឯតេន វីរីយូបត្ថម្ភានំ ចិត្តចេតសិកានំ អលីនតំ ទស្សេតិ។ អកុសីតវុត្តិ
ឯតេន ហ៊ានចង្គមាធិសុ កាយស្ស អនវសីទនំ ទស្សេតិ។ ទឡ្ហនិក្ខមោតិ ឯតេន
“កាមំ តចោ ច ម្ពាវុ ចា” តិ (ម. និ. ២.១៨៤; អ. និ. ២.៥; មហានិ. ១៩៦) ឯវំ បវត្ថុ
បទហានវីរីយំ ទស្សេតិ, យំ តំ អនុបុព្វសិក្ខាធិសុ បទហាន្តោ “កាយេន ចេវ
បរមត្ថសច្ចំ សច្ចិករោតិ” តិ វុច្ឆតិ។ អថ វា ឯតេន មគ្គសម្បយុត្តំ វីរីយំ
ទស្សេតិ។ តម្បិ ទឡ្ហព្វា ការាណាវិប្បិកតត្តា, និក្ខមោ ច សព្វសោ បដិបក្ខា
និក្ខន្តត្តា, តស្មា តំសមដ្ឋីបុគ្គលោបិ ទឡ្ហ និក្ខមោ អស្សាតិ “ទឡ្ហនិក្ខមោ” តិ

វុច្ចតិ។ ថាមពលូបបន្លោតិ មគ្គកូលោ កាយថាមេន ច ញាណាពលេន ច
ឧបបន្លោ។ អថ វា ថាមត្វតេន ពលេន ឧបបន្លោ, ជីវញាណាពលូបបន្លោតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ ឯតេន តស្ស វីរិយស្ស វិបស្សនាញាណាសម្មយោគំ ធិបេន្តោ
យោគបដានការំ សាធនិ។ បុព្ពភាគមជ្ឈិមឧក្កដ្ឋវីរិយវសេន វា តយោបិ ចាធា
យោជេតញ្ចា។ សេសំ វុត្ថនយមេវាតិ។

អារទ្ធវីរិយកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២៥. បដិសល្លានន្តិ កា ឧប្បត្តិ? ឥមិស្សា កាថាយ អារវណកាថាយ វិយ
ឧប្បត្តិ, នត្តិ កោចិ វិសេសោ។ អត្តវណ្ណោនាយ បនស្សា បដិសល្លានន្តិ តេហិ
តេហិ សត្តសម្ពាវេហិ បដិវត្តិត្វា សល្លានំ, ឯកមន្តសេវិតា ឯកីកាវោ
កាយវិវេកោតិ អត្តោ។ ឈានន្តិ បច្ចនីកឈាបនតោ
អារម្មណលក្ខណូបនិជ្ឈានតោ ច ចិត្តវិវេកោ វុច្ចតិ។ តត្ថ អដ្ឋសមាបត្តិយោ
នីវរណាធិបច្ចនីកឈាបនតោ កសិណាធិអារម្មណូបនិជ្ឈានតោ ច “ឈាន”ន្តិ
វុច្ចតិ។ វិបស្សនាមគ្គដលានិ សត្តសញ្ញាធិបច្ចនីកឈាបនតោ
លក្ខណូបនិជ្ឈានតោ ច “ឈាន”និ វុច្ចតិ។ ឥធម បន អារម្មណូបនិជ្ឈានមេវ
អធិប្បតំ។ ឯវមេតំ បដិសល្លានញ្ច ឈានញ្ច អវិញ្ញាមាណោ អដហមាណោ
អនិស្សជ្ជមាណោ។ ធម្មេស្វតិ វិបស្សនូបកេសុ បញ្ចក្ខន្ធាធិធម្មេសុ។ និច្ចន្តិ សតតំ
សមិតំ អញ្ញោកិណ្ណំ។ អនុធម្មចារីតិ តេ ធម្មេ អារត្ត បវត្តនេន អនុគតំ
វិបស្សនាធម្មំ ចរមាណោ។ អថ វា ធម្មេស្វតិ ឯត្ថ ធម្មាតិ នវលោកុត្តរធម្មា, តេសំ
ធម្មានំ អនុលោមោ ធម្មាតិ អនុធម្មា, វិបស្សនាយេតំ អធិវចនំ។ តត្ថ “ធម្មានំ
និច្ចំ អនុធម្មចារី”តិ វត្ថុព្រុ កាថាពន្ធសុខត្ថំ វិភត្តិព្យត្តយេន “ធម្មេស្វ”តិ វុត្ថំ
សិយា។ អាទិនំ សម្មសិតា ភវេស្វតិ តាយ អនុធម្មចារីតាសម្ពាតាយ
វិបស្សនាយ អនិច្ចាការាធិនោសំ តីសុ ភវេសុ សមនុបស្សន្តោ ឯវំ ឥមាយ

កាយចិត្តវិវេកសិទ្ធិបត្តិវិបស្សនាសម្ពាសនា បដិបទាយ អធិគតោតិ វុត្តញ្ញោ
ឯកោ ចរេតិ ឯវំ យោជនា វេទិតញ្ញា។

បដិសន្ធិនកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២៦. តណ្ហាក្ខយន្តិ កា ឧប្បត្តិ? អញ្ញតរោ កិរ ពារាណសិរាជា
មហាជនាណុភារេន នគរំ បទភិណ្ឌំ ករោតិ។ តស្ស សរីរសោកាយ
អាវុទ្ធិតហនយា សត្តា បុរេតោ គច្ឆន្តាបិ និវត្តិត្វា តមេវ ឧល្លោកេន្តិ, បច្ឆតោ
គច្ឆន្តាបិ, ឧភោហិ បស្សេហិ គច្ឆន្តាបិ។ បកតិយា ឯវំ ហិ ពុទ្ធនស្សនេ
បុណ្ណាចន្ទសមុទ្ពរាជនស្សនេ ច អតិត្តោ លោកោ។ អថ អញ្ញតរា
កុដុម្ពិយភិយាបិ ឧបរិចាសានគតា សីហបញ្ញវំ វិវិត្វា ឱលោកយមាណា
អជ្ជាសិ។ រាជា តំ ទិស្វា បដិពទ្ធិត្តោ ហុត្វា អមច្ចំ អាណាបេសិ - “ជាតាហិ
តាវ, ភណោ, ‘អយំ ឥត្ថី សសាមិកា វា អសាមិកា វា’” តិ? សោ ញត្វា
“សសាមិកា, ទេវា” តិ អាហោចេសិ។ អថ រាជា ចិន្តេសិ - “ឥមា
វីសតិសហស្សនាជកិត្តិយោ ទេវច្ឆរាយោ វិយ មំ ឯវំ ឯកំ អភិរមាបេន្តិ, សោ
ធានាហំ ឯតាបិ អតុស្សិត្វា បរស្ស ឥត្ថិយា តណ្ហំ ឧប្បាទេសី។ សា ឧប្បន្នា
អចាយមេវ អាកឡតី” តិ តណ្ហាយ អាទីនំ ទិស្វា “ហន្ត, នំ ទិគ្គណ្ហាមី” តិ រជ្ជំ
បហាយ បព្ពដិត្វា វិបស្សន្តោ បច្ឆេកពោធិំ សច្ចិកត្វា ឥមំ ឧទានគាថំ អភាសិ។

តត្ថ តណ្ហាក្ខយន្តិ និព្វានំ, ឯវំ ទិដ្ឋាទីនវាយ វា តណ្ហាយ អប្បវត្តិ។
អប្បមត្តោតិ សាតច្ចការី, សក្កច្ចការី។ អនេឡម្ពតោតិ អលាលាមុខោ។ អថ
វា អនេឡោ ច អម្ពតោ ច, បណ្ឌិតោ ព្យត្តោតិ វុត្តំ ហោតិ។ ហិតសុខសម្មាបកំ
សុតមស្ស អត្ថិតិ សុតវា, អាកមសម្មន្នោតិ វុត្តំ ហោតិ។ សតីមាតិ
ចិរកតាទីនំ អនុស្សរិតា។ សម្ពាតធម្មោតិ ធម្មបបរិក្ខាយ បរិញ្ញាតធម្មោ។
និយតោតិ អរិយមគ្គេន និយតការីប្បត្តោ។ បធានវាតិ

សម្បជ្ឈនាវិរិយសម្បន្នោ។ ឧប្បជិចាជិយា ឯស ចាថោ យោជេតញ្ចោ។ ឯវមេវ
តេហិ អប្បមាទាទិហិ សមន្នាគតោ និយាមសម្បបកេន បធានេន បធានវា,
តេន បធានេន សម្បត្តនិយាមតោ និយតោ, តតោ អវហត្ថប្បត្តិយា
សម្ពាតធម្មា។ អវហា ហិ បុន សម្ពាតញ្ចកាវតោ “សម្ពាតធម្មា”តិ វុច្ចតិ។
យថាហ - “យេ ច សម្ពាតធម្មាសេ, យេ ច សេខា បុច្ឆ ឥធា”តិ (សុ. និ. ១០៤៤;
ចូឡិនិ. អធិតមាលាវបុច្ឆានិទ្ទេស ៧)។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

តណ្ហាក្ខយកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២៧. សីហោវាតិ កា ឧប្បត្តិ? អញ្ញាតវស្ស កិវ ពារាណសិវញ្ញោ ទូរេ
ឧយ្យានំ ហោតិ, សោ បកេវ ឧដ្ឋាយ ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ យាធា ឡិវុយ្ហ
ឧទកដ្ឋានំ ឧបគតោ “មុខំ ឆោវិស្សមី”តិ។ តស្មីញ្ច បទេសេ សីហិ
សីហាចោតកំ ជនេត្វា កោចរាយ គតា។ រាជបុរិសោ តំ ទិស្វា “សីហាចោតកោ,
ទេវា”តិ អាហោចេសិ។ រាជា “សីហោ កិវ កស្សចិ ន កាយតិ”តិ តំ ឧបបរិក្ខតុំ
ភេរិអាទិនិ អាគោជាបេសិ, សីហាចោតកោ តំ សទ្ធិសុត្វាបិ តថេវ សយិ។ អថ
យាវតតិយំ អាគោជាបេសិ។ សោ តតិយវារេ សីសំ ឧក្ខិបិត្វា សព្វំ បរិសំ
ឡិលោកេត្វា តថេវ សយិ។ អថ រាជា “យាវស្ស មាតា នាគច្ឆតិ, តាវ គច្ឆាមា”តិ
វត្វា គច្ឆន្តោ ចិន្តេសិ - “តទហុជាតោបិ សីហាចោតកោ ន សន្តសតិ ន កាយតិ,
កុទាស្ស នាមាហម្បិ តណ្ហាទិដ្ឋិបរិភាសំ ធម្មេត្វា ន សន្តសេយ្យំ ន
ភាយេយ្យ”តិ? សោ តំ អាវម្ពណំ គហេត្វា គច្ឆន្តោ បុន កេវដ្តេហិ មច្ឆេ គហេត្វា
សាខាសុ ពន្ធិត្វា បសារិតេ ជាលេ វាតំ អសម្ពុយេវ គច្ឆមាទំ ទិស្វា តស្មី និមិត្តំ
អគ្គហេសិ - “កុទាស្ស នាមាហម្បិ តណ្ហាទិដ្ឋិមោហាលំ ជាលេត្វា ឯវ
អសម្ពុមាទោ គច្ឆេយ្យ”តិ?

អថ ឧប្បាសំ គន្ធា សិលាបដ្ឋោត្តរណិយា តីរេ និសិដ្ឋោ វាតញ្ចាហតានិ
បទុមានិ ឌីនមិត្វា ឧទកំ ដុសិត្វា វាតវិគមេ បុន យថាហានេ បិតានិ ឧទកេន
អនុបលិត្តានិ ទិស្វា តស្មី និមិត្តំ អគ្គហេសិ - “កុទាស្ស នាមាហម្បិ យថា
ឯតានិ ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេន អនុបលិត្តានិ តិដ្ឋន្តិ វរំ លោកេ ជាតោ
លោកេន អនុបលិត្តោ តិដ្ឋយ្យ”ន្តិ។ សោ បុនប្បុនំ “យថា សីហោ វាតោ
បទុមានិ, វរំ អសន្តសន្តេន អសន្តមាណេន អនុបលិត្តេន ភវិតព្ព”ន្តិ ចិន្តេត្វា រជ្ជំ
បហាយ បព្ពជិត្វា វិបស្សន្តោ បច្ឆេកពោជី សច្ចិកត្វា ឥមំ ឧទានតាចំ អភាសិ។

តត្ថ សីហោតិ ចត្តារោ សីហា - តិណសីហោ, បណ្ឌុសីហោ, កាឡសីហោ,
កេសរសីហោតិ។ តេសំ កេសរសីហោ អគ្គមក្ខាយតិ។ សោ ឥធ អធិប្បតោ។
វាតោ បុរត្តិមាទិវសេន អនេកវិដោ។ បទុមំ រត្តសេតាទិវសេន។ តេសុ យោ
កោចិ វាតោ យំ កិញ្ចិ បទុមញ្ច វដ្ឋតិយេវ។ តត្ថ យស្មា សន្តាសោ នាម
អត្តសីនេហោន ហោតិ, អត្តសីនេហោ ច នាម តណ្ហាលេចោ, សោបិ
ទិដ្ឋិសម្បយុត្តេន វា ទិដ្ឋិវិប្បយុត្តេន វា លោកេន ហោតិ, សោបិ ច តណ្ហាយេវ។
សន្នំ បន តត្ថ ឧបបរិក្ខាទិវវិហិតស្ស មោហោន ហោតិ, មោហោ ច អវិជ្ជា។
តត្ថ សមថេន តណ្ហាយ បហានំ, វិបស្សនាយ អវិជ្ជាយ។ តស្មា សមថេន
អត្តសីនេហំ បហាយ សីហោវ សន្តេសុ អនិច្ចទុក្ខាទីសុ អសន្តសន្តោ,
វិបស្សនាយ មោហំ បហាយ វាតោវ ជាលម្ពំ ខន្ធយតនាទីសុ អសន្តមាណោ,
សមថេនេវ លោភំ លោកសម្បយុត្តទិដ្ឋិញ្ច បហាយ, បទុមំ តោយេន
សត្តភវកោគលោកេន អលិប្បមាណោ។ ឯត្ថ ច សមថស្ស សីលំ បទដ្ឋានំ,
សមថោ សមាធិស្ស, សមាធិវិបស្សនាយាតិ វរំ ទ្វីសុ ធម្មេសុ សិទ្ធមេសុ តយោ
ខន្ធា សិទ្ធាវ ហោន្តិ។ តត្ថ សីលក្ខន្ធនេន សូរោ ហោតិ។ សោ សីហោវ សន្តេសុ
អាហាតវត្ថុសុ កុដ្ឋិវត្ថុកាមតាយ ន សន្តសតិ, បញ្ញាក្ខន្ធនេន បដិវិទូសភារោ
វាតោវ ជាលម្ពំ ខន្ធាទិធម្មភេទេន ន សន្តតិ, សមាធិក្ខន្ធនេន វិភវកោ បទុមំ

តោយេន រាគេន ន លិប្បតិ។ ឯវំ សមថវិបស្សនាហិ សីលសមាធិបញ្ញាក្ខន្ធមិ
ច យថាសម្ពុរំ តណ្ហារិដ្ឋានំ តិណ្ហាញា អកុសលមូលានំ បហានវសេន
អសន្តសន្តោ អសន្តមាណោ អលិប្បមាណោ ច វេទិតញោ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

សីហាទិកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២៨. សីហោ យថាតិ កា ឧប្បត្តិ? អញ្ញាតរោ កិរ ពារាណសិរាជា បច្ឆន្តំ
កុបិតំ វុបសមេតុំ កាមាណុកាមិមគ្គំ ធម្មត្វា ឧជុំ អជិមគ្គំ គហេត្វា មហាតិយា
សេនាយ គច្ឆតិ។ តេន ច សមយេន អញ្ញាតរស្មី បព្ពតទាទេ សីហោ
ពាលស្វរិយាតបំ តប្បមាណោ និបន្នោ ហោតិ។ តំ ទិស្វា រាជបុរិសា រញ្ជោ
អាហោចសុំ។ រាជា “សីហោ កិរ ន សន្តសតី” តិ ភេរិបណាវាទិសទ្ធិំ កាហាបេសិ,
សីហោ តថេវ និបន្និ។ ឧតិយម្បិ កាហាបេសិ, សីហោ តថេវ និបន្និ។ តតិយម្បិ
កាហាបេសិ, តទា “សីហោ មម បដិសត្តុ អតី” តិ ចត្វហិ ចាទេហិ សុប្បតិដ្ឋិតំ
បតិដ្ឋហិត្វា សីហនាទំ នទិ។ តំ សុត្វា ហត្ថារោហាធយោ ហត្ថិអាធិហិ
ឱរេហិត្វា តិណាគហនានិ បរិដ្ឋា, ហត្ថិអស្សគណា ទិសាវិទិសា បលាតា។
រញ្ជោ ហត្ថិបិ រាជានំ គហេត្វា វនគហនានិ ចោថយមាណោ បលាយិ។ រាជា តំ
សន្ធាវេតុំ អសក្កោន្តោ វុត្តសាខាយ ឱលម្ហិត្វា បថវី បតិត្វា ឯកបទិកមគ្គេន
គច្ឆន្តោ បច្ឆេកតុទ្ធានំ វសនដ្ឋានំ ចាបុណិ។ តត្ថ បច្ឆេកតុទ្ធវេ បុច្ឆិ - “អបិ, ភន្តេ,
សទ្ធិមស្សត្ថា” តិ? “អាម, មហារាជា” តិ។ “កស្ស រសទ្ធិ, ភន្តេ” តិ? “បឋមំ
ភេរិសម្ពាធិនំ, បច្ឆា សីហស្សា” តិ។ “ន ភាយិត្ថ, ភន្តេ” តិ។ “ន មយំ, មហារាជ,
កស្សចិ សទ្ធិស្ស ភាយាមា” តិ។ “សក្កា បន, ភន្តេ, មយ្ហម្បិ ឯទិសំ កាតុ” តិ?
“សក្កា, មហារាជ, សចេ បព្ពតិស្សសី” តិ។ “បព្ពជាមិ, ភន្តេ” តិ។ តតោ នំ
បញ្ញាជេត្វា បុព្ពេ វុត្តនយេនេវ អាភិសមាចារិកំ សិក្ខាបេសុំ។ សោបិ បុព្ពេ
វុត្តនយេនេវ វិបស្សន្តោ បច្ឆេកពោធិ សច្ចិកត្វា ឥមំ ឧទានកាថំ អភាសិ។

តត្ថ សហនា ច ហននា ច សីយជវត្តា ច សីហោ។ កេសរសីហោវ ៩៨
អធិប្បតោ។ ឆាថា ពលមស្ស អត្ថិតិ ឆាថពលី។ បសយ្ហ អភិកុយ្យាតិ ឧភយំ
ចារី-សន្តេន សហ យោជេតព្ពំ បសយ្ហចារី អភិកុយ្យចារីតិ។ តត្ថ បសយ្ហ
និគ្គហេត្វា ចរណេន បសយ្ហចារី, អភិកវិត្វា សន្តាសេត្វា វសីកត្វា ចរណេន
អភិកុយ្យចារី។ ស្វាយំ កាយពលេន បសយ្ហចារី, តេជសា អភិកុយ្យចារី, តត្ថ
សចេ កោចិ វទេយ្យ - “កី បសយ្ហ អភិកុយ្យ ចារី”តិ, តតោ មិគានន្តិ
សាមីវចនំ ឧបយោគត្ថេ កត្វា “មិគេ បសយ្ហ អភិកុយ្យ ចារី”តិ បដិវត្តព្ពំ។
បន្តានីតិ ទ្វរានិ។ សេនាសនានីតិ វសនជ្ជានានិ។ សេសំ វុត្តនយេនេវ សក្កា
ជានិតុន្តិ នវិត្តារិតុន្តិ។

ឆាថពលីកាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២៩. មេត្តំ ឧបេក្ខន្តិ កា ឧប្បត្តិ? អញ្ញតរោ កិរ រាជា មេត្តាធិលាណលាភី
អហោសិ។ សោ “ឈានសុខន្តរាយោ វជ្ជ”ន្តិ ឈានានុវក្ខណាត្ថំ វជ្ជំ បហាយ
បព្ពជិត្វាវិបស្សន្តោ បច្ចេកពោធិំ សច្ចិកត្វា ៩មំ ឧទានកាចំ អភាសិ។

តត្ថ “សព្ពេ សត្តា សុខិតា ភវន្ត”តិអាទិនា នយេន
ហិតសុខុបនយនកាមតា មេត្តា។ “អហោ វត ៩មម្ហា ទុក្ខា មុច្ចយ្យ”ន្តិអាទិនា
នយេន អហិតទុក្ខាបនយនកាមតា ករុណា។ “មោទន្តិ វត ភោន្តោ សត្តា,
មោទន្តិ សាធុ សុដ្ឋ”តិអាទិនា នយេន ហិតសុខាវិប្បយោគកាមតា មុទិតា។
“បញ្ញាយិស្សន្តិ សកេន កម្មេនា”តិ សុខទុក្ខអដ្ឋបេក្ខនតា ឧបេក្ខា។
កាថាពន្ធសុខត្ថំ បន ឧប្បជិចាជិយា មេត្តំ វត្វា ឧបេក្ខា វុត្តា, មុទិតា ច បច្ឆា។
វិមុត្តិន្តិ ចតស្សោបិ ឯតា អត្ថនោ បច្ចជិកធម្មហិ វិមុត្តត្តាវិមុត្តិយោ។ តេន
វុត្តំ - “មេត្តំ ឧបេក្ខំ ករុណំ វិមុត្តិ, អាសេវមាណោ មុទិតញ្ច កាលេ”តិ។

តត្ថ អាសេវមាណោតិ តិស្សោ តិកចតុក្កដ្ឋានវសេន, ឧបេក្ខំ
 ចតុត្ថដ្ឋានវសេន ការយមាណោ។ កាលេតិ មេត្តំ អាសេវិត្វា តតោ វុដ្ឋាយ
 ករុណំ, តតោ វុដ្ឋាយ មុទិតំ, តតោ ឥតរតោ វា និប្បីតិកដ្ឋានតោ វុដ្ឋាយ
 ឧបេក្ខំ អាសេវមាណោ វេ “កាលេ អាសេវមាណោ” តិ វុច្ឆតិ, អាសេវិតុំ វា
 ជាសុកកាលេ។ សព្ពេន លោកេន អវិរុដ្ឋមាណោតិ ទសសុ ទិសាសុ សព្ពេន
 សត្តលោកេន អវិរុដ្ឋមាណោ។ មេត្តាទិនញ្ញំ ភាវិតត្តា សត្តា អប្បជិតុលា
 ហោន្តិ, សត្តេសុ ច វិរោធិភូតោ បដិយោ វូបសម្មតិ។ តេន វុត្ថំ - “សព្ពេន
 លោកេន អវិរុដ្ឋមាណោ” តិ។ អយមេត្ត សង្ខេបោ, វិត្តារោ បន មេត្តាទិកថា
 អដ្ឋសាលិនិយា ធម្មសង្កហដ្ឋកថាយំ (ធរ. ស. អដ្ឋ. ២៥១) វុត្តា។ សេសំ
 វុត្តសទិសមេវាតិ។

អប្បមញ្ញកាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣០. រាគញា នោសញ្ញាតិ កា ឧប្បត្តិ? រាជគហំ កិរ និស្សាយ មាតង្គោ
 នាម បច្ចេកពុទ្ធាវិហរតិ សព្វបដិមោ បច្ចេកពុទ្ធានំ។ អថ អម្ពាភំ ពោធិសត្តេ
 ឧប្បន្នេ ទេវតាយោ ពោធិសត្តស្ស បូជនត្ថាយ អាគច្ឆន្តិយោ តំ ទិស្វា “មារិសា,
 មារិសា, ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បន្នោ” តិ ភណ្ឌីសុ។ សោ និរោធា វុដ្ឋហន្តោ តំ សុត្វា
 អត្តនោ ជីវិតក្ខយំ ទិស្វា ហិមវន្តេ មហាបថាតោ នាម បព្ពតោ បច្ចេកពុទ្ធានំ
 បរិនិព្វានដ្ឋានំ។ តត្ថ អាគាសេន គន្ធា បុព្វេ បរិនិព្វតបច្ចេកពុទ្ធស្ស
 អដ្ឋិសង្ឃាតំ បថាតេ បក្ខិបិត្វា សិលាតលេ និសីទិត្វា ឥមំ ឧទានកាថំ អភាសិ។

តត្ថ រាគនោសមោហា ឧរគសុត្តេ វុត្តាវ។ សំយោជនានិទិតិ ទស
 សំយោជនានិ, តានិ ច តេន តេន មគ្គេន សន្ទាលយិត្វា។ អសន្តសំ
 ជីវិតសង្ខយម្ហិតិ ជីវិតសង្ខយោ វុច្ឆតិ ចុតិចិត្តស្ស បរិភេនោ។ តស្មិញ្ច
 ជីវិតសង្ខយេ ជីវិតនិកក្ខិយា បហ័នត្តា អសន្តសង្ខិ។ ឯត្តាវតា សោចាទិសេសំ

និព្វានជាតុំ អត្តនោ ទស្សេត្វា គាថាបរិយោសានេ អនុចាធិសេសាយ
និព្វានជាតុយា បរិនិព្វាយីតិ។

ជីវិតសង្ខយ គាថាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣១. ភជន្តិតិ កា ឧប្បត្តិ? ពារាណសិយំ កិរ អញ្ញតរោ រាជា អាធិគាថាយ
វុត្តប្បការមេវ ជីតំ រជ្ជំ សមនុសាសតិ។ តស្ស ខរោ អាពាធា ឧប្បជ្ឈិ, ធុត្វា
វេទនា បវត្តន្តិ។ វីសតិសហស្សិតិយោ តំ បរិវារេត្វា ហត្ថចាទសម្ពាហនាធិនំ
ករោន្តិ។ អមច្ឆា “ន ទានាយំ រាជា ជីវិតស្សតិ, ហន្ត, មយំ អត្តនោ សរណំ
គវេសាមា” តិ ចិន្តេត្វា អញ្ញតរស្ស រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ធា ឧបជ្ឈានំ យាបីសុ។ តេ
តត្ថ ឧបជ្ឈហន្តិយេវ, ន កិញ្ចិលភន្តិ។ រាជា អាពាធា វុដ្ឋហិត្វា បុច្ឆិ - “ឥត្តន្ទាមោ
ច ឥត្តន្ទាមោ ច កុហិ” តិ? តតោ តំ បវត្តី សុត្វាវ សីសំ ចាលេត្វា តុណ្ហា
អហោសិ។ តេបិ អមច្ឆា “រាជា វុដ្ឋិតោ” តិ សុត្វា តត្ថ កិញ្ចិ អលភមាណា បរមេន
ចារិដុញ្ញេន បិដ្ឋិតា បុននេវ អាគន្ធា រាជានំ វុដ្ឋិត្វា ឯកមន្តំ អជ្ជីសុ។ តេន ច
រញ្ញោ “កុហិ, តាតា, តុម្ពេ គតា” តិ វុត្តា អាហំសុ - “នេវ ធុព្ពលំ ធិស្វា
អាជីវិតកកយេនម្ហា អសុកំ នាម ជនបទំ គតា” តិ។ រាជា សីសំ ចាលេត្វា ចិន្តេសិ
- “យំនូនាហំ តមេវ អាពាធំ ទស្សេស្សំ, កី បុនបិ ឯវំ ករេយ្យំ, នោ” តិ? សោ
បុព្ពេ រោគេន ដុដ្ឋាវិយ ពាឡំ វេទនំ ទស្សេន្តោ គិលានាលយំ អកាសិ។
ឥត្តិយោ សម្បវរិវេត្វា បុព្ពសទិសមេវ សព្វំ អកំសុ។ តេបិ អមច្ឆា តថេវ បុន
ពហុតរំ ជនំ គហេត្វា បក្កមីសុ។ ឯវំ រាជា យាវតតិយំ សព្វំ បុព្ពសទិសំ
អកាសិ, តេបិ តថេវ បក្កមីសុ។ តតោ ចតុត្ថម្យំ តេ អាគតេ ធិស្វា រាជា -
“អហោ! ឥមេ ធុក្ករំ អកំសុ, យេ មំ ព្យាធិតំ បហាយ អនបេក្ខា បក្កមីសុ” តិ
និព្ពិទ្ធា រជ្ជំ បហាយ បព្ពជិត្វា វិបស្សន្តោ បច្ឆេកពោធិ សច្ចិកត្វា ឥមំ
ឧទានកាចំ អកាសិ។

តត្ថ ភជន្តិតិ សរីរេន អល្លិយន្តា បយិរុចាសន្តិ។ សេវន្តិតិ អញ្ញាវិកម្មាធិហិ
កីការបដិស្សវិតាយ ច បរិចរន្តិ។ ការណំ អត្ថោ ឯតេសន្តិ ការណាត្ថា,
ភជនាយ ច សេវនាយ ច នាញំ ការណាមត្តិ, អត្ថោ ឯវ នេសំ ការណំ,
អត្ថហេតុ សេវន្តិតិ វុត្តំ ហោតិ។ និក្ការណា ធុល្លភា អន្ធមិត្តាតិ “ឥតោ កិញ្ចិ
លន្នាមា”តិ ឯវំ អត្ថបដិលាភការណោន និក្ការណា, កេវលំ -

“ឧបកាវេ ច យោ មិត្តោ, យោ មិត្តោ សុខទុក្ខកោ;
អត្ថក្ខាយី ច យោ មិត្តោ, យោ មិត្តោ អនុកម្មកោ”តិ។ (ធិ. និ. ៣.២៦៥)

-

ឯវំ វុត្តេន អរិយេន មិត្តភាវេន សមដ្ឋាគតា ធុល្លភា អន្ធមិត្តា។ អត្ថជ្ជបញ្ញាតិ
អត្ថនិ ឋិតា ឯតេសំ បញ្ញា។ អត្ថានមេវ ឱលោកេតិ, ន អញ្ញន្តិ អត្ថោ។
“អត្ថត្ថបញ្ញា”តិបិ ចាថោ, តស្ស អត្ថនោ អត្ថមេវ ឱលោកេតិ, ន បរត្ថន្តិ
អត្ថោ។ “ធិជ្ជត្ថបញ្ញា”តិ អយម្យិ កិវ ចោរាណាចាថោ, តស្ស សម្មតិ ធិជ្ជយេវ
អត្ថោ ឯតេសំ បញ្ញា, ន អាយតិន្តិ អត្ថោ។ ធិជ្ជធម្មិកត្ថយេវ ឱលោកេតិ, ន
សម្មរាមិកត្ថន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ អសុច្ឆិតិ អសុច្ឆិនា អនរិយេន
កាយវីរីមនោកម្មេន សមដ្ឋាគតា។

ខត្តវិសាណាកប្បាតិ ខត្តេន វុត្តាធិយោ ធិន្តន្តោវិយ សកសិដ្ឋេន
បព្ពតាធិយោ ចុណ្ហិវិចុណ្ហំ កុរុមាណោ វិចរតីតិ ខត្តវិសាណោ។ វិសសធិសា
អាណាតិ វិសាណា។ ខត្តំ វិយាតិ ខត្តំ។ ខត្តំ វិសាណំ យស្ស មិត្តស្ស សោយំ
មិតោ ខត្តវិសាណោ, តស្ស ខត្តវិសាណាស្ស កប្បោ ខត្តវិសាណាកប្បោ។
ខត្តវិសាណាសធិសោ បច្ចេកពុទ្ធា ឯកោ អទុតិយោ អសហាយោ ចរេយ្យ
វិហារេយ្យ វត្ថេយ្យ យថេយ្យ យាថេយ្យាតិ អត្ថោ។

១៣២. វិសុទ្ធសីលាតិ វិសេសេន សុទ្ធសីលា, ចតុចារិសុទ្ធិយា សុទ្ធសីលា។
សុវិសុទ្ធបញ្ញាតិ សុដ្ឋវិសុទ្ធបញ្ញា, រាគាធិវិហិតត្តា
បរិសុទ្ធមគ្គដលបដិសម្ពិទាធិបញ្ញា។ សមាហិតាតិ សំ សុដ្ឋ អាហិតា, សន្តិកេ
បបិតចិត្តា។ ជាគរិយានុយុត្តាតិ ជាគរណំ ជាគរោ, និទ្ធាតិក្កមោតិ អត្ថោ។
ជាគរស្ស ភាវោ ជាគរិយំ, ជាគរិយេ អនុយុត្តា ជាគរិយានុយុត្តា។ វិបស្សកាតិ
“អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា”តិ វិសេសេន បស្សនសីលា, វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា វិហរន្តិ
អត្ថោ។ ធម្មវិសេសទស្សីតិ ទសកុសលធម្មានំ ចតុសច្ចធម្មស្ស
នវលោកុត្តរធម្មស្ស វា វិសេសេន បស្សនសីលា។ មគ្គផ្ដុំពោជ្ឈផ្ដុំគតេតិ
សម្មាធិដ្ឋាធិហិ មគ្គផ្ដុំហិ សតិសម្មោជ្ឈផ្ដុំធិហិ ពោជ្ឈផ្ដុំហិ គតេ សម្មយុត្ត
អរិយធម្មេ។ វិជញ្ញាតិ វិសេសេន ជញ្ញា, ជានន្តាតិ អត្ថោ។

១៣៣. សុញ្ញតាប្បណិហិតញ្ញានិមិត្តន្តិ អនត្តានុបស្សនាវសេន
សុញ្ញតវិមោក្ខញ្ញ ទុក្ខានុបស្សនាវសេន អប្បណិហិតវិមោក្ខញ្ញ,
អនិច្ចានុបស្សនាវសេន អនិមិត្តវិមោក្ខញ្ញ។ អាសេវយិត្វាតិ វឿត្វា។ យេ
កតសម្ភារា ដីរា ជនា ជិនសាសនម្ហិ សាវកត្ថំ សាវកភារំ ន វជន្តិ ន ចាបុណ្ហិ,
តេ ដីរា កតសម្ភារា សយម្ហូ សយមេវ ភូតា បច្ចេកជិនា បច្ចេកពុទ្ធា ភវន្តិ។

១៣៤. កី ភូតា? មហន្តធម្មា បូរិតមហាសម្ភារា ពហុធម្មកាយា
អនេកធម្មសភាវសរីរា។ បុនបិ កី ភូតា? ចិត្តិស្សរា ចិត្តគតិកា
ឈានសម្បជ្ជាតិ អត្ថោ។ សព្ពទុក្ខោយតិណ្ណា សកលសំសារឌីយំ តិណ្ណា
អតិក្កន្តា ឧទគ្គចិត្តា កោធមាណាធិកិលេសវិហិតត្តា សោមនស្សចិត្តា
សន្តមនាតិ អត្ថោ។ បរមត្ថទស្សី
បញ្ចក្ខន្ធានសាយតនទុត្តិសាការសច្ចបដិច្ចសមុប្បាទាធិវសេន បរមត្ថំ
ឧត្តមត្ថំ ទស្សនសីលា។ អចលាភីតជ្ឈន សីហោបមា សីហាសទិសាតិ អត្ថោ។

ឧត្តរិសាណាកប្បា ឧត្តរិសាណាមិគសិដ្ឋសទិសា គណសដ្ឋណិកាការវេនាតិ
អត្ថោ។

១៣៥. សន្តិទ្រិយាតិ ចក្កុទ្រិយាទីនំ សកសការម្ពណោ អប្បវត្តនតោ
សន្តសភាវត្ថុទ្រិយា។ សន្តមនាតិ សន្តចិត្តា, និក្ខិលេសភាវេន
សន្តសភាវចិត្តសង្កប្បាតិ អត្ថោ។ សមាធិតិ សុដ្ឋុ ឯកគ្គចិត្តា។ បច្ចន្តសត្តេសុ
បតិប្បចារាតិ បច្ចន្តជនបទេសុ សត្តេសុ ធម្មាករុណាធិហិ បតិចរណសីលា។
ធីចា បរត្ថ ឥធិវិជ្ជលន្តាតិ សកលលោកានុគ្គហាករណោន បរលោកេ ច
ឥធិលោកេ ចវិជ្ជលន្តា ធីចា បធិបសទិសាតិ អត្ថោ។ បច្ចេកពុទ្ធា សតតំ
ហិតាមេតិ ឥមេ បច្ចេកពុទ្ធា សតតំ សត្តកាលំ សកលលោកហិតាយ
បធិបន្នាតិ អត្ថោ។

១៣៦. បហីនសញ្ញាវរណា ជនិទ្ធាតិ តេ បច្ចេកពុទ្ធា ជនាទំ ឥន្ទា ឧត្តមា
កាមច្ចន្តជីវរណាទីនំ សព្វេសំ បញ្ញាវរណាទំ បហីនត្ថា បហីនសញ្ញាវរណា។
យនកញ្ចនាភាតិ រត្តសុវណ្ណាជម្ពានទសុវណ្ណបភា សទិសអាភាវន្តាតិ អត្ថោ។
និស្សំសយំ លោកសុទក្ខិណោយ្យាតិ ឯកន្នេន លោកស្ស សុទក្ខិណាយ
អគ្គនានស្ស បដិគ្គហេតុំ អរហា យុត្តា, និក្ខិលេសត្ថា
សុន្តរនានបដិគ្គហាណារហាតិ អត្ថោ។ បច្ចេកពុទ្ធា សតតប្បិទាមេតិ ឥមេ
បច្ចេកញ្ញាណាធិគមា ពុទ្ធា សតតំ និច្ចកាលំ អប្បិទា សុហិតា បរិបុណ្ណា,
សត្តាហំ និរាហារាបិ និរោធសមាបត្តិជលសមាបត្តិវសេន បរិបុណ្ណាតិ អត្ថោ។

១៣៧. បតិឯកាវិសុំ សម្មាសម្ពុទ្ធតោ វិសទិសា អញ្ញោ អសាធារណពុទ្ធា
បច្ចេកពុទ្ធា។ អថ វា -

“ឧបសគ្គា និចាតា ច, បច្ចយា ច ឥមេ តយោ;

នេកេនេកត្តវិសយា, ឥតិ នេត្តិកាព្រុវ"ន្តិ។ -

វុត្តត្តា បតិសន្តស្ស ឯកឧបសគ្គតា បតិ បដានោ ហុត្វា សាមិភូតោ
អនេកេសំ ឆាយកានំ អប្បមត្តកម្មិ អាហារំ បដិគ្គហេត្វា សគ្គមោក្ខស្ស
ចាបុណ្ណតោ។ តថា ហិ អន្ធការស្ស ភត្តភាគំ បដិគ្គហេត្វា បស្សន្តស្ស
ភុញ្ញាត្វា ទេវតាហិ សាធុការំ ជាបេត្វា តទហេវ តំ ទុក្ខតំ សេដ្ឋីដ្ឋានំ ចាបេត្វា
កោដិសម្ពុទ្ធជនុប្បាទនេន ច, ខនិវត្តាវជាតកេ (ជា. អដ្ឋ.

១.១.ខនិវត្តាវជាតកវណ្ណានា) មារេន

និម្មិតខនិវត្តាវកូចោបរិឡដ្ឋិតបទុមកណ្តិកំ មទ្ធិត្វា ពោធិសត្តេន ទិន្នំ
បិណ្ឌាចាតំ បដិគ្គហេត្វា តស្ស បស្សន្តស្ស អាកាសគមនេន
សោមនស្សប្បាទនេន ច, បទុមវតីអគ្គមហេសីបុត្តានំ មហាជនកវញ្ញោ
ទេវិយា អារាជនេន គន្ធមាទនតោ អាកាសេន អាគម្ម ទានបដិគ្គហណេន
មហាជនកពោធិសត្តស្ស ច ទេវិយា ច សោមនស្សប្បាទនេន ច, តថា
អពុទ្ធប្បាទេ នាតកកយេ សកលជម្ពូទីបេ ឧប្បន្នេ ពារាណាសិសេដ្ឋិនោ
នាតកកយំ បដិច្ច បូរេត្វា រក្ខិតេ សដ្ឋិសហស្សកោដ្ឋាគារេ វិហាយោ ខេបេត្វា
ភូមិយំ និខាតធិញ្ញានិ ច ចាធិសហស្សេសុ បូរិតធិញ្ញានិ ច ខេបេត្វា
សកលចាសាទភិក្ខុសុ មត្តិកាហិ មទ្ធិត្វា លិម្បិតធិញ្ញានិ ច ខេបេត្វា តទា
នាឡិមត្តមេវាវសិដ្ឋំ "ឥទំ ភុញ្ញាត្វា អដ្ឋ មរិស្សមា"តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា
សយន្តស្ស គន្ធមាទនតោ ឯកោ បច្ចេកពុទ្ធា អាគន្ធា គេហទ្វារេ អដ្ឋាសិ។
សេដ្ឋី តំ ទិស្វា បសាទំ ឧប្បាទេត្វា ជីវិតំ បរិច្ចជមាណោ បច្ចេកពុទ្ធស្ស បត្ត
ឱកិរិ។ បច្ចេកពុទ្ធា វសនដ្ឋានំ គន្ធា អត្តនោ អានុភាវេន បស្សន្តស្ស
សេដ្ឋិស្ស បញ្ចបច្ចេកពុទ្ធសតេហិ សហ បរិភុញ្ញា។ តទា ភត្តបចិតឧក្ខលី,
បិទហិត្វា វេបេសុ។

និទ្ទេមាភក្កន្តស្ស សេដ្ឋិនោ ឆាតត្ថេ ឧប្បន្នេ សោ វុដ្ឋហិត្វា ភវិយំ អាហា -
 “ភត្តេ អាចាមកភត្តមត្តំ ឌីលោកេហី”តិ។ សុសិក្ខិតា សា “សព្ពំ ទិន្នំ នន្ទ”តិ
 អវត្វា ឧក្ខលិយា បិដានំ វិវិ។ សា ឧក្ខលិ តដ្ឋុលោវ
 សុមនបុប្ផមកុឡសទិសស្ស សុគន្ធសាលិភត្តស្ស បូរិតា អហោសិ។ សា ច
 សេដ្ឋិ ច សន្តជ្ជា សយញ្ចា សកលគេហវាសិនោ ច សកលនគរវាសិនោ ច
 ភុញ្ញីសុ។ ទត្ថិយា គហិតគហិតជ្ជានំ បុន បូរិតំ។
 សកលសដ្ឋិសហស្សកោដ្ឋាគារេសុ សុគន្ធសាលិយោ បូរេសុំ។
 សកលជម្ពុទីបវាសិនោ សេដ្ឋិស្ស គេហតោយេវ ធម្មាពីជានិ គហេត្វា សុខិតា
 ជាតា។ ឯវមាទីសុ អនេកសត្តនិកាយេសុ
 សុខោតរណាបរិចាលនសគ្គមោក្ខចាបនេសុ បតិ សាមិក្ខតោ ពុទ្ធាតិ
 បច្ចេកពុទ្ធា។ បច្ចេកពុទ្ធានំ សុភាសិតានីតិ បច្ចេកពុទ្ធវិហិ
 ឌីវានុសាសនីវសេន សុដ្ឋ ភាសិតានិ កថិតានិ វចនានិ។ ចរន្តិ លោកម្ហិ
 សនេវកម្ហិ ទេវលោកសហិតេ សត្តលោកេ ចរន្តិ បវត្តន្តិ អត្ថោ។ សុត្វា
 តថា យេ ន ករេន្តិ ពាលាតិ តថារូបំ បច្ចេកពុទ្ធានំ សុភាសិតវចនំ យេ ពាលា
 ជនា ន ករេន្តិ ន មនសិ ករេន្តិ, តេ ពាលា ទុក្ខេសុ សំសារទុក្ខេសុ បុនប្បុនំ
 ឧប្បត្តិវសេន ចរន្តិ បវត្តន្តិ, ធាវន្តិ អត្ថោ។

១៣៨. បច្ចេកពុទ្ធានំ សុភាសិតានីតិ សុដ្ឋ ភាសិតានិ ចតុរាចាយតោ
 មុច្ឆនត្ថាយ ភាសិតានិ វចនានិ។ កី ភូតានិ? អវស្សវន្តំ បក្សន្តំ ឧទ្ទំ មជ្ជំ យថា
 មធុវចនានីតិ អត្ថោ។ យេ បដិបត្តិយុត្តា បណ្ឌិតជនាបិ បដិបត្តិសុ
 វុត្តានុសារេន បវត្តន្តា តថារូបំ មធុវចនំ សុត្វា វចនករា ភវន្តិ, តេ
 បណ្ឌិតជនា សច្ចទសា ចតុសច្ចទស្សិនោ សបញ្ញា បញ្ញាសហិតា ភវន្តិ
 អត្ថោ។

១៣៩. បច្ចេកពុទ្ធមហិ ជិនេហិ ភាសិតាតិ កិលេសេ ជិនន្តិ ជិនីសូតិ ជិនា,
តេហិ ជិនេហិ បច្ចេកពុទ្ធមហិ វុត្តា ភាសិតា កថិតា។ កថា ឧទ្យាហ ឌីជវន្តា
ចាកជា សន្តិ បវត្តន្តិ។ តា, កថា សក្យសីហន សក្យរាជវិសសីហន
គោតមេន តថាគតេន អភិជិត្តមិត្តា ពុទ្ធកូតេន នវុត្តមេន នរានំ ឧត្តមេន
សេដ្ឋេន បកាសិតា ចាកជីកតា ទេសិតាតិ សម្ពុទ្ធា។ កិមត្ថន្តិ អាហ
“ធម្មវិជាននត្ថ”ន្តិ។ នវលោកុត្តរធម្មវិសេសេន ជាធាបនត្ថន្តិ អត្ថោ។

១៤០. លោកានុកម្មាយ ឥមាធិ តេសន្តិ លោកានុកម្មតាយ លោកស្ស
អនុកម្មំ បដិច្ច ឥមាធិ វចនាធិ ឥមា កាថាយោ។ តេសំ បច្ចេកពុទ្ធានំ វិកុញ្ញតាធិ
វិសេសេន កុញ្ញតាធិ ភាសិតាធិតិ អត្ថោ។ សំវេគសង្កមតិវឌ្ឍនត្ថន្តិ បណ្ឌិតានំ
សំវេគវឌ្ឍនត្ថញ្ច អសង្កវឌ្ឍនត្ថំ ឯកីការវឌ្ឍនត្ថញ្ច មតិវឌ្ឍនត្ថំ
បញ្ញាវឌ្ឍនត្ថញ្ច សយម្ពុសីហន អនាចរិយកេន ហុត្វា សយមេវ កូតេន
ជាតេន បដិវិទ្ធនេ សីហន អភិកេន គោតមេន សម្មាសម្ពុទ្ធនេ ឥមាធិ វចនាធិ
បកាសិតាធិ, ឥមា កាថាយោ បកាសិតា វិវិតា ឧត្តាជីកតាតិ អត្ថោ។ ឥតីតិ
បរិសមាបនត្ថេ និចាតោ។

ឥតិ វិសុទ្ធជនវិលាសិនិយា អបធាន-អដ្ឋកថាយ

បច្ចេកពុទ្ធបធានសំវណ្ណានា សមត្ថា។

៣-១. សាវិបុត្តត្ថេរអបធានវណ្ណានា

តទនន្តំ ថេរាបធានសង្កហកាថាយោ សំវណ្ណានុំ “អថ ថេរាបធានំ
សុណាថា”តិ អាហ។ អថ-អបធាន-សទ្ធានមត្តោ ហេដ្ឋា វុត្តោវ។ ឯត្ថ ថេរ-សទ្ធា
បនាយំ កាលបិបញ្ញត្តិនាមធម្មយ្យដេដ្ឋាធិសុ អនេកេសុ អត្ថេសុ វត្ថុតិ។ តថា
ហិ “ថេរោវស្សិកាធិ ឬតីនិ ចុណ្ណាកជាតាធិ”តិ អាធិសុ (ធិ. និ. ២.៣៧៩; ម. និ.

១.១១២) កាល, ថេរោស្សីកានិ ជីវកាលំ ឡីស្សីកានីតិ អត្ថោ។ “ថេរោបិ តាវ
មហា” ឥន្ទានីសុ ជីវេ ជីវសីលោតិ អត្ថោ។ “ថេរោកោ អយមាយស្មា
មហាល្លោកោ” ឥន្ទានីសុ បញ្ញត្តិយំ, លោកបញ្ញត្តិមត្តោតិ អត្ថោ។ “បុន្តត្ថោ
ដុស្សត្ថោ” ឥន្ទានីសុ នាមធម្មេយ្យ, ឯវំ កតនាមោតិ អត្ថោ។ “ថេរោ ចាយំ
កុមារោ មម បុត្តសូ” ឥន្ទានីសុ ជេដ្ឋ, ជេដ្ឋោ កុមារោតិ អត្ថោ។ ឥធម បនាយំ
កាលេ ច ជីវេ ច វត្ថុតិ។ តស្មា ជីវំ កាលំ បិតោតិ ថេរោ,
ជីវតវសីលាចារមន្តវាទិគុណាភិយុត្តោ វា ថេរោតិ វុច្ចតិ។ ថេរោ ច ថេរោ ចេតិ
ថេរោ, ថេរោនំ អបទានំ ការណំ ថេរោបទានំ, តំ ថេរោបទានំ សុណាថាតិ
សម្ពុត្តោ។ ហិមវន្តស្ស អវិទូរេ, លម្ពកោ នាម បព្ពតោតិ អានិ អាយស្មតោ
សាវិបុត្តត្ថោស្ស អបទានំ, តស្សាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានត្ថោស្ស ច វត្ថុ ឯវំ
វេទិតព្ពំ -

អតីតេ កិវ ឥតោ កប្បតោ សតសហស្សកប្បាធិកេ
ឯកអសន្ទៀយ្យមត្តកេ អាយស្មា សាវិបុត្តោ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ
និព្ពត្តិទ្វា នាមេន សវទមាណាវោ នាម អហោសិ។ មហាមោគ្គល្លានោ
គហបតិមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិទ្វា នាមេន សិវិវឡនកុដុម្ពិកោ នាម
អហោសិ។ តេ ឧកោបិ សហបំសុកីឡនសហាយា អហោសុំ។ តេសុ
សវទមាណាវោ បិតុ អច្ចយេន កុលសន្តកំ ធនំ បជិបដ្ឋិទ្វា ឯកទិវសំ
រហោគតោ ចិន្តេសិ - “ឥមេសំ សត្តានំ មរណំ នាម ឯកន្តិកំ, តស្មា មយា ឯកំ
បព្ពន្ធិ ឧបគន្ធាវិមោក្ខមគ្គោ គវេសិតញ្ញោ” តិ សហាយំ ឧបសន្នមិទ្ធា “សម្ម,
អហំ បព្ពន្ធិតុកាមោ។ កី វុ បព្ពន្ធិតុំ សក្ខិស្សសី” តិ វត្ថោ តេន “ន
សក្ខិស្សមី” តិ វុត្ថេ “ហោតុ អហាមេវ បព្ពន្ធិស្សមី” តិ វតនកោដ្ឋាគារានិ
វិវរាបេត្វា កបណាទ្ធិកានីនំ មហាទានំ ទត្វា បព្ពតទានំ គន្ធា ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពន្ធិ។
តស្ស បព្ពន្ធិតស្ស អនុបព្ពន្ធិ បព្ពន្ធិតា ចតុសត្ថតិសហស្សមត្តា

ព្រាហ្មណ៍បុត្តា អហោសុំ។ សោ បញ្ចា អភិញ្ញាយោ អជ្ជ ច សមាបត្តិយោ
និព្ពត្តត្វា តេសម្មី ជដិលានំ កសិណាបរិកម្មំ អាចិត្តិ។ តេ សព្វេបិ បញ្ចាភិញ្ញា
អជ្ជ ច សមាបត្តិយោ និព្ពត្តិសុំ។

តេន សមយេន អនោមទស្សី នាម សម្មាសម្ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បជ្ឈិត្វា
បរត្តិវារធម្មចក្កោ សត្តេ សំសារមហោយតោ តាវេត្វា ឯកទិវសំ
សរទតាបសស្ស ច អន្តោវាសិកានញ្ច សង្កហំ កត្តកាមោ ឯកោ អនុតិយោ
បត្តចីវរមាធាយ អាកាសេន គន្ធា “ពុទ្ធការំ មេ ជាតាត្វ” តិ តាបសស្ស
បស្សន្តស្សេវ អាកាសតោ ឡិវិត្វា បថវិយំ បតិជ្ជាសិ។ សរទតាបសោ សត្ត
សវីរេ មហាបុរិសលក្ខណានិ ឧបធាវេត្វា “សព្ពញ្ញពុទ្ធាយេវាយ” តិ និដ្ឋំ គន្ធា
បច្ចុគ្គមនំ កត្វា អាសនំ បញ្ញាបេត្វា អនាសិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញាត្តេ អាសនេ។
សរទតាបសោ សត្ត សន្តិកេ ឯកមន្តំ និសីទិ។

តស្មី សមយេ តស្ស អន្តោវាសិកា ចតុសត្តតិសហស្សមត្តា ជដិលា
បណីតបណីតានិ ឡិវត្តានិ ជលាជលានិ គហេត្វា អាគតា សត្តារំ ទិស្វា
សញ្ញាតបសាទា អត្តនោ អាចរិយស្ស សត្ត ច និសិទ្ធាការំ ឡិលោកេត្វា
“អាចរិយ, មយំ បុព្វេ ‘តុម្ពេហិ មហន្តតរោ កោចិ នត្ថី’ តិ មញ្ញាម, អយំ បន
បុរិសោ តុម្ពេហិ មហន្តតរោ មញ្ញេ” តិ អាហំសុ។ កី វទេថ, តាតា, សាសបេន
សទ្ធិ អជ្ជសដ្ឋិយោជនសតសហស្សព្ពេធំ សិនេវុំ សមំ កាតុំ ឥន្ទថ, សព្ពញ្ញពុទ្ធន
មំ តុលំ មា ករិត្តាតិ។ អថ តេ តាបសា អាចរិយស្ស វចនំ សុត្វា “យាវ មហា
វតាយំ បុរិសុត្តមោ” តិ សព្វេវ ចាទេសុ និបតិក្វា សត្តារំ វជ្ជិសុ។

អថ តេ អាចរិយោ អាហា - “តាតា, សត្ត អនុច្ឆរិកោ នោ ទេយ្យធម្មោ នត្ថិ,
សត្តា ច ភិក្ខាចរវេលាយ ឥធាគតោ, ហន្ត, មយំ ទេយ្យធម្មំ យថាពលំ
ទស្សាម។ តុម្ពេហិ យំ យំ បណីតំ ជលាជលំ អាគតំ, តំ តំ អាហាវថា” តិ

អាហារាបេត្វា ហេតុ ឆោតិកា សយំ តថាគតស្ស បត្តេ បតិជ្ជាបេសិ។ សត្តារា
ជលាជលេ បដិគ្គហិតមត្តេ នេវតា ធិញ្ញោជំ បក្ខិបិសុ។ តាបសោ ឧទកម្មិ
សយមេវ បរិស្សវេត្វា អនាសិ។ តតោ ភោជនកិច្ចំ និជ្ជាបេត្វា សត្តវិ និសិន្នេ
សត្តេ អន្តេវាសិកេ បក្កោសាបេត្វា សត្តុ សន្តិកេ សារណីយំ កមំ កថេន្តោ
និសីទិ។ សត្តា “ទ្វេ អគ្គសាវកា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិ អាគច្ឆន្ត” តិ ចិន្តេសិ។ តាវនេវ
សតសហស្សឡិង្ខាសវបរិវារា អគ្គសាវកា អាគច្ឆា ភក្ខវន្តំ វុទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ
អជ្ជសុ។

តតោ សវនតាបសោ អន្តេវាសិកេ អាមន្តេសិ - “តាតា, សត្តុ ភិក្ខុសង្ឃស្ស
ច បុច្ឆាសនេន បូជា កាតត្តា, តស្មា បុច្ឆានិ អាហារថា” តិ។ តេ តាវនេវ ឥទ្ធិយា
វណ្ណាគន្ធសម្បជ្ជានិ បុច្ឆានិ អាហារិកា ពុទ្ធស្ស យោជនប្បមាណំ បុច្ឆាសនំ
បញ្ញាបេសុំ, ឧភិទ្ធិ អគ្គសាវកានំ តិគារុតំ, សេសភិក្ខុនំ អឱ្យយោជនិកាធិកេធំ,
សង្ឃេវកស្ស ឧសភមត្តំ បញ្ញាបេសុំ។ ឯវំ បញ្ញាត្តេសុ អាសនេសុ
សវនតាបសោ តថាគតស្ស បុរតោ អញ្ជលី បក្កយ្ហ “ភន្តេ, មយ្ហំ អនុគ្គហត្ថាយ
ឥមំ បុច្ឆាសនំ អតិរុហថា” តិ អាហា។ និសីទិ ភក្ខវា បុច្ឆាសនេ។ សត្តវិ និសិន្នេ ទ្វេ
អគ្គសាវកា សេសភិក្ខុ ច អត្តនោ អត្តនោ បត្តាសនេ និសីទីសុ។ សត្តា “តេសំ
មហាប្បលំ ហោតូ” តិ និរោធំ សមាបជ្ជិ។ សត្តុ សមាបជ្ជការំ ញាត្វា ទ្វេ
អគ្គសាវកាបិ សេសភិក្ខុបិ និរោធំ សមាបជ្ជិសុ។ តាបសោ សត្តាហំ និវន្តំ
សត្តុ បុប្ផត្តំ ធារេន្តោ អជ្ជាសិ។ ឥតវេ វនមូលជលំ បរិភុញ្ញិត្វា សេសកាលេ
អញ្ជលី បក្កយ្ហ អជ្ជសុ។ សត្តា សត្តាហស្ស អច្ចយេន និរោធតោ វុដ្ឋហិត្វា
អគ្គសាវកំ និសភត្តេវ អាមន្តេសិ - “តាបសានំ បុច្ឆាសនានុមោទនំ
ករោមី” តិ។ ថេរោ សាវកថាវមីញ្ញាលោ បត្វា តេសំ បុច្ឆាសនានុមោទនំ
អកាសិ។ តស្ស ទេសនាវសានេ សត្តា ធុតិយំ អគ្គសាវកំ អនោមត្តេវ
អាមន្តេសិ - “ត្វម្បិ ឥមេសំ ធម្មំ ទេសេហី” តិ។ សោបិ តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ

សម្មសិទ្ធា តេសំ ធម្មំ កថេសិ។ ទិដ្ឋម្បី ទេសនាយ ធម្មាភិសមយោ នាហោសិ។
អថ សត្តា ពុទ្ធវិសយេ វេទ្យា ធម្មទេសនំ អារភិ។ ទេសនាវសានេ វេបេត្វា
សវនតាបសំ អវសេសា សព្ពេចំ ចតុសត្តតិសហស្សជដិលា អវហត្ថំ
ចាបុណ្ណិសុ។ សត្តា តេ “ឯច ភិក្ខុវេ” តិ ហត្ថំ បសារេសិ។ តេ តាវទេវ
អន្តរបាតតាបសវេសា អជ្ឈបរិក្ខារធរា សដ្ឋីវស្សិកត្ថេរោវិយ អហោសុំ។

សវនតាបសោ បទ “អហោ វតាហម្បី អយំ និសកត្ថេរោវិយ អនាគតេ
ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាវកោ ភវេយ្យ” តិ ទេសនាកាលេ ឧប្បន្នបរិវិតក្កតាយ
អញ្ញវិហិតោ ហុត្វា មគ្គដលានិ បដិវដ្ឋីតុំ នាសក្ខិ។ អថ សត្តារំ វេទ្យា តថា
បណិធានំ អកាសិ។ សត្តា អនន្តរាយេន សមិជ្ឈនភារំ ទិស្វា “ឥតោ
កប្បសតសហស្សាធិកំ ឯកំ អសង្ខេយ្យំ អតិក្កមិត្វា គោតមស្ស នាម
សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អគ្គសាវកោ សាវិបុត្តោ នាម ភវិស្សតី” តិ ព្យាករិត្វា ធម្មកថំ
វេទ្យា ភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ អាកាសំ បក្ខន្ធិ។ សវនតាបសោចិ សហាយស្ស
សិរិវឿស្ស សន្តិកំ គន្ធា “សម្ម, មយា អនោមទស្សិស្ស ភគវតោ ចាទមូលេ
អនាគតេ ឧប្បជ្ឈនកស្ស គោតមសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អគ្គសាវកជ្ជានំ បតីតំ, តូម្បី
តស្ស ទុតិយសាវកជ្ជានំ បត្តេហី” តិ។ សិរិវឿន តំ ឧបទេសំ សុត្វា អត្ថនោ
និវេសនទ្វារេ អជ្ឈករិសមត្ថំ ហំនំ សមតលំ កាវេត្វា លាជបញ្ចមាទិ បុច្ឆានិ
វិកិរិត្វា និលុប្បលច្ឆននំ មណ្ឌាបំ កាវេត្វា ពុទ្ធាសនំ បញ្ញាបេត្វា ភិក្ខុនម្បី
អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា មហន្តំ សក្ការសម្មានំ សង្ខេត្វា សវនតាបសេន សត្តារំ
និមន្តាបេត្វា សត្តាហំ មហាធានំ បវត្តេត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ មហារហោហិ
វត្តេហិ អន្តរទេត្វា ទុតិយសាវកភាវាយ បណិធានំ អកាសិ។ សត្តា តស្ស
អនន្តរាយេន សមិជ្ឈនភារំ ទិស្វា វុត្តនយេន ព្យាករិត្វា ភត្តានុមោទនំ កត្វា
បក្កាមិ។ សិរិវឿន ហជ្ជបហដ្ឋោ យាវជីវំ កុសលកម្មំ កត្វា ទុតិយចិត្តវារេ

ការវេចខ្ចីលោកេ និព្វត្តិ។ សវនតាបសោ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា
ព្រហ្មលោកេ និព្វត្តិ។

តតោ បដ្ឋាយ តេសំ ឧភិន្នម្បិ អន្តរា កម្មំ ន កថិតំ។ អម្ពានំ បន ភគវតោ
ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ សវនតាបសោ រាជគហស្ស អវិទូរេ ឧបតិស្សគាមេ
រូបសារិយា ព្រាហ្មណិយា កុច្ឆិម្ហំ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ តំទិវសមេវស្ស សហាយោមិ
រាជគហស្សេវ អវិទូរេ កោលិតគាមេ មោគ្គលិយា ព្រាហ្មណិយា កុច្ឆិម្ហំ
បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ តស្មា មោគ្គល្លានោ មោគ្គលិយា ព្រាហ្មណិយា បុត្តោតិ
មោគ្គល្លានោ។ មោគ្គលិគោត្តន ជាតោតិ វា មោគ្គល្លានោ។ អថ វា
មាតុកុមារិកកាលេ តស្ស មាតាបិតុហិ វុត្ថំ - “មា ឧគ្គលី មា ឧគ្គលី” តិ
វេនមុចាទាយ “មុគ្គលី” តិ នាមំ។ តស្ស មុគ្គលិយា បុត្តោតិ មោគ្គល្លានោ។ អថ
វា សោតាបត្តិមគ្គាធិមគ្គស្ស លាភេ អាទានេ បដិវិជ្ឈនេ អលំ សមត្តោតិ
មោគ្គល្លានោតិ។ តានិ កិវ ទ្វេ កុលានិ យាវ សត្តមា កុលបរិវដ្ឋា
អាពាទ្ធសហាយានេវ។ តេសំ ទ្វិន្នំ ឯកទិវសមេវ គព្ពបរិហារមទំសុ។
នសមាសច្ចយេន ជាតានម្បិ តេសំ ធនសដ្ឋិ ធាតិយោ បដ្ឋបេសុំ។
នាមគ្គហណាធិវសេ រូបសារីព្រាហ្មណិយា បុត្តស្ស ឧបតិស្សគាមេ
ជេដ្ឋកុលស្ស បុត្តត្តា ឧបតិស្សោតិ នាមំ ករីសុ។ ឥតរស្ស កោលិតគាមេ
ជេដ្ឋកុលស្ស បុត្តត្តា កោលិតោតិ នាមំ ករីសុ។ តេ ឧភោមិ មហាតា បរិវារេន
វុឡន្តា វុទ្ធិមន្វាយ សព្ពសិប្បានំ ចារំ អគមំសុ។

អថេកទិវសំ តេ រាជគហេ គិវគ្គសមដ្ឋំ បស្សន្តា មហាជនំ សន្និបតិកំ ទិស្វា
ញាណស្ស បរិចាកំ គតត្តា យោនិសោ ឧម្ពុជ្ជន្តា “សព្វេបិមេ ឱវំ វស្សសតាវ
មច្ចុមុខំ បរិសន្និ” តិ សំវេកំ បដិលភិក្ខា “អម្ពេហិ មោក្ខធម្មោ បរិយេសិតព្ពោ,
តព្វា បរិយេសន្តេហិ ឯកា បព្ពដ្ឋាលទ្ធុំ វុដ្ឋតិ” តិ និច្ចយំ កត្វា

បញ្ចមាណាវកសតេហិ សទ្ធិ សញ្ញាយស្ស បរិញ្ញាជកស្ស សន្តិកេ បព្ពជីសុ។
តេសំ បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ សញ្ញាយោ លាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ អហោសិ។
តេ កតិចាហេនេវ សព្វំ សញ្ញាយស្ស សមយំ បរិមជ្ឈិត្វា តត្ថ សារំ អទិស្វា
តតោ និព្វិជ្ជិត្វា តត្ថ តត្ថ បណ្ឌិតសម្មតេ សមណាព្រាហ្មណោ បញ្ចំ បុច្ឆន្តិ, តេ
តេហិ បុដ្ឋា ន សម្មាទេន្តិ។ អញ្ញាទត្ថ តេយេវ តេសំ បញ្ចំ វិស្សន្នេន្តិ។ ឯវំ តេ
មោក្ខំ បរិយេសន្តា កតិកំ អកំសុ - “អម្ពេសុ យោ បឋមំ អមតំ អធិគច្ឆតិ,
សោ ឥតវស្ស អាហោចេត្វ” តិ។

តេន ច សមយេន អម្ពាភំ សត្វិ បឋមាភិសម្ពោធិ បត្វា បរិត្តិតវរធម្មចក្ក
អនុបុព្ពេន ឧរុវេលកស្សចាធិកេ សហស្សជដិលេ ធមេត្វា រាជគហោ វិហារន្តេ
ឯកទិវសំ ឧបតិស្សោ បរិញ្ញាជកោ បរិញ្ញាជការាមំ គច្ឆន្តោ អាយស្មន្តំ
អស្សជិត្តំ រាជគហោ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា “ន មយា ឯវុចោ អាភប្បសម្មន្នោ
បព្ពជិតោ ទិដ្ឋបុព្ពោ, សន្តជម្មេន នាម ឯត្ថ ភវិតព្ព” ត្ថិ សញ្ញាតបសាទោ បញ្ចំ
បុច្ឆិតុំ អាយស្មន្តំ ឧទិត្តន្តោ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពាទិ។ យេវេហិ លទ្ធិបិណ្ឌាចាតោ
បរិភុញ្ញិតុំ បតិវុបំ ឱកាសំ គតោ។ បរិញ្ញាជកោ អត្ថនោ បរិញ្ញាជកបីបំ
បញ្ញាបេត្វា អនាសិ។ ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ ចស្ស អត្ថនោ កុណ្ឌិកាយ ឧទកំ
អនាសិ។ ឯវំ សោ អាចរិយវត្ថំ កត្វា កតភត្តកិច្ចេន យេវេន សទ្ធិ បដិសន្តារំ
កត្វា - “កោ វា តេ សត្តា, កស្ស វា ត្វំ ធម្មំ ហោចេសី” តិ បុច្ឆិ។ យេវេ សម្មាសម្ពុទ្ធិ
អបទិសិ។ បុន តេន “កី វា ទី បនាយស្មតោ សត្តា” តិ បុដ្ឋោ “ឥមស្ស
សាសនស្ស គម្ពីរតំ ទស្សេស្សមី” តិ អត្ថនោ នវកភារំ បវេទេត្វា
សន្តេបវសេន ចស្ស សាសនធម្មំ កថេន្តោ “យេ ធម្មា ហេតុប្បភវា” តិ (មហាវ.
៦០; អប. ថេវ ១.១.២៨៦) កាថមាហា។ បរិញ្ញាជកោ បឋមបទទ្វយមេវ សុត្វា
សហស្សនយសម្មន្នោ សោតាបត្តិមគ្គដលេ បតិដ្ឋហិ។ ឥតវំ បទទ្វយំ
សោតាបន្នកាលេ និដ្ឋាសិ។ កាថាបរិយោសានេ បន សោតាបន្នោ ហុត្វា

ឧបរិវេសសេ អបវត្តន្ត “ភវិស្សតិ ឯត្ថ ការណា”ន្តិ សល្លកេត្តា ថេរំ អាហា -
“មា, ភន្តេ, ឧបរិ ធម្មទេសនំ វឌ្ឍយិត្ថ, ឯត្ថកមេវ អលំ, កហំ អម្ពាភំ សត្តា
វសតី”តិ? “វេឡុវនេ”តិ។ “ភន្តេ, តុម្ពេ បុរតោ គប្បថ, អហំ មយ្ហំ សហាយស្ស
កតបដិញ្ញំ មោចេត្វា តំ គហេត្វា អាគមិស្សមី”តិ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា
បទក្ខិណំ កត្វា ថេរំ ឧយ្យោដេត្វា បរិព្ពាជការាមំ អគមាសិ។

កោលិតបរិព្ពាជកោ តំ ទូរតោវ អាគប្បន្តំ ទិស្វា “មុខវណ្ណោ ន
អញ្ញាទិវសេសុ វិយ អទ្ធានេន អមតំ អធិគតំ ភវិស្សតី”តិ តេនេវស្ស
វិសេសាធិគមំ សម្ពាវេត្វា អមតាធិគមំ បុច្ឆិ។ សោចិស្ស “អាវុសោ,
អមតមធិគត”ន្តិ បដិជានិត្វា តមេវ គាថំ អភាសិ។ គាថាបរិយោសានេ
កោលិតោ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិត្វា អាហា - “កហំ នោ សត្តា”តិ?
“វេឡុវនេ”តិ។ “តេន ហិ, អាវុសោ, អាយាម, សត្តាវំ បស្សិស្សមា”តិ។
ឧបតិស្សោ សព្ពកាលម្បិ អាចរិយបូជកោវ, តស្មា សហាយស្ស សត្តុ គុណោ
បកាសេត្វា តម្បិ សត្តុ សន្តិកំ នេតុកាមោ អហោសិ។ សោ លាភាសាបកតោ
អន្តោវាសិកការំ អនិច្ចន្តោ “ន សក្កោមិ ចាដិ ហុត្វា ឧទកសិញ្ចនំ ហោតុ”ន្តិ
បដិក្ខិបិ។ តេ អនេកេហិ ការណេហិ តំ សញ្ញាបេតុំ អសក្កោន្តា អត្ថនោ
ឡិវានេ វត្តមាទេហិ អឡុតេយ្យសតេហិ អន្តោវាសិកេហិ សទ្ធិ វេឡុវនំ អគមំសុ។
សត្តា តេ ទូរតោវ អាគប្បន្តំ ទិស្វា “ឯតំ មេ សាវកយុគំ ភវិស្សតិ, អគ្គំ
ភទ្ទយុគ”ន្តិ វត្វា តេសំ បរិសាយ ចរិយវសេន ធម្មំ ទេសេត្វា អរហត្ត
បតិជ្ជាបេត្វា ឯហិភិក្ខុភាវេន ឧបសម្បទំ អធាសិ។ យថា តេសំ ឯវំ
អគ្គសាវកានម្បិ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរំ អាគតមេវ។ ឧបរិមគ្គត្ថយកិច្ចំ បទ ន
និដ្ឋាសិ។ កស្មា? សាវកចារិមញ្ញាណស្ស មហាន្តតាយ។

តេសុ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ បព្ពជិតតោ សត្តមេ ធិវសេ មគធរដ្ឋេ
កល្បវាលគាមេ សមណធម្មំ ករោន្តោ ជិនមិទ្ធិ ឌីក្កមន្តេ សត្តារា សំវេជិតោ
ជិនមិទ្ធិវិនោទេត្វា ធាតុកម្មជ្ជានំ សុណាន្តោ ឯវ ឧបរិមគ្គត្ថយំ អធិគន្ធា
សាវកចារមីញ្ញាណស្ស មត្តកំ ចាបុណី។ អាយស្មា សារិបុត្តោ បព្ពជ្ជាយ
អន្ធមាសំ អតិក្កមិត្វា សត្តារា សទ្ធិ រាជគហេ សូករខតលេណោវិហារន្តោ
អត្ថនោ ភាគិនេយ្យស្ស ធីយនឧបរិញ្ញាជកស្ស វេទនាបរិគ្គហសុត្តន្តេ (ម. និ.
២.២០១ អាទយោ) ទេសិយមានេ ទេសនានុសារេន ញ្ញាណំ បេសេត្វា បរស្ស
វឌ្ឍិតំ ភត្តំ ភុញ្ញន្តោវិយ សាវកចារមីញ្ញាណស្ស មត្តកំ ចាបុណី។ ឥតិ ទ្វិន្ទ
អគ្គសាវកានំ សត្តុ សមីបេ ឯវ សាវកចារមីញ្ញាណំ មត្តកំ បត្តំ។

ឯវ បត្តសាវកចារមីញ្ញាណោ អាយស្មា សារិបុត្តោ “កេន កម្មេន អយំ
សម្បត្តិ លទ្ធា” តិ អារវដ្ឋេន្តោ តំ ញ្ញត្វា បីតិសោមនស្សវសេន ឧទានំ ឧទានេន្តោ
“ហិមវន្តស្ស អវិទូរេ” តិ អាធិមាហ។ តេន វុត្តំ -

១៤១.

“ហិមវន្តស្ស អវិទូរេ, លម្ពកោ នាម បព្ពតោ;
អស្សមោ សុកតោ មយ្ហំ, បណ្ណាសាលា សុមាបិតា” តិ។

តត្ថ ហិមវន្តស្សាតិ ហិមោ អស្ស អត្ថិតិ ហិមវា, តស្ស ហិមវន្តស្ស អវិទូរេ
សមីបេ, ហិមាលយបជិតទ្វារនេហិ អត្ថោ។ លម្ពកោ នាម បព្ពតោតិ
ឯវនាមកោ បំសុមិស្សកបព្ពតោ។ អស្សមោ សុកតោ មយ្ហន្តិ តស្មី លម្ពកេ
បព្ពតេ មយ្ហំ មមត្តាយ កតោ អស្សមោ អរញ្ញាវសោ អាសមន្តតោ សមោតិ
អស្សមោ។ នត្ថិ បរិជ្ជានំ សមោ បរិស្សមោ ឯត្ថាតិ វា អស្សមោ, សោ ឥត្ថម្ហតោ
អរញ្ញាវសោ សុដ្ឋ កតោ, វត្ថិជ្ជានិធិវាជ្ជានកុដិមណ្ឌាចាធិវសេន

សុន្ទរេនាការេន កតោតិ អត្ថោ។ បណ្ណាសាលាតិ ឧស្សីបព្ពជាទីហិ បណ្ណេហិ
ធាទិតា និវេសនបណ្ណាសាលាតិ អត្ថោ។

១៤២.

“ឧត្តានកូលា នទិកា, សុបតិត្ថា មនោរមា;
សុសុទ្ធបុលីនាកិណ្ណា, អវិទូរេ មមស្សមំ”។

តត្ថ ឧត្តានកូលាតិ អគម្ពីរា នទី។ សុបតិត្ថាតិ សុន្ទរបតិត្ថា។ មនោរមា
មនល្លីនា មនាថា។ សុសុទ្ធបុលីនាកិណ្ណាតិ សុដ្ឋ
ធរលមុត្តានលសទិសវាលុកាកិណ្ណា គហជីក្ខតាតិ អត្ថោ។ សា ឥត្ថម្ពតា
នទិកា កុដ្ឋទី មមស្សមំ មយ្ហំ អស្សមស្ស អវិទូរេ សមីបេ អហោសីតិ អត្ថោ។
“អស្សម”ន្តិ ច សត្តម្យត្ថេ ឧបយោគវចនន្តិ វេទិតព្ពំ។

១៤៣.

“អសក្ខរា អបញ្ញារា, សាទុ អប្បជិតន្តិកា;
សន្នតិ នទិកា តត្ថ, សោភយន្តា មមស្សមំ”។

តត្ថ អសក្ខរាតិ “បុលីនាកិណ្ណា”តិ វុត្ថត្ថា អសក្ខរា សក្ខរវិហិតា។
អបញ្ញារាតិ បញ្ញាវិហិតា, អគម្ពីរកូលាតិ អត្ថោ។ សាទុ អប្បជិតន្តិកាតិ
សាទុរសោទកា ទុគ្គន្ធវិហិតា មយ្ហំ អស្សមបទំ សោភយន្តិ នទិកា ឧទ្ធកនទី
សន្នតិ បវត្ថតិ អត្ថោ។

១៤៤.

“កុម្ពីលា មករា ចេត្ថ, សុសុមារា ច កច្ឆថា;
សន្នតិ នទិកា តត្ថ, សោភយន្តា មមស្សមំ”។

តត្ថ កុម្មីលមច្ឆា មករមច្ឆា ច សុសុមារា ចណ្ណមច្ឆា ច កង្ខបមច្ឆា ច ឯត្ថ
ឯតិស្សំ នទិយំ កើឡន្តា អហេសុន្តិ សម្ពុន្ធោ។ មមស្សមំ សោភយន្តា នទិកា
ខុទ្ទកនទី សន្តតិ បវត្ថតិ តិ សម្ពុន្ធោ។

១៤៥.

“ចាបីនា ចារុសា មច្ឆា, ពលជា មុញ្ញរោហិតា;
វគ្គឡា បបតាយន្តា, សោភយន្តិ មមស្សមំ”។

ចាបីនមច្ឆា ច ចារុសា មច្ឆា ច ពលជមច្ឆា ច មុញ្ញមច្ឆា រោហិតមច្ឆា ច
វគ្គឡមច្ឆា ច ឯតេ សព្វេ មច្ឆជាតិកា ឥតោ ចិតោ ច បបតាយន្តា នទិយា សទ្ធិ
បវត្ថន្តា មម អស្សមបទំ សោភយន្តិ តិ អត្ថោ។

១៤៦.

“ឧកោ កូលេសុ នទិយា, បុប្ផិនោ ជលីនោ ទុមា;
ឧកតោ អភិលម្ពន្តា, សោភយន្តិ មមស្សមំ”។

តត្ថ ឧកោ កូលេសូតិ តស្ស នទិយា ឧកោសុ បស្សេសុ ធុវបុប្ផិនោ
ធុវជលីនោ រុក្ខា ឧកតោ អភិលម្ពន្តា នទិយា ឧកោ តីវេ ហេដ្ឋា ឌីនមន្តា មម
អស្សមំ សោភយន្តិ តិ អត្ថោ។

១៤៧.

“អម្ពា សាលា ច តិលកា, ចាជលី សិទ្ធិវរកា;
ទិព្ពកន្ធា សម្បវន្តិ, បុប្ផិតា មម អស្សមេ”។

តត្ថ អម្ពាតិ មធុបិណ្ឌិអម្ពា ច សាលរុក្ខា ច តិលករុក្ខា ច ចាដលិរុក្ខា ច
សិទ្ធិរាវករុក្ខា ច ឯតេ រុក្ខា និច្ចកាលំ បុប្ផិតា បុប្ផន្តា។ ទិព្វា គន្ធា វេ មម
អស្សមេ សុគន្ធា សម្បវន្តិ សមន្តតោ បវាយន្តិតិ អត្ថោ។

១៤៨.

“ចម្បកា សឡលា និចា, ឆាគបុន្នាគកេតកា;
ទិព្វគន្ធា សម្បវន្តិ, បុប្ផិតា មម អស្សមេ”។

តត្ថ ចម្បករុក្ខា ច សឡលរុក្ខា ច សុវណ្ណវដ្តលសទិសបុច្ឆា និបរុក្ខា ច
ឆាគរុក្ខា ច បុន្នាគរុក្ខា ច សុគន្ធយន្តា កេតករុក្ខា ច ឯតេ សព្វេ រុក្ខា ទិព្វា
គន្ធាវេ មម អស្សមេ បុប្ផិតា ផល្លិតា សម្បវន្តិ សុគន្ធា សុដ្ឋ បវាយន្តិតិ អត្ថោ។

១៤៩.

អសោកា ច “អធិមុត្តា អសោកា ច, ភគិនិមាលា ច បុប្ផិតា;
អង្កោលា ពិម្ពិជាលា ច, បុប្ផិតា មម អស្សមេ”។

តត្ថ បុប្ផិតា អធិមុត្តករុក្ខា ច បុប្ផិតា អសោករុក្ខា ច បុប្ផិតា ភគិនិមាលា
ច បុប្ផិតា អង្កោលា ច បុប្ផិតា ពិម្ពិជាលា ច ឯតេ រុក្ខា មម អស្សមេ ផល្លិតា
សោភយន្តិតិ សម្ពន្ធា។

១៥០.

“កេតកា កន្ទុលិ ចេវ, កោធុកា តិណស្វលិកា;
ទិព្វគន្ធា សម្បវន្តា, សោភយន្តិ មមស្សមំ”។

តត្ថ កេតកាតិ សុគន្ធកេតកកក្ខា ច។ កន្ទលីរុក្ខា ច គោធុករុក្ខា ច
តិណស្វលីកកក្ខា ច ឯតេ សព្វេ រុក្ខជាតិកា ធិព្ពកន្ធ�ំ បរាយមាណា មម អស្សមំ
សកលំ សោភយន្តីតិ អត្ថោ។

១៥១.

“កណ៌ិការា កណ្តិកា ច, អសនា អដ្ឋនា ពហូ;
ធិព្ពកន្ធ�ំ សម្បវន្តា, សោភយន្តី មមស្សមំ”។

ឯតេ កណ៌ិការា ធម្មោ រុក្ខា មម អស្សមំ សកលំ សោភយន្តា ធិព្ពកន្ធ�ំ
សម្បវាយន្តីតិ សម្ពន្ធា។

១៥២.

“បុន្នាតា គិរិបុន្នាតា, កោវិឡារា ច បុប្ផតា;
ធិព្ពកន្ធ�ំ សម្បវន្តា, សោភយន្តី មមស្សមំ”។

បុន្នាតា ធម្មោ រុក្ខា ធិព្ពកន្ធ�ំ បរាយមាណា មម អស្សមំ សោភយន្តីតិ អត្ថោ។

១៥៣.

“ឧទ្ទាលកា ច កុដជា, កធម្មា វកុលា ពហូ;
ធិព្ពកន្ធ�ំ សម្បវន្តា, សោភយន្តី មមស្សមំ”។

ឧទ្ទាលកា ធម្មោ រុក្ខា ធិព្ពកន្ធ�ំ រាយមាណា មម អស្សមំ សោភយន្តីតិ
សម្ពន្ធា។

១៥៤.

“អាឡុកា ឥសិមុត្តា ច, កន្ទលីមាតុលុន្តិយោ;
គន្ធានកេន សំវឡា, ជលានិ ជារយន្តី តេ”។

តត្ថ ឯតេ អាឡកាធយោ គច្ឆា ចន្ទនាទិសុកន្ទកន្ទោធកេន វឡិក្ខា
សុវណ្ណាដលានិ ធារេន្តា មម អស្សមំ សោភយន្តិតិ អត្ថោ។

១៥៥.

“អញ្ញោ បុប្ផន្តិ បទុមា, អញ្ញោ ជាយន្តិ កេសរី;
អញ្ញោ ឌីបុច្ឆា បទុមា, បុប្ផតា តឡាកេ តទា”។

តត្ថ អញ្ញោ បុប្ផន្តិ បទុមាទិ មម អស្សមស្ស អវិទូរេ តឡាកេ អញ្ញោ ឯកច្ចេ
បទុមា បុប្ផន្តិ, ឯកច្ចេ កេសរី បទុមា ជាយន្តិ និព្ពត្តន្តិ, ឯកច្ចេ បទុមា ឌីបុច្ឆា
វិគលិតបត្តកេសរាទិ អត្ថោ។

១៥៦.

“គត្តំ គល្លាន្តិ បទុមា, និទ្វាវន្តិ មុឡាលិយោ;
សិដ្ឋាជិបត្តមាកិល្លា, សោភន្តិ តឡាកេ តទា”។

តត្ថ គត្តំ គល្លាន្តិ បទុមាទិ តទា តាបសេន ហុត្វា មម វសនសមយេ
ឯកច្ចេ បទុមា តឡាកត្តន្តរេ មកុឡបុច្ឆាធយោ គល្លាន្តិ។ មុឡាលិយោ
បទុមមូលា និទ្វាវន្តិ ឥតោ កក្កមត្តន្តរតោ ហត្ថិទាហាវិយ គច្ឆន្តិតិ អត្ថោ។
បត្តបុប្ផមាកិល្លា គហនិក្ខតា សិដ្ឋាជិយោ សោភយន្តិតិ អត្ថោ។

១៥៧.

“នយិតា អម្ពកន្ធិ ច, ឧត្តលី ពន្ធីវកា;
ទិព្ពកន្ធា សម្បវន្តិ, បុប្ផតា តឡាកេ តទា”។

តទា មម វេសនសមយេ តទ្យាកស្ស សមីបេ នយីតា ច គច្ឆា អម្ពតន្តិ ច
គច្ឆា ឧត្តលី ឆាម គច្ឆា ច ពន្ធដីវកា ច ឯតេ សព្វេ គច្ឆា បុប្ផិតា បុប្ផធារិតា
សុគន្ធាហកា តទ្យាកំ សោភយន្តិតិ អត្ថោ។

១៥៨.

“ចាបីនា ចារុសា មច្ឆា, ពលជា មុញ្ញរោហិតា;
សំគុលា មគ្គរា ចេវ, វេសន្តិ តទ្យាកេ តទា”។

តទា មម វេសនសមយេ និព្វិតា ចាបីនាធម្មោ មច្ឆា តទ្យាកេ វេសន្តិតិ
សម្ពន្ធា។

១៥៩.

“កុម្ពីលា សុសុមារា ច, តន្តិកាហា ច រក្ខសា;
ឡិគុហា អជគរា ច, វេសន្តិ តទ្យាកេ តទា”។

តទា មម វេសនសមយេ មម អស្សមសមីបេ តទ្យាកេ ឯតេ កុម្ពីលាធម្មោ
មច្ឆា និព្វិតា និរូបន្តា វេសន្តិតិ សម្ពន្ធា។

១៦០.

“ចារេវតា វិហំសា, ចក្កវាកា នទីចរា;
កោកិលា សុកសាឡិកា, ឧបជីវន្តិ តំ សវំ”។

តត្ថ មម អស្សមសមីបេ សវំ និស្សាយ ចារេវតាបក្ខិ ច វិហំសាបក្ខិ ច
នទីចរា ចក្កវាកបក្ខិ ច កោកិលាបក្ខិ ច សុកបក្ខិ ច សាឡិកាបក្ខិ ច តំ សវំ
ឧបនិស្សាយ ជីវន្តិតិ សម្ពន្ធា។

១៦១.

“កុកុត្តកា កុឡិវកា, វនេ ចោក្ខវសាតកា;
ទិដ្ឋិកា សុវចោតា ច, ឧបជីវន្តិ តំ សរំ”។

តត្ថ កុកុត្តកាតិ ឯវំនាមិកា បក្ខិ ច។ កុឡិវកាតិ ឯវំនាមិកា បក្ខិ ច។
វនេ ចោក្ខវសាតកា បក្ខិ ច ទិដ្ឋិកា បក្ខិ ច សុវចោតា បក្ខិ ច ឯតេ សព្វេ
បក្ខិនោ តំ មម អស្សមសមីបេ សរំ និស្សយ ជីវន្តិ តិ សម្ពុត្តោ។

១៦២.

“បាំសា កោត្តរា មយ្ហរា ច, កោកិលា តម្កដ្ឋឡកា;
បម្មកា ជីវំជីវា ច, ឧបជីវន្តិ តំ សរំ”។

សព្វេ ឯតេ បាំសាធយោ បក្ខិនោ តំ សរំ ឧបនិស្សយ ជីវន្តិ ជីវិកំ ចាលេន្តិ តិ
អត្ថោ។

១៦៣.

“កោសិកា ចោដ្ឋសីសា ច, កុររា សេនកា ពហូ;
មហាកាឡា ច សកុណា, ឧបជីវន្តិ តំ សរំ”។

តត្ថ កោសិកា ច បក្ខិ ចោដ្ឋសីសា ច បក្ខិ កុររា ច បក្ខិ សេនកា ច បក្ខិ
មហាកាឡា ច បក្ខិ ថលេ ពហូ បក្ខិនោ តំ សរំ តស្ស សរស្ស សមីបេ ជីវន្តិ
ជីវិកំ កឃ្មេន្តិ តិ អត្ថោ។

១៦៤.

“បសទា ច វរាហា ច, ចមរា គណ្ណកា ពហូ;
រោហិទ្ធា សុកចោតា ច, ឧបជីវន្តិ តំ សរំ”។

តត្ថ បសទានយោ ឯតេ មិគា តំ សំ តស្មី សរសមីបេ, ភុម្មត្ថ
ឧបយោគវចនំ, ជីវិតំ បរិចាលេន្តារិហរន្តិតិ អត្ថោ។

១៦៥.

“សីហព្យក្សា ច ធិបី ច, អច្ឆកោកតវច្ឆកា;
តិធា បភិទ្ទមាតជ្ជា, ឧបជីវន្តិ តំ សំ”។

ឯតេ សីហាធម្មោ ចតុប្បទា សរសមីបេ ឧបទ្ទវហិតា ជីវន្តិតិ សម្ពន្ធោ។

១៦៦.

“កិណ្ឌរា វានរា ចេវ, អថាបិ វនកម្មិកា;
ចេតា ច លុទ្ធកា ចេវ, ឧបជីវន្តិ តំ សំ”។

ឯត្ថ ឯតេ ឯវំធាមិកា កិណ្ឌរាធម្មោ សត្តា តស្មី សរសមីបេ វសន្តិតិ អត្ថោ។

១៦៧.

“តិន្ទុកានិ បិយាលានិ, មធុកេកា សុមារិយោ;
ធុរំ ជលានិ ធាវេន្តិ, អវិទូរេ មមស្សមំ”។

តត្ថ ឯតេ តិន្ទុកាធម្មោ រុក្ខា ធុរំ ហេមន្តគិម្ហវស្សានសម្ព័ន្ធតេ កាលត្ថយេ
មម អស្សមតោ អវិទូរេ ហ៊ានេ មធុរជលានិ ធាវេន្តិតិ សម្ពន្ធោ។

១៦៨.

“កោសម្ពា សឡុលានិម្ពា, សាទុជលសមាយុតា;
ធុរំ ជលានិ ធាវេន្តិ, អវិទូរេ មមស្សមំ”។

តត្ថ ឯតេ កោសម្ពាធយោ រុក្ខា សារជលា មដុរជលា ឧត្តមជលា
សមាយុតាសំ សុដ្ឋ អាយុតា សមន្តិក្ខតា និច្ចំ ជលធារិនោ មម អស្សមសមីបេ
សោភន្តិតិ អត្ថោ។

១៦៩.

“ហរីតកា អាមលកា, អម្ពជម្ពរិក្ខតកា;
កោលា ភល្លាតកា ពិល្លា, ជលានិ ធារយន្តិតេ”។

តេ ហរីតកាធយោ រុក្ខា មម អស្សមសមីបេ ជាតា និច្ចំ ជលានិ ធារយន្តិតិ
សម្ពន្ធា។

១៧០.

“អាលុវា ច កឡម្ពា ច, ពិឡាលីតក្កឡានិ ច;
ជីវកា សុតកា ចេវ, ពហូកា មម អស្សមេ”។

ឯតេ អាលុវាធយោ មូលជលា ឧត្តា មដុរសា មម អស្សមសមីបេ ពហូ
សន្តិតិ សម្ពន្ធា។

១៧១.

“អស្សមស្សរិទ្ធរម្ពិ, តឡាកាសុំ សុនិម្មិតា;
អន្នោធកា សីតជលា, សុបតិត្តា មនោរមា”។

តត្ថ អស្សមស្សរិទ្ធរម្ពិ អស្សមស្ស សមីបេ សុនិម្មិតា សុដ្ឋ
អាហោនឡិហោនក្ខមំ កត្វា និម្មិតា អន្នោធកា វិប្បសន្នោធកា សីតជលា
សីតោធកា សុបតិត្តា សុន្ទរតិត្តា មនោរមា សោមនស្សករា តឡាកា អាសុំ
អហោសុន្តិតិ អត្ថោ។

១៧២.

“បទុមុប្បលសញ្ញា, បុណ្ណរីកសមាយុតា;
មន្ទាលកេហិ សញ្ញា, ទិព្វកន្លាបវាយតិ”។

តត្ថ បទុមេហិ ច ឧប្បលេហិ ច សញ្ញា បរិបុណ្ណា បុណ្ណរីកេហិ
សមាយុតា សមន្តិក្ខតា មន្ទាលកេហិ ច សញ្ញា គហនីក្ខតា តធិកា
ទិព្វកន្លានិ ឧបវាយន្តិ សមន្តតោ វាយន្តិតិ អត្ថោ។

១៧៣.

“ឯវំ សត្តន្តសម្មន្នេ, បុប្ផតេ ជលិតេ វនេ;
សុកតេ អស្សមេ រម្មេ, វិហារមិ អហំ តទា”។

តត្ថ ឯវំ សត្តន្តសម្មន្នេតិ អត្ថេហិ នទិកាទិអវយវេហិ សម្មន្នេ បរិបុណ្ណា
បុប្ផជលរុក្ខេហិ គហនីក្ខតេ វនេ សុកតេ រមណីយេ អស្សមេ អរញ្ញាវាសេ
តទា តាបសក្ខតកាលេ អហំ វិហារមិតិ អត្ថោ។

ឯត្តាវតា អស្សមសម្មត្ថិ ធស្សេត្វា ឥនានិ អត្តនោ សីលាទិគុណាសម្មត្ថិ
ធស្សេត្តោ -

១៧៤.

“សីលវា វតសម្មន្នោ, ឈាយី ឈានតោ សទា;
បញ្ចកិញ្ញាពលប្បត្តោ, សុរុចិ នាម តាបសោ”តិ។ - អាហា;

តត្ថ សីលវាតិ ឈានសម្មយុត្តចតុចារិសុទ្ធិសីលសទិសេហិ បញ្ចេហិ
សីលេហិ សម្មុល្លោកតិ អត្ថោ។ វតសម្មន្នោតិ “ឥតោ បដ្ឋាយ យរាវាសំ បញ្ច
កាមគុណា វា ន សេវិស្សមី”តិ វតសមាទានេន សម្មន្នោ។ ឈាយីតិ

លក្ខណៈបដិដ្ឋានអារម្មណ៍បដិដ្ឋានេហិ ឈាយី ឈាយនសីលោ។

ឈានរតោតិ ឯតេសុ ឈានេសុ រតោ អល្លិនោ សធា សម្មុល្លោ។

បញ្ចកិញ្ញាពលប្បត្តោតិ

ឥទ្ធិវិធិទិព្វសោតបរិច្ឆិទ្ធិវិជាននបុព្វេនិវាសានុស្សតិទិព្វចក្កសម្ពាតាហិ បញ្ចហិ

អភិញ្ញាហិ វិសេសបញ្ញាហិ ពលសម្មុល្លោ, បរិបុល្លោតិ អត្ថោ។ ឆាមេន សុរុចិ

ឆាម តាបសោ ហុត្វាវិហារមីតិ សម្ពុល្លោ។

ឯត្ថកេន អត្ថនោ គុណសម្បត្តិ ទស្សេត្វា បរិសសម្បត្តិ ទស្សេត្តោ -

១៧៥.

“ចតុរិសសហស្សនិ, សិស្សា មម្ហំ ឧបជ្ជហុំ;

សព្វេ មំ ព្រាហ្មណា ឯតេ, ជាតិមន្តោ យសស្សិនោ”តិ។ - អាទិមាហ;

តត្ថ ឯតេ សព្វេ ចតុរិសសហស្សព្រាហ្មណា មម្ហំ សិស្សា ជាតិមន្តោ

ជាតិសម្មុល្លោ យសស្សិនោ បរិវាសម្មុល្លោ មំ ឧបជ្ជហុន្តិ សម្ពុល្លោ។

១៧៦.

“លក្ខណោ ឥតិហាសេ ច, សនិយណ្ណាសកេដុកេ;

បទកា វេយ្យាករណា, សធម្មេ ចារមី គតា”។

តត្ថ លក្ខណោតិ លក្ខណាសត្ថេ។ សព្វលោកិយានំ ឥតិបុរិសានំ “ឥមេហិ

លក្ខណេហិ សមន្តាគតា ទុក្ខតា ភវន្តិ, ឥមេហិ សុខិតា ភវន្តិ”តិ លក្ខណំ

ជាធាតុ។ តប្បកាសកោ គន្តោលក្ខណំ, តស្មី លក្ខណោ ច។ ឥតិហាសេតិ

“ឥតិហា អាស ឥតិហា អាសា”តិ វុត្ថវចនបដិដ្ឋិបកេ គន្តោ។ លក្ខណោ ច

ឥតិហាសេ ច ចារមី បរិយោសានំ គតាតិ សម្ពុល្លោ។ វុត្ថបព្ពតាជីនំ

ឆាមប្បកាសកកន្តំ “និយណ្ណា”តិ វុច្ឆតិ។ កេដុកេតិ កិរិយាកប្បវិកប្បានំ

ករីនំ ឧបការកោ គន្លោ។ និយណ្ណាយា សហ វត្តតីតិ សនិយណ្ណា, កេដុភេន
សហ វត្តតីតិ សកេដុភំ, តស្មី សនិយណ្ណាសកេដុភេ វេទត្តយេ ចារមី គតាតិ
សម្ពុន្ទោ។ បទកាតិ នាមបទសមាសតទ្ធិតាឡាតកិតកាធិបទេសុ ធរកា។
វេយ្យាករណានិ បទ្ធាណិជ័យកលាចាធិព្យាករណោ ធរកា។ សធម្មេ ចារមី
គតាតិ អត្តនោ ធម្មេ ព្រាហ្មណធម្មេ វេទត្តយេ ចារមី បរិយោសានំ គតា
បត្តាតិ អត្តោ។

១៧៧.

“ឧប្បាតេសុ និមិត្តេសុ, លក្ខណេសុ ច កោវិទា;
បថព្យា ភូមន្តលីក្ខេ, មម សិស្សា សុសិក្ខិតា”។

តត្ថ ឧក្កាចាតភូមិកម្ម្យាធិកេសុ ឧប្បាតេសុ ច សុភនិមិត្តាសុភនិមិត្តេសុ
ច ឥត្ថិលក្ខណាបុរិសលក្ខណាមហាបុរិសលក្ខណេសុ ច កោវិទា ធរកា។
បថវិយា ច ភូមិយា ច សកលលោកេ ច អន្តលីក្ខេ អាគាសេ ចាតិ សព្ពត្ថ មម
សិស្សា សុសិក្ខិតា។

១៧៨.

“អប្បិច្ឆា និបកា ឯតេ, អប្បាហារា អលោលុចា;
លាភាលាកេន សន្តជ្ជា, បរិវារេន្តិ មំ សទា”។

តត្ថ អប្បិច្ឆាតិ អប្បកេនាបិ យាបេន្តា។ និបកាតិ នេបក្កសម្ពាតាយ
បញ្ញាយ សមន្នាគតា។ អប្បាហារាតិ ឯកាហារា ឯកភត្តិកាតិ អត្តោ។
អលោលុចាតិ លោលុបតណ្ហាយ អប្បវត្តនកា។ លាភាលាកេនាតិ លាកេន
អលាកេន ច សន្តជ្ជា សោមនស្សា ឯតេ មម សិស្សា សទា និច្ចកាលំ មំ បរិវារេន្តិ
ឧបជ្ឈហន្តិតិ អត្តោ។

១៧៩.

“ឈាយី ឈានរតា ដីរា, សន្តចិត្តា សមាហិតា;
អាភិញ្ញាញំ បត្តយន្តា, បរិវារេន្តិ មំ សទា”។

តត្ថ ឈាយីតិ លក្ខណ្ឌបដិដ្ឋានអារម្មណ្ឌបដិដ្ឋានេហិ សមន្មាគតា។
ឈាយនសីលា វា។ ឈានរតាតិ តេសុ ច ឈានេសុ រតា អល្លីនា។ ដីរាតិ
ធិតិសម្បជ្ជា។ សន្តចិត្តាតិ វ្យាបសន្តមនា។ សមាហិតាតិ ឯកគ្គចិត្តា។
អាភិញ្ញាញន្តិ និប្បលីពោធិការំ។ បត្តយន្តាតិ ឥច្ឆន្តា។ ឥត្ថម្ពុតា មេ សិស្សា សទា
មំ បរិវារេន្តិតិ សម្ពន្ធា។

១៨០.

“អភិញ្ញាចារមិប្បត្តា, បេត្តិកេ គោចរេ រតា;
អន្តលីក្ខចរា ដីរា, បរិវារេន្តិ មំ សទា”។

តត្ថ អភិញ្ញាចារមិប្បត្តាតិ បញ្ចសុ អភិញ្ញាសុ ចារមី បរិយោសានំ បត្តា
បូរិតាតិ អត្ថោ។ បេត្តិកេ គោចរេ រតាតិ ពុទ្ធានុញ្ញាតាយ អវិញ្ញត្តិយា លទ្ធ
អាហារេ រតាតិ អត្ថោ។ អន្តលីក្ខចរាតិ អន្តលីក្ខេន អាកាសេន គច្ឆន្តា
អាកច្ឆន្តា ចាតិ អត្ថោ។ ដីរាតិ ជីវភូតា សីហព្យគ្យាធិបរិស្សយេ
អច្ឆម្ពីតសភាវាតិ អត្ថោ។ ឯវភូតា មម តាបសា សទា មំ បរិវារេន្តិតិ អត្ថោ។

១៨១.

“សំវុតា ធនុ ទ្វារេសុ, អនេជា រត្តិតិទ្រិយា;
អសំសជ្ជា ច តេ ដីរា, មម សិស្សា ទុរាសទា”។

តត្ថ ចក្ខាធិសុ ធនុ ទ្វារេសុ រូចាធិសុ ធនុ អារម្មណេសុ សំវុតា បិហិតា
បដិច្ឆន្តា, រត្តិតគោបិតទ្វារាតិ អត្ថោ។ អនេជា និត្តល្អា រត្តិតិទ្រិយា

គោបិតចក្ខុវិស័យ អសំសង្ខារា ញាតិហិ គហដ្ឋេហិ អមិស្សីភូតាតិ អត្ថោ។
ធុរាសនាតិ ធុរុដ្ឋ អាសនា, អាសាទេតុំ យដ្ឋេតុំ អសក្កុណោយ្យា អយោគ្គាតិ
អត្ថោ។

១៨២.

“បល្លេង្គន និសង្ខាយ, ហ៊ានចង្កៀមនេន ច;
វីតិនាមេន្តិ តេ វត្ថុ, មម សិស្សា ធុរាសនា”។

តត្ថ មម សិស្សា បល្លេង្គន ឧត្តរាសនេន សេយ្យំ វិហាយ និសង្ខាយ ច
ហ៊ានេន ច ចង្កៀមេន ច សកលំ វត្ថុ វិសេសេន អតិនាមេន្តិ អតិក្កាមេន្តិ
សម្ពុទ្ធា។

១៨៣.

“រជនីយេ ន វជ្ជន្តិ, ធុស្សនីយេ ន ធុស្សវេ;
មោហានីយេ ន មុយ្ហន្តិ, មម សិស្សា ធុរាសនា”។

តេ ឥត្ថម្ពុតា មម សិស្សា តាបសា រជនីយេ វជ្ជិតព្ពេ វត្ថុស្មី ន វជ្ជន្តិ វជ្ជំ ន
ឧប្បាទេន្តិ។ ធុស្សនីយេ ធុស្សិតព្ពេ ទោសំ ឧប្បាទេតុំ យុត្តេ វត្ថុម្ហំ ន ធុស្សវេ
ទោសំ ន ករោន្តិ។ មោហានីយេ មោហិតុំ យុត្តេ វត្ថុម្ហំ ន មុយ្ហន្តិ មោហំ ន ករោន្តិ,
បញ្ញាសម្បយុត្តា ភវន្តិ អត្ថោ។

១៨៤.

“ឥទ្ធីវីមំសមាទា តេ, វត្ថុន្តិ និច្ចកាលិកំ;
បថីតេ បកម្មេន្តិ, សារម្ពេន ធុរាសនា”។

តេ មម សិស្ស “ឯកោបិ ហុត្វា ពហុធា ហោតិ, ពហុធាបិ ហុត្វា ឯកោ
ហោតិ” តិអាទិតំ (បដិ. ម. ១.១០២) ឥទ្ធវិកុព្ភនំ និច្ចកាលំ កំរឹមំសមាធា វត្តន្តិតិ
សម្ពុទ្ធោ។ តេ មម សិស្ស អាភាសេបិ ឧទកេបិ បថវី និម្មិនិត្វា វិយាបថំ
បកម្មេន្តិតិ អត្ថោ។ សារម្កេន យុគគ្គាហោន កលហករណោន ន
អាសាទេតព្ភាតិ អត្ថោ។

១៨៥.

“កិឡមាធា ច តេ សិស្ស, កិឡន្តិ ឈានកិឡិតំ;
ជម្ពុតោ ជលមាទេន្តិ, មម សិស្ស ទុរាសទា”។

តេ មម សិស្ស កិឡមាធា បឋមជ្ឈានាទិកិឡំ កិឡន្តិ លឡន្តិ វមន្តិតិ
អត្ថោ។ ជម្ពុតោ ជលមាទេន្តិតិ ហិមវន្តម្ហិ សតយោជនុព្ពេជម្ពុត្វតោ
យជប្បមាណំ ជម្ពុជលំ ឥទ្ធិយា គន្ធា អាទេន្តិតិ អត្ថោ។

១៨៦.

“អញ្ញោ គច្ឆន្តិ គោយានំ, អញ្ញោ បុព្វវិទេហកំ;
អញ្ញោ ច ឧត្តរកុរុំ, ឯសនាយ ទុរាសទា”។

តេសំ មម សិស្សានំ អន្តរេ អញ្ញោ ឯកច្ឆេ គោយានំ អបរគោយានំ ទីបំ
គច្ឆន្តិ, ឯកច្ឆេ បុព្វវិទេហកំ ទីបំ គច្ឆន្តិ, ឯកច្ឆេ ឧត្តរកុរុំ ទីបំ គច្ឆន្តិ, តេ
ទុរាសទា ឯតេសុ ហិទេសុ ឯសនាយ គវេសនាយ បច្ឆយបរិយេសនាយ
គច្ឆន្តិតិ សម្ពុទ្ធោ។

១៨៧.

“បុរតោ បេសេន្តិ ខារី, បច្ឆតោ ច វជន្តិ តេ;
ចតុរិសសហស្សេហិ, ឆាទិតំ ហោតិ អម្ពរំ”។

តេ មម សិស្ស អាកាសេន គប្បមាណា ខារី តាបសបរិក្ខារភិក្ខុ កាជំ
បុរតោ បេសេន្តិ បឋមំ អភិមុខញ្ច តំ បេសេន្តា សយំ តស្ស បច្ឆតោ គប្បន្តិតិ
អត្ថោ។ ឯវំ គប្បមាណេហិ ចតុរិសសហស្សេហិ តាបសេហិ អម្ពរំ អាកាសតលំ
ធាធិតំ បដិច្ចន្នំ ហោតិ តិ សម្ពុទ្ធោ។

១៨៨.

“អគ្គិចាកំ អនគ្គី ច, ទន្លោធុក្ខលិកាបិ ច;
អស្មេន កោដ្ឋិតា កេចិ, បវត្ថុជលភោជនា”។

តត្ថ កេចិ ឯកច្ចេ មម សិស្ស អគ្គិចាកំ ជលាជលបណ្ណាទយោ បចិទ្វា
ខាទន្តិ, ឯកច្ចេ អនគ្គី អគ្គិហិ អបចិទ្វា អាមកមេវ ខាទន្តិ, ឯកច្ចេ ទន្តិកា
ទន្តេហិយេវ តចំ ឧប្បាដេទ្វា ខាទន្តិ។ ឯកច្ចេ ឧទុក្ខលិកា ឧទុក្ខលេហិ
កោដ្ឋេទ្វា ខាទន្តិ។ ឯកច្ចេ អស្មេន កោដ្ឋិតា ចាសាលោន កោដ្ឋេទ្វា ខាទន្តិ។
ឯកច្ចេ សយំបតិវត្តជលាហារាតិ សម្ពុទ្ធោ។

១៨៩.

“ឧទកោរោហណា កេចិ, សាយំ ចាតោ សុច្ឆរតា;
តោយាភិសេចនករា, មម សិស្ស ឧរាសនា”។

ឧរាសនា មម សិស្ស កេចិ សុច្ឆរតា សុទ្ធិកាមា សាយំ ចាតោ ច
ឧទកោរោហណា ឧទកបវេសកាតិ អត្ថោ។ កេចិ តោយាភិសេចនករា
ឧទកេន អត្ថនិ អភិសិញ្ញនករាតិ អត្ថោ។

១៩០.

“បរុទ្ធិកប្បនខលោមា, បន្តទន្លា វជស្សិរា;
គន្ធិតា សីលគន្ធន, មម សិស្ស ឧរាសនា”។

តត្ថ តេ ទុរាសនា មម សិស្សា កង្រេសុ ឧភយកង្រេសុ ច ហត្ថចានេសុ ច
បរុជ្ឈា សញ្ញាតា, ធីយនខលោមាតិ អត្ថោ។ ខុរកម្មរហិតត្ថា អមណ្ឌិតា
អបសាធិតាតិ អធិប្បាយោ។ បង្គំទន្តាតិ ឥដ្ឋកបុណ្ណាឡីរចាសាណាបុណ្ណាធិហិ
ធរលមកតត្ថា មលគ្គហិតទន្តាតិ អត្ថោ។ រជស្សីរាតិ តេលមក្ខនាធិរហិតត្ថា
ធូលីហិ មក្ខិតសីសាតិ អត្ថោ។ គន្ធិតា សីលគន្ធនាតិ
ឈានសមាធិសមាបត្តិហិ សម្បយុត្តសីលេន សមង្គិក្ខតត្ថា
លោកិយសីលគន្ធន សព្វត្ថ សុគន្ធិក្ខតាតិ អត្ថោ។ មម សិស្សា ទុរាសនាតិ
ឥមេហិ វុត្តប្បការគុណោហិ សមន្នាគតត្ថា អាសាទេតុំ យដ្ឋេតុំ
អសក្កុណោយ្យា មម សិស្សាតិ សម្ពន្ធា។

១៩១.

“ចាតោវ សន្និបតិក្ខា, ជដិលា ឧគ្គតាបនា;
លាភាលាភំ បកិក្ខត្ថា, គប្បន្តិ អម្ពរេ តនា”។

តត្ថ ចាតោវ សន្និបតិក្ខាតិ សត្តម្យត្ថ តោបច្ចយោ, ចាតរាសកាលេយេវ
មម សន្និកេ រាសិក្ខតាតិ អត្ថោ។ ឧគ្គតាបនា ចាកជតចា បត្តជតចា ជដិលា
ជដាធាវិនោ តាបសា។ លាភាលាភំ បកិក្ខត្ថា ឧទ្ធកេ ច មហាន្តេ ច លាភេ
ចាកជេ កត្វា តនា តស្មី កាលេ អម្ពរេ អាភាសតលេ គប្បន្តិ តិ សម្ពន្ធា។

១៩២. បុន តេសំយេវ គុណោ បកាសេន្តោ ឯតេសំ បក្កមន្តានន្តិអាធិមាហា។
តត្ថ អាភាសេ វា ថលេ វា បក្កមន្តានំ គប្បន្តានំ ឯតេសំ តាបសានំ
វាកិច្ចិរជនិតោ មហាសន្តោ បវត្តតីតិ អត្ថោ។ មុទិតា ហោន្តិ ទេវតាតិ ឯវំ
មហាសន្តំ បវត្តត្ថា គប្បន្តានំ អធិនបម្មសន្តេន សន្តុដ្ឋា “សាធុ សាធុ, អយ្យា” តិ
សោមនស្សជាតា ទេវតា មុទិតា សន្តុដ្ឋា ហោន្តិ តិ សម្ពន្ធា។

១៩៣. ឱសោធិសន្តិ តេ ឥសយោ អន្តលិក្ខចរា អាគាសចារិណោ
ធិក្ខណាធិសានុធិសំ បក្កមន្តិ គប្បន្តិតិ សម្ពុន្នោ។ សកេ ពលេនុបត្តន្ទាតិ
អត្ថនោ សរីរពលេន វា ឈានពលេន វា សមន្នាគតា យទិច្ឆកំ យត្ថ យត្ថ
គន្ធកាមា, តត្ថ តត្ថេវ គប្បន្តិតិ សម្ពុន្នោ។

១៩៤. បុន តេសមេវានុការំ បកាសេន្តោ បដីកម្មកា ឯតេតិអាធិមាហ។
តទា ឯតេ សព្ពត្ថ ឥន្ទាចារា បដីកម្មកា មេធនិសញ្ចលនជាតិកា
នកចារិណោ អាគាសចារិណោ។ ឧគ្គតេជាតិ ឧគ្គតេជា បត្តជេតេជា ធុប្បសហា
បសយ្ហ អភិភវិត្វា បវត្តិតុំ អសក្កុណោយ្យាតិ ធុប្បសហា។ សាគរោ
អខោភិយាតិ អញ្ញេហិ អខោភិយោ អនាលុឡិកោ សាគរោ ឥវ សមុទ្ទោរិយ
អញ្ញេហិ អខោភិយា កម្មេតុំ អសក្កុណោយ្យា ហោន្តិតិ សម្ពុន្នោ។

១៩៥. ហំនចង្គមិនោ កេដិទិ តេសំ មម សិស្សានំ អន្តរេ ឯកេច្ឆេ ឥសយោ
ហំនិរិយាបថចង្គមនិរិយាបថសម្បជ្ជា, ឯកេច្ឆេ ឥសយោ នេសន្តិកា
និសន្និរិយាបថសម្បជ្ជា, ឯកេច្ឆេ ឥសយោ បវត្តកោជនា
សយំបតិចបណ្ណាហារា ឯវុបេហិ គុណោហិ យុត្តត្តា ទុរាសនាតិ សម្ពុន្នោ។

១៩៦. តេ សព្ពេ ថោមេន្តោ មេត្តាវិហារិណោតិអាធិមាហ។ តត្ថ
“អបរិមាណេសុ ចក្កវាឡេសុ អបរិមាណា សត្តា សុខំ ហោន្តិ”តិអាធិនា
សំនេហាលក្ខណាយ មេត្តាយ ជិវិត្វាវិហារន្តិ, អត្ថការំ បវត្តន្តិតិ
មេត្តាវិហារិណោ ឯតេ មម សិស្សាតិ អត្តោ។ សព្ពេ តេ ឥសយោ សព្ពចាលំ
សព្ពេសំ សត្តានំ ហិរេតសី ហិរេតកវេសកា។ អនត្ថក្កំសកា អត្តានំ ន ឧក្កំសកា
អមាធិនោ កស្សចិ កញ្ចិ បុគ្គលំ នវម្ពេន្តិ និចំ កត្វា ន មញ្ញន្តិតិ អត្តោ។

១៩៧. តេ មម សិស្សា សីលសមាធិសមាបត្តិគុណយុត្តត្តា សីហរាជា ៩៧
អច្ឆម្ពីតា និព្វយា, គជរាជា ៩៧ ហត្ថិរាជារិយ ថាមវា
សរីរពលលយានពលសម្បជ្ជា ព្យគ្សរាជា ៩៧, ទុរាសនា យដ្ឋេតុមសក្កុណោយ្យា
មម សន្តិកេ អាគច្ឆន្តិតិ សម្ពន្ធា។

១៩៨. តតោ អត្តនោ អានុការីស្ស ទស្សនលេសេន បកាសេន្តោ
វិជ្ជាធរាតិអាធិមាហ។ តត មន្តសជ្ឈាយាធិវិជ្ជាធរា ច រុក្ខបព្វតាធិសុ វសន្តា
ភុម្មនេវតា ច ភូមជ្ឈថលជ្ជា នាគា ច គន្ធព្វនេវា ច បណ្ណា វក្ខសា ច កុម្មណ្ណា
នេវា ច ទានវា នេវា ច ឥច្ឆិតិច្ឆិតនិម្មានសមត្ថា ករុណ្ណា ច តំ សំ ឧបជីវន្តិតិ
សម្ពន្ធា, តស្មី សរេ សរស្ស សមីបេ វសន្តិតិ អត្តោ។

១៩៩. បុនបិ តេសំយេវ អត្តនោ សិស្សតាបសានំ គុណោ វណ្ណោន្តោ តេ ជជា
ខារិភិរាតិអាធិមាហ។ តំ សព្វំ ឧត្តានត្ថមេវ។ ខារិការន្តិ
ឧទព្វានកមណ្ឌលុអាធិកំ តាបសបរិក្ខារំ។

២០០. បុនបិ អត្តនោ គុណោ បកាសេន្តោ ឧប្បាតេ សុបិនេ
ចាបីតិអាធិមាហ។ តត ព្រាហ្មណសិប្បេសុ និប្បត្តិ គតត្តា នក្ខត្តចាបេ ច
នេកត្តា “ឥមស្ស រាជកុមារស្ស ឧប្បន្ននក្ខត្តំ សុភំ អសុភ”ន្តិ ឧប្បាតលក្ខណោ
ច សុបិនេ ច បរត្ថិ បុច្ឆិតេន “ឥទំ សុបិនំ សុភំ, ឥទំ អសុភ”ន្តិ សុបិននិប្បត្តិកថនេ
ច សព្វេសំ ឥតិបុរិសានំ ហត្ថចាទលក្ខណាកថនេ ច សុដ្ឋសិក្ខិតោ
សកលជម្ពុជីបេ បរត្ថមាទំ មន្តបទំ លក្ខណមន្តកោដ្ឋាសំ សព្វំ អហំ តទា មម
តាបសកាលេ ធារេមីតិ សម្ពន្ធា។

២០១. អត្តនោ ព្យាករណំ ពុទ្ធកុណបុព្វជ្ជមំ បកាសេន្តោ
អនោមទស្សីតិអាធិមាហ។ តត ន ឌីមកន្តិ អនោមំ។

មំសចក្កុទិព្ពចក្កុសមន្តចក្កុធម្មចក្កុពុទ្ធចក្កុហិ សព្វសត្តានំ បស្សនំ ទស្សនំ
នាម, អនោមំ ទស្សនំ យស្ស ភគវតោ សោ ភគវា អនោមទស្សី។

ភាគ្យវន្តតាធិហិ ការណេហិ ភគវា លោកស្ស ជេដ្ឋសេដ្ឋត្តា លោកជេដ្ឋា
ឧសភោ និសភោ អាសភោតិ តយោ គវជេដ្ឋកា។ តត្ថ គវសតជេដ្ឋកោ
ឧសភោ, គវសហស្សជេដ្ឋកោ និសភោ, គវសតសហស្សជេដ្ឋកោ អាសភោ,
នរានំ អាសភោ នរាសភោ បដិវិទូសព្ពធម្មោ, សម្ពុទ្ធាវិវេកកាមោ ឯកីការំ
ឥច្ឆន្តោ ហិមវន្តំ ហិមាលយបព្ពតំ ឧបាគមីតិ សម្ពុទ្ធា។

២០៩. អដ្ឋោគាហេត្វា ហិមវន្តន្តិ ហិមវន្តសមីបំ ឱកាហេត្វា បរិសិត្វាតិ
អត្តោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

២១០-១. ជលីតំ ជលមានំ ឥន្ទីវបុប្ផំ ឥវ, ហុតាសនំ ហោមស្ស អាសនំ,
អាទិត្តំ អាភាយុតំ អគ្គិត្តន្តំ ឥវ, ភគនេ អាកាសេ ជាតមានំ វិជ្ជុ ឥវ, សុដ្ឋ ដុល្លំ
សាលរាជំ ឥវ, និសិន្នំ លោកនាយកំ អទ្ទុសន្តិ សម្ពុទ្ធា។

២១៣. នេវានំ នេវោ នេវនេវោ, តំ នេវនេវំ ទិស្វាន តស្ស លក្ខណំ
ទ្វត្តិសមហាបុរិសលក្ខណាសញ្ញាននការណំ។ “ពុទ្ធានុខោ នវា ពុទ្ធា”តិ
ឧបធារយី វិចារេសី។ ចក្កុមំ បញ្ចហិ ចក្កុហិ ចក្កុមន្តំ ជិនំ កេន ការណោន
បស្សមីតិ សម្ពុទ្ធា។

២១៤. ចរណុត្ថមេ ឧត្តមចាទតលេ សហស្សរាជិ ចក្កលក្ខណាជិ ទិស្សន្តិ,
អហំ តស្ស ភគវតោ តានិលក្ខណាជិ ទិស្វា តថាគតេ និដ្ឋំ គច្ឆី សន្និដ្ឋានំ
អគមាសិ, និស្សន្នេហោ អាសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

២១៨. សយម្ហូ សយមេវ ភូតា។ អមិតោទយ អមិតានំ អបរិមាណានំ
គុណានំ ឧទយ ឧដ្ឋានដ្ឋាន, ឥទំ បទទ្ធយំ អាលបនមេវ។ ឥមំ លោកំ ឥមំ

សត្វលោកំ សំ សុដ្ឋ ឧទ្ធរសិ សំសារតោ ឧទ្ធរិទ្ធា និព្វានថលំ ចាបេសីតិ អត្ថោ។
តេ សព្វេ សត្តា តវំ ធម្មនំ អាគម្ម អាគន្ធា កម្ព្លាសោតំ វិចិត្តិក្ខាមហោយំ តវន្តិ
អតិក្កមន្តិតិ សម្ពុទ្ធា។

២១៩. ភកវន្តំ ថោមេន្តោ តាបសោ តុវំ សត្តាតិអាទិមាហ។ តត្ថ, ភន្តេ,
សព្វញ្ញ តុវំ សនេវកស្ស លោកស្ស សត្តា អាចរិយោ ឧត្តមជ្ឈន តូមេវ កេតុ
ឧទ្ធា, សកលលោកេ បកាសនជ្ឈន តូមេវ ធជោ, លោកត្តយេ ឧត្តតត្តា
តូមេវ យូចោ ឧស្សបិតថម្ពសទិសោ, ចាលីនំ សព្វសត្តានំ តូមេវ បរាយណោ
ឧត្តមកមនីយជ្ជានំ តូមេវ បតិជ្ជា បតិជ្ជជ្ជានំ លោកស្ស
មោហានុការិធមនតោ តូមេវ ទីចោ តេលបទីចោ វិយ, ទ្វិបទុត្តមោ ទ្វិបទានំ
នេវព្រហ្មមនុស្សនំ ឧត្តមោ សេដ្ឋាតិ សម្ពុទ្ធា។

២២០. បុន ភកវន្តំយេវ ថោមេន្តោ សក្កា សមុទ្ធេ ឧទកន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ
ចតុរាសីតិយោជនសហស្សកម្ពីរេ សមុទ្ធេ ឧទកំ អាឡិកេន បមេតុំ មិនិតុំ
សក្កា ភវេយ្យ, ភន្តេ, សព្វញ្ញ តវំ ញាណំ “ឯត្ថកំ បមាណា”ន្តិ បមេតវេ មិនិតុំ ន
ត្រេវ សក្កាតិ អត្ថោ។

២២១. តុលមណ្ឌលេ តុលបញ្ញវេ វេបេត្វា បថី មេទនី ធាវេតុំ សក្កា, ភន្តេ,
សព្វញ្ញ តវំ ញាណំ ធាវេតុំ ន តុ វេ សក្កាតិ សម្ពុទ្ធា។

២២២. ភន្តេ, សព្វញ្ញ អាគាសោ សកលន្តលិក្ខំ រដ្ឋយា វា អង្គុលេន វា មិនិតុំ
សក្កា ភវេយ្យ, តវំ បន ញាណំ ញាណាកាសំ ន តុ វេ បមេតវេ មិនិតុំ
សក្កាតិ អត្ថោ។

២២៣. មហាសមុទ្ធេ ឧទកន្តិ ចតុរាសីតិយោជនសហស្សកម្ពីរេ សាគវេ
អទិលំ ឧទកញ្ច, ចតុនហុតាធិកទ្វិយោជនសតសហស្សពហលំ អទិលំ

បដិវត្តន៍ ជម្រក ជម្រកយុវ អតិក្កមេយ្យ សម្ម ករេយ្យ ពុទ្ធស្ស ញាណំ ឧបាទាយ
គហេត្វា តុលេយ្យ សម្ម ករេយ្យ។ ឧបមាតោ ឧបមាវសេន ន យុជ្ជេរ ន
យោជេយ្យំ។ ញាណាមេវ អធិកន្តិ អត្ថោ។

២២៤. ចក្ខុម បញ្ចបិ ចក្ខុបិ ចក្ខុមន្ត, អាលបនមេតំ។ សហ ទេវេហិ
បវត្តស្ស លោកស្ស, ភុម្មត្ថ សាមីវចនំ។ សនេវកេ លោកស្មី អន្តរេ យេសំ
យត្តកានំ សត្តានំ ចិត្តំ បវត្តតិ។ ឯតេ តត្ថកា សចិត្តកា សត្តា តវ ញាណម្ហិ
អន្តោជាលគតា ញាណជាលស្មី អន្តោ បរិជ្ជាតិ សម្ពន្ធោ, ញាណជាលេន
សត្តសត្ថេ បស្សសីតិ អត្ថោ។

២២៥. ភន្តេ, សព្ពញ្ញ សព្ពធម្មជាននក, តំ យេន ញាណេន
ចតុមគ្គសម្បយុត្តេន សកលំ ឧត្តមំ ពោធិ និព្វានំ បត្តោ អធិគតោ អសិ កវសិ,
តេន ញាណេន បរតិត្តិយេ អញ្ញតិត្តិយេ មទ្ធសី អភិកវសីតិ សម្ពន្ធោ។

២២៦. តេន តាបសេន ថោមិតាការំ បកាសេន្តា ធម្មសង្គាហកា ថេរា ឥមា
គាថា បរិទ្វានាតិ អាហំសុ។ តត្ថ ឥមា គាថាតិ ឯត្ថកាហិ គាថាហិ បរិទ្វាន
ថោមនំ កត្វាន នាមេន សុរុចិ នាម តាបសោ សេសជ្ជកថាសុ (អ. និ. អដ្ឋ.
១.១.១៨៩-១៩០; ធរ. ប. អដ្ឋ. ១.សាវិបុត្តត្ថវត្ថុ) បន “សរទមាណាវា” តិ
អាគតោ។ សោ អដ្ឋកថានយតោ ចាហោយេវ បមាណំ, អថ វា សុន្ទរា រុចិ
អដ្ឋាសយោ និព្វានាលយោ អស្សាតិ សុរុចិ។ សរតិ គប្បតិ ឥន្ទ្រិយធមនាយ
បវត្តតិ តិ សរទោ, ឥតិ ទ្វយម្បិ តស្សេវ នាមំ។ សោ សុរុចិតាបសោ អធិនចម្ចំ
បត្តិវត្វាន បថវិយំ និសីទិ, អច្ឆាសន្នាទយោ ធន និសង្កេទោសេ វជ្ជេត្វា សរទោ
និសីទីតិ អត្ថោ។

២២៧. តត្ថ និសីទ្នោ តាបសោ តស្ស ភគវតោ ញាណមេវ ថោមេន្តោ
បុណ្យសីតិសហស្សនីតិអាទិមាហ។ តត្ថ បុណ្យសីតិសហស្សនីតិ
ចតុរាសីតិសហស្សនិ, តិរិរាជា មេវុបត្តតរាជា, មហាណ្ណវេ សាគវេ
អន្លោតាឡោ អធិឌីតាឡោ បរិដ្ឋោ, តាវនេវ តត្ថកានិ ចតុរាសីតិសហស្សនិ
អច្ចុគ្គតោ អតិធុគ្គតោ ឥនានិ បរុច្ចតីតិ សម្ពុទ្ធា។

២២៨. តាវ អច្ចុគ្គតោ តថា អតិធុគ្គតោ នេវ, សោ មហានេវ អាយតោ
ធុគ្គតោ ចរិត្តារតោ ច វេ មហាន្តោ នេវរាជា កោដិសតសហស្សិយោ
សម្ពុទ្ធាណុភេទេន បុណ្យតោ បុណ្យវិបុលំ កតោ អសិ។

២២៩. ភន្តេ, សត្តញ្ញោ តវ ញាណំ លក្ខេ វេបិយមាទម្ហិ ញាណោ សតំ វា
សហស្សំ វា សតសហស្សំ វា ឯកេកំ ពិន្ទុំ កត្វា វេបិតេ តនេវ មហានេវុស្ស
បុណ្យំ ខយំ គច្ឆេយ្យ, តវ ញាណំ បមេតវេ បមាណំ កាតុំ វេ ន សក្កាតិ
សម្ពុទ្ធា។

២៣០. សុខុមច្ឆិកេន សុខុមច្ឆិទ្ទេន ជាលេន យោ សកលមហាសមុទ្ធេ ឧទកំ
បរិក្ខិបេ សមន្តតោ បរិក្ខំ កវេយ្យ, វេ បរិក្ខិតេ យេ កេចិ ចាណា ឧទកេ
ជាតា សព្វេតេ អន្តោជាលគតា សិយុំ ភវេយ្យន្តិ អត្ថោ។

២៣១. តមុបមេយ្យំ ធស្សន្តោ តថេវ ហីតិអាទិមាហ។ តត្ថ យថា ឧទជា
ចាណា អន្តោជាលគតា ហោន្តិ, តថេវ មហាវីរ មហាពោធិអធិគមាយ
វីរិយករ។ យេ កេចិ បុព្វ អនេកា តិវុទ្ធា មិច្ឆា តិវុត្តករា ធិដ្ឋិគហនបក្ខន្ធា
ធិដ្ឋិសម្ពុតគហនំ បរិដ្ឋោ បរាមាសេន សភាវតោ បរតោ អាមសនលក្ខណាយ
ធិដ្ឋិយា មោហិតា បិហិតា សន្តិ។

២៣២. តវ សុទ្ធន និក្ខិលសេន ព្យាណេន អនាវរណទស្សីនា សព្វធម្មានំ
អាវរណាហិតទស្សនសីលេន ឯតេ សព្ពេ តិគ្គិយា អន្តោជាលគតា
ព្យាណជាលស្សន្តោ បវេសិតាវា តថេវាតិ សម្ពុទ្ធា។ ព្យាណំ តេ នាតិវត្ថុវេតិ
តវ ព្យាណំ តេ តិគ្គិយា នាតិក្កមន្តិទិ អត្ថោ។

២៣៣. ឯវំ វុត្ថុថោមនាវសានេ ភគវតោ អត្ថនោ ព្យាករណារព្ពំ ទស្សេតុំ
ភគវា តម្ពិ សមយេតិអាទិមាហ។ តត្ថ យស្មី សមយេ តាបសោ ភគវន្តំ
ថោមេសិ, តស្មី ថោមនាយ បរិយោសានកាលេ សម្ព្បតិក្កន្ធបរិវារតាយ
មហាយសោ អនោមទស្សី ភគវា កិលេសមារាទីនំ ជិតត្តា ជិនោ។ សមាធិម្ហា
អប្បិតសមាធិតោ វុដ្ឋហិត្វា សកលជម្ពុទីបំ ទិព្ពចក្ខុនា ឱលោកេសីតិ
សម្ពុទ្ធា។

២៣៤-៥. តស្ស អនោមទស្សីស្ស ភគវតោ មុនិនោ មោនសង្ខាតេន
ព្យាណេន សមន្នាគតស្ស និសកោ នាម សាវកោ សន្តចិត្តេហិ
វុបសន្តកិលេសមាទសេហិ តាធិហិ ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ អកម្មិយសភាវត្តា, តាធិភិ
ឱណាសវេហិ សុទ្ធវិហិ បរិសុទ្ធកាយកម្មាធិយុត្តេហិ ធម្មភិញ្ញេហិ តាធិហិ
អដ្ឋហិ លោកធម្មេហិ អកម្មនសភាវេហិ សតសហស្សេហិ បរិវុតោ ពុទ្ធស្ស
ចិត្តំ, អញ្ញាយ ជានិត្វា លោកនាយកំ ឧបេសិ, តាវនេវ សមីបំ អគមាសីតិ
សម្ពុទ្ធា។

២៣៦. តេ តថា អាគតា សមាទា តត្ថ ភគវតោ សមីបេ។ អន្តលិកេ
អាគាសេ ឋិតា ភគវន្តំ បទក្ខិណំ អកំសុ។ តេ សព្ពេ បញ្ញលិកា នមស្សមាទា
អាគាសតោ ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ ឱតវុំ ឱរោហិតស្វតិ សម្ពុទ្ធា។

២៣៧. បុន ព្យាករណ៍ធានស្ស បុព្វភាគការណ៍ បកាសេន្តោ សិត្តំ
ចាតុក្កវីតិអាធិមាហ។ តំ សត្តំ ឧត្តានត្ថមេវ។

២៤០. យោ មំ បុប្ផនាតិ យោ តាបសោ មយំ ចិត្តំ បសាទេត្វា អនេកបុប្ផេន
មំ បូជេសិ, ញាណញា មេ អនុ បុនប្បុនំ ជីវិ ថោមេសិ, តមហាន្តិ តំ តាបសំ អហំ
កិត្តយិស្សមិ ចាកដំ ករិស្សមិ, មម ភាសតោ ភាសន្តស្ស វចនំ សុណោថ
សវនីសយំ ករោថ មនសិ ករោថ។

២៥០. បដ្ឋិមេ ភវសម្បត្តតិ ព្យាករណ៍ ធម្មានោ ភគវា អាហ។ តត្ថ
បដ្ឋិមេ បរិយោសានក្ខតេ ភវេ សម្បត្តេ សតិ។ មនុស្សត្ថំ មនុស្សជាតី
គមិស្សតិ, មនុស្សលោកេ ឧប្បជ្ឈិស្សតិ អត្ថោ។
រូបសារធនសារវយសារកុលសារភោគសារបុញ្ញសារាធិហិ សារេហិ
សារវន្តតាយ សារី នាម ព្រាហ្មណី កុដ្ឋិនា ធារយិស្សតិ។

២៥៣. ព្យាករណ៍មូលមារិក អបរិមេយ្យេ ឥតោ កប្បេតិ។ ឯត្ថ ទិដ្ឋំ
អគ្គសារកានំ ឯកំ អសង្ក្រយ្យំ កប្បសតសហស្សញ្ច ចារមី បូរិតា, តថាបិ
តាថាពន្ធសុខត្ថំ អន្តរកប្បានិ ឧចាធាយ ឯវំ វុត្តន្តិ ធន្ទត្ថំ។

២៥៤. “សារិបុត្តោតិ នាមេន, ហេស្សតិ អគ្គសារកោ”តិ
ព្យាករណ៍មធាសិ, ព្យាករណ៍ ធម្មាន តំ ថោមេន្តោ សោ ភគវា អយំ
ភាគីរជីតិអាធិមាហ។ គង្គា, យមុនា, សរក្ខ, មហី, អចិរវីតិ ឥមាសំ បញ្ចន្តំ
គង្គានំ អន្តរេ អយំ ភាគីរជី នាម បឋមមហាគង្គា ហិមវន្តា បភាវិតា
ហិមវន្តតោ អាគតា អនោតត្ថធម្មតោ បភវា, មហោធនី មហាឧទកក្ខន្ធន្តំ
អប្បយន្តិ ចាបុណ្ណិ, មហាសមុទ្ធន្តំ មហាសាគរំ អប្បេតិ ឧបគន្ធតិ យថា, តថា
ឯវំ អយំ សារិបុត្តោ សកេ តិសុវិសារនោ អត្ថនោ កុលេ បវត្តមាទេសុ តិសុ

វេទេសុវិសារនោ អបក្ខលិតញ្ញាណោ បត្តជញ្ញាណោ។ បញ្ញាយ ចារមី គន្ធា
អត្តនោ សាវកញ្ញាណាស្ស បរិយោសានំ គន្ធា, ចាណិនេ សព្ពសត្ត
តប្បយិស្សតិ សន្តប្បស្សតិ សុហិត្តការំ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។

២៥៧. ហិមវន្តមុចាទាយាតិ ហិមាលយបព្ពតំ អាទី កត្វា មហោទដី
មហាសមុទ្ទំ ឧទកការំ សាគរំ បរិយោសានំ កត្វា ឯត្ថន្តរេ ឯតេសំ ទិទ្ទំ
បព្ពតសាគរានំ មជ្ឈេ យំ បុលិនំ យត្តកា វាលុករាសិ អត្ថិ, គណានាតោ
គណានវសេន អសន្និយំ សន្និទ្ធិក្កន្តំ។

២៥៨. តម្បិ សក្កា អសេសេនាតិ តំ បុលិនម្បិ និសេសេន សន្និទ្ធិតុំ សក្កា
សក្កុណោយ្យ ភវេយ្យ, សា គណានា យថា ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ តថា
សាវិបុត្តស្ស បញ្ញាយ អន្តោ បរិយោសានំ ន ត្វេវ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។

២៥៩. លក្ខេ...បេ.... ភវិស្សតីតិ លក្ខេ ញ្ញាណាលក្ខេ ញ្ញាណាស្ស ឯកស្មី
កលេ វេបិយមាទម្ហិ វេបិតេ សតិ គដ្ឋាយ វាលុកា ជីយេ បរិក្ខយំ គច្ឆេយ្យាតិ
អត្ថោ។

២៦០. មហាសមុទ្កេតិ ចតុរាសីតិយោជនសហស្សគម្ពីរេ ចតុមហាសាគរេ
ធុមិយោ ការុតាទិភេទា តរដ្ឋរាសយោ គណានាតោ អសន្និយា សន្និវិវហិតា
យថា ហោន្តិ, តថេវ សាវិបុត្តស្ស បញ្ញាយ អន្តោ បរិយោសានំ ន ហោស្សតិ ន
ភវិស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។

២៦១. សោ វេ បញ្ញាវា សាវិបុត្តោ គោតមគោត្តត្តា គោតមំ សក្យកុលេ
ជេដ្ឋកំ សក្យបុជ្ឈំ សម្ពុទ្ធំ អាវាធយិត្វា វត្ថុបដិបត្តិសីលាចារាទីហិ ចិត្តារាជនំ
កត្វា បញ្ញាយ សាវកញ្ញាណាស្ស ចារមី បរិយោសានំ គន្ធា តស្ស ភគវតោ
អគ្គសាវកោ ហោស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។

២៦២. សោ ឯវំ អគ្គសាវកជ្ជានំ បត្តោ សក្យបុត្តន ភគវតោ ឥដ្ឋានិជ្ជសុ
អកម្មិយសភារេន បវត្ថិតំ ចាកដំ កតំ ធម្មបក្កំ សទ្ធម្មំ អនុវត្តេស្សតិ
អវិនស្សមាណំ ធារេស្សតិ។ ធម្មវុដ្ឋិយោ ធម្មទេសនាសម្ពាសនា វុដ្ឋិយោ វស្សេន្តោ
ទេសេន្តោ បកាសេន្តោ វិវរេន្តោ វិភជេន្តោ ឧត្តានិករេន្តោ បវត្ថិស្សតិ អត្តោ។

២៦៣. គោតមោ សក្យបុត្តោ ភគវា ឯតំ សត្វំ អភិញ្ញាយ វិសេសេន
ញាលោន ជានិត្វា ភិក្ខុសង្ឃេ អរិយបុគ្គលមជ្ឈេ និសីទិត្វា អគ្គដ្ឋានេ
សកលបញ្ញាធិគុណាគណាភិរមេ ឧច្ឆដ្ឋានេ វេបេស្សតិ តិ សម្ពន្ធា។

២៦៤. ឯវំ សោ លទ្ធព្យាករណោ សោមនស្សប្បត្តោ បីតិសោមនស្សវសេន
ឧទានំ ឧទានេន្តោ អហោ មេ សុកតំ កម្មន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ អហោតិ វិម្ពយត្ថេ
និចាតោ។ អនោមទស្សិស្ស ភគវតោ សត្តនោ គរុនោ សុកតំ សុដ្ឋ កតំ
សទ្ធិហិត្វា កតំ កម្មំ បុញ្ញកោដ្ឋាសំ អហោ វិម្ពយំ អចិន្តេយ្យានុភាវន្តិ អត្តោ។
យស្ស ភគវតោ អហំ ការំ បុញ្ញសម្ភារំ កត្វា សព្ពត្ថ សកលគុណាគណា
ចារមី បរិយោសានំ គតោ បរមំ កោដិ សម្បត្តោ, សោ ភគវា អហោ វិម្ពយោតិ
សម្ពន្ធា។

២៦៥. អបរិមេយ្យេតិ សង្ឃាតិក្កន្ធកាលស្មី កតំ កុសលកម្មំ, មេ មឃ្ហំ ឥធ
ឥមស្មី បច្ឆិមត្ថភារេ ដលំ វិចាកំ ទស្សេសិ។ សុមុត្តោ សុដ្ឋវិមុត្តោ ធរកេន
ធនុគ្គហេន ឱត្តោ សរវេគោ ឥវ អហំ តេន បុញ្ញជលេន កិលេសេ ឈាបយី
ឈាបេសិទ្ធិអត្តោ។

២៦៦. អត្តនោ ឯវំ វិរិយំ បកាសេន្តោ អសង្ខតន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ អសង្ខតន្តិ
ន សង្ខតំ, បច្ចយេហិ សមាគម្ម ន កតន្តិ អត្តោ។ តំ អសង្ខតំ និព្វានំ
កិលេសកាលុស្សិយាភារេន អចលំ កតសម្ភារានំ បតិជ្ឈជ្ជន បទំ គវេសន្តោ

បរិយេសន្តោ សព្វេ តិគ្គិយេ សកលេ តិគ្គកវេ ធិដ្ឋប្បាធិកេ បុគ្គលេ វិចិនំ
ឧបបរិក្ខន្តោ ឯសាហំ ឯសោ អហំ ភវេ កាមភវាធិកេ ភវេ សំសរី បរិព្វមិន្និ
សម្ពន្ធោ។

២៦៧-៨. អត្តនោ អធិប្បាយំ បកាសេន្តោ យថាបិ ព្យាធិតោ
ចោសោតិអាធិមាហ។ តត្ថ ព្យាធិតោតិ ព្យាធិនា បីឡិកោ ចោសោ បុរិសោ
ឌីសធំ បរិយេសេយ្យ យថា, តថា អហំ អសដ្ឋតំ អមតំ បទំ និព្វានំ គវេសន្តោ
អញ្ចោកិណ្ណំ អវិច្ឆិន្នំ និរន្តរំ, បញ្ចាសតំ ជាតិបញ្ចាសតេសុ អត្តភាវេសុ ឥសិបព្ពដ្ឋំ
បព្ពជិន្និ សម្ពន្ធោ។

២៦៧. កុតិគ្គេ សញ្ជរី អហន្តិ លាមកេ តិគ្គេ គមនមគ្គេ អហំ សញ្ជរី។

២៦២. សារត្តិកោ ចោសោ សារគវេសី បុរិសោ។ កធលី ធនត្វាន ជាលយេតិ
កធលីក្ខន្ធនំ ធនត្វា ទ្វេដា ជាលេយ្យ។ ន តត្ថ សារំ វិន្ទេយ្យាតិ ជាលេត្វា ច បន
តត្ថ កធលីក្ខន្ធនុ សារំ នវិន្ទេយ្យ នលកេយ្យ, សោ បុរិសោ សារេនវិត្តកោ
តុច្ឆោតិ សម្ពន្ធោ។

២៦៣. យថា កធលីក្ខន្ធនោ សារេនវិត្តោ តុច្ឆោ, តថេវ តថា ឯវ លោកេ
តិគ្គិយា នាធាធិដ្ឋិតតិកា ពហុដ្ឋនា អសដ្ឋតេន និព្វានេនវិត្តោ តុច្ឆោតិ សម្ពន្ធោ។
សេតិ និចាតមត្តំ។

២៦៤. បន្ទិមភវេ បរិយោសានជាតិយំ ព្រហ្មពន្ធុ ព្រហ្មណកុលេ ជាតោ
អហំ អហោសិន្និ អត្តោ។ មហាកោគំ ធម្មត្វានាតិ មហន្តំ ភោគក្ខន្ធនំ
ខេឡបិណ្ណំ ឥវ ធម្មត្វា, អនការិយំ កសិវាលិដ្ឋាធិកម្មវិហិតំ តាបសបព្ពដ្ឋំ
បព្ពជិ បដិបទ្ធិន្តិ អត្តោ។

បឋមភាណវារវណ្ណានា សមត្ថា។

២៧៥-៧. អដ្ឋាយកោ...បេ... មុនីមោទេសមាហិតន្តិមោនំវុច្ឆតិញ្ញាណំ,
តេនមោទេនសមន្នាគតោមុនិ, តស្មីមោទេសម្មាអាហិតំឋបិតំសមាហិតំ
ចិត្តន្តិអត្ថោ។ អាគុសម្ពាតំចាបំនករោតីតិណាកោ, អស្សជិត្តេវេ, តំ
មហាណកំសុដ្ឋដុល្លំវិកសិតបទុមំយថាវិរោចមានន្តិអត្ថោ។

២៧៨-២៨០. ទិស្វាមេ...បេ... បុច្ឆិតុំអមតំបទន្តិឧត្តានត្ថមេវ។

២៨២. វីចិន្តវេតិវីចិអន្តវេអនុប្បត្តំសម្បត្តំឧបគតំតំយេវឧបគន្ធាន
សមីបំគន្ធាអហំបុច្ឆិត្តិសម្ពន្ធា។

២៨៤. កីធិសំតេមហាវិរាតិសកលធិតិបុរិសសាសនេអរហន្តានមន្តវេ
បឋមំធម្មចក្កបវត្តនេ, អរហត្តប្បត្តមហាវិរ, អនុជាតបរិវារពហុលតាយ
មហាយសតេតវពុទ្ធស្សកីធិសំសាសនំធម្មំធម្មទេសនាសម្ពាតំសាសនន្តិ
សម្ពន្ធា។ សោភ្ន៍មុខ, មេមយ្ហំសាធុភទ្ធកំសាសនំកថយស្សកថេហិតិ
អត្ថោ។

២៨៥. តតោកថិតាការំទស្សន្តោសោមេបុដ្ឋោតិអាទិមាហ។ តត
សោតិអស្សជិត្តេវេ, មេមយាបុដ្ឋោ“សាសនំកីធិស”ន្តិកថិតោសព្ពំកថំ
កថេសិ។ សព្ពំសាសនំសត្តគម្ពីរតាយគម្ពីរំទេសនាធម្មបដិវេធគម្ពីរតាយ
គម្ពីរំបរមត្តសច្ចវិភាវិតាធិវសេននិបុណំបទំនិព្វានំតណ្ហាសល្លស្សហន្តារំ
វិនាសកំសព្ពស្សសំសារទុក្ខស្សអបទុទនំខេបនកំធម្មន្តិសម្ពន្ធា។

២៨៦. តេនកថិតាការំទស្សន្តោយេធម្មាតិអាទិមាហ។ ហេតុប្បកវា
ហេតុតោការណតោឧប្បន្នាជាតាភូតាសញ្ញាតានិព្វត្តាអភិនិព្វត្តា, យេ

ធម្មា យេ សប្បច្ចយា សភាវធម្មា សន្តិ សំវិជ្ជន្តិ ឧបលក្ខន្តិតិ សម្ពុត្តោ។ តេសំ
ធម្មានំ ហេតុំ ការណំ តថាគតោ អាហា កថេសិ។ តេសញ្ច យោ និរោធាតិ
តេសំ ហេតុធម្មានំ យោ និរោធា និរុដ្ឋនសភាវោ, ឯវំវាទី មហាសមណោតិ
សីលសមាធិបញ្ញាទិគុណាបរិវារមហាន្តតាយ សមិតថាបត្តាវិទ្ធីសិតថាបត្តា
ច មហាសមណោ ភគវា ឯវំវាទី ហេតុរូបសមនាទិវននសីលោ កថេតាតិ
អត្ថោ។

២៨៧. តតោ វុត្តធម្មំ សុត្វា អត្តនា បច្ចក្ខកតប្បការំ ទស្សន្តោ
សោហន្តិអាទិមាហ។ តំ ឧត្តានមេវ។

២៨៨. ឯសេវ ធម្មោ យទិតាវនេវាតិ សចេបិ ឥតោ ឧត្តរី នត្ថិ, ឯត្តកមេវ ឥទំ
សោតាបត្តិជលមេវ បត្តព្ពំ។ តថា ឯសោ ឯវ ធម្មោតិ អត្ថោ។ បច្ចព្យថ បដិវិទូថ
តុម្ពេ អសោកំ បទំ និព្ពានំ។ អម្ពេហិ នាម ឥទំ បទំ ពហុកេហិ កប្បនហុតេហិ
អទិដ្ឋមេវ អព្ពតីតំ។

២៨៩. ឃ្វាហំ ធម្មំ គវេសន្តោតិ យោ អហំ ធម្មំ សន្តិបទំ គវេសន្តោ
បរិយេសន្តោ កុតិត្ថេ កុច្ឆិតតិត្ថេ និទ្ទិតព្ពតិត្ថេ សព្វារី បរិព្ពមិន្តិអត្ថោ។ សោ
មេ អត្ថោ អនុប្បត្តោតិ សោ បរិយេសិតញោ អត្ថោ មយា អនុប្បត្តោ សម្បត្តោ,
ឥនានិ បន មេ មយ្ហំ នប្បមន្តិភុំ អប្បមាទេន ភវីភុំ កាលោតិ អត្ថោ។

២៩០. អហំ អស្សជិនា ថេវេន តោសិតោ កតសោមនស្សោ, អចលំ និច្ចលំ
និព្ពានបទំ, បត្វាន ចាបុណ្ហិត្វា សហាយកំ កោលិតមាណាវំ គវេសន្តោ
បរិយេសន្តោ អស្សមបទំ អគមាសិន្តិ អត្ថោ។

២៩២. ទូរតោវ មមំ ទិស្វាតិ អស្សមបទតោ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ មមំ ទិស្វា
សុសិក្ខុតោ មេ មម សហាយោ ហំននិសង្ខាទិវិយាបថេហិ សម្មន្នោ
សមដ្ឋិត្វតោ ឥទំ ឧបរិ វុច្ឆមានំ ចនំ អព្រាវិ កថេសីតិ អត្ថោ។

២៩៣. ភោ សហាយ, បសន្នមុខនេត្តាសិ បសន្នេហិ សោភនេហិ
ទទ្គល្លមានេហិ មុខនេត្តេហិ សមន្នាគតោ អសិ។ មុនិភាវោ ឥវ តេ ទិស្សតិ
បញ្ញាយតិ។ ឥត្តម្ហូតោ តំ អមតាធិគតោ អមតំ និព្វានំ អធិគតោ អសិ, កង្ខ
អច្ចុតំ និព្វានបទំ អធិគតោ អធិគដ្ឋិតិ បុច្ឆាមីតិ អត្ថោ។

២៩៤. សុភានុរូចោ អាយាសីតិ សុភស្ស បសន្នវណ្ណស្ស អនុរូចោ ហុត្វា
អាយាសិ អាគច្ឆសិ។ អានេញ្ញការិកោ វិយាតិ តោមរាធិហិ ការិកោ អានេញ្ញា
ហត្ថិ វិយ ទន្តោវ តីហិ មាសេហិ សុសិក្ខុតោ ឥវ ពាហិតចាបត្តា, ព្រាហ្មណ
ទន្តទមថោ សិក្ខិតសិក្ខោ និព្វានបទេ ឧបសន្នោ អសីតិ បុច្ឆិ។

២៩៥. តេន បុដ្ឋោ អមតំ មយាតិអាទិមាហ។ តំ ឧត្តានត្ថមេវ។

២៩៩. អបរិយោសិតសង្កប្បោតិ “អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស អគ្គសាវកោ
ភវេយ្យ”ន្តិ បត្តិតបត្តនាយ កោដិ អប្បត្តសង្កប្បោតិ អត្ថោ។ កុតិក្ខេ
អគន្ធព្ពមគ្គ អហំ សញ្ជី បរិត្តមី។ ភន្តេ គោតម, លោកជេដ្ឋ តវ ទស្សនំ
អាគម្ម បត្វា, មម សង្កប្បោ មយំ បត្តនា ប្បិកោ អរហត្តមគ្គាធិគមេន
សាវកចារមីញ្ញាណស្ស ចាបុណនេន បរិបុណ្ណោតិ អធិប្បាយោ។

៣០០. បថវិយំ បតិដ្ឋាយាតិ បថវិយំ និព្ពត្តា សមយេ ហេមន្តកាលេ បុប្ផន្តិ
វិកសន្តិ, ទិព្ពកន្ធា សុកន្ធា សុដ្ឋ បវន្តិ បវាយន្តិ, សព្ពចាណំ សព្ពេ ទេវមនុស្សេ
តោសេន្តិ សោមនស្សយុត្តេ ករោន្តិ យថា។

៣០១. តថេវាហំ មហាវិរាតិ មហាវិរិយវន្តសក្យកុលបសុតមហាបរិវា
តេ តវ សាសនេ បតិជ្ឈាយ អហំ បតិជ្ឈហិត្វា បុប្ផិតំ អរហត្តមគ្គញ្ញាលោន
វិកសិតំ សមយំ កាលំ ឯសាមិ គវេសាមិ តថេវាតិ សម្ពុទ្ធោ។

៣០២. វិមុត្តិបុប្ផន្តិ សព្ពកិលេសេហិ វិមុច្ចនតោ វិមោចនតោ វា វិមុត្តិ
អរហត្តជលវិមុត្តិសម្ពាតំ បុប្ផំ ឯសន្នោ គវេសន្នោ, តញ្ច ខោ
ភវសំសារមោចនំ កាមភវាទិកវេសុ សំសរណំ គមនំ ភវសំសារំ, តតោ
មោចនំ ភវសំសារមោចនំ។ វិមុត្តិបុប្ផលាភេនាតិ វិមុច្ចនំ វិមុច្ចន្តិ វា កតសម្ភារា
ឯតាយាតិ វិមុត្តិ, អគ្គជលំ។ បុប្ផន្តិ វិកសន្តិ វេនេយ្យា ឯតេនាតិ បុប្ផំ។ វិមុត្តិ ឯវ
បុប្ផំ វិមុត្តិបុប្ផំ។ លភនំ លាភោ, វិមុត្តិបុប្ផស្ស លាភោ វិមុត្តិបុប្ផលាភោ។ តេន
វិមុត្តិបុប្ផលាភេន អធិគមនេន សព្ពចាណំ សព្ពសត្តេ តោសេមិ សោមនស្សំ
ចាបេមីតិ អត្ថោ។

៣០៣. “យាវតា ពុទ្ធខេត្តម្ហី” តិអាជីសុ ចក្ខុម បញ្ចហិ ចក្ខុហិ ចក្ខុមន្ត
យត្តកេ ហីនេ រតនសុត្តាជីនំ បរិត្តានំ អាណា អានុភាវោ បរិត្តតិ, តត្ថកេ
សតសហស្សកោដិចក្កវាឡសម្ពាតេ ពុទ្ធខេត្ត វេបេត្វាន មហាមុនី
សម្មាសម្ពុទ្ធិវុទ្ធីត្វា អវសេសេសុ សត្តេសុ អញ្ញោ កោចិ តវ បុត្តស្ស តុយ្ហំ
បុត្តេន មយា បញ្ញាយ សទិសោ សមោ នត្ថិតិ សម្ពុទ្ធោ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

៣០៤. បដិបន្នាតិ ចតុមគ្គសមដ្ឋិនោ ច ជលជ្ជា អរហត្តជលេ វិតា ច សេខា
ជលសមដ្ឋិនោ ហេដ្ឋិមេហិ តីហិ ជលេហិ សមន្នាគតា ច ឯតេ អដ្ឋ អរិយភិក្ខុ,
ឧត្តមតំ និព្វានំ អាសីសកា គវេសកា, តំ បញ្ញវន្តំ បរិវារេន្តិ សទា សព្ពកាលំ
សេវន្តិ ភជន្តិ បយិរុចាសន្តិតិ អត្ថោ។

៣១០. កាយវេទនាចិត្តធម្មានុបស្សនាសម្ពាសនាសម្ពាសនា ចតុន្ទ្រំ សតិបដ្ឋានានំ
កុសលា ធម្មា សតិសម្ពោជ្ឈន្តានំ សត្តន្ទំ សម្ពោជ្ឈន្តានំ ភាវនាយវឌ្ឍនាយ
រតា អល្លិដា។

៣១២

. ឧទ្ទរាជារ តារករាជា វេ ច សោភសិ។

៣១៥. វុត្តបព្ពតរតនសត្តាធម្មោ ធារេតីតិ ធរណី, ធរណីយំ វុហា
សញ្ញាតា វឌ្ឍនា ចាតិ ធរណីវុហា វុត្តា។ បដវិយំ បតិជ្ជាយ វុហន្តិ វឌ្ឍនិ វុទ្ធិ
វិវុទ្ធិ អាបជ្ជន្តិ។ វេបុល្លតំ វិបុលភារំ បរិបូរភារំ ចាបុណ្ណិ, តេ វុត្តា កមេន
ជលំ ទស្សយន្តិ ជលធារិនោ ហោន្តិ។

៣១៧-៩. បុនបិ ភកវន្តមេវ ថោមេន្តោ សិទ្ធិសរស្សតីតិអាទិមាហ។ តត្ថ
សិទ្ធិវាទិ នាម កង្ការ ច សរស្សតី នាម កង្ការ ច និទ្ទិយកង្ការ ច ចន្ទភាគាកង្ការ ច
កង្ការ នាម កង្ការ ច យមុនា នាម កង្ការ ច សរភូ នាម កង្ការ ច មហី នាម កង្ការ ច។
សន្ធមានានំ កង្ការនំ ឯតាសំ កង្ការនំ សាគរោវ សមុទ្ទោ ឯវ សម្បជ្ជន្តិ
បដិគ្គណ្ណាតិ ធារេតិ។ តទា ឯតា សព្ពកង្ការ បុរិមំ នាមំ សិទ្ធិវាទិកង្ការត្យាទិកំ
បុរិមំ នាមបញ្ញត្តិវេហារំ ជហន្តិ ធម្មន្តិ សាគរោតេវ សាគរោ វេតិ ឯវ ញ្ញាយតិ
ចាកជា ភវតិ យថា។ តថេវ តថា ឯវ វេតិ ចតុត្ថណ្ណា
ខត្តិយព្រាហ្មណវេស្សសុទ្ធសម្ពាសនា ចត្តារោ កុលា វត្តិកេ វត្តិកេ វត្តិកេ
សមីបេ បព្ពតិវា បត្តកាសាយជីវធារិនោ បរិចរន្តា បុរិមំ នាមំ
ខត្តិយាទិនាមធម្មំ បញ្ញត្តិវេហារំ ជហន្តិ ចជន្តិ, ពុទ្ធបុត្តាតិ ពុទ្ធស្ស ឱវសាតិ
ញ្ញាយវេ ចាកជា ភវេយ្យំ។

៣២០-៤. ចន្ទោ ចន្ទមណ្ឌលោ អត្តា មហិកា រដោ ធុមោ រាហូតិ បញ្ចហិ
ឧបក្កិលេសេហិ វិរហិតត្តា វិមលោ វិគតមលោ និម្មលោ, អាគាសធាតុយា
អាគាសកញ្ចេ គច្ឆំ គច្ឆន្តោ, សញ្ចេ តាវកសមូហោ អាកាយ មទ្ទមាឆោ លោកេ
អតិរោចតិ ទទ្ទល្លតិ យថា។ តថេវ តថា ឯវ ភ្នំ...បេ....។

៣២៥-៧. ឧទកេ ជាតា ឧទកេ សំវឿរ កុមុទា មជ្ឈាលកា ច ពហូ
សម្ពាតិក្កន្តា, តោយេន ឧទកេន កទ្ទមកលលេន ច ឧបលិម្បន្តិ អល្លិយន្តិ
យថា, តថេវ ពហុកា សត្តា អបរិមាណា សត្តា លោកេ ជាតា សំវឿរ រាគេន ច
ឆោសេន ច អដ្ឋិតា ពន្ធិតា វិរុហេវ វិរុហន្តិ។ កទ្ទមេ កុមុទំ យថា វិរុហតិ
សញ្ញាយតិ។ កេសរីតិ បទុមំ។

៣២៩-៣០. រម្មកេ មាសេតិ កត្តិកមាសេ “កោមុទិយា ចាតុមាសិនិយា” តិ
វុត្តត្តា។ វារិជា បទុមបុច្ឆាធយោ ពហូ បុច្ឆា បុប្ផន្តិ វិកសន្តិ, តំ មាសំ តំ
កត្តិកមាសំ នាតិវុត្តន្តិ វារិជាតិ សម្ពន្ធា។ សមយោ បុប្ផនាយ សោតិ សោ
កត្តិកមាសោ បុប្ផនាយ វិកសនាយ សមយោ កាលោតិ អត្ថោ។ យថា បុប្ផន្តិ
តថេវ ភ្នំ, សក្យបុត្ត, បុប្ផតោ វិកសិតោ អសិ។ បុប្ផតោ តេ វិមុត្តិយាតិ តេ
តុយ្ហំ សិស្សា កតសម្ភារា ភិក្ខុវិមុត្តិយា អរហត្តជលញ្ញាលោន បុប្ផតោ
វិកសិតោ។ យថា វារិជំ បទុមំ បុប្ផនសមយំ នាតិក្កមតិ, តថា តេ សាសនំ
ឱវាទានុសាសនំ នាតិវុត្តន្តិ នាតិក្កមន្តិតិ អត្ថោ។

៣៣៣-៤. យថាបិ សេលោ ហិមវាតិ ហិមវា នាម សេលមយបព្ពតោ។
សព្ពចាណំ សព្ពេសំ ព្យាធិតានំ សត្តានំ ឱសដោ ឱសជវន្តោ សព្ពនាគានំ
សព្ពអសុរានំ សព្ពទេវានញ្ច អាលយោ អគារក្ខតោ យថា, តថេវ ភ្នំ, មហាវីរ,
សព្ពចាណំ ជរាព្យាធិមរណាធិហិ បមោចនតោ ឱសដោ វិយ។ យថា សោ
ហិមវា នាគាធិនំ អាលយោ, តថា តេវិជ្ជាយ ច ធន្យភិញ្ញាយ ច ឥទ្ធិយា ច ចារមី

បរិយោសានំ គតា បត្តា តុរំ និស្សាយ វសន្តិតិ សម្ពន្ធោ។ ហេដ្ឋា វា ឧបរិ វា
ឧបមាឧបមេយ្យវសេន កាថានំ សម្ពន្ធនយា សុវិញ្ញយ្យវ។

៣៤២. អាសយានុសយំ ញត្វាតិ ឯត្ថ អាសយោតិ អន្លាសយោ ចរិយា,
អនុសយោតិ ថាមគតកិលេសោ។ “អយំ រាគចរិតោ, អយំ ទោសចរិតោ, អយំ
មោហចរិតោ” តិអាទិនា អាសយញ្ច អនុសយំ កិលេសបវត្តិញ្ច ជានិត្វាតិ
អត្ថោ។ ឥន្ទ្រិយានំ ពលាពលន្តិ សទ្ធិន្ទ្រិយាទីនំ បញ្ចន្តំ ឥន្ទ្រិយានំ តិក្ខុន្ទ្រិយោ
មុទិន្ទ្រិយោ ស្វាការោ ឆ្វាការោ សុវិញ្ញាបយោ ធុរិញ្ញាបយោតិ ឯវំ ពលាពលំ
ជានិត្វា។ ភព្ភាភព្ភេវិទិត្វាធាតិ “មយា ទេសិតំ ធម្មំ បដិវិជ្ជិតុំ អយំ បុគ្គលោ
ភព្ភោ សមត្ថោ, អយំ បុគ្គលោ អភព្ភោ” តិវិទិត្វា បច្ចក្ខំ កត្វា, ភន្តេ, សព្ពញ្ញំ តុំ
ចាតុទ្ធិបិកមហាមេយោ វិយ ធម្មទេសនាសីហនាទេន អភីតនាទេន គន្ធិសិ
សកលំ ចក្កវាឡំ ឯកនិដ្ឋានំ ករោសិ។

៣៤៣-៤. ចក្កវាឡបរិយន្តាតិ សមន្តា ចក្កវាឡគព្ពំ បូរេត្វា បរិសា និសិដ្ឋា
ភវេយ្យ។ តេ ឯវំ និសិដ្ឋា នាធាទិដ្ឋិ អនេកទស្សនកាហិ នោវិវធមាធា
ទ្វេឡកជាតាវិវទន្តិ, តំ តេសំ វិមតិច្ឆេទនាយ ទុពុទ្ធិនិទ្ទនត្ថាយ សព្ពេសំ
សត្តានំ ចិត្តមញ្ញាយ ចិត្តាចារំ ញត្វា ឧបម្ពកុសលោ ឧបមាឧបមេយ្យសុ
ទក្ខោ តុំ, មុនិ, ឯកំ បញ្ចំ កថេន្តោវ ឯកេនេវ បញ្ចកថនេន
សកលចក្កវាឡគព្ពេ និសិដ្ឋានំ ចាលីនំ វិមតិ សំសយំ ជិន្ធិសិ និក្ខន្ធិ ករោតីតិ
អត្ថោ។

៣៤៥. ឧបទិសសទិសេហោវាតិ ឯត្ថ ឧទកស្ស ឧបរិ ទិស្សន្តិ ចាកជា
ហោន្តិតិ ឧបទិសា, សេវាលា។ ឧបទិសេហិ សទិសា ឧបទិសសទិសា, មនុស្សា។
យថា ហិ ឧបទិសា សេវាលា ឧទកំ អទិស្សមាណំ កត្វា តស្សុបរិ បត្តរិត្វា ឋិតា
ហោន្តិ, តថា វសុធា បថីវី តេហិ ឧបទិសសទិសេហិ ឯវំ មនុស្សេហិ និរន្តរំ

បត្តិវត្ថុ ឋិតេហិ បូរិតា ភវេយ្យ។ តេ សព្វេ បថី បូរិតា ឋិតា មនុស្សា
បញ្ចលិកា សិរសិ អញ្ញលី បគ្គហិតា កិត្តយុំ លោកនាយកំ
លោកនាយកស្ស ពុទ្ធស្ស គុណំ កថេយ្យំ។

៣៤៦. តេ សព្វេ ទេវមនុស្សា កប្បំ វា សកលំ កប្បំ កិត្តយន្តា គុណំ
កថេន្តាបិ នាធាវណ្ណេហិ នាធម្មការេហិ គុណេហិ កិត្តយុំ។ តថាបិ តេ សព្វេ
បរិមេតុំ គុណាបមាណំ កថេតុំ ន បប្បេយ្យំ ន សម្មាបុណេយ្យំ ន
សក្កុណេយ្យំ។ អប្បមេយ្យេ តថាគតោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អបរិមេយ្យេ
គុណាតិរេកោ។ ឯតេន គុណាមហន្តតំ ធិបេតិ។

៣៤៧. សកេន ថាមេន អត្ថនោ ពលេន ហេដ្ឋា ឧបមាឧបមេយ្យវសេន
ជិនោ ជិតកិលេសោ ពុទ្ធោ មយា កិត្តតោ ថាមិតោ យថា អហោសិ, ឯវមេវ
សព្វេ ទេវមនុស្សា កប្បកោជីបិ កប្បកោជីសតេបិ កិត្តន្តា បកិត្តយុំ
កថេយ្យន្តិ អត្តោ។

៣៤៨. បុនបិ គុណានំ អប្បមាណាតំ ធិបេតុំ សចេ ហិ កោចិ ទេវោ
វាតិអាធិមាហា។ បូរិតំ បរិកឡេយ្យាតិ មហាសមុទ្ធេ បូរិតឧទកំ សមន្តតោ
អាគឡេយ្យ។ សោ បុគ្គលោ វិហាតំ ទុក្ខមេវ លភេយ្យ ចាបុណេយ្យាតិ អត្តោ។

៣៤៩. វត្ថេមិ ជិនសាសនន្តិ ជិនេន ភាសិតំ សកលំ បិដកត្ថយំ វត្ថេមិ
បវត្ថេមិ វត្ថាមីតិ អត្តោ។ ធម្មសេនាបតីតិ ធម្មេន បញ្ញាយ ភគវតោ
ចតុបរិសសន្តាតាយ បរិសាយ បតិ បធានោតិ ធម្មសេនាបតិ។ សក្យបុត្តស្ស
ភគវតោ សាសនេ អន្ធិ ឥមស្មី វត្ថុមាណកាលេ ចក្កវត្ថិវញ្ញោ ជេដ្ឋបុត្តោវិយ
សកលំ ពុទ្ធសាសនំ ចាលេមីតិ អត្តោ។

៣៥២-ក. អត្តនោ សំសារបរិព្ពមំ ទស្សន្តោ យោ កោចិ មនុដោ
ការត្តិអាទិមាហ។ យោ កោចិ មនុដោ មនុសោ ការំ សីសការំ មត្តកេ សីសេ
ឋេបេត្វា ធារេយ្យ វេហេយ្យ, សនា សព្ពកាលំ សោ មនុដោ តេន ការេន ទុក្ខិតោ
បីឡិតោ អតិក្ខតោ អស្ស ភវេយ្យ។ ភារោ ភរិតភារោ ភរិតោ អតីវ ភារិតោ។
តថា តេន បការេន អហំ រាគគ្គិនោសគ្គិមោហគ្គិសង្ខាតេហិ តីហិ អគ្គិហិ
ឧប្បមាណោ, គីរី ឧទ្ធវិតោ យថា មហាមេរុបព្ពតំ ឧទ្ធវិតោ ឧក្ខិបិតោ សីសេ
ឋេបិតោ ភវភារេន ភវសំសារុប្បត្តិភារេន, ភរិតោ ទុក្ខិតោ ភវេសុ សំសរី
បរិព្ពមិន្ទិ សម្ពន្ធា។

៣៥២. ឱរោបិតោ ច មេ ភារោតិ ឥនាទិ បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ សោ
ភវភារោ មយា ឱរោបិតោ និក្ខិតោ។ ភវា ឧក្ខាជិតា មយាតិ សព្ពេ នវ ភវា មយា
វិទ្ធីសិតា។ សក្យបុត្តស្ស ភគវតោ សាសនេ យំ ករណីយំ កត្តព្ពំ
មគ្គបដិចាជិយា កិលេសវិទ្ធីសនកម្មំ អត្ថិ, តំ សព្ពំ មយា កតន្តិ អត្តោ។

៣៥៥. បុន អត្តនោ វិសេសំ ទស្សន្តោ យាវតា ពុទ្ធខេត្តម្ហីតិអាទិមាហ។
តត្ថ យាវតា យត្តកេ ទសសហស្សបក្កវាឡសង្ខាតេ ពុទ្ធខេត្ត សក្យបុត្តំ
សក្យកុលដេជ្ជកំ ភគវន្តំ ឋេបេត្វា អវសេសសត្តេសុ កោចិបិ បញ្ញាយ មេ
មយា សមោ នត្ថិតិ ជីវេតិ។ តេនាហ - “អហំ អគ្គោម្ហី បញ្ញាយ, សទិសោ មេ ន
វិជ្ជតី”តិ។

៣៥៦. បុន អត្តនោ អាទុការំ បកាសេន្តោ សមាធិម្ហីត្យាទិមាហ។ តំ
សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

៣៦០. ឈានវិមោក្ខានទិប្បបដិលាភីតិ បឋមជ្ឈានាទីនំ ឈានានំ
លោកតោវិមុច្ចនតោ “វិមោក្ខ”ន្តិ សង្ខំ គតានំ អដ្ឋន្តំ លោកុត្តរវិមោក្ខានញ្ច
ទិប្បលាភី សីយំ ចាបុណាភីតិ អត្ថោ។

៣៦២. ឯវំ មហានុភាវស្សបិ អត្តនោ សព្វហ្មចារីសុ ការវេហុមានតំ
បកាសេន្តោ ឧទ្ទុតវិសោវាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ឧទ្ទុតវិសោ ឧប្បាជិតយោវិសោ
សប្បោ វេ ជិន្នវិសាលោវ ជិន្និតសិដ្ឋោ ឧសភោ វេ អហំ វេនានិ
និក្ខិត្តមានឧប្បាវ ជន្និតគោត្តមនាទិមានឧប្បាវ គណំ សង្ឃស្ស សន្តិកំ
គរុការវេន អាទរេហុមាណេន ឧបេមិ ឧបកច្ឆាមិ។

៣៦៣. វេនានិ អត្តនោ បញ្ញាយ មហាត្ថតំ បកាសេន្តោ
យទិវបិដិភិអាទិមាហ។ ឯវុចា មេ មហាភី បញ្ញា អរូបិដិ សមាធា យទិ រូបិដិ
ភវេយ្យ, តនា មេ មម បញ្ញា វសុបតីនំ បថវិស្សរាជំ រាជ្ជនំ សមេយ្យ សមា
ភវេយ្យាភិ អធិប្បាយោ។ ឯវំ អត្តនោ បញ្ញាយ មហាត្ថភាវំ ទស្សេត្វា តតោ
បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាលោន បុព្វេ កម្មំ សវិត្វា
អនោមទស្សិស្សាភិអាទិមាហ។ តត្ថ អនោមទស្សិស្ស ភគវតោ មយា កតាយ
ញ្ញាលោថាមនាយ ជលំ ឯតំ មម បញ្ញាមហាត្ថន្តិ អត្ថោ។

៣៦៤. បវត្ថិតំ ធម្មចក្កន្តិ ឯត្ថ ចក្ក-សន្តោ បនាយំ “ចតុចក្កយាន”ន្តិអាទីសុ
វាហនេ វត្ថិតិ។ “បវត្ថិតេ ច បន ភគវតោ ធម្មចក្កេ”ន្តិអាទីសុ (មហាវ. ១៧; សំ.
និ. ៥.១០៨១) ទេសនាយំ។ “ចក្កំ វត្ថយ សព្វចាលីន”ន្តិអាទីសុ (ជា. ១.៧.១៤៩)
នានមយបុញ្ញាភិវិយាយំ។ “ចក្កំ វត្ថេតិ អហោរត្ថ”ន្តិអាទីសុ វិយាបថេ។
“ឥច្ឆាហតស្ស ចោសស្ស, ចក្កំ ភមតិ មត្តកេ”ន្តិអាទីសុ (ជា. ១.១.១០៤;
១.៥.១០៣) ឧវចក្កេ “រាជា ចក្កវត្ថី ចក្កានុភាវេន វត្ថនកោ”ន្តិអាទីសុ (ឥតិវុ.
២២; ធិ. និ. ១.២៥៨) រតនចក្កេ។ ឥធម បនាយំ ទេសនាយំ។ តាទិធា

តាទិគុណសមន្មាគតេន សក្យបុត្តេន គោតមសម្ពុទ្ធន បវត្តិតំ ទេសិតំ
បិដកត្ថយសម្ពាទំ ធម្មចក្កំ អហំ សម្មា អរិយវតេន អនុវត្តមិ អនុគន្ធាវត្តមិ,
ទេសេមិ ទេសនំ ករោមិ។ ឥទំ អនុវត្តនំ ទេសិតស្ស អនុគន្ធា បច្ឆា ទេសនំ
បុរិមពុទ្ធានំ កតាយ ញាណថោមនាយ ផលន្តិ សម្ពុទ្ធា។

៣៦៥. តតោ សប្បវិស្សបនិស្សយយោនិសោមនសិការាទិបុញ្ញផលំ
នស្សេន្តោ មា មេ កតាចិ ចាបិទ្នោតិអាទិមាហ។ តត ចាបិទ្នោ លាមកាយ
ឥច្ឆាយ សមន្មាគតោ ចាបចារី បុគ្គលោ ច ឋាននិសង្ខាទីសុ វត្ថបដិវត្តករណោ
កុសីតោ ច ឈានសមាធិមគ្គការវនាទីសុ ហីនវិរិយោ ច
គន្ធុរិយស្សនាធុរិវិហិតត្តា អប្បស្សតោ ច អាចរិយុបជ្ឈាយាទីសុ
អាចារិវិហិតត្តា អនាចារោ ច បុគ្គលោ កតាចិ កាលេ កត្តចិ ឋានេ មេ មយា
សហ សមេតោ សមាគតោ មា អហុ មា កវត្ថុតិ សម្ពុទ្ធា។

៣៦៦. ពហុស្សតោតិ បរិយត្តិបដិវេជវសេន ធុរិយោ ពហុស្សតោ ច
បុគ្គលោ។ មេធាវីតិ មេធាយ បញ្ញាយ សមន្មាគតោ ច។ សីលេសុ
សុសមាហិតោតិ
ចតុចារិសុទ្ធិសីលមគ្គសម្បយុត្តសីលអដ្ឋង្គិចោសថសីលាទីសុ សុដ្ឋ អាហិតោ
ឋបិតចិត្តោ ច។ ចេតោសមថានុយុត្តោតិ ចិត្តស្ស ឯកិការវមនុយុត្តោ ច
បុគ្គលោ។ អបិ មុទ្ធនិ តិដ្ឋតុ ឯវុចោ បុគ្គលោ មយ្ហំ មុទ្ធនិ សិរសិ អបិ តិដ្ឋត្វតិ
អត្តោ។

៣៦៧. អត្តនោ លទ្ធផលានិសំសំ វត្វា តត្ថញ្ញោ និយោជេន្តោ តំ វោ វនាមិ
ភទ្ធន្តេតិអាទិមាហ។ តំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។

៣៦៨-៩. យមហន្តិយំ អស្សជិត្តំ អហំ បឋមំ អាទិម្ហំ ទិស្វា
សោតាបត្តិមគ្គបដិលាភេន សក្កាយទិដ្ឋាធិនំ កិលេសានំ បហ្ននត្តារិមលោ
មលរហិតោ អហំ អហោសិ, សោ អស្សជិត្តោ មេ មយ្ហំ អាចរិយោ
លោកុត្តរធម្មសិក្ខាបកោ អហំ។ អហំ តស្ស សវនាយ អនុសាសនេន អន្ធទ
ធម្មសេនាបតិ អហំ។ សព្វត្ថ សព្វេសុ គុណេសុ ចារមី បត្តោ បរិយោសានំ
បត្តោ អនាសវោ និក្ខិលសោ វិហារមិ។

៣៧០. អត្ថនោ អាចរិយេ សការំ ទស្សន្តោ យោ មេ
អាចរិយោតិអាទិមាហ។ យោ អស្សជិត្តំ នាម ថេរោ សត្តុ សាវកោ មេ មយ្ហំ
អាចរិយោ អាសិ អហោសិ, សោ ថេរោ យស្សំ ទិសាយំ យស្មី ទិសាកាគេ វសតិ,
អហំ តំ ទិសាកាគំ ឧស្សីសម្ពិ សីសុបរិភាគេ ករោមីតិ សម្ពន្ធោ។

៣៧១. តតោ អត្ថនោ ហ្ននន្តរប្បត្តការំ ទស្សន្តោ មម កម្មន្តិអាទិមាហ។
គោតមោ ភគវា សក្យបុន្តរោ សក្យកុលកេតុ សព្វញ្ញតញ្ញាណោន មម បុព្វេ
កតកម្មំ សិវិទ្យាន ញាតិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ និសិដ្ឋោ អគ្គដ្ឋានេ អគ្គសាវកដ្ឋានេ
មំ បរេសីតិ សម្ពន្ធោ។

៣៧២. អត្ថបដិសម្ពិទា, ធម្មបដិសម្ពិទា, និរុត្តិបដិសម្ពិទា,
បដិភានបដិសម្ពិទាតិ ឥមា ចតស្សោ បដិសម្ពិទា ច, តាសំ ភេនោ
បដិសម្ពិទាមគ្គេ (បដិ. ម. ១.៧២; វិភ. ៧១៨) វុត្តោយេវ។ ចតុមគ្គចតុជលវសេន
វា រូចារូបឈានវសេន វា អដ្ឋវិមោក្ខា សំសារិមុច្ឆនធម្មា ច ឥទ្ធិវិធានយោ ធម៌
អភិញ្ញាយោ ច សន្និកតា បច្ចក្ខំ កតា។ កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនន្តិ ពុទ្ធស្ស
អនុសិដ្ឋិ ឱវាទសម្ពាតំ សាសនំ កតំ អរហត្តមគ្គញ្ញាណោន និច្ឆាទិតន្តិ អត្តោ។

ឥត្តំ សុទន្តិ ឯត្ត ឥត្តន្តិ និទស្សនត្ថេ និចាតោ, ឥមិនា បកាវេនាតិ អត្ថោ។
តេន សកលសាវិបុត្តាបទានំ និទស្សតិ។ សុទន្តិ បទបូរណេ និចាតោ។
អាយស្មាតិ កុការវាជិវចនំ។ សាវិបុត្តោតិ មាតុ នាមវសេន កតនាមធម្មេ
យេវេ។ ឥមា គាថាយោតិ ឥមា សកលា សាវិបុត្តត្ថេរាបទានគាថាយោ អភាសិ
កថេសិ។ ឥតិសន្នោ បរិសមាបនត្ថេ និចាតោ, សកលំ សាវិបុត្តាបទានំ និដ្ឋិតន្តិ
អត្ថោ។

សាវិបុត្តត្ថេរាបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៣២. មហាមោគ្គល្លានត្ថេរាបទានវណ្ណានា

អនោមទស្សី ភកវាត្យាទិកំ អាយស្មតោ មោគ្គល្លានត្ថេរាស្ស អបទានំ។
អយញ្ច យេវេ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អនោមទស្សីស្ស ភកវតោ កាលេតិអាទិ សាវិបុត្តត្ថេរាស្ស
ធម្មសេនាបតិនោ វត្ថុម្ហិ វុត្ថមេវ។ យេវេ ហិ បព្ពជិតទិវសតោ បដ្ឋាយ សត្តមេ
ទិវសេ មគធរដ្ឋេ កល្បវាលកាមកំ ឧបនិស្សយ សមណធម្មំ ករោន្តោ ចិនមិទ្ធ
ឡិក្កមន្តេ សត្តារា “មោគ្គល្លាន, មា តុច្ឆោ តវ វាយាមោ” តិអាទិនា សំវេជិតោ
ចិនមិទ្ធ វិនោទេត្វា ភកវតា វុច្ឆមានំ ធាតុកម្មជ្ជានំ សុណាន្តោ ឯវ
វិបស្សនាបដិចាជិយា ឧបរិមគ្គត្ថយំ អធិកន្ធា អគ្គជលក្ខណោ
សាវកញ្ញាណស្ស មត្តកំ ចាបុណី។

៣៧៥. ឯវ ទុតិយសាវកភាវំ បត្វា អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ
អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សវសេន បុព្ពចរិយំ អបទានំ បកាសេន្តោ
អនោមទស្សី ភកវាតិអាទិមាហា។ តត្ថ ន ឡិមំ អលាមកំ ទស្សនំ បស្សនំ
អស្សាតិ អនោមទស្សី។ តស្ស ហិ

ទុត្តិសមហាបុរិសលក្ខណបដិមណ្ឌិតសរីរត្តា សកលំ ទិវសំ សកលំ មាសំ
សកលំ សំវច្ឆរំ សំវច្ឆរសតសហស្សម្បិ បស្សន្តានំ ទេវមនុស្សានំ អតិត្តិករំ
ទស្សនន្តិ, អនោមំ អលាមកំ និព្វានំ ទស្សនសីលោតិ វា “អនោមទស្សី”តិ
លទ្ធនាមោ ភាគ្យវន្តតាធិបិ ការណេហិ ភគវា។ លោកដេដ្ឋាតិ
សកលសត្តលោកស្ស ដេដ្ឋា បដានោ។ អាសកសទិសត្តា អាសភោ, នរានំ
អាសភោ នរាសភោ។ សោ លោកដេដ្ឋា នរាសភោ អនោមទស្សី ភគវា
ទេវសង្ឃបុរគូតោ ទេវសមូហេហិ បរិវារិតោ។ ហិមវន្តម្ហិ វិហាសីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៣៧៦. យទា ទុតិយសាវកភាវាយ ទុតិយវារេ បត្តនំ អកាសិ, តទា
នាមេន វុរុណោ នាម អហំ នាគរាជា ហុត្វា និព្វត្តោ អហោសិន្តិ អត្តោ។ តេន
វុត្តំ - “វុរុណោ នាម នាមេន, នាគរាជា អហំ តទា”តិ។ កាមរូបីតិ
យទិច្ឆិតកាមនិម្មានសីលោ។ វិកុញ្ញមីតិ វិវិធំ ឥទ្ធិវិកុញ្ញនំ ករោមិ។
មហោទធិនិវាសហន្តិ មញ្ជ្រិកា នាគា, ភូមិគតា នាគា, បព្ពតដ្ឋា នាគា,
គង្គាវហេយ្យា នាគា, សាមុទ្ធិកា នាគាតិ ឥមេសំ នាគានំ អន្តរេ
សាមុទ្ធិកនាគោ អហំ មហោទធិម្ហិ សមុទ្ធេ និវាសី, វាសំ កប្ប្បសិន្តិ អត្តោ។

៣៧៧. សង្កណិយំ គណំ ហិត្វាតិ និច្ចបរិវារក្ខតំ សកបរិវារំ នាគសមូហំ
ហិត្វាវិនា ហុត្វា។ ត្វិយំ បដ្ឋបេសហន្តិ អហំ ត្វិយំ បដ្ឋបេសី, វដ្ឋាបេសិន្តិ
អត្តោ។ សម្ពុទ្ធុំ បរិវារេត្វាតិ អនោមទស្សីសម្ពុទ្ធុំ សមន្តតោ សេវមាណា អច្ឆរា
នាគមាណាវិកា វាទេសុំ ទិព្វវាទេហិ គីតា វាក្យាធិបិ វាទេសុំ លទ្ធានុបតោ
វដ្ឋេសុំ តទាតិ អត្តោ។

៣៧៨. វដ្ឋមាទេសុ ត្វិវេស្វតិ មនុស្សនាគត្វិវេសុ បញ្ចន្តិកេសុ
វដ្ឋមាទេសុ។ ទេវា ត្វិរាទិ វដ្ឋយុន្តិ បាតុមហារាជិកា ទេវា ទិព្វត្វិយានិ វដ្ឋីសុ

វាទេសុទ្ធិអត្តោ។ ឧភិទ្ធនំ សទ្ធិំ សុត្វាធាតិ ឧភិទ្ធនំ ទេវមនុស្សានំ ភេរិសទ្ធិំ សុត្វា។
តិលោកគរុសមាធាបិ ពុទ្ធា សម្មពុជ្ឈថ ជាធាតិ សុណាតីតិ អត្តោ។

៣៧៩. និមន្តេត្វាន សម្ពុទ្ធនិ សសាវកសង្ឃំ សម្ពុទ្ធិំ ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា
បរិវារេត្វា។ សកកវន្តិ អត្តនោ នាគកវនំ ឧចាគមី។ គន្ធា ច អាសនំ
បញ្ញាបេត្វាធាតិ វត្តិជ្ជានទិវាជ្ជានកុដិមណ្ឌបសយននិសីទនជ្ជានានិ
បញ្ញាបេត្វា សន្នេត្វាតិ អត្តោ។ កាលមារោចយី អហន្តិ ឯវំ កតបុព្វវិធានោ
អហំ “កាលោ, ភន្តេ, និដ្ឋិតំ ភត្ត”ន្តិ កាលំ អារោចយី វិញ្ញាបេសី។

៣៨០. ទីណាសវសហស្សេហ៍តិ តទា សោ ភគវា អវហន្តសហស្សេហ៍
បរិវុតោ លោកនាយកោ សព្វា ទិសា ឱកាសេន្តោ មេ កវនំ ឧចាគមី
សម្មត្តោតិ អត្តោ។

៣៨១. អត្តនោ កវនំ បរិដ្ឋំ ភគវន្តំ ភោជនាការំ ទស្សេន្តោ ឧបរិដ្ឋំ
មហាវីរន្តិអាទិមាហា។ តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

៣៨២. ឱក្កាកកុលសម្ពុរោតិ ឱក្កាករញ្ជោ បរម្បរាគតរាជកុលេ ឧប្បន្នោ
សកលជម្ពូទីបេ ចាកជរាជកុលេ ឧប្បន្នោ វា គោត្តន គោត្តវសេន គោតមោ
នាម សត្តា មនុស្សលោកេ ភវិស្សតិ។

៣៨៣. សោ បច្ឆា បព្ពជិត្វាធាតិ សោ នាគរាជា បច្ឆា បច្ឆិមភវេ
កុសលមូលេន បុញ្ញសម្ភារេន ហោទិតោ ឧយ្យោជិតោ សាសនេ បព្ពជិត្វា
គោតមស្ស ភគវតោ ធុតិយោ អគ្គសាវកោ ហេស្សតីតិ ព្យាករណាមកាសី។

៣៨៤. អារទ្ធីវិរយោតិ ហ៊ាននិសង្ខាទីសុ សីរយាបថេសុ វីរិយវា។ បហិតត្តោតិ
និព្វានេ បេសិតចិត្តោ។ ឥទ្ធិយា ចារមី គតោតិ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ

ភិក្ខុនំ ឥន្ទ្រមន្តានំ យទិទំ មហាមោគ្គល្លានោ"តិ (អ. និ. ១.១៨០, ១៩០)
អធិជ្ជានិទ្ធិវិកុញ្ញនិទ្ធិកម្មវិចាកនិទ្ធិអាទិសុ ចារមី បរិយោសានំ គតោ បត្តោ។
សព្វាសវេតិ អា សមន្តតោ សវនតោ បវត្តនតោ "អាសវា"តិ លទ្ធនាមេ
កាមភវទិដ្ឋិអវិជ្ជាធម្មេ សព្វេ បរិញ្ញាយ សមន្តតោ អញ្ញាយ ជានិត្វា បដហិត្វា
អនាសវោ និក្ខិលសោ។ និព្វាយិស្សតីតិ កិលេសខន្ធបរិនិព្វានេន
និព្វាយិស្សតីតិ សម្ពុទ្ធា។

៣៩០. ឃ្លី ថេរោ អត្តនោ បុញ្ញវសេន លទ្ធព្យាករណំ វត្វា បុន ចាបចរិយំ
បកាសេន្តោ ចាបមិត្តោ បនិស្សាយាតិ អាទិមាហ។ តត្ថ ចាបមិត្តោ ចាបកេ
លាមកេ មិត្តោ ឧបនិស្សាយ និស្សយេ កត្វា តេហិ សំសគ្គោ ហុត្វាតិ អត្តោ។

តត្រាយមនុបុត្តិ កថា - ឯកស្មី សមយេ តិគ្គិយា សន្និបតិក្វា មន្តេសុំ -
“ជានាថាវុសោ, កេន ការណេន សមណស្ស គោតមស្ស លាភសក្ការោ មហា
ហុត្វា និព្វត្តោ"តិ? “ន ជានាម”។ “តុម្ពេ បន ន ជានាថា"តិ? “អាម, ជានាម” -
មោគ្គល្លានំ នាម ឯកំ ភិក្ខុំ និស្សាយ ឧប្បន្នោ។ សោ ហិ ទេវលោកំ គន្ធា
ទេវតាហិ កតកម្មំ បុច្ឆិត្វា អាគន្ធា មនុស្សានំ កថេសិ - “ឥទំ នាម កត្វា ឯវុបំ
សម្បត្តិ លភន្តិ”តិ។ និរយេ និព្វត្តានម្បិ កម្មំ បុច្ឆិត្វា អាគន្ធា មនុស្សានំ កថេសិ
- “ឥទំ នាម កត្វា ឯវុបំ ទុក្ខំ អនុភវន្តិ”តិ។ មនុស្សា តស្ស កថំ សុត្វា មហន្តំ
លាភសក្ការំ អភិហរន្តិ។ សចេ តំ មារេតុំ សក្ខិស្សាម, សោ លាភសក្ការោ
អម្ពា កំ និព្វត្តិស្សតិ, អត្តសោ ឧចាយោតិ សព្វេ ឯកច្ឆន្ទា ហុត្វា “យំ កិញ្ចិ
កត្វា តំ មារេស្សាមា”តិ អត្តនោ ឧបជ្ជាកេ សមាទបេត្វា កហាបណាសហស្សំ
លភិត្វា បុរិសឃាតកេ ចោរេ បក្កោសាបេត្វា “មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ នាម
សមណស្ស គោតមស្ស សាវកោ កាឡិសិលាយំ វសតិ, តុម្ពេ តត្ថ គន្ធា តំ
មារេថា”តិ តេសំ តំ សហស្សំ អទំសុ។ ចោរោ ជនលាភេន សម្បជីដ្ឋិត្វា “ថេរំ

មារេស្សមា"តិ គន្ធា តស្ស វសនជ្ជានំ បរិវារេសុំ។ យេវេ តេហិ បរិក្ខិត្តការំ
ព្រាត្វា កុញ្ចិកង្ខិទ្កេន និក្ខមិត្វា បក្កាមិ។ ចោរា តំ ទិវសំ ថេរំ អទិស្វា
បុនេកទិវសំ តស្ស វសនជ្ជានំ បរិក្ខិត្តេសុ។ យេវេ ព្រាត្វា កណ្តិកាមណ្ឌលំ
ភិទ្ធិត្វា អាកាសំ បក្ខន្ធិ។ ឯវំ តេ បឋមមាសេបិ, មជ្ឈិមមាសេបិ ថេរំ គហេតុំ
នាសក្ខីសុ។ បច្ឆិមមាសេ បន សម្បត្តេ យេវេ អត្តនា កតកម្មស្ស
អាកង្កនការំ ព្រាត្វា ន អបគច្ឆិ។ ចោរា តំ បហាវន្តា តណ្ហាលកមត្តានិ អជ្ជិនិ
ករោន្តា ភិទ្ធិសុ។ អថ នំ "មតោ"តិ សញ្ញាយ ឯកស្មី គុម្ភបិដ្ឋេ ឱបិត្វា បក្កមីសុ។

យេវេ, "សត្តារំ បស្សិត្វា វទ្ធិត្វាវ បរិនិព្វាយិស្សមី"តិ អត្តការំ
ឈានវេបនេន វេបេត្វា អាកាសេន សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា សត្តារំ វទ្ធិត្វា "ភន្តេ,
បរិនិព្វាយិស្សមី"តិ អាហា។ "បរិនិព្វាយិស្សសិ, មោគ្គល្លានា"តិ? "អាម,
ភន្តេ"តិ។ "កត្ត គន្ធា បរិនិព្វាយិស្សសិ"តិ? "កាឡសិលាបទេសំ, ភន្តេ"តិ។
"តេន ហិ, មោគ្គល្លាន, មយ្ហំ ធម្មំ កថេត្វា យាហិ។ តាទិសស្ស ហិ មេ សាវកស្ស
ន ទានិ ទស្សនំ អត្ថី"តិ។ សោ "ឯវំ ករិស្សមិ, ភន្តេ"តិ សត្តារំ វទ្ធិត្វា អាកាសំ
ឧប្បតិទ្វា សាវិបុត្តត្ថេរោវិយ បរិនិព្វានទិវសេ នានប្បការា ឥទ្ធិយោ កត្វា ធម្មំ
កថេត្វា សត្តារំ វទ្ធិត្វា កាឡសិលាបទេសំ គន្ធា បរិនិព្វាយិ។ "ថេរំ កិរ ចោរា
មារេសុ"ន្តិ អយំ កថា សកលធម្មដីបេ បត្តិ។

រាជា អជាតសត្ត ចោរេ បរិយេសនត្ថាយ ចរេបុរិសេ បយោជេសិ។ តេសុ
ចោរេសុ សុរាទានេ សុរំ បិវន្តេសុ មទ្កេសុ ឯកោ ឯកស្ស បិដ្ឋិ បហារិត្វា
ចាតេសិ។ សោ តំ សន្តជ្ជេន្តោ "អម្ពោ ទុត្តិនីត ភ្នំ, កស្មា មេ បិដ្ឋិ បហារិត្វា
ចាតេសិ, កី បន, អរេ ទុដ្ឋចោរ, តយា មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ បឋមំ
បហាតោ"តិ អាហា។ "កី បន ភ្នំ មយា បឋមំ បហាតការំ ន ជាតាសី"តិ? ឯវំ
ឯតេសំ "មយា បហាតោ, មយា បហាតោ"តិ វទ្ធិន្តានំ សុត្វា តេ ចរេបុរិសា សព្វេ

តេ ចោរ គហេត្វា រញ្ជ្រា អាហារេសុំ។ រាជា តេ ចោរ បក្កោសាបេត្វា បុច្ឆិ -
“តុម្ពេហិ ថេរោ មារិតោ”តិ? “អាម, ទេវា”តិ។ “កេហិ តុម្ពេ ឧយ្យោជិតា”តិ?
“នគ្គសមណោហិ, ទេវា”តិ។ រាជា បញ្ចសតេ នគ្គសមណោ គាហាបេត្វា
បញ្ចសតេហិ ចោរេហិ សទ្ធិ រាជង្គណោ នាភិបមាណោសុ អាវាដេសុ
និខណាបេត្វា បលាលេហិ បដិច្ឆាទេត្វា អក្កិ ទាបេសិ។ អថ នេសំ ឈាមភាវំ
ជានិត្វា អយនង្គលេហិ កសាបេត្វា សព្វេ ខណ្ឌាខណ្ឌំ កាហាបេសិ។ តទា ភិក្ខុ
ធម្មសកាយំ កថំ សមុជ្ជាបេសុំ - “មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ អត្ថនោ
អនន្ទរបមរណំ បត្តោ”តិ។ សត្តា អាគន្ធា “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ
សន្និសិដ្ឋា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាម, ភន្តេ”តិ វុត្ថេ “មោគ្គល្លានស្ស, ភិក្ខុវេ,
ឥមស្សេវ អត្ថភាវស្ស អនន្ទរបំ មរណំ, បុព្វេ បនតេន កតកម្មស្ស
អន្ទរបមេវា”តិ វត្វា “កី បនស្ស, ភន្តេ, បុព្វកម្ម”ន្តិ បុជ្ជោ តំ វិត្តាវេត្វា កថេសិ។

អតីតេ, ភិក្ខុវេ, ពារាណសិយំ ឯកោ កុលបុត្តោ សយមេវ
កោដ្ឋនបចនាធិនិ ករោន្តោ មាតាបិតរោ បដិជគ្គិ។ អថស្ស មាតាបិតរោ
“តាត, តុំ ឯកកោវ គេហោ ច អរញ្ញោ ច កម្មំ ករោន្តោ កិលមសិ, ឯកំ តេ
កុមារិកំ អានេស្សាមា”តិ វត្វា “អម្ពតាតា, យាវ តុម្ពេ ជីវេ, តាវ វោ សហត្ថា
ឧបជ្ជហិស្សមី”តិ តេន បដិក្ខិត្តាបិ បុនប្បនំ យាចិត្វា កុមារិកំ អានេសុំ។ សា
កតិចាហមេវ តេ ឧបជ្ជហិត្វា បច្ឆា តេសំ ទស្សនមបិ អនិច្ឆន្តិ - “ន សក្កា តវ
មាតាបិតុហិ សទ្ធិ ឯកជ្ជានេ វសិតុ”ន្តិ ឧជ្ឈាយិត្វា តស្មី អត្ថនោ កថំ អគ្គល្លានេ
តស្ស ពហិតតកាលេ មកចិវាកខណ្ឌានិ ច យាគុដេណាកេ ច គហេត្វា តត្ថ
តត្ថ អាភិវិត្វា តេនាគន្ធា “កី ឥទ”ន្តិ បុជ្ជោ “ឥមេសំ មហាល្លកអន្ធានំ ឯតំ កម្មំ,
សព្វំ គេហំ កិលិដ្ឋា ករោន្តាវិចរន្តិ, ន សក្កា ឯតេហិ សទ្ធិ ឯកជ្ជានេ វសិតុ”ន្តិ
ឯវំ តាយ បុនប្បនំ កថិយមាណាយ ឯវុចោបិ បូរិតចារមី សត្តោ មាតាបិតុហិ
សទ្ធិ ភិក្ខុ។ សោ “ហោតុ, ជានិស្សាមិ នេសំ កត្តត្ថកម្ម”ន្តិ តេ ភោជេត្វា

“អម្ពតាតា, អសុកដ្ឋានេ នាម តុម្ហាកំ ញាតកា អាគមនំ បច្ឆាសីសន្តិ, តត្ថ
គមិស្សមា” តិ តេ យានកំ អាហេបេត្វា អាធាយ គច្ឆន្តោ អជីមជ្ឈំ បត្តកាលេ
“តាត, រស្មិយោ គណ្ហាថ, គោណា ធន្ទាសញ្ញាយ គមិស្សន្តិ, ឥមស្មី ហ្មេ ចោរា
វសន្តិ, អហំ ឌីតវិទ្វា ចរាមី” តិ បិតុ ហត្ថេ រស្មិយោ ធន្ទា ឌីតវិទ្វា គច្ឆន្តោ សទ្ធិ
បរិវត្តេត្វា ចោរានំ ឧដ្ឋិតសទ្ធិមកាសិ។ មាតាបិតរោ សទ្ធិ សុត្វា “ចោរា
ឧដ្ឋិតា” តិ សញ្ញាយ “តាត, ចោរា ឧដ្ឋិតា, មហាល្លកា មយំ, តុំ អត្តានមេវ
រក្ខាហី” តិ អាហំសុ។ សោ មាតាបិតរោ វិវរន្តេបិ ចោរសទ្ធិ ករោន្តោ កោដ្ឋេត្វា
មារេត្វា អជីយំ ឱបិទ្វា បច្ឆាគមិ។

សត្តា ឥទំ តស្ស បុព្ពកម្មំ កថេត្វា “ភិក្ខុវេ, មោគ្គល្លានោ ឯត្ថកំ កម្មំ កត្វា
អនេកវស្សសតសហស្សានិ និរយេ បច្ចិទ្វា តាវ បក្កាវសេសេន អត្តភាវសតេ
ឯវមេវ កោដ្ឋេត្វា សំបុណ្ណោ មរណំ បត្តោ, ឯវំ មោគ្គល្លានេន អត្តនោ
កម្មានុរូបមេវ មរណំ លទ្ធិ។ បញ្ចហិ ចោរសតេហិ សទ្ធិ បញ្ចតិត្តិយសតានិបិ
មម បុត្តំ អប្បទុដ្ឋំ ទុស្សេត្វា អនុរូបមេវ មរណំ លភីសុ។ អប្បទុដ្ឋេសុ ហិ
បទុស្សន្តោ ធនហិ ការណេហិ អនយព្យសនំ ចាបុណាតិយេវ” តិ អនុសន្និ
យដេត្វា ធម្មំ នេសេន្តោ ឥមា គាថា អភាសិ -

“យោ ធន្ទាន អធន្ទាសុ, អប្បទុដ្ឋេសុ ទុស្សតិ;
ធនន្ទមញ្ញាតវំ ហ្មេនំ, ឱប្បមេវ និគច្ឆតិ។

“វេទនំ ជរុសំ ជានី, សរីរស្ស វ ភេទនំ;
គរុកំ វាបិ អាពាធំ, ចិត្តក្ខេបំ វ ចាបុណេ។

“រាជតោ វា ឧបសគ្គំ, អព្ពក្ខានំ វ ធារុណំ;
បរិក្ខេបំ វ ញាតិនំ, ភោគានំ វ បភដ្ឋនំ។

“អថវស្ស អតារាជិ, អត្ថិ ឧបាតិ ចារុកោ;

កាយស្ស ភេទា ធុប្បញ្ញោ, និរយំ សោបបដ្ឋតី”តិ។ (ធម្ម. ប. ១៣៧-១៤០);

៣៩៣. បរិវេកមនុយុត្តោតិ បការេនវិវេកំ ឯកីការំ អនុយុត្តោ យោជិតោ
យុត្តប្បយុត្តោ។ សមាធិការំនារតោតិ បឋមដ្ឋានាធិការំនាយ រតោ អល្លិនោ
ច។ សញ្ញាសវេ សកលកិលេសេ, បរិញ្ញាយ ជានិត្វា បជហិត្វា, អនាសវោ
និក្ខិលេសោវិហារមីតិ សម្ពុទ្ធា។

៣៩៤. ឥទានិ អត្តនោ បុញ្ញសម្ភារវសេន បុព្វចរិតស្ស ផលំ ទស្សន្តោ
ធរណីម្បិ សុគម្ពីរន្តិអាធិមាហ។

តត្រាយមនុបុព្វីកថា - ពុទ្ធន ចោធិតោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធន ចោធិតោ
ឧយ្យោជិតោ។ ភិក្ខុសង្ឃស្ស បេក្ខតោតិ មហាតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស បស្សន្តស្ស។
មិការមាតុចាសាធំ, ចាទង្គុជ្ជន កម្មយីតិ បុព្វារាមេវិសាខាយ
មហាឧចាសិកាយ ការិតំ សហស្សត្ថម្ភបដិមណ្ឌិតំ មហាចាសាធំ អត្តនោ
ចាទង្គុជ្ជន កម្មេសី។ ឯកស្មិញ្ញំ សមយេ បុព្វារាមេ យថាវុត្តចាសាទេ ភក្ខវតិ
វិហារន្តេ សម្ពហុលា នវកតរា ភិក្ខុ ឧបរិចាសាទេ និសិដ្ឋា សត្តារម្បិ អចិន្តេត្វា
តិវច្ឆានកថំ កថេតុមារធ្វា។ តំ សុត្វា ភក្ខវា តេ សំវេជេត្វា អត្តនោ
ធម្មទេសនាយ ភាជនក្ខតេ កាតុកាមោ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានត្រូវ
អាមន្តេសិ - “បស្សសិ ភូំ, មោគ្គល្លាន, នវេ ភិក្ខុ តិវច្ឆានកថមនុយុត្តោ”តិ តំ
សុត្វា ថេរោ សត្តុ អដ្ឋាសយំ ញត្វា អភិញ្ញាចាទកំ អាចាកសិណារម្មណំ
ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបដ្ឋិត្វា វុដ្ឋាយ “ចាសាទស្ស បតិដ្ឋិតោកាសំ ឧទកំ ហោត្វ”តិ
អធិដ្ឋាយ ចាសាទមត្តកេ ដុបិកំ ចាទង្គុជ្ជន បហរិ, ចាសាទោ ឱនមិត្វា ឯកេន
បស្សេន អដ្ឋាសិ។ បុនបិ បហរិ, អបរេនបិ បស្សេន អដ្ឋាសិ។ តេ ភិក្ខុ ភីតា
សំវិគ្គា ចាសាទស្ស បតនកាយេន តតោ និក្ខមិត្វា ភក្ខវតោ សមីបេ អដ្ឋសុ។

សត្តាតេសំ អដ្ឋាសយំ ឡិលោកេត្វា ធម្មំ ទេសេសិ។ តំ សុត្វាតេសុ កេចិ
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហីសុ, កេចិ សកទាតាមិជលេ, កេចិ អនាតាមិជលេ,
កេចិ អរហត្តជលេ បតិជ្ជហីសុ។ ស្វាយមត្តោ ចាសាទកម្មនសុត្តន
ធិបេតព្ពោ។

វេជយន្តចាសាទន្តិ សោ វេជយន្តចាសាទោ តាវតីសកវនេ
យោជនសហស្សព្ពេទោ អនេកសហស្សនិយ្យហក្ខជាតាវបដិមណ្ឌិតោ
ទេវាសុរសជ្ជាមេ អសុរេ ជិនិត្វា សក្កោ ទេវានមិន្ទេ នករមជ្ឈេ បិតេ ឧដ្ឋិតោ
វិជយន្តេន និព្ពត្តត្តា “វេជយន្តោ” តិ លទ្ធជាមោ ចាសាទោ, តំ សន្ធាយាហា -
“វេជយន្តចាសាទ” ន្តិ, តម្បី អយំ ថេរោ ចាទន្តុជ្ជេន កម្មេតិ។ ឯកស្មិត្តោ សមយេ
ភកវន្តំ បុព្វារាមេ វិហារន្តំ សក្កោ ទេវរាជា ឧបសង្កមិត្វា តណ្ហាសម្ព័យវិមុត្តិ
បុច្ឆិ។ តស្ស ភកវាវិស្សន្នេសិ។ សោ តំ សុត្វា អត្ថមនោ បមុទិតោ អភិវាទេត្វា
បទក្ខិណំ កត្វា អត្តនោ ទេវលោកមេវ គតោ។ អថាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ
ឯវំ ចិន្តេសិ - “អយំ សក្កោ ភកវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវុបំ គម្ពីរនិព្វានបដិសំយុត្តំ
បញ្ចំ បុច្ឆិ, ភកវតា ច បញ្ញោវិស្សន្និតោ, កី ទុខោ ជានិត្វា គតោ, ឧទាហុ
អជានិត្វា។ យំនូនាហំ ទេវលោកំ គន្ធា តមត្ថំ ជានេយ្យ” ន្តិ? សោ តាវទេវ
តាវតីសកវនំ គន្ធា សក្កំ ទេវានមិន្ទំ តមត្ថំ បុច្ឆិ។ សក្កោ ទិព្វសម្បត្តិយា
បមត្តោ ហុត្វាវិក្ខេបំ អកាសិ។ ថេរោ តស្ស សំវេគជននត្ថំ វេជយន្តចាសាទំ
ចាទន្តុជ្ជេន កម្មេសិ។ តេន វុត្ថំ -

“យោ វេជយន្តចាសាទំ, ចាទន្តុជ្ជេន កម្មយិ;
ឥទ្ធិពលេនុបត្តន្នោ, សំវេជេសិ ច ទេវតា” តិ។ (ម. និ. ១.៥១៣);

អយំ បនត្តោ - ចូឡ តណ្ហាសម្ព័យវិមុត្តិសុត្តន (ម. និ. ១.៣៩០ អាទយោ)
ធិបេតព្ពោ។ កម្មិតាការោ ហេដ្ឋា វុត្តោយេវ។ “សក្កំ សោ បរិបុច្ឆតិ” តិ (ម. និ.

១.៥១៣) យថាវុត្តមេវ យេវស្ស តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តិបុច្ឆំ សន្ធាយ វុត្តំ។ តេនាហា - “អចារុសោ, ជាឆាសី, តណ្ហាក្ខយវិមុត្តិយោ” តិ? តស្ស សក្កោ វិយាកាសី។ ឥទំ យេវន ចាសាទកម្មនេ កតេ សំវិគ្គហនយេន បមាទំ បហាយ យោនិសោ មនសិ កវិទ្វា បញ្ញាស្ស ព្យាកតភារំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សត្តារា ទេសិតនិយាមេនេវ ហិ សោ តទា កថេសិ។ តេនាហា - “បញ្ញំ បុដ្ឋោ យថាតថ” ត្ថិ (ម. និ. ១.៥១៣)។ តត្ថ សក្កំ សោ បរិបុច្ឆតី តិ សក្កំ ទេវរាជំ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ សត្តារា ទេសិតាយ តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តិយា សម្មទេវ គហិតភារំ បុច្ឆិ។ អតីតត្ថេ ហិ ឥទំ វុត្តមាទវចនំ។ អចារុសោ, ជាឆាសី តិ អារុសោ, អបិ ជាឆាសី, កី ជាឆាសី? តណ្ហាក្ខយវិមុត្តិយោ តិ (ម. និ. ១.៥១៣) តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តិយោ សត្តារា តុយ្ហំ ទេសិតា, តថា “កី ជាឆាសី” តិ បុច្ឆតិ។ តណ្ហាក្ខយវិមុត្តិយោ តិ វា តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តិសុត្តស្ស ទេសនំ បុច្ឆតិ។

ព្រាហ្មណត្ថិ មហាព្រាហ្មណំ។ សុធម្មាយាភិកោ សភត្ថិ (ម. និ. ១.៥១៣)
 សុធម្មាយ សភាយ។ អយំ បន ព្រាហ្មលោកេ សុធម្មា សភា, ន តាវតីសភវនេ។
 សុធម្មាសភាវិវហិតោ ទេវលោកោ នាម នត្ថិ។ “អជ្ឈាបិ តេ, អារុសោ, សា ទិដ្ឋិ,
 យា តេ ទិដ្ឋិ បុរេ អហូ” តិ ឥមំ ព្រាហ្មលោកំ ឧបគន្ធន្តំ សមត្តោ នត្ថិ កោចិ
 សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា។ សត្តុ ឥធាគមនតោ បុព្វេ យា តុយ្ហំ ទិដ្ឋិ អហោសិ,
 កី អជ្ឈាបិ ឥធានិបិ សា ទិដ្ឋិ នវិគតាតិ? បស្សសិ វីតិវត្តន្តំ ព្រាហ្មលោកេ
 បភស្សវត្ថុ ព្រាហ្មលោកេ វីតិបត្តន្តំ មហាកប្បិនមហាកស្សទាទីហិ
 សាវកេហិ បរិវរិតស្ស តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា និសិន្នស្ស សសាវកស្ស
 ភគវតោ ឱកាសំ បស្សសីតិ អត្ថោ។ ឯកស្មិត្តិ សមយេ ភគវា ព្រាហ្មលោកេ
 សុធម្មាយ សភាយ សន្និបតិទ្វា សន្និសិន្នស្ស “អត្ថំ នុ ខោ កោចិ សមណោ វា
 ព្រាហ្មណោ វា ឯវំមហិទ្ធិកោ, សោ ឥធម អាគន្ធន្តំ សក្កុណោយ្យា” តិ ចិន្តេន្តស្ស
 ព្រាហ្មនោ ចិត្តមញ្ញាយ តត្ថ គន្ធា ព្រាហ្មនោ មត្តកេ អាកាសេ និសិន្នោ

តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា ឌីកាសំ មុញ្ញោ មហាមោគ្គល្លានាទីនំ អាគមនំ
ចិន្តេសិ។ សហ ចិន្តនេន តេបិ តត្ថ គន្ធា សត្តារំ វេទិត្វា សត្ថ អដ្ឋាសយំ ញត្វា
តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា បច្ចេកទិសាសុ និសីទិត្វា ឌីកាសំ វិស្សដ្ឋេសុ។
សកលព្រហ្មលោកោ ឯកោភាសោ អហោសិ។ សត្តា ព្រហ្មនោ កល្លចិត្តតំ
ញត្វា ចតុសច្ចបកាសនំ ធម្មំ នេសេសិ។ នេសនាបរិយោសានេ អនេកានិ
ព្រហ្មសហស្សានិ មគ្គដលេសុ បតិជ្ជហីសុ។ តំ សន្ធាយ ចោទេន្តោ អដ្ឋាបិ តេ,
អាវុសោ, សា ទិដ្ឋិតិ កាថមាហា។ អយំ បនត្តោ ពកព្រហ្មសុត្តន (សំ. និ. ១.១៧៥)
ទីបេតញ្ចោ។ វុត្ថំ ហេតុ (សំ. និ. ១.១៧៦) -

“ឯកំ សមយំ ភកវា សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស
អាហារេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញាតវស្ស ព្រហ្មនោ ឯវុបំ ចាបកំ
ទិដ្ឋិតតំ ឧប្បន្នំ ហោតិ - ‘នត្ថិ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា យោ ឥធន
អាគន្ធយ្យា’តិ។ អថ ខោ ភកវា តស្ស ព្រហ្មនោ ចេតសា
ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ញិតំ វា
ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ញេយ្យ; ឯវមេវ ជេតវនេ
អន្តរហិតោ តស្មី ព្រហ្មលោកេ ចាតុរហោសិ។ អថ ខោ ភកវា តស្ស
ព្រហ្មនោ ឧបរិវេហាសំ បល្លង្កេន និសីទិ តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា។

“អថ ខោ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស ឯតទហោសិ ‘កហំ នុ
ខោ ភកវា ឯតវហិ វិហារតិ’តិ? អទ្ទុស ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ
ភកវន្តំ ទិព្ពេន ចក្កុនា វិសុទ្ធនេ អតិក្កន្ធមានុសកេន តស្ស ព្រហ្មនោ
ឧបរិវេហាសំ បល្លង្កេន និសីទិ តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា ទិស្វាន
សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ញិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ
វា ពាហំ សមិញ្ញេយ្យ; ឯវមេវ ជេតវនេ អន្តរហិតោ តស្មី ព្រហ្មលោកេ

ចាតុរហោសិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ បុរត្ថិមំ ទិសំ
និស្សាយ តស្ស ព្រហ្មនោ ឧបរិវេហាសំ បល្លង្គេន និសីទិ តេជោធាតុំ
សមាបដ្ឋិត្វា នីចតរំ ភគវតោ។

“អថ ខោ អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស ឯតទហោសិ - ‘កហំ នុ ខោ
ភគវា ឯតរហិ វិហារតី’តិ? អទ្ទស ខោ អាយស្មា មហាកស្សចោ ភគវន្តំ
ទិព្ពេន ចក្កុនា វិសុទ្ធន អតិក្កន្តមាណុសកេន តស្ស ព្រហ្មនោ
ឧបរិវេហាសំ បល្លង្គេន និសីទ្ធ តេជោធាតុំ សមាបន្នំ។ ទិស្វាន
សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ... បេ... ឯវមេវ ជេតវនេ អន្តរហិតោ
តស្មី ព្រហ្មលោកេ ចាតុរហោសិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សចោ
ទក្ខិណំ ទិសំ និស្សាយ តស្ស ព្រហ្មនោ ឧបរិវេហាសំ បល្លង្គេន និសីទិ
តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា នីចតរំ ភគវតោ។

“អថ ខោ អាយស្មតោ មហាកប្បិនស្ស ឯតទហោសិ - ‘កហំ នុ ខោ
ភគវា ឯតរហិ វិហារតី’តិ? អទ្ទស ខោ អាយស្មា មហាកប្បិនោ ភគវន្តំ
ទិព្ពេន ចក្កុនា វិសុទ្ធន អតិក្កន្តមាណុសកេន តស្ស ព្រហ្មនោ
ឧបរិវេហាសំ បល្លង្គេន និសីទ្ធ តេជោធាតុំ សមាបន្នំ។ ទិស្វាន
សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ... បេ... ឯវមេវ ជេតវនេ អន្តរហិតោ
តស្មី ព្រហ្មលោកេ ចាតុរហោសិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកប្បិនោ
បច្ឆិមំ ទិសំ និស្សាយ តស្ស ព្រហ្មនោ ឧបរិវេហាសំ បល្លង្គេន និសីទិ
តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា នីចតរំ ភគវតោ។

“អថ ខោ អាយស្មតោ អនុរុទ្ធស្ស ឯតទហោសិ - ‘កហំ នុ ខោ ភគវា
ឯតរហិ វិហារតី’តិ? អទ្ទស ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធា ភគវន្តំ ទិព្ពេន ចក្កុនា
វិសុទ្ធន អតិក្កន្តមាណុសកេន តស្ស ព្រហ្មនោ ឧបរិវេហាសំ បល្លង្គេន

និសិទ្ធិតេជោធាតុ សមាបន្ត។ ទិស្វាន សេយ្យថាបិ នាម ពលវា
បុរិសោ...បេ.... ឯវមេវ ជេតវនេ អន្តរហិតោ តស្មី ព្រហ្មលោកេ
ចាតុរហោសិ។ អថ ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធា ឧត្តរំ ទិសំ និស្សាយ តស្ស
ព្រហ្មនោ ឧបរិវេហាសំ បល្លង្កេន និសីទិ តេជោធាតុ សមាបន្តិក្ខា និបតវំ
ភកវតោ”។

អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តំ ព្រហ្មានំ កាថាយ អដ្ឋកាសិ -

“អដ្ឋាបិ តេ អាវុសោ សា ទិដ្ឋិ, យា តេ ទិដ្ឋិ បុរេ អហុ;
បស្សសិ វីតិវត្ថន្តំ, ព្រហ្មលោកេ បកស្សវ”ន្តិ។

“ន មេ មារិស សា ទិដ្ឋិ, យា មេ ទិដ្ឋិ បុរេ អហុ;
បស្សមិ វីតិវត្ថន្តំ, ព្រហ្មលោកេ បកស្សវ;
ស្វាហំ អដ្ឋ កថំ វដ្ឋំ, អហំ និទ្វាម្ហិ សស្សតោ”ន្តិ។

“អថ ខោ ភកវា តំ ព្រហ្មានំ សំវេជេត្វា សេយ្យថាបិ នាម ពលវា
បុរិសោ...បេ.... ឯវមេវ តស្មី ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ ជេតវនេ
ចាតុរហោសិ។ អថ ខោ សោ ព្រហ្មា អញ្ញាតំ ព្រហ្មចារិសដ្ឋំ អាមន្តេសិ -
‘ឯហិ ត្វំ, មារិស, យេនាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តេនុបសង្កម,
ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ ឯវំ វទេហិ - “អត្ថិ នុ ខោ,
មារិស មោគ្គល្លាន, អញ្ញេបិ តស្ស ភកវតោ សាវកា ឯវមហិទ្ធិកា
ឯវមហានុកាវា សេយ្យថាបិ ភវំ មោគ្គល្លានោ កស្សថោ កប្បិនោ
អនុរុទ្ធា”ន្តិ? ‘ឯវំ, មារិស’ន្តិ ខោ សោ ព្រហ្មចារិសដ្ឋោ តស្ស ព្រហ្មនោ
បដិស្សត្វា យេនាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តេនុបសង្កម, ឧបសង្កមិត្វា
អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ ឯតទវោច - ‘អត្ថិ នុ ខោ, មារិស មោគ្គល្លាន,

អញ្ជើញ តស៊ូ ភក្តីតោ សាវកា ឯវមហិទ្ធិកា ឯវមហានុភាវ
សេយ្យថាបិ ភវំ មោគ្គល្លានោ កស្សចោ កប្បិនោ អនុរុទ្ធោ'តិ? អថ ខោ
អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តំ ព្រហ្មចារិសដ្ឋំ កាថាយ អដ្ឋភាសិ -

“តេវិជ្ជា ឥទ្ធិបត្តា ច, ចេតោបរិយាយកោវិទា;
ឌីណាសវា អរហន្តោ, ពហូ ពុទ្ធស្ស សាវកា” តិ។

“អថ ខោ សោ ព្រហ្មចារិសដ្ឋោ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស
ភាសិតំ អភិនន្តិត្វា អនុមោទិត្វា យេន សោ ព្រហ្មា តេនុបសង្គមិ,
ឧបសង្គមិត្វា តំ ព្រហ្មានំ ឯតទរោច - ‘អាយស្មា មារិស
មហាមោគ្គល្លានោ ឯវមាហា -

“តេវិជ្ជា ឥទ្ធិបត្តា ច, ចេតោបរិយាយកោវិទា;
ឌីណាសវា អរហន្តោ, ពហូ ពុទ្ធស្ស សាវកា” តិ។ -

ឥទមរោច សោ ព្រហ្មចារិសដ្ឋោ។ អត្ថមនោ ច សោ ព្រហ្មា តស្ស
ព្រហ្មចារិសដ្ឋស្ស ភាសិតំ អភិនន្តិតិ (សំ. និ. ១.១៧៦)។

ឥទំ សន្ធាយ វុត្តំ - “អយំ បនត្តោ ពកព្រហ្មសុត្តន ធិបេតញ្ចោ” តិ។

មហានេរុនោ កូដន្តិ (ម. និ. ១.៥១៣) កូដសីសេន សកលមេវ
សិនេរុបព្ពតរាជំ វនសិ។ វិមោក្ខន អបស្សយីតិ (ម. និ. ១.៥១៣)
ឈានវិមោក្ខន និស្សយេន អភិញ្ញាយេន បស្សយីតិ អធិប្បាយោ។ វនន្តិ (ម. និ.
១.៥១៣) ជម្ពុធិបំ។ សោ ហិ វនពាហុល្លតាយ “វន” ន្តិ វុត្តោ។ តេនាហា
“ជម្ពុមណ្ឌាស្ស ឥស្សរោ” តិ។ បុព្វវិទេហានន្តិ (ម. និ. ១.៥១៣) បុព្វវិទេហាជ្ជានញ្ច
បុព្វវិទេហាន្តិ អត្តោ។ យេ ច ភូមិសយា នរាតិ (ម. និ. ១.៥១៣) ភូមិសយា នរា

នាម អបរកោយានឧត្តរកុរុកា ច មនុស្ស។ តេ ហិ គេហាភាវតោ
“ភូមិសយា” តិ វុត្តា។ តេ បិ សព្វេ អបស្សយី តិ សម្ពុន្ទោ។ អយំ បនត្តោ
នន្ទោបនន្ទនមនេន ជីវេតព្ពោ - ឯកស្មី កិវ សមយេ អនាថបិណ្ឌិកោ
គហបតិ ភគវតោ ធម្មទេសនំ សុត្វា “ស្វេ, ភន្តេ, បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ
មយ្ហំ គេហេ ភិក្ខុ កល្យាណា” តិ និមន្តេត្វា បក្កាមិ។ តំទិវសញ្ច ភគវតោ
បច្ឆុសសមយេ ទសសហស្សិលោកធាតុំ ឌីលោកេន្តស្ស នន្ទោបនន្ទោ នាម
នាគរាជា ព្រាណមុខេ អាចាថំ អាគច្ឆិ។ ភគវា “អយំ នាគរាជា មយ្ហំ
ព្រាណមុខេ អាចាថំ អាគច្ឆតិ, កី នុ ខោ ភវិស្សតី” តិ អារិដ្ឋេន្ទោ
សរណាគមនស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា “អយំ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ តីសុ រតនេសុ
អប្បសន្នោ, កោ នុ ខោ ឥមំ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ វិមោចយ្យ” តិ អារិដ្ឋេន្ទោ
មហាមោគ្គល្លានត្ថេ អទ្ទស។ តតោ បភាតាយ រត្តិយា សរីរបដិជគ្គនំ កត្វា
អាយស្មន្តំ អានន្តំ អាមន្តេសិ - “អានន្ត, បញ្ចន្តំ ភិក្ខុសតានំ អារោចេហិ -
‘តថាគតោ ទេវចារិកំ កច្ឆតី’” តិ។ តំទិវសញ្ច នន្ទោបនន្ទស្ស អាចានភូមិ
សន្នយីសុ។ សោ ទិព្ពុរតនបល្លង្កេ ទិព្ពេន សេតច្ឆត្តេន ជារិយមាណោ
តិវិធនាជកេហិ ចេវ នាគបរិសាយ ច បរិវុតោ ទិព្ពកាជនេសុ
ឧបជ្ជាបិតអន្ធចានំ ឌីលោកយមាណោ និសិដ្ឋោ ហោតិ។ អថ ខោ ភគវា យថា
នាគរាជា បស្សតិ, តថា កត្វា តស្ស វិមានមត្តកេនេវ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ
សទ្ធិ តាវតីសទេវលោកាភិមុខោ ចាយាសិ។

តេន ខោ បន សមយេន នន្ទោបនន្ទស្ស នាគរាជស្ស ឯវុបំ ចាបកំ ទិដ្ឋិតតំ
ឧប្បន្នំ ហោតិ “ឥមេ ហិ នាម មុណ្ឌាសមណកា អម្ពាភំ ឧបរិភវនេន ទេវានំ
តាវតីសានំ ភវនំ បរិសន្តិបិ និក្ខមន្តិបិ, ន ទានិ ឥតោ បជ្ជាយ ឥមេសំ អម្ពាភំ
មត្តកេ ចាទបំសុំ ឌីកិវន្តានំ កន្តំ ទស្សមី” តិ ឧជ្ជាយ សិលេវចានំ កត្វា តំ

អត្តការវិជហិត្វា សិនេរុំ សត្តក្ខត្តំ ភោគេហិ បរិក្ខិបិត្វា ឧបរិ ជណំ កត្វា
តាវតីសកវំនំ អវកុដ្ឋេន ជណេន បរិគ្គហេត្វា អនុស្សនំ គមេសិ។

អថ ខោ អាយស្មា រដ្ឋចាលោ ភគវន្តំ ឯតទរោច - “បុព្វេ, ភន្តេ, ឥមស្មី
បទេសេ បិតោ សិនេរុំ បស្សមិ, សិនេរុបរិភណ្ឌំ បស្សមិ, តាវតីសំ បស្សមិ,
វេជយន្តំ បស្សមិ, វេជយន្តស្ស ចាសាទស្ស ឧបរិធនំ បស្សមិ។ កោ នុ ខោ,
ភន្តេ, ហេតុ កោ បច្ចយោ, យំ ឯតវហិ នេវ សិនេរុំ បស្សមិ... បេ... ន វេជយន្តស្ស
ចាសាទស្ស ឧបរិធនំ បស្សមិ” តិ។ “អយំ, រដ្ឋចាល, នន្ទោបនន្ទោ នាម
នាគរាជា តុម្កាកំ កុបិតោ សិនេរុំ សត្តក្ខត្តំ ភោគេហិ បរិក្ខិបិត្វា ឧបរិ ជណេន
បដិច្ឆាទេត្វា អនុការំ កត្វា បិតោ” តិ។ “ទមេមិ នំ, ភន្តេ” តិ។ ន ភគវា នំ
អនុជាតិ។ អថ ខោ អាយស្មា ភទ្ទិយោ, អាយស្មា រាហុលោតិ អនុក្កមេន សព្វេបិ
ភិក្ខុ ឧដ្ឋហីសុ។ ភគវា អនុជាតិ។

អវសានេ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរោ - “អហំ, ភន្តេ, ទមេមិ ន” តិ អាហា។
“ទមេហិ, មោគ្គល្លានា” តិ ភគវា អនុជាតិ។ ថេរោ អត្តការវិជហិត្វា មហាន្តំ
នាគរាជវណ្ណំ អភិនិម្មិត្វា នន្ទោបនន្តំ បុទ្ធសត្តក្ខត្តំ ភោគេហិ បរិក្ខិបិត្វា តស្ស
ជណមត្ថកេ អត្តនោ ជណំ បេហិត្វា សិនេរុនា សទ្ធិ អភិនិប្បិឡេសិ។ នាគរាជា
ធូមាយិ។ ថេរោបិ “ន តុយ្ហំយេវ សរីរេ ធូមោ អត្ថិ, មយ្ហម្បិ អត្ថិ” តិ ធូមាយិ។
នាគរាជស្ស ធូមោ ថេរំ ន ពាធតិ, ថេរស្ស បន ធូមោ នាគរាជំ ពាធតិ។ តតោ
នាគរាជា បដ្ឋលិ, ថេរោបិ “ន តុយ្ហំយេវ សរីរេ អត្ថិ អត្ថិ, មយ្ហម្បិ អត្ថិ” តិ
បដ្ឋលិ។ នាគរាជស្ស តេជោ ថេរំ ន ពាធតិ, ថេរស្ស បន តេជោ នាគរាជានំ
ពាធតិ។ នាគរាជា - “អយំ មំ សិនេរុនា អភិនិប្បិឡេត្វា ធូមាយតិ ថេវ បដ្ឋលតិ
ចា” តិ ចិន្តេត្វា “ភោ, តុរំ កោសី” តិ បដិបុច្ឆិ។ “អហំ ខោ, នន្ទ, មោគ្គល្លានោ” តិ។
“ភន្តេ, អត្តនោ ភិក្ខុភាវេន តិជ្ជាហិ” តិ។

ថេរោ តំ អត្តការំ វិជហិត្វា តស្ស ទក្ខិណាកណ្តាសោតេន បរិសិត្វា
វាមកណ្តាសោតេន និក្ខមិ, វាមកណ្តាសោតេន បរិសិត្វា
ទក្ខិណាកណ្តាសោតេន និក្ខមិ។ តថា ទក្ខិណាធាសសោតេន បរិសិត្វា
វាមធាសសោតេន និក្ខមិ, វាមធាសសោតេន បរិសិត្វា ទក្ខិណាធាសសោតេន
និក្ខមិ។ តតោ នាគរាជា មុខំ វិវិ, ថេរោ មុខេន បរិសិត្វា អន្តោកុច្ឆិយំ ចាប៊ីនេន
ច បច្ឆិមេន ច ចង្គមតិ។ ភគវា - “មោគ្គល្លាន, មនសិ ករោហិ, មហិទ្ធិកោ
នាគោ” តិ អាហា។ ថេរោ “មយ្ហំ ខោ, ភន្តេ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា
ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុជ្ជិតា បរិចិត្តា សុសមាវធ្វា, តិដ្ឋតុ, ភន្តេ,
នន្ទោបនន្ទោ, អហំ នន្ទោបនន្ទសទិសានំ នាគរាជានំ សតម្បិ សហស្សម្បិ
ទមេយ្យ” ត្ថិអាធិមាហា។

នាគរាជា ចិន្តេសិ - “បរិសន្តោ តាវ មេ ន ទិដ្ឋោ, និក្ខមនកាលេ ទានំ នំ
ទាបន្តរេ បក្ខិបិត្វា ខាទិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា “និក្ខមថ, ភន្តេ, មា មំ អន្តោកុច្ឆិយំ
អបរាបរំ ចង្គមន្តោ ពាធយិត្តា” តិ អាហា។ ថេរោ និក្ខមិត្វា ពហិ អដ្ឋាសិ។
នាគរាជា “អយំ សោ” តិ ទិស្វា ធាសវា តំ វិស្សន្តិ, ថេរោ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបន្តិ,
លោមក្ខបម្បិស្ស វាតោ ចាលេតុំ នាសក្ខិ។ អវសេសា ភិក្ខុ កិរ អាធិតោ
បដ្ឋាយ សត្តបាធិហារិយានិ កាតុំ សក្កុណោយ្យំ, ឥមំ បន ហំ នំ បត្វា ឯវំ
ទិប្បនិសន្តិនោ ហុត្វា សមាបន្តិតុំ ន សក្ខិស្សន្តិតិ នេសំ ភគវា នាគរាជទមនំ
នានុជាទិ។

នាគរាជា “អហំ ឥមស្ស សមណស្ស ធាសវាតេន លោមក្ខបម្បិ ចាលេតុំ
នាសក្ខិ, មហិទ្ធិកោ សោ សមណោ” តិ ចិន្តេសិ។ ថេរោ អត្តការំ វិជហិត្វា
សុបណ្ណារូបំ អភិនិម្មិត្វា សុបណ្ណាវា តំ ទស្សន្តោ នាគរាជានំ អនុពិន្ទិ។
នាគរាជា តំ អត្តការំ វិជហិត្វា មាលាវ កាវណ្ណំ អភិនិម្មិត្វា “ភន្តេ, តុម្ហាកំ

សរណំ គន្ធាមី” តិ វនន្តោ ថេរស្ស ចានេ វន្តិ។ ថេរោ “សត្តា, នន្ទ, អាកតោ, ឯហិ គមិស្សមា” តិ នាគរាជាធំ ធមេត្វា និព្វិសំ កត្វា គហេត្វា ភគវតោ សន្តិកំ អគមាសិ។ នាគរាជា ភគវន្តំ វន្តិត្វា “ភន្តេ, តុម្ហាកំ សរណំ គន្ធាមី” តិ អាហា។ ភគវា “សុខី ហោហិ, នាគរាជា” តិ វត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស និវេសនំ អគមាសិ។

អនាថបិណ្ឌិកោ “កី, ភន្តេ, អតិទិវា អាកតត្ថា” តិ អាហា។ “មោគ្គល្លានស្ស ច នន្ទោបនន្ទស្ស ច សង្កាមោ អហោសី” តិ។ “កស្ស បន, ភន្តេ, ជយោ, កស្ស បរាជយោ” តិ? “មោគ្គល្លានស្ស ជយោ, នន្ទស្ស បរាជយោ” តិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ “អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សត្តាហំ ឯកបជិចាជិយា ភត្ថំ សត្តាហំ ថេរស្ស សក្ការំ ករិស្សមី” តិ វត្វា សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខានំ បញ្ចន្ធិ ភិក្ខុសតានំ មហាសក្ការំ អកាសិ។ តេន វុត្ថំ - “នន្ទោបនន្ទធមនេន ធិបេតព្ពោ” តិ។

ឯកស្មិត្តិ សមយេ បុព្វារមេ វិសាខាយ មហាឧចាសិកាយ ការិតសហស្សគព្ពបជិមណ្ឌិតេ ចាសានេ ភគវតិ វិហារន្តេ... បេ.... សំវេជេសិ ច នេវតាតិ។ តេន វុត្ថំ -

“ធរណិម្ម័យំ សុគម្ពិរំ, ពហលំ ធុប្បជំសិយំ;
វាមង្គុដ្ឋេន ខោកេយ្យំ, ឥទ្ធិយា ចារមី គតោ” តិ។

តត្ថ ឥទ្ធិយា ចារមី គតោតិ វិកុព្ពនិទ្ធិអាធិឥទ្ធិយា បរិយោសានំ គតោ បត្តោ។

៣៩៥. អស្មិមានន្តិ អហមស្មិ បញ្ញាសីលសមាធិសម្បន្នោតិអាធិ អស្មិមានំ ន បស្សមិ ន អក្ខាមីតិ អត្តោ។ តទេវ ធិបេន្តោ មាណោ មយ្ហំ នវិជ្ជតីតិ អាហា។

សាមណេវ ឧបាទាយាតិ សាមណេវ អាទី កត្វា សកលេ ភិក្ខុសង្ឃេ គរុចិត្តំ
ការវចិត្តំ អាទរពហុមាណំ អហំ ករោមីតិ អត្ថោ។

៣៨៦. អបរិមេយេ ឥតោ កប្បេតិ ឥតោ អម្ពាភំ ឧប្បន្នកប្បតោ
អន្តរកប្បាធិហិ អបរិមេយេ ឯកអសង្កេយ្យស្ស ឧបរិ
សតសហស្សកប្បមត្តកេតិ អត្ថោ។ យំ កម្មមភិនិហរិន្តិ អគ្គសាវកភាវស្ស
បទំ បុញ្ញសម្បត្តិ បូរេសី។ តាហំ ភូមិមនុប្បត្តោតិ អហំ តំ សាវកភូមិ
អនុប្បត្តោ អាសវក្ខយសង្ខាតំ និព្វានំ បត្តោ អស្មិ អម្ពីតិ អត្ថោ។

៣៨៧. អត្ថបដិសម្ពិទ្ធាធម្មោ ចតស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា សោតាបត្តិមគ្គាធម្មោ
អដ្ឋវិមោក្ខា ឥន្ទ្រិវិទាធម្មោ ន អភិញ្ញាយោ មេ មយា សច្ចិកតា បច្ចក្ខំ កតា។
ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ឱវាទានុសាសនិសង្ខាតំ សាសនំ មយា កតំ
សីលបដិបត្តិនិច្ឆាទនវសេន បរិយោសាបិតន្តិ អត្ថោ។

ឥត្ថន្តិ ឥមិនា បកាវេន ហេជ្ជា វុត្តក្កមេន។ ឯវំ សោ ឯកស្សេវ
អនោមទស្សីពុទ្ធស្ស សន្តិកេ ទិក្ខុត្តំ ព្យាករណំ លភិ។ កថំ? ហេជ្ជា វុត្តនយេន
សេដ្ឋិ ហុត្វា តស្ស ភគវតោ សន្តិកេ លទ្ធព្យាករណោ តតោ ចុតោ សាមុទ្គិកេ
នាគភវនេ និព្វត្តោ តស្សេវ ភគវតោ សន្តិកេ ធីយាយុកភាវេន ឧបហារំ កត្វា
និមន្តេត្វា ភោជេត្វា មហាបូជំ អកាសិ។ តទាបិ ភគវា ព្យាករណំ កថេសិ។
សុទន្តិ បទប្បវណេ និចាតោ។ អាយស្មាតិ បិយវចនំ គរុការវាធិវចនំ។
មហាមោគ្គល្លានត្ថេវេ ឥមា អបទានកាថាយោ អភាសិត្ត កថេសិ។ ឥតីតិ
បរិសមាបនត្ថេ និចាតោ។

មហាមោគ្គល្លានត្ថេវេ អបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៣-៣. មហាកស្សបត្ថេវអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរស្ស ភក្កវតោត្យាទិកំ អាយស្មតោ មហាកស្សបត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញសម្ភារានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរភក្កវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ វេទេហោ
នាម អសីតិកោជិវិភវោ កុដ្ឋម្ពិកោ អហោសិ។ សោ ពុទ្ធមាមកោ,
ធម្មមាមកោ, សង្ឃមាមកោ, ឧចាសកោ ហុត្វាវិហារន្តោ ឯកស្មី
ឧចាសថទិវសេ ចាតោវ សុភោជនំ ភុញ្ញត្វា ឧចាសថង្គានិ អធិជ្ឈាយ
គន្ធិបុច្ឆានីនិ គហេត្វាវិហារំ គន្ធា សត្តារំ បូជេត្វា វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

តស្មីញា ខណោ សត្តា មហានិសកត្ថេរំ នាម តតិយសាវកំ “ឯតទគ្គំ,
ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ ធុតវាទានំ យទិទំ និសកោ” តិ ឯតទគ្គេ ឋបេសិ។
ឧចាសកោ តំ សុត្វា បសន្នោ ធម្មកថាវសានេ មហាជនេ ឧជ្ឈាយ គតេ សត្តារំ
វន្តិត្វា “ស្វេ, ភន្តេ, មយ្ហំ ភិក្ខុំ អធិវាសេថា” តិ និមន្តេសិ។ “មហា ខោ, ឧចាសក,
ភិក្ខុសង្ឃោ” តិ។ “កិត្តកោ, ភន្តេ” តិ? “អជ្ឈសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្ស” តិ។ “ភន្តេ,
ឯកំ សាមណោរម្មិ វិហារេ អសេសេត្វា មយ្ហំ ភិក្ខុំ គណ្ហាថា” តិ។ សត្តា
អធិវាសេសិ។ ឧចាសកោ សត្ត អធិវាសនំ ញត្វា គេហំ គន្ធា មហាទានំ
សង្ឃេត្វា បុនទិវសេ សត្ត កាលំ អាហោចាបេសិ។ សត្តា បត្តិដីវមាទាយ
ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ឧចាសកស្ស យវំ គន្ធា បញ្ញត្តាសនេ និសិន្នោ
ទក្ខិណោទការវសានេ យាគុអាទីនិ សម្បជិច្ឆន្តោ ភត្តវិស្សក្កំ អកាសិ។
ឧចាសកោបិ សត្ត សន្តិកេ និសីទិ។

តស្មី អន្តរេ មហានិសកត្ថេរោ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ តមេវីវីថី បដិបដ្ឋិ។
ឧចាសកោ ទិស្វា ឧជ្ឈាយ គន្ធា ថេរំ វន្តិត្វា “បត្តំ, ភន្តេ, ទេថា” តិ អាហា។ ថេរោ
បត្តំ អទាសិ។ “ភន្តេ, ឥដេវ បរិសេថ, សត្តាបិ គេហេ និសិន្នោ” តិ។ “ន វដ្ឋិស្សតិ,
ឧចាសកា” តិ។ សោ ថេរស្ស បត្តំ គហេត្វា បិណ្ឌាចាតស្ស បូរេត្វា អទាសិ។

តតោ យេវ អនុគន្ធា និវត្តោ សត្តុ សន្តិកេ និសីទិត្វា ឯវមាហា -
“មហានិសកត្តេរោ, ភន្តេ, ‘សត្តាបិ គេហោ និសិន្នោ’តិ វុត្តេបិ បរិសិតុំ ន ឥច្ឆិ។
អត្ថិ នុ ខោ ឯតស្ស តុម្ហាកំ គុណោហិ អតិរេកគុណោ”តិ? ពុទ្ធានញ្ចា
វណ្ណាមច្ឆេវ នាម នត្ថិ, តស្មា សត្តា ឯវមាហា - “ឧចាសក, មយំ ភិក្ខុំ
អាគមយមាណា គេហោ និសីទាម, សោ ភិក្ខុ ន ឯវំ និសីទិត្វា ភិក្ខុំ ឧទិក្ខតិ។ មយំ
តាមន្តសេនាសនេ វសាម, សោ អរញ្ញេយេវ វសតិ។ មយំ ឆន្នេ វសាម, សោ
អញ្ញោកាសេយេវ វសតី”តិ ភគវា “អយញ្ចា អយញ្ចេតស្ស គុណោ”តិ
មហាសមុទ្ធំ បូរយមាណាវិយ តស្ស គុណំ កថេសិ។

ឧចាសកោបិ បកតិយា ជលមានទីទោ តេលេន អាសិត្តោវិយ សុដ្ឋុតវំ
បសន្នោ ហុត្វា ចិន្តេសិ - “កី មយ្ហំ អញ្ញាយ សម្មត្តិយា, យំនូនាហំ អនាគតេ
ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ ធុតវាទានំ អគ្គការត្ថាយ បត្តនំ ករិស្សមី”តិ។ សោ
បុនបិ សត្តាវំ និមន្តេត្វា តេនេវ និយាមេន សត្ត ទិវសេ មហាទានំ ទត្វា សត្តមេ
ទិវសេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស មហាភិក្ខុសង្ឃស្ស តិចីវរានិ ទត្វា សត្ត ចាទមូលេ
និបជ្ជិត្វា ឯវមាហា - “យំ មេ, ភន្តេ, សត្ត ទិវសេ ទានំ ទេន្តស្ស មេត្តំ កាយ កម្មំ
មេត្តំ វិចីកម្មំ មេត្តំ មនោកម្មំ បច្ចុប្បដ្ឋិតំ, ឥមីនាហំ ន អញ្ញំ ទេវសម្មត្តិ វា
សក្ការាព្រហ្មសម្មត្តិ វា បត្តេមិ, ឥទំ បន មេ កម្មំ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស
សន្តិកេ មហានិសកត្តេរេន បត្តជ្ជានន្តរំ ចាបុណានត្ថាយ តេវសធុតផ្កធិរានំ
អគ្គការស្ស អធិការោ ហោតូ”តិ។ សត្តា “មហន្តំ ហំនំ ឥមីនា បត្តិតំ,
សមិជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ, នោ”តិ ឡិលោកេន្តោ សមិជ្ឈនការំ ទិស្វា អាហា - “មនាបំ
តេ ហំនំ បត្តិតំ, អនាគតេ សតសហស្សកប្បាវសានេ កោតមោ នាម ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តស្ស ត្វំ តតិយសាវកោ មហាកស្សបត្តេរោ នាម ភរិស្សសី”តិ
ញ្ញាកាសិ។ តំ សុត្វា ឧចាសកោ “ពុទ្ធានំ ទ្វេ កថា នាម នត្ថិ”តិ បុនទិវសេ បត្តព្រំ

វិយ តំ សម្បត្តិ អមញ្ញត្តិ។ សោ យាវតាយុកំ ទានំ ទត្វា សីលំ សមាធាយ
រក្ខិត្វា នាឈ្យការំ បុញ្ញកម្មំ កត្វា កាលំកត្វា សគ្គេ និព្វត្តិ។

តតោ បដ្ឋាយ ទេវមនុស្សេសុ សម្បត្តិ អនុកវន្តោ ឥតោ ឯកនុតិកេប្ប
វិបស្សិសម្មាសម្ពុទ្ធ ពន្ធមតីនករំ ឧបនិស្សាយ ខេមេ មិគទាយេ វិហារន្ត
ទេវលោកា ចរិត្វា អញ្ញតវស្មី បរិជិណ្ឌាព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិ។ តស្មីញ្ច កាលេ
វិបស្សី ភកវា សត្តមេ សំវច្ឆវេ ធម្មំ កថេសិ, មហន្តំ កោលាហលំ អហោសិ។
សកលជម្ពូជីបេ ទេវតា “សត្តា ធម្មំ កថេស្សតី” តិ អាហោចេសុំ។ ព្រាហ្មណោ តំ
សាសនំ អស្សោសិ។ តស្ស និវាសនសាជកោ ឯកោយេវ, តថា ព្រាហ្មណីយា។
ចារុបនំ បន ទិដ្ឋម្បិ ឯកមេវ។ សោ សកលនគរេ “ឯកសាជកព្រាហ្មណោ” តិ
បញ្ញាយិ។ សោ ព្រាហ្មណោ កេនចិទេវ កិច្ចេន ព្រាហ្មណានំ សន្និទាតេ សតិ
ព្រាហ្មណី គេហេ ឋេបេត្វា សយំ តំ វត្ថំ ចារុបិត្វា គច្ឆតិ, ព្រាហ្មណីនំ
សន្និទាតេ សតិ សយំ គេហេ អច្ឆតិ, ព្រាហ្មណី តំ វត្ថំ ចារុបិត្វា គច្ឆតិ។ តស្មី
បន ទិវសេ សោ ព្រាហ្មណី អាហា - “ភោតិ, កី តុំ វត្ថំ ធម្មំ សុណិស្សសិ, ឧទាហុ
ទិវា” តិ? “សាមិ, អហំ មាតុកាមោ ភិរុកជាតិកា វត្ថំ សោតុំ ន សក្កាមិ, ទិវា
សោស្សមី” តិ តំ ព្រាហ្មណំ គេហេ ឋេបេត្វា តំ វត្ថំ ចារុបិត្វា ឧទាសិកាហិ សទ្ធិ
វិហារំ គន្ធា សត្តារំ វទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ និសិដ្ឋា ធម្មំ សុត្វា ឧទាសិកាហិ សទ្ធិ
អគមាសិ។ អថ ព្រាហ្មណោ តំ គេហេ ឋេបេត្វា តំ វត្ថំ ចារុបិត្វា វិហារំ គតោ។

តស្មីញ្ច សមយេ សត្តា បរិសមដ្ឋេ អលដ្ឋតធម្មាសនេ និសិដ្ឋោ ចិត្តពិជនី
គហេត្វា អាកាសគង្គំ ឌីតារេន្តោវិយ សិនេរុំ មន្តំ កត្វា សាគរំ និម្មន្តេន្តោវិយ
ច ធម្មកថំ កថេសិ។ ព្រាហ្មណស្ស បរិសបរិយន្តេន និសិដ្ឋស្ស ធម្មំ សុណាន្តស្ស
បឋមយាមេយេវ សកលសរីរំ បូរយមាធា បញ្ចវណ្ណា បីតិ ឧប្បជ្ឈិ។ សោ
ចារុតវត្ថំ សង្ឃរិត្វា “ទសពលស្ស ទស្សមី” តិ ចិន្តេសិ។ អថស្ស

អាធិនវសហស្សំ ធន្សយមាណំ មច្ឆេវំ ឧប្បជ្ឈិ។ សោ “ព្រាហ្មណ៍យា តុយ្ហព្វា
ឯកមេវ វត្ថំ, អញ្ញំ កិញ្ចិ ចារុបនំ នាម នត្ថិ, អចារុបិត្វា ពហិ វិចិត្តំ ន
សក្កាមី” តិ សព្វថាបិ អនាតុកាមោ អហោសិ។ អថស្ស និក្ខន្តេ បឋមេ
មជ្ឈិមយាមេតិ តថេវ បីតិ ឧប្បជ្ឈិ។ សោ តថេវ ចិន្តេត្វា តថេវ អនាតុកាមោ
អហោសិ។ អថស្ស មជ្ឈិមេ យាមេ និក្ខន្តេ បច្ឆិមយាមេបិ តថេវ បីតិ ឧប្បជ្ឈិ។
តទា សោ មច្ឆេវំ ជិនិត្វា វត្ថំ សង្ឃរិត្វា សត្តុ ចាទមូលេ ឋបេសិ។ តតោ វាមហត្ថំ
អាភុជិត្វា ធឹក្ខណោន ហេត្ថន អន្តោជេត្វា “ជិតំ មេ, ជិតំ មេ” តិ តិក្ខត្ថំ នទិ។

តស្មី សមយេ ពន្ទមា រាជា ធម្មាសនស្ស បច្ឆតោ អន្តោសាណិយំ និសិន្នោ
ធម្មំ សុណាតិ។ រញ្ជោ ច នាម “ជិតំ មេ” តិ សន្តោ អមនាចោ ហោតិ។ រាជា
បុរិសំ អាណាបេសិ “គច្ឆ, ភណ្ឌ, ឯតំ បុច្ឆ - ‘កី សោ វទតី’” តិ? ព្រាហ្មណោ
តេនាគន្ធា បុច្ឆតោ “អវសេសា ហត្ថិយានាធិនិ អារុយ្ហ អសិចម្មាធិនិ គហេត្វា
បរសេនំ ជិនន្តិ, ន តំ អច្ឆរិយំ។ អហំ បន បច្ឆតោ អាគច្ឆន្តស្ស ក្នុងគោណាស្ស
មុគ្គវេន សីសំ ភិទ្ធិត្វា តំ បលាបេន្តោរិយ មច្ឆេវចិត្តំ ជិនិត្វា ចារុតវត្ថំ
ធនពលស្ស អនាសី, តំ មេ ជិតំ មច្ឆេវំ អច្ឆរិយ” តិ អាហា។ សោ អាគន្ធា តំ បវត្ថី
រញ្ជោ អាហេចេសិ។ រាជា “អម្ពេ, ភណ្ឌ, ធនពលស្ស អនុរូបំ ន ជា នាម,
ព្រាហ្មណោ ជា នាតី” តិ តស្ស បសីទិត្វា វត្ថយុគំ បេសេសិ។ តំ ទិស្វា
ព្រាហ្មណោ ចិន្តេសិ - “រាជា មយ្ហំ តុណ្ហំ និសិន្នស្ស បឋមំ កិញ្ចិ អទត្វា សត្តុ
គុណោ កថេន្តស្ស អនាសី, សត្តុ គុណោ បជិច្ច ឥទំ ឧប្បជ្ឈំ, សត្តុយេវ
អនុច្ឆរិក” តិ តម្បិ វត្ថយុគំ ធនពលស្ស អនាសិ។ រាជា “កី ព្រាហ្មណោន
កត” តិ បុច្ឆិត្វា “តម្បិ តេន វត្ថយុគំ តថាគតស្សេវ ទិន្ន” តិ សុត្វា អញ្ញានិបិ ទ្វេ
វត្ថយុគានិ បេសេសិ, សោ តានិបិ សត្តុ អនាសិ។ បុន រាជា ‘អញ្ញានិបិ ចត្តារី’ តិ
ឯវំ វត្វា យាវ ឯវំ ទ្វត្តិស វត្ថយុគានិ បេសេសិ។ អថ ព្រាហ្មណោ “ឥទំ វឿត្វា
វឿត្វា គហណំរិយ ហោតី” តិ អត្តនោ អត្តាយ ឯកំ, ព្រាហ្មណ៍យា ឯកន្តិ ទ្វេ

វត្តយុគានិ គហេត្វា, តីស យុគានិ តថាគតស្សវ អនាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ច
សោ សត្តុវិស្សាសិកោ ជាតោ។

អថ តំ រាជា ឯកទិវសំ សីតសមយេ សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណាន្តំ ទិស្វា
សតសហស្សក្សនកំ អត្តនោ ចារុតំ វត្តកម្ពលំ ទត្វា អាហា - “ឥតោ បដ្ឋាយ
ឥមំ ចារុបិទ្វា ធម្មំ សុណាហិ” តិ។ សោ “កី មេ ឥមិនា កម្ពលេន ឥមស្មី
បូតិកាយេ ឧបជីតេនា” តិ ចិន្តេត្វា អន្តោគន្ធកុដិយំ តថាគតស្ស មញ្ញាស្ស
ឧបវិវិតានំ កត្វា អគមាសិ។ អថ កទិវសំ រាជា ចាតោវិហារំ គន្ធា
អន្តោគន្ធកុដិយំ សត្តុ សន្តិកេ និសីទិ។ តស្មី ខណោ ធឮត្តណ្ណោ ពុទ្ធវស្មិយោ
កម្ពលេ បដិបាញ្ញន្តិ, កម្ពលោ អតិវិយ វិរោចិត្ត។ រាជា ឧល្លោកេន្តោ សញ្ញានិទ្វា
អាហា - “អម្ពាភំ, ភន្តេ, ឯស កម្ពលោ, អម្ពេហិ ឯកសាជកព្រាហ្មណស្ស
ទិន្នោ” តិ។ “តុម្ពេហិ, មហារាជ, ព្រាហ្មណោ បូជិតោ, ព្រាហ្មណោន មយំ
បូជិតា” តិ។ រាជា “ព្រាហ្មណោ យុត្តំ អញ្ញាសិ, ន មយ” តិ បសីទិត្វា យំ
មនុស្សនំ ឧបការភូតំ, តំ សត្តំ អជ្ជដ្ឋកំ កត្វា សត្តដ្ឋកំ នាម ទានំ ទត្វា
បុរោហិតជ្ជានេ វេបេសិ។ សោ បិ “អជ្ជដ្ឋកំ នាម ចតុសដ្ឋិ ហោតី” តិ
ចតុសដ្ឋិសលាកកត្តានិ ឧបជ្ឈេត្វា យាវជីវំ ទានំ ទត្វា សីលំ វក្ខិត្វា តតោ
ចុតោ សគ្គេ និព្ពត្តិ។

បុន តតោ ចុតោ ឥមស្មី កប្បេ ភគវតោ កោណាគមនស្ស ភគវតោ
កស្សបស្ស ចាតិ ទិទ្ធិំ អន្តរេ ពារាណសិយំ កុដុម្ពិយកុលេ និព្ពត្តោ។ សោ
វឡិមន្ទាយ យរាវាសំ វសន្តោ ឯកទិវសំ អរញ្ញោ ជង្សវិហារំ វិចរតិ។ តស្មីញ្ចា
សមយេ បច្ឆេកពុទ្ធា នទីតិវេ ចីវរកម្មំ ករោន្តោ អនុវាតេ អប្បហោន្តេ
សង្ឃវិទ្វា វេបេតុមារទ្ធោ។ សោ តំ ទិស្វា “កស្មា, ភន្តេ, សង្ឃវិទ្វា វេបេថា” តិ

អាហា។ “អនុវាតោ នប្បហោតី” តិ។ “ឥមិនា, ភន្តេ, ករោថា” តិ ឧត្តរិសាជកំ
ធាត្វា “និព្ពត្តនិព្ពត្តដ្ឋានេ មេ កាចិ ហានិ មា ហោតូ” តិ បត្តនំ អកាសិ។

យវេបិស្ស ភគិនិយា សទ្ធិ ភរិយាយ កលហំ ករោន្តិយា បច្ចេកពុទ្ធា
បិណ្ឌាយ ចារិសិ។ អថស្ស ភគិនី បច្ចេកពុទ្ធស្ស បិណ្ឌាចាតំ ធាត្វា តស្ស ភរិយំ
សន្ធាយ - “វេរុបំ ពាលំ យោជនសតេ បរិវេជ្ជេយ្យ” តិ បត្តនំ វេបេសិ។ សា
គេហដ្ឋំណោ បីតា សុត្វា “ឥមាយ ទិន្នភត្តំ វេស មា ភុញ្ញតូ” តិ បត្តំ គេហត្វា
ភត្តំ ធខេត្វា កលលស្ស បូរេត្វា អនាសិ។ ឥតរា ទិស្វា “ពាលេ, មំ តាវ អក្កោស
វា បហាវ វា, វេរុបស្ស បន ទ្វេ អសង្កេយ្យានិ បូរិតចារមិស្ស បច្ចេកពុទ្ធស្ស
បត្តតោ ភត្តំ ធខេត្វា កលលំ ធាតុំ ន យុត្ត” តិ អាហា។ អថស្ស ភរិយាយ
បដិសន្ធានំ ឧប្បជ្ជិ។ សា “តិជ្ជថ, ភន្តេ” តិ កលលំ ធខេត្វា បត្តំ ធារិត្វា
គន្ធាណ្ឌោន ឧត្តជ្ជត្វា បណីតភត្តស្ស ចតុមជុរស្ស ច បូរេត្វា ឧបរិ អាសិត្តេន
បទុមគត្តរណ្ឌោន សប្បិធាវិជ្ជោតមាទំ បត្តំ បច្ចេកពុទ្ធស្ស ហត្ថេ វេបេត្វា
“យថា អយំ បិណ្ឌាចាតោ ឱកាសជាតោ, វេរុ ឱកាសជាតំ មេ សវីរំ ហោតូ” តិ
បត្តនំ អកាសិ។ បច្ចេកពុទ្ធា អនុមោទិត្វា អាកាសំ បក្ខន្ធិ។ តេបិ ទ្វេ
ជាយម្បតិកា យាវតាយុកំ វេត្វា តតោ ចុតា សគ្គេ និព្ពត្តិសុ។ បុន តតោ
ចរិត្វា ឧចាសកោ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ ពារាណាសិយំ
អសីតិកោជិវិភវសម្បន្នេ កុលេ និព្ពត្តិ, ឥតរាបិ តាទិសស្សេវ សេដ្ឋិនោ ដីតា
ហុត្វា និព្ពត្តិ, តស្ស វេយ្យត្តស្ស តមេវ សេដ្ឋីដីតរំ អានយីសុ។ តស្ស បុព្វេ
អនិជ្ជិវា កស្ស ចាបកម្មស្ស អានុភាវេន បតិកុលំ បរិជ្ជមត្តាយ ឧម្មារន្តរតោ
បដ្ឋាយ សកលំ គេហំ ឧត្តាជិតវច្ឆកុចារិយ ទុក្ខន្ធិ ជាតំ។ កុមារោ “កស្សាយំ
គន្ធា” តិ បុច្ឆិត្វា “សេដ្ឋិកញ្ញាយា” តិ សុត្វា “នីហារថ ន” តិ តស្សាយេវ កុលយរំ
វេសេសិ។ សា តេនេវ នីហារេន សត្តសុ វ៉ានេសុ បដិជិវត្តិ។

តែន សមយេន កស្សបទសពលោ បរិនិព្វាយិ។ តស្ស
សតសហសគ្គនិកាហិ សុវណ្ណិដ្ឋកាហិ យោជនុព្ពេធំ ចេតិយំ អារភីសុ។ តស្សី
ចេតិយេ ករិយមាណេ សា សេដ្ឋីដីតា ចិន្តេសិ - “អហំ សត្តសុ ឋានេសុ បដិនិវត្តា,
កី មេ ជីវិតេនា” តិ អត្ថនោ អាករណភណ្ណំ ភព្វាបេត្វា សុវណ្ណិដ្ឋកំ កាវេសិ
រតនាយតំ វិទត្តិវិត្តណ្ណំ ចតុរដ្ឋលុព្ពេធំ។ តតោ ហរិតាលមនោសិលាបិណ្ណំ
គហេត្វា អដ្ឋ ឧប្បលបុប្ផហត្ថកេ អាធាយ ចេតិយករណជ្ជានំ គតា។ តស្សីព្យា
ខណោ ឯកា ឥដ្ឋកាបន្តិ បរិក្ខិបិត្វា អាគច្ឆមាណ យជនិដ្ឋកាយ ឧនា ហោតិ។
សេដ្ឋីដីតា វឡកី អាហា “ឥមំ មេ ឥដ្ឋកំ ឯត្ថ ឋបេថា” តិ។ “អម្ព ភទ្ទកេ, កាលេ
អាគតាសិ, សយមេវ ឋបេថា” តិ។ សា អារុយ្ហ តេលេន
ហរិតាលមនោសិលាបិណ្ណំ យោជេត្វា តេន ពន្ធនេន ឥដ្ឋកំ បតិដ្ឋបេត្វា ឧបរិ
អដ្ឋហិ ឧប្បលបុប្ផហត្ថកេហិ បូជំ កត្វា វន្តិត្វា “និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ មេ
កាយតោ ចន្ទនគន្លោ វាយតុ, មុខតោ ឧប្បលគន្លោ” តិ បត្តនំ កត្វា ចេតិយំ
វន្តិត្វា បទក្ខណំ កត្វា គេហំ អគមាសិ។

តស្សីយេវ ខណោ សា យស្ស សេដ្ឋីបុត្តស្ស បឋមំ គេហំ នីតា, តស្ស តំ
អារព្ព សតិ ឧទចាទិ។ នគរេបិ នក្ខត្តំ សង្ឃដ្ឋំ ហោតិ។ សោ ឧបជ្ជាកេ អាហា “ឥធ
អានីតា សេដ្ឋីដីតា កុហិ” តិ? “កុលគេហោ, សាមី” តិ។ “អានេថ នំ, នក្ខត្តំ
កីឡិស្សមី” តិ។ តេ គន្ធា តំ វន្តិត្វា ឋិតា។ “កី, តាតា, អាគតត្ថា” តិ តាយ បុជ្ជា
តស្ស តំ បរត្ថី អាចិក្ខិសុ។ “តាតា, មយា អាករណភណ្ណាហិ ចេតិយំ បូជិតំ,
អាករណំ មេ នត្ថី” តិ។ តេ គន្ធា សេដ្ឋីបុត្តស្ស អាហោចេសុំ។ “អានេថ នំ, បិឡ្យន្ទនំ
លភិស្សតី” តិ។ តេ តំ អានយីសុ។ តស្ស សហ គេហបវេសនេន សកលគេហំ
ចន្ទនគន្លោ ចេវ ឧប្បលគន្លោ ច វាយិ។ សេដ្ឋីបុត្តោ តំ បុច្ឆិ - “ភទ្ទេ, តវ សរីរតោ
បឋមំ ទុគ្គន្លោ វាយិ, ឥនានិ បន តេ សរីរតោ ចន្ទនគន្លោ, មុខតោ ឧប្បលគន្លោ
វាយតិ, កីមេត” តិ? សា អាទិតោ បដ្ឋាយ អត្ថនា កតកម្មំ អាហោចេសិ។

សេដ្ឋីបុត្រា “និយ្យានិកំ វត ពុទ្ធសាសន”ន្តិ បសីទិត្វា យោជនិកំ សុវណ្ណាចតិយំ
កម្ពុលកញ្ចកេន បដិច្ឆាទេត្វា តត្ថ តត្ថ វេចក្កបមាលោហិ សុវណ្ណាបទុមេហិ
អលង្កិវ។ តេសំ ទ្វាទសហត្ថា ឱលម្ពកា ហោន្តិ។

សោ តត្ថ យាវតាយុកំ វត្វា តតោ បុតោ សគ្គេ និព្ពត្តិត្វា, បុន តតោ
ចរិត្វា ពារាណសីតោ យោជនមត្តេ ហ្មនេ អញ្ញាតវស្មី អមច្ចកុលេ និព្ពត្តិ។
ភរិយា បនស្ស ទេវលោកតោ ចរិត្វា រាជកុលេ ជេដ្ឋរាជដីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។
តេសុ វយប្បត្តេសុ កុមារស្ស វសនគាមេ នក្ខត្តំ សង្ឃជ្ជំ។ សោ មាតវំ អាហា -
“អម្ព, សាជកំ មេ ទេហិ, នក្ខត្តំ កីឡិស្សមី”តិ។ សា ឆោតវត្ថំ និហរិត្វា
អនាសិ។ “អម្ព, ជូលមិទ”ន្តិ អាហា។ សា អញ្ញំ និហរិត្វា អនាសិ។ សោ តម្បិ
បដិក្ខិបិ។ អថ នំ មាតា អាហា - “តាត, យាទិសេ គេហេ មយំ ជាតា, នត្តិ នោ
ឥតោ សុខុមតវស្ស បដិលាភាយ បុញ្ញ”ន្តិ។ “តេន ហិ លភនដ្ឋានំ គច្ឆាមិ,
អម្ព”តិ។ “បុត្ត, អហំ អន្លេវ តុយ្ហំ ពារាណសីនគរវដ្ឋបដិលាភំ ឥច្ឆាមី”តិ។ សោ
មាតវំ វន្តិត្វា “គច្ឆាមិ, អម្ព”តិ។ “គច្ឆ, តាតា”តិ។ សោ បន បុញ្ញនិយាមេន
និក្ខមិត្វា ពារាណសី គន្ធា ឧយ្យានេ មជ្ឈិមសិលាបដ្ឋេ សសីសំ ចារុបិត្វា និបដ្ឋិ។
សោ ច ពារាណសីរញ្ញោ កាលម្ពតស្ស សត្តមោ ទិវសោ ហោតិ។

អមច្ឆា រញ្ញោ សរីរកិច្ចំ កត្វា រាជម្ពុលោ និសីទិត្វា មន្តយីសុ - “រញ្ញោ ឯកា
ដីតាវ អត្ថិ, បុត្រោ នត្ថិ, អរាជកំ វដ្ឋំ នស្សិស្សតិ, កោ រាជា ភរិតុំ អរហតី”តិ?
“ត្វំ ហោហិ, ត្វំ ហោហិ”តិ។ បុរោហិតោ អាហា - “ពហុំ ឱលោកេតុំ នវដ្ឋតិ,
ដុស្សវេ វិស្សន្នេស្សមា”តិ។ តេ កុមុទវណ្ណោ ចត្តារោសិន្ធវេ យោជេត្វា
បញ្ជាវិធរាជកកុជភណ្ឌំ សេតច្ឆត្តញ្ច តស្មី វេបេត្វា វេ វិស្សន្នេត្វា បច្ឆតោ
ភរិយានិ បគ្គណ្ណាបេសុ។ រថោ ចាជីនទ្វារេន និក្ខមិត្វា ឧយ្យានាភិមុខោ
អគមាសិ។ “បរិចយេន ឧយ្យានាភិមុខោ គច្ឆតិ, និវត្តេមា”តិ កេចិ អាហំសុ។

បុរោហិតា “មា និវត្តយិត្តា” តិ អាហា។ រថោ គន្ធា កុមារំ បទក្ខិណំ កត្វា
អារុហនសង្ខេបា ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ បុរោហិតា ចារុបនកណ្ណំ អបនេត្វា
ចាទតលានិ ឡិលោកេន្តោ “តិដ្ឋតុ អយំ ជីវោ, ទ្វិសហស្សបរិត្តជីបវាវេសុ
ចតុសុ មហាជីវេសុ ឯស រជ្ជំ កាវេតុំ យុត្តោ” តិ វត្វា “ត្វិយានិ បគ្គណ្ណាថា” តិ
តិក្ខត្តំ ត្វិយានិ បគ្គណ្ណាបេតិ។

អថ កុមារោ មុខំវិវត្វា ឡិលោកេន្តោ “កេន កម្មេន អាគតត្ថា” តិ អាហា។
“ទេវ, តុម្ហាកំ រជ្ជំ ចាបុណាតី” តិ។ “រាជា វោ កហ” តិ? “ទេវត្តំ គតោ, សាមី” តិ។
“កតិ ទិវសា អតិក្កន្ធា” តិ? “អដ្ឋ សត្តមោ ទិវសោ” តិ។ “បុត្តោ វា ជីតា វា
នត្ថី” តិ? “ជីតា អត្ថិ, ទេវ, បុត្តោ នត្ថី” តិ។ “តេន ហិ ករិស្សមិ រជ្ជំ” តិ។ តេ
តាវទេវ អភិសេកមណ្ឌបំ កាវេត្វា រាជជីតំ សព្វាលដ្ឋាវេហិ អលដ្ឋវត្វា
ឧយ្យានំ អានេត្វា កុមារស្ស អភិសេកំ អកំសុ។ អថស្ស កតាភិសេកស្ស
សតសហស្សគ្សនកំ វត្ថំ ឧបនយីសុ។ សោ “កិមិទំ, តាតា” តិ អាហា។
“និវាសនវត្ថំ, ទេវា” តិ។ “ននុ, តាតា, ដូល” តិ? “មនុស្សបរិភោគវត្ថុសុ ឥតោ
មុនុតរំ នត្ថិ, ទេវា” តិ។ “តុម្ហាកំ រាជា ឯវរុបំ និវាសេសី” តិ? “អាម, ទេវា” តិ។ “ន
មញ្ញោ បុញ្ញោវា តុម្ហាកំ រាជា” តិ “សុវណ្ណាភិដ្ឋារំ អាហារថ, លភិស្សមិ វត្ថំ” តិ
សុវណ្ណាភិដ្ឋារំ អាហារាបេត្វា ឧដ្ឋាយ ហត្ថេ ឆោវិត្វា មុខំវិក្ខាលេត្វា ហត្ថេន
ឧទកំ គហេត្វា បុរត្ថិមទិសាយំ អព្ពក្កិរិ។ យនបថី ភិទ្ធិត្វា អដ្ឋ កប្បរុក្ខា
ឧដ្ឋហីសុ។ បុន ឧទកំ គហេត្វា ទក្ខិណបច្ឆិមឧត្តរទិសាយន្តិ ឯវំ ចតុសុ ទិសាសុ
អព្ពក្កិរិ។ សព្វទិសាសុ អដ្ឋអដ្ឋកំ កត្វា ទ្វត្តិស កប្បរុក្ខា ឧដ្ឋហីសុ។ សោ ឯកំ
ទិព្ពទុស្សំ និវាសេត្វា ឯកំ ចារុបិត្វា “នន្ទរញ្ញោ វិជិតេ សុត្តកន្តិកា ឥតិយោ ‘មា
សុត្តំ កន្តិសូ’ តិ ឯវំ ភេរី ចរាបេថា” តិ វត្វា នត្ថំ ឧស្សាបេត្វា អលដ្ឋតបជិយត្តោ
ហត្ថិក្ខន្ធវរគតោ នគរំ បរិសិត្វា ចាសាទំ អភិរុយ្ហ មហាសម្បត្តិ អនុភវិ។

ឯវំ គន្ធន្ត កាលេ ឆេវី រញ្ជោ សម្បត្តិ ទិស្វា “អហោ វត តបស្សី” តិ
ការុញ្ញាការំ ធស្សេសិ។ “កិមិទំ, ឆេវី” តិ បុជ្ជា “អតិមហាតី, ឆេវ, តេ សម្បត្តិ,
អតីតេ ពុទ្ធានំ សទ្ធិហិត្វា កតកល្យាណស្ស ដលំ, ឥទានិ អនាគតស្ស បច្ចយំ
បុញ្ញំ ន ករោថា” តិ អាហា។ កស្ស ធស្សម, សីលវន្តោ នត្តិ តិ។ “អសុញ្ញោ, ឆេវ,
ជម្ពុទីចោ អរហន្តោហិ; តុម្កេ, ឆេវ, ទានំ សន្នេដ, អហំ អរហន្តោ លច្ឆាមី” តិ
អាហា។ បុនទិវសេ រាជា ចាចីនទ្វារេ ទានំ សន្នាបេសិ។ ឆេវី ចាតោ
ឧចាសថង្គានិ អធិជ្ជាយ ឧបរិចាសាទេ បុរត្តាភិមុខា ឧវេន និបជ្ជិត្វា “សចេ
ឯតិស្សាយ ទិសាយ អរហន្តោ អតី, សេ អាគន្ធា អម្ពាភំ ភិក្ខុំ គណ្ហាន្ធុ” តិ
អាហា។ តស្សំ ទិសាយំ អរហន្តោ នាហេសុំ, តំ សក្ការំ កបណាយាចកានំ
អទំសុ។

បុនទិវសេ ធឹក្ខណទ្វារេ សន្នេត្វា តថេវ ធឹក្ខណាយ្យំ នាលត្ថ, បុនទិវសេបិ
បច្ឆិមទ្វារេ តថេវ។ ឧត្តរទ្វារេ សន្និទិវសេន បន ឆេវីយា តថេវ និមន្តេន្តិយា
ហិមវន្តេ វសន្តានំ បទុមវតិយា បុត្តានំ បញ្ចសតានំ បច្ចេកពុទ្ធានំ ជេដ្ឋកោ
មហាបទុមបច្ចេកពុទ្ធា ភាតិកេ អាមន្តេសិ - “មាវិសា, នន្ទរាជា តុម្កេ និមន្តេតិ,
អធិវាសេថ តស្ស” តិ។ តេ អធិវាសេត្វា បុនទិវសេ អនោតត្ថទេហេ មុខំ ឆោវិត្វា
អាគាសេនាគន្ធា ឧត្តរទ្វារេ ឱតវីសុ។ មនុស្ស ទិស្វា គន្ធា “បញ្ចសតា, ឆេវ,
បច្ចេកពុទ្ធា អាគតា” តិ រញ្ជោ អាហេចេសុំ។ រាជា សទ្ធិ ឆេវីយា គន្ធា វន្តិត្វា
បច្ចេកពុទ្ធា ចាសាទំ អាហេបេត្វា តត្រ នេសំ ទានំ ទត្វា ភត្តកិច្ចាវសានេ រាជា
សង្ឃត្តេស្ស, ឆេវី សង្ឃនវកស្ស ចាទមូលេ និបតិត្វា “អយ្យា, ភន្តេ, បច្ចយេហិ
ន កិលមិស្សន្តិ, មយញ្ច បុញ្ញេន ន បរិហាយិស្សមី, អម្ពាភំ យាវជីវំ ឥធ
និវាសាយ បជិញ្ញំ ទេថា” តិ បជិញ្ញំ កាវេត្វា ឧយ្យានេ បញ្ច បណ្ណាសាលាសតានិ,
បញ្ច ចង្គមនសតានីតិ សញ្ញាការេន និវាសនដ្ឋានានិ សម្មាទេត្វា តត្ថ
វសាបេសុំ។

ឯវ៉ា កាលេ គង្គន្ត រញ្ជោ បង្គន្ត កុបិតេ រាជា “អហំ បង្គន្តំ វ្រុបសមេតុំ
គង្គាមិ, តុំ បង្គេកតុទ្ទេសុ មា បមជ្ជា” តិ ទេវី ឡីវទិត្វា គតោ។ តស្មី
អនាគតេយេ បង្គេកតុទ្ទានំ អាយុសម្ព័រា ឡីណា។ មហាបទុមបង្គេកតុទ្ទោ
តិយាមវត្តិ ឈានកិឡំ កិឡិត្វា អរុណុគ្គមនសមយេ អាលម្ពនជលកំ
អាលម្ពិត្វា បិតកោ អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ។
ឯតេនុចាយេន សេសាបិតិ សព្វេ បរិនិព្វតា។ បុនទិវសេ ទេវី បង្គេកតុទ្ទានំ
និសីទនជ្ជានានិ សង្គេតា បុទ្ធានិ វិកិត្វា ជ្ជបំ វាសេត្វា តេសំ អាគមនំ
ឡីលោកេន្តិ និសិទ្ធា អាគមនំ អទិស្វា បុរិសេ បេសេសិ - “គង្គថ, តាតា, ជាតាថ
កី អយ្យានំ អជាសុក” ឆិ? តេ គង្គា មហាបទុមស្ស បណ្ណាសាលាយ ធ្វារំ វិវិត្វា
តត្ថ តំ អបស្សន្តា ចង្គមនំ គង្គា អាលម្ពនជលកំ និស្សាយ បិតំ ទិស្វា វទិត្វា
“កាលេ, គង្គ” តិ អាហំសុ។ បរិនិព្វតសរីរំ កី កថេស្សតិ, តេ “និទ្ទាយតិ
មញ្ញេ” តិ វត្វា បិដ្ឋិចាទេ ហត្ថេន បរាមសិត្វា ចាទានំ សីតលតាយ ចេរ
ថទូតាយ ច បរិនិព្វតការំ ព្យាត្វា ទុតិយស្ស សន្តិកំ គង្គា តថេរ ព្យាត្វា បុន
តតិយស្សតិ ឯវ៉ា សព្វេបិ បរិនិព្វតការំ ព្យាត្វា រាជកុលំ អាគមីសុ។ “កហំ,
តាតា, បង្គេកតុទ្ទា” តិ បុជ្ជា “បរិនិព្វតា, ទេវី” តិ អាហំសុ។ ទេវី កន្ទន្តិ រោទន្តិ
និក្ខមិត្វា នាគវេហិ សទ្ធិ តត្ថ គង្គា សាធុកិឡិតំ កាលេត្វា បង្គេកតុទ្ទានំ
សរីរកិច្ចំ កាលេត្វា ធាតុយោ គាហាបេត្វា ចេតិយំ បតិជ្ជាបេសិ។

រាជា បង្គន្តំ វ្រុបសមេត្វា អាគតោ បង្គគមនំ អាគតំ ទេវី បុច្ឆិ - “កី, គង្គ, តុំ
បង្គេកតុទ្ទេសុ ន បមជ្ជសិ, និរោតា ច អយ្យា” តិ? “បរិនិព្វតា, ទេវី” តិ។ តំ សុត្វា
រាជា ចិន្តេសិ - “ឯវ៉ា ចានម្មិ បណ្ឌិតានំ មរណំ ឧប្បជ្ជតិ, អម្ពា កំ កុតោ
មោក្ខា” តិ? សោ នគរំ អបរិសិត្វា ឧយ្យានមេរ គង្គា ជេដ្ឋបុត្តំ បក្កោសាបេត្វា
តស្ស រជ្ជំ និយ្យាតេត្វា សយំ សមណបព្ពជ្ជំ បព្ពជិ។ ទេវីបិ “រញ្ជោ បព្ពជិតេ អហំ

ក៏ កវីស្សមី"តិ តថេវ ឧយ្យានេ បព្ពដិ។ ទ្វេបិ ឈានំ ភាវេត្វា តតោ ធុតា
ព្រហ្មលោកេ និព្វត្តិសុ។

តេសុ តត្ថវ វសន្តេសុ អម្ពានំ សត្តា លោកេ ឧប្បជ្ឈិត្វា
បវត្តិតវរធម្មចក្កោ អនុបុព្វេន រាជគហំ ចាបុណី។ សត្តវិ តត្ថ បដិវសន្តេ អយំ
បិប្បលិមាណាវោ មគធរដ្ឋេ មហាតិក្ខុព្រាហ្មណគាមេ កបិលព្រាហ្មណស្ស
ភរិយាយ កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តោ។ អយំ ភទ្ទកាបិលានិ មន្ទរដ្ឋេ សាគលនគរេ
កោសិយគោត្តព្រាហ្មណស្ស ភរិយាយ កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តោ។ តេសំ អនុក្កមេន
វឡមាណំ បិប្បលិមាណាវស្ស វីសតិមេ, ភទ្ទាយ សោឡសមេ វយេ សម្បត្ត
មាតាបិតរោ បុត្តំ ឱលោកេត្វា “តាត, ត្វំ វយប្បត្តោ, កុលវំសំ បតិជ្ឈបេតុំ
យុត្តោ”តិ អតិវិយ និប្បិឡិយីសុ។ មាណាវោ អាហា - “មយ្ហំ សោតបថេ ឯវរូបំ
កថំ មា កថយីត្ថ, អហំ យាវ តុម្ពេ ធរថ, តាវ បដិជគ្គិស្សមិ, តុម្ពានំ អច្ចយេន
និក្ខមិត្វា បព្ពដិស្សមី”តិ។ តេ កតិចាហំ អតិក្កមិត្វា បុន កថយីសុ។ សោបិ
បុន បដិក្ខិបិ។ តតោ បដ្ឋាយ មាតា និវន្តំ កថេតិយេវ។

មាណាវោ “មាតវំ សញ្ញាបេស្សមី”តិ វត្តសុវណ្ណស្ស និក្ខសហស្សំ ទត្វា
សុវណ្ណកាវេហិ ឥត្ថិរូបកំ កាវេត្វា តស្ស មជ្ឈនយដ្ឋនាទិកម្មបរិយោសានេ តំ
វត្តវត្តំ និវាសេត្វា សុវណ្ណសម្បន្នេហិ បុប្ផេហិ ថេវ នាធាលង្គារេហិ ច
អលង្ការាបេត្វា “អម្ព, ឯវរូបំ អារម្មណំ លភន្តោ គេហោ វសិស្សមិ, អលភន្តោ ន
វសិស្សមី”តិ។ បណ្ឌិតា ព្រាហ្មណី ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ បុត្តោ បុញ្ញវា ទិន្ននាធនោ
កតាភិជីហារោ បុព្វេ បុញ្ញានិ ករោន្តោ ន ឯកកោវ អកាសិ, អទ្ធា ឯតេន
សហ កតបុញ្ញា សុវណ្ណរូបកបដិភាគា ភរិស្សតី”តិ។ អជ្ឈ ព្រាហ្មណោ
បក្កោសាបេត្វា សព្វភោគេហិ សន្តប្បេត្វា សុវណ្ណរូបកំ វថេ អាហារេត្វា

“គង្គប, តាតា, យត្ត អម្ពេហិ ជាតិកោត្តកោតាទិសមានកុលេ ឯវ្យុបំ ទារិកំ
បស្សប, តត្ថ ឥនមេវ សុវណ្ណារូបកំ សច្ចាការំ កត្វា ទេថា” តិ ឧយ្យោជេសិ។

តេ “អម្ពាភំ នាម ឯតំ កម្ម” ន្តិ និក្ខមិត្វា “កត្ថ លភិស្សម, មន្ទរជ្ជំ នាម
ឥត្តាការំ, មន្ទរជ្ជំ កមិស្សមា” តិ មន្ទរជ្ជេ សាគលនកំ អគម៌សុ។ អត្ថ តំ
សុវណ្ណារូបកំ ម្ពានតិក្ខេ ឋបេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិសុ។ អថ ភទ្ទាយ ជាតិ ភទ្ទំ
ម្ពាបេត្វា អលង្ករិត្វា សយំ ម្ពាយំ តុំ ឧទកតិក្ខំ កត្វា សុវណ្ណារូបកំ ទិស្វា
“កិស្សយំ អវិនិតា ឥនាគត្វា បិតា” តិ បិដ្ឋបស្សេ បហវិត្វា សុវណ្ណារូបកំ ញត្វា
“អយ្យជីតា មេតិ សញ្ញំ ឧប្បាទេសិ, អយំ បន អយ្យជីតាយ
និវាសនបដិគ្គហិតាយបិ អសទិសា” តិ អាហា។ អថ នំ តេ ព្រាហ្មណា “ឯវ្យុចា
កិវ តេ សាមិជីតា” តិ បុច្ឆិសុ។ សា “ឥមាយ សុវណ្ណាបដិមាយ សតតុលោន
សហស្សតុលោន មយ្ហំ អយ្យជីតា អភិរូបតរា”, តថា ហិ “អប្បទិបេបិ
ទ្វាទសហត្ថេ កព្កេ និសិដ្ឋា សរីរោភាសេន តមំ វិធមតី” តិ អាហា។ “តេន ហិ
តស្ស មាតាបិតុនំ សន្តិកំ កត្វាមា” តិ សុវណ្ណារូបកំ រថ អាហេបេត្វា តំ ជាតិ
អនុកត្វា កោសិយកោត្តស្ស យរទ្វារេ ឋត្វា អាគមនំ អាហេបយីសុ។

ព្រាហ្មណោ បដិសន្ធារំ កត្វា “កុតោ អាគតត្ថា” តិ បុច្ឆិ។ តេ “មគដរជ្ជេ
មហាតិក្ខតាមេ កបិលព្រាហ្មណស្ស យរតោ ឥមិនា នាម ការលោន
អាគតម្ហា” តិ អាហំសុ។ “សាដុ, តាតា, អម្ពេហិ សមជាតិកោត្តវិករោ សោ
ព្រាហ្មណោ, ទស្សម ទារិក” ន្តិ បណ្ណាការំ គល្លា។ តេ កបិលព្រាហ្មណស្ស
សាសនំ បហិណ្ឌីសុ - “លទ្ធា នោ ភទ្ទា នាម ទារិកា, កត្ថព្ពំ ជា នាថា” តិ។ តំ
សាសនំ សុត្វា បិប្បលិមាណាវស្ស អាហេបយីសុ “លទ្ធា ទារិកា” តិ។
បិប្បលិមាណាវោ “អហំ ‘នលភិស្សន្តិ’ តិ ចិន្ទេសី, ឥមេ ‘លទ្ធា’ តិ បេសេន្តិ,
អនត្ថិកោ ហុត្វា បណ្ណំ បេសេស្សមី” តិ រហោគតោ បណ្ណំ លិខិ “ភទ្ទា អត្ថនោ

ជាតិគោត្តភោគានុរូបំ បតី លភតុ, អហំ និក្ខមិត្វា បព្ពជិស្សមិ, មា បច្ឆា
វិប្បជិសារីនី អហោសី”តិ។ ភទ្ទាបិ “អសុកស្ស កិរ មំ ធាតុកាមា”តិ សុត្វា
រហោគតា បណ្ណំ លិខិ - “អយ្យបុត្តោ អត្ថនោ ជាតិគោត្តភោគានុរូបំ ធារិកំ
លភតុ, អហំ បព្ពជិស្សមិ, មា បច្ឆាវិប្បជិសារី ភវាហី”តិ។ ទ្វេបិ បណ្ណានិ
អន្តរាមគ្គេ សមាគន្ធិសុ។ “ឥទំ កស្ស បណ្ណា”ន្តិ? “បិប្បលិមាណាវេន ភទ្ទាយ
បហិត”ន្តិ។ “ឥទំ កស្ស”តិ? “ភទ្ទាយ បិប្បលិមាណាវស្ស បហិត”ន្តិ ច វុត្តេ តេ
ទ្វេបិ វាចេត្វា “បស្សថ ធារកានំ កម្ម”ន្តិ ជាលេត្វា អវញ្ញោ ធម្មត្វា អញ្ញំ
តំសមាណំ បណ្ណំ លិខិត្វា ឥតោ ឯត្តោ ច បេសេសុំ។ ឥតិ កុមារស្ស កុមារិកាយ
ច សទិសំ បណ្ណំ លោកស្សាធរហិតមេវាតិ អនិច្ចមាធានម្បិ តេសំ ទិដ្ឋំ
សមាគមោ អហោសី។

តំធិវសមេវ បិប្បលិមាណាវោបិ ភទ្ទំ ឯកំ បុប្ផធាមំ គណ្ណាបេសិ។ ភទ្ទាបិ
តានិ សយនមជ្ឈេ ឋបេសិ។ ឧភោបិ ភុត្តសាយមាសា សយនំ អារុហិតុំ
អារភីសុ។ តេសុ មាណាវោ ធឹក្ខណាបស្សេន សយនំ អារុហិ, ភទ្ទា វាមបស្សេន
អភិរុហិត្វា អាហា - “យស្ស បស្សេ បុច្ឆានិ មិលាយន្តិ, តស្ស រាគចិត្តំ ឧប្បន្នន្តិ
វិជានិស្សម, ឥមំ បុប្ផធាមំ ន អល្លិយិតព្ព”ន្តិ។ តេ បន អញ្ញមញ្ញំ
សរីរសម្មស្សកយេន សកលរត្តំ និទ្ធិំ អនោក្កមន្តាវ វីតិនាមេសុំ។ ធិវា បន
ហសិតមត្តម្បិ នាកំសុ។ តេ លោកាមិសេន អសំសជ្ជា យាវ មាតាបិតរោ ជវន្តិ,
តាវ កុដុម្ពំ អវិចារេត្វា តេសុ កាលន្ត្រេតេសុ វិចារយីសុ។ មហតី មាណាវស្ស
សម្បត្តិ។ ឯកធិវសំ សរីរំ ឧត្តជ្ជេត្វា ធម្មតត្ថំ សុវណ្ណាបុណ្ណំ ឯវ មគធនាឡិយា
ធានសនាឡិមត្តំ លទ្ធិំ វដ្តតិ។ យន្តពន្ធានិ សដ្ឋិ មហាតទ្យាកានិ, កម្មន្តោ
ធានសយោជនិកោ, អនុរាជបុរាណា បុទ្ទសគាមា, បុទ្ទស ហត្ថានិកានិ,
បុទ្ទស អស្សានិកានិ, បុទ្ទស រថានិកានិ។

សោ ឯកទិវសំ អលង្កតអស្សំ អារុយ្ហ មហាជនបរិវត្តោ កម្មន្តជ្ជានំ កន្ធា
ខេត្តកោជិយំ បិតោ នង្គលេហិ ជិន្នជ្ជានតោ កាកាទយោ សកុណោ
គណ្ហាប្បទាទិកេ ចាលាកេ ឧទ្ទិវត្វា ខាទន្តេ ទិស្វា “តាតា, ឥមេ កី ខាទន្តី” តិ
បុច្ឆិ។ “គណ្ហាប្បទេ, អយ្យា” តិ។ “ឯតេហិ កតចាបំ កស្ស ហោតិ” តិ? “តុម្ហាកំ,
អយ្យា” តិ។ សោ ចិន្តេសិ - “សេច ឯតេហិ កតចាបំ មយ្ហំ ហោតិ, កី មេ
ករិស្សតិ សត្តអសីតិកោជិជនំ, ទ្វាទសយោជនកម្មន្តោ កី ករិស្សតិ, កី
យន្តពទ្ធានិ តទ្យាកានិ, កី បុទ្ទស តាមាទិ, សព្វមេតំ ភទ្ទាយ កាបិលានិយា
និយ្យាតេត្វា និក្ខម្ម បព្ពជិស្សាមី” តិ។

ភទ្ទា កាបិលានិ តស្មី ខណោ អន្តរវត្ថុស្មី តយោ តិលកុម្មេ បត្តិវត្វា
ធាតីហិ បរិវត្តា និសិដ្ឋា កាកេ តិលចាលាកេ ខាទមាទេ ទិស្វា “អម្ពា, កី ឥមេ
ខាទន្តី” តិ បុច្ឆិ។ “ចាលាកេ, អយ្យេ” តិ។ “អកុសលំ កស្ស ហោតិ” តិ? “តុម្ហាកំ,
អយ្យេ” តិ។ សោ ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ ចតុហត្ថំ វត្ថំ នាឡិកោទនមត្តញ្ច លទ្ធិវដ្តតិ,
យទិ បនេតំ ឯតេហិ កតំ អកុសលំ មយ្ហំ ហោតិ, ភវសហស្សេនបិ វដ្តតោ
សីសំ ឧត្តិបិតុំ ន សក្កា, អយ្យបុត្តេ អាគតមត្តេយេវ សព្វំ តស្ស និយ្យាតេត្វា
និក្ខម្ម បព្ពជិស្សាមី” តិ។

មាលាវោ អាគន្ធា ទ្គត្វា ចាសាទំ អារុយ្ហ មហារហេ បល្លង្កេ និសីទិ, អថស្ស
ចក្កវត្តិនោ អនុច្ឆិកកោជនំ ឧបនយីសុ។ ទ្វេបិ ភុញ្ញិត្វា បរិជនេ និក្ខន្តេ
រហោគតា ជាសុកដ្ឋានេ និសីទីសុ។ តតោ មាលាវោ ភទ្ធិ អាហា - “ភទ្ធេ, ឥមំ
យរំ អាគច្ឆន្តី កិត្តកំ ជនមាហាវសី” តិ? “បញ្ចបណ្ណាស សកជសហស្សានិ,
អយ្យា” តិ។ “សព្វំ តំ, យា ច ឥមស្មី យវេ សត្តាសីតិ កោជិយោ យន្តពទ្ធានិ សដ្ឋិ
តទ្យាកានីតិ វរមាទិភេទា សម្បត្តិ អត្ថិ, តំ សព្វំ តុយ្យេវ និយ្យាតេមី” តិ។ “តុម្ហេ
បន កុហិ គច្ឆថ, អយ្យា” តិ? “អហំ បព្ពជិស្សាមី” តិ។ “អយ្យ, អហម្មិ តុម្ហាកំ

អាគមនំ ឡិលោកយមាធានិសិដ្ឋា, អហម្មិ បព្ពជិស្សមី"តិ។ តេសំ
អាទិត្តបណ្ណកុជិវិយ តយោភវា ឧបជ្ជហន្តិ។ តេ "បព្ពជិស្សមា"តិ វត្ថា
អន្តរាបណេតោ កាសាយរសបីតានិ ចីវរានិ មត្តិកាបត្តេ ច អាហារាបេត្វា
អញ្ញមញ្ញំ កេសេ ឡិហារេត្វា "យេ លោកេ អរហន្តោ អត្ថិ, តេ ឧទ្ទិស្ស អម្ពានំ
បព្ពជ្ជា"តិ បព្ពជិត្វា ជីវិកាសុ បត្តេ បក្ខិបិត្វា អំសេ លត្ថេត្វា ចាសាធតោ
ឡិតីសុ។ តេហេ ធាសេសុ ច កម្មការេសុ ច នកោចិ សញ្ញានិ។

អថ នេ ព្រាហ្មណាគាមតោ និក្ខមិត្វា ធាសគាមទ្វារេន គច្ឆន្តេ
អាភប្បកុតវសេន ធាសគាមវាសិនោ សញ្ញានីសុ។ តេ រោទន្តោ ចាទេសុ
បតិត្វា "កី អម្ពេ អនាថេ ករោថ, អយ្យ"តិ អាហំសុ។ "មយំ, ភណោ, 'តយោ
ភវា អាទិត្តបណ្ណសាលាវិយា'តិ បព្ពជិម្ហ, សចេ តុម្ពេសុ ឯកេកំ ភុជិស្សំ ករោម,
វស្សសតម្មិ នប្បហោតិ។ តុម្ពេវ តុម្ពានំ សីសំ ឆោវិត្វា ភុជិស្ស ហុត្វា
ជីវថា"តិ វត្ថា តេសំ រោទន្តានំយេវ បក្កមីសុ។

ថេរោ បុរេតោ គច្ឆន្តោ និវត្តិត្វា ឡិលោកេន្តោ ចិន្តេសិ - "អយំ ភទ្កា
កាបិលានិ សកលជម្ពុទីបក្សនិកា ឥតី មយំ បច្ឆតោ អាគច្ឆតិ, ហំនំ ខោ
បនេតំ វិជ្ជតិ, យំ កោចិទេវ ឯវំ ចិន្តេយ្យ 'ឥមេ បព្ពជិតាបិ វិធា ភវិតុំ ន សក្កោន្តិ,
អនុច្ឆិកំ ករោន្តិ'តិ។ ឯវំ កោចិ ចាបកេន មនសា បទូសេត្វា អចាយបុរេកោ
ភវេយ្យ, ឥមំ បហាយ មយា គន្ធុវដ្តតី"តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា បុរេតោ គច្ឆន្តោ
ទ្វេធាបថំ ទិស្វា តស្ស មត្តកេ អដ្ឋាសិ។ ភទ្កាបិ អាគច្ឆា វត្ថិត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ នំ
អាហា - "ភទ្កេ, តាទិសី ឥតី មម បច្ឆតោ អាគច្ឆន្តិ ទិស្វា 'ឥមេ បព្ពជិតាបិ វិធា
ភវិតុំ ន សក្កោន្តិ'តិ អម្ពេសុ បទុដ្ឋចិត្តោ មហាជនោ អចាយបុរេកោ ភវេយ្យ។
ឥមស្មី ទ្វេធាបថេ តុំ ឯតំ គណ្ហា, អហំ ឯកេន គមិស្សមី"តិ។ "អាម, អយ្យ,
មាតុកាមោ 'បព្ពជិតានំ បលិពោធា, បព្ពជិតាបិ វិធា ន ភវន្តិ'តិ អម្ពានំ ទោសំ

ធនេយ្យយុវ្យ”ន្តិ តិក្ខុត្ថំ បទក្ខិណំ កត្វា ចតុសុ ឋានេសុ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វុទ្ធិត្វា
ធននឧសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ “សតសហស្សកប្បបមាណោ
អន្ធានេ កតោ មិត្តសន្តវោ អន្ធិភិដ្ឋតិ, តុម្ពេវ ទក្ខិណា នាម, តុម្ពា កំ
ទក្ខិណាមគ្គោ វុទ្ធិតិ, មយំ មាតុកាមា នាម វាមជាតិកា, អម្ពា កំ វាមមគ្គោ
វុទ្ធិតិ” តិ វុទ្ធិត្វា មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។ តេសំ ទ្វេធាតុតកាលេ អយំ មហាបថវី “អហំ
ចក្កវាឡសិនេរុបព្ពតាធម្មោ ធារេតុំ សក្កោន្តិបិ តុម្ពា កំ គុណោ ធារេតុំ ន
សក្កោមី” តិ វុទ្ធិវិយ វិវរមាណា អកម្មិត្ត។ អាគាសេ អសនិសន្នោវិយ បវត្តិ,
ចក្កវាឡបព្ពតោ ឧន្នាទិ។

សម្មាសម្ពុទ្ធាបិ វេទ្យវនមហាវិហារេ កុដិយំ និសិដ្ឋោ បថវីកម្មនសន្តំ
សុត្វា “កិស្សនុ ខោ បថវី កម្មតី” តិ អារាជ្ជេន្តោ “បិប្បលីមាណាវោ ច ភន្តា ច
កាបិលានិ មំ ឧទ្ទិស្ស អប្បមេយ្យំ សម្មត្តិ បហាយ បព្ពជិតា, តេសំ
វិយោគដ្ឋានេ ឧទិទ្ធិ គុណាពលេន អយំ បថវីកម្មោ ជាតោ, មយាបិ ឯតេសំ
សង្កបំ កាតុំ វុទ្ធិតិ” តិ គន្ធកុដិតោ និក្ខម្ម សយមេវ បត្តបិវរមាធាយ
អសីតិមហាថេរេសុ កញ្ចំ អនាបុច្ឆា តិការុតមគ្គំ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា រាជកហស្ស
ច នាលន្ទាយ ច អន្តរេ ពហុបុត្តនិក្រោធមូលេ បល្លង្គំ អាគុជិត្វា និសីទិ។
និសិដ្ឋោ បន អញ្ញាតវបំសុក្ខលីកោវិយ អនិសីទិត្វា ពុទ្ធវេសំ គហេត្វា
អសីតិហត្ថា ពុទ្ធវំសិយោវិស្សន្តេន្តោ និសីទិ។ ឥតិ តស្មី ខណោ
បណ្ណាច្ឆត្តសកជចក្កក្ខជាតារាទិប្បមាណា ពុទ្ធវំសិយោ ឥតោ ចិតោ ច
វិប្បវន្តិយោវិធាវន្តិយោ ចន្ទសហស្សស្វរិយសហស្សឧគ្គមនកាលំ វិយ
កុរុមាណា តំ វនន្តំ ឯកោភាសំ អកំសុ។ ទ្វត្តិសមហាបុរិសលក្ខណាសិរិយា
សមុជ្ឈលតារាគណេនវិយ គគនំ, សុបុប្ផិតកមលកុវលយេនវិយ សលីលំ
វនន្តំ វិរោចិត្ត។ និក្រោធកុស្យ ខន្នោ បកតិយា សេតោ ហោតិ, បត្តានិ

នីលានិ បក្កានិ រត្តានិ។ តស្មី បន ទិវសេ សញ្ញោ និគ្រោធា សុវណ្ណាវណ្ណាវ
អហោសិ។

មហាកស្សបត្ថេរោ តំ ទិស្វា “អយំ អម្ពានំ សត្តា ភវិស្សតិ, ឥមំ អហំ
ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិតោ” តិ ទិដ្ឋជ្ជានតោ បដ្ឋាយ ឡិនតោ គន្ធា តីសុ ហនេសុ វន្តិត្វា
“សត្តា មេ, ភន្តេ, ភគវា, សាវកោហមស្មី, សត្តា មេ, ភន្តេ, ភគវា,
សាវកោហមស្មី” តិ (សំ. និ. ២.១៥៤) អាហា។ អថ នំ ភគវា អាហា - “កស្សប,
សចេ ភំ ឥមំ និបច្ចការំ មហាបថវិយា ករេយ្យាសិ, សាបិ ធារេតុំ ន
សក្កុណោយ្យ។ តថាគតស្ស បន ឯវំ គុណាមហន្តតំ ជានតា តយា កតោ
និបច្ចការោ មយ្ហំ លោមម្បិ ចាលេតុំ ន សក្កោតិ។ និសីទ, កស្សប, ឆាយដ្ឋំ តេ
ទស្សមី” តិ។ អថស្ស ភគវា តីហិ ឡីវាទេហិ ឧបសម្បទំ អទាសិ។ ទត្វា ច
ពហុបុត្តនិគ្រោធមូលតោ និក្ខមិត្វា ថេរំ បច្ឆាសមណំ កត្វា មគ្គំ បដិបដ្ឋិ។
សត្តុ សរីរំ ទុត្តិសមហាបុរិសលក្ខណាវិចិត្តំ, មហាកស្សបស្ស
សត្តមហាបុរិសលក្ខណបដិមណ្ឌិតំ, សោ កញ្ចននាវាយ បច្ឆាពទ្វោវិយ សត្តុ
បទានុបទិកំ អនុគញ្ញិ។ សត្តា ថោកំ មគ្គំ គន្ធា មគ្គា ឡិក្ខម្ម អញ្ញាតវស្មី
រុក្ខមូលេ និសង្ខារំ ទស្សេសិ។ ថេរោ “សត្តា និសីទិតុកាមោ” តិ ញត្វា
អត្ថនោ បដបិលោតិកំ សង្ឃដី ចតុគ្គណំ កត្វា បញ្ញាបេសិ។

សត្តា តត្ថ និសីទិត្វា ហត្ថេន ថេរំ បរិមជ្ឈន្តោ “មុទុកា ខោ ត្យាយំ, កស្សប,
បដបិលោតិកា សង្ឃដី” តិ អាហា (សំ. និ. ២.១៥៤)។ សោ “សត្តា មេ សង្ឃដិយា
មុទុការំ កថេសិ, ចារុបិតុកាមោ ភវិស្សតី” តិ ញត្វា “ចារុបតុ, ភន្តេ, ភគវា
សង្ឃដី” តិ អាហា។ “កី ភំ ចារុបិស្សសិ, កស្សបា” តិ? “តុម្ពានំ និវាសនំ លភន្តោ
ចារុបិស្សមិ, ភន្តេ” តិ។ “កី បន ភំ, កស្សប, ឥមំ បរិភោគដិណ្ឌំ បំសុក្ខលំ
ធារេតុំ សក្ខិស្សសិ, មយា ហិ ឥមស្ស បំសុក្ខលស្ស គហិតទិវសេ

ឧទកបរិយន្តំ កត្វា មហាបថី កម្មី, ឥមំ ពុទ្ធបរិភោគជីវ្ហាបីវំ នាម ន
សក្កា បរិត្តគុណោន ធារេតុំ, បដិពាលេនេវិធំ បដិបត្តិបូរណសមត្ថេន
ជាតិបំសុក្ខលិកេន ធារេតុំ វដ្តតី”តិ វត្វា ថេវេន សទ្ធិ បីវំ បរិវត្តេសិ។

ឯវំ បីវំ បរិវត្តេត្វា ថេវេស្ស បីវំ ភគវា ចារុបិ, សត្តុ បីវំ ថេវេវា តស្មី ខណោ
អចេតនាបិ អយំ មហាបថី “ធុក្កវំ, ភន្តេ, អកត្ត, អត្តនោ ចារុតបីវំ
សាវកេន បរិវត្តិតបុព្វំ នាម នាហោសិ, អហំ តុម្ហាកំ គុណំ ធារេតុំ ន
សក្កោមី”តិ វនន្តិវិយ ឧទកបរិយន្តំ កត្វា កម្មី។ ថេវេបិ “លទ្ធិ មេ ពុទ្ធានំ
បរិភោគបីវំ, កី មេ ឥនាធិ ឧត្តរិ កត្តត្ថ”ន្តិ ឧទ្ទតី អកត្វា សត្តុ សន្តិកេយេវ
តេវេស ធុតគុណោ សមាធាយ សត្តធិវសមត្តំ បុព្វដ្ឋនោ អហោសិ។ អដ្ឋមេ
ធិវសេ សហ បដិសម្ពិទាហិ អវហត្តំ ចាបុណិ។ អថ នំ សត្តា “កស្សថោ,
ភិក្ខុវេ, ចន្ទបមោ កុលានិ ឧបសន្តមតិ, អបកស្សេវ កាយំ អបកស្ស ចិត្តំ
និច្ចនវកោ កុលេសុ អប្បគព្ភោ”តិ (សំ. និ. ២.១៤៦) ឯវមាធិនា បសំសិត្វា
អបរភាគេ អរិយគណាមជ្ឈេ និសិទ្ធា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ
ធុតវាធានំ យទិធំ មហាកស្សថោ”តិ (អ. និ. ១.១៨៨, ១៨៩) ធុតវាធានំ
អគ្គដ្ឋានេ ថេវេសិ។

៣៨៨. ឯវំ ភគវតោ ឯតទគ្គដ្ឋានេ ថេវតោ អាយស្មា មហាកស្សថោ
មហាសាវកភារំ បត្តោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សវសេនំ
បុព្វចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោតិ អាធិមាហ។ តត្ថ
បទុមុត្តរស្សាតិ តស្ស កិវ ភគវតោ មាតុកុដ្ឋិតោ និក្ខមនកាលតោ បដ្ឋាយ
ចាធានំ និក្ខេបនសមយេ អក្កន្តក្កន្តចាទេ សតសហស្សបត្តា បទុមា បថី
ភិក្ខិត្វា ឧដ្ឋហីសុ។ តស្មាស្ស តំ នាមំ អហោសិ។ សកលសត្តនិកាយេសុ
ឯកេកេន សតសតបុញ្ញោ កតេ តស្ស បុញ្ញស្ស សតគុណបុញ្ញានំ កតត្តា

ភក្ត្រតោតិ អត្ថោ។ លោកដេដ្ឋស្ស តាធិនោតិ សត្តលោកស្ស បដានភូតស្ស
ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ អកម្មិយភារំ បត្តត្តា តាធិនោ។ ធិត្ថុតេ លោកនាថម្ពីតិ
សត្តលោកស្ស បដិសរណភូតេ ភក្ត្រតិ ខន្ធបរិទិព្វានេន បរិទិព្វតេ, អនស្សនំ
គតេតិ អត្ថោ។ បូជំ កុព្ពន្តិ សន្តនោតិ សនេវកស្ស លោកស្ស សាសនតោ
“សត្តា”តិ លទ្ធិនាមស្ស ភក្ត្រតោ សាធុក៏ឡំ ក៏ឡន្តា បូជំ ករោន្តីតិ សម្ពន្ធា។

៣៩៩. អគ្គី ចិនន្តិ ជនតាតិ ជនសមូហា អាឡាហនត្ថាយ អគ្គី ចិនន្តា រាសី
ករោន្តា អាសមន្តតោ មោធិតា សន្តជ្ជា បកាវេន មោធិតា សន្តជ្ជា បូជំ
ករោន្តីតិ សម្ពន្ធា។ តេសុ សំវេគជាតេស្វតិ តេសុ ជនសមូហេសុ
សំវេគប្បត្តេសុ ឧត្រាសំ លភន្តេសុ មេ មយ្ហំ បីតិ ហាសោ ឧបបន្នេប ចាតុភវីតិ
អត្ថោ។

៤០០. ញាតិមិត្តេ សមាទេត្វាតិ មម ពន្ធសហាយេ សមាទេត្វា រាសី កត្វា។
មហារីរោ ភក្ត្រា បរិទិព្វតោ អនស្សនំ អគមាសីតិ ឥទំ វេចនំ អព្រាវី កថេសិន្តិ
សម្ពន្ធា។ ហន្ត បូជំ ករោមសេតិ ហន្តាតិ វោស្សគ្គត្ថេ និចាតោ, តេន
ការណេន មយំ សព្វេ សមាគតា បូជំ ករោមាតិ អត្ថោ។ សេតិ និចាតោ។

៤០១. សាធុតិ តេ បដិស្សត្វាតិ តេ មម ញាតិមិត្តា សាធុ ឥតិ សុន្ទរំ ភទ្ទកំ
ឥតិ បដិសុណិត្វា មម វេចនំ សម្បជិជិត្វា មេ មយ្ហំ ភិយ្យោ អតិវេកំ ហាសំ បីតិ
ជនីសុ ឧប្បាទេសុន្តិ អត្ថោ។

៤០២. តតោ អត្តនោ កតបុញ្ញសញ្ចយំ ទស្សន្តោ ពុទ្ធស្មី
លោកនាថម្ពីតិអាធិមាហា។ សតហត្ថំ ឧគ្គតំ ឧត្ថំ ទិយឡហត្ថសតំ វិត្ថតំ,
វិមាណំ នភសិ អាគាសេ ឧគ្គតំ អគ្គិយំ, សុកតំ សុន្ទរាការេន កតំ, កត្វា
ការេត្វា ច បុញ្ញសញ្ចយំ បុញ្ញរាសី កាហាសី អកាសិន្តិ សម្ពន្ធា។

២០៣. កត្វាន អគ្គិយំ តត្ថាតិ តស្មី ចេតិយបូជនដ្ឋានេ តាលបន្តិហិ
តាលចាឡិហិ ចិត្តតំ សោភិតំ អគ្គិយំ កត្វាន ការេត្វា ច សកំ ចិត្តំ អត្តនោ
ចិត្តំ បសាទេត្វា ចេតិយំ បូជយុត្តមន្តិ ឧត្តមំ ពុទ្ធជាតុនិធាបិតំ ចេតិយំ បូជយិន្ទិ
សម្ពន្ធា។

២០៤. តស្ស ចេតិយស្ស មហិមំ ទស្សន្តោ អគ្គិក្ខន្ធាវាតិអាធិមាហ។ តត្ថ
អគ្គិក្ខន្ធាវាតិ អាគាសេ ជលមាណោ អគ្គិក្ខន្ធាវ អគ្គិរាសិ វេ តំ ចេតិយំ
សត្តហិ រតនេហិ ជលតិ ផល្លិតោវិកសិតបុន្នោ សាលរុក្ខរាជា វេ អាគាសេ
ឥន្ទលដ្ឋីវ ឥន្ទជនុ វេ ច ចតុទ្ធិសា ចតុសុ ធិសាសុ ឱភាសតិ វិជ្ជោតតីតិ
សម្ពន្ធា។

២០៥. តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វាតិ តស្មី ជាតមានធាតុគព្ភម្ពិ ចិត្តំ មនំ
បសាទេត្វា សោមនស្សំ កត្វា តេន ចិត្តប្បសាទេន ពហំ អនេកប្បការំ
កុសលំ បុញ្ញំ កត្វាន “ធាតុគព្ភ ច សាសនេ ច ឯត្តកានិ បុញ្ញានិ មយា
កតានី”តិ ឯវំ បុញ្ញកម្មំ សរិត្វាន កាលំកត្វា តិទសំ តាវតីសកវំ
សុត្តប្បពុទ្ធាវិយ អហំ ឧបបន្នី ជាតោតិ សម្ពន្ធា។

២០៦. អត្តនោ ឧប្បន្ននេវលោកេ លទ្ធសម្បត្តិ ទស្សន្តោ
សហស្សយុត្តន្តិអាធិមាហ។ តត្ថ ហយវាហី សិន្ធុវសហស្សយោជិតំ ទិព្វវជំ
អធិដ្ឋិតោ។ សត្តហិ ភូមិហិ សំ សុដ្ឋុ ឧត្តតំ ឧត្តិទ្ធុំ ឧច្ចំ មយ្ហំ ភវនំវិមាណំ
អហោសីតិ អត្តោ។

២០៧. តស្មី វិមាណេ សព្ពសោវណ្ណាមយា សកលសោវណ្ណាមយានិ
ក្ខជាតារសហស្សានិ អហំ អហោសុន្តិ អត្តោ។ សកតេជេន អត្តនោ អានុការេន
សព្ពា ធន ធិសា បភាសយំ ឱភាសន្តានិ ជលន្តិវិជ្ជោតតីតិ សម្ពន្ធា។

៤០៨. តស៊ី មយ្ហំ ចាតុក្កតវិមាណេ អញ្ជេបិ និយ្យហា បមុខសាលាយោ សន្តិ
វិជ្ជន្តិ។ កី ភូតា? លោហិតផ្កមយា រត្នមណីមយា តនា តេបិ និយ្យហា
ចតស្សោ ទិសា អាកាយ បកាយ ជោតន្តិតិ សម្ពុទ្ធា។

៤០៩. សព្វេ ទេវេ សកលធនេវលោកេ ទេវេ អភិកោមិ អភិកវាមិ។ កស្ស
ជលន្តិ ឬ? មយា កតស្ស បុញ្ញកម្មស្ស ឥទំ ជលន្តិ អត្ថោ។

៤១០. តតោ មនុស្សសម្បត្តិ ទស្សន្តោ សដ្ឋិកប្បសហស្សម្ហិ តិអាទិមាហា។
តត្ថ ឥតោ កប្បតោ ហេដ្ឋា សដ្ឋិសហស្សកប្បមត្ថកេ ចាតុរន្តោ
ចតុមហាធិបរន្តោ វិជិតាវី សព្វំ បច្ចតិកំ វិជិតរន្តោ អហំ ឧត្តិទ្វោ នាម ចក្កវត្ថុ
រាជា ហុត្វា បថវី អារសី រជ្ជំ កាវេសិន្តិ សម្ពុទ្ធា។

៤១២-៤. តថេវ ភទ្ទកេ កប្បេតិ បញ្ចតុទ្ធបជិមណ្ឌិតត្ថា ភទ្ទកេ នាម
កប្បេ។ តីសក្ខត្ថំ តីសជាតិយា ចតុធិបម្ហិ ឥស្សរោ បដានោ ចក្កវតនាធិហិ
សត្តហិ រតនេហិ សម្បន្តោ សមដ្ឋិតតោ សកកម្មាភិរទ្វោ អត្ថនោ កម្មេ ទស
រាជធម្មេ អភិរទ្វោ អលីនោ ចក្កវត្ថុ រាជា អម្ហិ អហោសិន្តិ សម្ពុទ្ធា។ អត្ថនោ
ចក្កវត្ថុកាលេ អនុក្ខតសម្បត្តិ ទស្សន្តោ “តត្ថាបិ ភវនំ មយ្ហ” តិអាទិមាហា។
តត្ថ តស៊ី ចក្កវត្ថុវជ្ជម្ហិ មយ្ហំ ភវនំ មម ចាសាទំ ឥន្ទលជ្ជីវ ឧគ្គតំ អាកាសេ
បិតវិជ្ជោតមាណវិជ្ជុល្លតា ឥវ ឧគ្គតំ សត្តក្ខមិកាធិកេទេហិ ឧច្ចំ អាយាមតោ
ធីយតោ ច ឧច្ចតោ ច ចតុវិសតិយោជនំ វិត្តារតោ ទ្វាទសយោជនំ អហោសិតិ
សម្ពុទ្ធា។ សព្វេសំ ជនានំ មនំ អលីនភាវេន រម្មណំ នាម នគរំ អហោសិតិ
អត្ថោ។ ទន្លេហិ ទ្វាទសហត្ថហិ វា តីសហត្ថហិ វា ឧច្ចហិ
ចាការតោរណេហិ សម្បន្តន្តិ ទស្សតិ។

៤០៥-២០. តទឡកំ តតោ អឡកំ អឡតិយសតយោជនន្តិ អត្ថោ។ បក្ខិត្តា
បណ្ណាវីសតីតិ វីសតិអាបណាបក្ខិត្តំ និរន្តរំ វីចិបរិច្ឆេទន្តិ អត្ថោ។
ព្រាហ្មញ្ញកុលសម្ពុតោតិ ព្រាហ្មណកុលេ សុជាតោ។ សេសំ វុត្តនយត្ថា
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

មហាកស្សបត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

ក-៤. អនុវត្តត្ថេរអបទានវណ្ណានា

សុមេធំ ភក្កវត្តាហន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ អនុវត្តត្ថេរស្ស អបទានំ។ អយម្បិ
បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ
បទុមុត្តរស្ស ភក្កវតោ កាលេ វិភវសម្បន្នេ កុដ្ឋម្ពិកកុលេ និព្ពត្តិ។ វយប្បត្តោ
ឯកទិវសំ វិហារំ គន្ធា សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តោ សត្តារា ឯកំ ភិក្ខុ
ទិព្ពចក្ខុកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា សយម្បិ តំ ទានំ បត្តេត្វា
សតសហស្សភិក្ខុបរិវារស្ស ភក្កវតោ សត្តាហំ មហាទានំ បវត្តេត្វា សត្តមេ
ទិវសេ ភក្កវតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ឧត្តមានិ វត្តានិ ទត្វា បណិធានំ អកាសិ។
សត្តាបិស្ស អនន្តរាយេន សមិជ្ឈនភារំ ទិស្វា “អនាគតេ គោតមស្ស
សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាសនេ ទិព្ពចក្ខុកានំ អត្ថោ ភវិស្សតី”តិ ព្យាកាសិ។ សោមិ
តត្ថ បុញ្ញានិ ករោន្តោ សត្តិ បរិនិព្វតេ សត្តយោជនិកេ កនកដូបេ
ពហុកំសចាតិយោ ទីបរុក្ខេហិ ទីបកបល្លិកាហិ ច “ទិព្ពចក្ខុព្រាណស្ស
ឧបនិស្សយោ ហោតូ”តិ ឧឡារំ ទីបបូជំ អកាសិ។ ឯវំ យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា
នេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ កស្សបស្ស ភក្កវតោ កាលេ ពារាណសិយំ
កុដ្ឋម្ពិកកេហេ និព្ពត្តិត្វាវិញ្ញតំ បត្តោ សត្តិ បរិនិព្វតេ និដ្ឋិតេ យោជនិកេ
កនកដូបេ ពហុកំសចាតិយោ សប្បិមណ្ឌស្ស បូរេត្វា មជ្ឈេ ច ឯកេកំ
គុឡបិណ្ឌំ វេបេត្វា មុខវដ្តិយា មុខវដ្តិ ដុសាបេន្តោ ចេតិយំ បរិក្ខិចាបេសិ។

អត្តនា គហិតកំសចាតី សប្បិមណ្ឌស្ស បូរេត្វា សហស្សវដ្តិយោ ជាលាបេត្វា
សីសេ ឋបេត្វា សត្តវត្តិ ចេតិយំ អនុបរិយាយិ។

ឯវំ តស្មិម្បិ អត្តភារេ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា តត្ថ
យាវតាយុកំ ឋត្វា តតោ ចុតោ អនុប្បន្នេ ពុទ្ធិ ពារាណសីយំយេវ ធុគ្គតកុលេ
និព្ពត្តិ, “អន្ធការោ”តិស្ស ឆាមំ អហោសិ។ សោ សុមនសេជ្ជិស្ស ឆាម គេហោ
កម្មំ ករោន្តោ ជីវតិ។ ឯកទិវសំ សោ ឧបរិជ្ជំ ឆាម បច្ចេកពុទ្ធិ
និរោធសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ គន្ធមាធនបព្ពតតោ អាកាសេនាគន្ធា
ពារាណសីនគរទ្វារេ ឌីតវិត្វា ជីវំ ចារុបិត្វា នគរេ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា
បសន្នមាធសោ បត្តំ គហេត្វា អត្តនោ អត្ថាយ ឋបិតំ ភាគភត្តំ បត្តេ បក្ខិបិត្វា
បច្ចេកពុទ្ធស្ស ឆាតុកាមោ អារភិ។ ភរិយាបិស្ស អត្តនោ ភាគភត្តញ្ច តត្ថេវ
បក្ខិបិ។ សោ តំ នេត្វា បច្ចេកពុទ្ធស្ស ហត្ថេ ឋបេសិ។ បច្ចេកពុទ្ធា តំ គហេត្វា
អនុមោធនំ កត្វា បក្កាមិ។ តំ ទិវសំ សុមនសេជ្ជិស្ស ឆត្ថេ អជិវត្តា ទេវតា -
“អហោ ធានំ, បរមធានំ, ឧបរិជ្ជេ សុប្បតិជ្ជិត”ន្តិ មហាសន្នេន អនុមោធិ។ តំ
សុត្វា សុមនសេជ្ជិ - “ឯវំ ទេវតាយ អនុមោធិតំ ឥទមេវ ឧត្តមធាន”ន្តិ ចិន្តេត្វា
តត្ថ បត្តិ យាបិ។ អន្ធការោ បន តស្ស បត្តិ អធាសិ។ តេន បសន្នបិត្តោ
សុមនសេជ្ជិ តស្ស សហស្សំ ទត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ តុយ្ហំ សហត្ថេន
កម្មករណកិច្ចំ នត្តិ, បតិវុបំ គេហំ កត្វា និច្ចំ វសាបី”តិ អាហា។

យស្មា និរោធសមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតស្ស បច្ចេកពុទ្ធស្ស ទិន្នបិណ្ឌាចារោ តំ
ទិវសមេវ ឧឡារិចារកោ ហោតិ, តស្មា សុមនសេជ្ជិ រញ្ជោ សន្តិកំ គប្បន្តោ តំ
គហេត្វា អគមាសិ។ រាជា បន តំ អាធរវសេន ឌីលោកេសិ។ សេជ្ជិ - “មហារាជ,
អយំ ឌីលោកេតព្ពយុត្តោយេវា”តិ វត្វា តទា តេន កតកម្មំ អត្តនាបិស្ស
សហស្សទិន្នការញ្ច កថេសិ។ តំ សុត្វា រាជា តស្ស តុស្សិត្វា សហស្សំ ទត្វា

“អសុកស្មី ឋានេ គេហំ កត្វា វសាហី” តិ គេហដ្ឋានមស្ស អាណាបេសិ។ តស្ស
តំ ឋានំ សោធាបេន្តស្ស មហន្តា មហន្តា និធិកុម្មិយោ ឧដ្ឋហីសុ។ សោ តា ទិស្វា
រញ្ជោ អាហេបេសិ។ រាជា សព្វំ ជនំ ឧទ្ធកាបេត្វា រាសិកតំ ទិស្វា - “ឯត្ថកំ ជនំ
ឥមស្មី នគរេ កស្ស គេហេ អត្ថី” តិ បុច្ឆិ។ “ន កស្ស ចិ, ទេវា” តិ។ “តេន ហិ អយំ
អន្តភាហេ ឥមស្មី នគរេ មហាជនសេដ្ឋី នាម ហោតូ” តិ តំ ទិវសមេវ តស្ស
សេដ្ឋីនត្ថំ ឧស្សាបេសិ។

សោ សេដ្ឋី ហុត្វា យាវជីវំ កល្យាណកម្មំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តោ,
ដីយរត្ថំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា អម្ពាភំ ភគវតោ ឧប្បជ្ឈនកកាលេ
កបិលវត្ថុនគរេ សុក្កោទននសក្កស្ស គេហេ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ តស្ស ជាតស្ស
អនុវុទ្ធាតិ នាមំ អកំសុ។ សោ មហានាមសក្កស្ស កនិជ្ជភាតា ភគវតោ
ចូឡបិតុ បុត្តោ បរមសុខុមាលោ មហាបុញ្ញោ អហោសិ។ សុវណ្ណាចាតិយំយេវ
ចស្ស ភត្ថំ ឧប្បជ្ឈិ។ អថស្ស មាតា ឯកទិវសំ “មម បុត្តោ នត្ថិតិ បទំ ន ជាតាតិ,
តំ ជាតាបេស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា ឯកំ សុវណ្ណាចាតី តុច្ឆកំយេវ អញ្ញាយ
សុវណ្ណាចាតិយា បិទហិត្វា តស្ស បេសេសិ, អន្តរាមគ្គ ទេវតា តំ, ទិព្ពបូរេហិ
បូរេសុំ។ ឯវំ មហាបុញ្ញោ តិណ្ឌំ ឧត្ថនំ អនុច្ឆរិកេសុ ឥសុ ចាសាទេសុ
អលង្កតនាជកិត្តិហិ បរិវតោ ទេវោវិយ មហាសម្បត្តិ អនុភរិ។

អម្ពាភម្យំ ពោធិសត្តោ តស្មី សមយេ តុសិតបុរា បរិត្វា
សុទ្ធាទនមហារាជស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្ពត្តិត្វា អនុក្កមេន វុទ្ធិប្បត្តោ
ឯកូនតីស វស្សានិ អការមជ្ឈេ វសិត្វា មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា អនុក្កមេន
បដិវិទូសព្ពញ្ញតញ្ញាលោក ពោធិមណ្ឌោ សត្តសត្តាហំ វីតិនាមេត្វា ឥសិបតនេ
មិគទាយេ ធម្មចក្កំ បវត្តេត្វា លោកានុគ្គហំ កហេន្តោ រាជគហំ គន្ធា វេឡុវនេ
វិហាសិ។ តទា សុទ្ធាទនមហារាជា - “បុត្តោ ភិរ មេ រាជគហំ អនុប្បត្តោ;

គង្គប, ភណ្ឌ, មម បុត្តំ អានេថា”តិ សហស្សសហស្សបរិវារេ ទស អមច្ចេ
បេសេសិ។ តេ សព្វេ ឯហិភិក្ខុបព្ពជ្ជាយ បព្ពជីសុ។ តេសុ ឧទាយិត្តេវេន
ចារិកាកមនំ អាយាចិត្តោ ភគវា វីសតិសហស្សឡីណាសវបរិវុតោ
រាជគហិតោ និក្ខមិត្វា កបិលវត្ថុបុរំ គន្ធា ញាតិសមាគមេ អនេកានិ
ចាជិហារិយានិ ទស្សេត្វា ចាជិហារិយវិចិត្តំ ធម្មទេសនំ កថេត្វា មហាជនំ
អមតចានំ ចាយេត្វា ទុតិយទិវសេ បត្តចីវរមាធាយ នគរទ្វារេ ឋិត្វា “កី ទុខោ
កុលនគរំ អាគតានំ សព្វពុទ្ធានំ អាចីណ្ណា”ន្តិ អារជ្ជមាណោ “សបទានំ បិណ្ឌរាយ
ចរណំ អាចីណ្ណា”ន្តិ ញាត្វា សបទានំ បិណ្ឌរាយ ចរតិ។ រាជា “បុត្តោ តេ បិណ្ឌរាយ
ចរតី”តិ សុត្វា តុរិតតុរិតោ អាគន្ធា អន្តរវីដិយំ ធម្មំ សុត្វា អត្តនោ និវេសនំ
បវេសេត្វា មហន្តំ សក្ការសម្មានំ អកាសិ។ ភគវា តត្ថ កត្តត្ថំ ញាតិសង្កបំ
កត្វា រាហុលកុមារំ បញ្ចាដេត្វា នចិវស្សេវ កបិលវត្ថុនគរតោ មល្លរដ្ឋេ ចារិកំ
ចរមាណោ អនុបិយម្ហវនំ ចាបុណិ។

តស្មី សមយេ សុទ្ធាទនមហារាជា សាកិយគណំ សន្និចាតេត្វា អាហា -
“សចេ មម បុត្តោ អគារំ អជ្ឈាវសិស្ស, រាជា អភិវិស្ស ចក្កវត្តិ
សត្តវតនសម្បន្នោ ខត្តិយគណាបរិវារោ, នត្តាបិ មេ រាហុលកុមារោ
ខត្តិយគណោន សទ្ធិំ តំ បរិវារេត្វា អចរិស្ស, តុម្លេបិ ឯតមត្តំ ជាឆាថ។ ឥទានិ
បន មម បុត្តោ ពុទ្ធាជាតោ, ខត្តិយាវាស្ស បរិវារោ ហោន្តុ, តុម្លេ
ឯកេកកុលតោ ឯកេកំ ទារកំ ទេថា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ ឯកប្បហារេនេវ
ទ្វេអសីតិសហស្សខត្តិយកុមារា បព្ពជីសុ។

តស្មី សមយេ មហាឆាមោ សក្កោ កុដ្ឋម្ពសាមិកោ, សោ អត្តនោ កនិជ្ជំ
អនុវុទ្ធិំ សក្កំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទពោច - “ឯតរហិ, តាត អនុវុទ្ធិ, អភិញ្ញាតា
អភិញ្ញាតា សក្យកុមារា ភគវន្តំ បព្ពជីតំ អនុបព្ពជន្តិ, អម្ហាកញ្ច កុលា នត្តិ

កោចិ អការស្មា អនការិយំ បព្ពជិតោ, តេន ហិ ភំ វា បព្ពជាហិ, អហំ វា
បព្ពជិស្សមី” តិ។ តំ សុត្វា អនុវុទ្ធោ យរាវាសេ វុចី អកត្វា អត្ថសត្តមោ
អការស្មា អនការិយំ បព្ពជិតោ។ តស្ស បព្ពដ្ឋានុក្កមោ សង្ឃភេទកក្កន្ធកេ
(ចូឡវ. ៣៣០ អាទយោ) អាគតោយេវ។ ឯវំ អនុបិយំ គន្ធា បព្ពជិតេសុ បន
តេសុ តស្មីយេវ អន្តោវស្សេ ភទ្ទិយត្ថេរោ អរហត្តំ ចាបុណ្ហិ, អនុវុទ្ធត្ថេរោ
ទិព្ពចក្កំ ទិព្ពត្ថេសិ, ទេវទត្ថោ អដ្ឋសមាបត្តិយោ ទិព្ពត្ថេសិ, អាទន្ទត្ថេរោ
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាសិ, ភគុត្ថេរោ ច កិមិលត្ថេរោ ច បច្ឆា អរហត្តំ
ចាបុណ្ហីសុ។ តេសំ សព្វេសម្មី យេវាទំ អត្ថនោ អត្ថនោ អាគតជ្ជានេសុ
បុព្ពបត្តនាភិទីហារោ អាវិ ភវិស្សតិ។ អយំ អនុវុទ្ធត្ថេរោ ធម្មសេនាបតិស្ស
សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា ចេតិយវដ្ឋេ ចាចីនំសទាយំ គន្ធា សមណធម្មំ
ករោន្តោ សត្ត មហាបុរិសវិតក្កេ វិតក្កេសិ, អដ្ឋមេ កិលមតិ។ សត្តា “អនុវុទ្ធោ
អដ្ឋមេ មហាបុរិសវិតក្កេ កិលមតិ” តិ ញត្វា “តស្ស សង្ឃប្បំ បូរេស្សមី” តិ
តត្ថ គន្ធា បញ្ញត្តវរុត្តាសនេ ទិសិន្នោ អដ្ឋមំ មហាបុរិសវិតក្កំ បូរេត្វា
ចតុបច្ចយសន្តោសការាវាមបដិមណ្ឌិតំ មហាអរិយវំសបដិបទំ កថេត្វា
អាកាសេ ឧប្បតិក្វា ភេសកលាវនមេវ គតោ។

យេវោ តថាគតេ គតមត្តេយេវ តេវីន្នោ មហាទីណាសវោ ហុត្វា “សត្តា
មយ្ហំ មនំ ជានិត្វា អាគន្ធា អដ្ឋមំ មហាបុរិសវិតក្កំ បូរេត្វា អទាសិ, សោ ច មេ
មនោរថោ មត្តកំ បត្តោ” តិ ពុទ្ធានំ ធម្មទេសនំ អត្ថនោ ច បដិវេធជម្ពំ អារព្វ
ឥមា ឧទានកាថា អភាសិ -

“មម សង្ឃប្បមញ្ញាយ, សត្តា លោកេ អនុត្តរោ;
មនោមយេន កាយេន, ឥន្ទិយា ឧបសង្កមិ។

“យទា មេ អហុ សង្ឃប្បោ, តតោ ឧត្តរិ ទេសយិ;

និប្បបញ្ចវតោ ពុទ្ធា, និប្បបញ្ចមទេសយី។

“តស្សបំ ធម្មមញ្ញាយ, វិហាសី សាសនេ វតោ;

តិស្សោវិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ (ថេរគា. ៩០១-៩០៣);

អថ នំ អបរកាគេ សត្តា ជេតវនេ មហាវិហារេ វិហារន្តោ “ធិត្ថចក្កកានំ
ភិក្ខុនំ អនុវុទ្ធា អត្ថោ”តិ (អ. និ. ១.១៩២) អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។

៤២១. ឯវំ សោ ភកវតោ សន្តិកា ធិត្ថចក្កកានំ អគ្គដ្ឋានំ លភិត្វា អត្តនោ
បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សវសេន បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុមេធំ
ភកវត្តាហន្តិអាធិមាហ។ តត្ថ សុន្ទរា ឧបដ្ឋាបនបញ្ញា មគ្គជលបញ្ញា
វិបស្សនាបញ្ញា ចតុបដិសម្ពិទ្ធាធិសន្ធាតា មេធា យស្ស ភកវតោ សោ
សុមេធា, តំ សុមេធំ ភាគ្យសម្បទ្ធត្តា ភកវត្តំ លោកស្ស ជេដ្ឋំ សេដ្ឋំ បធានក្ខតំ
សំសារតោ បឋមំ និគ្គតំ នរានំ អាសកំ បុរេចារិកំ វ្យាបកដ្ឋំ វិវេកក្ខតំ
គណសន្តិណិកាវរមតោ អបកតំ វិហារន្តំ អហំ អទ្ធសន្តិ សម្ពុទ្ធា។

៤២២. សព្ពធម្មានំ សយមេវ ពុទ្ធត្តា សម្ពុទ្ធំ, ឧបកន្ធាន សមីបំ កន្ធាតិ
អត្ថោ។ អញ្ញាលី បគ្គហេត្វាណាតិ ធនផ្គុលីបុដំ មុទ្ធនិ កត្វាតិ អត្ថោ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវ។

៤៣០. ធិវា វត្តិញ បស្សមីតិ តទា ទេវលោកេ ច មនុស្សលោកេ ច
ឧប្បន្នកាលេ មំសចក្កនា សមន្តតោ យោជនំ បស្សមីតិ អត្ថោ។

៤៣១. សហស្សលោកំ ញាណោនាតិ បញ្ញាចក្កនា សហស្សចក្កវាឡំ
បស្សមីតិ អត្ថោ។ សត្តុ សាសនេតិ ឥនានិ គោតមស្ស ភកវតោ សាសនេ។

ធិបទានស្ស ធិបបូជាយ ឥទំ ជលំ, ឥមិនា ជលេន ទិព្វចក្ខុំ អនុប្បត្តោ បដិលទ្ធោ
ឧប្បាទេសិន្តិ អត្ថោ។

អនុវត្តត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថោ។

៣-៥. បុណ្ណមន្តាណិបុត្តត្រូវអបទានវណ្ណានា

អដ្ឋាយកោ មន្តជរោតិអាទិកំ អាយស្មតោ បុណ្ណស្ស មន្តាណិបុត្តត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្តបទិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ
ហំសវតីនគរេ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្វត្តិត្វា អនុក្កមេនវិញ្ញតំ
បត្តោ។ អបរកាគេ បទុមុត្តរេ ភគវតិ ឧប្បជ្ជិត្វា ពោជនេយ្យានំ ធម្មំ ទេសេន្តេ
ហោជ្ជា វុត្តនយេន មហាជនេន សទ្ធិវិហារំ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ និសីទិត្វា ធម្មំ
សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ ធម្មកថិកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា “មយាមិ
អនាគតេ ឯវុបេន ភវិតុំ វុត្តតី” តិ ចិន្តិត្វា ទេសនាវសានេ ឧជ្ជិតាយ បរិសាយ
សត្តារំ ឧបសម្ព័និត្វា និមន្តិត្វា ហោជ្ជា វុត្តនយេន មហាសក្ការំ កត្វា ភគវន្តំ
ឯវមាហា - “ភន្តេ, អហំ ឥមិនា អធិការេន ន អញ្ញំ សម្បត្តិ បត្តេមិ, យថា
បនេសោ ភិក្ខុ សត្តមទិវសមត្ថកេ តុម្ភេហិ ធម្មកថិកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបិតោ,
ឯវំ អហម្បិ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ ធម្មកថិកានំ អត្ថោ
ភវេយ្យ” តិ បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា អនាគតំ ឱលោកេត្វា តស្ស បត្តនាយ
សមិជ្ឈនភារំ ទិស្វា “អនាគតេ កប្បសតសហស្សមត្ថកេ កោតមោ នាម
ពុទ្ធោ ឧប្បជ្ជិត្វា តិ, តស្ស សាសនេ បព្ពជិត្វា តុំ ធម្មកថិកានំ អត្ថោ
ភវិស្សសី” តិ ព្យាកាសិ។

សោ យាវតាយុកំ កល្យាណកម្មំ កត្វា តតោ ចុតោ កប្បសតសហស្សំ
បុញ្ញសម្ភារំ សម្ពរន្តោ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា អម្ពានំ ភគវតោ កាលេ
កបិលវត្ថុនគរស្ស អវិទូរេ ទោណាវត្ថុនាមកេ ព្រាហ្មណកាមេ
ព្រាហ្មណមហាសាលគុលេ អញ្ញាសិកោណ្ណញ្ញត្ថេស្ស ភាគិនេយ្យោ ហុត្វា
និព្ពត្តិ។ តស្ស បុណ្ណាតិ នាមំ អកំសុ។ សោ សត្វិ អភិសម្ពោធិ បត្វា
បវត្ថិតវរធម្មចក្កេ អនុក្កមេន រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វិហារន្តេ
អញ្ញាសិកោណ្ណញ្ញស្ស សន្តិកេ បព្ពជិត្វា លទ្ធិបសម្បទោ បធានមនុយុញ្ញោ
សព្វំ បព្ពជិតកិច្ចំ មត្តកំ ចាបេត្វា “ទសពលស្ស សន្តិកំ គមិស្សមី” តិ
មាតុលត្ថេវេន សទ្ធិ សត្តុ សន្តិកំ អាគន្ធា កបិលវត្ថុសាមន្តាយេវ ឱហិយិត្វា
យោនិសោ មនសិការេ កម្មំ ករោន្តោ នចិរស្សេវ វិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេត្វា
អរហត្តំ ចាបុណិ។

តស្ស បន បុណ្ណាត្ថេស្ស សន្តិកេ បព្ពជិតា កុលបុត្តា បញ្ចសតា អហោសុំ។
ថេរោតេ ទសកថាវត្ថុហិ ឡិវទិ។ តេបិ សព្វេ ទសកថាវត្ថុហិ ឡិវទិតា តស្ស
ឡិវទេ បត្វា អរហត្តំ ចាបុណិត្វា អត្ថនោ បព្ពជិតកិច្ចំ មត្តកប្បត្តំ ញាត្វា
ឧបជ្ឈាយំ ឧបសង្កមិត្វា អាហំសុ - “ភន្តេ, មយំ បព្ពជិតកិច្ចស្ស មត្តកំ បត្តា,
ទសន្នញ្ច កថាវត្ថុនំ លាភិនោ, សមយោ ទានិ នោ ទសពលំ បស្សិតុ” តិ, ថេរោ
តេសំ វេចនំ សុត្វា ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ ទសកថាវត្ថុលាភិនំ សត្តា ជាធាតិ។ អហំ
ធម្មំ ទេសេន្តោ ទសកថាវត្ថុនិ អមុញ្ញាត្វាវ ទេសេមិ, មយិ ច គច្ឆន្តេ សព្វេបិមេ
ភិក្ខុ មំ បរិវារេត្វា គច្ឆិស្សន្តិ, ឯវំ មេ គណេន សទ្ធិ គន្ធា អយុត្តំ ទសពលំ
បស្សិតុំ, ឥមេ តាវ ទសពលំ បស្សិតុំ គច្ឆន្ត” តិ។ អថ តេ ឯវមាហា - “អារុសោ,
តុម្ពេ បុរតោ គន្ធា ទសពលំ បស្សេ, មម វេចនេន តថាគតស្ស ចាទេ វន្តេ,
អហម្មិ តុម្ពានំ គតមគ្គេន អាគច្ឆិស្សមី” តិ។ តេបិ ថេរោ សព្វេ ទសពលស្ស
ជាតិភូមិវជ្ជវាសិនោ សព្វេ ខីណាសវា សព្វេ ទសកថាវត្ថុលាភិនោ

ឧបជ្ឈាយស្ស ឱវាទំ អច្ឆិទ្ធិត្វា ថេរំ វុទ្ធិត្វា អនុបុព្វេន ចារិកំ ចរន្តា
សង្ខិយោជនមគ្គំ អតិក្កម្ម រាជគហោ វេជ្ជវនមហាវិហារំ គន្ធា ទសពលស្ស
ចានេ វុទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ និសីទីសុ។ អាចិណ្ឌំ ខោ បនេតំ ពុទ្ធានំ ភគវន្តានំ
អាគន្តុកេហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ បដិសម្មោទិតុន្តិ ភគវា តេហិ សទ្ធិ “កង្ខិ, ភិក្ខុវេ,
ឧមនីយ” ត្ថិអាទិនា នយេន មធុរបដិសន្តារំ កត្វា “កុតោ ច តុម្ពេ, ភិក្ខុវេ,
អាគតត្ថា” តិ បុច្ឆិត្វា បុន តេហិ “ជាតិភូមិតោ” តិ វុត្ថេ “កោ នុ ខោ, ភិក្ខុវេ,
ជាតិភូមិយំ ជាតិភូមកានំ ភិក្ខុនំ សព្វហ្មចារីនំ ឯវំ សម្ភារិតោ ‘អត្តនា ច
អប្បិច្ឆោ អប្បិច្ឆកថញ្ច ភិក្ខុនំ កត្ថា” តិ (ម. និ. ១.២៥២) ទសកថាវត្ថុលាភី
ភិក្ខុំ បុច្ឆិ។ តេហិ “បុណ្ណោ នាម, ភន្តេ, អាយស្មា មន្តាណិបុត្តោ” តិ អាហេនយីសុ។

តេសំ កថំ សុត្វា អាយស្មា សារិបុត្តោ ថេរំ ទស្សនកាមោ អហោសិ។ អថ
សត្តា រាជគហតោ សាវត្ថី អគមាសិ។ បុណ្ណាត្ថរោបិ ទសពលស្ស តត្ថ
អាគតភារំ សុត្វា “សត្តារំ បស្សិស្សាមី” តិ គន្ធា អន្តោគន្ធកុដិយំយេវ តថាគតំ
សម្មាបុណិ។ សត្តា តស្ស ធម្មំ ទេសេសិ។ ថេរោ ធម្មំ សុត្វា ទសពលំ វុទ្ធិត្វា
បដិសល្លាទត្ថាយ អន្ធរំ គន្ធា អញ្ញាតវស្មី វុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។
សារិបុត្តត្ថរោបិ តស្សាគមនំ សុត្វា សីសានុលោកិកោ គន្ធា ឱកាសំ
សល្លកេត្វា តស្មី វុក្ខមូលេ និសិទ្ធកំ ឧបសង្កមិត្វា ថេរេន សទ្ធិ សម្មោទិត្វា តំ
វិសុទ្ធិក្កមំ (ម. និ. ១.២៥៧) បុច្ឆិ។ សោមិស្ស បុច្ឆិតបុច្ឆិតំ ព្យាករោន្តោ
រថវិនិត្យបមាយ អតិវិយ ចិត្តំ អាហរេសិ។ តេ អញ្ញាមញ្ញស្ស សុភាសិតំ
សមនុមោទីសុ។

៤៣២. អថ នំ សត្តា អបរកាគេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស មជ្ឈេ និសិទ្ធា ថេរំ “ឯតទគ្គំ,
ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ ធម្មកថិកានំ យទិទំ បុណ្ណោ” តិ (អ. និ. ១.១៨៨,
១៩៦) ឯតទគ្គ ឯបេសិ។ សោ បុព្វកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សវសេន

បុព្វបុរិសបទានំវិភាវេន្តោ អដ្ឋាយកោតិអាទិមាហ។ តត្ថ អដ្ឋាយកោតិ
អនេកព្រាហ្មណានំ វាចេតា សិក្ខាបេតា។ មន្តជរោតិ មន្តានំ ជារេតាតិ អត្ថោ,
វេទសម្ព័ន្ធតស្ស ចតុត្ថវេទស្ស សដ្ឋាយនសវននានានំ វសេន ជារេតាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ តិល្លំ វេទានន្តិ ឥវវេទយជុវេទសាមវេទសម្ព័ន្ធតានំ តិល្លំ វេទានំ
ញាលោន ជារេតត្ថតា “វេទោ”តិ លទ្ធាមេសុ តិសុ វេទគន្ថេសុ ចារំ
បរិយោសានំ គតោតិ អត្ថោ។ បុរក្ខតោម្ហិ សិស្សេហិតិ មម និច្ចបរិវារក្ខតេហិ
សិស្សេហិ បរិវុតោ អហំ អម្ហិ។ ឧបគច្ឆី នុត្តមន្តិ នរានំ ឧត្តមំ ភគវន្តំ ឧបសង្កម្មី,
សមិបំ គតោតិ អត្ថោ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

៤៣៨. អភិធម្មនយញ្ញបាណ្ឌិ អហំ តទា តស្ស ពុទ្ធស្ស កាលេ
អភិធម្មនយកោវិទោតិ អត្ថោ។ កថាវត្ថុវិសុទ្ធិយាតិ កថាវត្ថុប្បករណេ
វិសុទ្ធិយា ធរកោ, អប្បិច្ឆសន្តដ្ឋិកថាធិសុ ធនសុ កថាវត្ថុសុ វា ធរកោ, តាយ
កថាវត្ថុវិសុទ្ធិយា សព្វេសំ យតិជនានំ បណ្ឌិតានំ វិញ្ញាបេត្វាន ពោធិត្វាន
អនាសវោ និក្ខិលេសោវិហារមិ វាសំ កប្បេមិ។

៤៣៩. ឥតោ បញ្ចសតេ កប្បេតិ ឥតោ បញ្ចពុទ្ធបដិមណ្ឌិតតោ
ភទ្ធកប្បតោ បញ្ចសតេ កប្បេ សុប្បកាសកា សុដ្ឋចាកជា ចក្កវតនាធិ
សត្តហិ រតនេហិ សម្បជ្ជា ជម្ពុធិចាធិចតុធិបម្ហិ ឥស្សរា បធានា ចតុរោ ចត្តារោ
ចក្កវត្តិរាជាធា អហេសុន្តិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្ថនយមេវាតិ។

បុណ្ណាមន្តាណិបុត្តត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

ក-៦. ឧចារិត្ថេរអបទានវណ្ណានា

នគរេ ហំសវតិយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ឧចារិត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ

ឧបចិនឆ្នោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ វិភវសម្មន្តេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តោ។ ឯកទិវសំ សត្តុ សន្តិកេ ធម្មកថំ សុណាឆ្នោ សត្តារំ
ឯកំ ភិក្ខុំ វិនយធរានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា សត្តុ អធិការកម្មំ កត្វា តំ
ហំនន្តរំ បត្ថេសិ។

សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ
កប្បកកេហេ និព្វត្តោ។ ឧបាលីតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ
អនុវុទ្ធាទីនំ ធន្នំ ខត្តិយានំ បិយសហាយោ ហុត្វា តថាគតេ អនុបិយម្ហវនេ
វិហារន្តេ បព្ពដ្ឋាយ និក្ខមន្តេហិ ធម្មា ខត្តិយេហិ សទ្ធិំ និក្ខមិត្វា បព្ពជិ។ តស្ស
បព្ពដ្ឋាវិធានំ ចាឡិយំ (ចូឡវ. ៣៣០ អាទយោ) អាគតមេវ។ សោ បព្ពជិត្វា
ឧបសម្មន្តោ ហុត្វា សត្តុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា “មយ្ហំ, ភន្តេ, អរញ្ញាវាសំ
អនុជានាថា” តិ អាហា។ “ភិក្ខុ អរញ្ញេ វសន្តស្ស ឯកមេវ ធុរំ វឡិស្សតិ, មយ្ហំ បន
សន្តិកេ វសន្តស្ស វិបស្សនាធុរញ្ច គន្ធុរញ្ច បរិបូរេស្សតី” តិ។ សោ សត្តុ វចនំ
សម្មជិដ្ឋិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តោ នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណ្ហិ។ សត្តាបិ
នំ សយមេវ សកលំ វិនយបិដកំ ឧគ្គណ្ហាបេសិ។ សោ អបរភាគេ ភារុក្ខន្ធរត្តំ
អដ្ឋករត្តំ កុមារកស្សបរត្តន្តិ ឥមាធិ ឥណ្ឌា វត្ថុនិវិនិច្ឆ័និ។ សត្តា ឯកេកស្មី
វិនិច្ឆយេ សាធុការំ ទត្វា តយោវិនិច្ឆយេ អដ្ឋប្បត្តី កត្វា ថេរំ វិនយធរានំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ។

២២០. ឯវំ សោ ឯតទគ្គជ្ជានំ បត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា
សោមនស្សប្បត្តោ តំ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ នគរេ
ហំសវតីយាតិអាធិមាហា។ តត្ថ ហំសវតីយាតិ ហំសាវដ្ឋអាការេន វតិ
ចាការបរិក្ខេហោ យស្មី នគរេ, តំ នគរំ ហំសវតី។ អថ វា អនេកសង្ខា ហំសា
តឡាកោក្ខរណីសរបល្លលាធិសុ និវសន្តា ឥតោ ចិតោ ចវិជារមាណា វសន្តិ

ឯត្ថាតិ ហំសវតី, តស្សា ហំសវតិយា។ សុជាតោ នាម ព្រាហ្មណោតិ សុដ្ឋ
ជាតោតិ សុជាតោ, “អក្ខត្ថោ អនុបកុដ្ឋោ”តិ វេទនតោ អគរហិតោ ហុត្វា
ជាតោតិ អត្ថោ។ អសីតិកោជិនិចយោតិ អសីតិកោជិជនរាសិកោ
បហូតធនធិញ្ញាវា អសង្ខ្យយ្យធនធិញ្ញាវា ព្រាហ្មណោ សុជាតោ នាម
អហោសិន្តិ សម្ពន្ធា។

៤៤២. បុនបិ តស្សេវ មហន្តការំ ទស្សេន្តោ អជ្ឈាយកោតិអាទិមាហ។ តត្ថ
អជ្ឈាយកោតិ បរេសំ វេទត្តយាទី វាចេតា។ មន្តជរោតិ មន្តា វុច្ឆតិ បញ្ញា,
អបព្ពនវេទព្យាករណាទិជាននបញ្ញាវាតិ អត្ថោ។ តិណ្ណំ វេទាន ចារត្ថតិ
ឥវុវេទយដុវេទសាមវេទសម្ពាតានំ តិណ្ណំ វេទានំ បរិយោសានំ បត្តោតិ អត្ថោ។
លក្ខណោតិ លក្ខណាសត្ត, ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធបក្កវត្តិឥតិបុរិសានំ ហត្ថចាទាទីសុ
ទិស្សមានលក្ខណាបកាសនកគន្ថេ ចាតិ អត្ថោ។ ឥតិហាសេតិ “ឥតិហា អាស
ឥតិហា អាសា”តិ ចោរាណាកថាប្បកាសកេ គន្ថេ។ សធម្មេតិ សកធម្មេ
ព្រាហ្មណធម្មេ ចារមី គតោ បរិយោសានំ កោជី គតោ បត្តោតិ អត្ថោ។

៤៤៣. បរិញ្ញាជាតិ យេ និគណ្ឌាសាវកា, តេ សព្វេ នាទាទិដ្ឋិកា តទា
មហិយា បថីតលេ ចរន្តីតិ សម្ពន្ធា។

៤៤៤. យាវ យត្តកំ កាលំ ជិនោ នុប្បជ្ឈតិ, តាវ តត្ថកំ កាលំ ពុទ្ធាតិ វេទនំ
នត្ថីតិ អត្ថោ។

៤៤៥. អច្ចយេន អហោរត្តន្តិ អហោ ច រត្តិ ច អហោរត្តំ, ពហុនំ សំវច្ឆរានំ
អតិក្កមេនាតិ អត្ថោ។ សេសំ សុរិញ្ញេយ្យមេវ។

៤៥៤. មន្ត្រាណិបុត្តោតិ មន្ត្រាណីនាមាយ កប្បកដីតុយា បុត្តោ,
មាសបុណ្ណតាយ ធិវសបុណ្ណតាយ បុណ្ណាតិ លទ្ធានាមោតិ អត្ថោ។ តស្ស
សត្តស្ស សារកោ ហោស្សតិ ភវិស្សតីតិ សម្ពន្ធោ។

៤៥៥. ឯវំ កិត្តយំ សោ ពុទ្ធាតិ សោ បទុមុត្តរោ ភគវា ឯវំ ឥមិនា បការេន
សុនន្ទំ សុន្ទរាការេន សោមនស្សនាយ កំ កិត្តយំ ព្យាករណាមនាសីតិ អត្ថោ។
សត្តំ ជនំ សកលជនសម្មហំ សាធុកំ ហាសយន្តោ សោមនស្សំ ករោន្តោ សកំ
ពលំ អត្តនោ ពលំ ទស្សយន្តោ ចាកជំ ករោន្តោតិ សម្ពន្ធោ។

៤៥៦. តតោ អនន្តរំ អត្តនោ អានុការំ អញ្ញាបទេសេន ទស្សន្តោ
កតញ្ញលីតិអាធិមាហា។ តទា តស្មី ពុទ្ធប្បាទតោ បុរិមកាលេ សុនន្ទំ តាបសំ
កតញ្ញលីបុជា សព្វេ ជនា នមស្សន្តីតិ សម្ពន្ធោ។ ពុទ្ធ ការំ ករិត្យានាតិ ឯវំ សោ
សត្តជនបូជិតោបិ សមាធា “បូជិតោម្ហី”តិ មាណំ អកត្យា ពុទ្ធសាសនេ អធិកំ
កិច្ចំ កត្យា អត្តនោ ភតី ជាតី សោធនសិ បរិសុទ្ធមកាសីតិ អត្ថោ។

៤៥៧. សុត្វាន មុនិនោ វចន្តិ តស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វាចំ, កាថាពន្ធសុខត្តំ
អា-ការស្ស រស្សំ កត្យា “វច”ន្តិ វុត្តំ។ “អនាគតម្ហី អន្ធានេ កោតមោ នាម
នាមេន សត្តា លោកេ ភវិស្សតី”តិ ឥមំ មុនិនោ វចនំ សុត្វា យថា យេន
បការេន កោតមំ ភគវន្តំ បស្សមិ, តថា តេន បការេន ការំ អធិកកិច្ចំ
បុញ្ញសម្ភារំ កស្សមិ ករិស្សមីតិ មេ មយ្ហំ សន្តិប្បា ចេតនាមនសិការោ អហុ
អហោសីតិ សម្ពន្ធោ។

៤៥៨. ឯវាហំ ចិន្តយិទ្ធានាតិ “អហំ ការំ ករិស្សមី”តិ ឯវំ ចិន្តេត្វា។ កិរិយំ
ចិន្តយី មមាតិ “មយា កីធិសំ បុញ្ញំ កត្តព្ពំ នុ ខោ”តិ កិរិយំ កត្តព្ពកិច្ចំ ចិន្តយិន្តិ
អត្ថោ។ ក្សាហំ កម្មំ អាចរាមីតិ អហំ កីធិសំ បុញ្ញកម្មំ អាចរាមិ បូរេមិ នុ ខោតិ

អត្ថោ។ បុញ្ញក្ខេត្ត អនុត្តរេតិ ឧត្តរវិហិតេ សកលបុញ្ញស្ស ភាជនក្ខតេ
រតនត្ថយេតិ អត្ថោ។

៤៥៩. អយញ្ច ចាបិកោ ភិក្ខុតិ អយំ ភិក្ខុ សរកញ្ញាវសេន
គន្ថចាបបឋនតោ វាចនតោ “ចាបិកោ” តិ លទ្ធានាមោ ភិក្ខុ។ ពុទ្ធសាសនេ
សព្ពេសំ ចាបីនំ ចាបកវាចកានំ អន្តរេ វិនយេ ច អគ្គនិក្ខត្តោ អត្ថោ ឥតិ
បបិតោ។ តំ ឋានំ តេន ភិក្ខុនា បត្តជ្ជានន្តំ អហំ បត្តយេ បត្តមីតិ អត្ថោ។

៤៦០. តតោ បរំ អត្ថនោ បុញ្ញករណ្ណាចាយំ ធស្សេន្តោ ឥទំ មេ អមិតំ
កោគន្តិអាទិមាហ។ មេ មយ្ហំ អមិតំ បមាណវិហិតំ កោគរាសី អក្ខោកំ
ខោភេតុំ អសក្កុណោយ្យំ សាគរូបមំ សាគរសទិសំ តេន កោគេន តាទិសេន
ធនេន ពុទ្ធស្ស អាវាមំ មាបយេតិ សម្ពុទ្ធោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

៤៦៤. ភិក្ខុសង្ឃេ និសីទិត្វា សម្ពុទ្ធោ តេន សុដ្ឋ មាបិតំ ការិតំ សង្ឃារមំ
បដិគ្គហេត្វា តស្សារាមស្សានិសំសទិបកំ ឥទំ វេចនំ អព្រាវិ កថេសីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៤៦៥. កថំ? យោ សោតិ យោ សង្ឃារាមទាយកោ តាបសោ សុមាបិតំ
កុដិលេណាមណ្ឌាបចាសាទហម្មិយចាការាទិនា សុដ្ឋ សង្ឃិតំ សង្ឃារមំ ពុទ្ធស្ស
ចាទាសិ ប-ការេន សោមនស្សសម្មយុត្តចិត្តេន អទាសិ។ តមហំ
កិត្តយិស្សមីតិ តំ តាបសំ អហំ ចាកជំ ករិស្សមិ, ឧត្តានំ ករិស្សមីតិ អត្ថោ។
សុណាថ មម ភាសតោតិ ភាសន្តស្ស មយ្ហំ វេចនំ សុណាថ, ឱហិតសោតា
អវិក្ខត្តចិត្តា មនសិ ករោថាតិ អត្ថោ។

៤៦៦. តេន ទិដ្ឋារាមស្ស ជលំ ធស្សេន្តោ ហត្ថិ អស្សា រថា បត្តីតិអាទិមាហ។
តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

២៧៧. សង្ឃរាមស្សីនំ ជលន្តិ ឥទំ អាយតី អនុភវិតព្ពសម្មត្តិសម្ពាទំ
ឥដ្ឋជលំ សង្ឃរាមទានស្ស ជលំ វិចាកន្តិ អត្ថោ។

២៧៨. ធម្មាសីតិសហស្សនិទិ ធសហស្សនិ អសីតិសហស្សនិ
សមលង្គតា សុដ្ឋ អលង្គតា សង្ខតា ឆារិយោ ឥត្តិយោ វិចិត្តវត្តាភរណាតិ
វិចិត្តហិ អនេករូបេហិ វត្តហិ អាករណេហិ ច សមន្នាគតា។
អាមុត្តមណិកុណ្ឌលាតិ ឡិលម្ពិតមុត្តាហារមណិកញ្ចិតកណ្ឌាតិ អត្ថោ។

២៧៩. តាសំ ឥត្តិនំ រូបសោភាតិសយំ វណ្ណោន្តោ អាឡារបម្ពាតិអាធិមាហ។
តត្ថ អាឡារាធិ មហន្តាធិ អក្ខិនិ មណិគុឡសទិសានិ យាសំ ឥត្តិនំ តា
អាឡារបម្ពា ភមរាធិមី មន្តលោចនាតិ អត្ថោ។ ហសុលា ហាសបកតិ,
លីលាវិលាសាតិ អត្ថោ។ សុសញ្ញាតិ សុន្ទរសញ្ញិតព្ពសវីរាវយវា។ តនុមជ្ឈិមាតិ
ខុទ្ទកខុទ្ទបទេសា។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

២៨០. តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទោតិ តស្ស កោតមស្ស ភគវតោ ធម្មេសុ
ទាយាទោ ធម្មកោដ្ឋាសភាគី។ ឡិរសោតិ ឧរសិ ជាតោ,
សិចីលធនិតាធិទសវិធចព្យញ្ញនពុទ្ធិសម្មន្នំ កណ្ឌតាលុឡិដ្ឋាធិបញ្ចដ្ឋានេ
យដ្ឋេត្វា ទេសិតធម្មំ សុត្វា សោតាបត្តិមគ្គាធិមគ្គបដិចាជិយា សព្ពកិលេសេ
ខេបេត្វា អរហត្តោ បិតកាវេន ឧរសិ ជាតបុត្តោតិ អត្ថោ។ ធម្មនិម្មិតោតិ ធម្មន
សមេន អនណ្ឌន អសត្តេន និម្មិតោ ចាកដោ ភវិស្សសីតិ អត្ថោ។ ឧចាលី
នាម នាមេនាតិ កិញ្ចាបិ សោ មាតុ នាមេន មន្តាណិបុត្តនាមោ, អនុវុទ្ធាធិហិ
បន សហ គន្ធា បព្ពជិតត្តា ខត្តិយានំ ឧបសមីបេ អល្លីនោ យុត្តោ កាយចិត្តហិ
សមង្គិក្ខតោតិ ឧចាលីតិ នាមេន សត្តុ សាវកោ ហេស្សតិ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។

៤៨៥. វិនយេ ចារមី បត្យាតិ វិនយេ បិដកេ កោដិ បរិយោសានំ បត្យា
ចាបុណ្យា។ ឋានាជ្ជានេ ច កោវិទោតិ ការណាការណេ ច ធខេត្តា ធរកោតិ
អត្ថោ។ ជិនសាសនំ ធារេន្តោតិ ជិនេន វុត្តានុសាសនី ជិនស្ស បិដកត្ថយំ
វាចនសវនចិន្តនធារណាទិវសេន ធារេន្តោ, សល្លក្ខេន្តោតិ អត្ថោ។
វិហរិស្សតិធាសវោតិ និក្ខិលេសោ ចត្វាហិ វិយាបថេហិ អបរិបតន្តំ អត្តការំ
ហរិស្សតិ បវត្តេស្សតីតិ អត្ថោ។

៤៨៦. អបរិមេយ្យចាធាយាតិ អនេកសតសហស្សេ អាទិ កត្វា។ បត្ថេមិ
តវ សាសនន្តិ “កោតមស្ស ភកវតោ សាសនេ វិនយេ ធម្មានំ អត្ថោ ភវេយ្យ”ន្តិ
តុយ្ហំ សាសនំ បត្ថេមិ ឥច្ឆាមីតិ អត្ថោ។ សោ មេ អត្ថោតិ សោ
ឯតទគ្គជ្ជានន្តរសម្ពាតោ អត្ថោ មេ មយា អនុប្បត្តោតិ អត្ថោ។
សព្ពសំយោជនក្ខយោតិ សព្ពេសំ សំយោជនានំ ខយោ មយា អនុប្បត្តោតិ
សម្ពុទ្ធា, និព្វានំ អធិគតន្តិ អត្ថោ។

៤៨៨. រាជទណ្ឌោន តជ្ជិតោ បិឡិតោ សូលាវុតោ សូលេ អាវុតោ
អាវុណិតោ ចោសោ បុរិសោ សូលេ សាតំ មធុរសុខំ អវិទ្ធព្ពោ ធានុភវន្តោ
បរិមុត្តិវ បរិមោចនមេវ ឥច្ឆតិ យថាតិ សម្ពុទ្ធា។

៤៨៩-៩០. មហាវីរ វីរាជមន្តវេ វីរុត្តម អហំ ភវទណ្ឌោន ជាតិទណ្ឌោន,
តជ្ជិតោ បិឡិតោ កម្មសូលាវុតោ កុសលាកុសលកម្មសូលស្មី អាវុតោ សន្តោ
សំវិជ្ជមាធា, បិចាសាវេទនាយ បិចាសាតុរកាវេន អជ្ជិតោ អភិក្ខតោ
ទុក្ខាបិតោ ភវេ សាតំ សំសារេ មធុរ សុខំ នវិជ្ជាមិ នលភាមិ។
រាគគ្គិទោសគ្គិមោហគ្គិសម្ពាតេហិ, នរកគ្គិកប្បជ្ជានគ្គិទុក្ខគ្គិសម្ពាតេហិ វា
តីហិ អគ្គិហិ ឧយ្ហន្តោ បរិមុត្តិ បរិមុច្ចនុចាយំ គវេសាមិ បរិយេសាមិ តថេវាតិ

សម្ពុត្តោ។ យថា រាជទណ្ឌំ ឥតោ គតោ បត្តោ បរិមុត្តិ គវេសតិ, តថា អហំ
កវេទណ្ឌប្បត្តោ បរិមុត្តិ គវេសាមីតិ សម្ពុត្តោ។

២៩១-២. បុន សំសារតោ មោចនំ ឧបមោបមេយ្យវេសេន ទស្សន្តោ យថា
វិសាទោតិអាទិមាហ។ តត្ថ វិសេន សប្បវិសេន អា សមន្តតោ ទំសីយិត្ថ ទដ្ឋា
ហោតីតិ វិសាទោ, សប្បទដ្ឋាតិ អត្តោ។ អថ វា វិសំ ហាលាហាលវិសំ អទតិ
គិលតីតិ វិសាទោ, វិសខាទកោតិ អត្តោ។ យោ បុរិសោ វិសាទោ, តេន
តាទិសេន វិសេន បរិប័ឡិតោ, តស្ស វិសស្ស វិឃាតាយ វិឆាសាយ ឧចាយនំ
ឧចាយភូតំ អគទំ ឌីសធំ គវេសេយ្យ បរិយេសេយ្យ, តំ គវេសមាទោ
វិសឃាតកំ វិសឆាសកំ អគទំ ឌីសធំ បស្សេយ្យ ទក្ខេយ្យ។ សោ តំ អត្តនោ
ទិដ្ឋំ ឌីសធំ បិវិត្វា វិសម្ពា វិសតោ បរិមុត្តិយា បរិមោចនការណា សុខី អស្ស
គវេយ្យ យថាតិ សម្ពុត្តោ។

២៩៣. តថេវាហន្តិ យថា យេន បការេន សោ នរោ វិសហតោ, សវិសេន
សប្បេន ទដ្ឋា វិសខាទកោ វា ឌីសធំ បិវិត្វា សុខី គវេយ្យ, តថេវ តេន បការេន
អហំ អវិជ្ជាយ មោហេន សំ សុដ្ឋ បីឡិតោ។ សទ្ធម្មាគទមេសហន្តិ អហំ
សទ្ធម្មសម្ពាតំ ឌីសធំ ឯសំ បរិយេសន្តោតិ អត្តោ។

២៩៤-៥. ធម្មាគទំ គវេសន្តោតិ សំសារទុក្ខវិសស្ស វិឆាសាយ ធម្មាសធំ
គវេសន្តោ។ អទ្ធក្ខិ សក្យសាសនន្តិ សក្យវិសបកវស្ស គោតមស្ស សាសនំ
សទ្ធក្ខិ អត្តោ។ អគ្គំ សព្វោសធានំ តន្តិ សព្វេសំ ឌីសធានំ អន្តរេ តំ
សក្យសាសនសម្ពាតំ ធម្មាសធំ អគ្គំ ឧត្តមន្តិ អត្តោ។ សព្វសល្លវិនោទនន្តិ
រាគសល្លាទិនំ សព្វេសំ សល្លានំ វិនោទនំ រូបសមកំ ធម្មាសធំ ធម្មសម្ពាតំ
ឌីសធំ បិវិត្វា សព្វវិសំ សកលសំសារទុក្ខវិសំ សមូហនី ឆាសេសិន្តិ សម្ពុត្តោ។
អជរាមរន្តិ តំ ទុក្ខវិសំ សមូហនិត្វា អជរំ ជរាវិហិតំ អមរំ មរណាវិហិតំ

សីតិការំ រាគបរិធាហាធិវិហិតត្តា សីតលក្ខតំ និព្វានំ អហំ ជស្សយី
បច្ចក្ខមកាសិន្តិ សម្ពុទ្ធោ។

៤៩៦. បុន កិលេសតមស្ស ឧបមំ ធស្សន្តោ យថា ភូតដ្ឋិតោតិអាធិមាហ។
តត្ថ យថា យេន បការេន ភូតដ្ឋិតោ ភូតេន យក្ខេន អដ្ឋិតោ បីឡិតោ ចោសោ
បុរិសោ ភូតគ្គាហោន យក្ខត្តាហោន បីឡិតោ ទុក្ខិតោ ភូតស្មា យក្ខត្តាហតោ
បរិមុត្តិយា មោចនត្ថាយ ភូតវេជ្ជំ គវេសេយ្យ។

៤៩៧. តំ គវេសមាធាច ភូតវិជ្ជាយ សុដ្ឋកោវិទំ ធរកំ ភូតវេជ្ជំ បស្សេយ្យ,
សោ ភូតវេជ្ជោ តស្ស យក្ខត្តាហិតស្ស បុរិសស្ស អាវេសភូតំ វិហានេ
វិជានេយ្យ, សមូលញ្ច មូលេន សហ អាយតី អនាសេវកំ កត្វាវិជានេយ
វិទូសេយ្យាតិ សម្ពុទ្ធោ។

៤៩៨. មហាវីរ វីរុត្តម តមគ្គាហោន កិលេសន្ទការគ្គាហោន បីឡិតោ អហំ
តថេវ តេន បការេនេវ តមតោ កិលេសន្ទការតោ បរិមុត្តិយា មោចនត្ថាយ
ញ្ញាណាលោកំ បញ្ញាណាលោកំ គវេសាមីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៤៩៩. អថ តទនន្តរំ កិលេសតមសោធនំ កិលេសន្ទការធាសកំ សក្យមុនី
អន្ទុសន្តិអត្ថោ។ សោ សក្យមុនិ មេ មយ្ហំ តមំ អន្ទុការំ កិលេសតិមិរំ
ភូតវេជ្ជោវ ភូតកំ យក្ខត្តាហិតំ វេវិជោទេសិ ទ្វីរំ អកាសីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៥០០. សោ អហំ ឯវំវិមុត្តោ សំសារសោតំ សំសារបវាហំ សំ សុដ្ឋង្គិ
ធរេនសី, តណ្ហាសោតំ តណ្ហាមហោយំ និវារយី និវេសេសំ អប្បវត្តិ អកាសិន្តិ
អត្ថោ។ ភវំ ឧគ្សាជយី សព្ពន្ធិ កាមភវាទិកំ សព្ពំ នវភវំ ឧគ្សាជយី វិជានេសិន្តិ
អត្ថោ។ មូលតោវិជានេសោ ភូតវេជ្ជោ វេវ មូលតោ ឧគ្សាជយិន្តិ សម្ពុទ្ធោ។

៥០០. តតោ និព្វានបរិយេសនាយ ឧបមំ ទស្សន្តោ យថាតិអាធិមាហ។
តត្ថ គរុំ ភារិយំ នាគំ គិលតីតិ គរុឡោ។ គរុំ វា នាគំ លាតិ អាធនាតីតិ គរុឡោ,
គរុឡា រាជា។ អត្តនោ ភក្ខំ សកកោចរំ បន្ទុកំ បកាវេន បរហត្ថំ ន គប្បតីតិ
បន្ទុកោតិ លទ្ធនាមំ នាគំ គហណាត្ថាយ ឱបតតិ អវបតតិ, សមន្តា សមន្តតោ
យោជនសតំ សតយោជនប្បមាលំ មហាសរំ មហាសមុទ្ធំ អត្តនោ
បក្ខវាតេហិ វិក្ខោភេតិ អាលោឡេតិ យថាតិ សម្ពុទ្ធោ។

៥០២. សោ សុបណ្ណោ វិហង្គមោ វេហាសគមនសីលោ បន្ទុកំ នាមំ គហេត្វា
អធាសីសំ ឱលម្ពេត្វា វិហេបយំ តត្ថ តត្ថ វិវិជេន ហេបនេន ហេបេន្តោ
អាធាយ ទន្ធា គហេត្វា យេន កាមំ យត្ថ គន្តកាមោ, តត្ថ បក្កមតិ គប្បតីតិ
សម្ពុទ្ធោ។

៥០៣. កន្តេ មហាវីរ, យថា គរុឡោ ពលី ពលវា បន្ទុកំ គហេត្វា បក្កមតិ,
តថា ឯវ អហំ អសង្កតំ បច្ឆយេហិ អកតំ និព្វានំ គវេសន្តោ
បដិបត្តិបូរណាវសេន បរិយេសន្តោ នោសេ សកលទិយឡកិលេសសហស្ស
វិក្ខាលយី វិសេសេន សមុទ្រេធម្មហានេន សោធនី អហានិ សម្ពុទ្ធោ។

៥០៤. យថា គរុឡោ បន្ទុកំ គហេត្វា ភុញ្ញេត្វា វិហរតិ, តថា អហំ ធម្មវរំ
ឧត្តមធម្មំ ធិដ្ឋោ បស្សន្តោ ឯតំ សន្តិបទំ និព្វានបទំ អនុត្តរំ ឧត្តរិវហិតំ
មគ្គជលេហិ អាធាយ គហេត្វា វុឡញ្ញេត្វា វិហារមីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៥០៥. ឥនានិ និព្វានស្ស ទុល្លភការំ ទស្សន្តោ អាសាវតី នាម
លតាតិអាធិមាហ។ តត្ថ សព្ពេសំ នេវានំ អាសា ឥច្ឆា ឯតិស្សំ លតាយំ អត្ថីតិ
អាសាវតី នាម លតា, ចិត្តលតាវនេ អនេកវិចិត្តាហិ លតាហិ គហានិក្ខតេ វនេ

ឧប្បាសន ជាតា និព្វត្តាតិ អត្ថោ។ តស្សាលតាយ វស្សសហស្សន
វស្សសហស្សឆ្នយេន ឯកំ ជលំ និព្វត្តតេ ឯកំ ជលំ គណ្ណាតិ។

៥០៦. តំ ទេវាតិ តំ អាសាវតី លតំ តាវ ទូរជលំ តត្ថកំ ចិរកាលំ
អតិក្កមិត្វា ជលំ គណ្ណាន្តំ សិរិដ្ឋមាណំ ទេវា តាវតីសទេវតា បយិរុចាសន្តិ ភជន្តិ,
សា អាសាវតី នាម លតុត្តមាលតានំ អន្តរេ ឧត្តមលតា ឯវំ ទេវានំ បិយា
អហោសីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៥០៧. សតសហស្សចាណាយាតិ សតសហស្សសំវច្ឆរំ អាធិ កត្វា។ តាហំ
បរិចរេ មុនីតិ មោណំ វុច្ឆតិ ញ្ញាណំ, ភន្តេ, មុនិ ញ្ញាណាវន្ត សព្ពញ្ញា, អហំ តំ ភគវន្តំ
បរិចរេ បយិរុចាសាមិ។ សាយំចាតំ នមស្សមីតិ សាយន្តសមយញ្ច
បុព្ពណ្ណសមយញ្ចាតិ ទិក្ខុត្តំ នមស្សមិ បណាមំ ករោមិ។ យថា ទេវា តាវតីសា
ទេវាវិយ អាសាវតីលតំ សាយំចាតញ្ច បយិរុចាសន្តិ តិ សម្ពុទ្ធោ។

៥០៨. អវញ្ញា ចារិចរិយាតិ យស្មា ពុទ្ធនស្សនហេតុ និព្វានប្បត្តិ អហោសិ,
តស្មា ពុទ្ធជារិចរិយា វត្ថុបដិបត្តិ កិរិយា អវញ្ញា អតុច្ឆា នមស្សនា
បណាម កិរិយា ច អមោយា អតុច្ឆា។ តថា ហិ ទ្វារគតំ ទូរតោ សំសារទ្វានតោ
អាគតម្បិ, សន្តំ សិរិដ្ឋមាណំ ខណោយំ អយំ ពុទ្ធប្បនក្ខណោ នវិរាជយិ
នាតិក្កមិ, មំ អតិក្កមិត្វា ន គតោតិ អត្ថោ។

៥០៩. ពុទ្ធនស្សនហេតុ និព្វានប្បត្តោ អហំ អាយតី ឧប្បជ្ឈនកករេ មម
បដិសន្ធិវិចិនន្តោ ឧបបរិក្ខន្តោ ន បស្សមីតិ សម្ពុទ្ធោ។ និរូបដិ
ខន្ធរូបដិកិលេសូបដិហិវិរហិតោ វិប្បមុត្តោ សព្ពកិលេសេហិវិនាគូតោ
ឧបសន្តោ កិលេសបរិធិបាហាការេន សន្តមាណសោ ចរាមិ អហន្តិ សម្ពុទ្ធោ។

៥០០. បុន អត្តនោ ពុទ្ធនិស្សនាយ ឧបមំ ទស្សនោ យថាបិ បទុមំ
នាមាតិអាទិមាហ។ ស្វរិយរំសេន ស្វរិយរំសិសម្ពស្សន យថា បទុមំ នាម អបិ
បុប្ផតិ វិកសតិ មហាវីរ វីរុត្តម អហំ តថា ឯវ ពុទ្ធរំសេន ពុទ្ធន ភគវតា
ទេសិតធម្មរំសិប្បការេន បុប្ផិតោតិ អត្តោ។

៥០១-១២. បុន ពុទ្ធនិស្សនេន និព្វាននិស្សនំ ទីបេនោ យថា
ពលាកាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ពលាកយោនិម្ពិ ពលាកជាតិយំ សទា សព្ពស្មី
កាលេ បុមា បុរិសោ យថា នវិជ្ជតិ។ បុមេ អវិជ្ជមានេ កងំ ពលាកានំ
គព្ពគ្គហណំ ហោតីតិ ចេ? មេយេសុ គជ្ឈមាទេសុ សទ្ធី ករោន្តេសុ មេយគជ្ឈនំ
សុត្វា តា ពលាកិនិយោ សទា សព្ពកាលេ គព្ពំ គណ្ហាន្តិ អណ្ណំ ជារន្តិតិ អត្តោ។
យាវ យត្ថកំ កាលំ មេយោ ន គជ្ឈតិ មេយោ សទ្ធី ន ករោតិ, តាវ តត្ថកំ កាលំ
ចិរំ ចិរកាលេន គព្ពំ អណ្ណំ ជារន្តិ។ យទា យស្មី កាលេ មេយោ បវស្សតិ
បការេន គជ្ឈិត្វា វស្សតិ វុដ្ឋិធារំ បក្សវតិ, តទា តស្មី កាលេ ភាវតោ
គព្ពធារណតោ បរិមុច្ចន្តិ អណ្ណំ ចារតន្តិតិ អត្តោ។

៥០៣. តតោ បរំ ឧបមេយ្យសម្បទំ ទស្សនោ
បទុមុត្តរពុទ្ធស្យាតិអាទិមាហ។ បទុមុត្តរស្ស ពុទ្ធស្ស ធម្មមេយេន
វោហារបរមត្ថទេសនាសម្ពាតមេយេន គជ្ឈតោ គជ្ឈន្តស្ស ទេសេន្តស្ស
ធម្មមេយស្ស សទ្ធនេ យោសានុសារេន អហំ តទា ធម្មគព្ពំ វីរុដ្ឋបនិស្សយំ
ទានសីលាទិបុញ្ញសម្ភារគព្ពំ អគណ្ហី គហោសី តថាតិ សម្ពន្ធោ។

៥០៤. សតសហស្សទាទាយ កប្បសតសហស្សំ អាទី កត្វា បុញ្ញគព្ពំ
ទានសីលាទិបុញ្ញសម្ភារំ អហំ ធរេមិ បូរេមិ។ យាវ ធម្មមេយោ ធម្មទេសនា ន
គជ្ឈតិ ពុទ្ធនេន ទេសីយតិ, តាវ អហំ ភាវតោ សំសារគព្ពភាវតោ នប្បមុច្ចាមិ
នមោចេមិ នវិសុំ ភវាមីតិ សម្ពន្ធោ។

៥១៥. ភន្តេ, សក្យមុនិ សក្យវិសហ្មកវ័យនាយស្មី កាលេ
សុន្ទោទនមហារាជស្ស តវ បិតុ រម្មេ រមណីយេ កបិលវត្ថវេ
កបិលវត្ថុនាមកេ នគរេ តុវំ ធម្មមេយេន គន្ធិតិ យោសេតិ, តទា តស្មី កាលេ
អហំ ភារតោ សំសារគព្ភភារតោ បរិមុច្ឆិ មុត្តោ អហោសិន្តិ សម្ពុន្ទោ។

៥១៦. តតោ បរំ អត្តនា អធិគតេ មគ្គជលេ ទស្សន្តោ
សុញ្ញតន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ អត្តអត្តនិយាទីនំ អភារតោ សុញ្ញតំ វិមោក្ខញ្ច
រាគនោសមោហសព្ភកិលេសនិមិត្តានំ អភារតោ, អនិមិត្តំ វិមោក្ខញ្ច
តណ្ហាបណិធិស្ស អភារតោ, អប្បណិហិតំ វិមោក្ខញ្ច អរិយមគ្គំ អធិគញ្ញី
ភារេសិន្តិ សម្ពុន្ទោ។ ចតុរោ ច ជលេ សព្ពេតិ ចត្តារិ សាមញ្ញជលានិ សព្ពានិ សង្ខិ
អកាសិន្តិ អត្តោ។ ធម្មេវំ វិជជយី អហិន្តិ អហំ ឯវំ សព្ពធម្មេ ជជំ គហនំ វិជជយី
វិទ្ធិសេសិន្តិ អត្តោ។

ទុតិយភាណាវារវណ្ណនា សមត្តា។

៥១៧. តតោ បរំ អត្តនា អធិគតវិសេសមេវ ទស្សន្តោ
អបរិមេយ្យចាទាយាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ន បរិមេយ្យេតិ អបរិមេយ្យេ,
សំវច្ឆរគណនវសេន បមេតុំ សម្ព័ត្តុំ អសក្កុណោយ្យេតិ អត្តោ។ តំ
អបរិមេយ្យំ កប្បំ ឧចាទាយ អាទី កត្វា តវ សាសនំ តុយ្ហំ សាសនំ “អនាគតេ
គោតមស្ស ភគវតោ សាសនេ វិនយធរានំ អក្កោ ភវេយ្យ”ន្តិ ឯវំ បត្តេមិ។
អតីតត្ថេ វត្តមានវចនំ, បត្តេសិន្តិ អត្តោ។ សោ មេ អត្តោតិ សោ
បត្តនាសម្ព័ត្តោ អត្តោ មេ មយា អនុប្បត្តោ និច្ចាទិតោតិ អត្តោ។ អនុត្តរំ
សន្តិបទំ និព្វានំ អនុប្បត្តំ អធិគតន្តិ សម្ពុន្ទោ។

៥១៨. សោ អហំ អធិគតត្តាវិនយេ វិនយបិដកេ ចារមី បត្តោ
បរិយោសានប្បត្តោ។ យថាបិ ចាបិកោ ឥសីតិ យថា បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ
សាសនេ វិនយធរានំ អត្តោ ឥសី ភិក្ខុ ចាបិកោ ចាកដោ អហោសិ, តថេវាហន្តិ
អត្តោ។ ន មេ សមសមោ អត្ថីតិ វិនយធាវិតាយ មេ មយា សមសមោ សមាសោ
អញ្ញោ ន អត្ថីតិ អត្តោ។ សាសនំ ឱវាទានុសាសនីសម្ពាទំ សាសនំ ធារេមិ
បូរេមីតិ អត្តោ។

៥១៩. បុនបិ អត្តនោវិសេសំ ទស្សន្តោវិនយេ ខន្ធកេ ចាបីតិអាទិមាហ។
តត្ថ វិនយេតិ ឧកតោវិភង្គេ។ ខន្ធកេតិ មហាវគ្គច្ចឡវគ្គេ។ តិកច្ឆេទេ ចាតិ
តិកសង្ឃទិសេសតិកចាបិត្តិយាទិកេ ច។ បញ្ចមេតិ បរិវារេ ច។ ឯត្ថ ឯតស្មី
សកលេ វិនយបិដកេ មយ្ហំ វិមតិ ទ្វេឡ្ហកំ នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ។ អក្ខរេតិ
វិនយបិដកបរិយាបន្នេ អ-ការាទិកេ អក្ខរេ។ ព្យញ្ញនេតិ ក-ការាទិកេ
ព្យញ្ញនេ វា មេ វិមតិ សំសយោ នត្ថីតិ សម្ពន្ធា។

៥២០. និគ្គហោ បដិកម្មេ ចាតិ ចាបភិក្ខុនំ និគ្គហោ ច សាបត្តិកានំ ភិក្ខុនំ
បរិវាសនាទិកេ បដិកម្មេ ច ហំនាជ្ជានេ ច ការណេ ច អការណេ ច
កោវិទោ ធរកោតិ អត្តោ។ ឱសារណេ ច តជ្ជនីយាទិកម្មស្ស
បដិប្បស្សន្តិវសេន ឱសារណេ បវេសនេ ច។ វុដ្ឋាបនេ ច អាបត្តិតោ វុដ្ឋាបនេ
និរាបត្តិករណេ ច ធរកោតិ សម្ពន្ធា។ សព្ពត្ថ ចារមី គតោតិ សព្ពស្មី
វិនយកម្មេ បរិយោសានំ បត្តោ, ទក្ខោ ធរកោតិ អត្តោ។

៥២១. វិនយេ ខន្ធកេ ចាបីតិ វុត្ថប្បការេ វិនយេ ច ខន្ធកេ ច, បទំ សុត្ថបទំ
និក្ខិបិត្វា បដ្ឋបេត្វា។ ឧកតោវិនិវេបេត្វាតិ វិនយតោ ខន្ធកតោ ចាតិ
ឧកយតោ និព្ពត្តេត្វា វិជេជេត្វា នយំ អាហារិត្វា។ រសតោតិ កិច្ចតោ។ ឱសរយ្យំ
ឱសារណំ ករោមីតិ អត្តោ។

៥២២. និរុត្តិយា ច កុសលោតិ “រុក្ខោ បដោ កុម្ភោ មាលា ចិត្ត”ន្តិអាទិសុ
វោហារេសុ នេកោ។ អត្តានត្ថ ច កោវិទោតិ អត្ថ វឌ្ឍិយំ អនត្ថ ហានិយញ្ច
កោវិទោ ឧក្ខោតិ អត្តោ។ អនញ្ញាតំ មយា នត្ថិតិ វិនយបិដកេ សកលេ វា
បិដកត្ថយេ មយា អនញ្ញាតំ អវិទិតំ អចាកដំ កិញ្ចិ នត្ថិតិ អត្តោ។ ឯកត្តោ
សត្ត សាសនេតិ ពុទ្ធសាសនេ អហមេវ ឯកោ វិនយធរាជំ អត្តោ សេដ្ឋោ
ឧត្តមោតិ អត្តោ។

៥២៣. រូបឧក្ខេ អហំ អជ្ជាតិ អជ្ជ ឯតវហិ កាលេ សក្យបុត្តស្ស ភគវតោ
សាសនេ ចាវចនេ អហំ រូបឧក្ខេ រូបឧស្សនេ វិនយវិនិច្ឆយឧស្សនេ សព្វំ កង្ខំ
សកលំ សំសយំ វិនោទេមិ វិនាសេមីតិ សម្ពុទ្ធោ។ ជិន្នាមិ សព្វសំសយន្តិ
“អហោសី នុ ខោ អហមតីតមទ្ធាន”ន្តិអាទិកំ (ម. និ. ១.១៨; សំ. និ. ២.២០;
មហានិ. ១៧៤) កាលត្ថយំ អារព្ព ឧប្បន្នំ សព្វំ សោឡសវិធំ កង្ខំ ជិន្នាមិ
រូបសមេមិ សព្វសោវិទ្ធិសេមីតិ អត្តោ។

៥២៤. បទំ អនុបទញ្ញាបីតិ បទំ បុព្វបទញ្ញា អនុបទំ បរបទញ្ញា អក្ខរំ
ឯកេកមក្ខរញ្ញា ព្យញ្ញនំ សិចិលធនិតាទិទសវិធំ ព្យញ្ញនវិធានញ្ញា។ ជិន្នានេតិ
តេន សមយេនាតិអាទិកេ ជិន្នានេ ច។ បរិយោសានេតិ និគមនេ។ សព្វត្ថ
កោវិទោតិ សព្វេសុ ធនុ ហ្មនេសុ នេកោតិ អត្តោ។

៥២៥. តតោ បរំ ភគវតោយេវ គុណោ បកាសេន្តោ យថាបិ រាជា
ពលវាតិអាទិមាហា។ តត្ថ យថា ពលវា ថាមពលសម្បន្នោ សេនាពលសម្បន្នោ
វា រាជា, បរំ បរេសំ បដិរាជ្ជនំ សេនំ និគ្គល្ហិត្វា និស្សសតោ គហេត្វា
បលាបេត្វាវា, តបេ តបេយ្យ សន្តបេយ្យ ធុត្វាបេយ្យ។ វិជិនិត្វាន សង្គាមន្តិ
សង្គាមំ បរសេនាយ សមាគមំ យុទ្ធិវិជិនិត្វាវិសេសេន ជិនិត្វា ជយំ បត្វា។

នគរំ តត្ថ មាបយេតិ តត្ថ តស្មី វិជិតជ្ជានេ នគរំ ចាសាធិបាទិវិភូសិតំ
វសនជ្ជានំ មាបយេ កាវាបេយ្យាតិ អត្ថោ។

៥២៦. ចាការំ បរិខញ្ញាបីតិ តត្ថ មាបិតនគរេ ចាការំ
សុធាធរលេដ្ឋកាមយចាការញ្ច ការយេតិ សម្ពុន្នោ។ បរិខញ្ញាបី កន្ទុមបរិខំ,
ឧទកបរិខំ, សុក្ខបរិខញ្ញា អបិ ការយេ។ ឯសិកំ ធារកោដ្ឋកន្ទំ នគរសោភនត្ថំ
ឧស្សាបិតឯសិកាបម្ពញ្ញា មហន្តំ កោដ្ឋកញ្ច ចតុក្កមកាធិធារកោដ្ឋកញ្ច
ការយេ។ អដ្ឋាលកេ ច វិវិដេតិ ចតុក្កមកាធិភេទេ អតិឧច្ឆអដ្ឋាលកេ ច វិវិដេ
នានប្បការកេ ពហុ ការយេ កាវាបេយ្យាតិ សម្ពុន្នោ។

៥២៧. សិដ្ឋាជកំ ចច្ឆរញ្ញាតិ ន កេវលំ ចាការាធិយោ ការយេ, សិដ្ឋាជកំ
ចតុមគ្គសន្ធិញ្ច ចច្ឆរំ អន្តរាវិចិត្តា ការយេតិ សម្ពុន្នោ។ សុវិភត្តន្តរាបណានិ សុដ្ឋ
វិភត្តំ វិភាគតោ កោដ្ឋាសវន្តំ អន្តរាបណំ អនេកាបណាសហស្សំ
កាវាបេយ្យាតិ អត្ថោ។ ការយេយ្យ សកំ តត្ថាតិ តស្មី មាបិតនគរេ សកំ
ធម្មាធិករណសាលំ ការយេ។ អត្ថានត្ថវិនិច្ឆយំ វឌ្ឍិញ្ច អវឌ្ឍិញ្ច
វិនិច្ឆយករណត្ថំ វិនិច្ឆយសាលំ ការយេតិ សម្ពុន្នោ។

៥២៨. ធិគ្យាតត្ថំ អមិត្តានន្ទិ បដិរាជ្ជនំ បដិពាហនត្ថំ។ ធិទ្ធាធិទ្ធិញ្ច ជាធិតុន្ទិ
នោសញ្ច អនោសញ្ច ជាធិតុំ។ ពលកាយស្ស រក្ខាយាតិ
ហត្ថិអស្សរេបត្តិសម្ពាតស្ស ពលកាយស្ស សេនាសម្មហស្ស អារក្ខណត្ថាយ
សោ នគរសាមិកោ រាជា, សេនាបច្ចំ សេនាបតី សេនាឆាយកំ មហាមត្តំ
ឋេបេតិ ឋានន្តរេ បតិជ្ឈេបតីតិ អត្ថោ។

៥២៩. អារក្ខត្ថាយ កណ្តាស្សាតិ ជាត្រូបរាជតមុត្តាមណីអាធិរាជកណ្តាស្ស
អារក្ខណត្ថាយ សមន្តតោ គោបនត្ថាយ មេ មយ្ហំ កណ្តំ មាវិនស្សីតិ

និរាសកុសលំ រក្ខណៈ កុសលំ ឆេកំ នំ បុរិសំ ភណ្ណាភ័ក្ត្រំ ភណ្ណាភ័ក្ត្រំ សោ រាជា
ភណ្ណាភ័ក្ត្រំ ឋបេតិកិ សម្ពុទ្ធោ។

៥៣០. មមត្តោ ហោតិ យោ រញ្ជោតិ យោ បណ្ឌិតោ រញ្ជោ មមត្តោ មាមកោ
បក្ខចាតោ ហោតិ។ វុទ្ធិយស្ស ច ឥច្ឆតិកិ អស្ស រញ្ជោ វុទ្ធិញ្ញវិវុទ្ធិ យោ ឥច្ឆតិ
កាមេតិ, តស្ស ឥត្តម្ហូតស្ស បណ្ឌិតស្ស រាជា អធិការណំ វិនិច្ឆយាធិបត្ថំ ទេតិ
មិត្តស្ស មិត្តភាវស្ស បដិបន្និតុន្តិ សម្ពុទ្ធោ។

៥៣១. ឧប្បាតេស្វតិ ឧក្កាចាតទិសាធិបាទិឧប្បាតេសុ ច។ និមិត្តេស្វតិ
មូសិកច្ឆិណ្ឌទិសុ “ឥទំ និមិត្តំ សុភំ, ឥទំ និមិត្តំ អសុភំ” ត្ថំ វេ វេ និមិត្តជាទិសតេសុ
ច។ លក្ខណេសុ ចាតិ ឥត្តិបុរិសានំ ហត្ថចាទលក្ខណជាទិសតេសុ ច កោវិទំ
ឆេកំ អជ្ឈាយកំ អនេកេសំ សិស្សានំ ព្យាករណាវាចកំ មន្តេវ
វេទត្តយសម្ពាតមន្តេវកំ បណ្ឌិតំ សោ រាជា ចោរោហិច្ឆេ បុរោហិតជ្ឈានន្តេវ
ឋបេតិកិ សម្ពុទ្ធោ។

៥៣២. ឯតេហធម្មិហិ សម្មុទ្ទោតិ ឯតេហិ វុត្តប្បការេហិ អធម្មិហិ
អវយវេហិ សម្មុទ្ទោ សមធីត្វតោ សោ រាជា “ខត្តិយោ” តិ បវុច្ឆតិ កង្ខេបតិកិ
សម្ពុទ្ធោ។ សទា រក្ខត្តិ រាជានត្ថំ ឯតេ សេនាបច្ឆាទយោ អមច្ឆា សទា សព្ពកាលំ
តំ រាជានំ រក្ខត្តិ គោបេន្តិ។ កិមិវ? ចក្កវាកោវ ទុក្ខិតំ ទុក្ខប្បត្តំ សកញ្ញាតិ
រក្ខត្តោ ចក្កវាកោ បក្ខី ឥវាតិ អត្តោ។

៥៣៣. តថេវ តុំ មហាវិរាតិ វីរុត្តម, យថា សោ រាជា
សេនាបច្ឆាទិអធម្មសម្មុទ្ទោ នគរទ្វារំ ជកេត្វា បដិវេសតិ, តថេវ តុំ ហតាមិត្តោ
និហតបច្ឆតិកោ ខត្តិយោ ឥវ សនេវកស្ស លោកស្ស សហ ទេវេហិ
បវុត្តមាទស្ស លោកស្ស ធម្មរាជា ធម្មន សមេន រាជា

ធនចារមិតាធម្មបរិបូរណេន រាជកូតត្តា “ធម្មរាជា” តិ បរុដ្ឋតិ កថិយតីតិ
សម្ពុទ្ធា។

៥៣៤. តិត្ថិយេ និហរិត្វានាតិ ធម្មរាជការេន បដិបក្ខកូតេ សកលតិត្ថិយេ
និហរិត្វា និស្សេសេន ហរិត្វា និព្វិសេវនំ កត្វា សសេនកំ ធារញ្ញាបិ សេនាយ
សហវសវត្តិមាម្បិ និហរិត្វា។ តមន្តការំវិធមិត្វាតិ តមសម្ពាតំ មោហន្តការំ
វិធមិត្វាវិទ្ធិសេត្វា។ ធម្មនគរំ សត្តតីសពោធិបក្ខិយធម្មសម្ពាតំ,
ខន្ធាយតនធាតុបដិច្ចសមុប្បាទពាលពោជ្ឈង្គកម្ពីរនយសមន្តបដ្ឋានធម្មសម្ពាតំ
វា នគរំ អមាបយិ និម្មិនិ បតិជ្ជាបេសីតិ អត្ថោ។

៥៣៥. សីលំ ចាការកំ តត្ថាតិ តស្មី បតិជ្ជាបិតេ ធម្មនគរេ
ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ ចាការំ។ ញ្ញាណំ តេ ធារកោដ្ឋកន្តិ តេ តុយ្ហំ
សព្វញ្ញុតញ្ញាណាអាសយានុសយញ្ញាណាអនាគតំសញ្ញាណាអតីតំសញ្ញាណា
ធិកមេវ ញ្ញាណំ ធារកោដ្ឋកន្តិ អត្ថោ។ សទ្ធាតេ ឯសិការីរាតិ, ភន្តេ,
អសីលបរក្កម តេ តុយ្ហំ ធិបង្គវចាទមូលតោ បភុតិ
សព្វញ្ញុតញ្ញាណាការណា សទ្ធិហនសទ្ធា ឧស្សាបិតអលង្ការអលង្កតថម្កោតិ
អត្ថោ។ ធារចាលោ ច សំវរោតិ តេ តុយ្ហំ ធម្មារិកសំវរោ រក្ខារវរណគុត្តិ
ធារចាលោ ធាររក្ខកោតិ អត្ថោ។

៥៣៦. សតិបដ្ឋានមដ្ឋាលន្តិ តេ តុយ្ហំ ចតុសតិបដ្ឋានអដ្ឋាលមុណ្ណាច្ន័នំ។
បញ្ញាតេ ចច្ចរំ មុនេតិ, ភន្តេ, មុនេ ញ្ញាណាវន្ត តេ តុយ្ហំ
ចាជិហារិយាធិអនេកវិធា បញ្ញា ចច្ចរំ មគ្គសមោធានំ នគរីវីដីតិ អត្ថោ។
ឥទ្ធិចាទញ្ចា សិដ្ឋាជន្តិ តុយ្ហំ ធម្មវីរយចិត្តវីមសសម្ពាតា ចត្តារោ ឥទ្ធិចាទា
សិដ្ឋាជំ ចតុមគ្គសន្តិ។ ធម្មវីរិ សុមាបិតន្តិ

សត្តតិសពោធិបក្ខិយធម្មសម្ពាសាយវិជីយា សុដ្ឋមាបិតំ សង្ឃិតំ, តំ ធម្មនករន្តិ
អត្ថោ។

៥៣៧. សុត្តន្តំ អភិធម្មញ្ញាតិ តវ តុយ្ហំ ឯត្ថ ធម្មនករេ សុត្តន្តំ អភិធម្មំ
វិនយញ្ច កេវលំ សកលំ សុត្តកេយ្យាទិកំ នវន្តំ ពុទ្ធវចនំ ធម្មសភា
ធម្មាធិករណសាលាតិ អត្ថោ។

៥៣៨. សុញ្ញតំ អនិមិត្តញ្ញាតិ អនត្តានុបស្សនាវសេន បដិលទ្ធិំ
សុញ្ញតវិហារញ្ច, អនិច្ចានុបស្សនាវសេន បដិលទ្ធិំ អនិមិត្តវិហារញ្ច។
វិហារញ្ចប្បណិហិតន្តិ ទុក្ខានុបស្សនាវសេន បដិលទ្ធិំ អប្បណិហិតវិហារញ្ច។
អានេញ្ញញ្ញាតិ អចលំ អដន្តិតំ ចតុសាមញ្ញដលសម្ពាសិតំ អានេញ្ញវិហារញ្ច។
និរោធា ចាតិ សព្វទុក្ខនិរោធំ និព្វានញ្ច។ ឯសា ធម្មកុដិ តវាតិ ឯសា
សព្វនវលោកុត្តរធម្មសម្ពាសា តវ តុយ្ហំ ធម្មកុដិវសនកេហន្តិ អត្ថោ។

៥៣៩. បញ្ញាយ អត្ថោ និក្ខត្តោតិ បញ្ញាវសេន បញ្ញាវន្តានំ អត្ថោ។ ឥតិ
ភគវតា និក្ខត្តោ ឋបិតោ ថេរោ បដិភានេ ច បញ្ញាយ កត្តព្ពេ កិច្ចេ,
យុត្តមុត្តបដិភានេ វា កោវិទោ ធរកោ នាមេន សាវិបុត្តោតិ ចាកដោ តវ តុយ្ហំ
ធម្មសេនាបតិ តយា ទេសិតស្ស បិដកត្ថយធម្មសមូហស្ស ធារណតោ បតិ
បធានោ ហុត្វា សេនាកិច្ចំ ករោតីតិ អត្ថោ។

៥៤០. ចុត្វបចាតកុសលោតិ ភន្តេ មុនិ, ចុត្វបចាតេ ចុតិយា ឧបបត្តិយា ច
កុសលោ ធរកោ។ ឥទ្ធិយា ចារមី គតោតិ “ឯកោបិ ហុត្វា ពហុធា ហោតិ,
ពហុធាបិ ហុត្វា ឯកោ ហោតិ” តិអាធិនា (ធិ. និ. ១.២៣៨; បដិ. ម. ១.១០២)
វុត្តាយ ឥទ្ធិប្បកេនាយ ចារមី បរិយោសានំ គតោ បត្តោ នាមេន កោលិតោ
នាម មោគ្គល្លានត្ថេរោ ចោរោហិទ្ធោ តវ តុយ្ហំ បុរោហិតោតិ សម្ពន្ធោ។

៥៤១. ចោរណាករំសធរោតិ ភន្តេ មុនេ, ញាណវន្តំ ចោរណាស្ស វំសស្ស
ធារកោ, បរម្មវជាននកោ វា ឧគ្គតេជោ ចាកជតេជោ, ទុរាសនោ អាសានេតុ
យដ្ឋេតុ ទុក្ខោ អសក្កុណោយ្យាតិ អត្ថោ។ ធូតវាទីគុណានគ្គោតិ
តេជីវិកផ្កាទីនិ តេរស ធូតផ្កានិ វទតិ ឱវទតីតិ ធូតវាទីគុណាន ធូតផ្កាគុណាន
អត្ថោ សេដ្ឋោ មហាកស្សបត្ថេរោ តវ តុយ្ហំ អក្ខនស្សោ វាហារករណោ
បធានោតិ អត្ថោ។

៥៤២. ពហុស្សតោ ធម្មធរោតិ ភន្តេ មុនេ, ពហុនំ
ចតុរាសីតិធម្មក្ខន្ធសហស្សនំ សុតត្តា ភកវតា ភិក្ខុសង្ឃតោ ច ឧគ្គហិតត្តា
ពហុស្សតោ អនេកេសំ ធនតសហស្សសង្ឃនំ អាគមធម្មានំ
សតិបដ្ឋានាទីនញ្ច បរមត្ថធម្មានំ ធារណតោ ធម្មធរោ អានន្ទោ។ សព្វចាបី ច
សាសនេតិ ពុទ្ធសាសនេ សព្វេសំ ចាបីនំ បឋន្តានំ សង្ឃាយន្តានំ ភិក្ខុនំ អត្ថោ
សេដ្ឋោតិ សព្វចាបី នាមេន អានន្ទោ នាម ជេរោ។ ធម្មារក្ខោ តវាតិ តវ តុយ្ហំ
ធម្មស្ស បិដកត្ថយធម្មកណ្ឌស្ស អារក្ខោ រក្ខកោ ចាលកោ,
ធម្មកណ្ឌាការិកោតិ អត្ថោ។

៥៤៣. ឯតេ សព្វេ អតិក្កម្មាតិ ភកវា ភក្យវា សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯតេ
សារិបុត្តានយោ មហានុភាវេបិ ជេរេ អតិក្កម្ម វន្តេត្វា មម៌យេវ បមេសិ
បមាណំ អកាសិ, មនសិ អកាសីតិ អត្ថោ។ វិនិច្ឆយំ មេ ចានាសីតិ វិនយញ្ញហិ
បណ្ឌិតេហិ ទេសិតំ បកាសិតំ វិនយេ វិនិច្ឆយំ ឆោសវិចារណំ មេ មយ្ហំ ភកវា
ចានាសិ បការេន អនាសិ, មយ្ហមេវ ភារំ អកាសីតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៤៤. យោកោចិ វិនយេ បញ្ញន្តិ យោកោចិ ភិក្ខុ ពុទ្ធសារកោ
វិនយនិស្សិតំ បញ្ញំ មំ បុច្ឆតិ, តត្ថ តស្មី បុច្ឆិតបញ្ញោ មេ មយ្ហំ ចិន្តនាវិមតិ កផ្ចា
នត្ថិ។ តញ្ញោវត្ថំ តំ ឯវ បុច្ឆិតំ អត្ថំ អហំ កថេមីតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៤៥. យាវតា ពុទ្ធខេត្តម្មីតិ យាវតា យត្តកេ ហ្មានេ ពុទ្ធស្ស អាណាខេត្ត តំ
មហាមុនី សម្មាសម្ពុទ្ធុ បេបេត្វាវិនយេ វិនយបិដកេ វិនយវិនិច្ឆយករណោ វា
មាធិសោ មយា សធិសោ នត្ថិ, អហមេវ អត្តោ, ភិយ្យោ មមាធិកោ កុតោ
ភវិស្សតីតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៤៦. ភិក្ខុសង្ឃេ និសីទិត្វា ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ និសីន្នោ កោតមោ ភគវា វេ
កដ្ឋតិ សីហនាធំ ករោតិ។ កង់? វិនយេ ឧកតោវិភង្គេ, ខន្ធកេសុ
មហាវគ្គច្បង្សវគ្គេសុ, ច-សន្នេន បរិវារេ, ឧចាលីស្ស ឧចាលីនា សមោ សធិសោ
នត្ថិតិ វេ កដ្ឋតិ។

៥៤៧. យាវតាតិ យត្តកំ ពុទ្ធកណ្ឌតំ ពុទ្ធន ទេសិតំ នវង្គំ
សុត្តកេយ្យានិសត្តុសាសនំ សត្តនា បកាសិតំ សព្វំវិនយោគធំ តំវិនយេ
អន្តោបវិជ្ជំវិនយមូលកំ ឥន្ទ្រំ បស្សិនោ បស្សន្តស្ស។

៥៤៨. មម កម្មំ សវិត្វានាតិ កោតមោ សក្យបុគ្គលោ សក្យវិសប្បធានោ,
មម កម្មំ មយ្ហំ បុព្វបត្តនាកម្មំ អតីតំសញ្ញាណេន សវិត្វាន បច្ចុក្ខតោ ញត្វា
ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ គតោ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំវិនយធរានំ
យទិទំ ឧចាលី”តិ (អ. និ. ១.២១៩, ២២៨) មំ ឯតទគ្គេ ហ្មានេ បេបេសីតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៤៩. សតសហស្សបាធាយាតិ សតសហស្សកប្បេ អាទី កត្វា យំ ឥមំ
ហ្មានំ អបត្តយី បត្តេសី, សោ មេ អត្តោ មយា អនុប្បត្តោ អធិគតោ បដិលទ្ធា
វិនយេ ចារមី គតោ កោជី បត្តោតិ អត្តោ។

៥៥០. សក្យានំ សក្យវិសរាជ្ជនំ នន្ទិជននោ សោមនស្សការកោ អហំ បុរេ
បុព្វេ កប្បកោ អាសី អហោសី, តំ ជាតី តំ កុលំ តំ យោនីវិជហិត្វាវិសេសេន

ជហិត្វា ធម្មត្វា មហេសីនោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បុត្តោ ជាតោ សក្យបុត្តាតិ សង្ឃំ
គតោ សាសនធារណតោតិ អត្តោ។

៥៥០. តតោ បរំ អត្តនោ ធាសកុលេ និព្ពត្តនាបទានំ ទស្សន្តោ ឥតោ
ទុតិយកេ កប្បេតិអាទិមាហ។ តត្ថ ឥតោ ភទ្ទកប្បតោ ហេដ្ឋា ទុតិយេ កប្បេ
នាមេន អញ្ញសោ នាម ខត្តិយោ ឯកោ រាជា អនន្តតេជោ សង្ឃាតិក្កន្តតេជោ
អមិតយសោ បមាណាតិក្កន្តបរិវារោ មហាទូនោ
អនេកកោដិសតសហស្សធជនវា ភូមិចាលោ បថវិចាលកោ រក្ខតកោ
អហោសីតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៥២. តស្ស រញ្ជោតិ តស្ស តាទិសស្ស រាជីនោ បុត្តោ អហំ ចន្ទនោ នាម
ខត្តិយោ ខត្តិយកុមារោ អហោសិន្និ សម្ពុទ្ធា។ សោ អហំ ជាតិមទេន ច
យសមទេន ច ភោគមទេន ច ឧបត្ថន្ធា ជម្ពិតោ ឧន្ទតោតិ អត្តោ។

៥៥៣. នាគសតសហស្សនីតិ សតសហស្សហត្ថិនោ មាតង្គា
មាតង្គកុលេ ជាតា តិណ បភិជ្ជា អក្ខិកណ្ណាកោសសង្ខាតេហិ តីហិ វ៉ានេហិ
បភិជ្ជា មទគឡិតា សញ្ញាលង្ការភូសិតា សព្វេហិ ហត្ថាលង្ការេហិ អលង្កតា
សទា សព្ពកាលំ មំ បរិវារេន្និតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៥៤. សពលេហិ បរេតោហន្តិ តទា តស្មី កាលេ អហំ សពលេហិ អត្តនោ
សេនាពលេហិ បរេតោ បរិវារិតោ ឧយ្យានំ គន្ធកាមកោ ឥច្ឆន្តោ សិរិកំ នាម
នាគំ ហត្ថី អារុយ្ហ អភិរុហិត្វា នគរតោ និក្ខមិន្និ សម្ពុទ្ធា។

៥៥៥. ចរណេន ច សម្បន្នោតិ សីលសំវរាទិបន្ទរសចរណធម្មេន
សមន្នាគតោ គុត្តទ្វារោ បិហិតចក្ខាទិធជារោ សុសំវុតោ សុដ្ឋុ

រក្ខិតកាយចិត្តោ ទេវលោ នាម សម្ពុទ្ធា បច្ចេកសម្ពុទ្ធា, មម មយ្ហំ បុរតោ
សម្មទេ អាគន្ធិ ចាបុណីតិ អត្ថោ។

៥៥៦. បេសេត្វា សិរិកំ នាគន្តិ តំ អាគតំ បច្ចេកពុទ្ធិ ទិស្វា អហំ សិរិកំ នាម
នាគំ អភិមុខំ បេសេត្វា ពុទ្ធិ អាសាទយី យដ្ឋេសី បទុស្សេសិន្តិ អត្ថោ។ តតោ
សញ្ញាតកោចោ សោតិ តតោ តស្មា មយា អតីវ ប័ន្នេត្វា បេសិតត្តា សោ
ហត្ថិនាកោ មយី សញ្ញាតកោចោ បទំ អត្តនោ ចាទំ ទុទ្ធរតេ ន ឧទ្ធរតិ,
និច្ចលោវ ហោតីតិ អត្ថោ។

៥៥៧. នាគំ ទុដ្ឋមនំ ទិស្វាតិ ទុដ្ឋមនំ កុទ្ធិចិត្តំ នាទំ ទិស្វា អហំ ពុទ្ធ
បច្ចេកពុទ្ធ កោបំ អកាសី ទោសំ ឧប្បាទេសិន្តិ អត្ថោ។ វិហោសយីត្វា សម្ពុទ្ធិ
ទេវលំ បច្ចេកសម្ពុទ្ធិ វិហោសយីត្វា វិហោវេត្វា អហំ ឧយ្យានំ អគមាសិន្តិ
សម្ពុទ្ធា។

៥៥៨. សាតំ តត្ថ នវិជ្ជាមីតិ តស្មី អាសាទនេ សាតំ នវិជ្ជាមិ។
អាសាទននិមិត្តំ មធុរំ សុខំ នលភាមីតិ អត្ថោ។ សិរោ បដ្ឋលិតោ យថាតិ សិរោ
មម សីសំ បដ្ឋលិតោ យថា បដ្ឋលមាទំ វិយ ហោតីតិ អត្ថោ។ បរិឡាហោន
ឡោមីតិ បច្ចេកពុទ្ធ កោបស្ស កតត្តា បច្ឆានុតាបបរិឡាហោន ឡោមិ
ឡោចិត្តោ ហោមីតិ អត្ថោ។

៥៥៩. សសាគរន្តាតិ តេនេវ ចាបកម្មពលេន សសាគរន្តា
សាគរបរិយោសានា សកលមហាបជីវី មេ មយ្ហំ អាទិត្តាវិយ ជលិតាវិយ
ហោតិ ខាយតីតិ អត្ថោ។ បិតុ សន្តិកុចាគម្មាតិ ឯវំ ភយេ ឧប្បន្នេ អហំ អត្តនោ
បិតុ រញ្ជោ សន្តិកំ ឧចាគម្ម ឧបកន្ធា ឥទំ វេចនំ អព្រី កថេសិន្តិ អត្ថោ។

៥៦០. អាសីវិសំ កុបិតន្តិ អាសីវិសំ សត្តំ កុបិតំ កុទ្ធំ វេ ជលមាណំ អគ្គិក្ខន្ធំ
វេ មត្តំ តិធា បទិន្នំ ទន្តិ ទន្តវន្តំ កុញ្ញវំ ឧត្តមំ ហត្ថិ វេ ច អាគតំ យំ បច្ឆេកពុទ្ធំ
សយម្ហំ សយមេវ ពុទ្ធកូតំ អហំ អាសាធយំ យដ្ឋេសិន្តិ សម្ពន្ធោ។

៥៦១. អាសាធិតោ មយា ពុទ្ធាតិ សោ បច្ឆេកពុទ្ធា មយា អាសាធិតោ
យដ្ឋិតោ យោរោ អញ្ញេហិ យដ្ឋេតុំ អសក្កុណោយ្យត្តា យោរោ, ឧត្តតថោ
ចាកជតថោ ជិនោ បញ្ចា មារេ ជិតវា ឯវំគុណាសម្បន្នោ បច្ឆេកពុទ្ធា មយា
យដ្ឋិតោតិ អត្ថោ។ បុរា សព្វេវិនិស្សមាតិ តស្មី បច្ឆេកពុទ្ធា កតអនាទរេន
សព្វេ មយំ វិនិស្សម វិវិធនាការេន និស្សម, ភស្មាវិយ ភវាមាតិ អត្ថោ។
ឧមាបេស្សម តំ មុនិន្តិ តំ បច្ឆេកពុទ្ធំ មុនិ យាវ នវិនិស្សម, តាវ
ឧមាបេស្សមាតិ សម្ពន្ធោ។

៥៦២. នោ ចេ តំ និដ្ឋាបេស្សមាតិ អត្តទន្ធិ ទមិតចិត្តំ សមាហិតំ ឯកគ្គចិត្តំ
តំ បច្ឆេកពុទ្ធំ នោ ចេ និដ្ឋាបេស្សម ឧមាបេស្សម។ ឱរេន សត្តទិវសា
សត្តទិវសតោ ឱរកាកេ សត្តទិវសេ អនតិក្កមិត្វា សម្បណ្ណំ រដ្ឋមេ សត្តំ
វិធមិស្សតិ វិនិស្សិស្សតិ។

៥៦៣. សុមេខលោ កោសិយោ ចាតិ ឯតេ សុមេខលាធយោ ចត្តារោ
រាជានោ ឥសយោ អាសាធយិត្វា យដ្ឋេត្វា អនាទំ កត្វា សរដ្ឋកា សហ
រដ្ឋជនបទវាសីហិ ឧត្តតាវិនាសំ គតាតិ អត្ថោ។

៥៦៤. យទា កុប្បន្តិ ឥសយោតិ យទា យស្មី កាលេ សញ្ញតា
កាយសញ្ញមាធិហិ សញ្ញតា សន្តា ព្រហ្មចារិនោ ឧត្តមចារិនោ សេដ្ឋចារិនោ
ឥសយោ កុប្បន្តិ នោមនស្ស ភវន្តិ, តទា សសាគរំ សបព្ពតំ សនេវកំ លោកំ
វិនាសេន្តិតិ សម្ពន្ធោ។

៥៦៥. តិយោជនសហស្សម្ភិទិ តេសំ ឥសីនំ អានុការំ ញត្វា តេ ឧមាបេតុ
អច្ចយំ អបរាជំ ទេសនត្ថាយ បកាសនត្ថាយ តិយោជនសហស្សប្បមាលោ
បទេសេ បុរិសេ សន្និទាតយិន្និ សម្ពុទ្ធោ។ សយម្ហំ ឧបសង្កមិន្និ សយម្ហំ
បច្ឆេកពុទ្ធិំ ឧបសង្កមី សមីបំ អគមាសិន្និ អត្ថោ។

៥៦៦. អល្លវត្ថាទិ មយា សទ្ធិំ រាសិភូតា សព្វេ ជនា អល្លវត្ថា ឧទកេន
តិន្តវត្ថុឧត្តរាសង្ការ អល្លសិរា តិន្តកេសា បញ្ចលីកតា មុទ្ធនិ កតអញ្ចលីបុជា
ពុទ្ធស្ស បច្ឆេកមុនិនោ ចាទេ ចាទសមីបេ និបតិទ្វា និបដ្ឋិទ្វា ឥនំ វចនមព្រាវុន្តិ
“ឧមស្ស ត្វំ, មហាវីរ” តិអាទិកំ វចនំ អព្រាវំ កថេសុន្តិ អត្ថោ។

៥៦៧. មហាវីរ វីរុត្តម កន្លេ បច្ឆេកពុទ្ធិ, មយា តុម្ពេសុ អញ្ញាលោន កតំ
អបរាជំ ឧមស្ស ត្វំ វិនោទេហិ, មា មនសិ ករោហិតិ អត្ថោ។ ជនោ ជនសមូហោ
តំ កកវន្តំ អភិ វិសេសេន យាចតិ។ បរិឡាបំ ទោសមោហេហិ
កតចិត្តឧក្ខបរិឡាបំ អម្ពាភំ វិនោទេហិ តនុំ ករោហិ, នោ អម្ពាភំ វដ្ឋំ
សកលវដ្ឋជនបទវាសិនោ មា វិនាសយ មា វិនាសេហិតិ អត្ថោ។

៥៦៨. សទេវមាណុសា សព្វេតិ សព្វេ មាណុសា សទេវា សទានវា
បហារាទាធិហិ អសុរេហិ សហ សាវក្ខសា អយោមយេន ក្ខុជេន មហាមុត្តរេន
សទា សត្តកាលំ មេ សិរំ មយ្ហំ មត្តកំ ភិន្នេយ្យំ បទាលេយ្យំ។

៥៦៩. តតោ បរំ ពុទ្ធានំ ឧមិទការញ្ច កោចាការញ្ច បកាសេន្តោ ទកេ អគ្គិ
ន សណ្ឋាតិ តិអាទិមាហា។ តត្ថ យថា ឧទកេ អគ្គិ ន សណ្ឋាតិ ន បតិជ្ជាតិ,
យថា ពីជំ សេលេ សិលាមយេ បត្តតេ ន វិរុហិតិ, យថា អគទេ ឱសធេ កិមិ
ចាលាកោ ន សណ្ឋាតិ។ តថា កោចោ ចិត្តប្បកោចោ ធុម្ពនតា ពុទ្ធ
បជីវិទូសច្ចេ បច្ឆេកពុទ្ធិ ន ជាយតិ ន ឧប្បជ្ជតិ តិ អត្ថោ។

៥៧០. បុណ្យ ពុទ្ធានំ អានុការំ បកាសេន្តោ យថា ច ភូមិភិអាទិមាហ។ តត្ថ
យថា ច ភូមិ បថី អចលា និច្ចលា, តថា ពុទ្ធា អចលោតិ អត្ថោ។ យថា
សាគរោ មហាសមុទ្ទោ អប្បមេយ្យោ បមេតុំ បមាណំ គហេតុំ
អសក្កុណោយ្យោ, តថា ពុទ្ធា អប្បមេយ្យោតិ អត្ថោ។ យថា អាកាសោ
អដុដ្ឋាកាសោ អនន្តរោ បរិយោសានវហិតោ, ឯវំ តថា ពុទ្ធា អត្ថោភិយោ
ខោភេតុំ អាសោឡេតុំ អសក្កុណោយ្យោតិ អត្ថោ។

៥៧១. តតោ បរំ បច្ចេកពុទ្ធស្ស ខមនវចនំ ធស្សន្តោ សទា ខន្តា
មហាវិភតិអាទិមាហ។ តត្ថ មហាវិភ ឧត្តមវិរិយវន្តោ ពុទ្ធា តបស្សិនោ ចាចានំ
តបនតោ “តថា”តិ លទ្ធានាមេនវិរិយេន សមន្នាគតា ខន្តា ច ខន្តិយា ច
សម្បន្នា ខមិតា ច បរេសំ អបរាជំ ខមិតា សហិតា សទា សព្ពកាលំ ភវន្តីតិ
សម្ពន្ធា។ ខន្តានំ ខមិតានព្វាតិ តេសំ ពុទ្ធានំ ខន្តានំ ខន្តិយា យុត្តានំ ខមិតានំ
បរាបរាជខមិតានំ សហិតានព្វា គមនំ ធន្នាធិហិ អគតិគមនំ នវិជ្ជតីតិ អត្ថោ។

៥៧២. ឥតិ ឥទំ វចនំ វត្ថា សម្ពុទ្ធា បច្ចេកសម្ពុទ្ធា បរិឡាហំ សត្តានំ
ឧប្បន្នទាហំ វិនោទយំ វិនោទយន្តោ មហាជនស្ស បុរោ សន្និបតិតស្ស
សរាជកស្ស មហាតោ ជនកាយស្ស សម្ពុទ្ធាតោ តទា តស្មី កាលេ នកំ
អាកាសំ អពុត្តមិ ឧត្តញ្ជីតិ អត្ថោ។

៥៧៣. តេន កម្មេនហំ ជីវាតិ ជីវ ធិតិសម្បន្ន អហំ តេន កម្មេន បច្ចេកពុទ្ធ
កតេន អនាទរកម្មេន ឥមស្មី បច្ចិមត្ថកវេ ហីនត្ថំ លាមកការំ រាជ្ជនំ
កប្បកកម្មករណាជាតី អដ្ឋចាគតោ សម្បត្តោតិ អត្ថោ។ សមតិក្កម្ម តំ
ជាតិន្តិ តំ បរាយត្ថជាតី សំ សុដ្ឋ អតិក្កម្ម អតិក្កមិត្វា។ ចារិសី អភយំ បុរន្តិ
ភយវហិតំ និព្វានបុរំ និព្វានមហានគរំ ចារិសី បរិដ្ឋោ អាសិន្តិ អត្ថោ។

៥៧៤. តទាបិ មំ មហាវីរាតិ វីរុត្តម តទាបិ តស្មី បច្ចេកពុទ្ធស្ស
អាសាទនសមយេ អបិ សយម្ហូ បច្ចេកពុទ្ធា បរិឡាបំ អាសាទនហេតុ ឧប្បន្នំ
កាយចិត្តទរជំវិទោទេសិ ធូរីអកាសិ។ ឧប្បមាណំ តតោ ឯវ បច្ឆានុតាបេន
កុក្កុច្ឆេន ឧប្បមាណំ សន្តបន្តំ មំ សុសណ្ឌិតំ ទោសំ ទោសតោ ទស្សនេ សុដ្ឋុ
សណ្ឌិតំ ទិស្វា ឧបាបយិ តំ អបរាជំ អធិវាសេសីតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៧៥. អជ្ជាបិ មំ មហាវីរាតិ វីរុត្តម, អជ្ជាបិ តុយ្ហំ សមាគមកាលេ អបិ,
តិហគ្គិភិ រាគគ្គិទោសគ្គិមោហគ្គិសង្ខារេហិ វា
និរយគ្គិបេតគ្គិសំសារគ្គិសង្ខារេហិ វា តិហិ អគ្គិហិ ឧប្បមាណំ ទុក្ខមនុកវន្តំ មំ
ភគវា សីតិការំ ទោមនស្សវិទាសេន សន្តកាយចិត្តសង្ខារំ សីតិការំ
និព្វានមេវ វា អចាបយិ សម្មាបេសិ។ តយោ អគ្គី វុត្តប្បការេ តេ តយោ អគ្គី
និព្វាបេសិ វុបសមេសីតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៧៦. ឯវំ អត្ថនោ ហិរាបទានំ ភគវតោ ទស្សេត្វា ឥទានិ អញ្ញេបិ តស្ស
សវនេ និយោដេត្វា ឱវទន្តោ “យេសំ សោតាវធានត្ថិ” តិអាទិមាហា។ តត្ថ យេសំ
តុម្ហាកំ សោតាវធានំ សោតស្ស អវធានំ ឋបេនំ អត្ថិ វិជ្ជតិ, តេ តុម្ហេ ភាសតោ
សាសន្តស្ស មម វេចនំ សុណាថ មនសិ ករោថ។ អត្ថំ តុម្ហំ បវក្ខាមីតិ យថា
យេន បការេន មម មយា ទិដ្ឋំ បទំ និព្វានំ, តថា តេន បការេន និព្វានសង្ខារំ
បរមត្ថំ តុម្ហាកំ បវក្ខាមីតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៧៧. តំ ទស្សេត្តោ សយម្ហុំ តំ វិមាទេត្វា តិអាទិមាហា។ តត្ថ សយម្ហុំ
សយមេវ ភូតំ អរិយាយ ជាតិយា ជាតំ សន្តចិត្តំ សមាហិតំ បច្ចេកពុទ្ធំ
វិមាទេត្វា អនាទរំ កត្វា តេន កម្មេន កតេនាកុសលេន អជ្ជំ ឥមស្មី
វុត្តមានកាលេ អហំ នីចយោនិយំ បរាយត្ថជាតិយំ កប្បកជាតិយំ ជាតោ
និព្វត្តោ អម្ពិ ភវាមិ។

៥៧៨. មា រោ ខណំ វិរាដថាតិ ពុទ្ធប្បាទក្ខណំ រោ តុម្ហេ មា វិរាដថ កឡិកំ
មា ករោថ, ហិ សង្ខំ ខណាតីតា ពុទ្ធប្បាទក្ខណំ អតីតា អតិក្កន្តា សត្តា
សោចរេ សោចន្តិ, “មយំ អលក្ខិកា ទុម្មេធា ភវាមា” តិ ឯវំ សោចន្តិ តិ អត្ថោ។
សទត្ថ អត្ថនោ អត្ថ វុឡិយំ វាយមេយ្យាថ វីរិយំ ករោថ។ រោ តុម្ហេ ហិ ខណា
ពុទ្ធប្បាទក្ខណោ សមយោ បដិចាទិតោ និច្ឆាទិតោ បត្តោតិ អត្ថោ។

៥៧៩. តតោ បរំ សំសារកតានំ អាទិនំ ឧបមាឧបមេយ្យវសេន ទស្សន្តោ
ឯកច្ឆានញ្ច វមនន្តិអាទិមាហ។ ឯកច្ឆានំ កេសញ្ចិ បុគ្គលានំ វមនំ ឧទ្ធិ ឧត្តិរណំ
ឯកច្ឆានំ វិរេចនំ អនោបគ្សរណំ ឯកេ ឯកច្ឆានំ ហាលាហលំ វិសំ
មុច្ឆាករណាវិសំ, ឯកច្ឆានំ បុគ្គលានំ ឱសធំ រក្ខនុចាយំ ភគវា ឯវំ បដិចាទិយា
អក្ខាសីតិ សម្ពន្ធោ។

៥៨០. វមនំ បដិបន្នានន្តិ បដិបន្នានំ មគ្គសមន្តីនំ វមនំ សំសារនឌ្ឍនំ
សំសារមោចនំ ភគវា អក្ខាសីតិ សម្ពន្ធោ។ ជលជ្ជានំ ជលេ បិតានំ វិរេចនំ
សំសារបគ្សរណំ អក្ខាសិ។ ជលលាភីនំ ជលំ លភិត្វា បិតានំ និព្វានឱសធំ
អក្ខាសិ។ គវេសីនំ មនុស្សនេវនិព្វានសម្បត្តិ គវេសីនំ បរិយេសន្តានំ
បុញ្ញាទេត្តភូតំ សង្ឃំ អក្ខាសីតិ សម្ពន្ធោ។

៥៨១. សាសនេន វិរុទ្ធានន្តិ សាសនស្ស បដិបក្ខានំ ហាលាហលំ កុត្វហលំ
ចាបំ អកុសលំ អក្ខាសីតិ សម្ពន្ធោ។ យថា អាសីវិសោតិ អស្សុទ្ធានំ
កតចាចានំ បុគ្គលានំ សំសារេ ទុក្ខាវហនតោ អាសីវិសសទិសំ យថា
អាសីវិសោ ទិដ្ឋមត្តេន ភស្តុករណតោ ទិដ្ឋវិសោ សប្បោ អត្ថនា ទដ្ឋំ នរំ
ឈាបេតិ ឧប្បតិ ទុក្ខាបេតិ។ តំ នរំ តំ អស្សុទ្ធិ កតចាបំ នរំ ហាលាហលវិសំ ឯវំ
ឈាបេតិ ចត្វសុ អចាយេសុ ឧប្បតិ សោសេសីតិ សម្ពន្ធោ។

៥៨២. សក្កី បីតំ ហាលាហាលន្តិវិសំ ហាលាហាលំ បីតំ សក្កី ឯកវារំ ជីវិតំ
ឧបរុន្ទតិ នាសេតិ។ សាសនេន សាសនម្ហិវិវដ្តិទ្វា អបរាជំ កត្វា បុគ្គលោ
កប្បកោដិម្ហិ កោដិសន្នៀ កប្បបិ ឧប្បតិ និជ្ឈាយតីតិ អត្ថោ។

៥៨៣. ឯវំ អស្សន្ទានំ បុគ្គលានំ ជលវិចាកំ ទស្សន្ទា ឥនានិ ពុទ្ធានំ
អាទុការំ ទស្សន្តោ ខន្តិយាតិអាទិមាហ។ តត្ថ យោ ពុទ្ធាវមនាជិនិ អក្ខាសិ,
សោ ពុទ្ធា ខន្តិយា ខមនេន ច អវិហីសាយ សត្តានំ អវិហីសនេន ច
មេត្តចិត្តវតាយ ច មេត្តចិត្តវន្តការេន ច សនេវកំ សហ នេវេហិ វត្ថុមាជំ
លោកំ តាវេតិ អតិក្កមាបេតិ និព្វាបេតិ, តស្មា ការណា ពុទ្ធា វោ តុម្ភេហិ
អវិរោធិយាវិវុដ្តិវុំ ន សក្កុណោយ្យា, ពុទ្ធសាសនេ បដិបន្នេយ្យថាតិ អត្ថោ។

៥៨៤. លាភេ ច អលាភេ ច ន សន្និទ្ធិ ន ភជន្តិ ន លក្ខន្តិ។ សម្មាននេ
អាទរករណេ ច វិមាននេ អនាទរករណេ ច អចលា បថវិសទិសា ពុទ្ធា ភវន្តិ,
តស្មា ការណា តេ ពុទ្ធា តុម្ភេហិ នវិរោធិយា នវិរោធនតព្វាវិវុដ្តិវុំ
អសក្កុណោយ្យាតិ អត្ថោ។

៥៨៥. ពុទ្ធានំ មជ្ឈត្ថតំ ទស្សន្តោ នេវទត្ថតិអាទិមាហ។ តត្ថ
វេជការវេជកេសុ សព្ពេសុ សត្តេសុ សមកោ សមមាណសោ មុនិ ពុទ្ធមុនីតិ អត្ថោ។

៥៨៦. ឯតេសំ បដិយោ នត្ថិតិ ឯតេសំ ពុទ្ធានំ បដិយោ ចណ្ឌិក្កំ នោសចិត្តតំ
នត្ថិ ន សិរិដ្ឋតិ។ រាគោមេសំ នវិជ្ជតីតិ ឥមេសំ ពុទ្ធានំ រាគោបិ វជ្ជនំ អល្លិយនំ ន
វិជ្ជតិ, ន ឧបលព្ពតិ, តស្មា ការណា, វេជកស្ស ច ឱរសស្ស ចាតិ សព្ពេសំ
សមកោ សមចិត្តោ ពុទ្ធា ហោតីតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៨៧. បុនបិ ពុទ្ធានំយេវ អាទុការំ ទស្សន្តោ បន្តេ ទិស្វាន
កាសាវន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ មិច្ឆាមក្ខតំ គូថសម្មិស្សំ កាសាវំ កសាវេន វជិតំ

ច័រំ ឥសិទ្ធីជំ អរិយានំ ធនំ បរិក្ការំ, បន្ថេ មគ្គេ ធម្មតំ ទិស្វាន បស្សិត្វា អញ្ញាលី
កត្វា ទសន្តីលិសមោធានំ អញ្ញាលីបុជំ សិរសិ កត្វា សិរសា សិរេន វន្តិតត្ថំ
ឥសិទ្ធីជំ អរហត្តទ្ធីជំ ពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធសាវកទីបកំ ច័រំ នមស្សិតត្ថំ មាណេតត្ថំ
បូជេតត្ថន្តិ អត្ថោ។

៥៨៨. អត្ថតីតាតិ អភិ អត្ថដ្ឋតា និព្ពតា។ យេ ច ពុទ្ធា វត្តមាណា ឥនានិ ជាតា
ច យេ ពុទ្ធា អនាគតា អជាតា អភូតា អនិព្ពត្តា អចាតុភូតា ច យេ ពុទ្ធា។
ធរេនានេន សុដ្ឋន្តីតិ អនេន ឥសិទ្ធីជេន ច័រេន ឯតេ ពុទ្ធា សុដ្ឋន្តីវិសុទ្ធា ភវន្តិ
សោភន្តិ។ តស្មា តេន ការណេន ឯតេ ពុទ្ធា នមស្សិយា នមស្សិតញ្ញា វន្តិតញ្ញាតិ
អត្ថោ។ “ឯតំ នមស្សិយ”ន្តិបិ ចាថោ, តស្ស ឯតំ ឥសិទ្ធីជំ នមស្សិតត្ថន្តិ អត្ថោ។

៥៨៩. តតោ បរំ អត្ថនោ គុណំ ទស្សន្តោ សត្តកប្បន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ
សត្តកប្បំ ពុទ្ធសទិសំ សុវិនយំ សុន្ទរិនយំ សុន្ទរាការេន ធារត្តយទមនំ
ហទយេន ចិត្តេន អហំ ធារេមិ សវនធារណាទិនា បច្ឆវេក្ខាមីតិ អត្ថោ។ វិនយំ
វិនយបិជកំ នមស្សមាណោ វន្តមាណោ វិនយេ អាទរំ កុរុមាណោ វិហរិស្សាមិ
សព្ពនា សព្ពស្មី កាលេ វាសំ កប្បេមីតិ អត្ថោ។

៥៩០. វិនយោ អាសយោ មយ្ហន្តិ វិនយបិជកំ មយ្ហំ ឱកាសភូតំ
សវនធារណាមនសិករណាធុគ្គហាបរិបុច្ឆាបវត្តនវសេន ឱកាសភូតំ
គេហភូតន្តិ អត្ថោ។ វិនយោ ហ៊ានចង្គមន្តិ វិនយោ មយ្ហំ សវនាទិកិច្ចករណេន
បិតជ្ជានព្យា ចង្គមនជ្ជានព្យា។ កប្បេមិ វិនយេ វាសន្តិ វិនយបិជកេ វិនយតន្តិយា
សវនធារណាបវត្តនវសេន វាសំ សយនំ កប្បេមិ ករោមិ។ វិនយោ មម
គោចរោតិ វិនយបិជកំ មយ្ហំ គោចរោ អាហារោ ភោជនំ និច្ចំ
ធារណាមនសិករណាវសេនាតិ អត្ថោ។

៥៩១. វិនយេ ចារមិប្បត្តោតិ សកលេ វិនយបិដកេ ចារមី បរិយោសានំ
បត្តោ។ សមថេ ចាបិ កោវិទោតិ ចារាជិកាទិសត្តាបត្តិក្ខន្ធានំ សមថេ វុបសមេ
ច វុជ្ជានេ ច កោវិទោ ធរកោ, អធិករណសមថេ វា -

“វិវាទំ អនុវាទញ្ច, អាបត្តាធិករណំ តថា;
កិច្ចាធិករណញ្ចេវ, ចតុរាធិករណា មតា”តិ។ -

វុត្តាធិករណេសុ ច -

“សម្មុទា សតិវិនយោ, អម្ពជ្ឈបដិញ្ញាករណំ;
យេភុយ្យ តស្សចាបិយ្យ, តិណវត្តារកោ តថា”តិ។ -

ឯវំ វុត្តេសុ ច សត្តេសុ អធិករណសមថេសុ អតិកោវិទោ ធរកោតិ អត្តោ។
ឧចាលិ តំ មហាវិរាតិ កន្លេ មហាវិរ, ចតុសុ អសង្ខ្យយេសុ
កប្បសតសហស្សេសុ សព្ពញ្ញតញ្ញាណាធិគមាយ វិរយវន្ត សត្តនោ
ទេវមនុស្សានំ អនុសាសកស្ស តំ តវ ចានេ ចានយុគេ ឧចាលិ ភិក្ខុ វន្តតិ
បណាមំ ករោតីតិ អត្តោ។

៥៩២. សោ អហំ បព្ពជិត្វា សម្ពុទ្ធិំ នមស្សមាណោ បណាមំ កុរុមាណោ ធម្មស្ស
ច តេន ភកវតា ទេសិតស្ស នវលោកុត្តរធម្មស្ស សុធម្មតំ សុន្ទរធម្មការំ
ជានិត្វា ធម្មញ្ច នមស្សមាណោ កាមតោ កាមំ បុរតោ បុនំ នគរតោ នគរំ
វិចរិស្សមីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៥៩៣. កិលេសាលាបិតា មយ្ហន្តិ មយា បដិវិទូអរហត្តមគ្គញ្ញាណេន មយ្ហំ
ចិត្តសន្តានគតា សព្វេ ទិយឱ្យសហស្សសង្ខា កិលេសាលាបិតា សោសិតា
វិសោសិតា វិទ្ធិសិតា។ ភវា សព្វេ សម្មហតាតិ កាមភវាទយោ សព្វេ នវ ភវា

មយា សម្មហតា សំ សុដ្ឋ ឧបាតា ខេបិតា វិទ្ធីសិតា។ សញ្ញាសវា បរិក្ខណាតិ
កាមាសវា, ភវាសវា, ធិដ្ឋាសវា, អវិជ្ជាសវាតិ សព្វេ ចត្តារោ អាសវា
បរិក្ខណា បរិសមន្តតោ ខយំ ចាបិតា។ **ឥនាទិ** ឥមស្មី អរហត្តប្បត្តកាលេ
បុណ្ណរោ បុណ្ណត្ថិសម្ពាតោ ភវោ ភវនំ ជាតិ នត្ថិតិ អត្ថោ។

៥៩៤. ឧត្តរិ សោមនស្សវសេន ឧទានំ ឧទានេន្តោ ស្វាគតន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ
ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស ឧត្តមពុទ្ធស្ស សន្តិកេ សមីបេ ឯកនគរេ វា មម អាគមនំ ស្វាគតំ
សុដ្ឋ អាគមនំ សុន្ទរាគមនំ វត ឯកន្តេន អាសិ អហោសីតិ សម្ពន្ធោ។ តិស្សោ
វិជ្ជាតិ បុព្វេនិវាសទិព្ពចក្ខុអាសវក្ខយវិជ្ជា អនុប្បត្តា សម្បត្តា, បច្ចុក្ខំ កតាតិ
អត្ថោ។ កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនន្តិ ពុទ្ធន ភគវតា ទេសិតំ អនុសិដ្ឋិ សាសនំ កតំ
និច្ឆាទិតំ វត្ថុបដិបត្តិ បូរេត្វា កម្មជ្ជានំ មនសិ ករិត្វា
អរហត្តមគ្គញ្ញាណាធិគមេន សម្មាទិទតន្តិ អត្ថោ។

៥៩៥. បដិសម្ពិទា ចតស្សោតិ អត្ថបដិសម្ពិទាទយោ ចតស្សោ បញ្ញាយោ
សច្ចិកតា បច្ចុក្ខំ កតា។ វិមោក្ខាបិ ច អដ្ឋិមេតិ ចត្តារិ មគ្គញ្ញាណាទិ ចត្តារិ
ជលញ្ញាណាទិ ឥមេ អដ្ឋវិមោក្ខា សំសារតោ មុច្ចន្ទចាយា សច្ចិកតាតិ
សម្ពន្ធោ។ ធម្មភិញ្ញា សច្ចិកតាតិ -

“ឥទ្ធិវិធំ ទិព្ពសោតំ, ចេតោបរិយញ្ញាណកំ;
បុព្វេនិវាសញ្ញាណញ្ច, ទិព្ពចក្ខាសវក្ខយ”ន្តិ។ -

ឥមា ធម្មភិញ្ញា សច្ចិកតា បច្ចុក្ខំ កតា។ ឥមេសំ ញ្ញាណានំ សច្ចិករណេន
ពុទ្ធស្ស សាសនំ កតន្តិ អត្ថោ។

ឥត្តន្តិ ឥមិនា ហេដ្ឋា វុត្តប្បការេន។ សុទ្ធន្តិ បទប្បវណ្ណមត្តេ និចាតោ។
អាយស្មា ឧចាលិ បេរោតិ បិរសីលាធិគុណយុត្តោ សាវកោ ឥមា
បុព្វចរិតាបទានធិបិកា គាថាយោ អភាសិត្ត កថយិត្តាតិ អត្ថោ។

ឧចាលិត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថោ។

៣-៧. អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរសម្ពុទ្ធនិអាធិកំ អាយស្មតោ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយំ កិរ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ បាំសវតីនគរេ
គហបតិមហាសាលកុលេ និព្វត្តិត្វា វិញ្ញតំ បទ្វា ឯកធិវសំ សត្ត សន្តិកេ ធម្មំ
សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ អត្តនោ សាសនេ បឋមំ បដិវិទូធម្មត្ថញ្ញនំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ធិស្វា សយម្មិ តំ វាណន្តរំ បត្តេន្តោ
សតសហស្សភិក្ខុបរិវាស្ស ភគវតោ សត្តាបាំ មហាទានំ បវត្តេត្វា
បណិធានំ អភាសិ។ សត្តាបិស្ស អនន្តរាយតំ ធិស្វា ភាវិនី សម្មត្តិ ព្យាកាសិ។
សោ យាវជីវំ បុញ្ញានិ ករោន្តោ សត្តិ បរិនិព្វតេ ចេតិយេ បតិជ្ជាបិយមាណេ
អន្តោចេតិយេ រតនយំ កាវាបេសិ, ចេតិយំ បរិវារេត្វា សហស្សរតនគ្បិកានិ
ច ការេសិ។

សោ ឯវំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចរិត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរេន្តោ វិបស្សិស្ស
ភគវតោ កាលេ មហាកាលោ នាម កុដ្ឋម្ពិកោ ហុត្វា អដ្ឋករីសមត្តេ ខេត្តេ
សាលិគព្ពំ ជាលេត្វា គហិតសាលិតណ្ឌលេហិ អសម្ពុទ្ធិវចាយាសំ
សម្មាទេត្វា តត្ថ មដុសប្បិសក្ករាធយោ បក្ខិបិត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស
អទាសិ។ សាលិគព្ពំ ជាលេត្វា គហិតគហិតជ្ជានំ បុន ប្បរតិ។ បុថុកកាលេ

បុគ្គលក្តី ឆាម អនាសិ។ លាយនេ លាយនក្តី, វេណិករណេ វេណក្តី,
កលាចាធិករណេ កលាបក្តី, ខលក្តី, ភណ្ឌក្តី, មិនក្តី កោដ្ឋក្តី ឯវំ ឯកសស្សេ
នវ វារេ អគ្គនាម អនាសិ, តម្បី សស្សំ អតិវេកតវំ សម្បជ្ជំ អហោសិ។

ឯវំ យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្វត្តិត្វា ទេវេសុ ច
មនុស្សេសុ ច សំសារន្តោ អម្ពានំ ភគវតោ ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ
កបិលវត្ថុនគរស្ស អវិទូរេ ទោណាវត្ថុនាមកេ ព្រាហ្មណាគាមេ
ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្វត្តិ។ តស្ស កោណ្ឌញ្ញោតិ គោត្តតោ អាគតំ
នាមំ អហោសិ។ សោ វយប្បត្តោ តយោ វេទេ ឧត្តហេត្វាលក្ខណមន្តេសុ ច
ចារំ អគមាសិ។ តេន សមយេន អម្ពានំ ពោធិសត្តោ តុសិតបុរតោ ចរិត្វា
កបិលវត្ថុបុរេ សុទ្ធាទនមហារាជស្ស គេហេ និព្វត្តិ។ តស្ស
នាមគ្គហណាធិវសេ អដ្ឋត្ថវសតេសុ ព្រាហ្មណេសុ ឧបនីតេសុ យេ អដ្ឋ
ព្រាហ្មណាលក្ខណាបរិគ្គហណាត្ថំ មហាតលំ ឧបនីតា។ សោ តេសុ
សព្ពនវកោ ហុត្វា មហាបុរិសស្ស លក្ខណានិព្វត្តិ ទិស្វា “ឯកំសេន អយំ ពុទ្ធា
ភរិស្សតី” តិ និជ្ជំ គន្ធា មហាសត្តស្ស អភិនិក្ខមនំ ឧទិក្ខន្តោ វិចរតិ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ មហាតា បរិវារេន វឌ្ឍមាទោ អនុក្កមេន វុទ្ធិប្បត្តោ
ព្រាហ្មាបរិចាកំ គន្ធា ឯកុនតីសតិមេ វស្សេ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមន្តោ
អនោមាទធីតីវេ បព្ពជិត្វា អនុក្កមេន ឧរុវេលំ គន្ធា បធានំ បទហិ។ តទា
កោណ្ឌញ្ញោ មាណវោ មហាសត្តស្ស បព្ពជិតភារំ សុត្វា
លក្ខណាបរិគ្គាហកព្រាហ្មណានំ បុត្តេហិ វប្បមាណាវាធិហិ សទ្ធិ អត្ថបញ្ចមោ
បព្ពជិត្វា អនុក្កមេន ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ ឧបសង្កមិត្វា ធព្វស្សនិ តំ
ឧបជ្ជហន្តោ តស្ស ឌីឡារិកាហារបរិភោគេន និព្វិទ្ធោ អបក្កមិត្វា ឥសិបតនំ
អគមាសិ។ អថ ខោ ពោធិសត្តោ ឌីឡារិកាហារបរិភោគេន លទ្ធកាយពលោ

វេសាឧបុណ្ណាមាយំ ពោធិរុក្ខមូលេ អបរាជិតបល្លង្កេ និសិន្នោ តិណ្ណំ មារាជំ
មត្តកំ មទ្ធិត្វា អភិសម្ពុទ្ធា ហុត្វា សត្តសត្តាហំ ពោធិមណ្ឌោយេវ វិទិនាមេត្វា
បញ្ចវគ្គិយានំ ញ្ញាណាបរិចាកំ ញ្ញត្វា អាសាឡិវ័បុណ្ណាមាយំ ឥសិបតនំ គន្ធា
តេសំ ធម្មចក្កបវត្តនសុត្តន្តំ (មហាវ. ១៣ អាធនយោ; សំ. និ. ៥.១០៨១) កថេសិ។
ទេសនាបរិយោសានេ កោណ្ឌញ្ញត្ថេវា អជ្ឈាសហិ ព្រហ្មកោដិហិ សទ្ធិ
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាសិ។ អថ បញ្ចមិយំ បក្ខស្ស
អនត្តលក្ខណសុត្តន្តទេសនាយ (មហាវ. ២០ អាធនយោ; សំ. និ. ៣.៥៩) អរហត្តំ
សច្ចាកាសិ។

៥៩៦. វេសោ អរហត្តំ បត្វា “កី កម្ពំ កត្វា អហំ លោកុត្តរសុខំ
អធិគតោម្ហី” តិ ឧបដារន្តោ អត្តនោ បុព្ពកម្ពំ បច្ចក្ខតោ ញ្ញត្វា
សោមនស្សវសេន បុព្ពចរិតាបទានំ ឧទានវសេន ទស្សន្តោ
បទុមុត្តរសម្ពុទ្ធិអាធិមាហ។ តស្សត្ថោ ហោជ្ជា វុត្ថោយេវ។ លោកដេដ្ឋំ
វិនាយកន្តិ សកលស្ស សត្តលោកស្ស ដេដ្ឋំ បធានន្តិ អត្ថោ។ វិសេសេន
វេនេយ្យសត្តេ សំសារសាគរស្ស បរតិវំ អមតមហានិព្វានំ នេតិ សម្មាបេតិ តិ
វិនាយកោ, តំ វិនាយកំ។ ពុទ្ធក្ខមិមនុប្បត្តន្តិ ពុទ្ធស្ស ក្ខមិ បតិជ្ជានជ្ជានន្តិ
ពុទ្ធក្ខមិ, សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ, តំ អនុប្បត្តោ បដិវិទ្ធោតិ ពុទ្ធក្ខមិមនុប្បត្តោ, តំ
ពុទ្ធក្ខមិមនុប្បត្តំ, សព្ពញ្ញតប្បត្តំ ពុទ្ធក្ខតន្តិ អត្ថោ។ បឋមំ អទ្ធសំ អហន្តិ បឋមំ
វេសាឧបុណ្ណាមិយា វត្តិយា បច្ចុសសមយេ ពុទ្ធក្ខតំ បទុមុត្តរសម្ពុទ្ធិ អហំ
អទ្ធិក្ខិណ្ឌិ អត្ថោ។

៥៩៧. យាវតា ពោធិយា មូលេតិ យត្តកា ពោធិរុក្ខសមីបេ យក្ខា
សមាគតា រាសិក្ខតា សម្ពុទ្ធិ ពុទ្ធក្ខតំ តំ ពុទ្ធិ បញ្ចលីកតា ទសន្តីលីសមោធានំ
អញ្ចលីបុដំ សិរសិ ឋបេត្វា វន្តន្តិ នមស្សន្តិ តិ សម្ពុទ្ធា។

៥៩៨. សព្វេនេវា តុដ្ឋមនាតិ ពុទ្ធកូតជ្ជានំ អាគតា តេ សព្វេនេវា តុដ្ឋចិត្តា
អាគាសេ សញ្ញាវន្តិតិ សម្ពុន្នោ។ អន្ធការតមេនុនោតិ អតិរិយ អន្ធការំ មោហំ
នុនោ ខេបនោ អយំ ពុទ្ធា អនុប្បត្តោតិ អត្ថោ។

៥៩៩. តេសំ ហាសបរេតានន្តិ ហាសេហិ បីតិសោមនស្សេហិ
សមន្នាគតានំ តេសំ នេវានំ មហាធានោ មហាយោសោ អវត្តថ បវត្តតិ,
សម្មាសម្ពុទ្ធសាសនេ កិលេសេ សំកិលេសេ ធម្មេ ឈាបយិស្សាមាតិ សម្ពុន្នោ។

៦០០. នេវានំ គិរមញ្ញាយាតិ វាចាយ ដុតិវចនេន សហ ឧទីរតំ នេវានំ សន្តំ
ជានិត្វា ហាដ្ឋោ ហាដ្ឋេន ចិត្តេន សោមនស្សសហគតេន ចិត្តេន អាទិភិក្ខុំ បឋមំ
អាហារំ ពុទ្ធកូតស្ស អហំ អនាសិទ្ធិ សម្ពុន្នោ។

៦០២. សត្តាហំ អភិនិក្ខម្ហាតិ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា សត្តាហំ បធានំ
កត្វា សព្វញ្ញុតញ្ញាណាបទដ្ឋានំ អវហត្តមគ្គញ្ញាណាសម្ព័ន្ធាតំ ពោធិ អជ្ឈកមំ
អធិកញ្ជី អហន្តិ អត្ថោ។ ឥទំ មេ បឋមំ ភត្តន្តិ ឥទំ ភត្តំ សរិរយាបនំ
ព្រហ្មចារិស្ស ឧត្តមចារិស្ស មេ មយ្ហំ ឥមិនា នេវបុត្តេន បឋមំ ទិន្នំ អហោសីតិ
អត្ថោ។

៦០៣. តុសីតា ហិ ឥធាកន្ធាតិ តុសីតភវនតោ ឥធម នុស្សលោកេ អាគន្ធា
យោ នេវបុត្តោ មេ មម ភិក្ខុំ ឧបាទយិ អនាសិ, តំ នេវបុត្តំ កិត្តយិស្សមិ
កថេស្សមិ ចាកជំ ករិស្សមិ។ ភាសតោ ភាសន្តស្ស មម វចនំ សុណាថាតិ
សម្ពុន្នោ។ ឥតោ បរំ អនុត្តានបទមេវ វណ្ណយិស្សម។

៦០៧. តិទសាតិ តាវតីសកវនា។ អគារាតិ អត្ថនោ
ឧប្បន្នព្រាហ្មណគេហតោ និក្ខមិត្វា បព្ពជិត្វា ធនំ វច្ឆរានិ ធុក្ករការិកំ
ករោន្តេន ពោធិសត្តេន សហ វសិស្សតីតិ សម្ពុន្នោ។

៦០៨. តតោ សត្តមកេ វស្សេតិ តតោ បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ សត្តមេ
សំវច្ឆរេ។ ពុទ្ធា សច្ចំ កថេស្សេតិ ធិត្ថស្សនិ ទុក្ខរកាវិកំ កត្វា សត្តមសំវច្ឆរេ
ពុទ្ធា ហុត្វា ពារាណសិយំ ឥសិបតនេ មិគទាយេ
ធម្មបក្កបវត្ថុនសុត្តន្តទេសនាយ ទុក្ខសមុទយនិរោធមគ្គសច្ចសម្ពាទំ ចតុសច្ចំ
កថេស្សេតិ អត្ថោ។ កោណ្ឌញ្ញោ នាម នាមេនាទិ នាមេន កោត្តនាមវសេន
កោណ្ឌញ្ញោ នាម។ បឋមំ សង្ឃិកាហិតិ បញ្ចវគ្គិយានមន្តរេ បឋមំ អាទិតោ
ឯវ សោតាបត្តិមគ្គញ្ញាណំ សង្ឃិកាហិតិ បច្ចក្ខំ កវិស្សេតិ អត្ថោ។

៦០៩. និក្ខន្តនាទុបព្ពជិន្នំ និក្ខន្តេន ពោធិសត្តេន សហ និក្ខមិត្វា អនុបព្ពជិន្នំ
អត្ថោ។ តថា អនុបព្ពជិត្វា មយា បដានំ វិយំ សុកតំ សុដ្ឋ កតំ ទទ្ទំ កត្វា
កតន្តិ អត្ថោ។ កិលេសេ លាបនត្ថាយាទិ កិលេសេ សោសនត្ថាយ
វិទ្ធិសនត្ថាយ អនការិយំ អការស្ស អហិតំ កសិវណិជ្ជាធិកម្មវិហិតំ សាសនំ
បព្ពជី បដិបទ្ធិន្តិ អត្ថោ។

៦១០. អភិកន្ធាន សព្ពញ្ញតិ សព្ពំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ វា
សម្ពាវិការលក្ខណានិព្វានបញ្ញត្តិសម្ពាទំ ព្រោយ្យំ វា ជានន្តោ ទេវេហិ សហ
វត្តមានេ សត្ត លោកេ ពុទ្ធា មិការញ្ញំ មិគទាយ វិហារំ អភិកន្ធា ឧបសម្ព័មិត្វា
មេ មយា សង្ឃិកេតេន ឥមិនា សោតាបត្តិមគ្គញ្ញាណេន អមតកេរី
អមតមហានិព្វានកេរី អហិរិ បហិរិ ទស្សេសីតិ អត្ថោ។

៦១១. សោ ទានីតិ សោ អហំ បឋមំ សោតាបន្នោ ឥទានិ
អរហត្តមគ្គញ្ញាណេន អមតំ សន្តំ វុបសន្តសភារំ បទំ បដ្ឋិតតំ ចាបុណិតតំ,
អនុត្តរំ ឧត្តរវិហិតំ និព្វានំ បត្តោ អធិគតោតិ អត្ថោ។ សព្ពាសវេ បរិញ្ញាយាទិ
កាមាសវាធម្មោ សព្ពេ អាសវេ បរិញ្ញាយ បហានបរិញ្ញាយ បដិហិត្វា

អនាសវៅ និងក្តីលេសោវិហារមិ ឥរិយាបថវិហារេន វាសំ កប្បមិ។ បដិសម្ពិទា
ចតស្សោត្យាទយោ គាថាយោ វុត្តត្តាយេវ។

អថ នំ សត្តា អបរកាគេ ជេតវនមហាវិហារេ ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ
បញ្ញត្តវរពុទ្ធាសនេ និសិដ្ឋោ បឋមំ បដិវិទូធម្មការំ ទីបេន្តោ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ,
មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ វត្តញ្ញំ យទិទំ អញ្ញាសិកោណ្ណាញោ” តិ (អ. និ. ១.១៨៨)
ឯតទគ្គ ឋបេសិ។ សោ ធ្វើហិ អគ្គសាវកេហិ អត្តនិ ករិយមានំ បរមនិបច្ចការំ,
តាមន្តសេនាសនេ អាភិណ្ណាវិហារញោ បរិហារិតុកាមោ, វិវេកាភិវតិយា
វិហារិតុកាមោ ច អត្តនោ សន្តិកំ ឧបគតានំ គហជ្ឈបព្ពជិតានំ
បដិសន្តារករណាម្បិ បបញ្ចំ មញ្ញមាណោ សត្តារំ អាបុច្ឆិទ្វា ហិមវន្តំ បរិសិទ្ធា
ធន្តន្តេហិ នាគេហិ ឧបជ្ឈិយមាណោ ធន្តន្តទហតីវេ ទ្វាទស វស្សានិ វសិ។ ឯវំ តត្ថ
វសន្តំ ថេវ ឯកទិវសំ សក្កោ ទេវរាជា ឧបសង្កមិទ្វា វន្តិទ្វា បិតោ ឯវមាហា
“សាធុ មេ, ភន្តេ, អយ្យោ ធម្មំ ទេសេតូ” តិ។ ថេរោ តស្ស ចតុសច្ចគព្ភំ
តិលក្ខណាហាតំ សុញ្ញតាបដិសំយុត្តំ នាធានយវិចិត្តំ អមតោគធំ
ពុទ្ធលីលាយ ធម្មំ ទេសេសិ។ តំ សុទ្ធា សក្កោ អត្តនោ បសាទំ បវេទេន្តោ -

“ឯស ភិយ្យោ បសីទាមិ, សុទ្ធា ធម្មំ មហារសំ;

វិរាគោ ទេសិតោ ធម្មោ, អនុបាទាយ សព្ពសោ” តិ។ (ថេរគា. ៦៧៣) -

ដុតី អកាសិ។ ថេរោ ធន្តន្តទហតីវេ ទ្វាទស វស្សានិ វសិទ្ធា ឧបកដ្ឋេ បរិនិព្វានេ
សត្តារំ ឧបសង្កមិទ្វា បរិនិព្វានំ អនុជាធាបេត្វា តត្ថេវ គត្វា បរិនិព្វាយី តិ។

អញ្ញាសិកោណ្ណាញត្ថេវ អបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣-៨. បិណ្ឌោលការទ្វាជត្ថេវ អបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរោ នាម ជីវោតិអាទិកំ អាយស្មតោ បិណ្ឌោលការទ្វាជស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិននន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ សីហាយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា
បព្ពតថាទេ គុហាយំ វិហាសិ។ ភគវា តស្ស អនុគ្គហំ កាតុំ គោចរាយ
បក្កន្តកាលេ តស្ស សយនគុហំ បរិសិត្វា និរោធំ សមាបដ្ឋិត្វា និសីទិ។ សីហោ
គោចរំ គហេត្វា និវត្តោ គុហាទ្វារេ វត្វា ភគវន្តំ ទិស្វា ហដ្ឋតុដ្ឋោ
ជលជលជបុប្ផហិ បូជំ កត្វា ចិត្តំ បសាទេន្តោ ភគវតោ អារក្ខណត្ថាយ
អញ្ញោ វាឡមិគេ អបនេតុំ តិសុ វេលាសុ សីហនាធំ ននន្តោ ពុទ្ធកតាយ សតិយា
អដ្ឋាសិ។ យថា បឋមទិវសេ, ឯវំ សត្តាហំ បូជេសិ។ ភគវា “សត្តាហាជ្ជយេន
និរោធា វុដ្ឋហិត្វា វុដ្ឋិស្សតិ ឥមស្ស ឯត្ថកោ ឧបនិស្សយោ” តិ តស្ស
បស្សន្តស្សេវ អាគាសំ បក្ខន្តិត្វា វិហារមេវ គតោ។

សីហោ ពុទ្ធវិយោគទុក្ខំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ កាលំ កត្វា
ហំសវតីនគរេ មហាកោគកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ នគរវាសីហិ សទ្ធិវិហារំ
គន្ធា សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នោ សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
មហាទានំ បវត្តិត្វា យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា អបរាបរំ ទេវមនុស្សេសុ សំសារន្តោ
អម្ហាកំ ភគវតោ កាលេ កោសម្ពិយំ រញ្ញោ ឧទេនស្ស បុរោហិតស្ស បុត្តោ
ហុត្វា និព្ពត្តិ។ ការទ្វាជោតិស្ស នាមំ អហោសិ។ សោ វយប្បតោ តយោ វេទេ
ឧគ្គហេត្វា បញ្ច មាណវកសតានិ មន្តេ វាចនោ មហាគ្យសភាវេន
អនន្ទរាចារត្តា តេហិ បរិច្ឆតោ រាជគហំ គន្ធា ភគវតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច
លាភសក្ការំ ទិស្វា សាសនេ បព្ពតិត្វា ភោជនេ អមត្តញ្ញ ហុត្វា វិហារតិ។
សត្តារា ឧចាយេន មត្តញ្ញតាយ បតិដ្ឋាបេន្តោ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា នចិវស្សេវ
ធម្មភិញ្ញោ អហោសិ។ ធម្មភិញ្ញោ បន ហុត្វា ភគវតោ សម្មា “យំ សាវកេហិ
បត្តព្ពំ, តំ មយា អនុប្បត្ត” និ, ភិក្ខុសង្ឃ ច “យស្ស មគ្គ វា ជលេ វា កម្ពា អត្ថិ,

សោ មំ បុច្ឆត្វ"តិ សីហនាទំ នទិ។ តេន តំ ភគវា - "ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម
សាវកានំ ភិក្ខុនំ សីហនាទិកានំ យទិទំ បិណ្ឌោលការាទ្វាដោ"តិ (អ. និ.
១.១៨៨, ១៩៥) ឯតទគ្គេ បឋមសិ។

៦១៣. ឯវំ ឯតទគ្គំ ហំនំ បត្វា បុព្វេ កតបុញ្ញសម្ភារំ សវិត្វា
សោមនស្សវសេន អត្តនោ បុញ្ញកម្មាបទានំ វិការវេន្តោ
បទុមុត្តរោតិ អាទិមាហ។ តស្សត្ថោ ហោជ្ជា វុត្តោវ។ បុរតោ ហិមវន្តស្សាតិ
ហិមាលយបព្ពតតោ បុព្វទិសាកាគេតិ អត្តោ។ ចិត្តក្ខុដេ វសី តទាតិ យទា
អហំ សីហោ មិគរាជា ហុត្វា ហិមវន្តបព្ពតសមីបេ វសាមិ, តទា បទុមុត្តរោ
នាម សត្តា អនេកេហិ ច ឱសដេហិ, អនេកេហិ ច រតនេហិ ចិត្តវិចិត្តតាយ
ចិត្តក្ខុដេ ចិត្តបព្ពតសិខរេ វសីតិ សម្ពុន្នោ។

៦១៤. អភិវុទ្ធា តត្ថាសិន្និ អភិវសភារោ និព្ពយសភារោ មិគរាជា តត្ថ
អាសី អហោសិន្និ អត្តោ។ ចតុក្កមោតិ ចតុហិ ទិសាហិ កមោ គន្ធី សមត្តោ។
យស្ស សទ្ធិំ សុណិត្វានាតិ យស្ស មិគរញ្ញោ សីហនាទំ សុត្វា ពហុជ្ជនា
ពហុសត្តា វិក្ខម្ពន្ធិ វិសេសេន ខម្ពន្ធិ កាយន្តិ។

៦១៥. សុដុល្លំ បទុមំ គយ្ហាតិ ភគវតិ បសាទេន សុបុប្ផិ តបទុមបុប្ផំ ទំសិត្វា។
នរាសកំ នរាទំ អាសកំ ឧត្តមំ សេជ្ជំ សម្ពុទ្ធី ឧបគដ្ឋិ, សមីបំ អគមិន្និ អត្តោ។
វុជ្ជិតស្ស សមាធិម្ហាតិ និរោធសមាបត្តិតោ វុជ្ជិតស្ស ពុទ្ធស្ស តំ បុប្ផំ អភិរោបយី
បូជេសិន្និ អត្តោ។

៦១៦. ចតុទ្ធិសំ នមស្សិត្វាតិ ចតុសុ ទិសាសុ នមស្សិត្វា សកំ ចិត្តំ អត្តនោ
ចិត្តំ បសាទេត្វា អាទរេន បតិជ្ឈេបត្វា សីហនាទំ អភិវតនាទំ អនទី ឃោសេសិន្និ
អត្តោ។

៦១៧. តតោ ពុទ្ធន ទិន្នព្យាករណំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោតិអាទិមាហ។ តំ
ឧត្តានត្ថមេវ។

៦១៨. វទតំ សេដ្ឋោតិ “មយំ ពុទ្ធា, មយំ ពុទ្ធា”តិ វទន្តានំ អញ្ញាតិតិយានំ
សេដ្ឋោ ឧត្តមោ ពុទ្ធា អាគតោតិ សម្ពុទ្ធា។ តស្ស អាគតស្ស ភគវតោ តំ ធម្មំ
សោស្សម សុណិស្សមាតិ អត្ថោ។

៦១៩. តេសំ ហាសបរេតានន្តិ ហាសេហិ សោមនស្សេហិ បរេតានំ
អភិក្ខតានំ សមន្នាគតានំ តេសំ ទេវមនុស្សានំ។ លោកនាយកោតិ លោកស្ស
នាយកោ សគ្គមោក្ខសម្បបកោ មម សទ្ធិំ មយ្ហំ សីហនានំ បកិត្តេសិ
បកាសេសិ កថេសិ, ទីយទស្សី អនាគតកាលទស្សី មហាមុនិ មុនីនមន្តរេ
មហាឆ្មោ មុនិ។ សេសកាថា សុវិញ្ញយ្យមេវ។

៦២២. នាមេន បទុមោ នាម ចក្កវត្ថុ ហុត្វា ចតុសដ្ឋិយា ជាតិយា ឥស្សរិយំ
ឥស្សរភារំ រជ្ជំ ការយិស្សតីតិ អត្ថោ។

៦២៣. កប្បសតសហស្សម្ពីតិ សាម្បត្តេ ភុម្មវចនំ, កប្បសតសហស្សានំ
បរិយោសានេតិ អត្ថោ។

៦២៤. បកាសិតេ ចាវចនេតិ តេន គោតមេន ភគវតា បិដកត្ថយេ
បកាសិតេ ទេសិតេតិ អត្ថោ។ ព្រាហ្មពន្ធុ ភវិស្សតីតិ តទា គោតមស្ស
ភគវតោ កាលេ អយំ សីហោ មិគរាជា ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិស្សតីតិ អត្ថោ។
ព្រាហ្មញ្ញា អភិនិក្ខម្មាតិ ព្រាហ្មណកុលតោ និក្ខមិត្វា តស្ស ភគវតោ សាសនេ
បព្ពជិស្សតីតិ សម្ពុទ្ធា។

៦២៥. បធានបហិតត្តោតិ វិរិយករណត្ថំ បេសិតចិត្តោ។ ឧបទិសម្ព័ន្ធាតានំ
កិលេសានំ អភាវេន និរុបធិ។ កិលេសទរថានំ អភាវេន ឧបសន្តោ។ សញ្ញាសវេ
សកលាសវេ បរិញ្ញាយ បហាយ អនាសវោ និក្ខិលេសោ និព្វាយិស្សតិ
ខន្ធបរិនិព្វានេន និព្វតោ ភវិស្សតីតិ អត្តោ។

៦២៦. វិជនេ បន្តសេយ្យម្ពីតិ ជនសម្ពាធរហិតេ ទូរាញ្ញសេនាសនេតិ
អត្តោ។ វាឡមិគសមាគុលេតិ កាឡសីហាធិហិ ចណ្ណមិគសង្កេហិ អាគុលេ
សំកិណ្ណោតិ អត្តោ។ សេសំ វុត្តត្ថមេវាតិ។

បិណ្ឌោលការទ្វាជត្រូវអបធានវណ្ណានា សមត្ថា។

៣៩. ខទិវនិយត្រូវអបធានវណ្ណានា

គង្គាភាគីរិយី នាមាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ខទិវនិយត្រូវស្ស អបធានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ តិត្តនាវិកកុលេ
និព្វត្តិក្វា មហាគង្គាយ បយាគតិត្ថេ តិត្តនាវាយ កម្ពំ ករោន្តោ ឯកទិវសំ
សសាវកសង្ឃំ ភគវន្តំ គង្គាតីរំ ឧបគតំ ទិស្វា បសន្នមានសោ នាវាសង្ឃដំ
យោជេត្វា មហាន្តេន បូជាសក្ការេន បរតីរំ ចាបេត្វា អញ្ញាតំ ភិក្ខុំ សត្តារា
អារញ្ញកានំ ភិក្ខុនំ អគ្គជ្ជានេ បរិយមាណំ ទិស្វា តំ វាណន្តំ បត្តេត្វា ភគវតោ
ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច មហាធានំ បរត្តេត្វា បណិធានំ អកាសិ។ ភគវា តស្ស
បត្តនាយ អវញ្ញការំ ព្យាកាសិ។

សោ តតោ បដ្ឋាយ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ មគធវដ្ឋេ នាលកតាមេ
រូបសារិយា នាម ព្រាហ្មណិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្វត្តិ។ តំ វយប្បត្តំ មាតាបិតារោ

យរពន្ធនេន ពន្ធតុកាមា ហុត្វា តស្ស អាហោចេសុំ។ សោ សារិបុត្តត្ថេស្ស
បព្ពជិតការំ សុត្វា “មយ្ហំ ជេដ្ឋភាតា អយ្យោ ឧបតិស្សោ ឥមំ វិភំ ធម្មត្វា
បព្ពជិតោ, តេន វន្តំ ខេឡបិណ្ឌំ កថាហំ អនុភវិស្សមី” តិ ជាតសំវេកោ ចាសំ
អនុបគច្ឆមានមិគោ វិយ ញាតកេ វព្វេត្វា ហេតុសម្បត្តិយា ចោទិយមាណោ
ភិក្ខុនំ សន្តិកំ គន្ធា ធម្មសេនាបតិនោ កនិដ្ឋការំ និវេទេត្វា អត្តនោ បព្ពជ្ជាយ
ធន្តំ អាហោចេសិ។ ភិក្ខុ តំ បញ្ចាដេត្វា បរិបុណ្ណាវិសតិវស្សំ ឧបសម្មាទេត្វា
កម្មជ្ជានេ និយោជេសុំ។ សោ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា ខទិវនំ បរិសិត្វា វិស្សមន្តោ
យដេន្តោ វាយមន្តោ ញាណស្ស បរិចាកំ គតត្តា នចិវស្សេវ ធម្មភិញ្ញោ
អរហា អហោសិ។ សោ អរហា ហុត្វា សត្តារំ ធម្មសេនាបតិញ្ច វន្តិតុំ
សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចិវរមាធាយ និក្ខមិត្វា អនុបុព្វេន សាវត្ថំ បត្វា
ជេតវនំ បរិសិត្វា សត្តារំ ធម្មសេនាបតិញ្ច វន្តិត្វា កតិចាហំ ជេតវនេ វិហាសិ។
អថ នំ សត្តា អរិយគណាមជ្ឈេ និសិន្នោ អារញ្ញកានំ ភិក្ខុនំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសិ -
“ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ អារញ្ញកានំ យទិទំ វេវតោ” តិ (អ. និ.
១.១៩៨, ២០៣)។

២២៨. ឯវំ ឯតទគ្គជ្ជានំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា
បីតិសោមនស្សវសេន បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ គង្គា
ភាគីរដីតិអាទិមាហ។ តត្ថ គង្គាតិ កាយមាណា ឃោសំ កុរុមាណា គច្ឆតីតិ
គង្គា។ អថ វា កោ វុច្ឆតិ បថវី, តស្មី គតា បវត្តាតិ គង្គា។ អនោតត្តទហំ តិក្ខត្តំ
បទក្ខិណំ កត្វា គតជ្ជានេ អារដ្ឋគង្គាតិ ច បព្ពតមត្តកេន គតជ្ជានេ
ពហលគង្គាតិ ច តិវច្ឆានបព្ពតំ វិជ្ជិត្វា គតជ្ជានេ ឧមន្តគង្គាតិ ច តតោ
ពហលបព្ពតំ បហរិត្វា បញ្ចយោជនំ អាគាសេន គតជ្ជានេ អាគាសគង្គាតិ ច
តស្ស បតិគជ្ជានំ ភិក្ខុត្វា ជាតំ បញ្ច យោជនំ ចោក្ខវណីកូលំ ភិក្ខុត្វា តត្ថ បន
បញ្ចផ្តុលី វិយ បញ្ច ឆារា ហុត្វា គង្គា យមុនា សរក្ខ មហី អចិវរតីតិ បញ្ច នាមា

ហុត្វា ជម្ពូជីបំ បញ្ច ភាគំ បញ្ច កោដ្ឋាសំ កត្វា បញ្ច ភាគេ បញ្ច កោដ្ឋាសេ
ឥតា គតា បរត្ថាតិ ភាគីរដី។ គដ្ឋា ច សា ភាគីរដី ចេតិ គដ្ឋាភាគីរដី។
“ភាគីរដី គដ្ឋា”តិ វត្ថុព្រៃ គាថាពន្ធសុខត្ថំ បុព្វចរិយវសេន វុត្ថន្តិ ធន្ទព្វំ។
ហិមវន្តា បភាវិតាតិ សត្តេ ហិសតិ សីតេន ហនតិ មថេតិ អាណេឡេតីតិ
ហិមោ, ហិមោ អស្ស អត្ថីតិ ហិមវា, តតោ ហិមវន្តតោ បជ្ជាយ បភាវិតា
បរត្ថា សន្ទមាធាតិ ហិមវន្តបភាវិតា។ **កុតិវត្ថុ ឆារិកោ អាសិទ្ធិ តស្ស គដ្ឋាយ**
ចណ្ឌាសោតសមាបន្នេវិសមតិវត្ថុ កេវដ្ឋកុលេ ឧប្បន្នោ ឆារិកោ អាសី
អហោសិទ្ធិ អត្ថោ។ **ឡិមេ ច តវី អហន្តិ សម្បត្តសម្បត្តមនុស្សេ ចារិមា តីរា**
ឡិមំ តីរំ អហំ តវី តារេសិទ្ធិ អត្ថោ។

២២៩. **បទុមុត្តរោ នាយកោតិ ទិបទានំ ឧត្តមោ សត្តេ និព្វានំ នាយកោ**
ចាបនកោ បទុមុត្តរពុទ្ធា មម បុញ្ញសម្បត្តិ និច្ឆាទេន្តោ។ **វសីសតសហស្សេហិ**
ឡិណាសវសតសហស្សេហិ គដ្ឋាសោតំ តវិតុំ តិត្ថំ បត្តោតិ សម្ពន្ធា។

២៣០. ពហូ នាវា សមាទេត្វាតិ សម្បត្តំ តំ សម្មាសម្ពុទ្ធ�ំ ទិស្វា វឡកីហិ សុដ្ឋ
សដ្ឋតំ កតំ និច្ឆាទិតំ ពហូ នាវាយោ សមាទេត្វា ទ្វេ ទ្វេ នាវាយោ ឯកតោ កត្វា
តស្ស នាវាយ ឧបរិ មណ្ឌាបនននំ កត្វា **នរាសកំ បទុមុត្តរសម្ពុទ្ធ�ំ បដិមាធិ**
បូជេសិទ្ធិ អត្ថោ។

២៣១. **អាគន្ធាន ច សម្ពុទ្ធាតិ ឯវំ សង្ឃជិតាយ នាវាយ តត្ថ អាគន្ធាន តព្វា**
នាវកំ នាវមុត្តមំ អារុហិតិ សម្ពន្ធា។ វារិមជ្ឈេ បិតោ សត្តាតិ នាវាវុទ្ធា
សត្តា គដ្ឋាជលមជ្ឈេ បិតោ សមាធា ឥមា សោមនស្សបដិសំយុត្តកាថា
អភាសថ កថេសីតិ សម្ពន្ធា។

៦៣២. យោ សោ តាវេសិ សម្ពុទ្ធន្តិ យោ សោ នាវិកោ គង្គាសោតាយ សម្ពុទ្ធន្តិ
អតាវេសិ។ សង្ឃញ្ញាបិ អនាសវន្តំ នកេវលមេវ សម្ពុទ្ធន្តិ តាវេសិ, អនាសវំ
និក្ខិលេសំ សង្ឃញ្ញាបិ តាវេសីតិ អត្ថោ។ តេន ចិត្តបសាទេនាតិ តេន
នាវាចាជនកាលេ ឧប្បន្នេន សោមនស្សសហគតចិត្តបសាទេន ទេវលោកេ
ធនុ កាមសក្កេសុ រមិស្សតិ និព្វានម្យត្តិ អនុភវិស្សតីតិ អត្ថោ។

៦៣៣. និព្វត្តិស្សតិ តេ ព្យម្ពន្តិ ទេវលោកេ ឧប្បន្នស្ស តេ តុយ្ហំ ព្យម្ពំ វិមាណំ
សុកតំ សុដ្ឋនិព្វត្តំ នាវសណ្ឌិតំ នាវសណ្ឌានំ និព្វត្តិស្សតិ ចាតុភវិស្សតីតិ
អត្ថោ។ អាកាសេ បុប្ផធនន្តិ នាវាយ ឧបរិមណ្ឌាបកតកម្មស្ស និស្សន្នេន
សត្តនា គតគតជ្ជានេ អាកាសេ បុប្ផធនំ ធារយិស្សតីតិ សម្ពុទ្ធា។

៦៣៤. អដ្ឋបញ្ញាសកប្បម្ពីតិ វេតោ បុញ្ញករណកាលតោ បដ្ឋាយ
អដ្ឋបញ្ញាសកប្បំ អតិក្កមិត្វា នាមេន តាវកោ នាម ចក្កវត្តិ ខត្តិយោ
ចាតុរន្តោ ចតុសុ ជីបេសុ វេស្សរោ វិជិតាវី ជិតរន្តោ ភវិស្សតីតិ សម្ពុទ្ធា។
សេសកាថា ឧត្តានត្ថាវ។

៦៣៥. វេវតោ នាម នាមេនាតិ វេវតីនក្ខត្តេន ជាតត្តា “វេវតោ” តិ
លទ្ធនាមោ ព្រហ្មពន្ធុ ព្រាហ្មណបុត្តភូតោ ភវិស្សតិ ព្រាហ្មណកុលេ
ឧប្បន្និស្សតីតិ អត្ថោ។

៦៣៦. និព្វាយិស្សតិ នាសវោតិ និក្ខិលេសោ ខន្ធបរិនិព្វានេន និព្វាយិស្សតិ។

៦៤០. វីរិយំ មេ ធុរោយុទ្ធន្តិ វរំ បទុមុត្តរេន ភគវតោ ព្យាកតោ អហំ
កមេន ចារមិតាកោជី បត្វា មេ មយ្ហំ វីរិយំ អសិលិវីរិយំ ធុរោយុទ្ធន្តិ ធុរវាហំ
ធុរាធារំ យោគេហិ ខេមស្ស និព្វាយស្ស និព្វានស្ស អធិវាហានំ អារវានំ

អហោសីតិ អត្ថោ។ ធារេមិ អន្តិមំ ទេហន្តិ ឥធានាហំ សម្មាសម្ពុទ្ធសាសនេ
បរិយោសានសរីរំ ធារេមីតិ សម្ពុទ្ធោ។

សោ អបរភាកេ អត្តនោ ជាតកាមំ គន្ធា “ចាលា, ឧបចាលា,
សីសូបចាលា”តិ តិស្សន្នំ ភគិនីនំ បុត្ត “ចាលា, ឧបចាលា, សីសូបចាលា”តិ
តយោ ភាគិនេយ្យ អានេត្វា បញ្ចាដេត្វា កម្មជ្ជានេ និយោដេសី។ តេ កម្មជ្ជានំ
អនុយុត្តា វិហរីសុ។

តស្មីញ្ច សមយេ ថេរស្ស កោចិនេវ អាពាធា ឧប្បន្នោ, តំ សុត្វា
សារីបុត្តត្ថេរោ - “វេរតស្ស គិលានបុច្ឆនំ អធិកមបុច្ឆនញ្ច ករិស្សមី”តិ
ឧបគញ្ញី។ វេរតត្ថេរោ ធម្មសេនាបតី ទ្វរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា តេសំ
សាមណោរាជំ សតុប្បាទវសេន ឱវទិយមាណោ ចាលេតិកាជំ អភាសិត្ត។ តត្ថ
ចាលេ ឧបចាលេ សីសូបចាលេតិ តេសំ អាលបនំ។ ចាលា, ឧបចាលា,
សីសូបចាលាតិ ហិ ឥត្តិលីដ្ឋវសេន លទ្ធនាមា តយោ ធារកា បញ្ចជិតាបិ តថា
វេហរិយ្យន្តិ។ “ចាលី, ឧបចាលី, សីសូបចាលីតិ តេសំ នាមាជី”តិ ច វទន្តិ។
យទត្ថំ “ចាលេ”តិ អាទិនា អាមន្តនំ កតំ, តំ ទស្សេន្តោ “បតិស្សតា នុ ខោ
វិហរថា”តិ វត្វា តត្ថ ការណំ អាហា - “អាគតោ វោ វាលំ វិយ វេជី”តិ។
បតិស្សតាតិ បតិស្សតិកា។ ខោតិ អវធារណោ។ អាគតោតិ អាគញ្ញី។ វោតិ
តុម្ហាកំ។ វាលំ វិយ វេជីតិ វាលវេជិវិយ។ អយញ្ញេត្ថ សន្នេបត្តោ -
តិក្ខុជវននិព្ពេជិកបញ្ញតាយ វាលវេជិវេចា សត្តកប្បោ តុម្ហាកំ មាតុលត្ថេរោ
អាគតោ, តស្មា សមណាសញ្ញំ ឧបជ្ឈបេត្វា សតិសម្បជញ្ញយុត្តា ឯវ ហុត្វា
វិហរថ, យថាធិកតេ វិហារេ អប្បមត្តា ភវថាតិ។

តំ សុត្វា តេ សាមណោរា ធម្មសេនាបតិស្ស បច្ចុគ្គមនាទិវត្ថំ កត្វា ឧភិន្នំ
មាតុលត្ថេរាជំ បដិសន្តារវេលាយំ នាតិទ្វរេ សមាជី សមាបដ្ឋិត្វា និសីទីសុ។

ធម្មសេនាបតិ វេតតេវេន សន្ធិ បដិសន្ធាវំ កត្វា ឧដ្ឋាយាសនា តេ សាមណេវេ
ឧបសង្កម្មិ។ តេ តថា កាលបរិច្ឆេទស្ស កតត្តា យេវ ឧបសង្កម្មន្តេ ឧដ្ឋហិត្វា
វុទ្ធិត្វា អដ្ឋសុ។ យេវេ - “កត្វកត្វវិហារេន វិហារថា” តិ បុច្ឆិត្វា តេហិ “ឥមាយ
ឥមាយា” តិ វុត្តេ ធារកេបិ វេវិនេន្តោ - “មយ្ហំ ភាតិកោ សច្ចវាជី វេត ធម្មស្ស
អនុធម្មចារិ” ន្តិ យេវ បសំសន្តោ បក្កាមិ។ សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវា តិ។

ខទិវនិយត្តេវ អបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣-១០. អាណន្ទត្ថេវ អបទានវណ្ណានា

អាហមទ្វារា និក្ខម្មាតិ អាទិកំ អាយស្មតោ អាណន្ទត្ថេវ ស្ស អបទានំ។ អយម្បិ
បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកា រោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវុទ្ធិបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិន្តោ
បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ បាំសវតីនគរេ សត្តុ វេមាតិកភាតា ហុត្វា
និព្ពត្តិ។ សុមនោតិស្ស នាមំ អហោសិ។ មិតា បនស្ស នន្ទរាជា នាម។ សោ
អត្ថនោ បុត្តស្ស សុមនកុមារស្ស វេយប្បត្តស្ស បាំសវតីនគរតោ
វីសយោជនសតេ ថានេ ភោគនគរំ អនាសិ។ សោ កនាចិ កនាចិ អាគន្ធា
សត្តារញ្ច មិតរញ្ច បស្សតិ។ តទា រាជា សត្តារញ្ច សតសហស្សបរិមាណំ
ភិក្ខុសង្ឃញ្ច សយមេវ សក្កច្ចំ ឧបជ្ជហិ, អញ្ញោសំ ឧបជ្ជាតុំ ន ទេតិ។

តេន សមយេន បច្ឆន្តោ កុបិតោ អហោសិ។ កុមារោ តស្ស កុបិតការំ
រញ្ញោ អនារោចត្វា សយមេវ តំ វុបសមេសិ។ តំ សុត្វា រាជា តុដ្ឋមានសោ “វិ
តេ តាវ ទម្មិ, គណ្ណាហិ” តិ អាហា។ កុមារោ “សត្តារំ ភិក្ខុសង្ឃញ្ច តេមាសំ
ឧបជ្ជហន្តោ ជីវិតំ អវញ្ញំ កាតុំ ឥច្ឆាមី” តិ អាហា។ “ឯតំ ន សក្កា, អញ្ញំ
វេទេហិ” តិ។ “ទេវ, ខត្តិយានំ ទ្វេ កថា នាម នត្ថិ, ឯតំ មេ ទេហិ, ន មយ្ហំ
អញ្ញេនត្តោ, សចេ សត្តា អនុជាតាតិ, ទិន្នមេវា” តិ។ សោ “សត្តុ ចិត្តំ

ជាតិស្បែកមី" តិ វិហារំ គតោ។ តេន ច សមយេន ភគវា គន្ធកុដិ បរិដ្ឋោ ហោតិ។
សោ ភិក្ខុ ឧបសង្កមិត្វា "អហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ធន្សនាយ អាគតោ, ធន្សេថ
ម" តិ ភិក្ខុ "សុមនោ នាម ថេរោ សត្ត ឧបជ្ឈាកោ, តស្ស សន្តិកំ គន្ធាហី" តិ
អាហំសុ។ សោ ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា "សត្តារំ, ភន្តេ, ធន្សេថា" តិ អាហា។ អថ
ថេរោ តស្ស បស្សន្តស្សេវ បថវិយំ និមុដ្ឋិត្វា ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា "រាជបុត្តោ,
ភន្តេ, តុម្ហាកំ ធន្សនាយ អាគតោ" តិ អាហា។ "តេន ហិ ភិក្ខុ ពហិ អាសនំ
បញ្ញាបេហី" តិ។ ថេរោ បុនបិ ពុទ្ធាសនំ គហេត្វា អន្តោគន្ធកុដិយំ និមុដ្ឋិត្វា តស្ស
បស្សន្តស្ស ពហិបរិវេណោ ចាតុភវិត្វា គន្ធកុដិបរិវេណោ អាសនំ បញ្ញាបេសិ។
កុមារោ តំ ទិស្វា "មហាន្តោ វតាយំ ភិក្ខុ" តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេសិ។

ភគវាបិ គន្ធកុដិតោ និក្ខមិត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទិ។ រាជបុត្តោ សត្តារំ
វន្តិត្វា បដិសន្ធារំ កត្វា "អយំ, ភន្តេ, ថេរោ តុម្ហាកំ សាសនេ វល្លភោ មញ្ញេ" តិ?
"អាម, កុមារ, វល្លភោ" តិ។ "កី កត្វា, ភន្តេ, ឯស វល្លភោ" តិ? "ធានាធិនិ
បុញ្ញានិ កត្វា" តិ។ "ភគវា, អហម្មិ អយំ ថេរោវិយ អនាគតេ ពុទ្ធសាសនេ
វល្លភោ ហោតុកាមោ" តិ សោ ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស សត្តាហំ ខន្ធាវារេ ភត្តំ
ធិត្វា សត្តមេ ធិវសេ, "ភន្តេ, មយា បិតុ សន្តិកា តុម្ហាកំ តេមាសំ បដិជគ្គនវរោ
លទ្ធោ, តេមាសំ មេ វស្សវាសំ អធិវាសេថា" តិ វត្វា សត្ត អធិវាសនំ វិទិត្វា
សបរិវារំ ភគវន្តំ គហេត្វា យោជនេ យោជនេ សត្ត ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច
វសនានុច្ឆរិកេ វិហារេ កាវេត្វា តត្ថ តត្ថ វសាបេន្តោ អត្ថនោ
វសនដ្ឋានសមីបេ សតសហស្សេន កីតេ សោភននាមកេ ឧយ្យនេ
សតសហស្សេន ការីតំ វិហារំ បវេសាបេត្វា -

"សតសហស្សេន មេ កីតំ, សតសហស្សេន ការីតំ;
សោភនំ នាម ឧយ្យនំ, បដិគ្គណ្ណា មហាមុនី" តិ។ -

ឧទកំ ចាតេសី។ សោ វស្សបនាយិកធិវសេ សត្ត មហាទានំ បវត្តត្វា “ឥមិនា
និហារេន ទានំ ធនេយ្យោថា” តិ បុត្តទារេ អមច្ចេ ច ទានេ កិច្ចករណេ ច
និយោជេត្វា សយំ សុមនត្ថេវស្ស វសនជ្ជានសមីហេយេវ វសន្តោ ឯវំ អត្តនោ
វសនជ្ជានេ សត្តារំ តេមាសំ ឧបជ្ឈហិ។ ឧបកជ្ជាយ បន បវារណាយ កាមំ
បរិសិត្វា សត្តាហំ មហាទានំ បវត្តត្វា សត្តមេ ធិវសេ សត្ត ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច
ចាទម្បលេ តិច្ឆិវេ វេ បេត្វា វន្តិត្វា “ភន្តេ, យទេតំ មយា ខន្ធវារតោ បជ្ជាយ
បុញ្ញំ កតំ, ន តំ សក្កសម្បត្តិអាទិនំ អត្ថាយ កតំ, អថ ខោ អហម្មិ
សុមនត្ថេវេ វិយ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស ឧបជ្ជាកោ វល្លភោ ភវេយ្យ” ត្ថិ
បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា តស្ស អនន្តរាយតំ ទិស្វា ព្យាករិត្វា បក្កាមិ។

សោ តស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វស្សសតសហស្សំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ បរម្មិ តត្ថ
តត្ថ ភវេ ឧទ្យារានិ បុញ្ញកម្មានិ ឧបចិនិត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
កស្សបភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ បត្វា ឯកស្ស ថេវស្ស
បិណ្ឌាយ ចរតោ បត្តគ្គហណត្ថំ ឧត្តរសាជកំ កត្វា បូជំ អកាសិ។ បុន សត្ត
និព្ពត្តិត្វា តតោ ចុតោ ពារាណសិរាជា ហុត្វា អជ្ជ បច្ចេកពុទ្ធ ទិស្វា តេ
ភោជេត្វា អត្តនោ មជ្ឈលុយ្យានេ អជ្ជ បណ្ឌាសាលាយោ ការេត្វា តេសំ
និសីទនត្ថាយ អជ្ជ សព្ពរតនមយបីវេ ចេវ មណីអាធារកេ ច បដិយាទេត្វា
ទសវស្សសហស្សានិ ឧបជ្ជានំ អកាសិ, ឯតានិ ចាកជានិ។

កប្បសតសហស្សំ បន តត្ថ តត្ថ ភវេ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អម្ពានំ
ពោធិសត្តេន សទ្ធិំ តុសិតបុរេ និព្ពត្តិត្វា តតោ ចុតោ អមិតោទនសក្កស្ស
គេហេ និព្ពត្តិត្វា សព្ពេ ព្យាតកេ អានន្តិតេ ករោន្តោ ជាតោតិ អានន្តោត្វេវ នាមំ
លភិ។ សោ អនុក្កមេន វយប្បត្តោ កតាភិនិក្ខមនេ សម្មាសម្ពោធិ បត្វា
បវត្តិតវរធម្មចក្កេ បឋមំ កបិលវត្ថុំ គន្ធា តតោ និក្ខមន្តេ ភគវតិ តស្ស

បរិវារត្តំ បព្ពជិតុំ និក្ខមន្តេហិ ភទ្ទិយាធិហិ សទ្ធិំ និក្ខមិត្វា ភគវតោ សន្តិកេ
បព្ពជិត្វា អាយស្មតោ បុណ្ណាស្ស មន្តាណិបុត្តស្ស សន្តិកេ ធម្មកម៌ សុត្វា
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។

តេន ច សមយេន ភគវតោ បឋមពោធិយំ វីសតិវស្សានិ អនិពន្ធា
ឧបជ្ជាកា អហោសុំ។ ឯកទា នាគសមាលោ បត្តចីវរំ គហេត្វាវិចរតិ, ឯកទា
នាគិតោ, ឯកទា ឧបវាទោ, ឯកទា សុនក្ខត្តោ, ឯកទា ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោ,
ឯកទា សាគតោ, ឯកទា មេឃិយោ, តេ យេតុយ្យេន សត្តុ ចិត្តំ នាវាធិយីសុ។
អថេកទិវសំ ភគវា កន្ធកុជិបរិវេលោ បញ្ញត្តវរពុទ្ធាសនេ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ
និសិទ្ធា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - “អហំ, ភិក្ខុវេ, ឥទានិ មហាល្លកោ ឯកេច្ឆេ ភិក្ខុ
‘ឥមិនា មគ្គេន កច្ឆាមី’តិ វុត្តេ អញ្ញេន មគ្គេន កច្ឆន្តិ, ឯកេច្ឆេ មយ្ហំ បត្តចីវរំ
ភូមិយំ និក្ខិបន្តិ, មយ្ហំ និពទ្ធិបជ្ជាកំ ឯកំ ភិក្ខុវិជានថា”តិ។ តំ សុត្វា ភិក្ខុនំ
ធម្មសំវេតោ ឧទចាធិ។ អថាយស្មា សាវិបុត្តោ ឧជ្ជាយ ភគវន្តំ វន្តិត្វា “អហំ,
ភន្តេ, តុម្ហេ ឧបជ្ជហិស្សមី”តិ អាហា។ តំ ភគវា បដិក្ខិបិ។ ឯតេនុចាយេន
មហាមោគ្គល្លានំ អាធិ កត្វា សព្វេ មហាសាវកា “អហំ ឧបជ្ជហិស្សមិ, អហំ
ឧបជ្ជហិស្សមី”តិ ឧជ្ជហីសុ វេបេត្វា អាយស្មន្តំ អានន្តំ។ តេបិ ភគវា បដិក្ខិបិ។

អានន្តោ បន តុណ្ហិយេវ និសីទិ។ អថ នំ ភិក្ខុ អាហំសុ - “អាវុសោ, តូម្បិ
សត្តុ ឧបជ្ជាកជ្ជានំ យាចាហី”តិ។ “យាចិត្វា លទ្ធិបជ្ជានំ នាម កីធិសំ ហោតិ?
សចេ វុច្ឆតិ, សត្តា សយមេវ វុត្តតី”តិ។ អថ ភគវា - “ន, ភិក្ខុវេ, អានន្តោ
អញ្ញេហិ ឧស្សាហេតព្ពោ, សយមេវ ជានិត្វា មំ ឧបជ្ជហិស្សតី”តិ អាហា។ តតោ
ភិក្ខុ “ឧជ្ជហិ, អាវុសោ អានន្ត, សត្តាវំ ឧបជ្ជាកជ្ជានំ យាចាហី”តិ អាហំសុ។
ថេវេ ឧជ្ជហិត្វា “សចេ មេ, ភន្តេ, ភគវា អត្តនាលទ្ធិំ បណីតំ ចីវរំ ន ទស្សតិ,
បណីតំ បិណ្ឌាចាតំ ន ទស្សតិ, ឯកកន្ធកុជិយំ វសិតុំ ន ទស្សតិ, និមន្តនំ

គហេត្វាន គមិស្សតិ, ឯវាហំ ភកវន្តំ ឧបជ្ជហិស្សមី”តិ អាហា។ “ឯត្ថកេ គុណោ
លភតោ សត្តុ ឧបជ្ជានំ កោ ភារោ”តិ ឧបវាទមោចនត្ថំ ឥមេ ចត្តារោ បដិក្ខេបា,
“សេច, ភន្តេ, ភកវា មយា គហិតំ និមន្តនំ គមិស្សតិ, សចាហំ ទេសន្តរតោ
អាគតាគតេ តាវទេវ ទស្សេតុំ លភាមិ, យទា មេ កម្ពុតា ឧប្បជ្ជតិ, តាវទេវ
ភកវន្តំ ឧបសម្ព័ន្ធិត្វា បុច្ឆិតុំ លភាមិ, សេច ភកវា បរម្មុខា ទេសិតំ ធម្មំ បុន មយ្ហំ
ព្យាករិស្សសិ, ឯវាហំ ភកវន្តំ ឧបជ្ជហិស្សមី”។ “ឯត្ថកម្មិ សត្តុ សន្តិកេ
អនុគ្គហំ ន លភតី”តិ ឧបវាទមោចនត្ថព្យោវ
ធម្មភណ្ឌាការិកការបរិបូរណាត្ថព្យា ឥមា ចតស្សោ យាចនាតិ ឥមេ អជ្ជវេរ
គហេត្វា និពទ្ធិបជ្ជាកោ អហោសិ។ តស្សេវ វាជន្តរស្ស អត្ថាយ
កប្បសតសហស្សំ បូរិតានំ ចារមីនំ ផលំ ចាបុណិ។

សោ ឧបជ្ជាកជ្ជានំ លទ្ធិនិសតោ បជ្ជាយ ទសពលំ ទិវិជេន ឧទកេន
តិវិជេន ទន្តកជ្ជេន ហត្ថចាទបរិកម្មេន បិដ្ឋិបរិកម្មេន
គន្ធកុដិបរិវេណសម្ពុជ្ជនេនាតិ ឯវាហិតិ កិច្ចហិ ឧបជ្ជហន្តោ - “ឥមាយ នាម
វេលាយ សត្តុ ឥទំ នាម លទ្ធិវដ្តតិ, ឥទំ នាម កាតុំ វដ្តតិ”តិ ទិវសភាគំ
សន្តិការវេហ ហុត្វា វត្តិភាគេ មហន្តំ ទណ្ឌាទិបិកំ គហេត្វា គន្ធកុដិបរិវេណំ
នវវាវេ អនុបរិយាយតិ សត្តរិ បក្កោសន្តេ បដិវចននាយ,
ចិនមិទ្ធិវិនោទនត្ថំ។ អថ នំ សត្តា ជេតវនេ អរិយគណាមជ្ឈេ និសិន្នោ
អនេកបរិយាយេន បសំសិត្វា ពហុស្សតានំ សតិមន្តានំ គតិមន្តានំ ធិតិមន្តានំ
ឧបជ្ជាកានព្យា ភិក្ខុនំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ។

ឯវំ សត្តារា បញ្ចសុ វាជេសុ ឯតទគ្គេ វេបិតោ ចត្វហិ អច្ឆរិយព្ពុតធម្មហិ
សមន្នាគតោ សត្តុ ធម្មកោសារក្ខោ អយំ មហាវេហ សេខោវ សមាធា សត្តរិ
បរិនិព្ពុតេ ហេត្វា វុត្តនយេន ភិក្ខុហិ សមុត្តជិតោ ទេវតាយ ច សំវេជិតោ

“ស្រយេវ ច ទានិ ធម្មសង្កឹតិ កាតញ្ញា, ន ខោ បន មេតំ បតិរូបំ, យាយំ សេខោ
សករណីយោ អសេខេហិ ថេរេហិ សទ្ធិ ធម្មំ កាយំ តុំ សន្និចាតំ គន្តុ”ន្តិ
សញ្ញាតុស្សាហោ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ពហុនេវ រត្តិ វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តោ
ចន្តមេ វិរិយសមតំ អលភិក្ខុ តតោ វិហារំ បរិសិទ្ធា សយនេ និសីទិក្ខា
សយិតុកាមោ កាយំ អារដ្ឋេសិ។ អបត្តញ្ញា សីសំ ពិម្ពោហនំ, ទាទា ច ភូមិតោ
មុត្តមត្តា, ឯកស្មី អន្តរេ អនុចាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិ, ធម្មភិញ្ញោ
អហោសិ។

៦៤៤. ឯវំ ធម្មភិញ្ញាទិគុណបដិមណ្ឌិតោ ឧបជ្ជាកាទិគុណេហិ
ឯតទគ្គជ្ជានំ បត្តោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សិក្ខា សោមនស្សវសេន
បុព្វចរិតាបទានំ ទស្សន្តោ អារាមទ្វារា និក្ខម្ពាតិអាទិមាហ។ តត អារាមទ្វារាតិ
សព្វសត្តានំ ធម្មទេសនត្ថាយ វិហារទ្វារតោ និក្ខមិក្ខា ពហិទ្វារសមីបេ
កតមណ្ឌបមជ្ឈេ សុបញ្ញត្តវរុទ្ធាសនេ និសីន្នោ បទុមុត្តរោ នាម មហាមុនិ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ វស្សន្តោ អមតំ វុដ្ឋន្តិ ធម្មទេសនាមហាអមតជារាហិ ធម្មវស្សំ
វស្សន្តោ។ និព្វាបេសិ មហាជនន្តិ មហាជនស្ស ចិត្តសន្តានគតកិលេសគ្គី
និព្វាបេសិ វ្យបសមេសិ, មហាជនំ និព្វានាមតថានេន សន្តិ សីតិភារំ ចាបេសីតិ
អត្តោ។

៦៤៥. សតសហស្សំ តេ ដីរាតិ បរិវាសម្បត្តិ ទស្សន្តោ អាហ។ ធម្មា
អភិញ្ញាហិ ឥទ្ធិវិធាទិញ្ញាណកោដ្ឋាសេហិ សមន្នាគតា
អនេកសតសហស្សចក្កវាឡេសុ ខណេន គន្ធី សមត្ថាហិ ឥទ្ធិហិ
សមន្នាគតត្ថា មហិទ្ធិកាតេ ដីរា សតសហស្សឡីណាសវា នាយាវ
អនចាយិនិតិ កត្តចិ អនបគតា នាយា ឥវ តំ សម្ពុទ្ធី បទុមុត្តរំ ភកវន្តំ បរិវារេន្តិ
បរិវារេត្វា ធម្មំ សុណាន្តិតិ អត្តោ។

២៤៦. ហត្ថិកូន្ទកតោ អាសិន្និ តទា ភកវតោ ធម្មទេសនាសមយេ អហំ
ហត្ថិបិដ្ឋេ និសិន្នោ អាសី អហោសិន្និ អត្ថោ។ សេតច្ឆត្តំ វុត្ថមន្តិ បត្តតត្ថំ ឧត្តមំ
សេតច្ឆត្តំ មម មត្តកេ ធារយន្តោ ហត្ថិបិដ្ឋេ និសិន្នោតិ សម្ពុន្នោ។ សុចារុបំ
ទិស្វានាតិ សុន្នំ ចារុំ មនោហារុបវន្តំ ធម្មំ ទេសិយមាណំ សម្ពុទ្ធំ ទិស្វា មេ មយ្ហំ
វិត្តិ សន្តិដ្ឋិ សោមនស្សំ ឧបបន្នេ ឧប្បន្នតិ អត្ថោ។

២៤៧. ឡុយ ហត្ថិកូន្ទម្ចាតិ តំ ភកវន្តំ និសិន្នំ ទិស្វា ហត្ថិបិដ្ឋិតោ ឡុយ
ឡិរោហិត្វា នរាសកំ នរវសកំ ឧបកច្ឆិ សមីបំ គតោតិ អត្ថោ។ រតនមយន្តំ
មេតិ រតនភូសិតំ មេ មយ្ហំ ធម្មំ ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស មត្តកេ ធារយិន្និ សម្ពុន្នោ។

២៤៨. មម សន្តិប្បមញ្ញាយាតិ មយ្ហំ បសាទេន ឧប្បន្នំ សន្តិប្បំ ញាត្វា ឥសីនំ
អន្តរេ មហាន្តក្ខតោ សោ បទុមុត្តរោ ភកវា។ តំ កងំ វេបយិត្វានាតិ តំ អត្តនា
ទេសិយមាណំ ធម្មកងំ វេបេត្វា មម ព្យាករណត្ថាយ ឥមា កាថា អភាសថ
កថេសីតិ អត្ថោ។

២៤៩. កថន្តិ ចេ? យោ សោតិអាទិមាហា។ សោណ្ណាលម្ព័រភូសិតំ ធម្មំ យោ
សោ រាជកុមារោ មេ មត្តកេ ធារេសីតិ សម្ពុន្នោ។ តមហំ កិត្តយិស្សមីតិ តំ
រាជកុមារំ អហំ កិត្តយិស្សមិ ចាកដំ ករិស្សមិ។ សុណោថ មម ភាសតោតិ
ភាសន្តស្ស មម វេចនំ សុណោថ ឡិហិតសោតា មនសិ ករោថាតិ អត្ថោ។

២៥០. ឥតោ គន្ធា អយំ ចោសោតិ អយំ រាជកុមារោ ឥតោ
មនុស្សលោកតោ បុតោ តុសិតំ គន្ធា អារសិស្សតិ តត្ថ វិហរិស្សតិ។ តត្ថ
អច្ឆរហិ បុរក្ខតោ បរិវារិតោ តុសិតកវនសម្បត្តិ អនុភោស្សតិ អត្ថោ។

២៥១. ចតុត្ថិសក្ខត្ថន្តិ តុសិតកវនតោ ចរិត្វា តាវតីសកវនេ ឧប្បន្នោ
ចតុត្ថិសវារេ ទេវិន្នោ ទេវវន្តំ ករិស្សតិ អត្ថោ។ ពលាធិចោ អជ្ឈសតន្តិ

តាវតីសភវនតោ ធុតោ មនុស្សលោកេ ឧប្បន្នោ ពលាធិចោ ចតុវង្គិនិយា
សេនាយ អធិចោ បធានោ អដ្ឋសតជាតិសុ បទេសរាជា ហុត្វា វសុដំ
អនេករតនវរំ បថី អាវសិស្សតិ បុថព្យំ វិហរិស្សតីតិ អត្ថោ។

៦៥២. អដ្ឋបញ្ញាសក្ខត្តន្តិ អដ្ឋបញ្ញាសជាតិសុ ចក្កវត្ថី រាជា ភវិស្សតីតិ
អត្ថោ។ មហិយា សកលជម្ពុទីបបថីយា វិបុលំ អសង្ខ្យយ្យំ បទេសរដ្ឋំ
ការយិស្សតិ។

៦៥៤. សក្យានំ កុលកេតុស្សាតិ សក្យរាជ្ជនំ កុលស្ស ធរត្ថតស្ស ពុទ្ធស្ស
ព្យាតកោ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។

៦៥៥. អាតាបីតិ វីរិយវា។ និបកោតិ នេបក្កសង្ខាតាយ បញ្ញាយ
សមន្មាគតោ។ ពាហុសច្ឆេសុ ពហុស្សុតភាវេសុ បិដកត្ថយធារណេសុ
កោវិទោ ធរកោ។ និវាតវុត្ថិ អនវញ្ញត្ថិកោ អថទ្វោ
កាយចាគត្ថិយាទិដទ្ធការិវិហិតោ សព្ពចាបី សកលបិដកត្ថយធារ
ភវិស្សតីតិ សម្ពន្ធា។

៦៥៦. បធានបហិតត្ថោ សោតិ សោ អានន្ទត្ថោ វីរិយករណាយ
បេសិតចិត្តោ។ ឧបសន្នោ និរូបដីតិ រាគូបធិនោសូបធិមាហូបធិហិវិហិតោ,
សោតាបត្តិមគ្គន បហាតព្ពកិលេសានំ បហីនត្ថោ ឧបសន្នោ
សន្តកាយចិត្តោ។

៦៥៧. សន្តិ អារញ្ញកាតិ អរញ្ញេ ភវា មហាវនេ ជាតា។ សដ្ឋិហាយនាតិ
សដ្ឋិវស្សកាលេ ហាយនពលា។ តិធា បភិជ្ជាតិ អក្ខិកណ្ណាកោសសង្ខាតេហិ
តីហិ ហ្មានេហិ ភិក្ខុមទា។ មាតង្គាតិ មាតង្គហត្ថិកុលេ ជាតា។ ព្យាសាទន្តាតិ
រដីសាសទិសទន្តា។ ឡូឡ្យា រាជវាហនា។ កុញ្ញវសង្ខាតា នាតា ហត្ថិរាជានោ

សន្តិ សំរិទ្ធិន្តិ យថា, តថា សតសហស្សសង្ខ្យា ជីណាសវសង្ខាតា បណ្ឌិតា
មហិទ្ធិការ អរហន្តនាតា សន្តិ, សព្វេ តេ អរហន្តនាតា ពុទ្ធនាគរាជស្ស។ ន
ហោន្តិ បណ្ឌិតិម្ហ តេតិ តេ បណ្ឌិតិម្ហ តាទិសា ន ហោន្តិ, កី សព្វេ តេ ភយភីតា
សកភាវេន សណ្ឋាតុំ អសមត្ថាតិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយត្ថា ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

អានន្តត្ថវអបទានវណ្ណាណា សមត្ថា។

ឯត្ថាវតា បឋមា ពុទ្ធវគ្គវណ្ណាណា សមត្ថា។

បឋមោ ភាគោ និដ្ឋិតោ។

។ នមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ខុទ្ទកនិកាយ

អបទាន-អដ្ឋកថា

(ទុតិយោ ភាគោ)

ថេរាបទានំ

២. សីហាសនិយវត្តោ

១. សីហាសននាយកត្ថវអបទានវណ្ណាណា

និព្វតេ លោកនាថម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ សីហាសននាយកត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធក្ខត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ វិភវសម្មន្នេ សទ្ធាសម្មន្នេ ឯកស្មី
កុលេ និព្វតោ, ធរមានេ ភគវតិ ទេវលោកេ វសិត្វា និព្វតេ ភគវតិ ឧប្បន្នត្វា
វិញ្ញតំ បត្តោ ភគវតោ សារីរិកចេតិយំ ទិស្វា “អហោ មេ អលាភា, ភគវតោ
ធរមានេ កាលេ អសម្មត្តោ” តិ ចិន្តត្វា ចេតិយេ ចិត្តំ បសាទេត្វា
សោមនស្សជាតោ សព្វាតនមយំ ទេវតានិម្មិតសទិសំ ធម្មាសនេ សីហាសនំ
ការេត្វា ជីវមានកពុទ្ធស្ស វិយ បូជេសិ។ តស្សបរិ គេហម្មិ ទិព្វវិមានមិវ
ការេសិ, ចាទដ្ឋបនចាទបីឥម្មិ ការេសិ។ ឯវំ យាវជីវំ ទីបដ្ឋបបុប្ផគន្ធាធិហិ
អនេកវិធំ បូជំ កត្វា តតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្វតោ ធរ កាមសគ្គេ អបរាបរំ
ទិព្វសម្មត្តិ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ចក្កវត្ថិសម្មត្តិ អនេកក្ខត្តំ អនុភវិត្វា
សន្និទ្ធិក្ខន្ធិ បទេសវជ្ជសម្មត្តិញ អនុភវិត្វា កស្សបស្ស ភគវតោ សាសនេ
បព្ពជិត្វា សមណធម្មំ កត្វា ឯត្ថន្តរេ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី វិភវសម្មន្នេ កុលេ និព្វតិត្វា វិញ្ញតំ បត្តោ សត្ត ធម្មទេសនំ
សុត្វា បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពជិត្វា លទ្ធិបសម្មនោ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា យដេន្តោ
វាយមន្តោ នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណី។

១. ឯវំ បត្តអរហត្តដលោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សំ ឧប្បាទេត្វា
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ និព្វតេ លោកនាថម្ពីតិអាទិមាហ។ តត្ថ
លោកស្ស នាថោ បទានោតិ លោកនាថោ, លោកត្ថយសាមីតិ អត្តោ។
លោកនាថេ សិទ្ធក្ខត្ថម្ពី និព្វតេតិ សម្ពន្ធា។ វិត្តាវតេ ចាវចនេតិ ចាវចនេ
បិដកត្ថយេ វិត្តាវតេ បត្តដេ ចាកដេតិ អត្តោ។ ពាហុជញ្ញម្ពី សាសនេតិ
សិក្ខត្ថយសន្តិហិតេ ពុទ្ធសាសនេ

អនេកសតសហស្សកោដិធីណាសវស្ន័តេហិ ពហុជនេហិ ញាតេ
អធិគតេតិ អត្ថោ។

២-ក. បសន្នចិត្តោ សុមនោតិ តទា អហំ ពុទ្ធស្ស ធរមានកាលេ
អសម្បត្តោ និព្ពតេ តស្មី ទេវលោកា ចរិត្វា មនុស្សលោកំ ឧបបន្នោ តស្ស
ភគវតោ សារីរិកធាតុចេតិយំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ សទ្ធាសម្បយុត្តមនោ
សុន្ទរមនោ “អហោ មមាគមនំ ស្វាគមន”ន្តិ សញ្ញាតបសាទពហុមនោ “មយា
និព្ពានាធិកមាយ ឯកំ បុញ្ញំ កាតុំ វដ្តតី”តិ ចិន្តេត្វា ភគវតោ ចេតិយសមីបេ
ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស ហិរញ្ញសុវណ្ណរតនាធិហិ អលង្ករិត្វា សីហាសនំ អកាសិ។
តត្រ និសិន្នស្ស ចាទដ្ឋបនត្ថាយ ចាទបីឃញ្ច កាវេសិ។ សីហាសនស្ស
អតេមនត្ថាយ តស្សបរិ យរញ្ច កាវេសិ។ តេន វុត្ថំ -
“សីហាសនមកាសហំ...បេ... យវំ តត្ថ អកាសហ”ន្តិ។ តេន ចិត្តប្បសាទេនាតិ
ធរមានស្ស រិយ ភគវតោ សីហាសនំ មយា កតំ, តេន ចិត្តប្បសាទេន។ តុសិតំ
ឧបបជ្ជហន្តិ តុសិតភវនេ ឧបបជ្ជន្តិ អត្ថោ។

៤. អាយាមេន ចតុត្ថិសាតិ តត្របបន្នស្ស ទេវភូតស្ស សតោ មយ្ហំ សុកតំ
បុញ្ញេន និព្ពត្តិតំ ចាតុភូតំ អាយាមេន ឧច្ចតោ ចតុត្ថិសយោជនំ វិត្តារេន
តិរិយតោ ចតុទ្ទសយោជនំ តាវទេវ និព្ពត្តិក្ខណោយេវ អាសិ អហោសីតិ
អត្ថោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវ។

៩. ចតុន្ទរុតេ ឥតោ កប្បតិ ឥតោ កប្បតោ ចតុន្ទរុតេ កប្បយំ កម្មំ
អករី អកាសី, តទា តតោ បជ្ជាយ បុញ្ញាលេន កញ្ចំ ទុក្ខតី នាភិជាតាមិ, ន
អនុភូតបុញ្ញ កាចិ ទុក្ខតីតិ អត្ថោ។

១០. តេសត្តតិម្ភិតោ កប្បតិ ឥតោ កប្បតោ តេសត្តតិកប្ប។ ឥន្ទនាមា
តយោ ជនាតិ ឥន្ទនាមកា តយោ ចក្កវត្តិរាជាណោ ឯកស្មី កប្ប តិសុ ជាតិសុ
ឥន្ទោ នាម ចក្កវត្តិ រាជា អហោសិន្និ អត្ថោ។ ទ្វេសត្តតិម្ភិតោ កប្បតិ ឥតោ
ទ្វេសត្តតិកប្ប។ សុមននាមកា តយោ ជនា តិក្ខត្តំ ចក្កវត្តិរាជាណោ អហោសុំ។

១១. សមសត្តតិតោ កប្បតិ ឥតោ កប្បតោ អន្ទនាជិកេ សត្តតិមេ
កប្ប វុណនាមកា វុណោ ចក្កវត្តិ ឯវនាមកា តយោ ចក្កវត្តិរាជាណោ
ចក្កវតនសម្បជ្ជា ចតុធិបម្ភិ ឥស្សរា អហោសុន្និ អត្ថោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

សីហាសននាយ កត្តរាបបទានវណ្ណនា សមត្ថា។

២. ឯកត្ថម្ភិកត្តរាបបទានវណ្ណនា

សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោតិអាធិកំ អាយស្មតោ ឯកត្ថម្ភនាយ កថេស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ វនកម្មិកោ ហុត្វា ឯកស្មី
វិភវសម្បន្នេ កុលេ និព្វត្តោ។ តស្មី សមយេ សព្វេ សទ្ធា បសន្នា ឧបាសកា
ឯកច្ឆន្ទា “ភគវតោ ឧបជ្ឈានសាលំ ករោមា” តិ ទព្ពសម្ភារត្ថាយ វនំ បរិសិទ្ធា តំ
ឧបាសកំ ទិស្វា “អម្ពា ឯកំ ចម្ពំ ទេវា” តិ យាចីសុ។ សោ តំ បវត្តី សុត្វា “តុម្ភេ
មា ចិន្តយិត្តា” តិ តេ សព្វេ ឧយ្យោជេត្វា ឯកំ សារមយំ ចម្ពំ គហេត្វា សត្ត
ទស្សេត្វា តេសំយេវ អនាសិ។ សោ តេនេវ សោមនស្សជាតោ តេនេវ មូលំ កត្វា
អញ្ញានិ ធានាធិនិ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្វត្តោ អបរាបរំ
ធនុ កាមាវចរេសុ ទិព្ពសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ច
អគ្គចក្កវត្តិសម្បត្តិ អនេកវារំ អនុភវិត្វា អសង្ខេយ្យំ បទេសវជ្ជសម្បត្តិព្វា

អនុករិត្យា ៩មស្តី ពុទ្ធប្បទេ សទ្ធាសម្បជ្ជេ ឯកស្តី កុលេ និព្វត្តោ មាតាបិតុហិ
សន្ធិភក្កតោ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្ទោ បព្វជិត្វា លទ្ធបសម្បទោ
កម្មជ្ជានំ គហេត្វា មនសិករោន្តោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

១៣. សោ ឯវំ បត្តអរហត្តោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សិទ្ធត្ថស្សាតិអាទិមាហ។ តត្ថ សិទ្ធត្ថស្ស
ភក្កតោ ភក្យសម្បជ្ជស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។ មហាបូគគណោតិ
មហាឧចាសកសមូហោ អហុ អហោសីតិ អត្តោ។ សរណំ គតា ច តេ ពុទ្ធន្តិ
“ពុទ្ធំ សរណ”ន្តិ គតា ភជីសុ ជាជីសុ វា តេ ឧចាសកា។ តថាគតំ សទ្ធិហន្តិ
ពុទ្ធកុលំ អត្តនោ ចិត្តសន្តានេ ឋបេន្តិទិ អត្តោ។

១៤. សព្វេ សង្កម្ម មន្តេត្វាតិ សព្វេ សមាគម្ម សន្និបតិក្វា មន្តេត្វា អញ្ញមញ្ញំ
សញ្ញាបេត្វា ឯកច្ឆន្ទា ហុត្វា មាឡំ ឧបជ្ជានសាលំ សត្តនោ អត្តាយ កុព្ពន្តិ
ករោន្តិទិ អត្តោ។ ទព្ពសម្ភារេសុ ឯកត្ថម្មំ អលភន្តា ព្រហ្មារនេ មហារនេ
វិចិនន្តិទិ សម្ពន្ធោ។

១៥. តេហំ អរញ្ញេ ទិស្វានាតិ អហំ តេ ឧចាសកេ អរញ្ញេ ទិស្វាន គណំ
សមូហំ ឧបកម្ម សមិបំ គន្ធា អញ្ញលី បគ្គហេត្វាន ទសន្តីលីសមោធានំ អញ្ញលី
សិរសិ កត្វា អហំ គណំ ឧចាសកសមូហំ “តុម្ពេ ៩មំ វនំ កិមត្ថំ អាគតត្តា”តិ
តទា តស្មី កាលេ បរិបុច្ឆិន្តិ សម្ពន្ធោ។

១៦. តេ សីលវន្តោ ឧចាសកា មេ មយា បុជ្ជា “មាឡំ មយំ កត្តកាមា ហុត្វា
ឯកត្ថម្ពោ អម្ពេហិ នលព្ពតិ”តិ វិយាកំសុ វិសេសេន កថយីស្វតិ សម្ពន្ធោ។

១៧. មមំ មម្ហំ ឯកត្តម្ហំ ទេវ, អហំ តំ ទស្សមិ សត្តនោ សន្តិកំ អហំ ជម្ហំ
អាហរិស្សមិ, តេ ភវន្តោ ជម្ពហរណោ អប្បោស្សក្កា ឧស្សហរហិតា ភវន្តតិ
សម្ពន្ធោ។

២៤. យំ យំ យោនុបបដ្ឋាមីតិ យំ យំ យោនី ទេវត្ថំ អថ មាណសំ ឧបកក្ខាមីតិ
អត្ថោ។ ភុម្មត្ថោ វា ឧបយោគវចនំ, យស្មី យស្មី ទេវលោកេ វា មនុស្សលោកេ
វាតិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ឯកត្តម្ហំកត្តរាបបទានវណ្ណាណា សមត្ថា។

៣. នន្ទត្ថរាបបទានវណ្ណាណា

បទុមុត្តរស្ស ភគវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ នន្ទត្ថរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ ឯកស្មី កុលេ
និព្ពត្តិក្ខាវិញ្ញាតំ បត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ធម្មំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុ
ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារាណំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា សយំ តំ វាទន្តំ បត្តេន្តោ
ភគវតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច បូជាសក្ការពហុលំ មហាទានំ បវត្តេត្វា “អហំ,
ភន្តេ, អនាគតេ តុម្ហាទិសស្ស ពុទ្ធស្ស វវរូចោ សាវកោ ភវេយ្យ” ត្ថិ បណិធានំ
អកាសិ។

សោ តតោ បដ្ឋាយ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អត្ថទស្សីស្ស ភគវតោ
កាលេ ធម្មតាយ នាម នទិយា មហាន្តោ កក្កចោ ហុត្វា និព្ពត្តោ ឯកទិវសំ
សត្តារំ នទី តវតុំ តីវេ វីតំ ទិស្វា សយំ ភគវន្តំ តាវេតុកាមោ សត្ត ចាទមូលេ
និបដ្ឋិ។ សត្តា តស្ស អជ្ឈាសយំ ញាត្វា បិដ្ឋិអភិរុហិ។ សោ ហជ្ជតុដ្ឋោ វេគេន

សោតំ ធិន្តរោ សីយតំ បរតិរំ ចារបេសិ។ ភគវា តស្ស អនុមោទនំ វេទន្តោ
ភាវីនី សម្បត្តិ កថេត្វា បក្កាមិ។

សោតេន បុញ្ញកម្មេន សុគតិសុយេវ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
កបិលវត្ថុស្មី សុទ្ធាទនមហារាជស្ស អគ្គមហេសីយា
មហាបជាបតិគោតមីយា កុដ្ឋិម្ហិ និព្វត្តោ, តស្ស នាមគ្គហធានីវេសេ
ញាតិសង្ឃំ នន្ទយន្តោ ជាតោតិ “នន្ទោ”ត្រូវ នាមំ អកំសុ។ តស្ស
វេយ្យត្ថកាលេ ភគវា បវត្តិតវេរធម្មបក្កោ លោកានុគ្គហំ ករោន្តោ
អនុក្កមេន កបិលវត្ថុំ គន្ធា ញាតិសមាគមេ ចោក្ខវេស្សំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា
វេស្សន្តរជាតកំ (ជា. ២.២២.១៦៥៥ អាធមយោ) កថេត្វា ធុតិយធិវេសេ បិណ្ឌរាយ
បរិដ្ឋោ “ឧត្តិជ្ជេ នប្បមន្នេយ្យា”តិ (ធម. ប. ១៦៨) កាថាយ បិតរំ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជាបេត្វា និវេសនំ គន្ធា “ធម្មញ្ញេវេ សុចរិត”ន្តិ (ធម. ប. ១៦៩) កាថាយ
មហាបជាបតិ សោតាបត្តិជលេ រាជានំ សកទាគាមិជលេ បតិជ្ជាបេត្វា
តតិយធិវេសេ នន្ទកុមារស្ស អភិសេកគេហបវេសនអាវាហមផ្កលេសុ
វត្ថុមាទេសុ បិណ្ឌរាយ ចារិសិ។ សត្តា នន្ទកុមារស្ស ហត្ថេ បត្តំ ទត្វា មផ្កលំ
វត្វា តស្ស ហត្ថតោ បត្តំ អគ្គហេត្វាវិហារំ គតោ, តំ បត្តហត្ថំ វិហារំ អាគតំ
អនិច្ចមាទំយេវ បញ្ចាដេត្វា តថាបញ្ចាជិតត្តាយេវ អនភិរតិយា បិដ្ឋិតំ ញាត្វា
ឧចាយេន តស្ស តំ អនភិរតីវិនោទេសិ។ សោ យោនិសោ បដិសន្ធាយ វិបស្សនំ
បដ្ឋបេត្វា នចិរស្សេវ អរហត្ថំ ចាបុណិ។ ថេរោ បុន ធិវេសេ ភគវន្តំ ឧបសម្ព័មិត្វា
ឯវមាហា - “យំ មេ, ភន្តេ, ភគវា ចាជិកោគោ បញ្ចន្តំ អច្ចរាសតានំ បដិលាភាយ
កកុដចាទានំ, មុញ្ញាមហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ ឯតស្មា បដិស្សវា”តិ។ ភគវាបិ “យទេវ
តេ, នន្ទ, អនុចាធាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុត្តំ, តទាហំ មុត្តោ ឯតស្មា បដិស្សវា”តិ
អាហា។ អថស្ស ភគវា សរិសេសំ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតំ ញាត្វា តំ គុណំ
វិភាវេន្តោ “ឯតទត្ថំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារានំ យទិទំ

នឆ្នោត"តិ (អ. និ. ១.២១៩, ២៣០) ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារភាវេនំ នំ ឯតទគ្គេ ឋបេសិ។
ថេរោ ហិ "ឥន្ទ្រិយាសំវរំ និស្សាយ ឥមំ វិប្បការំ បត្តោ, តមហំ សុដ្ឋុ
និគ្គល្ហិស្សមី"តិ ឧស្សហជាតោ ពលវហិរោត្តប្បោ តត្ថ ច កតាធិការត្តា
ឥន្ទ្រិយសំវរេ ឧក្កំសចារមី អគមាសិ។

២៧. ឯវំ សោ ឯតទគ្គជ្ជានំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សិរិទ្ធា
សោមនស្សប្បត្តោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរស្ស
ភកវតោតិអាធិមាហ។ វត្ថំ ខោមំ មយា ទិន្នន្តិ ខោមរដ្ឋេ ជាតំ វត្ថំ ភកវតិ
ចិត្តប្បសាទេន ការវពហុមាទេន មយា បរមសុខុមំ ខោមវត្ថំ ទិន្នន្តិ អត្តោ។
សយម្ពុស្សាតិ សយមេវ ភូតស្ស ជាតស្ស អរិយាយ ជាតិយា និព្ពត្តស្ស។
មហេសីនោតិ មហន្តេ សីលសមាធិបញ្ញាវិមុត្តិវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធន្ហេ ឯសិ
គវេសីតិ មហេសិ, តស្ស មហេសីនោ សយម្ពុស្ស ចីវរត្ថាយ ខោមវត្ថំ មយា
ទិន្នន្តិ សម្ពុន្ទោ។

២៨. តំ មេ ពុទ្ធាវិយាកាសីតិ ឯត្ថ តន្តិ សាម្បត្តេ ឧបយោគវចនំ, តស្ស
វត្ថុនាយកស្ស មេ ទានជលំ វិសេសេន អកាសិ កថេសិ ពុទ្ធាតិ អត្តោ។
ជលដុត្តមនាមកោតិ បទុមុត្តរនាមកោ។ "ជលរុត្តមនាយកោ"តិបិ ចាថោ,
តស្ស ជលមាទានំ ទេវព្រហ្មានំ ឧត្តមនាយកោ បធានោតិ អត្តោ។ ឥមំនា
វត្ថុទាននោតិ ឥមំនា វត្ថុទានស្ស និស្សន្ទេន ភ្នំ អនាគតេ ហោមវណ្ណា
សុវណ្ណាវណ្ណា ភវិស្សសិ។

២៩. ទ្វេ សម្បត្តិ អនុភោត្វាតិ ទិព្ពមនុស្សសម្ពាតា ទ្វេ សម្បត្តិយោ
អនុភវិទ្វា។ កុសលមូលេហិ ចោធិតោតិ កុសលាវយវេហិ
កុសលកោដ្ឋាសេហិ ចោធិតោ បេសិតោ, "ភ្នំ ឥមំនា បុព្វេន សត្តុ កុលំ

បសវេហ្មី”តិ បេសិតោវិយាតិ អត្ថោ។ “គោតមស្ស ភគវតោ កនិជ្ជោ តំ
ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៣០. រាគវត្ថោ សុខសីលោតិ កិលេសកាមេហិ វត្ថោ អល្លិនោ
កាយសុខចិត្តសុខានុកវនសភាវោ។ កាមេសុ គេធមាយុតោតិ វត្ថុកាមេសុ
គេធសម្ពាតាយ តណ្ហាយ អាយុតោ យោជិតោតិ អត្ថោ។ ពុទ្ធន ចោធិតោ
សន្តោ, តទា ត្វន្តិយស្មា កាមេសុ គេធិតោ, តទា តស្មា តំ អត្តនោ ភាតុកេន
គោតមពុទ្ធន ចោធិតោ បព្ពជ្ជាយ ឧយ្យោជិតោ តស្ស សន្តិកេ បព្ពជិស្សសីតិ
សម្ពុទ្ធោ។

៣១. បព្ពជិត្វាន តំ តត្ថាតិ តស្មី គោតមស្ស ភគវតោ សាសនេ តំ
បព្ពជិត្វា កុសលមូលេន មូលភូតេន បុញ្ញសម្ភារេន ចោធិតោ ភាវនាយំ
និយោជិតោ សញ្ញាសវេ សកលាសវេ បរិញ្ញាយ ជានិត្វា បដហិត្វា អនាមយោ
និទ្ទុក្ខោ និព្វាយិស្សសិ អនុស្សនំ ចាបេស្សសិ, អបណ្ណាត្តិកភាវំ គមិស្សសីតិ
អត្ថោ។

៣២. សតកប្បសហស្សម្ពីតិ ឥតោ កប្បតោ បុព្វេ សតកប្បាធិកេ
សហស្សមេ កប្បម្ពី ចេឡនាមកា ចត្តារោ ចក្កវត្តិរាជានោ អហេសុន្តិ អត្ថោ។
សដ្ឋិ កប្បសហស្សានិ កប្បសហស្សានិ សដ្ឋិ ច អតិក្កមិត្វា ហេដ្ឋា ឯកស្មី
កប្បេ ចត្តារោ ជនា ឧបចេឡនាម ចក្កវត្តិរាជានោ ចតុសុ ជាតិសុ អហេសុន្តិ
អត្ថោ។

៣៣. បញ្ចកប្បសហស្សម្ពីតិ បញ្ចកប្បាធិកេ សហស្សមេ កប្បម្ពី ចេឡ
នាម ចត្តារោ ជនា ចក្កវត្តិរាជានោ សត្តហិ វតនេហិ សម្បជ្ជា សមដ្ឋិត្វា

ជម្ពូនីបអបរកោយានឧត្តរកុរុបុត្តវិទេហនីបសង្ខារេ ចតុទ្ធិបម្ពិ ឥស្សរា
បដាធាវិសុំ អហេសុន្តិអត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

នន្ទត្ថរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៤. ចូឡបន្តកត្តរអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ ចូឡបន្តកត្តរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ យទេត្ថ អដ្ឋប្បត្តិវសេន វុត្តព្ពំ, តំ
អដ្ឋកនិចាតេ មហាបន្តកវុត្ថស្មី (ថេរគា. ៥១០ អាទយោ) វុត្តមេវ។ អយំ បន
វិសេសោ - មហាបន្តកត្តរោ អរហន្តំ បទ្វា ជលសមាបត្តិសុខេន វីតិនាមេន្តោ
ចិន្តេសិ - “កថំ នុ ខោ សក្កា ចូឡបន្តកម្មិ ឥមស្មី សុខេ បតិជ្ជាបេតុ”ន្តិ។ សោ
អត្ថនោ អយ្យកំ ធនសេដ្ឋី ឧបសង្កមិត្វា អាហា - “សចេ, មហាសេដ្ឋិ,
អនុជាធានេ, អហំ ចូឡបន្តកំ បញ្ចាជេយ្យ”ន្តិ។ “បញ្ចាជេជ, ភន្តេ”តិ។ ថេរោ តំ
បញ្ចាជេសិ។ សោ ធនសុ សីលេសុ បតិជ្ជិតោ ភាតុ សន្តិកេ -

“បទុមំ យថា កោកនទំ សុគន្ធី, ចាតោ សិយា ដុល្លមវីតគន្ធី;
អដ្ឋីរសំ បស្ស វិរោចមានំ, តបន្តមាទិច្ចមិវន្តលិក្ខេ”តិ។ (សំ. និ. ១.១២៣;
អ. និ. ៥.១៩៥) -

កាថំ ឧត្តរណ្ណោ ចតុហិ មាសេហិ ឧត្តហេតុំ នាសក្ខិ, គហិតម្បិ ហធយេ ន
តិជ្ជតិ។ អថ នំ មហាបន្តកោ, “ចូឡបន្តក, តុំ ឥមស្មី សាសនេ អភព្ពោ, ចតុហិ
មាសេហិ ឯកំ កាថម្បិ គហេតុំ ន សក្កោសិ, បព្ពជិតកិច្ចំ បន តុំ កថំ មត្តកំ
ចាបេស្សសិ, និក្ខម ឥតោ”តិ សោ ថេរេន បណាមិកោ ធារកោជ្ជកសមីបេ
រោទមាធា អដ្ឋាសិ។

តេជ ច សមយេន សត្តា ជីវកម្មវេទវិហារតិ។ អថ ជីវកោ បុរិសំ បេសេសិ -
“គច្ឆ, បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ សត្តារំ និមន្តេហិ” តិ។ តេជ ច សមយេន
អាយស្មា មហាបន្តកោ ភត្តុទ្ទេសកោ ហោតិ។ សោ “បញ្ចន្ទំ ភិក្ខុសតានំ ភិក្ខុ
បដិច្ឆថា” តិ វុត្តោ “ចូឡបន្តកំ វេបេត្វា សេសានំ បដិច្ឆាមី” តិ អាហា។ តំ សុត្វា
ចូឡបន្តកោ ភិយ្យោសោមត្តាយ ទោមនស្សប្បត្តោ អហោសិ។ សត្តា តស្ស
ចិត្តក្ខេទំ ញត្វា “ចូឡបន្តកោ មយា កតេន ឧចាយេន ពុជ្ឈិស្សតិ” តិ តស្ស
អវិទូរជ្ជានេ អត្តានំ ទស្សេត្វា “កី, បន្តក, រោទសី” តិ បុច្ឆិ។ “ភាតា មំ, ភន្តេ,
បណាមេតិ” តិ អាហា។ “បន្តក, មា ចិន្តយិ, មម សាសនេ តុយ្ហំ បត្តជ្ជា, វេហិ ឥមំ
គហេត្វា ‘រដោហារណំ, រដោហារណ’ ត្ថិ មនសិ ករោហិ” តិ ឥទ្ធិយា សុទ្ធិ
ចោឡក្ខណ្ឌំ អភិសន្ធិត្វា អនាសិ។ សោ សត្តារា ទិន្នំ ចោឡក្ខណ្ឌំ
“រដោហារណំ, រដោហារណ” ត្ថិ ហត្ថេន បរិមជ្ឈន្តោ និសីទិ។ តស្ស តំ
បរិមជ្ឈន្តស្ស កិលិដ្ឋធាតុកំ ជាតំ, បុន បរិមជ្ឈន្តស្ស ឧក្ខលិបរិបុញ្ញនសទិសំ
ជាតំ។ សោ ញាណាបរិចាកត្តា វេ ចិន្តេសិ - “ឥទំ ចោឡក្ខណ្ឌំ បកតិយា
បរិសុទ្ធិ, ឥមំ ឧចាទិន្នាកសវំ និស្សាយ កិលិដ្ឋំ អញ្ញថា ជាតំ, តស្មា អនិច្ចំ
យថាបេតំ, វេ ចិត្តម្បី” តិ ខយវយំ បដ្ឋបេត្វា តស្មីយេវ និមិត្តេ ឈានានិ
និព្ពេត្តត្វា ឈានចាទកំ កត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ
ចាបុណិ។ អរហត្តបត្តស្សេវស្ស តេបិជកំ បញ្ចាភិញ្ញា ច អាគមីសុ។

សត្តា ឯកូនេហិ បញ្ចាភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ គន្ធា ជីវកស្ស និវេសនេ បញ្ចត្តេ
អាសនេ និសីទិ។ ចូឡបន្តកោ បន អត្តនោ ភិក្ខុយ អប្បដិច្ឆិតត្តា វេ ន
គតោ។ ជីវកោ យាគុំ ធាតុំ អារភិ។ សត្តា ហត្ថេន បត្តំ បិទហិ។ “កស្មា, ភន្តេ, ន
គណ្ហថា” តិ វុត្តេ “វិហារេ ឯកោ ភិក្ខុ អត្ថិ, ជីវកា” តិ។ សោ បុរិសំ បេសេសិ -
“គច្ឆ, ភណោ, វិហារេ និសិទ្ធិ អយ្យំ គហេត្វា ឯហិ” តិ។ ចូឡបន្តកត្តេ រោបិ រូបេន
កិរិយាយ ច ឯកម្បី ឯកេន អសទិសំ ភិក្ខុសហស្សំ និម្មិតត្វា និសីទិ។ សោ

បុរិសោវិហារេ ភិក្ខុនំ ពហុភារំ ទិស្វា គន្ធា ជីវកស្ស កថេសិ - “ឥមស្មា
ភិក្ខុសង្ឃាវិហារេ ភិក្ខុសង្ឃោ ពហុតរោ, បក្កោសិតតំ អយ្យំ ន ជានាមី” តិ។
ជីវកោ សត្តារំ បុច្ឆិ - “កោ នាមោ, ភន្តេ, វិហារេ និសិទ្ធា ភិក្ខុ” តិ?
“ចូឡបន្តកោ នាម, ជីវកោ” តិ។ “គច្ឆ, ភណោ, ‘ចូឡបន្តកោ នាម កតរោ’ តិ
បុច្ឆិត្វា តំ អានេហី” តិ។ សោវិហារំ គន្ធា “ចូឡបន្តកោ នាម កតរោ, ភន្តេ” តិ
បុច្ឆិ។ “អហំ ចូឡបន្តកោ, អហំ ចូឡបន្តកោ” តិ ឯកប្បហារេន
ភិក្ខុសហស្សម្បិ កថេសិ។ សោ បុនាគន្ធា តំ បវត្តិ ជីវកស្ស អាហារេសិ ជីវកោ
បជីវិទូសច្ចត្តា “ឥទ្ធិមា មញ្ញោ, អយ្យោ” តិ នយតោ ព្យាត្វា “គច្ឆ, ភណោ, បឋម
កថេន្តំ អយ្យមេវ ‘តុម្ពេ សត្តា បក្កោសតី’ តិ វត្វា ជីវកណ្ណោ គណ្ណាហី” តិ
អាហា។ សោវិហារំ គន្ធា តថា អកាសិ។ តារំ ទេវ និម្មិតភិក្ខុ អន្តរាយសុ។
សោ ថេវ គហេត្វា អគមាសិ។

សត្តា តស្មី ខណោ យាគុញ ខន្ធកាធិភេទញ បជិត្តណ្ឌិ។ កតភត្តកិច្ចោ
ភគវា អាយស្មន្តំ ចូឡបន្តកំ អាណាបេសិ “អនុមោទនំ ករោហី” តិ។ សោ
បភិទ្ទបជិសម្ពិទោ សិនេរុ គហេត្វា មហាសមុទ្ធំ មន្តេន្តោវិយ តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ
សង្ខារេន្តោ សត្តុ អជ្ឈាសយំ គណ្ណោន្តោ អនុមោទនំ អកាសិ។ ទសពាលេ
ភត្តកិច្ចំ កត្វាវិហារំ គតេ ធម្មសភាយំ កថា ឧទចាធិ ‘អហោ ពុទ្ធានំ
អនុភារោ, យត្រ ហិ នាម ចត្តារោ មាសេ ឯកគាថំ គហេតុំ អសក្កោន្តម្បិ
លហុកេន ខណោនេវ ឯវំ មហិទ្ធិកំ អកំសូ’ តិ, តថា ហិ ជីវកស្ស និវេសនេ
និសិទ្ធា ភគវា ‘ឯវំ ចូឡបន្តកស្ស ចិត្តំ សមាហិតំ, វីចិបជិបន្នាវិបស្សនា’ តិ
ព្យាត្វា យថានិសិទ្ធាយេវ អត្តានំ ទស្សេត្វា, ‘បន្តក, នេវាយំ បិលោតិកា
កិលិដ្ឋា រជាតុកិណ្ឌា, ឥតោ បន អញ្ញោបិ អរិយស្ស វិនយេ សំកិលេសោ
រជា’ តិ ទស្សេត្តោ -

“រាគោ រដោ ន ច បន រណ្ត វុច្ចតិ, រាគស្សតំ អធិវចនំ រដោតិ;
ឯតំ រជំវិប្បជហិត្វា ភិក្ខុវេ, វិហារន្ត តេ វិគតរជស្ស សាសនេ។

“នោសោ រដោ...បេ.... វិគតរជស្ស សាសនេ។

“មោហោ រដោ...បេ.... វិគតរជស្ស សាសនេ” តិ។ (មហានិ. ២០៩; ចូឡនិ.
ឧទយមាលាវបុត្តានិទ្ទេស ៧៤) -

ឥមា តិស្សោ កាថាយោ អភាសិ។ កាថាបរិយោសានេ ចូឡបន្តកោ
សហបជិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណ្ណីតិ។ សត្តា តេសំ ភិក្ខុនំ កថាសល្លាបំ
សុត្វា អាគន្ធា ពុទ្ធាសនេ និសីទិត្វា “កី វេទេ, ភិក្ខុវេ” តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមំ នាម,
ភន្តេ” តិ វុត្តេ “ភិក្ខុវេ, ចូឡបន្តកេន ឥទានិ មយ្ហំ ឱវាទេ វេត្វា លោកុត្តរធាយជ្ជំ
លទ្ធិ, បុព្វេ បន លោកិយធាយជ្ជំ លទ្ធិ” តិ វុត្វា តេហិ យាចិតោ ចូឡសេដ្ឋីជាតកំ
(ជា. ១.១.៤) កថេសិ។ អបរភាគេ នំ សត្តា អរិយគណបរិវុតោ ធម្មាសនេ
និសិទ្ធា មនោមយំ កាយំ អភិធម្មិនន្តានំ ភិក្ខុនំ ចេតោវិវដ្តកុសលានព្វា
អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ។

៣៥. ឯវំ សោ បត្តឯតទគ្គជ្ជានោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា
បីតិសោមនស្សវសេន បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម
ជិនោតិអាទិមាហ។ តត្ថ បុរិមបទទ្ធយំ វុត្តត្ថមេវ។ គណម្ហា វូបកដ្ឋោ សោតិ
សោ បទុមុត្តរោ នាម សត្តា គណម្ហា មហតា ភិក្ខុសម្មហតោ វូបកដ្ឋោ វិសុំ
ភូតោវិវេកំ ឧបគតោ។ តទា មម តាបសកាលេ ហិមវន្តេ
ហិមាលយបព្ពតសមីបេ វសិ វាសំ កឃ្មេសិ, ចត្វហិ ឥរិយាបថេហិ វិហាសីតិ
អត្តោ។

៣៦. អបាម្បិ...បេ... តនាតិ យនា សោ ភកកា ហិមវន្តំ ឧបគន្ធា វសិ, តនា
អបាម្បិ ហិមវន្តសមីបេ កតអស្សមេ អា សមន្តតោ កាយចិត្តបិដ្ឋាសដ្ឋាតា
បរិស្សយា សមន្តិ ឯត្ថាតិ អស្សមោតិ លទ្ធាមេ អវញ្ញាវសេ វសាមីតិ
សម្ពន្ធា។ អចិរាគតំ មហាវីរន្តិ អចិរំ អាគតំ មហាវីរយវន្តំ លោកនាយកំ
បធានំ តំ ភកកវន្តំ ឧបសិទ្ធិ សម្ពន្ធា, អាគតក្ខណោយេវ ឧចាគមិទ្ធិ អត្ថោ។

៣៧. បុប្ផច្ឆត្តំ គហេត្វាណតិ ឯវំ ឧបគន្ធា ច បទុមុប្បលបុត្វាធិហិ ធាធិតំ
បុប្ផមយំ ធន្តំ គហេត្វា នរាសកំ នរាណំ សេដ្ឋំ ភកកវន្តំ ធានេន្តោ ឧបគន្ធា សមីបំ
គតោស្មីតិ អត្ថោ។ សមាធិ សមាបជ្ជន្តន្តិ រូចាវចរសមាធិជ្ឈានំ សមាបជ្ជន្តំ
អប្បេត្វា និសិទ្ធស្ស អន្តរាយំ អហំ អកាសិទ្ធិ សម្ពន្ធា។

៣៨. ឧកោ ហាត្ថហិ បគ្គយ្ហាតិ តំ សុសន្និទំ បុប្ផច្ឆត្តំ ធូហិ ហាត្ថហិ
ឧត្តិបិត្វា អហំ ភកកវតោ អនាសិទ្ធិ សម្ពន្ធា។ បដិគ្គហេសីតិ តំ មយា ធិន្តំ
បុប្ផច្ឆត្តំ បទុមុត្ថរោ ភកកា សម្បជិច្ឆិ, សាទរំ សាធិយីតិ អត្ថោ។

៤០. សតបត្តធន្តំ បគ្គយ្ហាតិ ឯកេកស្មី បទុមុប្បេ សតសតបត្តានំ វសេន
សតបត្ថហិ បទុមុប្បេហិ ធាធិតំ បុប្ផច្ឆត្តំ បកាវេន អាទវេន គហេត្វា
តាបសោ មម អនាសីតិ អត្ថោ។ តមហំ កិត្តយិស្សមីតិ តំ តាបសំ អហំ
កិត្តយិស្សមិ ចាកដំ ករិស្សមីតិ អត្ថោ។ មម ភាសតោ ភាសមានស្ស វេចនំ
សុណោច មនសិ ករោច។

៤២. បញ្ចវីសតិកប្បាជិតិ ឥមិនា បុប្ផច្ឆត្តនានេន បញ្ចវីសតិវារេ
តាវតីសភវេនេ សក្កោ ហុត្វា ទេវវន្តំ ករិស្សតីតិ សម្ពន្ធា។
ចតុត្ថិសតិក្ខត្តញ្ញាតិ ចតុត្ថិសតិវារេ មនុស្សលោកេ ចក្កវត្ថិ រាជា ករិស្សតិ។

៤៣. យំ យំ យោនិដ្ឋិ មនុស្សយោនិអាទីសុ យំ យំ ជាតិ សំសរតិ គច្ឆតិ
ឧបបជ្ជតិ។ តត្ថ តត្ថ យោនិយំ អញ្ញោកាសេ សុញ្ញជ្ជានេ បតិជ្ឈន្តំ និសិន្នំ បិតំ វា
បទុមំ ឆារយិស្សតិ ឧបរិ ឆានយិស្សតីតិ អត្ថោ។

៤៥. បកាសិតេ ចារចនេតិ តេន ភគវតោ សកលបិដកត្ថយេ បកាសិតេ
ធិបិតេ មនុស្សត្ថំ មនុស្សជាតិ លភិស្សតិ ឧបបជ្ជិស្សតិ។ មនោមយម្ពិ
កាយម្ពិ មនេន ឈានចិត្តេន និព្វត្តោតិ មនោមយោ, យថា ចិត្តំ បរត្ថតិ, តថា
កាយំ បរត្ថតិ ចិត្តគតិកំ ករោតីតិ អត្ថោ។ តម្ពិ មនោមយេ កាយម្ពិ សោ
តាបសោ ចូឡបន្តកោ ឆាម ហុត្វា ឧត្តមោ អត្ថោ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។ សេសំ
ហេដ្ឋា វុត្តត្វា ឧត្តានត្វា ច សុវិញ្ញយ្យមេវ។

៥២. សរី កោកនទំ អហន្តិ អហំ ភគវតោ និម្មិតោឡកំ បរិមជ្ឈន្តោ
កោកនទំ បទុមំ សរិន្តិ អត្ថោ។ តត្ថ ចិត្តំ វិមុច្ចិ មេតិ តស្មី កោកនេន បទុមេ
មយ្ហំ ចិត្តំ អធិមុច្ចិ អល្លិនោ, តតោ អហំ អរហន្តំ ចាបុណិន្ទិ សម្ពុទ្ធោ។

៥៣. អហំ មនោមយេសុ ចិត្តគតិកេសុ កាយេសុ សព្ពត្ថ សព្ពេសុ ចារមី
បរិយោសានំ គតោ បត្តោតិ សម្ពុទ្ធោ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

ចូឡបន្តកត្ថេ អបធានវណ្ណានា សមត្ថា។

៥. បិណ្ឌវច្ឆត្ថេ អបធានវណ្ណានា

និព្វតេ លោកនាជម្ពិ តិអាទិកំ អាយស្មតោ បិណ្ឌវច្ឆត្ថេ ស្ស អបធានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ មហាកោគកុលេ
និព្វតោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ

ទេវតានំ បិយមនាបកាវេន អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា តំ វាណន្តំ បត្តេត្វា យាវជីវំ
កុសលំ កត្វា តតោ ចុតោ ទេវមនុស្សេសុ សំសារន្តោ សុមេធស្ស ភគវតោ
កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ។ បរិនិព្ពតេ ភគវតិ តស្ស ជ្វបំ បូជេត្វា សង្ឃស្ស
មហាធានំ បវត្តេត្វា តតោ ចរិត្វា ទេវមនុស្សេសុ ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា
អនុប្បន្នេ ពុទ្ធេ ចក្កវត្ថិ រាជា ហុត្វា មហាជនំ បញ្ចាសីលេសុ បតិជ្ជាបេត្វា
សគ្គបរាយនំ អកាសិ។ សោ អនុប្បន្នេយេវ អម្ពាភំ ភគវតិ សាវត្ថិយំ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ, បិណ្ឌេន្ទ្រាតិស្ស នាមំ អកំសុ។ វន្ទ្រាតិ គោត្តំ។ សោ
អបរកាគេ បិណ្ឌេន្ទ្រាតិ បញ្ញាយិត្ត។ សំសារេ បន សំវេគតហុលតាយ
បរិព្ពាជកបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា ចូឡកន្ទារំ នាម វិជ្ជំ សាធម្មតា តាយ វិជ្ជាយ
អាគាសចារី បរិនិព្ពត្តិ ច ហុត្វា រាជគហេ លាភគ្គយសគ្គបត្តោ បជិវសតិ។

អថ អម្ពាភំ ភគវា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា អនុក្កមេន រាជគហំ ឧបគតោ។
តតោ បដ្ឋាយ ពុទ្ធានុកាវេន តស្ស សាវិជ្ជា ន សម្មជ្ជតិ, អត្តនោ កិច្ចំ ន
សាធម្មតិ។ សោ ចិន្តេសិ - “សុតំ ខោ បនេតំ អាចរិយចាចរិយានំ ភាសមាធានំ
‘យត្ថ មហាភន្ទារិជ្ជា ជរតិ, តត្ថ ចូឡកន្ទារិជ្ជា ន សម្មជ្ជតិ’ តិ សមណស្ស
បន គោតមស្ស អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ នាយំ មម វិជ្ជា សម្មជ្ជតិ,
និស្សំសយំ សមណោ គោតមោ មហាភន្ទារិជ្ជំ ជាធាតិ, យំនូនាហំ តំ
បយិរុចាសិត្វា តស្ស សន្តិកេ តំវិជ្ជំ បរិយាបុណោយ្យ” តិ។ សោ ភគវន្តំ
ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោច - “អហំ, មហាសមណ, តវ សន្តិកេ ឯកំវិជ្ជំ
បរិយាបុណិតុកាមោ, ឱកាសំ មេ ករោហី” តិ។ “តេន ហិ មម សន្តិកេ
បព្ពជាហី” តិ អាហា។ សោ “វិជ្ជាយ បរិកម្មំ បព្ពជិត្វា” តិ មញ្ញាមាធា បព្ពជិ។ តស្ស
ភគវា ធម្មំ កថេត្វា ចរិតានុកូលំ កម្មជ្ជានំ អធាសិ។ សោ
ឧបនិស្សយសម្មន្នតាយ នចិវស្សេវ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។

៥៥. យា បន បុរិមជាតិយំ តស្សោវាទេ ឋត្វា សគ្គនិព្វត្តា ទេវតា, តា
កតញ្ចុតំ និស្សាយ តស្មី សញ្ញាតពហុមាណា សាយំ ចាតំ ថេរំ បយិរុចាសិត្វា
គច្ឆន្តិ។ តស្មា នំ ភកវា ទេវតានំ អតិរិយ បិយមនាបកាវេន អគ្គកាវេ ឋបេសិ
“ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ ទេវតានំ បិយមនាចានំ យទិទំ
បិលិន្ទវន្នោ”តិ (អ. និ. ១.២០៩, ២១៥)។ ឯវំ សោ បត្តអគ្គជ្ជានោ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ
អនុស្សវិត្វា បីតិសោមនស្សវសេន បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ និព្វតេ
លោកនាថម្ពីតិអាទិមាហ។

តត្ថ កាមរូចារូបលោកស្ស នាថោ បដានោតិ លោកនាថោ។ មេធា វុច្ឆន្តិ
សព្វញ្ញតញ្ញាណាអនាវរណាញាណាធយោ, សុន្ទរា, បសដ្ឋាវា មេធា យស្ស
សោ សុមេធា, អគ្គោ ច សោ បុគ្គលោ ចាតិ អគ្គបុគ្គលោ, តស្មី សុមេធន
លោកនាយកេ អគ្គបុគ្គលេ ខន្ធបរិនិព្វានេន និព្វតេ សតីតិ សម្ពុន្នោ។
បសន្នចិត្តោ សុមនោតិ សទ្ធាយ បសាទិតចិត្តោ សោមនស្សេន សុន្ទរមនោ
អហំ តស្ស សុមេធស្ស ភកវតោ ជួបបូជំ ចេតិយបូជំ អកាសិន្និអត្តោ។

៥៦. យេ ច ខីណាសវា តត្ថាតិ តស្មី សមាគមេ យេ ច ខីណាសវា
បហំនកិលេសា ធម្មភិញ្ញា ធម្មា អភិញ្ញាហិ សមន្នាគតា មហិទ្ធិកា មហាន្តេហិ
ឥទ្ធិហិ សមន្នាគតា សន្តិ, តេ សព្វេ ខីណាសវេ អហំ តត្ថ សមានេត្វា សុដ្ឋ
អាទវេន អាទេត្វា សង្ឃកត្តំ សកលសង្ឃស្ស ធាតព្ភកត្តំ អកាសី តេសំ
កោដេសិន្និអត្តោ។

៥៧. ឧបដ្ឋាកោ តទា អហូតិ តទា មម សង្ឃកត្តទានកាលេ សុមេធស្ស
ភកវតោ នាមេន សុមេធា នាម ឧបដ្ឋាកសាវកោ អហុ អហោសីតិ អត្តោ។
សោ សាវកោ មយ្ហំ បូជាសក្ការំ អនុមោទិត្ត អនុមោទិតោ អានិសំសំ កថេសីតិ
អត្តោ។

៥៨. តេន ចិត្តប្បសាទេនាតិ តេន ជ្វបបូជាករណាសេន ឧប្បន្នេន
ចិត្តប្បសាទេន ទេវលោកេ ទិព្វវិមាណំ ឧបបន្នី ឧបគតោ អស្មីតិ អត្តោ, តត្ថ
និព្វត្តោម្ហីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ធម្មាសីតិសហស្សានិ តស្មីវិមាណេ ធម៌
អសីតិសហស្សានិ ទេវច្ឆរាយោ មេ មយ្ហំ ចិត្តំ វមីសុ វមាបេសុន្តិ សម្ពុន្ទោ។

៥៩. មមេវ អនុវត្តន្តិ តា អច្ឆរាយោ សព្វកាមេហិ ទិព្វេហិ
រូបាទិវត្តកាមេហិ ឧបជ្ជហន្តិយោ មមំ ឯវ អនុវត្តន្តិ មម វចនំ អនុករោន្តិ សទា
និច្ចកាលន្តិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

បិណ្ឌន្តវច្ឆត្ថវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៦. រាហុលត្ថវអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរស្ស ភគវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ រាហុលត្ថវស្ស អបទានំ។
អយម្មិ អាយស្មា បុរិមជិនវរេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញតំ
បទ្វាសត្ថុ ធម្មទេសនំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ សិក្ខាកាមានំ អគ្គជ្ជានេ
វេបេន្តំ ទិស្វា សយម្មិ តំ វាណន្តំ បត្តេន្តោ សេនាសនីសោធនីវិជ្ជាតនាទិកំ
ឧឡារំ បុញ្ញំ កត្វា បណិធានំ អកាសិ។ សោ តតោ ចរិត្វា ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តោ ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ អម្ពានំ ពោធិសត្តំ
បជិច្ច យសោធរាយ ទេវិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តិត្វា រាហុលោតិ លទ្ធនាមោ មហតា
ខត្តិយបរិវារេន វឡិ។ តស្ស បព្វជ្ជាវិធានំ ខន្ធកេ (មហាវ. ១០៥) អាគតមេវ។
សោ បព្វជិត្វា សត្ថុ សន្តិកេ អនេកេហិ សុត្តបទេហិ សុលទ្វោវាទោ
បរិបក្កញ្ញាលោវិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេត្វា អវហត្ថំ ចាបុណិ។ អវហា បន
ហុត្វា អត្ថនោ បជិបត្តិ បច្ឆវេត្តិត្វា អញ្ញំ ព្យាករោន្តោ -

“ឧកយេនេវ សម្បជ្ជោ, រាហុលកន្តោតិ មំវិទូ;
យញ្ចម្ពី បុត្តោ ពុទ្ធស្ស, យញ្ច ធម្មេសុ ចក្កមា។

“យញ្ច មេ អាសវា ឱណា, យញ្ច នត្ថិ បុនព្ពវោ;
អរហា ធឹក្ខណោយ្យម្ពី, តេវិជ្ជោ អមតទ្កសោ។

“កាមន្ទា ជាលបច្ឆន្ទា, តណ្ហាននននាធិតា;
បមត្តពន្ធនា ពន្ធនា, មច្ឆាវ កុមិនា មុខេ។

“តំ កាមំ អហមុជ្ឈិត្វា, ធនត្វា មាវស្ស ពន្ធនំ;
សម្មលំ តណ្ហាមត្តយ្ហ, សីតិភូតោស្មី និត្តតោ”តិ។ (ថេរគា. ២៩៥-២៩៨);

ចតុស្សោ គាថា អភាសិ។ តត្ថ ឧកយេនេវ សម្បជ្ជោតិ ជាតិសម្បជ្ជា
បដិបត្តិសម្បជ្ជាតិ ឧកយសម្បត្តិយាបិ សម្បជ្ជោ សមន្នាគតោ។
រាហុលកន្តោតិ មំវិទូតិ “រាហុលកន្តោ”តិ មំ សព្វហ្មចារិនោ សញ្ញានន្តិ។ តស្ស
ហិ ជាតសាសនំ សុត្វា ពោធិសត្តេន, “រាហុ, ជាតោ, ពន្ធនំ ជាត”ន្តិ វុត្តវចនំ
ឧបាទាយ សុទ្ធាននមហារាជា “រាហុលោ”តិ នាមំ គណ្ឌិ។ តត្ថ អាធិតោ បិតរា
វុត្តបរិយាយមេវ គហេត្វា អាហា - “រាហុលកន្តោតិ មំវិទូ”តិ។ កន្តោតិ
បសំសាវចនមេវ។ អបរភាគេ សត្តា តំ សិក្ខាកាមភាវេន អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ
“ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ សិក្ខាកាមានំ យទិទំ រាហុលោ”តិ (អ.
និ. ១.២០៩)។

៦៨. វេរំ សោ បត្តឯតទគ្គជ្ជានោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តវស្ស ភគវតោតិអាធិមាហា។ សត្តភូមិម្ពី
ចាសាធិតិ បសាទំ សោមនស្សំ ជនេតីតិ ចាសាធា។ ឧបរុបរិ បិតា សត្ត
ភូមិយោ យស្មី ចាសាធិ សោយំ សត្តភូមិ, តស្មី សត្តភូមិម្ពី ចាសាធា។ អាទាសំ

សន្តវី អហន្តិ អាទាសតលំ និច្ឆាទេត្វា លោកដេដ្ឋស្ស ភកវតោ តាទិនោ អហំ
សន្តវំ អទាសី, សន្តវិត្វា បូជេសីន្តិ អត្ថោ។

៦៩. ឱណាសវសហស្សេហិតិ អរហន្តសហស្សេហិ បរិកិណ្ណោ បរិវុតោ។
ទ្វិបទិន្នោ ទ្វិបទានំ ឥន្នោ សាមិ នរាសកោ មហាមុនិ គន្ធកុដិ តេហិ សហ
ឧបាគមិ ចារិសីតិ អត្ថោ។

៧០. វិរោចេន្នោ គន្ធកុដិន្តិ តំ គន្ធកុដិ សោភយមាណោ ទេវានំ ទេវោ ទេវទេវោ
នរានំ អាសកោ នរាសកោ ដេដ្ឋោ សត្តា ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ និសីទិត្វា ឥមា
ព្យាករណាតាថាយោ អភាសថ កថេសីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៧១. យេនាយំ ជោតិតា សេយ្យាតិ យេន ឧបាសកេន អយំ
ចាសាទសន្នាតា សេយ្យា ជោតិតា បភាសិតា បដ្ឋលិតា។ អាទាសោវ
កំសលោហមយំ អាទាសតលំ ឥវ សុដ្ឋសមំ កត្វា សន្តតា។ តំ ឧបាសកំ
កិត្តយិស្សមិ ចាកដំ ករិស្សមីតិ អត្ថោ។ សេសំ សុវិញ្ញាយ្យមេវ។

៨០. អដ្ឋានមេតំ យំ តាទីតិ យំ យេន ការណោន តាទី ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ
អកម្មិយសភាវត្តា តាទី អតារេ យរាវាសេ រតី អល្លីនភាវំ អដ្ឋតា ចាបុណិ,
ឯតំ ការណំ អដ្ឋានំ អការណាន្តិ អត្ថោ។

៨២. និក្ខមិត្វា អគារស្មាតិ យរាវាសតោ និក្ខមិត្វា តំ តិណាទលមិវ
បរិច្ឆេទិត្វា សុព្ពតោ សុសិក្ខុតោ បព្ពទិស្សតិ។ រាហុលោ នាម នាមេនាតិ
សុទ្ធាទនមហារាជេន បេសីតំ កុមារស្ស ជាតសាសនំ សុត្វា បិតរា សិទ្ធត្ថេន,
“រាហុ ជាតោ, ពន្ធនំ ជាត”ន្តិ វុត្តនាមត្តា រាហុលោ នាមាតិ អត្ថោ។ “យថា
ចន្ទស្វរិយានំ វិមានបកាយ កិលិដ្ឋករណោន រាហុ អសុរិន្នោ ឧបេតិ គច្ឆតិ,
ឯវមេវាយំ មម អភិនិក្ខមនបព្ពដ្ឋានំ អន្តរាយំ ករោត្តោវិវ ជាតោ”តិ

អធិប្បាយេន, “រាហុ ជាតោតិ អាហា”តិ ទដ្ឋព្វំ។ អរហា សោ ភវិស្សតីតិ សោ
តាទិសោ ឧបនិស្សយសម្មន្នោវិបស្សនាយំ យុត្តប្បយុត្តោ អរហា
វិណាសវោ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។

៨៣. កិក្កវ អណ្ណំ រក្ខេយ្យាតិ អណ្ណំ ពីដំ រក្ខមាណ កិក្ក សកុណី វេ
អប្បមត្តោ សីលំ រក្ខេយ្យ, ចាមរីវិយ វាលធិន្តិ វាលំ រក្ខមាណ កណ្ណាកេសុ
វាលេ លគ្គន្តេ ភិទ្ធនកយេន អនាកឡិទ្ធា មរមាណ ចាមរីវិយ ជីវិតម្បិ
បរិច្ឆេទិទ្ធា សីលំ អភិទ្ធិទ្ធា រក្ខេយ្យ។ និបកោ សីលសម្មន្នោតិ នេបក្កំ វុច្ឆតិ
បញ្ញា, តេន នេបក្កេន សមន្នាគតោ និបកោ ខណ្ឌានិទ្ធាទិការំ អចាបេត្វា
រក្ខណតោ សីលសម្មន្នោ ភវិស្សតីតិ វេ សោ ភគវា ព្យាករណមកាសិ។ សោ
វេ បត្តអរហត្តជលោ ឯកទិវសំ វិវេកជ្ជានេ និសិទ្ធា សោមនស្សវសេន វេ
រក្ខី មហាមុនីតិអាទិមាហា។ តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

រាហុលត្ថេអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧. ឧបសេនវត្ថុនុបុត្តត្ថេអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរំ ភគវត្ថុនិអាទិកំ អាយស្មតោ ឧបសេនវត្ថុនុបុត្តត្ថេស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាទិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្នោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ និព្វត្តិទ្វា
វេយ្យត្តោ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា ធម្មំ សុណាន្នោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុ
សមន្តចាសាទិកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា សត្តុ អធិការកម្មំ កត្វា តំ វាណន្តរំ
បត្តេត្វា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា នេវមនុស្សសុ សំសរន្នោ វេស្មី ពុទ្ធប្បនេ
នាលកតាមេ រូបសារី ព្រាហ្មណីយា កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តិ, ឧបសេនោតិស្ស នាមំ
អហោសិ។ សោ វេយ្យត្តោ តយោ វេនេ ឧគ្គត្តិទ្វា សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា

បដិលទ្ធសន្ទោ បព្ពជិត្វា ឧបសម្បទាយ ឯកវស្សិកោ “អរិយគត្តំ វឌ្ឍមី” តិ
ឯកំ កុលបុត្តំ អត្តនោ សន្តិកេ ឧបសម្បទេត្វា តេន សទ្ធិ សត្តុ សន្តិកំ គតោ។
សត្តារា ចស្ស តស្ស អវស្សិកស្ស ភិក្ខុនោ សទ្ធិវិហារិកភារំ សុត្វា “អតិលហំ
ខោ ត្វំ, មោយបុរិស, ពាហុល្លាយ អារត្តោ” តិ (មហាវ. ៧៥) គរហិតោ
“ឥនាធាហំ យទិ បរិសំ និស្សាយ សត្តារា គរហិតោ, បរិសំយេវ បន និស្សាយ
សត្តុ បសាទំ ករិស្សមី” តិ វិបស្សនាយ កម្ពំ ករោន្តោ នចិរស្សេវ អរហត្តំ
ចាបុណី។ អរហា បន ហុត្វា សយម្បិ សព្វេ ធុតត្ថធម្មេ សមាទាយ វត្តតិ,
អញ្ញេបិ តទត្ថាយ សមាទបេសិ, តេន នំ ភគវា សមន្តចាសាទិកានំ អគ្គជ្ជានេ
វេបេសិ។ សោ អបរេន សមយេន កោសម្ព័យំ កលហោ ឧប្បន្នេ ភិក្ខុសង្ឃេ ច
ទ្ធិធាត្វតេ ឯកេន ភិក្ខុនា តំ កលហំ បរិវន្តិតុកាមេន “ឯតរហិ ខោ កលហោ
ឧប្បន្នោ, ភិក្ខុសង្ឃោ ច ទ្ធិធាត្វតោ, កថំ នុ ខោ មយា បដិបទ្ធិតត្ថ” ត្ថិ បុដ្ឋោ
វិវេកវាសតោ បដ្ឋាយ តស្ស បដិបត្តិ កថេសិ។ ឯវំ ថេរោ តស្ស ភិក្ខុនោ
ឡិវាទនាធាបទេសេន អត្តនោ តថា បដិបទ្ធិភារំ ធិបេន្តោ អញ្ញំ ព្យាកាសិ។

៨៦. សោ ឯវំ បត្តឯតទគ្គជ្ជានោ អត្តនោ បុព្ពកម្ពំ សរិទ្ធា សោមនស្សវសេន
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តំ ភគវន្តន្តិអាទិមាហា។ បញ្ញាវម្ពំ និសីទន្តន្តិ
បុរតោ ភារំ នមិតំ ឡិនមិតន្តិ បញ្ញាវំ វិវេកកាមំ វេនមជ្ឈេ
សយំ ជាតបព្ពតបញ្ញាវេ និសិទ្ធិ នុត្តមំ ភគវន្តំ អហំ ឧបគច្ឆិ សមីបំ គតោតិ
អត្តោ។

៨៧. កណិការបុប្ផ ទិស្វាតិ តថា ឧបគច្ឆន្តោ តស្មី បទេសេ សុបុប្ផិតំ
កណិការំ ទិស្វា។ វណ្ណោ ធរត្វានហំ តទាតិ តស្មី តថាគតស្ស ទិដ្ឋកាលេ តំ
បុប្ផំ វណ្ណោ វណ្ណាស្មី ធរត្វាន ធិន្តិត្វាន។ អលង្ករិទ្ធា ធរត្តម្ភិតិ តេន បុប្ផេន ធរត្តំ

ធានេត្វា។ ពុទ្ធស្ស អភិរោបយិន្ទ្រ បញ្ចារេ និសិន្នស្ស ពុទ្ធស្ស មុទ្ធនិ អកាសិន្ទ្រ អត្ថោ។

៨៨. បិណ្ឌាចាតញ្ច ចាទាសិន្ទ្រ តស្មីយេវ និសិន្នស្ស ភគវតោ បិណ្ឌាចាតំ បការេន អទាសី ភោជេសិន្ទ្រ អត្ថោ។ បរមន្ទំ សុភោជនន្ទ្រ សុន្ទរភោជនសង្ខាតំ បរមន្ទំ ឧត្តមាហារំ។ ពុទ្ធន នវមេ តត្ថាតិ តស្មីវិវេកជ្ជានេ ពុទ្ធន សហ នវមេ អជ្ឈសមណោ សមិតថាបេ វិណាសវភិក្ខុ ភោជេសិន្ទ្រ អត្ថោ។

យំ វទន្តិ សុមេធាតិ យំ គោតមសម្មាសម្ពុទ្ធំ ភូរិបញ្ចំ បដិសមាទំ បញ្ចំ សុមេធំ សុន្ទរំ សព្វញ្ញតាធិបញ្ញវន្តំ។ សុមេធា ឥតិ សុន្ទរបញ្ញោ ឥតិ វទន្តិ បណ្ឌិតា ឥតោ កប្បតោ សតសហស្សេ កប្បេ ឯសោ គោតមោ សម្មាសម្ពុទ្ធា ភវិស្សតិ តិ សម្ពុទ្ធា។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ឧបសេនវន្តន្តបុត្តត្ថេ អបទានវណ្ណានា សមត្ថោ។

៨. វជ្ជចាលត្ថេ អបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ តិអាទិកំ អាយស្មតោ វជ្ជចាលត្ថេ អបទានំ។ អយម្បាយស្មា បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ ហំសវតីនគរេ គហបតិមហាសាលកុលេ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ បិតុ អច្ចយេន យរាវាសេ បតិដ្ឋិតោ វតនកោដ្ឋាការកម្មិកេន ទស្សិតំ អបរិមាណំ វំសានុកតំ ធនំ ទិស្វា “ឥមំ ឯត្ថកំ ធនរាសី មយ្ហំ បិតុអយ្យកបយ្យកាធយោ អត្តនា សទ្ធិ គហេត្វា គន្ធនាសក្ខីសុ, មយា បន គហេត្វា គន្ធព្រដ្ឋតី” តិ ចិន្តេត្វា កបណាទ្ធិកាធិនំ មហាទានំ អទាសិ។ សោ អភិញ្ញាលាភី ឯកំ តាបសំ ឧបសង្កមិត្វា តេន ទេវលោកាធិបច្ឆេ និយោជិតោ យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ

ចុះតោ ទេវលោកេ និព្វត្តិត្វា ទិព្វសម្បត្តិ អនុភវន្តោ តត្ថ យាវតាយុកំ វត្វា
តតោ ចុតោ មនុស្សលោកេ ភិក្ខុំ រដ្ឋំ សន្ធាវេតុំ សមត្ថស្ស កុលស្ស
ឯកបុត្តកោ ហុត្វា និព្វត្តិ។ តេន សមយេន បទុមុត្តរោ ភគវា លោកេ ឧប្បជ្ជិត្វា
បវត្តិតវរធម្មចក្កោ វេនេយ្យសត្តេ និព្វានមហានគរសម្ពាតំ ខេមន្តភូមិ
សម្មាបេសិ។ អថ សោ កុលបុត្តោ អនុក្កមេន វិញ្ញាតំ បត្តោ ឯកទិវសំ
ឧចាសកេហិ សទ្ធិវិហារំ គន្ធា សត្តារំ ធម្មំ នេសេន្តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ
បរិសបរិយន្តេ និសីទិ។

តេន ខោ បន សមយេន សត្តា ឯកំ ភិក្ខុំ សន្ធាបព្ពជិតានំ អគ្គដ្ឋានេ
វេបេសិ។ សោ តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ សតសហស្សភិក្ខុបរិវុតស្ស ភគវតោ
សត្តាហំ មហាទានំ ទត្វា តំ ហំ បត្តេសិ។ សត្តា អនន្តរាយេន សមិជ្ឈនភារំ
ទិស្វា “អយំ អនាគតេ គោតមស្ស នាម សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាសនេ
សន្ធាបព្ពជិតានំ អគ្គោ ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ សោ សត្តារំ ភិក្ខុសង្ឃញ្ញា វជ្ជិត្វា
ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ សោ យាវតាយុកំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចរិត្វា
ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥតោ ទ្វេនវុតេ កប្បេ ជុស្សស្ស ភគវតោ កាលេ
សត្តុ វេមាតិកេសុ តីសុ រាជបុត្តេសុ សត្តារំ ឧបជ្ឈហន្តេសុ តេសំ បុញ្ញកិរិយាសុ
សហាយកិច្ចំ អកាសិ។ ឯវំ តត្ថ តត្ថ ភវេ ពហុំ កុសលំ ឧបចិនិត្វា
សុគតីសុយេវ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធម្មាទេ កុរុរដ្ឋេ បុល្លកោដ្ឋិកនិគមេ
រដ្ឋចាលសេដ្ឋិនោ គេហេ និព្វត្តិ, តស្ស ភិក្ខុំ រដ្ឋំ សន្ធាវេតុំ សមត្ថកុលេ និព្វត្តត្តា
រដ្ឋចាលោតិ វំសានុគតមេវ នាមំ អហោសិ។ សោ មហតា បរិវារេន វឡន្តោ
អនុក្កមេន យោព្ពនប្បត្តោ មាតាបិតុហិ បតិវុបេន ទារេន សំយោជិតោ មហន្តេ
ច យសេ បតិដ្ឋាបិតោ ទិព្វសម្បត្តិសទិសសម្បត្តិ បច្ឆនុភោតិ។

អថ ភគវា កុរុរដ្ឋេ ជនបទចារិកំ ចរន្តោ ធុល្លកោដ្ឋិកំ អនុចាបុណី។ តំ
សុត្វា រដ្ឋចាលោ កុលបុត្តោ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា
បដិលទ្ធសន្ទោ បព្ពជិតុកាមោ សត្តាបំ ភត្តច្នេដំ កត្វា កិច្ចេន កសិវេន
មាតាបិតរោ អនុជាតាបេត្វា សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា បព្ពជ្ជំ យាចិត្វា សត្តុ
អាណត្តិយា អញ្ញាតវស្សុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា យោនិសោមនសិការេន កម្មំ
ករោន្តោ វិបស្សនំ វង្សេត្វា អរហត្តំ ចាបុណី។ អរហត្តំ បនបត្វា សត្តារំ
អនុជាតាបេត្វា មាតាបិតរោ បស្សិតុំ ធុល្លកោដ្ឋិកំ គន្ធា តត្ថ សបទានំ
បិណ្ឌរាយ ចរន្តោ បិតុ និវេសនេ អាភិទោសិកំ កុម្មាសំ លភិត្វា តំ អមតំ វិយ
បរិភុញ្ញន្តោ បិតរា និមន្តិតោ ស្វាតនាយ អធិវាសេត្វា ទុតិយទិវសេ បិតុ
និវេសនេ បិណ្ឌាចាតំ បរិភុញ្ញិត្វា អលង្កតបដិយត្តេ ឥត្តាការជនេ ឧបគន្ធា
“កិទិសា នាម តា, អយ្យបុត្ត, អប្បរាយោ, យាសំ ភំ ហេតុ ព្រហ្មចរិយំ
ចរសី” តិអាទិនិ (ម. និ. ២.៣០០) វត្វា បលោភនកម្មំ កាតុំ អារទ្ធវេ តស្សាធិប្បាយំ
វិបរិវត្តេត្វា អនិច្ចតាធិបដិសំយុត្តំ ធម្មំ កថេន្តោ -

“បស្ស ចិត្តកតំ ពិម្ពំ, អរុកាយំ សមុស្សិតំ;
អាតុរំ ពហុសង្កប្បំ, យស្ស នត្តិ ធុរំ បិតិ។

“បស្ស ចិត្តកតំ រូបំ, មណីនា កុណ្ឌាលេន ច;
អដ្ឋិ តចេន ឱនទ្ធី, សហ វត្តេហិ សោភតិ។

“អលត្តកកតា ចាទា, មុខំ ចុណ្ណាកមក្ខិតំ;
អលំ ពាលស្ស មោហាយ, នោ ច ចារគវេសិនោ។

“អដ្ឋាបទកតា កេសា, នេត្តា អញ្ញនមក្ខិតា;
អលំ ពាលស្ស មោហាយ, នោ ច ចារគវេសិនោ។

“អញ្ជើញ ឯង ចិត្តា, បូតិកាយោ អលង្កតោ;
អលំ ពាលស្ស មោហាយ, នោ ច ចារគវេសិនោ។

“ឱទហិ មិត្តោ ចាសំ, នាសទា វាគុរំ មិតោ;
ភុត្វា និវាបំ គច្ឆាម, កន្ថន្តេ មិតពន្ធកេ។

“និដ្ឋោ ចាសោ មិតវស្ស, នាសទា វាគុរំ មិតោ;
ភុត្វា និវាបំ គច្ឆាម, សោចន្តេ មិតលុទ្ធកេ” តិ។ (ម. និ. ២.៣០២; ថេរគា.
៧៦៩-៧៧៥);

ឥមា គាថាយោ អភាសិ។ ឥមា គាថា វត្ថុ វេហាសំ អត្ថុគ្គន្ធា រញ្ញោ
កោរព្យស្ស មិតាជិនវនុយ្យានេ មង្គលសិលាបដ្ឋេនិសីទិ។ ថេរស្ស កិរ បិតា
សត្តសុ ធារកោដ្ឋកេសុ អគ្គឡំ ទាបេត្វា មល្លេ អាណាបេសិ “និក្ខមិតុំ មា
ទេវ, កាសាយានិ អបនេត្វា សេតកានិ និវាសាបេថា” តិ។ តស្មា ថេរោ
អាគាសេន អគមាសិ។ អថ រាជា កោរព្យោ ថេរស្ស តត្ថ និសិទ្ធការំ សុត្វា តំ
ឧបសង្កមិត្វា សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វិទិតិសារេត្វា “ឥធ, ភោ វជ្ជចាល,
បព្ពជន្តោ ព្យាធិចារិជុញ្ញំ វា ជរាភោគញាតិចារិជុញ្ញំ វា បត្តោ បព្ពជតិ, តុំ បន
កិត្យិបិ ចារិជុញ្ញំ អនុបគតោ វេ កស្មា បព្ពជសី” តិ បុច្ឆិ។ អថស្ស ថេរោ
“ឧបនិយ្យតិ លោកោ អន្ទុវោ, អតាលោ លោកោ អនភិស្សរោ, អសរណោ
លោកោ សត្តំ បហាយ គមនីយំ, ឡនោ លោកោ អតិត្តោ តណ្ហាទាសោ” តិ (ម.
និ. ២.៣០៥) ឥមេសំ ចតុន្នំ ធម្មុទ្ទេសានំ អត្ថនា វិទិតការំ កថេត្វា តស្សា
ទេសនាយ អនុគីតី កថេន្តោ -

“បស្សមិ លោកេ សធនេ មនុស្សេ, លទ្ធានវិត្តំ ន ទទន្តិ មោហា;
លុទ្ធា ធនំ សន្និចយំ ករោន្តិ, ភិយ្យេវ កាមេ អភិបត្តយន្តិ។

“រាជា បសុយ្យប្បជីវីវិជេត្វា, សសាករន្តំ មហិមាវសន្តោ;
ឡំ សមុទ្ទស្ស អតិត្តរូចោ, ចារំ សមុទ្ទស្សបិ បត្តយេថ។

“រាជា ច អញ្ញោ ច ពហូ មនុស្សា, អរិ័តតណ្ហា មរណំ ឧបេន្តិ;
ឡនាវ ហុត្វាន ជហន្តិ ទេហំ, កាមេហិ លោកម្ពំ ន ហត្ថិ តិត្ថិ។

“កន្ទន្តិ នំ ញាតិ បកិរិយ កេសេ, ‘អហោ វតា នោ អមរា’តិ ចាហុ;
វត្ថេន នំ ចារុតំ និហរិត្វា, ចិតំ សមោធាយ តតោ ឧហន្តិ។

“សោ ឧយ្ហតិ សូលេហិ តុដ្ឋមាណោ, ឯកេន វត្ថេន បហាយ កោគេ;
ន មីយមាណស្ស កវន្តិ តាណា, ញាតិ ច មិត្តា អថ វា សហាយា។

“ឆាយាធកា តស្ស ជនំ ហរន្តិ, សន្តោ បន គច្ឆតិ យេន កម្មំ;
ន មីយមាណំ ជនមន្វេតិ កិត្តិ, បុត្តា ច ទារា ច ជនញា វជ្ជំ។

“ន ធីយមាយុំ លភតេ ជនេន, ន ចាបិ វិត្ថេន ជរំ វិហន្តិ;
អប្បំ ហិទំ ជីវិតមាហុ ជីវា, អសស្សតំ វិប្បវិណាមធម្មំ។

“អឡា ទលិទ្ធា ច ដុសន្តិ ជស្សំ, ពាលោ ច ជីរោ ច តថេវ ដុដ្ឋោ;
ពាលោ ហិ ពាល្យា វចិតោវ សេតិ, ជីរោ ច នោ វេជតិ ជស្សដុដ្ឋោ។

“តស្មា ហិ បញ្ញាវ ជនេន សេយ្យា, យាយ វោសានមិធាធិគច្ឆតិ;
អព្យោសិតត្តា ហិ ភវាភវេសុ, ចាចានិ កម្មានិ ករោតិ មោហា។

“ឧបេតិ គព្ពញ្ច បរញ្ច លោកំ, សំសារមាបជ្ជបរម្មរាយ;
តស្សប្បបញ្ញោ អភិសទ្ធិហន្តោ, ឧបេតិ គព្ពញ្ច បរញ្ច លោកំ។

“ចោរោ យថា សន្និមុខេ គហិតោ, សកម្មនា ហញ្ញតិ ចាបធម្មោ;

ឯវំ បជា បេច្ច បរម្មិ លោកេ, សកម្ពុនា ហញ្ញតិ ចាបធម្មោ។

“កាមា ហិ ចិត្រា មធុរា មនោរមា, វិរូបរូបេន មថេន្តិ ចិត្តំ;
អាទិនំ កាមគុណេសុ ទិស្វា, តស្មា អហំ បព្ពជិតោម្ហិ រាជ។

“ធុមប្បលាជីវំ បតន្តិ មាលាវា, ធម្មារា ច វុឡ្យា ច សរីរភេទា;
ឯតម្បិ ទិស្វាន បព្ពជិតោម្ហិ រាជ, អបណ្ណាកំ សាមញ្ញមេវ សេយ្យោ។

“សទ្ធាយាហំ បព្ពជិតោ, ឧបេតោ ជិនសាសនេ;
អវញ្ញោ មយ្ហំ បព្ពជ្ជា, អនណោ ភុញ្ញាមិ ភោជនំ។

“កាមេ អាទិត្តតោ ទិស្វា, ជាតរូចានិ សត្តតោ;
គញ្ញាវោក្កន្តិតោ ទុក្ខំ, និរយេសុ មហាព្ពយំ។

“ឯតមាទិនំ ញាត្វា, សំវេគំ អលភី តទា;
សោហំ វិទ្ធោ តទា សន្តោ, សម្បត្តោ អាសវក្ខយំ។

“បរិចិណ្ណោ មយា សត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ;
ឱហិតោ គរុកោ ភារោ, ភវនេត្តិ សមូហតា។

“យស្សត្ថាយ បព្ពជិតោ, អការស្មានការិយំ;
សោមេ អត្ថោ អនុប្បត្តោ, សព្ពសំយោជនក្ខយោ”តិ។ (ថេរគា. ៧៧៦-
៧៨៣) -

ឥមា គាថា អវោច។ ឯវំ ថេរោ រញ្ជោ កោរព្យស្ស ធម្មំ នេសេត្វា សត្ត សន្តិកមេវ
គតោ។ សត្តា ច អបរភាគេ អរិយគណាមជ្ឈេ និសិន្នោ ថេរំ សទ្ធាបព្ពជិតានំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ។

៩៧-៨. ឯវំ សោ ជេរោ បត្តឯតទគ្គជ្ជានោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោតិអាទិមាហ។ វរណតោ
មយាទិន្នោតិ តស្ស ភគវតោ រូបកាយេ បសីទិត្វា វរោ ឧត្តមោ សេដ្ឋោ
ព្យាសាទន្តោ វីសាសទិសទន្តោ ឧរុឡ្ហោ ភារវហោ រាជារហោ វា។
សេតច្ឆត្តោបសោភិតោតិ ហត្ថិកូន្ទេ ឧស្សបិតសេតច្ឆត្តេន ឧបសេវិតោ
សោភមាណោ។ បុនបិ កីរិសិដ្ឋោ វរណតោ? សកប្បនោ ហត្ថាលង្គារសហិតោ។
សង្ឃារមំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស វសនត្ថាយ អាមមំ វិហារំ អការយី
ការេសី។

៩៩. ចតុបញ្ញាសសហស្សនិគិ តស្មី កាវាបិតេវិហារពុទ្ធករ
ចតុបញ្ញាសសហស្សនិ ចាសាទានិ ច អហំ អការយី ការេសិន្តិ អត្តោ។
មហោយទានំ កវិត្វាណាតិ សព្វបរិក្ខារសហិតំ មហោយសទិសំ មហាទានំ
សដ្ឋេត្វា មហេសិនោ មុនិនោ និយ្យាទេសិន្តិ អត្តោ។

១០០. អនុមោទិ មហាវិរោតិ ចតុរាសន្ទ្រ័យ្យសតសហស្សេសុ កប្បេសុ
អញ្ជោច្ឆិន្ទឧស្សហសម្ព័ន្ធតេន វីរិយេន មហាវិរោ សយម្ពុ សយមេវ ភូតោ ជាតោ
លទ្ធសព្វញ្ញតញ្ញាលោ អត្តោ សេដ្ឋោ បុគ្គលោ អនុមោទិ វិហារាអនុមោទនំ
អកាសិ។ សព្វេ ជនេ ហាសយន្តោតិ សកលានន្តាបរិមាណោ ទេវមនុស្ស
ហាសយន្តោ សន្តុដ្ឋេ កុរុមាណោ អមតនិព្វានបដិសំយុត្តំ ចតុសច្ឆធម្មទេសនំ
ទេសេសិ បកាសេសិ វិវិ វិភជិ ឧត្តានិ អកាសិតិ អត្តោ។

១០១. តំ មេវិយាកាសិតិ តំ មយ្ហំ កតបុញ្ញំ ពលំ វិសេសេន ចាកដំ
អកាសិ។ ជលនុត្តមនាមកោតិ ជលេ ជាតំ ជលជំ បទុមំ, បទុមុត្តរនាមកោតិ
អត្តោ។ “ជលនុត្តមនាយកោ”តិបិ ចាហោ។ តត្ថ អត្តនោ បកាយ ជលន្តិតិ
ជលនា, ចន្ទិមស្វរិយទេវព្រហ្មានោ, តេសំ ជលនានំ ឧត្តមោតិ ជលនុត្តមោ។

សព្វសត្វានំ នាយកោ ឧត្តមោតិ នាយកោ, សម្ភារវន្តេ សត្តេ និព្វានំ នេតិ
ចាបេតីតិ វា នាយកោ, ជលនុត្តមោ ច សោ នាយកោ ចាតិ
ជលនុត្តមនាយកោ។ ភិក្ខុសង្ឃេ និសីទិត្វាតិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស មជ្ឈេ និសិទ្ធោ
ឥមា គាថា អភាសថ ចាកជំ កត្វា កថេសីតិ អត្តោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

រដ្ឋបាលត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៩. សោចាកត្រូវអបទានវណ្ណានា

បញ្ចវំ សោធយន្តស្ស ភិអាទិកំ អាយស្មតោ សោចាកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធក្ខស្ស ភគវតោ កាលេ អញ្ញាតវស្ស កុដ្ឋម្ហិកស្ស បុត្តោ ហុត្វា
និព្វត្តិ។ ឯកទិវសំ សត្វាវំ ទិស្វា ពិជប្បវដលានិ សត្វ ឧបនេសិ, បរិភូត្តិ ភគវា
តស្សាទុកម្យំ ឧបាទាយ។ សោ ភិក្ខុ សត្វិ សង្ឃេ ច អភិប្បសន្នោ សលាកកត្តំ
បដ្ឋបេត្វា សង្ឃទ្កេសវសេន តិណ្ណំ ភិក្ខុនំ យាវតាយុកំ ឡីភត្តំ អទាសិ។ សោ
តេហិ បុញ្ញេហិ អបរាបរំ នេវមនុស្សសុ សម្បត្តិយោ អនុភវន្តោ ឯកទា
មនុស្សយោនិយំ និព្វត្តោ ឯកស្ស បច្ចេកពុទ្ធស្ស ឡីភត្តំ អទាសិ។

ឯវំ តត្ថ តត្ថ បុញ្ញានិ កត្វា សុគតីសុយេវ បរិព្ពមន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ
បុរិមកម្មនិស្សន្ទេន សាវត្ថិយំ អញ្ញាតរាយ ទុក្ខតិត្ថិយា កុដ្ឋម្ហិ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។
សា តំ ទសមាសេ កុដ្ឋិនា បរិហរិត្វា បរិបក្កេ គព្ភេវិជាយនកាលេ វិជាយិតុំ
អសក្កោន្តី មុច្ចំ អាបដ្ឋិត្វា ពហុវេលំ មតាវិយ និបដ្ឋិ។ ញាតកា “មតា” តិ
សញ្ញាយ សុសានំ នេត្វា ចិត្តកំ អាហារេត្វា នេវតានុភាវេន វាតវុដ្ឋិយា
ឧដ្ឋិតាយ អគ្គី អទត្វា បក្កមីសុ។ ទារកោ បដ្ឋិមភវិកត្តា នេវតានុភាវេនេវ
អហោគោ ហុត្វា មាតុកុដ្ឋិតោ និក្ខមិ។ មាតា បន កាលមកាសិ។ នេវតា

មនុស្សរូបេនុបគម្ម តំ គហេត្វា សុសានគោបកស្ស គេហេ វេហេត្វា កតិចាហំ
កាលំ បតិរូបេន អាហារេន ចោសេសិ។ តតោ បរំ សុសានគោបកោ អត្តនោ
បុត្តំ កត្វា វឌ្ឍេសិ។ សោ តថា វឌ្ឍេន្តោ តស្ស បុត្តេន សុប្បិយេន នាម ទារកេន
សន្ធិ កិឡេន្តោ វិចរិ។ តស្ស សុសានេ ជាតសំវឌ្ឍការតោ សោចាកោតិ
សមញ្ញា អហោសិ។

អថេកទិវសំ សត្តវស្សិកំ តំ ភគវា បច្ចុសវេលាយំ ញ្ញាណជាលំ បត្តិវត្វា
វេនេយ្យពន្ធពេ ឌីលោកេន្តោ ញ្ញាណជាលស្ស អន្តោគតំ ទិស្វា សុសានជ្ជានំ
អគមាសិ។ ទារកោ បុព្វហេតុនា ចោទិយមាណោ បសន្នមាណសោ សត្តារំ
ឧបសង្កមិទ្ធវា វន្តិទ្វា អជ្ជាសិ។ សត្តា តស្ស ធម្មំ កថេសិ។ សោ ធម្មំ សុត្វា បព្ពដ្ឋំ
យាចិទ្វា បិភវា “អនុញ្ញាតោសី” តិ វុត្តោ បិភវំ សត្ត សន្តិកំ អាណេសិ។ តស្ស
បិតា សត្តារំ វន្តិទ្វា “ឥមំ ទារកំ បព្ពាដេថ, ភន្តេ” តិ អនុជានិ, តំ បព្ពាដេទ្វា
ភគវា មេត្តាការំ នាយ និយោដេសិ។ សោ មេត្តាកម្មជ្ជានំ គហេត្វា សុសានេ
វិហារេន្តោ នចិវស្សេវ មេត្តាលានំ ចាទកំ កត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេទ្វា អវហត្ថំ
សន្នាកាសិ។ អវហា ហុត្វាបិ អញ្ជោសំ សោសានិកភិក្ខុនំ មេត្តាការំ នាវិធី
ទស្សេន្តោ “យថាបិ ឯកបុត្តស្និ” តិ (ថេរគា. ៣៣) គាថំ អភាសិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ
- យថា ឯកបុត្តកេ បិយេ មនាបេ មាតា បិតា ច កុសលី ឯកន្តហិតេសី
ភវេយ្យ, ឯវំ បុរត្តិមាទិភេទាសុ សព្ពាសុ ទិសាសុ កាមភវាទិភេទេសុ វា សព្ពេសុ
ភវេសុ ទហារាទិភេទាសុ សព្ពាសុ អវត្តាសុបិ បិតេសុ សព្ពេសុ សត្តេសុ
ឯកន្តហិតេសីតាយ កុសលី ភវេយ្យ “មិត្តោ, ឧទាសិនោ, បច្ចត្តិកោ” តិ សីមំ
អកត្វា សីមាយ សម្ពេទវសេន សព្ពត្ថ ឯកវសំ មេត្តំ ភាវេយ្យាតិ ឥមំ បន គាថំ
វត្វា “សថេ តុម្ពេ អាយស្មេន្តោ ឯវំ មេត្តំ ភាវេយ្យាថ, យេ តេ ភគវតា ‘សុខំ
សុបតី’ តិ អាទិនា (អ. និ. ១១.១៥; បរិ. ៣៣១; មិ. ប. ៤.៤.៦) ឯកាទស
មេត្តានិសំសា ច វុត្តោ, ឯកំសេន តេសំ ភាគិនោ ភវថា” តិ ឌីវាទំ អទាសិ។

១១២. ឯវំ សោ បត្តជលាធិគមោ អត្តនោ កតបុញ្ញំ បច្ឆវេក្ខិត្វា
សញ្ញាតសោមនស្សោ បុព្វចរិតាបទានំ ទស្សន្តោ បញ្ញាវំ
សោធយន្តស្សាតិអាធិមាហ។ តត្ថ បញ្ញាវន្តិ សីលាបព្ពតស្ស វិវេកដ្ឋានំ, តំ
បព្ពជិតានុបត្តា ឥដ្ឋកថាការំ កត្វា ធូរកវាជំ យោដេត្វា ភិក្ខុនំ វសនត្ថាយ
អនាសិ, បកាវេន ភរោ បត្តេតព្ពោតិ បញ្ញារោ, តំ សោធយន្តស្ស មម សន្តិកំ
សិទ្ធត្ថោ នាម ភគវា អាគន្ធិ ចាបុណី។

១១៣. ពុទ្ធិ ឧបគតំ ទិស្វាតិ ឯវំ មម សន្តិកំ អាគតំ ទិស្វា តាធិនោ
ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ អកម្មិយសភាវត្តា តាធិគុណយុត្តស្ស លោកដេដ្ឋស្ស ពុទ្ធស្ស
សន្តំ តិលាបណ្ណាទិសន្តំ កដ្ឋត្ថំ បញ្ញាបេត្វា និដ្ឋាបេត្វា បុច្ឆាសនំ បុប្ផមយំ
អាសនំ អហំ អនាសី។

១១៤. បុច្ឆាសនេ និសីទិត្វាតិ តស្មី បញ្ញាត្តេ បុច្ឆាសនេ និសីទិត្វា
លោកនាយកោ សិទ្ធត្ថោ ភគវា។ មមញ្ច គតិមញ្ញាយាតិ មយ្ហំ គតី អាយតី
ឧប្បត្តិដ្ឋានំ អញ្ញាយ ជានិត្វា អនិច្ចតំ អនិច្ចការំ ឧទាហរិ កថេសិ។

១១៥. អនិច្ចា វត សង្ខារាតិ វត ឯកន្តេន សង្ខារា បច្ឆយេហិ សមេច្ច
សមាគន្ធា ករិយមាណា សព្ពេ សប្បច្ចយធម្មា ហុត្វា អភាវដ្ឋេន អនិច្ចា។
ឧប្បាទវយធម្មិនោតិ ឧប្បន្និត្វា វិនស្សនសភាវា ឧប្បន្និត្វា ចាតុភវិត្វា ឯតេ
សង្ខារា និរុដ្ឋន្តិ វិនស្សន្តិ អត្ថោ។ តេសំ វ្យបសមោ សុខោតិ តេសំ សង្ខារានំ
វិសេសេន ឧបសមោ សុខោ, តេសំ វ្យបសមកំ និព្វានមេវ ឯកន្តសុខន្តិ អត្ថោ។

១១៦. ឥទំ វត្វាន សព្ពញ្ញាតិ សព្ពធម្មជាននកោ ភគវា លោកានំ ដេដ្ឋោ វុឡោ
នរានំ អាសកោ បទានោ វិរោ ឥទំ អនិច្ចបដិសំយុត្តំ ធម្មទេសនំ វត្វាន កថេត្វា
អម្ពរេ អាកាសេ ហំសរាជា ឥវ នភំ អាកាសំ អព្ពគ្គមីតិ សម្ពន្ធោ។

១១៧. សក់ ទិដ្ឋិ អត្ថនោលទ្ធិ ខន្តី រុច្ចី អដ្ឋាសយំ ជហិត្វាន បហាយ។
ការយានិច្ចសញ្ញាហន្តិ អនិច្ច អនិច្ចន្តិ បវត្តសញ្ញំ អហំ ភាវយី វឡើសី មនសិ
អកាសី។ តត្ថ កាលំ កតោ អហន្តិ តត្ថ តិស្សំ ជាតិយំ តតោ ជាតិតោ អហំ
កាលំ កតោ មតោ។

១១៨. ទ្វេ សម្បត្តិ អនុភាត្វាតិ មនុស្សសម្បត្តិទិព្វសម្បត្តិសម្ពាតា ទ្វេ
សម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា។ សុក្កមូលេន ចោធិតោតិ បុរាណកុសលមូលេន,
មូលភូតេន កុសលេន វា ចោធិតោ សញ្ញោធិតោ។ បដ្ឋិមេ ភវេ សម្បត្តតិ
បរិយោសានេ ភវេ សម្បត្ត ចាបុណ្ហិតេ។ សចាកយោនុចាគមិន្ទិ សកំ
បចិត្តភត្តំ សចាកំ យោនី ឧចាគមី។ យស្ស កុលស្ស អត្ថនោ បចិត្តភត្តំ
អញ្ញេហិ អភុញ្ញនីយំ, តស្មី ចណ្ណាលកុលេ និព្វត្តោស្មីតិ អត្ថោ។ អថ វា សា
វុច្ចតិ សុនខោ, សុនខោច្ឆិជ្ជភត្តភុញ្ញនកចណ្ណាលកុលេ ជាតោតិ អត្ថោ។
សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សោចាកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. សុមជ្ឈលត្ថេរអបទានវណ្ណានា

អាហុតិ យិដ្ឋកាមោតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុមជ្ឈលត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បាយស្មា បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បិយទស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ រុក្ខនេវតា ហុត្វា និព្វត្តិ។
សោ ឯកទិវសំ សត្តារំ ទ្គត្វា ឯកទិវំ បីតំ ទិស្វា សោមនស្សប្បត្តោ
អត្ថោជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
សាវត្ថិយា អវិទូរេ អញ្ញាតវស្មី តាមកេ តាធិសេន កម្មនិស្សន្ទេន ទលិទ្ធកុលេ
និព្វត្តិ, តស្ស សុមជ្ឈលោតិ នាមំ អហោសិ។ សោ វយប្បត្តោ

ខុដ្ឋកាសិវតន្ត្រីលក្ខណៈបរិក្ខារហេហុត្វា កសិយា ជីវិកំ កប្បសិ។ សោ
 ឯកទិវសំ រញ្ញា បសេនទិណ កោសលេន ភគវតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច មហាទានេ
 បវត្តិយមាទេ ទានូបករណានិ គហេត្វា អាគច្ឆន្តេហិ មនុស្សហិ សទ្ធិ ទទិយដំ
 គហេត្វា អាគតោ ភិក្ខុនំ សក្ការសម្មានំ ទិស្វា “ឥមេ សមណា សក្យបុត្តិយា
 សុខុមវត្តនិវត្តា សុភោជនានិ ភុត្តិវា និវាតេសុ សេនាសនេសុ វិហារន្តិ,
 យំទូនាហម្មិ បព្ពដេយ្យ” ត្ថិ ចិន្តេត្វា អញ្ញាតំ មហាថេរំ ឧបសង្កមិត្វា អត្តនោ
 បព្ពជាធិប្បាយំ និវេទេសិ។ សោ តំ ករុណាយន្តោ បព្ពដេត្វា កម្មជ្ជានំ អាចិត្តិ។
 សោ អរញ្ញាវិហារន្តោ ឯកកវិហារេ និព្វិន្នោ ឧក្កល្លិកោ ហុត្វា វិព្ពមិតុកាមោ
 ញាតិកាមំ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ កច្ចំ ពន្ធិត្វា ខេត្តំ កសន្តេ កិលិដ្ឋវត្តនិវត្តេ
 សមន្តតោ រជាគិណ្ឌាសវីរេ វាតាតបេន សុស្សន្តេ ខេត្តំ កស្សកេ មនុស្ស
 ទិស្វា “មហន្តំ វតិមេ សត្តា ជីវិកនិមិត្តំ ទុក្ខំ បច្ឆនុកវន្តិ” តិ សំវេកំ បដិលភិ។
 ញាណស្ស បរិចាកគតត្តា ចស្ស យថាគហិតំ កម្មជ្ជានំ ឧបជ្ជាសិ។ សោ
 អញ្ញាតំ រុក្ខមូលំ ឧបគន្ធាវិវេកំ លភិត្វា យោនិសោមនសិករោ វិបស្សនំ
 វឌ្ឍេត្វា មគ្គបដិចាជិយា អរហត្តំ ចាបុណិ។

១២៤. ឯវំ សោ បត្តអរហត្តជលោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា
 សោមនស្សវសេន បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ អាហុតិ
 យិដ្ឋកាមោហន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ អាហុតិ ត្ថិ អន្ធមាទិអនេកវិធំ
 បូជាសក្ការូបករណំ។ យិដ្ឋកាមោតិ យជិតុកាមោ, ទានំ ទាតុកាមោ អហំ។
 បដិយាទេត្វាន ភោជនន្តិ អាហារំ បដិយាទេត្វា និច្ឆាទេត្វា។ ព្រាហ្មណ
 បដិមាទេន្តោតិ បដិក្កាហកេ សុទ្ធបព្ពដិតេ បរិយេសន្តោ។ វិសាលេ មាឡកេ
 បិតោតិ បរិសុទ្ធបណ្ណាបុលិនតលាភិរាមេ វិបុលេ មាឡកេ បិតោ។

១២៥-៧. អថទ្គសាសី សម្ពុទ្ធីអាទីសុ មហាយសំ មហាបរិវារំ សត្តលោកំ
សកលសត្តលោកំ វិនេតានំ វិសេសេន នេតារំ និព្វានសម្មាបកំ សយម្ហំ
សយមេវ ភូតំ អនាចរិយកំ អគ្គបុគ្គលំ សេដ្ឋបុគ្គលំ ភកវន្តំ
ភក្យវន្តាធិគុណាយុត្តំ ជុតិមន្តំ នីលបីតាធិបកាសម្បជ្ជំ សារកេហិ បុរក្ខតំ
បរិវារិតំ អាទិច្ចមិវ សុរិយមិវ រោចន្តំ សោកមាណំ រជិយំ វិជិយំ បដិបន្នកំ គច្ឆន្តំ
បិយទស្សី នាម សម្ពុទ្ធិំ អទ្គសិទ្ធិ សម្ពុទ្ធា។ អញ្ញាលី បគ្គហេត្វានាតិ
ពន្ធព្វាលីបុជំ សិរសិ កត្វា សកំ ចិត្តំ អត្តនោ ចិត្តំ បសាទយី ឥត្តម្ហូតស្ស
ភកវតោ គុណោ បសាទេសី បសន្នមកាសិទ្ធិ អត្តោ។ មនសាវ និមន្តេសិទ្ធិ
ចិត្តេន បវរេសី។ អាគច្ឆតុ មហាមុនីតិ មហិតោ បូជារហោ មុនិ ភកវា មម
និវេសនំ អាគច្ឆតុ។

១២៨. មម សង្កប្បមញ្ញាយាតិ មយ្ហំ ចិត្តសង្កប្បំ ញាត្វា លោកេ សត្តលោកេ
អនុត្តរោ ឧត្តរិវិហិតោ សត្តា វិណាសវសហស្សេហិ អរហន្តសហស្សេហិ
បរិវតោ មម ធារំ មយ្ហំ គេហធារំ ឧបាគមិ សម្មាបុណិ។

១២៩. តស្ស សម្បត្តស្ស សត្តនោ ឯវំ នមក្ការមកាសី។ បុរិសាជញ្ញា
បុរិសានំ អាជញ្ញា, សេដ្ឋ, មម នមក្ការោ តេ តុយ្ហំ អត្ត ភវតុ។ បុរិសុត្តម បុរិសានំ
ឧត្តម អធិកគុណាវិសិដ្ឋ តេ តុយ្ហំ មម នមក្ការោ អត្ត។ ចាសាទំ បសាទជនកំ
មម និវេសនំ អភិរុហិត្វា សីហាសនេ ឧត្តមាសនេ និសីទតន្តិ អាយាចិន្តិ អត្តោ។

១៣០. ទន្តោ ទន្តបរិវារោតិ សយំ ធារត្ថយេន ទន្តោ តថា ទន្តាហិ
ភិក្ខុភិក្ខុនីឧបាសកឧបាសិកាសម្ពាតាហិ ចត្វាហិ បរិសាហិ បរិវារិតោ។
តិណ្ហោ តារយតំ វរោតិ សយំ តិណ្ហោ សំសារតោ ឧត្តិណ្ហោ និក្ខណ្ហោ តារយតំ
តារយន្តានំ វិសិដ្ឋបុគ្គលានំ វរោ ឧត្តមោ ភកវា មហាវេនេន ចាសាទំ
អភិរុហិត្វា បវរាសនេ ឧត្តមាសនេ និសីទិ និសង្កំ កប្បេសិ។

១៣១. យំ មេ អត្តិ សកេ គេហេតិ អត្តនោ គេហេ យំ អាមិសំ បច្ចុបដ្ឋិតំ
សម្មាទិតំ វាសិតំ អត្តិ។ តាហំ ពុទ្ធស្ស ចាទាសិន្តិ ពុទ្ធស្ស ពុទ្ធប្បមុខស្ស
សង្ឃស្ស តំ អាមិសំ ចាទាសី ប-ការេន អាទេន វា អទាសិន្តិ អត្តោ។ បសន្នោ
សេហិ ចាលីភីតិ អត្តនោ ទិហិ ហត្ថហិ បស្សន្នចិត្តោ គហេត្វា ចាទាសិន្តិ
អត្តោ។

១៣២. បសន្នចិត្តោ បសាទិតមនសង្គ្គេហ្ម សុមនោ សុន្ទរមនោ។ វេទជាតោ
ជាតវេនោ ឧប្បន្នសោមនស្សោ កតញ្ញលី សិរសិ ឋបិតអញ្ញលិបុដោ ពុទ្ធសេដ្ឋំ
នមស្សមិ សេដ្ឋស្ស ពុទ្ធស្ស បណាមំ ករោមីតិ អត្តោ។ អហោ
ពុទ្ធស្សឡាវតាតិ បដិវិទូចតុសច្ចស្ស សត្តនោ ឧឡាវតា មហន្តភារោ អហោ
អច្ឆរិយន្តិ អត្តោ។

១៣៣. អដ្ឋន្នំ បយិរុចាសតន្តិ បយិរុចាសន្តានំ កុញ្ញំ កុញ្ញន្តានំ អដ្ឋន្នំ
អរិយបុគ្គលានំ អន្តរេ ខីណាសវា អវហន្តោវ ពហូតិ អត្តោ។ តុយ្ហេវេសោ
អានុភារោតិ ឯសោ អាកាសចរណឧម្ពុជ្ជននិម្ពុជ្ជនាទិអានុភារោ តុយ្ហេវ តុយ្ហំ
ឯវ អានុភារោ, នាញ្ញេសំ។ សរណំ តំ ឧបេមហន្តិ តំ ឥត្តម្ពុតំ តុវំ សរណំ តាលំ
លេណំ បរាយនន្តិ ឧបេមិ គច្ឆាមិ ជាធាមិ វាតិ អត្តោ។

១៣៤. លោកដេដ្ឋោ នរាសកោ បិយទស្សី ភគវា ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ និសីទិត្វា
ឥមា ព្យាករណគាថា អភាសថ កថេសីតិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

សុមជ្ឈីលត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

ទុតិយស្ស សីហាសនវគ្គស្ស វណ្ណានា សមត្តា។

៣. សុភូតិវត្តោ

១. សុភវត្ថុត្រូវអបទានវណ្ណានា

បរិមាណស្រូវវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុភវត្ថុត្រូវស្ស អបទានំ។ អយម្យំ
បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិននោ
តតោ កប្បសតសហស្សមត្ថកេ អនុប្បន្នេយេវ បទុមុត្តរេ ភគវតិ
លោកនាថេ បរិស្សតីនករេ អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណមហាសាលស្ស
ឯកបុត្តកោ ហុត្វា និព្វត្តិ, តស្ស នន្ទមាណវោតិ នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ
តយោ វេនេ ឧត្តន្តិកា តត្ថ សារំ អបស្សន្តោ អត្តនោ បរិវារក្ខតេហិ
ចតុចត្តាលីសាយ មាណវសហស្សេហិ សន្ធិំ បព្ពតថាទេ តសិបព្ពន្ធី បព្ពតិកា
អដ្ឋ សមាបត្តិយោ បញ្ញាភិញ្ញាយោ ច និព្វត្តសិ។ អន្តេវាសិកានម្យិ កម្មដ្ឋានំ
អាទិក្ខិ។ តេបិ នចិរស្សេវ ឈានលាភិនោ អហេសុំ។

តេន ច សមយេន បទុមុត្តរេ ភគវា លោកេ ឧប្បន្និកា បរិស្សតីនករំ
ឧបនិស្សយេ វិហារន្តោ ឯកទិវសំ បច្ឆសសមយេ លោកំ វោលោកេន្តោ
នន្ទតាបសស្ស អន្តេវាសិកជជីលានំ អរហត្ថបនិស្សយំ, នន្ទតាបសស្ស ច
ទីហន្តេហិ សមន្នាគតស្ស សាវកដ្ឋានន្តរស្ស បត្ថនំ ទិស្វា ថាតោវ
សរីរបដិជគ្គនំ កត្វា បុព្ពណ្ណសមយេ បត្តចីវរមាធាយ អញ្ញំ កញ្ចំ អនាមន្តេត្វា
សីហោរិយ ឯកចរោ នន្ទតាបសស្ស អន្តេវាសិកេសុ ជលាជលត្ថាយ គតេសុ
“ពុទ្ធការំ មេ ជាតាត្វ” តិ បស្សន្តស្សេវ នន្ទតាបសស្ស អាកាសតោ ឌីតិកា
បថវិយំ បតិដ្ឋាសិ។ នន្ទតាបសោ ពុទ្ធានុការព្រោវ លក្ខណាចារិប្បវិញ្ញា ទិស្វា
លក្ខណមន្តេ សម្មសិក្ខា “តេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ នាម អគារំ
អដ្ឋវសន្តោ រាជា ហោតិ ចក្កវត្ថុ, បព្ពតន្តោ លោកេ វិវដ្ឋនោ សព្ពញ្ញ ពុទ្ធា
ហោតិ, អយំ បុរិសាជានិយោ និស្សំសយំ ពុទ្ធា” តិ ញាត្វា បច្ឆុត្តមនំ កត្វា
បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិកា អាសនំ បញ្ញាបេត្វា អនាសិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្តេ

អាសនេ។ នន្ទតាបសោបិ អត្ថនោ អនុច្ឆរិកំ អាសនំ គហេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។
តស្មី សមយេ ចតុចត្តាលីសសហស្សជជិលា បណីតបណីតានិ ឌីជវន្តានិ
ជលាជលានិ គហេត្វា អាចរិយស្ស សន្តិកំ សម្បត្តា ពុទ្ធានព្រោវ អាចរិយស្ស ច
និសិដ្ឋាការំ ឌីលោកេត្វា អាហំសុ - “អាចរិយ, មយំ ‘ឥមស្មី លោកេ តុម្ពេហិ
មហាន្តតរោ នត្ថិ’តិ វិចរាម, អយំ បន បុរិសោ តុម្ពេហិ មហាន្តតរោ មញ្ញេ”តិ។
នន្ទតាបសោ - “តាតា, កី វេទេថ, តុម្ពេ សាសបេន សទ្ធិ
អជ្ជសដ្ឋិយោជនសតសហស្សព្ពេធំ សិនេរុំ ឧបមេតុំ ឥច្ឆេ, សព្ពញ្ញាពុទ្ធន សទ្ធិ
មា មំ ឧបមិត្តា”តិ អាហា។ អថ តេ តាបសា - “សច អយំ ឌីរកោ អភវិស្ស, ន
អម្ពា កំ អាចរិយោ ឯវំ ឧបមំ អាហារេយ្យ។ យាវ មហាវតាយំ បុរិសាជានីយោ”តិ
ចានេសុ និបតិក្វា សិរសា វន្តិសុ។ អថ តេ អាចរិយោ អាហា - “តាតា, អម្ពា កំ
ពុទ្ធានំ អនុច្ឆរិកោ ធម្មេយ្យជម្ពា នត្ថិ, ភគវា ច ភិក្ខុចារវេលាយំ ឥធាគតោ,
តស្មា មយំ យថាពលំ ធម្មេយ្យជម្ពំ ទស្សម, តុម្ពេហិ យំ យំ បណីតំ ជលាជលំ
អាភតំ, តំ តំ អាហារថា”តិ អាហារាបេត្វា សហត្ថេនេវ ជោវិត្វា សយំ
តថាគតស្ស បត្តេ បតិជ្ជាបេសិ។ សត្តារា ជលាជលេ បជិត្តហិតមត្តេ នេវតា
ធិញ្ញោជំ បក្ខិបីសុ។ តាបសោ ឧទកម្មិ សយមេវ បរិស្សវេត្វា អទាសិ។ តតោ
ភោជនកិច្ចំ និជ្ជាបេត្វា និសិទ្ធនេ សត្តិ សព្ពេ អន្តោវាសិកេ បក្កោសិត្វា សត្តុ
សន្តិកេ សារណីយំ កថំ កថេន្តោ និសីទិ។ សត្តា “ភិក្ខុសង្ឃោ អាគច្ឆត្វ”តិ
ចិន្តេសិ។ សត្តុ ចិត្តំ ញាត្វា សតសហស្សមត្តា ឌីណាសវា អាគច្ឆា សត្តារំ វន្តិត្វា
អជ្ជសុ។

អថ នន្ទតាបសោ អន្តោវាសិកេ អាមន្តេសិ - “តាតា, ពុទ្ធានំ និសិដ្ឋាសនម្បិ
និចំ, សមណសតសហស្សស្សបិ អាសនំ នត្ថិ។ តុម្ពេហិ អជ្ជ ឧទ្យារំ ភគវតោ
ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច សក្ការំ កាតុំ វដ្តតិ, បព្ពតចានតោ វណ្ណាគន្ធសម្បន្នានិ បុច្ឆានិ
អាហារថា”តិ អាហា។ អចិន្តេយ្យត្តា ឥទ្ធិវិសយស្ស តេ មុហុត្ថេនេវ

វណ្ណាគន្ធរសសម្បជ្ជានិ បុច្ឆានិ អាហារិទ្ធា ពុទ្ធានំ យោជនប្បមាណំ បុច្ឆាសនំ
បញ្ញាបេសុំ។ អគ្គសាវកានំ តិគារុតំ, សេសភិក្ខុនំ អឌ្ឍយោជនាទិភេទំ,
សង្ឃនវកស្ស ឧសភមត្ថំ បញ្ញាបេសុំ។ ឯវំ បញ្ញាត្ថេសុ អាសនេសុ នន្ទតាបសោ
តថាគតស្ស បុរតោ អញ្ចលី បគ្គយ្ហ បិតោ, “ភន្តេ, អម្ពាភំ ធីយរត្ថំ ហិតាយ
សុខាយ ឥមំ បុច្ឆាសនំ អារុយ្ហ ធិសីទថា” តិ អាហា។ ធិសីទិ ភគវា បុច្ឆាសនេ។ ឯវំ
ធិសីន្នេ សត្តិ សត្តុ អាការំ ព្រាហ្ម ភិក្ខុ អត្ថនោ អត្ថនោ បត្តាសនេ ធិសីទីសុ។
នន្ទតាបសោ មហន្តំ បុប្ផត្ថំ គហេត្វា តថាគតស្ស មត្តកេ ធារេន្តោ អជ្ជាសិ។
សត្តា “តាបសានំ អយំ សក្ការោ មហាប្បលោ ហោតូ” តិ និរោធសមាបត្តិ
សមាបជ្ជិ។ សត្តុ សមាបន្នការំ ព្រាហ្ម ភិក្ខុបិ សមាបត្តិ សមាបជ្ជិសុ។ តថាគតេ
សត្តាហំ និរោធិ សមាបជ្ជិត្វា ធិសីន្នេ អន្តោវាសិកា ភិក្ខុចារកាលេ សម្បត្តេ
វនមូលដលាដលំ បរិភូត្វា សេសកាលេ ពុទ្ធានំ អញ្ចលី បគ្គយ្ហ អជ្ជសុ។
នន្ទតាបសោ បនភិក្ខុចារម្បិ អគន្ធា បុប្ផត្ថំ ធារេន្តោយេវ សត្តាហំ
បីតិសុខេនេវ វីតិនាមេសិ។

សត្តា និរោធតោ វុជ្ជាយ អរណវិហារិអង្កេន ទក្ខិណោយ្យង្កេន ចាតិ ធ្វើហិ
អង្កេហិ សមន្នាគតំ ឯកំ សាវកំ “ឥសិគណាស្ស បុច្ឆាសនាទុមោទនំ
ករោហី” តិ អាណាបេសិ។ សោ ចក្កវត្តិវញ្ញោ សន្តិកា បដិលទ្ធមហាលាភោ
មហាយោធាវិយ តុដ្ឋមានសោ អត្ថនោវិសយេ វត្វា តេបិដកំ ពុទ្ធវចនំ
សម្មសិទ្ធា អនុមោទនមកាសិ។ តស្ស ទេសនាវសានេ សត្តា សយំ ធម្មំ
ទេសេសិ។ សត្តុ ទេសនាវសានេ សព្វេបិ ចតុចត្តាលីសសហស្សតាបសា
អរហត្ថំ ចាបុណីសុ។ សត្តា - “ឯថ ភិក្ខុវោ” តិ ហត្ថំ បសារេសិ។ តេសំ តាវនេវ
កេសមស្ស អន្តរធាយីសុ។ អជ្ជ បរិក្ខារា សរីរេ បដិមុក្កាវ អហោសុំ។ តេ
សង្ឃវស្សិកត្ថេរាវិយ សត្តារំ បរិវារយីសុ។ នន្ទតាបសោ បនវិក្ខិត្តចិត្តតាយ
វិសេសំ នាទិគញ្ញិ។ តស្ស កិរ អរណវិហារិត្ថេរស្ស ធម្មំ សោតុំ អារទ្ធកាលតោ

បដ្ឋាយ - “អហោ វតាហម្បិ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ ឥមិនា
សាវកេនលទ្ធកុណំលភេយ្យ”ន្តិ ចិត្តំ ឧទទាទិ។ សោតេនវិតក្កេន
មគ្គជលបដិវេធំ កាតុំ នាសក្ខិ។ តថាគតំ បន វន្តិត្វា អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ សម្មុទេ
បិតោ ឯវមាហា - “ភន្តេ, យេនភិក្ខុនា ឥសិកណាស្ស បុច្ឆាសនានុមោទនា
កតា, កោនាមាយំ តុម្ហាកំ សាសនេ”តិ? “អរណវិហារិអង្គេន ច
ទក្ខិណោយ្យង្គេន ច ឯតទគ្គដ្ឋានំ បត្តោ ឯសោភិក្ខុ”តិ។ “ភន្តេ, យាយំ មយា
សត្តាហំ បុប្ផត្ថំ ជារន្តេន សក្ការោ កតោ, តេន អធិការេន អញ្ញំ សម្មត្ថំ ន
បត្តេមិ, អនាគតេ បន ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ អយំ ថេរោវិយ ឌីហង្គេហិ
សមម្ពាគតោ សាវកោ ភវេយ្យ”ន្តិ បត្ថនំ អកាសិ។

សត្តា “សមិជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ ឥមស្ស តាបសស្ស បត្តនា”តិ
អនាគតំសញ្ញាណំ បេសេត្វា ឌីលោកេន្តោ កប្បសតសហស្សំ អតិក្កមិត្វា
សមិជ្ឈនកការំ ទិស្វា, “តាបស, នតេ អយំ បត្តនា មោយំ ភវិស្សតិ, អនាគតេ
កប្បសតសហស្សំ អតិក្កមិត្វា គោតមោ នាម ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តស្ស
សន្តិកេ សមិជ្ឈិស្សតិ”តិ ធម្មកថំ កថេត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ អាកាសំ បក្ខន្ធិ។
នន្ទតាបសោ យាវ ចក្ខុបថំ ន សមតិក្កមតិ, តាវ សត្តំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច អញ្ញាលី
បគ្គហេត្វា អដ្ឋាសិ។ សោ អបរភាគេ កាលេន កាលំ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ
សុណិត្វា អបរិហ័នជ្ឈានោវ កាលំ កត្វា ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តោ។ តតោ បន
ចុតោ អបរាទិបិ បញ្ចា ជាតិសតានិ បព្ពជិត្វា អារញ្ញកោវ អហោសិ,
កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេបិ បព្ពជិត្វា អារញ្ញកោ ហុត្វា គតបច្ឆាគតវត្ថុ
បូរេសិ។ ឯតំ កិវ វត្ថុំ អបរិបូរេត្វា មហាសាវកការំ ចាបុណ្ណានាម នត្ថិ,
គតបច្ឆាគតវត្ថុំ បន អាគមជ្ជកថាសុ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ សោ
វិសតិវស្សសហស្សានិ គតបច្ឆាគតវត្ថុំ បូរេត្វា កាលំ កត្វា
តាវតីសនេវលោកេ និព្ពត្តិ។

ឯវំ សោ តាវតីសកវនេ អបរាបរំ ឧប្បជ្ឈនវសេន ទិព្វសម្បត្តិ អនុភវិត្វា
តតោ ធុតោ មនុស្សលោកេ អនេកសតក្ខត្តំ ចក្កវត្តិរាជា បទេសរាជា ច
ហុត្វា ឧឡារំ មនុស្សសម្បត្តិ អនុភវិត្វា អម្ពាកំ ភគវតោ ឧប្បន្នកាលេ
សាវត្ថិយំ សុមនសេជ្ឈិស្ស គេហោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស កនិជ្ជោ ហុត្វា ទិព្វត្ថិ។
សុភូតិស្ស នាមំ អហោសិ។

តេន ច សមយេន អម្ពាកំ ភគវា លោកេ ឧប្បជ្ឈិត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កោ
អនុបុព្វេន រាជគហំ កន្ធា តត្ថ វេឡុវនបដិគ្គហណាទិនា លោកានុគ្គហំ
ករោន្តោ រាជគហំ ឧបនិស្សាយ សីតវនេ វិហាសិ។ តទា អនាថបិណ្ឌិកោ សេដ្ឋិ
សាវត្ថិយំ ឧដ្ឋានកំ ភណ្ឌំ គហេត្វា អត្តនោ សហាយស្ស រាជគហសេដ្ឋិនោ
គេហំ កន្ធា ពុទ្ធប្បាទំ សុត្វា សត្តារំ សីតវនេ វិហរន្តំ ឧបសង្កមិត្វា
បឋមទស្សនេនេវ សោតាបត្តិដលេ បតិជ្ជាយ សត្តារំ សាវត្ថិ អាគមនត្ថាយ
យាទិត្វា តតោ បព្វាចត្តាលីសយោជនេ មគ្គេ យោជនេ យោជនេ
សតសហស្សបរិច្ឆាគេន វិហារេ បតិជ្ជាបេត្វា សាវត្ថិយំ អដ្ឋករីសប្បមាលំ
ជេតស្ស កុមារស្ស ឧយ្យានភូមិ កោដិសន្តារេន កិណិត្វា តត្ថ ភគវតោ វិហារំ
ការេត្វា អនាសិ។ វិហារមហានិវេសេ អយំ សុភូតិកុដុម្ពិកោ
អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋិនា សទ្ធិ កន្ធា ធម្មំ សុណាន្តោ សទ្ធិ បដិលភិត្វា បព្វជិ។ សោ
ឧបសម្បន្នោ ទ្វេ មាតិកា បគុណា កត្វា កម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា អរញ្ញោ
សមណធម្មំ ករោន្តោ មេត្តាឈានំ ទិព្វត្ថេត្វា តំ ចាទកំ កត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា
អរហន្តំ ចាបុណិ។

សោ ធម្មំ នេសេន្តោ យស្មា សត្តារា ទេសិតនិយាមេន អនោទិស្សកំ កត្វា
នេសេតិ, តស្មា អរណាវិហារីនំ អគ្គោ នាម ជាតោ។ យស្មា ច បិណ្ឌាយ ចរន្តោ
យវេ យវេ មេត្តាឈានំ សមាបជ្ជិត្វា វុដ្ឋាយ ភិក្ខុំ បដិគ្គណាតិ “ឯវំ ឆាយ កានំ

មហាប្បលំ ភវិស្សតី"តិ, តស្មា ទក្ខិណោយ្យានំ អគ្គោ នាម ជាតោ។ តេន នំ
ភគវា "ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ អរណារិហារីនំ
ទក្ខិណោយ្យានញ្ច យទិទំ សុភូតី"តិ (អ. និ. ១.១៩៨, ២០១) ទ្វយដ្ឋសមន្នាគតេ
អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ។ ឯវមយំ មហាថេរោ អត្តនា ប្តូរិតចារមីនំ ជលស្ស មត្តកំ
អរហន្តំ បទ្វា លោកេ អភិញ្ញាតោ អភិលក្ខិតោ ហុត្វា ពហុជនហិតាយ
ជនបទចារិកំ ចរន្តោ អនុបុព្វេន រាជគហំ អគមាសិ។

រាជា ពិម្ពិសារោ ថេរស្ស អាគមនំ សុត្វា ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា "ឥធរេ, ភន្តេ,
វេសថ, វេសនជ្ជានំ វោ ភវិស្សមី"តិ វត្វា បក្កន្តោ វិស្សរិ។ ថេរោ សេនាសនំ
អលភន្តោ អញ្ញោកាសេ វីតិនាមេសិ។ ថេរស្សនុភាវេន ទេវោ ន វេស្សតិ។
មនុស្សា អវុដ្ឋិតាយ ឧបទ្កតា រញ្ជោ និវេសនទ្វារេ ឧក្កុដ្ឋិ អកំសុ។ រាជា "កេន នុ
ខោ ការណោន ទេវោ ន វេស្សតី"តិ វីមំសន្តោ "ថេរស្ស អញ្ញោកាសវាសេន មញ្ញោ
ន វេស្សតី"តិ ចិន្តិត្វា តស្ស បណ្ណាកុដិ ការាបេត្វា "ឥមិស្សំ, ភន្តេ, បណ្ណាកុដិយំ
វេសថា"តិ វត្វា វន្តិត្វា បក្កាមិ។ ថេរោ កុដិ បរិសិត្វា តិណាសន្តារកេ បល្លង្កេន
និសីទិ។ តទា ទេវោ ថោកំ ថោកំ ជុសាយតិ, ន សម្មាធារំ អនុបវេច្ឆតិ។ អថ
ថេរោ លោកស្ស អវុដ្ឋិកភយំ វិធមិតុកាមោ អត្តនោ
អជ្ឈត្តិកពាហិរវត្ថុកស្ស បរិស្សយស្ស អភារំ បវេទន្តោ "ធន្នា មេ កុដិកា"តិ
(ថេរគា. ១) កាថមាហា។ តស្សត្ថោ ថេរគាថាយំ វុត្ថោយេវ។

កស្មា បនេតេ មហាថេរោ អត្តនោ គុណោ បកាសេន្តិតិ? ឥមិនា ធិយេន
អទ្ធានា អនធិគតបុព្វំ បរមគម្ពីរំ អតិរិយ សន្តំ បណីតំ អត្តនា
អធិគតលោកុត្តរធម្មំ បច្ឆវេក្ខិត្វា បីតិវេកសមុស្សហិតឧទានធិបនត្ថំ
សាសនស្ស និយ្យានិកការិការីនត្ថញ្ច បរមប្បិច្ឆា អរិយា អត្តនោ គុណោ
បកាសេន្តិ។ យថា តំ លោកនាថោ ពោធនេយ្យានំ អជ្ឈាសយវេសេន

“ធនពលសមន្មាគតោ, ភិក្ខុវេ, តថាគតោ ចតុវេសារជ្ជវិសារនោ” តិអាទិនា
(អ. និ. ១០.២១; ម. និ. ១. ១៤៨ អត្ថតោ សមាណំ) អត្ថនោ គុណោ បកាសេតិ។
ឯវមយំ ថេរស្ស អញ្ញាញាករណកាថាបិ អហោសីតិ។

១. ឯវំ សោ បត្តអរហត្តជលោ បត្តឯតទគ្គដ្ឋានោ ច អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ
សិទ្ធា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
ហិមវន្តស្សវិទូរេ តិអាទិមាហ។ តត្ថ ហិមវន្តស្សតិ ហិមាលយបព្ពតស្ស
អវិទូរេ អាសន្នេ សមីបេ បព្ពតថាទេ មនុស្សានំ គមនាគមនសម្បន្នេ
សញ្ញរណដ្ឋានេតិ អត្ថោ។ និសកោ នាម បព្ពតោតិ បព្ពតានំ ជេដ្ឋត្តា នាមេន
និសកោ នាម សេលមយបព្ពតោ អហោសីតិ សម្ពន្ធា។ អស្សមោ សុកតោ
មយ្ហន្តិ តត្ថ បព្ពតេ មយ្ហំ វសនត្ថាយ អស្សមោ អរញ្ញាវាសោ សុដ្ឋ កតោ។
កុដិវត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានវតិបរិក្ខេបាទិវសេន សុន្ទរការេន កតោតិ អត្ថោ។
បណ្ណាសាលា សុមាបិកាតិ បណ្ណេហិ នាទិតា សាលា មយ្ហំ និវាសនត្ថាយ សុដ្ឋ
មាបិកា និដ្ឋាបិកាតិ អត្ថោ។

២. កោសិយោ នាម នាមេនាតិ មាតាបិតុហិ កតនាមធមយ្យេន
កោសិយោ នាម។ ឧគ្គតាបនោ ចាកជតថោ យោរតថោ។ ឯកាកិយោ
អញ្ញេសំ អភាវា អហំ ឯវំ ឯកោ។ អទុតិយោ ទុតិយតាបសរហិតោ ជដិលោ
ជដាជារី តាបសោ តទា តស្មី កាលេ និសកេ បព្ពតេ វសាមិ វិហារមីតិ
សម្ពន្ធា។

៣. ផលំ មូលញ្ច បណ្ណញ្ច, ន ភុញ្ញាមិ អហំ តទាតិ តទា តស្មី និសកបព្ពតេ
វសនកាលេ តិណ្ហាកាទិផលំ មុឡាលាទិមូលំ, ការបណ្ណាទិបណ្ណញ្ច រុក្ខតោ
ឡិច្ឆិទិត្វា ន ភុញ្ញាមីតិ អត្ថោ។ ឯវំ សតិ កថំ ជីវតីតិ តំ ទស្សន្តោ បរត្ថំ
សុចាតាហន្តិ អាហា។ តត្ថ បរត្ថំ សយមេវ ជាតំ សុចាតំ អត្ថនោ ធម្មតាយ

បតីតំ បណ្ណាទិកំ និស្សយ អាហារំ កត្វា អហំ តាវទេ តស្មី កាលេ ជីវាមិ
ជីវិតំ កប្បមីតិ សម្ពុត្តោ។ “បវត្តបណ្ណាបណ្ណានី”តិ វា ចាថោ, តស្ស សយមេវ
បតីតានិ បណ្ណាបណ្ណានិ រុក្ខបត្តានិ ឧបនិស្សយ ជីវាមីតិ អត្ថោ។

៤. នាហំ កោបេមិ អាជីវន្តិ អហំ ជីវិតំ ចជមាណេបិ បរិច្ឆាគំ កុរុមាណេបិ
តណ្ហាវសេន ជលមូលាទិអាហារបរិយេសនាយ សម្មា អាជីវំ ន កោបេមិ ន
នាសេមីតិ សម្ពុត្តោ។ អាវាធមិ សកំ ចិត្តន្តិ សកំ ចិត្តំ អត្តនោ មនំ អប្បិច្ឆតាយ
សន្តជ្ជិយា ច អាវាធមិ បសាទេមិ។ វិវដ្ឋេមិ អនេសនន្តិ
វេជ្ជកម្មទូតកម្មាទិវសេន អនេសនំ អយុត្តបរិយេសនំ វិវដ្ឋេមិ ទូរំ ករោមិ។

៥. រាគូបសំហិតំ ចិត្តន្តិ យទាយស្មី កាលេ មម រាគេន សម្បយុត្តំ ចិត្តំ
ឧប្បជ្ជតិ, តទា សយមេវ អត្តនាយេវ បច្ឆវេក្ខាមិ ញាណេន បដិវេក្ខិត្វា
វិនោទេមិ។ ឯកក្តោ តំ ធមេមហន្តិ អហំ ឯកស្មី កម្មដ្ឋានាម្ពុលោ អក្តោ
សមាហិតោ តំ រាគចិត្តំ ធមេមិ ធមនំ ករោមិ។

៦. វជ្ជសេ វជ្ជនីយេ ចាតិ វជ្ជនីយេ អល្លិយិតព្កេ រូចារម្ពណាទិវត្ថុស្មី វជ្ជសេ
អល្លិនោ អសិ ភវសិ។ ទុស្សនីយេ ច ទុស្សសេតិ ទូសិតព្កេ ទោសករណាវត្ថុស្មី
ទូសកោ អសិ។ មុយ្ហសេ មោហនីយេ ចាតិ មោហិតព្កេ មោហករណាវត្ថុស្មី
មោយ្ហសិ មូឡោ អសិ ភវសិ។ តស្មា តុរំ វនា វនតោ អរញ្ញាវាសតោ និក្ខមស្ស
អបគច្ឆាហិតិ ឯវំ អត្តានំ ធមេមីតិ សម្ពុត្តោ។

២៤. តិម្ហរុសកវណ្ណាកោតិ សុវណ្ណាតិម្ហរុសកវណ្ណាកោ,
ជម្ពោនទសុវណ្ណាវណ្ណាតិ អត្ថោ។ សេសំ សុរិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

សុត្វតិត្ថេវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. ឧបវារៈនត្តរាមបទានវណ្ណា

បទុមុត្តរាមាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ ឧបវារៈនត្តរាមបទានវណ្ណា
អយម្បាយស្មា បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរាមបទានវណ្ណា ភគវតោ កាលេ ទលិទ្ធកុលេ និព្ពត្តិត្វាវិញ្ញតំ
បត្តោភគវតិ បរិនិព្ពតេ តស្ស ធាតុំ គហេត្វា
មនុស្សនេវនាគកុរុឡ កុម្មណ្ណាយ ក្ខតន្តព្រហ្មិ សត្តរតនមយេ សត្តយោជនិកេ
ដូបេ កតេ តត្ថ សុធាតំ អត្តនោ ឧត្តរសាជកំ វេឡុក្កេ លក្កេត្វា អាពាទ្ធិត្វា ធនំ
កត្វា បូជំ អកាសិ។ តំ គហេត្វា អភិសម្មតកោ នាម យក្ខសេនាបតិ ទេវេហិ
បេតិយបូជារក្ខណត្ថំ ឋបិតោ អទិស្សមានកាយោ តំ អាកាសេ ធារេន្តោ
បេតិយំ តិក្ខត្ថំ បទក្ខិណំ អកាសិ។ សោ តំ ទិស្វា ភិយ្យោសោមត្ថាយ
បសន្នមានសោ ហុត្វា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរេន្តោ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា ឧបវារៈនតិ លទ្ធនាមោ
វយប្បត្តោ ជេតវនបដិគ្គហណោ ពុទ្ធានុភាវំ ទិស្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពត្តិត្វា
វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តោ អរហត្ថំ បត្វា ធន្យភិញ្ញោ អហោសិ។ យទា
ភគវតោ អជាសុ អហោសិ, តទា ថេរោ ឧណ្ហោទកំ តថាវុបំ ចានកញ្ច ភេសន្តំ
ភគវតោ ឧបនាមេសិ។ តេនស្ស សត្តនោ រោគោ វ្យបសមិ។ តស្ស ភគវា
អនុមោទនំ អកាសិ។

៥២. ឯវំ សោ បត្តអរហត្តជលោ អធិគតឯតនគ្គដ្ឋានោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ
សិវិត្វា សោមនស្សវសេន បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរាមាម
ជិនោតិអាទិមាហ។ តត្ថ សព្ពេសំ លោកិយលោកុត្តរធម្មានំ ចារត្វ
បរិយោសានំ និព្ពានំ គតោ បត្តោ បទុមុត្តរាមាម ជិនោ ជិតបញ្ចមារោ ភគវា
អគ្គិក្ខន្ធា ឥវ ធព្ពណ្ណា ពុទ្ធវិសិយោ ជលិត្វា សព្ពលោកំ ធម្មបដ្ឋោតេន

ឱកាសេត្វា សម្ពុទ្ធា សុដ្ឋពុទ្ធា អវិជ្ជាជិន្នបកតាយ បដាយ សវាសនាយ
កិលេសនិទ្ទាយ បដិពុទ្ធាវិកសិតនេត្តបង្កដា បរិនិព្វតោ ខន្ធបរិនិព្វានេន
និព្វតោ អនស្សនំ គតោតិ សម្ពុទ្ធា។

៥៧. ជន្មាតិ ចេតិយ ករណាកាលេ ឧបចិនិតញ្ចនំ ឥដ្ឋកានំ បឋនត្ថាយ,
និពន្ធិយមាណសោចានបន្តិ។

៨៨. សុធាតំ រជកេនាបាទិ វត្ថុជារកេន បុរិសេន សុដ្ឋជារិតំ
សុរិសុទ្ធកតំ, ឧត្តរេយ្យបដំ មម ឧត្តរសាជកំ អហំ វេឡុក្កេលគ្គិត្វា ធនំ កត្វា
ឧត្តិបី, អម្ពរេ អាគាសេ ឧស្សបេសិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ សុរិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

ឧបវានត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៣. តិសរណាគមនិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

នគរេ ពន្ធមតិយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ តិសរណាគមនិយត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ពន្ធមតីនគរេ កុលគេហេ
និព្វត្តិត្វា អន្ធមាតាបិតវេ ឧបជ្ជាសិ។ សោ ឯកទិវសំ ចិន្តេសិ - “អហំ
មាតាបិតវេ ឧបជ្ជហន្តោ បព្ពជិតុំ នលភាមិ, យំនូនាហំ តីណិ សរណានិ
គណ្ហិស្សមិ, ឯវំ ទុក្ខតិតោ មោចេស្សមី” តិ និសកំ នាមវិបស្សិស្ស ភគវតោ
អគ្គសាវកំ ឧបសង្កមិត្វា តីណិ សរណានិ គណ្ហិ។ សោ តានិ
វស្សសតសហស្សានិ វត្តិត្វា តេនេវ កម្មេន តាវតីសភវេន និព្វត្ថោ, តតោ បរំ
នេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ
សាវត្ថិនគរេ មហាសាលកុលេ និព្វត្ថោវិញ្ញតំ បត្តោ សត្តវស្សិកោវ
ទារកេហិ បរិវតោ ឯកំ សង្ឃារមំ អគមាសិ។ តត្ថ ឯកោ ឪណាសវត្ថេវេ

តស៊ូ ធម្មំ ទេសេត្វា សរណានិ អនាសិ។ សោ តានិ គហេត្វា បុព្វេ អត្ថនោ
រក្ខិតានិ សរណានិ សវិត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហន្តំ ចាបុណី។ តំ
អរហត្ថប្បត្តំ ភកវា ឧបសម្មាទេសិ។

១០៦. សោ អរហត្ថប្បត្តោ ឧបសម្មន្នោ ហុត្វា អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា
សោមនស្សវសេន បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ នគរេ
ពន្ធមតិយាតិអាទិមាហ។ តត្ថ មាតុ ឧបជ្ជាកោ អហុន្តិ អហំ មាតាបិតុនំ
ឧបជ្ជាកោ ភវកោ ពន្ធមតីនគរេ អហោសិន្តិ សម្ពុទ្ធោ។

១០៨. តមន្តការបិហិតាតិ មោហន្តការេន បិហិតា ឆាទិតា។ តិវិធគីហិ
ឧយ្ហវេតិ វាគគីនោសគីមោហគីសន្នាតេហិ តិហិ អគីហិ ឧយ្ហវេ ឧយ្ហន្តិ សព្វេ
សត្តាតិ សម្ពុទ្ធោ។

១១៤. អដ្ឋហេតុ លភាមហន្តិ អដ្ឋ ការណានិ សុខស្ស បច្ចយក្ខតានិ
ការណានិ លភាមិ អហន្តិ អត្ថោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

តិសរណាគមនិយត្ថេរអបទានវណ្ណនា សមត្តា។

៤. បញ្ចសីលសមាទានិយត្ថេរអបទានវណ្ណនា

នគរេ ចន្ទវតិយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ បញ្ចសីលសមាទានិយត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបទិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អនោមទស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោ
បុរិមភវេ កតាកុសលកម្មានុរូបេន ទលីទ្ធោ ហុត្វា អប្បន្នចានភោជនោ
បរេសំ ភតី កត្វា ជីវន្តោ សំសារេ អាទីនំ ព្រាត្វា បព្វជិតុកាមោបិ បព្វជ្ជំ
អលភមាទោ អនោមទស្សិស្ស ភគវតោ សាវកស្ស និសកត្ថេរស្ស សន្តិកេ

បញ្ចូ សិក្ខាបទានិ សមាធិយិ។ ធីយាយុកកាលេ ឧប្បន្នត្ថា
វស្សសតសហស្សនិសីលំ បរិចាលេសិ។ តេន កម្មេន សោ ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វេសាលិយំ មហាកោគកុលេ និព្វត្ថោ។
មាតាបិតារោ សីលំ សមាធិយន្តេ ធិស្វា អត្ថនោ សីលំ សិវត្វា វិបស្សនំ វង្សត្វា
អរហន្តំ បត្វា បព្ពជិ។

១៣៤. សោ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សិវត្វា សោមនស្សជាតោ ឧទានវសេន
បុព្វបរិកាបទានំ បកាសេន្តោ នគរេ ចន្ទវតិយាតិអាធិមាហ។ ភតកោ អាសហំ
តទាតិ តទា មម បុញ្ញករណកាលេ អហំ ភតកោ ភតិយា កម្មការកោ
អាសី អហោសី។ បរកម្មាយនេ យុត្តោតិ ភតិយា បរេសំ កម្មករណោ
អាយុត្តោ យោជិតោ ឱកាសាការេន សំសារតោ មុច្ឆនត្ថាយ អហំ បព្ពជ្ជំ ន
លភាមិ។

១៣៥. មហានុការបិហិតាតិ មហាន្តេហិ កិលេសនុការេហិ បិហិតា សំរុតា
ជកិតា។ តិវិធគីហិ ឧប្បរេតិ នរកគីបេតគីសំសារគីសម្ពាតេហិ តីហិ អគីហិ
ឧប្បន្និ។ អហំ បន កេន ឧទាយេន កេន ការណេន វិសំយុត្តោ ភវេយ្យន្តិ
អត្តោ។

១៣៦. ទេយ្យធម្មោ អន្ធចាណធិនាតព្ពយុត្តកំ វត្ថុ មយ្ហំ នត្ថិ, តស្សាភារេន
អហំ វារកោ ទុក្ខតោ ភតកោ ភតិយា ជីវនកោ យំនូនាហំ បញ្ចសីលំ រក្ខេយ្យំ
បរិបូរយន្តិ បញ្ចសីលំ សមាធិយិត្វា បរិបូរេន្តោ យំនូន រក្ខេយ្យំ សាធុកំ ភទ្ទកំ
សុន្ទរំ កត្វា បរិចាលេយ្យន្តិ អត្តោ។

១៤៨. ស្វាហំ យសមនុករិទ្ធិ សោ អហំ ទេវមនុស្សេសុ មហន្តំ យសំ អនុករិ
តេសំ សីលានំ វាហសា អានុភារេនាតិ អត្តោ។ កប្បកោជិម្បិ តេសំ សីលានំ

ដល់ កិត្តិយោ ឯកកោដ្ឋាសមេរ កិត្តិយោ ចាកជំ ករេយ្យន្តិ អត្តោ។ សេសំ
សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

បញ្ចសីលសមាទានិយត្តេរ អបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៥. អន្ធសំសាវកត្ថេរ អបទានវណ្ណានា

សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធិអាទិកំ អាយស្មតោ អន្ធសំសាវកត្ថេរ ស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិននោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ បិណ្ឌាយ
ចរន្តំ ទ្ធិត្ថិសមហាបុរិសលក្ខណាព្យាមប្បភាមណ្ឌលោបសោភិតំ ភគវន្តំ ទិស្វា
បសន្នមានសោ ភគវន្តំ និមន្តត្វា គេហំ នេត្វា វរអន្ធចានេន សន្តប្បត្វា
សម្បវារេត្វា ភោជេសិ។ សោ តេនេវ ចិត្តប្បសាទេន តតោ ចុតោ ទេវលោកេ
និព្វត្តិត្វា ទិព្វសម្បត្តិ អនុភវិត្វា តតោ ចរិត្វា មនុស្សលោកេ និព្វត្តិត្វា
មនុស្សសម្បត្តិ អនុភវិត្វា តតោ អបរាបរំ ទេវមនុស្សសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោ សាសនេ បសីទិត្វា បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ
វឡេត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។ សោ បុព្វេ កតបុញ្ញនាមវសេន
អន្ធសំសាវកត្ថេរោតិ ចាកជនាមោ អហោសិ។

១៥៥-៦. សោ អបរកាគេ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ “ឯវំ
មយា ឥមិនា បុញ្ញសម្ភារាទុកាវេន បត្តំ អរហត្ថ”ន្តិ អត្ថនោ បុព្វចរិតាបទានំ
ឧទានវសេន បកាសេនោ សុវណ្ណាវណ្ណានិអាទិមាហ។ តត្ថ សុវណ្ណាស្ស វណ្ណា
វិយ វណ្ណាយស្ស ភគវតោ សោយំ សុវណ្ណាវណ្ណា, តំ សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធិ
សិទ្ធត្ថន្តិ អត្តោ។ គច្ឆន្តំ អន្ធរាបលោតិ វេស្សានំ អាបលាបន្តំ អន្ធវីរិយំ
គច្ឆមានំ។ កញ្ចនគ្សិយសំកាសន្តិ សុវណ្ណតោរណាសទិសំ ពាត្ថិសវរលក្ខណំ

ទុត្តិសវេលក្ខណេហិ សម្មន្នំ លោកបដ្ឋោតំ សកលលោកធិបក្ខតំ
អប្បមេយ្យំ បមាណវិវហិតំ អនោបមំ ឧបមាវិវហិតំ ជុតិន្ទរំ បកាធារំ
នីលបីតាធិនព្ពណ្ណាពុទ្ធវិសិយោ ធារកំ សិទ្ធត្ថំ ទិស្វា បរមំ ឧត្តមំ បីតី អលត្ថំ
អលភិន្និ សម្ពន្ធា។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

អន្តសំសារកត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៦. ធូបទាយកត្តរអបទានវណ្ណានា

សិទ្ធត្ថស្ស ភកវតោតិអាធិកំ អាយស្មតោ ធូបទាយកត្តរស្ស អបទានំ។
អយម្យំ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភកវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ សិទ្ធត្ថ ភកវតិ
ចិត្តំ បសាទេត្វា តស្ស ភកវតោ គន្ធកុដិយំ ចន្ទនាគរុកាឡានុសាវិអាធិនា
កតេហិ អនេកេហិ ធូបេហិ ធូបបូជំ អកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវេសុ ច
មនុស្សេសុ ច ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវន្តោ និព្ពត្តនិព្ពត្តភវេ បូជនីយោ ហុត្វា
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ បុញ្ញសម្ភារានុភាវេន សាសនេ
បព្ពជិត្វាវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អវហត្ថំ បត្វា កតធូបបូជាបុញ្ញត្តា នាមេន
ធូបទាយកត្តរោតិ សព្ពត្ថ ទាកដោ។ សោ បត្តអវហត្ថជលោ អត្តនោ
បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ ទស្សន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស
ភកវតោតិអាធិមាហ។ សិទ្ធា បរិបុណ្ណោ សព្ពញ្ញតញ្ញាណាធិគុណសម្ព័ន្ធាតោ
អត្តោ បយោជនំ យស្ស ភកវតោ សោយំ សិទ្ធត្ថោ, តស្ស សិទ្ធត្ថស្ស ភកវតោ
ភក្យាធិគុណវន្តស្ស លោកជេដ្ឋស្ស សកលលោកុត្តមស្ស តាធិនោ
ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ តាធិសស្ស អចលសភាវស្សាតិ អត្តោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ធូបទាយកត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៧. បុលីនបូជកត្រូវអបទានវណ្ណានា

វិបស្សនិស្ស ភក្កវតោតិអាធិកំ អាយស្មតោ បុលីនបូជកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សនិស្ស ភក្កវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោ សាសនេ
បសន្នចិត្តោ ចេតិយផ្កុណពោធិយផ្កុណេសុ បុរាណាវាលុកំ អបនេត្វា នវំ
មុត្តាទលសធិសបណ្ណាបុលីនំ ឌុកិរិទ្ធា មាឡកំ អលង្ករិ។ តេន កម្មេន សោ
នេវលោកេ និព្វត្តោ តត្ថ ទិព្វហិ រតនេហិ វិជ្ជាតមាទេ អនេកយោជនេ
កនករិមាទេ ទិព្វសម្បត្តិ អនុភវិទ្ធា តតោ ចុតោ មនុស្សលោកេ
សត្តរតនសម្បន្នោ ចក្កវត្ថុ រាជា ហុត្វា មនុស្សសម្បត្តិ អនុភវិទ្ធា អបរាបរំ
សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វិភវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោ សាសនេ
បសន្នោ បព្ពជិត្វាវិបស្សនំ វឿត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។ សោ អត្ថនោ
កតបុញ្ញនាមសធិសេន នាមេន បុលីនបូជកត្រូវភោតិ ចាកដោ។

១៦៥. សោ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សិទ្ធា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
នស្សន្តោវិបស្សនិស្ស ភក្កវតោតិអាធិមាហា។ តត្ថ វិវិធំ បស្សតីតិ វិបស្សី, វិវិធ្ា
បស្សតីតិ វាវិបស្សី, វិវិធេ អត្ថត្ថបរត្តាធិភេទេ អត្ថេ បស្សតីតិ វាវិបស្សី, វិវិធេ
វោហារបរមត្តាធិភេទេ បស្សតីតិ វាវិបស្សី, តស្ស វិបស្សនិស្ស ពោធិយា
ចាទបុត្តមេ ឧត្តមេ ពោធិរុក្ខមណ្ឌលមាឡកេ បុរាណបុលីនំ វាលុកំ ធម្មត្វា
សុទ្ធិំ បណ្ណាវំ បុលីនំ អាភិរិ សន្តរិ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

បុលីនបូជកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៨. ឧត្តិយត្រូវអបទានវណ្ណានា

ចន្ទភាគានទីតិវេតិអាទិកំ អាយស្មតោ ឧត្តិយត្ថេរស្ស អបទានំ។ អយម្បិ
បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ
សិទ្ធក្ខត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ ចន្ទភាគានទីយំ សុសុមារោ ហុត្វា និព្ពត្តោ នទីតិវំ
ឧបគតំ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ ចារំ នេតុកាមោ តីរសមីបេយេវ និបជ្ជិ។
ភគវា តស្ស អនុកម្មាយ បិដ្ឋិយំ ចានេ វេបេសិ។ សោ តុដ្ឋោ ឧទន្តោ បីតិវេគេន
មហុស្សារហោ ហុត្វា សោតំ ជិន្នន្តោ សីលេន ជវេន ភគវន្តំ បរតិវំ នេសិ។ ភគវា
តស្ស ចិត្តប្បសាទំ ញាត្វា “អយំ ឥតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្ពត្តិស្សតិ, តតោ
បដ្ឋាយ សុគតិសុយេវ សំសរន្តោ ឥតោ ចតុន្ទវតិកេប្ប អមតំ
ចាបុណ្ហិស្សតិ” តិ ព្យាករិត្វា បក្កាមិ។

សោ តថា សុគតិសុយេវ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ
អញ្ញាតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស បុត្តោ ហុត្វា និព្ពត្តិ, ឧត្តិយោតិស្ស នាមំ អកំសុ។
សោ វយប្បត្តោ “អមតំ បរិយេសិស្សមិ” តិ បរិញ្ញាជកោ ហុត្វា ឯកទិវសំ
ភគវន្តំ ទិស្វា ឧបសង្កមិត្វា វន្តិត្វា ជម្ពំ សុត្វា បដិលទ្ធសធ្វោ ហុត្វា សាសនេ
បព្ពជិត្វា សីលទិដ្ឋនំ អវិសោធិតត្តា វិសេសំ និព្ពត្តតុ អសក្កោន្តោ អញ្ញំ ភិក្ខុំ
វិសេសំ និព្ពត្តត្វា អញ្ញំ ព្យាករោន្តំ ទិស្វា សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា សង្ខេបេន ឱវាទំ
យាចិ។ សត្តាបិ តស្ស, “តស្មាតិហ ភូ, ឧត្តិយ, អាទិមេវ វិសោធមី” តិអាទិនា
(សំ. និ. ៥.៣៨២) សង្ខេបេនេវ ឱវាទំ អទាសិ។ សោ សត្តុ ឱវាទេ វត្វា វិបស្សនំ
អារភិ។ តស្ស អារទ្ធិវិបស្សកស្ស អាពាធា ឧប្បជ្ជិ។ ឧប្បន្នេ អាពាធវ
ជាតសំវេគោ វីរិយារម្ភវត្ថុំ ញាត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ ចាបុណ្ហិ។

១៦៨. វេ សោ កតសម្ភារាទ្ធរេន បត្តអរហត្តជលោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ
សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
ចន្ទភាគានទីតិវេតិអាទិមាហ។ តត្ថ ចន្ទភាគានទីតិវេតិ

បរិសុទ្ធបណ្ណាបុរិសតលេហិ ច បភាសម្បជ្ជបសន្នមធុរោទកបរិបុណ្ណតាយ
ច ចន្ទប្បភាកិរណាសស្សីរិកាកា ននមាធា សទ្ធិំ កុរុមាធា ភជ្ជតីតិ
ចន្ទភាគានទី, តស្សា ចន្ទភាគានទីយា តីវេ សុសុមារោ អហោសិន្និ សម្ពុទ្ធោ។
តត្ថ សុសុមារោតិ ខុទ្ទកមជ្ជគុម្ពេ ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ករោធន្តោ មារេតីតិ
សុសុមារោ, ចណ្ឌាមន្តោ កុម្ពីលោតិ អត្តោ។ សភោជនបសុតោហន្តិ អហំ
សភោជនេ សកគោចរេ បសុតោ ព្យាវដោ។ នទីតិភ្នំ អភជ្ជហន្តិ ភគវតោ
អាគមនកាលេ អហំ នទីតិភ្នំ អភជ្ជិ បត្តោម្ហិ។

១៧០. សិទ្ធត្ថោ តម្ហិ សមយេតិ តស្សី មម តិភ្នំគមនកាលេ សិទ្ធត្ថោ ភគវា
អគ្គបុគ្គលោ សព្ពសត្តសុ ដេជ្ជោ សេជ្ជោ សយម្ហូ សយមេវ ភូតោ ជាតោ
ពុទ្ធកូតោ សោ ភគវា នទី តវិតុកាមោ នទីតីរំ ឧបាគមិ។

១៧២. បេត្តិកំ វិសយំ មយ្ហន្តិ មយ្ហំ បិតុបិតាមហាធិហិ បរម្បរាជីតំ, យទិទំ
សម្បត្តសម្បត្តមហានុភាវានំ តរណាន្តិ អត្តោ។

១៧៣. មម ឧត្តជ្ជនំ សុត្វាតិ មយ្ហំ ឧត្តជ្ជនំ អារាជនំ សុត្វា មហាមុនិ ភគវា
អភិរុហ័តិ សម្ពុទ្ធោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ឧត្តិយត្ថេរអបទានវណ្ណាធា សមត្តា។

៩. ឯកញ្ជាលិកត្ថេរអបទានវណ្ណាធា

សុវណ្ណាវណ្ណានិអាទិកំ អាយស្មតោ ឯកញ្ជាលិកត្ថេរស្ស អបទានំ។ អយម្បិ
បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ
វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្សី កុលគេហេ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ
រតនត្ថយេ បសន្នោ បិណ្ឌាយ ចរន្តិវិបស្សី ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមាធសោ

អញ្ជូលី បត្តហេតុ អដ្ឋាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសារន្តោ
សព្វត្ថ បូជនីយោ ហុត្វា ឧភយសម្បត្តិយោ អនុករិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
វិភវសម្បន្នេ កុលេ និព្វត្តិត្វា សាសនេ បសិទ្ធិត្វា បព្វជិត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា
អរហន្តេ បតិដ្ឋាសិ។ បុព្វេ កតបុញ្ញវសេន ឯកញ្ជូលីកត្តេរោតិ ចាកដោ។

១៨០. សោ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សិរិត្វា តំ ហត្ថតលេ អាមលកំ វិយ ទិស្វា
ឧទានវសេន បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុវណ្ណវណ្ណន្តិអាទិមាហ។ វិបស្សី
សត្តវាហគ្គន្តិ វាលិដេ កន្តារា វហតិ តារេតីតិ សត្តវាហោ។ វាឡកន្តារា
ហោឡកន្តារា ទុត្តិកកន្តារា និរុទកកន្តារា យក្ខកន្តារា អប្បភក្ខកន្តារា ច
តារេតិ ឧត្តារេតិ បតារេតិ និត្តារេតិ ខេមន្តភូមិ ចាបេតីតិ អត្តោ។ កោ សោ?
វាលិដេដ្ឋកោ។ សត្តវាហសទិសត្តា អយម្យំ ភគវា សត្តវាហោ។ តថា ហិ
សោ តិវិធំ ពោធិ បត្តយន្តេ កតបុញ្ញសម្ភារេ សត្តេ ជាតិកន្តារា ជរា កន្តារា
ព្យាធិកន្តារា មរណកន្តារា សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សចាយាសកន្តារា ច
សព្វស្មា សំសារកន្តារា ច តារេតិ ឧត្តារេតិ បតារេតិ និត្តារេតិ និព្វានថលំ
ចាបេតីតិ អត្តោ។ សត្តវាហោ ច សោ អត្តោ សេដ្ឋោ បដានោ ចាតិ
សត្តវាហក្កោ, តំ សត្តវាហគ្គំ វិបស្សី សម្ពុទ្ធន្តិ សម្ពុន្នោ។ នវវំ វិនាយកន្តិ នរានំ
អន្តរេ អសិលីបរក្កមោតិ នវីរោ, តំ។ វិសេសេន កតបុញ្ញសម្ភារេ សត្តេ នេតិ
និព្វានបុរំ ចាបេតីតិ វិនាយកោ, តំ។

១៨១. អទន្តទមនំ តាទិន្តិ រាគនោសមោហាទិកិលេសសម្បយុត្តត្តា
កាយវិចីមនោទ្វារេហិ អទន្តេ សត្តេ ទមេតីតិ អទន្តទមនោ, តំ។ ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ
អកម្យិយតាទិគុណយុត្តោតិ តាទី, តំ។ មហាវាទី មហាមតិន្តិ
សកសមយបរសមយវាទីនំ អន្តរេ អត្ថនា សមដិកបុគ្គលវិវាតត្តា
មហាវាទី, មហាតី បថវិសមាណា មេរុសមាណា ច មតិ យស្ស សោ មហាមតិ, តំ

មហាវេទី មហាមតី សម្ពុទ្ធន្តិ ឥមិនា តុល្យាធិការណាំ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ឯកញ្ជាណិកត្ថេរអបធានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. ខោមទាយកត្ថេរអបធានវណ្ណានា

នគរេ ពន្ធមតិយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ខោមទាយកត្ថេរស្ស អបធានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ វយប្បត្តោ
សាសនេ អភិប្បសន្នោ វតនត្ថយមាមកោវិបស្សិស្ស ភគវតោ សន្តិកេ ធម្មំ
សុត្វា បសន្នមាណសោ ខោមទុស្សេន បូជំ អកាសិ។ សោ តនេវ មូលំ កត្វា
យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ទេវលោកេ និព្វត្តោ។ ធនុ ទេវេសុ អបរាបរំ
ទិព្វសុខំ អនុភវិត្វា តតោ ចរិត្វា មនុស្សលោកេ
ចក្កវត្តិអាទិអនេកវិធមនុស្សសម្បត្តិ អនុភវិត្វា បរិចាកគតេ បុញ្ញសម្ភារេ
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្វត្តោ វយប្បត្តោ សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា
បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពជិត្វាវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណិ។
កតបុញ្ញនាមេន ខោមទាយកត្ថេរោតិ ចាកដោ។

១៨៤. សោ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបធានំ
ធស្សេន្តោ នគរេ ពន្ធមតិយាតិអាទិមាហា។ តត្ថ ពន្ធុវុច្ឆតិ ញាតកោ, តេ ពន្ធុ
យស្មី នគរេ អញ្ញាមញ្ញំ សង្ឃជិតាវសន្តិ, តំ នគរំ “ពន្ធមតី”តិ វុច្ឆតិ។ រោបេមិ
ពិជសម្បទន្តិ ធានសីលាធិបុញ្ញពិជសម្បត្តិ រោបេមិ បដ្ឋបេមិតិ អត្ថោ។

ខោមទាយកត្ថេរអបធានវណ្ណានា សមត្ថា។

តតិយស្ស សុភូតិវគ្គស្ស វណ្ណានា សមត្តា។

ចតុកាលាវាវវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. កុណ្ឌាធានវគ្គោ

១. កុណ្ឌាធានត្រូវអបទានវណ្ណានា

សត្តាហំ បដិសល្លីនន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ កុណ្ឌាធានត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ
វុត្តនយេន ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ បឋមំ
សលាកំ គណ្ណាន្តានំ អគ្គដ្ឋានេ វេបេន្តំ ទិស្វា តំ ហំនន្តំ បត្តេត្វា តទន្ធរំ បុញ្ញំ
ករោន្តោវិចរិ។ សោ ឯកទិវសំ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ និរោធសមាបត្តិតោ
វុដ្ឋាយ និសិន្នស្ស មនោសិលាបុណ្ណាបិញ្ញំ មហន្តំ កទលិជលកណ្ឌិកំ ឧបនេសិ,
តំ ភគវា បដិគ្គហេត្វា បរិភុញ្ញិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ឯកាទសក្ខត្តំ ទេវេសុ
ទេវវន្តំ កាលេសិ។ ចតុរីសតិវារេ ច រាជា អហោសិ ចក្កវតី។

សោ ឯវំ អបរាបរំ បុញ្ញានិ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
កស្សបពុទ្ធកាលេ ភុម្មទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ ទីយាយុកពុទ្ធានញ្ចា នាម ន
អន្ធពុទ្ធមាសិកោ ឧចាសថោ ហោតិ។ តថា ហិរិបស្សិស្ស ភគវតោ ធព្ពស្សន្តរេ
ធព្ពស្សន្តរេ ឧចាសថោ អហោសិ, កស្សបទសពាលោ បន ធរដ្ឋ ធរដ្ឋ មាសេ
ចាតិមោក្ខំ ឌីសារេសិ, តស្ស ចាតិមោក្ខស្ស ឌីសារណាកាលេ ទិសារាសិកា ទ្វេ
សហាយកា ភិក្ខុ “ឧចាសថំ ករិស្សរាមា”តិ គច្ឆន្តិ។ អយំ ភុម្មទេវតា ចិន្តេសិ -

“ឥមេសំ ទ្វិន្ទំ ភិក្ខុនំ មេត្តិ អតិវិយ ទន្ធា, កី នុ ខោ ភេទកេ សតិ ភិដ្ឋេយ្យ, ន ភិដ្ឋេយ្យ” តិ។ តេសំ ឌីកាសំ ឌីលោកយមាធា តេសំ អវិទូរេ គប្បតិ។

អថេកោ ថេរោ ឯកស្ស ហត្ថ បត្តចីវរំ ទត្វា សវីរវឌ្ឍញ្ញនត្ថំ
ឧទកជាសុកដ្ឋានំ គន្ធា ឆោតហត្ថចាទោ ហុត្វា គុម្ភសមីបតោ និក្ខមតិ។
គុម្ភនេវតា តស្ស ថេរស្ស បច្ឆតោ បច្ឆតោ ឧត្តមរូចា ឥត្ថី ហុត្វា កេសេ
វិជុនិត្វា សវិជាយ ពន្ធន្តិវិយ បិដ្ឋិយំ បំសុំ បុញ្ញមាធាវិយ សាជកំ សវិជាយ
និវាសយមាធាវិយ ច ហុត្វា ថេរស្ស បទានុបទិកា ហុត្វា គុម្ភតោ និក្ខត្តា។
ឯកមន្តេ បិតោ សហាយ កត្តេរោ តំ ការណំ ទិស្វាវ ទោមនស្សជាតោ “នដ្ឋោ
ធានិ មេ ឥមិនា ភិក្ខុនា សទ្ធិ ធីយរត្តានុគតោ សិនេហោ, សចាបំ ឯវីរិយការំ
ជានេយ្យំ, ឯត្ថកំ កាលំ ឥមិនា សទ្ធិវិស្សាសំ ន ករេយ្យ” តិ ចិន្តត្វា
អាគប្បន្តំយេវ នំ “គណ្ហាហារុសោ, តុយ្ហំ បត្តចីវរំ, តាទិសេន ចាបេន សទ្ធិ
ឯកមគ្គេន ន គប្បាមី” តិ អាហា។ តំ កថំ សុត្វា តស្ស លង្កិភិក្ខុនោ ហទយំ
តិខិណសត្តិ គហេត្វាវិទ្ធិវិយ អហោសិ។ តតោ នំ អាហា - “អារុសោ,
កិណ្ឌាមេតំ វទសិ, អហំ ឯត្ថកំ កាលំ ទុក្ខជមត្តម្យិ អាបត្តិ ន ជាធាមិ, ត្វំ បន មំ
អន្ទ ‘ចាចោ’ តិ វទសិ, កី តេ ទិដ្ឋន្តិ, កី អញ្ញេន ទិដ្ឋេន, កី ត្វំ ឯវីរិយេន
អលង្កតបដិយត្តេន មាតុកាមេន សទ្ធិ ឯកដ្ឋានេ ហុត្វា និក្ខត្តោ” តិ? “នត្ថតំ,
អារុសោ, មយ្ហំ, ធាបំ ឯវរូបំ មាតុកាមំ បស្សមី” តិ តស្ស យាវតតិយំ
កថេន្តស្សបិ ឥតរោ ថេរោ កថំ អសទ្ធិហិត្វា អត្តនា ទិដ្ឋការណំយេវ ភូតត្ថំ
កត្វា គណ្ហាតោ តេន សទ្ធិ ឯកមគ្គេន អគន្ធា អញ្ញេន មគ្គេន សត្តុ សន្តិកំ
គតោ។ ឥតរោបិ ភិក្ខុ អញ្ញេន មគ្គេន សត្តុ សន្តិកំយេវ គតោ។

តតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឧចាសថាគារំ បរិសនវេលាយ សោ ភិក្ខុ តំ ភិក្ខុ
ឧចាសថគ្គេ ទិស្វា សញ្ញានិត្វា “ឥមស្មី ឧចាសថគ្គេ ឯវរូចោ ធាម ចាបភិក្ខុ

អត្ថិ, ឆាប់ តែង សន្ធិ ឧទាសន៍ ករិស្សមី" តិ និក្ខមិត្តា ពហិ អដ្ឋាសិ។ អថ
ភុម្មនេវតា "ភារិយំ មយា កម្មំ កត" តិ មហាល្លកឧទាសកវណ្ណាន តស្ស
សន្តិកំ គន្ធា - "កស្មា, ភន្តេ, អយេហ ឥមស្មី ហ្មនេ បិតោ" តិ អាហា។ "ឧទាសក,
ឥមំ ឧទាសន៍ ឯកោ ចាបភិក្ខុ បរិវេជ្ជា, 'អហំ តេន សន្ធិ ឧទាសន៍ ន
ករោមី' តិ ពហិ បិតោម្ហី" តិ។ "ភន្តេ, មា ឯវំ គល្លាថ, បរិសុទ្ធសីលោ ឯស ភិក្ខុ,
តុម្ហេហិ ទិដ្ឋមាតុកាមោ នាម អហំ។ មយា តុម្ហាកំ វិមសនត្ថាយ 'ទទ្ធា នុ ខោ
ឥមេសំ ថេរានំ មេត្តិ, នោ ទទ្ធា' តិ ភិដ្ឋនាភិដ្ឋនការំ ឱលោកេន្តេន តំ កម្មំ
កត" តិ។ "កោ បន ត្វំ, សប្បុរិសា" តិ? "អហំ ឯកា ភុម្មនេវតា, ភន្តេ" តិ។
នេវបុត្តោ កថេន្តោយេវ ទិព្វានុភាវេន បត្វា ថេរស្ស ចាទមូលេ បតិក្ខា "មយ្ហំ,
ភន្តេ, ឧមថ, ថេរស្ស ឯសោ ទោសោ នត្ថិ, ឧទាសន៍ ករោថា" តិ ថេរំ យាចិត្តា
ឧទាសន៍ បវេសេសិ។ សោ ថេរោ ឧទាសន៍ តាវ ឯកដ្ឋានេ អកាសិ។
មិត្តសន្តវរសេន បន បុន តេន សន្ធិ ន ឯកដ្ឋានេ វសិ។ ឥមស្ស ថេរស្ស ទោសំ ន
កថេសិ។ អបរភាគេ បុទិតកត្តោ បន វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តោ អវហត្ថំ
ចាបុណិ។

ភុម្មនេវតា តស្ស កម្មស្ស និស្សន្ទេន ឯកំ ពុទ្ធន្តំ អចាយតោ ន មុច្ចិត្ត។
សថេ បន កាលេន កាលំ មនុស្សត្ថំ អាគច្ឆតិ, អញ្ញេន យេន កេនចិ កតោ
ទោសោ តស្សេវ ឧបរិ បតតិ។ សោ អម្ហាកំ ភគវតោ ឧប្បន្នកាលេ សាវត្ថិយំ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្ថិ, ឆានមាណាវោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ
តយោ វេទេ ឧគ្គល្ហិត្តា មហាល្លកកាលេ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា
សាសនេ បព្ពជិ។ តស្ស ឧបសម្បន្នទិវសតោ បដ្ឋាយ ឯកា អលង្កតបដិយត្តា
ឥត្ថិ តស្មី កាមំ បរិសន្តេ សន្ធិយេវ បរិសតិ, និក្ខមន្តេ និក្ខមតិ, វិហារំ
បរិសន្តេបិ សន្ធិ បរិសតិ, តិដ្ឋន្តេបិ តិដ្ឋតិ ឯវំ និច្ឆានុពាជ្ជា បញ្ញាយតិ។ ថេរោ តំ
ន បស្សតិ។ តស្ស បន បុរិមកម្មស្ស និស្សន្ទេន សា អញ្ញេសំ ឧបដ្ឋាសិ។

គាមេ យាគុកិក្ខុំ ធនមាណ ឥត្ថិយោ, “ភន្តេ, អយំ ឯកោ យាគុឧឡ្ហ្ហោ
តុម្ហាកំ, ឯកោ ឥមិស្សា អម្ហាកំ សហាយិ កាយា” តិ បរិហាសំ ករោន្តិ។ ថេរស្ស
មហាតី វិហោសា ហោតិ។ វិហារគតម្មិ នំ សាមណោរា ថេរ ធម្មាភិក្ខុ ច
បរិវារេត្វា “ធានោ កោណ្ណោ ជាតោ” តិ បរិហាសំ ករោន្តិ។ អថស្ស តេនេ
ការណេន កុណ្ណាធានោ ថេរោតិ នាមំ ជាតំ។ សោ ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ តេហិ
ករិយមាណំ កេឡី សហិតុំ អសក្កោន្តោ ឧម្មាទំ គហេត្វា “តុម្ហោ កោណ្ណោ,
តុម្ហាកំ ឧបជ្ឈាយោ កោណ្ណោ, អាចរិយោ កោណ្ណោ” តិ វទតិ។ អថ នំ សត្ត
អាហោចសុំ - “កុណ្ណាធានោ, ភន្តេ, ធម្មាសាមណោរេហិ សទ្ធិ ឯវំ ជរុសវាចំ
វទតី” តិ។ សត្តា តំ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ធាន, ធម្មាសាមណោរេហិ
សទ្ធិ ជរុសវាចំ វទសី” តិ បុច្ឆិ។ តេន “សច្ចំ ភគវា” តិ វុត្តេ - “កស្មា ឯវំ វទសី” តិ
អាហា។ “ភន្តេ, និពទ្ធិ វិហាសំ សហិតុំ អសក្កោន្តោ ឯវំ កថេមី” តិ។ “ត្វំ បុព្វេ
កតកម្មំ យាវុទ្ធិវសា ជីវាបេតុំ ន សក្កោសិ, បុន ឯវំ ជរុសវាចំ មា វទ ភិក្ខុ” តិ
វត្វា អាហា -

“មារោច ជរុសំ កញ្ចិ, វុត្តា បជីវេយ្យ តំ;
ទុក្ខា ហិ សារម្ហកថា, បដិទណ្ឌោ ដុសេយ្យ តំ។

“សចេ នេវេសិ អត្តានំ, កំសោ ឧបហាតោ យថា;
ឯស បត្តោសិ និព្វានំ, សារម្ហោ តេ នវិជ្ជតី” តិ។ (ធម. ប. ១៣៣-១៣៤) -

ឥមញ្ច បន តស្ស ថេរស្ស មាតុគាមេន សទ្ធិវិចរណភារំ កោសលរញ្ជោបិ
កថយីសុ។ រាជា “គន្ធប, ភណោ, នំវីមំសថា” តិ បេសេត្វា សយម្មិ មន្តេនេវ
បរិវារេន សទ្ធិ ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា ឯកមន្តេ ឱលោកេន្តោ អដ្ឋាសិ។ តស្មី ខណោ
ថេរោ សូចិកម្មំ ករោន្តោ និសិដ្ឋោ ហោតិ។ សាបិ ឥត្ថិ អវិទូរេ ហ្មានេ បិតា វិយ
បញ្ញាយតិ។

រាជា តំ ធិស្វា “អត្ថិ តំ ការណា”ន្តិ តស្ស បីតជ្ជានំ អគមាសិ។ សា តស្មី
អាគច្ឆន្ត ថេរស្ស វសនបណ្ណាសាលំ បរិដ្ឋារិយ អហោសិ។ រាជាបិ តាយ សទ្ធិ
ឯវ បណ្ណាសាលាយំ បរិសិត្វា សព្ពត្ថ ឡិលោកេន្តោ អធិស្វា “ឆាយំ មាតុកាមោ,
ថេរស្ស ឯកោ កម្មវិចាកោ”តិ សញ្ញំ កត្វា បឋមំ ថេរស្ស សមីបេន គច្ឆន្តោបិ
ថេរំ អវន្តិត្វា តស្ស ការណស្ស អភូតការំ ញត្វា បណ្ណាសាលតោ និក្ខមិត្វា
ថេរំ វន្តិត្វា ឯកមន្តេ និសិន្នោ “កច្ចិ, ភន្តេ, បិណ្ឌាកេន ន កិលមថា”តិ បុច្ឆិ។
ថេរោ “វដ្ឋតិ, មហារាជា”តិ អាហា។ “ជាឆាមហំ, ភន្តេ, អយ្យស្ស កេមំ,
ឯវ រូបេនុបក្កិលេសេន សទ្ធិ ចរន្តានំ តុម្ហាកំ កេ ឆាម បសីធិស្សន្តិ, ឥតោ
បដ្ឋាយ វោ កត្ថចិ គមនកិច្ចំ នត្ថិ។ អហំ ចតុហិ បច្ឆយេហិ ឧបជ្ឈហិស្សមិ,
តុម្ពេ យោនិសោមនសិការេ មា បមជ្ជិត្វា”តិ វត្វា និពទ្ធភិក្ខុំ បដ្ឋបេសិ។ ថេរោ
រាជានំ ឧបត្ថម្ភកំ លភិត្វា ភោជនសប្បាយេន ឯកគ្គចិត្តោ ហុត្វា វិបស្សនំ
វឡេត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។ តតោ បដ្ឋាយ សា ឥតី អន្តរឆាយិ។

តទា មហាសុភទ្ធា ឧគ្គនគរេ មិច្ឆាធិដ្ឋិកុលេ វសមាធា “សត្តា មំ
អនុកម្មត្វ”តិ ឧចោសថដ្ឋំ អធិដ្ឋាយ និរាមគន្ធា ហុត្វា ឧបរិចាសាទតលេ បីតា
“ឥមានិ បុច្ឆានិ អន្តរេ អជ្ឈត្វា ទសពលស្ស មត្តកេ វិតានំ ហុត្វា តិដ្ឋន្ត,
ទសពលោ ឥមាយ សញ្ញាយ សេ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ មយ្ហំ ភិក្ខុ
គណ្ហាត្វ”តិ សច្ចកិរិយំ កត្វា អជ្ឈ សុមនបុប្ផមុដ្ឋិយោ វិស្សន្នេសិ។ បុច្ឆានិ គន្ធា
ធម្មទេសនាវេលាយ សត្ត មត្តកេ វិតានំ ហុត្វា អជ្ឈសុ។ សត្តា តំ
សុមនបុប្ផវិតានំ ធិស្វា ចិត្តេនេវ សុភទ្ធាយ ភិក្ខុំ អធិវាសេត្វា បុនទិវសេ
អរុណោ ឧដ្ឋិតេ អានន្តត្ថេវ អាហា - “អានន្ត, មយំ អជ្ឈ ទ្វំ ភិក្ខាចារំ គមិស្សម,
បុប្ផនានំ អទត្វា អរិយានំយេវ សលាកំ ទេហិ”តិ។ ថេរោ ភិក្ខុនំ អាហោចេសិ -
“អាវុសោ, សត្តា អជ្ឈ ទ្វំ ភិក្ខាចារំ គមិស្សតិ។ បុប្ផនា មា គណ្ហាន្ត, អរិយាវ
សលាកំ គណ្ហាន្ត”តិ។ កុណ្ហាធានត្ថេរោ - “អាហារុសោ, សលាក”ន្តិ បឋមំយេវ

ហត្ថំ បសារេសិ។ អានន្ទោ “សត្តា តាធិសានំ ភិក្ខុនំ សលាកំ ន ធាបេតិ,
 អរិយានំយេវ ធាបេតិ” តិ វិភក្តំ ឧប្បាទេត្វា គន្ធា សត្តុ អាហារេសិ។ សត្តា
 “អាហារាបេន្តស្ស សលាកំ ធម៌” តិ អាហារ។ ថេរោ ចិន្តេសិ - “សថ
 កុណ្ឌាធានស្ស សលាកា ធាតុំ ន យុត្តា, អថ សត្តា បដិពាហេយ្យ, ភវិស្សតិ
 ឯត្ថ កាវណ” តិ “កុណ្ឌាធានស្ស សលាកំ ធស្សមី” តិ គមនំ អភិនិហរិ។
 កុណ្ឌាធានោ តស្ស បុរាគមនា ឯវ អភិញ្ញាចាទកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបដ្ឋិត្វា
 ឥទ្ធិយា អាគាសេ ឋិត្វា “អាហារាវុសោ អានន្ទ, សត្តា មំ ជាតាតិ, មាធិសំ ភិក្ខុ
 បឋមំ សលាកំ គណ្ឌាន្តំ ន សត្តា វារេតិ” តិ ហត្ថំ បសារេត្វា សលាកំ គណ្ឌិ។
 សត្តា តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ថេវ ឥមស្មី សាសនេ បឋមំ សលាកំ គណ្ឌាន្តានំ
 អគ្គជ្ជានេ ឋបេសិ។ យស្មា អយំ ថេរោ រាជានំ ឧបត្ថម្ភំ លភិត្វា
 សប្បាយាហារបដិលោភេន សមាហិតចិន្តោ វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តោ
 ឧបនិស្សយសម្មន្ទតាយ ធម្មភិញ្ញោ អហោសិ។ ឯវ ភូតស្សបិ ឥមស្ស ថេវស្ស
 គុណោ អជាទន្តោ យេ បុថុជ្ជនា ភិក្ខុ “អយំ បឋមំ សលាកំ គណ្ឌាតិ, កី នុ ខោ
 ឯត” តិ វិមតី ឧប្បាទេត្តិ។ តេសំ តំ វិមតិវិធមនត្ថំ ថេរោ អាគាសំ អពុគ្គន្ធា
 ឥទ្ធិចាជិហារិយំ ធស្សេត្វា អញ្ញាបទេសេន អញ្ញំ ព្យាករោន្តោ “បញ្ច ចិន្តេ” តិ
 តាថ អភាសិ។

១. ឯវុសោ បូរិតបុញ្ញសម្ភារាទុរុបេន អរហា ហុត្វា បត្តឯតទគ្គជ្ជានោ
 អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សវសេន បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
 សត្តាហំ បដិសល្លឹងន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ សត្តាហំ សត្តធិវសំ
 និរោធសមាបត្តិវិហារេន បដិសល្លឹងំ វិវេកភូតន្តិ អត្តោ។ សេសំ
 ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

កុណ្ឌាធានត្ថវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. សាគតត្រូវអបទានវណ្ណា

សោភិតោ នាម នាមេនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សាគតត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោ
សព្ពសិប្បសុ និប្ពត្តិ បត្តោ នាមេន សោភិតោ នាម ហុត្វា តិណ្ណំ វេទានំ ចារក្ខ
សនិយណ្ណកេដុកានំ សាគ្គប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមាទំ បទកោ
វេយ្យាករណោ លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ។ សោ
ឯកទិវសំ បទុមុត្តរំ ភគវន្តំ ទ្វត្តិសមហាបុរិសលក្ខណសិរិយា សោភមាទំ
ឧយ្យានឆារេន គច្ឆន្តំ ទិស្វា អតីវ បសន្នមានសោ អនេកេហិ ឧចាយេហិ
អនេកេហិ គុណវណ្ណេហិ ថោមនំ អកាសិ។ ភគវា តស្ស ថោមនំ សុត្វា
“អនាគតេ គោតមស្ស ភគវតោ សាសនេ សាគតោ នាម សាវកោ
ភវិស្សតី”តិ ព្យាករណំ អទាសិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ បុញ្ញានិ ករោន្តោ
យាវតាយុកំ វត្វា តតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្ពត្តោ។
កប្បសតសហស្សនេវមនុស្សសុ ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ។ តស្ស មាតាបិតារោ សោមនស្សំ
វឿន្តោ សុជាតោ អាគតោតិ សាគតោតិ នាមំ កវីសុ។ សោ សាសនេ
បសីទិត្វា បព្ពទិត្វា វិបស្សនំ វឿន្តោ អរហត្តំ បត្តោ។

១៧. ឯវំ សោ បុញ្ញសម្ភារាធុរេន បត្តអរហត្តជលោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ
សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សោភិតោ នាម
នាមេនាតិអាទិមាហា។ តត្ថ តទា បុញ្ញសម្ភារស្ស បរិបូរណាសមយេ នាមេន
សោភិតោ នាម ព្រាហ្មណោ អហោសិន្តិ សម្ពន្ធា។

២០. វិបថា ឧទ្ទិវត្តានាតិ វិវុទ្ធចថា កុមគ្គា, ឧប្បថា វា ឧទ្ទិវត្តា អបនេត្វា។
បថំ អាចិក្ខុសេតិ, ភន្តេ, សព្ពញ្ញ តុរំ បថំ សប្បវិសមគ្គំ និព្វានាធិគមនុចាយំ
អាចិក្ខុសេ កាលេសិ ទេសេសិ វិភជិ ឧត្តានី អកាសីតិ អត្តោ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សាកតត្ថេវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣. មហាកក្ខានត្ថេវអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរនាថស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ កក្ខានត្ថេវស្ស អបទានំ។ អយម្បិ
បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវុទ្ធចនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ
បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ គហបតិមហាសាលកុលគេហោ និព្វត្តិត្វា
វុទ្ធិប្បត្តោ ឯកទិវសំ សត្ថ សន្តិកេ ធម្មំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ សំខិត្តេន
ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ វិភជន្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេយ្យន្តំ ទិស្វា សយម្បិ តំ វាទន្តរំ
បត្តេន្តោ ធានាធិនិ បុញ្ញានិ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ សុមេធស្ស
ភគវតោ កាលេ វិជ្ជាធរោ ហុត្វា អាកាសេន គច្ឆន្តោ សត្តារំ ឯកស្មី វេនសណ្ណោ
និសិទ្ធិន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ កណិការបុប្ផហិ បូជំ អកាសិ។

សោតេន បុញ្ញកម្មេន អបរាបរំ សុគតិសុយេវ បរិវត្តិត្វា
កស្សបទសពលស្ស កាលេ ពារាណសិយំ កុលយវេ និព្វត្តិត្វា បរិនិព្វតេ
ភគវតិ សុវណ្ណាចេតិយករណាជ្ជានំ ទសសហស្សគ្យនិកាយ សុវណ្ណាជ្ជកាយ
បូជំ កត្វា “ភគវា មហ្មំ និព្វត្តនិព្វត្តជ្ជានេ សរីរំ សុវណ្ណាវណ្ណំ ហោត្វ” តិ បត្តរំ
អកាសិ។ តតោ យាវជីរំ កុសលំ កត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឧទ្ទនិយំ រញ្ជោ ចណ្ណបន្លោតស្ស បុរោហិតស្ស គេហេ និព្វត្តិ,
តស្ស នាមគ្គហរណិវសេ មាតាបិតរោ “អម្ពា កំ បុត្តោ សុវណ្ណាវណ្ណោ អត្តនោ

នាម គហេត្វា អាគតោ"តិ កញ្ចានមាណវោត្វេវ នាម ករីសុ។ សោ វុទ្ធិមន្ទាយ
តយោ វេនេ ឧគ្គល្លាត្វា បិតុ អច្ឆយេន បុរោហិតជ្ជានំ លភិ។ សោ គោត្តវសេន
កង្ខារោតិ បញ្ញាយិត្ត។

រាជា ចណ្ឌបង្ហោតោ ពុទ្ធប្បាទំ សុត្វា, “អាចរិយ, ភ័ តត្ថ គន្ធា សត្តាវ
ឥធានេហី”តិ បេសេសិ។ សោ អត្ថជ្ជមោ សត្ថ សន្តិកំ ឧបគតោ។ តស្ស សត្តា
ធម្មំ នេសេសិ។ នេសនាបរិយោសានេ សោ សត្ថហិ ជនេហិ សន្តិ
សហបជិសម្ពិធាហិ អរហន្ត បតិជ្ជាសិ។ អថ សត្តា “ឯថ, ភិក្ខុវេ”តិ ហត្ថំ
បសារេសិ។ តេ តាវនេវ ទ្ធផ្តលមត្តកេសមស្សកា ឥទ្ធិមយបត្តចីវរជរា
វស្សសដ្ឋិកត្ថោ វិយ អហោសុំ។ ឯវំ ថេរោ សនត្ថំ និច្ឆានេត្វា, “ភន្តេ, រាជា
បង្ហោតោ តុម្ហាកំ ចានេ វន្តិតុំ ធម្មញ្ញ សោតុំ ឥច្ឆតិ”តិ សត្ថ អាហោចេសិ។ សត្តា
“ភ័យេវ ភិក្ខុ តត្ថ គច្ឆ, តយិ គតេបិ រាជា បសីទិស្សតិ”តិ អាហា។ ថេរោ
អត្ថជ្ជមោ តត្ថ គន្ធា រាជានំ បសានេត្វា អវន្តិសុ សាសនំ បតិជ្ជាបេត្វា បុន សត្ថ
សន្តិកមេវ គតោ។

៣១. ឯវំ សោ បត្តអរហន្តជលោ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ សំខិត្តេន
ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ វិភជន្តានំ យទិទំ មហាកង្ខារោ”តិ (អ. និ. ១.១៨៨,
១៩៧) ឯតទគ្គជ្ជានំ បត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិវិត្វា បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បទុមុត្តរនាថស្សាតិអាទិមាហា។ តត្ថ បទុមំ នាម ចេតិយន្តិ
បទុមេហិ នាទិតត្តា វា បទុមាការេហិ កតត្តា វា ភកវតោ
វសនគន្ធកុដិវិហារោវ បូជនីយភាវេន ចេតិយំ, យថា “គោតមកចេតិយំ,
អាឡូវកចេតិយ”ន្តិ វុត្ថេ តេសំ យក្ខានំ និវសនជ្ជានំ បូជនីយជ្ជានត្តា ចេតិយន្តិ
វុច្ឆតិ, ឯវមិទំ ភកវតោ វសនជ្ជានំ ចេតិយន្តិ វុច្ឆតិ, ន ធាតុនិធាយកចេតិយន្តិ
វេទិតព្ពំ។ ន ហិ អបរិនិព្វតស្ស ភកវតោ សិវនាត្វនំ អភាវា ធាតុចេតិយំ

អភិវិសិលាសនំ ការយិទ្ធាតិ តស្សា បទុមនាមិកាយ គន្ធកុដិយា
បុច្ឆាធារត្ថាយ ហេដ្ឋា ជលិកមយំ សិលាសនំ ការេត្វា។
សុវណ្ណានាភិលេបយិន្តិ តំ សិលាសនំ ជម្ពោនទសុវណ្ណាន អភិវិសេសេន
លេបយី ធានេសិន្តិអត្ថោ។

៣២. រតនាមយំ សត្តហិ រតនេហិ កតំ ធនំ បគ្គយ្ហ មុទ្ធនិ ធារេត្វា
វាឡតីជនិញ្ច សេតបវរចាមវិញ្ច បគ្គយ្ហ ពុទ្ធស្ស អភិរោបយី។ លោកពន្ធស្ស
តាធិនោតិ សកលលោកពន្ធសធិសស្ស តាធិគុណាសមន្តិស្ស ពុទ្ធស្ស
ធារេសិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

មហាកក្ខានត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៤. កាឡុយិទ្ធាតិ តេរអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាធិកំ អាយស្មតោ កាឡុយិទ្ធាតិ តេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ បាំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ
សត្ត ធម្មទេសនំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ កុលប្បសាទកានំ ភិក្ខុនំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា តជ្ជំ អភិនិហារំ កត្វា តំ ហានន្តំ បត្ថេសិ។

សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អម្ពានំ
ពោធិសត្តស្ស មាតុកុច្ឆិយំ បដិសន្ធិគ្គហណាធិវសេ កបិលវត្ថុស្មីយេវ
អមច្ចគេហេ បដិសន្ធិ គណ្ហិ, ពោធិសត្តេន សន្ធិ ឯកធិវសំយេវ ជាតោតិ តំ
ធិវសំយេវ នំ ទុក្ខលច្ចុដកេ និបដ្ឋាបេត្វា ពោធិសត្តស្ស ឧបជ្ជានត្ថាយ
នយីសុ។ ពោធិសត្តេន ហិ សន្ធិ ពោធិវុក្ខោ, រាហុលមាតា, ចត្តារោ និដិ,
អាហេហានហត្ថី, អស្សកណ្ណាកោ, អាណន្តោ, ធន្នោ, កាឡុយិទ្ធាតិ តេរេស តត្ថ

ឯកទិវសេ ជាតត្តា សហជាតា នាម អហេសុំ។ អថស្ស នាមគ្គហណាទិវសេ
សកលនគរស្ស ឧទគ្គចិត្តទិវសេ ជាតត្តា ឧទាយិត្រ ឆានំ អកំសុ។ ថោកំ
កាឡុយាតុកត្តា បន កាឡុយាតិ បញ្ញាយិត្ត។ សោ ពោធិសត្តន សទ្ធិ
កុមារកិឡំ កិឡុន្តោ រុទ្ធិ អគមាសិ។

អបរកាគេ លោកនាថេ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា អនុក្កមេន សព្វញ្ញតំ
បត្វា បរត្តិតវរធម្មចក្កេ រាជគហំ ឧបនិស្សយ វេឡុវនេវិហារន្តេ
សុទ្ធាននមហារាជា តំ បរត្តិ សុត្វា បុរិសសហស្សបរិវារំ ឯកំ អមច្ចំ “បុត្តំ មេ
ឥធានេហី” តិ បេសេសិ។ សោ ធម្មទេសនាវេលាយំ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា
បរិសបរិយន្តេ ឋិតោ ធម្មំ សុត្វា សបរិវារោ អរហត្តំ ចាបុណិ។ អថ នេ សត្វា
“ឯថ, ភិក្ខុវោ” តិ ហត្ថំ បសារេសិ។ សព្វេ តទ្ធិណាញោ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា
វស្សសដ្ឋិកត្តរាវិយ អហេសុំ។ អរហត្តប្បត្តិតោ បដ្ឋាយ បន អរិយា មជ្ឈត្តារ
ហោន្តិ។ តស្មា រញ្ញា បហិតសាសនំ ទសពលស្ស ន កថេសិ។ រាជា “នេវ គតោ
អាគច្ឆតិ, ន សាសនំ សុយ្យតិ” តិ អបរំ អមច្ចំ បុរិសសហស្សេហិ បេសេសិ។
តស្មិម្បិ តថា បដិបន្នេ អបរម្បិ បេសេសីតិ ឯវំ នវហិ បុរិសសហស្សេហិ សទ្ធិ
នវ អមច្ចេ បេសេសិ។ សព្វេ អរហត្តំ បត្វា តុណ្ហិ អហេសុំ។

អថ រាជា ចិន្តេសិ - “ឯត្តកា ជនា មយិ សិនេហាភាវេន ទសពលស្ស
ឥធាគមនត្ថាយ ន កិញ្ចិ កថយីសុ, អយំ ខោ ឧទាយិ ទសពលេន សមវយោ,
សហបំសុកិឡិកោ, មយិ ច សិនេហោ អត្ថិ, ឥមំ បេសេស្សមី” តិ តំ
បក្កោសាបេត្វា, “តាត, ត្វំ បុរិសសហស្សបរិវារោ រាជគហំ គន្ធា ទសពលំ
ឥធានេហី” តិ វត្វា បេសេសិ។ សោ បន គច្ឆន្តោ “សចាហំ, ទេវ, បព្ពជិតុំ
លភិស្សមិ, ឯវាហំ ភគវន្តំ ឥធានេស្សមី” តិ វត្វា “យំ កិញ្ចិ កត្វា មម បុត្តំ
ទស្សេហី” តិ វត្តោ រាជគហំ គន្ធា សត្តុ ធម្មទេសនវេលាយំ បរិសបរិយន្តេ ឋិតោ

ធម្មំ សុត្វា សបរិវារោ អរហត្តំ បត្វា ឯហិភិក្ខុការេ បតិជ្ជាសិ។ អរហត្តំ បន
បត្វា “ន តាវាយំ ទសពលស្ស កុលនគរំ គន្ធី កាលោ, វសន្តេ បន ឧបគតេ
បុប្ផិតេ វនសណ្ណោ ហរិតតិណាសញ្ញាយ ភូមិយា គមនកាលោ ភវិស្សតី”តិ
កាលំ បដិមាលេន្តោ វសន្តេ សម្មត្តេ សត្តុ កុលនគរំ គន្ធី គមនមគ្គវណ្ណំ
សំវណ្ណោន្តោ -

“អង្គារិនោ ធានិ ធុមា ភទន្តេ, ជលេសិនោ ធនំ វិប្បហាយ;
តេ អច្ឆិមន្តោវ បកាសយន្តិ, សមយោ មហាវីរ ភាគី រថានំ។

“ធុមាធិ ធុល្លាធិ មនោរមាធិ, សមន្តតោ សព្វធិសា បវន្តិ;
បត្តំ បហាយ ជលមាសសាធា, កាលោ តតោ បក្កមនាយ វីរ។

“នេវាតិសីតំ ន បនាតិឧល្លំ, សុខា ឧតុ អទ្ធិនិយា ភទន្តេ;
បស្សន្តុ តំ សាកិយា កោឡិយា ច, បច្ឆាមុខំ រោហិតិយំ តវន្តំ។

“អាសាយ កសតេ ខេត្តំ, ពិជំ អាសាយ វប្បតិ;
អាសាយ វាលិជា យន្តិ, សមុទ្ធិំ ធនហារកា;
យាយ អាសាយ តិជ្ជាមិ, សា មេ អាសា សមិជ្ឈតុ។ (ថេរគា. ៥២៧-៥៣០);

“នាតិសីតំ នាតិឧល្លំ, នាតិធុត្តិក្ខនាតកំ;
សទ្ធិលា ហរិតា ភូមិ, ឯស កាលោ មហាមុនិ។ (អ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២២៥);

“បុនប្បុនព្វោវ វបន្តិ ពិជំ, បុនប្បុនំ វស្សតិ ទេវរាជា;
បុនប្បុនំ ខេត្តំ កសន្តិ កស្សកា, បុនប្បុនំ ធម្មាមុបេតិ វជ្ជំ។

“បុនប្បុនំ យាចនកា ចរន្តិ, បុនប្បុនំ ធានប្បតី ទទន្តិ;
បុនប្បុនំ ធានប្បតី ទទិត្វា, បុនប្បុនំ សគ្គមុបេន្តិ ហានំ។

“វិហារោ ហវេ សត្តយុតំ បុនេតិ, យស្មី កុលេ ជាយតិ ភូរិបញ្ញោ;
មញ្ញាមហំ សក្កតិ ទេវទេវោ, តយា ហិ ជាតោ មុនិ សច្ចនាមោ។

“សុទ្ធាធនោ នាម បិតា មហេសីនោ, ពុទ្ធស្ស មាតា បន មាយនាមា;
យា ពោធិសត្តំ បរិហរិយ កុដ្ឋិនា, កាយស្ស ភេទា តិធិវម្ហិ មោទតិ។

“សា គោតមី កាលកតា ឥតោ ធុតា, ធិព្កេហិ កាមេហិ សមន្តិភូតា;
សា មោទតិ កាមគុណេហិ បញ្ចហិ, បរិវារិតា ទេវគុណេហិ តេហិ” តិ។
(ថេរគា. ៥៣១-៥៣៥);

ឥមា គាថា អភាសិ។ តត្ថ អង្គារិនោតិ អង្គារាធិវិយាតិ អង្គារាធិ។ អង្គារាធិ
រត្តបវាឡវណ្ណាធិ រុក្ខានំ បុប្ផជលានិ, តានិ ឯតេសំ សន្តិទិ អង្គារិនោ,
អភិលោហិតកុសុមកិសលយេហិ អង្គារុដ្ឋិសម្បរិកិណ្ណាវិយាតិ អត្ថោ។
ទានីតិ ឥមស្មី កាលេ។ ធុមាតិ រុក្ខា។ ភទន្តេតិ ភទ្ធិ អន្តេ ឯតស្សាតិ, “ភទន្តេ” តិ
ឯកស្ស ទ-ការស្ស លោបំ កត្វា រុដ្ឋតិ។ គុណាវិសេសយុត្តោ,
គុណាវិសេសយុត្តានញ្ច អគ្គភូតោ សត្តា។ តស្មា, ភទន្តេតិ សត្ត អាលបនមេវ,
បច្ចត្តវចនញ្ចេតំ ឯការន្តំ “សុគតេ បជិកម្មេ សុខេ ធុក្ខេ ជីវេ” តិអាធិស្ឋវិយ។
ឥធម បន សម្ពោធនដ្ឋេ ធម្មត្ថំ។ តេន វុត្តំ, “ភទន្តេតិ អាលបន” តិ។ “ភទ្ធសន្នេន
សមាទត្តំ បទន្តរមេក” តិកេចិ។ ជលានិ ឯសន្តិទិ ជលេសិនោ។ អចេតនេបិ ហិ
សចេតនកិរិយំ អាហា។ ឯវំ ថេវេន យាចិតោ ភគវា តត្ថ គមនេ ពហុនំ
វិសេសាធិគមនំ ធិស្វាវិសតិសហស្សឡិណាសវបរិវត្តោ រាជគហតោ
អត្ថវិភាវិការសេន កបិលវត្តតាមិមគ្គំ បជិបដ្ឋិ។ ថេរោ ឥទ្ធិយា កបិលវត្តំ
គន្ធា រញ្ញោ បុរតោ អាកាសេ បិតោវ អធិដ្ឋបុព្វវេសំ ធិស្វា រញ្ញោ “កោសិ ភូ” តិ
បុច្ឆិតោ “អមច្ចបុត្តំ តយា ភគវតោ សន្តិកំ បេសិតំ មំ ន ជាធាសិ, ភ្នំ ឯវំ បន
ជាធាហិ” តិ ធស្សេន្តោ -

“ពុទ្ធស្ស បុត្តាម្ពី អសយ្ហសាហិនោ, អង្គីរសស្សប្បជិមស្ស តាទិនោ;
បិតុបិតា មយ្ហំ តុរំសិ សក្ក, ធម្មនមេ គោតម អយ្យកោសី”តិ។
(ថេរគា. ៥៣៦) -

កាថមាហា។

តត្ថ ពុទ្ធស្ស បុត្តាម្ពីតិ សព្ពញ្ញពុទ្ធស្ស ឡីរស្ស បុត្តា អម្ពី។
អសយ្ហសាហិនោតិ អភិសម្ពោធិតោ បុព្វេ ឋបេត្វា មហាពោធិសត្តំ អញ្ជេហិ
សហិតុំ វហិតុំ អសក្កុណោយ្យត្តា អសយ្ហស្ស សកលស្ស ពោធិសម្ពាស្ស
មហាការុណិកាធិការស្ស ច សហនតោ វហនតោ, តតោ បរម្មី អញ្ជេហិ
សហិតុំ អភិភវិតុំ អសក្កុណោយ្យត្តា អសយ្ហានំ បញ្ចន្ទំ មារានំ សហនតោ
អភិភវនតោ, អាសយានុសយ ចរិតាធម្មត្ថិអាធិវិភាគាវពោធនេន យថាវហំ
វេនេយ្យានំ ទិដ្ឋធម្មិកសម្មរាយិ កបរមត្ថេហិ អនុសាសនីសម្ពាស្ស អញ្ជេហិ
អសយ្ហស្ស ពុទ្ធកិច្ចស្ស សហនតោ, តត្ថ វា សាធុការិការតោ
អសយ្ហសាហិនោ។ អង្គីរសស្សតិ អង្គីកតសីលាទិសម្បត្តិកស្ស។ អង្គមង្គេហិ
និច្ឆរណាកឌីកាសស្សតិ អបរេ។ កេចិ បន “អង្គីរសោ, សិទ្ធត្ថាតិ ទ្វេ នាមានិ
បិតរាយេវ គហិតានី”តិ វទន្តិ។ អប្បជិមស្សតិ អនូបមស្ស។ ឥដ្ឋានិដ្ឋេសុ
តាទិលក្ខណប្បត្តិយា តាទិនោ។ បិតុបិតា មយ្ហំ តុរំសិ អរិយជាតិវសេន
មយ្ហំ បិតុ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស លោកវោហារេន ត្វំ បិតា អសិ។ សក្កាតិ
ជាតិវសេន រាជានំ អាលបតិ។ ធម្មេនាតិ សភាវេន អរិយជាតិ លោកិយជាតិ
ទ្វិន្ទំ ជាតីនំ សភាវសមោធានេន។ គោតមាតិ រាជានំ គោត្តន អាលបតិ។
អយ្យកោសីតិ បិតាមហោ អសិ។ ឯត្ថ ច “ពុទ្ធស្ស បុត្តាម្ពី”តិអាធិ វទន្តោ ថេរោ
អញ្ជំ ព្យាកាសិ។

ឯវំ បន អត្តានំ ជាតាបេត្វា ហដ្ឋតុដ្ឋេន រញ្ញោ មហារហេ បល្លេង្គ
 និសីទាបេត្វា អត្តនោ បដិយាទិតស្ស នានគ្គរសភោជនស្ស បត្តំ បូរេត្វា ទិន្នេ
 គមនាការំ ទស្សេសិ។ “កស្មា, ភន្តេ, គន្តកាមត្ថ, ភុញ្ញថា” តិ ច វុត្ថេ, “សត្ត
 សន្តិកំ គន្ធា ភុញ្ញិស្សាមី” តិ។ “កហំ បន សត្តា” តិ?
 “វីសតិសហស្សភិក្ខុបរិវារោ តុម្ហាកំ ទស្សនត្ថាយ មគ្គំ បដិបន្នោ” តិ។ “តុម្ហេ
 ឥមំ បិណ្ឌាចាតំ ភុញ្ញថ, អញ្ញំ ភគវតោ ហរិស្សថ។ យាវ ច មម បុត្តោ ឥមំ នគរំ
 សម្មាបុណាតិ, តាវស្ស ឥតោ បិណ្ឌាចាតំ ហរថា” តិ វុត្ថេ ថេរោ ភត្តកិច្ចំ កត្វា
 រញ្ញោ បរិសាយ ច ធម្មំ កថេត្វា សត្ត អាគមនតោ បុរេតរមេវ
 សកលរាជនិវេសនំ រតនត្ថយេ អភិប្បសន្នំ ករោត្តោ សព្វេសំ បស្សន្ទានំយេវ
 សត្ត អាហរិតត្ថភត្តបុណ្ណំ បត្តំ អាគាសេ វិស្សន្នេត្វា សយម្បិ វេហាសំ
 អព្ពគ្គន្ធា បិណ្ឌាចាតំ ឧបនាមេត្វា សត្ត ហត្ថេ ឋបេសិ។ សត្តា តំ បិណ្ឌាចាតំ
 បរិភុញ្ញិ។ ឯវំ សដ្ឋិយោជនមគ្គេ ទិវសេ ទិវសេ យោជនំ គច្ឆន្តស្ស ភគវតោ
 រាជគេហតោយេវ បិណ្ឌាចាតំ អាហរិត្វា អនាសិ។ អថ នំ ភគវា “អយំ មយ្ហំ
 បិតុនោ សកលនិវេសនំ បសាទេតី” តិ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ
 កុលប្បសាទកានំ ភិក្ខុនំ យទិទំ កាឡិទាយី” តិ (អ. និ. ១.២១៩, ២២៥)
 កុលប្បសាទកានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេសិ។

២៨-៩. ឯវំ សោ កតបុញ្ញសម្ភារានុរូបេន អរហត្តំ បត្វា បត្តឯតទគ្គជ្ជានោ
 អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សវសេន បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
 បទុមុត្តរស្ស ពុទ្ធស្សាតិអាទិមាហ។ អទ្ធានំ បដិបន្នស្សាតិ អបររដ្ឋំ គមនត្ថាយ
 ទូរមគ្គំ បដិបន្នន្តស្ស។ ចរតោ ចារិកំ តទាតិ អន្តោមណ្ឌលំ មជ្ឈេមណ្ឌលំ
 ពហិមណ្ឌលន្តិ តីណិ មណ្ឌលានិ តទា ចារិកំ ចរតោ ចរន្តស្ស បទុមុត្តរពុទ្ធស្ស
 ភគវតោ សុដុល្លំ សុដ្ឋុដុល្លំ បពោធិតំ គយ្ហ គហេត្វា ន កេវលមេវ បទុមំ,
 ឧប្បលញ្ច មល្លិកំ វិកសិតំ អហំ គយ្ហ ឧភោហិ ហត្ថេហិ គហេត្វា បូរេសិន្តិ

សម្ពុទ្ធា។ បរមន្ត គហេត្វានាតិ បរមំ ឧត្តមំ សេដ្ឋំ មធ្យំ សត្តសុបក្កំ សាលីឌីននំ
គហេត្វា សត្តនោ អនាសី ភោជេសិន្តិ អត្ថោ។

៩៧. សក្យានំ នន្ទិជននោតិ សក្យរាជកុលានំ ភគវតោ ញាតិនំ
អាហោបាបិណាហរូបយោព្ពនវេចនាលបនសម្បត្តិយា នន្ទំ តុដ្ឋី ជនេន្តោ
ឧប្បាទេន្តោ។ ញាតិពន្ធុ ភវិស្សតិ ញាតោ ចាកដោ ពន្ធុ ភវិស្សតិ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

កាឡិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថោ។

៥. មោឃរាជត្ថេរអបទានវណ្ណានា

អត្ថទស្សី តុ ភគវាតិអាទិកំ អាយស្មតោ មោឃរាជត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាហោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តិទ្វាវិញ្ញតំ បត្តោ
ឯកទិវសំ សត្ត សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុលូខបីវរជរានំ
អគ្គជ្ជានេ ឋេបេន្តំ ទិស្វា តំ ឋានន្តំ អាកម្ពន្តោ បណិធានំ កត្វា តត្ថ តត្ថ ភវេ
បុញ្ញានិ ករោន្តោ អត្ថទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ បុន ព្រាហ្មណកុលេ
និព្ពត្តិទ្វា ព្រាហ្មណានំ វិជ្ជាសិប្បេសុ និប្ពត្តិ គតោ ឯកទិវសំ អត្ថទស្សី ភគវន្តំ
ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតំ រថិយំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិទ្វា
សិវសិ អញ្ជលី កត្វា “យាវតា រូបិនោ សត្តា” តិអាទិហិ ធម្មា គាថាហិ
អភិក្ខវិទ្យា ភាជនំ បូរេត្វា មធ្យំ ឧបនេសិ។ សត្តា តំ បដិគ្គហេត្វា អនុមោទនំ
អកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ កស្សបភគវតោ
កាលេ កជ្ជវាហនស្ស នាម រញ្ជោ អមន្តោ ហុត្វា និព្ពត្តោ តេន សត្ត
អានយនត្ថាយ បេសិតោ សត្ត សន្តិកំ គត្វា ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្តោ បព្ពតិទ្វា

វិសតិវស្សសហស្សនិ សមណធម្មំ កត្វា តតោ ចុតោ ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ
សុគតិសុយេវ បរិវត្តន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិត្វា
មោឃរាជាតិ លទ្ធនាមោ ពារីយព្រាហ្មណស្ស សន្តិកេ ឧគ្គហិតសិប្បា
សំវេគជាតោ តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា តាបសសហស្សបរិវារោ អជិតាធិហិ
សទ្ធិ សត្តុ សន្តិកំ បេសិតោ តេសំ បន្ទរសមោ ហុត្វា បញ្ចំ បុច្ឆិត្វា
វិស្សជ្ឈនបរិយោសានេ អរហត្តំ ចាបុណិ។ អរហត្តំ បន បត្វា សត្តលូឡំ
សុត្តលូឡំ រជនលូឡន្តិវិសេសេន តិវិជេនបិ លូឡេន សមន្នាគតំ បំសុក្ខលំ
ធារេសិ។ តេន នំ សត្តា លូឡជីវេវធរានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។

២៤. ឯវំ សោ បណិធានានុរូបេន អរហត្តជលំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពសម្ភារំ
ទិស្វា បុព្ពកម្មាបទានំ បកាសេន្តោ អត្ថទស្សី តុ ភកវាតិអាទិមាហ។ តំ សព្វំ
ឧត្តានត្ថមេវ។

២៥. បុជកំ បូរយិត្វាធាតិ បុជកំ វុច្ឆតិ វារកំ, យដំ វា។ អនេឡ្ហកំ និឡោសំ
មក្ខិកណ្ណារិវហិតំ ឧទ្ទមធុនា យដំ បូរេត្វា តំ ឧភោហិ ហត្ថេហិ បគ្គយ្ហ
បកាវេន អាទវេន គហេត្វា មហេសិនោ ភកវតោ ឧបនេសិន្តិ សម្ពន្ធោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

មោឃរាជត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៦. អធិមុត្តត្រូវអបទានវណ្ណានា

និព្វតេ លោកនាថម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ អធិមុត្តត្រូវស្ស អបទានំ
(ថេរគា. អដ្ឋ. ២. អធិមុត្តត្រូវកាថាវណ្ណានា)។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ
តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អត្ថទស្សីម្ពី លោកនាថេ
បរិនិព្វតេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោ រតនត្ថយេ បសន្នោ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តត្វា

ឧប្បហិ មណ្ឌបំ ការេត្វា មហានាមំ បរេត្តត្វា បរិយោសានេ សន្តិបទំ
បណិធសិ។ សោ តតោ ចុតោ ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច ឧភយសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ សាសនេ បសីទិត្វា
សទ្ធាយ បតិជ្ជិតត្តា អធិមុត្តត្ថេរោតិ ចាកដោ។

៨៤. ឯវំ កតសម្ភារវសេន អរហត្ថំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្នោ និព្វតេ
លោកនាថម្ពីតិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

អធិមុត្តត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៧. លសុណាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ លសុណាយកត្ថេរស្ស
អបទានំ។ ឯសោចាយស្មា បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្នោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្វត្តិត្វាវិញ្ញតំ បត្តោ យវាវសេ អាទិនំ ទិស្វា គេហំ បហាយ
តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តំ និស្សាយ វនេ វសន្នោ ពហូនិ លសុណានិ
រោបេត្វា តទេវ វនមូលជលព្វា ខាទន្នោវិហាសិ។ សោ ពហូនិ លសុណានិ
កាដេនាធាយ មនុស្សបទំ អាហរិត្វា បសន្នោ ទានំ ទត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស ភេសជ្ជត្ថាយ ទត្វា ភព្វតិ។ ឯវំ សោ យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា
តេនេវ បុញ្ញពលេន ទេវមនុស្សេសុ សំសារន្នោ ឧភយសម្បត្តិ អនុភវិត្វា កមេន
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឧប្បន្នោ បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពជិត្វាវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា នចិរស្សេវ
អរហត្ថំ បត្តោ បុព្ពកម្មវសេន លសុណាយកត្ថេរោតិ ចាកដោ។

៨៩. អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាធិមាហ។ តត្ថ ហិមាលយបព្វតស្ស
បរិយោសានេ មនុស្សានំ សញ្ញារណជ្ជានេ យទាវិបស្សី ភគវា ឧទទាធិ, តទា
អហំ តាបសោ អហោសិន្តិ សម្ពន្ធោ។ លសុណំ ឧបជីវាមីតិ រត្តលសុណំ
រោបេត្វា តទេវ គោចរំ កត្វា ជីវិកំ កប្បមីតិ អត្តោ។ តេន វុត្តំ “លសុណំ
មយ្ហកោជន”ន្តិ។

៩០. ខារិយោ បូរយិត្វាធាតិ តាបសភាជនានិ លសុណោន បូរយិត្វា
កាដេនាធាយ សង្ឃារមំ សង្ឃស្ស វសនជ្ជានំ ហេមន្តាធិសុ តីសុ កាលេសុ
សង្ឃស្ស ចតុហិ ភិយាបថេហិ វសនវិហារំ អគច្ឆី អគមាសិន្តិ អត្តោ។ ហដ្ឋោ
ហដ្ឋេន ចិត្តធាតិ អហំ សន្តុដ្ឋោ សោមនស្សយុត្តចិត្តេន សង្ឃស្ស លសុណំ
អធាសិន្តិ អត្តោ។

៩១. វិបស្សិស្ស...បេ.... និរតស្សហន្តិ នរានំ អគ្គស្ស សេដ្ឋស្ស អស្ស
វិបស្សិស្ស ភគវតោ សាសនេ និរតោ និស្សេសេន រតោ អហន្តិ សម្ពន្ធោ។
សង្ឃស្ស...បេ.... មោទហន្តិ អហំ សង្ឃស្ស លសុណានានំ ទត្វា សគ្គម្ហិ សុដ្ឋុ
អគ្គស្មី ទេវលោកេ អាយុកប្បំ ទិព្វសម្បត្តិ អនុភវមាណោ មោធិ, សន្តុដ្ឋោ
ភវាមីតិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

លសុណោធាយ កត្តេវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៨. អាយាគធាយ កត្តេវអបទានវណ្ណានា

និព្វតេ លោកនាថម្ហីតិអាធិកំ អាយស្មតោ អាយាគធាយ កត្តេវស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធិស្ស ភគវតោ បរិនិព្វតកាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ

និព្វត្តោ សាសនេ បសន្នោ វុឌ្ឍកីឡំ មូលំ ទត្វា អតិមនោហរំ ធីយំ កោដនសាលំ
កាវាបេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា បណ្ឌិតេនាហារេន កោដេត្វា មហាធានំ ទត្វា
ចិត្តំ បសានេសិ។ សោ យាវតាយុកំ បុញ្ញានិ កត្វា ទេវមនុស្សសុយេវ
សំសរន្តោ ឧភយសម្មត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហេ និព្វត្តោ
បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពជិត្វា យដេន្តោ វាយមន្តោ វិបស្សនំ វុឌ្ឍេត្វា ន ចិរស្សេវ
អរហត្តំ ចាបុណិ។ បុព្វេ កតបុញ្ញវសេន អាយាគត្ថេវេតិ ចាកដោ។

៩៤. ឯវំ សោ កតបុញ្ញសម្ភារវសេន អរហត្តំ បត្វា អត្តនា បុព្វេ
កតកុសលកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ
និព្វតេ លោកនាជម្ពីតិអាធិមាហ។ តត្ថ និព្វតេតិ វុទ្ធតំ “មយំ ពុទ្ធា”តិ វុទ្ធានំ
អន្តរេ វរេ ឧត្តមេ សិទិម្ហិ ភកវតិ បរិនិព្វតេតិ អត្តោ។ ហដ្ឋោ ហដ្ឋេន ចិត្តេនាតិ
សទ្ធិតាយ ហដ្ឋបហដ្ឋោ សោមនស្សយុត្តចិត្តតាយ បហដ្ឋេន ចិត្តេន ឧត្តមំ ដូបំ
សេដ្ឋំ ចេតិយំ អវុទ្ធិំ បណាមយិន្ទិ អត្តោ។

៩៥. វុឌ្ឍកីហិ កថាបេត្វាតិ “កោដនសាលាយ បមាណំ កិត្តក”ន្តិ បមាណំ
កថាបេត្វាតិ អត្តោ។ មូលំ ទត្វានហំ តនាតិ តនា តស្មី កាលេ អហំ
កម្មករណត្ថាយ តេសំ វុឌ្ឍកីឡំ មូលំ ទត្វា អាយាគំ អាយតំ ធីយំ
កោដនសាលំ អហំ សន្តដ្ឋោ សោមនស្សចិត្តេន ការបេសហំ កាវាបេសិ
អហន្តិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

៩៦. អាយាគស្ស ឥទំ ជលន្តិ កោដនសាលធានស្ស ឥទំ វិចាកន្តិ អត្តោ។

អាយាគធាយកត្ថេវអបធានវណ្ណានា សមត្តា។

៩. ធម្មចក្កិកត្ថេវអបធានវណ្ណានា

សិទ្ធិត្ថស្ស ភក្កវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ ធម្មចក្កិកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្យំ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធិត្ថស្ស ភក្កវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ
បុត្តទារហិវឡិកោវិភវសម្មន្នោ មហាកោគោ, សោ រតនត្ថយេ បសន្នោ
សទ្ធាជាតោ ធម្មសភាយំ ធម្មាសនស្ស បិដ្ឋិតោ រតនមយំ ធម្មចក្កំ ការេត្វា
បូជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ និព្វត្តជ្ជានេសុ សក្កសម្បត្តិ
ចក្កវត្ថុសម្បត្តិញ អនុភវិត្វា កមេន ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ
ឧប្បន្នោវិភវសម្មន្នោ សញ្ញាតសន្នោ បព្វជិត្វាវិបស្សនំ វឡេត្វា នចិរស្សេវ
អរហន្តំ បត្វា បុព្វេ កតកុសលនាមសធិសនាមេន ធម្មចក្កិកត្ថេរោតិ
ចាកដោ ជាតោ អហោសិ។

១០២. សោ បុញ្ញសម្ភារានុរូបេន បត្តអរហត្តដលោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា
ជាតសោមនស្សោ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សិទ្ធិត្ថស្ស
ភក្កវតោតិអាទិមាហ។ សីហាសនស្ស សម្មុទាតិ សីហស្ស ភក្កវតោ និសិន្នស្ស
សម្មុទា ពុទ្ធាសនស្ស អភិមុខជ្ជានេតិ អត្តោ, ធម្មចក្កំ មេ ឋបិតន្តិ មយា
ធម្មចក្កាការេន ឧភតោ សីហារូបំ ទស្សេត្វា មជ្ឈេ អាទាសសធិសំ ការេត្វា
កតំ ធម្មចក្កំ ឋបិតំ បូជិតំ។ កី ភូតំ? វិញ្ញាហិ មេធាវីហិ “អតីវ សុន្ទរ”ន្តិ វណ្ណិតំ
ថោមិតំ សុកតំ ធម្មចក្កន្តិ សម្ពុន្នោ។

១០៣. ចារុវណ្ណោវ សោភាមីតិ សុវណ្ណោវណ្ណោ ឥវ សោភាមិវិរោចាមីតិ
អត្តោ។ “ចតុវណ្ណាហិ សោភាមី”តិបិ ចាថោ, តស្ស
ខត្តិយព្រាហ្មណេស្សសុទ្ធជាតិសម្ពាតេហិ ចត្វាហិ វណ្ណាហិ សោភាមិ
វិរោចាមីតិ អត្តោ។ សយោគ្គពលវាហនោតិ សុវណ្ណាសិវិកាធិហិ យោគ្គហិ ច
សេនាបតិមហាមត្តាធិហិ សេវកេហិ ពលេហិ ច ហត្ថិអស្សវេសសម្ពាតេហិ

វាហនេហិ ច សហិតោតិ អត្ថោ។ ពហុជ្ជនា ពហារោ មនុស្សា អនុយត្តា
មហានុវត្តន្តា និច្ចំ និច្ចកាលំ បរិវារេន្តិតិ សម្ពុទ្ធា។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ធម្មចក្កិកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. កប្បវុត្តិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ កប្បវុត្តិយត្ថេរស្ស អបទានំ
(បេរតា. អដ្ឋ. ២.៥៧៦)។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តេសុ តេសុ ភវេសុ
និព្វានាធិកម្មចាយភូតានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ
វិភវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោ មហាទ្ធនោ មហាកោគោ សត្វិ បសន្នោ
សត្វហិ រតនេហិ វិចិត្តំ សុវណ្ណមយំ កប្បវុត្តំ ការេត្វា សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ
ចេតិយស្ស សម្មុខេ វេបេត្វា បូជេសិ។ សោ ឯវុបំ បុញ្ញំ កត្វា យាវតាយុកំ វេត្វា
តតោ ចុតោ សុគតីសុយេវ សំសរន្តោ កមេន ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា រតនត្ថយេ បសន្នោ
ធម្មំ សុត្វា បជិលទ្ធសន្នោ សត្តុ អារាជេត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហត្តំ បត្វា
បុព្ពេ កតកុសលនាមេន កប្បវុត្តិយត្ថេរោតិ ចាកដោ អហោសិ។

១០៨. សោ ឯវំ បត្តអរហត្តជលោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា
សោមនស្សវសេន បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស
ភគវតោតិអាទិមាហា។ ជូបសេដ្ឋស្ស សម្មុខាតិ សេដ្ឋស្ស ឧត្តមស្ស
ធាតុនិហិតជូបស្ស ចេតិយស្ស សម្មុខដ្ឋានេ វិចិត្តទុស្សេវ អនេកវណ្ណាហិ
វិសមេន វិសធិសេន ចិត្តេន មនោហារេ ចិនបដ្ឋសោមារបដ្ឋាធិកេ ទុស្សេវ។
លគេត្វា ឱលគ្គេត្វា កប្បវុត្តំ វេបេសី អហំ បតិជ្ឈបេសិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

កប្បវត្តិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

ចតុត្ថវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

៥. ឧបាលិវត្តោ

១. ភាគិនេយ្យបាលិត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ឧណាសវសហស្សេហិតិអាទិកំ អាយស្មតោ ឧបាលិត្ថេរស្ស

ភាគិនេយ្យបាលិត្ថេរស្ស អបទានំ។ ឯសោ ហិ ថេរោ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ
តស្មី តស្មី ភវេ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី
កុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ យរាវាសេ អាទិនំ ទិស្វា គេហំ បហាយ ឥសិបព្ពដ្ឋំ
បព្ពជិត្វា បញ្ចភិញ្ញាអដ្ឋសមាបត្តិលាភី ហុត្វា ហិមវន្តេ វាសំ កប្បេសិ។ តស្មី
សមយេ បទុមុត្តរោ ភគវាវិវេកកាមោ ហិមវន្តំ ចារិសិ។ តាបសោ ភគវន្តំ
បុណ្ណចន្ទមិវ វិរោចមាទំ ធូរតោវ ទិស្វា បសន្នមាទសោ អជិនចម្ពំ អំសេ កត្វា
អញ្ចលី បគ្គយ្ហ វន្តិត្វា វិតកោវ ទសនឧសមោធានញ្ចលី សិរសិ បតិជ្ឈបេត្វា
អនេកាហិ ឧបមាហិ អនេកេហិ ដុតិវចនេហិ ភគវន្តំ ថោមេសិ។ តំ សុត្វា
ភគវា - “អយំ តាបសោ អនាគតេ គោតមស្ស នាម ភគវតោ សាសនេ
បព្ពជិត្វាវិនយេ តិច្ឆិណបញ្ញាទំ អគ្គោ ភវិស្សតី” តិ ព្យាករណាមទាសិ។ សោ
យាវតាយុកំ វត្វា អបរិហិនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិ។ តតោ ចុតោ
នេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ សម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ
កបិលវត្ថុនគរេ ឧបាលិត្ថេរស្ស ភាគិនេយ្យោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សោ កមេន
វុទ្ធិប្បត្តោ មាតុលស្ស ឧបាលិត្ថេរស សន្តិកេ បព្ពជិត្វា កម្មជ្ជានំ គហេត្វា
វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។ សោ អត្ថនោ អាចរិយស្ស
សមិបេ វសិតត្តាវិនយបញ្ចេ តិច្ឆិណញ្ញាណោ អហោសិ។ អថ ភគវា

“ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ វិនយបញ្ញោ តិឡិណបញ្ញានំ ភិក្ខុនំ
យទិនំ ភាគិនេយ្យចាលី” តំ ឯតទគ្គដ្ឋានេ បេសិ។

១. សោ ឯវំ ឯតទគ្គដ្ឋានំ បត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឡិណាសវសហស្សេហិតិអាទិមាហ។ តត្ថ អា
សមន្តតោ យាវកវគ្គា សវន្តិ បវត្តន្តិ ភិ អាសវា។ កាមាសវាធយោ ចត្តារោ
អាសវា, តេ ឡិណា សោសិតាវិសោសិតាវិទ្ធីសិតា យេហិ តេតិ ឡិណាសវា,
តេយេវ សហស្ស ឡិណាសវសហស្ស, តេហិ ឡិណាសវសហស្សេហិ។
បរេតោ បរិវុតោ លោកនាយកោ លោកស្ស និព្វានចាបនកោ វិវេកំ
អនុយុត្តោ បដិសល្លិតុំ ឯកភិវិតុំ គប្បតេតិ សម្ពុតោ។

២. អជិនេន និវត្តោហន្តិ អហំ អជិនមិគចម្មេន បដិច្ចន្នោ,
អជិនចម្មវសនោតិ អត្តោ។ តិទណ្ឌាបរិធារកោតិ កុណ្ឌិកជ្ជបនត្ថាយ តិទណ្ឌំ
គហេត្វា ធារេន្តោតិ អត្តោ។ ភិក្ខុសង្ឃេន បរិព្យឡំ បរិវារិតំ លោកនាយកំ
អនុសន្តិ សម្ពុតោ។ សេសំ ចាកជមេវាតិ។

ភាគិនេយ្យចាលីត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. សោណាកោឡិវិសត្ថេរអបទានវណ្ណានា

អនោមទស្សិស្ស មុនិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ កោឡិវិសត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អនោមទស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ
និព្វត្តោ វយប្បត្តោ បុត្តទារេហិ វឡិតោ វិភវសម្បន្នោ ភគវតោ ចន្ទ្រមនត្ថាយ
សោភនំ ចន្ទ្រមំ កាវេត្វា សុធាបរិកម្មំ កាវេត្វា អាទាសតលមិវ សមំ
វិជ្ជោតមានំ កត្វា ជីបជ្ជបបុច្ឆាធិហិ សង្ខេត្វា ភគវតោ និយ្យាទេត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ

ភិក្ខុសង្ឃ បណ្ឌិតនាហារេន បូជេសិ។ សោ ឯវំ យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ
ចរិត្វា នេវលោកេ និព្ពត្តោ។ តត្ថ ចាឡិយា វុត្តនយេន ទិព្ពសម្បត្តិ អនុភវិត្វា
អន្តរា ឌីក្កាកកុលប្បសុតោតិ តំ សព្វំ ចាឡិយា វុត្តានុសារេន វេទិតព្ពំ។
បច្ឆិមភវេ បន កោលិយរាជវំសេ ជាតោ វយប្បត្តោ កោដិអគ្គនកស្ស
កណ្តាបិឡន្ទនស្ស ធាវតត្តា កោដិកណ្តោតិ, កុដិកណ្តោតិ ច ចាកដោ
អហោសិ។ សោ ភគវតិ បសន្នោ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ
វឡេត្វា នចិរស្សេវ អរហន្តំ ចាបុណិ។

២៥. សោ អរហា ហុត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ អនោមទស្សិស្ស មុនិនោតិអាទិមាហ។ តត្ថ
អនោមទស្សិស្សតិ អនោមំ អលាមកំ សុន្ទរំ ទស្សនំ
ទុត្តិសមហាបុរិសលក្ខណបដិមណ្ឌិតត្តា ព្យាប្បភាមណ្ឌលោបសោភិតតត្តា
អាហោបរិណាហោន សមន្នាគតតត្តា ច ទស្សនីយំ សរីរំ យស្ស ភគវតោ សោ
អនោមទស្សី, តស្ស អនោមទស្សិស្ស មុនិនោតិ អត្តោ។ តាទិនោតិ ឥដ្ឋានិដ្ឋសុ
អកម្មិយសភាវស្ស។ សុឆាយ លេបនំ កត្វាតិ សុឆាយ អវលីត្តំ កត្វា
ទីបធ្វបបុប្ផធដបជាតាទីហិ ច អលង្កតំ ចង្គមំ ការយី អកាសិន្តិ អត្តោ។
សេសតាថានំ អត្តោ ចាឡិយា អនុសារេន សុវិញ្ញយេ្យាវ។

៣៥. បរិវាសម្បត្តិធនសម្បត្តិសម្ពាតំ យសំ ធាវេតីតិ យសោធរោ, សព្វេ
ឯតេ សត្តសត្តតិចក្កវត្តិរាជានោ យសោធរនាមេន ឯកនាមកាតិ សម្ពុន្នោ។

៥២. អង្គីរសោតិ អង្គតោ សរីរតោ និគ្គតា រស្មិ យស្ស សោ អង្គីរសោ,
ធន្តនោសមោហភយាគតីហិ វា ចាចាចារវសេន វា ចតុរាចាយំ ន គច្ឆតីតិ
នាតោ, មហន្តោ បូជិតោ ច សោ នាតោ ចេតិ មហានាតោ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

កោឡីវិសត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៣. កោឡីគោធាបុត្តភទ្ទិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរសម្ពុទ្ធិអាទិកំ អាយស្មតោ ភទ្ទិយស្ស កោឡីគោធាបុត្តត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មំ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ វិភវសម្មន្នេ ឯកស្មី កុលេ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ បុត្តទារេហិ វឡិតោ នគរវាសិនោ បុញ្ញានិ កវេន្តេ ទិស្វា
សយម្មំ បុញ្ញានិ កាតុកាមោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តត្វា
ជូលបដលំ កាធិអនេកានិ មហារហានិ សយនានិ បញ្ញាបេត្វា តត្ថ និសិន្នេ
ភគវតិ សសង្ឃេ បណ្ឌិតេនាហារេន គោដេត្វា មហាទានំ អនាសិ។ សោ ឯវំ
យាវតាយុកំ បុញ្ញានិ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា
អបរភាគេ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ កោឡីគោធាយ នាម ទេវីយា បុត្តោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។
សោវិញ្ញតំ បុត្តោ អាហោបរិណាហាបាត្តចាន្ធរសម្មត្តិយា ភទ្ទត្តា ច
កោឡីគោធាយ ទេវីយា បុត្តត្តា ច ភទ្ទិយោ កោឡីគោធាបុត្តត្តា ច ចាកដោ។
សត្តិវិ បសីទិត្វា មាតាបិតវេ អាវាជេត្វា បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា
អហោសិ។

៥៤. សោ អរហា ហុត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរសម្ពុទ្ធិអាទិមាហា។ តំ ហេជ្ជា
វុត្តត្ថមេវ។ មេត្តចិត្តន្តិ មិជ្ឈតិ សិនេហតិ នន្ទតិ សព្ពសត្តតិ មេត្តា, មេត្តាយ
សហគតំ ចិត្តំ មេត្តចិត្តំ, តំ យស្ស ភគវតោ អត្ថិតិ មេត្តចិត្តោ, តំ មេត្តចិត្តំ។
មហាមុនិន្ទិ សកលភិក្ខុនំ មហាន្តត្តា មហាមុនិ, តំ បទុមុត្តរំ សម្ពុទ្ធិន្ទិ សម្ពុទ្ធា។
ជនតា សព្ពាតិ សព្ពោ ជនកាយោ, សព្ពនគរវាសិនោតិ អត្តោ។

សព្វលោកគ្នាឆាយកន្តិ សកលលោកស្ស អង្គំ សេដ្ឋនិព្វានស្ស នយនតោ
ចាបនតោ ឆាយកំ បទុមុត្តរសម្ពុទ្ធំ ជនតា ឧបេតិ សមីបំ គច្ឆតីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៥៥. សត្តកញ្ច ពទ្ធកញ្ចាតិ ពទ្ធសត្តអពទ្ធសត្តសម្ពាតំ អាមិសំ។ អថ វា
ភត្តបូបខន្ធភោជ្ជយាគុអាធម្មោ យាវកាលិកត្តា អាមិសំ ចានភោជនញ្ច
គហេត្វា បុញ្ញក្ខេត្ត អនុត្តរ សត្តនោ ទទន្តីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៥៨. អាសនំ ពុទ្ធយុត្តកន្តិ ពុទ្ធយោគំ ពុទ្ធវាបំ ពុទ្ធានុច្ឆរិកំ សត្តរតនមយំ
អាសនន្តិ អត្តោ។ សេសំ នយានុយោគេន សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

កាឡិកោធាបុត្តភទ្ទិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. សន្និដ្ឋាបកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

អរញ្ញេ កុដិកំ កត្វាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សន្និដ្ឋាបកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ
យរពន្ធនេន ពោធិោ យរាវាសេ អាទិនំ ទិស្វា វត្ថុកាមកិលេសកាមេ បហាយ
ហិមវន្តស្ស អវិទូរេ បព្ពតន្តរេ អរញ្ញវាសំ កប្បេសិ។ តស្មី កាលេ បទុមុត្តរោ
ភគវាវិវេកកាមតាយ តំ ហំនំ ចាបុណី។ អថ សោ តាបសោ ភគវន្តំ ទិស្វា
បសន្នមាទសោ វន្តិទ្វា និសីទនត្ថាយ តិណាសន្តំ បញ្ញាបេត្វា អនាសិ។ តត្ថ
និសីទន្តំ ភគវន្តំ អនេកេហិ មធុរេហិ តិណ្ណកាធិហិ ជលាជលេហិ សន្តប្បេសិ។
សោ តេន បុញ្ញកម្មេន តតោ ចុតោ ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច អបរាបរំ
សំសរន្តោ ទ្វេសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ
និព្វត្តោ សទ្ធាសម្បជ្ជោ បព្ពជិតោវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា នចិរស្សេវ អរហា

អហោសិ។ ខុរក្កេ អរហត្តជលប្បត្តិយំ វិយ និរុស្សាហេនេវ សន្តិបទសង្ខាតេ
និព្វានេ សុដ្ឋ បីតត្តា សន្តិដ្ឋាបកត្ថេរោតិ ចាកដោ។

៧០. អរហា បទ ហុត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ អរញ្ញេ កុដិកំ កត្វាតិអាទិមាហ។ តត្ថ អរញ្ញេតិ
សីហព្យគ្គាទីនំ ភយេន មនុស្សា ឯត្ថ ន វជ្ជន្តិ ន រមន្តិ ន អល្លិយន្តិ តិ អរញ្ញំ, តស្មី
អរញ្ញេ។ កុដិកន្តិ តិណាច្ឆទនកុដិកំ កត្វា បព្ពតន្តេវ វសាមិ វាសំ កប្បសិន្តិ
អត្ថោ។ លាភេន ច អលាភេន ច យសេន ច អយសេន ច សន្តិដ្ឋាវិហាសិន្តិ
សម្ពុទ្ធោ។

៧២. ជលជុត្តមនាមកន្តិ ជលេ ជាតំ ជលជំ, បទុមំ, ជលជំ ឧត្តមំ ជលជុត្តមំ,
ជលជុត្តមេន សមាទំ នាមំ យស្ស សោ ជលជុត្តមនាមកោ, តំ
ជលជុត្តមនាមកំ ពុទ្ធន្តិ អត្ថោ។ សេសំ ចាឡិនយានុយោគេន
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

សន្តិដ្ឋាបកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៥. បញ្ចហត្ថិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

សុមេធានាម សម្ពុទ្ធាតិអាទិកំ អាយស្មតោ បញ្ចហត្ថិយត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សុមេធស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ
វិញ្ញតំ បត្វា រតនត្ថយេ បសន្នោវិហាសិ។ តស្មី សមយេ បញ្ចឧប្បលហត្ថានិ
អានេសុ។ សោ តេហិ បញ្ចឧប្បលហត្ថេហិ វីដិយំ ចរមាទំ សុមេធំ ភគវន្តំ
បូជេសិ។ តានិ គន្ធា អាកាសេ វិតានំ ហុត្វា នាយំ កុរុមាទានិ តថាគតេនេវ
សន្តិ គច្ឆិសុ។ សោ តំ ទិស្វា សោមនស្សជាតោ បីតិយា ដុដ្ឋសរីរោ យាវជីវំ តទេវ

បុញ្ញំ អនុស្សវិត្វា តតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្ពត្តោ អបរាបរំ សំសរន្តោ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តាវិញ្ញតំ បត្តោ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា
វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។ កតកុសលនាមេន
បញ្ចហត្ថិយត្ថេរោតិ ចាកដោ។

៧៧. សោ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិវិត្វា បច្ចក្ខតោ បញ្ញាយ ទិដ្ឋបុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ សុមេធា នាម សម្ពុទ្ធាតិអាទិមាហ។ តត្ថ សុមេធាតិ សុន្តរា
មេធា ចតុសច្ចបដិវេធបដិសម្ពិទ្ធានយោ បញ្ញាយស្ស សោ ភកវា សុមេធា
សម្ពុទ្ធា អន្តរាបលោ អន្តរវិជ័យំ កច្ឆតីតិ សម្ពុទ្ធា។ ឱក្ខិត្តចក្ខុតិ
អនោឱត្តចក្ខុ។ មិត្តភាណីតិ បមាណំ ញាត្វា កណានសីលោ, បមាណំ ជានិត្វា
ធម្មំ ទេសេសីតិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

បញ្ចហត្ថិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៦. បទុមច្ចនិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

និព្ពតេ លោកនាជម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ បទុមច្ចនិយត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតបុញ្ញសម្ភារោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភកវតោ កាលេ ឯកស្មី
កុលគេហេ និព្ពត្តាវិញ្ញតំ បត្តោ រតនត្ថយេ បសន្នោ បរិនិព្ពតស្ស វិបស្សិស្ស
ភកវតោ ចិត្តកំ បទុមបុប្ផហិ បូជេសិ។ សោ តេនេវ ចិត្តប្បសាទេន
យាវតាយុកំ វត្វា តតោ សុគតីសុយេវ សំសរន្តោ ទិព្ពសម្បត្តិ
មនុស្សសម្បត្តិញ្ញាតិ ទ្វេសម្បត្តិយោ អនេកក្ខត្តំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី អម្ពាភំ
សម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តាវិញ្ញតំ បត្តោ សត្វិ បសីទិត្វា
សាសនេ បព្ពជិតោ យជេន្តោ វាយមន្តោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។ តស្ស

រត្តិដ្ឋានធិវាជ្ជានាធិសុ តត្ថ តត្ថ វិហារន្តស្ស វិហារោ បទុមបុប្ផហិ នាធិយតិ,
តេន សោ បទុមច្ឆនិយត្ថេរោតិ ចាកដោ។

៨៣. អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សវសេន បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ និព្វតេ លោកនាជម្ពីតិអាធិមាហ។ តត្ថ និព្វតេតិ ខន្ធបរិនិព្វានេន
បរិនិព្វតេ សត្តវិ, វិបស្សន្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សវីរេ ចិត្តមាណិយមាណេ ចិត្តកេ
អាហេបិតេ សុដុល្លំ បទុមកលាបំ អហំ គហេត្វា ចិត្តកំ អាហេបយី បូជេសិន្តិ
អត្តោ។ សេសគាថាសុ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

បទុមច្ឆនិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៧. សយនទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោតិអាធិកំ អាយស្មតោ សយនទាយកត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ អញ្ញាតវស្មី កុលេ និព្វត្តោ
វិញ្ញតំ បត្តោ សត្តវិ បសីទិទ្វា ហត្ថិទណ្ឌាសុវណ្ណាធិហិ សយនត្ថាយ មញ្ចំ
ការេត្វា អនគ្យហិវិចិត្តត្ថរណេហិ អត្ថវិត្វា ភគវន្តំ បូជេសិ។ សោ ភគវា
តស្សនុកម្មាយ បដិគ្គហេត្វា អនុភវិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន
ធិព្ពមនុស្សសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ
និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្វា សត្តុ សាសនេ បសន្នោ បព្ពទិទ្វា វិបស្សនំ អារភិត្វា
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។ បុព្វេ កតបុញ្ញានាមេន សយនទាយកត្ថេរោតិ
ចាកដោ។

៨៨. សោ ឯកទិវសំ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សិទ្ធិត្ថស្ស ភគវតោតិអាទិមាហ។ តំ សព្វំ
ចាឡិនយានុសារេន សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

សយនទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៨. ចង្គ្គមនទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

អត្តទស្សីស្ស មុនិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ ចង្គ្គមនទាយកត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្បាយស្មា បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តេសុ តេសុ ភវេសុ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុព្វានិ ឧបចិនន្តោ អត្តទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញាតំ បត្តោ សត្តរិ បសីទិត្វា ឧច្ឆវត្ថុកំ សុធាបរិកម្មកតំ
រជតរាសិសទិសំ សោភមាទំ ចង្គ្គមំ កាវេត្វា មុត្តទលសទិសំ សេតបុលិនំ
អត្តរិត្វា ភគវតោ អទាសិ។ បដិគ្គហេសិ ភគវា, ចង្គ្គមំ បដិគ្គហេត្វា ច បន សុខំ
កាយចិត្តសមាធិ អប្បេត្វា “អយំ អនាគតេ គោតមស្ស ភគវតោ សាសនេ
សាវកោ ភរិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ សោ តេន បុព្វកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ
អបរាបរំ សំសរន្តោ ទ្វេ សម្បត្តិយោ អនុភរិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ សទ្ធាសម្បន្នោ សាសនេ បព្វជិត្វា នចិវស្សេវ
អរហត្តំ បត្វា កតបុព្វនាមេន ចង្គ្គមនទាយកត្ថេរោតិ ចាកដោ អហោសិ។

៩៣. សោ ឯកទិវសំ អត្តនោ បុព្វេ កតបុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ អត្តទស្សីស្ស មុនិនោតិអាទិមាហ។ តត្ថ
អត្តទស្សីស្សាតិ អត្តំ បយោជនំ វុទ្ធិវិទ្ធីន្ទី និព្ពានំ ទក្ខតិ បស្សតីតិ អត្តទស្សី,
អថ វា អត្តំ និព្ពានំ ទស្សនសីលោ ជាននសីលោតិ អត្តទស្សី, តស្ស
អត្តទស្សីស្ស មុនិនោ មោនេន ព្រាណេន សមន្នាគតស្ស ភគវតោ មនោរមំ

មនស្សីនំ ភាវជ័យំ មនសិ កាតត្ថំ ចន្ទ្រមំ ការេសិន្ទិ សម្ពន្ធោ។ សេសំ
វុត្តនយានុសារេនេវ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ចន្ទ្រមនទាយកត្ថេវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៨. សុភទ្កត្ថេវអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរោ លោកវិទូតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុភទ្កត្ថេវស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ និព្វានាធិគមនត្ថាយ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្ថេវស្ស ភគវតោ កាលេ វិភវសម្បន្នេ សទ្វាសម្បន្នេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្វតោវិញ្ញតំ បត្វា យវពន្ធនេន ពោទ្វា វតនត្ថយេ បសន្នោ
បរិនិព្វានមញ្ញេ និបន្នំ បទុមុត្ថេវ ភគវន្តំ ទិស្វា សន្និបតិកា
ទសសហស្សចក្កវាឡនេវតាយោ ច ទិស្វា បសន្នមាទសោ
និគ្គណ្ហិកេជកនីលកាសោកាសិតាទិអនេកេហិ សុភទ្កបុប្ផហិ បូជេសិ។ សោ
តេន បុញ្ញកម្មេន យាវតាយុកំ វត្វា តតោ ចរិត្វា តុសិតាទីសុ
ទិព្វសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា តតោ មនុស្សសុ មនុស្សសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា
និព្វត្តនិព្វត្តជ្ជានេសុ ច សុភន្ទេហិ បុប្ផហិ បូជិតោ អហោសិ។ ឥមស្មី បន
ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី វិភវសម្បន្នេ កុលេ និព្វត្តិត្វាវិញ្ញតំ បត្តោ កាមេសុ អាទិនំ
ទិស្វាបិ យាវ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ បរិនិព្វានកាលោ តាវ អលទ្ធពុទ្ធនស្សនោ
ភគវតោ បរិនិព្វានមញ្ញេ និបន្នកាលេយេវ បព្ពជិត្វា អវហន្តំ ចាបុណិ។ បុព្វេ
កតបុញ្ញនាមេន សុភទ្កោតិ ចាកដោ អហោសិ។

១០១. សោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សវសេន បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ លោកវិទូតិអាទិមាហា។ តំ ឧត្តានត្ថមេវ។ សុណាថ

មម ភាសតោ...បេ.... និព្វាយិស្សតិនាសវោតិ ឥទំ បរិនិព្វានមញ្ចេ និបន្នោវ
បទុមុត្តរោ ភគវា ព្យាកាសិ។

បញ្ចមភាណាវាវណ្ណានា សមត្តា។

១១៥. សោ អត្តនោ បដិបត្តី ទស្សន្តោ បុព្វកម្មេន សំយុត្តោតិអាទិមាហ។
ឯកត្តោតិ ឯកគ្គិចិត្តោ។ សុសមាហិតោតិ សុដ្ឋសមាហិតោ,
សន្តកាយចិត្តោតិ អត្តោ។ ពុទ្ធស្ស ឱវសោ បុត្តោតិ ពុទ្ធស្ស ឱវសា បាធម្មេន
និគ្គតឱវាទានុសាសនី សុត្វា បត្តអវហត្ថជលោតិ អត្តោ។ ធម្មជាម្ពិ
សុនិម្មិតោតិ ធម្មតោ កម្មជ្ជានធម្មតោ ជាតោ អរិយាយ ជាតិយា សុនិម្មិតោ
សុដ្ឋនិប្បាទិតសព្វកិច្ចោ អម្ពិ ភវាមីតិ អត្តោ។

១១៦. ធម្មរាជំ ឧបកម្មាតិ ធម្មេន សព្វសត្តានំ រាជានំ ឥស្សរក្ខតំ ភគវន្តំ
ឧបកម្មា សមីបំ កម្មាតិ អត្តោ។ អបុច្ឆិ បញ្ញាមុត្តមន្តិ ឧត្តមំ
ខន្ធាយតនធាតុសច្ចសមុប្បាទាទិបដិសំយុត្តំ បញ្ចំ អបុច្ឆិន្តិ អត្តោ។ កថយន្តោ
ច មេ បញ្ញិន្តិ ឯសោ អម្ពាភំ ភគវា មេ មយ្ហំ បញ្ចំ កថយន្តោ ព្យាករោន្តោ។
ធម្មសោតំ ឧចានយីតិ អនុចាទិសេសនិព្វានធាតុសម្ពាតំ ធម្មសោតំ ធម្មបវាហំ
ឧចានយី ចារិសីតិ អត្តោ។

១១៨. ជលដុត្តមនាយកោតិ បទុមុត្តរនាមកោ ម-ការស្ស យ-ការំ កត្វា
កតវោហារោ។ និព្វាយិ អនុចាទានោតិ ឧចានានេ បញ្ចក្ខន្ធអគ្គហេត្វា
និព្វាយិ ន បញ្ញាយិ អទស្សនំ អគមាសិ, មនុស្សលោកាធិសុ កត្តចិបិ
អបតិដ្ឋិតោតិ អត្តោ។ ធីចោវ តេលសង្ខយាតិ វដ្តិតេលានំ សង្ខយា អភាវា
បធីចោ ឥវ និព្វាយីតិ សម្ពុន្នោ។

១១៩. សត្តយោជនីកំ អាសីតិ តស្ស បរិនិព្វានតស្ស បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ
រតនមយំ ជ្ជបំ សត្តយោជនុញ្ចេធំ អាសិ អហោសីតិ អត្ថោ។ ធនំ តត្ថ អប្បជេសិន្តិ
តត្ថ តស្មី ចេតិយេ សព្ពកទ្ធិំ សព្ពតោ ភទ្ធិំ សព្ពសោ មនោរមំ ធនំ ប្បជេសិន្តិ
អត្ថោ។

១២០. កស្សបស្ស ច ពុទ្ធស្សាតិ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលតោ បដ្ឋាយ
អាគតស្ស ទេវមនុស្សេសុ សំសរតោ មេ មយ្ហំ ឡិវសោ បុត្តោ តិស្សោ នាម
កស្សបស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អគ្គសាវកោ ជិនសាសនេ ពុទ្ធសាសនេ ឆាយាធា
អាសិ អហោសីតិ សម្ពុទ្ធោ។

១២១. តស្ស ហីនេន មនសាតិ តស្ស មម បុត្តស្ស តិស្សស្ស
អគ្គសាវកស្ស ហីនេន លាមកេន មនសា ចិត្តេន អភទ្ធិកំ អសុន្ទរំ អយុត្តកំ
“អន្តកោ បច្ឆិមោ”តិ វាចំ វេចនំ អភាសី កថេសិន្តិ អត្ថោ។ តេន
កម្មវិចារកេនាតិ តេន អវហន្តភក្ខានសម្ពាតស្ស អកុសលកម្មស្ស
វិចារកេន។ បច្ឆិមេ អទ្ធិសំ ជិនន្តិ បច្ឆិមេ បរិយោសានេ បរិនិព្វានកាលេ មល្លានំ
ឧបវត្តនេ សាលវនេ បរិនិព្វានមញ្ចេ និបន្នំ ជិនំ ជិតសព្ពមារំ អម្ពានំ
កោតមសម្មាសម្ពុទ្ធិំ អទ្ធិសំ អហន្តិ អត្ថោ។ “បច្ឆា មេ អាសិ ភទ្ធិក”ន្តិបិ ចាថោ។
តស្ស បច្ឆា តស្ស ភគវតោ អវសានកាលេ និព្វានាសន្នកាលេ មេ មយ្ហំ ភទ្ធិកំ
សុន្ទរំ ចតុសច្ចបដិវិជ្ឈនំ អាសិ អហោសីតិ អត្ថោ។

១២២. បញ្ញាជេសិ មហាវីរោតិ មហាវីរិយោ សព្ពសត្តហិតោ ករុណាយុត្តោ
ជិតមារោ មុនិ មល្លានំ ឧបវត្តនេ សាលវនេ បច្ឆិមេ សយនេ បរិនិព្វានមញ្ចេ
សយិតោវ មំ បញ្ញាជេសីតិ សម្ពុទ្ធោ។

១២៣. អង្រែវ ធានី បព្ពដ្ឋាតិ អង្គ ឯវ ភគវតោ បរិនិព្វានទិវសេយេវ មម
បព្ពដ្ឋា, តថា អង្គ ឯវ ឧបសម្បទា, អង្គ ឯវ ទិវបទុត្តមស្ស សម្មា បរិនិព្វានំ
អហោសីតិ សម្ពុទ្ធា។ សេសំ សុវិញ្ញាយ្យមេវាតិ។

សុភទ្ទត្ថេវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. បុទ្ទត្ថេវអបទានវណ្ណានា

សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ បុទ្ទត្ថេវស្ស អបទានំ។ អយម្បី
បុរិមពុទ្ធសុ កតបុញ្ញសម្ភារោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេវិភវសម្បន្នេ កុលេ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ
បត្វា សត្តវិ បសីទិវា សត្តវតនមយំ សុវណ្ណាគ្សិយំ ការេត្វា សុមនបុប្ផហិ
នាទេត្វា ភគវន្តំ បូជេសិ។ តានិ បុច្ឆានិ អាកាសំ សមុគ្គន្ធាវិតានាការេន
អង្គសុ។ អថ នំ ភគវា “អនាគតេ គោតមស្ស នាម ភគវតោ សាសនេ បុន្នោ
នាម សាវកោ ភវិស្សតី”តិ ព្យាកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន តតោ បុតោ
នេវលោកេ ឧបបន្នោ កមេន ធនុ កាមាវចរេនេវេសុ សុខំ អនុភវិត្វា
មនុស្សេសុ ចក្កវត្តិអាទិសម្បត្តិយោ ច អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
ព្រាហ្មណកុលេ រូបសារិយា បុត្តោ សារិបុត្តត្ថេវស្ស កនិដ្ឋោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។
តស្សវិញ្ញតំ បត្តស្ស អាហោបរិណាហរូបវយានំ សុន្ទរតាយ សការស្ស
ចកាវំ កត្វា បុន្នោតិ នាមំ កវីសុ។ សោ វយប្បត្តោ យវាវសេ អាទិនំ បព្ពដ្ឋាយ
ច អាទិសំសំ ទិស្វា ភាតុត្ថេវស្ស សន្តិកេ បព្ពជិត្វាវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា នចិរស្សេវ
អរហត្តំ ចាបុណិ។

១២៥. សោ បត្តអរហត្តជលោ ឯកទិវសំ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស

ភគវតោតិអាធិមាហ។ តំ ហេដ្ឋា វុត្តត្ថមេវ។ អភ្មិយន្តិអាទយោបិ
ឧត្តានត្ថាយេវ។

១២៨. វិតិណ្ណាកន្លោ សម្ពុទ្ធាតិ វិសេសេន មគ្គាធិគមេន វិចិត្តិក្ខាយ
ខេបិតត្ថា វិតិណ្ណាកន្លោ អសំសយោ សម្ពុទ្ធា។ តិណ្ណោយេហិ បុរក្ខតោតិ
កាមោយាធិនំ ចតុន្នំ ឡិយានំ តិណ្ណាត្ថា អតិក្កន្តត្ថា ឡិយតិណ្ណាហិ
ឡិណាសវេហិ បុរក្ខតោ បរិវារតោតិ អត្ថោ។ ព្យាករណកាថា ឧត្តានត្ថាយេវ។

១៣៩. ឧបជ្ឈហិ មហាវីរន្តិ ឧត្តមត្ថស្ស ធិញ្ញានស្ស បត្តិយា ចាបុណានត្ថាយ
កប្បសតសហស្សាធិកេសុ ចតុរាសន្នៀយ្យេសុ កប្បេសុ ចារមិយោ បូរេន្តេន
កតវីរិយត្ថា មហាវីរំ ពុទ្ធិ ឧបជ្ឈហិ ឧបជ្ឈានំ អកាសិន្តិ អត្ថោ។ អញ្ជោ ច
បេសលេ ពហូតិ ន កេវលមេវ ពុទ្ធិ ឧបជ្ឈហិ, បេសលេ បិយសីលេ សីលវន្តេ
អញ្ជោ ច ពហុអគ្គប្បត្តេ សាវកេ, មេ មយ្ហំ ភាគរំ សារិបុត្តត្ថេវព្វា ឧបជ្ឈហិន្តិ
សម្ពុទ្ធា។

១៤០. ភាគរំ មេ ឧបជ្ឈហិត្វាតិ មយ្ហំ ភាគរំ ឧបជ្ឈហិត្វា វត្ថុបដិវត្តំ កត្វា
តស្ស បរិនិព្វុតកាលេ ភគវតោ បឋមំ បរិនិព្វុតត្ថា តស្ស ធាតុយោ គហេត្វា
បត្តម្ហិ ឡិកិរិត្វា លោកដេជ្ឈស្ស នរានំ អាសកស្ស ពុទ្ធស្ស ឧបនាមេសី អនាសិន្តិ
អត្ថោ។

១៤១. ឧភោ ហត្ថេហិ បគ្គយ្ហាតិ តំ មហា ធិន្នំ ធាតុំ សោ ភគវា អត្តនោ
ឧភោហិ ហត្ថេហិ បកាវេន គហេត្វា តំ ធាតុំ សំសុដ្ឋ ធន្សយន្តោ អគ្គសាវកំ
សារិបុត្តត្ថេវ កិត្តយិ បកាសេសីតិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ចុន្ទត្ថេវអបធានវណ្ណនា សមត្ថា។

បញ្ចមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. ពិជនិវត្តោ

១. វិជ្ជបននាយកត្រូវអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោវិជ្ជបននាយកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមជិនវរេសុ បុរិតបុញ្ញសម្ភារោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិននោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ
វិញ្ញតំ បត្តោវិភវសម្មន្នោ សទ្ធាជាតោ ភគវតិ បសន្នោ គិម្ពកាលេ
សុវណ្ណាវជតមុត្តាមណិមយំ ពិជនី ការេត្វា ភគវតោ អទាសិ។ សោតេន
បុញ្ញកម្មេន ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សំសារន្តោ ទ្វេសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា
តមស្ស អម្ពាភំ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឧប្បន្នកាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ
យរពន្ធនេន ពន្ធិត្វា យរាវាសេ អាទិនំ ទិស្វា បព្ពជ្ជាយ ច អាទិសំសំ ទិស្វា
សទ្ធាសម្មន្នោ សាសនេ បព្ពជិត្វាវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា នចិរស្សេវ អរហា
អហោសិ។

១. សោ “កេន មយា បុញ្ញកម្មេន អយំ លោកុត្តរសម្បត្តិ លទ្ធា” តិ អត្តនោ
បុព្ពកម្មំ អនុស្សរន្តោ តំ បច្ចក្ខតោ ញាត្វា បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិមាហា។ តំ ហេជ្ជា វុត្តត្ថមេវ។ ពិជនិកា មយា ទិន្នាតិ
វិសេសេន សន្តាបយន្តានំ សត្តានំ សន្តាបំ និព្វាបេន្តិ សីតលំ វាតំ ជនេតីតិ
ពិជនី, ពិជនីយេវ ពិជនិកា, សា សត្តវតនមយា វិជ្ជោតមាណា ពិជនិកា មយា
ការាបេត្វា ទិន្នាតិ អត្តោ។

វិជ្ជបននាយកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

២. សតវត្ថុត្រូវអបទានវណ្ណានា

ឧទ្ទិយំ សេលមារុយ្ហាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សតវត្ថុត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តោវិញ្ញតំ
បត្តោ សក្កជព្យាករណោ វេទត្ថយេ ច ចារដ្ឋតោ យរាវាសំ បហាយ អរញ្ញំ
បរិសិទ្ធា ឥសិបព្ពន្ធី បព្ពជិត្វា ហិមវន្តេ វាសំ កប្បសិ។ តស្មី សមយេ
បទុមុត្តរោ ភគវាវីវេកកាមតាយ ឧទ្ទំ ឯកំ បព្ពតំ អារុយ្ហ ជលិតគ្គិក្ខន្តោវិយ
និសីទិ។ តំ តថាទិសិន្នំ ភគវន្តំ ទិស្វា តាបសោ សោមនស្សជាតោ អញ្ចលី
បគ្គយ្ហ អនេកេហិ ការណេហិ ថោមេសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន តតោ ចុតោ
ធនុ កាមាវចរេនេវេសុ ទិព្វសម្បត្តិ អនុភវិត្វា តតោ មនុស្សលោកេ សតវត្ថុ
នាម ចក្កវត្តិ រាជា ហុត្វា និព្វត្តិ។ តម្បិ សម្បត្តិ អនេកក្ខត្តំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោ បុព្ពបុញ្ញសម្ភារវសេន ព្រាណស្ស
បរិបក្កត្តា សត្វវស្សិកោវ បព្ពជិត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។

៨-៩. សោ “អហំ កេន កម្មេន សត្វវស្សិកោវ សន្តិបទំ អនុប្បត្តោស្មី” តិ
សរមាធនោ បុព្ពកម្មំ ព្រាណេន បច្ចក្ខតោ ទិស្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ ឧទានវសេន បកាសេន្តោ ឧទ្ទិយំ សេលមារុយ្ហាតិអាទិមាហ។
តត្ថ ឧទ្ទិយន្តិ ឧទ្ទំ សេលមយំ បព្ពតំ អារុយ្ហ និសីទិ បទុមុត្តរោតិ សម្ពន្ធា។
បព្ពតស្សវិទូរម្ពីតិ ភគវតោ និសិន្នស្ស បព្ពតស្ស អាសន្នជ្ជានេតិ អត្តោ។
ព្រាហ្មណោ មន្តចារគូតិ មន្តសម្ពាតស្ស វេទត្ថយស្ស ចារំ បរិយោសានំ កោដិ
គតោ ឯកោ ព្រាហ្មណោតិ អត្តោ, អញ្ញំវិយ អត្តានំ និទ្ទិសតិ អយំ
មន្តចារគូតិ។ ឧបរិដ្ឋំ មហាវីរន្តិ តស្មី បព្ពតេ និសិន្នវីរវន្តំ ជិនំ, កីរិសិដ្ឋំ? ទេវទេវំ
សកលធកាមាវចរព្រាហ្មទេវានំ អតិទេវំ នរាសកំ នរានំ អាសតំ សេដ្ឋំ

លោកនាយក សកលសត្តលោក នយន្ត និព្វានំ ចាបេន្តំ អហំ អញ្ញលី
ធននឧសមោធានញ្ញលីបុជំ សិរសិ មុន្ទនិ បគ្គហេត្វាន បតិជ្ឈបេត្វា សន្តិ សុដ្ឋំ
ថោមេសិន្តិ សម្ពន្ធោ។

១២. អភាសថាតិ “យេនាយំ អញ្ញលី ទិន្នោ...បេ... អរហា សោ ភវិស្សតី” តិ
ព្យាកាសិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សតវសិត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៣. សយននាយកត្រូវអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សយននាយកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តាវិញ្ញតំ
បត្តោ យវាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា សុខមនុកវន្តោ សត្ថ ធម្មទេសនំ សុត្វា សត្ថិ
បសន្នោ ទន្តសុវណ្ណរជតមុត្តមណីមយំ មហារហំ មញ្ចំ កាវាបេត្វា
ចិនបដ្ឋកម្ពលាធិនិ អត្ថវិទ្យា សយនត្ថាយ ភគវតោ អនាសិ។ ភគវា តស្ស
អនុគ្គហំ ករោន្តោ តត្ថ សយិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
តទន្ធរំ អាកាសគមនសុខសេយ្យានិសុខំ អនុភវិទ្យា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
វិភវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តាវិញ្ញតំ ចាបុណិទ្វា សត្ថ ធម្មទេសនំ សុត្វា
បសន្នមាទសោ បព្វជិទ្វាវិបស្សន្តោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

២០. សោ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សិទ្ធិសោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិមាហា។ តំ ហេជ្ជាវុត្ថត្ថមេវ។

២០. សុខេត្ត ព័ជសម្បទានិ យថា តិណ្ហកចរេវហិតេ កទ្ធិមាទិសម្បន្តេ
សុខេត្ត វុត្តពិជានិ សាទុជលានិ និច្ឆានេន្តិ, ឯវមេវ
រាគនោសាទិទិយឱ្យសហស្សកិលេសសម្ព័ន្ធតិណ្ហកចរេវហិតេ សុទ្ធសន្តានេ
បុញ្ញកេត្ត វុត្តនាធានិ អប្បនិបិ សមាធានិ មហាប្បលានិ ហោន្តិតិ អត្ថោ។
សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

សយនធាយ កត្តរអបធានវណ្ណានា សមត្តា។

២. គន្លោធិកិយត្តរអបធានវណ្ណានា

បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ គន្លោធិកិយត្តរស្ស អបធានំ។
អយម្បិ បុរិមមុនិវេសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ បរិនិព្ពត
ភគវតិ នគរវាសិនោ ពោធិប្បជំ កុរុមាទេ ទិស្វាវិចិត្តយដេ
ចន្ទនកប្បរាគរុអាទិមិស្សកសុគន្លោធិកេន បូរេត្វា ពោធិវុត្តំ អភិសិញ្ញា។ តស្មី
ខណោ ទេវោ មហាធារាហិ បវស្សិ។ តទា សោ អសនិវេគេន កាលំ កតោ។
តេនេវ បុញ្ញកម្មេន ទេវលោកេ និព្ពត្តិ, តត្ថេវ បិតោ “អហោ ពុទ្ធា, អហោ
ធម្មា” តិអាទិកាថាយោ អភាសិ។ ឯវំ សោ ទេវមនុស្សសុ សម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា សព្ពបរិឡាហាវិប្បមុត្តោ និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ សីតិភាវមុបគតោ
សុខិតោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហេ និព្ពត្តាវិញ្ញាតំ បត្តោ សត្វិ បសន្នោ
បព្ពជិត្វា កម្មជ្ជានំ អារភិត្វាវិបស្សន្តោ នចិវស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណ្ហ។ បុព្វេ
កតបុញ្ញេន គន្លោធិកិយត្តរោតិ ចាកដោ អហោសិ។

២៥. សោ ឯកទិវសំ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរស្សាតិអាទិមាហ។ តំ វុត្តត្ថមេវ។

មហាពោធិមហា អហ្មតិ មហាពោធិរុក្ខស្ស ឬជា អហោសីតិ អត្ថោវិចិត្តំ
យជមាធាយាតិ អនេកេហិ ចិត្តកម្មសុវណ្ណកម្មហិវិចិត្តំ សោភមានំ
គន្លោធកបុណ្ណំ យជំ គហេត្វាតិ អត្ថោវិចិត្តំ គន្លោធកមធាសហន្តិ គន្លោធកំ
អធាសី, អហំ គន្លោធកេន អភិសិញ្ញត្តិ អត្ថោវិចិត្តំ

២៦. ឆ្លានកាលេ ច ពោធិយាតិ ពោធិយា ឬជាករណាសមយេតិ អត្ថោវិចិត្តំ
សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

គន្លោធកិយត្ថេរអបធានវណ្ណានា សមត្ថា។

៥. ឱបវយ្យត្ថេរអបធានវណ្ណានា

បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ឱបវយ្យត្ថេរស្ស អបធានំ។ អយម្យំ
បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ
បទុមុត្តរជីនាធិច្ឆេ លោកេ ចាតុក្ខតេ ឯកស្មី វិភវសម្បជ្ជកុលេ និព្វត្តោ
វុទ្ធិមន្វាយ មហាទ្ធនោ មហាកោតោ យវាវាសំ វសមាធនោ សាសនេ បសន្នោ
សត្តិ បសាទពហុមាធនោ អាជានីយេន សិន្ធពេន បូជំ អកាសិ, បូជេត្វា ច បន
“ពុទ្ធាធិនំ សមណានំ ហត្ថិអស្សាទយោ ន កប្បន្តិ, កប្បិយភណ្ឌំ ទស្សមី” តិ
ចិន្តេត្វា តំ អគ្សបេត្វា តទគ្សនកេន កហាបណោន កប្បិយំ
កប្បាសិកកម្ពលកោដវាទិកំ ជីវំ កប្បរតក្កោលាទិកំ ភេសជ្ជបរិក្ខារញ្ច
អធាសី។ សោតេន បុញ្ញកម្មេន យាវតាយុកំ វត្វា តតោ ចុតោ ទេវេសុ ច
មនុស្សេសុ ច ហត្ថិអស្សាទិអនេកវាហនសម្បជ្ជោ សុខំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ សទ្ធាសម្បជ្ជោ សាសនេ
បព្ពជិត្វា កម្មជ្ជានំ គហេត្វាវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា មគ្គបដិចាជិយា អរហត្ថ
បតិជ្ជាសិ, បុព្វេ កតបុញ្ញសម្ភារវសេន ឱបវយ្យត្ថេរោតិ ចាកដោ អហោសី។

៣៣. សោ “កេន នុ ខោ ការណេន ឥទំ មយា សន្តិបទំ អធិគត” ត្ថិ
ឧបទានេន្តោ បុព្វកម្មំ ញាណេន បច្ចក្ខតោ ញត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ ឧទានវសេន បកាសេន្តោ បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិមាហ។ តំ
វុត្តត្ថមេវ។ អាជានីយមទាសហន្តិ អាជានីយំ ឧត្តមជាតិសិន្ធុរំ អហំ អទាសី
បូជេសិន្តិ អត្ថោ។

៣៥. សបត្តភារោតិ សស្ស អត្ថនោ បត្តានិ អជ្ឈ បរិក្ខារានិ ភារានិ យស្ស
សោ សបត្តភារោ, អជ្ឈបរិក្ខារយុត្តោតិ អត្ថោ។

៣៦. ឧមនីយមទាសហន្តិ ឧមនីយយោគ្គំ ចីវរាទិកប្បិយបរិក្ខារន្តិ អត្ថោ។

៤០. ចរិមោតិ បរិយោសានោ កោដិប្បត្តោ ភវេតិ អត្ថោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ឱបវយ្ហត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. សបរិវាវាសនត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សបរិវាវាសនត្ថេរស្ស អបទានំ។
សោមិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេសុ វិវដ្ឋបទិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ វិភវសម្បន្នេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិប្បត្តោ សទ្ធាជាតោ សាសនេ បសន្នោ ទានជលំ សទ្ធិហត្ថោ
នានគ្គវសភោជនេន ភគវតោ បិណ្ឌាចាតំ អទាសិ, ទត្វា ច បន
ភោជនសាលាយំ ភោជនត្ថាយ និសិដ្ឋាសនំ ជាតិសុមនមល្លិ កាធិហិ អលង្ករិ។
ភគវា ច ភត្តានុមោទនមកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តោ អនេកវិធំ សម្បត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វិភវសម្បន្នេ

កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សន្នោ បសន្នោ បព្ពជិត្វា ន ចិរស្សេវ អរហា
អហោសិ។

៤៣. សោ ឯវំ បត្តសន្តិបទោ “កេន នុ ខោ បុញ្ញេន ឥទំ សន្តិបទំ អនុប្បត្ត”ន្តិ
ញាណេន ឧបទានេន្នោ បុព្ពកម្មំ ទិស្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្នោ បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិមាហ។ តំ វុត្តត្ថមេវ។ បិណ្ឌាចាតំ
អទាសហន្តិ តត្ថ តត្ថ លទ្ធានំ បិណ្ឌានំ កតឡំ កតឡំ កត្វា ចាតព្ពតោ
ខាទិតព្ពតោ អាហារោ បិណ្ឌាចាតោ, តំ បិណ្ឌាចាតំ ភគវតោ អទាសី, ភគវន្តំ
គោជេសិន្តិ អត្ថោ។

៤៤. អភិក្កយិ បិណ្ឌាចាតន្តិ មយា ទិន្នបិណ្ឌាចាតស្ស គុណំ អាទិសំសំ
បកាសេសីតិ អត្ថោ។

៤៥. សំវុតោ ចាតិមោក្ខស្មិន្តិ ចាតិមោក្ខសំវុសីលេន សំវុតោ បិហិតោ
បជិច្ឆន្នោតិ អត្ថោ។ ឥន្ទ្រិយេសុ ច បញ្ចស្វតិ ចក្ខុន្ទ្រិយាទីសុ បញ្ចសុ ឥន្ទ្រិយេសុ
រូចាទីហិ គោបិតោ ឥន្ទ្រិយសំវុសីលញ្ច គោបិតោតិ អត្ថោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

សបរិវាសនត្ថេរអបទានវណ្ណាទា សមត្ថា។

៧. បញ្ចទីបកត្ថេរអបទានវណ្ណាទា

បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ បញ្ចទីបកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្យិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ ឧប្បន្នប្បន្នភវេសុ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិន្នោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
យរាវាសេ វសន្នោ ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា សម្មាទិដ្ឋិយំ បតិដ្ឋិតោ សន្នោ បសន្នោ

មហាជនេហិ ពោធិបូជំ កយិរមាណំ ទិស្វា សយម្បិ ពោធិំ បរិវារត្វា ទីបំ
ជាលេត្វា បូជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
ចក្កវត្ថិសម្បត្តិអាទិយោ អនុភវិត្វា សព្ពត្ថេវ ឧប្បន្នភវេ ជលមាធ�ោ
ជោតិសម្បន្និមាធាទិសុ វសិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី វិភវសម្បន្នេ
កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា
អហោសិ, ទីបបូជានិស្សន្នេ ទីបកត្ថេវេតិ ចាកដោ។

៥០. សោ ឯកទិវសំ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិមាហ។ តំ វុត្ថត្ថមេវ។
ឧដុទិដ្ឋិ អហោសហន្តិ វង្គំ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ធម្មត្វា ឧដុ អវង្គំ និព្ពានាភិមុខំ
ចាបុណ្ណសម្មាទិដ្ឋិ អហោសិទ្ធិ អត្តោ។

៥១. បទីបទានំ ចាទាសិទ្ធិ ឯត្ថ បកាវេន ទិព្ពតិ ជោតតីតិ បទីហោ, តស្ស
ទានំ បទីបទានំ, តំ អទាសី បទីបបូជំ អកាសិទ្ធិ អត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ថ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

បញ្ចទីបកត្ថេវ អបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៨. ធម៌ធាយកត្ថេវ អបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ធម៌ធាយកត្ថេវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមជ្ឈាយ សត្ថវិ បសិទិត្វា សុន្ទរេហិ អនេកេហិ វត្ថេហិ ធម៌ កាវាបេត្វា
ធម៌បូជំ អកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ឧប្បន្នប្បន្នភវេ ឧច្ចកុលេ និព្ពត្តោ
បូជនិយោ អហោសិ។ អបរកាគេ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ

វុទ្ធិមន្ទាយ បុត្តនារេហិ វុទ្ធិត្វា មហាកោតោ យសវា សទ្ធាជាតោ សត្វិ
បសន្នោ យរាវាសំ បហាយ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៥៧. សោ បត្តអរហត្តជលោ បុព្ពកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ អត្តនោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្នោ បទុមត្រូវពុទ្ធស្សាតិអាទិមាហ។ តស្សត្ថោ បុព្ព
វុត្តោយេវ។ ហដ្ឋោ ហដ្ឋេន ចិត្តនាតិ សោមនស្សសហគតចិត្តយុត្តត្តា ហដ្ឋោ
បរិបុណ្ណរូបកាយោ សទ្ធាសម្បយុត្តចិត្តតាយ ហដ្ឋេន ចិត្តេន សន្តដ្ឋេន
ចិត្តនាតិ អត្ថោ។ ធនិមារោបយី អហន្តិ ធុនាតិ កម្មតិ ចលតីតិ ធនំ, តំ ធនំ
អារោបយី វេឡុក្កេ លក្កេត្វា បូជេសិន្តិ អត្ថោ។

៥៨-៩. បតិបត្តានិ គណ្ឌិត្វាតិ បតិកានិ ពោធិបត្តានិ គហេត្វា អហំ ពហិ
ធម្មសិន្និ អត្ថោ។ អន្នោសុទ្ធិំ ពហិសុទ្ធិន្តិ អន្នោ ចិត្តសន្តាននាមកាយតោ ច
ពហិ ចក្ខុសោតាធិរូបកាយតោ ច សុទ្ធិំ អធិវិសេសេន មុត្តំ កិលេសតោវិមុត្តំ
អនាសវំ សម្មទ្ធិវិយ សម្មទា ឧត្តមំ ពោធិ អវន្តិ បណាមមកាសិន្និ អត្ថោ។
សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ធនិទាយកត្តេវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៩. បទុមត្រូវអបទានវណ្ណានា

ចតុស្កន្ធិំ បកាសេន្នោតិអាទិកំ អាយស្មតោ បទុមត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតកុសលសម្ភារោ បទុមត្រូវមុនិទា ធម្មបដ្ឋោតេ
ជោតមាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា
ភោគសម្បន្នោតិ ចាកដោ។ សោ សត្វិ បសិទ្ធិត្វា មហាជនេន សទ្ធិ ធម្មំ
សុណាន្តោ ធនិជេន សហ បទុមកលាបំ គហេត្វា អដ្ឋាសិ, សធនំ តំ បទុមកលាបំ
អាកាសមុក្ខិបី, តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អតិវិយ សោមនស្សជាតោ អហោសិ។ សោ

យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ជីវិតបរិយោសានេ សន្តេ និព្វត្តោ ធនមីវ ធនាមាវចរេ
ចាកដោ បូជិតោ ច និព្វត្តសម្មត្តិមនុកវិត្វា មនុស្សេសុ ច
ចក្កវត្តិសម្មត្តិមនុកវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បានេ វិកវសម្បន្នេ សទ្វាសម្បន្នេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ សទ្វាជាតោ បញ្ចវស្សិកោវ បព្ពជិត្វា
នចរិស្សេវ អរហា ហុត្វា កតបុញ្ញនាមេន បទុមត្ថេរោតិ ចាកដោ។

២៧. អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ ចតុសច្ចំ បកាសេន្តោតិអាទិមាហ។ តត្ថ សច្ចន្តំ តថំ អវិតថំ
អវិបរីតំ សច្ចំ, ទុក្ខសមុទយនិរោធមគ្គវសេន ចត្តារិ សទ្វានិ សមាហជានិតិ
ចតុសច្ចំ, តំ ចតុសច្ចំ បកាសេន្តោ លោកេ ចាកដំ ករោន្តោតិ អត្តោ។
វរធម្មប្បវត្តកោតិ ឧត្តមធម្មប្បវត្តកោ បកាសកោតិ អត្តោ។ អមតំ វុដ្ឋិន្តំ
អមតមហានិព្វានវុដ្ឋិធារំ បវស្សន្តោ បគ្បវន្តោ សនេវកំ លោកំ តេមេន្តោ
សព្ពកិលេសបរិធិហំ និព្វាបេន្តោ ធម្មវស្សំ វស្សតីតិ អត្តោ។

២៨. សធនំ បទុមំ គយ្ហាតិ ធរណេ សហ ឯកតោ កត្វា បទុមំ បទុមកលាបំ
គហោត្វាតិ អត្តោ។ អឡកោសេ បិតោ អហន្តិ ឧភោ ឧក្ខិបិត្វា បិតោ អហន្តិ
អត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

បទុមត្ថេវអបទានវណ្ណនា សមត្តា។

១០. អសនពោធិយត្ថេវអបទានវណ្ណនា

ជាតិយា សត្តវស្សោហន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ អសនពោធិយត្ថេវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ អញ្ញាតវស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ
វុទ្ធិប្បត្តោ សុខប្បត្តោ សាសនេ បសន្នោ អសនពោធិតោ ដលំ គហោត្វា តតោ

វុដ្ឋិតពោធិតរុណោ គហេត្វា ពោធិ រោបេសិ, យថា នវិនស្សតិ តថា
ឧទកាសិញ្ចនាទិកម្មន រក្ខិត្វា បូជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ
សម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្វត្តោ បរិបក្កសម្ភារត្តា
សត្តវស្សីកោវ សមាធនោ បព្ពជិត្វា ខុរគ្គយេវ អរហត្ថំ ចាបុណ្ហិ,
បុរាណតបុញ្ញនាមេន អសនពោធិយត្ថេរោតិ ចាកដោ។

៧៨. សោ បុព្វសម្ភារមនុស្សវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ ជាតិយា សត្តវស្សេហាទ្គិអាទិមាហា។ តត្ថ ជាតិយាតិ
មាតុគព្ពតោ និក្ខន្ធកាលតោ បដ្ឋាយាតិ អត្តោ។ សត្តវស្សោ បរិបុណ្ណាសរទោ
អហំ លោកនាយកំ តិស្សំ ភគវន្តំ អទ្គសន្តិ សម្ពន្ធា។ បសន្នចិត្តោ សុមនោតិ
បកាវេន បសន្នអនាលុឡិកអវិកម្មិតចិត្តោ, សុមនោ សុន្ទរមនោ
សោមនស្សសហគតចិត្តោតិ អត្តោ។

៧៩. តិស្សស្សហំ ភគវតោតិ តិក្ខត្ថំ ជាតោតិ តិស្សោ, សោ មាតុគព្ពតោ,
មនុស្សជាតិតោ, បញ្ចក្ខន្ធតោ ច មុត្តោ ហុត្វា ជាតោ និព្វត្តោ ពុទ្ធា ជាតោតិ
អត្តោ។ តស្ស តិស្សស្ស ភគវតោ តាទិនោ, លោកជេដ្ឋស្ស អសនពោធិ ឧត្តមំ
រោបយិន្តិ សម្ពន្ធា។

៨០. អសនោ នាមធម្មយ្យនាតិ នាមបញ្ញត្តិយា នាមសញ្ញាយ អសនោ នាម
អសនរុក្ខោ ពោធិ អហោសីតិ អត្តោ។ ធរណីរុហចាទចោតិ
វល្លិរុក្ខបព្ពតគគ្គីសាគរាទយោ ជារេតីតិ ធរណី, កា សា? បថី, តស្សំ រុហតិ
បតិជ្ជហតីតិ ធរណីរុហោ, ចាទេន បិវតីតិ ចាទចោ, ចាទសម្ព័ន្ធតេន មូលេន
សិញ្ញតោទកំ បិវតិ អាចារសំ សិនេហំ ជារេតីតិ អត្តោ។ ធរណីរុហោ ច សោ
ចាទចោ ចាតិ ធរណីរុហចាទចោ, តំ ឧត្តមំ អសនំ ពោធិ បញ្ចវស្សានិ បរិច្ឆរិ
ចោសេសិន្តិ អត្តោ។

៨១. បុប្ផិតំ ចាទបំ ទិស្វាតិ តំ មយា ចោសិតំ អសនពោធិរុក្ខំ បុប្ផិតំ
អច្ឆរយោគ្គក្ខតបុប្ផត្តា អព្ពតំ លោមហំសករណំ ទិស្វា សកំ កម្មំ អត្តនោ
កម្មំ បកិត្តន្តោ បការេន កថយន្តោ ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស សន្តិកំ អគមាសិន្តិ អត្តោ។
សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

អសនពោធិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

ធម្មវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

៧. សកចិន្តនិយវគ្គោ

១. សកចិន្តនិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បវនំ កាននំ ទិស្វាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សកចិន្តនិយត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
តស្ស ភគវតោ អាយុបរិយោសានេ ឧប្បន្នោ ធរមានំ ភគវន្តំ អចាបុណ្ហាត្វា
បរិនិព្ពតកាលេ ឥសិបព្ពន្ធគំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តោ វសន្តោវិវេកំ រមណីយំ ឯកំ វនំ
បត្វា តត្ថេវកាយ កន្ទរាយ បុលិនចេតិយំ កត្វា ភគវតិ សញ្ញំ កត្វា
សធាតុកសញ្ញញ្ច កត្វា វនបុប្ផហិ បូជេត្វា នមស្សមាណោ បរិចរិ។ សោ តេន
បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសារន្តោ ធ្វិសុ អគ្គំ អគ្គសម្មត្តិ អគ្គញ្ច
ចក្កវត្ថិសម្មត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ
វិភវសម្មន្តោ សទ្ធាសម្មន្តោ សត្វិ បសិទិត្វា បព្ពជិត្វា អរហា ធម្មភិញ្ញោ
អហោសិ។

១. សោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បវនំ កាននំ ទិស្វាតិអាទិមាហ។ តត្ថ បវនន្តិ បកាវេន វនំ បត្តដំ
វិត្តិណ្ណំ គហនភូតន្តិ បវនំ។ កាននំ អវកុដ្ឋិតំ អាននំ អវហនំ សតតំ
សីហព្យក្សយ ក្ខវក្ខសមទ្គហត្តិអស្សសុបណ្ណាឡរគេហិ
វិហង្គគណសទ្គកុក្កដកោកិលេហិ វា ពហាលន្តិ កាននំ, តំ កាននសម្ពាតំ
បវនំ មនុស្សសទ្ធិវិហិតត្តា អប្បសទ្ធិ និស្សទ្ធិន្តិ អត្តោ។ អនាវិលន្តិ ន អាវិលំ
ឧបទ្ធពរហិតន្តិ អត្តោ។ ឥសីនំ អនុចិណ្ណន្តិ
ពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធអវហន្តឱណាសវសម្ពាតានំ ឥសីនំ អនុចិណ្ណំ និសេវិតន្តិ អត្តោ។
អាហុតិនំ បដិគ្គហន្តិ អាហុនំ វុច្ឆតិ បូជាសក្ការំ បដិគ្គហំ គេហសទិសន្តិ
អត្តោ។

២. ដូច កត្វាន វេឡុនាតិ វេឡុបេសិកាហិ ចេតិយំ កត្វាតិ អត្តោ។
នាធាបុប្ផំ សមោកិរិន្តិ ចម្បកាធិហិ អនេកេហិ បុប្ផហិ សមោកិរី បូជេសិន្តិ
អត្តោ។ សម្មទាវិយ សម្មទ្ធិន្តិ សជីវមានស្ស សម្មទ្ធស្ស សម្មទា ឥវ និម្មិតំ
ឧប្បាទិតំ ចេតិយំ អហំ អភិវិសេសេន វន្តិ បណាមមកាសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

សកចិន្តនិយត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. អវេបុប្ផិយត្តេអបទានវណ្ណានា

វិហារា អភិនិក្ខម្មាតិអាទិកំ អាយស្មតោ អវេបុប្ផិយត្តេស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ
សទ្ធាសម្បន្នោ ធម្មំ សុត្វា សោមនស្សប្បត្តោ នាធាបុប្ផានិ ឧកោហិ ហត្ថហិ

គហេត្វា ពុទ្ធស្ស ឧបរិ អត្តក្ខិរិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ
សគ្គសម្បត្តិញ ចក្កវត្ថិសម្បត្តិញ អនុភវិត្វា សត្តត្ថ បូជិតោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វតោ វុទ្ធិប្បត្តោ សាសនេ បសីទិត្វា បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ
អរហា អហោសិ។ អា សមន្តតោ កាសតិ ធិប្បតីតិ អាគាសោ, តស្មី អាគាសេ
បុច្ឆានំ អវកិរិតត្តា អវោបុប្ផិយត្ថេរោតិ ចាកដោ។

៧. ឯវំ បត្តសន្តិបទោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ វិហារា អភិនិក្ខម្មាតិ អាធិមាហា។ តត្ថ វិហារាតិ
វិសេសេន ហរតិ ចត្វាហិ ឥរិយាបថេហិ អបតន្តំ អត្តការំ អាហរតិ បវត្តតិ
ឯត្តាតិ វិហារេ, តស្មា វិហារា អភិ វិសេសេន និក្ខម្ម និក្ខមិត្វា។ អត្ថជ្ជាសិ ច
ចង្គមេតិ ចង្គមនត្ថាយ សង្ខារេន ចង្គមេ អភិវិសេសេន ឧជ្ជាសិ, អភិវហិតិ
អត្តោ។ ចតុសច្ចំ បកាសេន្តោតិ តស្មី ចង្គមេ ចង្គមន្តោ
ទុក្ខសមុទយនិរោធមគ្គសច្ចសម្ពាតំ ចតុសច្ចំ បកាសេន្តោ ចាកដំ ករោន្តោ
អមតំ បទំ និព្វានំ ទេសេន្តោ វិភជន្តោ ឧត្តានីករោន្តោ តស្មី ចង្គមេតិ សម្ពន្ធា។

៨. សិទិស្ស កិរមញ្ញាយ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស តាធិនោតិ សេដ្ឋស្ស
តាធិគុណាសមដ្ឋិស្ស សិទិស្ស ពុទ្ធស្ស កិរំ សទ្ធិំ ឃោសំ អញ្ញាយ ជាធិត្វា។
នាធាបុប្ផំ គហេត្វាធាតិ នាគបុន្នាតាធិអនេកានិ បុច្ឆានិ គហេត្វា អាហារិត្វា។
អាគាសម្ហិ សមោកិរិន្តិ ចង្គមន្តស្ស ភគវតោ មុទ្ធនិ អាគាសេ ឡិកិរី បូជេសី។

៩. តេន កម្មេន ទិបទិដ្ឋាតិ ទិបទានំ ទេវព្រហ្មមនុស្សានំ ឥន្ទ បធានភូត។
នរាសក នរានំ អាសកភូត។ បត្តោម្ហិ អចលំ ហ្វានន្តិ តុម្ហាកំ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា
អចលំ ហ្វានំ និព្វានំ បត្តោ អម្ហិ ភវាមិ។ ហិត្វា ជយបរាជយន្តិ
ធិព្ពមនុស្សសម្បត្តិសម្ពាតំ ជយញ្ច ចតុរាចាយទុក្ខសម្ពាតំ បរាជយញ្ច ហិត្វា
ធម្មត្វា និព្វានំ បត្តោស្មីតិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

អង្គបុប្ផយត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថោ។

៣. បច្ចាគមនិយត្រូវអបទានវណ្ណានា

សិទ្ធិយា នទិយា តីវេតិអាទិកំ អាយស្មតោ បច្ចាគមនិយត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បី បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ សិទ្ធិយា កត្តាយ សមីបេ
ចក្កវាកយោនិយំ និព្ពត្តោ បុព្វសម្ពាវយុត្តត្តា ចាលីនោ អខាទន្តោ
សេវាលមេវ ភក្ខយន្តោ ចរតិ។ តស្មី សមយេ វិបស្សីភគវា សត្តានុគ្គហំ
ករោន្តោ តត្ថ អគមាសិ។ តស្មី ខណោ សោ ចក្កវាកោវិជ្ជោតមាណំ ភគវន្តំ ទិស្វា
បសន្នមាណសោ តុណ្ហោន សាលវុក្ខតោ សាលបុប្ផំ ជិដ្ឋិត្វា អាគម្ម បូជេសិ។ សោ
តេនេវ ចិត្តប្បសាទេន តតោ ចុតោ ទេវលោកេ ឧប្បន្នោ អបរាបរំ
ធរាមាវចរសម្បត្តិ អនុភវិត្វា តតោ ចុតោ មនុស្សលោកេ ឧប្បជ្ជិត្វា
ចក្កវត្ថិសម្បត្តិអាទយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ
និព្ពត្តោវិញ្ញាតំ បត្តោ បុព្វចរិតវសេន សត្វិ បសន្នោ បព្វជិត្វា នចិរស្សេវ
អរហា អហោសិ, ចក្កវាកោ ហុត្វា ភគវន្តំ ទិស្វា កត្ថចិ កត្វា បុប្ផមាហរិត្វា
បូជិតត្តា បុព្វបុញ្ញានាមេន បច្ចាគមនិយត្រូវភោតិ ចាកដោ។

១៣. អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ សិទ្ធិយា នទិយា តីវេតិអាទិមាហ។ សីតិ សទ្ធិ កុរុមាណា ធុនាតិ
កម្មតីតិ សិទ្ធិ, នទតិ សទ្ធិ ករោន្តោ កច្ចតីតិ នទិ។ ចក្កវាកោ អហំ តទាតិ
ចក្កំ សីយំ កច្ចន្តំ ឥវ ឧទកេ វា ជលេ វា អាកាសេ វា សីយំ វាតិ កច្ចតីតិ
ចក្កវាកោ។ តទាវិបស្សី ភគវន្តំ ទស្សនកាលេ អហំ ចក្កវាកោ អហោសិដ្ឋិ
អត្ថោ។ សុទ្ធសេវាលភក្ខោហន្តិ អញ្ញោគោចរអមិស្សត្តា សុទ្ធសេវាលមេវ

ខាងឆ្នោត អហំ វសាមិ។ ចាបេសុ ច សុសញ្ញតោតិ បុព្វវាសនាវសេន
ចាបករណេ សុដ្ឋុ សញ្ញតោ តិហិ ធារេហិ សញ្ញតោ សុសិក្ខិតោ។

១៤. អន្ទុសំវិរជំ ពុទ្ធន្តិ រាគនោសមោហវិរហិតត្តាវិរជំ និក្ខិលេសំ ពុទ្ធំ
អន្ទុសំ អន្ទុក្ខំ។ គច្ឆន្តំ អនិលញ្ញសេតិ អនិលញ្ញសេ អាភាសបថេ គច្ឆន្តំ ពុទ្ធំ។
តុណ្ហាន មយ្ហំ មុខតុណ្ហាន តាលំ សាលបុប្ផំ បគ្គយ្ហ បគ្គហេត្វា
វិបស្សិស្សាភិរោបយី វិបស្សិស្ស ភគវតោ បូជេសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

បច្ឆាគមនិយត្តេ អបធានវណ្ណានា សមត្តា។

៤. បរប្បសាទកត្តេ អបធានវណ្ណានា

ឧសភំ បវរំ វិវន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ បរប្បសាទកត្តេ ស្ស អបធានំ។
អយម្យំ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនឆ្នោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តោ តិណ្ណំ វេទានំ
ចារក្ខ ឥតិហាសបញ្ចមាទំ បទកោ វេយ្យាករណោ សនិយណ្ឌុកេដុកានំ
សាក្ខរប្បកេទានំ លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោ នាមេន
សេលព្រាហ្មណោតិ ចាកដោ សិទ្ធត្ថំ ភគវន្តំ ទិស្វា
ទ្វត្តិសមហាបុរិសលក្ខណេហិ អសីតិអនុព្យញ្ញនេហិ ចាតិ សយំ សោភមាទំ
ទិស្វា បសន្នមាទសោ អនេកេហិ ការណេហិ អនេកាហិ ឧបមាហិ ថោមនំ
បកាសេសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវលោកេ សក្កមារាធយោ ធន
កាមាវចរសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ចក្កវត្ថិសម្បត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ វិភវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោ វិញ្ញតំ បត្តោ សត្តិវ
បសីទិស្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ ចតុបជិសម្ពិទ្ធានធឿកិញ្ញប្បត្តោ

មហាជីណាសរោ អហោសិ, ពុទ្ធស្ស ដុតិយា សត្តានំ សព្វេសំ
ចិត្តប្បសាទករណតោ បរហ្មសាទកត្ថរោតិ ចាកដោ។

២០. ឯកទិវសំ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សិទ្ធា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ ឧសភំ បវរំ វិវត្តិអាទិមាហ។ តត្ថ ឧសភន្តិ វសភោ និសភោ
វិសភោ អាសភោតិ ចត្តារោ ជេដ្ឋបុន្តរា។ តត្ថ គវសតជេដ្ឋកោ វសភោ,
គវសហស្សជេដ្ឋកោ និសភោ, គវសតសហស្សជេដ្ឋកោ វិសភោ,
គវកោជិសតសហស្សជេដ្ឋកោ អាសភោតិ ច យស្ស កស្សចិ ដុតិ ករោន្តា
ព្រាហ្មណបណ្ឌិតា ពហុស្សតា អត្ថនោ អត្ថនោ បញ្ញាវសេន ដុតិ ករោន្តិ,
ពុទ្ធានំ បន សព្វាការេន ដុតិ កាតុំ សមត្ថោ ឯកោបិ នត្ថិ។ អប្បមេយ្យោ ហិ
ពុទ្ធា។ វុត្ថញោតំ -

“ពុទ្ធាបិ ពុទ្ធស្ស ភណេយ្យ វណ្ណំ, កប្បម្បិ ចេ អញ្ញាមភាសមាដោ;
ជីយេថ កប្បោ ចិវធិយមន្តរេ, វណ្ណោ ន ជីយេថ តថាគតស្ស” តិ។ (ជី.
និ. អដ្ឋ. ១.៣០៤; ៣.១៤១; ម. និ. អដ្ឋ. ២.៤២៥; ឧទា. អដ្ឋ. ៥៣) -

អាទិកំ។ អយម្បិ ព្រាហ្មណោ មុខាវុទ្ធាវសេន ឯកបសីទនវសេន “អាសភ” ន្តិ
វុត្ថញោ “ឧសភ” ន្តិអាទិមាហ។ វិវត្តញោ បត្តតញោតិ វរោ។ អនេកេសុ
កប្បសតសហស្សេសុ កតវិវយត្តា វរោ។ មហន្តំ សីលក្ខន្ធាទិកំ ឯសតិ
គវសតិ មហេសី, តំ មហេសី ពុទ្ធា។ វិសេសេន កិលេសខន្ធមារាទយោ មារេ
ជិតវាតិ វិជិតាវី, តំ វិជិតាវីនំ សម្ពុទ្ធា។ សុវណ្ណាស្ស វណ្ណោ វស វណ្ណោ យស្ស
សម្ពុទ្ធស្ស សោ សុវណ្ណាវណ្ណោ, តំ សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធា ទិស្វា កោ នាម សត្ថោ
នប្បសីទតិ តិ។

បរហ្មសាទកត្ថរោ អបទានវណ្ណោ នា សមត្ថា។

៥. ភិសនាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

វេស្សក្ខ ឆាម នាមេនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ភិសនាយកត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ វេស្សកុស្ស ភគវតោ កាលេ ហិមវន្តស្មី ហត្ថិយោនិយំ
និព្ពត្តោ តស្មី បដិវសតិ។ តស្មី សមយេ វេស្សក្ខ ភគវាវីវេកកាមោ
ហិមវន្តមគមាសិ។ តំ ទិស្វា សោ ហត្ថិនាកោ បសន្នមានសោ ភិសមុឡាលំ
គហេត្វា ភគវន្តំ ភោជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ហត្ថិយោនិតោ ចុតោ
នេវលោកេ ឧប្បជ្ឈិត្វា តត្ថ ឆ កាមាវចរសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា
មនុស្សត្ថមាគតោ មនុស្សសុ ចក្កវត្ថិសម្បត្តិអាទយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ មហាកោគេ អញ្ញាតវស្មី កុលេ និព្ពត្តោ បុព្វវាសនាពលេន សត្តិ
បសន្នោ បព្ពជិត្វា នចិវស្សេវ អរហា អហោសិ, សោ បុព្ពេ កតកុសលនាមេន
ភិសនាយកត្ថេរោតិ ចាកដោ។

២៩. សោ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា បុព្ពចរិតាបទានំ ទស្សន្តោ វេស្សក្ខ ឆាម
នាមេនាតិអាទិមាហា។ តត្ថ វេស្សក្ខតិ វេស្សំ ភុនាតិ អតិក្កមតីតិ វេស្សក្ខ។ អថ
វា វេស្សេ វាលិដកម្មេ វា កាមរាគាធិកេ វា កុសលាធិកម្មេ វា
វត្ថុកាមកិលេសកាមេ វា ភុនាតិ អភិភវតីតិ វេស្សក្ខ, សោ នាមេន វេស្សក្ខ
ឆាម ភគវា។ ឥសីនំ តតិយោ អហូតិ កុសលធម្មេ ឯសតិ គវេសតីតិ ឥសិ,
“វិបស្សី, សិទ្ធិ, វេស្សក្ខ”តិ វុត្តត្តា តតិយោ ឥសិ តតិយោ ភគវា អហុ
អហោសីតិ អត្ថោ។ កានំ វនមោគ្គយ្ហាតិ កាននសម្ពាតំ វនំ ឱកយ្ហ ឱកហេត្វា
ចារីសីតិ អត្ថោ។

៣០. ភិសមុធុរាលំ គល្លាត្វាតិ ធ្វើបទបតុប្បទានំ ឆាតកំ ភិសតិ ហិសតិ
វិធាសេតីតិ ភិសំ, កោ សោ? បទុមកន្ថោ, ភិសញ្ច មុធុរាលញ្ច ភិសមុធុរាលំ, តំ
ភិសមុធុរាលំ គហេត្វាតិ អត្ថោ។

៣១. កវេន ច បរាមជ្ឈាតិ តំ មយា ទិន្នទានំ, វេស្សភ្នវវតុទ្ធិនា ឧត្តមពុទ្ធិនា
វេស្សភុនា កវេន ហត្ថតលេន បរាមជ្ឈោ កតសម្មស្សោ អហោសិ។ សុខាហំ
នាភិជាធាមិ, សមំ តេន កុតោត្តវិន្តិ តេន សុខេន សមំ សុខំ នាភិជាធាមិ, តតោ
ឧត្តវី តតោ បរំ តតោ អធិកំ សុខំ កុតោតិ អត្ថោ។ សេសំ នយានុសារេន
សុវិញ្ញយ្យន្តិ។

ភិសទាយ កត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៦. សុចិន្តិតត្តេអបទានវណ្ណានា

តិរិទុគ្គបរោ អាសិន្តិអាធិកំ អាយស្មតោ សុចិន្តិតត្តេស្ស អបទានំ។ អយម្បិ
បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបទិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបទិនន្តោ
អត្ថទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ ហិមវន្តប្បទេសេ នេសាទកុលេ ឧប្បន្នោ
មិគស្វករាធយោ វធិត្វា ខាធន្តោ វិហារតិ។ តទា លោកនាថោ លោកានុគ្គហំ
សត្តានុទ្ទយតញ្ច បដិច្ច ហិមវន្តមគមាសិ។ តទា សោ នេសាទោ ភគវន្តំ ទិស្វា
បសន្នមាទសោ អត្ថនោ ខាធនត្ថាយ អានីតំ វរមជ្ជមំសំ អទាសិ។ បដិគ្គហេសិ
ភគវា តស្សានុកម្មាយ, តំ ភុញ្ញាត្វា អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។ សោ តេនេវ
បុញ្ញេន តេនេវ សោមនស្សេន តតោ ចុតោ សុគតីសុ សំសារន្តោ ធន
កាមាវចរសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ចក្កវត្តិសម្បត្តិអាធយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ កុលគេហោ និព្វត្តោ សត្វិ បសីទិត្វា បព្ពជិតោ
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៣៦. ចតុបដិសម្ពិទ្ធាបញ្ញាភិញ្ញាទិភេទំ បត្វា អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ គិរិទុគ្គបរោ
អាសិទ្ធិអាទិមាហ។ គិរតិ សទ្ធិំ ករោតីតិ គិរិ, កោ សោ?
សិលាបំសុមយបព្វតោ, ទុដ្ឋ ទុក្ខេន គមនីយំ ទុគ្គំ, គិរិហិ ទុគ្គំ គិរិទុគ្គំ, ទុគ្គមោតិ
អត្តោ។ តស្មី គិរិទុគ្គេ បព្វតន្តរេ ចរោ ចរណាសីលោ អាសី អហោសី។
អភិជាតោ កេសរីតិ អភិ វិសេសេន ជាតោ និព្វត្តោ កេសរីរេ កេសរសីហោ
នេ គិរិទុគ្គស្មី ចរមីតិ អត្តោ។

៤០. គិរិទុគ្គំ បរិសី អហន្តិ អហំ តទា តេន មំសទានេន
បីតិសោមនស្សជាតោ បព្វតន្តរំ ចារិសី។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សុចិន្តិតត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៧. វត្ថុនាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បក្ខិជាតោ តទា អាសិទ្ធិអាទិកំ អាយស្មតោ វត្ថុនាយកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិន្តោ អត្តទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ សុបណ្ណាយោនិយំ និព្វត្តោ
គន្ធមាទនបព្វតំ គច្ឆន្តំ អត្តទស្សី ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្ធមានសោ សុបណ្ណាវណ្ណំ
វិជហិត្វា មាណាវកវណ្ណំ និម្មិនិត្វា មហាគ្សំ ទិព្វវត្ថុំ អាទាយ ភគវន្តំ បូជេសិ។
សោមិ ភគវា បដិគ្គហេត្វា អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។ សោ តេនេវ សោមនស្សេន
វីតិនាមេត្វា យាវតាយុកំ វត្វា តតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្វត្តោ តត្ថ អបរាបរំ
សំសរន្តោ បុញ្ញានិ អនុភវិត្វា តតោ មនុស្សេសុ មនុស្សសម្បត្តិន្តិ សព្វត្ថ
មហាគ្សំ វត្តាភរណំ លទ្ធិ, តតោ ឧប្បន្នប្បន្នភវេ វត្ថុនាយាយ គតគតដ្ឋានេ
វសន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោ វិញ្ញតំ បត្តោសត្វិ

បសីទិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ ធម្មតិញ្ញាប្បត្តិឱណាសវោ អហោសិ, បុព្ព
កតបុញ្ញនាមេន វត្ថុនាយកត្ថរោតិ ចាកដោ។

៤៥. សោ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចិរតាបទានំ
បកាសេន្តោ បក្ខិជាតោ តទា អាសិន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ បក្ខិជាតោតិ បក្ខន្តតិ
ឧបលវតិ សកុណោ ឯតេនាតិ បក្ខំ, បក្ខមស្ស អត្ថិតិ បក្ខំ, បក្ខិយោនិយំ
ជាតោ និព្ពត្តោតិ អត្ថោ។ សុបល្លោភិ សុន្ទំ បល្លំ បត្ថំ យស្ស សោ សុបល្លោក,
វាតក្កាហសុវណ្ណវណ្ណជលមានបត្តមហាការោតិ អត្ថោ។ គរុឡាធិចោតិ នាក
គល្លានត្ថាយ គរុ ភារំ ចាសាលំ គិឡន្តិតិ គរុឡា, គរុឡានំ អធិចោ រាជាតិ
គរុឡាធិចោ, វិវដំ ពុទ្ធំ អន្តសាហន្តិ សម្ពុន្ធោ។

វត្ថុនាយកត្ថរអបទានវណ្ណនា សមត្ថា។

៨. អម្ពនាយកត្ថរអបទានវណ្ណនា

អនោមទស្សី ភគវាតិអាទិកំ អាយស្មតោ អម្ពនាយកត្ថរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិន្តោ អនោមទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ វានរយោនិយំ និព្ពត្តោ ហិមវន្ត
កបិរាជា ហុត្វា បជិវសតិ។ តស្មី សមយេ អនោមទស្សី ភគវា
តស្សនុកម្មាយ ហិមវន្តមគមាសិ។ អថ សោ កបិរាជា ភគវន្តំ ទិស្វា
បសន្នមានសោ សុមធ្មំ អម្ពជលំ ឧទ្ទមធ្មនា អទាសិ។ អថ ភគវា តស្ស
បស្សន្តស្សេវ តំ សត្ថំ បរិភុញ្ញិត្វា អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។ អថ សោ
សោមនស្សសម្មន្ទបាទយោ តេនេវ បីតិសោមនស្សេន យាវតាយុកំ វត្វា
តតោ ចុតោ នេវលោកេ និព្ពត្តោ អបរាបរំ តត្ថ ទិព្វសុខមនុកវិត្វា មនុស្សសុ
ច មនុស្សសម្មត្ថិ អនុកវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វិភវសម្មន្ទេ ឯកស្មី កុលគេហោ

និព្វត្តោ សត្តិ បសីទិក្ខា បព្ពជិត្តា នចិរស្សេវ ធម្មភិញ្ញប្បត្តោ អហោសិ។
បុព្វបុញ្ញនាមេន អម្ពនាយកត្ថេរោតិ ចាកដោ។

៥៣. សោ អបរកាគេ អត្តនា កតកុសលពីដំ ទិស្វា សោមនស្សជាតោ
អត្តនោ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ អនោមទស្សី ភក្កវាតិអាទិមាហ។
មេត្តាយ អជីវ លោកេ, អប្បមាលោ និរុបដ៏តិ សោ ភក្កវា សព្វលោកេ
អប្បមាលោ សត្ត “សុខំ ហោន្ត” តិអាទិនា និរុបដិ ឧបដិវិហិតំ កត្វា មេត្តាយ
មេត្តចិត្តន អជីវ បត្តិវ វឌ្ឍសីតិ អត្តោ។

៥៤. កបិ អហំ តទា អាសិន្នំ តទា តស្សាគមនកាលេ កបិរាជា អហោសិន្នំ
អត្តោ។

អម្ពនាយកត្ថេរអបទានវណ្ណនា សមត្តា។

៥. សុមនត្ថេរអបទានវណ្ណនា

សុមនោ នាម នាមេនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុមនត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធិស្ស ភក្កវតោ កាលេ មាលាការស្ស កុលគេហោ និព្វត្តោ
វុទ្ធិមន្វាយ សទ្ធាជាតោ ភក្កវតិ បសន្នមានសោ សុមនមាលាមុដ្ឋិយោ គហេត្វា
ឧភោហិ ហត្ថហិ បូជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សសុ ទ្វេសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ បុត្តទារេហិ
វឌ្ឍិត្វា សុមននាមេន ចាកដោ សត្តិ បសីទិក្ខា បព្ពជិត្តោ នចិរស្សេវ អហោ
អហោសិ។

៦២. សោ អរហា ហុត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
អត្តនោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុមនោ នាម នាមេនាតិអាទិមាហ។
សុន្ទរំ មនំ ចិត្តំ យស្ស សោ សុមនោ។ សទ្ធាបសាទពហុមាណេន យុត្តោ នាមេន
សុមនោ នាម មាលាការោ តទា អហំ អហោសី។

៦៣. សិទិ្ធនោ លោកពន្ធនោតិ សិខា មុដ្ឋា កាសតីតិ សិទិ្ធ។ អថ វា
សម្បយុត្តសម្បយោគេ ខាទតិ វិទ្ធីសេតីតិ សិទិ្ធ, កា សា? អគ្គិសិខា, អគ្គិសិខា
វិយ សិខាយ ធិប្បនតោ សិទិ្ធ។ យថា អគ្គិសិខា ជោតតិ ចាកជា ហោតិ, សិទិ្ធ
បត្តតិណាកដ្ឋបលាសាធិកេ ធមាតិ, ឯវមយម្បិ ភគវា នីលបីតាទិរំសីហិ
ជោតតិ សកលលោកសន្និវាសេ ចាកជា ហោតិ។
សកសន្តានគតសព្ពកិលេសេ សោសេតិ វិទ្ធីសេតិ ឈាបេតីតិ វោហារនាមំ
នាមកម្មំ នាមធម្មំ, តស្ស សិទិ្ធនោ។ សកលលោកស្ស ពន្ធភ្ញាតកោតិ
លោកពន្ធ, តស្ស សិទិ្ធនោ លោកពន្ធនោ ភគវតោ សុមនបុប្ផំ អភិរោបយី
បូជេសិទ្ធិ អត្តោ។

សុមនត្ថេ អបទានវណ្ណានា សមត្តា។

១០. បុប្ផចង្កោជិយត្ថេ អបទានវណ្ណានា

អភិក្ករុបំ សីហំ វាតិអាទិកំ អាយស្មតោ បុប្ផចង្កោជិយត្ថេ អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុព្ពានិ
ឧបចិនន្តោ សិទិស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ បត្តោ
មហាវិភវសម្បន្នោ សត្វិ បសីទិទ្វា បសន្នាការំ ធស្សេន្តោ សុវណ្ណវណ្ណំ
អនោជបុប្ផមោចិនិទ្វា ចង្កោជកំ បូរេត្វា ភគវន្តំ បូជេត្វា “ភគវា, ឥមស្ស
និស្សន្ទេន និព្ពត្តនិព្ពត្តដ្ឋានេ សុវណ្ណវណ្ណា បូជនីយោ ហុត្វា និព្ពានំ

ចាបុណ្យយ្យ"ន្តិ បត្តនមកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មន ទេវមនុស្សសុ និព្វត្តោ
សព្វត្ថ បូជិតោ សុវណ្ណាវណ្ណា អភិរូចោ អហោសិ។ សោ អបរភាគេ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ វិកវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ សត្វិ បសិទ្ធិត្វា
បព្វជិតោ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៦៨-៩. សោ បត្តអរហត្ថជលោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ អភិក្ករុបំ សីហំ វាតិអាទិមាហ។ តត្ថ សីហន្តិ
ទ្វិបទបតុប្បទាទយោ សត្ត អភិក្កវតិ អវ្យាត្តវតីតិ សីហោ, អភិក្ករូចោ
អភិក្កសភាវោ, តំ អភិក្ករុបំ សីហំ ឥវ និសិទ្ធិំ បូជេសិទ្ធិំ សម្ពុទ្ធោ។ បក្ខីនំ អគ្គំ
គរុឡារាជំ ឥវ បរំ ឧត្តមំ ព្យគ្សារាជំ ឥវ អភិ វិសេសេន ជាតំ សព្វសីហានំ
វិសេសំ កេសរសីហំ ឥវ តិលោកស្ស សរណំ សិទ្ធិំ សម្មាសម្ពុទ្ធិ។ កី ភូតំ?
អនេជំ និក្ខិលេសំ ខន្ធមារាធិហិ អបរាជិតំ និសិទ្ធិំ សិទ្ធិន្តិ សម្ពុទ្ធោ។
មារណានគ្គន្តិ សព្វកិលេសានំ មារណោ សោសនេ វិទ្ធិសនេ អគ្គំ សេដ្ឋំ
កិលេសេ មារេន្តានំ បច្ឆេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកានំ វិជ្ជាមាណស្ស តេសំ អគ្គន្តិ អត្តោ។
ភិក្ខុសង្ឃបុរក្ខតំ បរិវាវិតំ បរិវាវេត្វា និសិទ្ធិំ សិទ្ធិន្តិ សម្ពុទ្ធោ។

៧០. ចង្កោជកេ វេបេត្វាធាតិ ឧត្តមំ អនោជបុប្ផំ ករណ្ហាកេ បូរេត្វា
សិទ្ធិសម្ពុទ្ធិំ សេដ្ឋំ សមោកិរី បូជេសិទ្ធិំ អត្តោ។

បុប្ផចង្កោជិយត្ថេវ អបទានវណ្ណាធា សមត្តា។

សត្តមវគ្គវណ្ណាធា សមត្តា។

៨. នាគសមាលវគ្គោ

១. នាគសមាលត្ថេវ អបទានវណ្ណាធា

អាចាជលី អហំ បុប្ផន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ នាគសមាលត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធិស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ
យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា តថាវុបសន្ននសំសគ្គស្ស អលាភេន សត្ថិ
ធរមានកាលេ ទស្សនសវនបូជាកម្មមកិវិទ្យា បរិនិព្វតកាលេ តស្ស ភគវតោ
សារីរិកធាតុំ និទហិត្វា កតចេតិយម្ហិ ចិត្តំ បសាទេត្វា ចាជលីបុប្ផំ បូជេត្វា
សោមនស្សំ ឧប្បាទេត្វា យាវតាយុកំ វេត្វា តេនេវ សោមនស្សេន តតោ កាលំ
កតោ តុសិតាធិសុ ធនុ ទេវលោកេសុ សុខមនុកិវិទ្យា អបរភាគេ មនុស្សេសុ
មនុស្សសម្បត្តិ អនុកិវិទ្យា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ
នាគរុក្ខបល្លវកោមឡសទិសសរីរត្តា នាគសមាលោតិ មាតាបិតុហិ
កតនាមធរយ្យោ ភគវតិ បសន្នោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

១. សោ បច្ឆា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិវិទ្យា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ អាចាជលី អហំ បុប្ផន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ អាចាជលីន្តិ អា សមន្តតោ,
អាទរេន វា ចាជលីបុប្ផំ គហេត្វា អហំ ជូបម្ហិ អភិរោបេសី បូជេសិទ្ធិ អត្តោ។
ឧជ្ឈ័តំ សុមហាបថេតិ សព្ពនគរវាសីនំ វន្តនបូជនត្ថាយ មហាបថេ នគរមជ្ឈេ
វីដិយំ ឧជ្ឈ័តំ ឧដ្ឋាបិតំ, ឥដ្ឋកកម្មសុធាកម្មាធិហិ និច្ឆាទិតន្តិ អត្តោ។ សេសំ
ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថត្តា ច សុវិញ្ញាយ្យមេវាតិ។

នាគសមាលត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. បទសញ្ញកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

អក្កន្តព្វា បទំ ទិស្វាតិអាទិកំ អាយស្មតោ បទសញ្ញកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ ឧប្បន្នប្បន្នភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ

ឧបចិននេន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី សទ្ធាសម្បជ្ជន្ត ឧបាសកគេហោ
និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ វតនត្ថយេ បសន្នោ ភគវតោ តស្ស អនុកម្មាយ ទស្សិតំ
បទេចតិយំ ទិស្វា បសន្នោ លោមហដ្ឋជាតោ វន្តនបូជនាទិពហុមាណមកាសិ។
សោ តេនេវ សុខេត្តេ សុកតេន បុញ្ញេន តតោ ចុតោ សគ្គេ និព្ពត្តោ តត
ទិព្ពសុខមនុភវិត្វា អបរភាគេ មនុស្សេសុ ជាតោ មនុស្សសម្បត្តិ
សព្ពមនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វិភវសម្បជ្ជកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ
សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ, បុរាណតបុញ្ញនាមេន
បទសញ្ញាកត្តោភេតិ ចាកដោ។

៥. សោ ឯកទិវសំ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
អក្កន្តញ្ចា បទំ ទិស្វាតិអាទិមាហា។ តត អក្កន្តន្តិ អក្កមិតំ ទស្សិតំ។ សព្ពពុទ្ធានំ
សព្ពនា ចតុវគ្គុលោបរិយេវ គមនំ, អយំ បន តស្ស សទ្ធាសម្បជ្ជន្តំ ញាត្វា
“ឯសោ ឥមំ បស្សត្ថ” តិ បទេចតិយំ ទស្សេសិ, តស្មា សោ តស្មី បសីទិត្វា
វន្តនបូជនាទិសក្ការមកាសិតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

បទសញ្ញាកត្តោអបទានវណ្ណនា សមត្តា។

៣. ពុទ្ធសញ្ញាកត្តោអបទានវណ្ណនា

ធុមគ្គេ បំសុក្ខលិកន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ ពុទ្ធសញ្ញាកត្តោស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាទិកាវោ តត តត ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិននេន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ
សទ្ធាជាតោ ធុមគ្គេ លក្ខិតំ ភគវតោ បំសុក្ខលចីវរំ ទិស្វា បសន្តមាណសោ
“អរហន្តជ” ន្តិ ចិន្តត្វា វន្តនបូជនាទិសក្ការមកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន

ទេវមនុស្សសម្បត្តិមនុកវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វិកវសម្បន្នេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្វត្តោ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៩. សោ បត្តអរហត្តាធិគមោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ធុមគ្គេ បំសុក្ខលំកន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ ធុនាតិ
កម្មតីតិ ធុមោ។ ធុហតិ បូរេតិ អាកាសតលន្តិ វា ធុមោ, ធុមស្ស អគ្គោ
កោដីតិ ធុមគ្គោ, តស្មី ធុមគ្គេ។ បំសុមិវ បដិក្កុលភារំ អមនុញ្ញភារំ ឧលតិ
គច្ឆតីតិ បំសុក្ខលំ, បំសុក្ខលមេវ បំសុក្ខលំកំ, សត្តនោ បំសុក្ខលំ ធុមគ្គេ
លក្ខិតំ ទិស្វា អហំ អញ្ញលី បគ្គហេត្វា តំ បំសុក្ខលំ អវន្តិ បណាមមកាសិន្តិ
អត្តោ។ តន្តិ និចាតមត្តំ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ពុទ្ធសញ្ញកត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. ភិសាលុវទាយកត្តរអបទានវណ្ណានា

កាននំ វនមោគ្គយ្ហាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ភិសាលុវទាយកត្តរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ហិមវន្តស្ស សមីបេ
អរញ្ញាវាសេ វសន្តោ វនមូលជលាហារោ វិវេកវសេនាគតំ វិបស្សី ភគវន្តំ
ទិស្វា បសន្នមានសោ បញ្ចាភិសាលុវេ អទាសិ។ ភគវា តស្ស ចិត្តំ បសាទេតុ
បស្សន្តស្សេវ បរិភុញ្ញិ។ សោ តេន ចិត្តប្បសាទេន កាលំ កត្វា តុសិតាធិសុ
សម្បត្តិមនុកវិត្វា បច្ឆា មនុស្សសម្បត្តិញ អនុកវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្វត្តាវិកវសម្បត្តិ បត្តោ តំ បហាយ សាសនេ បព្ពជិតោ
នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណិ។

១៣. សោ តតោ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ កាននំ វនមោគ្គយ្ហាតិអាទិមាហ។ តំ ហេជ្ជា
វុត្តត្ថមេវ។ វសាមិវិចិនេ អហន្តិវិវេកវាសោ អហំ វសាមីតិ សម្ពន្ធោ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ភិសាលុវនាយកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

ធម្មកាលាវាវវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ឯកសញ្ញកត្រូវអបទានវណ្ណានា

ខណ្ឌោ នាមាសិ នាមេនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ឯកសញ្ញកត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ
បត្តោ វតនត្ថយេ បសន្នមាណសោ តស្ស សត្ថនោ ខណ្ឌំ នាម អគ្គសាវកំ
ភិក្ខុយ ចរមាណំ ទិស្វា សទ្ធិហិទ្ធា បិណ្ឌាចាតមទាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន
នេវមនុស្សសម្បត្តិយោ អនុភវិទ្ធា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ សត្ថ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្នោ
បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។ សោ ឯកទិវសំ បិណ្ឌាចាតស្ស សញ្ញំ
មនសិករិទ្ធា បដិលទ្ធវិសេសត្តា ឯកសញ្ញកត្រូវភោតិ ចាកដោ។

១៤. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ខណ្ឌោ នាមាសិ នាមេនាតិអាទិមាហ។ តត្ថ
តស្ស អគ្គសាវកត្រូវស្ស កិលេសានំ ខណ្ឌិតត្តា ខណ្ឌាតិ នាមំ។ សេសំ
សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ឯកសញ្ញាកត្តាអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. តិណ្ហសន្តរាយកត្តាអបទានវណ្ណានា

ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ តិណ្ហសន្តរាយកត្តាស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ
ពុទ្ធប្បាទតោ បគេវ ឧប្បន្នត្តា យរាវាសំ បហាយ តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា
ហិមវន្តស្ស អវិទូរេ ឯកំ សំ និស្សាយ បដិវសតិ។ តស្មី សមយេ តិស្សោ ភគវា
តស្សនុកម្មាយ អាគាសេន អគមាសិ។ អថ ខោ សោ តាបសោ អាគាសតោ
ឡិយ្ហ បិតំ តំ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ តិណំ លាយិត្វា តិណ្ហសន្តំ កត្វា
និសីទាបេត្វា ពហុមាធានេន បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្តិត្វា បដិកុដិកោ ហុត្វា
បក្កាមិ។ សោ យាវតាយុកំ បត្វា តតោ ចរិត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
អនេកវិធសម្បត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិប្បត្តោ សត្តិ បសិទិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

២២. សោ អបរភាកេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិមាហា។ តំ ហេជ្ជា
វុត្តត្ថមេវ។ មហាជាតស្សរោតិ ឯត្ថ បនសរន្តិ ឯត្ថ ចានីយត្ថិកា
ទិបទធម្មប្បទាទយោ សត្តាតិ សំ, អថ វា សរន្តិ ឯត្ថ នធិកន្ទរាទយោតិ សំ,
មហាស្តោ ច សោ សយមេវ ជាតត្តា សរោចតិ មហាជាតស្សរោ។
អនោតត្ថនទ្ធន្តទហាទយោ វិយ អចាកជនាមត្តា “មហាជាតស្សរោ”តិ
វុត្តោតិ ទដ្ឋព្ពោ។ សតបត្ថេហិ សញ្ញន្នោតិ ឯកេកស្មី បុប្ផេ សតសតបត្តានំ
វសេន សតបត្តោ, សតបត្តសេតបទុមេហិ សញ្ញន្នោ គហនីភូតោតិ អត្តោ។
នាសកុណមាលយោតិ អនេកេ បំសកុក្កុជកុក្កុហនេណ្ឌិភាទយោ

ឯកតោ កុណាន្តិ សង្ខំ ករោន្តិតិ សកុណាតិ លទ្ធាមាណំ បក្ខីនំ អាលយោ
អាធារភូតាតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

តិណសន្តរោយកត្តរាបធានវណ្ណានា សមត្តា។

៧. សូចិទាយកត្តរាបធានវណ្ណានា

តីសកប្បសហស្សម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ សូចិទាយកត្តរាប
អបធានំ។ អយម្បិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សុមេធស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ ភគវតោ ជីវរកម្មំ កាតុំ បញ្ច សូចិយោ
អនាសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សសុ បុញ្ញមនុកវិត្វាវិចរន្តោ
ឧប្បន្នប្បន្នភវេ តិក្ខុបញ្ញោ ហុត្វា ចាកដោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សត្វិ បសីទិត្វា បព្ពជន្តោ តិក្ខុបញ្ញតាយ
ខុរគ្គយេវ អរហត្តំ ចាបុណិ។

៣០. សោ អបរភាគេ បុញ្ញំ បច្ឆវេក្ខន្តោ តំ ទិស្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ តីសកប្បសហស្សម្ពីតិអាទិមាហ។ អន្តរន្តរំ
បនេត្ថ សុរិញ្ញេយ្យមេវ។

៣១. បញ្ចសូចិ មយា ទិន្នាតិ ឯត្ថ សូចតិ និទ្ធិំ ករោតិ វិជ្ឈតីតិ សូចិ,
បញ្ចមត្តា សូចិ បញ្ចសូចិ មយា ទិន្នាតិ អត្ថោ។ សេសំ សុរិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

សូចិទាយកត្តរាបធានវណ្ណានា សមត្តា។

៨. ចាជលីបុច្ឆិយត្តរាបធានវណ្ណានា

សុវណ្ណវណ្ណំ សម្ពុទ្ធីអាទិកំ អាយស្មតោ ចាជលីបុប្ផិយត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមជិនវេសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ សេដ្ឋីបុត្តោ ហុត្វា
និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ កុសលាកុសលញ្ញូ សត្វិ បសីទិទ្វា ចាជលីបុប្ផំ គហេត្វា
សត្ត បូជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ពហុធា សុខសម្បត្តិយោ អនុភវន្តោ
នេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
សត្វិ បសន្នោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៣៦. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុវណ្ណវណ្ណំ សម្ពុទ្ធីអាទិមាហា។ តត្ថ
អន្តរាបលោតិ អា សមន្តតោ ហិរញ្ញសុវណ្ណាទិកំ ភណ្ឌំ បលោន្តិវិក្កិណានិ
បត្តរន្តិ ឯត្តាតិ អាបណំ, អាបណាស្ស អន្តរវីដីតិ អន្តរាបណំ, តស្មី
អន្តរាបលោ។ សុវណ្ណវណ្ណំ កញ្ចានគ្បិយសំកាសំ ទ្វត្តិសវេលក្ខណំ សម្ពុទ្ធំ
ទិស្វា ចាជលីបុប្ផំ បូជេសិន្តិអត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ចាជលីបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៨. វិភព្វាលីយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

មិគលុទ្ធា បុរេ អាសិន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ វិភព្វាលីយត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថប្បន្នភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ បុរាភតេន ឯកេន កម្មត្ថិទ្ធន
នេសាទយោនិយំ និព្ពត្តិត្វាវិញ្ញតំ បត្តោ មិគស្លករាទយោ មារេត្វា
នេសាទកម្មេន អវញ្ញោ វាសំ កប្បេសិ។ តស្មី សមយេ តិស្សោ ភគវា
តស្សានុកម្មាយ ហិមវន្តំ អគមាសិ។ សោ តំ ទ្វត្តិសវេលក្ខណេហិ

អសីតាទុព្យញ្ញនព្យាមប្បភាហិ ច ជលមាណំ ភកវន្តំ ទិស្វា សោមនស្សជាតោ
បណាមំ កត្វា គន្ធា បណ្ណាសន្តរេ និសីទិ។ តស្មី ខណោ ទេវោ គន្ធន្តោ អសនិ
បតិ, តតោ មរណាសមយេ ពុទ្ធមនុស្សវិត្វា បុណ្យលិមកាសិ។ សោ តេន
បុញ្ញេន សុខេត្ត កតកុសលត្តា អកុសលវិចាកំ បដិពាហិត្វា សគ្គេ និព្ពត្តោ
កាមាវចរសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ មនុស្សសម្បត្តិយោ ច អនុភវិត្វា
អបរភាគេ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ
បុរាភតវាសនាយ សត្តិ បសីទិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៤២. សោ តតោ បរំ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ មិគលុទ្ធោ បុរេ អាសិទ្ធិអាទិមាហា។ តត
មិគលុទ្ធោតិ មិគានំ មារណំ ឧបគច្ឆតីតិ មិគលុទ្ធោ។ មិគន្តិ សីយំ វាតវេគេន
គច្ឆន្តិ ធាវន្តិ មិគា, តេសំ មិគានំ មារណោ លុទ្ធោ ធាវណោ លោភីតិ
មិគលុទ្ធោ។ សោ អហំ បុរេ ភកវតោ ទស្សនសមយេ មិគលុទ្ធោ អាសី
អហោសិទ្ធិ អត្ថោ។ អរញ្ញោ កាណនេតិ អរតិ គច្ឆតិ មិគសមូហោ ឯត្ថាតិ អរញ្ញំ,
អថ វា អា សមន្តតោ វជ្ជន្តិ តត វិវេកាភិរតា ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធាទយោ
មហាសារប្បត្តា សប្បវិសាតិ អរញ្ញំ។ កា កុច្ឆិតាការេន វា ភយានកាការេន
វា នទន្តិ សទ្ធិំ ករោន្តិ, អាទន្តិ វិទ្ធីន្តិ វា កាណនំ, តស្មី អរញ្ញោ កាណនេ មិគលុទ្ធោ
បុរេ អាសិទ្ធិសម្ពុទ្ធោ។ តត អទ្ធិសំ សម្ពុទ្ធី តត តស្មី អរញ្ញោ ឧបគតំ សម្ពុទ្ធិ
អទ្ធិសំ អទ្ធិក្ខិទ្ធិ អត្ថោ។ ទស្សនំ បុរេ អហោសិ អវិទូរេ, តស្មា
មនោទ្វារានុសារេន ចក្កវិញ្ញាណំ បុរេចារិកំ កាយវិញ្ញាណាសមដ្ឋី ចាបេតិ
អប្បេតីតិ អត្ថោ។

២២. តតោមេ អសនីចាតោតិ អាសមន្តោតោ សនន្តោ គន្ធន្តោ បតតីតិ
អសនិ, អសនិយា ចាតោ បតនំ អសនីចាតោ, ទេវទណ្ណោតិ អត្តោ។ សេសំ
សព្ពត្ត ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

បិតញ្ញាលិយត្ថេវ អបទានវណ្ណោនា សមត្ថា។

១០. តិបទុមិយត្ថេវ អបទានវណ្ណោនា

បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ តិបទុមិយត្ថេវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ បាំសវតិយំ មាលាការកុលគេហោ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ មាលាការកម្មំ កត្វា វសន្តោ ឯកទិវសំ អនេកវិជានិ
ជលជលបុច្ឆានិ គហេត្វា រញ្ជោ សន្តិកំ គន្ធកាមោ ឯវំ ចិន្តេសិ - “រាជា
ឥមា នី តាវ បុច្ឆានិ ទិស្វា បសន្នោ សហស្សំ វា ធនំ កាមាទិកំ វា ទទេយ្យ,
លោកនាថំ បន បូជេត្វា និព្ពានាមតធនំ លភាមិ, កី មេ ឯតេសុ សុន្ទរ” ត្ថេតេន
“ភគវន្តំ បូជេត្វា សគ្គមោក្ខសម្បត្តិយោ និច្ឆានេតុំ វដ្ដតី” តិ ចិន្តេត្វា វណ្ណាវន្តំ
អតីវ វត្ថុបុប្ផត្ថយំ គហេត្វា បូជេសិ។ តានិ គន្ធា អាកាសំ នាទេត្វា បត្តវិត្វា
អជ្ជសុ។ នគរវាសិនោ អច្ឆរិយពុតចិត្តជាតា ចេលុក្ខេបសហស្សានិ
បវត្ថយីសុ។ តំ ទិស្វា ភគវា អនុមោទនំ អកាសិ។ សោតេន បុញ្ញេន
ទេវមនុស្សសុ សម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ គហបតិកុលេ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ សត្វិ បសីទិត្វា ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពទិត្វា
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

២៨. សោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិមាហា។ តស្សត្តោ ហេដ្ឋា វុត្តោវ។

សព្វធម្មាន ចារត្វតិ សព្វេសំ នវលោកុត្តរធម្មានំ ចារំ និព្វានំ កតោ បច្ចុក្ខំ
កតោតិ អត្តោ។ ទន្លោ ទន្តបរិវុតោតិ សយំ កាយវាចាធិហិ ទន្លោ ឯតទគ្គ
ឋបិតេហិ សាវកេហិ បរិវុតោតិ អត្តោ។ សេសំ សព្វត្ថ សម្ពន្ធវសេន
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

តិបទុមិយត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

អជ្ជមវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

៤. តិមិវវគ្គោ

១. តិមិវបុប្ផិយត្រូវអបទានវណ្ណានា

ចន្ទភាគានទីតីវេតិអាទិកំ អាយស្មតោ តិមិវបុប្ផិយត្រូវស្ស អបទានំ។ កា
ឧប្បត្តិ? អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្តបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធកុស្តស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោ
វុទ្ធិប្បត្តោ យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា វសន្តោ កាមេសុ អាទិនំ ទិស្វា យរាវាសំ
បហាយ តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា ចន្ទភាគាយ នទិយា សមីបេ វសតិ,
វិវេកកាមតាយ ហិមវន្តំ កត្វា និសិន្នំ សិទ្ធកុស្តំ ភគវន្តំ ទិស្វា វុទ្ធិត្វា តស្ស គុណំ
បសីទិត្វា តិមិវបុប្ផំ គហេត្វា បូជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ
ច សម្បត្តិមនុកវន្តោ សំសរិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោ
វុទ្ធិមន្វាយ សត្វិ បសីទិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

១. សោ អបរភាគេ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ ចន្ទភាគានទីតីវេតិអាទិមាហា។ តស្សត្តោ ហេដ្ឋា វុត្តោវ។
អនុកោតំ វជាមហន្តិ គង្គាយ អាសន្នេ វសនភាវេន សព្វត្ថ រម្មភាវេន គង្គាតោ

ហេដ្ឋា សោតានុសារេន អហំ វេជាមិ គន្ធាមិ តត្ថ តត្ថ វេសាមីតិ អត្ថោ។ ធិសិទ្ធិ
សមណំ ធិស្វាតិ សមិតចាបត្តា សោសិតចាបត្តា សមណសម្ពាតំ សម្មាសម្ពុទ្ធិ
ធិស្វាតិ អត្ថោ។

២. ឯវំ ចិន្តេសហំ តទាតិ អយំ ភគវា សយំ តិណ្ណោ សព្ពសត្តេ តារយិស្សតិ
សំសារតោ ឧត្តារេតិ សយំ កាយធូរាធិហិ ធមិតោ អយំ ភគវា បរេ ធមេតិ។

៣. សយំ អស្សត្ថោ អស្សាសម្មត្ថោ, កិលេសបរិធិបាតោ មុត្ថោ
សព្ពសត្តេ អស្សាសេតិ, សន្តការំ អាចាបេតិ។ សយំ សន្តោ សន្តកាយចិត្តោ
បរេសំ សន្តកាយចិត្តំ ចាបេតិ។ សយំ មុត្ថោ សំសារតោ មុច្ចិតោ បរេ
សំសារតោ មោចយិស្សតិ។ សោ អយំ ភគវា សយំ ធិត្ថតោ កិលេសគ្គិហិ
ធិត្ថតោ បរេសម្មិ កិលេសគ្គិហិ ធិត្ថាបេស្សតីតិ អហំ តទា ឯវំ ចិន្តេសិទ្ធិ
អត្ថោ។

៤. គហេត្វា តិមិរុបុប្ផន្តិ សកលំ វេនន្តំ នីលកាឡវំសីហិ អន្ធការំ វិយ
កុរុមាណំ ខាយតីតិ តិមិរុ បុប្ផំ តំ គហេត្វា កណ្តិការវណ្ណំ គហេត្វា មត្តកេ
សីសស្ស ឧបរិ អាកាសេ ឡិកិរី បូជេសិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

តិមិរុបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

២. គតសញ្ញកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ជាតិយា សត្តវស្សោហន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ គតសញ្ញកត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមតុទ្ទេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបទិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ ធិត្ថត្ថោ
បុរាភគវាសនាវសេន សទ្ធាជាតោ សត្តវស្សិកកាលេយេវ បព្ពជិតោ

ភគវតោ បណាមករណេវ ចាកដោ អហោសិ។ សោ ឯកទិវសំ អតីវ
និលមណីប្បភានិ នង្គលកសិតដ្ឋានេ ឧដ្ឋិតសត្តបុត្តានិ គហេត្វា អាគាសេ
បូជេសិ។ សោ យាវតាយុកំ សមណធម៌ កត្វា តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ សត្វិ
បសីទិត្វា បព្ពដិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

១០. សោ អបរភាគេ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ជាតិយា សត្តវស្សោហន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ
ជាតិយា សត្តវស្សោតិ មាតុគព្ពតោ និក្ខន្ធកាលតោ បដ្ឋាយ
បរិបុណ្ណាសត្តវស្សិកោតិ អត្តោ។ បព្ពដិ អនការិយន្តិ អគារស្ស ហិតំ អាគារិយំ
កសិវាលិដ្ឋាទិកម្មំ នត្ថិ អាគារិយន្តិ អនការិយំ, ពុទ្ធសាសនេ បព្ពដិ អហន្តិ
អត្តោ។

១២. សុគតានុគតំ មគ្គន្តិ ពុទ្ធនេ គតំ មគ្គំ។ អថ វា សុគតេន ទេសិតំ
ធម្មានុធម្មបដិបត្តិបូរណវសេន ហដ្ឋមាណសោ តុដ្ឋចិត្តោ បូជេត្វាតិ សម្ពន្ធា។
សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

គតសញ្ញកត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣. និបន្នញ្ញលិកត្តេអបទានវណ្ណានា

រុក្ខមូលេ និសិទ្ធាហន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ និបន្នញ្ញលិកត្តេស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ អនេកេសុ ភវេសុ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ បព្ពដិត្វា
រុក្ខមូលិកន្តំ បូរយមាណោ អវញ្ញេវិហរតិ។ តស្មី សមយេ ខរោ អាពាធា ឧប្បជ្ឈិ,
តេន បីឡិតោ បរមការុញ្ញប្បត្តោ អហោសិ។ តទា ភគវា តស្ស ការុញ្ញេន

តត្ថ អគមាសិ។ អថ សោ និបន្នកោវ ឧដ្ឋិតំ អសក្កោន្តោ សិរសិ អញ្ចលី កត្វា
ភគវតោ បណាមំ អកាសិ។ សោ តតោ បុតោ តុសិតភវនេ ឧប្បន្នោ តត្ថ
សម្បត្តិមនុកវិត្វា វរំ ធឯ កាមាវចរសម្បត្តិយោ អនុកវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ សត្វិ បសិទិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ
អរហា អហោសិ, បុរាភតបុញ្ញវសេន និបន្នញ្ចលីកត្ថរោតិ ចាកដោ។

១៦. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុញ្ញសម្បត្តិយោ ឱលោកេត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ វុក្ខមូលេ
និសិន្នោហន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ វុហតិ បជិវុហតិ ឧទ្ធមុទ្ធុំ អាហោហតីតិ វុក្ខោ,
តស្ស វុក្ខស្ស មូលេ សមីបេតិ អត្តោ។ ព្យាធិតោ បរមេន ចាតិ បរមេន
អធិកេន ខរេន កក្ខន្ធយេន ព្យាធិនា រោគេន ព្យាធិតោ, ព្យាធិនា អហំ
សមន្នាគតោតិ អត្តោ។ បរមការុញ្ញប្បត្តោម្ហីតិ បរមំ អធិកំ ការុញ្ញំ ទីនភាវំ
ទុក្ខិតភាវំ បត្តោម្ហិ អរញ្ញោ កាននេតិ សម្ពន្ធោ។

២០. បញ្ចោវាសុំ មហាសិខាតិ សិរសិ បិឡន្ទនត្ថេន សិខា វុច្ឆតិ ចូឡា។
មណីតិ ជោតមាណំ មកុដំ តស្ស អត្ថិតិ សិខោ, ចក្កវត្ថិនោ ឯកនាមកា បញ្ចោវ
ចក្កវត្ថិនោ អាសុំ អហោសុន្តិ អត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

និបន្នញ្ចលីកត្ថរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៤. អដោបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

អភិក្ខុ នាម សោភិត្តតិអាទិកំ អាយស្មតោ អដោបុប្ផិយត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាហោ អនេកេសុ ភវេសុ វិវដ្តបទិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិខិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ យរាវាសំ
សណ្ឋាបេត្វា អបរភាគេ កាមេសុ អាទីនំ ទិស្វា តំ បហាយ ឥសិបព្ពន្ធំ

បព្ពជិត្វា បញ្ចាភិញ្ញាអដ្ឋសមាបត្តិលាភី ឥទ្ធិសុ ច វសីការំ បត្វា ហិមវន្តស្មី
បជីវសតិ។ តស្ស សិខិស្ស ភគវតោ អភិក្ខុ នាម អគ្គសាវកោ វិវេកាភិវតោ
ហិមវន្តមគមាសិ។ អថ សោ តាបសោ តំ អគ្គសាវកត្ថេ ទិស្វា ថេរស្ស
បិតបព្ពតំ អារុហន្តោ បព្ពតស្ស ហេជ្ជាតលតោ សុគន្ធានិ វណ្ណាសម្បជ្ជានិ សត្ត
បុជ្ជានិ គហេត្វា បូជេសិ។ អថ សោ ថេរោ តស្សានុមោទនមកាសិ។ សោបិ
តាបសោ សកស្សមំ អគមាសិ។ តត្ថ ឯកេន អជគរេន បីឡិតោ អបរភាគ
អបរិហ័នជ្ឈានោ តេនេវ ឧបទ្ទវេន ឧបទ្ទតោ កាលំ កត្វា
ព្រហ្មលោកបរាយនោ ហុត្វា ព្រហ្មសម្បត្តិ ឆកាមាវចរសម្បត្តិញ អនុភវិត្វា
មនុស្សសុ មនុស្សសម្បត្តិយោ ច ខេបេត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា បសន្នមានសោ បព្ពជិត្វា
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។ សោ អបរភាគ អត្ថនោ កតបុញ្ញនាមេន
អធាបុប្ផិយត្ថេរោតិ ចាកដោ។

២២. សោ ឯកទិវសំ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបនាមំ បកាសេន្តោ អភិក្ខុ នាម សោ ភិក្ខុតិអាទិមាហ។ តត្ថ
សីលសមាធិហិ បរេ អភិក្ខវតីតិ អភិក្ខុ, ខន្ធមារាធិមារេ អភិក្ខវតិ
អន្លោត្តវតីតិ វា អភិក្ខុ, សសន្តានបរសន្តានគតកិលេសេ អភិក្ខវតិ
វិហោសេតិ វិទ្ធិសេតីតិ វា អភិក្ខុ។ ភិក្ខុនសីលោ យាចនសីលោតិ ភិក្ខុ,
ធិន្ទភិន្ទបជជរោតិ វា ភិក្ខុ។ អភិក្ខុ នាម អគ្គសាវកោ សោ ភិក្ខុតិ អត្ថោ,
សិខិស្ស ភគវតោ អគ្គសាវកោតិ សម្ពន្ធា។

២៣. អជគរោ មំ បីឡេសីតិ តថាវុបំ សីលសម្បន្នំ ឈានសម្បន្នំ តាបសំ
បុព្ពេ កតចាមេន វេរេន ច មហាន្តោ អជគរសប្បោ បីឡេសិ។ សោ តេនេវ

ឧបទ្វីបនៃ ឧបទ្វីបត្រា អបរិហ័នដ្ឋាននា កាលំ កត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ
អាសិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

អនោបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៥. វិសិសញ្ញកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បព្ពតេ ហិមវន្តម្ហិ តិអាទិកំ អាយស្មតោ វិសិសញ្ញកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តេសុ តេសុ ភវេសុ វិវដ្តបទិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា កាមេសុ អាទីនំ ទិស្វា យរាវាសំ បហាយ តាបសបព្ពន្ធំ
បព្ពជិត្វា អជិនចម្មជរោ ហិមវន្តម្ហិ វាសំ កប្បេសិ។ តស្មី សមយេ វិបស្សី ភគវា
ហិមវន្តមគមាសិ។ អថ សោ តាបសោ តមុបគតំ ភគវន្តំ ទិស្វា តស្ស ភគវតោ
សវីរេតោ និក្ខន្ធពព្ពណ្ណពុទ្ធវិសីសុ បសីទិត្វា អញ្ញលី បគ្គយ្ហ បញ្ចាជ្ជេន
នមក្ការមកាសិ។ សោ តេនេវ បុញ្ញេន ឥតោ ចុតោ តុសិតាទីសុ
ទិព្ពសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា អបរភាកេ មនុស្សសម្មត្តិយោ ច អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា តត្ថាទីនំ
ទិស្វា គេហំ បហាយ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៣០. សោ អបរភាកេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បព្ពតេ ហិមវន្តម្ហិ តិអាទិមាហា។ តត្ថ បព្ពតេ តិ
បកាវេន ព្រូហតិ វឿតីតិ បព្ពតោ, ហិមោ អស្ស អត្ថីតិ ហិមវន្តោ, ហិមវន្តោ
ច សោ បព្ពតោ ចាតិ ហិមវន្តបព្ពតោ។ ហិមវន្តបព្ពតេ តិ វត្ថុព្ព
គាថាវេនសុខត្ថំ “បព្ពតេ ហិមវន្តម្ហិ” តិ វុត្ថំ។ តស្មី ហិមវន្តម្ហិ បព្ពតេ វាសំ
កប្បេសី បុរេ អហន្តិ សម្ពន្ធា។ សេសំ សព្វត្ថ នយានុសារេន ឧត្តានមេវាតិ។

រំសិសញ្ញាកត្តាអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. ទុតិយរំសិសញ្ញាកត្តាអបទានវណ្ណានា

បព្ពតេ ហិមវន្តម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ ទុតិយរំសិសញ្ញាកត្តាស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតកុសលោ ឧប្បន្ទុប្បន្ទភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ ជុស្សស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ
យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា តត្ថ ទោសំ ទិស្វា តំ បហាយ តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា
ហិមវន្តបព្ពតេ វសន្តោ វាកចីរិនិវសនោ វិវេកសុខេន វិហរតិ។ តស្មី សមយេ
សោ ជុស្សំ ភគវន្តំ តំ បទេសំ សម្មត្ថំ ទិស្វា តស្ស សរីរតោ
និក្ខន្ធពព្ពណ្ណាពុទ្ធវិសិយោ ឥតោ ចិតោ វិជារន្តិយោ ទណ្ឌាធិបិ កានិក្ខន្ធវិប្បវន្តមិវ
ទិស្វា តស្មី បសន្នោ អញ្ញលី បគ្គហេត្វា វុទ្ធិត្វា ចិត្តំ បសាទេត្វា តេនេវ
បីតិសោមនស្សេន កាលំ កត្វា តុសិតាធិសុ និព្ពត្តោ តត្ថ ធន
កាមាវចរសម្មត្តិយោ ច អនុភវិត្វា អបរភាគេ មនុស្សសម្មត្តិយោ ច
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ បុព្ពវាសនាវសេន
បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៣៥. សោ អបរភាគេ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បព្ពតេ ហិមវន្តម្ពីតិអាទិមាហា។ តំ សព្វំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ទុតិយរំសិសញ្ញាកត្តាអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧. ជលនាយកត្តាអបទានវណ្ណានា

បព្ពតេ ហិមវន្តម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ ជលនាយកត្តាស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតកុសលសម្ពាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ

បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ ធុស្សស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ
សុខប្បត្តោ តំ សត្វំ បហាយ តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា ខរាជិនចម្មធារី ហុត្វា
វិហរតិ។ តស្មីញ្ច សមយេ ធុស្សំ ភគវន្តំ តត្ថ សម្បត្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ
មធុរាជិ ជលានិ គហេត្វា ភោជេសិ។ សោ តេនេវ កុសលេន ទេវលោកាធិសុ
បុញ្ញសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមន្វាយ សត្វិ បសិទិត្វា បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៣៨. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ អនុស្សរិត្វា បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បព្ពតេ ហិមវន្តម្ហិ តិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ ហេជ្ជា វុត្តនយត្តា
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ជលនាយកត្ថេវ អបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៨. សទ្ទសញ្ញាកត្ថេវ អបទានវណ្ណានា

បព្ពតេ ហិមវន្តម្ហិ តិអាទិកំ អាយស្មតោ សទ្ទសញ្ញាកត្ថេវស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ ធុស្សស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ
សទ្ធាជាតោ តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តម្ហិ អរញ្ញាវាសេ វសន្តោ អត្ថនោ
អនុកម្មាយ ឧបគតស្ស ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា ធម្មេសុ ចិត្តំ បសាទេត្វា
យាវតាយុកំ វត្វា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តុសិតាធិសុ ធនុ
កាមាវចរសម្បត្តិយោ ច មនុស្សេសុ មនុស្សសម្បត្តិយោ ច អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា
វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។

២៣. សោ អបរកាគេ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បព្ពតេ ហិមវន្តម្ហិតិអាធិមាហ។ តំ សព្ពំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សទ្ធសញ្ញាកត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៩. ពោធិសិញ្ញាកត្តរអបទានវណ្ណានា

វិបស្សីស្ស ភគវតោតិអាធិកំ អាយស្មតោ ពោធិសិញ្ញាកត្តរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ អនេកាសុ ជាតីសុ វិវដ្តបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ វិបស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ សាសនេ
បព្ពជិត្វា វត្ថុបដិបត្តិយា សាសនំ សោភយន្តោ មហាជនេ ពោធិបូជំ កុរុមាណេ
ធិស្វា អនេកានិ បុច្ឆានិ សុគន្ធនានិ ច តាហាបេត្វា បូជេសិ។ សោ តេន
បុញ្ញេន ទេវលោកេ និព្ពត្តោ ធ កាមាវចរសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ
អរហា អហោសិ។

២៦. សោ អរហា ហុត្វា ឈានជលសុខេន វីតិនាមេត្វា បុព្ពកម្មំ សរិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ វិបស្សីស្ស
ភគវតោតិអាធិមាហ។ តត្ថ វិសេសំ បរមត្ថំ និព្ពានំ បស្សតីតិ វិបស្សី,
វិសេសេន ភព្ពាភព្ពជនេ បស្សតីតិ វា វិបស្សី, វិបស្សន្តោ ចតុសច្ចំ
បស្សននក្ខនសីលោតិ វា វិបស្សី, តស្ស វិបស្សីស្ស ភគវតោ
មហាពោធិមហោ អហូតិ សម្ពន្ធា។ តត្រាបិ មហាពោធិតិ ពោធិ វុច្ឆតិ ចតុសុ
មគ្គេសុ ញាណំ, តមេត្ថ និសិទ្ធា ភគវា បដិវិជ្ឈតីតិ កណិការទាទបរុក្ខាបិ
ពោធិច្ឆេវ វុច្ឆតិ, មហិតោ ច សោ ទេវព្រហ្មនរាសុរេហិ ពោធិ ចេតិ មហាពោធិ,

មហាតោ ពុទ្ធសូត ភគវតោ ពោធិតិ វា មហាពោធិ, តស្ស មហោ បូជា
អហោសីតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានតមេវាតិ។

ពោធិសិញ្ញាកត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. បទុមបុប្ផិយត្ថរអបទានវណ្ណានា

ចោក្ខវវនំ បរិវេជ្ជាតិអាទិកំ អាយស្មតោ បទុមបុប្ផិយត្ថរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ ជុស្សស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
បទុមសម្បជ្ជំ ឯកំ ចោក្ខវណី បរិសិទ្ធា ភិសមុឡាលេ ខាធន្តោ ចោក្ខវណីយា
អវិទូរេ គប្បមនំ ជុស្សំ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ តតោ បទុមានិ ឌីចិនិត្វា
អាកាសេ ឧត្តិបិត្វា ភគវន្តំ បូជេសិ, តានិ បុច្ឆានិ អាកាសេ វិតានំ ហុត្វា
អជ្ជំសុ។ សោ ភិយ្យោសោមត្តាយ បសន្នមានសោ បព្ពជិត្វា វត្ថបជិបត្តិសារោ
សមណធម្មំ បូរេត្វា តតោ ចុតោ តុសិតភវនមលំ កុរុមាធាវិយ តត្ថ
ឧប្បជ្ជិត្វា កមេន ធរ កាមាវចរសម្បត្តិយោ ច មនុស្សសម្បត្តិយោ ច អនុភវិត្វា
តមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៥១. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ចោក្ខវវនំ បរិវេជ្ជាតិអាទិមាហ។ តត្ថ បការេន
នឡុទណ្ហាបត្តាធិហិ ខវន្តីតិ ចោក្ខវ, ចោក្ខវនំ សមុជ្ជិតជ្ជេន សមូហន្តិ
ចោក្ខវវនំ, បទុមគប្បសណ្ហាហិ មណ្ឌិតំ មជ្ឈំ បរិវេជ្ជា អហន្តិ អត្ថោ។ សេសំ
សព្ពត្ត ឧត្តានតមេវាតិ។

បទុមបុប្ផិយត្ថរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. សុដាវត្តោ

១. សុដាបិណ្ឌិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បូជារហេ បូជយតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុដាបិណ្ឌិយត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធក្ខត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ ភគវតិ ធរមាណេ បុញ្ញំ
កាតុមសក្កោន្តោ បរិនិព្វុត ភគវតិ តស្ស ធាតុំ និទហិត្វា ចេតិយេ
ករិយមាណេ សុដាបិណ្ឌាមទាសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ចតុន្ទុវតិកប្បតោ បដ្ឋាយ
ឯត្ថន្តរេ ចតុរាចាយមទិស្វា ទេវមនុស្សសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្វា សត្វិ បសីទិត្វា បព្ពជិតោ
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

១-២. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ អត្ថនោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បូជារហេតិអាទិមាហ។ តត្ថ បូជារហា នាម
ពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធអរិយសាវកាចរិយុបជ្ឈាយមាតាបិតុគរុអាទយោ, តេសុ
បូជារហេសុ មាលាធិបទុមវត្ថាភរណាចតុបច្ឆយាធិហិ បូជយតោ បូជយន្តស្ស
បុគ្គលស្ស បុញ្ញកោដ្ឋាសំ សហស្សសតសហស្សានិវសេន សម្ពុំ កាតុំ កេនចិ
មហានុភាវេនាបិ ន សក្កាតិ អត្ថោ។ ន កេវលមេវ ធរមាណេ ពុទ្ធាទយោ
បូជយតោ, បរិនិព្វតស្សបិ ភគវតោ ចេតិយបដិមាពោធិអាទិសុបិ ឯសេវ
នយោ។

៣. តំ ដីបេតុំ ចតុន្ទមបិ ធីចានន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ ចតុន្ទមបិ ធីចានន្តិ
ជម្ពុធិបអបរកោយានឧត្តរកុរុបុព្វវិទេហសម្ពាតានំ ចតុន្តិ ធីចានំ តទនុគតានំ
ទិសហស្សបរិត្តធីចានញ្ច ឯកតោ កត្វា សកលចក្កវាឡុកព្មេ ឥស្សរំ
ចក្កវត្តិវដ្តំ ករេយ្យាតិ អត្ថោ។ ឯកិស្សា បូជនាយេតន្តិ ធាតុគព្មេ ចេតិយេ
កតាយ ឯកិស្សា បូជាយ ឯតំ សកលជម្ពុធិបេ សត្តរតនាធិកំ សកលំ ជនំ។
កលំ រាគ្យតិ សោឡសិន្តិ ចេតិយេ កតបូជាយ សោឡសក្ខត្តំ វិភត្តស្ស
សោឡសមកោដ្ឋាសស្ស ន អគ្សតីតិ អត្ថោ។

៤. សិទ្ធត្ថស្ស...បេ.... ជលិតន្តរេតិ នរាជំ អគ្គស្ស សេដ្ឋស្ស សិទ្ធត្ថស្ស
ភគវតោ ចេតិយេ ធាតុគព្មម្ហិ សុធាកម្មេ កិរិយមាទេ បរិច្ឆេទានំ ឧភិន្នមន្តរេ
វេមជ្ឈេ, អថ វា បុប្ផទានដ្ឋានានំ អន្តរេ ជលន្តិយា មយា សុធាបិណ្ឌោ ធិន្នោ
មក្ខិតោតិ សម្ពន្ធា។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សុធាបិណ្ឌាយត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

២. សុចិន្តិកត្រូវអបទានវណ្ណានា

តិស្សស្ស លោកនាថស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុចិន្តិកត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ អនេកាសុ ជាតិសុ
និព្វានាធិគមាយ បុព្វំ ឧបចិន្តិត្វា តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ សត្តិ បសីទិត្វា សត្តុ និសីទនត្ថាយ បរិសុទ្ធិ
សិលីដ្ឋំ កជ្ឈមយមនគ្សបីឋមទាសិ។ សោ តេន បុព្វាកម្មេន
សុគតិសុខមនុកវិត្វា តត្ថ តត្ថ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ សត្តិ បសីទិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា
អហោសិ។

៨. សោ បត្តអរហត្តដលោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ តិស្សស្ស លោកនាថស្សាតិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សុចិន្តិកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣. អឡ្ហចេឡ្ហកត្រូវអបទានវណ្ណានា

តិស្សស្សបំ ភគវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ អឡ្ហចេឡ្ហកត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ យេវេ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុព្វានិ ឧបចិនន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ
ឯកេនាកុសលេន កម្មេន ទុគ្គតកុលគេហេ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សទ្ធម្មទេសនំ
ញាត្វា បសន្នមានសោ ជីវត្ថាយ អឡ្ហភាគំ ឯកំ ទុស្សមទាសិ។ សោ តេនេវ
មីតិសោមនស្សេន កាលំ កត្វា សន្តេ និព្វត្តោ ធន កាមាវចរសម្មត្តិមនុភវិត្វា
តតោ ចុតោ មនុស្សេសុ មនុស្សសម្មត្តិនំ អគ្គក្ខតំ ចក្កវត្តិសម្មត្តី អនុភវិត្វា
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ ឯកស្មី អនុកុលេ និព្វត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា
បសន្នមានសោ បព្វជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

១២. សោ អបរភាគេ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ តិស្សស្សបំ ភគវតោតិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

អឡ្ហចេឡ្ហកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៤. សុចិន្តាយកត្រូវអបទានវណ្ណានា

កម្មារោហំ បុរេ អាសិទ្ធិអាទិកំ អាយស្ថតោ សូចិទាយ កត្តេស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ អន្តរន្តរា កុសលពិជានិ បុរេន្តោ វិបស្សិស្ស
ភគវតោ កាលេ អន្តរន្តរា កតេន ឯកេន កម្មច្ឆិទ្ធន កម្មារកុលេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមន្វាយ សកសិប្បេសុ និប្បត្តិ បត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមានសោ
ចីវរសិព្ពនត្តាយ សូចិទានមទាសិ, តេន បុញ្ញេន ទិព្ពសម្បត្តិ អនុភវិត្វា
អបរភាគេ មនុស្សេសុ ឧប្បន្នោ ចក្កវត្តាធយោ សម្បត្តិយោ ច អនុភវិត្តោ
ឧប្បន្នប្បន្នភវេ តិក្ខបញ្ញោ វជីរញ្ញាលោ អហោសិ។ សោ កមេន ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ និព្ពត្តោ វុទ្ធប្បត្តោ មហាទូនោ សទ្ធាជាតោ តិក្ខបញ្ញោ អហោសិ។
សោ ឯកទិវសំ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា ធម្មានុសារេន ញ្ញាណំ បេសេត្វា
និសិទ្ធាសនេយេវ អរហា អហោសិ។

១៩. សោ អរហា សមាធា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ កម្មារោហំ បុរេ អាសិទ្ធិអាទិមាហា។ តត្ថ
កម្មារោតិ អយោកម្មលោហកម្មាទិនា កម្មេន ជីវតិ រុបាតិ វុទ្ធិវិរុទ្ធិ
អាបជ្ជតីតិ កម្មារោ, បុព្ពេ បុញ្ញាករណកាលេ កម្មារោ អាសី អហោសិទ្ធិ
អត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សូចិទាយ កត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៥. គន្ធមាលិយត្ថេអបទានវណ្ណានា

សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោតិអាទិកំ អាយស្ថតោ គន្ធមាលិយត្ថេស្ស អបទាន។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ
និព្ពត្តោ មហាទូនោ មហាកោគោ អហោសិ។ សោ សត្វិ បសីទិត្វា
ចន្ទនាគរុកប្បរ កស្សតុរាជិនិ អនេកានិ សុគន្ធានិ វឿត្វា សត្តុ គន្ធច្បបំ

ការសិរ តស្សុបរិ សុមនបុប្ផហិ នាទេសិ, ពុទ្ធារា អដ្ឋង្គនមក្ការំ អកាសិ។
សោតេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សសុ សម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
វិភវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សត្តិ បសីទិត្វា បព្ពជិតោ
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

២៤. សោ អបរតាកេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សិទ្ធក្ខត្ថស្ស ភកវតោតិអាធិមាហ។ តំ សព្វំ
ឧត្តានតមេវាតិ។

គន្ធមាល័យត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. តិប្បដ្ឋយត្រូវអបដានវណ្ណានា

មិគលុទ្ធា បុរេ អាសិទ្ធិអាទិកំ អាយស្មតោ តិបុប្ផយត្ថេស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ អន្តរា កេនចិ អកុសលដ្ឋិទ្ធនវិបស្សិស្ស
ភគវតោ កាលេ នេសាទកុលេ និព្ពត្តោ មិគលុទ្ធា ហុត្វា អរញ្ញោវិហារតិ។ តទា
វិបស្សិស្ស ភគវតោ ចាដលិពោធិ សម្មណ្ឌបត្តបល្លំ ហរិតវណ្ណំ ជីលោភាសំ
មនោរមំ ទិស្វា តីហិ បុប្ផហិ បូជេត្វា បុរាណបត្តំ ធម្មត្វា ភគវតោ សមុទារិយ
ចាដលិមហាពោធិ វុទ្ធិ។ សោតេន បុញ្ញេន តតោ ចុតោ ទេវលោកេ ឧប្បន្នោ
តត្ថ ទិព្វសម្បត្តិ អបរាបរំ អនុភវិត្វា តតោ ចុតោ មនុស្សេសុ ជាតោ តត្ថ
ចក្កវត្ថិសម្បត្តិអាទយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសោមនស្សហទយោ គេហំ
បហាយ បព្ពជិតា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៣០. សោ ឯវំ សិទ្ធិឃ្លៀត្តា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្នោ មិត្តលុទ្ធា បុរេ អាសិទ្ធិអាទិមាហ។ តត្ថ

មរណាយ គង្គតិ ចាបុណាតីតិ មិគោ, អថ វា មគយមាណោ ឥហតិ បវត្តតីតិ
មិគោ, មិគានំ មារណេ លុទ្ធា លោភី គេធាតិ មិគលុទ្ធា, បុរេ មយ្ហំ
បុញ្ញករណសមយេ កាននសម្ព័ន្ធាតេ មហាអវញ្ញេ មិគលុទ្ធា អាសិន្និ សម្ពុទ្ធា។
ចាជលី ហរិតំ ទិស្វាតិ តត្ថ បកាវេន តលេន វត្តវណ្ណាន ភវតីតិ ចាជលី,
បុច្ឆានំ វត្តវណ្ណតាយ ចាជលីតិ វេហាវេ, បត្តានំ ហរិតតាយ ហរិតំ នីលវណ្ណំ
ចាជលីពោធិ ទិស្វាតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

តិបុប្ផិយត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧. មធុបិណ្ឌិកត្រូវអបទានវណ្ណានា

វិវេនេ កាននេ ទិស្វាតិអាទិកំ អាយស្មតោ មធុបិណ្ឌិកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធកត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ នេសាធយោនិយំ និព្ពត្តោ មហាអវញ្ញេ
បជីវសតិ។ តទាវិវេកាភិវតិយា សម្បត្តំ សិទ្ធកត្តំ ភគវន្តំ ទិស្វា សមាធិតោ
វុដ្ឋិតស្ស តស្ស សុមធ្មំ មធុមទាសិ។ តត្ថ ច បសន្នមាណសោ វន្តិទ្វា បក្កាមិ។
សោតេនេវ បុញ្ញេន សម្បត្តិ អនុភវន្តោ ទេវមនុស្សេសុ សំសិវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ សត្វិ បសិទិទ្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ
អរហា អហោសិ។

៣៧. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ វិវេនេ កាននេ ទិស្វាតិអាទិមាហា។ តត្ថ វិវេនតិ
វិសេសេន វនំ បត្ថជំ វិវនំ, ហត្ថិអស្សវេសទ្កេហិ ភេរិសទ្កេហិ ច
វត្ថុកាមកិលេសកាមេហិ ច វិគតំ ព្យាបគតន្តិ អត្ថោ, កាននសម្ព័ន្ធាតេ
មហាអវញ្ញេ វិវេនតិ សម្ពុទ្ធា។ ឱសធីវិរោចន្តន្តិ ភវវឡកិជនានំ ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ

និច្ឆាទេតិ ឱសធី។ ឱសធីត្ថិតិការណ៍ បដិច្ច យាយ តារកាយ ឧត្តតាយ
ឧទ្ធរន្តិ គណ្ណន្តិ តិ សា ឱសធី។ ឱសធីតារកា វរវិរោចន្តិ វត្តព្រៃ
គាថាពន្ធសុខត្ថំ “ឱសធីវិរោចន្ត” ត្ថិ ច វត្ថុ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

មជ្ជបិណ្ឌិកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៨. សេនាសនទាយកត្រូវអបទានវណ្ណានា

សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោតិអាធិកំ អាយស្មតោ សេនាសនទាយកត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបទិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ
សត្វិ បសីទិត្វា អត្តនោ វសនជ្ជានំ វនន្តំ សម្មត្ថស្ស ភគវតោ បណាមំ កត្វា
បណ្ណាសន្តំ សន្តិក្វា អទាសិ។ ភគវតោ និសិទ្ធជ្ជានស្ស សមន្តតោ ភិក្ខុបរិច្ឆេធំ
កត្វា បុប្ផបូជមកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសារន្តោ
ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ
សត្វិ បសីទិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

២៥. សោ អបរភាគេ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ អត្តនោ
បុព្វចរិតាបទានំ ទស្សេន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោតិអាធិមាហ។ តំ សព្វំ ហេជ្ជា
វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សេនាសនទាយកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៩. វេយ្យាវច្ឆកត្រូវអបទានវណ្ណានា

វិបស្សីស្ស ភគវតោតិអាធិកំ អាយស្មតោ វេយ្យាវច្ឆកត្រូវស្ស អបទានំ។
តស្ស ឧប្បត្តិអាទយោ ហេជ្ជា វុត្តនិយាមេនេវ ទដ្ឋញ្ញា។

វៀយ្យាវច្ឆករត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. ពុទ្ធបដ្ឋាកត្រូវអបទានវណ្ណានា

វិបស្សីស្ស ភកវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ ពុទ្ធបដ្ឋាកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវជ្ជបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សីស្ស ភកវតោ កាលេ សង្ខធមកកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
អត្តនោ សិប្បេ សង្ខធមនេ ធរកោ អហោសិ, និច្ចកាលំ ភកវតោ សង្ខំ ធមេត្វា
សង្ខីសន្នេនេវ បូជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ សព្ពត្ត
ចាកដោ មហាយោសោ មហានាធិ មធុរស្សវោ អហោសិ, ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
ឯកស្មី ចាកជកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ មធុរស្សវោតិ ចាកដោ, សត្តិ
បសិទ្ធិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ, អបរភាគេ មធុរស្សវត្ថោវោតិ
ចាកដោ។

៥១. សោ ឯកទិវសំ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោវិបស្សីស្ស ភកវតោតិអាទិមាហ។ តំ ហេជ្ជា
វុត្តមេវ។ អហោសី សង្ខធមកោតិ សំ សុដ្ឋ ខនន្តោ កច្ចតីតិ សង្ខោ,
សមុទ្គជលបរិយន្តេ ចរមាណោ កច្ចតិវិចរតីតិ អត្តោ។ តំ សង្ខំ ធមតិ ឃោសំ
ករោតីតិ សង្ខធមកោ, សោហំ សង្ខធមកោវ អហោសិន្តិអត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

ពុទ្ធបដ្ឋាកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

ឧសមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

១១. ភិក្ខុនាយិវត្តោ

១. ភិក្ខុនាយកត្រូវអបទានវណ្ណានា

សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធនិអាទិកំ អាយស្មតោ ភិក្ខុនាយកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
វិភវសម្បន្នោ សទ្ធាជាតោ វិហារតោ និក្ខមិត្វា បិណ្ឌាយ ចរមានំ សិទ្ធត្ថំ
ភគវន្តំ ធិស្វា បសន្នមានសោ អាហារមទាសិ។ ភគវា តំ បដិគ្គហេត្វា
អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។ សោ តេនេវ កុសលេន យាវតាយុកំ វត្វា
អាយុបរិយោសានេ ទេវលោកេ និព្ពត្តោ តត្ថ ធរ កាមាវចរសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ធម៌ មនុស្សសម្បត្តិមនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា
អហោសិ។

១. សោ អបរភាកេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ អនុស្សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធនិអាទិមាហា។ តំ សព្វំ ហេដ្ឋា
វុត្តនយមេវ។ បរិវា អភិនិក្ខន្ធនិ បកាវេន វិវត្តំ បត្តតព្ពន្ធិ បរិវំ, រម្មភូតតោ
វិវេកភូតតោ សកវិហារតោ អភិវិសេសេន និក្ខន្ធនិ អត្ថោ។ វាធា
និព្ពានមាគតនិ វានំ វុច្ឆតិ តណ្ហា, តតោ និក្ខន្ធត្ថា និព្ពានំ, វាននាមំ តណ្ហា
បធានំ កត្វា សព្ពកិលេសេ បហាយ និព្ពានំ បត្តនិ អត្ថោ។

២. កជជ្ជភិក្ខុំ ទត្វាធាតិ ករតលេន គហេតព្ពា ទត្ថិ កជជ្ជ, ភិក្ខិយតិ
អាយាជីយតីតិ ភិក្ខុ, អភិវិសេសេន ខាធិតព្ពា ភក្ខិតព្ពាតិ វា ភិក្ខុ, កជជ្ជនា
គហេតព្ពា ភិក្ខុ កជជ្ជភិក្ខុ, ទត្ថិយា ភត្តំ ទត្វាតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ថ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ភិក្ខុនាយកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

២. ព្យាណសញ្ញាកត្រូវអបទានវណ្ណានា

សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធិអាទិកំ អាយស្មតោ ព្យាណសញ្ញាកត្រូវស្ស
អបទានំ។ កា ឧប្បត្តិ? អយម្យី បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធកត្តស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សទ្ធាជាតោ សទ្ធម្មស្សវនេ សាធរោ សាលយោ ភគវតោ
ធម្មទេសនានុសារេន ព្យាណំ បេសេត្វា យោសបមាណត្តា ភគវតោ ព្យាណោ
បសន្នោ បញ្ចង្គអដ្ឋង្គនមក្ការវសេន បណាមំ កត្វា បក្កាមិ។ សោ តតោ ចុតោ
នេវលោកេសុ ឧប្បន្នោ តត្ថ ធន កាមាវចរេ ទិព្វសម្បត្តិមនុកវន្តោ តតោ ចរិត្វា
មនុស្សលោកេ ជាតោ តត្ថគ្គត្វតា ចក្កវត្ថិសម្បទានយោ អនុកវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បានេ វិភវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សត្តិ បសីទិត្វា
បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៧. សោ អបរកាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធិអាទិមាហា។ តំ វុត្ថត្ថមេវ។
និសភាជានិយំ យថាតិ ភវសតសហស្សវេជ្ជោ និសភោ, និសភោ ច សោ
អាជានិយោ សេដ្ឋោ ឧត្តមោ ចេតិ និសភាជានិយោ។ យថា និសភាជានិយោ,
តថេវ ភគវាតិ អត្ថោ។ លោកវិសយសញ្ញាតំ បញ្ញត្តិវសេន ឯវំ វុត្ថំ។
អនុបមេយ្យោ ហិ ភគវា។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ព្យាណសញ្ញាកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៣. ឧប្បលហត្ថិយត្រូវអបទានវណ្ណានា

តិវរាយំ និវាសីហន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ ឧប្បលហត្ថកត្តេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមជិនវរេសុ កតកុសលោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធកត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ មាលាការកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
មាលាការកម្មេន អនេកានិ បុច្ឆានិវិក្កិណន្តោ ជីវតិ។ អថេកទិវសំ បុច្ឆានិ
គហេត្វា ចរន្តោ ភគវន្តំ វតនគ្សិកមិវ ចរមាណំ ទិស្វា វត្ថុប្បលកលាបេន
បូជេសិ។ សោ តតោ ចុតោ តេនេវ បុញ្ញេន សុគតីសុ បុញ្ញមនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ
អរហា អហោសិ។

១៣. សោ អបរកាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ តិវរាយំ និវាសីហន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ តិវរាតិ
តីហិ វារេហិ ការិតំ សព្វារិតំ បដិច្ចន្នំ នគរំ, តស្សំ តិវរាយំ និវាសី, វសនសីលោ
និវាសនជ្ជានគេហេ វា វសន្តោ អហន្តិ អត្តោ។ អហោសី មាលិកោ តទាតិ តទា
និព្ពានត្ថាយ បុញ្ញសម្ភារករណសមយេ មាលិកោ មាលាការោវ បុច្ឆានិ
កយវិក្កយំ កត្វា ជីវន្តោ អហោសិន្តិ អត្តោ។

១៤. បុប្ផហត្ថមទាសហន្តិ សិទ្ធកត្ថំ ភគវន្តំ ទិស្វា ឧប្បលកលាបំ អទាសី
បូជេសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ឧប្បលហត្ថកត្តេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. បទបូជកត្តេរអបទានវណ្ណានា

សិទ្ធកត្ថស្ស ភគវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ បទបូជកត្តេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ សិទ្ធកត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សត្តិ បសន្នោ សុមនបុប្ផេន ចាទមូលេ បូជេសិ។ សោ តេន

បុព្វេន ទេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ សក្កសម្បត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ សត្វិ បសីទិត្វា បព្វជិតោ វិបស្សនំ
វង្សេត្វា អរហត្តជលេ បតិជ្ជាសិ។

១៩. សោ អបរភាកេ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ តិអាទិមាហ។
ជាតិបុប្ផមទាសហន្តិ ជាតិសុមនបុប្ផំ អទាសី អហន្តិ វត្ថព្វេ កាថាពន្ធសុខត្ថំ
សុមនសទ្ធស្ស លោបំ កត្វា វុត្ថំ។ តត្ថ ជាតិយា និព្វត្តោ វិកសមា នោយេវ
សុមនំ ជនានំ សោមនស្សំ ករោតីតិ សុមនំ, បុប្ផនជ្ជន វិកសនជ្ជន បុប្ផំ,
សុមនញ្ចា តំ បុប្ផញ្ចាតិ សុមនបុប្ផំ, តានិ សុមនបុច្ឆានិ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ
អហំ បូជេសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បទបូជកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៥. មុជ្ជិបុប្ផិយត្រូវអបទានវណ្ណានា

សុទស្សនោ នាម នាមេនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ មុជ្ជិបុប្ផិយត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបទិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ មាលាការកុលេ និព្វត្តោ
វុទ្ធិមន្វាយ សកសិប្បេ និប្បត្តិ បត្តោ ឯកទិវសំ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ
ជាតិសុមនបុច្ឆានិ ឧភោហិ ហត្ថហិ ភគវតោ ចាទម្វលេ ឌីកិវិត្វា បូជេសិ។
សោ តេន កុសលសម្ភារេន ទេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ ឧភោ សម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហេ និព្វត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ បុព្វវាសនាវសេន
សត្វិ បសីទិត្វា បព្វជិតោ នចិវស្សេវ អរហា អហោសិ។

១៤-២៥. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ អនុស្សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុទស្សនោ នាម នាមេនាតិអាទិមាហ។ តត្ថ
សុទស្សនោតិ អាហេហាបរិណាហារូបសណ្ឋានយោព្ពញ្ញសោភនេន សុទ្ធកេ
ទស្សនោតិ សុទស្សនោ, នាមេន សុទស្សនោ នាម មាលាការោ ហុត្វា
ជាតិសុមនបុប្ផហិ បទុមុត្តរំ ភគវន្តំ បូជេសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ថ
ឧត្តានមេវាតិ។

មុដ្ឋិបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៦. ឧទកបូជកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធនិអាទិកំ អាយស្មតោ ឧទកបូជកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមជិនវរេសុ បុរិតកុសលសញ្ញាយោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ បរិបូរិយមាណោ បុទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ កុសលាកុសលំ ជានន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ អាគាសេ
គច្ឆតោ និក្ខន្ធនព្ពណ្ណពុទ្ធវិស័សុ បសន្នោ ឧភោហិ ហត្ថហិ ឧទកំ គហេត្វា
បូជេសិ។ តេន បូជិតំ ឧទកំ វជតពុព្ពលំ វិយ អាគាសេ អដ្ឋាសិ។ សោ
អភិប្បសន្នោ តេនេវ សោមនស្សេន តុសិតាធិសុ និព្ពត្តោ ធិព្ពសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា អបរភាគេ មនុស្សសម្បត្តិយោ ច អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
កុលគេហ និព្ពត្តោវិញ្ញាតំ បត្តោ សត្តិ បសិទិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា
អហោសិ។

២៩. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធនិអាទិមាហ។ តំ ហេជ្ជា
វុត្តមេវ។ យតាសនំ ជលិតន្តិ យតំ វុច្ឆតិ សប្បិ, យតស្ស អាសនំ អាធាវន្តិ

យតាសនំ, អគ្គិ, អថ វា តំ អសតិ ភុញ្ញតីតិ យតាសនំ, អគ្គិយេវ។ យថា យតេ
អាសិត្តេ អគ្គិម្ហ អគ្គិសិខា អតិវ ជលតិ, ឯវំ អគ្គិក្ខន្ធុ វេ ជលមាណំ ភគវន្តន្តិ
អត្ថោ។ អាទិត្តំ ហុតាសនន្តិ ហុតំ វុច្ឆតិ បូជាសក្ការេ, ហុតស្ស
បូជាសក្ការស្ស អាសនន្តិ ហុតាសនំ, ជលមាណំ សូរិយំ វេ
ទុត្តិសមហាបុរិសល ក្ខណេហិ ព្យាមប្បភាមណ្ឌលេហិ វិជ្ជោតមាណំ
សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធំ អនិលញ្ញសេ អាគាសេ គច្ឆន្តំ អទ្គសន្តិ សម្ពុទ្ធោ។ សេសំ
សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ឧទកបូជកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧. នឿមាលីយត្រូវអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ នឿមាលីយត្រូវស្ស អបទានំ។
ឯសោមិ បុរិមជិនវេសុ កតាធិការោ អនេកាសុ ជាតិសុ វិវដ្តបនិស្សយានិ
កុសលកម្មានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមន្វាយ យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា កាមេ អាទិនំ ទិស្វា គេហំ បហាយ
តាបសបព្ពន្ធុំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តេ វសន្តោ តត្ថាគតំ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នោ វន្តិត្វា
តិណាសន្តំ សន្តិត្វា តត្ថ និសិន្នស្ស ភគវតោ នឿមាលេហិ ពីជនី កត្វា
ពីជេត្វា អទាសិ។ បជិត្តហោសិ ភគវា តស្សានុកម្មាយ, អនុមោទនញ្ច
អកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧប្បន្នប្បន្នភវេ
បរិឡាហសន្តាបរិវដ្តិតោ កាយចិត្តចេតសិកសុខប្បត្តោ
អនេកសុខមនុកវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ
បុព្វវាសនាពាលេន សត្តិ បសន្នោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៣៦. សោ អបរកាគេ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិមាហ។ តំ ហេដ្ឋា
វុត្តមេវ។

៣៧. នធឿមាលំ គហេត្វានាតិ នធឿតិ អសារោ និស្សារោ ហុត្វា
វេធឿវិសតោបិ តនុកោ សល្លហុកោ ជាតោតិ នធឿ, នធឿស្ស មាលា បុប្ផំ
នធឿមាលំ, តេន នធឿមាលេន ពីជនី កាវេសិន្តិ សម្ពុន្នោ។ ពីជិស្សតិ ជជិស្សតិ
វាតោ អនេនាតិ ពីជនី, តំ ពីជនី ពុទ្ធស្ស ឧបនាមេសី, បជិត្តហេសិន្តិ អត្តោ។
សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

នធឿមាលីយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

សត្តមភាណាវាវវណ្ណានា សមត្តា។

៨. អាសនុបដ្ឋាហកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

កាននំ វនមោគ្គយ្ហាតិអាទិកំ អាយស្មតោ អាសនុបដ្ឋាហកត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អត្តទស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ
យរាវាសំ វសន្តោ តត្ថ ទោសំ ទិស្វា យរាវាសំ បហាយ តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា
ហិមវន្តេ វសន្តោ តត្ថ សម្បត្តំ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នោ សីហាសនំ អទាសិ, តត្ថ
និសិន្នំ ភគវន្តំ មាលាកលាបំ គហេត្វា បូជេត្វា តំ បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។
សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ និព្ពត្តនិព្ពត្តភវេ ឧច្ចកុលិកោ
វិភវសម្បន្នោ អហោសិ។ សោ កាលន្តរេន ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ សត្តិវ បសិទិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

២៧. សោ អរហា សមាធនោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ កាននំ វនមោគ្គយ្ហាតិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ ហេដ្ឋា
វុត្តត្ថមេវាតិ។

អាសនុបដ្ឋាហកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៩. ពិណ្ឌលីទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ ពិណ្ឌលីទាយកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុព្ពានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ
យរាវាសំ វសន្តោ តត្ថានំ ធិស្វា យរាវាសំ បហាយ តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា
ហិមវន្តេ វសន្តោ អតីវ អប្បិច្ឆសន្តុដ្ឋោ អាលុវាធិហិ យាបេន្តោ វសតិ។ តទា
បទុមុត្តរេ ភគវា តស្ស អនុកម្មាយ តំ ហិមវន្តំ អគមាសិ។ តំ ធិស្វា បសន្តោ
វុទ្ធិត្វា ពិណ្ឌលីយោ គហេត្វា បត្តេ ឡិកិវិ។ តំ តថាគតោ តស្សនុកម្មាយ
សោមនស្សប្បាធយន្តោ បរិភុញ្ញិ។ សោ តេន កម្មេន តតោ ចុតោ
ទេវមនុស្សេសុ ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហេ
និព្ពត្តិត្វា វុទ្ធិមន្វាយ សត្តិ បសន្តោ សាសនេ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា
អហោសិ។

២៨. សោ អបរភាគេ អត្តនោ កុសលកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ ហេដ្ឋា
វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។ អាលុវករម្ពាធយោ តេសំ តេសំ កន្ទជាតិនំ
នាមាធនេវាតិ។

ពិណ្ឌលីទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

១០. វេណាបូជកត្រូវអបទានវណ្ណានា

សុវណ្ណាវណ្ណំ សម្ពុទ្ធិអាទិកំ អាយស្មតោ វេណាបូជកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមជិនវេសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សត្វិ
បសន្នោវិញ្ញតំ បត្តោ អគ្គិក្ខន្ធវិយ វិជ្ជោតមាណំ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ
នាគបុប្ផកេសរំ គហេត្វា បូជេសិ។ អថ ភគវា អនុមោទនមកាសិ។

៦២-ក. សោតេន បុញ្ញេន តតោ ចុតោ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឧប្បន្នប្បន្នភវេ សព្ពត្ថ បូជិតោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ បុព្វវាសនាពលេន សត្វិ បសន្នោ សាសនេ
បព្ពជិតោ នចិរេស្សវ អវហា ហុត្វា ទិព្វបក្ខុនា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ ទិស្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុវណ្ណាវណ្ណំ
សម្ពុទ្ធិអាទិមាហា។ តំ ហេជ្ជា វុត្ថតមេវ។ សតវំសីវ ភាណុមន្តិ សតមត្តា
សតប្បមាណា រំសិ បកា យស្ស ស្វិយស្ស សោ សតវំសិ, កាថាពន្ធសុខត្ថំ
សតវំសិតិ វុត្ថំ, អនេកសតស្ស អនេកសតសហស្សវំសិតិ អត្តោ។ ភាណុ
វុច្ឆតិ បកា, ភាណុ បកា យស្ស សោ ភាណុមា, ភាណុមសម្ពាតំ ស្វិយំ ឥវ
វិបស្សី ភគវន្តំ ទិស្វា សកេសរំ នាគបុប្ផំ គហេត្វា អភិរោបយី បូជេសិន្តិ
អត្តោ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

វេណាបូជកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

ឯកាទសមវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

១២. មហាបរិវារវគ្គោ

១. មហាបរិវារកត្តអបទានវណ្ណានា

វិបស្សី នាម ភគវាតិអាទិកំ អាយស្មតោ មហាបរិវារកត្តស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សីស្ស ភគវតោ ឧប្បន្នសមយេ យក្ខយោនិយំ និព្វត្តោ
អនេកយក្ខសតសហស្សបរិវារោ ឯកស្មី ខុទ្ទកដីបេ និព្វសុខមនុកវន្តោ
វិហរតិ។ តស្មិញ្ច ដីបេ ចេតិយាភិសោភិតោវិហារោ អត្ថិ, តត្ថ ភគវា
អគមាសិ។ អថ សោ យក្ខសេនាធិបតិ តំ ភគវន្តំ តត្ថ គតការំ ទិស្វា ទិព្វវត្តានិ
គហេត្វា គន្ធា ភគវន្តំ វទ្ធិត្វា ទិព្វវត្តេហិ បូជេសិ, សបរិវារោ សរណមគមាសិ។
សោ តេន បុញ្ញកម្មេន តតោ បុតោ ទេវលោកេ និព្វត្តិត្វា តត្ថ ធន
កាមាវចរសុខមនុកវិត្វា តតោ បុតោ មនុស្សេសុ
អគ្គបក្កវត្តិអាទិសុខមនុកវិត្វា អបរភាគេ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ
និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ សត្តិ បសិទ្ធិត្វា បព្វជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

១-២. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោវិបស្សី នាម ភគវាតិអាទិមាហា។ តត្ថ វិសេសំ
បរមត្ថំ និព្វានំ បស្សតីតិ វិបស្សី, វិវិដេ សតិបដ្ឋានាយោ
សត្តតិសពោធិបក្ខិយធម្មេ បស្សតីតិ វាវិបស្សី, វិវិដេ អនេកប្បការេ
ពោធនេយ្យសត្តេ វិសុំ វិសុំ បស្សតីតិ វាវិបស្សី, សោវិបស្សី ភគវា ធិបចេតិយំ
ដីបេ បូជនីយដ្ឋានំ វិហារមគមាសិតិ អត្តោ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

មហាបរិវារកត្តអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. សុមជ្ឈលត្ថអបទានវណ្ណានា

អត្ថទស្សី ជិនវរោតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុមជ្ឈលត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្យំ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ អត្ថទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី តទ្ធាកសមីបេ រុក្ខនេវតា
ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តស្មី សមយេ ភគវាវិហារតោ និក្ខមិត្វា នហាយិតុកាមោ
តស្ស តទ្ធាកស្ស តិរំ គន្ធា តត្ថ ទ្គត្វា ឯកជីវរោ ជលមាណោ ព្រហ្មា វិយ
ស្វរិយោ វិយ សុវណ្ណាតិម្ហំ វិយ អដ្ឋាសិ។ អថ សោ ទេវបុត្តោ សោមនស្សជាតោ
បញ្ចលិកោ ថោមនមកាសិ, អត្ថនោ ធិព្ពគីតត្វរិយេហិ ឧបហារញ្ច អកាសិ។
សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា អបរភាគ
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ សត្វិ បសីទិត្វា បព្ពជិត្វា
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

១១. សោ បច្ឆា បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ អត្ថទស្សី ជិនវរោតិអាទិមាហ។ តត្ថ បរមត្ថំ និព្ពានំ ធក្ខតិ
បស្សតីតិ អត្ថទស្សី, អថ វា សព្ពសត្តានំ ចតុរារិយសច្ចសម្ពាទំ អត្ថបយោជនំ
ទស្សនសីលោតិ អត្ថទស្សី, កិលេសេ អជិនិ ជិនាតិ ជិនិស្សតីតិ ជិនោ។ វិវតញ្ចោ
បត្តតញ្ចោ សព្ពសត្តហិតិ វរោ, អត្ថទស្សី ជិនោ ច សោ វរោ ចាតិ អត្ថទស្សី
ជិនវរោ។ លោកដេដ្ឋាតិ លុដ្ឋតិ បលុដ្ឋតីតិ លោកោ, លោកីយតិ បស្សីយតិ
ពុទ្ធាធិហិ ចារប្បត្តោតិ វា លោកោ, លោកោ ច លោកោ ច លោកោ ចាតិ
លោកោ។ ឯកសេសសមាសវសេន “លោកា”តិ វត្ថព្វេ “លោកោ”តិ វុត្តោ។
លោកស្ស ដេដ្ឋា លោកដេដ្ឋា, សោ លោកដេដ្ឋា នរាសភោតិ អត្តោ។ សេសំ
សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សុមជ្ឈលត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣. សរណាគមនិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ឱក្ខន្ធដែររាជ្ជនន្ទ្រាទិកំ អាយស្មតោ សរណាគមនិយត្តេរស្ស អបទានំ។
អយម្យំ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ ឧប្បន្នប្បន្នកវេរីវ័ន្ទ្របនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរេ ភគវតី ឧប្បន្នេ អយំ ហិមវន្តេ ផែររាជា ហុត្វា និព្វតិ,
តស្មី អបរេន យក្ខផេរវញ្ញា សទ្ធិ សង្គាមត្ថាយ ឧបដ្ឋិតេ ទ្វេ
អនេកយក្ខសហស្សបរិវារា ជលការុំធាធិហត្ថា សង្គាមត្ថាយ សមុបព្យឡា
អហោសុំ។ តទា បទុមុត្តរោ ភគវតី តេសុ សត្តេសុ ការុញ្ញំ ឧប្បាទេត្វា
អាគាសេន តត្ថ គន្ធា សបរិវារានំ ទ្វិន្ទ្រ ផែររាជ្ជនំ ធម្មំ ទេសេសិ។ តទា តេ សព្វេ
ជលការុំធានិ ធម្មត្វា ភគវតី ការវេហុមាទេន វន្ទិត្វា សរណាមគម៌សុ។ តេសំ
អយំ បឋមំ សរណាមគមាសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ផែរមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
សត្តិ បសន្នោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

២០. សោ អបរភាកេ បុព្វកុសលំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឱក្ខន្ធដែររាជ្ជនន្ទ្រាធិមាហា។ តត្ថ
សុចិលោមខរលោមអាឡវកកុម្មីរកុវេរាទយោរិយ នាមគោត្តន អចាកជា
ទ្វេយក្ខរាជាតោ អញ្ញាបទេសេន ទស្សេន្តោ “ឱក្ខន្ធដែររាជ្ជន” ធិមាហា។
សង្គាមោ សមុបដ្ឋិតោតិ សំ សុដ្ឋ គាមោ កលហត្ថាយ ឧបគមនន្តិ សង្គាមោ,
សោ សង្គាមោ សំ សុដ្ឋ ឧបដ្ឋិតោ, ឯកជ្ឈានេ ឧបគន្ធា ឋិតោតិ អត្ថោ។ អហោសិ
សមុបព្យឡោតិ សំ សុដ្ឋ ឧបសមីបេ វាសិត្វតោតិ អត្ថោ។

២១. សំវេជេសិ មហាជនន្តិ តេសំ វាសិត្វតានំ យក្ខានំ អាគាសេ និសិន្នោ
ភគវា ចតុសច្ឆធម្មទេសនាយ សំ សុដ្ឋ វេជេសិ, អាធិនវទស្សនេន គណ្ណាបេសិ
វិញ្ញាបេសិ ពោធិសីតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សរណាគមនិយត្តេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

២. ឯកាសនិយត្តេរអបទានវណ្ណានា

វរុណោ នាម នាមេនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ឯកាសនិយត្តេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អត្ថទស្សន្ស្ស ភគវតោ កាលេ វរុណោ នាម នេវរាជា
ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សោ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ គន្ធិមាលាធិហិ គីតវាទិតេហិ
ច ឧបជ្ឈយមាធនោ សបរិវារោ បូជេសី។ តតោ អបរភាគេ ភគវតិ បរិនិព្ពតេ
តស្ស មហាពោធិវុក្ខំ ពុទ្ធទស្សនំវិយ សព្ពត្វិយតាឡាវចរេហិ សបរិវារោ
ឧបហារមកាសិ។ សោ តេន បុព្វេន តតោ កាលដ្ឋត្វា និម្មានតិទេវលោកេ
ឧប្បជ្ឈិ។ វរុណោ នេវសម្មត្តិមនុកវិទ្យា មនុស្សេសុ ច មនុស្សក្ខតោ ចក្កវត្តិសម្មត្តិ
អនុកវិទ្យា ឥមស្មី ពុទ្ធហ្មានេ កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បទ្វា សត្ត សាសនេ
បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៣១. សោ បច្ឆា សកកម្មំ សរិត្វា តំ តថតោ ព្រាហ្ម សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ វរុណោ នាម នាមេនាតិអាទិមាហា។ តត្ថ យទា
អហំ សម្ពោធនត្ថាយ ពុទ្ធិ ពោធិញ្ច បូជេសី, តទា វរុណោ នាម នេវរាជា
អហោសិន្តិ សម្ពន្ធា។

៣២. ធរណីរុហថាទបន្តិ ឯត្ថ រុក្ខលតាបព្ពតសត្តវតនាទយោ ជារេតីតិ
ធរណី, តស្មី រុហតិ បតិជ្ឈហតីតិ ធរណីរុហា។ ចានេន បិវតីតិ ថាទថោ,
សិញ្ញិតសិញ្ញិតោទកំ ចានេន មូលេន បិវតិ រុក្ខក្ខន្ធសាខាវិជបេហិ អាចារសំ
បត្តិវិយតីតិ អត្ថោ, តំ ធរណីរុហថាទបំ ពោធិរុក្ខន្តិ សម្ពន្ធា។

៣៣. សកកម្មាភិវទ្ធោតិ អត្ថនោ កុសលកម្មេន អភិវទ្ធោ បសន្នោ ឧត្តមេ
ពោធិម្ហិ បសន្នោតិ សម្ពន្ធា។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ឯកាសនិយត្តរអបទានវណ្ណាធា សមត្ថា។

៥. សុវណ្ណបុប្ផិយត្តរអបទានវណ្ណាធា

វិបស្សី នាម ភគវាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុវណ្ណបុប្ផិយត្តរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី ហនេ ភូមជ្ជកនេវបុត្តោ ហុត្វា
និព្ពត្តោ តស្ស ភគវតោ ធម្មំ សុត្វា បសន្នមានសោ ចត្វហិ សុវណ្ណបុប្ផហិ
បូជេសិ។ តានិ បុច្ឆានិ អាគាសេ សុវណ្ណវិវាទំ ហុត្វា ធានេសុំ, សុវណ្ណបភា ច
ពុទ្ធស្ស សរីរបភា ច ឯកតោ ហុត្វា មហាឱកាសោ អហោសិ។ សោ
អតិរេកតំ បសន្នោ សកកវំ គតោបិ សរតិយេវ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន
តុសិតកវនាទិសុគតីសុយេវ សំសរន្តោ ធិព្ពសម្បត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា សាសនេ ឡំ
ទត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៤០. សោ អបរភាគេ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ អត្តនោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោវិបស្សី នាម ភគវាតិអាទិមាហា។ តំ ហេដ្ឋា
វុត្តត្ថមេវ។

៤៤. ចាមោជ្ជំ ជនយិត្វានាតិ ពលវបីតី ឧប្បាទេត្វា “ចាមោជ្ជំ អាមោទនា
បមោទនា ហាសោ បហាសោវិត្តិ ឌីទគ្យំ អត្តមនតា ចិត្តស្ស” តិអាទីសុ (ធិ. ស.
៩, ៨៦; មហានិ. ១) វិយ អត្តមនតា សកកាវំ ឧប្បាទេត្វាតិ អត្តោ។ សេសំ
សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

សុវណ្ណបុប្ផិយត្តរអបទានវណ្ណាធា សមត្ថា។

៦. ចិត្តកម្មជកត្រូវអបទានវណ្ណានា

វសាមី រាជាយតនេតិអាទិកំ អាយស្មតោ ចិត្តកម្មជកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បី បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តតោ បរំ ឧប្បន្នប្បន្នកវេរីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធិស្ស ភគវតោ កាលេ រាជាយតនុក្ខនេវតា ហុត្វា
និព្ពត្តោ អន្តរន្តរា ទេវតាហិ សទ្ធិំ ធម្មំ សុត្វា បសន្នោ ភគវតិ បរិនិព្ពតេ
សបរិវារោ គន្ធិបធូបបុប្ផភេរិអាទិនិ កាហាបេត្វា ភគវតោ អាឡហនដ្ឋានំ
គន្ធា ធិចាទិនិ បូជេត្វា អនេកេហិ ត្វិយេហិ អនេកេហិ វាទិតេហិ តំ បូជេសិ។
តតោ បដ្ឋាយ សកកវំ ឧបរិដ្ឋាបិ ភគវន្តមេវ សរិត្វា សម្មាសម្ពុទ្ធិវិយ វន្តតិ។
សោតេនេវ បុញ្ញេន តេន ចិត្តប្បសាទេន រាជាយតនតោ កាលំ កតោ
តុសិតាទីសុ និព្ពត្តោ ទិព្វសម្បត្តិ អនុភវិត្វា តតោ មនុស្សសុ មនុស្សសម្បត្តិ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តាវិញ្ញតំ បត្តោ ភគវតិ
ឧប្បន្នចិត្តប្បសាទោ ភគវតោ សាសនេ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៤៩. សោ អបរភាកេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ វសាមី រាជាយតនេតិអាទិមាហា។ រាជាយតនេតិ
ទេវរាជ្ជនំ អាយតនំ រាជាយតនំ, តស្ស រុក្ខស្ស នាមធម្មេយ្យ វា។ បរិនិព្ពតេ
ភគវតិ បរិសមន្តតោ កិញ្ចិ អនវសេសេត្វា ខន្ធបរិនិព្ពានកាលេ
បរិនិព្ពានសមយេ បរិនិព្ពានប្បត្តស្ស សិទ្ធិនោ លោកពន្ធនោតិ សម្ពុទ្ធា។

៥០. ចិត្តកំ អគមាសហន្តិ
ចន្ទនាគរុទេវនារុក្ខប្បរតក្កោលាទិសុគន្ធារូហិ ចិតំ វាសិតតន្តិ ចិតំ, ចិតមេវ
ចិតកំ, ពុទ្ធការវេន ចិតកំ បូជនត្ថាយ ចិតកស្ស សមីបំ អហំ អគមាសិទ្ធិ
អត្ថោ។ តត្ថ គន្ធា កតកិច្ចំ ទស្សេន្តោ ត្វិយំ តត្ថ វាទេត្វាតិអាទិមាហា។ តំ សព្វំ
សុរិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

ចិត្តកម្មជកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧. ពុទ្ធសញ្ញកត្រូវអបទានវណ្ណានា

យទាវិបស្សី លោកគ្រោតិអាទិកំ អាយស្មតោ ពុទ្ធសញ្ញកត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី ភូមជ្ជកវិមាទេ
នេវបុត្តោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តទាវិបស្សី ភគវា អាយុសង្ខារំ វោស្សន្តិ។ អថ
សកលទសសហស្សិលោកធាតុ សសាគរបព្ពតា បកម្មិត្ថ។ តទា តស្ស
នេវបុត្តស្ស ភវនម្មិ កម្មិត្ថ។ តស្មី ខណោ សោ នេវបុត្តោ សំសយជាតោ - “កី
នុខោ បជីកម្មាយ និព្ពត្តិ” តិ ចិន្តត្វា ពុទ្ធស្ស អាយុសង្ខារវោស្សន្តិការំ ញត្វា
មហាសោកំ ទោមនស្សំ ឧប្បាទេសិ។ តទា វេស្សវណោ មហារាជា អាគន្ធា “មា
ចិន្តយិត្តា” តិ អស្សាសេសិ។ សោ នេវបុត្តោ តតោ ធុតោ តេន បុព្ពេន
នេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហេ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ
យរាវាសំ បហាយ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៥៧. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ យទាវិបស្សី លោកគ្រោតិអាទិមាហ។
អាយុសង្ខារមោស្សន្តិ តិ អា សមន្តតោ យុនោតិ ចាលេតិ សត្តតិ អាយុ,
អាយុស្ស សង្ខារោ រាសិការោ អាយុសង្ខារោ, តំ អាយុសង្ខារំ ឱស្សន្តិ បរិច្ចជិ
ជហាសីតិ អត្ថោ។ តស្មី អាយុសង្ខារវោស្សន្តិនេ។
ជលមេខលាសាគរោទកមេខលាសហិតា សកលទសសហស្សចក្កវាឡ បជី
កម្មិត្តាតិ សម្ពន្ធោ។

៥៨. ឪតតំវិត្តតំ មយ្ហន្តិ មយ្ហំ កវំ ឪតតំវិត្តតំ ចិត្តំវិចិត្តំ សុចិ សុបរិសុទ្ធំ
ចិត្តំ អនេកេហិ សត្តហិ រតនេហិវិចិត្តំ សោភមានំ បកម្បិត្ត បការេន
កម្បិត្តាតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

ពុទ្ធសញ្ញកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៨. មគ្គសញ្ញកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ មគ្គសញ្ញកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តតោ ឪរំ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហិមវន្តេ ទេវបុត្តោ ហុត្វា
និព្ពត្តោ អរញ្ញំ គន្ធា មគ្គមុទ្ធានំ មគ្គំ គវេសន្តានំ តស្ស សាវកានំ គោដេត្វា
មគ្គំ អាចិត្តិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សសម្បត្តិមនុភវិត្វា ឧប្បន្នប្បន្នភវេ
សព្ពត្ត អមុទ្គោ សញ្ញាវា អហោសិ។ អថ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ
វិញ្ញតំ បត្តោ យវាវាសេ អនល្លិនោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៦៦. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរពុទ្ធស្សាតិអាទិមាហា។ សាវកា
វនចារិនោតិ ភគវតោ វុត្តវចនំ សម្មា អាទរេន សុណាន្តីតិ សាវកា, អថ វា
ភគវតោ ទេសនានុសារេន ញាណំ បេសេត្វា សទ្ធម្មំ សុណាន្តីតិ សាវកា។
វនចារិនោ វនេវិចរណាកា សាវកាវិប្បនដ្ឋា មគ្គមុទ្ធា មហាអរញ្ញោ អន្ធាវ
ចក្កុវិរហិតាវ អនុសុយ្យវេ វិចរន្តីតិ សម្ពន្ធា។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

មគ្គសញ្ញកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៩. បច្ចុបដ្ឋានសញ្ញកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

អត្ថទស្សន៍ម្តី សុគតតិអាទិកំ អាយស្មតោ បច្ចុបដ្ឋានសញ្ញាកត្តរស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អត្ថទស្សន៍ស្ស ភគវតោ កាលេ យក្ខយោនិយំ និព្វត្តោ
ភគវតិ ធរមានេ ទស្សនស្ស អលទ្ធព្វា បច្ឆា បរិនិព្វតេ មហាសោកប្បត្តោ
វិហាសិ។ តទា ហិស្ស ភគវតោ សាគតោ នាម អគ្គសាវកោ អនុសាសន្តោ
ភគវតោ សារីរិកធាតុបូជា ភគវតិ ធរមានេ កតបូជារិយ ចិត្តប្បសាទវសា
មហាប្បលំ ភវតី"តិ វត្វា "ជ្វបំ ករោហី"តិ និយោជិតោ ជ្វបំ កាវេសិ, តំ បូជេត្វា
តតោ ធុតោ ទេវមនុស្សសុ សក្កចក្កវត្តិសម្បត្តិមនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
សាវត្ថិយំ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ វិញ្ញតំ បត្តោ សត្វិ បសីទិត្វា បព្ពជិត្វា
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៧២. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុញ្ញកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ អត្ថទស្សន៍ម្តី សុគតតិអាទិមាហា។ តំ ហេដ្ឋា
វុត្តមេវ។ យក្ខយោនី ឧបបដ្ឋិន្តិ ឯត្ថ បន អត្ថនោ សកាសំ សម្បត្តសម្បត្ត
ខាទន្តា យន្តិ គច្ឆន្តិតិ យក្ខា, យក្ខានំ យោនិ ជាតិតិ យក្ខយោនិ, យក្ខយោនិយំ
និព្វត្តោតិ អត្តោ។

៧៣. ទុល្លទ្ធី វត មេ អាសីតិ មេ មយា លទ្ធយសំ ទុល្លទ្ធី, ពុទ្ធភូតស្ស សត្តនោ
សក្ការំ អកតត្តា វិរាជេត្វា លទ្ធនិ អត្តោ។ ទុប្បភាតន្តិ ទុដ្ឋ បភាតំ វត្តិយា
បភាតករណំ, មយ្ហំ ន សុដ្ឋំ បភាតន្តិ អត្តោ។ ទុវុដ្ឋិតន្តិ ទុឡិដ្ឋិតំ, ស្វិយស្ស
ឧគ្គមនំ មយ្ហំ ទុឡិគ្គមនន្តិ អត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

បច្ចុបដ្ឋានសញ្ញាកត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. ជាតិបូជកត្តរអបទានវណ្ណានា

ជាយំ តស្សវិបស្សិស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ជាតិបូជកត្តេស្ស
អបធានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញតំ
បត្តោ នក្ខត្តចាបកេហិវិបស្សិពោធិសត្តស្ស វុត្តលក្ខណានិមិត្តំ សុត្វា “អយំ
កិរ កុមារោ ពុទ្ធា ហុត្វា សកលលោកស្ស អគ្គោ សេដ្ឋោ សុត្វា សព្វសត្ត
សំសារតោ ឧទ្ធវិស្សតិ” តិ សុត្វា តំ ភគវន្តំ កុមារកាលេយេវ ពុទ្ធស្សវិយ
មហាបូជមកាសិ។ បច្ឆា កមេន កុមារកាលំ រាជកុមារកាលំ រដ្ឋកាលន្តិ
កាលត្ថយមតិក្ខម្ម ពុទ្ធជាតេបិ មហាបូជំ កត្វា តតោ ចុតោ តុសិតាធិសុ
និព្វត្តោ ធិព្វសុខមនុកវិត្វា បច្ឆា មនុស្សេសុ ចក្កវត្តាធិមនុស្សេសុខមនុកវិត្វា
តមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្វត្តោ សត្តជ្ឈវស្សកាលេយេវ ភគវតិ បសន្នោ
បព្ពជិត្វាវិបស្សនំ វឌ្ឍន្តោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៨២. សោ អបរភាគេ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ ជាយំ តស្សវិបស្សិស្សាតិអាទិមាហ។ តំ ហេដ្ឋា
វុត្តត្ថមេវ។

៨៤. នេមិត្តានំ សុណិត្វាធាតិ ឯត្ថ និមិត្តំ ការណំ សុខទុក្ខប្បត្តិហេតុំ
ជានន្តិទិ នេមិត្តា, តេសំ នេមិត្តានំ នក្ខត្តចាបកានំ វចនំ សុណិត្វាតិ អត្តោ។
សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ជាតិបូជកត្តេអបធានវណ្ណានា សមត្តា។

ទ្វាទសមវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

១៣. សេរេយ្យវគ្គោ

១. សេរេយ្យកត្តអបទានវណ្ណា

អដ្ឋាយកោ មន្តេរោតិអាទិកំ អាយស្មតោ សេរេយ្យកត្តស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិកាវេ តតោ បរេសុ អត្តការសហស្សេសុ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បទ្វា តិណ្ណំ វេទានំ ចារំ កន្ធា
ឥតិហាសាទិសកលព្រាហ្មណធម្មេសុ កោជិប្បត្តោ ឯកស្មី ទិវសេ
អញ្ញោកាសេ សបរិវារេ វិតោ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ សេរេយ្យបុប្ផំ
គហេត្វា អាកាសេ ឱបន្តោ បូជេសិ។ តានិ បុច្ឆានិ អាកាសេ វិតានំ ហុត្វា
សត្តាហំ ឋិត្វា បច្ឆា អន្តរធាយីសុ។ សោ តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អតីវ បសន្នមានសោ
តេនេវ បីតិសោមនស្សេន កាលំ កត្វា តុសិតាទីសុ និព្វត្តោ តត្ថ
ទិព្វសុខមនុកវិត្វា តតោ មនុស្សសុខមនុកវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញតំ ចាបុណិត្វា បុព្វវាសនាពលេន សត្តិ បសន្នោ
បព្ពជិត្វា នចិវស្សេវ អរហា អហោសិ។

១. សោ អបរភាគេ បុរាណតកុសលំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ អដ្ឋាយកោ មន្តេរោតិអាទិមាហ។ តំ ហេដ្ឋា
វុត្តត្ថមេវ។

៣. សេរេយ្យកំ គហេត្វាធាតិ សិវិសេ ភវំ ជាតិបុប្ផំ សេរេយ្យំ, សេរេយ្យមេវ
សេរេយ្យកំ, តំ សេរេយ្យកំ គហេត្វាធាតិ សម្ពន្ធោ។ ភគវតិ បសន្នោ
ជាតិសុមនមកុឡបម្បកាធិនិ បុច្ឆានិ បតិជ្ឈបេត្វា បូជេតុំ កាលំ នត្តិតាយ
តត្ថ សម្បត្តំ តំ សេរេយ្យកំ បុប្ផំ គហេត្វា បូជេសិទ្ធិអត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ថ
ឧត្តានមេវាតិ។

សេរេយ្យកត្តេអបធានវណ្ណានា សមត្តា។

២. បុប្ផដូបិយត្ថេអបធានវណ្ណានា

បិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ បុប្ផដូបិយត្ថេស្ស អបធានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវុដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សីពុទ្ធស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ
បត្វា សកសិប្បេ និប្បត្តិ បត្តោ តត្ថ សាវំ អបស្សន្តោ គេហំ បហាយ បិមវន្តំ
បរិសិទ្ធា អត្តនា សហគតេហិ បញ្ចសិស្សសហស្សេហិ សន្និ បញ្ចាភិញ្ញា អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ និព្ពត្តត្វា កុក្ករោមបព្ពតសមីបេ បណ្ណាសាលំ ការេត្វា
បដិវសតិ។ តទា ពុទ្ធប្បាទការំ សុត្វា សិស្សេហិ សហ ពុទ្ធស្ស សន្តិកំ
គន្ធកាមោ កេនចិ ព្យាធិនា បីឡិតោ បណ្ណាសាលំ បរិសិទ្ធា សិស្សសន្តិកា
ពុទ្ធស្សានុការំ លក្ខណញ្ច សុត្វា បសន្នមាណសោ បិមវន្តតោ
ចម្បកាសោកតិលកកេជកាឡនេកេ បុប្ផេ អាហារាបេត្វា ដូបំ កត្វា ពុទ្ធវិយ
បូជេត្វា កាលំ កត្វា ព្រាហ្មណកុលេតោ អហោសិ។ អថ តេ សិស្សា តស្ស
អាឡបាណំ កត្វា ពុទ្ធសន្តិកំ គន្ធា តំ បរិវត្តិ អាហារេសុំ។ អថ ភគវា ពុទ្ធចក្កនា
ឡិលោកេត្វា អនាគតំសញ្ញាលោន ចាកដីករណាមកាសិ។ សោ អបរកាគេ
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ
បុព្វវាសនាពលេន សត្តិ បសន្នោ បព្ពត្តិ ធម៌ស្សេវ អរហា អហោសិ។

១០. អថ សោ អត្តនោ បុព្ពកុសលំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ បិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិមាហា។ តំ ហេជ្ជា
វុត្តត្ថមេវ។ កុក្ករោម បព្ពតោតិ បព្ពតស្ស សិខំ កុក្ករាការេន
សុនខាការេន សណ្ឌិតត្តា “កុក្ករបព្ពតោ”តិ សន្និ គតោ, តស្ស សមីបេ

បណ្ណាសាល កត្វា បញ្ចតាបសសហស្សេហិ សហ វសមាណាតិ អត្ថោ។
នយានុសារេន សេសំ សត្តំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

បុប្ផប្បិយត្ថេរអបធានវណ្ណានា សមត្ថោ។

៣. ចាយសទាយកត្ថេរអបធានវណ្ណានា

សុវណ្ណាវណ្ណា សម្ពុទ្ធាតិអាធិកំ អាយស្មតោ ចាយសទាយកត្ថេរស្ស
អបធានំ។ អយម្មី បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបទិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោវិបស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មីវិភវសម្បន្នោ
កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្វា យរាវាសំ វសន្តោ
ហត្ថិអស្សជនធិញ្ញាសត្ថវតនាធិវិភវសម្បន្នោ សទ្ធាសម្បន្នោ កម្មជលំ
សទ្ធិហិត្វា សហស្សមត្តា សុវណ្ណាចាតិយោ ការេត្វា តស្មី
ឡីរចាយសសហស្សស្ស បូរេត្វា តា សញ្ញា គាហាបេត្វា សិម្ពលិវំនំ អគមាសិ។
តស្មី សមយេ វិបស្សី ភគវា ធិត្ថវណ្ណាវសិយោវិស្សន្នេត្វា អាកាសេ ចង្គមំ
មាបេត្វា ចង្គមតិ។ សោ បន សេដ្ឋីតំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អតីវ បសន្នោ ចាតិយោ
វេបេត្វា វន្តិត្វា អារោចេសិ បដិគ្គហណាយ។ អថ ភគវា អនុកម្មំ ឧចាទាយ
បដិគ្គហេសិ, បដិគ្គហេត្វា ច បន តស្ស សោមនុស្សប្បាទនត្ថំ សហស្សមត្តហិ
ភិក្ខុសង្ឃេហិ សទ្ធិ បរិភុញ្ញិ, តទវសេសំ អនេកសហស្សភិក្ខុ បរិភុញ្ញីសុ។ សោ
តេន បុញ្ញេន សុគតីសុយេវ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ
វិញ្ញតំ បត្តោ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

២៦. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ កុសលំ បច្ឆវេក្ខមាណោ តំ សវិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ សុវណ្ណាវណ្ណា
សម្ពុទ្ធាតិអាធិមាហា។ តំ ហេដ្ឋា វុត្ថមេវ។

២៨. ចង្កៀម សុសមារូឡោតិ ចទិនន្តោ បទិវិក្ខេបំ ករោន្តោ កមតិ គច្ឆតីតិ
ចង្កៀម, ចង្កៀមស្ស បទិវិក្ខេបស្ស អាធារភូតបទិវិបទេសោ ចង្កៀម នាមាតិ អត្ថោ,
ឯតំ ចង្កៀមសុវិសេសេន អារូឡោតិ សម្ពុត្តោ។ អម្ពរេ អនិលាយនេតិ វិរិយតិ
នាធិយតិ អនេនាតិ វរំ, ន ពរន្តិ អម្ពរំ, សេតវត្ថុសទិសំ អាកាសន្តិ អត្ថោ។ នត្តិ
និលីយនំ គោបនំ ឯត្តាតិ អនិលំ, អា សមន្តតោ យន្តិ គច្ឆន្តិ អនេន ឥទ្ធិមន្តោតិ
អាយនំ, អនិលញ្ច តំ អាយនញ្ចេតិ អនិលាយនំ, តស្មី អម្ពរេ អនិលាយនេ ចង្កៀម
មាបយិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ចាយសទាយកត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

២. គន្លោធិកិយត្តេអបទានវណ្ណានា

និសង្គ ចាសាទវរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ គន្លោធិកិយត្តេស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេ និព្វានូបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សីភគវតោ កាលេ សេដ្ឋិកុលេ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្វា មហាទ្ធនោ
មហាកោកោ ទិព្វសុខមនុកវន្តោវិយ មនុស្សសុខមនុកវន្តោ ឯកស្មី ទិវសេ
ចាសាទវរេ និសិដ្ឋោ ហោតិ។ តទា ភគវា សុវណ្ណាមហាមេវ វិយ វិចិយាវិចរតិ,
តំ វិចរមានំ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ គន្លា វន្តិទ្វា សុគន្លោធកេន ភគវន្តំ
ឱសិញ្ចមាណោ បូជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ យរាវាសេន អនល្លិនោ
សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា កម្មជ្ជានំ គហេត្វាវិបស្សនំ វឡេត្វា នចិវស្សេវ អរហា
អហោសិ។

៣៥. សោ អបរភាគេ អត្តនោ បុព្ពកុសលំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ និសង្គ ចាសាទវរេតិអាទិមាហា។ តត្ថ

ចាសាទោតិ បសាធំ សោមនស្សំ ជនេតិ ឧប្បាទេតីតិ ចាសាទោ,
មាលាកម្មចិត្តកម្មសុវណ្ណកម្មាឡនេកវិចិត្តំ ទិស្វា តត្ថ បរិជ្ជានំ ជនានំ បសាធំ
ជនយតីតិ អត្តោ។ ចាសាទោ ច សោ បត្តតព្ពជ្ជន វរោ ចាតិ ចាសាទវរោ, តស្មី
ចាសាទវរោ និសង្ខំ និសីទិក្ខាវិបស្សី ជនវំ អន្តសន្តិ សម្ពុត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

កន្លែងកិលេត្តអបធានវណ្ណានា សមត្តា។

៥. សម្មាធិវិកត្តអបធានវណ្ណានា

ជាយមាទេវិបស្សីម្ចីតិអាទិកំ អាយស្មតោ សម្មាធិវិកត្តស្ស អបធានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោ
សត្តវស្សីកកាលយេវ សកសិប្បេ និប្បត្តិ បត្តោ យវាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា
វសន្តោវិបស្សីម្ចី ពោធិសត្តេ ឧប្បន្នេ សព្ពពុទ្ធានំ លក្ខណានិ វេទត្តយេ
ទិស្សមាណនិ តានិ វាជប្បមុខស្ស ជនកាយស្ស វិបស្សីពោធិសត្តស្ស
លក្ខណញ្ច ពុទ្ធភាវញ្ច ព្យាករិត្វា ជនានំ មាទសំ និព្ពាបេសិ, អនេកានិ ច
ដុតិវចនានិ និវេទេសិ។ សោ តេន កុសលកម្មេន ធន កាមាវចរសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ច ចក្កវត្តិសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញាតំ បត្តោ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា
អហោសិ។ កតកុសលនាមេន សម្មាធិវិកត្តរោតិ ចាកដោ។

៤០. សោ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបធានំ
បកាសេន្តោ ជាយមាទេវិបស្សីម្ចីតិអាទិមាហា។ វិបស្សីម្ចី សម្មាសម្ពុទ្ធ
ជាយមាទេ ឧប្បជ្ជមាទេ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខន្តេ អហំ ចាតុភ្ជុតំ និមិត្តំ ការណំ

ពុទ្ធកាវស្ស ហេតុំ ព្យាករី កថេសី, អនេកានិ អច្ឆរិយានិ ចាកដានិ អកាសិន្និ
អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយានុសារេន សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

សម្មាសម្ពុទ្ធិកត្តអបធានវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. កុសុមាសនិយត្តអបធានវណ្ណានា

នគរេ ធម្មាវតិយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ កុសុមាសនិយត្តស្ស អបធានំ។
អយម្មិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ
មហាទូនោ មហាកោតោ តិណ្ឌំ វេទានំ ចារំ គតោ ព្រាហ្មណសិប្បេសុ
កោដិប្បត្តោ សកបរសមយ កុសលោ មាតាបិតោ បូជេតុកាមោ បព្វា
ឧប្បលកលាបេ អត្តនោ សមីបេ វេបេត្វា និសិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតំ វិបស្សី
ភគវន្តំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា នីលបីតាទិយនពុទ្ធវស្មិយោ ច ទិស្វា បសន្នមានសោ
អាសនំ បញ្ញាបេត្វា តត្ថ តានិ បុច្ឆានិ សន្តវត្វា ភគវន្តំ តត្ថ និសីទាបេត្វា
សកយវេ មាតុ អត្តាយ បជិយត្តានិ សព្ពានិ ខាទនីយភោជនីយានិ គហេត្វា
សបរិវារំ ភគវន្តំ សហត្ថេន សន្តប្បត្តោ ភោជេសី។ ភោជនាវសានេ ឯកំ
ឧប្បលហត្ថំ អនាសិ។ តេន សោមនស្សជាតោ បត្តនំ អកាសិ។ ភគវាបិ
អនុមោទនំ កត្វា បកាមិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ ទ្វេ សម្មត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ វិភវសម្មន្នេ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តោ
វិញ្ញតំ បត្តោ ភោគយសេហិ វឡិតោ កាមេសុ អាទិនំ ទិស្វា យរាវាសំ បហាយ
បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៦៥. សោ អបរភាគេ បុព្ពេ កតកុសលំ បុព្ពេនិវាសញ្ញាលោន សវិត្វា
សោមនស្សប្បត្តោ បុព្ពចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ នគរេ

ធម្មវតីយាតិអាទិមាហ។ ធម្មានំ បុញ្ញវន្តានំ
ខត្តិយព្រាហ្មណាគហបតិមហាសាលានំ អនេកេសំ កុលានំ អាករត្តា
ធម្មវតី, អថ វា មុត្តាមណីអាទិសត្តរតនានំ សត្តវិធធម្មានំ
ឧបភោគបរិភោគានំ អាករត្តា ធម្មវតី, អថ វា ធម្មានំ
ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធិណាសវានំ វសនដ្ឋានំ អារាមវិហារាទីនំ អាករត្តា ធម្មវតី,
តស្ស ធម្មវតីយា។ នគរន្តិ បត្តន្តិ ឯត្ថ ឧបភោគបរិភោគត្ថិកា ជនាតិ នគរំ,
ន គច្ឆតីតិ វា នគំ, រាជយុវរាជមហាមត្តាទីនំ វសនដ្ឋានំ។ នគំ រាតិ អាទនាតិ
គណ្ណាតីតិ នគរំ, រាជាទីនំ វសនដ្ឋានសមូហភូតំ ចាការបរិខាធិហិ បរិក្ខិត្តំ
បរិច្ឆិទ្ធដ្ឋានំ នគរំ នាមាតិ អត្ថោ។ នគរេ យទា អហំ វិបស្សិស្ស ភគវតោ
សន្តិកេ ព្យាករណំ អលភី, តទា តស្មី ធម្មវតីយា នគរេ ព្រាហ្មណោ
អហោសិន្តិ សម្ពន្ធោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

កុសុមាសនិយត្តេរអបទានវណ្ណនា សមត្តា។

៧. ជលនាយកត្ថេរអបទានវណ្ណនា

អជ្ឈាយកោ មន្តជរោតិអាទិកំ អាយស្មតោ ជលនាយកត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ អនេកេសុ ភវេសុ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ បទ្វា វេទត្ថយាទិសកសិប្បេសុ ចារប្បត្តោ
អនេកេសំ ព្រាហ្មណសហស្សានី ចាមោក្ខោ អាចរិយោ សកសិប្បានំ
បរិយោសានំ អទិស្វា តត្ថ ច សារំ អបស្សន្តោ យរាវាសំ បហាយ ឥសិបព្ពន្ធំ
បព្ពជិត្វា ហិមវន្តស្ស អវិទូរេ អស្សមំ កាវេត្វា សហ សិស្សេហិ វាសំ កប្បេសិ,
តស្មី សមយេ បទុមុត្តរោ ភគវា ភិក្ខាយ ចរមាណោ តស្សានុកម្មាយ តំ បទេសំ
សម្មាបុណី។ តាបសោ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ អត្តនោ អត្តាយ បុដកេ

និក្ខិបិទ្វា រុក្ខត្ថេ លក្ខិតានិ មធុរានិ បទុមដលានិ មធុនា សហ អនាសិ។ ភគវា
តស្ស សោមនស្សប្បាទនត្ថំ បស្សន្តស្សេវ បរិភុណ្ណិទ្វា អាកាសេ បិតោ
ជលនាធានិសំសំ កថេទ្វា បក្កាមិ។

៧៥. សោតេន បុព្វេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ
អនុភវិទ្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វិភវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ
សត្តវស្សិកោយេវ អរហត្ថំ បទ្វា បុព្វេ កតកុសលកម្មំ សវិទ្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្វបរិតាបទានំ បកាសេន្តោ អជ្ឈាយកោ
មន្តេរោតិអាទិមាហ។ តត្ថ អជ្ឈេតិ ចិន្តេតីតិ អជ្ឈាយិ, អជ្ឈាយិយេវ
អជ្ឈាយកោ។ ឯត្ថ ហិ អកាហេ “បដិសេធ វុទ្ធិតញ្ញាវេ...បេ.... អកាហេ
វិរហប្បកេ”តិ ឯវំ វុត្ថេសុ ទសសុ អត្ថេសុ តញ្ញាវេ វត្ថុតិ។ សិស្សានំ
សវនធារណាទិវសេន ហិតំ អជ្ឈេតិ ចិន្តេតិ សជ្ឈាយំ កហេតីតិ អជ្ឈាយកោ,
ចិន្តកោតិ អត្ថោ។ អាចរិយស្ស សន្តិកេ ឧត្តហិតំ សព្វំ មន្តំ មនេន ធាវេតិ
បវត្ថេតីតិ មន្តេរោ។ តិណ្ណំ វេទាន ចារក្ខតិ វេទំ វុច្ឆតិ ញ្ញាណំ, វេទេន វេទិតញ្ញា
ពុជ្ឈិតញ្ញាតិ វេទា, ឥវុវេទយដុវេទសាមវេទសម្ពាតា តយោ គន្តា, តេសំ វេទានំ
ចារំ បរិយោសានំ កោដិ គតោ បត្តោតិ ចារក្ខ។ សេសំ ចាកដមេវាតិ

ជលនាយកត្ថេវ អបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៨. ញ្ញាណសញ្ញាកត្ថេវ អបទានវណ្ណានា

បព្ពតេ ហិមវន្តម្ហីតិអាទិកំ អាយស្មតោ ញ្ញាណសញ្ញាកត្ថេវស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាហេ តស្មី តស្មី ឧប្បន្នប្បន្នេ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ យរាវាសំ បហាយ តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិទ្វា ហិមវន្តស្ស

អវិទូរេ បព្ពតន្តរេ បណ្ណាសាលំ ការេត្វា បញ្ចាភិញ្ញាអដ្ឋសមាបត្តិយោ
និព្ពត្តេត្វា វសន្តោ ឯកទិវសំ បរិសុទ្ធ�ំ បណ្ណារំ បុលិនតលំ ទិស្វា “ឦទិសា
បរិសុទ្ធា ពុទ្ធា, ឦទិសំវ បរិសុទ្ធ�ំ ពុទ្ធប្រាណា”ន្តិ ពុទ្ធប្រា តស្ស ប្រាណាប្រា
អនុស្សវិ ថោមេសិ ច។

៨៤. សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ បត្វា សាសនេ
បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ បត្តោ បុព្ពេ កតបុញ្ញំ អនុស្សវិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ “បព្ពតេ
ហិមវន្តម្ហី” តិអាទិមាហ។ បុលិនំ សោភនំ ទិស្វា តិ បរិបុណ្ណាកតំ វិយ
បុលាការេន បរិសោធិតាការេន បវត្តំ ឋិតន្តិ បុលិនំ, សោភនំ វាលុកំ ទិស្វា
សេដ្ឋំ ពុទ្ធ�ំ អនុស្សវិន្តិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ប្រាណាសញ្ញិកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៨. គណ្ឌិបុប្ផិយត្រូវអបទានវណ្ណានា

សុវណ្ណាវណ្ណា សម្ពុទ្ធាតិអាទិកំ អាយស្មតោ គណ្ឌិបុប្ផិយត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ អនេកាសុ ជាតិសុ
កតបុញ្ញសញ្ញាយោ វិបស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ
ឧបភោគបរិភោគេហិ អន្ធនោ ឯកទិវសំ វិបស្សី ភគវន្តំ សគណំ ទិស្វា
បសន្នមានសោ លាជាបញ្ចមេហិ បុប្ផេហិ បូជេសិ។ សោ តេនេវ ចិត្តប្បសាទេន
យាវតាយុកំ ឋត្វា តតោ ទេវលោកេ និព្ពត្តោ ទិព្ពសម្បត្តិ អនុភវិត្វា
អបរភាគេ មនុស្សេសុ មនុស្សសម្បត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្ពត្តោ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណ្ហ។

៩១. សោ ឯកទិវសំ បុព្វេ កតបុព្វំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ “ឥមិនា
កុសលេនាហំ និព្វានំ បត្តោ” តិ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុវណ្ណាវណ្ណោ
សម្ពុទ្ធវាតិអាទិមាហ។ តំ សព្វំ ហេជ្ជា វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

កណ្ឌីបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

១០. បទុមបូជកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ បទុមបូជកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុព្វានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្វា
សកសិប្បេ និប្បត្តិ បត្វា តត្ថ សារំ អបស្សន្តោ ពុទ្ធប្បត្តិតោ បុរេតរំ ឧប្បន្នត្តា
ឱវាទានុសាសនំ អលភិត្វា យរាវាសំ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តស្ស
អវិទូរេ គោតមកំ នាម បព្ពតំ និស្សយ អស្សមំ ការេត្វា បញ្ចភិញ្ញា អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ និព្វត្តត្វា ឈានសុខេនេវវិហាសិ។ តទា បទុមុត្តរោ ភគវា ពុទ្ធវា
ហុត្វា សត្តេ សំសារតោ ឧទ្ធវន្តោ តស្សនុកម្មាយ ហិមវន្តំ អគមាសិ។
តាបសោ ភគវន្តំ ធិស្វា បសន្នមាទសោ សកសិស្សេ សមាទេត្វា តេហិ
បទុមបុច្ឆានិ អាហារាបេត្វា បូជេសិ។ សោ តេន បុព្វេន ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ សាវត្ថិយំ
កុលគេហោ និព្វត្តោ សន្តោ បសន្តោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៩៧. សោ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិមាហ។ គោតមោ នាម បព្ពតោតិ
អនេកេសំ យក្ខទេវតានំ អាវាសការេន អធិជ្ជានវសេន គោតមស្ស ភវនត្តា
គោតមោតិ ចាកដោ អហោសិ។ បវត្ថតិ តិដ្ឋតិ បព្ពតោ។ នាគរុក្ខេហិ

សញ្ញាឆ្នោតិ រុហតិ តិដ្ឋតិ រុក្ខោ។ អថ វា បថវី ខនន្តោ ឧទ្ធុំ រុហតិ រុក្ខោ,
នាវា អនេកប្បការា បម្បកកប្បរនាគអគរុបន្តនាធយោ រុក្ខាតិ នាវារុក្ខា,
តេហិ នាវារុក្ខហិ សញ្ញាឆ្នោ បរិកិល្លោ កោតមោ បព្ពតោតិ សម្ពន្ធា។
មហាភូតគណាលយោតិ ភវន្តិ ជាយន្តិ ឧប្បជ្ឈន្តិ វឡន្តិ ចាតិ ភូតា, មហន្តា ច
តេ ភូតា ចាតិ មហាភូតា, មហាភូតានំ គណោ សមូហោតិ មហាភូតគណោ,
មហាភូតគណាស្ស អាលយោ បតិដ្ឋាតិ មហាភូតគណាលយោ។

៩៨. វេមជ្ឈម្ហិ ច តស្សសីតិ តស្ស កោតមស្ស បព្ពតស្ស វេមជ្ឈេ អព្ពន្ធវេ
អស្សមោ អភិនិម្មតោ និច្ចាធិតោ កតោតិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

បទុមបូជកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

តេសមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

១២. សោភិតវគ្គោ

១. សោភិតត្រូវអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ សោភិតត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តាវិញ្ញាតំ
បត្តោ យវាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា ឯកទិវសំ សត្តារា ធម្មេ ទេសិយមានេ
សោមនស្សេន បសន្នមានសោ នាធម្មការេហិ ថោមេសិ។ សោតេនេវ
សោមនស្សេន កាលំ កត្វា ទេវេសុ និព្ពត្តោ តត្ថ ទិព្ពសុខំ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ
ច មនុស្សេសុខំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោ
សត្តវស្សិកោវ បព្ពជិត្វា នចិវស្សេវ ធម្មភិញ្ញោ អរហា អហោសិ។

១. សោ អបរកាគេ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ
ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

សោភិតត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. សុទស្សនត្រូវអបទានវណ្ណានា

វិត្តតាយ នទីតីវេតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុទស្សនត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមជិនវេសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ កតបុញ្ញបចយោ សិទ្ធិស្ស
ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ យវាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា វសន្តោ
វិត្តតាយ នាម គង្គាយ សមីបេ បិលក្ខណ៍តំ បរិយេសន្តោ តស្សា តីវេ និសិន្នំ
ជលមានអគ្គិសីទំ វេ សិទ្ធិ សម្មាសម្ពុទ្ធិំ ទិស្វា បសន្នមានសោ កេតកីបុប្ផំ
វណ្ណានេវ ជិន្និត្វា បូជេន្តោ ឯវមាហ - “ភន្តេ, យេន ព្យាណោន ត្វំ ឯវំ
មហានុភាវោ សព្វញ្ញុពុទ្ធា ជាតោ, តំ ព្យាណំ អហំ បូជេមី” តិ។ អថ ភគវា
អនុមោទនមកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សសុ ជាតោ
ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ
សត្វិ បសន្តោ បព្ពជិត្វា នចិវស្សេវ អរហា អហោសិ។

១០. សោ អត្ថនោ កតកុសលំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ វិត្តតាយ នទីតីវេតិអាទិមាហ។ តត្ថ វិត្តតាយាតិ វិត្តរតិ បត្តរតិ
វិត្តិណ្ណា ហោតិ វិត្តតា, នទន្តិ សទ្ធិំ ករោន្តិ ឥតា គតា បវត្តាតិ នទី, នទី
តរន្តា ឯតំ បត្វា តិណ្ណា នាម ហោន្តិ តីវំ, តស្សា វិត្តតាយ នទិយា តីវេ
តីវសមីបេតិ អត្តោ។ កេតកី បុប្ផំ ទិស្វាតិ កុដ្ឋតាការេន គណ្ណាន្តានំ ហត្ថំ

កណ្តាលកោ ជំនួតវិជ្ជាតិ កេតំ, កេតស្ស ឯសា កេតកីបុប្ផំ, តំ ទិស្វា វណ្ណំ
ជំនួត្វាតិ សម្ពុទ្ធា។

១១. សិទ្ធិនោ លោកពន្ធនោតិ សិទ្ធិ វុច្ឆតិ អគ្គិ, សិទ្ធិសទិសា
នីលបីតាទិភេទា ជលមាណា ធម្មណ្ណាយនំសិយោ យស្ស សោ សិទ្ធិ, លោកស្ស
សកលលោកត្ថយស្ស ពន្ធិញ្ញាតកោតិ លោកពន្ធ, តស្ស សិទ្ធិនោ
លោកពន្ធនោ កេតកីបុប្ផំ វណ្ណំ ជំនួត្វា បូជេសិទ្ធិ សម្ពុទ្ធា។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សុទស្សនត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣. ចន្ទនបូជនកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ចន្ទភាគានទីតិវេតិអាទិកំ អាយស្មតោ ចន្ទនបូជនកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាទិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវុទ្ធិបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិននោ អត្ថទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ ហិមវន្តេ ចន្ទភាគានទិយា សមីបេ
កិច្ចរយោនិយំ និព្ពត្តោ បុប្ផកក្ខោ បុប្ផនិវសនោ ចន្ទនអគុរអាទិសុ
គន្ធវិភូសិតោ ហិមវន្តេ ភុម្មនេវតាវិយ ឧយ្យានកីឡ ជលកីឡាទិអនេកសុខំ
អនុភវន្តោ វាសំ កប្បេសិ។ តទា អត្ថទស្សី ភគវា តស្សានុកម្មាយ ហិមវន្តំ
គន្ធា អាកាសតោ ឡិវុយ្ហ សង្ឃជី បញ្ញាបេត្វា និសីទិ។ សោ កិច្ចរោ តំ ភគវន្តំ
វិជ្ជោតមាណំ តត្ថ និសិទ្ធិ ទិស្វា បសន្នមាណសោ សុគន្ធិចន្ទនេន បូជេសិ។ តស្ស
ភគវា អនុមោទនំ អកាសិ។

១៧. សោ តេន បុញ្ញេន តេន សោមនស្សេន យាវតាយុកំ វត្វា តតោ ចុតោ
នេវលោកេ និព្ពត្តោ អបរាបរំ ធន កាមាវចរសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ
ចក្កវត្តិវជ្ជបទេសវជ្ជសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ

និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ
សវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
ចន្ទភាគានធិតីវេតិអាទិមាហ។ តត្ថ ចន្ទំ មនំ រុចី អជ្ឈាសយំ ព្យាត្វាវិយ
ជាតោតិ ចន្ទោ។ ចន្ទមណ្ឌាលេន បសន្ននិម្មលោធកេន ឧភោសុ បស្សេសុ
មុត្តាធនសទិសសន្តរជវលបុលិនតលេន ច សមន្នាគតត្តា ចន្ទេន ភាគា
សទិសាតិ ចន្ទភាគា, តស្ស ចន្ទភាគាយ នទិយា តីវេ សមីបេតិ អត្តោ។ សេសំ
សព្វំ ហេជ្ជា វុត្តនយត្តា សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ចន្ទេនបូជនកត្តេវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

អជ្ឈមភាណាវាវវណ្ណានា សមត្តា។

៤. បុប្ផច្ចនិយត្តេវអបទានវណ្ណានា

សុនន្តោ នាម នាមេនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ បុប្ផច្ចនិយត្តេវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ អនេកេសុ ភវេសុ
វិវុទ្ធិបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្វា សកសិប្បេសុ និប្បត្តិ បត្តោ
មហាកោគោ មហាយសោ នាមាភិវតោ អហោសិ។ ឯកទិវសំ សោ
“សកលជម្ពុទីបេ ឥមេ យាចកា នាម ‘អហំ ទានំ នលទ្វាស្មី’តិ វត្ថុំ មា
លភន្ធុ”តិ មហាទានំ សន្នេសិ។ តទា បទុមុត្តរោ ភគវា សបរិវារោ អាគាសេន
គច្ឆតិ។ ព្រាហ្មណោ តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ សកសិស្សេ បក្កោសាបេត្វា បុច្ឆានិ
អាហារាបេត្វា អាគាសេ ឧត្តិបិត្វា បូជេសិ។ តានិ សកលនគរំ ជាទេត្វា សត្ត
ទិវសានិ អជ្ឈសុ។

២៦. សោតេន បុញ្ញកម្មន ទេវមនុស្សសុ សុខំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ
សាវត្ថិយំ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោ សទ្ធាជាតោ បព្វជិត្វា ខុរគ្គយេវ
អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ សុនន្តោ នាម នាមេនាតិអាធិមាហ។ តំ ហេជ្ជា វុត្តនយត្តា
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

បុប្ផធនិយត្ថេវ អបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៥. រហោសញ្ញកត្ថេវ អបទានវណ្ណានា

ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាធិកំ អាយស្មតោ រហោសញ្ញកត្ថេវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ ឯកស្មី ពុទ្ធសុញ្ញកាលេ មជ្ឈិមទេសេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តោ
វុទ្ធិមន្វាយ សកសិប្បសុ និប្បត្តិ បត្វា តត្ថ សាវំ អបស្សន្តោ កេវលំ ឧទរំ
បូរេត្វា កោធមទមាធានយោ អកុសលយេវ ធិស្វា យរាវាសំ បហាយ ហិមវន្តំ
បរិសិត្វា ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្វជិត្វា អនេកតាបសសតបរិវារោ វសភបព្ពតសមីបេ
អស្សមំ មាបេត្វា តីលិ វស្សសហស្សានិ ហិមវន្តេយេវ វសមាធា “អហំ
ឯត្ថកានំ សិស្សានំ អាចរិយោតិ សម្មតោ គរុជ្ជានិយោ គរុកាតញ្ចោ វន្តនិយោ,
អាចរិយោ មេ នត្ថិ”តិ ទោមនស្សប្បត្តោ តេ សព្ពេ សិស្សេ សន្និទាតេត្វា ពុទ្ធានំ
អភាវេ និព្វានាធិគមាភាវំ បកាសេត្វា សយំ ឯកកោ រហោវិវេកជ្ជានេវ
និសិទ្ធា ពុទ្ធស្ស សម្មា និសិទ្ធាវិយ ពុទ្ធសញ្ញំ មនសិ ករិត្វា ពុទ្ធវាម្ពណំ បីតី
ឧប្បទេត្វា សាលាយំ បល្លង្គំ អាភុជិត្វា និសិទ្ធា កាលំ កត្វា ព្រហ្មលោកេ
និព្វត្តិ។

៣២. សោ តត្ថ ឈានសុខេន ចិរំ វសិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ
និព្ពត្តោ កាមេសុ អនល្លិដោ សត្តវស្សិកោ បព្ពជិត្វា ខុរគ្គយេវ អរហត្តំ បត្វា
ធម្មភិញ្ញោ ហុត្វា បុព្ពេនិវាសញ្ញាលោន អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា
សញ្ញាតសោមនស្សោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាធិមាហ។ វសកោ នាម បព្ពតោតិ ហិមវន្តបព្ពតំ វិនា
សេសបព្ពតានំ ឧច្ឆតរភាវេន សេដ្ឋតរភាវេន វសកោតិ សង្ខំ គតោ បព្ពតោតិ
អត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

រហោសញ្ញកត្ថេវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៦. ចម្បកបុប្ផិយត្ថេវអបទានវណ្ណានា

កណ៌ការំវ ជោតន្តន្តិអាធិកំ អាយស្មតោ ចម្បកបុប្ផិយត្ថេវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ វេស្សភុស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ
សកសិប្បេសុ និប្បត្តិ បត្វា តត្ថ សារំ អបស្សន្តោ យរាវាសំ បហាយ
តាបសបព្ពន្ធំ បព្ពជិត្វា វនន្តរេ វសន្តោ វេស្សកុំ ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស សិស្សេហិ
អានីតេហិ ចម្បកបុប្ផេហិ បូជេសិ។ ភគវា អនុមោទនំ អកាសិ។ សោ តេនេវ
កុសលេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ ចាបុណិត្វា បុព្ពវាសនាពលេន យរាវាសេ
អនល្លិដោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៤០. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពបុញ្ញកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ កណ៌ការំវ ជោតន្តន្តិអាធិមាហ។ តត្ថ
កណ៌ការន្តិ សកលបត្តបលាសានិ បរិភជ្ជ ចាតេត្វា បុប្ផគហណាសមយេ

កណ្តិកាពន្លឺ ហុត្វា បុប្ផមកុណ្ឌនំ គហលាតោ កណ្តិកាការេន បកតោតិ
កណ្តិការោ, “កណ្តិការោ” តិ វត្តព្រៃ និវត្តនយេន ឯកស្ស បុព្វណ-ការស្ស
លោបំ កត្វា “កណ្តិការ” តិ វត្តនិ ទដ្ឋព្ពំ។ តំ បុប្ផំ កណ្តិការុក្ខំ វេ ជោតន្តំ
ពុទ្ធិអន្តសន្តិអត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ធម្មកបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧. អត្ថសន្ទស្សកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

វិសាលមាឡេ អាសីនោតិអាធិកំ អាយស្មតោ អត្ថសន្ទស្សកត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ អនេកេសុ អត្ថភារេសុ
កតបុញ្ញបធម្មោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមន្វាយ សកសិប្បសុ និប្បត្តិ បត្តោ តត្ថ សារំ អបស្សន្តោ គេហំ បហាយ
ហិមវន្តំ គន្ធា រមណីយេ វានេ បណ្ណាសាលំ កត្វា បដិវេសតិ, តទា
សត្តានុកម្មាយ ហិមវន្តមាគតំ បទុមុត្តរភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ
បញ្ចន្តសមន្មាគតោ វុទ្ធិត្វា បុតិវចនេហិ ថោមេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន
យាវតាយុកំ កត្វា កាលន្តត្វា ព្រាហ្មលោក្ខបគោ អហោសិ។ សោ អបរភាគ
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វិញ្ញាតំ បត្តោ សត្ថ ធម្មទេសនំ សុត្វា
បដិលទ្ធសន្ទោ បព្ពជិត្វា អរហត្តំ ចាបុណី។

៤៧. សោ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ វិសាលមាឡេ អាសីនោតិអាធិមាហា។ តត្ថ វិសាលមាឡេ តិ
វិសាលំ បត្ថជំ វិត្តិណ្ណំ មហន្តំ មាឡំ វិសាលមាឡំ, តស្មី វិសាលមាឡេ អាសីនោ
និសិន្នោ អហំ លោកនាយកំ អន្តសន្តិ សម្ពន្ធា។ តេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

អត្ថសន្ទស្សកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៨. ឯកបសាទនិយត្តេរអបទានវណ្ណា

នារនោ ឥតិ មេ នាមន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ ឯកបសាទនិយត្តេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ អនេកាសុ ជាតិសុ
កតកុសលោ អត្ថទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោ
កេសវោតិ ចាកដោ ហុត្វាវិញ្ញាតំ បត្វា យវាវាសំ បហាយ បព្ពជិត្វា វសន្តោ
ឯកទិវសំ សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមានសោ អញ្ចលី បគ្គយ្ហ អតិរិយ
បីតិសោមនស្សជាតោ បក្កាមិ។ សោ យាវតាយុកំ វត្វា តេនេវ សោមនស្សន
កាលំ កត្វា ទេវេសុ និព្ពត្តោ តត្ថ ទិព្ពសម្មត្ថី អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ឧប្បន្នោ
តត្ថ សម្មត្ថិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ អញ្ញាតវស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិប្បត្តោ សត្តវិ បសិទិត្វា បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៥៥. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ កតកុសលកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ នារនោ ឥតិ មេ នាមន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ
នារនោតិ ជាតិវសេន សុទ្ធសរីរត្តា នត្ថិ រដោ ជូលិ មលំ ឯតស្សាតិ នារនោ, ជ-
ការស្ស ទ-ការំ កត្វា នារនោតិ កុលទត្ថិកំ នាមំ។ កេសវោតិ កិសវច្ឆកោត្ត
ជាតត្តា កេសវោ នារនកេសវោ ឥតិ មំ ជនាវិទូ ជានន្តិទិ អត្តោ។ សេសំ
ចាកដមេវាតិ។

ឯកបសាទនិយត្តេរអបទានវណ្ណា សមត្ថា។

៩. សាលបុប្ផនាយកត្តេរអបទានវណ្ណា

មិគរាជា តទា អាសិទ្ធិអាទិកំ អាយស្មតោ សាលបុប្ផនាយកត្តេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
កតកុសលសញ្ញាយោ កេនចិ កម្មន្តិទ្ធន ហិមវន្តេ សីហាយោនិយំ និព្ពត្តោ

អនេកសីហាបរិវារោវិហាសិ។ តទា សិទ្ធិ ភគវា តស្សនុកម្មាយ ហិមវន្តំ
អគមាសិ។ សីហោ តំ ឧបគតំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ សាខាកង្កេន
សកល្លិកសាលបុប្ផំ គហេត្វា បូជេសី។ ភគវា តស្ស អនុមោទនំ អកាសិ។

២០. សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្វត្តោ វិញ្ញតំ បត្វា សត្វិ
បសន្នោ បព្ពជិត្វា អរហត្តំ បត្តោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ មិគរាជា តទា អាសិទ្ធិអាទិមាហ។ តត្ថ មរណំ
គច្ឆន្តិតិ មិគា, អថ វា យាសំ មគ្គន្តិ គវេសន្តិតិ មិគា, មិគានំ រាជា មិគរាជា។
សកលចតុប្បទានំ រាជការេ សតិបិ កាថាពន្ធសុខត្ថំ មិគេ អាទិ កត្វា
មិគរាជាតិ វុត្ថំ។ យទា ភគវន្តំ ទិស្វា សបុប្ផំ សាលសាខំ ភក្ខិត្វា បូជេសី, តទា
អហំ មិគរាជា អហោសិទ្ធិ អត្តោ។

២២. សកោសំ បុប្ផមាហវិន្តិ សកល្លិកំ សាលបុប្ផំ អាហារី បូជេសិន្តិ អត្តោ។
សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សាលបុប្ផទាយកត្តេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

១០. បិយាលដលទាយកត្តេរអបទានវណ្ណានា

បរោធរកោ តទា អាសិទ្ធិអាទិកំ អាយស្មតោ បិយាលដលទាយកត្តេរស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបទិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធិស្ស ភគវតោ កាលេ នេសាទកុលេ និព្វត្តោ ហិមវន្តេ
ឯកស្មី បព្ពារេ មិគេ វជិត្វា ជីវិកំ កប្បេត្វា វសតិ។ តស្មី កាលេ តត្ថ គតំ សិទ្ធិ
ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ សាយំ ចាតំ នមស្សមាណោ កក្កិ ធម្មយ្យធម្មំ
អបស្សន្តោ មគ្គរានិ បិយាលដលានិ ឧច្ឆិនិត្វា អទាសិ។ ភគវា តានិ បរិភុញ្ញា។

សោ នេសាទោ ពុទ្ធារម្មណាយ បីតិយា និរន្តរំ ដុដ្ឋសរីរោ ចាបកម្មេ វិវត្តចិត្តោ
មូលដលាហារោ នចិរស្សេវ កាលំ កត្វា ទេវលោកេ និព្វត្តិ។

២៦. សោ តត្ថ ធិព្ពសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ច
អនេកវិធសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ គហបតិកុលេ និព្វត្តោ
វិញ្ញាតំ បត្តោ យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា តត្ថ អនភិរតោ គេហំ បហាយ សត្តុ
សន្តិកេ បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ វុឡេត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ បត្តោ អត្តនោ
កតដលទានកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
បរោធកោ តទា អាសិទ្ធិអាទិមាហ។ តត្ថ យទា អហំ បិយាលដលំ ធាត្វា ចិត្តំ
បសាទេសី, តទា អហំ បរោធកោ អាសិទ្ធិ សម្ពុទ្ធា។ បរោធកោតិ
បរសត្តរោធកោ វិហោសកោ។ “បរោធកោ” តិ វត្ថុព្រូ បុព្វស្ស រ-ការស្ស
លោបំ កត្វា “បរោធកោ” តិ វុត្ថំ។

២៧. បរិចារី វិនាយកន្តិ តំ និព្វានចាបកំ សត្តារំ, “ភន្តេ, ឥមំ ដលំ
បរិគុញ្ញថា” តិ បរិវី និមន្តេសី អារាធសិទ្ធិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

បិយាលដលទាយ កត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

បុទ្ធសមវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

១៥. ជត្តវគ្គោ

១. អតិជត្តិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បរិនិព្វតេ ភក្កវតីតិអាទិកំ អាយស្មតោ អតិជត្តិយត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ

ឧបចិនន្តោ អត្ថនស្សីស្ស ភក្កវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វត្តោ
ធរមានស្ស ភក្កវតោ អទិជ្ជត្តា បរិនិព្វតកាលេ “អហោ មម បរិហានី” តិ
ចិន្តេត្វា “មម ជាតី សដលំ ករិស្សមី” តិ កតសន្និដ្ឋានោ ធន្តាធិនត្ថំ ការេត្វា
តស្ស ភក្កវតោ សរីរធាតុំ និហិតធាតុគព្ពំ បូជេសី។ អបរភាគេ បុប្ផធម្មត្ថំ
ការេត្វា តមេវ ធាតុគព្ពំ បូជេសី។ សោ តេនេវ បុញ្ញេន ទេវមនុស្សសុ
សំសរន្តោ ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ គហបតិកុលេ
និព្វត្តាវិញ្ញាតំ បត្តោ សត្តិ បសន្នោ បព្ពជិត្វា កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា វាយមន្តោ
នចិរស្សេវ អរហន្តំ ចាបុណី។

១. សោ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បរិនិព្វតេ ភក្កវតីតិអាទិមាហ។ តត្ថ ធន្តាធិនត្ថន្តិ ធានិយតិ
សំរិយតិ អាតចាទិន្តិ ធន្តំ, ធន្តស្ស អតិធន្តំ ធន្តស្ស ឧបរិ កតធន្តំ ធន្តាធិនត្ថំ,
ធន្តស្ស ឧបរូបរិ ធន្តន្តិ អត្តោ។ ដូបម្ហិ អភិរោបយិន្តិ ដូបិយតិ វាសិករិយតិ
តិ ដូចោ, អថ វា ដូបតិ ចិរភាវេន វុទ្ធិវិទ្ធីន្តិ វេបុល្លំ អាបជ្ជមាណោ បតិដ្ឋាតីតិ ដូចោ,
តស្មី ដូបម្ហិ មយា ការិតំ ធន្តំ ឧបរូបរិ វេបនវសេន អភិវិសេសេន អារោបយី
បូជេសិន្តិ អត្តោ។

២. បុប្ផធម្មនំ កត្វាធាតិ វិកសិតេហិ សុគន្ធមហិ អនេកេហិ ដុប្បេហិ ធននំ
ធន្តបរិ វិតានំ កត្វា បូជេសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

អតិធន្តិយត្ថេវ អបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. ជម្ពូរោបកត្ថេវ អបទានវណ្ណានា

និព្វតេ លោកនាជម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ ជម្ពូរោបកត្ថេវស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ

ឧបចិននឆ្នោ ធម្មទស្សន្ទីរ ភក្កតោ កាលេ កុលគេហោ និព្វត្តោ សន្នោ បសន្នោ
បរិនិព្វតេ ភក្កតិ តស្ស ភក្កតោ ធាតុកត្តមាឡុកេ ជម្ពំ និធិត្វា ធជំ
អាហេបេសី។ ពហ្វនិ ជាតិសុមនបុច្ឆានិ គន្ធិត្វា និស្សេណិយា អាហេហិត្វា
បូជេសី។

៥. សោ យាវតាយុកំ វត្វា កាលំ កត្វា នេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ
ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា សព្ពត្ថ បូជិតោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី
កុលគេហោ និព្វត្តោ ធម្មាកាលតោ បតុតិ បូជនីយោ សាសនេ ពុទ្ធសន្នោ
បព្ពត្តិស្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្ថំ បត្តោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ និព្វតេ
លោកនាជម្ពីតិអាទិមាហ។ តត្ថ និព្វតេ លោកនាជម្ពីតិ សកលលោកស្ស
នាថេ បធានក្ខតេ បដិសរណោ ច សត្វិ ខន្ធបរិនិព្វានេន និព្វតេ និព្វតធិបសិខា
រិយ អទស្សនំ គតេតិ អត្តោ។ ធម្មទស្សន្ទីរោសភេតិ ចតុសច្ចធម្មំ បស្សតីតិ
ធម្មទស្សី, អថ វា សតិបដ្ឋានាទិកេ សត្តតិសពោធិបក្ខិយធម្មេ ទស្សនសីលោ
បស្សនសីលោតិ ធម្មទស្សី, នរាណំ អាសភោ បវរោ ឧត្តមោតិ នរាសភោ,
ធម្មទស្សី ច សោ នរាសភោ ចេតិ ធម្មទស្សីនរាសភោ, តស្មី ធម្មទស្សីនរាសភោ។
អាហេបេសី ធជំ ជម្ពន្តិ ចេតិយមាឡុកេ ជម្ពំ និធិត្វា តត្ថ ធជំ អាហេបេសី
ពន្ធិត្វា វេបេសិន្តិ អត្តោ។

៦. និស្សេណី មាបយិត្វាធាតិ និស្សាយ តំ ឥណន្តិ គច្ឆន្តិ អាហេហន្តិ ឧបរីតិ
និស្សេណី, តំ និស្សេណី មាបយិត្វា កាលេត្វា ពន្ធិត្វា ជ្ជបសេដ្ឋំ សមារហិត្តិ
សម្ពន្ធា។ ជាតិបុប្ផំ គហេត្វាធាតិ ជាយមាណមេវ ជនានំ សុន្ទរំ មនំ ករោតីតិ
ជាតិសុមនំ, ជាតិសុមនមេវ បុប្ផំ “ជាតិសុមនបុប្ផ”ន្តិ វត្តព្រៃ កាថាពន្ធសុខត្ថំ
សុមនសទ្ធស្ស លោបំ កត្វា “ជាតិបុប្ផ”ន្តិ វត្ត, តំ ជាតិសុមនបុប្ផំ គហេត្វា

គន្ថិត្វា ជូបម្ពី អាហេបយី, អាហេបត្វា បូជេសិទ្ធិ អត្តោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ធម្មារោបកត្ថេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣. វេទិការកត្ថេអបទានវណ្ណានា

និព្វតេ លោកនាជម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ វេទិការកត្ថេស្ស អបទានំ។
អយម្យំ បុរិមជិនវេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបទិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បិយទស្សីស្ស ភកវតោ កាលេ វិភវសម្បន្នោ ឯកស្មី កុលេ និព្វតោ
វិញ្ញតំ បត្វា យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា និព្វតេ សត្វិ បសន្នោ តស្ស ចេតិយេ
វលយំ កាវេសិ, សត្តហិ រតនេហិ បរិបូរេត្វា មហាបូជំ កាវេសិ។ សោ តេន
បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អនេកេសុ ជាតិសតសហស្សេសុ បូជនីយោ
មហាទូនោ មហាកោគោ ឧភយសុខំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ
និព្វតោ វិភវសម្បន្នោ បព្វជិត្វា វាយមន្តោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

១០. សោ ឯកទិវសំ អត្តនោ បុព្វេ កតកុសលំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ និព្វតេ លោកនាជម្ពីតិអាទិមាហា។ តំ ហេជ្ជា
វុត្តត្ថមេវ។ បិយទស្សីនុត្តមេតិ បិយំ សោមនស្សាការំ ទស្សនំ យស្ស សោ
បិយទស្សី,

អាហេបាបរិណាហទ្ធត្ថិសមហាបុរិសលក្ខណាអសីតានុព្យញ្ញនព្យាមប្បភាម
ណ្ហាលេហិ សាធុ មហាជនប្បសាទំ ជនយនាការទស្សនោតិ អត្តោ។ នរាជំ
ឧត្តមោតិ នុត្តមោ, បិយទស្សី ច សោ នុត្តមោ ចេតិ បិយទស្សីនុត្តមោ, តស្មី
បិយទស្សីនុត្តមេ និព្វតេ ធាតុគព្ពម្ពី មុត្តវេទី អហំ អកាសិទ្ធិ សម្ពន្ធា។
បុច្ឆាធារត្ថាយ បរិយោសានេ វេទិការលយំ អកាសិទ្ធិ អត្តោ។

១១. មណីហិ បរិវារេត្វាតិ មណាតិ ជោតតិ បកាសតីតិ មណិ, អថ វា
ជនានំ មនំ បូរេន្តោ សោមនស្សំ ករោន្តោ ឥតោ គតោ បរេន្តោតិ មណិ,
ជាតិវង្គមណិវេជ្ឈិរិយមណិអាទីហិ អនេកេហិ មណីហិ កតវេទិការលយំ
បរិវារេត្វា ឧត្តមំ មហាបូជំ អកាសិន្និ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

វេទិការកត្ថរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

២. សបរិវារិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ សបរិវារិយត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ អនេកាសុ ជាតិសុ វិវដ្តបទិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ
បត្តោ មហាទូនោ មហាកោកោ អហោសិ។ អថ បទុមុត្តរេ ភគវតិ បរិនិព្វតេ
មហាជនោ តស្ស ធាតុំ និទហិត្វា មហន្តំ ចេតិយំ ការេត្វា បូជេសិ។ តស្មី
កាលេ អយំ ឧចាសកោ តស្សបរិ ចន្ទនសារេន ចេតិយយរំ ករិត្វា មហាបូជំ
អកាសិ។ សោ តេនេវ បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរេន្តោ ឧភយសម្មត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ ឯកស្មី កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ កុសលំ
កត្វា សន្ទាយ សាសនេ បព្ពជិត្វា នចិរេស្សេវ អរហា អហោសិ។

១៥-៨. សោ អបរកាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិមាហា។ តត្ថ ឱមត្ថន្តិ
លាមកការំ និចការំ ទុក្ខិតការំ វា ន បស្សមិ ន ជាតាមិ, ន ទិដ្ឋបុព្វោ មយា
និចការោតិ អត្ថោ។ សេសំ ចាកជមេវាតិ។

សបរិវារិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៥. ឧមាបុប្ផិយត្ថេរអបធានវណ្ណានា

និព្វតេ លោកមហិតេតិអាទិកំ អាយស្មតោ ឧមាបុប្ផិយត្ថេរស្ស អបធានំ។
អយម្យំ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្វតោ វុទ្ធិប្បត្តោ
យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា វសន្តោ និព្វតស្ស ភគវតោ ចេតិយមហេ វត្តមានេ
ឥន្ទនីលមណីវណ្ណំ ឧមាបុប្ផំ គហេត្វា បូជេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន
សុគតីសុយេវ សំសរន្តោ ធិព្វមានុសសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឧប្បន្នប្បន្នភវេ
ពហុលំ នីលវណ្ណោ ជាតិសម្បន្នោ វិភវសម្បន្នោ អហោសិ។ សោ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បនេ វិភវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលគេហេ និព្វតោ វិញ្ញតំ បត្វា សទ្ធាជាតោ
បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណិ។

២០. សោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ
និព្វតេ លោកមហិតេតិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ លោកមហិតេតិ លោកេហិ មហិតោ
បូជិតោតិ លោកមហិតោ, តស្មី លោកមហិតេ សិទ្ធត្ថម្ហំ ភគវតិ បរិនិព្វតេតិ
សម្បន្តោ។ អាហុតីនំបដិគ្គហេតិ អាហុតិនោ វុច្ឆន្តិ បូជាសក្ការា, តេសំ អាហុតីនំ
បដិគ្គហេតុំ អរហតីតិ អាហុតីនំបដិគ្គហោ, អលុត្ថកិតន្តសមាសោ, តស្មី
អាហុតីនំបដិគ្គហេ ភគវតិ បរិនិព្វតេតិ អត្ថោ។

២២. ឧមាបុប្ផន្តិ ឧទ្ធមុទ្ធី នីលបកំ មុញ្ញាមាណំ បុប្ផតិ វិកសតីតិ ឧមាបុប្ផំ, តំ
ឧមាបុប្ផំ គហេត្វា ចេតិយេ បូជំ អកាសិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ឧមាបុប្ផិយត្ថេរអបធានវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. អនុលេបធាយកត្ថេរអបធានវណ្ណានា

អនោមទស្សីមុនិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ អនុលេបទាយកត្តេស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិននន្តោ អនោមទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ
មហាទ្ធនោ មហាកោគោ តស្ស ភគវតោ ពោធិវុក្ខស្ស វេទិការវលយំ ការេត្វា
សុឆាកម្មញ្ញោ ការេត្វា វាលុកសន្តវណំ ទទ្ធិន្ទ្យមាណំ វជតវីមានមិវ ការេសិ។
សោតេន បុញ្ញេន សុខប្បត្តោ ឧប្បន្នប្បន្នភវេ
វជតវីមានវជតគេហវជតចាសាទេសុ សុខមនុកវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
កុលគេហេ និព្ពត្តាវិញ្ញតំ បត្វាសត្តិវិ បសន្នោ បព្ពជិត្វាវិបស្សនមនុយុត្តោ
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

២៦. សោ អបរភាគេ “កី នុ ខោ កុសលំ កត្វា មយា អយំ វិសេសោ
អធិគតោ” តិ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញ្ញាលោន បដិចាជិយា អនុស្សរិត្វា បុព្ពេ
កតកុសលំ ជានិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
អនោមទស្សីមុនិនោតិអាទិមាហា។ តត្ថ អនោមំ អលាមកំ ទស្សនំ ទស្សនីយំ
សវីរំ យស្ស សោ អនោមទស្សី,
ទុត្តិសមហាបុរិសលក្ខណាអសីតានុព្យញ្ញនព្យាមប្បភាសមុដ្ឋលវិរាជិតសវីរ
ត្តា សុន្ទរទស្សនោតិ អត្តោ។ សុឆាយ បិណ្ឌំ ទត្វាធាតិ ពោធិយវេ
វេទិការវលយំ ការេត្វា សកលេ ពោធិយវេ សុឆាលេបនំ កត្វាតិ អត្តោ។
ចាណិកម្មំ អកាសហន្តិ សារកដ្ឋេន ដលកចាណិយោ កត្វា តាហិ ចាណីហិ
មជ្ជកម្មំ អកាសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

អនុលេបទាយកត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៧. មគ្គទាយកត្តេអបទានវណ្ណានា

ឧត្តរិទ្ធាន នធិកន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ មគ្គទាយកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្យំ បុរិមជិនវេរេសុ កតាធិការោ អនេកេសុ ភវេសុ និព្ពានាធិគមត្ថាយ
បុព្វានិ ឧបចិននន្តោ សិទ្ធកុស្តស្ស ភគវតោ កាលេ លោកសម្មតេ កុលេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមន្ទាយ យរាវាសំ វសន្តោ ឯកទិវសំ ភគវន្តំ ឯកំ នទី ឧត្តរិទ្ធា វនន្តំ គប្បន្តំ
ទិស្វា បសន្នមានសោ “ឥទានិ មយា ភគវតោ មគ្គំ សមំ កាតុំ វដ្តតិ” តិ ចិន្តេត្វា
កុទាលញ្ច បិដកញ្ច អាទាយ ភគវតោ គមនមគ្គំ សមំ កត្វា វាលុកំ ឧត្តរិទ្ធា
ភគវតោ ចាទេ វុទ្ធិត្វា, “ភន្តេ, ឥមិនា មគ្គាលង្ការករណេន និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ
បូជនីយោ ភវេយ្យំ, និព្ពានញ្ច ចាបុណោយ្យ” ត្ថិ បត្តនំ អកាសិ។ ភគវា
“យថាធិប្បាយំ សមិជ្ឈត្វ” តិ អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។

៣២-៣. សោ តេន បុព្វេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ សព្ពត្ថ បូជិតោ
អហោសិ។ ឥមស្មី បន ពុទ្ធប្បទេ ចាកកេ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តោ សត្តិ បសន្តោ
បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា នចិរេស្សេវ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ
បច្ចក្ខតោ ញត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឧត្តរិទ្ធាន
នធិកន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ នទតិ សទ្ធិ ករោតិ គប្បតិ តិ នទី, នទីយេវ នទិកា, តំ
នទិកំ ឧត្តរិទ្ធា អតិ ក្កមិត្វា តិ អត្តោ។ កុទាលបិដកមាទាយាតិ កុ វុទ្ធិតិ បថី,
តំ វិទាលនេ បទាលនេ ធិន្តនេ អលន្តិ កុទាលំ, បិដកំ វុទ្ធិតិ
បំសុវាលិកាទិវាហកំ, តាលបណ្ណាវេត្តលតាធិហិ កតភាជនំ, កុទាលញ្ច
បិដកញ្ច កុទាលបិដកំ, តំ អាទាយ គហេត្វា តិ អត្តោ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

មគ្គទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៨. ដលកទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

យានកាពេ បុរេ អាសិទ្ធិអាទិកំ អាយស្មតោ ជលកាយកត្តេស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាពេ អនេកេសុ អត្តភារេសុ
កតបុញ្ញសម្ភារេ សិទ្ធកត្តស្ស ភគវតោ កាលេ វឿកិកុលេ និព្ពត្តោ រតនត្ថយេ
បសន្នោ ចន្ទនេន អាលម្ពនជលកំ កត្វា ភគវតោ អទាសិ។ ភគវា
តស្សនុមោទនំ អកាសិ។

៣៧. សោតេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ សព្ពត្ថ កាលេ
ចិត្តសុខបីណីតោ ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ
និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ បត្វា សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា សញ្ញាតប្បសាទោ បព្ពជិត្វា
វាយមន្តោ នចិរេស្សេវ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ
សវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ យានកាពេ បុរេ
អាសិទ្ធិអាទិមាហ។ តត្ថ យានកាពេតិ យន្តិ ឯតេន ឥច្ឆិតិច្ឆិតជ្ជានន្តិ យានំ, តំ
ករោតីតិ យានកាពេ, បុរេ ពុទ្ធនិស្សនសមយេ អហំ យានកាពេ អាសី
អហោសិទ្ធិ អត្តោ។ ចន្ទនំ ជលកំ កត្វាតិ ចន្ទតិ បរិឡាហំ វុបសមេតីតិ ចន្ទនំ។
អថ វា ចន្ទន្តិ សុគន្ធវាសនត្ថំ សវីរំ វិលិម្បន្តិ ឯតេនាតិ ចន្ទនំ, តំ អាលម្ពនជលកំ
កត្វា។ លោកពន្ធនាតិ សកលលោកស្ស ពន្ធព្យាទិត្វតោតិ លោកពន្ធ,
តស្ស លោកពន្ធនោ សត្តស្ស អទាសិទ្ធិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ជលកាយកត្តេអបទានវណ្ណាសមត្ថា។

៩. វជ្ជសកិយត្ថេអបទានវណ្ណា

សុមេធានាម នាមេនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ វជ្ជសកិយត្ថេស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមមុនិន្ទេសុ កតាធិកាពេ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សុមេធស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ

បត្តោ យរាវាសំ សណ្តែកបេត្តា តត្ថ អាទិនំ ទិស្វា គេហំ បហាយ តាបសបត្តន្តំ
បត្តជិត្វា មហាវនេវិហាសិ។ តស្មី សមយេ សុមេធា ភគវា វិវេកកាមតាយ
តំ វនំ សម្មាបុណ្ហិ។ អថ សោ តាបសោ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោវិកសិតំ
សឡូលបុប្ផំ គហេត្វា វជំសកាការេន គន្តេត្វា ភគវតោ ចាទមូលេ ឋបេត្វា
បូជេសិ។ ភគវា តស្ស ចិត្តប្បសាទត្ថាយ អនុមោទនមកាសិ។ សោ តេន
បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេវិតវសម្បន្នេ កុលេ ជាតោ វុទ្ធិមន្វាយ សន្ធា បសន្នោ បត្តជិត្វា
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៤៣. សោ អបរកាគេ បុត្តកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុត្តចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ សុមេធា នាម នាមេនាតិអាទិ វុត្ថំ។ វិវេកមនុព្រហ្មន្តោតិ
ជនាកិណ្ណាតំ បហាយ ជនវិវេកំ ចិត្តវិវេកញា អនុព្រហ្មន្តោ វឌ្ឍន្តោ
ពហុលីករោន្តោ មហាវនំ អដ្ឋោតាហិ ចាវិសីតិ អត្តោ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

វជំសកិយត្ថេវ អបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧០. បល្លង្គនាយកត្ថេវ អបទានវណ្ណានា

សុមេធស្ស ភគវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ បល្លង្គនាយកត្ថេវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ អនេកេសុ ភវេសុ
និព្វានាធិគមត្ថាយ កតបុញ្ញបចយោ សុមេធស្ស ភគវតោ កាលេ
គហបតិកុលេ និព្វត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ មហាកោគសម្បន្នោ សត្តិ បសីទិត្វា ធម្មំ
សុត្វា តស្ស សត្តុនោ សត្តវតនមយំ បល្លង្គំ កាវេត្វា មហន្តំ បូជំ អកាសិ។ សោ
តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ សត្តត្ថ បូជិតោ អហោសិ។ សោ

អនុក្កមេន ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វិកវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ បត្តោ
យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ
អរហត្តំ បត្វា បុព្ពេ កតបុញ្ញនាមេន បល្លង្គនាយកត្ថេរោតិ ចាកដោ
អហោសិ។ ហេជ្ជាវិយ ឧបរិចិ បុព្ពេ កតបុញ្ញនាមេន ថេរានំ នាមាធិ ឯវមេវ
វេទិតញ្ញានិ។

៤៧. សោ ឯកទិវសំ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចិរតាបទានំ បកាសេន្តោ សុមេធស្ស ភគវតោតិ អាទិមាហ។ បល្លង្គោ ហិ
មយា ធិន្នោតិ បល្លង្គំ ឧរុពទ្វាសនំ កត្វា យត្ថ ឧបរិសន្និ និសីទន្តិ, សោ បល្លង្គោតិ
វុច្ឆតិ, សោ បល្លង្គោ សត្តវតនមយោ មយា ធិន្នោ បូជិតោតិ អត្ថោ។
សឧត្តវសបច្ឆនោតិ សហ ឧត្តវច្ឆនេន សហ បច្ឆនេន សឧត្តវសបច្ឆនោ,
ឧបរិវិតានំ ពន្ធិត្វា អាសនំ ឧត្តមវត្ថេហិ អច្ឆានេត្វាតិ អត្ថោ។ សេសំ
ចាកដមេវាតិ។

បល្លង្គនាយកត្ថេរាមបទានវណ្ណនា សមត្តា។

បន្ទវសមវគ្គវណ្ណនា សមត្តា។

១៦. ពន្ធីវកវត្ថោ

១. ពន្ធីវកត្ថេរាមបទានវណ្ណនា

ចន្ទវិមលំ សុទ្ធីន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ ពន្ធីវកត្ថេរាស្ស អបទានំ។
អយម្បាយស្មា បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិឱស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ បត្តោ
យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា វសន្តោ សិឱស្ស ភគវតោ រូបកាយសម្បត្តិ ទិស្វា

បសន្នមានសោ ពន្ធដីកបុត្តានិ គហេត្វា ភកវតោ ចានមូលេ បូជេសិ។ ភកវា
តស្ស ចិត្តប្បសាទវឌ្ឍនត្ថាយ អនុមោទនមកាសិ។ សោ យាវតាយុតំ វត្ថា
តេនេវ បុញ្ញេន ទេវលោកេ និព្ពត្តោ ធន កាមាវចរសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា
មនុស្សេសុ ច ចក្កវត្តិអាទិសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្ស អម្ពានំ
សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ឧប្បន្នកាលេ គហបតិកុលេ និព្ពត្តោ រូបគ្គយសគ្គប្បត្តោ សត្ត
ធម្មទេសនំ សុត្វា សទ្ធាជាតោ គេហំ បហាយ បព្ពជិតោ អរហត្តំ ចាបុណិ។

១. សោ បុព្ពេនិវាសញ្ញាលោន បុព្ពេ កតកុសលកម្មំ អនុស្សវិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ចន្ទំវិមលំ សុទ្ធន្តិអាទិមាហ។
តត្ថ ចន្ទំវិមលំ សុទ្ធន្តិ អញ្ញា, មហិកា, ធុមោ, រាជោ, រាហូតិ ឥមេហិ
ឧបក្កិលេសមលេហិវិមុត្តំ ចន្ទំ ឥវ ទិយឿសហស្សបក្កិលេសមលានំ
បហ័នត្តាវិមលំ និក្កិលេសត្តា សុទ្ធិំ បសន្នំ សិទ្ធិំ សម្ពុទ្ធន្តិ សម្ពុទ្ធោ។
កិលេសកទ្ធមានំ អភាវេន អនាវិលំ។ នន្ទិភវសង្ខាតាយ ពលវស្មេហាយ
បរិសមន្តតោ ឡិណត្តា នន្ទិភវបរិក្ខណំ។ តិណ្ណំ លោកេតិ លោកត្ថយតោ
តិណ្ណំ ឧត្តិណ្ណំ អតិក្កន្ធិវិសត្តិកន្ធិវិសត្តិកំ វុច្ឆតិ តណ្ហា, និត្តណ្ហាន្តិ អត្តោ។

២. និព្ពាបយន្តំ ជនតន្តិ ធម្មវស្សំ វស្សន្តោ ជនតំ ជនសមូហំ
កិលេសបរិឡាហាភាវេន និព្ពាបយន្តំ រូបសមេន្តំ។ សយំ សំសារតោ តិណ្ណំ,
សព្វសត្តេ សំសារតោ តារយន្តំ អតិក្កមេន្តំ ចតុន្នំ សទ្ធានំ មុននតោ ជាននតោ
មុនិ សិទ្ធិំ សម្ពុទ្ធន្តិ សម្ពុទ្ធោ។ វនស្មី ឈាយមានន្តិ
អារម្មណ្ឌបនិជ្ឈានលក្ខណ្ឌបនិជ្ឈានេហិ ឈាយន្តំ ចិន្តន្តំ ចិត្តេន ភាវេន្តំ
វនមជ្ឈេតិ អត្តោ។ ឯកក្កំ ឯកក្កចិត្តំ សុសមាហិតំ សុដ្ឋ អារម្មណោ អាហិតំ
វេបិតចិត្តំ សិទ្ធិំ មុនិ ទិស្វាតិ សម្ពុទ្ធោ។

៣. ពន្ធដីកបុត្តានីតិ ពន្ធនំ ញាតិនំ ជីវកំ ជីវិតនិស្សយំ
បាធយមំសលោហិតំ ពន្ធដីកំ បាធយមំសលោហិតសមាធរណំ បុប្ផំ
ពន្ធដីកបុប្ផំ គហេត្វា សិទិនោ លោកពន្ធនោ បូជេសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ពន្ធដីកត្រូវអបធានវណ្ណានា សមត្តា។

២. តម្កបុប្ផិយត្រូវអបធានវណ្ណានា

បរកម្មាយនេ យុត្តោតិអាទិកំ អាយស្មតោ តម្កបុប្ផិយត្រូវស្ស អបធានំ។
អយម្បិ អាយស្មា បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្តបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បិយធស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កេនចិ បុរេ កតេន
អកុសលកម្មេន ឧគ្គតកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ បរេសំ កម្ពំ កត្វា ភតិយា
ជីវកំ កប្បសិ។ សោ ឯវំ ធុក្ខេន វសន្តោ បរេសំ អបរាជំ កត្វា មរណភយេន
បលាយិត្វា វនំ ចារិសិ។ តត្ថ ភគជ្ឈានេ ចាជលិពោធិ ធិស្វា វន្តិត្វា សម្មន្តិត្វា
ឯកស្មី វុក្ខេ តម្កវណ្ណំ បុប្ផំ ធិស្វា តំ សព្ពំ កណ្ណិកេ ឡិចិនិត្វា ពោធិបូជំ អកាសិ។
តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា វន្តិត្វា បល្លង្គមាភុជិត្វា និសីទិ។ តស្មី ខណោ តេ មនុស្សា
បធានុបទិកំ អនុពន្ធិត្វា តត្ថ អគមំសុ។ សោ តេ ធិស្វា ពោធិ អារវ្មេន្តោវ
បលាយិត្វា ភយានកេ គីរិធុគ្គបចាតេ បតិត្វា មរិ។

៧. សោ ពោធិបូជាយ អនុស្សរិតត្តា តេនេវ បីតិសោមនស្សេន
តាវតីសាធិសុ ឧបបន្នោ ធរ កាមាវចរសម្បត្តិ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ច
ចក្កវត្តិអាទិសម្បត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេវិភវសម្បន្នេ កុលេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិប្បត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមាធសោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា
ហុត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្ពំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបធានំ

បកាសេន្តោ បរកម្មាយនេ យុត្តោតិអាធិមាហ។ តត្ថ បរេសំ កម្មានិ
បរកម្មានិ, បរកម្មានំ អាយនេ ករណេ វាហនេ ធារណេ យុត្តោ យោជិតោ
អហោសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ ចាកជមេវាតិ។

តម្កបុប្ផយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣. វិថីសម្មជ្ជកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ឧទេន្តំ សតវំសី វាតិអាធិកំ អាយស្មតោ វិថីសម្មជ្ជកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ អនេកេសុ ជាតិសតេសុ
កតបុញ្ញសញ្ញាយោ សិទ្ធិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្វត្តោ យវាវាសំ
វសន្តោ នគរវាសីហិ សទ្ធិវីថី សង្ខតោ និយមានំ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ
វិថី សមំ កត្វា ធនំ តត្ថ ឧស្សាបេសិ។

១៥. សោតេនេវ បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោ វិញ្ញតំ បត្វា សត្តុ ធម្មទេសនំ
សុត្វា បដិលទ្ធសន្ទោ ពហុមាណហធម្មោ បព្វជិត្វា លទ្ធិបសម្បទោ នចិរស្សេវ
អរហា ហុត្វា អត្តនោ បុព្វកម្មំ អនុស្សវន្តោ បច្ចក្ខតោ ជានិត្វា
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឧទេន្តំ សតវំសី វាតិអាធិមាហ។ តត្ថ ឧទេន្តំ
ឧគ្គប្បន្តំ សតវំសី សតបកំ។ សតវំសីតិ ទេសនាសីសមត្តុ,
អនេកេសតសហស្សបកំ ស្វរិយំ ឥវាតិ អត្តោ។ បីតវំសីវ ភាណុមន្តិ បីតវំសី
សំកុចិតបកំ ភាណុមំ បភាវន្តំ ចន្ទមណ្ឌលំ ឥវ សម្ពុទ្ធិំ ទិស្វាតិ អត្តោ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

វិថីសម្មជ្ជកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៤. កក្ការុបុប្ផបូជកត្តាអបទានវណ្ណានា

ទេវបុត្តា អហំ សន្តោតិអាទិកំ អាយស្មតោ កក្ការុបុប្ផបូជកត្តាស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
កតបុញ្ញសញ្ញាយោ សិទិស្ស ភគវតោ កាលេ ភុម្មជ្ជកទេវបុត្តា ហុត្វា និព្ពត្តោ
សិទិ សម្មាសម្ពុទ្ធិំ ទិស្វា និព្ពកក្ការុបុប្ផំ គហេត្វា បូជេសិ។

២០. សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឯកតីសកប្បព្ពន្ធរ
ឧភយសុខំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ កុលគេហេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមន្ទាយ សត្តិ បសន្នោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា ហុត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ
បច្ចក្ខតោ ញត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចិត្តាបទានំ បកាសេន្តោ ទេវបុត្តា
អហំ សន្តោតិអាទិមាហា។ តត្ថ និព្ពន្ធិ កិឡន្តិ បញ្ចហិ និព្ពហិ កាមគុណោហិតិ
ទេវា, ទេវានំ បុត្តោ, ទេវោ វេ វា បុត្តោ ទេវបុត្តោ, អហំ ទេវបុត្តោ សន្តោ
វិជ្ជមានោ និព្ពំ កក្ការុបុប្ផំ បគ្គយ្ហ បកាវេន, គហេត្វា សិទិស្ស ភគវតោ
អភិរោបយី បូជេសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

កក្ការុបុប្ផបូជកត្តាអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៥. មន្ទារវបុប្ផបូជកត្តាអបទានវណ្ណានា

ទេវបុត្តា អហំ សន្តោតិអាទិកំ អាយស្មតោ មន្ទារវបុប្ផបូជកត្តាស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ ថេរោ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវុទ្ធបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទិស្ស ភគវតោ កាលេ
ភុម្មជ្ជកទេវបុត្តា ហុត្វា និព្ពត្តោ សិទិ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ
និព្ពមន្ទារវបុប្ផេហិ បូជេសិ។

២៥. សោតេន បុញ្ញោនាតិអាទិកំ សត្តំ អនន្តរត្ថេរស្ស អបទានវណ្ណោនាយ
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពន្តិ។

មន្ទារវបុប្ផបូជកត្ថេរអបទានវណ្ណោនា សមត្តា។

៦. កធម្មបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណោនា

ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ កធម្មបុប្ផិយត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបទិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធសុញ្ញោ លោកេ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
យរាវាសំ វសន្តោ តត្ថ អាទិនំ ទិស្វា យរាវាសំ បហាយ តាបសបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា
ហិមវន្តសមីបេ កុក្កុដេ នាម បព្ពតោ អស្សមំ កត្វា វិហាសិ។ សោ តត្ថ សត្ថ
បច្ឆេកពុទ្ធេ ទិស្វា បសន្នមាណសោ បុប្ផិតំ កធម្មបុប្ផំ ឌីចិជិត្វា តេ បច្ឆេកពុទ្ធេ
បូជេសិ។ តេបិ “ឥច្ឆិតំ បត្តិត” ត្ថិអាទិនា អនុមោទនំ អកំសុ។

៣០. សោតេន បុញ្ញោន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្មត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ សាវត្ថិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សត្ថ
ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា ហុត្វា បុព្ពកម្មំ
សវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ

ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិមាហា។ តំ វុត្តត្ថមេវ។ កុក្កុដេ នាម បព្ពតោតិ តស្ស
ឧភោសុ បស្សេសុ កុក្កុដប្បដ្ឋាការេន បព្ពតក្ខជាតំ វិជ្ជមានត្តា កុក្កុដាតិ សង្ខ
គតោ។ បការេន តិវោ ហុត្វា បតិជ្ជហតីតិ បព្ពតោ។ តម្ហិ បព្ពតចានម្ហិ តស្មី
បព្ពតសមីបេ។ សត្ថ ពុទ្ធវា វសន្តិតិ សត្ថ បច្ឆេកពុទ្ធវា តស្មី កុក្កុដបព្ពតចានេ
បណ្ណាសាលាយំ វសន្តិតិ អត្ថោ។

៣១. ដីបរាជ័រ ឧត្តតន្ត្រី ដីចានំ រាជា ដីបរាជា, សព្វេសំ ដីចានំ ជលមាធានំ
តារកានំ រាជា ចន្ទោតិ អត្ថោ។ អថ វា សព្វេសុ
ជម្ពុដីបបុព្វវិទេហាអបរកោយានឧត្តរកុរុសម្ព័ន្ធតេសុ ចតុសុ ដីបេសុ
ទ្វិសហស្សបរិត្តដីបេសុ ច រាជា អាហារកជរណតោ ចន្ទោ ដីបរាជាតិ វុច្ឆតិ, តំ
នកេ ឧត្តតំ ចន្ទំ វេ បុប្ផំ ផល្លំ តំ កធម្មុក្កំ ទិស្វា តតោ បុប្ផំ ឌីបិជិត្វា ឧភោហិ
ហត្ថហិ បគ្គយ្ហ បកាវេន គហេត្វា សត្ត បច្ឆេកពុទ្ធ សមោកិរី សុដ្ឋ ឌីកិរី,
អាធរេន បូជេសិទ្ធិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

កធម្មបុប្ផយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧. វិណាសូលកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាធិកំ អាយស្មតោ វិណាសូលកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ យេវេ បុរិមជិនវេសុ កតបុញ្ញសម្ភារោ ឧប្បន្នប្បន្នកវេ កុសលានិ
ឧបចិនន្តោ សិទ្ធិស្ស ភកវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្វត្តោ យរាវាសំ
សណ្ឋាបេត្វា តត្ថ ទោសំ ទិស្វា តំ បហាយ តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា វសន្តោ
ហិមវន្តសមីបេ ភូតគណោ ឆាម បព្ពតេ វសន្តំ ឯកតំ វិវេកមនុព្រហ្មន្តំ សិទ្ធិ
សម្ពុទ្ធិ ទិស្វា បសន្នមាណសោ វិណាសូលបុប្ផំ គហេត្វា ចាធម្មលេ បូជេសិ។
ពុទ្ធាបិ តស្ស អនុមោទនំ អកាសិ។

៣២. សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្មត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ វិភវសម្មន្នេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោ
វុទ្ធិមន្វាយ សាសនេ បសន្នោ បព្ពជិត្វា ឧបចិន្សយសម្មន្នត្តា នចិរស្សេវ
អរហត្តំ ចាបុណិត្វា បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សប្បត្តោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាធិមាហ។ ភូតគណោ ឆាម បព្ពតោតិ

ភូតគណានំ ទេវយក្ខសម្មហានំ អាវាសភូតត្តា ភវនសទិសត្តា អវិវុឌ្ឍការេន
បវត្តត្តា ច ភូតគណា នាម បព្ពតោ, តស្មី ឯកោ អនុតិយោ ជិនោ ជិតមារោ
ពុទ្ធាវសតេ ទិព្ភព្រហ្មអរិយនីយាបថវិហារេហិ វិហរតីតិ អត្ថោ។

៣៦. ឯកូនសតសហស្សំ, កប្បំ នវិនិចាតិកោតិ តេន
តិណាសូលបុប្ផបូជាករណាជលេន និរន្តរំ ឯកូនសតសហស្សកប្បានំ
អវិនិចាតកោ ចតុរាចាយវិនិមុត្តោ សគ្គសម្បត្តិភវមេវ ឧបបន្នោតិ អត្ថោ។
សេសំ សុវិញ្ញាយ្យមេវាតិ។

តិណាសូលកត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្ថោ។

៨. នាគបុប្ផិយត្ថេអបទានវណ្ណានា

សុវុទ្ធានាម នាមេនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ នាគបុប្ផិយត្ថេស្ស អបទានំ។
អយម្យិ ថេរោ បុរិមជិននិសកេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្នោ បទុមុត្តរភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិប្បត្តោ វេទត្តយាធិសុ សកសិប្បេសុ និប្បត្តិ បទ្វា តត្ថ សារំ អធិស្វា ហិមវន្តំ
បរិសិទ្ធា តាបសបព្ពន្ធិ បព្ពជិទ្វា ឈានសមាបត្តិសុខេន វីតិនាមេសិ។ តស្មី
សមយេ បទុមុត្តរោ ភគវា តស្សនុកម្មាយ តត្ថ អគមាសិ។ សោ តាបសោ តំ
ភគវន្តំ ធិស្វា លក្ខណាសត្ថេសុ ធរកត្តា ភគវតោ លក្ខណារូបសម្បត្តិយា
បសន្នោ វុទ្ធិទ្វា អញ្ចលី បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ អាកាសតោ អនោតិណ្ណត្តា
បូជាសក្ការេ អកតេយវ អាកាសេនេវ បក្កាមិ។ អថ សោ តាបសោ
សសិស្សោ នាគបុប្ផំ ឌីចិនិទ្វា តេន បុប្ផេន ភគវតោ គតទិសភាគមគ្គំ
បូជេសិ។

៣៨. សោតេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្មត្តិយោ
អនុភវន្តោ សព្ពត្ថ បូជិតោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ សាវត្ថិយំ កុលគេហេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមន្ទាយ សទ្ធាសម្មន្នោ បព្ពជិត្វា វត្ថុបដិបត្តិយា សាសនំ សោភយមាធនោ
នចិរស្សេវ អរហា ហុត្វា “កេន នុ ខោ កុសលកម្មេន មយា អយំ
លោកុត្តរសម្មត្តិ លទ្ធា” តិ អតីតកម្មំ សរន្តោ បុព្ពកម្មំ បច្ឆក្ខតោ ញត្វា
សញ្ញាតសោមនស្សោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សុវន្នោ នាម
នាមេនាតិអាធិមាហ។ តត្ថ វច្ឆតោត្តេ ជាតត្តា វន្នោ, សុន្ទរោ ច សោ វន្នោ ចេតិ
សុវន្នោ។ នាមេន សុវន្នោ នាម ព្រាហ្មណោ មន្តចារគូ
វេទត្តយាធិសកលមន្តសត្តេ កោដិប្បត្តោតិ អត្តោ។ សេសំ ហេជ្ជា វុត្តនយត្តា
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

នាគបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៩. បុន្នាគបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

កាននំ វនមោគយ្ហាតិអាធិកំ អាយស្មតោ បុន្នាគបុប្ផិយត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបទិស្សយាធិ បុញ្ញាធិ
ឧបចិនន្តោ ដុស្សស្ស ភគវតោ កាលេ នេសាធកុលេ និព្ពត្តោ មហាវនំ បរិដ្ឋោ
តត្ថ សុបុប្ផិតបុន្នាគបុប្ផំ ធិស្វា ហេតុសម្មន្នត្តា ពុទ្ធាវម្មណាបីតិវសេន ភគវន្តំ
សរិត្វា តំ បុប្ផំ សហ កណ្ណិកាហិ ឱចិនិត្វា វាលុកាហិ ចេតិយំ កត្វា បូជេសិ។

៤៦. សោតេន បុញ្ញេន ទេវវុតិកប្បេ និរន្តរំ ទេវមនុស្សសម្មត្តិយោយេវ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ សាវត្ថិយំ វិភវសម្មន្នេ កុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
បុព្ពវាសនាពលេន សាសនេ បសន្នោ បព្ពជិត្វា វាយមន្តោ នចិរស្សេវ អរហា
ហុត្វា បុព្ពេ កតកុសលំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ

បកាសេន្តោ កាន់នំ វនមោគយ្ហាតិអាទិមាហ។ តំ សត្តំ ហេជ្ជា វុត្តត្តា
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

បុន្នាកបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. កុមុទទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ កុមុទទាយកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ យេវេ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ អនេកេសុ ភវេសុ វិវុដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហិមវន្តស្ស អាសន្នេ មហាន្តេ
ជាតស្សវេ កុកុត្តោ នាម បក្ខិ ហុត្វា និព្ពត្តោ កេនចិ អកុសលេន បក្ខិ
សមាធាបិ បុព្វេ កតសម្ភារេន ពុទ្ធិសម្បជ្ជោ បុញ្ញាបុញ្ញេសុ ធរកោ សីលវា
ចាណកោចរតោ បជីវរតោ អហោសិ។ តស្មី សមយេ បទុមុត្តរោ ភគវា
អាគាសេនាគន្ធា តស្ស សមីបេ ចង្គ្គមតិ។ អថ សោ សកុណោ ភគវន្តំ ទិស្វា
បសន្នចិត្តោ កុមុទបុប្ផំ ខំសិទ្ធា ភគវតោ ចាទម្បលេ បូជេសិ។ ភគវា តស្ស
សោមនស្សប្បាទនត្ថំ បដិគ្គហេត្វា អនុមោទនមកាសិ។

៥១. សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ ឧភយសម្បត្តិសុខំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ អញ្ញាតវស្មី កុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ មហាទូនោ
មហាកោកោ រតនត្ថយេ បសន្នោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធោ
បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា ហុត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ បច្ចក្ខតោ ញត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ

ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិមាហ។ បទុមុប្បលសញ្ញោតិ ឯត្ថ សតបត្តេហិ
សម្បុណ្ណោ សេតបទុមោ ច តីណិ នីលរត្ថសេតុប្បលានិ ច បទុមុប្បលានិ
តេហិ សញ្ញោ គហនីក្ខតោ សម្បុណ្ណោ មហាជាតស្សវេ អហូតិ សម្ពន្ធា។

បុណ្យរីកសម្រាប់ដាតិ បុណ្យរីកហិរ រត្តបទុមហិរ ឌីត្តដា សម្បជ្ជណាតិ
អត្តោ។ សេសំ សុរិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

កុម្មុទទាយ កត្តរាបបទានវណ្ណាណា សមត្តា។

សោធិ្យសមវគ្គវណ្ណាណា សមត្តា។

១៧. សុចារិចរិយវគ្គោ

១. សុចារិចរិយត្រូវអបទានវណ្ណាណា

បទុមោ នាម នាមេនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុចារិចរិយត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមមុនិបុត្តវេសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
យក្ខយោនិយំ និព្ពត្តោ ហិមវតិ យក្ខសមាគមំ គតោ ភគវតោ
នេវយក្ខភន្តព្ពនាគានំ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមានសោ ឧភោ ហត្ថ អាភុជិត្វា
អន្តោដេសិ នមស្សិ ច។ សោ តេន បុញ្ញេន តតោ ចុតោ ឧបរិ នេវលោកេ
ឧប្បន្នោ តត្ថ ទិព្ពសុខំ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ច ចក្កវតិអាទិសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ សាវត្ថិយំ គហបតិកុលេ និព្ពត្តោ អន្តោ មហាទូនោ
មហាកោកោ រតនត្ថយេ បសន្នោ សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា សទ្ធាជាតោ
បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណិ។

១. សោ ឯកទិវសំ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមោ នាម នាមេនាតិអាទិមាហ។ តត្ថ
បទុមោតិ យស្ស ចាទនិក្ខេបសមយេ បថវី ភិទ្ធិត្វា បទុមំ ឧត្តន្តា ចាទតលំ
សម្បជ្ជិតិ, តេន សញ្ញាលោន សោ ភគវា បទុមោតិ សង្ខំ គតោ, ឥធ

បទុមុត្តរោ ភគវា អធិប្បតោ។ សោ ភគវា បវេនា វសនវិហារា អភិនិក្ខម្ភ
វនមជ្ឈំ បរិសិទ្ធា ធម្មំ ទេសេតីតិ សម្ពុទ្ធា។

យក្ខានំ សមយោតិ ទេវានំ សមាគមោ អាសិ អហោសីតិ អត្ថោ។
អជ្ឈាបេក្ខីសុ តាវទេតិ តស្មី ទេសនាកាលេ អធិអបេក្ខីសុ, វិសេសេន
បស្សនសីលា អហោសុន្តិ អត្ថោ។ សេសំ ចាកជមេវាតិ។

សុចារិចរិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

២. កណ្តាវេរបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

សិទ្ធត្ថោ នាម ភគវាតិអាធិកំ អាយស្មតោ កណ្តាវេរបុប្ផិយត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ
សុទ្ធកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ រញ្ជោ អន្តេបុរាណកោ អហោសិ។ តស្មី
សមយេ សិទ្ធត្ថោ ភគវា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ រាជីរីចី បជិបជ្ជិ។ អថ សោ
អន្តេបុរាណកោ ចរមាណំ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ ហុត្វា កណ្តាវេរបុប្ផេន
ភគវន្តំ បូជេត្វា នមស្សមាណោ អជ្ជាសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន
សុគតិសម្បត្តិយោយេវ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តិត្វា
វុទ្ធិប្បត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បជិលទ្ធសន្ទោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា
អហោសិ។

៧. សោ បត្តអគ្គជលោ បុព្វេ កតកុសលំ សរិត្វា សញ្ញាតសោមនស្សោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ សិទ្ធត្ថោ នាម ភគវាតិអាធិមាហា។ តំ សព្វំ ហេដ្ឋា
វុត្តត្តា ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

កណ្តាវេរបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៣. ខន្ទកទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

តិស្សស្ស ខោភគវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ ខន្ទកទាយកត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ សុទ្ធកុលេ
និព្ពត្តោ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ អម្ពជម្ពុអាទិមនេកំ មធុរជលាជលំ
នាឡិកេរំ បូរខន្ទកញ្ច អទាសិ។ ភគវា តស្ស បសាទវឡនត្ថាយ បស្សន្តស្សេវ
បរិភុញ្ញិ។ សោ តេន បុញ្ញេន សុគតិសម្មត្តិយោយេវ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វិញ្ញាតំ បត្វា សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា
សញ្ញាតសន្នោ បសាទពហុមាណោ បព្ពជិត្វា វត្ថបជិបត្តិយា សាសនំ សោភេន្តោ
សីលាលង្គារបជិមណ្ឌិតោ នចិរស្សេវ អវហត្ថំ ចាបុណិ។

១៣. សោ បុព្ពកម្មំ សរន្តោ “បុព្ពេ មយា សុខេត្ថ កុសលំ កតំ សុន្ទរ”ន្តិ
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ តិស្សស្ស ខោ
ភគវតោតិអាទិមាហ។ តត្ថ តិស្សេវាបិ ភវសម្មត្តិយោ ទទមាណោ ជាតោតិ
មាតាបិតុហិ កតនាមវសេន តិស្សេវា។ អថ វា តីហិ សរណាគមនេហិ
អស្សាសេន្តោ ឡីវនន្តោ ហេតុសម្មន្នបុគ្គលេ សគ្គមោក្ខទ្វយេ បតិដ្ឋាបេន្តោ
ពុទ្ធា ជាតោតិ តិស្សេវា។ សមាបត្តិគុណាធិហិ ភគេហិ យុត្តោតិ ភគវា, តស្ស
តិស្សស្ស ភគវតោ បុព្ពេ អហំ ជលំ អទាសិន្តិ សម្ពន្ធា។ នាឡិកេរញ្ច
ចាទាសិន្តិ នាឡិកាការេន បវត្ថំ ជលំ នាឡិកេរំ, តញ្ច ជលំ អទាសិន្តិ អត្ថោ។
ខន្ទកំ អភិសម្មតន្តិ ខាទិតព្ពំ ខន្ទកំ អភិវិសេសេន មធុសក្ករាធិហិ សម្មិស្សំ
កត្វា និច្ឆាទិតំ សុន្ទរំ មធុរន្តិ សម្មតំ ញាតំ អភិសម្មតំ ខន្ទកញ្ច អទាសិន្តិ
អត្ថោ។ សេសំ សុវិញ្ញាយ្យមេវាតិ។

ខន្ទកទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

២. ទេសបូជកត្រូវអបទានវណ្ណានា

អត្ថធម្មស្សី តុ ភគវាតិអាទិកំ អាយស្មតោ ទេសបូជកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បិ ថេរោ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អត្ថធម្មស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមន្ទាយ សន្នោ បសន្នោ ពុទ្ធមាមកោ ធម្មមាមកោ សង្ឃមាមកោ
អហោសិ។ តទា អត្ថធម្មស្សី ភគវា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ចន្ទោរិយ សូរិយោរិយ ច
អាគាសេន គច្ឆតិ។ សោ ឧចាសកោ ភគវតោ គតទិសាភាគំ គន្ធមាលាធិបាំ
បូជេន្តោ អញ្ចលី បគ្គយ្ហ នមស្សមាណោ អដ្ឋាសិ។

១៨. សោ តេន បុញ្ញេន ទេវលោកេ និព្ពត្តោ សគ្គសម្បត្តិ អនុភវិត្វា
មនុស្សេសុ ច មនុស្សសម្បត្តិ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី កុលេ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ ឧបភោគបរិភោគសម្បន្នោ សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា
បសន្នមាណសោ យរាវាសេ អនល្លិនោ បព្ពជិត្វា វុត្ថសម្បន្នោ នចិរស្សេវ អរហា
ហុត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ អត្ថធម្មស្សី តុ ភគវាតិអាទិមាហា។ តំ ហេជ្ជា វុត្ថត្ថមេវ។
អនិលញ្ញសេតិ “មគ្គោ បន្តោ បថោ បដ្ឋោ, អញ្ញសំ វដ្ឋមាយន”ន្តិ (ចូឡិនិ.
ចារាយនត្ថតិកាថានិទ្ទេស ១០១) បរិយាយស្ស វុត្ថត្តា អនិលស្ស វាតស្ស
អញ្ញសំ គមនមគ្គោតិ អនិលញ្ញសំ, តស្មី អនិលញ្ញសេ, អាគាសេតិ អត្តោ។
សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ទេសបូជកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៥. កណ្ឌិការធម្មិយត្រូវអបទានវណ្ណានា

វេស្សក្ខ ឆាម សម្ពុទ្ធាតិអាទិកំ អាយស្មតោ កណ៌ការធន្តិយត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ ថេរោ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ វេស្សកុស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ
និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ សទ្ធាសម្បជ្ជោ អហោសិ។ តស្មី សមយេ វេស្សក្ខ ភគវា
វិវេកកាមោ មហាវនំ បរិសិទ្ធា និសីទិ។ អថ សោចិ ឧបាសកោ កេនចិនេវ
ករណីយេន តត្ថ ភត្តា ភគវន្តំ អគ្គិក្ខន្ធវិយ ជលមាណំ និសិទ្ធិនិស្សា
បសន្នមាណសោ កណ៌ការបុប្ផំ ឌីចិនិត្វា ធន្តំ កត្វា ភគវតោ និសិន្នជ្ជានេវិតានំ
កត្វា បូជេសិ, តំ ភគវតោ អានុភាវេន សត្តាបំ អមិលាតំ ហុត្វា តថេវ
អជ្ជាសិ។ ភគវាចិ ជលសមាបត្តិ និរោធសមាបត្តិញ សមាបជ្ជិត្វាវិហាសិ, សោ
តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា សោមនស្សជាតោ ភគវន្តំ វន្តិត្វា អញ្ជលី បគ្គយ្ហ អជ្ជាសិ។
ភគវា សមាបត្តិតោ វុជ្ជហិត្វាវិហារមេវ អគមាសិ។

២៣. សោតេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ សទ្ធាសម្បជ្ជោ សត្ត
ធម្មទេសនំ សុត្វា យរាវាសេ អនល្លិនោ បព្ពជិត្វា វត្ថបជិបត្តិយា ជិនសាសនំ
សោភេន្តោ នចិរស្សេវ អរហា ហុត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ វេស្សក្ខ ឆាម
សម្ពុទ្ធាតិអាទិមាហា។ តត្ថ វេស្សក្ខតិ វេស្សេ វេស្សជនេ ភុនាតិ អភិភវតីតិ
វេស្សក្ខ។ អថ វា វេស្សេ បញ្ចវិធមារេ អភិភុនាតិ អជ្ឈោត្តរតីតិ វេស្សក្ខ។
សាមំយេវ ពុជ្ឈិតា សទ្ធានីតិ សម្ពុទ្ធា, ឆាមេន វេស្សក្ខ ឆាម សម្ពុទ្ធាតិ អត្តោ។
ទិវាវិហារាយ មុនីតិ ទិព្ពតិ បកាសេតិ តំ តំ វត្ថំ ចាកជំ ករោតីតិ ទិវា។
សូរិយុគ្គមនតោ បដ្ឋាយ យាវ អត្ថផ្ដមោ, តាវ បរិច្ឆិន្ទកាលោ, វិហារណំ ចត្វាហិ
ឥរិយាបថេហិ បវត្តនំវិហារោ, ទិវាយ វិហារោ ទិវាវិហារោ, តស្ស ទិវាវិហារាយ

លោកជេដ្ឋា នរោសភោ ពុទ្ធមុនី មហាវង្ស ឱកាហ៍ត្វា បរិសិទ្ធាតិ អត្តោ។ សេសំ
ឱត្តានត្ថមេវាតិ។

កណ៌ការធម្មត្ថយត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. សប្បិទាយកត្តាអបទានវណ្ណានា

ដុស្សោ នាមាថ ភគវាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សប្បិទាយកត្តាស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ អនេកេសុ ភវេសុ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ ដុស្សស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ
និព្ពត្តោ អហោសិ។ តទា ភគវា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ វិជយំ ចរមាធា តស្ស
ឧទាសកស្ស គេហទ្វារំ សម្មាបុណ្ហំ។ អថ សោ ឧទាសកោ ភគវន្តំ ទិស្វា
បសន្នមានសោ វុទ្ធិត្វា បត្តប្បុរំ សប្បិទេលំ អទាសិ, ភគវា អនុមោទនំ កត្វា
បក្កាមិ។ សោ តេនេវ សោមនស្សេន យាវតាយុកំ វត្វា តតោ ចុតោ តេន
បុញ្ញេន ទេវលោកេ ឧប្បន្នោ តត្ថ ទិព្ពសុខំ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ច និព្ពត្តោ
ឧប្បន្នប្បន្នភវេ សប្បិទេលមធុដាលីតាធិមធុរាហារសមដ្ឋី សុខំ អនុភវិត្វា
តមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ សទ្វោ
ពុទ្ធិសម្បន្នោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមានសោ បព្ពជិត្វា វត្ថុសម្បន្នោ
នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

២៨. សោ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា ជាតសោមនស្សោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ ដុស្សោ នាមាថ ភគវាតិអាទិមាហា។ តត្ថ ដុស្សោតិ
ដុស្សនក្ខត្តយោគេន ជាតត្តា មាតាបិតុហិ កតនាមជេយ្យេន ដុស្សោ។ អថ វា
និព្ពានំ ដុសិ បស្សិ សង្ខិ អកាសីតិ ដុស្សោ។ អថ វា
សមតីសចារមិតាសត្តតីសពោធិបក្ខិយធម្មេ សកលេ ច តេបិជកេ

បរិយត្តិធម្ម ផុស បស្សី អញ្ញាសីតិ ផុស្សោ។ ភគ្គវា ភគ្យវា
យុត្តាតិអាទិបុញ្ញកោដ្ឋាសសមដ្ឋិតាយ ភគវា។ អាហុតីនំ បដិគ្គហោតិ
អាហុតិនោ វុទ្ធន្តិ បូជាសក្ការា, តេសំ អាហុតីនំ បដិគ្គហេតុំ អរហតីតិ
អាហុតីនំ បដិគ្គហោ។ មហាជនំ និព្វាបេន្តោ វិរោ ផុស្សោ នាម ភគវា វិជីយំ អថ
តទា គប្បតេតិ សម្ពន្ធោ។ សេសំ ចាកជមេវាតិ។

សប្បិទាយកត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៧. យូថិកាបុប្ផិយត្តរអបទានវណ្ណានា

ចន្ទភាគានទីតីវេតិអាទិកំ អាយស្មតោ យូថិកាបុប្ផិយត្តរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ អាយស្មា បុរិមមុនិន្ទេសុ កតាធិការោ អនេកេសុ ច ជាតិសតេសុ
វិវុទ្ធបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ ផុស្សស្សេវ ភគវតោ កាលេ សុទ្ធកុលេ
និព្វត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ ចន្ទភាគាយ នទិយា តីវេ កេនចិទេវ ករណីយេន អនុសោតំ
ចរមាណោ ផុស្សំ ភគវន្តំ ម្ហាយិតុកាមំ អគ្គិក្ខន្ធវិយ ជលមាណំ ទិស្វា
សោមនស្សជាតោ តត្ថ ជាតំ យូថិកាបុប្ផំ ឌីចិនិទ្វា ភគវន្តំ បូជេសិ។ ភគវា
តស្ស អនុមោទនមកាសិ។

៣៣. សោ តត្ថ តេន បុញ្ញកោដ្ឋាសេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិទ្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្វត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ
ភគវតោ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមាណសោ បព្ពជិត្វា វត្ថុបដិបត្តិយា សាសនំ
សោភេន្តោ នចិរស្សេវ អរហា ហុត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ
ចន្ទភាគានទីតីវេតិអាទិមាហា។ តំ សព្វំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

យូថិកាបុប្ផិយត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៨. ទុស្សនាយកត្រូវអបទានវណ្ណានា

តិវរាយំ បុរេ រម្មេតិអាទិកំ អាយស្មតោ ទុស្សនាយកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បាយស្មា បុរិមជិនវេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ រាជកុលេ និព្វត្តោ
វុទ្ធិប្បត្តកាលេ យុវរាជការំ បទ្វា ចាកដោ ឯកំ ជនបទំ លភិត្វា
តត្រាធិបតិភូតោ សកលជនបទវាសិនោ
ទានបិយវចនអត្ថចរិយាសមាទត្តតាសដ្ឋាតេហិ ចត្វហិ សង្កហវត្ថុហិ
សង្កណ្ណាតិ។ តស្មី សមយេ សិទ្ធត្ថោ ភគវា តំ ជនបទំ សម្មាបុណ្ហិ។ អថ សោ
យុវរាជា បណ្ណាការំ លភិត្វា តត្ថ សុខុមវត្ថេន ភគវន្តំ បូជេសិ។ ភគវា តំ វត្ថំ
ហត្ថេន បរាមសិទ្ធា អាកាសំ បក្ខន្ធិ។ តម្បី វត្ថំ ភគវន្តមេវ អនុពន្ធិ។ អថ សោ
យុវរាជា តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អតីវ បសន្នោ អញ្ចលី បគ្គយ្ហ អជ្ជាសិ។ ភគវតោ
សម្បត្តសម្បត្តដ្ឋានេ សព្វេ ជនា តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អច្ឆរិយពុតចិត្តា អញ្ចលី
បគ្គយ្ហ អជ្ជសុ។ ភគវា វិហារមេវ អគមាសិ។ យុវរាជា តេនេវ កុសលកម្មេន
តតោ ចុតោ ទេវលោកេ ឧប្បន្នោ តត្ថ និព្វសម្បត្តិ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ
ចក្កវត្ថិអាទិសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វិភវសម្បន្នេ ឯកស្មី
កុលេ និព្វត្តោ វិញ្ញាតំ បត្តោ យរាវាសំ សណ្ណាបេត្វា រតនត្ថយេ បសន្នោ
ភគវតោ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពជិត្វា វាយមន្តោ នចិវស្សេវ
អរហា អហោសិ។

៣៨. សោ ឯកទិវសំ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ តិវរាយំ បុរេ រម្មេតិអាទិមាហា។ តត្ថ តិវរនាមកេ
នគរេ រមណីយេ អហំ រាជបុត្តោ ហុត្វា សិទ្ធត្ថំ ភគវន្តំ វត្ថេន បូជេសិទ្ធិ អត្តោ។
សេសំ សុវិញ្ញាយ្យមេវាតិ។

ទុក្ខដោយកត្តាអបធានវណ្ណានា សមត្ថា។

៩. សមាធិបកត្តាអបធានវណ្ណានា

នគរេ ពន្ធមតិយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សមាធិបកត្តាស្ស អបធានំ។
អយម្មិ ថេរោ បុរិមពុទ្ធានំ សន្តិកេ កតកុសលសម្មារោ អនេកេសុ ភវេសុ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ
និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្វាយ យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា បុញ្ញានិ ករោន្តោ វសមាធានោ សទ្ធា
បសន្នោ ពហូ ឧទាសកេ សន្និទាតេត្វា គណេជេដ្ឋកោ ហុត្វា “មាឡិកំ
ករិស្សមា”តិ តេ សព្វេ សមាធិបេត្វា ឯកំ មាឡិកំ សមំ ការេត្វា បណ្ណាបុលិនំ
ឌីកិវិត្វា ភគវតោ និយ្យានេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន ទេវលោកេ ឧប្បន្នោ ធន
កាមាវចរសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ច ចក្កវត្តិអាទិសម្មត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ បត្តោ ភគវតិ បសន្នោ
ធម្មំ សុត្វា បសន្នមាណសោ សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា សីលសម្បន្នោ វត្ថុសម្បន្នោ
នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណិ។

២២. សោ អបរភាកេ អត្ថនោ កតកុសលំ សវិត្វា សញ្ញាតសោមនស្សោ
បុព្វចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ នគរេ ពន្ធមតិយាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ពន្ធន្តិ
ញាតិគោត្តាធិវសេន ឯកសម្ពន្ធា ហោន្តិ សកលនគរវាសិនោតិ ពន្ធ, ពន្ធ
ឯតស្មី វិជ្ជន្តិ ពន្ធមតិ, តស្ស ពន្ធមតិយា នាម នគរេ មហាបូគគណោ
ឧទាសកសម្មហោ អហោសីតិ អត្តោ។ មាឡិកំ កស្សម សង្ឃស្សាតិ ឯត្ថ មាតិ
គណ្ហាតិ សម្បត្តសម្បត្តជនានំ ចិត្តន្តិ មាឡិកំ, អថ វា សម្បត្តយតិគណានំ
ចិត្តស្ស វិវេកករណោ អលន្តិ មាឡិកំ, មាឡិមេវ មាឡិកំ, ភិក្ខុសង្ឃស្ស
ជាសុវិហារត្ថាយ មាឡិកំ ករិស្សមាតិ អត្តោ។ សេសំ ចាកដមេវាតិ។

សមាធិបកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. បញ្ចង្គលីយត្រូវអបទានវណ្ណានា

តិស្សោនាមាសិ ភគវាតិអាទិកំ អាយស្មតោ បញ្ចង្គលីយត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការេ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមន្ទាយ យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វាវិភវសម្មន្នោ សន្នោ បសន្នោ វិចិត្រោវិហារំ
បដិបន្នំ ភគវន្តំ ទិស្វា ជាតិសុមនាទិអនេកានិ សុគន្ធបុច្ឆានិ ចន្ទនាទីនិ ច
វិលេបនានិ គាហាបេត្វាវិហារំ គតោ បុប្ផេហិ ភគវន្តំ បូជេត្វាវិលេបនេហិ
ភគវតោ សរិរេ បញ្ចង្គលីកំ កត្វា វន្តិត្វា បក្កាមិ។

៥០. សោតេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សសុ ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ វិភវសម្មន្នេ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តិត្វា វុទ្ធិមន្ទាយ សត្ត ធម្មទេសនំ
សុត្វា បសន្នមានសោ បព្ពជិត្វាវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា នចិរស្សេវ អរហា ហុត្វា
បុព្ពកម្មំ សរន្តោ បច្ចក្ខតោ ព្រាត្វា “ឥមំ នាម កុសលកម្មំ កត្វា ឦទិសំ
លោកុត្តរសម្មត្តិ បត្តោម្ហី” តិ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ តិស្សោនាមាសិ
ភគវាតិអាទិមាហ។ តំ សព្វំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

បញ្ចង្គលីយត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

សត្តរសមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

១៨. កុមុទវគ្គោ

១. កុមុទមាលីយត្រូវអបទានវណ្ណានា

បញ្ចតេ ហិមវន្តម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ កុមុទមាលិយត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ យេវេ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អត្ថទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ ហិមវន្តបញ្ចតសមីបេ
ជាតស្សរស្ស អាសន្នេ រក្ខសោ ហុត្វា និព្ពត្តោ អត្ថទស្សី ភគវន្តំ តត្ថ ឧបគតំ
ទិស្វា បសន្នមាណសោ កុមុទបុច្ឆានិ ឌីបិនិត្វា ភគវន្តំ បូជេសិ។ ភគវា អនុមោទនំ
កត្វា បក្កាមិ។

១. សោតេន បុញ្ញេន តតោ ចរិត្វា ទេវលោកំ ឧបបន្នោ ធន
កាមាវចរសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ច ចក្កវត្តិអាទិសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ រតនត្ថយេ បសន្នោ
បព្ពជិត្វា វាយមន្តោ ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ
សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បញ្ចតេ
ហិមវន្តម្ពីតិអាទិមាហា។ តត្ថ តត្ថជោ រក្ខសោ អាសិន្នំ តស្មី ជាតស្សរសមីបេ
ជាតោ និព្ពត្តោ រក្ខសោ បរុដិរមំសខាធកោ និទ្ទយោ យោរុចោ
ភយានកសភាវោ មហាពលោ មហាជាមោ កក្ខឡោ យក្ខោ អាសី អហោសិន្នំ
អត្តោ។

កុមុទំ បុប្ផតេ តត្ថាតិ តស្មី មហាសវេ សុរិយរំសិយា អភាវេ សតិ
សាយន្តេ មកុឡិតំ កុញ្ចិតាការេន និប្បកំ អវល្លំ ហោតីតិ “កុមុទ”ន្តិ
លទ្ធនាមំ បុប្ផំ បុប្ផតេ វិកសតីតិ អត្តោ។ ចក្កមត្តានិ ជាយវេតិ តានិ បុច្ឆានិ
រថចក្កបមាណានិ ហុត្វា ជាយន្តិតិ អត្តោ។ សេសំ សុរិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

កុមុទមាលិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. និស្សេណិទាយកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

កោណ្ឌាញ្ញស្ស ភគវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ និស្សេណិទាយ កត្តេស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមជិនវេសុ កតាធិការោ អនេកាសុ ជាតិសុ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ កោណ្ឌាញ្ញស្ស ភគវតោ កាលេ
វឡកិកុលេ និព្ពត្តោ សន្នោ បសន្នោ ភគវតោ ធម្មទេសនំ សុត្វា
បសន្នមានសោ ភគវតោ វសនចាសាទស្ស រោហនត្ថាយ សារកជ្ជមយំ
និស្សេណី កត្វា ឧស្សបេត្វា វបេសិ។ ភគវា តស្ស បសាទសំវឡនត្ថាយ
បស្សន្តស្សេវ ឧបរិចាសាទំ អារុហិ។ សោ អតីវ បសន្នោ តេនេវ
បីតិសោមនស្សេន កាលំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តោ តត្ថ ទិព្ពសម្មត្ថី អនុភវិត្វា
មនុស្សេសុ ជាយមាទោ និស្សេណិទាននិស្សន្ទេន ឧច្ឆកុលេ និព្ពត្តោ មនុស្សេសុ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តោ សត្ថ ធម្មទេសនំ សុត្វា
សន្នាជាតោ បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៩. សោ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ កោណ្ឌាញ្ញស្ស ភគវតោតិអាទិមាហ។ តត្ថ កោណ្ឌាញ្ញស្សតិ
កុដ្ឋិតោ ហុត្វា ធើ បវត្ថតិ តិ កោណ្ឌោ, លាមកសត្តោ, កោណ្ឌោតោ អញ្ញោតិ
កោណ្ឌោញ្ញោ, អលាមកោ ឧត្តមបុរិសោតិ អត្តោ។ អថ វា ព្រាហ្មណកោត្តេសុ
កោណ្ឌាញ្ញកោត្តេ ឧប្បន្នត្វា “កោណ្ឌោញ្ញោ” តិ កោត្តវសេន តស្ស នាមំ, តស្ស
កោណ្ឌាញ្ញស្ស។ សេសំ ចាកជមេវាតិ។

និស្សេណិទាយ កត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣. វត្ថុបុប្ផិយត្ថេអបទានវណ្ណានា

មិគលុទ្ធា បុរេ អាសិន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ វត្ថុបុប្ផិយត្ថេស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ

ឧបចិនឆ្នោតវិបស្សន្ត្រី ភក្កវតោ កាលេ នេសាទកុលេ ឧប្បន្នោ មិគ្គវាយ
អរញ្ញោវិចរមាណោ តស្ស ការុញ្ញេន អរញ្ញោ ចរមាណំវិបស្សី ភក្កវន្តំ ទិស្វា
បសន្នមាណសោ បុប្ផតំ រត្តិកំ ឆាម បុប្ផំ កុដដបុប្ផញ្ច សហ វណ្ណេន ឌីចិនិត្វា
សោមនស្សចិត្តេន បូជេសិ។ ភក្កវា អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។

១៣. សោតេនេវ បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កុលគេហោ និព្ពត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ វតនត្ថយេ
បសន្នោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា កាមេសុ អាទីនំ ទិស្វា បព្ពទិត្វា នចិរស្សេវ
អរហត្តំ បត្តោ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា “នេសាទភូតេន មយា កតកុសលំ
សុន្ទរ” ត្ថិ សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្នោ មិគ្គលុទ្ធា បុរេ
អាសិន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ មិគ្គានំ លុទ្ធា សាហសិកោ មារកោតិ មិគ្គលុទ្ធា,
មិគ្គេសុ វា លុទ្ធា លោភិតិ មិគ្គលុទ្ធា, នេសាទោ អាសិ បុរេតិ អត្តោ។

១៤. រត្តិកំ បុប្ផតំ ទិស្វាតិ បទុមបុច្ឆាទីនិ អនេកានិ បុច្ឆានិ
សូរិយរំសិសម្បស្សេន ទិវា បុប្ផន្តិ រត្តិយំ មកុឡិ តានិ ហោន្តិ។
ជាតិសុមនមល្លិកាទីនិ អនេកានិ បុច្ឆានិ បន រត្តិយំ បុប្ផន្តិ នោ ទិវា។ តស្មា
រត្តិយំ បុប្ផនតោ រត្តិបុប្ផឆាមកានិ អនេកានិ សុគន្ធបុច្ឆានិ ច កុដដបុច្ឆានិ ច
គហេត្វា បូជេសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

រត្តិបុប្ផិយត្ថេវ អបទានវណ្ណោនា សមត្តា។

២. ឧទហានធាយកត្ថេវ អបទានវណ្ណោនា

វិបស្សនោ ភក្កវតោតិ អាទិកំ អាយស្មតោ ឧទហានធាយកត្ថេវ ស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ ថេរោ បុរិមមុនិវរេសុ កតាធិកាវោ អនេកេសុ ភវេសុ
កតបុញ្ញសញ្ញាយោ វិបស្សន្ត្រី ភក្កវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ

“ចានីយទានំ មយា ទាតត្ថំ, តញ្ចា និវន្តំ កត្វា បវត្តតុំ វដ្តតី” តិ ចិន្តេត្វា ឯកំ
ក្ខបំ ខនាបេត្វា ឧទកសម្មត្តកាលេ ឥដ្ឋកាហិ ចិនាបេត្វា ចិរំ កត្វា តត្ថ
ឧដ្ឋិតេន ឧទកេន បុណ្ណំ តំ ឧទចានំ វិបស្សីស្ស ភគវតោ និយ្យាទេសិ។ ភគវា
ចានីយទានានិសំសធិបកំ អនុមាទនំ អកាសិ។ សោ តេន បុព្វេន
ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ
ចោក្ខវណីឧទចានចានីយាទិសម្បន្នោ សុខមនុកវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឯកស្មី
កុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ សន្នោ បសន្នោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហ
អហោសិ។

១៨. សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ វិបស្សីនោ ភគវតោ តិអាទិមាហ។ តត្ថ
ឧទចានោ កតោ មយាតិ ឧទកំ បិវន្តិ ឯត្តាតិ ឧទចានោ,
ក្ខបចោក្ខវណីតឡាកានមេតំ អធិវចនំ។ សោ ឧទចានោ ក្ខចោ វិបស្សីស្ស
ភគវតោ អត្ថាយ កតោ ខនិតោតិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ឧទចានទាយ កត្ថេវ អបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៥. សីហាសនទាយ កត្ថេវ អបទានវណ្ណានា

និព្ពតេ លោកនាថម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ សីហាសនទាយ កត្ថេវស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេ
និព្ពានធិគមត្ថាយ កតបុព្វបចយោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
គហបតិកុលេ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ បត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា វតនត្ថយេ
បសន្នោ តស្មី ភគវតិ បរិនិព្ពតេ សត្តហិ វតនេហិ ខចិតំ សីហាសនំ
កាវាបេត្វា ពោធិរុក្ខំ បូជេសិ, ពហូហិ មាលាគន្ធិបេហិ ច បូជេសិ។

២០. សោតេន បុព្វេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា សព្ពត្ថ បូជិតោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ សាវត្ថិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិប្បត្តោ យរាវាសំ វសន្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមានសោ ញាតិវគ្គំ
បហាយ បព្ពជិតោ នចិរស្សេវ អរហា ហុត្វា បុព្វបចិតកុសលសម្ភារំ សវិត្វា
សញ្ញាតសោមនស្សោ បុព្វចិតាបទានំ បកាសេន្តោ និព្ពតេ
លោកនាជម្ពីតិអាទិមាហ។ តត្ថ សីហាសនមទាសហន្តិ
សីហរូបហិរញ្ញាសុវណ្ណាតនេហិ ខចិតំ អាសនំ សីហាសនំ, សីហស្ស វា
អភីតស្ស ភគវតោ និសិន្នាបរំ, សីហំ វា សេដ្ឋំ ឧត្តមំ អាសនន្តិ សីហាសនំ, តំ
អហំ អនាសី, ពោធិវក្ខំ បូជេសិន្តិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

សីហាសននាយ កត្ថេវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៦. មគ្គទត្ថិកត្ថេវអបទានវណ្ណានា

អនោមទស្សី ភគវាតិអាទិកំ អាយស្មតោ មគ្គទត្ថិកត្ថេវស្ស អបទានំ។
អយម្បាយស្មា បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ អនោមទស្សីស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្ពត្តោ
វុទ្ធិមន្ទាយ យរាវាសំ សណ្តាបេត្វា វសន្តោ អនោមទស្សី ភគវន្តំ អាកាសេ
ចង្គមន្តំ ចាទុទ្ធាវេ ចាទុទ្ធាវចង្គមនជ្ជានេ បុច្ឆានំ វិកិរណំ អច្ឆរិយញ្ច ទិស្វា
បសន្នមានសោ បុច្ឆានិ អាកាសេ ឧត្តិបិ, តានិវិតានំ ហុត្វា អដ្ឋសុ។

២៦. សោតេន បុព្វេន សុគតីសុយេវ សំសរន្តោ សព្ពត្ថ បូជិតោ សុខំ
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តោ កមេន យោព្ពញ្ចំ
ចាបុណិត្វា សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា វត្ថុសម្បន្នោ នចិរស្សេវ អរហត្ថំ បត្តោ
ចង្គមនស្ស បូជិតត្វា មគ្គទត្ថិកត្ថេវោតិ ចាកកេជា។ សោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា

សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ អនោមនស្សី
ភគវាតិអាទិមាហ។ ធិដ្ឋធម្មសុខត្ថាយាតិ ឥមស្មី អត្តភារេ ចង្គមនេន
សរីរសល្លហុកាទិសុខំ បដិច្ចាតិ អត្តោ។ អព្ភោកាសម្មិ ចង្គមីតិ អព្ភោកាសេ
អង្គណាដ្ឋានេ ចង្គមិ, បទវិក្ខេបំ បទសញ្ញារំ អកាសីតិ អត្តោ។

ឧទ្ធតោ ចារេ បុច្ឆានីតិ ចង្គមន្តេន ចារេ ឧទ្ធតោ បទុមុប្បលាទីនិ បុច្ឆានិ
បថវិតោ ឧគ្គន្ធា ចង្គមេ វិក័រីសូតិ អត្តោ។ សោភំ មុទ្ធនិ តិដ្ឋវេតិ ពុទ្ធស្ស មុទ្ធនិ
សីសេ សោភយមាណ តានិ តិដ្ឋន្តីតិ អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញាយ្យមេវាតិ។

មគ្គទត្តិកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧. ឯកទីបិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរស្ស មុនិលោតិអាទិកំ អាយស្មតោ ឯកទីបិយត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បាយស្មា បុរិមជិនសេដ្ឋេសុ កតកុសលសម្មារោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
គហបតិកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ សន្នោ បសន្នោ ភគវតោ
សលលមហាពោធិម្ហិ ឯកបទីបំ បូជេសិ, ថាវំ កត្វា
និច្ចមេកបទីបបូជនត្ថាយ តេលវដ្តំ បដ្ឋបេសិ។ សោ តេន បុញ្ញេន
ទេវមនុស្សេសុ សំសារន្តោ សព្ពត្ថ ជលមាណោ បសន្នចក្កកោ
ឧភយសុខមនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ វិភវសម្បន្នេ ឯកស្មី កុលេ
និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ បត្តោ រតនត្ថយេ បសន្នោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ បត្តោ
ធិបបូជាយ លទ្ធិវិសេសាធិគមត្តា ឯកទីបិយត្ថេរោតិ ចាកដោ។

៣០. សោ អបរភាគេ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរស្ស មុនិនោតិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ឯកទីបិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៨. មណីបូជកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ឡែន ហិមវន្តស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ មណីបូជកត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ ជេរោ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោ
យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា តត្ថាធិនំ ទិស្វា យរាវាសំ បហាយ តាបសបព្ពដ្ឋំ
បព្ពជិត្វា ហិមវន្តឡែនភាគេ ឯកិស្សា នទិយា សមីបេ បណ្ណាសាលំ ការេត្វា
វសន្តោ វិវេកកាមតាយ តស្សានុកម្មាយ ច តត្ថ ឧបគតំ បទុមុត្តរំ ភគវន្តំ
ទិស្វា បសន្នមាណសោ មណីបល្លង្គំ ភគវតោ បូជេសិ។ ភគវា តស្ស
បសាទវឡនត្ថាយ តត្ថ និសីទិ។ សោ ភិយ្យោសោមត្ថាយ បសន្នោ
និព្វានាធិគមត្ថាយ បត្ថនំ អកាសិ។ ភគវា អនុមោទនំ វត្វា បក្កាមិ។ សោ តេន
បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ សព្ពត្ថ បូជិតោ សុខំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ វិភវសម្បន្នេ កុលេ និព្វត្តោ យរាវាសំ វសន្តោ ឯកទិវសំ
សត្ថ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ អរហា អហោសិ។

៣២. សោ ឯកទិវសំ អត្តនា កតកុសលំ សរិទ្ធា សញ្ញាតសោមនស្សោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឡែន ហិមវន្តស្សាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ឡែនាតិ
ហិមវន្តស្ស អបរំ ភាគំ វិហាយ ឡែន, ភុម្មត្ថេ ករណាវចនំ, ឡែស្មី ទិសាភាគេតិ
អត្តោ។ នទិកា សម្បវត្តថាតិ អចាកជនាមជេយ្យា ឯកា នទី សំសុដ្ឋ បវត្តានិ

វិហារនី សន្តមាធា អហោសីតិ អត្ថោ។ តស្ស ចានុបខេត្តម្ពីតិ តស្ស នទិយា
អនុបខេត្តម្ពី តិវសមីបេតិ អត្ថោ។ សយម្ពុ វសតេ តទាតិ យទា អហំ
មណីបល្លង្គំ បូជេសី, តទា អនាចរិយកោ ហុត្វា សយមេវ ពុទ្ធកូតោ ភគវា
វសតេ វិហារតីតិ អត្ថោ។

៣៥. មណី បគ្គយ្ហ បល្លង្គន្តិ មណីន្តិ ចិត្តំ អារាធនិ សោមនស្សំ ករោតីតិ
មណី, អថ វា មាតិ បមាណំ ករោតិ អាករណាន្តិ មណី, អថ វា មរណាបិ
រាជយុវរាជាធម្មោ តំ ន បរិច្ចជន្តិ តទត្ថាយ សង្គមំ ករោន្តិតិ មណី, តំ មណី
មណីមយំ បល្លង្គំ មនោរមំ សាធុ ចិត្តំ សុដ្ឋវិចិត្តំ បគ្គយ្ហ គហេត្វា ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស
អភិរោបយី បូជេសិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ សត្តំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

មណីបូជកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៩. តិកិច្ចកត្រូវអបទានវណ្ណានា

នគរេ ពន្ធមតិយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ តិកិច្ចកត្រូវស្ស អបទានំ។
អយម្បាយស្មា បុរិមជិនវេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ពន្ធមតីនគរេ វេជ្ជកុលេ
និព្ពត្តោ ពហុស្សតោ សុសិក្ខិតោ វេជ្ជកម្មេ ធរកោ ពហូ រោគិនោ តិកិច្ចន្តោ
វិបស្សិស្ស ភគវតោ ឧបជ្ជាកស្ស អសោកនាមត្រូវស្ស រោគំ តិកិច្ចិ។ សោ
តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សសុ អបរាបរំ សុខំ អនុភវន្តោ និព្ពត្តនិព្ពត្តភវេ
អរោគោ ធីយាយុកោ សុវណ្ណាវណ្ណាសរីរោ អហោសិ។

៣៩. សោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាវត្ថិយំ គហបតិកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិមន្ទាយ
សព្ពសិប្បសុ និប្បត្តិ បត្តោ អរោគោ សុខិតោ វិភវសម្បន្នោ រតនត្ថយេ
បសន្នោ សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្នោ យរាវាសំ បហាយ បព្ពជិត្វា

នចិរស្បែក អរហា ហុត្វា បុព្វកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ នគរេ ពន្ទមតិយាតិអាទិមាហ។ តំ សត្តំ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

តិកិច្ចកត្តរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

១០. សង្ឃបដ្ឋាកត្តរអបទានវណ្ណានា

វេស្សភុម្មិ ភគវតីតិអាទិកំ អាយស្មតោ សង្ឃបដ្ឋាកត្តរស្ស អបទានំ។
អយម្មិ ថេរោ បុរិមពុទ្ធសុ កតកុសលសម្មារោ អនេកេសុ ភវេសុ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុព្វានិ ឧបចិនន្តោ វេស្សភុស្ស ភគវតោ កាលេ
តស្សរាមិកស្ស បុត្តោ ហុត្វា និព្វត្តោ វិញ្ញតំ បទ្វា សទ្ធា បសន្នោ វិហារេសុ
អាវាមិកកម្មំ ករោន្តោ សក្កច្ចំ សង្ឃំ ឧបដ្ឋាសិ។ សោតេនេវ កុសលកម្មន
នេវមនុស្សេសុ សំសារន្តោ ឧកយសម្បត្តិយោ អនុភវិទ្ធា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បានេ
សាវត្ថិយំ គហបតិកុលេ និព្វត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ វិភវសម្បន្នោ សុខប្បត្តោ
ចាកកោសត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា សាសនេ បសន្នោ បព្វជិត្វា វុត្តសម្បន្នោ
សាសនំ សោភយមាណោ វិបស្សនំ វឌ្ឍន្តោ នចិរស្បែក សហ បដិសម្ពិទាហិ
អរហន្តំ បត្តោ នធឿនិញ្ញោ បុព្វេ កតកុសលកម្មវសេន សង្ឃបដ្ឋាកត្តរោតិ
ចាកកោសត្ថុ អហោសិ។

៤៥. សោ ឯកទិវសំ “បុព្វេ មយា កី នាម កម្មំ កត្វា អយំ
លោកុត្តរសម្បត្តិ លទ្ធា” តិ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សរិទ្ធា បច្ចក្ខតោ ជានិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ ចាកជំ ករោន្តោ វេស្សភុម្មិ
ភគវតីតិអាទិមាហ។ តត្ថ អហោសារាមិកោ អហន្តិ អហំ វេស្សភុស្ស

កគវតោ សាសនេ អាវាមិកោ អហោសិន្និ អត្ថោ។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្ថា
ឧត្តានត្ថត្ថា ច សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

សង្ឃបដ្ឋាកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

អដ្ឋារសមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

១៩. កុដជបុប្ផិយវគ្គោ

១-១០. កុដជបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ឥតោ បរម្មិ ឯកុដវីសតិមវគ្គោ អាគតានំ ឥមេសំ កុដជបុប្ផិយត្ថេរាទីនំ
ទសន្នំ ថេរានំ អបុព្វំ នត្ថិ។ តេសញ្ចិ ថេរានំ បុរិមពុទ្ធានំ សន្តិកេ
កតបុញ្ញសម្ភារានំ វសេន ចាកជនាមាណិ ថេវ និវាសនគរាទីនិ ច ហេដ្ឋា
វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចានីតិ តំ សព្វំ អបទានំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ឯកុដវីសតិមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

២០. តមាលបុប្ផិយវគ្គោ

១-១០. តមាលបុប្ផិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

វីសតិមេ វគ្គោ បឋមត្ថេរាបទានំ ឧត្តានមេវ។

៦. ឧតិយត្ថេរាបទានេ យំ ធាយវាសិកោ ឥសីតិ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា វនេ
វសនភាវេន ធាយវាសិកោ ឥសីតិ សង្ខំ គតោ, អត្តនោ អនុកម្មាយ តំ វនំ
ឧបកតស្ស សិទ្ធិត្ថស្ស សត្តនោ វសនមណ្ឌាបច្ឆាទនត្ថាយ យំ តិណំ, តំ

លាយតិ ជិន្នតិ តិ អត្ថោ។ ឧត្តន្តន្ត កត្វា អនេកេហិ ខុទ្ទកន្តោកេហិ មណ្ឌបំ
កត្វា តំ តិលោន ធានេត្វា សិទ្ធិត្ថស្ស ភគវតោ អហំ អនាសី បូជេសិទ្ធិ អត្ថោ។

៨. សត្តាហំ ធារយុំ តត្ថាតិ តំ មណ្ឌបំ តត្ថ បីតា នេវមនុស្សា សត្តាហំ
និរោធសមាបត្តិ សមាបជ្ជិត្វា និសិទ្ធស្ស សត្តនោ ធារយុំ ធារេសុទ្ធិ អត្ថោ។
សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

តតិយត្ថេវស្ស អបទានេ ខណ្ឌាដុល្លិយត្ថេវេតិ វត្ថ ខណ្ឌាន្តិ កដ្ឋានំ
ជិណ្ឌាត្តា ជិន្នភិទ្ធដ្ឋានំ, ដុល្លាន្តិ កដ្ឋានំ ជិណ្ឌាដ្ឋានេ
កណ្តាកិតមហិច្ឆត្តកាធិបុប្ផំ, ខណ្ឌាញា ដុល្លញា ខណ្ឌាដុល្លានិ, ខណ្ឌាដុល្លានំ
បដិសន្ធិវណំ បុនប្បុនំ ជីវករណាន្តិ ខណ្ឌាដុល្លបដិសន្ធិវណំ។ ឥមស្ស បន
ថេវស្ស សម្ពារបូរណាកាលេ ដុស្សស្ស ភគវតោ ចេតិយេ ជិន្នភិទ្ធដ្ឋានេ
សុធាបិណ្ឌំ មក្ខេត្វា ជីវករណំ ខណ្ឌាដុល្លបដិសន្ធិវណំ នាម។ តស្មា សោ
ខណ្ឌាដុល្លិយោ ថេវេតិ ចាកដោ អហោសិ។ តតិយំ។

១៧. ចតុត្ថត្ថេវស្សបទានេ រញ្ជោ ពទ្ធចរោ អហាន្តិ រញ្ជោ បរិចារកោ
កម្មការកោ អហោសិទ្ធិ អត្ថោ។

១៩. ជលជុត្តមនាមិនោតិ ជលេ ឧនេកេ ជាតំ ជលជំ, កី តំ បទុមំ, បទុមេន
សមាទនាមត្តា បទុមុត្ថវស្ស ភគវតោតិ អត្ថោ។ ឧត្តមបទុមនាមស្ស
ភគវតោតិ វា អត្ថោ។ ចតុត្ថំ។

បញ្ចមំ ឧត្តានត្ថមេវ។

២៨. ធម្មេ នករេ ទ្វារវតិយាតិ មហាទ្វារវាតចានកវាជជលកាហិ
វតិចាការដ្ឋាលកោបុរកធុមោធកបរិខាហិ ច សម្បន្នំ នករន្តិ ទ្វារវតិនករំ,

ឆ្ងារ់ វត្តិញ្ច បធានំ កត្វា នគរស្ស ឧបលក្ខិតត្ថា “ឆ្ងារ់វត្តិ នគរ”ន្តិ វេហាវន្តិតិ
នគរេ ឆ្ងារ់វត្តិយាតិ វុត្តំ។ មាលាវន្តោ បុច្ឆារាមោ មម អហោសីតិ អត្ថោ។

៣១. តេ កិសលយាតិ តេ អសោកបល្លវា។ ធម្មំ។

សត្តមជ្ឈមនវមាធិ ឧត្តានត្ថានេវ។ ធសមេបិ អបុព្វំ នត្ថិតិ។

វិសតិមវណ្ណានា សមត្ថា។

២១-២៣. កណ៌ិការបុប្ផិយាទិវត្ថោ

១-៣០. កណ៌ិការបុប្ផិយត្ថេរអបធានាទិវណ្ណានា

ឥតោ បរំ សព្វត្ថ អនុត្តានបទវណ្ណានំ ករិស្សម។ ឯកវិសតិមេ ពារិសតិមេ
តេវិសតិមេ ច វគ្គេ សព្ពេសំ ខេរានំ សយំកតេន បុញ្ញេន លទ្ធនាមាធិ,
កតបុញ្ញានញ្ច នាធត្ថំ តេសំ ព្យាករណាយ កានំ ពុទ្ធានំ នាមាធិ
វសិតនគរាធិ ច ហេដ្ឋា វុត្តនយត្ថា សព្វានិបិ ឧត្តានានេវ។
អបធានកាថានមត្ថោ ច នយានុយោគេន សុវិញ្ញេយ្យោយេវាតិ។

២៤. ឧទកាសនវត្ថោ

១-១០. ឧទកាសនាយកត្ថេរអបធានាទិវណ្ណានា

ចតុវិសតិមេ វគ្គេ បឋមទុតិយាបធានាធិ ឧត្តានានេវ។

៩. តតិយាបធានេ អរុណាវតិយា នគរេតិ អា សមន្តតោ អាលោកំ ករោត្តោ
ឧណាតិ ឧត្តច្ឆតិ អរុណោ, សោ តស្មីវិជ្ជតិ អរុណាវតិ, តស្មី នគរេ អាលោកំ

ករោត្តោ ស្វរិយោ ឧត្តច្ឆតីតិ អត្ថោ។ សេសនគរេសុបិ ស្វរិយុគ្គមនេវិជ្ជមានេបិ
វិសេសវេចនំ សព្វចតុប្បធានំ មហិយំ សយនេបិ សតិ មហិយំ សយតីតិ
មហីសោតិ វេចនំវិយ រុទ្ធិវសេន វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ អថ វា
ចាការចាសាធិបាទិយាធិសុ សុវណ្ណរជតមណីមុត្តាធិសត្តរតនបភាហិ
អរុណុគ្គមនំវិយ បភាវតី អរុណាវតី នាម, តស្មី អរុណាវតិយា នគរេ, បូមិកោ
បូបវិក្កយេន ជីវិកំ កប្បន្តោ អហោសិន្តិ អត្ថោ។

១២. ចតុត្ថាបទានេ តិវរាយំ បុរេ រម្មេតិ តីហិ ចាការេហិ បរិវារិតា
បរិក្ខិត្តាតិ តិវរា, ឧជ្ឈភោជ្ជាធិឧបភោគវត្តាភរណាធិនច្ចគីតាធិហិ រមណីយន្តិ
រម្មំ, តស្មី តិវរាយំ បុរេ នគរេ រម្មេ នធូកាការេ អហំ អហោសិន្តិ សម្ពុន្ទោ។

បញ្ចមាបទានំ ឧត្តានត្ថមេវ។

២៣. ធម្មាបទានេ វណ្ណាការេ អហំ តទាតិ នីលបីតវត្តាធិវណ្ណាវសេន
វត្តានិ ករោតិ រញ្ជេតីតិ វណ្ណាការេ។ វត្តរជកោ ហុត្វា ចេតិយេ វត្តេហិ
អប្បាធនសមយេ នាធាវណ្ណហិ ឧស្សានិ រញ្ជេសិន្តិ អត្ថោ។

២៧. សត្តមាបទានេ បិយាលំ បុប្ផំ ធិស្វាតិ សុបុប្ផំ បិយាលុក្ខំ ធិស្វា។
គតមគ្គេ ឱបី អហន្តិ អហំ មិគលុទ្ធោ នេសាទោ ហុត្វា បិយាលបុប្ផំ ឱបិនិត្វា
ពុទ្ធស្ស គតមគ្គេ ឱបី បូជេសិន្តិ អត្ថោ។

៣០. អដ្ឋមាបទានេ សកេសិប្បេ អបត្ថទ្វោតិ អត្ថនោ
តក្កព្យាករណាធិសិប្បស្មី អបត្ថទ្វោ បតិដ្ឋិតោ នេកោ អហំ កាននំ អគមំ
គតោ សម្ពុទ្ធិយន្តំ ធិស្វាធាតិ វេនន្តរេ គច្ឆន្តំ វិបស្សី សម្ពុទ្ធិ បស្សិត្វា។ អម្ពយាគំ
អធាសហន្តិ អហំ អម្ពធានំ អធាសិន្តិ អត្ថោ។

៣៣. នវមាបទានេ ជគតី ការីតា មយ្ហន្តិ អត្ថទស្សន្ទស្ស ភគវតោ
សរីរធាតុនិធាបិតចេតិយេ ជគតិ និន្ទាភិក្ខុអាសិទ្ធិបុច្ឆាធានសម្ពាតា ជគតិ
មយា ការីតា ការាបិតាតិ អត្ថោ។

ទសមាបទានំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ចតុរិសតិមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

២៥. តុវរនាយកវគ្គោ

១-១០. តុវរនាយកត្ថេរអបទានាធិវណ្ណានា

១. បញ្ចវិសតិមេ វគ្គេ បឋមាបទានេ ភវិត្វា តុវរមាធាយាតិ តុវរអដ្ឋិ
មុគ្គកលយសទិសំ តុវរដ្ឋិភដ្ឋិត្វា បុប្ផេត្វា ភាជនេន អាធាយ សង្ឃស្ស
វនមជ្ឈោតាហកស្ស អទទី អទាសិទ្ធិ អត្ថោ។

២-៥. ទុតិយាបទានេ ធនុំ អទ្ទេជ្ឈំ កត្វាធាតិ មិគាធិនំ មារណាត្ថាយ ធនុំ
សន្និយ្ហិត្វា ចរមាធា កេសរំ ឌុកតំ ទិស្វាតិ សុបុប្ផំ ឌុកតំ ឌុកតំ ឌុកតំ ឌុកតំ
អភិរោបេសិទ្ធិ អហំ ចិត្តំ បសាទេត្វា វនំ សម្បត្តស្ស តិស្សស្ស ភគវតោ
អភិរោបេសី បូជេសិទ្ធិ អត្ថោ។

៩-១០. តតិយាបទានេ ជលកុក្កដាតិ ជាតស្សវេ ចរមាធាកុក្កដា។
តុល្លាន កេសរី ភយ្ហាតិ បទុមបុប្ផំ មុខតុល្លាន ឌុសិត្វា អាកាសេន ភជ្ជន្តស្ស
តិស្សស្ស ភគវតោ អភិរោបេសី បូជេសិទ្ធិ អត្ថោ។

១៤. ចតុត្ថាបទានេ វិវាទបុប្ផមាធាយាតិ វិវិធំ វាតិ សង្កំ ករោតីតិ វិវរំ,
សង្កករណវេលាយំ វិកសនតោ “វិវរ” ត្ថិលទ្ធីនាមំ បុប្ផសម្មហំ អាធាយ
គហេត្វា សិទ្ធត្ថស្ស ពុទ្ធស្ស អភិរោបយី បូជេសិទ្ធិ អត្ថោ។

១៧. បញ្ចមាបទានេ កុដិគោបកោតិ សេនាសនចាលកោ។ កាលេន
កាលំ ធូបេសិទ្ធិ សម្មត្ថសម្មត្ថកាលានុកាលេ ធូបេសី, ធូបេន សុគន្ធនំ
អកាសិទ្ធិ អត្ថោ។ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ គន្ធកុដិកាលានុសារិធូបេន ធូបេសី
វាសេសិទ្ធិ អត្ថោ។

ធម្មសត្តមាបទានានិ ឧត្តានត្ថានេវ។

២៧. អដ្ឋមាបទានេ សត្ត សត្តលិបុច្ឆានីតិ សត្តលិសម្ពាតានិ, សត្ត បុច្ឆានិ
សីសេនាធាយ វេស្សភុស្ស ភគវតោ អភិរោបេសី បូជេសិទ្ធិ អត្ថោ។

៣១. នវមាបទានេ តិម្ពិជាលកបុច្ឆានីតិ វត្ថុផ្គុវកបុច្ឆានិ សិទ្ធត្ថស្ស
ភគវតោ បូជេសិទ្ធិ អត្ថោ។

៣៥. ធនមាបទានេ ឧទ្ទាលកំ គហេត្វាធាតិ ជាតស្សវេ វិហង្គសោព្តេ ជាតំ
ឧទ្ទាលកបុប្ផំ ឌីចិនិត្វា កកុសន្ទស្ស ភគវតោ បូជេសិទ្ធិ អត្ថោ។ សេសំ
សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

បញ្ចវិសតិមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថោ។

២៦. ថោមកវត្តោ

១-១០. ថោមកត្ថវអបទានានិវណ្ណានា

ឆ្លើយតបមេរៀន បឋមបទានំ ឧត្តានមេរៀន។

៥-៦. ធុតិយាបទានេ វិជហិត្វា ទេវវណ្ណានិ ទេវតា សរីរំ វិជហិត្វា ឆន្ទត្វា,
មនុស្សសរីរំ និម្មិនិត្វាតិ អត្ថោ។ អធិការំ កត្តកាមោតិ អធិកកិរិយំ
បុញ្ញសម្ភារំ កត្តកាមោ ទេវរោ នាម អហំ ទេវរាជា ភិយាយ សហ
ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស សាសនេ សាធរតាយ ឥធម៌ ឥមស្មី មនុស្សលោកេ អាគមី
អាគតោតិ អត្ថោ។ តស្ស ភិក្ខា មយា ទិន្នាតិ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ យោ
នាមេន ទេវលោ នាម សាវកោ អហោសិ, តស្ស សាវកស្ស មយា វិប្បសន្នេន
ចេតសា ភិក្ខា ទិន្នា បិណ្ឌាចារតោ ទិន្នាតិ អត្ថោ។

៩-១០. តតិយាបទានេ អានន្តោ នាម សម្ពុទ្ធាតិ អានន្តំ តុដ្ឋិ ជននតោ
អានន្តោ នាម បច្ចេកពុទ្ធាតិ អត្ថោ។ អមនុស្សម្ហិ កាននេតិ អមនុស្សបរិគ្គហោ
កាននេ មហាអរញ្ញេ បរិនិព្វាយិ អនុចាទិសេសនិព្វានធាតុយា អន្តរាយិ,
អនុស្សនំ អគមាសីតិ អត្ថោ។ សរីរំ តត្ថ ឈាបេសិន្តិ អហំ ទេវលោកា
ឥធាកន្ធា តស្ស ភគវតោ សរីរំ តត្ថ អរញ្ញេ ឈាបេសី ទហនំ អកាសិន្តិ
អត្ថោ។

ចតុត្ថបញ្ចមាបទានានិ ឧត្តានានេរ។

២០. ឆដ្ឋាបទានេ អហោសី ចន្ទនោ នាមាតិ នាមេន បណ្ណាត្តិវសេន ចន្ទនោ
នាម។ សម្ពុទ្ធស្សត្រដាតិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធកូតតោ បុព្វេ តស្ស អត្រដា បុត្តោ
អហំ។ ឯកោចាហនោ មយា ទិន្នាតិ ឯកំ ឧចាហនយុតំ មយា ទិន្នំ។ ពោធិ
សម្បជ្ឈមេ តុវន្តិ តេន ឧចាហនយុតេន មេ មយ្ហំ សាវកពោធិ តុវំ សម្បជ្ឈ
និច្ឆាទេហិតិ អត្ថោ។

២៣-២៤. សត្តមាបទានេ មញ្ញវិកំ កវិទ្យានាតិ មញ្ញេដ្ឋបុប្ផំ ហវិតចង្គោជកំ
គហេត្វា រិយំ រិយិយា បដិបទ្ឋិ អហំ តថា បដិបន្នោវ ភិក្ខុសង្ឃបុរក្ខតំ
ភិក្ខុសង្ឃេន បរិវុតំ សមណានគ្គំ សមណានំ ភិក្ខុនំ អគ្គំ សេដ្ឋំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ
អនុសន្តិ សម្ពុទ្ធោ។ ពុទ្ធស្ស អភិរោបយិន្ទ ទិស្វា ច បន តំ បុប្ផំ ឧភោហិ ហត្ថហិ
បគ្គយ្ហ ឧក្ខិបិទ្វា ពុទ្ធស្ស ដុស្សស្ស ភគវតោ អភិរោបយី បូជេសិន្ទិ អត្ថោ។

២៥-២៩. អដ្ឋមាបទានេ អលោណបណ្ណកក្ខោម្ពីតិ ជីវបណ្ណាធិនិ
ឧញ្ញាចរិយាយ អាហវិទ្វា លោណវិវហិតានិ បណ្ណានិ បចិទ្វា ភក្ខាមិ,
អលោណបណ្ណកក្ខោ អម្ពី ភវាមីតិ អត្ថោ។ និយមេសុ ច សំវុតោតិ
និយមសញ្ញតេសុ ចាណាតិចាតាវេរមណិអាធិសុ និច្ចបញ្ចសីលេសុ សំវុតោ
បិហិតោតិ អត្ថោ។ ចាតរាសេ អនុប្បត្តេតិ បុរេភត្តកាលេ អនុប្បត្តេ។
សិទ្ធត្ថោ ឧបគម្ពិ មន្តិ មម សមីបំ សិទ្ធត្ថោ ភគវា ឧបគម្ពិ សម្មាបុណិ។ តាហំ
ពុទ្ធស្ស ចាទាសិន្ទិ អហំ តំ អលោណបណ្ណំ តស្ស ពុទ្ធស្ស អទាសិន្ទិ អត្ថោ។

នវមាបទានំ ឧត្តានមេវ។

៣៧-៣៨. ធនមាបទានេ សិទ្ធិនំ សិទ្ធិនំ យថាតិ សរីរតោ
និក្ខន្តធពុណ្ណំរសីហិ ឱកាសយន្តំ ជលន្តំ សិទ្ធិនំ សិទ្ធិភគវន្តំ សិទ្ធិនំ យថា
ជលមានអគ្គិក្ខន្ធវិយ។ អគ្គជំ បុប្ផមាទាយាតិ អគ្គជនាមកំ បុប្ផំ គហេត្វា
ពុទ្ធស្ស សិទ្ធិស្ស ភគវតោ អភិរោបយី បូជេសិន្ទិ អត្ថោ។

ធម្មិសតិមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថោ។

២៧. បទុមុក្ខិបវគ្គោ

១-១០. អាភាសុក្ខិបិយត្ថេរអបទានាធិវណ្ណានា

១២. សត្វវិសតិមេ វគ្គេ បឋមាបទានេ ជលជគ្គេ ទុវេ គយ្ហាតិ ជលេ ឧទកេ
ជាតេ អគ្គេ ឧប្បលាទយោ ទ្វេ បុប្ផេ គហេត្វា ពុទ្ធស្ស សមីបំ គន្ធា ឯកំ បុប្ផំ
ចានេសុ និក្ខិបី បូជេសី, ឯកំ បុប្ផំ អាគាសេ ទិបិទ្ឋិ អត្ថោ។

ទុតិយាបទានំ ចាកជមេវ។

១០. តតិយាបទានេ ពោធិយា ចាទបុត្តមេតិ ឧត្តមេ ពោធិចាទបេ។ អឡ្ហចន្ទំ
មយា ទិន្នន្តិ តស្មី ពោធិមូលេ អឡ្ហចន្ទាការេន មយា អនេកបុច្ឆានិ បូជិតានីតិ
អត្ថោ។ ធរណីរុហចាទបេតិ រុក្ខបព្ពតវតនាទយោ ជារតីតិ ធរណី, បថី,
ធរណីយា រុហតិ បតិជ្ជហតីតិ ធរណីរុហោ, ចាទសម្ព័ន្ធតេន មូលេន ឧទកំ
បិវតិ ខន្ធវិជចាទីសុ បត្តិវយតីតិ ចាទចោ, ធរណីរុហោ ច សោ ចាទចោ បេតិ
ធរណីរុហចាទចោ, តស្មី ធរណីរុហចាទបេ បុប្ផំ មយា បូជិតន្តិ អត្ថោ។

ចតុត្ថាបទានំ ឧត្តានត្ថមេវ។

១៨-១៩. បញ្ចមាបទានេ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិ ហិមវន្តស្ស អាសន្នោ រោមសោ
នាម បព្ពតោតិ រុក្ខលតាគុម្ពាកាវា កេវលំ ទព្ពតិណាទិសញ្ញាន្តត្ថា រោមសោ
នាម បព្ពតោ អហោសិ។ តម្ពិ បព្ពតចាទម្ពិ តស្មី បព្ពតបរិយន្តោ។ សមណោ
ភាវិតិទ្រ្ទិយោតិ សមិតចាទោ រូបសន្តកិលេសោ សមណោ វឡិកត្ថទ្រ្ទិយោ,
រក្ខិតចក្ខុទ្រ្ទិយាទិក្ខត្ថទ្រ្ទិយោតិ អត្ថោ។ អថ វា វឡិកត្ថទ្រ្ទិយោ
វឡិកសទ្ធិទ្រ្ទិយាទិក្ខត្ថទ្រ្ទិយោតិ អត្ថោ។ តស្ស សមណាស្ស អហំ ពិទ្យាលិអាលុវេ
គហេត្វា អទាសិទ្ឋិ អត្ថោ។

ធម្មសត្តមជ្ជមនវមទសមាបទានានិ ឧត្តានត្ថានេវាតិ។

សត្វវិសតិមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

២៨. សុវណ្ណាតិព្រោហនវគ្គោ

១-១០. សុវណ្ណាតិព្រោហនិយត្តេអបធានាទិវណ្ណនា

អដ្ឋវិសតិមេ វគ្គោ បឋមាបធានំ ឧត្តានមេវ។

៥. ធុតិយាបធានេ មនោមយេន កាយេនាតិ យថា ចិត្តវសេន
បវត្តកាយេនាតិ អត្ថោ។

១០. តតិយាបធានេ មហាសមុទ្ធិំ និស្សយាតិ មហាសាគរាសន្នេ បីតស្ស
បព្ពតស្ស អន្តរេ បព្ពតលេលោតិ អត្ថោ។ សិទ្ធត្ថោ ភគវាវិវេកកាមតាយ
វសតិ បដិវសតីតិ អត្ថោ។ បច្ចុគ្គន្ធានកាសហន្តិ អហំ តស្ស ភគវតោ
បដិឧគ្គន្ធា សមីបំ គន្ធា វន្តនាទិបុញ្ញំ អកាសិន្និ អត្ថោ។ ចង្កោជកមធាសហន្តិ
សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ អហំ បុប្ផភិវតំ ចង្កោជកំ កធម្មំ អនាសី បូជេសិន្និ អត្ថោ។

១៤. ចតុត្ថាបធានេ អកក្កសចិត្តស្សជាតិ អជរុសចិត្តស្ស, អជ-សន្នោ
បទប្បវេណ។

១៩. បញ្ចមាបធានេ ឧទុម្ពរេ វសន្តស្សាតិ ឧទុម្ពរុក្ខមូលេ រុក្ខន្ធាយាយ
វសន្តស្ស តិស្សស្ស ភគវតោ។ និយតេ បណ្ណាសន្តរេតិ និយាមិតេ បដិពទ្ធ
បណ្ណាសន្តរេ សាខាភង្គាសនេ និសិន្នស្ស។ វុត្តោកាសោ មយា ធិន្នោតិ
វិវិត្តោកាសេ មណ្ឌបទ្វារាធិហិ បិហិតោកាសោ មយា ធិន្នោ សម្មាធិតោតិ
អត្ថោ។

២៤. ធម្មាបធានេ ចោត្តនានំ មយា ធិន្នន្តិ ចោត្តវដ្តិ ចោត្តនល្លិ តាឡេត្វា
កតំ សាជកំ វិសមំ គោដាសុកេន យំសិទ្ធា និម្មិតំ សុត្តំ គហេត្វា កន្តិទ្វា តេន

សុត្តន្តនិស្សិទ្ធនត្តាយ វា ភូមត្តរណត្តាយ វា សាដកំ វាយាបេត្វា តំ សាដកំ
មយា រតនត្តយស្ស ទិន្នន្តិ អត្ថោ។

២៧. សត្តមាបទានេ ចន្ទភាគានទីតិវេតិ ចន្ទភាគាយ នាម នទិយា តិវតោ,
និស្សក្កេ ភុម្មវចនំ។ អនុសោតន្តិ សោតស្ស អនុ ហេដ្ឋាកខ្ពំ វជាមិ គច្ឆាមិ
អហន្តិ អត្ថោ។ សត្ត មាលុវបុច្ឆានិ, ចិត្តមារោបយី អហន្តិ អហំ មាលុវបុច្ឆានិ
សត្ត បត្តានិ គហេត្វា ចិត្តកេ វាលុករាសិម្ហិ វាលុកាហិ ដូបំ កត្វា បូជេសិន្តិ
អត្ថោ។

៣១-៣២. អដ្ឋមាបទានេ មហាសិន្ធុ សុទស្សនាតិ
សុទ្ធអស្សនសុទ្ធភោគកដវលបុលីនោបសោភិតត្តា សុដ្ឋ មនោហរា មហាសិន្ធុ
នាម វារិនទី អហោសិ។ តត្ថ តិស្សំ សិន្ធុវារិនទិយំ សប្បភាសំ បកាយ សហិតំ
សុទស្សនំ សុទ្ធរូបំ បរមោបសមេ យុត្តំ ឧត្តមេ ឧបសមេ យុត្តំ សមដ្ឋីភូតំ
វីតរាគំ អហំ អទ្ធសន្តិ អត្ថោ។ ទិស្វាហំ វិម្ពិតាសយោតិ “ឯវ្យុបំ កយានកំ
ហិមវន្តំ កបំ សម្បត្តោ” តិ វិម្ពិតអដ្ឋាសយោ អច្ឆរិយព្ពុតចិត្តោតិ អត្ថោ។
អាលុវំ តស្ស ចាទាសិន្តិ តស្ស អរហតោ អហំ បសន្នមាណសោ អាលុវំ កន្តំ
ចាទាសី អាទរេន អទាសិន្តិ អត្ថោ។

នវមទសមាបទានានិ ឧត្តានានេវាតិ។

អដ្ឋវិសតិមវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

២៩. បណ្ណាយកវគ្គោ

១-១០. បណ្ណាយកត្ថេរអបទានាទីវណ្ណានា

១២. ឯក្ខន្ធិសតិមេ វគ្គេ បឋមាបទានេ បណ្ណាកោដនកោដនោតិ
ច្បីបណ្ណាធិកោដនស្ស ភុញ្ញនត្ថាយ បណ្ណាសាលាយ និសិដ្ឋោ អម្ពិ ភវាមីតិ
អត្ថោ។ ឧបវិជ្ជញ្ចា មំ សន្តន្តិ បណ្ណាសាលាយំ ឧបវិជ្ជំ សន្តំវិជ្ជមាណំ មំ។ ឧបាគន្ធិ
មហាសីតិ មហាន្តេ សីលាធិខន្ធួ ឯសនតោ មហាសី។ លោកបដ្ឋោតោ
លោកបដិចោ សិទ្ធីត្ថោ ភគវា ឧបគន្ធិ, មម សមីបំ អគមាសីតិ អត្ថោ។
និសិន្នស្ស បណ្ណាសន្តវេតិ ឧបគន្ធា បណ្ណាសន្តវេ និសិន្នស្ស ខាទនត្ថាយ សេទិតំ
បណ្ណំ មយា ទិន្នន្តិ សម្ពុត្ថោ។

៥៧. ទុតិយាបទានេ សិនេរុសមសន្តោសោ ជរណីសមសាធិសោ សិទ្ធីត្ថោ
ភគវាតិ សម្ពុត្ថោ។ វុដ្ឋហិត្វា សមាធិម្ពាតិ និរោជសមាបត្តិតោ វុដ្ឋហិត្វាវិសុំ
ហុត្វាតិ អត្ថោ។ ភិក្ខុយ មមុបដ្ឋិតោតិ ភិក្ខុចារវេលាយ “អន្ធិ មម យោ
កោចិ កិញ្ចំ ទានំ ទទាតិ, តស្ស មហាបួល”ន្តិ ចិន្តត្វា និសិន្នស្ស មម សន្តិកំ
សមីបំ ឧបដ្ឋិតោ សមីបមាគតោតិ អត្ថោ។ ហរីតកំ...បេ.... ជារុសកដលានិ
ចាតិ ឯវំ សត្តំ តំ ផលំ សព្វលោកានុកម្មិនោ តស្ស សិទ្ធីត្ថស្ស មហេសិស្ស
មយាវិប្បសន្នេន ចេតសា ទិន្នន្តិ អត្ថោ។

១១-១២. តតិយាបទានេ សីហំ យថា វនចរន្តិ វនេ ចរមាណំ សីហារាជំ វេ
ចរមាណំ សិទ្ធីត្ថំ ភគវន្តន្តិ សម្ពុត្ថោ។ និសភាជានិយំ យថាតិ វសភោ, និសភោ,
វិសភោ, អាសភោតិ ចត្តារោ គវដេដ្ឋកា។ តេសុ គវសតស្ស ដេដ្ឋកោ វសភោ,
គវសហស្សស្ស ដេដ្ឋកោ និសភោ, គវសតសហស្សស្ស ដេដ្ឋកោ វិសភោ,
គវកោដិសតសហស្សស្ស ដេដ្ឋកោ អាសភោ។ វេទ បន អាសភោ
“និសភោ”តិ វុត្ថោ, អាជានិយំ អភិកំ និច្ចលំ ឧសភរាជំ វេតិ អត្ថោ។ កកុដំ
វិលសន្តវាតិ បុប្ផបល្លវេហិ សោភមាណំ កកុជរុក្ខំ វេ នរាសកំ នរាណំ អាសកំ

ឧត្តម អាកច្ឆន្តំ សិទ្ធត្ថំ ភក្កវន្តំ ទិស្វា សឆាយ សម្បយុត្តត្ថា វិប្បសន្នេន ចេតសា
បច្ចុគ្គមនំ អកាសិន្និ អត្ថោ។

ចតុត្ថាបធានាទីនិ ទសមាវសានានិ សុវិញ្ញយ្យានេវាតិ។

ឯក្ខនតីសតិមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថោ។

៣០. ចិត្តកប្បជកវគ្គោ

១-១០. ចិត្តកប្បជកត្រូវអបធានាទីវណ្ណានា

១-២. តីសតិមេ វគ្គេ បឋមាបទានេ អាហុតី យិដ្ឋកាមោហន្តិ បូជាសក្ការំ
ការេតុកាមោ អហំ។ ធានាបុប្ផំ សមាទយិន្តិ ធានា អនេកវិធំ
ចម្បកសលលាទិបុប្ផំ សំ សុដ្ឋ អានយី, វាសី អកាសិន្និ អត្ថោ។ សិទិ្ធនោ
លោកពន្ធនោតិ សកលលោកត្ថយពន្ធស្ស ញាតកស្ស សិទិ្ធស្ស ភក្កវតោ
បរិនិព្វតស្ស ចិត្តកំ អាឡាហនចិត្តកំ ធារុវាសី ជលន្តំ អាទិត្តំ ទិស្វា តញ្ចា មយា
វាសីកតំ បុប្ផំ ឱកិរី បូជេសិន្និ អត្ថោ។

៦-៧. ទុតិយាបទានេ អនិទុត្តរវាសនោតិ អនិទមិគចម្ចំ ឧត្តរាសន្តំ កត្វា
និវាសិនោ អច្ឆាទនោតិ អត្ថោ។ អភិញ្ញា បញ្ចា និព្វត្តាតិ ឥទ្ធិវិធានយោ បញ្ចា
អភិញ្ញាយោ បញ្ចា ញាណានិ និព្វត្តា ឧប្បាទិតា និច្ឆាទិតា។ ចន្ទស្ស
បរិមជ្ឈកោតិ ចន្ទមណ្ឌលស្ស សមន្តតោ មជ្ឈកោ, ដុដ្ឋា អហោសិន្និ អត្ថោ។
វិបស្សី លោកបដ្ឋោតន្តិ សកលលោកត្ថយេ បទីបសទិសំ វិបស្សី ភក្កវន្តំ មម
សន្តិកំ អភិគតំ វិសេសេន សម្បត្តំ អាគតំ។ ទិស្វា ចារិច្ឆត្តកបុច្ឆានិទិ
នេវលោកតោ ចារិច្ឆត្តកបុច្ឆានិ អាហារិទ្ធាវិបស្សីស្ស សត្តនោ មត្តកេ
ធម្មតាការេន អហំ ធារេសិន្និ អត្ថោ។

១១-១៣. តតិយាបទានេ បុត្តោ មម បព្វជិតោតិ មយ្ហំ បុត្តោ សទ្ធាយ
បព្វជិតោ។ កាសាយវសនោ តទាតិ តស្មី បព្វជិតកាលេ កាសាយនិវត្តោ, ន
ពាហិរកបព្វជ្ជាយ បព្វជិតោតិ អត្ថោ។ សោ ច ពុទ្ធត្ថំ សម្មត្តោតិ សោ មយ្ហំ
បុត្តោ ចតុសុ ពុទ្ធសុ សាវកពុទ្ធការំ សំ សុដ្ឋ បុត្តោ, អរហត្ថំ បុត្តោតិ អត្ថោ។
និព្វតោ លោកប្បជិតោតិ សកលលោកេហិ កតសក្ការោ ខន្ធបរិនិព្វានេន
បរិនិព្វតោតិ អត្ថោ។ វិចិនន្តោ សកំ បុត្តន្តិ អហំ តស្ស គតទេសំ បុច្ឆិត្វា សកំ
បុត្តំ វិចិនន្តោ បច្ឆតោ អគមំ, អនុគតោ អស្មីតិ អត្ថោ។ និព្វតស្ស មហន្តស្សាតិ
មហាន្តេហិ សីលក្ខន្ធាធិហិ យុត្តត្ថា មហន្តស្ស តស្ស មម បុត្តស្ស អរហតោ
អាទហនដ្ឋានេ ចិត្តកំ ចិត្តកដ្ឋានំ អហំ អគមាសិន្តិ អត្ថោ។ បគ្គយ្ហ អញ្ចលី
តត្ថាតិ តស្មី អាទហនដ្ឋានេ អញ្ចលី ទសន្តីលីសមោធានំ បគ្គហេត្វា សិរសិ
កត្វា អហំ ចិត្តកំ ទហននារុរាសី វន្តិត្វា បណាមំ កត្វា សេតច្ឆត្តញ្ច
បគ្គយ្ហាតិ ន កេវលមេវ វន្តិត្វា ជវលច្ឆត្តញ្ច បគ្គយ្ហ ឧត្តិបិត្វា អហំ អាហេបេសី
បតិជ្ឈបេសិន្តិ អត្ថោ។

១៧-១៨. ចតុត្ថាបទានេ អនុគតម្ហិ អាទិច្ឆេតិ ស្វរិយេ អនុគតេ អនុជ្ជិតេ
បច្ឆុសកាលេតិ អត្ថោ។ បសាទោវិបុលោ អហូតិ រោគបិដ្ឋិតស្ស មយ្ហំ
ចិត្តប្បសាទោវិបុលោ អតិរេកោ ពុទ្ធានុស្សរណោន អហុ អហោសិ។
មហោសិនោ ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស លោកម្ហិ ចាតុការោ ចាកជការោ អហោសីតិ
សម្ពន្ធា។ ឃោសមស្សោសហំ តត្ថាតិ តស្មី ចាតុការេ សតិ “អហំ គិលានោ
ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ”តិ ឃោសំ អស្សោសី។ ន ច បស្សមិ តំ ជិនន្តិ តំ ជិតបញ្ចមារំ
សម្មាសម្ពុទ្ធិំ ន បស្សមិ, ពាទ្ឋិគិលានត្ថា គន្ធា បស្សិតុំ ន សក្កោមីតិ អត្ថោ។
មរណញ្ច អនុប្បត្តោតិ មរណាសន្នកាលំ អនុប្បត្តោ, អាសន្នមរណោ
ហុត្វាតិ អត្ថោ។ ពុទ្ធសញ្ញមនុស្សិន្តិ ពុទ្ធាតិធាមំ អនុស្សរី, ពុទ្ធវាម្ពណំ មនសិ
អកាសិន្តិ អត្ថោ។

២១-២៣. បញ្ចមាបទានេ អារាមទ្វារា និក្ខម្ហាតិ អារាមទ្វារតោ សង្ឃស្ស
និក្ខមនទ្វារមគ្គហិ អត្ថោ។ គោសីសំ សន្តតំ មយាតិ តស្មី និក្ខមនទ្វារមគ្គ
“ភគវតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ចាទា មា កទ្ទមំ អក្កមន្ទ” តិ អក្កមនត្ថាយ
គោសីសង្ឃី មយា សន្តតត្ថិ អត្ថោ។ អនុភោមី សកំ កម្មន្តិ អត្ថនោ
គោសីសអត្ថរណាកម្មស្ស ពលេន អាជានីយា វាតដវា សិន្ធុវា សីយវាហនាទីនិ
វិចាកដលានិ អនុភោមីតិ អត្ថោ។ អហោ ការំ បរមការន្តិ សុខេត្ត សង្ឃ
មយា សុដ្ឋ កតំ ការំ អប្បកម្មិ កិច្ចំ មហាប្បលទានតោ បរមការំ ឧត្តមកិច្ចំ
អហោវិម្ពយន្តិ អត្ថោ។ យថា តិណ្ណោនោសាទិវិហិតេសុ ខេត្តសុ វប្បិតំ
សាលីតំ មហាប្បលំ ទេតិ, ឯវមេវ វាគនោសាទិនោសវហិតេ
បរិសុទ្ធកាយវចីសមាចារេ សង្ឃខេត្ត គោសីសអត្ថរណាកម្មំ មយា កតំ, ឥទំ
មហាប្បលំ ទេតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ ន អញ្ញំ កលមគ្គតីតិ អញ្ញំ ពាហិរសាសនេ
កតំ កម្មំ សង្ឃ កតស្ស ការស្ស បូជាសក្ការស្ស កលំ សោឡសី កលំ
កោដ្ឋាសំ ន អគ្គតីតិ សម្ពុទ្ធោ។

ធម្មសត្តមជ្ជមនវមទសមាបទានានិ ឧត្តានានេវាតិ។

តីសតិមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

៣១. បទុមកេសវវគ្គោ

១-១០. បទុមកេសវិយត្ថេរអបទានាទិវណ្ណានា

១-២. ឯកតីសតិមេ វគ្គេ បឋមាបទានេ ឥសិសង្ឃេ អហំ បុព្វេតិ អហំ បុព្វេ
ពោធិសម្ពារបូរណកាលេ ឥសិសង្ឃេ បច្ចេកពុទ្ធឥសិសមូហេ តេសំ សមីបេ
ហិមវន្តបព្វតេ មាតង្គហត្ថិកុលេ វាវណោ ចណ្ឌហត្ថិ អហោសិន្តិ សម្ពុទ្ធោ។

មនុស្សទាយ វារតីតិ វារណា, អថ វា វាចាយ វតី កោញ្ចនាធំ ននតីតិ
វារណា។ មហេសីនំ បសាទេនាតិ បច្ឆេកពុទ្ធមហេសីនំ បសាទេន។
បច្ឆេកជិនសេដ្ឋសុ, ធុតរាគេសុ តាទិស្វតិ លោកធម្មហិ និច្ចលេសុ
បច្ឆេកពុទ្ធសុ បធុកេសរំ បទុមរេណំ ឌីកិរី អវសិញ្ញិ សម្ពុទ្ធោ។

ទុតិយតតិយាបទានានិ ឧត្តានានិ។

១៣-១៦. ចតុត្ថាបទានេ មហាពោធិមហា អហ្មតិ វិបស្សីស្ស ភគវតោ
ចតុមគ្គញ្ញាណាភារតោ “ពោធិ”តិ លទ្ធនាមស្ស រុក្ខស្ស ឬជា អហោសីតិ
អត្ថោ។ រុក្ខជ្ឈស្ស រុក្ខស្ស ពោធិបូជាសមយេ សន្និបតិស្ស
មហាជនស្ស សម្ពុទ្ធោ លោកជេដ្ឋា នរាសកោ រុក្ខជ្ឈា វរ រុក្ខេ បិតោ វិយ
បញ្ញាយតីតិ អត្ថោ។ ភគវា តម្ពិ សមយេតិ តស្មី ពោធិបូជាភរណាកាលេ
ភគវា ភិក្ខុសង្ឃបុរក្ខតោ ភិក្ខុសង្ឃេន បរិវតោ។ វាចាសភិមុទីរយន្តិ
មុទុសិលីជ្ជមធុរឧត្តមយោសំ ឧទីរយំ កថយន្តោ និច្ឆារន្តោ ចតុសច្ចំ
បកាសេសិ, ទេសេសីតិ អត្ថោ។ សំខិត្តេន ច ទេសេន្តោតិ
វេនេយ្យបុគ្គលជ្ឈាសយានុបេន ទេសេន្តោ សំខិត្តេន ច វិត្តារេន ច ទេសយីតិ
អត្ថោ។ វិវដ្តច្ចនោតិ រាគោ ធនំ, ទោសោ ធនំ, មោហោ ធនំ, សព្វកិលេសា
ធនា”តិ វរំ រុត្តា ធនាវិវជា ឧក្សាជិតាវិទ្ធិសិតា អនេនាតិ វិវដ្តច្ចនោ,
សម្ពុទ្ធោ។ តំ មហាជនំ ទេសនាវសេន និព្វាបេសិ បរិឡាហំ រូបសមេសីតិ
អត្ថោ។ តស្សហំ ធម្មំ សុត្វានាតិ តស្ស ភគវតោ ទេសេន្តស្ស ធម្មំ សុត្វា។

២០. បញ្ចមាបទានេ ផលហត្ថោ អបេក្ខវាតិ វិបស្សី ភគវន្តំ ទិស្វា មធុរាជិ
ផលានិ គហេត្វា អបេក្ខវា អតុរិតោ សណិកំ អស្សមំ គញ្ញិន្តិ អត្ថោ។

ធម្មសត្តមាបទានានិ ឧត្តានានេវ។

៤០. អង្គមាបទានេ និដ្ឋិតេ នវកម្មេ បាតិ សីមាយ នវកម្មេ និដ្ឋំ គតេ សតិ។
អនុលេបមទាសហន្តិ អនុបច្ឆា សុធាលេបំ អទាសី, សុធាយ លេចាបេសិន្តិ
អត្ថោ។

នវមទសមាបទានានិ ឧត្តានានិយេវាតិ។

ឯកតីសមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

៣២. អារក្ខនាយកវគ្គោ

១-១០. អារក្ខនាយកត្រូវអបទានានិវណ្ណានា

ពាត្ថីសតិមវគ្គេ បឋមទុតិយតតិយាបទានានិ សុវិញ្ញយ្យានេវ។

១៦. ចតុត្ថាបទានេ ជលជគ្គេហិ ធិកិរិន្តិ ជលជេហិ ឧត្តមេហិ
ឧប្បលបទុមាធិហិ បុប្ផេហិ ធិកិរី បូជេសិន្តិ អត្ថោ។

បញ្ចមាបទានំ ឧត្តានមេវ។

២៦-២៧. ធម្មាបទានេ ចេតិយំ ឧត្តមំ នាម, សិទ្ធិនោ លោកពន្ធនោតិ
សកលលោកត្តយស្ស ពន្ធនោ ញាតកស្ស សិទ្ធិស្ស ភគវតោ ឧត្តមំ ចេតិយំ។
ភីរណោ ជនសញ្ញាវិវហិតេ វនេ មនុស្សានំ កោលាហលវិវហិតេ មហាអរញ្ញោ
អហោសីតិ សម្ពុទ្ធា។ អន្ធាហិណ្ឌាមហំ តទាតិ តស្មី កាលេ វនេ
មគ្គមុឡ្យកាវេន អន្ធា, ន ចក្ខុនា អន្ធា, អហំ អាហិណ្ឌាមិ មគ្គំ បរិយេសាមីតិ
អត្ថោ។ បវនា និក្ខមន្តេនាតិ មហាវនតោ និក្ខមន្តេន មយា សីហាសនំ
ឧត្តមាសនំ, សីហស្ស វា ភគវតោ អាសនំ ទិដ្ឋន្តិ អត្ថោ។ ឯកំសំ អញ្ញាលី កត្វាតិ
ឯកំសំ ឧត្តរាសន្តំ កត្វា សិរសិ អញ្ញាលី វេបេត្វាតិ អត្ថោ។ សន្តី

លោកនាយកដ្ឋាន សកលលោកត្តយនយំ តំ និព្វានំ ចាបេន្តំ ថោមិតំ ដុតិ
អកាសិន្ទិ អត្ថោ។

៣៤. សត្តមាបទានេ សុទ្ធស្សនោ មហាវិរោតិ សុទ្ធពស្សនោ
ទុត្តិសមហាបុរិសលក្ខណសម្បទ្ធសរីរត្ថា មនោហរទស្សនោ មហាវិរិយោ
សិទ្ធត្ថោ ភកវាតិ សម្ពន្ធា។ វសតិយរមុត្តមេតិ ឧត្តមេវិហារេ វសតិ អត្ថោ។

អដ្ឋមនវមទសមាបទានានិ ឧត្តានានេវាតិ។

ពោត្តិសតិមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថោ។

៣៣. ឧមាបុប្ផិយវគ្គោ

១-១០. ឧមាបុប្ផិយត្ថេរអបទានានិវណ្ណានា

តេត្តិសតិមេ វគ្គេ បឋមទុតិយតតិយចតុត្ថបញ្ចមនដ្ឋាបទានានិ
ឧត្តានានិយេវ។

៥៥. សត្តមាបទានេ សមយំ អគមាសហន្តិ សមូហំ សមាគមជ្ជានំ អហំ
អគមាសិន្ទិ អត្ថោ។

៦២. អពុទនិវត្តនានីតិ “បកោដិសតសហស្សានំ សតំ អពុទំ,
អពុទសតសហស្សានំ សតំ និវត្តន” ឆ្លី វុត្តត្ថា អាយុនា អពុទនិវត្តនានិ
គតមហាអាយុវន្តា មនុជាធិទា ចក្កវត្តិនោ ខត្តិយា អដ្ឋ អដ្ឋ ហុត្វា កប្បានំ
បញ្ចវិសសហស្សម្ភិ អាសីសុ អហេសុន្តិ អត្ថោ។ អដ្ឋមនវមទសមាបទានានិ
ចាកជានេវាតិ។

តេត្តិសតិមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

៣៤-៣៨. គន្លោងកាតិវត្តោ

១-៥០. គន្ធិបិយត្ថេរអបដានាទិវណ្ណានា

ចតុត្តិសតិមវគ្គបញ្ចត្តិសតិមវគ្គធិត្តិសតិមវគ្គសត្តត្តិសតិមវគ្គអដ្ឋត្តិស
តិមវគ្គា ឧត្តានត្ថាយេវ។

ឯក្ខន្ធចត្តាលីសមវគ្គបិ បឋមាបដានាទិនិ អដ្ឋមាបដានត្ថានិ
ឧត្តានានេវាតិ។

៣៩. អវជជលវត្តោ

៩. សោណកោដិវិសត្ថេរអបដានវណ្ណានា

នវមាបដានេ បនវិបស្សនោ ចារចនេតិអាទិកំ អាយស្មតោ សោណស្ស
កោដិវិសត្ថេរស្ស អបដានំ។ អយម្មិ ខេរោ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ
តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ វិបស្សស្ស ភគវតោ កាលេ
មហាវិភវេ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ សេដ្ឋិ ហុត្វា ឧបាសកេហិ សទ្ធិ
វិហារំ គន្ធា សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមាណសោ ភគវតោ ចង្អុមនជ្ជានេ
សុឆាយ បរិកម្មំ កាវេត្វា ឯកញ្ច លេណំ កាវេត្វា នាធាវិរាភវត្ថេហិ
លេណភូមិយា សន្តវិត្វា ឧបវិវិតានញ្ច កត្វា ចាតុទ្ធិសស្ស សង្ឃស្ស
និយ្យាទេត្វា សត្តាហំ មហាធានំ ទត្វា បណិធានំ អកាសិ។ សត្តា អនុមោទនំ
អកាសិ។ សោ តេន កុសលកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី កប្បេ បរិនិព្ពតេ កស្សបទសពលេ

អនុប្បន្ន អម្ចាតំ ភក្កវតិ ពារាណសីយំ កុលគេហោ និព្វត្តិត្វាវិញ្ញតំ បត្តោ
គង្គាតិវេ បណ្ណាសាលំ ករិត្វា វសន្តំ ឯកំ បច្ឆេកពុទ្ធិ តេមាសំ ចតុប្បា បច្ឆយេហិ
សក្កច្ចំ ឧបជ្ឈហិ។ បច្ឆេកពុទ្ធា វុដ្ឋវស្សោ បរិបុណ្ណាបរិក្ខារោ គន្ធមាទនមេវ
អគមាសិ។ សោមិ កុលបុត្តោ យាវជីវំ តត្ថ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចរិត្វា
នេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អម្ចាតំ ភក្កវតោ កាលេ ចម្បានគវេ អគ្គសេដ្ឋីស្ស
គេហោ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ តស្ស បដិសន្ធិគ្គហណាកាលតោ បដ្ឋាយ សេដ្ឋីស្ស
មហាកោគក្ខន្ធា អភិវឌ្ឍិ។ តស្ស មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមនទិវសេ សកលនគវេ
មហាលាភសក្ការសម្មាណោ អហោសិ, តស្ស បុត្តោ បច្ឆេកពុទ្ធស្ស
សតសហស្សគ្សនិករត្តកម្ពលបរិច្ឆាគេន សុវណ្ណាវណ្ណោ សុខុមាលតរោ ច
អត្តភារោ អហោសិ, តេនស្ស សោណោតិ នាមំ អកំសុ។ សោ មហតា
បរិវារេន អភិវឌ្ឍិ។ តស្ស ហត្ថចានតលានិ ពន្ធាវកបុប្ផវណ្ណានិ អហោសុំ,
តេសំ សតវារំ វិហាតកប្បាសំ វិយ មុទុសម្ពស្សោ អហោសិ។ ចានតលេសុ
មណិកុណ្ណាលាវុដ្ឋវណ្ណាលោមាទិ ជាយីសុ។ វយប្បត្តស្ស តស្ស តិណ្ណំ ឧត្តនំ
អនុច្ឆិកេ តយោ ចាសាទេ កាវាបេត្វា នាជកិត្តិយោ ឧបជ្ឈាបេសុំ។ សោ តត្ថ
មហតី សម្បត្តិ អនុភវន្តោ នេវកុមារោ វិយ បដិវសតិ។

អថ អម្ចាតំ ភក្កវតិ សព្វញ្ញតំ បត្វា បវត្តិតវេ ធម្មចក្កេ រាជគហំ
ឧបនិស្សាយ វិហារន្តេ ពិម្ពិសាររញ្ញោ បក្កោសាបិតោ តេហិ អសីតិយា
គាមិកសហស្សេហិ សន្ធិ រាជគហំ អាគតោ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ធា ធម្មំ សុត្វា
បដិលទ្ធសន្ធា មាតាបិតរោ អនុជាតាបេត្វា ភក្កវតោ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា
លទ្ធិបសម្បនោ សត្ថុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា ជនសំសគ្គបរិហារណាត្ថំ
សីតវនេវិហាសិ។ សោ តត្ថ វសន្តោ “មម សរីរំ សុខុមាលំ, ន ច សក្កា សុខេនេវ
សុខំ អធិគន្ធិ, កាយំ កិលមេត្វាបិ សមណធម្មំ កាតុំ វដ្ដតី” តិ ចិន្តេត្វា
ហ៊ានចង្គមមេវ អធិដ្ឋាយ បដានមនុយុញ្ញន្តោ ចានតលេសុ ដោជេសុ ឧដ្ឋិតេសុបិ

វេទនំ អង្គុបេក្ខិត្វា ធម្មំ វិរិយំ ករោនោ អន្ធារន្ធិវិយតាយ វិសេសំ និព្វត្តតុំ
អសក្កោនោ “ឯវំ អហំ វាយមន្តោមិ មគ្គជលានិ និព្វត្តតុំ ន សក្កាមិ, កំ មេ
បព្ពជ្ជាយ, ហីនាយាវត្តិត្វា ភោគេ ច ភុញ្ញាមិ, បុញ្ញានិ ច ករិស្សាមី” តិ ចិន្តេសិ។
អថ សត្តា តស្ស ចិត្តាចារំ ព្រាត្វា តត្ថ គន្ធា វិណោបមោវាទេន (មហាវ. ២៤៣)
ឡើងទិស្វា វិរិយសមតាយោជនវិធី ធស្សនោ កម្មជ្ជានំ សោធនត្វា គិដ្ឋក្កដំ
គតោ។ សោណោមិ ខោ សត្តុ សន្តិកា ឡើងលក្ខិត្វា វិរិយសមតំ យោធនត្វា
វិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេត្វា អរហត្តេ បតិជ្ជាសិ។

២៩. សោ អរហា ហុត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ វិបស្សនោ ចាវចនេតិ អាទិមាហ។ តត្ថ វិបស្សីតិ
វិសេសេន, វិវិធំ វា បស្សតីតិ វិបស្សី។ ចាវចនេតិ បកាវេន វុច្ចតីតិ ចាវចនំ,
បិដកត្តយំ។ តស្ស វិបស្សនោ តស្មី ចាវចនេតិ អត្តោ។ លេណន្តិ លីនន្តេ
និលីយន្តេ ឯត្តាតិ លេណំ វិហារំ។ ពន្ធមារាជធានិយាតិ ពន្ធន្តិ កុលបរម្មរាយ
វសេន អញ្ញមញ្ញំ សម្ពុជ្ឈន្តិ តិ ពន្ធ, ព្រាតកា។ តេ ឯត្ថ បដិវសន្តិ តិ ពន្ធមា, ពន្ធ
អស្ស អត្ថីតិ វា ពន្ធមា។ រាជ្ជនំ វសនជ្ជានន្តិ រាជធានី, ពន្ធមា ច សា រាជធានី ចេតិ
ពន្ធមារាជធានី, តស្ស ពន្ធមារាជធានិយា, លេណំ មយា កតត្ថិ សម្ពុន្នោ។
សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សោណាកោដិវិសត្ថេ អបធានវណ្ណានា សមត្ថា។

១០. បុព្ពកម្មបិលោតិកតុទ្ធអបធានវណ្ណានា

២៤. ធនមាបធានេ អនោតត្ថសរាសន្នេតិ បព្ពតក្កដេហិ បដិច្ចន្នត្តា
ចន្ទិមស្សិយានំ សន្តាបេហិ ឡើងត្ថំ ឧណ្ណំ ឧទកំ ឯត្ថ នត្ថីតិ អនោតត្ថោ។ សវន្តិ
គច្ឆន្តិ បភវន្តិ សន្តន្តិ ឯតស្មា មហានទិយោតិ សរោ។ សីហមុខាធិហិ និក្ខត្តា

មហានិយោ តិក្ខុត្ថំ តិក្ខុត្ថំ បទក្ខិណំ កត្វា និក្ខន្ធនិក្ខន្ធនិសាភាគេន សវន្តិ
 គប្បន្តិទិ អត្ថោ។ អនោតត្ថោ ច សោសរោ ចាតិ អនោតត្ថសរោ។ តស្ស អាសន្នំ
 សមីបជ្ជានន្តិ អនោតត្ថសរាសន្នំ, តស្សី អនោតត្ថសរាសន្នេ, សមីបេតិ អត្ថោ។
 រមណីយេតិ នេវទានវគ្គត្ថកិច្ចរោគពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធាធិបិ រមិតត្ថំ
 អល្លិយិតត្ថន្តិ រមណីយំ, តស្សី រមណីយេ។ សិលាតលេតិ
 ឯកគ្បនបត្តតសិលាតលេតិ អត្ថោ។ ធានាវតនបដ្ឋោតេតិ
 បទុមរាគវេទ្យវិយាធិធានាអនេកេហិ វតនេហិ បដ្ឋោតេ បការេន
 ជោតមាទេ។ ធានាគន្ធវនន្តវេតិ ធានប្បកាវេហិ
 ចន្ទនាគរុកប្បវតមាលតិលកាសោកនាគបុន្នាគកេតកាធិបិ អនេកេហិ
 សុគន្ធបុប្ផេហិ គហនីក្ខតវនន្តវេ សិលាតលេតិ សម្ពន្ធា។

៦៥. គុណមហន្តតាយ សន្និមហន្តតាយ ច មហតាភិក្ខុសង្ឃន, បរេតោ
 បរិវុតោ លោកនាយកោ លោកត្ថយសាមិសម្មាសម្ពុទ្ធា តត្ថ សិលាសនេ
 និសិន្នោ អត្ថនោ បុព្វានិ កម្មានិ ព្យាករី វិសេសេន ចាកជមកាសីតិ អត្ថោ។
 សេសមេត្ថ ហេដ្ឋា ពុទ្ធបទានេ (អប. ៤៨ ១.១.១ អាទយោ) វុត្តត្តា ឧត្តានត្តត្តា ច
 សុវិញ្ញយ្យមេវ។ ពុទ្ធបទានេ អន្តោគធម្មិ ឥធាបទានេ កុសលាកុសលំ
 កម្មសំសូចកត្តា វគ្គសង្គហវសេន ធម្មសង្គាហកត្ថេរា សង្គាយីសូតិ។

បុព្វកម្មបិលោតិកពុទ្ធអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

ឯកុនចត្តាលីសមវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

៤០. បិណ្ឌវច្ឆរត្ថោ

១. បិណ្ឌវច្ឆត្ថេរាអបទានវណ្ណានា

ចត្តាលីសមវគ្គ អបធានេ នគរេ បាំសវតីយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ
បិលីន្ទវច្ឆត្តរស្ស អបធានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
បាំសវតីនគរេ ទោវារិកកុលេ និព្វត្តោ មហាទូនោ មហាកោតោ អហោសិ។
សោ កោជិសន្និច្ចិតធនរាសី ឡិលោកេត្វា រហោ និសិន្នោ “ឥមំ សព្វធនំ មយា
សម្មា គហេត្វា គន្ធុវដ្តតី”តិ ចិន្តេត្វា “ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
សព្វបរិក្ខារធានំ ធាតុំ វដ្តតី”តិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា ធម្មសតសហស្សំ អាទី កត្វា
សព្វបរិភោគបរិក្ខារានិបិ សតសហស្សវសេន កាវេត្វា បទុមុត្តរំ ភគវន្តំ
និមន្តេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាធានំ អធាសិ។ ឯវំ សត្តាបំ ធានំ
ធិត្វា បរិយោសានធិវសេ និព្វានាធិគមំ បត្តេត្វា យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា
ជីវិតបរិយោសានេ ទេវលោកេ និព្វត្តោ ធម្មា កាមាវចរេ ធិព្វសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា មនុស្សេសុ ច ចក្កវត្តិអាទិសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តោ សព្វសិប្បេសុ និប្បត្តិ បត្តោ គោត្តវសេន បិលីន្ទវច្ឆតិ
ចាកកោដា អហោសិ។

១. សោ ឯកធិវសំ សត្តុ សន្តិកេ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពជិត្វា
នចិរស្សេវ អរហា ហុត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
ឧទានវសេន តំ បកាសេន្តោ នគរេ បាំសវតីយាតិអាទិមាហ។ តស្សត្ថោ ហេដ្ឋា
វុត្តោវ។ អាសី ទោវារិកោ អហន្តិ អហំ បាំសវតីនគរេ រញ្ជោ គេហទ្វារេ
ទ្វារចាលកោ អាសី អហោសិន្តិ អត្ថោ។ អក្ខោភំ អមិតំ ភោគន្តិ រញ្ជោ
វល្លភត្តា អញ្ជោហិ ខោភេតុំ ចាលេតុំ អសក្កណោយ្យំ អមិតំ អបរិមាណភោគំ
ធនំ មម យវេ សន្និច្ចិតំ រាសីកតំ អហោសិតិ អត្ថោ។

៣. ពហូមេធិគតា ភោគាតិ អនេកា ភោគាមេ មយា អធិគតា បត្តា
បដិលទ្ធាតិ អត្ថោ។ សត្តវាសិអាទិនំ បរិក្ខារាវនំ នាមាទិ នយានុយោគេន
សុវិញ្ញយ្យានិ។ បរិក្ខារទានាទិសំសាទិ ច សុវិញ្ញយ្យានេវាតិ។

បិណ្ឌុវច្ឆត្ថេអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

ទុតិយតតិយចតុត្ថបញ្ចមាបទានាទិ ឧត្តានានេវាតិ។

៦. ពាកុលត្ថេអបទានវណ្ណានា

ធម្មាបទានេ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ ពាកុលត្ថេស្ស អបទានំ។ អយំ
កិរ ថេរោ អតីតេ ឥតោ កប្បសតសហស្សាធិកស្ស អសង្ខៀយ្យស្ស មត្តកេ
អនោមទស្សិស្ស ភគវតោ ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ ព្រាហ្មណាកុលេ និព្វត្តិត្វា
វយប្បត្តោ តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ឌិត្វា តត្ថ សារំ អបស្សន្តោ “សម្បរាយិ កត្ថំ
គវេសិស្សមី”តិ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា បព្ពតថាទេវិហារន្តោ
បញ្ចាភិញ្ញាអដ្ឋសមាបត្តិនំ លាភី ហុត្វាវិហារន្តោ ពុទ្ធប្បាទំ សុត្វា សត្តុ សន្តិកំ
គន្ធា ធម្មំ សុត្វា សរណេសុ បតិដ្ឋិតោ សត្តុ វាតាពាដេ ឧប្បន្នេ អរញ្ញតោ
ភេសន្តានិ អាទេត្វា តំ វុបសមេត្វា តំ បុញ្ញំ អាហេគ្យត្ថាយ បរិណាមេត្វា តតោ
ចុតោ ព្រាហ្មលោកេ និព្វត្តោ ឯកំ អសង្ខៀយ្យំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតីនគរេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្វា សត្តុ
ធម្មទេសនំ សុត្វា សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ អប្បាពាធានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា សយំ
តំ ហំនន្តរំ អាភន្ត្ថន្តោ បណិធានំ កត្វា យាវជីវំ កុសលកម្មំ ឧបចិនិត្វា
សុគតីសុយេវ សំសរន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ
ពន្ទមតីនគរេ ព្រាហ្មណាកុលេ និព្វត្តោ សព្ពសិប្បេសុ និប្បត្តិ បត្តោ តត្ថ សារំ
អបស្សន្តោ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា ឈានាភិញ្ញាលាភី ហុត្វា បព្ពតថាទេវសន្តោ

ពុទ្ធប្បដ្ឋានំ សុត្តា សត្តុ សន្តិកំ កន្លា សរណេសុ បតិជ្ជាយ ភិក្ខុនំ
តិណបុប្ផករោគេ ឧប្បន្នេ តំ វុបសមេត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ វេត្វា តតោ ចុតោ
ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិត្វា តតោ ឯកនុវតិកេប្ប ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ ពារាណសីយំ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា យរាវាសំ
វសន្តោ ឯកំ ជីណ្ណំ វិនស្សមាណំ មហាវិហារំ ទិស្វា តត្ថ ឧទោសថាគារាទិកំ សព្ពំ
អាវសថំ ការាបេត្វា តត្ថ ភិក្ខុសង្ឃស្ស សព្ពំ ភេសន្តំ បជិយានេត្វា យាវជីវំ
កុសលំ កត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អម្ពាភំ ភគវតោ
ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ កោសម្ព័យំ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិ។

សោ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមិត្វា ធាតីហិ អរោគភារាយ យមុនាយំ
ន្តាបិយមាណោ តាសំ ហត្ថតោ មុច្ឆិត្វា មច្ឆេន គិលិតោ អហោសិ។ កេវដ្ឋា តំ
មច្ឆំ ជាលាយ គហេត្វា ពារាណសីយំ សេដ្ឋិករិយាយ វិក្កិណីសុ។ សា តំ
គហេត្វា ជាលយមាណា បុព្វេ កតបុញ្ញជលេន អរោគំ ទារកំ ទិស្វា “បុត្តោ មេ
លន្ទោ” តិ គហេត្វា ចោសេសិ។ សោ ជនកេហិ មាតាបិតុហិ តំ បវត្ថី សុត្វា
អាគន្ធា “អយំ អម្ពាភំ បុត្តោ, ទេវ នោ បុត្ត” ត្ថិ អនុយោគេ កតេ វញ្ញា
“ឧភយេសម្មិ សាធារណោ ហោតូ” តិ ទិដ្ឋំ កុលាណំ ធាយាទភារេន វិនិច្ឆយំ
កត្វា វេបិតត្តា ពាកុលោតិ លទ្ធនាមោ វយប្បត្តោ មហាសម្មត្ថី អនុភវន្តោ
ទិសុ សេដ្ឋិកុលេសុ ឯកេកស្មី ធមាសំ ធមាសំ វសតិ។ តេ អត្ថនោ វារេ សម្មត្តេ
នាវាសង្ឃជំ ពុទ្ធវា តត្រូបរិ វតនមណ្ឌបំ ការេត្វា បញ្ចន្តិកត្វិយេ និច្ឆានេត្វា
កុមារំ តត្ថ និសីទាបេត្វា ឧភយនគរមជ្ឈដ្ឋានំ គង្គាយ អាគច្ឆន្តិ,
អបរសេដ្ឋិមនុស្សាបិ ឯវមេវ សន្នេត្វា តំ ហំនំ កន្លា កុមារំ តត្ថ អាហេបេត្វា
គច្ឆន្តិ។ សោ ឯវំ វឡមាណោ អាសីតិកោ ហុត្វា ឧភយសេដ្ឋិបុត្តោតិ ចាកដោ។
សត្តុ សន្តិកំ កន្លា ធម្មំ សុត្វា បជិលទ្ធសន្ទោ បព្ពជិត្វា សត្តាហំ វាយមន្តោ
អដ្ឋមេ ទិវសេ សហ បជិសម្ពិទាយ អរហត្តំ ចាបុណិ។

៣៨៦. សោ អរហា ហុត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិមាហ។ តស្សត្ថោ ហេដ្ឋា
វុត្តោវ។ អបទានទាឡិអត្ថោបិ សុវិញ្ញយោវ។ សោ អរហត្ថំ បត្វា វិមុត្តិសុខេន
វិហរេន្តោ សង្ឃស្សសតាយុកោ ហុត្វា បរិនិព្វាយិតិ។

ពាក្យលត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧. គិរិមានន្ទត្ថេរអបទានវណ្ណានា

សត្តមាបទានេ ភរិយា មេ កាលង្គតាតិអាទិកំ អាយស្មតោ
គិរិមានន្ទត្ថេរស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវុដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សុមេធស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ
និព្វត្តោ វយប្បត្តោ យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា វសន្តោ អត្ថនោ ភរិយាយ ច បុត្ត ច
កាលង្គតេ សោកសល្លសមប្បិតោ អរញ្ញំ បរិសិត្វា បវត្តជលកោជនោ
រុក្ខមូលេ វិហាសិ។ តទា សុមេធ�ោ ភគវា តស្សនុកម្មាយ តត្ថ គន្ធា ធម្មំ
នេសេត្វា សោកសល្លំ អព្ពន្ធឿសិ។ សោ ធម្មំ សុត្វា បសន្នមានសោ
សុគន្ធបុប្ផហិ ភគវន្តំ បូជេត្វា បញ្ចបតិជ្ជិតេន វន្តិត្វា សិរសិ អញ្ជលី កត្វា
អភិវត្តិ។

សោ តេន បុញ្ញេន ទេវមនុស្សេសុ សំសារេន្តោ ឧភយត្ថ សុខំ អនុភវិត្វា
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ រាជគេហោ ពិម្ពិសារវញ្ញោ បុរោហិតស្ស បុត្តោ ហុត្វា និព្វត្តិ,
គិរិមានន្ទោតិស្ស នាមំ អហោសិ។ សោ វិញ្ញតំ បត្វា សត្ត រាជគហាគមនេ
ពុទ្ធានុភារំ ទិស្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពជិត្វា សមណធម្មំ ករោន្តោ កតិបយំ ទិវសំ
តាមកាវាសេ វសិត្វា សត្តារំ វន្តិតុំ រាជគហំ អគមាសិ។ ពិម្ពិសារមហារាជា
តស្ស អាគមនំ សុត្វា តំ ឧបសង្កមិត្វា “ឥធរេ, ភន្តេ, វសេ, អហំ ចត្វហិ

បច្ចុប្បន្ន ឧបដ្ឋហមី”តិ សម្បវាវេត្វា គតោបិ ពហុកិច្ចត្តា តំ ន សរិ។ “ខេរោ
អញ្ញោកាសេយេវ វសតី”តិ។ ធម្មតា ខេរស្ស តេមនកយេន វស្សធារំ វាវេសុំ។
រាជា អវស្សនការណំ ឧបដាវេត្វា ញត្វា ខេរស្ស កុដិកំ កាវាបេសិ។ ខេរោ
កុដិកាយំ វសន្តោ សេនាសនសប្បាយលាភេន ចិត្តសមាធានំលភិត្វា
វិរិយសមតំ យោជេត្វា វិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេត្វា អវហត្ថំ ចាបុណិ។

៤១៩. សោ អវហត្ថំ បត្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សញ្ញាតសោមនស្សោ
បុព្ពចរិតាបធានំ បកាសេន្តោ ភរិយា មេ កាលដ្ឋតាតិអាទិមាហ។ តំ ភគវតោ
និវេទនញ្ច ភគវតា កតានុសាសនញ្ច មគ្គំ ជលាធិគមាបធានញ្ច
ចាហានុសារេន សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

តិរិមាណន្តរអបធានវណ្ណានា សមត្តា។

អដ្ឋមនវមទសមាបធានានិ ឧត្តានត្តានេវាតិ។

ចត្តាលីសមវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

៤០. មេត្តេយ្យវគ្គោ

១. តិស្សមេត្តេយ្យត្ថេរអបធានវណ្ណានា

១. ឯកចត្តាលីសមេ វគ្គេ បឋមាបធានេ បញ្ញាវក្ខដំ និស្សយាតិអាទិកំ
តិស្សមេត្តេយ្យត្ថេរស្ស អបធានំ។ តត្ថ តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា បទុមុត្តរស្ស
ភគវតោ អជិនចម្មំ និសីទនត្ថាយ ទិន្នមេវ នាមំ។ សេសំ អបធានចាឡិយា
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

២. បុណ្ណាកត្ថេរអបធានវណ្ណានា

២៩. ធុតិយាបទានេ បញ្ចកក្កដំ និស្សយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ
បុណ្ណកត្តេស្ស អបទានំ។ តត្ថ ហិមវន្តេ យក្ខសេនាបតិ ហុត្វា បរិនិព្វតស្ស
បច្ឆេកពុទ្ធស្ស អាឡហនករណមេវ នានត្ថំ។ សេសំ ចាហំនុសារេន
សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

២៥. ធុតិយាបទានេ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ
មេត្តគុត្តេស្ស អបទានំ។ តត្ថ ហិមវន្តសមីបេ អសោកបព្ពតេ សោ តាបសោ
ហុត្វា បណ្ណាសាលាយំ វសន្តោ សុមេធសម្ពុទ្ធិំ ទិស្វា បត្តំ គហេត្វា សប្បិប្បរណំ
វិសេសោ។ សេសំ បុញ្ញជលានិ ច សុវិញ្ញេយ្យានេវ។ អបទានគាថានំ អត្ថោ ច
ចាកដោយេវ។

៣២. ចតុត្ថាបទានេ គង្គា ភាគីរីដី នាមាតិអាទិកំ អាយស្មតោ
ឆោតកត្តេស្ស អបទានំ។ តត្រាបិ ព្រាហ្មណោ ហុត្វា ភាគីរីដីគង្គាយ
តរមាទេ ភិក្ខុ ទិស្វា បសន្នមាទសោ សេតុំ កាវាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស និយ្យាទិតភារោយេវ វិសេសោ។ បុញ្ញជលបរិធិបទគាថានំ អត្ថោ
នយានុសារេន សុវិញ្ញេយ្យេវ។

១០០. បញ្ចមាបទានេ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ
ឧបសិវត្តេស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ យរាវាសំ បហាយ ឥសិបព្ពន្ធិំ បព្ពតិស្វា
ហិមវន្តេ បទុមុត្តរំ ភគវន្តំ ទិស្វា តិណាសន្តរំ សន្តិស្វា តត្ថ និសិន្នស្ស ភគវតោ
សាលបុប្ផបូជំ អកាសីតិ អយំ វិសេសោ, សេសមុត្តានមេវ។

១៦១. ធម្មាបទានេ មិត្តលុទ្ធា បុរេ អាសិទ្ធិអាទិកំ អាយស្មតោ
នន្ទកត្តរស្ស អបទានំ។ អយំ កិរ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
ករិកសកុណោ ហុត្វា មជ្ជរក្ខជិតំ ករោន្តោ សត្តារំ បទក្ខិណំ អកាសិ។
អបរភាគេ មយូរោ ហុត្វា អញ្ញតរស្ស បច្ឆេកពុទ្ធស្ស វសនគុហាធារេ
បសន្នមានសោ ធិវសស្ស តិក្ខត្តំ មជ្ជរេន វស្សិតំ វស្សិ។ ឯវំ តត្ថ តត្ថ ភវេ
បុញ្ញានិ កត្វា អម្ពាភំ ភគវតោ កាលេ សាវត្ថិយំ កុលគេហោ និព្ពត្តោ
នន្ទកោតិ លទ្ធនាមោ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា
អរហត្តំ ចាបុណី។ សោ អបរភាគេ អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ មិត្តលុទ្ធា បុរេ
អាសិទ្ធិអាទិមាហ។ តត្ថ បច្ឆេកពុទ្ធស្ស មណ្ឌបំ កត្វា បទុមបុប្ផហិ ធននមេវ
វិសេសោ។

១៨៣. សត្តមាបទានេ បញ្ញារក្ខជំ និស្សយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ
ហោមកត្តរស្ស អបទានំ។ តត្ថាបិ ឥសិបព្ពជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តេ វសេន្តោ
បិយទស្សី ភគវន្តំ ឧបគតំ ទិស្វា រតនមយំ បីបំ អត្ថវិត្វា អដ្ឋាសិ។ តត្ថ
និសិន្នស្ស កុម្មមត្តំ ជម្ពុជលំ អាហរិត្វា អទាសិ។ ភគវា តស្ស
ចិត្តប្បសាទត្ថាយ តំ ជលំ បរិភុញ្ញិ។ ឯត្ថកមេវ វិសេសោ។

២២២. អដ្ឋមាបទានេ រាជាសិវិជយោ នាមាតិអាទិកំ អាយស្មតោ
តោទេយ្យត្តរស្ស អបទានំ។ តត្ថ រាជាសិវិជយោ នាមាតិ ធម្មារកាលតោ
បដ្ឋាយ សព្វសង្ការេសុ ជិនតោ, ចត្វហិ សង្កហវត្ថុហិ ជនំ រញ្ជនតោ
អល្លិយនតោ វិជយោ នាម រាជា អហោសីតិ អត្តោ។ កេតុមតីបុរុត្ថមេតិ កេតុ
វុច្ឆន្តិ ធម្មបដាកា។ អថ វា នគរសោភនត្ថាយ នគរមជ្ឈេ
ឧស្សបិតរតនតោរណានិ, តេ កេតុ និច្ចំ ឧស្សបិតា សោភយមាណា អស្សរ

អត្ថិតិ កេតុមតិ។ បូរេតិ ជនធិញ្ញាហិ សព្វជនានំ មនន្តិ បុរំ។ កេតុមតិ ច សា
បុរញ្ញ សេដ្ឋជ្ជន ឧត្តមញ្ញាតិ កេតុមតិបុរុត្តមំ, តស្មី កេតុមតិបុរុត្តមេ។ សូរោ
វិក្កមសម្បន្នោតិ អភិតោ វីរិយសម្បន្នោ វិជយោ នាម រាជា អជ្ឈាវសីតិ
សម្ពន្ធោ។ ឥត្ថំ ភូតំ បុរញ្ញ សព្វវត្ថុវាហនញ្ញ ធម្មត្វា ហិមវន្តំ បរិសិទ្ធា
ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា វសន្តោ សុមេធកកវន្តំ ទិស្វា សោមនស្សំ ឧប្បាទេត្វា
ចន្ទនេន បូជាករណមេវ វិសេសោ។

២៧២. នវមាបទានេ នគរេ ហំសវតិយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ
ជតុកណ្ណិត្តេស្ស អបទានំ។ តត្ថ សេដ្ឋិបុត្តោ ហុត្វា សុវណ្ណាទាសាទេ
វសនភារោ ច បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមន្តី ហុត្វា វសនភារោ ច
សព្វទេសវាសីនំ សព្វសិប្បវិញ្ញនញ្ញ អាគន្ធា សេវនភារោ ច វិសេសោ។

៣៣០. ធនមាបទានេ ហិមវន្តស្សវិទូរេតិអាទិកំ អាយស្មតោ
ឧទេនត្តេស្ស អបទានំ។ តត្ថ ហិមវន្តសមីបេ បទុមបព្ពតំ និស្សាយ
តាបសបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា វសន្តេន បទុមុត្តរស្ស ភកវតោ បទុមបុប្ផំ គហេត្វា
បូជិតភារោវ វិសេសោ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ឯកចត្តាលីសមវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

៤២. កថាវគ្គ

១-១០. កថាវគ្គេត្តវអបទានាធិវណ្ណានា

ពាកថាវគ្គេត្តេ បឋមាបទានញ្ញ ធុតិយាបទានញ្ញ តតិយាបទានញ្ញ
នយានុសារេន សុវិញ្ញយ្យមេវ។

១០៦. ចតុត្ថាបទានេ នគរេ ពន្ធមតិយាតិអាទិកំ អាយស្មតោ
មធុម៌សទាយកត្តេស្ស អបទានំ។ តត្ថ សូករិកោតិ សូករម៌សំ វិក្កិណិកា
ជីវិកំ កប្បន្តោ។ ឧក្កោជកំ រន្ធយិត្វាតិ បិហាកបច្ឆាសម៌សំ បចិត្វា មធុម៌សម្ពិ
ឌីករី បក្ខិបី។ តេន ម៌សេន បត្តំ បូរេត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទត្វា តេន បុញ្ញកម្មេន
ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ អរហត្តំ ចាបុណិន្តិ អត្ថោ។

នាកបល្លវត្តេស្ស បញ្ចមាបទានម្មិ ឯកទីបិយត្តេស្ស ធម្មាបទានម្មិ
ឧប្បជ្ឈបុប្ផិយត្តេស្ស សត្តមាបទានម្មិ យាគុទាយកត្តេស្ស អដ្ឋមាបទានម្មិ
បត្តោទនទាយកត្តេស្ស នវមាបទានម្មិ មញ្ញទាយកត្តេស្ស
ទសមាបទានម្មិ សព្ពំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ពាចត្តាលីសមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថោ។

៤៣-៤៨. សក្កិសម្ពុជ្ជកាធិវគ្គោ

១-៦០. សក្កិសម្ពុជ្ជកត្តេស្សអបទានាធិវណ្ណានា

តេចត្តាលីសមវគ្គេ សព្ពលោកបទានានិ ឧត្តានានេវ។ កេវលំ វេរាទំ
នាមនាទត្តំ បុញ្ញនាទត្តញ្ចវិសេសោ។

ចតុចត្តាលីសមេ វគ្គេបិ សព្ពានិ អបទានានិ ចាកដានេវ។ កេវលំ
បុញ្ញនាទត្តំ ជលនាទត្តញ្ចវិសេសោ។

១. បញ្ចចត្តាលីសមវគ្គេ បឋមាបទានេ កកុសន្នោ មហាវិរោតិអាទិកំ
អាយស្មតោ វិភិដកមិញ្ញិយត្តេស្ស អបទានំ។

២. តត្ថ ពីជមិញ្ញមទាសហន្តិ វិភីដកដលានិ ជាលេត្វា ពីជានិ មិញ្ញានិ
គហេត្វា មធុសក្ករាហិ យោដេត្វា កកុសន្ទស្ស ភគវតោ អទាសិន្និ អត្ថោ។
ទុតិយាបទានាទីនិ សព្វានិ សុវិញ្ញយ្យានេវ, ថេរានំ នាមនានត្ថាទីនិបិ
ចាហានុសារេន វេទិតព្វានិ។

១. ធម្មត្ថាលីសមេ វគ្គេ បឋមាបទានេ ជគតី ការយី អហន្តិ
ឧត្តមពោធិរុក្ខស្ស សមន្តតោ អាឡិដ្ឋំ អហំ ការយិន្និ អត្ថោ។ សេសានិ
ទុតិយាបទានាទីនិ សព្វានិបិ ឧត្តានានេវ។

សត្តចត្ថាលីសមេ វគ្គេ បឋមាបទានាទីនិ ចាឡិអនុសារេន
សុវិញ្ញយ្យានេវ។

អដ្ឋចត្ថាលីសមេ វគ្គេ បឋមទុតិយាបទានានិ ឧត្តានានេវ។

៣០. តតិយាបទានេ កោសិយោ នាម ភគវាតិ កោសិយគោត្តេ ជាតត្ថា
កោសិយោ នាម បច្ឆេកពុទ្ធាតិ អត្ថោ។ ចិត្តក្ខុដេតិ
ចិត្តក្ខុដកេលាសក្ខុដសានុក្ខុដាទីសុ អនោតត្ថទហំ បដិច្ឆាទេត្វា
បិតបព្ពតក្ខុដសុ នាធារតនឡិសធាទីហិ វិចិត្តេ ចិត្តក្ខុដបព្ពតេ សោ
បច្ឆេកពុទ្ធា វសីតិ អត្ថោ។

ចតុត្ថបញ្ចមាបទានានិ ឧត្តានានេវ។

៥៦. ធម្មាបទានេ កុសដ្ឋកមទាសហន្តិ
បក្ខិកភត្តឧបាសចិកភត្តធុរភត្តសលាកភត្តាទីសុ កុសបណ្ណាវសេន ធាតព្វំ
អដ្ឋសលាកភត្តំ អហំ អទាសិន្និ អត្ថោ។

៦១. សត្តមាបទានេ សោភិតោ នាម សម្ពុទ្ធាតិ
អាហារេបរិណាហទ្ធវិសមហាបុរិសលក្ខណាព្យាមប្បភាធិហិ
សោភិមានសរីរត្តា សោភិតោ នាម សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ អត្ថោ។

៦២. អដ្ឋមាបទានេ តត្ថរាយំ វសី តទាតិ តំ ទសបុញ្ញកិរិយវត្ថំ ករោន្តា
ជនា បដិវសន្តិ ឯត្តាតិ តត្ថរា, រាជធានី។ តិស្សំ តត្ថរាយំ, តទា វសីតិ អត្ថោ។

៧២. នវមាបទានេ ចានធិ សុកតំ គយ្ហាតិ ឧបាហនយុតំ សុន្ទរការេន
និច្ឆាធិតំ គហេត្វាតិ អត្ថោ។ ទសមាបទានំ សុរិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

អដ្ឋបត្តាលីសមវគ្គវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៤៩. បំសុក្ខលវគ្គោ

១-១០. បំសុក្ខលសញ្ញកត្តរាបទានាធិវណ្ណាន

ឯក្ខនបញ្ញាសមវគ្គេ បឋមាបទានំ សុរិញ្ញេយ្យមេវា។

១៤. ទុតិយាបទានេ អធិច្ចប្បត្តិកា ពុទ្ធាតិ អធិច្ឆេន អការណោន
ឧប្បត្តិកា សយម្ពុតា, អញ្ញេហិ នេវព្រហ្មមារាធិហិ ឧបទេសនាយកេហិ
រហិតា សយម្ពុញ្ញាណោន ឧប្បន្នា ជាតា ចាតុក្ខតាតិ អត្ថោ។

១៦. ឌីធូរិកបុប្ផំ វាតិ ឌីធូរវរុក្ខេ បុប្ផំ ទុល្លភំ ទុល្លភុប្បត្តិកំ វេ។ ចន្ទម្ហិ
សសកំ យថាតិ ចន្ទមណ្ឌលេ សសលេខាយ រូបំ ទុល្លភំ យថា។ វាយសានំ
យថា ឌីវន្តិ កាកានំ និច្ចំ វត្តិន្តំ ឧទ្ទាបិធឿ តភាវេន ឌីវ ទុល្លភំ យថា, ឯវំ ទុល្លភំ
លោកនាយកំ ចតុរាសន្ទ្រេយ្យំ វា អដ្ឋាសន្ទ្រេយ្យំ វា សោឡសាសន្ទ្រេយ្យំ វា

កប្បសតសហស្សំ ចារមិយោ បូរេត្វា ពុទ្ធការតោ ទុល្លភោ លោកនាយកោតិ
អត្ថោ។

៣០. តតិយាបទានេ មជ្ជំភិសេហិ សាវតីតិ ចោក្ខរមធុបទុមកេសវេហិ
សាវតិ បក្សវតិ។ ជីវំ សប្បី មុឡាលីភីតិ ជីវញ្ច សប្បិរសញ្ច បទុមមុឡាលេហិ
សាវតិ បក្សវតិ។ តស្មា តទុកយំ មម សន្តកំ ពុទ្ធា បដិគ្គណ្ហាតូតិ អត្ថោ។

ចតុត្ថបញ្ចមនជ្ឈាបទានានិ ឧត្តានានេវ។

១១៩. សត្តមាបទានេ ចត្តាលីសទិជាបិ ចាតិ ទ្វិក្ខត្ថំ ជាតាតិ ទិជា។
កុមារវយេ ឧដ្ឋិតទន្ធានំ បតិភត្តា បុន ឧដ្ឋិតទន្ធា ទិជា, តេ ច ទន្ធា។
ព្យាករណញ្ច ហេដ្ឋា និទានកថាយំ វុត្តមេវ។

អជ្ជមាបទានំ ឧត្តានមេវាតិ។

១២១. នវមាបទានេ តទាហំ មាលារោ អាសិទ្ធិយទា សុមេធបណ្ឌិតោ
ធិបត្តរភគវតោ សន្តិកា ព្យាករណំ លភិ, តទា អហំ មេយោ នាម
ព្រាហ្មណមាលារោ ហុត្វា សុមេធតាបសេន សហ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា
សិក្ខាបទេសុ សិក្ខិតោ កេនចិ ចាបសហាយេន សំសង្ខេ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា
ចាបវិតក្កាធិវសំ គតោ មាតុយាតកម្មវសេន នរកេ
អគ្គិជាលាទិទុក្ខមនុកវិត្វា តតោ ចុតោ សមុទ្ធ តិមិដ្ឋលមហាមន្ទោ ហុត្វា
និព្ពត្តោ, សមុទ្ធមជ្ឈេ គប្បន្តំ មហាធាវំ គិលិភុកាមោ គតោ។ ទិស្វា មំ វាលិជា
ភីតា “អហោ គោតមោ ភគវា” តិ សទ្ធមកំសុ។ អថ មហាមន្ទោ
បុព្វវាសនាវសេន ពុទ្ធការំ ឧប្បទេត្វា តតោ ចុតោ សាវតីយំ វិភវសម្បន្នេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោ សទ្ធា បសង្ខោ សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា បព្ពជិត្វា សហ

បដិសម្ពិទ្ធាហិ អរហត្តំ ចាបុណ្យាត្វា ទិវសស្ស តិក្ខត្តំ ឧបដ្ឋានំ កត្វា សរមា នោ
វន្តតិ។ តទា ភគវា “ចិវំ ធម្មរុច្ចំ” តិ មំ អាហា។

១៨៤. អថ សោ ថេរោ “សុចិវំ សតបុញ្ញលក្ខណា” ន្តិអាទិហិ កាថាហិ
ថោមេសិ។ ភន្តេ, សតបុញ្ញលក្ខណាធរ គោតម។ បតិបុព្វេន វិសុទ្ធបច្ចយន្តិ
បុព្វេ ទីបង្គំចាទម្បលេ បរិបុណ្ណាចារមីបច្ចយសម្ភារោ សុដ្ឋ ចិវំ កាលំ មយា ន
ទិដ្ឋា អសីតិ អត្ថោ។ អហមជ្ជសុបេក្ខនន្តិ អជ្ជ ឥមស្មី ទិវសេ អហំ សុបេក្ខនំ
សុន្ទរទស្សនំ, សុន្ទរទិដ្ឋំ វា និរុបមំ វិគ្គហំ ឧបមារហិតសរីរំ គោតមំ វត
ឯកន្តេន បស្សមិ ធខ្លាមីតិ អត្ថោ។

១៨៥-១៨៦. សុចិវំ វិហតតមោ មយាតិ វិសេសេន ហតតមោ
វិទ្ធីសីតមោហោ ត្វំ មយាបិ សុដ្ឋ ចិវំ ថោមិតោតិ អត្ថោ។ សុចិវំ កេន នទិ
វិសោសិតាតិ ឯសា តណ្ហានទិ សុន្ទរកេន កោបនេន វិសេសេន សោសិតា,
អភព្ភប្បត្តិកតា តយាតិ អត្ថោ។ សុចិវំ អមលំ វិសោធិតន្តិ សុដ្ឋ ចិវំ ទីយេន
អទុនា អមលំ និព្វានំ វិសេសេន សោធិតំ, សុដ្ឋ កតំ អធិគតំ តយាតិ អត្ថោ។
នយំ ព្យាណមយំ មហាមុនេ។ ចិវកាលសមដ្ឋិតោតិ មហាមុនេ
មហាសមណ ព្យាណមយំ នយំ ទិព្ភចក្កំ ចិវកាលំ សមធិគតោ សម្មត្ថោ
ត្វន្តិ អត្ថោ។ អវិនដ្ឋោ បុនន្តរន្តិ អហំ បុន អន្តរំ អន្តរាភវេ មជ្ឈេ បរិនដ្ឋោ
បរិហីនោ អហោសិន្តិ អត្ថោ។ បុនជ្ជសមាគតោ តយាតិ អជ្ជ ឥមស្មី កាលេ
តយា សទ្ធិ បុនបិ សមាគតោ ឯកីក្ខតោ សហ វសាមីតិ អត្ថោ។ ន ហិ នស្សន្តិ
កតានិ គោតមាតិ គោតម សព្ពញ្ញពុទ្ធ, តយា សទ្ធិ កតានិ សមាគមាទីនិ ន ហិ
នស្សន្តិ យាវ ខន្ធបរិនិព្វានា ន វិនា ភវិស្សន្តីតិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

ធម្មរុច្ចយត្ថេ អបទានវណ្ណានា សមត្ថោ។

ឧសមាបទានំ សុវិញ្ញាយ្យមេវាតិ។

ឯកូនបញ្ចាសមវគ្គវណ្ណាសាសមត្ថា។

៥០-៥៣. កិត្តិយសបុត្រាទី៧គឺ

១-៤០. កិត្តិណ្ឌបុប្ផិយត្ថេរអបធានាធិវណ្ណាធា

បញ្ញាសមវគ្គ ច ឯកបញ្ញាសមវគ្គ ច ទ្វេបញ្ញាសមវគ្គ ច
តេជញ្ញាសមវគ្គ ច សព្វានិ អបធានានិ ឧត្តានានេវាតិ។

៥៤. កិច្ចយន្តការ

១. មហាក្សត្រយនត្រៃវង្សអបទានវណ្ណនា

ចតុបញ្ញាសមវគ្គ បឋមាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោភិអាទិកំ
 អាយស្មតោ មហាកថាយនត្ថេស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ
 កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស
 ភគវតោ កាលេ គហបតិមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា វុទ្ធិប្បត្តោ ឯកទិវសំ
 សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តោ សត្តារា សំឱត្តន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ
 វិភជន្តានំ អគ្គជ្ជានេ ឋប័យមានំ ឯកំ ភិក្ខុំ ទិស្វា សយម្មិ តំ វាទន្តរំ បត្តន្តោ
 បណិធានំ កត្វា ធានាធិនិ បុញ្ញានិ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ សុមេធស្ស
 ភគវតោ កាលេ វិជ្ជាជរោ ហុត្វា អាកាសេន គច្ឆន្តោ ឯកស្មី វនសណ្ណោ និសិទ្ធិ
 ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ កណិការបូប្មេហិ ប្បជំ អកាសិ។

សោតេន បុញ្ញេន អបរាបរំ សុគតីសុយេវ បរិវត្តនោ
កស្សបទសពលស្ស កាលេ ពារាណសីយំ កុលគេហេ និព្ពត្តិទ្វា បរិនិព្ពត
ភគវតី សុវណ្ណាចេតិយ កម្មជ្ជានេ សតសហស្សគ្បនិកាយ សុវណ្ណិជ្ជកាយ
បូជំ កត្វា “ឥមស្ស និស្សន្ទេន និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ សរីរំ មេ សុវណ្ណាវណ្ណំ
ហោត្វ” តិ បត្តនំ អកាសិ។ តតោ យាវជីវំ កុសលកម្មំ កត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ
នេវមនុស្សេសុ សំសរិទ្ធា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ ឧន្នេនិយំ រញ្ជ្រា ចល្លាបដ្ឋោតស្ស
បុរោហិតគេហេ និព្ពត្តិ, តស្ស នាមគ្គហណាទិវសេ មាតា “មយ្ហំ បុត្តោ
សុវណ្ណាវណ្ណោ, អត្តនោ នាមំ គហេទ្វា អាគតោ” តិ កញ្ចនមាណាវោត្វរំ នាមំ
អកាសិ។ សោ វុទ្ធិមន្ទាយ តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ហិទ្វា បិតុ អច្ចយេន បុរោហិតជ្ជានំ
លភិ។ សោ គោត្តវសេន កច្ចាយនោតិ បញ្ញាយិត្ត។ អថ រាជា ចល្លាបដ្ឋោតោ
ពុទ្ធប្បាទំ សុទ្ធា, “អាចរិយ, តុម្ពេ តត្ថ គន្ធា សត្តារំ ឥធានេថា” តិ បេសេសិ។
សោ អត្តជ្ឈមោ សត្តុ សន្តិកំ ឧបគតោ តស្ស សត្តា ធម្មំ នេសេសិ,
នេសនាបរិយោសានេ សត្តហិ ជនេហិ សទ្ធិ សហ បដិសម្មិទាហិ អរហត្ត
បតិជ្ជាសិ។

១. សោ ឯវំ បត្តអរហត្តជលោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិមាហ។ តំ ហេជ្ជា
វុត្តត្ថមេវ។ អថ សត្តា “ឯថ, ភិក្ខុវោ” តិ ហត្ថំ បសារេសិ។ តេ តាវនេវ
ទុដ្ឋុលមត្តកេសមស្សុឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា វស្សសដ្ឋិកត្ថេរាវិយ អហោសុំ។ ឯវំ
ថេរោ សទត្ថំ និច្ឆាទេទ្វា, “ភន្តេ, រាជា បដ្ឋោតោ តុម្ពាភំ ចានេ វន្តិតុំ ធម្មញ្ញ
សោតុំ ឥច្ឆតី” តិ អាហោចេសិ។ សត្តា “ត្វិយេវ, កច្ចាន, តត្ថ គច្ឆ, តយិ គតេ រាជា
បសីទិស្សតី” តិ អាហា។ ថេរោ សត្តុ អាណាយ អត្តជ្ឈមោ តត្ថ គន្ធា រាជានំ
បសាទេទ្វា អវន្តីសុ សាសនំ បតិជ្ជាបេត្វា បុន សត្តុ សន្តិកមេវ អាគតោ។
អត្តនោ បុព្ពបត្តនាវសេន កច្ចាយនប្បករណំ មហានិរុត្តិប្បករណំ

នេត្តិប្បករណន្តិ បករណត្ថយំ សង្ឃមជ្ឈេ ព្យាកាសិ។ អថ សន្តុដ្ឋន ភគវតោ
“ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ សំខិត្តន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ វិភជន្តានំ
យទិទំ មហាកច្ឆានោ”តិ (អ. និ. ១.១៨៨, ១៩៧) ឯតទគ្គដ្ឋានេ ឋបិតោ
អគ្គជលសុខេន វិហាសីតិ។

មហាកច្ឆាយនត្ថេ អបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. វគ្គលីត្ថេ អបទានវណ្ណានា

ទុតិយាបទានេ ឥតោ សតសហស្សម្ពីតិ អាទិកំ អាយស្មតោ វគ្គលីត្ថេ ស្ស
អបទានំ។ អយម្យិ ជេរោ បុរិមជិនវេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
ហំសវតីនគរេ កុលគេហោ និព្វត្តោ វិញ្ញតំ បត្តោ សត្តុ សន្តិកំ គប្បន្តេហិ
ឧបាសកេហិ សទ្ធិវិហារំ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ ឋិតោ ធម្មំ សុណន្តោ សត្តារា
ឯកំ ភិក្ខុំ សទ្ធាធម្មត្ថានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបិតំ ទិស្វា សយម្យិ តំ ហំនន្តំ បត្តេន្តោ
សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា បណិធានំ អកាសិ។
សត្តា តស្ស អនន្តរាយំ ទិស្វា ព្យាករិ។

សោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អម្ពាភំ ភគវតោ
កាលេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិ, តស្ស វគ្គលីតិ នាមំ ករីសុ។ តត្ថ
កលីតិ អបរាជតិលកាឡិ កាធិទោសស្ស អធិវចនំ។
និទ្ទន្តសុវណ្ណបិណ្ឌាសទិសតាយ អបគតោ ព្យបគតោ កលិ ទោសោ អស្សាតិ
វ-ការាគមំ កត្វា វគ្គលីតិ វុច្ឆតិ។ សោ វុទ្ធិប្បត្តោ តយោ វេទេ ឧត្តន្តាត្វា
ព្រាហ្មណសិប្បេសុ និប្បត្តិ គតោ, សត្តារំ ទិស្វា រូបកាយសម្មត្តិទស្សនេន
អតិត្តោ សត្តារា សទ្ធិយេវ វិចរតិ។ “អការមជ្ឈេ វសន្តោ និច្ចកាលំ សត្តុ

ធន្យនំ នលភិស្សមី” តិ សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា ឋេបេត្វា ភោជនកាលំ
សរីរកិច្ចកាលញ្ច សេសកាលេ យត្ថ ឋិតេន សក្កា ធនពលំ បស្សិតុំ, តត្ថ
ឋិតោ អញ្ញំ កិច្ចំ បហាយ ភកវន្តំ ឌីលោកេន្តោយេវ វិហារតិ។ សត្តា តស្ស
ញ្ញាណបរិចាកំ អាគមេន្តោ ពហុកាលំ តស្សី រូបធន្យនេនេវ វិចរន្តេ កិញ្ចិ
អវត្វា បុនេកទិវសំ - “កី តេ, វក្កលី, ឥមីនា បូតិកាយេន ទិដ្ឋេន? យោ ខោ,
វក្កលី, ធម្មំ បស្សតិ, សោ មំ បស្សតិ; យោ មំ បស្សតិ, សោ ធម្មំ បស្សតិ។
ធម្មញ្ញំ, វក្កលី, បស្សន្តោ មំ បស្សតី” តិ (សំ. និ. ៣.៨៧) អាហា។ សត្តវិ ឯវំ វទន្តេបិ
ថេរោ សត្តុ ធន្យនំ បហាយ អញ្ញត្ថ គន្ធី ន សក្កាតិ។ តតោ សត្តា, “នាយំ ភិក្ខុ
សំវេកំ អលភិត្វា ពុជ្ឈិស្សតី” តិ វស្សបនាយិ កទិវសេ - “អបេហិ, វក្កលី” តិ
ថេវ បណាមេសិ។ សោ សត្តារា បណាមិតោ សត្តុ សម្មុខេ ឋាតុំ អសក្កាន្តោ -
“កី មយ្ហំ ជីវិតេន, យោហំ សត្តារំ ទដ្ឋំ នលភាមី” តិ គិដ្ឋកូដេ បព្ពតេ
បចាតជ្ជានំ អភិរុហិ? សត្តា តស្ស តំ បវត្ថី ញ្ញត្វា - “អយំ ភិក្ខុ មម សន្តិកា
អស្សាសំ អលភន្តោ មគ្គជលានំ ឧបនិស្សយំ នាសេយ្យា” តិ អត្តានំ ធន្យេត្វា
ឌីភាសំ វិស្សន្តេន្តោ -

“ចាមោជ្ជេពហុលោ ភិក្ខុ, បសន្នោ ពុទ្ធសាសនេ;
អធិគច្ឆេ បទំ សន្តំ, សម្ពាទ្ធរូបសមំ សុខ” តិ (ធម. ប. ៣៨១) -

គាជំ វត្វា “ឯហិ, វក្កលី” តិ (ធម. ប. អដ្ឋ. ២.៣៨១) ហត្ថំ បសារេសិ។ ថេរោ
“ធនពលោ មេ ទិដ្ឋោ, ‘ឯហិ’ តិ អញ្ញាយនម្បិ លទ្ធ” តិ ពលវបីតិសោមនស្សំ
ឧប្បាទេត្វា “កុតោ គច្ឆាមី” តិ អត្តនោ គមនការំ អជាទិត្វាវ សត្តុ សម្មុខេ
អាភាសេ បក្ខន្ធិត្វា បឋមេន ចាទេន បព្ពតេ ឋិតោយេវ សត្តារា វុត្តភាថាយោ
អារវន្តេន្តោ អាភាសេយេវ បីតី វិក្ខមេត្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ អវហត្ថំ

ចាបុណ្យតិ អង្គុត្តរជ្ជកថាយំ (អ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២០៨) ធម្មបទវណ្ណានាយញ្ច (ធម. ប. អដ្ឋ. ២.៣៨១ វគ្គលីត្ថេរវត្ថុ) អាគត។

ឥធម បន ឯវំ វេទិតតំ - “កី តេ, វគ្គលី” តិអាទិនា សត្តារា ឱវទិតោ គិដ្ឋកុដេ
វិហារន្តោវិបស្សនំ បដ្ឋបេសិ, តស្ស សទ្ធាយ ពលវការតោ ឯវវិបស្សនាវីដី ន
ឱតរតិ? ភគវា តំ ព្រាហ្ម កម្មជ្ជានំ សោដេត្វា អនាសិ។ សោ បុនវិបស្សនំ មត្តកំ
ចាបេតុំ នាសក្ខិយេវ។ អបស្ស អាហារវេកល្លេន វាតាពាដោ ឧប្បជ្ឈិ, តំ
វាតាពាដេន បិដ្ឋិយមាណំ ព្រាហ្ម ភគវា តត្ថ គន្ធា បុច្ឆន្តោ -

“វាតោភាគិនីតោ តុំ, វិហារំ កាណនេ វនេ;
បរិទ្ធកោចវេ លូខេ, កេចំ ភិក្ខុ ករិស្សសី” តិ។ (ថេរគា. ៣៥០) -

អាហា។ តំ សុត្វា ថេរោ -

“បីតិសុខេន វិបុលេន, ជរមាណោ សមុស្សយំ;
លូខម្យិ អភិសម្ពោន្តោ, វិហារិស្សាមិ កាណនេ។

“ភាវេន្តោ សតិបដ្ឋានេ, ឥន្ទ្រិយានិ ពលានិ ច;
ពោជ្ឈន្តានិ ច ភាវេន្តោ, វិហារិស្សាមិ កាណនេ។

“អារទ្ធវីរិយេ បហិតត្ថេ, និច្ចំ ទទ្ទ្យបរក្កមេ;
សមគ្គេ សហិតេ ទិស្វា, វិហារិស្សាមិ កាណនេ។

“អនុស្សវន្តោ សម្ពុទ្ធំ, អក្កំ ទន្តំ សមាហិតំ;
អតន្តិគោ រត្តិន្ទ្រំ, វិហារិស្សាមិ កាណនេ” តិ។ (ថេរគា. ៣៥១-៣៥២) -

ចតស្សោ តាថាយោ អភាសិ។ តាសំ អត្ថោ ថេរតាថាវណ្ណានាយំ (ថេរតា. អដ្ឋ.
២.៣៥០-៣៥២) រុត្តោយេវ។ ឯវំ ថេរោ វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេត្វា អរហត្តំ
ចាបុណិ។

២៨. សោ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឥតោ សតសហស្សម្ភីតិអាទិមាហ។ តត្ថ
ឥតោតិ កកុសន្ទាធិនំ ឧប្បន្នភទ្ទកប្បតោ ហេដ្ឋា
កប្បសតសហស្សមត្តកេតិ អត្ថោ។

២៩. បទុមាការវននោតិ សុបុច្ឆិតបទុមសស្សីរិកមុខោ។ បទុមបត្តក្ខោតិ
សេតបទុមបុប្ផបណ្ណាសទិសអក្ខិតិ អត្ថោ។

៣០. បទុមុត្តរគន្ធាវាតិ បទុមគន្ធមុខោតិ អត្ថោ។

៣១. អន្ទានំ នយន្តបមោតិ ចក្កិវិហិតានំ សត្តានំ នយនសទិសោ,
ធម្មទេសនាយ សព្ពសត្តានំ បញ្ញាចក្ខាធិចក្ខុនាយកោតិ អត្ថោ។ សន្តវេសោតិ
សន្តសភារោ សន្តសីយាបថោ។ គុណានិធិតិ គុណានំ និធិ, សព្ពគុណគណានំ
និធានជ្ជានក្ខតោតិ អត្ថោ។ ករុណាមតិអាករោតិ សាធុនំ
ចិត្តកម្មនសម្ពាតាយ ករុណាយ ច អត្តានត្ថមិននបរិច្ឆ័ន្ធមតិយា ច អាករោ
អាធារក្ខតោ។

៣២. ព្រហ្មាសុរសុរដ្ឋិតោតិ ព្រហ្មេហិ ច អសុរេហិ ច នេរេហិ ច អដ្ឋិតោ
បូជិតោតិ អត្ថោ។

៣៣. មធ្យមន រុត្តន ចាតិ ករីរកុតមធ្យមន សន្តេន សកលំ ជនំ
រញ្ជយន្តិតិ សម្ពុន្ទោ។ សន្តិ សាវកំ សកន្តិ អត្តនោ សាវកំ មធ្យមន្ទេសនាយ
សន្តិ, ថុតិ អកាសិតិ អត្តោ។

៣៤. សទ្ធាធម្មត្ថោតិ សទ្ធិហនសទ្ធាយ សាសនេ អធិមុត្តោ បតិជ្ជិតោតិ
អត្តោ។ មម ទស្សនលាលសោតិ មយ្ហំ ទស្សនេ ព្យាវដោ តប្បរោ។

៣៥. តំ ឋានមភិរោចយិន្តិ តំ សទ្ធាធម្មត្ថជ្ជានន្តំ អភិរោចយី, ឥច្ឆី បត្តសិន្តិ
អត្តោ។

៤០. បីតមជ្ឈនិវាសនន្តិ សិលីជ្ជសុវណ្ណវណ្ណវត្តេ និវត្តន្តិ អត្តោ។
ហេមយញ្ញោបចិត្តន្តិ សុវណ្ណាចាមជ្ឈលក្ខិតកត្តន្តិ អត្តោ។

៤៧-៤៨. នោនីតសុខុមាលំ មន្តិ នវីនីតមិវ មុនុតលុណហត្ថចាទំ។
ជាតបល្លវកោមលន្តិ អសោកបល្លវបត្តកោមលមិវ មុនុកន្តិ អត្តោ។
បិសាធិកយតន្តិតាតិ តទា ឯវក្ខតំ កុមារំ មំ អញ្ញា បិសាធិ ឯការ ក្ខសី
ភយេន តន្តេសិ ភីសាបេសីតិ អត្តោ។ តទា មហេសីស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស
ចាទម្បលេ មំ សាយេសុំ និបជ្ជាបេសុំ។ ទីនមានសាភីតចិត្តា មម មាតាបិតរោ
ឥមំ ធារកំ តេ ទទាម, ឥមស្ស សរណំ បតិជ្ជា ហោតុ នាថ នាយ កាតិ
សម្ពុន្ទោ។

៤៩. តទា បដិគ្គហិ សោ មន្តិ សោ ភគវា តទា តស្មី មម មាតុយា ទិន្នកាលេ
ជាលីនា ជាលយុត្តន សម្ពាលកេន ចក្កលក្ខណាទីហិ លក្ខិតេន
មុនុកោមលចាលីនា មុនុកេន វិសុទ្ធន ហត្ថតលេន មំ អគ្គហេសីតិ អត្តោ។

៥២. សព្វថាវមិសម្ពុតន្តិ សព្វេហិ ទានថាវមិតាធីហិ សម្ពុតំ ជាតំ។
នីលក្ខិនយនំ វំ បុញ្ញសម្ពារជំ ឧត្តមនីលអក្ខិវន្តំ។ សព្វសុភាកិណ្ណំ សព្វេន
សុភេន វណ្ណាន សណ្ឋានេន អាភិណ្ណំ គហនីក្ខតំ រូបំ ភគវតោ
ហត្ថចាទសីសាធិរូបំ ធិស្វាតិ អត្តោ, តិច្ឆិ អបត្តោ វិហារមិ អហន្តិ សម្ពុតោ។

៦០. តទា មំ ចរណាន្តកោតិ តស្មី មយ្ហំ អរហត្តំ បត្តកាលេ
សីលាធិបន្ទវសន្តំ ចរណាធម្មានំ អន្តកោ, បរិយោសានប្បត្តោ បរិបូរការីតិ
អត្តោ។ “មរណាន្តកោ” តិបិ ចាហៅ។ តស្ស មរណាស្ស អន្តំ និព្វានំ បត្តាតិ
អត្តោ។ សទ្ធាធិមុត្តានំ អគ្គំ បញ្ញាបេសីតិ សម្ពុតោ។ អថ សត្តា ភិក្ខុសង្ឃមជ្ឈេ
និសិទ្ធា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ សទ្ធាធិមុត្តានំ យធិទំ, វគ្គលី” តិ (អ.
និ. ១.១៩៨, ២០៨) មំ ឯតទគ្គជ្ជានេ ឋេបេសីតិ វុត្តំ ហោតិ។ សេសំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

វគ្គលីត្ថេវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៣. មហាកប្បិនត្ថេវអបទានវណ្ណានា

បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ កប្បិនត្ថេវស្ស អបទានំ។
អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ
ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្វត្តោ
វិញ្ញតំ បទ្វា សត្តុ សន្តិកេ ធម្មទេសនំ សុណាន្តោ សត្តារា ឯកំ ភិក្ខុំ ឱវាទកានំ
អគ្គជ្ជានេ ឋេបិតំ ធិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ហំនន្តំ បត្តេសិ។

សោ តត្ថ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ពារាណសីតោ
អរិទ្ធវេ ឯកស្មី បេសការគាមេ ជេដ្ឋបេសការគេហេ និព្វត្តោ តទា
សហស្សមត្តា បច្ចេកពុទ្ធា ហិមវន្តេ អដ្ឋ មាសេ វសិត្វា វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ

ជនបទ វសន្តិ។ តេ ឯកវារំ ពារាណសិយា អវិទូរេ ឌីតវិត្វា “សេនាសនំ
ករណត្ថាយ ហត្ថកម្មំ យាចថា” តិ រញ្ជោ សន្តិកំ អជ្ជ បច្ឆេកពុទ្ធវេ បហិណ្ឌិសុ។
តទា បន រញ្ជោ វប្បមង្គលំ អហោសិ។ សោ “បច្ឆេកពុទ្ធវា កិរ អាគតា” តិ សុត្វា
និក្ខមិត្វា អាគតការណំ បុច្ឆិត្វា “អជ្ជ, ភន្តេ, ឌីកាសោ នត្ថិ ស្វេ អម្ពាភំ
វប្បមង្គលំ, តតិយទិវសេ ករិស្សមា” តិ វត្វា បច្ឆេកពុទ្ធវេ អនិមន្តេត្វាវ ចារិសិ។
បច្ឆេកពុទ្ធវា “អញ្ញំ កាមំ បរិសិស្សមា” តិ បក្កមីសុ។

តស្មី សមយេ ជេដ្ឋបេសការស្ស ភរិយា កេនចិទេវ ករណីយេន
ពារាណសី គប្បន្តី តេ បច្ឆេកពុទ្ធវេ ទិស្វា វន្តិត្វា, “កី, ភន្តេ, អវេលាយ អយ្យា
អាគតា” តិ បុច្ឆិ។ តេ អាទិតោ បដ្ឋាយ កថេសុំ។ តំ សុត្វា សទ្ធាសម្បជ្ជា
ពុទ្ធិសម្បជ្ជា ឥត្ថី “ស្វេ, ភន្តេ, អម្ពាភំ ភិក្ខុំ គណ្ហាថា” តិ និមន្តេសិ។ “ពហុកា
មយំ, ភគិនី” តិ។ “កិត្តកា, ភន្តេ” តិ? “សហស្សមត្តា, ភគិនី” តិ។ “ភន្តេ, ឥមស្មី
នោ កាមេ សហស្សមត្តា វសិម្ហា, ឯកេកោ ឯកេកស្ស ភិក្ខុំ ទស្សតិ, ភិក្ខុំ
អធិវាសេថ, អហមេវ វោ វសនជ្ជានំ កាវាបេស្សមី” តិ អាហា។ បច្ឆេកពុទ្ធវា
អធិវាសេសុំ។

សា កាមំ បរិសិស្វា ឧក្យោសេសិ - “អម្ពតាតា, អហំ សហស្សមត្តេ
បច្ឆេកពុទ្ធវេ ទិស្វា និមន្តេសី, អយ្យានំ និសីទនជ្ជានំ សិរិទហថ, យាគុកត្តាទីនិ
សម្បទេថា” តិ កាមមជ្ឈេ មណ្ឌបំ កាវាបេត្វា អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា
បុនទិវសេ បច្ឆេកពុទ្ធវេ និសីទាបេត្វា បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន
បរិវិសិត្វា ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ តស្មី កាមេ សព្ពា ឥត្ថិយោ អាទាយ តាហិ
សទ្ធិ បច្ឆេកពុទ្ធវេ វន្តិត្វា តេមាសំ វសនត្ថាយ បដិញ្ញំ គណ្ហិត្វា បុន កាមេ
ឧក្យោសេសិ - “អម្ពតាតា, ឯកេកកុលតោ ឯកេកបុរិសោ វាសិជរសុអាទីនិ
គហេត្វា អរញ្ញំ បរិសិស្វា ទត្ថសម្ភារេ អាហារិត្វា អយ្យានំ វសនជ្ជានំ ករោត្ត” តិ។

តាមវាសិនោ តស្សាយេវ វេនំ សុត្វា ឯកកោ ឯកកំ កត្វា សន្និ
វត្តិទិវាជ្ជានេហិ បណ្ណាសាលសហស្សំ និជ្ជាបេត្វា អត្តនោ អត្តនោ
បណ្ណាសាលាយំ ឧបគតំ បច្ឆេកពុទ្ធី “អហំ សក្កច្ចំ ឧបជ្ជហិស្សមិ, អហំ សក្កច្ចំ
ឧបជ្ជហិស្សមី” តិ វត្វា ឧបជ្ជហិសុ។ សា វស្សំវុដ្ឋកាលេ “អត្តនោ អត្តនោ
បណ្ណាសាលាយ វស្សំវុដ្ឋានំ បច្ឆេកពុទ្ធានំ ចីវរសាជកេ សន្នេថា” តិ
សមាធបេត្វា ឯកកស្ស សហស្ស សហស្សម្ពលំ ចីវរំ ធាបេសិ។ បច្ឆេកពុទ្ធា
វុដ្ឋវស្សា អនុមោទនំ កត្វា បក្កមីសុ។ តាមវាសិនោបិ ឥទំ បុញ្ញកម្មំ កត្វា
តតោ ធុតោ តាវតីសនេវលោកេ និព្វត្តិត្វា គណនេវតា នាម អហេសុំ។

តេ តត្ថ ទិព្វសម្មត្តិ អនុភវិត្វា កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ
កុដ្ឋម្ហិកគេហេសុ និព្វត្តិសុ។ បុព្វេ ជេដ្ឋកបេសកាវោ ជេដ្ឋកកុដ្ឋម្ហិកស្ស បុត្តោ
អហោសិ។ ភវិយាបិស្ស ឯកស្ស ជេដ្ឋកកុដ្ឋម្ហិកស្ស ដីតា អហោសិ។ សេសានំ
ភវិយាយោ សេសកុដ្ឋម្ហិកានំ ដីតវោ អហេសុំ, តា សញ្ញាបិ វយប្បត្តា បរកុលំ
គច្ឆន្តិយោ តេសំ តេសំយេវ គេហានិ អគម៌សុ។ អថេកទិវសំ វិហារេ
ធម្មស្សវនេ សង្ឃជ្ជេ “សត្តា ធម្មំ ទេសេស្សតី” តិ សុត្វា តេ សព្វេបិ កុដ្ឋម្ហិកា
“ធម្មំ សោស្សាមា” តិ ភវិយាហិ សន្និវិហារំ អគម៌សុ។ តេសំ វិហារមជ្ឈំ
បរិជ្ជក្ខណោ វស្សំ វស្សិ។ យេសំ កុលុបកា វា ញាតិសាមណោរាជយោ វា អត្ថិ,
តេ តេសំ បរិវេណាទីនិ បរិសីសុ។ តេ បន តថាវុចានំ នត្តិតាយ កត្តចិ បរិសីតុំ
អវិសហន្តាវិហារមជ្ឈេយេវ អជ្ជំសុ។ អថ នេ ជេដ្ឋកកុដ្ឋម្ហិកោ អាហា -
“បស្សថ, ភោ, អម្ហាកំ វិប្បការំ, កុលបុត្តេហិ នាម ឯត្តកេន លទ្ធិតុំ យុត្ត” តិ។
“អយ្យ, កី ករោមា” តិ? “មយំ វិស្សាសិកជ្ជានស្ស អភាវេន ឥមំ វិប្បការំ បត្តា,
សព្វេ ធនំ សំហរិត្វា បរិវេណំ ករិស្សាមា” តិ។ “សាធុ, អយ្យ” តិ ជេដ្ឋកោ
សហស្សំ អនាសិ។ សេសា បញ្ចា បញ្ចា សតានិ។ ឥត្តិយោ អឡតេយ្យានិ
អឡតេយ្យានិ សតានិ។ តេ តំ ធនំ អាហរិត្វា សហស្សក្ខជាតារបរិវារំ សត្ត

វេសនត្ថាយ មហាបរិវេណំ នាម កាវាបេសុំ។ នវកម្មស្ស មហន្តតាយ ធនេ
អប្បហោន្តេ បុព្វេ ទិន្នធនតោ បុន ឧបឡ្ហបឡ្ហំ អទំសុ។ និដ្ឋិតេ បរិវេណា
វិហារមហំ ករោន្តា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស សត្តាហំ មហាទានំ ទត្វា
វិសតិយា ភិក្ខុសហស្សានំ ជីវរាជិ សង្ខយីសុ។

ជេដ្ឋកកុដ្ឋិកស្ស បនភិរិយា អត្ថនោ បញ្ញាយ បិតា អហំ តេហិ សមកំ
អកត្វា អតិរេកតវំ កត្វា “សត្តារំ បូជេស្សមី”តិ អនោជបុប្ផវណ្ណាន
សហស្សមូលេន សាជកេន សទ្ធិ អនោជបុប្ផចង្កោជកំ គហេត្វា សត្តារំ
អនោជបុប្ផហិ បូជេត្វា តំ សាជកំ សត្ត ចានមូលេ ឋបេត្វា, “ភន្តេ,
និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ អនោជបុប្ផវណ្ណំយេវ មេ សវីរំ ហោតុ, អនោជាត្វេវ ច នាមំ
ហោតុ”តិ បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា “ឯវំ ហោតុ”តិ អនុមោទនំ អកាសិ។ តេ
សព្វេបិ យាវតាយុកំ ឋត្វា តតោ ចុតា ទេវលោកេ និព្ពត្តីសុ។ តេ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ ទេវលោកា ចរិត្វា ជេដ្ឋកោ កុក្កជវតីនគរេ រាជកុលេ និព្ពត្តិត្វា
វិញ្ញតំ បត្តោ មហាកប្បិនរាជា នាម អហោសិ។ សេសា អមច្ចកុលេសុ
និព្ពត្តីសុ។ ជេដ្ឋកស្ស ភិរិយា មទ្ធករេ ជេសាកលនគរេ រាជកុលេ និព្ពត្តិ
អនោជបុប្ផវណ្ណមេវស្ស សវីរំ អហោសិ, តេន អនោជាត្វេវស្ស នាមំ អកំសុ,
សាវយប្បត្តា មហាកប្បិនរោ គេហំ គន្ធា អនោជាទេវីតិ ចាកជា
អហោសិ។

សេសិតិយោបិ អមច្ចកុលេសុ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា តេសំយេវ អមច្ចបុត្តានំ
គេហានិ អគមំសុ។ តេ សព្វេបិ រញ្ជោ សម្មត្តិសទិសំ សម្មត្តី អនុភវីសុ។ យទា
ហិ រាជា អលង្ការបដិមណ្ឌិតោ ហត្ថិ អភិរុហិត្វា វិចរតិ, តទាបិ តេ តថេវ
វិចរន្តិ។ តស្មី អស្សេន វា រថេន វា វិចរន្តេ តេបិ តថេវ វិចរន្តិ។ ឯវំ តេ ឯកតោ
ហុត្វា កតានំ បុញ្ញានំ ពលេន ឯកតោវ សម្មត្តី អនុភវីសុ។ រញ្ជោ បន វាលោ,

វាលវាហនោ, បុត្រោ, បុប្ផវាហនោ, សុបត្តោតិ បញ្ចេវ អស្ស ហោន្តិ។ តេសុ
រាជា សុបត្តំ អស្សំ សយំ អាហោតិ, ឥតវេ ចត្តារោ អស្សេ អស្សរោហានំ
សាសនាហរណាត្ថាយ អនាសិ។ រាជា តេ ចាតោវ ភោជេត្វា “គច្ឆេ, ភណោ, ទ្វេ
វា តីណិ វា យោជនានិ អាហិណ្ឌិត្វា ពុទ្ធស្ស វា ធម្មស្ស វា សង្ឃស្ស វា ឧប្បន្នការំ
សុត្វា មយ្ហំ សុខសាសនំ អាហោថេថា” តិ បេសេសិ។ តេ ចត្វាហិ ធ្វារេហិ និក្ខមិត្វា
ទ្វេ តីណិ យោជនានិ អាហិណ្ឌិត្វា កិញ្ចិ សាសនំ អលភិត្វាវ បច្ឆាគមីសុ។

អថេកទិវសំ រាជា សុបត្តំ អារុហិត្វា អមច្ចសហស្សបរិវុតោ ឧយ្យានំ
គច្ឆន្តោ កិលន្តរុបេ បញ្ចាសតមត្ថេ វាលិជកេ នគរំ បរិសន្តេ ទិស្វា “ឥមេ
អធ្វានកិលន្តា, អធ្វោ ឥមេសំ សន្តិកា ឯកំ ភទ្កកំ សាសនំ សោស្សមី” តិ តេ
បក្កោសាបេត្វា “កុតោ អាគតត្ថា” តិ បុច្ឆិ។ “អត្ថិ, ទេវ, ឥតោ
រីសតិយោជនសតមត្ថកេ សាវត្ថិ នាម នគរំ, តតោ អាគតត្ថា” តិ។ “អត្ថិ បន
វោ ទេសេ កិញ្ចិ សាសនំ ឧប្បន្ន” តិ។ “ទេវ, អញ្ញំ កិញ្ចិ នត្ថិ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ
ឧប្បន្នោ” តិ។ រាជា តាវទេវ ពាលវបីតិយា ដុដ្ឋសរីរោ កិញ្ចិ សល្លក្ខេត្តំ
អសក្កោន្តោ មុហុត្ថំ វីតិនាមេត្វា បន, “តាតា, កី វទេថា” តិ បុច្ឆិ។ “ពុទ្ធោ, ទេវ,
ឧប្បន្នោ” តិ។ រាជា ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ តថេវ វីតិនាមេត្វា ចតុត្ថវារេ “កី វទេថ,
តាតា” តិ បុច្ឆិត្វា “ពុទ្ធោ ឧប្បន្នោ” តិ វុត្ថេ, “តាតា, សុខសាសនសវនាយ
សតសហស្សំ វោ ទម្ពី” តិ វត្វា “អបរម្បិ កិញ្ចិ សាសនំ អត្ថិ, តាតា” តិ បុច្ឆិ។
“អត្ថិ, ទេវ, ធម្មោ ឧប្បន្នោ” តិ។ រាជា តម្បិ សុត្វា បុរិមនយេនេវ តយោ វារេ
វីតិនាមេត្វា ចតុត្ថវារេ “ធម្មោ ឧប្បន្នោ” តិ វុត្ថេ - “ឥធាបិ វោ សតសហស្សំ
ទម្ពី” តិ វត្វា “អបរម្បិ កិញ្ចិ សាសនំ អត្ថិ, តាតា” តិ បុច្ឆិ។ “អត្ថិ, ទេវ, សង្ឃោ
ឧប្បន្នោ” តិ។ រាជា តម្បិ សុត្វា តថេវ តយោ វារេ វីតិនាមេត្វា ចតុត្ថវារេ
“សង្ឃោ ឧប្បន្នោ” តិ វុត្ថេ - “ឥធាបិ វោ សតសហស្សំ ទម្ពី” តិ វត្វា
អមច្ចសហស្សំ ឱលោកេត្វា, “តាតា, កី ករិស្សរាមា” តិ បុច្ឆិ។ “ទេវ, តុម្កេ កី

ករិស្សជា"តិ? "អហំ, តាតា, 'ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ ធម្មា ឧប្បន្នោ សង្ឃោ ឧប្បន្នោ'តិ
សុត្វា ន បុន និវត្តិស្សមិ, ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស គន្ធា តស្ស សន្តិកេ បព្ពជិស្សមី"តិ។
"មយម្បិ, ទេវ, តុម្ហាហិ សទ្ធិ បព្ពជិស្សមា"តិ។ រាជា សុវណ្ណបង្គោ អក្ខរាជ
លិខាបេត្វា វាលិជកានំ ទត្វា "ឥមំ អនោជាយ នាម ទេវិយា ទេវ, សា តុម្ហាកំ
តិណិ សតសហស្សនិ ទស្សតិ, ឯវញ្ច បន នំ វទេយ្យាថ 'វញ្ច កិរ តេ ឥស្សរិយំ
វិស្សជ្ឈំ, យថាសុខំ សម្បត្តិ បរិភុញ្ញាហិ'តិ, សចេ បន 'វោ រាជា កហ'ន្តិ បុច្ឆតិ,
'សត្តារំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិស្សមី'តិ វត្វា គតោតិ អាហោចយ្យាថា"តិ អាហា។
អមច្ឆាបិ អត្តនោ អត្តនោ ភរិយានំ តថេវ សាសនំ បហិណ្ឌិសុ។ រាជា
វាលិជកេ ឧយ្យាដេត្វា អស្សំ អភិរុយ្ត អមច្ឆសហស្សបរិវុតោ តំខណាញ្ញេវ
និក្ខមិ។

សត្តាបិ តំទិវសំ បច្ឆសកាលេ លោកំ វោលោកេន្តោ មហាកប្បិនរាជានំ
សបរិវារំ ទិស្វា "អយំ មហាកប្បិនោ វាលិជកានំ សន្តិកា តិណ្ឌំ វតនានំ
ឧប្បន្នការំ សុត្វា តេសំ វចនំ តិហិ សតសហស្សេហិ បូជេត្វា វជ្ជំ បហាយ
អមច្ឆសហស្សបរិវុតោ មំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិតុកាមោ ស្វេ និក្ខមិស្សតិ, សោ
សបរិវារេ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហន្តំ ចាបុណិស្សតិ, បច្ឆគ្គមនំ
ករិស្សមី"តិ បុនទិវសេ ចក្កវត្តិ វិយ ខុទ្ទកកាមភោជកំ រាជានំ បច្ឆគ្គន្តោ
សយមេវ បត្តចីវរមាធាយ វិសយោជនសតំ មគ្គំ បច្ឆគ្គន្ធា ចន្ទភាគាយ នទិយា
តិវេ និក្រោធរុក្ខមូលេ ធព្ពណ្ណាពុទ្ធវស្មិយោ វិស្សជ្ជេត្វា និសីទិ។ រាជាបិ
អាគច្ឆន្តោ ឯកំ នទី បត្វា "កា នាមាយ"ន្តិ បុច្ឆិ។ "អបរច្ឆា នាម, ទេវា"តិ។
"កិមស្ស បរិមាណំ, តាតា"តិ? "គម្ពីរតោ កាវុតំ, បុប្ផលតោ ទ្វេ កាវុតានិ,
ទេវា"តិ។ "អត្ថិ បនេត្ត នាវា វា ឧឡ្ហម្យោ វា"តិ? "នត្ថិ, ទេវា"តិ។ "នាវាទីនិ
ឡិលោកេន្តោ អម្ពោ ជាតិ ជវំ ឧបនេតិ, ជវា មរណំ។ អហំ និព្វេមតិកោ ហុត្វា
តិណិ វតនានិ ឧទ្ទិស្ស និក្ខន្តោ, តេសំ មេ អានុកាវេន 'ឥទំ ឧទកំ ឧទកំ វិយ មា

ហោត្វ'តិ រតនត្ថយស្ស គុណំ អារដ្ឋេត្វា 'ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ" តិ ពុទ្ធកុណំ អនុស្សវន្តោ សបរិវារោ អស្សសហស្សេន
ឧទកបិដ្ឋេ បក្ខន្ធិ។ សិន្ធពា បិដ្ឋិចាសាលោវិយ បក្ខន្ធិសុ។ ឧរានំ អគ្គដ្ឋានេវ
តេមីសុ។

សោ តំ ឧត្តរិត្វា បុរតោ គច្ឆន្តោ អបរម្មិ នទី ទិស្វា "អយំ កា ឆាមា" តិ
បុច្ឆិ។ "នីលវាហា ឆាម, ទេវា" តិ។ "កិមស្សា បរិមាណា" តិ? "គម្ពីរតោបិ
បុប្ផលតោបិ អឡយោជនំ, ទេវា" តិ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។ តំ បន នទី ទិស្វា
"ស្វាគ្វាតោ ភគវតោ ធម្មោ" តិ ធម្មានុស្សតី អនុស្សវន្តោ បក្ខន្ធិ។ តម្បិ
អតិក្កមិត្វា គច្ឆន្តោ អបរម្មិ នទី ទិស្វា "អយំ កា ឆាមា" តិ បុច្ឆិ។ "ចន្ទភាគា
ឆាម, ទេវា" តិ។ "កិមស្សា បរិមាណា" តិ? "គម្ពីរតោបិ បុប្ផលតោបិ យោជនំ,
ទេវា" តិ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។ តំ បន នទី ទិស្វា "សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ
សាវកសង្ឃោ" តិ សង្ឃានុស្សតី អនុស្សវន្តោ បក្ខន្ធិ។ តម្បិ នទី អតិក្កមិត្វា
គច្ឆន្តោ សត្តុ សរីរតោ និក្ខត្តោ ធឮត្តណ្ណពុទ្ធរស្មិយោ និគ្រោធរុក្ខស្ស
សាធាវិជបបលាសានិ ឱកាសយមាធា ទិស្វា ចិន្តេសិ - "អយំ ឱកាសោ នេវ
ចន្ទស្ស, ន សូរិយស្ស, ន ទេវមារព្រាហ្មណសុបណ្ណាធាគានំ អញ្ញាតរស្ស, អន្ធា
អហំ សត្តារំ ឧទ្ទិស្ស អាគច្ឆន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធន ទិដ្ឋោ ភវិស្សមី" តិ។ សោ
តារទេវ អស្សបិដ្ឋិតោ ឧត្តរិត្វា ឱនតសរីរោ រស្មិយានុសារេន សត្តារំ
ឧបសង្កមិត្វា មនោសិលារសេ និមុដ្ឋន្តោវិយ ពុទ្ធរស្មិនំ អន្តោ ចារិសិ។ សោ
សត្តារំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ សទ្ធិ អមច្ឆសហស្សេន។ សត្តា តេសំ អនុបុត្តិ
កេមំ កេថេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ សបរិវារោ រាជា សោតាបត្តិផលេ
បតិដ្ឋហិ។

អថ សព្វេ ឧដ្ឋហិត្វា បព្ពដ្ឋំ យាបីសុ។ សត្តា “អាគមិស្សតិ នុ ខោ ឥមេសំ
កុលបុត្តានំ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរ” ត្ថិ ឧបទានេន្តោ “ឥមេ កុលបុត្តា
បច្ឆេកពុទ្ធសហស្សានំ ចីវរសហស្សំ អទំសុ, កស្សបពុទ្ធកាលេ វីសតិយា
ភិក្ខុសហស្សានំ វីសតិចីវរសហស្សានិបិ អទំសុ, អនច្ឆរិយំ ឥមេសំ កុលបុត្តានំ
ឥទ្ធិមយបត្តចីវររាគមន” ត្ថិ ព្យាគ្វា ទក្ខិណាហត្ថំ បសារេត្វា “ឯថ, ភិក្ខុវេ, ចរថ
ព្រហ្មចរិយំ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយា” តិ អាហា។ តេ តាវនេវ
អដ្ឋបរិក្ខារធរា វស្សសដ្ឋិកត្ថេរា វិយ ហុត្វា វេហាសំ អពុគ្គន្ធា បទ្វារោហិត្វា
សត្តារំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីធិសុ។

តេ បន វាលិដកា រាជគេហំ គន្ធា ទេវិយា រញ្ញា បហិតសាសនំ អាហេចត្វា
ទេវិយា “អាគច្ឆន្ត” តិ វុត្តេ បរិសិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋសុ។ អថ នេ ទេវី បុច្ឆិ - “តាតា,
កីការណា អាគតត្តា” តិ? “មយំ រញ្ញា តុម្កាកំ សន្តិកំ បេសិតា, តីលិ កិរ នោ
សតសហស្សានិ ទេថា” តិ។ “ពហុំ, ភណ្ឌោ, ភណ្ឌោ, កី តុម្កេហិ រញ្ញោ សន្តិកេ
កតំ, កិស្សី វេ រាជា បសន្នោ ឯត្ថកំ ធនំ ទាបេតី” តិ? “ទេវី, ន អញ្ញំ កិញ្ចី កតំ,
ឯកំ បន សាសនំ អាហេចយិម្ហា” តិ។ “សក្កា បន, តាតា, មយ្ហម្យី តំ
អាហេចតុ” ត្ថិ។ “សក្កា, ទេវី” តិ សុវណ្ណាភិជ្ជាវេន មុខំ វិក្ខាលេត្វា “ទេវី, ពុទ្ធា
លោកេ ឧប្បន្នោ” តិ។ សាបិ តំ សុត្វា បីតិយា ដុដ្ឋសរិរា ភិក្ខុត្ថំ កិញ្ចី
អសល្លេក្ខត្វា ចតុត្ថវាវេ “ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ” តិ សុត្វា “កី, តាតា, ឥមស្មី បទេ
រញ្ញា ទិន្ន” ត្ថិ? “សតសហស្សំ, ទេវី” តិ។ “តាតា, អនុច្ឆរិកំ រញ្ញា កតំ ឯវរុបំ
សាសនំ សុត្វា តុម្កាកំ សតសហស្សានិ ទទមាទេន, អហំ វេ មម
ទុគ្គតបណ្ណាការេ តីលិ សតសហស្សានិ ទម្មី។ អបរំ កិញ្ចី តុម្កេហិ
អាហេចិត” ត្ថិ? តេ ឥទញ្ច ឥទញ្ចាតិ ឥតរាជិបិ ទ្វេ សាសនានិ អាហេចសុ។ ទេវី
បុរិមនយេនេវ តយោ តយោ វាវេ អសល្លេក្ខត្វា ចតុត្ថចតុត្ថវាវេ តីលិ តីលិ
សតសហស្សានិ អទាសិ។ ឯវំ តេ សព្វានិ ទ្វាទសសតសហស្សានិ លភីសុ។

អដនេ ឆេវី បុត្រ - “រាជា កហំ, តាតា” តិ? “ឆេវី, រាជា ‘សត្តារំ ឧទ្ទិស្ស
បព្ពជិស្សមី’ តិ វត្វា គតោ” តិ។ “មយ្ហំ តេន កី សាសនំ ទិន្ន” តិ? “សព្វំ កិរ
សស្សិយំ តុម្ហាកំ វិស្សជ្ជំ, ‘តុម្ហេ កិរ យថាសុខំ សម្មត្តិ អនុកវថា” តិ។ “អមច្ឆា
បន កុហំ, តាតា” តិ? “តេបិ រញ្ញា សទ្ធិ ‘បព្ពជិស្សមា’ តិ គតា, ឆេវី” តិ។ សា
តេសំ ភរិយាយោ បក្កោសាបេត្វា, “អម្ពា, តុម្ហាកំ សាមិកា រញ្ញា សទ្ធិ
‘បព្ពជិស្សមា’ តិ គតា, តុម្ហេ កី ករិស្សថា” តិ? “កី បន តេហិ អម្ហាកំ សាសនំ
បហិតំ, ឆេវី” តិ? “តេហិ កិរ អត្ថនោ សម្មត្តិ តុម្ហាកំ វិស្សជ្ជា ‘តុម្ហេ កិរ
សម្មត្តិ យថាសុខំ បរិភុញ្ញថា” តិ។ “តុម្ហេ បន, ឆេវី, កី ករិស្សថា” តិ? “អម្ហាកំ
សោ តាវ រាជា មគ្គេ ឋិតោ តីហិ សតសហស្សេហិ តីណិ រតនានិ បូជេត្វា
ខេឡូបិណ្ឌំ វិយ សម្មត្តិ បហាយ ‘បព្ពជិស្សមី’ តិ និក្ខន្តោ, មយាបិ តិណ្ឌំ
រតនានំ សាសនំ សុត្វា តានិ នវហិ សតសហស្សេហិ បូជិតានិ, ន ខោ បនេសា
សម្មត្តិ នាម រញ្ញោយេវ ឧក្ខា, មយ្ហម្មិ ឧក្ខា ឯវ។ កោ រញ្ញា ធម្មតខេឡូបិណ្ឌំ
ជណ្ឌុកេហិ ភូមិយំ បតិជ្ជហិត្វា មុខេន គណ្ឌិស្សតិ, ន មយ្ហំ សម្មត្តិយា អត្ថោ,
សត្តារំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិស្សមី” តិ។ “ឆេវី, មយម្មិ តុម្ហេហិ សទ្ធិ បព្ពជិស្សមា” តិ។
“សេច សក្កោប, សាធូ” តិ។ “សក្កោម, ឆេវី” តិ។ តេន ហិ “ឯថា” តិ រថសហស្សំ
យោជាបេត្វា រថំ អារុយ្ហ តាហិ សទ្ធិ និក្ខមិត្វា អន្តរាមគ្គេ បឋមំ នទី ទិស្វា យថា
រញ្ញា បឋមំ បុត្រតា, តថេវ បុត្រតា សព្វំ បវត្តិ សុត្វា “រញ្ញា គតមគ្គំ
ឡិលោកេថា” តិ វត្វា “សិន្ធាវានំ បទវលញ្ញំ ន បស្សមា” តិ វុត្តេ រាជា “តីណិ
រតនានិ ឧទ្ទិស្ស និក្ខន្តោស្មី” តិ សច្ចកិរិយំ កិរត្វា តិណ្ឌំ រតនានំ គុលោ
អនុស្សរិត្វា គតោ ភរិស្សតិ, អហម្មិ តីណិ រតនានិ ឧទ្ទិស្ស និក្ខន្តោ, តេសំ មេ
អានុភាវេន “ឥទំ ឧទកំ ឧទកំ វិយ មា ហោតូ” តិ តិណ្ឌំ រតនានំ គុលោ
អនុស្សរន្តិ រថសហស្សំ បេសេសិ។ ឧទកំ បិដ្ឋិចាសាណាសទិសំ អហោសិ,
ចក្កានំ អគ្គជ្ជានេវ តេមីសុ។ ឯតេនេវ ឧចាយេន ឥតរា ទ្វេបិ នទិយោ ឧត្តរីសុ។

សត្តា តាសំ អាគតការំ ញាត្វាយថា តា អត្តនោ សន្តិកេ និសិន្នេ សាមិកេ
ភិក្ខុ នបស្សន្តិ, តថា អធិជ្ជាសិ។ ធើរីបិ អាគច្ឆន្តិ សត្តុ សរីរតោ និក្ខន្តា រស្មិយោ
ទិស្វា តថេវ ចិន្តេត្វា សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា, វទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ បីតា បុច្ឆិ - “ភន្តេ,
មហាកប្បិនោ រាជា តុម្ពេ ឧទ្ទិស្ស និក្ខមិត្វា គតោ, កហំ នុខោ សោ, អម្ពាភំ តំ
ទស្សេថា” តិ។ “និសីទេ តារ, ឥធើរំ នំ បស្សិស្សេថា” តិ។ តា សញ្ញាបិ ហជ្ជតុជ្ជា
“ឥធើរំ កិរ និសិន្នា សាមិកេ នោ បស្សិស្សេមា” តិ និសីទិសុ។ សត្តា អនុបុត្តិ កបំ
កថេសិ។ អនោជាធើរី ទេសនាបរិយោសានេ តាហិ សទ្ធិ សោតាបត្តិជលំ
ចាបុណិ។ មហាកប្បិនោ ថេរោ តាសំ ទេសិយមាណំ ធម្មទេសនំ សុត្វា
សបរិវារោ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណិ។ តស្មី ខណោ សត្តា តាសំ តេ
ភិក្ខុ ទស្សេសិ។ តាសញ្ញា អាគតក្ខណោយេវ អត្តនោ សាមិកេ កាសាវធើរ
មុណ្ណាសីសេ ទិស្វា ចិត្តំ ឯកគ្គំ ន ភវេយ្យ, មគ្គជលំ និព្វេត្តតុំ សក្កា ន ភវេយ្យ។
តស្មា អចលសទ្ធាយ បតិជ្ជិតកាលតោ បជ្ជាយ តាសំ តេ ភិក្ខុ អរហត្តប្បត្ត
ទស្សេសិ។ តាបិ តេ ទិស្វា បញ្ចបតិជ្ជិតេន វទ្ធិត្វា, “ភន្តេ, តុម្ពាភំ បព្វជិតកិច្ចំ
មត្តកប្បត្ត” តិ វត្វា សត្តារំ វទ្ធិត្វា ឯកមន្តំ បីតា បព្វជ្ជំ យាចីសុ។

ឯវំ វុត្តេ សត្តា ឧប្បលវណ្ណាយ ថេរិយា អាគមនំ ចិន្តេសិ។ សា សត្តុ
ចិន្តិតក្ខណោយេវ អាគាសេនាគន្ធា តា សញ្ញា ឥត្តិយោ គហេត្វា អាគាសេន
ភិក្ខុនុបស្សយំ នេត្វា បញ្ញាជេសិ។ តា សញ្ញា នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណីសុ។
សត្តា ភិក្ខុសហស្សំ អាទាយ អាគាសេន ជេតវនំ អគមាសិ។ តត្រ សុទំ
អាយស្មា មហាកប្បិនោ វត្តិជ្ជាធើរីសុ “អហោ សុខំ, អហោ សុខ” តិ ឧទានំ
ឧទានេន្តោវិចរតិ។ ភិក្ខុ ភគវតោ អាហោចេសុំ - “ភន្តេ, មហាកប្បិនោ ‘អហោ
សុខំ, អហោ សុខ’ តិ ឧទានំ ឧទានេន្តោវិចរតិ, អត្តនោ វជ្ជសុខំ អារត្ត ឧទានេតិ
មញ្ញោ” តិ។ សត្តា តំ បក្កោសាបេត្វា - “សច្ចំ កិរ ត្វំ, កប្បិន, កាមសុខំ អារត្ត
ឧទានំ ឧទានេសី” តិ? “ភគវា មេ, ភន្តេ, តំ អារត្ត ឧទានការំ វា អញ្ញំ អារត្ត

ឧទានការំ វា ជាតាតី"តិ។ អថ សត្តា - "ន, ភិក្ខុវេ, មម បុត្តោ កាមសុខំ រដ្ឋសុខំ
អារត្ត ឧទានំ ឧទានេតិ, បុត្តស្ស បនមេ ធម្មំ ចរតោ ធម្មបីតិ នាម ឧប្បជ្ជតិ, សោ
អមតមហានិព្វានំ អារត្ត វរំ ឧទានំ ឧទានេសី"តិ អនុសន្និ យដេត្វា ធម្មំ
ទេសេន្តោ ឥមំ កាថមាហា -

“ធម្មបីតិ សុខំ សេតិ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
អរិយប្បវេទិតេ ធម្មេ, សទា រមតិ បណ្ឌិតោ”តិ។ (ធម. ប. ៧៩);

អថកធិវសំ សត្តា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - “កច្ចិ, ភិក្ខុវេ, កប្បិនោ ភិក្ខុនំ ធម្មំ
ទេសេតី”តិ? “អប្បោស្សក្តោ, ភន្តេ, ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារំ អនុយុត្តោ វិហរតិ,
ឡីវាទមត្តម្បី ន ទេតី”តិ។ សត្តា ថេរំ បក្កោសាបេត្វា - “សច្ចំ កិរ ត្វំ, កប្បិន,
អន្តោវាសិកានំ ឡីវាទមត្តម្បី ន ទេសី”តិ? “សច្ចំ, ភគវា”តិ។ “ព្រាហ្មណ, មា វរំ
អកាសិ, អរដ្ឋ បដ្ឋាយ ឧបគតានំ ភិក្ខុនំ ធម្មំ ទេសេហី”តិ។ “សាដុ, ភន្តេ”តិ
ថេរោ ភគវតោ វចនំ សិរសា សម្បជ្ជិត្វា វិកោវាទេនេវ សមណាសហស្សំ
អរហត្តេ បតិដ្ឋាបេសិ។ តេន នំ សត្តា បដិចាជិយា អត្តនោ សាវកេ ហានន្តវេ
ឋបេន្តោ “ឯតទក្កំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុឡីវាទកានំ យទិទំ
មហាកប្បិនោ”តិ (អ. និ. ១.២១៩, ២៣១) ឯតទក្កេ ឋបេសិ។

៦៦. វរំ ថេរោ បត្តអរហត្តដលោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម
ជិនោតិអាទិមាហា។ ឧទិតោ អជជាតាសេតិ សកលាកាសេ ឧទិតោ ឧដ្ឋិតោ
ចាកជក្ខតោ។ សវទម្ពវេ សវទកាលេ អាតាសេ វរីវ ស្វរិយោ ឥវាតិ អត្តោ។

៧០. អក្ខនស្សោ តទា អាសិន្និ តស្មី បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
សាវទស្សី ហិតទស្សី អាចរិយោ ចាកដោ អហោសិន្និ អត្តោ។

៧០. សាវកស្ស កតាវិនោតិ តស្ស ភគវតោ មេ មនំ មម ចិត្តំ,
តប្បយន្តស្ស តោសយន្តស្ស សាវកស្ស ឌីវាទកស្ស គុណំ បកាសយតោ
អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តស្ស កតាវិនោ សាតច្ចកិច្ចយុត្តស្ស វេចនំ សុត្វាតិ សម្ពុទ្ធោ។

៧១. ហំសសមភាគោតិ ហំសសទិសគាមិ។ ហំសទុន្ទភិទិស្សនោតិ
ហំសរោ ទុន្ទភិកេរិសទ្ទសទិសវេនោ “ឯតំ មហាមត្តំ បស្សថ, ភិក្ខុវោ” តិ
អាហាតិ សម្ពុទ្ធោ។

៧២. សមុគ្គតតន្តវហន្តិ សុដ្ឋុ ឧគ្គតលោមំ ឧទ្ធក្ខលោមំ, ឧទក្សមនំ វា។
ជីម្ពតវណ្ណាន្តិ មុត្តជលសមាធរណំ សុន្ទរសរីរបភន្តិ អត្ថោ។ បីណាំសន្តិ បរិបុណ្ណំ
អំសំ។ បសន្ននយនាននន្តិ បសន្នអ ភិបសន្នមុខន្តិ អត្ថោ។

៧៣. កតាវិនោតិ កតាធិការស្ស ឯតទគ្គេ បិតស្ស ភិក្ខុនោ ហំនំ សោ
ឯសោ មុទិតាយ បហជ្ជចិត្តតាយ បត្តេតីតិ សម្ពុទ្ធោ។

៧៤. សតសោ អនុសាសិយាតិ ធម្មេន សមេន វេនេន ការណាវសេន
អនុសាសិត្វាតិ អត្ថោ។ ពារាណាសិយមាសន្នេតិ ពារាណាសិយា សមីបេ
បេសការគាមេ។ ជាតោ កេនិយជាតិយន្តិ តន្តវាយជាតិយា បេសការកុលេ
ជាតោតិ អត្ថោ។ សេសំ សុរិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

មហាកប្បិនត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. ទព្ពមល្លបុត្តត្រូវអបទានវណ្ណានា

ចតុត្ថាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ
ទព្ពមល្លបុត្តត្រូវស្ស អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ
ភវេរិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបទិនន្នោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ

ហំសវតីនគរ សេដ្ឋីបុត្តា ហុត្វា ជាតោវិកវសម្បជ្ជោ អហោសិ, សត្វិ
បសន្នោ សត្ត ធម្មទេសនំ សុណាន្តោ សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ សេនាសនបញ្ញាបកានំ
អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា សត្តាហំ
មហាធានំ ទត្វា សត្តាហច្ចយេន ភគវតោ ចាទមូលេ និបតិក្វា តំ ឋានំ
បត្តេសិ។ ភគវាចិស្ស សមិជ្ឈនភារំ ញាត្វា ព្យាកាសិ។ សោ យាវជីវំ កុសលំ
កត្វា តតោ ចុតោ តុសិតាធិសុ ទេវេសុ ទិព្ភសម្បត្តិ អនុភវិត្វា តតោ ចុតោ
វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលេ និព្ពត្តោ អសប្បវិសសំសគ្គន តស្ស
សាវកំ ភិក្ខុំ អរហាតិ ជានន្តោបិ អព្ភុតេន អព្ភាចិក្ខិ។ តស្សេវ សាវកានំ
ឡីវសលាកកត្តំ អធាសិ។ សោ យាវតាយុកំ បុញ្ញានិ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា កស្សបទសពលស្ស កាលេ
កុលគេហោ និព្ពត្តោ ឌីសានកាលេ សាសនេ បព្ពជិតោ បរិនិព្ពតេ ភគវតិ
សកលលោកេ កោលាហាលេ ជាតេ សត្ត ភិក្ខុវោ បព្ពជិតោ បច្ឆន្តជនបទេ
វនមជ្ឈេ ឯកំ បព្ពតំ អភិរុហិត្វា “ជីវិតាសា ឌីរោហន្តុ និរាលយា និសីទន្តុ” តិ
និស្សេណី ចាតេសុំ។ តេសំ ឌីវាទទាយកោ ជេដ្ឋកត្តោ រោ សត្តាហព្ពន្តេវ អរហា
អហោសិ។ តទនន្តរត្តោ រោ អនាគាមី, ឥតវេ បញ្ចា បរិសុទ្ធសីលា តតោ ចុតោ
ទេវលោកេ និព្ពត្តា។ តត្ថ ឯកំ ពុទ្ធនំ ទិព្ភសុខំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ
បុក្កសាតិ (ម. និ. ៣.៣៤២), សភិយោ (សុ. និ. សភិយសុត្ត), ពាហិយោ (ឧទា. ១០),
កុមារកស្សចោតិ (ម. និ. ១.២៤៩) ឥមេ ចត្តារោ តត្ថ តត្ថ និព្ពត្តិសុ។ អយំ បន
មល្លរដ្ឋ អនុបិយនគរេ និព្ពត្តិ។ តស្មី មាតុកុច្ឆិតោ អនិក្ខន្តេយេវ មាតា
កាលមកាសិ, អថេកោ តស្សា សរីរំ ឈាបនត្ថាយ ចិតកស្មី អាហេបេត្វា
កុមារំ ទព្ពន្តេវ បតិទំ គហេត្វា ជគ្គាបេសិ។ ទព្ពេ បតិតត្តា ទព្ពោ មល្លបុត្តោតិ
ចាករោ អហោសិ។ អបរភាគេ បុព្ពសម្ភារវសេន បព្ពជិ, សោ
កម្មជ្ជានមនុយុត្តោ នចិរស្សេវ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណិ។

អថ នំ សត្តា មជ្ឈត្តការេន អាណុភាវសម្មន្នការេន ច ភិក្ខុនំ សេនាសនំ
បញ្ញាបនេ ភត្តុទ្ទេសនេ ច និយោជេសិ។ សញ្ញា ច ភិក្ខុសង្ឃោ តំ សមន្នេសិ។ តំ
វិនយខន្ធកេ (ចូឡវ. ១៨៩-១៩០) អាគតមេវ។ អបរភាគេ ថេរោ ឯកស្ស
វរសលាកធាយ កស្ស សលាកភត្តំ មេត្តិយភូមជកានំ ភិក្ខុនំ ឧទ្ទិសិ។ តេ
ហដ្ឋតុដ្ឋា “ស្មេ មយ្ហំ មុគ្គយតមធម៌ស្ស កភត្តំ ភុញ្ញិស្សាមា” តិ ឧស្សាហជាតា
អហោសុំ។ សោ បន ឧចាសកោ តេសំ វាវប្បត្តការំ សុត្វា ធាសី អាណាបេសិ -
“យេ, ជេ, ភិក្ខុ ស្មេ ឥធម អាគមិស្សន្តិ, តេ កណ្តាជកេន ពិលដ្ឋុទុតិយេន
បរិវិសាហី” តិ។ សាបិ តថេវ តេ ភិក្ខុ អាគតេ កោដ្ឋកបមុខេ និសីទាបេត្វា
កោជេសិ។ តេ ភិក្ខុ អនត្តមនា កោបេន តជតជាយន្តា ថេរោ អាយាតំ ពន្ធិត្វា
“មធុរភត្តធាយ កំ អម្ពា កំ អមធុរភត្តំ ធាបេតុំ ឯសោវ និយោជេសិ” តិ ឧទ្ទិ
ទុម្ពនា និសីទីសុ។ អថ តេ មេត្តិយា នាម ភិក្ខុនំ “កី, ភន្តេ, ទុម្ពនា” តិ បុច្ឆិ។ តេ,
“ភគិនិ, កី អម្ពេ ទព្ពេន មល្លបុត្តេន វិហាបិយមា នេ អជ្ឈបេក្ខសី” តិ អាហំសុ។
“កី, ភន្តេ, មយា សក្កា កាតុ” តិ? “តស្ស ឆោសំ អាណាបេហី” តិ។ សា តត្ថ តត្ថ
ថេរស្ស អភូតារោបនំ អកាសិ។ តំ សុត្វា ភិក្ខុ ភគវតោ អាណាបេសុំ។ អថ
ភគវា ទព្ពំ មល្លបុត្តំ បក្កោសាបេត្វា - “សច្ចំ កិរ ត្វំ, ទព្ព, មេត្តិយាយ ភិក្ខុនិយា
វិប្បការមកាសី” តិ បុច្ឆិ។ “យថា មំ, ភន្តេ, ភគវា ជាតាតិ” តិ។ “ន ខោ, ទព្ព, ទព្ពា
ឯវំ និព្វេវេន្តិ, ការកកាវំ វា អការកកាវំ វា វេទេហី” តិ។ “អការកោ អហំ,
ភន្តេ” តិ។ ភគវា - “មេត្តិយំ ភិក្ខុនី នាសេត្វា តេ ភិក្ខុ អនុយុញ្ញថា” តិ អាហា។
ឧចាលិត្ថេរប្បមុខា ភិក្ខុ តំ ភិក្ខុនី ឧប្បញ្ញាជេត្វា មេត្តិយភូមជកេ ភិក្ខុ
អនុយុញ្ញិត្វា តេហិ “អម្ពេហិ និយោជិតា សា ភិក្ខុនី” តិ វុត្ថេ ភគវតោ ឯកមត្តំ
អាណាបេសុំ។ ភគវា មេត្តិយភូមជកានំ ភិក្ខុនំ អមូលកសង្ឃាធិសេសំ
បញ្ញាបេសិ។

តេជ ច សមយេន ធញត្តត្ថេរោ ភិក្ខុនំ សេនាសនំ បញ្ញាបេន្តោ
វេជ្ជវេនិហារស្ស សាមន្តា អជ្ឈារសមហារិហារេ សភាគេ ភិក្ខុ បេសេន្តោ
រត្តិភាគេ អន្ធការេ អង្គលិយា បទីបំ ជាលេត្វា តេនេវាលោកេន អនិទ្ទិមន្តោ
ភិក្ខុ បេសេសិ។ ឯវំ ថេរស្ស សេនាសនបញ្ញាបនភត្តុទ្ទេសនកិច្ចេ ចាកដេ
ជាតេ សត្តា អរិយគណាមជ្ឈេ ធញត្តត្ថេរំ វាណន្តេរេ វេបេន្តោ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម
សាវកានំ ភិក្ខុនំ សេនាសនបញ្ញាបកានំ យទិទំ ធញត្តោ មល្លបុត្តោ” តិ (អ. និ.
១.២០៩, ២១២) ឯតទគ្គេ វេបេសិ។

១០៨. ថេរោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ ហេជ្ជា វុត្តត្ថមេវ។
ឥតោ ឯកនវុតេ កប្បេវិបស្សី នាម នាយកោ លោកេ ឧប្បជ្ឈិតិ សម្ពុន្នោ។

១២៥. ទុដ្ឋចិត្តោតិ ទូសិតចិត្តោ អសាធុសង្គមេន អបសន្នចិត្តោតិ អត្តោ។
ឧបវេទី សាវកំ តស្សាតិ តស្ស ភគវតោ វិណាសវំ សាវកំ ឧបវេទី, ឧបរិ អភូតំ
វេចនំ អាហេបេសី, អព្ពក្ខានំ អកាសិន្និ អត្តោ។

១៣២. ទុន្ទភិយោតិ ទុន្ទំ ឥតិ សទ្ទាយនតោ ទុន្ទភិសង្ខាតា ភេរិយោ។
នាទយីស្វតិ សទ្ធិំ ករីសុ។ សមន្តតោ អសនិយោតិ សព្ពទិសាភាគតោ អសនេ
វិនាសនេ និយុត្តោតិ អសនិយោ, ទេវទណ្ឌោ ភយាវហា ដលីស្វតិ សម្ពុន្នោ។

១៣៣. ឧក្កា បតីសុ នភសាតិ អាកាសតោ អគ្គិក្ខន្ធា ច បតីស្វតិ អត្តោ។
ធូមកេតុ ច ទិស្សតីតិ ធូមរាជិសហិតោ អគ្គិក្ខន្ធា ច ទិស្សតិ បញ្ញាយតីតិ
អត្តោ។ សេសំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

ធញត្តមល្លបុត្តត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៥. កុមារកស្សបត្រអបទានវណ្ណានា

បញ្ចមាបទានេ ឥតោ សតសហស្សម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ

កុមារកស្សបត្រស្ស អបទានំ។ អយំ កិវ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តោ វិញ្ញតំ បត្វា ឯកទិវសំ សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តោ
សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ ចិត្តកថិកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា សយម្បី តំ ឋានន្តរំ
បត្តេន្តោ បណ្ឌិតានំ កត្វា តទន្ធវចានិ បុញ្ញានិ ករោន្តោ យាវតាយុកំ ឋត្វា
តតោ ចុតោ ទេវមនុស្សេសុ សំសារន្តោ ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា
កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្វត្តោ តស្ស ភគវតោ សាសនេ
បព្ពជិត្វា សមណធម្មំ កត្វា សុគតីសុយេវ សំសារន្តោ ទិព្វសុខំ មាណសសុខញ្ច
អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ រាជគហោ ឯកិស្សា សេដ្ឋីដីតាយ កុដ្ឋិម្ហិ និព្វត្តោ។
សា កិវ កុមារិកាកាលេយេវ បព្ពជិតុកាមា មាតាបិតារោ យាចិត្វា បព្ពជ្ជំ
អលភមាណា បតិកុលំ គន្ធា គព្ពំ គណ្ហិត្វា តំ អជាទិត្វា “សាមិកំ អារាជេត្វា
បព្ពជ្ជំ អនុជានាបេស្សមី” តិ ចិន្តេសិ។ សា សាមិកំ អារាជេន្តិ, អយ្យបុត្ត -

“សចេ ឥមស្ស កាយស្ស, អន្តោ ពាហិរកោ សិយា;

ទណ្ឌំ ទួន គហេត្វាន, កាកេ សោណោ និវារយេ” តិ។ (វិសុទ្ធិ. ១.១២២) -

អាទិនា សរីរស្ស ទោសំ ទស្សេន្តិ តំ អារាជេសិ។

សា សាមិកេន អនុញ្ញាតា គព្ពិនិការំ អជាទន្តិ ទេវទត្តបក្ខិយាសុ ភិក្ខុនីសុ
បព្ពជិ។ តស្សា គព្ពិនិការំ ទិស្វា ភិក្ខុនិយោ ទេវទត្តំ បុច្ឆីសុ។ សោ
“អស្សមណី” តិ អាហា។ សា “នាហំ ទេវទត្តំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិតា, ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស
បព្ពជិតា” តិ ភគវតោ សន្តិកំ គន្ធា ទសពាលំ បុច្ឆិ។ សត្តា ឧបាលិត្រូវ
បដិច្ឆាបេសិ។ ថេរោ សាវត្ថិនគរវាសិនិ កុលានិ វិសាខញ្ច ឧបាសិកំ

បក្កោសាបេត្វា សរាជិកាយ បរិសាយ តំវិនិច្ឆ័នន្តោ “បុរេលទ្វោ គព្ពោ,
អរោតា បព្ពដ្ឋា” តិ អាហា។ តំ សុត្វា សត្វា “សាធុ សុវិនិច្ឆ័តំ ឧចាលីនា
អធិករណ” ត្ថិ យេវស្ស សាធុការំ អនាសិ។

សាភិក្ខុនី សុវណ្ណាតិម្ហសទិសំ បុត្តំវិជាយិ។ តំ រាជា បសេនទិ កោសលោ
“ធារកបរិហារណំ ភិក្ខុនីនំ បលិពោធា” តិ ធាតីនំ ធាបេត្វា ចោសាបេសិ,
កស្សចោតិស្ស នាមំ ករិសុ។ អបរកាគេ អលង្គិវត្វា សត្ត សន្តិកំ នេត្វា
បញ្ញាជេសិ។ កុមារកាលេ បព្ពជិតត្វា បន ភគវតា “កស្សបំ បក្កោសថ, ឥទំ
ជលំ វា ខាធនីយំ វា កស្សបស្ស ទេថា” តិ វុត្ថេ “កតរកស្សបស្ស” តិ
“កុមារកស្សបស្ស” តិ វរំ ភហិតនាមត្វា រញ្ញោ ចោសាវនីយបុត្តត្វា ថ
វុទ្ធកាលេបិ កុមារកស្សចោត្វេវ បញ្ញាយិត្ត។

សោ បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ វិបស្សនាយ កម្មំ ករោតិ, ពុទ្ធវចនញ្ច
ឧគ្គណ្ហាតិ។ អថ តេន សទ្ធិ បព្ពតមត្តកេ សមណធម្មំ កត្វា អនាគាមី ហុត្វា
សុទ្ធាវាសេ និព្ពត្តមហាព្រហ្មា “វិបស្សនាយ មុខំ ទស្សេត្វា មគ្គជលុប្បត្តិយា
ឧចាយំ ករិស្សាមី” តិ បញ្ចទសបញ្ចោ អភិសង្កិវត្វា អន្ទវនេ វសន្តស្ស យេវស្ស
“ឥមេ បញ្ចោ សត្តារំ បុច្ឆេយ្យាសី” តិ អាចិត្តិ។ តតោ សោតេ បញ្ចោ ភគវន្តំ បុច្ឆិ។
ភគវាបិស្សវិស្សន្នេសិ។ យេវេ ភគវតា កថិតនិយាមេនេវ តេ ឧគ្គណ្ហាត្វា
វិបស្សនំ គព្ពំ គាហាបេត្វា អរហត្តំ ចាបុណិ។

១៥០. សោ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឥតោ សតសហស្សម្ពី តិ អាធិមាហា។ តត្ថ យំ
ហេដ្ឋា វុត្តនយញ្ច ឧត្តានត្តញ្ច, តំ សព្ពំ នវណ្ណាយិស្សាម។ អនុត្តានបទមេវ
វណ្ណាយិស្សាម។

១៦៩. អាបន្ទសត្តា មេ មាតាតិ មយ្ហំ មាតា ភក្កតញ្ញា គត្តិនី
បសុតាសន្ទគញ្ញាតិ អត្ថោ។

១៧៣. វម្មិកសទិសំ កាយន្តិ សរីរំ នាម វម្មិកសទិសំ យថា វម្មិកោ ឥតោ
ចិតោ ច ជិន្ទាវជិន្ទោ យរគោឡិ កឧបចិត្តាជិនំ អាសយោ, ឯវមេវ អយំ កាយោ
នវជិន្ទោ ធុរស្សវោតិ ពុទ្ធន ភគវតោ ទេសិតំ បកាសិតំ តំ សុត្វា មេ ចិត្តំ
អាសវេ អគ្គហេត្វា អសេសេត្វា កិលេសតោ វិមុច្ចិ, អរហត្តេ បតិជ្ជាសីតិ
អត្ថោ។ អបរភាគេ តត្ថ តត្ថ ភិក្ខុនំ វិចិត្តធម្មកថិកភាវំ សុត្វា សត្តា “ឯតទគ្គំ,
ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ ចិត្តកថិកានំ យទិទំ កុមារកស្សបោ” តិ (អ. និ.
១.២០៩, ២១៧) ឯតទគ្គេ ឋបេសីតិ។

កុមារកស្សបត្ថេវ អបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. ពាហិយត្ថេវ អបទានវណ្ណានា

ធម្មាបទានេ ឥតោ សតសហស្សម្ភិទិកំ អាយស្មតោ ពាហិយស្ស
នារុចិរិយត្ថេវស្ស អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
ព្រាហ្មណកុលេ និត្តត្តោ ព្រាហ្មណសិប្បេសុ និប្បត្តិ គន្ធា វេទន្តេសុ អនវយោ
ឯកទិវសំ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា ធម្មំ សុណាន្តោ បសន្ធមានសោ សត្តាវ ឯកំ ភិក្ខុ
ទិប្បាភិញ្ញានំ អគ្គជ្ជានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា តំ ហំ បត្តកាមោ សត្តាហំ
ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា សត្តាហស្ស អច្ចយេន ភគវតោ
ចាទម្បលេ និបន្នោ “ភគវា, ភន្តេ, ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ យំ ភិក្ខុំ ទិប្បាភិញ្ញានំ
អគ្គជ្ជានេ ឋបេសិ, សោវិយ អហម្បិ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ
ទិប្បាភិញ្ញានំ អត្តោ ភវេយ្យ” ត្ថិ បត្តនំ អកាសិ។ ភគវា អនាគតំ សញ្ញាលោន

ឡើយលោកគ្រូ សមិជ្ឈនការំ ញាតា “អនាគតេ គោតមស្ស ភគវតោ សាសនេ
បព្ពជិត្វា ឱប្បាភិញ្ញាណំ អន្តោ ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។ សោ យាវតាយុកំ
បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្វត្តោ តត្ថ ធន កាមាវចរសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា បុន មនុស្សេសុ ចក្កវត្ថុអាទិសម្បត្តិយោ អនេកកប្បកោដិសតេសុ
អនុភវិត្វា កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ ឯកស្មី កុលេ និព្វត្តោ, ភគវតី
បរិនិព្វតេ បព្ពជិតោ យទា សាសនេ ឌីសក្កមា ធនេ សត្ត ភិក្ខុ ចតុន្នំ បរិសានំ
អជ្ឈាចារំ ទិស្វា សំវេគប្បត្តា អរញ្ញំ បរិសិត្វា “យាវ សាសនស្ស អន្តរធានំ ន
ហោតិ, តាវ អត្ថនោ បតិជ្ឈំ ករិស្សាមា” តិ សុវណ្ណាចេតិយំ វន្តិត្វា តត្ថ អរញ្ញោ
ឯកំ បព្ពតំ ទិស្វា “ជីវិតសាលយា និវត្តន្ត, និវាលយា ឥមំ បព្ពតំ អភិរុហន្ត” តិ
និស្សេយ្យំ ពន្ធិត្វា សព្ពេ តំ បព្ពតំ អភិរុញ្ញំ និស្សេយ្យំ ចាតេត្វា សមណាធម្មំ
ករិសុ។ តេសុ សង្ឃត្ថេ រោ ឯកវត្តា ភិក្ខុមេន អរហត្តំ ចាបុណិ។ សោ
អនោតត្ថធិហេ នាគលតាទន្តកជ្ជំ ខាទិត្វា មុខំ ជោវិត្វា ឧត្តរកុរុតោ
បិណ្ឌាចាតំ អាហារិត្វា តេ ភិក្ខុ អាហា - “អាវុសោ, ឥមំ បិណ្ឌាចាតំ ភុញ្ញាថា” តិ។
តេ អាហំសុ - “កី, ភន្តេ, អម្ពេហិ ឯវំ កតិកា កតា ‘យោ បឋមំ អរហត្តំ
ចាបុណាតិ, តេនាភតំ បិណ្ឌាចាតំ អវសេសា បរិភុញ្ញន្ត’” តិ? “នោ ហេតំ,
អាវុសោ” តិ។ “តេន ហិ សចេ មយម្បិ តុម្ពេវិយ វិសេសំ និព្វត្តេស្សាម, សយំ
អាហារិត្វា ភុញ្ញិស្សាមា” តិ ន ឥច្ឆិសុ។

ទុតិយទិវសេ ទុតិយត្ថេ រោ អនាគាមី ហុត្វា តថេវ បិណ្ឌាចាតំ អាហារិត្វា
ឥតវេ និមន្តេសិ។ តេ ឯវំ អាហំសុ - “កី បនាវុសោ, កតិកា កតា, ‘មហាថេវេន
អាភតំ បិណ្ឌាចាតំ អភុញ្ញិត្វា អនុថេវេន អាភតំ ភុញ្ញិស្សាមា’” តិ? “នោ ហេតំ,
អាវុសោ” តិ។ “ឯវំ សន្តេ តុម្ពេវិយ មយម្បិ វិសេសំ និព្វត្តេស្សា អត្ថនោ អត្ថនោ
បុរិសការេន ភុញ្ញិតុំ សក្កោន្តា ភុញ្ញិស្សាមា” តិ ន ឥច្ឆិសុ។ តេសុ
អរហត្តប្បត្តត្ថេ រោ បរិនិព្វាយិ, ទុតិយោ អនាគាមី ព្រហ្មលោកេ និព្វត្តិ, ឥតវេ

បញ្ចវិសេសំ និព្វត្តតុំ អសក្កោន្តា សុស្សិត្វា សត្តមេ ទិវសេ កាលំ កត្វា
នេវលោកេ និព្វត្តិសុ។ តត្ថ ទិព្វសុខំ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធច្បាទេ តតោ ចរិត្វា
មនុស្សេសុ និព្វត្តិសុ។ តេសុ ឯកោ បុគ្គសាតិ រាជា អហោសិ, ឯកោ គន្ធាររដ្ឋ
តក្កសិលាយំ កុមារកស្សទោ, ឯកោ ពាហិយោ ទារុជីវិយោ, ឯកោ ធព្វោ
មល្លបុត្តោ, ឯកោ សភិយោ បរិព្វាជកោតិ។ តេសុ អយំ ពាហិយោ ទារុជីវិយោ
សុប្បារកបដ្ឋនេ វាលិជកុលេ និព្វត្តោ វាលិជកម្មេ និប្បត្តិ គតោ មហាទូនោ
មហាកោកោ, សោ សុវណ្ណាភូមិ គច្ឆន្តេហិ វាលិជេហិ សទ្ធិ ទារុមារុយ្ហ វិទេសំ
គច្ឆន្តោ កតិចាហំ គន្ធា ភិក្ខុយ ទារាយ សេសេសុ មច្ឆកច្ឆបភក្ខេសុ ជាតេសុ
ឯកោយេវ អវសិដ្ឋោ ឯកំ ជលកំ គហេត្វា វាយមន្តោ សត្តមេ ទិវសេ
សុប្បារកបដ្ឋនតិវំ ឌីក្កមិ។ តស្ស និវាសនទារុបនំ នត្ថិ, សោ អញ្ចំ កិញ្ចិ
អបស្សន្តោ សុក្ខកដ្ឋនណ្ឌាកេ វាកេហិ បលិវេបេត្វា និវាសេត្វា ទារុបិត្វា ច
នេវកុលតោ កថាលំ គហេត្វា សុប្បារកបដ្ឋនំ អគមាសិ។ មនុស្សា តំ ទិស្វា
យាគុកត្តាទីនិ ទត្វា “អយំ ឯកោ អរហា”តិ សម្គាលេសុំ។ សោ វត្ថេសុ
ឧបនិទេសុ “សចាហំ និវាសេមិ, ទារុចាមិ វា, លាភសក្ការោ មេ
បរិហាយិស្សតិ”តិ តានិ បដិក្ខិបិត្វា ទារុជីវនេវ បរិហរិ។

អថស្ស “អរហា, អរហា”តិ ពហូហិ សម្គាលេយមានស្ស ឯវំ ចេតសោ
បរិវិតក្កោ ឧទទាទិ “យេ កេចិ លោកេ អរហន្តោ វា អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នា,
អហំ តេសំ អញ្ចាតោ”តិ សោ តេន និយាមេន កុហានកម្មេន ជីវិកំ កប្បេតិ។

កស្សបទសពលស្ស សាសនេ សត្តសុ ជនេសុ បព្ពតំ អារុយ្ហ សមណធម្មំ
ករោន្តេសុ ឯកោ អនាគាមី ហុត្វា សុទ្ធាវាសព្រហ្មលោកេ និព្វត្តិត្វា អត្ថនោ
ព្រហ្មសម្មត្ថិ ឌីលោកេន្តោ អាគតដ្ឋានំ អារវ្លេន្តោ បព្ពតមារុយ្ហ សមណធម្មំ
ករណដ្ឋានំ ទិស្វា សេសានំ និព្វត្តនដ្ឋានំ អារវ្លេន្តោ ឯកស្ស បរិនិព្វតការំ

ឥតវេសញ្ចា បញ្ចន្តំ កាមាវចរនេវលោកេ និព្វត្តការំ ញាត្វា តេ កាលានុកាលំ
អារម្មណេសិ “ឥមស្មី បន កាលេ កហំ នុខោ តេ” តិ អារម្មណេន្តោ ធារុច្ឆរិយំ
សុប្បារកបដ្ឋនំ និស្សាយ កុហនកម្មេន ជីវិតំ កហ្មេន្តំ ទិស្វា “នដ្ឋោ វតាយំ
ពាលោ, បុព្វេ សមណាធម្មំ ករោន្តោ អតិធុក្កដ្ឋការេន អរហតាបិ អាគតំ
បិណ្ឌាចាតំ អបរិភុញ្ញាត្វា ឥនាទិ ឧទរហេតុ អនាហារំ សមាធនោ អរហត្ថំ
បដិជានិត្វា លោកំ វព្វោន្តោ វិចរតិ, ទសពលស្ស ឧប្បន្នការំ ន ជានាតិ, គច្ឆាមិ
នំ សំវេជេត្វា ពុទ្ធប្បាទំ ជានាបេស្សមី” តិ ខណោនេវ ព្រហ្មលោកតោ ធុតិវត្វា
សុប្បារកបដ្ឋនេ វត្តិភាគសមនន្តរេ ធារុច្ឆរិយស្ស សម្មុខេ ចាតុរហោសិ។ សោ
អត្ថនោ វសនដ្ឋានេ ធុកាសំ ទិស្វា ពហិ និក្ខមិត្វា មហាព្រហ្មានំ ទិស្វា អញ្ញាលី
បគ្គយ្ហ “កេ តុម្ហេ” តិ បុច្ឆិ។ “អហំ តុម្ហាកំ ចោរាណាកសហាយោ
អនាគាមិជលំ បត្វា ព្រហ្មលោកេ និព្វត្តោ, អម្ហាកំ សព្វដេដ្ឋកោ អរហា ហុត្វា
បរិនិព្វតោ, តុម្ហេ បន បញ្ចជនា នេវលោកេ និព្វត្តា។ ស្វាហំ ធានិ តំ ឥមស្មី ឋានេ
កុហនកម្មេន ជីវិតំ កហ្មេន្តំ ទិស្វា ទមិតុំ អាគតោ” តិ វត្វា ឥទំ ការណំ អាហា
- “នេវ ខោ ត្វំ, ពាហិយ, អរហា នាបិ អរហត្ថមគ្គំ វា សមាបន្នោ, សាបិ តេ
បដិបទា នត្ថិ, យាយ ត្វំ អរហា វា អស្ស អរហត្ថមគ្គំ វា សមាបន្នោ” តិ។ អថស្ស
សត្តុ ឧប្បន្នការំ សាវត្ថិយំ វសនការញោ អាចិត្តិត្វា “សត្តុ សន្តិកំ គច្ឆា” តិ តំ
ឧយ្យោជេត្វា ព្រហ្មលោកមេវ អគមាសិ។

ពាហិយោ បន អាគាសេ ឋត្វា កថេន្តំ មហាព្រហ្មានំ ធុលោកេត្វា ចិន្តេសិ -
“អហោ ភារិយំ កម្មំ មយា កតំ, អនរបំ អរហា អហន្តិ ចិន្តេសី, អយញ្ច មំ ‘ន
ត្វំ អរហា, នាបិ អរហត្ថមគ្គំ វា សមាបន្នាសី’ តិ វទតិ, អត្ថិ នុខោ លោកេ
អញ្ញោ អរហា” តិ។ អថ នំ បុច្ឆិ - “អថ កេ ចរហិ សនេវកេ លោកេ អរហន្តោ វា
អរហត្ថមគ្គំ វា សមាបន្នា” តិ។ អថស្ស នេវតា អាចិត្តិ - “អត្ថិ, ពាហិយ,
ឧត្តរេសុ ជនបទេសុ សាវត្ថិ នាម នគរំ, តត្ថ សោ ភគវា ឯតរហិ វិហរតិ អរហំ

សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ សោ ហិ, ពាហិយ, ភគវា អរហា ចេវ អរហត្តាយ ច ធម្មំ
ទេសេសី” តិ។ ពាហិយោ វត្តិភាគេ ទេវតាយ កេចំ សុត្វា សំវិគ្គមានសោ
តំខណំយេវ សុប្បារកា និក្ខមិត្វា ឯកវត្តិវាសេន សាវត្ថី អគមាសិ, គប្បន្តោ ច
បន ទេវតានុភាវេន ពុទ្ធានុភាវេន ច វីសយោជនសតិកំ មគ្គំ អតិក្ខមិត្វា
សាវត្ថី អនុប្បត្តោ, តស្មី ខណោ សត្តា សាវត្ថីយំ បិណ្ឌាយ បរិដ្ឋោ ហោតិ។ សោ
ជេតវំនំ បរិសិត្វា អញ្ញោកាសេ ចន្តមន្តេ សម្ពហុលេ ភិក្ខុ បុច្ឆិ - “កុហី ឯតវហិ
សត្តា” តិ? ភិក្ខុ “សាវត្ថីយំ បិណ្ឌាយ បរិដ្ឋោ” តិ វត្វា “តុំ បន កុតោ
អាគតោសី” តិ បុច្ឆិសុ។ “សុប្បារកា អាគតោម្ហី” តិ។ “កថា និក្ខន្តោសី” តិ?
“ហិយេហ សាយន្តសមយេ និក្ខន្តោម្ហី” តិ។ “ទូរតោបិ អាគតោ, និសីទ តាវ ចាទេ
ឆោវិត្វា តេលេន មក្ខត្វា ថោកំ វិស្សមាហិ, អាគតកាលេ សត្តារំ
ទក្ខិស្សតី” តិ អាហំសុ។ “អហំ, ភន្តេ, សត្ត វា អត្តនោ វា ជីវិតន្តរាយំ ន ជាធាមិ,
កត្តចិ អដ្ឋត្វា អនិសីទិត្វា ឯកវត្តនេវ វីសយោជនសតិកំ មគ្គំ អាគតោ,
សត្តារំ បស្សិត្វាវ វិស្សមិស្សមី” តិ អាហា។ សោ ឯវំ វត្វា តវមានុវចោ សាវត្ថី
បរិសិត្វា ភគវំនំ អនោបមាយ ពុទ្ធសិរិយា ចវន្តំ ទិស្វា “ចិរស្សំ វត មេ គោតមោ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ ទិដ្ឋោ” តិ ទិដ្ឋជ្ជានតោ បដ្ឋាយ ឱនតសីរោ គន្ធា អន្តរវីទិយំ
បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វត្ថិត្វា កោប្បកេសុ ទន្ធាំ គហេត្វា ឯវមាហា - “ទេសេតុ, ភន្តេ
ភគវា, ធម្មំ, ទេសេតុ សុគតោ ធម្មំ, យំ មមស្ស ទីយវត្ថុំ ហិតាយ សុខាយា” តិ។
អថ នំ សត្តា “អកាលោ ខោ តាវ, ពាហិយ, អន្តរយំ បរិដ្ឋម្ហា បិណ្ឌាយា” តិ
បដិក្ខិបិ។

តំ សុត្វា ពាហិយោ, “ភន្តេ, សំសារេ សំសរន្តេន កតាឡី ការាហារោ ន
អលទ្ធិបុញ្ញោ, តុម្ហាកំ វា មយ្ហំ វា ជីវិតន្តរាយំ ន ជាធាមិ, ទេសេតុ មេ, ភន្តេ ភគវា,
ធម្មំ, ទេសេតុ សុគតោ ធម្មំ” តិ បុន យាចិ។ សត្តា ទុតិយម្បិ តថេវ បដិក្ខិបិ។ ឯវំ
កិរស្ស អហោសិ - “ឥមស្ស ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ សកលសរីរំ បីតិយា និរន្តរំ

អង្គ្រាត្ថជំហោតិ, ពលវីរីតិវេតោ ធម្មំ សុត្វាបិ ន សក្ខិស្សតិ បដិវិជ្ឈិតុំ,
មជ្ឈត្ថបេក្ខាយ តាវ តិដ្ឋតុ, ឯករត្ថនេវ វីសយោជនសតិកំ មគ្គំ អាគតស្សបិ
ចស្ស ទរថោ ពលវា សោបិ តាវ បដិប្បស្សម្ពតូ"តិ។ តស្មា ទ្វិក្ខត្ថំ បដិក្ខិបិត្វា
តតិយំ យាចិតោ អន្តរវីទិយំ បិតោវ "តស្មាតិហ តេ, ពាហិយ, ឯវំ សិក្ខិតព្រំ,
ទិដ្ឋទិដ្ឋមត្តំ ភវិស្សតិ"តិអាទិនា (ឧទា. ១០) នយេន អនេកបរិយាយេន ធម្មំ
ទេសេសិ។ សោ សត្ថុ ធម្មំ សុណាន្តោយេវ សញ្ញាសវេ ខេបេត្វា សហ
បដិសម្ពិទាហិ អរហត្ថំ ចាបុណិ។

១៧៨. សោ អរហត្ថំ បត្តក្ខណោយេវ បុព្វកម្មំ សរិត្វា
សញ្ញាតសោមនស្សោ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឥតោ
សតសហស្សម្ពីតិអាទិមាហ។ តំ ហេជ្ជា វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។
អនុត្តានបទវណ្ណានមេវ ភវិស្សម។

១៨១. ហសនំ បច្ឆវេក្ខណានិ បរិបុណ្ណាសោមនស្សជាតំ បច្ឆវេក្ខណំ,
កោមារវណ្ណំ អតិកោមលន្តិ អត្តោ។

១៨២. ហេមយញ្ញោបចិតត្ថន្តិ សុវណ្ណាសុត្ថយញ្ញោបចិតសុត្ថអវយវំ សរិរំ
ទេហន្តិ អត្តោ។ បលម្ពតិម្ពតម្ពោជ្ជន្តិ ឱលម្ពតិម្ពតម្ពជលសទិសំ វត្តវណ្ណំ
ឱដ្ឋទ្វយសមន្នាគតន្តិ អត្តោ។ សេតតិណ្ណាសមំ ទិដ្ឋន្តិ
សុទិសិតតិទិណអយលោហាយំសនេន យំសិត្វា សមំ កតំ វិយ សមទន្តន្តិ
អត្តោ។

១៨៣. បីតិសម្ពុល្លិតានន្តិ បីតិយា សុដ្ឋ ដុល្លិតំ វិកសិតំ អាននំ មុខំ
អាទាសតលសទិសមុខវន្តន្តិ អត្តោ។

១៨៤. ទិប្បាភិញ្ញស្ស ភិក្ខុនោតិ ទិប្បំ ទេសនាយ សមុគ្គាជិតក្ខណោយេវ
អភិវិសេសេន ញាតុំ សមត្ថស្ស ភិក្ខុនោតិ អត្ថោ។

១៨៥. សគ្គំ អគំ សកវនំ យថាតិ អត្ថនោ គេហំ វិយ សគ្គំ លោកំ
អគមាសិន្តិ អត្ថោ។

១៨៦. ន ភ័ ឧចាយមគ្គញ្ញតិ ភ័ និព្ពានាជិតម្ហូចាយភូតមគ្គញ្ញ ន
អហោសីតិ អត្ថោ។

២០០. សត្តនោ សទា ជិនន្តិ សទា សព្ពកាលំ ជិនំ ជិនន្តោ បរាជិតកោចោ
សត្តនោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វិមលានំ អាទាសតលសទិសមុខំ បស្សីស្សាមិ
បស្សីតុំ និក្ខមាមីតិ យោជនា។ ធិដេ អបុច្ឆី កុហំ លោកនន្ទនោតិ កុហំ វា នេ
លោកបសាទករោ សត្តាតិ ធិដេ ព្រាហ្មណោ អហំ ភិក្ខុ អបុច្ឆិន្តិ អត្ថោ។

២០១. សសោវ ទិប្បំ មុនិទស្សនុស្សកោតិ មុនិទស្សនេ តថាគតទស្សនេ
ឧស្សកោ ឧស្សហជាតោ សសោ វេ ទិប្បំ ចាបុណាតីតិ អត្ថោ។

២០២. ភុវជំ គន្ធាតិ សីហំ គន្ធា។ បិណ្ឌាត្ថំ អបិហាគិធន្តិ បិណ្ឌាចាតំ បដិច្ច
អបិហំ អបគតបិហំ អគិធំ និត្តល្អំ។

២០៣. អលោលក្ខន្តិ ឥតោ ចិតោ ច អនោលោកយមាធំ ឧត្តមេ
សាវត្ថិនគរេ បិណ្ឌាយ វិចរន្តំ អនក្ខន្តិ សម្ពុទ្ធា។ សិរីនិលយសង្គ្គាសន្តិ សិរិយា
លក្ខណានុញ្ញានសោកាយ និលយំ សង្គ្គាសំ ជលមានតោរណាសទិសំ។
វិទិត្តិហារនន្តិ វិជ្ជោតមានស្វរិយមណ្ឌលំ វិយ វិជ្ជោតមានមុខមណ្ឌលំ។

២០៤. កុបថេរិប្បនដ្ឋស្សតិ កុច្ឆិតបថេ សោបន្តវមគ្គេ មុច្ឆស្ស
មិច្ឆាបដិបន្នស្ស មេ សរណំ ហោហិ បតិជ្ជា ហោហិ។ គោតមាតិ ភគវន្តំ
គោត្តន អាលបតិ។

២០៨. នតត្ថ សុក្កា ជាតន្តិ តិ សុក្កបភាសម្បជ្ជា
ជាតមានឌីសធិតារកាធយោ ន ជាតន្តិ នប្បភាសន្តិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។
សោ ឯវំ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេត្វា តាវនេវ ច ភគវន្តំ បព្ពដ្ឋំ យាចិ។
“បរិបុណ្ណំ តេ បត្តចីវរ”ន្តិ ច បុដ្ឋា “ន បរិបុណ្ណា”ន្តិ អាហា។ អថ នំ សត្តា “តេន
ហិ បត្តចីវរំ បរិយេសាហី”តិ វត្វា បក្កាមិ។ សោ កិវ វីសតិវស្សសហស្សានិ
សមណធម្មំ ករោត្តោ “ភិក្ខុនា នាម អត្តនា បច្ឆយេ លភិក្ខុ អញ្ញំ
អនោលោកេត្វា សយមេវ បរិភុញ្ញតុំ វដ្ឋតី”តិ វត្វា ឯកភិក្ខុស្សបិ បត្តេន វា
ចីវរេន វា សង្កហំ នាកាសិ, “ន តេនស្ស ឥទ្ធិមយំ បត្តចីវរំ ឧប្បជ្ជិស្សតី”តិ
ព្យាត្វា ភគវា ឯហិភិក្ខុភាវេន បព្ពដ្ឋំ នាទាសិ។ តម្បិ បត្តចីវរំ បរិយេសមានមេវ
សង្ការជ្ជានតោ ចោឡិក្ខណ្ណានិ សំកឡេន្តំ បុព្វវេរិកោ អមនុស្សោ ឯកិស្សា
តរុណាវច្ឆាយ តាវិយា សរិវេ អធិមុច្ឆិត្វា វាមឧរុម្ហិ បហរិត្វា ជីវិតក្ខយំ
ចាបេសិ។ សត្តា បិណ្ណាយ ចរិត្វា កតភត្តកិច្ចោ សម្ពហុលេហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ
និក្ខមន្តោ ពាហិយស្ស សរិវំ សង្ការជ្ជានេ បតិទំ ទិស្វា “គណ្ណេវ, ភិក្ខុវេ, ឯតំ
ពាហិយំ នារុចិរិយន្តិ ឯកស្មី គេហាទ្វារេ វត្វា មព្យាកំ អាហារាបេត្វា ឥមំ សរិវំ
នគរទ្វារតោ នីហរិត្វា លាបេត្វា ធាតុយោ គហេត្វា ជ្ជបំ ករោថា”តិ ភិក្ខុ
អាណាបេសិ។

តេ ភិក្ខុ ធាតុំ មហាបថេ ជ្ជបំ កាវេត្វា សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា អត្តនោ
កតកម្មំ អារោចសុំ។ តតោ សង្ឃមជ្ឈេ កថា ឧទចាទិ - “តថាគតោ
ភិក្ខុសង្ឃេន សរិវេលាបនកិច្ចំ កាវេសិ, ធាតុយោ ច គាហាបេត្វា ចេតិយំ

ការរាបសំ, កត់រមត្តោនុខោតេនសមធិគតោ, សាមណេរោនុខោសោ, ភិក្ខុ
នុខោ”តិ។ សត្តា តំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា “បតិដ្ឋិតោ, ភិក្ខុវេ, ពាហិយោ ធារុច្ឆិយោ
អរហត្តោ”តិ ឧបរិ ធម្មទេសនំ វឿតិ។ តស្ស បរិនិព្វតការញោ អាចិត្តត្វា
“ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ ឱប្បាភិញ្ញានំ យទិទំ ពាហិយោ
ធារុច្ឆិយោ”តិ (អ. និ. ១.២០៩, ២១៦) ឯតទគ្គេ បឋេសិ។

អថ នំ ភិក្ខុ បុច្ឆិសុ - “តុម្ពេ, ភន្តេ, ‘ពាហិយោ ធារុច្ឆិយោ អរហត្តំ បត្តោ’តិ
វេទេថ, កធាសោ អរហត្តំ បត្តោ”តិ? “មម ធម្មំ សុតកាលេ, ភិក្ខុវេ”តិ។ “កធា
បនស្ស, ភន្តេ, តុម្ពេហិ ធម្មោ កថិតោ”តិ? “ភិក្ខុយ ចរន្តេន អន្តរវិជ័យំ
បិតេនា”តិ។ “អប្បមត្តកោ, ភន្តេ, តុម្ពេហិ អន្តរវិជ័យំ វត្វា កថិតធម្មោ; កថំ
សោ តាវត្តកេន វិសេសំ និព្វត្តេសី”តិ? អថ នេ សត្តា, “ភិក្ខុវេ, មម ធម្មំ ‘អប្ប’
វា ‘ពហុំ វា’តិ មា ចិន្តយិត្ត។ អនេកានិចិ ហិ អនត្ថបទសំហិតានិ
តាថាសហស្សានិ ន សេយ្យោ, អត្ថនិស្សិតំ បន ឯកម្មិ តាថាបទំ សេយ្យោ”តិ
វត្វា អនុសន្និ យដេត្វា ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ តាថមាហា -

“សហស្សមបិ ចេ តាថា, អនត្ថបទសំហិតា;

ឯកំ តាថាបទំ សេយ្យោ, យំ សុត្វា ឧបសម្មតី”តិ។ (ធជ. ប. ១០១) -

ទេសនាបរិយោសានេ ចតុរាសីតិយា ចាណាសហស្សានំ ធម្មាភិសមយោ
អហោសីតិ។

ពាហិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៧. មហាកោដ្ឋិកត្ថេរអបទានវណ្ណានា

សត្វមាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជីវនាតិអាទិកំ អាយស្មតោ
មហាកោដ្ឋិកត្តរស្ស អបទានំ។ កា ឧប្បត្តិ? អយម្យំ បុរិមពុទ្ធសុ
កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស
ភគវតោ កាលេ បាំសវតីនគរេ មហាកោគកុលេ និព្វត្តិត្វា វិញ្ញតំ បត្តោ
មាតាបិតុនំ អច្ចយេន កុដុម្ពំ សណ្ឋាបេត្វា យរាវាសំ វសន្តោ ឯកទិវសំ
បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ ធម្មទេសនាកាលេ បាំសវតីនគរវាសិនោ
គន្ធមាលាទិហត្ថ យេន ពុទ្ធា យេន ធម្មា យេន សង្ឃោ, តន្តិន្ទេ តប្បាលោ
តប្បញ្ញវេ គច្ឆន្តេ ទិស្វា តេហិ សទ្ធិ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា, សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុ
បដិសម្ភិទាប្បត្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា “អយំ ឥមស្មី សាសនេ
បដិសម្ភិទាប្បត្តានំ អគ្គោ, យំនូនាហម្មិ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ អយំ វិយ
បដិសម្ភិទាប្បត្តានំ អគ្គោ ភវេយ្យ” ត្ថិ ចិន្តិត្វា សត្ថ ទេសនាបរិយោសានេ
វុដ្ឋិតាយ បរិសាយ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា, “ភន្តេ, សេ មយ្ហំ គេហេ ភិក្ខុ
គណ្ហោថា” តិ និមន្តេសិ។ សត្តា អធិវាសេសិ។ សោ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ
កត្វា សកនិវេសនំ គន្ធា សត្ថវត្ថំ ពុទ្ធស្ស ច ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច និសង្ឃជ្ជានំ
គន្ធមាលាទិហិ អលង្ករិត្វា ខាទនីយកោជនីយំ បដិយាទាបេត្វា តស្ស វត្តិយា
អច្ចយេន សកនិវេសនេ ភិក្ខុសតសហស្សបរិវារំ សត្តារំ
វិវិធយាគុខដ្ឋកបរិវារំ សស្សបញ្ចញ្ញនំ គន្ធសាលិកោជនំ កោជាបេត្វា
ភត្ថកិច្ចបរិយោសានេ ចិន្តេសិ - “មហន្តំ ខោ អហំ ឋានន្តំ បត្តេមិ, ន បន យុត្តំ
មយា ឯកទិវសមេវ ទានំ ទត្វា តំ ឋានន្តំ បត្តេតុ, អនុបដិចាជិយា សត្តាហំ
ទានំ ទត្វា បត្តេស្សមី” តិ។ សោ តេនេវ និយាមេន សត្តាហំ មហាទានំ ទត្វា
ភត្ថកិច្ចបរិយោសានេ ទុស្សកោដ្ឋាការំ វិវរាបេត្វា ឧត្តមំ តិចីវរប្បហោនកំ
សុខុមវត្ថំ ពុទ្ធស្ស ចាទម្ហលេ វេបេត្វា ភិក្ខុសតសហស្សស្ស ច តិចីវរំ ទត្វា
តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា, “ភន្តេ, យោ សោ ភិក្ខុ តុម្ហេហិ ឥតោ សត្តមេ

ទីវសមត្ថកេ បដិសម្ពិទ្ធាប្បត្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេបិតោ, អហម្មិ សោ ភិក្ខុវិយ
អនាគតេ ឧប្បជ្ជនកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ បព្ពជិត្វា បដិសម្ពិទ្ធាប្បត្តានំ អគ្គោ
ភវេយ្យ"ន្តិ សត្ត ចាទមូលេ និបព្ពិត្វា បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា តស្ស
សមិជ្ឈនភារំ ញាត្វា “អនាគតេ ឥតោ កប្បសតសហស្សមត្ថកេ គោតមោ
នាម ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បជ្ជិស្សតិ, តស្ស សាសនេ តវ បត្តនា សមិជ្ឈិស្សតី” តិ
ព្យាកាសិ។ សោ តត្ថ យាវតាយុកំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចុតោ ទេវសម្បត្តិ
អនុភវិត្វា អបរាបរំ ទេវមនុស្សសុ បរិត្តមិ។

ឯវំ សោ ទេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ តត្ថ តត្ថ ភវេ បុញ្ញញ្ញាណសម្ភារេ
សម្ភរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បានេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ,
កោដ្ឋិកោតិស្ស នាមំ អកំសុ។ កស្មា មាតុយា វា អយ្យកបយ្យកាធិនំ វា នាមំ
អគ្គហេត្វា ឯវំ នាមំ កវីស្វតិ ចេ? អត្ថនោ បញ្ញវន្តតាយ វេទេដ្ឋសុ
សតក្កបរតក្កេសុ សនិយណ្ឌុកេដុកេសុ សាក្ខប្បកេទេសុ
សកលព្យាករណេសុ ច ឆេកភាវេន ច ទិដ្ឋទិដ្ឋ ជនេ មុខសត្ថិហិ កោដ្ឋេន្តោ
បក្កោដ្ឋេន្តោវិតុទន្តោវិចរតិ តិ អនុត្តនាមំ កវីស្វតិ វេទិតព្ធុ។ សោ វយប្បត្តោ
តយោ វេទេ ឧគ្គហេត្វា ព្រាហ្មណសិប្បេ និព្ពត្តិ បត្តោ ឯកទិវសំ សត្ត សន្តិកំ
គន្ធា ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពជិត្វា ឧបសម្បន្នកាលតោ បដ្ឋាយ
វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តោ សហ បដិសម្ពិទ្ធាហិ អរហត្ថំ បត្វា បដិសម្ពិទ្ធាសុ
ចិណ្ឌាវសី ហុត្វា អភិតោ មហាថេវេ ឧបសម្ពិទ្ធា បញ្ចំ បុច្ឆន្តោបិ ទសពលំ
ឧបសម្ពិទ្ធា បដិសម្ពិទ្ធាសុយេវ បញ្ចំ បុច្ឆិ។ ឯវមយំ ថេរោ តត្ថ
កតាធិការតាយ តត្ថ ចិណ្ឌាវសីភាវេន ច បដិសម្ពិទ្ធាប្បត្តានំ អគ្គោ ជាតោ។
អថ នំ សត្តា មហាវេទល្អសុត្ថំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា បដិសម្ពិទ្ធាប្បត្តានំ អគ្គជ្ជានេ
វេបេសិ, “ឯតទត្ថំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ បដិសម្ពិទ្ធាប្បត្តានំ យទិទំ
មហាកោដ្ឋិកោ” តិ (អ. និ. ១.២០៩, ២១៨)។

២២០. សោ អបរេន សមយេន វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទេន្តោ សោមនស្សជាតោ
អត្តនោ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិមាហ។ តំ
សត្វំ ហេជ្ជា វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។

ឥត្តំ សុទមាយស្មា មហាកោដ្ឋិកោតិ ឯត្ត សុទន្តិ និទស្សនេ និចាតោ។
អាយស្មាតិ ការវាជីវចនំ, យថា តំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោតិ។

មហាកោដ្ឋិកត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៨. ឧរុវេលកស្សបត្ថេរអបទានវណ្ណានា

អដ្ឋមាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ
ឧរុវេលកស្សបត្ថេរស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ
តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
កុលគេហោ និព្ពត្តោ វយប្បត្តោ សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ
មហាបរិវារំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា សយម្មិ តំ វាណន្តំ បត្តេន្តោ មហាទានំ
ទត្វា បណិធានំ អកាសិ។ ភគវា ចស្ស អនន្តរាយតំ ទិស្វា “អនាគតេ
គោតមពុទ្ធស្ស សាសនេ មហាបរិវារំ អក្កោ ភវិស្សតិ” តិ ព្យាកាសិ។ សោ
តត្ថ យាវតាយុកំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចរិត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥតោ
ទ្វេនុវតិកប្បមត្តកេ ផុស្សស្ស ភគវតោ វេមាតិកកនិជ្ជភាតា ហុត្វា និព្ពត្តោ,
អញ្ញេបិស្ស ទ្វេ កនិជ្ជភាតរោ អហោសុំ។ តេ តយោ ពុទ្ធប្បមុខភិក្ខុសង្ឃំ
និមន្តត្វា បរមាយ បូជាយ បូជេត្វា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តោ អម្ពាភំ ភគវតោ ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ ពារាណសីយំ
ព្រាហ្មណកុលេ តយោ ភាតរោ ហុត្វា និព្ពត្តោ គោត្តវសេន តយោបិ
កស្សចាតិ ឯវំ នាមកា អហោសុំ។ តេ តយោ វយប្បត្តា តយោ វេទេ

ឧត្តរណ្ឌីសុ។ តេសំ វេជ្ជភាតិកស្ស បញ្ចមាណាវកសតានិ បរិវារា, មជ្ឈិមស្ស
 តីណិ, កនិជ្ជស្ស ទេ, តេ អត្តនោ គន្ថេសុ សារំ ឱលោកេន្តា ទិដ្ឋធម្មិកមេវ អត្ថំ
 ទិស្វា បព្ពដ្ឋំ រោចេសុ។ តេសុ វេជ្ជភាតា អត្តនោ បរិវារេន សទ្ធិ ឧរុវេលំ គន្ធា
 ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា ឧរុវេលកស្សទោ នាម ជាតោ, មជ្ឈិមោ គង្គានទីវុត្តេ
 បព្ពជិតោ នទិកស្សទោ នាម ជាតោ, កនិជ្ជោ គយាសីសេ បព្ពជិតោ
 គយាកស្សទោ នាម ជាតោ។ ឯវំ តេសុ ឥសិបព្ពដ្ឋំ បព្ពជិត្វា តត្ថ តត្ថ វសន្តេសុ
 ពហុនំ ទិវសានំ អច្ចយេន អម្ពាភំ ពោធិសត្តោ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា
 បជិវិទូសព្ពញ្ញតញ្ញាលោក អនុក្កមេន ធម្មចក្កំ បវត្តេត្វា បញ្ចវគ្គិយត្ថេវ
 អរហត្តេ បតិជ្ឈាបេត្វា យសកុលបុត្តប្បមុខេ បញ្ចបញ្ញាសជនេ សហាយកេ
 វិនេត្វា សដ្ឋិអរហន្តេ “ចរេ, ភិក្ខុវេ, ចារិក” ទ្តិ (មហាវ. ៣២) វិស្សន្តេត្វា
 តិសកទ្ធុវគ្គិយេ វិនេត្វា ឧរុវេលកស្សបស្ស វសនជ្ជានំ គន្ធា វសនត្ថាយ
 អក្យាគារំ បរិសិត្វា តត្ថ គតនាគធមនាទិហិ អឡុឡសហស្សេហិ
 ចាជិហារិយេហិ ឧរុវេលកស្សបំ សបរិវារំ វិនេត្វា បញ្ចាជេសិ។ តស្ស
 បព្ពដ្ឋាវិធានញោ ឥទ្ធិចាជិហារិយករណញោ សព្ពំ នទិកស្សបស្ស
 អបទានជ្ជកថាយំ អារិ ភវិស្សតិ។ តស្ស បព្ពជិតភារំ សុត្វា ឥតវេបិ ទេ
 ភាតរោ សបរិសា អាគន្ធា សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជីសុ។ សព្ពេវ តេ
 ឥទ្ធិមយបត្តចីវរេន ឯហិភិក្ខុកា អហេសុំ។ សត្តា តំ សមណាសហស្សំ
 អាធាយ គយាសីសំ គន្ធា បិដ្ឋិចាសាលោ និសិទ្ធោ អាទិត្តបរិយាយទេសនាយ
 (មហាវ. ៥៤) តេ សព្ពេ អរហត្តេ បតិជ្ឈាបេសិ។

២៥០. សោ ឯវំ អរហត្តំ បត្វា សោមនស្សជាតោ អត្តនោ បុព្ពចរិតាបទានំ
 បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិមាហ។ អនុត្តានបទមេវ
 វណ្ណាយិស្សាម។

២៦៨. សោ ច សត្តំ តមំ ហន្តាតិ សោ ដុស្សោ ភគវា
រាគនោសមោហាធិកិលេសន្ទការំ វិទ្ធិសេត្វា វិជដេត្វា មហាជដន្តិ
តណ្ហាមាធាធិហិ ធិយឿសហស្សេហិ កិលេសគណេហិ មហាព្យាកុលំ ជដំ
វិជដេត្វា បទាលេត្វា ជាលេត្វាតិ អត្ថោ។ សនេវកំ ទេវលោកសហិតំ សកលំ
លោកសន្តិវាសំ តប្បយន្តោ សន្តប្បយន្តោ បីលោន្តោ អមតំ វុដ្ឋិ
មហានិព្វានវុដ្ឋិធារំ វស្សតេ បក្សរាបេតីតិ យោជនា។

២៦៩. តទា ហិ ពារាណសិយន្តិ “ពារស មនុស្ស” តិអាធិសុ វិយ ពារស
ទ្វាទសរាសី ហុត្វា បុរា, ហិមវន្តតោ ឥសយោ ច បច្ចេកមុនិសង្កាតា ឥសយោ ច
គន្ធមាទនតោ អាគាសេនាគន្ធា ឯត្ថ គច្ឆន្តិ ឱតរន្តិ បរិសន្តិតិ ពារាណសី, អថ
វា សម្មាសម្ពុទ្ធសង្កាតានំ អនេកសតសហស្សានំ ធម្មចក្កបវត្ថនត្ថាយ
ឱតរជ្ជានំ នគរំ លិដ្ឋិវបល្លាសំ កត្វា ឥត្ថិលិដ្ឋិវសេន ពារាណសីតិ វុច្ឆតិ, តិស្សំ
ពារាណសិយំ។

២៧៣. និក្ខិត្តសត្តំ បច្ឆន្តន្តិ ធម្មិត្តសត្តំ ចាតិតអារុដំ បច្ឆន្តជនបទំ និព្វិសេវនំ
កត្វា បុនរុបច្ឆតន្តិ បុនរិបិ តំ នគរំ ឧបេច្ច ឧបកម្ម សម្បត្តាតិ អត្ថោ។ សេសំ
សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

ឧរុវេលកស្សបត្ថេវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៩. រាជត្ថេវអបទានវណ្ណានា

២៩៦. នវមាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាធិកំ អាយស្មតោ
រាជត្ថេវស្ស អបទានំ។ តំ សត្តំ ចាហានុសារេន នយានុច្ឆន្ទនេន វិញ្ញាហិ
សុវិញ្ញេយ្យមេវា កេវលំ បុញ្ញនានត្ថមេវាតិ។

រាជត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

ធនមំ មោយរាជត្រូវអបទានំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ចតុបញ្ញាសមវគ្គវណ្ណានា សមត្ថា។

៥៥. កទ្ទិយវគ្គោ

១. លកុណ្ណាកកទ្ទិយត្រូវអបទានវណ្ណានា

បញ្ចបញ្ញាសមវគ្គោ បឋមាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជីវោតិអាទិកំ
អាយស្មតោ លកុណ្ណាកកទ្ទិយត្រូវស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ
កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ កវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស
ភគវតោ កាលេ បាំសវតីនគរេ មហាកោគកុលេ និព្ពត្តិត្វាវិញ្ញតំ បត្តោ សត្តុ
ធម្មំ សុណន្តោ និសិន្នោ សត្តារំ ឯកំភិក្ខុំ មញ្ញស្សរាជំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា
សយម្មិ តំ វាណន្តំ បត្តេន្តោ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
សប្បិសក្ខរាធិមជ្ជរសសម្មិស្សំ មហាទានំ ទត្វា “អហម្មិ, កន្តេ, អនាគតេ
អយំ ភិក្ខុវិយ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ មញ្ញស្សរាជំ អគ្គោ កវេយ្យ” ត្ថិ
បណិធានំ អកាសិ។ ភគវា តស្ស អនន្តរាយំ ទិស្វា ព្យាករិត្វា បក្កាមិ។

សោ យាវតាយុកំ បុញ្ញានិ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
ឧភយសម្មត្តិយោ អនុភវិត្វា ជុស្សភគវតោ កាលេ ចិត្រកោកិលោ ហុត្វា
និព្ពត្តោ រាជ្យយ្យានតោ មជ្ជរំ អម្ពដលំ តុណ្ហានាទាយ គច្ឆន្តោ សត្តារំ ទិស្វា
បសន្នមាណសោ “ធស្សាមិ ពុទ្ធស្ស” តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេសិ។ សត្តា តស្ស ចិត្តាចារំ
ព្យាត្វា បត្តំ គហេត្វា និសីទិ។ កោកិលោ ធនពាលស្ស បត្តេ អម្ពបក្កំ វេបេសិ។
សត្តា តស្ស សោមនស្សប្បាទនត្ថំ តស្ស បស្សន្តស្សេវ តំ បរិភុញ្ញិ។ អថ សោ

កោកិលា បសន្នមានសោតេនេវ បីតិសុខេន សត្តាហំវីតិនាមេសិ។ តេនេវ
បុញ្ញកម្មេន ឧប្បន្ទប្បន្ទភវេ មញ្ញុស្សរោ អហោសិ។ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ
វឡើកិកុលេ និព្វត្តត្វា ជេដ្ឋកវឡើកិ ហុត្វា ចាកដោ អហោសិ។ បរិនិព្វតេ
ភគវតិ តស្ស សរីរធាតុយោ និទហិតំ សត្តយោជនប្បមាលោ ដូបេ អារទ្ធសោ
អាហា - “យោជនាវដ្ឋំ យោជនុព្ពេធំ ករោមា” តិ។ តេ សព្វេ តស្ស វចនេ អដ្ឋសុ។
ឥតិ អប្បមាលាស្ស ពុទ្ធស្ស ឡើប្បមាលំ ចេតិយំ ការេសិ, តេន កម្មេន
និព្វត្តដ្ឋានេ អញ្ញេហិ ហីនប្បមាលោ អហោសិ។ សោ អម្ពាភំ ភគវតោ កាលេ
កុលគេហោ និព្វត្តត្វា អតិរស្សតាយ ច សុវណ្ណបដិមារិយ សុន្ទរសរីរតាយ ច
លកុណ្ឌាកកទ្ធិយោតិ បញ្ញាយិត្ត។ សោ អបរភាគេ សត្ត ធម្មទេសនំ សុត្វា
បដិលទ្ធសន្នោ បព្ពជិត្វា ពហុស្សតោ ធម្មកថិកោ ហុត្វា មធ្យវេន សវេន បវេសំ
ធម្មំ កថេសិ។

អថេកស្មី ឧស្សវទិវសេ ឯកេន ព្រាហ្មណេន សទ្ធិវេន គច្ឆន្តិ ឯកា
គណិកា ថេវ ទិស្វា ទន្តវិទំសកំ ហាសិ។ ថេរោ តស្ស ទន្តជ្ជិកេ និមិត្តំ គហេត្វា
ឈានំ ឧប្បាទេត្វា តំ ចាទកំ កត្វា វិបស្សនំ វឡើត្វា អនាគាមី អហោសិ, សោ
អភិណ្ណំ កាយគតាយ សតិយា វិហារន្តោ ឯកទិវសំ អាយស្មតា
ធម្មសេនាបតិនា ឡើទិយមាណោ អនុសាសិយមាណោ អរហត្តេ បតិជ្ឈហិ។
ឯកេច្ឆេ ភិក្ខុ ច សាមណោ ច តស្ស អរហត្តប្បត្តការំ អជានន្តោ កណ្តោសុ
គហេត្វា កឡើន្តិ, សីសេ ពាហាយ ហត្ថចាទាទីសុ វា គហេត្វា ចាលេត្វា
កីឡន្តា វិហេវេសុំ។ អថ ភគវា សុត្វា - “មា, ភិក្ខុវេ, មម បុត្តំ វិហេវេថា” តិ
អាហា។ តតោ បដ្ឋាយ តំ “អរហា” តិ ជានិត្វា នវិហេវេសុំ។

១២. សោ អរហា ហុត្វា សញ្ញាតសោមនស្សោ អត្តនោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិមាហា។ មញ្ញុនាភិនិក្ខុជហន្តិ មធ្យវេន

បេមនិយេន សរេន អភិជិត្តិ សទ្ធី និទ្ទារេសី អហន្តិ អត្តោ។ សេសមេត្ត
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

លកុណ្ណាកកទ្ធិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

២. កម្លោះវេតត្ថេរអបទានវណ្ណានា

៣២. ធុតិយាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ
កម្លោះវេតត្ថេរស្ស អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
ព្រាហ្មណកុលេ និត្តត្តោ, តំ សត្តំ ចាហានុសារេន សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

កម្លោះវេតត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣. សីវលីត្ថេរអបទានវណ្ណានា

តតិយាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ សីវលីត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និត្តត្តោ ហេដ្ឋា
វុត្តនយេនវិហារំ គន្ធា បរិសាយ បរិយន្តេ បីតោ ធម្មំ សុណន្តោ សត្តារំ ឯកំ
ភិក្ខុំ លាភីនំ អគ្គជ្ឈានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា “មយាបិ អនាគតេ ឯវុបេន ភវិតុំ វដ្ដតី” តិ
ទសពលំ និមន្តេត្វា សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា,
“ភន្តេ, ឥមិនា អធិការកម្មេន ន អញ្ញំ សម្បត្តិ បត្តេមិ, អនាគតេ បន ឯកស្ស
ពុទ្ធស្ស សាសនេ អហម្បិ តុម្ភេហិ សោ ឯតទគ្គេ ឋបិតភិក្ខុវិយ លាភីនំ អគ្គោ
ភវេយ្យ” ន្តិ បត្តនំ អកាសិ។ សត្តា តស្ស អនន្តរាយតំ ទិស្វា “អយំ តេ បត្តនា
អនាគតេ កោតមស្ស ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ សមិជ្ឈិស្សតី” តិ ព្យាករិត្វា បក្កាមិ។

សោ កុលបុត្តោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា នេវមនុស្សសុ ឧភយសម្បត្តិយោ
អនុភវិត្វា វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ពន្ទមតីនគរតោ អវិទូរេ ឯកស្មី
តាមកេ និព្ពត្តិ, តស្មី សមយេ ពន្ទមតីនគរវាសិនោ រញ្ញា សទ្ធិ សាកដ្ឋិត្វា
ធនពលស្ស ធានំ អទំសុ។

ឯកទិវសំ សព្វេ ឯកតោ ហុត្វា ធានំ ទេន្តា “កី នុ ខោ អម្ពា កំ ធានគ្គ
នត្ថី” តិ (អ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២០៧; ថេរគា. អដ្ឋ. ១.៥៩ សីវលិត្តេ ភាថាវណ្ណាធា)
ឱលោកេន្តា មធុញ្ច គុឡ្យទធិញ្ច នាធុសំសុ។ តេ “យតោ កុតោចិ
អាហរិស្សាមា” តិ ជនបទតោ នគរបរិសនមគ្គេសុ បុរិសេ វេបេសុ។ តទា ឯស
កុលបុត្តោ អត្តនោ តាមតោ គុឡ្យទធិវាវកំ គហេត្វា “កិញ្ចីនេវ
អាហរិស្សាមី” តិ នគរំ គច្ឆន្តោ “មុខំ ឆោវិត្វា ឆោតហត្ថចាទោ បរិសិស្សាមី” តិ
ជាសុកដ្ឋានំ ឱលោកេន្តា នផ្តលសីសប្បមាលំ និម្មត្តិកទណ្ឌកមដុំ ទិស្វា
“បុញ្ញេន មេ ឥទំ ឧប្បន្ន” ត្ថិ គហេត្វា នគរំ ចារិសិ។ នាគរេហិ វេបិតបុរិសោ តំ
ទិស្វា, “មារិស, កស្ស ឥមំ ហរសី” តិ បុច្ឆិ។ “ន កស្សចិ, សាមិ, វិក្កាយិកំ មេ
ឥទ” ត្ថិ។ “តេន ហិ ឥមំ កហាបណំ គហេត្វា ឯតំ មធុញ្ច គុឡ្យទធិញ្ច ទេហី” តិ។

សោ ចិន្តេសិ - “ឥទំ មេ ន ពហំ អគ្សតិ, អយញ្ច ឯកប្បហារេនេវ ពហំ ទេតិ,
វីមសិស្សាមី” តិ។ តតោ នំ អាហា - “នាហំ ឯកកហាបណេន ទេមី” តិ។ “យទិ
ឯវំ ទ្វេ កហាបណោ គហេត្វា ទេហី” តិ។ “ទ្វិហិចិ ន ទេមី” តិ។ ឯតេនុចាយេន
វឡេត្វា យាវ សហស្សំ ចាបុណិ, សោ ចិន្តេសិ - “អតិអញ្ញតុំ ន វដ្ឋតិ, ហោតុ
តាវ ឥមិនា កត្តព្ភកម្មំ បុច្ឆិស្សាមី” តិ។ អថ នំ អាហា - “ន ឥទំ ពហុអគ្សនកំ, តុំ
បន ពហំ ទេសិ, កេន កម្មេន ឥទំ គណ្ហសី” តិ។ “ឥធ, ភោ, នគរវាសិនោ រញ្ញា
សទ្ធិ បដិវុដ្ឋិត្វា វិបស្សិសម្ពាសម្ពុទ្ធស្ស ធានំ ទេន្តា ឥទំ ទ្វយំ ធានគ្គ
អបស្សន្តា មំ បរិយេសាបេន្តិ។ សចេ ឥទំ ទ្វយំ ន លភិស្សន្តិ, នាគរានំ បរាជយោ

ភរិស្សតិ។ តស្មា សហស្សំ ធាតុ គណ្ណាមី”តិ។ “កី បនេតំ នាគរាជំ ឯវ វដ្តតិ,
ឧទាហុ អញ្ញោសម្បិ ធាតុំ វដ្តតិ”តិ? “យស្ស កស្សចិ ធាតុំ អវាវិតមេត”តិ។
“អត្ថិ បន កោចិ នាគរាជំ ធានេ ឯកធិវសំ សហស្សំ ធាតា”តិ? “នត្ថិ, សម្មា”តិ។
“ឥមេសំ មេ ទិដ្ឋំ សហស្សក្សនកកាវំ ជាតាសី”តិ? “អាម, ជាតាមី”តិ។ “តេន
ហិ គច្ឆ, នាគរាជំ អាហេចហិ - ‘ឯកោ បុរិសោ ឥមាធិ ទ្វេ មូលេន ន ទេតិ,
តុម្ហេហិ សទ្ធិ សហត្ថេនេ’ ធាតុកាមោ, តុម្ហេ ឥមេសំ ទិដ្ឋំ ការណា និព្ពិតក្កា
ហោថា”តិ។ “តុំ ឥមស្មី ធានេ ជេដ្ឋកកាគស្ស កាយសក្ខី ហោហី”តិ វត្ថា
គតោ។ សោ បន កុលបុត្តោ គាមតោ បរិព្ពយត្ថំ គហិតកហាបណោន
បញ្ចកដុកំ គហេត្វា ចុណ្ណំ កត្វា ធនតោ កញ្ចិយំ វាហេត្វា តត្ថ មធុបដលំ
បីឡេត្វា បញ្ចកដុកចុណ្ណោន យោជេត្វា បទុមិនិបត្តេ បក្ខិបិត្វា តំ សំវិទហិត្វា
អាធាយ ធនពលស្ស អវិទូរេ និសីទិ។ មហាជនេហិ អាហារិយមាធនស្ស
សក្ការស្ស អន្តរេ អត្ថនោ បត្តវាវំ ឡិលោកេន្តោ ឡិកាសំ ព្រាត្វា សត្តុ សន្តិកំ
គន្ធា, “ភន្តេ, អយំ មេ ទុគ្គតសក្ការោ, ឥមំ មេ អនុកម្មំ បដិច្ច បដិគ្គណ្ណាថា”តិ។
សត្វា តស្សនុកម្មំ បដិច្ច ចតុមហារាជេហិ ធន្តិយេន សេលមយបត្តេន តំ
បដិគ្គហេត្វា យថា អជ្ជសដ្ឋិយា ភិក្ខុសតសហស្សស្ស ទិយ្យមាជំ ន ទីយតិ, ឯវ
អធិដ្ឋាសី។

សោ កុលបុត្តោ និដ្ឋិតភត្តកិច្ចំ ភគវន្តំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសិទ្ធា អាហា -
“ធិដ្ឋោ មេ, ភន្តេ ភគវា, អជ្ជ ពន្ធមតីនគរវាសីហិ តុម្ហាកំ សក្ការោ
អាហារិយមាធា, អហម្បិ ឥមស្ស និស្សន្ទេន និព្ពត្តនិព្ពត្តកវេ
លាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ ភវេយ្យ”តិ។ សត្វា “ឯវំ ហោតុ កុលបុត្តា”តិ វត្ថា តស្ស
ច នគរវាសីនព្វា ភត្តានុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សោ កុលបុត្តោ យាវជីវំ
កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សុប្បវាសាយ
រាជធិតុយា កុច្ឆិម្ហំ បដិសន្ធិ គណ្ហិ។ តស្ស បដិសន្ធិគ្គហណាកាលតោ បដ្ឋាយ

សាយ ចាតញ្ច បញ្ចបណ្ណាការសតានិ សុប្បវាសាយ ឧបនីយន្តិ។ អថស្ស សា
បុញ្ញវីមំសនត្ថំ ហត្ថន ពិជបន្និ ដុសាបេន្តិ អដ្ឋាសិ។ ឯកេកពិជតោ
សលាកសតំ សលាកសហស្សម្បំ និគ្គច្ឆតិ, ឯកេកករិសខេត្តតោ
បណ្ណាសម្បំ សដ្ឋិបិ សកជបមាណានិ ឧប្បជ្ជន្តិ។ កោដ្ឋបូរណាកាលេបិស្ស
កោដ្ឋទ្វារំ ហត្ថន ដុសន្តិយា រាជដីតាយ បុញ្ញេន គណ្ណាឆ្នានំ គហិតគហិតំ បុន
បូរតិ។ បរិបុណ្ណាភត្តកុម្មិតោបិ “រាជដីតាយ បុញ្ញ”ន្តិ វត្ថាយស្ស កស្សចិ ទេន្តា
នំ យាវ ន ឧក្កឡន្តិ, ន តាវ ភត្តំ ជីយតិ។ ទារកេ កុច្ឆិគតេយេវ សត្ត វស្សនិ
អតិក្កមីសុ។

គព្ពេ បន បរិបក្កេ សត្តាហំ មហាទុក្ខំ អនុភោសិ។ សា សាមិកំ អាមន្តេត្វា
- “បុរេ មរណា ជីវមាណា ទានំ ទស្សមី”តិ សត្ត សន្តិកំ បេសេសិ - “គច្ឆ, សាមិ,
ឥមំ បវត្ថិ សត្ត អាហេចេត្វា សត្តារំ និមន្តេហិ, យញ្ច សត្តា វទតិ, តំ សាធុកំ
ឧបលក្ខេត្វា អាគន្ធា មយ្ហំ កថេហី”តិ។ សោ គន្ធា តស្ស សាសនំ សត្ត
អាហេចេសិ - “សត្ត ភន្តេ, កោឡិយដីតា ចាទេ វន្តតិ”តិ។ សត្តា តស្ស
អនុកម្បំ បដិច្ច - “សុខិនី ហោតុ សុប្បវាសា កោឡិយដីតា អរោគា, អរោកំ
បុត្តំ វិជាយតូ”តិ អាហា។ សោ តំ សុត្វា ភគវន្តំ វន្តិត្វា អត្តនោ គាមាភិមុខោ
ចាយាសិ។ តស្ស បុរេ អាគមនាយេវ សុប្បវាសាយ កុច្ឆិតោ ធម្មករណតោ
ឧទកំរិយ គព្ពោ និក្ខមិ, បរិវារេត្វា និសិន្នជនោ អស្សមុខោ រោទិតុំ អារទ្វោ
ហដ្ឋតុដ្ឋាវ តស្ស សាមិកស្ស តុដ្ឋិសាសនំ អាហេចេតុំ អគមាសិ។ សោ តេសំ
ឥន្តិកំ ទិស្វា - “ទសេពលេន កថិតកថា និប្បន្នា ភវិស្សតិ មញ្ញេ”តិ ចិន្តេសិ។ សោ
អាគន្ធា សត្ត កថំ រាជដីតាយ កថេសិ។ រាជដីតា តយា និមន្តតំ ជីវភត្តមេវ
មជ្ឈលភត្តំ ភវិស្សតិ, គច្ឆ សត្តាហំ ទសេពលំ និមន្តេហីតិ។ សោ តថា អកាសិ។
សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ បវត្តយីសុ។ សោ ទារកោ
ញាតិនំ សន្តត្តចិត្តំ និញ្ញាបេន្តោ សីតលភារំ កុរុមាណោជាតោតិ, សីវលិត្វេវ

នាម កើសុ។ សោ សត្ត វស្សានិ គព្ពេ វសិតត្តា ជាតកាលតោ បដ្ឋាយ
សត្តកម្មត្ថមោ អហោសិ។ ធម្មសេនាបតិ សាវិបុត្តត្ថេរោ សត្តមេ ទិវសេ តេន
សទ្ធិ កថាសល្លាបមកាសិ។ សត្តាបិ ឥមំ កាថំ អភាសិ -

“យោមំ បលិបដំ ទុក្ខំ, សំសារំ មោហាមច្ចកា;
តិណ្ណោ ចារុត្ថេតោ ឈាយី, អនេជោ អកចំកថិ;
អនុចាធាយ និព្វតោ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណ”ន្តិ។ (ធម. ប. ៤០៤; សុ. និ.
៦៤៣);

អថ នំ ថេរោ ឯវមាហា - “កី បន តយា ឯវរូបំ ទុក្ខំ អនុភវិត្វា បព្ពជិតំ ន
វដ្ឋតី”តិ? “លភន្តោ បព្ពជេយ្យំ, ភន្តេ”តិ។ សុប្បវាសា តំ ថេរេន សទ្ធិ កថេន្តំ
ទិស្វា - “កី នុ ខោ មេ បុត្តោ ធម្មសេនាបតិនា កថេតី”តិ ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិ
- “មយ្ហំ បុត្តោ តុម្ពេហិ សទ្ធិ កី កថេតិ, ភន្តេ”តិ? អត្តនា អនុភុត្តគព្ពវាសទុក្ខំ
កថេត្វា - “តុម្ពេហិ អនុញ្ញាតោ បព្ពជិស្សមី”តិ វទតីតិ។ “សាធុ ភន្តេ, បព្ពាជេយ
ន”ន្តិ។ ថេរោ តំ វិហារំ នេត្វា តចបញ្ចកកម្មជ្ជានំ ទត្វា បព្ពាជេត្តោ, “សីវលី,
តុយ្ហំ អញ្ញេន ឱវាទេន កម្មំ នត្ថិ, តយា សត្ត វស្សានិ អនុភុត្តទុក្ខមេវ
បច្ឆវេក្ខាហី”តិ។ “ភន្តេ, បព្ពជ្ជាយេវ តុម្ពាភំ ភាវោ, យំ បន មយា សក្កា កាតុំ,
តមហំ ជាជិស្សមី”តិ។ សោ បន បឋមកេសវដ្ឋិយា ឱរោបិតក្ខណោយេវ
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាសិ, ទុតិយាយ ឱរោបិតក្ខណោ សកទាគាមិជលេ,
តតិយាយ អនាគាមិជលេ បតិជ្ជាសិ។ សព្វេសំយេវ កេសានំ ឱរោបនញ្ច
អរហត្តជលសង្ខិកិរិយា ច អបុរេ អបន្នា អហោសិ។

អថ ភិក្ខុសង្ឃេ កថា ឧទទាទិ - “អហោ ឯវំ បុញ្ញវាបិ ថេរោ
សត្តមាសាធិកានិ សត្ត សំវច្ឆរានិ មាតុគព្ពេ វសិត្វា សត្ត ទិវសានិ មុឡ្ហគព្ពេ
វសី”តិ។ សត្តា អាគន្ធា - “កាយ នុត្ត, ភិក្ខុវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសីទ្ធា”តិ

បុត្តិត្វា - “ឥមាយ នាមា” តិ វុត្ថុ - “ន, ភិក្ខុវេ, ឥមិនា កុលបុត្តន ឥមាយ
ជាតិយា កតកម្ម” ត្តិវត្តា អតីតំ អាហរិត្វា អតីតេ, ភិក្ខុវេ, ពុទ្ធប្បាទតោ
បុរេតរមេវ ឯស កុលបុត្តោ ពារាណសិយំ រាជកុលេ និព្ពត្តោ, បិតុ អច្ចយេន
រដ្ឋេ បតិជ្ជាយ វិភវសម្មន្នោ ចាកដោ អហោសិ។ តទា ឯកោ បច្ចន្តរាជា “រដ្ឋ
គណ្ឌិស្សមី” តិ អាគន្ធា នគរំ ឧបវុត្តិត្វា ខន្ធាវារំ ការេត្វា វិហាសិ។ អថ រាជា
មាតុយា សទ្ធិ សមាទច្ចន្នោ ហុត្វា សត្តាបំ ខន្ធាវារនគរេ ចតុសុ ទិសាសុ ទ្វារំ
បិដាបេសិ, និក្ខមន្តានំ បរិសន្តានញ្ច ទ្វារម្ងឡំ អហោសិ។ អថ មិគនាយវិហារេ
បច្ឆេកពុទ្ធា ឧគ្សាសេសុំ។ រាជា សុត្វា ទ្វារំ វិវរាបេសីតិ។ បច្ចន្តរាជាបិ បលាយិ។
សោ តេន កម្មវិចារកេន នរកាជីសុ ទុក្ខមនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ រាជកុលេ
និព្ពត្តាបិ មាតុយា សទ្ធិ ឥមំ ឯវរូបំ ទុក្ខមនុភវិ។ តស្ស បន បព្ពជិតកាលតោ
បដ្ឋាយ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ចត្តារោ បច្ចយា យទិច្ចកំ ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឯវំ ឯត្ថ វត្ថុ
សមុជ្ជិតំ។

អបរកាគេ សត្តា សាវត្ថី អគមាសិ។ ថេរោ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា, “ភន្តេ, មយ្ហំ
បុញ្ញពាលំ វីមសិស្សមិ, បញ្ចភិក្ខុសតានិ ទេថា” តិ។ “គណ្ឌា, សីវលី” តិ។ សោ
បញ្ចសតេ ភិក្ខុ គហេត្វា ហិមវន្តាភិមុខំ គច្ចន្នោ អជិមគ្គំ គច្ចតិ។ តស្ស បឋមំ
ទិដ្ឋនិក្រោធន អជិវត្តា ទេវតា សត្ត ទិវសានិ ទានំ អទាសិ។ ឥតិ សោ -

“និក្រោធំ បឋមំ បស្សិ, ទុតិយំ បណ្ណាវបព្ពតំ;
តតិយំ អចិវរតិយំ, ចតុត្ថំ វរសាគរំ។

“បញ្ចមំ ហិមវន្តំ សោ, ធម្មំ ធម្មន្តចាកមិ;
សត្តមំ គន្ធមាទនំ, អជ្ឈមំ អថ វេរត” ត្តិ។ (អ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២០៧; ថេរកា.
អដ្ឋ. ១.៥៩ សីវលីត្ថេរកាថាវណ្ណានា) -

សត្វដ្ឋានេសុ សត្វ សត្វ ទិវសានេវ ទានំ អទំសុ។ គន្ធមាទនបព្ពតេ បន
នាគទត្តនេវរាជា សត្វសុ ទិវសេសុ ឯកទិវសំ ទិវបិណ្ឌាចាតំ អទាសិ, ឯកទិវសំ
សប្បិបិណ្ឌាចាតំ អទាសិ។ អថ នំ ភិក្ខុសង្ឃោ អាហា - “អាវុសោ, ឥមស្ស
នេវរញ្ញោ នេវ ធនុយោ ធុយ្ហមាណា បញ្ញាយន្តិ, ន ទទិទិម្ហជនំ, កុតោ តេ,
នេវរាជ, ឥទំ ឧប្បជ្ជតី”តិ? “ភន្តេ, កស្សបទសពលស្ស កាលេ
ទិវសលាកភត្តទានស្សេតំ ជល”ន្តិ នេវរាជា អាហា។

អបរភាគេ សត្វា ខទិវនិយវេតត្ថេស្ស បច្ចុគ្គមនំ អកាសិ។ កថំ?
អថាយស្មា សាវិបុត្តោ សត្តារំ អាហា - “ភន្តេ, មយ្ហំ កិវ កនិជ្ជភាតា វេតោ
បព្ពជិតោ, សោ អភិរមេយ្យ វា ន វា, គន្ធា នំ បស្សិស្សមី”តិ។ ភគវា វេតស្ស
អារទ្ធវិបស្សកការំ ញាត្វា ទ្វេ វាវេ បដិក្ខិបិត្វា តតិយវាវេ យាចិតោ
អរហត្តប្បត្តការំ ញាត្វា - សាវិបុត្ត, អហម្មិ គមិស្សមិ ភិក្ខុនំ អាហោចេហិតិ។
យេវេ ភិក្ខុ សន្និចាតាបេត្វា - “អាវុសោ, សត្វា ចារិកំ ចរិតុកាមោ, គន្ធកាមា
អាគច្ឆន្ត”តិ សព្វេសំយេវ អាហោចេសិ។ ទសពលស្ស ចារិកត្ថាយ គមនកាលេ
ឱហិយ្យមាណភិក្ខុ នាម អប្បកា ហោន្តិ, “សត្វ សុវណ្ណាវណ្ណំ សវីរំ
បស្សិស្សម, មធុរធម្មកថំ វា សុណិស្សមា”តិ យេភុយ្យេន គន្ធកាមា
ពហុតវាវ ហោន្តិ។ ឥតិ សត្វា មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ “វេតំ បស្សិស្សមា”តិ
និក្ខុន្តោ។

អថេកស្មី បទេសេ អានន្តត្ថោ ទ្វេធាបថំ បត្វា ភគវន្តំ បុច្ឆិ - “ភន្តេ, ឥមស្មី
ហ្មានេ ទ្វេធាបថោ, កតរមគ្គេន ភិក្ខុសង្ឃោ គច្ឆត”តិ? “កតរមគ្គោ, អានន្ត,
ឧដុកោ”តិ? “ភន្តេ, ឧដុមគ្គោ តិសយោជនិកោ អមនុស្សបថោ។ បរិហារមគ្គោ
បន សជ្ជិយោជនិកោ ខេមោ សុភិក្ខោ”តិ។ “អានន្ត, សីវលិ, អម្ពេហិ សទ្ធិ
អាគតោ”តិ? “អាម, ភន្តេ, អាគតោ”តិ។ “តេន ហិ សង្ឃោ ឧដុមគ្គមេវ គច្ឆត,

ស៊ីវិលីស្យ បុញ្ញវីម៌សិស្សាមា"តិ។ សត្តាភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ ស៊ីវិលីត្ថេរស្យ
បុញ្ញវីម៌សនត្ថំ តិសយោជនមគ្គំ អភិរុហិ (អ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២០៣)។

មគ្គំ អភិរុហនជ្ជានតោ បដ្ឋាយ ទេវសង្ឃោ យោជនេ យោជនេ ហ្នានេ នគរំ
មាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្យ ភិក្ខុសង្ឃស្យ វសនត្ថាយ វិហារេ បដិយានេសិ។
ទេវបុត្តា រញ្ញា បេសិតកម្មការាវិយ ហុត្វា យាគុខដ្ឋកាធិនិ គហេត្វា - "កហំ,
អយ្យោ ស៊ីវិលី"តិ បុច្ឆន្តា គច្ឆន្តិ។ ថេរោ សក្ការសម្មាណំ គាហាបេត្វា សត្តុ
សន្តិកំ គច្ឆតិ។ សត្តាភិក្ខុសង្ឃនេ សទ្ធិំ បរិភុញ្ញិ។ ឥមិនាវ និយាមេន សត្តា
សក្ការំ អនុភវន្តោ ទេវសិកំ យោជនបរមំ គន្ធា តិសយោជនិកំ កន្ធារំ
អតិក្កម្ម ខទិវនិយវេរតត្ថេរស្យ វសនជ្ជានំ បត្តោ, ថេរោ សត្តុ អាគមនំ ញាត្វា
អត្ថនោ វសនជ្ជានេ ពុទ្ធប្បមុខស្យ ភិក្ខុសង្ឃស្យ បហោនកវិហារេ
ធនពាលស្យ គន្ធកុដិ វត្តិជ្ជានទិវាជ្ជានានិ ច ឥទ្ធិយា មាបេត្វា តថាគតស្យ
បច្ឆគ្គមនំ គតោ។ សត្តា អលង្កតបដិយត្តេន មគ្គេន វិហារំ ចាវិសិ។ អថ
តថាគតេ គន្ធកុដិ បរិវេជ្ជេ ភិក្ខុ វស្សត្តេន បត្តសេនាសនានិ បរិសីសុ។ ទេវតា
"អកាលោ អាហារស្យ"តិ អជ្ឈិវំ ចានកំ អាហារីសុ។ សត្តា សង្ឃនេ សទ្ធិំ
ចានកំ បរិ។ ឥមិនា និយាមេនេវ តថាគតស្យ សក្ការសម្មាណំ អនុភវន្តស្សេវ
អទ្ធមាសោ អតិក្កន្តោ។

អថេកច្ឆេ ឧក្កល្លាតភិក្ខុ ឯកស្មី ហ្នានេ និសីទិត្វា កងំ ឧប្បាទយីសុ -
"ធនពាលោ 'មយ្ហំ អគ្គសារកស្យ កនិជ្ជភាតា'តិ វត្វា ឯវរុបំ នវកម្មិកំ ភិក្ខុ
បស្សិតុំ អាគតោ, ឥមស្យ វិហារស្យ សន្តិកេ ជេតវនវិហារោ វា
វេឡុវនវិហារាទយោ វា កី កវិស្សន្តិ? អយម្មិ ភិក្ខុ ឯវរុបស្យ នវកម្មស្យ
ការកោ, កី នាម សមណេម្ហំ កវិស្សតី"តិ? អថ សត្តា ចិន្តេសិ - "មយិ ឥធិ
វសន្តេ ឥទំ ហ្នានំ អាភិណ្ណំ ភវិស្សតិ, អារញ្ញកា នាម ភិក្ខុ បរិវេកត្តិកា ហោន្តិ,

វេរតស្ស ជាសុរិយារោ នភវិស្សតី"តិ។ តតោ យេស្ស ទិវាជ្ជានំ គតោ។ យេវេបិ
ឯកកោវ ចម្ព័ន្ធមនកោជិយំ អាលម្ពនជលកំ និស្សយ ចាសាណាជលកេ
និសិន្នោ សត្តារំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា បច្ចុគ្គន្ធា វន្តិ។

អថ នំសត្តា បុច្ឆិ - “វេរត, ឥទំ វាឡមិគជ្ជានំ, ចណ្ណានំ ហត្ថិអស្សទីនំ សទ្ធិ
សុត្វា កី ករោសី”តិ? “តេសំ មេ, ភន្តេ, សទ្ធិ សុណតោ អរញ្ញបីតិ នាម
ឧប្បន្នា”តិ។ សត្តា ឥមស្មី ឋានេ វេរតត្រូវស្ស បញ្ចាហិ កាថាសតេហិ
អរញ្ញានិសំសំ នាម កថេត្វា បុនទិវសេ អវិទូរជ្ជានេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា វេរតត្រូវ
អាមន្តេត្វា យេហិ ភិក្ខុហិ យេស្ស អវល្លោក កថិតោ, តេសំ
កត្តរយជ្ជិឧបាហនតេលនាឡិធនត្ថានំ បមុស្សនការមកាសិ។ តេ អត្តនោ
បរិក្ខារត្ថាយ និវត្តា អាគតមគ្គនេវ គច្ឆន្តាបិ តំ ឋានំ សល្លក្ខេតុំ ន សក្កោន្តិ។
បឋមញ្ញោ តេ អលង្កតបដិយត្តន មគ្គន គន្ធា, តំទិវសំ បនវិសមមគ្គន គច្ឆន្តា
តស្មី តស្មី ឋានេ ឧក្កដិកំ និសីទន្តា ជណ្ណាកេហិ គច្ឆន្តិ។ តេ គុម្ភេ ច គច្ឆេ ច
កណ្ណាកេ ច មទ្គន្តា អត្តនា វសិតសភាគជ្ជានំ គន្ធា តស្មី តស្មី ខទិវខាលុកេ
លក្ខិតំ អត្តនោ ធនតំ សញ្ញានន្តិ, ឧបាហនំ កត្តរយជ្ជិតេលនាឡិញ សញ្ញានន្តិ។
តេ តស្មី សមយេ “ឥទ្ធិមា អយំ ភិក្ខុ”តិ ញាត្វា អត្តនោ បរិក្ខារមាធាយ
“ធនពលស្ស បដិយត្តសក្ការោ នាម ឯវរូចោ ហោតី”តិ វទន្តា អគមំសុ។

បុរតោ អាគតេ ភិក្ខុ, វិសាខា ឧបាសិកា, អត្តនោ គេហេ និសិន្នកាលេ បុច្ឆិ
- “មនាបំ នុខោ, ភន្តេ, វេរតស្ស វសនជ្ជាន”ន្តិ? “មនាបំ, ឧបាសិកេ,
នន្ទវនចិត្តលតាវនបដិភាគំ តំ សេនាសន”ន្តិ។ អថ តេសំ បច្ឆតោ អាគតេ ភិក្ខុ
បុច្ឆិ - “មនាបំ, អយ្យា, វេរតស្ស វសនជ្ជាន”ន្តិ? “មា បុច្ឆ, ឧបាសិកេ, កថេតុំ
អយុត្តជ្ជានំ, ឯតំ ឧទ្ទត្តលសក្ខវចាសាណាវិសមខទិវវនំ ឯវ, តត្ថ សោ ភិក្ខុ
វសតី”តិ។

វិសាខា បុរិមាណំ បច្ឆិមាណញ្ចា ភិក្ខុនំ កថំ សុត្វា, “កេសំ នុ ខោ កថា
សច្ចា” តិ បច្ឆាភត្តំ គន្ធមាលំ អាទាយ ធនពលស្ស ឧបដ្ឋានំ គន្ធា វន្តិត្វា
ឯកមន្តំ និសិដ្ឋា សត្តារំ បុច្ឆិ - “ភន្តេ, វេវតត្ថេស្ស វសនដ្ឋានំ ឯកច្ចេ អយ្យា
វណ្ណាន្តិ, ឯកច្ចេ និទ្ធីន្តិ, កិមេតំ, ភន្តេ” តិ? “វិសាខេ, រមណីយំ វា ហោតុ មា វា,
យស្មី ហនេ អរិយានំ ចិត្តំ រមតិ, តនេវ ហំនំ រមណីយំ នាមា” តិ វត្វា ឥមំ
កាថមាហា -

“កាមេ វា យទិ វារញ្ញោ, និន្នោ វា យទិ វា ថលេ;
យត្ថ អរហន្តោ វិហារន្តិ, តំ ភូមិរាមណោយ្យក” ន្តិ។ (ធម. ប. ៩៨; ថេរកា.
៩៩១; សំ. និ. ១.២៦១);

អបរកាគេ ភគវា អរិយគណាមជ្ឈេ និសិដ្ឋោ ថេរំ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម
សាវកានំ ភិក្ខុនំ លាភីនំ យទិទំ, សីវលី” តិ (អ. និ. ១.១៩៨, ២០៧) ឯតទគ្គេ
ឋេបេសិ។

៥៤. អថាយស្មា សីវលិត្ថេរោ អរហត្តំ បត្វា បត្តឯតទគ្គជ្ជានោ អត្តនោ
បុព្ពកម្មំ សិវិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ
នាម ជិនោតិអាធិមាហា។ អនុត្តានត្ថបទវណ្ណានមេវ ករិស្សរាម។

៥៥. សីលំ តស្ស អសន្នេយ្យន្តិ តស្ស បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ សីលំ
អសន្នេយ្យំ។

“នវ កោដិសហស្សានិ, អសីតិសតកោដិយោ;
បញ្ញាសសតសហស្សានិ, ធន្តីសា ច បុនាបវេ។

“ឯតេ សំវរវិនយា, សម្ពុទ្ធន បកាសិតា;

បេយ្យាលមុខេន និទ្ទិដ្ឋា, សិក្ខាវិនយសំវេ"តិ។ (វិសុទ្ធិ. ១.២០; បដិ. ម. អដ្ឋ. ១.១.៣៧) -

ឯវំ វុត្តសិក្ខាបទានិភិក្ខុនំ សាវកបញ្ញត្តិវសេន វុត្តានិ។ ភគវតោ បនសីលំ អសង្ខេយ្យមេវ សំខាតុំ គណេតុំ អសក្កណោយ្យន្តិ អត្ថោ។ សមាធិវជិរូបមោ យថាវជិរំ ឥន្ទនីលមណីវេជ្ឈិរិយមណីដលិកមសារគល្លាធិនិ រតនានិវិជ្ឈតិ ធិន្ទាវធិន្ទំ ករោតិ, ឯវមេវ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ លោកុត្តរមគ្គសមាធិ បដិបក្ខបច្ចនិកធម្មេវិជ្ឈតិ ភិក្ខុតិ សមុច្ឆន្ទតីតិ អត្ថោ។ អសង្ខេយ្យំ ញ្ញាណាវំ តស្ស ពុទ្ធស្ស ចត្តារិ សច្ចានិ សត្តតីសពោធិបក្ខិយធម្មេ សង្ខតាសង្ខតធម្មេ ច ជានិតុំ បដិវិជ្ជិតុំ សមត្ថំ សយម្ហញ្ញាណសព្ពញ្ញតញ្ញាណាធិញ្ញាណសមូហំ អសង្ខេយ្យំ, អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នាធិគេទេន សំខាវិរហិតន្តិ អត្ថោ។ វិមុត្តិ ច អនោបមាតិ សំកិលេសេហិ វិមុត្តត្តា សោតាបត្តិដលាធិកា ចតស្សោ វិមុត្តិយោ អនុបមា ឧបមារហិតា "ឥមាវិយ ភូតា"តិ ឧបមេតុំ ន សក្កាតិ អត្ថោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សីវលិត្ថេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៤. វដ្តិសត្ថេអបទានវណ្ណានា

ចតុត្ថាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ វដ្តិសត្ថេស្ស អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ មហាកោគកុលេ និព្វត្តោ វុទ្ធិប្បត្តោ ធម្មំ សោតុំ គច្ឆន្តេហិ នគរវាសីហិ សទ្ធិ វិហារំ គន្ធា ធម្មំ សុណន្តោ សត្តារំ ឯកភិក្ខុំ បដិភានវន្តានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ធិស្វា សត្តុ អធិការកម្មំ កត្វា - "អហម្បិ អនាគតេ បដិភានវន្តានំ អត្ថោ

កវៀយ្យ"ន្តិ បត្តនំ កត្វា សត្តារា ព្យាកតោ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា
នេវមនុស្សេសុ ឧភយសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ សាវត្ថិយំ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិត្វា មាតុ បរិព្ពាជិកាការេន អបរភាគេ បរិព្ពាជកោតិ
ចាកដោ វង្គីសោតិ ចលទូនាមោ តយោ វេនេ ឧគ្គល្ហិត្វា តតោ អាចរិយំ
អាហារាបេត្វា ធរសីសជាធនមន្តំ នាម សិក្ខិត្វា ធរសីសំ នខេន អាគោដេត្វា -
“អយំ សត្តោ អសុកយោនិយំ និព្វត្តោ”តិ ជាធាតិ។

ព្រាហ្មណ “អយំ អម្ពាភំ ជីវិកាយ មគ្គោ”តិ វង្គីសំ គហេត្វា
តាមនិគមរាជធានិយោ វិចរីសុ។ វង្គីសោ តិវស្សមត្តកេ មតានម្បិ សីសំ
អាហារាបេត្វា នខេន អាគោដេត្វា - “អយំ សត្តោ អសុកយោនិយំ និព្វត្តោ”តិ
វត្វា មហាជនស្ស កម្ពុជានុជនត្ថំ តេ តេ ជនេ អាវាហេត្វា អត្ថនោ អត្ថនោ គតិ
កថាបេតិ។ តេន តស្មី មហាជនោ អភិប្បសីទតិ។ សោ តំ និស្សាយ
មហាជនស្ស ហត្ថតោ សតម្បិ សហស្សម្បិ លភតិ។ ព្រាហ្មណ វង្គីសំ
អាធាយ យថារុចិ វិចរីសុ។ វង្គីសោ សត្តុ គុណោ សុត្វា សត្តារំ
ឧបសង្កមិតុកាមោ អហោសិ។ ព្រាហ្មណ “សមណោ គោតមោ មាយាយ តំ
អាវដ្ឋេស្សតិ”តិ បដិក្ខិបីសុ។

វង្គីសោ តេសំ វចនំ អនាទិយិត្វា, សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា, បដិសន្ធារំ កត្វា,
ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្តោ តំ បុច្ឆិ - “វង្គីស, កិញ្ចិ សិប្បំ ជាធាតិ”តិ? “អាម, ភោ
គោតម, ធរសីសមន្តំ នាមេកំ ជាធាមិ, តេន តិវស្សមត្តកេ មតានម្បិ សីសំ
នខេន អាគោដេត្វា និព្វត្តជ្ជានំ ជាធាមី”តិ។ អថ សត្តោ តស្ស ឯកំ និរយេ
និព្វត្តស្ស សីសំ, ឯកំ មនុស្សេសុ, ឯកំ ទេវេសុ, ឯកំ បរិនិព្វតស្ស សីសំ
អាហារាបេត្វា ទស្សេសិ។ សោ បឋមសីសំ អាគោដេត្វា, “ភោ គោតម, អយំ
សត្តោ និរយេ និព្វត្តោ”តិ អាហា។ សាធុ វង្គីស, សុដ្ឋ តយា ទិដ្ឋំ, “អយំ សត្តោ

កុហំ និព្វត្តោ”តិ បុច្ឆិ។ “មនុស្សលោកេ”តិ។ “អយំ កុហំ”ន្តិ? “ទេវលោកេ”តិ។
តិណ្ហានុម្បិ និព្វត្តជ្ជានំ កថេសិ។ បរិនិព្វតស្ស បនសីសំ នទេន អាគោដេន្តោ
នេវ អន្តំ ន កោដិ បស្សិ។ អថ នំ សត្តា “ន សក្កោសិ, វដ្តីសា”តិ បុច្ឆិ។ “បស្សថ,
ភោគោតម, ឧបបរិក្ខាមិ តាវាតិ បុនប្បុនំ បរិវត្តត្វាបិ ពាហិរកមន្តេន
ខីណាសវស្ស សីសំ ជានិតុំ ន សក្កោតិ។ អថស្ស មត្តកតោ សេនោ មុច្ឆិ។ សោ
លដ្ឋិត្វា តុណ្ហិ អហោសិ”។ អថ នំ សត្តា “កិលមសិ, វដ្តីសា”តិ អាហា។ “អាម,
ភោគោតម, ឥមស្ស និព្វត្តជ្ជានំ ជានិតុំ ន សក្កោមិ។ សេច តុម្ភេ ជាឆាថ,
កថេថា”តិ។ “វដ្តីស, អហំ ឯតម្បិ ជាឆាមិ, ឥតោ ឧត្តរិបិ ជាឆាមី”តិ វត្វា -

“ចុតី យោ វេទិ សត្តានំ, ឧបបត្តិញ្ច សព្វសោ;
អសត្តំ សុគតំ ពុទ្ធី, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណំ។

“យស្ស គតី ន ជានន្តិ, ទេវា កន្ធាមាណុសា;
ខីណាសវំ អរហន្តំ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណ”ន្តិ។ (ធម. ប. ៤១៩-៤២០; សុ.
និ. ៦៤៨-៦៤៩) -

ឥមា ទ្វេ កាថាយោ អភាសិ។ សោតេន ហិ, ភោគោតម, តំ វិជ្ជំ មេ ទេថាតិ
អបចិត្តី ទស្សេត្វា សត្តុ សន្តិកេ និសីទិ។ សត្តា “អម្ពេហិ សមាណលីដ្ឋស្ស
ទេមា”តិ អាហា។ វដ្តីសោ “យំ កិញ្ចិ កត្វា មយា ឥមំ មន្តំ គហេតុំ វដ្តតី”តិ
ព្រាហ្មណោ ឧបគន្ធា អាហា - “តុម្ភេ មយិ បព្ពជន្តេ មា ចិន្តយិត្ត, អហំ មន្តំ
ឧគ្គល្ហិត្វា សកលជម្ពុទីបេ ជេដ្ឋកោ ភវិស្សាមិ, តុម្ភាកម្បិ តេន ភទ្ទមេវ
ភវិស្សតី”តិ សោ មន្តត្ថាយ សត្តុ សន្តិកំ ឧបសម្ព័មិត្វា បព្ពជ្ជំ យាថិ។ តទា ថ
ថេរោ និក្រោធកប្បោ ភគវតោ សន្តិកេ បិតោ ហោតិ, តំ ភគវា អាណាបេសិ -
“និក្រោធកប្ប, ឥមំ បញ្ចាដេហិ”តិ។ ថេរោ សត្តុ អាណាយ តំ បញ្ចាដេត្វា
“មន្តបរិវាវំ តាវ ឧគ្គល្ហាហិ”តិ ទ្វត្តីសាការកម្មជ្ជានំ វិបស្សនាកម្មជ្ជានញ្ច

អាចិត្តិ។ សោ ទុត្តិសាការកម្មដ្ឋានំ សង្ខាយន្តោវវិបស្សនាយ កម្មដ្ឋានំ
បដ្ឋបេសិ។ ព្រាហ្មណា តំ ឧបសង្កមិត្វា - “កី, ភោវន្តីស, សមណស្ស
គោតមស្ស សន្តិកេ សិប្បំ ឧត្តហិត”ន្តិ បុច្ឆិសុ។ “អាម សិត្តតំ”។ “តេន ហិ ឯហិ
គមិស្សមា”តិ។ “កី សិប្បសិក្ខនេន, គច្ឆថ តុម្ហេ ន មយ្ហំ តុម្ហេហិ
កត្តត្ថកិច្ច”ន្តិ។ ព្រាហ្មណា “តូម្បិ ទានិ សមណស្ស គោតមស្ស វសំ អាបន្នោ,
មាយាយ អារដ្ឋិតោ, កី មយំ តវ សន្តិកេ ករិស្សមា”តិ អាគតមគ្គេនេវ
បក្កមីសុ។ វន្តីសោវិបស្សនំ វឡេត្វា អរហត្តំ សច្ចាកាសិ។

៩៦. ឯវំ ថេរោ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិទ្ធា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្នោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិមាហ។
អនុត្តានត្ថមេវ វណ្ណាយិស្សម។

៩៩. បភាហិ អនុវញ្ញន្តោតិ សោ បទុមុត្តរោ ភគវា
នីលបីតាទិធពុណ្ណបភាហិ វសីហិ អនុវញ្ញន្តោ ជលន្តោ សោភយមាណោ
វិជ្ជោតមាណោតិ អត្តោ។ វេនេយ្យបទុមាទិសោតិ បទុមុត្តរស្វរិយោ អត្តនោ
វចនសម្ពាទេន ស្វរិយវសិយា វេនេយ្យជនសម្ពាទបទុមាទិវិសេសេន
ពោធន្តោ បពោធន្តោ អរហត្តមគ្គាធិគមេន ដុល្លិតាទិ ករោតីតិ អត្តោ។

១០០. វេសារវន្តេហិ សម្បន្នោតិ -

“អន្តរាយេ ច និយ្យានេ, ពុទ្ធតេ អាសវក្ខយេ;
ឯតេសុ ចតុដ្ឋានេសុ, ពុទ្ធា សុដ្ឋវិសារទោ”តិ។ -

ឯវំ វុត្តចតុវេសារវន្តញ្ញាណោហិ សម្បន្នោ សមដ្ឋិត្វតោ សមន្នាគតោតិ អត្តោ។

១០៥. វាគីសោ វាទិសូទនោតិ វាទីនំ បណ្ឌិតជនានំ ឡើយសោ បដានោ
“វាគីសោ”តិ វត្ថុពុទ្ធ ទ-ការស្ស គ-ការ កត្វា ឯវំ វុត្ថន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ សកត្ថបវត្ថុវាទំ
សូទតិ បក្សរាបេតិ ចាកជំ ករោតីតិ វាទិសូទនោ។

១១០. មារមសនាតិ ខន្ធមារាធយោ បញ្ចមារេ មសតិ បរាមសតិ វិទ្ធីសេតីតិ
មារមសនោ។ ទិដ្ឋិសូទនាតិ វោហារបរមត្ថសម្ពាទំ ទិដ្ឋិទស្សនំ សូទតិ បក្សរំ
ទីបេតីតិ ទិដ្ឋិសូទនោ។

១១១. វិស្សមភូមិ សន្តានន្តិ សកលសំសារសាគរេ សន្តានំ កិលមន្តានំ
សោតាបត្តិមក្កាទិអធិគមាបនេន វិស្សមភូមិ វិស្សមជ្ជានំ វុបសមនជ្ជានន្តិ
អត្ថោ។

១៣២. តតោបំវិហតារម្ភោតិ តតោ បច្ចេកពុទ្ធស្ស សរីរទស្សនេន អបំ
វិហតារម្ភោ វិនជ្ជសារម្ភោ, វិនជ្ជមាណេ និម្មនោ ហុត្វា បព្ពដ្ឋំ សំ សុដ្ឋយាទី
សំយាទី អាហោចេសិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

វង្សីសត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៥. នន្ទកត្រូវអបទានវណ្ណានា

បញ្ចមាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ នន្ទកត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាហោតិអាទិ សព្វំ ចាហានុសារេន
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

នន្ទកត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. កាឡុយត្រូវអបទានវណ្ណានា

ធម្មាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ

កាឡិយាយីត្ថេរស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ
កវេ វិវដ្តបទិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបទិសន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
បាំសវតីនគរេ កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញាតំ បត្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុណន្តោ
សត្តារំ ឯកំ ភិក្ខុំ កុលប្បសាទកានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេន្តំ ទិស្វា តជ្ជំ
អភិជីហារកម្មំ កត្វា តំ វាជន្តំ បត្តេសិ។ សត្តាបិ ព្យាកាសិ។ សោ យាវជីវំ
កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ អម្ពាភំ ពោធិសត្តស្ស មាតុកុច្ឆិយំ
បទិសន្តិគ្គហធានិវសេ ទេវលោកតោ ចរិត្វា កបិលវត្ថុស្មីយេវ អមច្ចកុលេ
បទិសន្តិ គណ្ហិ។ ពោធិសត្តេន សហ ឯកទិវសេយេវ ជាតោ, តំទិវសំយេវ នំ
ទុក្ខលច្ចម្ពជកេន និបជ្ឈាបេត្វា ពោធិសត្តស្ស ឧបជ្ជានំ នយីសុ។ ពោធិសត្តេន
ហិ សទ្ធិ ពោធិរុក្ខោ, រាហុលមាតា, ចត្តារោ និធិ, អាហោហនិយហត្ថិ, កណ្ហាកោ,
ធន្នោ, កាឡិយាយីតិ ឥមេ សត្ត ឯកទិវសេ ជាតត្តា សហជាតា នាម អហោសុំ។
អថស្ស នាមគ្គហធានិវសេ សកលនគរស្ស ឧទគ្គចិត្តទិវសេ ជាតត្តា
ឧទាយីត្វេវ នាមំ ករីសុ។ ថោកំ កាឡិយាយីតិ តត្ថ បទ កាឡិយាយីតិ
បញ្ញាយិត្ត។ សោ ពោធិសត្តេន សទ្ធិ កុមារកិឡំ កិឡន្តោ វុទ្ធិ អគមាសិ។

អបរភាគេ លោកនាថេ មហាភិក្ខុមនំ និក្ខមិត្វា អនុក្កមេន សព្ពញ្ញាតំ
បត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កេ រាជគហំ ឧបទិស្សយ វេឡីវនេវិហារន្តេ
សុទ្ធាទនមហារាជា តំ បវត្តិ សុត្វា បុរិសសហស្សបរិវារំ ឯកំ អមច្ច “បុត្តំ មេ
ឥធានេហិ” តិ បេសេសិ។ សោ សត្តុ ធម្មទេសនាវេលាយំ សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា
បរិសបរិយន្តេ វិតោ ធម្មំ សុត្វា សបរិវារោ អរហត្តំ ចាបុណិ។ អថ នេ សត្តា
“ឯថ, ភិក្ខុវោ” តិ ហត្ថំ បសារេសិ។ សព្ពេ តំខណំយេវ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា
វស្សសដ្ឋិកត្ថេរាវិយ អហោសុំ។ អរហត្តប្បត្តតោ បដ្ឋាយ អរិយា នាម
មជ្ឈត្តាវ ហោន្តិ, តស្មា រញ្ញា បេសិតសាសនំ ទសពលស្ស នារោចេសិ។ រាជា

នៅ គតោ អាគន្ធិតិ, ន សាសនំ សុយ្យតិ តិ អបរម្មិ អមច្ចំ
បុរិសសហស្សបរិវារំ បេសេសិ។ តស្មិម្មិ តថា បជិបន្នេ អបរម្មិ តិ ឯតេន
នយេន នវបុរិសសហស្សបរិវារេ នវ អមច្ចេ បេសេសិ។ សព្ពេ គន្ធា អរហន្តំ
បត្វា តុណ្ហិក្ខតា អហេសុំ។

អថ រាជា ចិន្តេសិ - “ឯត្តកា ជនា មយិ សិនេហាការេន ទសពលស្ស
ឥធាកមនត្ថាយ ន កិត្យិ កថយីសុ, អយំ ខោ បន ឧទាយី ទសពលេន
សមវយោ សហបំសុក្កិឡិកោ, មយិ ច សិនេហាវា, ឥមំ បេសេស្សមី” តិ។ អថ
តំ បក្កោសាបេត្វា, “តាត, តុំ បុរិសសហស្សបរិវារោ គន្ធា ទសពលំ
ឥធានេហី” តិ វត្វា បេសេសិ។ សោ បន គច្ឆន្តោ “សចាហំ, ទេវ, បព្ពជិតុំ
លភិស្សមិ, ឯវាហំ ភគវន្តំ ឥធានេស្សមី” តិ វត្វា រញ្ញា “បព្ពជិតោបិ មម បុត្តំ
ទស្សេហី” តិ វុត្តោ រាជគហំ គន្ធា សត្តុ ធម្មទេសនាវេលាយ បរិសបរិយន្តេ
បិតោ ធម្មំ សុត្វា សបរិវារោ អរហន្តំ បត្វា ឯហិភិក្ខុកាវេ បតិដ្ឋាសិ។ សោ
អរហន្តំ បត្វា - “ន តាវាយំ ទសពលស្ស កុលនគរំ គន្តុំ កាលោ, វស្សន្តេ បន
ឧបគតេ បព្ពតេសុ វនសណ្ណេសុ ហរិតតិណាសញ្ញាយ ភូមិយា គមនកាលោ
ភរិស្សតី” តិ គមនកាលំ អាគមេន្តោ វស្សន្តេ សម្មត្ថេ សត្តុ កុលនគរំ គន្តុំ
គមនវណ្ណំ សំវណ្ណេសិ។ វុត្តព្ភេតំ ថេរគាថាយ (ថេរគា. ៥២៧-៥៣០) -

“អន្តរិនោ ទានិ ធុមា ភទន្តេ, ជលេសិនោ ធនំ វិប្បហាយ;
តេ អច្ចិមន្តោវ បកាសយន្តិ, សមយោ មហាវីរ ភាគី វសានំ។

“ធុមាធិ ដុល្លាធិ មនោរមាធិ, សមន្តតោ សព្ពជិសា បវន្តិ;
បត្តំ បហាយ ជលមាសសាធា, កាលោ ឥតោ បក្កមនាយ វីរ។

“នេវាតិសីតំ ន បនាតិឧណ្ហំ, សុខា ឧតុ អទ្ធីនិយា ភទន្តេ;

បស្សន្ត តំ សាកិយា កោឡិយា ច, បន្ទាមុខំ រោហិតិយំ តវន្តំ។

“អាសាយ កសតេ ខេត្តំ, ពីជំ អាសាយ វប្បតិ;
អាសាយ វាលិជា យន្តិ, សមុទ្ធំ ធនហារកា;
យាយ អាសាយ តិជ្ជាមិ, សា មេ អាសា សមិជ្ឈតុ។

“នាតិសីតំ នាតិឧណ្ណំ, នាតិទុព្ពិក្ខុនាតកំ;
សន្ទលា ហរិតា ភូមិ, ឯស កាលោ មហាមុនិ។ (អ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២២៥);

“បុនប្បុនព្រោវ វបន្តិ ពីជំ, បុនប្បុនំ វស្សតិ នេវរាជា;
បុនប្បុនំ ខេត្តំ កសន្តិ កស្សកា, បុនប្បុនំ ធម្មាមុបេតិ វជ្ជំ។

“បុនប្បុនំ យាចនកា ចរន្តិ, បុនប្បុនំ ធានបតី ទទន្តិ;
បុនប្បុនំ ធានបតី ទទិត្វា, បុនប្បុនំ សគ្គមុបេន្តិ ហំនំ។

“វីរោ ហវេ សត្តយុតំ បុនេតិ; យស្មី កុលេ ជាយតិ ភូរិបព្រោ;
មញ្ញាមហំ សក្កតិ នេវនេវោ, តយា ហិ ជាតោ មុនិ សច្ចនាមោ។

“សុទ្ធាននោ នាម បិតា មហេសិនោ, ពុទ្ធស្ស មាតា បន មាយនាមា;
យា ពោធិសត្តំ បរិហរិយ កុច្ឆិនា, កាយស្ស ភេទា តិធិវម្ពិ មោទតិ។

“សា គោតមី កាលកតា វតោ ចុតា, ធិព្ពេហិ កាមេហិ សមន្តិភូតា;
សា មោទតិ កាមគុណេហិ បញ្ចហិ, បរិវារិតា នេវគណេហិ តេហិ។

“ពុទ្ធស្ស បុត្តាម្ពិ អសយ្ហសាហិនោ, អន្តីរសស្សប្បដិមស្ស តាទិនោ;
បិតុបិតា មយ្ហំ តុរំសិ សក្ក, ធម្មនមេ គោតម អយ្យកោសី”តិ។
(ថេរគា. ៥៣១-៥៣៦);

“អម្ពា បនសា កបិជ្ជា ច, បុប្ផបល្លវលង្គតា;
ធុវប្បលានិ សវន្តិ, ខុទ្ទាមធុកក្ខបមា;
សេវមាឆោ ឧភោ បស្សេ, គន្ធកាលោ មហាយស។

“ជម្ពូ សុមធុរា និចា, មធុគណ្ឌិនិវប្បលា;
តា ឧភោសុ បដ្ឋោតន្តិ, គន្ធកាលោ មហាយស។

“តិណ្ហាកានិ បិយាលានិ, សោណ្ណាវណ្ណា មនោរមា;
ខុទ្ទកប្បដលា និច្ចំ, គន្ធកាលោ មហាយស។

“កន្តលី បញ្ចមោច្ឆិ ច, សុបក្កជលក្ខសិតា;
ឧភោបស្សេសុ លម្ពន្តិ, គន្ធកាលោ មហាយស។

“មធុប្បលធរា និច្ចំ, មោរុក្ខា មនោរមា;
ខុទ្ទកប្បដលា និច្ចំ, គន្ធកាលោ មហាយស។

“ហិណ្ឌាលតាលបន្តិ ច, រជតក្ខន្ធវាវ ជោតរេ;
សុបក្កជលសញ្ញា, ខុទ្ទកប្បា មធុស្សវា;
ដលានិ តានិ ខាធន្តេ, គន្ធកាលោ មហាយស។

“ឧទុម្ពរាវុណាវណ្ណា, សធាសុមធុវប្បលា;
ឧភោបស្សេសុ លម្ពន្តិ, គន្ធកាលោ មហាយស។

“តត្ថម្ពតា អនេកា តេ, នាឆាជលធរា ធុមា;
ឧភោបស្សេសុ លម្ពន្តិ, គន្ធកាលោ មហាយស។

“ចម្បកា សលឡា នាគា, សុគន្ធា មាលុតេវិតា;

សុបុប្ផតគ្គា ដោតន្តិ, សុគន្ធនាភិបូជយុំ;
សាធរាវិនតានេវ, គន្ធកាលោ មហាយស។

“បុប្ផាគា គិរិបុប្ផាគា, បុប្ផតា ធរណីរុហា;
សុបុប្ផតគ្គា ដោតន្តិ, សុគន្ធនាភិបូជយុំ;
សាធរាវិនតុគ្គត្តា, គន្ធកាលោ មហាយស។

“អសោកា កោវិឡាវា ច, សោមនស្សករាវរា;
សុគន្ធា កណ្តិកា ពន្ធា, រត្តវណ្ណាបិ ភូសិតា;
សាធរាវិនតុគ្គត្តា, សមយោ តេ មហាយស។

“កណ្តិកាវា ដុល្លិតា និច្ចំ, សោវណ្ណាវសិដោតកា;
ទិព្ភគន្ធា បវាយន្តិ, ទិសា សញ្ញានិ សោភយំ;
សាធរាវិនតានេវ, សមយោ តេ មហាយស។

“សុបត្តា គន្ធសម្បជ្ជា, កេតកិ ធនុកេតកិ;
សុគន្ធា សម្បវាយន្តិ, ទិសា សញ្ញាភិគន្ធនោ;
សាធរា បូជយន្តាវ, សមយោ តេ មហាយស។

“មល្លិកា ជាតិសុមនា, សុគន្ធា ខុទ្ទមល្លិកា;
ទិសា សញ្ញា បវាយន្តិ, ឧភោ មគ្គេ បសោភយំ;
សាធរា តេ បលម្ពន្តិ, សមយោ តេ មហាយស។

“សិទ្ធាវា សីតគន្ធា, សុគន្ធា មាលុតេវិតា;
ទិសា សញ្ញាភិបូជេន្តា, ឧភោ មគ្គេ បសោភយំ;
សាធរាវិនតុគ្គត្តា, សមយោ តេ មហាយស។

“សីហា កេសរសីហា ច, ចតុប្បនិសេវីតា;
អច្ឆម្ពីតា សុរាចានេ, មិគរាជា បតាបិនោ។

“សីហនាទេន បូជេន្តិ, សាទរា តេ មិគាភិក្ខុ;
មគ្គម្ពី ឧកតោ វុទ្ធិ, សមយោ តេ មហាយស។

“ព្យគ្សា សិទ្ធភា នកុលា, សាធុរា ភយានកា;
អាគាសេ សម្បតន្តាវ, និព្វិតា យេន កេនចិ;
តេហិ តេ សាទរា នតា, សមយោ តេ មហាយស។

“តិចា បភិជ្ជា ធន្តន្តា, សុរាចា សុស្សរា សុភា;
សត្តប្បតិដ្ឋិតផ្កា តេ, ឧភោ មគ្គេសុ ក្ខុជិនោ;
សាទរា ហាសមាធាវ, សមយោ តេ មហាយស។

“មិគា វរាហា បសទា, ចិត្រាសាវយវា សុភា;
អាហេហាបរិណាហេន, សុរាចា អង្គសំយុតា;
ឧភោ មគ្គេ កាយមាធាវ, សមយោ តេ មហាយស។

“គោកណ្ណា សរភា វុរុ, អាហេហាបរិណាហិនោ;
សុរាចា អង្គសម្បជ្ជា, សេវមាធាវ អច្ឆរុ;
សេវមាធា តេហិ តទា, សមយោ តេ មហាយស។

“ធីបី អច្ឆា តរច្ឆា ច, តុទរា វុរុណា សទា;
តេ ទានិ សិក្ខិតា សព្វេ, មេត្តាយ តវ តាធិនោ;
តេ បច្ឆសេវកា អធ្វា, សមយោ តេ មហាយស។

“សសា សិដ្ឋាលា នកុលា, កលន្តកាឡ កា ពហូ;

កស្ករា សូរា គន្ធា តេ, កេវលា កាយមាណា។

សមយោ តេ មហាយស;

“មយូរា នីលគីវា តេ, សុសិខា សុភបក្ខិកា;
សុបិញ្ញា តេ សុនាទា ច, វេទ្យិយមណិសន្និកា;
នាទំ ករេន្តា បូជេន្តិ, កាលោ តេ បិតុទស្សនេ។

“សុវណ្ណាចិត្រហំសា ច, ជវហំសា វិហាចរា;
តេ សព្វេ អាសយា ធុទ្ធា, ជិនទស្សនព្យាវជា;
មធុរស្សវេន កូជន្តិ, កាលោ តេ បិតុទស្សនេ។

“ហំសា កោញ្ញា សុនទា តេ, ចក្កវាកា ននិចរា;
ពកា ពលាកា រុចិរា, ជលកាកា សរកុក្កជា;
សាទរាភិនាទិនោ ឯតេ, កាលោ តេ បិតុទស្សនេ។

“ចិត្រា សុរុទា សុស្សរា, សាឡិកា សុវតណ្ហិកា;
រុក្ខក្តា សម្បតត្តា តេ, ឧភោ មគ្គេសុ កូជិនោ;
តេសុ តេសុ និកូជន្តិ, កាលោ តេ បិតុទស្សនេ។

“កោកិលា សកលា ចិត្រា, សទា មញ្ញស្សរា វរា;
វិម្ហាបិតា តេ ជនតំ, សទ្ធិមិត្តាទិកេ សុរា;
សវេហិ បូជយន្តាវ, កាលោ តេ បិតុទស្សនេ។

“ភិក្ខុ កុររា សារា, បូរិតា កាននេ សទា;
និម្មាទយន្តា បវនំ, អញ្ញមញ្ញសមន្តិនោ;
កាយមាណា សវេនេវ, កាលោ តេ បិតុទស្សនេ។

“តិច្ឆិកា សុសរា សារា, សុសរា វនកុក្កជា;
មញ្ញុស្សរា រាមណាយ្យា, កាលោ តេ បិ តុទស្សនេ។

“សេតវាលុកសញ្ញា, សុបតិច្ឆា មនោរមា;
មធុរោទកសម្បណ្ណា, សរា ដោតន្ត្រេ តេ សធា;
តត្ថ ទ្គត្វា បិវិត្វា ច, សមយោ តេ ព្រាតិទស្សនេ។

“កុម្ភិរាមករាកិណ្ណា, វលយា មុញ្ញរោហិតា;
មជ្ជកជ្ជបព្យវិទ្វា, សរា សីតោទកា សុភា;

តត្ថ ទ្គត្វា បិវិត្វា ច, សមយោ តេ ព្រាតិទស្សនេ។

“និលុប្បលសមាកិណ្ណា, តថា រត្តប្បលេហិ ច;
កុមុទុប្បលសំកិណ្ណា, សរា សោភន្ត្រេនកធា;
តត្ថ សីតលកា តោយា, សមយោ តេ ព្រាតិទស្សនេ។

“បុណ្ណារីកេហិ សញ្ញា, បទុមេហិ សមោហិតា;
ឧភោ មគ្គេសុ សោភន្ត្រេ, ចោក្ខវញ្ញោ តហិ តហិ;
តត្ថោទកានិ ម្ពាយន្ត្រេ, សមយោ តេ ព្រាតិទស្សនេ។

“សេតបុលិនសំកិណ្ណា, សុបតិច្ឆា មនោរមា;
សីតោទកមហោយេហិ, សម្បណ្ណា តា នទី សុភា;
ឧភោ មគ្គេហិ សន្នន្ត្រេ, សមយោ តេ ព្រាតិទស្សនេ។

“មគ្គស្ស ឧភតោបស្សេ, តាមនិគមសមាគុលា;
សទ្វា បសទ្វា ជនតា, រតនត្ថយមាមកា;
តេសំ សម្បណ្ណាសង្គ្គេហ្ម, សមយោ តេ ព្រាតិទស្សនេ។

“តេសុ តេសុ បទេសេសុ, ទេវា មាណស្សកា ឧភោ;
គន្ធមាលាភិបូជេន្តិ, សមយោ តេ ញាតិទស្សនេ” តិ។

ឯវំ ថេរោ សង្ខមត្តាហិ គាថាហិ សត្ត គមនវណ្ណំ សំវណ្ណាសិ។ អថ ខោ
ភគវា “កាឡុណាយី មម គមនំ បត្តេតិ, បូរេស្សាមិស្ស សង្កប្ប” ត្ថ តត្ថ គមនេ
ពហុនំវិសេសាធិគមំ ទិស្វាវីសតិសហស្សឡិណាសវបរិវុតោ រាជគហតោ
អតុរិតចារិការសេន វុត្តប្បការជលាជលេ អនុភវន្តោ
ទិបទបតុប្បនាទិសម្វហានំ សេវនបូជាយ បូជិយមាណោ
វុត្តប្បការសុគន្ធបុប្ផគន្ធមហិ គន្ធិយមាណោ តាមនិគមវាសីនំ សង្កហំ
កុរុមាណោ កបិលវត្តតាមិមគ្គំ បដិបទ្ឋិ។ ថេរោ ឥទ្ធិយា កបិលវត្តំ គន្ធា រញ្ជោ
បុរតោ អាកាសេ បីតោ អទិជ្ជបុព្វំ វេសំ ទិស្វា, រញ្ជោ - “កោសិ តូ” ត្ថ បុច្ឆិតោ
“សចេ អមច្ចបុត្តំ តយា ភគវតោ សន្តិកេ បេសិតំ ន ជាឆាសិ, ឯវំ ជាឆាហិ” តិ
វទន្តោ -

“ពុទ្ធស្ស បុត្តោម្ហិ អសយ្ហសាហិណោ, អន្តីរសស្សប្បដិមស្ស តាទិនោ;
បិតុបិតា មយ្ហំ តុវំសិ សក្ក, ធម្មេន មេ គោតម អយ្យកោសី” តិ។
(ថេរគា. ៥៣៦) - គាថាមាហា;

តត្ថ ពុទ្ធស្ស បុត្តោម្ហិ តិ សព្ពញ្ញពុទ្ធស្ស ឧរេ វាយាមជនិតាហិ ធម្មទេសនាហិ
ជាតតាយ ឱរសបុត្តោ អម្ហិ។ អសយ្ហសាហិណោតិ អភិសម្ពោធិតោ បុព្វេ
វេបេត្វា មហាពោធិសត្តំ អញ្ញេហិ សហិតុំ អសក្កុណោយ្យត្តា អសយ្ហស្ស
សកលពោធិសម្ពាស្ស, មហាករុណាករស្ស ច សហនតោ តតោ បរម្មិ
អញ្ញេហិ សហិតុំ អភិភវិតុំ អសក្កុណោយ្យត្តា អសយ្ហានំ បញ្ចន្ធិ មារានំ
សហនតោ អភិភវនតោ អាសយានុសយ ចរិតាធិមុត្តិអាធិវិភាគាវពោធន
យថាវហំ វេនេយ្យានំ ទិដ្ឋធម្មិកសម្មរាយិ កបរមត្ថេហិ អនុសាសនីសង្ខាតស្ស

អញ្ជើញហ៊ី អសយ្យស្ស ពុទ្ធកិច្ចស្ស សហនតោ តត្ថ វា សាធុការីការីតោ
អសយ្យសាហិនោ។ អង្គីរសស្សាតិ អង្គីកតសីលាទិសម្បត្តិកស្ស។ “អង្គមង្គេហិ
និច្ឆរណាកុំភាសស្ស” តិ អបរេ។ កេចិ បន “អង្គីរសោ សិទ្ធត្ថោតិ ឥមាទិ ទ្វេ
នាមាទិ បិតរាយេវ គហិតានិ” តិ វេទន្តិ។ អប្បជិមស្សាតិ អនុបមស្ស ឥដ្ឋាទិសុ
តាទិលខណសម្បត្តិយា តាទិនោ។ បិតុបិតា មយ្ហំ តុវំសីតិ អរិយជាតិវសេន
មយ្ហំ បិតុ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស លោកវេហារវសេន តុំ បិតា អសិ។ សក្កាតិ វសេន
រាជានំ អាលបតិ។ ធម្មេនាតិ សភាវេន អរិយជាតិលោកិយជាតិហិ ទិដ្ឋំ ជាតិនំ
សភាវសមោធានេន។ គោតមាតិ គោត្តន រាជានំ អាលបតិ។ អយ្យកោសីតិ
បិតាមហោ អហោសិ។ ឯត្ថ ច “ពុទ្ធស្ស បុត្តោម្ហី” តិ អាទី វេទន្តោ ថេរោ អញ្ចំ
ព្យាកាសិ។

ឯវំ បន អត្តានំ ជាតាបេត្វា ហដ្ឋតុដ្ឋេន រញ្ញោ មហារហេ បល្លង្កេ
និសីទាបេត្វា អត្តនោ បជិយាទិតស្ស នានគ្គរសភោជនស្ស បត្តំ បូរេត្វា បត្តេ
ទិន្នេ គមនាការំ ទស្សេសិ។ “កស្មា គន្ធកាមត្ថ, ភុញ្ញថា” តិ វុត្ថេ, សត្តុ សន្តិកំ
គន្ធា ភុញ្ញិស្សមីតិ។ កហំ បន សត្តាតិ? វិសតិសហស្សភិក្ខុបរិវារោ តុម្ហាកំ
ទស្សនត្ថាយ មគ្គំ បជិបន្នោតិ។ តុម្ហេ ឥមំ បិណ្ឌាចាតំ ភុញ្ញថ, អញ្ចំ ភគវតោ
ហរថ។ យាវ ច មម បុត្តោ ឥមំ នគរំ ចាបុណាតិ, តាវស្ស ឥតោយេវ
បិណ្ឌាចាតំ ហរថាតិ។ ថេរោ ភត្តកិច្ចំ កត្វា រញ្ញោ ច បរិសាយ ច ធម្មំ ទេសេត្វា
សត្តុ អាគមនតោ បុរេតរមេវ រាជនិវេសនំ រតនត្ថយគុណោសុ អភិប្បសន្តំ
ករោន្តោ សព្ពេសំ បស្សន្តានំយេវ សត្តុ អាហារិតត្ថភត្តបុណ្ណំ បត្តំ អាគាសេ
វិស្សដ្ឋេត្វា សយម្បិ វេហាសំ អពុគ្គន្ធា បិណ្ឌាចាតំ ឧបនេត្វា សត្តុ ហត្ថេ
ឋបេសិ។ សត្តាបិ តំ បិណ្ឌាចាតំ បរិភុញ្ញិ។ ឯវំ សដ្ឋិយោជនំ មគ្គំ ទិវសេ ទិវសេ
យោជនំ គច្ឆន្តស្ស ភគវតោ រាជគេហតោ ភត្តំ អាហារិត្វា អទាសិ។ ភគវា
កមេន កបិលវត្ថុនគរំ បត្វា បុនទិវសេ រាជីវិជិយំ បិណ្ឌាយ ចរតិ។ តំ សុត្វា

សុទ្ធាធនមហារាជា តត្ថ គន្ធា, “មា ឯវំ កត្តត្ថំ មញ្ញំ, នយិទំ
រាជំសប្បវេណី” តិ។ “អយំ តុម្ហាកំ, មហារាជ, វំសោ, វ្យាទិសោ អម្ហាកំ បន
ពុទ្ធវំសោ” តិ វត្ថា -

“ឧត្តិជ្ជេ នប្បមជ្ជេយ្យ, ធម្មំ សុចរិតំ ចរេ;
ធម្មចារី សុខំ សេតិ, អស្មី លោកេ បរម្មិ ច។

“ធម្មំ ចរេ សុចរិតំ, ន នំ ធុច្ឆរិតំ ចរេ;
ធម្មចារី សុខំ សេតិ, អស្មី លោកេ បរម្មិ ចា” តិ។ (ធម. ប. ១៦៨-១៦៩) -

ធម្មំ ទេសេសិ។ រាជា សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ តតោ រាជា ពុទ្ធប្បមុខំ
ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា សកមន្តិវេ ភោជេត្វា សម្បវារេត្វា ភោជនាវសានេ
ធម្មចាលជាតកំ (ជា. ១.១០.៩២ អាធមយោ) សុត្វា សបរិសោ អនាគាមិជលេ
បតិជ្ជហិ។ អបរភាគេ សេតច្ចត្តស្ស ហេដ្ឋា និបន្នោវ អរហន្តំ បត្វា បរិនិព្វាយិ។

តតោ ភគវា រាហុលមាតុយា ពិម្ពាទេវិយា ចាសាទំ គន្ធា តស្ស ធម្មំ
ទេសេត្វា សោកំវិនោទេត្វា ចន្ទកិន្នីជាតកទេសនាយ (ជា. ១.១៤.១៨
អាធមយោ) បសាទំ ជនេត្វា និគ្រោធារាមំ អគមាសិ។ អថ ពិម្ពាទេវី បុត្តំ
រាហុលកុមារំ អាហា - “គច្ឆ, តវ បិតុ សន្តកំ ធនំ យាចាហី” តិ។ កុមារោ
“ឆាយដ្ឋំ, មេ សមណ, ទេហី” តិ វត្ថា ភគវន្តំ អនុពន្ធិត្វា, “សុខា, តេ សមណ,
ឆាយា” តិ វនន្តោ គច្ឆតិ។ តំ ភគវា និគ្រោធារាមំ នេត្វា “លោកុតរឆាយដ្ឋំ
គណ្ហាហី” តិ វត្ថា បញ្ចាជេសិ។ អថ ភគវា អរិយគណាមជ្ឈេ និសិន្នោ “ឯតទគ្គំ,
ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ កុលប្បសាទកានំ យទិទំ កាឡិយាយី” តិ (អ. និ.
១.២១៩, ២២៥) ថេវ ឯតទគ្គេ ថេសិ។

១៦៥. យេរោ បត្តឯតទគ្គដ្ឋានោ អត្តនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិតាថាយោ អភាសិ។
តត្ថ អនុត្តានបទមេវ វណ្ណាយិស្សាម។

១៦៦. គុណាគុណាវិទូតិ គុណញ្ច អគុណញ្ច គុណាគុណំ, វណ្ណាវណ្ណំ,
កុសលាកុសលំ វា តំ ជានាតីតិ គុណាគុណាវិទូ។ កតញ្ចតិ អញ្ជេហិ
កតគុណំ ជានាតីតិ កតញ្ច, ឯកទិវសម្បិ ភត្តនាណទិនា កតូបការស្ស
វជ្ជម្បិ ទាតុំ សមត្ថត្តា កតញ្ច។ កតវេទីតិ កតំ វិទូតិ អនុភវតិ សម្បជិច្ឆតីតិ
កតវេទី។ តិរត្ថ យោជេតិ ចាណំនេតិ សព្វសត្ថេ និព្វានបវេសនុចាយេ
កុសលបថេ មគ្គេ ធម្មទេសនាយ យោជេតិ សម្បយោជេតិ បតិដ្ឋាបេតីតិ
អត្តោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។ កមនវណ្ណានកាថានមត្តោ ថេរកាថាយំ
វុត្តោយេវាតិ។

កាឡិយោត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៧. អភយត្ថេរអបទានវណ្ណានា

សត្តមាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ អភយត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមជិនវរេសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិបដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
ហំសវតីនគរេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តោ។ សោ វុទ្ធិមន្វាយ វេទផ្កចារតោ
សកបរសមយកុសលោ ឯកទិវសំ សត្ថេ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នមានសោ
ភគវន្តំ កាថាហិ ថោមេសិ។ សោ តត្ថ យាវតាយុកំ វត្វា បុញ្ញានិ កត្វា តតោ
ចុតោ ទេវលោកេ និព្វត្តោ អបរាបរំ សុគតីសុយេវំ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
រាជគហោ ពិម្ពិសារវញ្ញោ បុត្តោ ហុត្វា និព្វត្តិ, អភយោត្ថេវស្ស នាមំ ករីសុ។

សោ វយប្បត្តោ និគឈ្លោហិ សទ្ធិវិស្សាសិកោ ហុត្វា ចរន្តោ ឯកទិវសំ
និគឈ្លោន នាដបុត្តន សត្តុ វាទារោបនត្ថាយ បេសិតោ និបុណបញ្ចំ បុច្ឆិត្វា
និបុណព្យាករណំ សុត្វា បសន្នោ សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា កម្មជ្ជានានុរូបំ
ញ្ញាណំ បេសេត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ ចាបុណី។

១៩៥. សោ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិមាហ។ តំ សត្តំ
សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

អភយត្ថេវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៨. លោមសកង្គិយត្ថេវអបទានវណ្ណានា

អជ្ជមាបទានេ ឥមម្ហិ ភទ្កកេ កប្បេតិអាទិកំ អាយស្មតោ
លោមសកង្គិយត្ថេវស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ
តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តោ សទ្ធា បសន្នោ អហោសិ។ អបរោ ចន្ទនោ នាម តស្ស
សហាយោ ចាសិ។ តេ ទ្វេបិ សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បសន្នមានសា បព្ពជិត្វា
យាវជីវំ សីលំ វត្តិត្វា សុបរិសុទ្ធសីលា តតោ ចុតា ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា ឯកំ
ពុទ្ធន្តំ ទិព្ពសុខំ អនុភវីសុ។ តេសុ អយំ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាកិយកុលេ
និព្ពត្តិត្វា អបរោ ចន្ទនោ ទេវបុត្តោ ហុត្វា តាវតីសភវនេ និព្ពត្តិ។ អថ សោ
សក្យកុលប្បសាទកេន កាឡុទាយិនា អារាធិតេន ភគវតា សក្យរាជ្ជនំ
មានមទ្ធជាយ កតំ វេស្សន្តរធម្មទេសនាយំ (ជា. ២.២២.១៦៥៥ អាទយោ)
ចោក្ខវវស្សឥទ្ធិចាជិហារិយំ ទិស្វា បសន្នមានសោ បព្ពជិត្វា មជ្ឈិមនិកាយេ
វុត្តំ ភទ្កកេវត្ថុសុត្តន្តទេសនំ សុត្វា អរញ្ញាវាសំ វសន្តោ

កន្ទេករត្តសុត្តន្តទេសនានុសាសនំ (ម. និ. ៣. ២៨៦ អាទយោ) សិរិទ្ធា
តទនុសារេន ញ្ញាណំ បេសេទ្វា កម្មដ្ឋានំ មនសិ ករិទ្ធា អរហត្តំ ចាបុណ្ហិ។

២២៥. អរហត្តំ បទ្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សិរិទ្ធា សញ្ញាតសោមនស្សោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឥមម្ហំ ភទ្ទកេ កប្បេតិអាទិមាហ។ តត្ថ កប្បោ
តាវ ចតុត្ថិដោ - សារកប្បោ, វរកប្បោ, មណ្ឌកប្បោ, ភទ្ទកប្បោតិ។ តេសុ
យស្មី កប្បោ ឯកោ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈតិ, អយំ សារកប្បោ នាម។ យស្មី ទ្វេ វា តយោ
វា ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈតិ, អយំ វរកប្បោ នាម។ យស្មី ចត្តារោ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈតិ, អយំ
មណ្ឌកប្បោ នាម។ យស្មី បញ្ច ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈតិ, អយំ ភទ្ទកប្បោ នាម។ អញ្ញត្ថ
បន -

“សារកប្បោ មណ្ឌកប្បោ, សារមណ្ឌកប្បោ តថា;
វរកប្បោ ភទ្ទកប្បោ, កប្បោ បញ្ចវិដា សិយុំ។

“ឯកោ ទ្វេ តយោ ចត្តារោ, បញ្ច ពុទ្ធា យថាក្ខម៌;
ឯតេសុ បញ្ចកប្បេសុ, ឧប្បជ្ឈតិវិនាយកា”តិ។ -

ឯវំ បញ្ច កប្បោ វុត្តា។ តេសុ អយំ កប្បោ “កកុសន្នោ កោណាគមនោ
កស្សនោ កោតមោ មេត្តយេយ្យ”តិ បញ្ចពុទ្ធបដិមណ្ឌតត្តា ភទ្ទកប្បោ នាម
ជាតោ។

តស្មា ឥមស្មី ភទ្ទកប្បម្ហំ កស្សនោ នាយកោ ឧប្បជ្ឈតិ សម្ពុន្នោ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

លោមសកង្ខិយត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៩. វនវច្ឆត្ថេរអបទានវណ្ណានា

នូវមាបទានេ ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេតិអាទិកំ អាយស្មតោ វនេវច្ឆត្តេស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវិវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តោ វិញ្ញតំ
បត្វា សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា សទ្ធាជាតោ បព្ពជិត្វា បរិសុទ្ធី ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា
តតោ ចុតោ ទេវលោកេ និព្ពត្តោ, តតោ ចុតោ អវញ្ញាយតនេ ភិក្ខុនំ សមីហេ
កថាតយោនិយំ និព្ពត្តោ។ តេសុ មេត្តចិត្តោ ធម្មំ សុត្វា តតោ ចុតោ
ទេវមនុស្សេសុ សំសារន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កបិលវត្ថុស្មី ព្រាហ្មណកុលេ
និព្ពត្តិ។ តស្ស មាតុកុច្ឆិគតកាលេយេវ មាតុ ទោហាឡោ ឧទទាទិ វនេ វសិតុំ
វនេវិជាយិតុំ។ តតោ ឥន្ទានុរូបវសេន វនេ វសន្តិយា គព្ពវដ្ឋានំ អហោសិ។
គព្ពតោ និក្ខន្តព្វានំ កាសាវខណ្ឌាន បជិត្តហេសុំ។ តទា ពោធិសត្តស្ស
ឧប្បន្នកាលោ, រាជា តំ កុមារំ អាហារាបេត្វា សហោវ ទោសេសិ។ អថ
ពោធិសត្តោ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា បព្ពជិត្វា ធព្ពសានិ ទុក្ករការិកំ កត្វា
ពុទ្ធេ ជាតេ សោ មហាកស្សបស្ស សន្តិកំ គន្ធា តស្សោវាទេ បសន្នោ តស្ស
សន្តិកា ពុទ្ធប្បាទការំ សុត្វា សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា ធម្មំ សុត្វា បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ
ធម្មភិញ្ញោ អវហា អហោសិ។

២៥១. សោ អវហត្ថំ បត្វា អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេតិអាទិមាហា។ តត្ថ ព្រហ្មពន្ធ
មហាយសោតិ ឯត្ថ ព្រាហ្មណានំ ពន្ធព្យាតកោតិ ព្រាហ្មណពន្ធាតិ វត្ថព្ព
គាថាពន្ធសុខត្ថំ “ព្រហ្មពន្ធ” តិ វត្ថន្តិ វេទិតព្ពំ។ លោកត្តយព្យាបកយសត្តា
មហាយសោ។ សេសំ សព្ពំ សុវិញ្ញាយ្យមេវាតិ។

វនេវច្ឆត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

១០. ចូឡសុភទ្ទត្តេអបទានវណ្ណានា

ធនមាបទានេ ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បតិអាទិកំ អាយស្មតោ សុគន្ធត្រស្ស
អបទានំ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ ពារាណសិយំ វិភវសម្បន្នេ
កុលេ និព្ពត្តោ វិញ្ញាតំ បទ្វាសត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុទ្ធាសព្ពនា នមស្សមាណោ
មហាទានំ ធនមាណោ មាសស្ស សត្តក្ខត្តំ ភគវតោ គន្ធកុដិយា ចតុជ្ជាតិគន្ធន
វិលីម្បសិ។ “មម និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ សវីរតោ សុគន្ធគន្ធនោ និព្ពត្តត្ថ” តិ បត្តនំ
អកាសិ។ ភគវា តំ ព្យាកាសិ។ សោ យាវតាយុកំ ឋត្វា បុញ្ញានិ ករោន្តោ តតោ
ចុតោ ទេវលោកេ និព្ពត្តោ កាមាវចរលោកំ សវីរគន្ធនេ សុគន្ធកុរុមាណោ
សុគន្ធទេវបុត្តោតិ ចាកដោ អហោសិ។ សោ ទេវលោកសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា
តតោ ចុតោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ មហាកោគកុលេ និព្ពត្តិ, តស្ស
មាតុកុច្ឆិគតស្សេវ មាតុយា សវីរគន្ធនេ សកលគេហំ សកលនគរញ្ច
សុគន្ធនេ ឯកគន្ធ�ំ អហោសិ, ជាតក្ខណោ សកលំ សាវត្ថិនគរំ
សុគន្ធករណ្ណាការិយ អហោសិ, តេនស្ស សុគន្ធាតិ នាមំ ករីសុ។ សោ វុទ្ធិ
អគមាសិ។ តទា សត្តា សាវត្ថិយំ បទ្វា ជេតវនមហាវិហារំ បជិគ្គហេសិ, តំ
ទិស្វា បសន្នមាណសោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ សហ
បជិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ ចាបុណិ។ តស្ស ឧប្បន្នទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ
បរិនិព្វានា ឯត្ថន្តេវ និបន្នជ្ជានាទីសុ សុគន្ធមេវ វាយិ។ ទេវាបិ
ទិព្ពចុណ្ណាទិព្ពគន្ធបុច្ឆានិ ឌីកិរន្តិ។

២៧២. សោបិ ថេរោ អរហត្តំ បទ្វា អត្ថនោ បុព្ពកម្មំ សវិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ
កប្បតិអាទិមាហា។ តំ សត្តំ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថត្តា ច សុវិញ្ញេយ្យមេវ,
កេវលំ បុញ្ញនានត្តំ នាមនានត្ថញ្ចវិសេសោ។

ចូឡសុគន្ធត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

បញ្ចបញ្ញាសមវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

៥៦. យសវត្តោ

១. យសត្រូវអបទានវណ្ណានា

ធម្មញ្ញាសមេ វគ្គេ បឋមាបទានេ មហាសមុទ្ធំ ឌីក្កយ្ហាតិអាទិកំ
អាយស្មតោ យសត្រូវស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ
តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ សុមេធស្ស ភគវតោ កាលេ
មហានុភាវោ នាគរាជា ហុត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ អត្ថនោ ភវនំ នេត្វា
មហាទានំ បវត្តេសិ, ភគវន្តំ មហាក្សេន តិច្ឆវេន អន្ធានេសិ, ឯកេកញ្ចា ភិក្ខុ
មហាក្សេនេវ បច្ចេកទុស្សយុគេន សព្វេន ច សមណបរិក្ខារេន។ សោ តេន
បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ សេដ្ឋីបុត្តោ
ហុត្វា មហាពោធិមណ្ឌលំ សត្តហិ រតនេហិ បូជេសិ។ កស្សបស្ស ភគវតោ
កាលេ សាសនេ បព្ពជិត្វា សមណធម្មំ អកាសិ។ ឯវំ សោ សុគតីសុយេវ
សំសរន្តោ អម្ពាភំ ភគវតោ កាលេ ពារាណសិយំ មហាវិភវស្ស សេដ្ឋីនោ
បុត្តោ ហុត្វា សុជាតាយ ភគវតោ ឪរិយាយាសំ ទិន្នាយ សេដ្ឋីតាយ កុច្ឆិម្ហិ
និព្ពត្តិ, យសោ នាម នាមេន បរមសុខុមាលោ។ តស្ស តយោ ចាសាទា ហោន្តិ -
ឯកោ ហេមន្តិកោ, ឯកោ គិម្ពិកោ, ឯកោ វស្សិកោតិ។ សោ វស្សិកេ ចាសាទេ
វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ និប្បវិសេហិ ត្វិយេហិ បរិចារយមា នោ វសតិ,
ហេដ្ឋាចាសាទំ ន ឌីតវតិ។ ហេមន្តិកេ ចាសាទេ ចត្តារោ មាសេ
សុដុសិតវាតចានកវាជេ តត្ថេវ បជីវសតិ។ គិម្ពិកេ ចាសាទេ
ពហុកវាជវាតចានជាលហិ សម្បន្នេ តត្ថេវ វសតិ។ ហត្ថចាទានំ

សុខុមាលតាយ ភូមិយំ និសង្ខាទិកិច្ចំ នត្ថិ។ សិម្ហលិវតុលាទិបុណ្ណាសកាវេ
អត្ថវិទ្យា តត្ថ ឧបធានានិ កិច្ចានិ ករោតិ។ ឯវំ ទេវលោកេ ទេវកុមារោ វិយ
បញ្ចាហិ កាមគុណាហិ សមប្បិតស្ស សមដ្ឋិតស្ស បរិចារយមាណស្ស
បដិកច្ឆេវ និទ្ធា ធីក្កមិ, បរិជនស្សបិ និទ្ធា ធីក្កមិ, សព្វវត្ថិយោ ច តេលបដិចោ
ឈាយតិ។ អថ ខោ យសោ កុលបុត្រោ បដិកច្ឆេវ បពុជ្ឈិវា អទ្ទស សកំ
បរិជនំ សុបន្តំ អញ្ញិស្ស កច្ឆេវីណំ, អញ្ញិស្ស កណ្ណោ មុទិជ្ជំ, អញ្ញិស្ស កច្ឆេ
អាឡម្ពរំ, អញ្ញិវិកេសិកំ, វិក្ខេឡិកំ, អញ្ញាវិប្បលបន្តិយោ ហត្ថបត្តំ សុសានំ
មញ្ញោ, ទិស្វាណស្ស អាទិនវោ ចាតុរហោសិ, និព្វិទាយ ចិត្តំ សណ្ឋាសិ។ អថ ខោ
យសោ កុលបុត្រោ ឧទានំ ឧទានេសិ - “ឧបទ្កតំ វត ភោ, ឧបស្សជ្ជំ វត ភោ” តិ។

អថ ខោ យសោ កុលបុត្រោ សុវណ្ណាចាទុកាយោ អាហេហិត្វា យេន
និវេសនធ្វារំ តេនុបសង្កមិ, អមនុស្ស ធ្វារំ វិវីសុ - “មា យសស្ស កុលបុត្តស្ស
កោចិ អន្តរាយមកាសិ អការស្មា អនការិយំ បព្ពជ្ឈាយា” តិ។ អថ ខោ យសោ
កុលបុត្រោ យេន នគរធ្វារំ តេនុបសង្កមិ, អមនុស្ស ធ្វារំ វិវីសុ - “មា យសស្ស
កុលបុត្តស្ស កោចិ អន្តរាយមកាសិ អការស្មា អនការិយំ បព្ពជ្ឈាយា” តិ។ អថ
ខោ យសោ កុលបុត្រោ យេន ឥសិបតនំ មិគទាយោ តេនុបសង្កមិ។

តេន ខោ បន សមយេន ភគវា វត្ថិយា បច្ឆសសមយំ បច្ឆជ្ឈាយ
អន្លោកាសេ ចង្កមតិ, អទ្ទសា ខោ ភគវា យសំ កុលបុត្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ,
ទិស្វាណ ចង្កមា ធីហេហិត្វា បញ្ញត្ត អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ យសោ កុលបុត្រោ
ភគវតោ អវិទូរេ ឧទានំ ឧទានេសិ - “ឧបទ្កតំ វត ភោ, ឧបស្សជ្ជំ វត ភោ” តិ។
អថ ខោ ភគវា យសំ កុលបុត្តំ ឯតទវោច - “ឥទំ ខោ, យស, អនុបទ្កតំ, ឥទំ
អនុបស្សជ្ជំ, ឯហិ, យស, និសីទ, ធម្មំ តេ ទេសេស្សមី” តិ។ អថ ខោ យសោ
កុលបុត្រោ, “ឥទំ កិវ អនុបទ្កតំ, ឥទំ អនុបស្សជ្ជំ” តិ ហដ្ឋោ ឧទត្ថោ

សុវណ្ណាចារុកាហិ ឡិរោហិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្គមិ, ឧបសង្គមិត្វា ភគវន្តំ
អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ, ឯកមន្តំ និសីទ្ទស្ស ខោ យសស្ស កុលបុត្តស្ស
ភគវា អនុបុត្តិ កងំ កថេសិ, សេយ្យចិធំ, ទានកងំ សីលកងំ សគ្គកងំ កាមាណំ
អាទីនំ ឡិការំ សំកិលេសំ នេក្ខេម្ម អាទិសំសំ បកាសេសិ។ យទា ភគវា
អញ្ញាសិ យសំ កុលបុត្តំ កល្លចិត្តំ មុទុចិត្តំ វិជីវណាចិត្តំ ឧទគ្គចិត្តំ បសន្នចិត្តំ,
អថ យា ពុទ្ធានំ សាមុក្កំសិកា ធម្មទេសនា, តំ បកាសេសិ ទុក្ខំ សមុទយំ និរោធំ
មគ្គំ។ សេយ្យថាបិ នាម សុទ្ធិវត្ថុំ អបគតកាឡិ កំ សម្មនេវ វជនំ
បជិត្តល្ហោយ្យ, ឯវមេវ យសស្ស កុលបុត្តស្ស តស្មីយេវ អាសនេវិវជំវិតមលំ
ធម្មចក្ខុំ ឧទចាទិ - “យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ, សត្តំ តំ និរោធម្ម” តិ។

អថ ខោ យសស្ស កុលបុត្តស្ស មាតា ចាសាទំ អភិវហិត្វា យសំ កុលបុត្តំ
អបស្សន្តិ យេន សេដ្ឋិ គហបតិ តេនុបសង្គមិ; ឧបសង្គមិត្វា សេដ្ឋិ គហបតិ
ឯតទរោច - “បុត្តោ តេ គហបតិ យសោ ន ទិស្សតី” តិ។ អថ ខោ, សេដ្ឋិ
គហបតិ, ចតុទ្ទិសា អស្សទ្ធតេ ឧយ្យោជេត្វា សាមយេវ យេន ឥសិបតនំ
មិគទាយោ តេនុបសង្គមិ។ អទ្ទសា ខោ, សេដ្ឋិ គហបតិ, សុវណ្ណាចារុកាណំ
និក្ខេបំ, ទិស្វាន តំយេវ អនុគមាសិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា សេដ្ឋិ គហបតិ ទូរតោវ
អាគច្ឆន្តំ, ទិស្វាន ភគវតោ ឯតទហោសិ - “យំនូនាហំ តថារូបំ ឥទ្ធាភិសង្ខារំ
អភិសង្ខារេយ្យំ, យថា សេដ្ឋិ គហបតិ ឥធ និសិទ្ធោ ឥធ និសិទ្ធិ យសំ កុលបុត្តំ ន
បស្សេយ្យា” តិ។ អថ ខោ ភគវា តថារូបំ ឥទ្ធាភិសង្ខារំ អភិសង្ខារេសិ។ អថ ខោ
សេដ្ឋិ គហបតិ យេន ភគវា តេនុបសង្គមិ; ឧបសង្គមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទរោច -
“អបិ, ភន្តេ, ភគវា យសំ កុលបុត្តំ បស្សេយ្យា” តិ។ តេន ហិ គហបតិ និសីទិ,
អប្បេវ នាម ឥធ និសិទ្ធោ ឥធ និសិទ្ធិ យសំ កុលបុត្តំ បស្សេយ្យាសីតិ។ អថ ខោ
សេដ្ឋិ គហបតិ “ឥនេវ កិរាហំ និសិទ្ធោ ឥធ និសិទ្ធិ យសំ កុលបុត្តំ
បស្សិស្សាមី” តិ ហដ្ឋោ ឧទគ្គោ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ, ឯកមន្តំ

និសិទ្ធស្ស ខោ សេដ្ឋីស្ស គហបតិស្ស ភគវា អនុបុត្តី កង កថេសិ... បេ...
អបរប្បច្ចយោ អត្ថ សាសនេ ភគវន្តំ ឯតទវោច - “អភិក្កន្តំ ភន្តេ, អភិក្កន្តំ ភន្តេ,
សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កន្តិតំ វា ឧក្កន្តិយ្យ, បដិច្ចន្តំ វា វិវេយ្យ មុឡ្ហស្ស វា មគ្គំ
អាចិក្ខយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបដ្ឋោតំ ជារេយ្យ ‘ចក្កមន្តោ រូចានិ ឧក្កន្តិតិ,
ឯវមេរំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ
សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ញា ភិក្ខុសង្ឃញ្ញា, ឧចាសកំ មំ ភគវា ជារេតុ អដ្ឋតគ្គ
ចាណុបេតំ សរណំ គត” ត្ថិ។ សោវ លោកេ បឋមំ ឧចាសកោ អហោសិ
តេវាចិកោ។

អថ ខោ យសស្ស កុលបុត្តស្ស បិតុនោ ធម្ម ទេសិយមាទេ យថាទិដ្ឋំ
យថាវិទិតំ ភូមិ បច្ចវេក្ខន្តស្ស អនុចាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុត្តិ។ អថ ខោ
ភគវតោ ឯតទហោសិ - “យសស្ស ខោ កុលបុត្តស្ស បិតុនោ ធម្ម
ទេសិយមាទេ យថាទិដ្ឋំ យថាវិទិតំ ភូមិ បច្ចវេក្ខន្តស្ស អនុចាទាយ អាសវេហិ
ចិត្តំ វិមុត្តំ, អភញ្ញោ ខោ យសោ កុលបុត្តោ ហិណាយាវត្តិត្វា កាមេ បរិភុញ្ញតុំ,
សេយ្យថាបិ បុព្វេ អភារិកភូតោ, យំនូនាហំ តំ ឥទ្ធាភិសង្ខារំ
បដិប្បស្សម្ពេយ្យ” ត្ថិ។ អថ ខោ ភគវា តំ ឥទ្ធាភិសង្ខារំ បដិប្បស្សម្ពេសិ។ អន្ធសា
ខោ សេដ្ឋី គហបតិ យសំ កុលបុត្តំ និសិទ្ធិ, ទិស្វាន យសំ កុលបុត្តំ ឯតទវោច -
“មាតា តេ តាត, យស, បរិទេវសោកសមាបដ្ឋា, ទេហិ មាតុយា ជីវិត” ត្ថិ។ អថ
ខោ យសោ កុលបុត្តោ ភគវន្តំ ឧល្លោកេសិ។ អថ ខោ ភគវា សេដ្ឋី គហបតិ
ឯតទវោច - “តំ កី មញ្ញាសិ, គហបតិ, យស្ស សេក្ខនព្វាណោន សេក្ខន
ទស្សនេន ធម្មោ ទិដ្ឋាវិទិតោ សេយ្យថាបិ តយា, តស្ស យថាទិដ្ឋំ យថាវិទិតំ
ភូមិ បច្ចវេក្ខន្តស្ស អនុចាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុត្តំ, ភញ្ញោ នុ ខោ សោ,
គហបតិ, ហិណាយាវត្តិត្វា កាមេ បរិភុញ្ញតុំ សេយ្យថាបិ បុព្វេ
អភារិកភូតោ” តិ? “នោ ហេតុំ, ភន្តេ”។ “យសស្ស ខោ, គហបតិ, កុលបុត្តស្ស

សេក្ខន្ធ ញាណន សេក្ខន្ធ ធនស្សនេន ធម្មា ធិដ្ឋាវិទិតោ សេយ្យថាបិ តយា,
តស្ស យថាធិដ្ឋំ យថាវិទិតំ ភូមិ បច្ឆវេក្ខន្ធស្ស អនុចាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ
វិមុត្តំ, អភព្ពោ ខោ, គហបតិ, យសោ កុលបុត្តោ ហីនាយាវត្តិតា កាមេ
បរិភុត្តិតំ សេយ្យថាបិ បុព្ពេ អភាវិកក្ខតោ"តិ។ "លាភា, ភន្តេ, យសស្ស
កុលបុត្តស្ស, សុលទ្ធី, ភន្តេ, យសស្ស កុលបុត្តស្ស, យថា យសស្ស
កុលបុត្តស្ស អនុចាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុត្តំ, អធិវាសេតុ មេ, ភន្តេ ភគវា,
អន្ធពតនាយ ភត្តំ យសេន កុលបុត្តេន បដ្ឋាសមណោនា"តិ។ "អធិវាសេសិ
ភគវា តុល្លាភាវេន"។ អថ ខោ សេដ្ឋិ គហបតិ, ភគវតោ អធិវាសនំ វិទិតា
ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេតា បទក្ខិណំ កតា បក្កាមិ។ អថ ខោ យសោ
កុលបុត្តោ អចិរបក្កន្តេ សេដ្ឋិម្ហិ គហបតិម្ហិ ភគវន្តំ ឯតទរោច - "លកេយ្យាហំ,
ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពដ្ឋំ, លកេយ្យំ ឧបសម្បទ"ន្តិ។ "ឯហិ ភិក្ខុ"តិ ភគវា
អរោច - "ស្វាគ្គាតោ ធម្មា, ចរ ព្រហ្មចរិយំ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយា"តិ,
សាវ តស្ស អាយស្មតោ ឧបសម្បទា អហោសិ។

១. អរហា បន ហុត្វា សោមនស្សជាតោ អត្ថនោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ មហាសមុទ្ធិំ ឌីក្ខយ្ហាតិអាទិមាហ។ តត្ថ សមុទ្ធីន្តិ អន្តរិមុទ្ធាយ សំ
សុដ្ឋ ធស្សេតព្ពតោ សមុទ្ធោ, អថ វា សំ សុដ្ឋ ឧទិយតិ ខោភិយតិ បសោធិយតិ
ឃោសនំ ករោន្តោ អាលុឡិយតីតិ សមុទ្ធោ, មហាស្តោ ច សោ សមុទ្ធោ ចាតិ
មហាសមុទ្ធោ, តំ មហាសមុទ្ធិំ។ ឌីក្ខយ្ហាតិ អន្តោកាហេត្វា អព្ពន្ធពំ បរិសិទ្ធា
តស្ស មហាសមុទ្ធស្ស អន្តោ បរិសិទ្ធា, សាម្បត្តេ ចេតំ ឧបយោគវចនន្តិ ធន្តំ។
ភវនំ មេ សុមាបិតន្តិ ឯត្ថ ភវន្តិ ធិត្ថត្ថន្តិ ធិវសន្តិ ចត្វាហិ វិយាបថេហិ វាសំ
កប្បន្តិ ឯត្ថាតិ ភវនំ, មយ្ហំ តំ ភវនំ តំ វិមាណំ តំ ចាសាទំ
បញ្ចាចាការក្ខជាតារេហិ សំ សុដ្ឋ មាបិតំ នគរំ, អត្ថនោ ពលេន សុដ្ឋ ធិម្ហិតន្តិ
អត្ថោ។ សុនិម្មិតា ចោក្ខវណីតិ សុមហន្តា ហុត្វា ភូតា ឥតា គតា បវត្តា

ខណ៌តា កតាតិ ចោក្ខវណ៌, មជ្ឈកម្មបបុប្ផបុលិនតិវត្ថមធុរោទកាធិហិ សុដ្ឋ
និព្ពត្តា និម្មិតាតិ អត្ថោ។ ចក្កវាក្យបក្ខជិតាតិ ចក្កវាកកុក្កដហំសាធិហិ
ក្ខជិតា ឃោសិតា នាទិតា សា ចោក្ខវណ៌តិ សម្ពុទ្ធា។ ឥតោ បរំ
នទីវនទិបទបតុប្បទទាទបបក្ខនំ វណ្ណាញ សុមេធស្ស ភគវតោ ទស្សនញ្ច
និមន្តត្វា សុមេធស្ស ភគវតោ ទានក្កមញ្ច សុវិញ្ញយ្យមេវ។

លោកាហុតិបដិគ្គហន្តិ ឯត្ថ លោកេ អាហុតិ លោកាហុតិ,
កាមរូចារូបសម្ពាតស្ស លោកស្ស អាហុតិ បូជាសក្ការំ បដិគ្គណ្ហាតីតិ
លោកាហុតិបដិគ្គហំ, សុមេធំ ភគវន្តន្តិ អត្ថោ។ សេសំ ព្យាករណាទានញ្ច
អរហត្តប្បត្តជលញ្ច សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

យសត្ថេរអបទានវណ្ណាធា សមត្ថោ។

២. នទីកស្សបត្ថេរអបទានវណ្ណាធា

ទុតិយាបទានេ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោតិអាទិកំ អាយស្មតោ
នទីកស្សបត្ថេរស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ
ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបទិនន្នោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
កុលគេហោ និព្ពត្តិទ្វារិញ្ញតំ បត្តោ ឯកទិវសំ សត្តារំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា
បសន្នមាទសោ អត្តនា រោបិតស្ស អម្ពុក្ខស្ស បឋមុប្បន្នំ មនោសិលាវណ្ណំ
ឯកំ អម្ពុជលំ អទាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្នោ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ មគធ្វរជ្ជេ ព្រាហ្មណកុលេ ឧរុវេលកស្សបស្ស ភាតា ហុត្វា និព្ពត្តោ
វយប្បត្តោ និស្សរណជ្ឈាសយតាយ យរាវាសំ អនិច្ចន្នោ តាបសបព្ពន្ធន្នំ
បព្ពជិត្វា តីហិ តាបសសតេហិ សទ្ធិំ នេវញ្ញរាយ នទិយា តីវេ អស្សមំ មាបេត្វា
វិហារតិ។ នទីតីវេ វសនតោ កស្សបតោត្តតាយ ច នទីកស្សចោតិ សមញ្ញា

អហោសិ។ តស្ស ភគវា សបរិសស្ស ឯហិភិក្កុកាវេន ឧបសម្ម័ទំ អនាសិ។ សោ
ភគវតោ គយាសីសេ អាទិត្តបរិយាយ ទេសនាយ (មហាវ. ៥៤; សំ. និ. ៤.២៨)
អរហត្តេ បតិជ្ជាសិ។

តត្រាយំ អនុបុត្តិកថា - សត្តា យសំ កុលបុត្តំ បញ្ញាដេត្វា ឡុវេលាយំ
តយោ ភាតិកជជីលេ ធមេតុំ យេន ឡុវេលា តទវសិ។ តេន ខោ បន សមយេន
ឡុវេលាយំ តយោ ជជីលា បដិវសន្តិ ឡុវេលកស្សទោ នទីកស្សទោ
គយាកស្សទោតិ, តេសុ ឡុវេលកស្សទោ ជជីលោ បញ្ចន្ទំ ជជីលសតានំ
នាយកោ ហោតិ វិនាយកោ អគ្គោ បមុខោ ចាមោក្ខោ, នទីកស្សទោ ជជីលោ
តិណ្ណំ ជជីលសតានំ នាយកោ ហោតិ វិនាយកោ អគ្គោ បមុខោ ចាមោក្ខោ,
គយាកស្សទោ ជជីលោ ទ្វិន្ទំ ជជីលសតានំ នាយកោ ហោតិ វិនាយកោ អគ្គោ
បមុខោ ចាមោក្ខោ។ អថ ខោ ភគវា យេន ឡុវេលកស្សបស្ស ជជីលស្ស
អស្សមោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឡុវេលកស្សបំ ជជីលំ ឯតទវោច -
“សចេ តេ, កស្សប, អគរុ, វសេយ្យម ឯករត្តំ អគ្យាគារេ”តិ។ ន ខោ មេ,
មហាសមណ, គរុ, ចណ្ឌោត្ត នាគរាជា ឥន្ទ្រមា អាសិវិសោ យោវិសោ, សោ តំ
មាវិហោវេសីតិ។ ធុតិយម្បិ ខោ ភគវា ឡុវេលកស្សបំ ជជីលំ ឯតទវោច...បេ....
តតិយម្បិ...បេ.... សោ តំ មាវិហោវេសីតិ។ អប្បេវ មំ នវិហោវេយ្យ, ឥន្ទ្រ តុំ,
កស្សប, អនុជានាហិ អគ្យាគារន្តិ។ វិហារ, មហាសមណ, យថាសុខន្តិ។ អថ ខោ
ភគវា អគ្យាគារំ បរិសិត្វា តិណាសន្តារកំ បញ្ញាបេត្វា និសីទិ បល្លង្គំ អាភុជិត្វា
ឧជុំ កាយំ បណ្ឌិធាយ បរិមុខំ សតី ឧបជ្ឈបេត្វា។

អទ្គសា ខោ សោ នាគោ ភគវន្តំ បរិជ្ជំ, ទិស្វា ធុម្ពនោ បច្ចុចាយិ។ អថ ខោ
ភគវតោ ឯតទវោសិ - “យំនូនាបំ ឥមស្ស នាគស្ស អនុបហាច្ច ឆរិញ្ចា ចម្ពញ្ចា
មំសញ្ចា ញ្ញារុញ្ចា អជ្ជញ្ចា អជ្ជិមញ្ចញ្ចា តេជសា តេជំ បរិយាទិយេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ

ភគវា តថាវុបំ ឥន្ទ្រាភិសន្ន្តារំ អភិសន្ន្តិវត្វា បដ្ឋចាយិ។ អថ ខោ សោ នាគោ មក្ខំ
អសហមាណោ បដ្ឋលិ។ ភគវាបិ តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា បដ្ឋលិ។ ឧភិន្នំ
សដោតិភូតានំ អគ្យាការំ អាទិត្តំ វិយ ហោតិ សម្បដ្ឋលិតំ សដោតិភូតំ។ អថ
ខោតេ ជដិលា អគ្យាការំ បរិវារេត្វា ឯវមាហំសុ - “អភិវចោ វត, ភោ,
មហាសមណោ នាគេន វិហេបិយតី”តិ។ អថ ខោ ភគវា តស្ស វត្តិយា
អន្ធយេន តស្ស នាគស្ស អនុបហាច្ឆ ឆរិញ្ច ចម្ពញ្ច មំសញ្ច ឆ្មារុញ្ច អដ្ឋិញ្ច
អដ្ឋិមិញ្ចញ្ច តេជសា តេជំ បរិយាទិយិវត្វា បត្តេ បក្ខិបិវត្វា ឧរុវេលកស្សបស្ស
ជដិលស្ស ធស្សេសិ - “អយំ តេ, កស្សប, នាគោ បរិយាទិន្នោ អស្ស តេជសា
តេជោ”តិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ
ខោ មហាសមណោ មហានុភាវោ, យត្រ ហិ នាម ចណ្ណាស្ស នាគរាជស្ស
ឥទ្ធិមតោ អាសិវិសស្ស ឃោរវិសស្ស តេជសា តេជំ បរិយាទិយិស្សតិ, ន ត្វេវ
ខោ អរហាយថា អហ”ត្ថិ។

“នេវញ្ញរាយំ ភគវា, ឧរុវេលកស្សបំ ជដិលំ អវោច;
សចេ តេ កស្សប អគរុ, វិហារេមុ អដ្ឋន្តោ អគ្គិសាលម្ហី”តិ។

“ន ខោ មេ មហាសមណា គរុ, ជាសុកាមោវ តំ និវារេមិ;
ចណ្ណាត្ថ នាគរាជា, ឥទ្ធិមា អាសិវិសោ ឃោរវិសោ;
សោ តំ មា វិហេបេសី”តិ។

“អប្បេវ មំ នវិហេបេយ្យ, ឥន្ទ្រំ តុំ កស្សប អនុជាតាហិ អគ្យាការត្ថិ;
ទិន្នន្តិ នំវិទិត្វា, អភិតោ ចារិសិ ភយមតីតោ។

“ទិស្វា ឥសី បរិដ្ឋំ, អហិនាគោ ឧម្ពុនោ បដ្ឋចាយិ;
សុមនមនសោ អធិមនោ, មនុស្សនាគោបិ តត្ថ បដ្ឋចាយិ។

“មក្ខត្យា អសហមនោ, អហិរោតោ ចារុកោ បដ្ឋលិ;
តេជោធាតុសុគុសលោ, មនុស្សនាគោបិ តត្ថ បដ្ឋលិ។

“ឱកិដ្ឋំ សដោតិភូតានំ,
អគ្យាការំ អាទិត្តំ ហោតិ សម្បជ្ឈលិតំ សដោតិភូតំ;
ឱទិច្ឆរេ ជជិលា, អភិរូចោ វត ភោ មហាសមណោ;
នាគេន វិហេបិយតីតិ កណាដ្ឋិ។

“អថ តស្ស វត្ថិយា អច្ចយេន, ហតា នាគស្ស អច្ចិយោ ហោន្តិ;
ឥទ្ធិមតោ បន បិតា, អនេកវណ្ណា អច្ចិយោ ហោន្តិ។

“នីលា អថ លោហិតិកា, មញ្ញិដ្ឋា បីតកា ជលិកវណ្ណាយោ;
អន្តីរសស្ស កាយេ, អនេកវណ្ណា អច្ចិយោ ហោន្តិ។

“បត្តម្ហិ ឱទហិត្វា, អហិរោគំ ព្រាហ្មណស្ស ទស្សេសិ;
អយំ តេ កស្សប នាគោ, បរិយាទិន្នោ អស្ស តេជសា តេជោ”តិ។

អថ ខោ ឧរុវេលកស្សចោ ជជិលោ ភគវតោ ឥមិនា ឥទ្ធិចាជិហារិយេន
អភិប្បសន្នោ ភគវន្តំ ឯតទរោច - “ឥដេវ, មហាសមណ, វិហារ, អហំ តេ
ធុវកត្តេនា”តិ។

បឋមំ ចាជិហារិយំ។

អថ ខោ ភគវា ឧរុវេលកស្សបស្ស ជជិលស្ស អស្សមស្ស អវិទូរេ
អញ្ញាតវស្មី វនសណ្ណា វិហាសិ។ អថ ខោ ចត្តារោ មហារាជានោ អភិក្កន្ធាយ
វត្ថិយា អភិក្កន្ធវណ្ណា កេវលកប្បំ វនសណ្ណំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា
តេនុបសង្កមីសុ; ឧបសង្កមីត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ចតុទ្ទិសា អដ្ឋសុ

សេយ្យថាបិ មហាឆ្មា អគ្គិក្ខន្ធា។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សចោ ជដិលោ តស្សា
រត្តិយា អច្ចយេន យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទរោច -
“កាលោ, មហាសមណ, និដ្ឋិតំ ភត្តំ, តេ នុ ខោ តេ, មហាសមណ, អភិក្ខន្ធាយ
រត្តិយា អភិក្ខន្ធវណ្ណា កេវលកប្បំ វនសណ្ឋំ ឱភាសេត្វា យេន តំ
តេនុបសង្កមីសុ; ឧបសង្កមិត្វា តំ អភិវាទេត្វា ចតុទ្ទិសា អជ្ឈំសុ សេយ្យថាបិ
មហាឆ្មា អគ្គិក្ខន្ធា” តិ។ ឯតេ ខោ, កស្សប, ចត្តារោ មហារាជានោ យេនាហំ
តេនុបសង្កមីសុ ធម្មស្សវនាយា តិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស
ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ ខោ មហាសមណោ មហានុភារោ, យត្រ ហិ នាម
ចត្តារោបិ មហារាជានោ ឧបសង្កមីស្សន្តិ ធម្មស្សវនាយ, ន ត្រូវ ច ខោ អរហា
យថា អហ” ត្ថិ។ អថ ខោ ភគវា ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស ភត្តំ ភុញ្ញត្វា
តស្មីយេវ វនសណ្ឋា វិហាសិ។

ទុតិយំ ចាដិហារិយំ។

អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិជ្ឆោ អភិក្ខន្ធាយ រត្តិយា អភិក្ខន្ធវណ្ណា
កេវលកប្បំ វនសណ្ឋំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា
ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អជ្ឈាសិ សេយ្យថាបិ មហាអគ្គិក្ខន្ធា បុរិមាហិ
វណ្ណានិភាហិ អភិក្ខន្ធតរោ ច បណីតតរោ ច។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សចោ
ជដិលោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា
ភគវន្តំ ឯតទរោច - “កាលោ, មហាសមណ, និដ្ឋិតំ ភត្តំ, កោ នុ ខោ សោ,
មហាសមណ, អភិក្ខន្ធាយ រត្តិយា អភិក្ខន្ធវណ្ណា កេវលកប្បំ វនសណ្ឋំ
ឱភាសេត្វា យេន តំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ
អជ្ឈាសិ សេយ្យថាបិ មហាអគ្គិក្ខន្ធា បុរិមាហិ វណ្ណានិភាហិ អភិក្ខន្ធតរោ ច
បណីតតរោ ចា” តិ។ ឯសោ ខោ, កស្សប, សក្កោ ទេវានមិជ្ឆោ យេនាហំ

តេជុបសង្គមិ ធម្មសូត្រនាយាតិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស
ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ ខោ មហាសមណោ មហានុភាវោ, យត្រ ហិ នាម
សក្កោបិ ទេវានមិន្ទោ ឧបសង្កមិស្សតិ ធម្មសូត្រនាយ, ន តេវ ច ខោ អរហា
យថា អហា”ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស ភត្តំ ភុព្វិក្ខា
តស្មីយេវ វនសណ្ណោ វិហាសិ។

តតិយំ ចាជិហារិយំ។

អថ ខោ ព្រាហ្មា សហម្បតិ អភិក្កន្តាយ វត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ
កេវលកប្បំ វនសណ្ណំ ឱកាសេត្វា យេន ភគវា តេជុបសង្គមិ; ឧបសង្កមិក្ខា
ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អជ្ជាសិ សេយ្យថាបិ មហាអគ្គិក្ខន្ធន្ទោ បុរិមាហិ
វណ្ណានិភាហិ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ច។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបោ
ជដិលោ តស្ស វត្តិយា អច្ចយេន យេន ភគវា តេជុបសង្គមិ; ឧបសង្កមិក្ខា
ភគវន្តំ ឯតទវោច - “កាលោ, មហាសមណ, និដ្ឋិតំ ភត្តំ, កោ នុ ខោ សោ,
មហាសមណ, អភិក្កន្តាយ វត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ វនសណ្ណំ
ឱកាសេត្វា យេន ត្វំ តេជុបសង្គមិ; ឧបសង្កមិក្ខា តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ
អជ្ជាសិ សេយ្យថាបិ មហាអគ្គិក្ខន្ធន្ទោ បុរិមាហិ វណ្ណានិភាហិ អភិក្កន្តតរោ ច
បណីតតរោ ចា”តិ។ ឯសោ ខោ, កស្សប, ព្រាហ្មា សហម្បតិ យេនាហំ
តេជុបសង្គមិ ធម្មសូត្រនាយាតិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស
ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ ខោ មហាសមណោ មហានុភាវោ, យត្រ ហិ នាម
ព្រាហ្មាបិ សហម្បតិ ឧបសង្កមិស្សតិ ធម្មសូត្រនាយ, ន តេវ ច ខោ អរហា យថា
អហា”ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស ភត្តំ ភុព្វិក្ខា តស្មីយេវ
វនសណ្ណោ វិហាសិ។

ចតុត្ថំ ចាជិហារិយំ។

តែង ខោ បន សមយេន ឡុវេលកស្សបស្ស ជីលស្ស មហាយញ្ញោ
បច្ចុបដ្ឋិតោ ហោតិ, កេវលកប្បា ច អង្គមគធា បហូតំ ខាធនីយំ ភោជនីយំ
អាធាយ អភិក្កមិតុកាមា ហោន្តិ។ អថ ខោ ឡុវេលកស្សបស្ស ជីលស្ស
ឯតទហោសិ - “ឯតវហិ ខោ មេ មហាយញ្ញោ បច្ចុបដ្ឋិតោ, កេវលកប្បា ច
អង្គមគធា បហូតំ ខាធនីយំ ភោជនីយំ អាធាយ អភិក្កមិស្សន្តិ, សចេ
មហាសមណោ មហាជនកាយេ ឥទ្ធិចាជិហារិយំ ករិស្សតិ,
មហាសមណាស្ស លាភសក្ការោ អភិវឌ្ឍិស្សតិ, មម លាភសក្ការោ
បរិហាយិស្សតិ, អហោ នូន មហាសមណោ ស្វាតនាយ នាគច្ឆយ្យ” តិ។ អថ
ខោ ភគវា ឡុវេលកស្សបស្ស ជីលស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ
ឧត្តរកុរុំ គន្ធា តតោ បិណ្ឌាចាតំ អាហារិទ្ធា អនោតត្ថទហេ បរិភុណ្ឌិទ្ធា តត្ថវ
ធិវារិហារំ អកាសិ។ អថ ខោ ឡុវេលកស្សចោ ជីលោ តស្ស វត្តិយា អច្ចយេន
យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិទ្ធា ភគវន្តំ ឯតទវោច - “កាលោ,
មហាសមណ, និដ្ឋិតំ ភត្តំ, កី នុ ខោ, មហាសមណ, ហិយ្យេ នាគមាសិ, អបិច
មយំ តំ សរាម, ‘កី នុ ខោ មហាសមណោ នាគច្ឆតិ’ តិ, ខាធនីយស្ស ច
ភោជនីយស្ស ច តេ បជីវីសោ វេបិតោ” តិ។ ននុ តេ, កស្សប, ឯតទហោសិ -
“ឯតវហិ ខោ មេ មហាយញ្ញោ បច្ចុបដ្ឋិតោ កេវលកប្បា ច អង្គមគធា បហូតំ
ខាធនីយំ ភោជនីយំ អាធាយ អភិក្កមិស្សន្តិ, សចេ មហាសមណោ
មហាជនកាយេ ឥទ្ធិចាជិហារិយំ ករិស្សតិ, មហាសមណាស្ស លាភសក្ការោ
អភិវឌ្ឍិស្សតិ, មម លាភសក្ការោ បរិហាយិស្សតិ, អហោ នូន មហាសមណោ
ស្វាតនាយ នាគច្ឆយ្យ” តិ, សោ ខោ អហំ, កស្សប, តវ ចេតសា
ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ ឧត្តរកុរុំ គន្ធា តតោ បិណ្ឌាចាតំ អាហារិទ្ធា
អនោតត្ថទហេ បរិភុណ្ឌិទ្ធា តត្ថវ ធិវារិហារំ អកាសិន្តិ។ អថ ខោ
ឡុវេលកស្សបស្ស ជីលស្ស ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ ខោ មហាសមណោ

មហានុភាពោ, យុត្ត ហិ នាម ចេតសាបិ ចិត្តំ បដានិស្សតិ, ន ត្វេវ ច ខោ
អរហាយថា អហ"ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស ភត្តំ
ភុញ្ញត្វា តស្មីយេវ វនសណ្ឋាវិហាសិ។

បញ្ចមំ ចាជិហារិយំ។

តេន ខោ បន សមយេន ភគវតោ បំសុក្ខលំ ឧប្បន្នំ ហោតិ។ អថ ខោ
ភគវតោ ឯតទហោសិ - “កត្ត នុ ខោ អហំ បំសុក្ខលំ ជោវេយ្យ”ន្តិ? អថ ខោ
សក្កោ ទេវានមិន្នោ ភគវតោ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ ចាណិណា
ចោក្ខរណី ខណ្ឌត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច - “ឥធន, ភន្តេ ភគវា, បំសុក្ខលំ
ជោវត្ថ”តិ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ - “កិម្ហ នុ ខោ អហំ បំសុក្ខលំ
បរិមទ្កេយ្យ”ន្តិ? អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្នោ ភគវតោ ចេតសា
ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ មហាតី សិលំ ឧបនិក្ខិបិ - “ឥធន, ភន្តេ ភគវា, បំសុក្ខលំ
បរិមទ្កត្ថ”តិ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ - “កិម្ហ នុ ខោ អហំ អាលម្ពិត្វា
ឧត្តវេយ្យ”ន្តិ? អថ ខោ កកុដេ អធិវត្ថា ទេវតា ភគវតោ ចេតសា
ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ សាខំ ឌីនាមេសិ - “ឥធន, ភន្តេ ភគវា, អាលម្ពិត្វា
ឧត្តវត្ថ”តិ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ - “កិម្ហ នុ ខោ អហំ បំសុក្ខលំ
វិស្សន្នេយ្យ”ន្តិ? អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្នោ ភគវតោ ចេតសា
ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ មហាតី សិលំ ឧបនិក្ខិបិ - “ឥធន, ភន្តេ ភគវា, បំសុក្ខលំ
វិស្សន្នេត្ថ”តិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សចោ ជដិលោ តស្សា វត្តិយា អច្ចយេន
យេន ភគវា តេនុបសន្តិមិ; ឧបសន្តិមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច - “កាលោ,
មហាសមណ, និដ្ឋិតំ ភត្តំ, កំ នុ ខោ, មហាសមណ, នាយំ បុព្ពេ ឥធន ចោក្ខរណី
សាយំ ឥធន ចោក្ខរណី, នយិមា សិលា បុព្ពេ ឧបនិក្ខិត្តា, កេនិមា សិលា
ឧបនិក្ខិត្តា, នយិមស្ស កកុដស្ស បុព្ពេ សាខា ឌីនតា, សាយំ សាខា ឌីនតា”តិ?

ឥឡូវ, កស្សប, បំបុក្ខលំ ឧប្បន្ន អហោសិ, តស្ស មយ្ហំ, កស្សប,
ឧបាសិកា - “កត្ត ទុ ខោ អហំ បំបុក្ខលំ ជោវេយ្យ” ឆ្លើយ អថ ខោ, កស្សប,
សក្កោ ទេវានមិន្ទោ មម ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ ចាណិណា
ចោក្ខរណី ខណិក្ខា មំ ឧបាសិកា - “ឥឡ, ភន្តេ ភគវា, បំបុក្ខលំ ជោវេយ្យ” តិ។
សាយំ, កស្សប, អមនុស្សេន ចាណិណា ខណិក្ខា ចោក្ខរណី។ តស្ស មយ្ហំ,
កស្សប, ឧបាសិកា - “កិម្ម ទុ ខោ អហំ បំបុក្ខលំ បរិមទ្កេយ្យ” ឆ្លើយ អថ ខោ,
កស្សប, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ មម ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ មហតី
សិលំ ឧបនិក្ខិបិ - “ឥឡ, ភន្តេ ភគវា, បំបុក្ខលំ បរិមទ្កេយ្យ” តិ។ សាយំ, កស្សប,
អមនុស្សេន ឧបនិក្ខិក្ខា សិលា។ តស្ស មយ្ហំ, កស្សប, ឧបាសិកា - “កិម្ម ទុ
ខោ អហំ អាលម្ពិក្ខា ឧត្តរេយ្យ” ឆ្លើយ អថ ខោ, កស្សប, កកុដេ អជិវត្តា ទេវតា
មម ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ សាខំ ឱនាមេសិ - “ឥឡ, ភន្តេ ភគវា,
អាលម្ពិក្ខា ឧត្តរេយ្យ” តិ។ សាយំ អាហារហត្ថោ កកុដោ។ តស្ស មយ្ហំ, កស្សប,
ឧបាសិកា - “កិម្ម ទុ ខោ អហំ បំបុក្ខលំ វិស្សជ្ជេយ្យ” ឆ្លើយ អថ ខោ, កស្សប,
សក្កោ ទេវានមិន្ទោ មម ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ មហតី សិលំ
ឧបនិក្ខិបិ - “ឥឡ, ភន្តេ ភគវា, បំបុក្ខលំ វិស្សជ្ជេយ្យ” តិ។ សាយំ, កស្សប,
អមនុស្សេន ឧបនិក្ខិក្ខា សិលាតិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ឧបាសិកា -
“មហិទ្ធិកោ មហាសមណោ មហានុភាវោ, យត្រ ហិ នាម សក្កោបិ
ទេវានមិន្ទោ វេយ្យាវច្ឆំ ករិស្សតិ, ន ត្រេវ ច ខោ អរហាយថា អហ” ឆ្លើយ អថ ខោ
ភគវា ឧរុវេលកស្សបស្ស ជិលស្ស ភត្តំ ភុញ្ញត្វា តស្មីយេវ វនសណ្ណោ
វិហាសិ។

អថ ខោ ឧរុវេលកស្សចោ ជិលសោ តស្ស វត្តិយា អច្ចយេន យេន ភគវា
តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិក្ខា ភគវតោ កាលំ អាហោសិ - “កាលោ,
មហាសមណ, និដ្ឋិតំ ភត្ត” ឆ្លើយ “ភត្ត ត្វំ, កស្សប, អាយាមហ” ឆ្លើយ ឧរុវេលកស្សបំ

ជដិលំ ឧយ្យោជេត្វា យាយ ជម្ពុយា ជម្ពុជីចោ បញ្ញាយតិ, តតោ ជលំ គហេត្វា
បឋមតរំ អាគន្ធា អគ្យាគារេ និសីទិ។ អទ្ទសា ខោ ឧរុវេលកស្សចោ ជដិលោ
ភគវន្តំ អគ្យាគារេ និសីទន្តំ, ទិស្វាន ភគវន្តំ ឯតទវោច - “កតមេន ត្វំ,
មហាសមណា, មគ្គេន អាគតោ, អហំ តយា បឋមតរំ បក្កន្តោ, សោ ត្វំ
បឋមតរំ អាគន្ធា អគ្យាគារេ និសីទន្តោ”តិ? “ឥធាបំ, កស្សប, តំ ឧយ្យោជេត្វា
យាយ ជម្ពុយា ជម្ពុជីចោ បញ្ញាយតិ, តតោ ជលំ គហេត្វា បឋមតរំ អាគន្ធា
អគ្យាគារេ និសីទន្តោ។ ឥទំ ខោ, កស្សប, ជម្ពុជលំ វណ្ណាសម្បន្នំ គន្ធុសម្បន្នំ
វសសម្បន្នំ, សចេ អាកម្ពុសិ បរិភុញ្ញា”តិ។ “អលំ, មហាសមណា, ត្វំយេវ តំ
អរហសិ, ត្វំយេវ តំ បរិភុញ្ញា”តិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស
ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ ខោ មហាសមណោ មហានុភារោ, យត្រ ហិ នាម
មំ បឋមតរំ ឧយ្យោជេត្វា យាយ ជម្ពុយា ជម្ពុជីចោ បញ្ញាយតិ, តតោ ជលំ
គហេត្វា បឋមតរំ អាគន្ធា អគ្យាគារេ និសីទិស្សតិ, ន ត្វេវ ច ខោ អរហាយថា
អហា”ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស ភត្តំ ភុញ្ញាត្វា តស្មីយេវ
វនសណ្ណោ វិហាសិ។

អថ ខោ ឧរុវេលកស្សចោ ជដិលោ តស្ស វត្តិយា អច្ចយេន យេន ភគវា
តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ កាលំ អាហោចេសិ - “កាលោ,
មហាសមណា, និដ្ឋិតំ ភត្ត”ន្តិ។ “ភច្ឆ ត្វំ, កស្សប, អាយាមហា”ន្តិ ឧរុវេលកស្សបំ
ជដិលំ ឧយ្យោជេត្វា យាយ ជម្ពុយា ជម្ពុជីចោ បញ្ញាយតិ, តស្ស អវិទូរេ
អម្ពោ...ខេ... តស្ស អវិទូរេ អាមលកី...ខេ... តស្ស អវិទូរេ ហរីតកី...ខេ...
តាវតីសំ គន្ធា ចារិច្ចត្តកបុប្ផំ គហេត្វា បឋមតរំ អាគន្ធា អគ្យាគារេ និសីទិ។
អទ្ទសា ខោ ឧរុវេលកស្សចោ ជដិលោ ភគវន្តំ អគ្យាគារេ និសីទន្តំ, ទិស្វាន
ភគវន្តំ ឯតទវោច - “កតមេន ត្វំ, មហាសមណា, មគ្គេន អាគតោ, អហំ តយា
បឋមតរំ បក្កន្តោ, សោ ត្វំ បឋមតរំ អាគន្ធា អគ្យាគារេ និសីទន្តោ”តិ? “ឥធាបំ,

កស្សប, តំ ឧយ្យោជេត្វា តាវតីសំ គន្ធា ចារិច្ចត្តកបុប្ផំ គហេត្វា បឋមតរំ
អាគន្ធា អគ្យាគារេ និសីន្នោ។ ឥទំ ខោ, កស្សប, ចារិច្ចត្តកបុប្ផំ វណ្ណាសម្មន្នំ
គន្ធសម្មន្នំ, សចេ អាកម្ព័សិ គណ្ណា” តិ។ “អលំ, មហាសមណ, ត្វ័យេវ តំ
អរហសិ, ត្វ័យេវ តំ គណ្ណា” តិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស
ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ ខោ មហាសមណោ មហានុភាវោ, យត្រ ហិ នាម
មំ បឋមតរំ ឧយ្យោជេត្វា តាវតីសំ គន្ធា ចារិច្ចត្តកបុប្ផំ គហេត្វា បឋមតរំ
អាគន្ធា អគ្យាគារេ និសីទិស្សតិ, ន ត្វេវ ច ខោ អរហា យថា អហា” តិ។

តេន ខោ បន សមយេន តេ ជដិលា អក្កិ បរិច្ឆិតុកាមា ន សក្កោន្តិ កដ្ឋានិ
ជាលេតុំ។ អថ ខោ តេសំ ជដិលានំ ឯតទហោសិ - “និស្សំសយំ ខោ
មហាសមណាស្ស ឥទ្ធានុភាវោ យថា មយំ ន សក្កោម កដ្ឋានិ ជាលេតុ” តិ។ អថ
ខោ ភគវា ឧរុវេលកស្សបំ ជដិលំ ឯតទវោច - “ជាលិយន្តុ, កស្សប, កដ្ឋានិ” តិ។
“ជាលិយន្តុ, មហាសមណា” តិ។ សកិទេវ បញ្ច កដ្ឋសតានិ ជាលិយីសុ។ អថ
ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ ខោ
មហាសមណោ មហានុភាវោ, យត្រ ហិ នាម កដ្ឋានិ ជាលិយីស្សន្តិ, ន ត្វេវ
ច ខោ អរហា យថា អហា” តិ។

តេន ខោ បន សមយេន តេ ជដិលា អក្កិ បរិច្ឆិតុកាមា ន សក្កោន្តិ អក្កិ
ឧដ្ឋលេតុំ។ អថ ខោ តេសំ ជដិលានំ ឯតទហោសិ - “និស្សំសយំ ខោ
មហាសមណាស្ស ឥទ្ធានុភាវោ យថា មយំ ន សក្កោម អក្កិ ឧដ្ឋលេតុ” តិ។ អថ
ខោ ភគវា ឧរុវេលកស្សបំ ជដិលំ ឯតទវោច - “ឧដ្ឋលិយន្តុ, កស្សប, អក្កិ” តិ។
“ឧដ្ឋលិយន្តុ, មហាសមណា” តិ។ សកិទេវ បញ្ច អក្កិសតានិ ឧដ្ឋលិយីសុ។ អថ
ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ ខោ

មហាសមណោ មហានុកាវោ, យត្រ ហិ នាម អគ្គិបិ ឧដ្ឋលិយិស្សន្តិ, ន ត្វេវ ច
ខោ អរហាយថា អហ"ន្តិ។

តេន ខោ បន សមយេន តេ ជដិលា អគ្គិ បរិចរិទ្ធា ន សក្កោន្តិ អគ្គិ
វិជ្ជាបេតុ។ អថ ខោ តេសំ ជដិលានំ ឯតទហោសិ - “និស្សំសយំ ខោ
មហាសមណាស្ស ឥទ្ធានុកាវោ យថា មយំ ន សក្កោម អគ្គិវិជ្ជាបេតុ”ន្តិ។ អថ
ខោ ភគវា ឧរុវេលកស្សបំ ជដិលំ ឯតទវោច - “វិជ្ជាយន្តុ, កស្សប, អគ្គិ”តិ។
“វិជ្ជាយន្តុ, មហាសមណា”តិ។ សកិទេវ បញ្ច អគ្គិសតានិវិជ្ជាយិសុ។ អថ ខោ
ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ ខោ មហាសមណោ
មហានុកាវោ, យត្រ ហិ នាម អគ្គិបិ វិជ្ជាយិស្សន្តិ, ន ត្វេវ ច ខោ អរហាយថា
អហ"ន្តិ។

តេន ខោ បន សមយេន តេ ជដិលា សីតាសុ ហេមន្តិកាសុ រត្តិសុ
អន្តរជ្ជកាសុ ហិមចាតសមយេ នន្ទា នេវញ្ញរាយ ឧម្ពុជ្ជន្តិបិ និម្ពុជ្ជន្តិបិ
ឧម្ពុជ្ជនិម្ពុជ្ជនម្បិ ករោន្តិ។ អថ ខោ ភគវា បញ្ចមត្តានិ មន្ទាមុខិសតានិ
អភិនិម្ពុនិយត្ថ តេ ជដិលា ឧត្តរិទ្ធាវិសិព្ភេសុ។ អថ ខោ តេសំ ជដិលានំ
ឯតទហោសិ - “និស្សំសយំ ខោ មហាសមណាស្ស ឥទ្ធានុកាវោ យថយិមា
មន្ទាមុខិយោ និម្ពុតា”តិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស ឯតទហោសិ -
“មហិទ្ធិកោ ខោ មហាសមណោ មហានុកាវោ, យត្រ ហិ នាម តាវ ពហុ
មន្ទាមុខិយោបិ អភិនិម្ពុនិស្សតិ, ន ត្វេវ ច ខោ អរហាយថា អហ"ន្តិ។

តេន ខោ បន សមយេន មហា អកាលមេយោ ចាវស្សិ, មហា
ឧទកវាហាកោ សញ្ញាយិ, យស្មី បទេសេ ភគវា វិហរតិ សោ បទេសោ ឧទកេន
ន ឌីត្ថដោ ហោតិ។ អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ - “យំនូនាហំ សមន្តា ឧទកំ
ឧស្សវេត្វា មជ្ឈេ វេណុហតាយ ភូមិយា ចន្តមេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា សមន្តា

ឧទកំ ឧស្សវេត្វា មជ្ឈេ វេណុបាតាយ ភូមិយា ចង្គ្គមិ។ អថ ខោ
ឧរុវេលកស្សចោ ជដិលោ “មហាសមណោ ឧទកេន វុឡោ
អហោសី” តិ នាវាយ សម្ពហុលេហិ ជដិលេហិ សទ្ធិយស្មី បទេសេ ភគវា
វិហារតិ, តំ បទេសំ អគមាសិ។ អទ្ធិសា ខោ ឧរុវេលកស្សចោ ជដិលោ ភគវន្តំ
សមន្តា ឧទកំ ឧស្សវេត្វា មជ្ឈេ វេណុបាតាយ ភូមិយា ចង្គ្គមន្តំ, ទិស្វាន ភគវន្តំ
ឯតទរោច - “ឥទំ នុ ត្វំ, មហាសមណោ” តិ។ “អយមហាមស្មី, កស្សចា” តិ ភគវា
វេហាសំ អពុត្តន្តា នាវាយ បច្ចុជ្ជាសិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សបស្ស ជដិលស្ស
ឯតទហោសិ - “មហិទ្ធិកោ ខោ មហាសមណោ មហានុភារោ, យត្រ ហិ នាម
ឧទកម្មិ ន បវាហិស្សតិ, ន ត្រូវ ច ខោ អរហាយថា អហា” តិ។

អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ - “ចិរម្បិ ខោ ឥមស្ស មោយបុរិសស្ស ឯវំ
ភវិស្សតិ ‘មហិទ្ធិកោ ខោ មហាសមណោ មហានុភារោ, ន ត្រូវ ច ខោ អរហា
យថា អហា’ តិ, យំ នូ នាហំ ឥមំ ជដិលំ សំវេជេយ្យ” តិ។ អថ ខោ ភគវា
ឧរុវេលកស្សបំ ជដិលំ ឯតទរោច - “នេវ ច ខោ ត្វំ, កស្សប, អរហា, នាបិ
អរហត្តមគ្គសមាបន្នោ, សាបិ តេ បដិបទា នត្តិ, យាយ ត្វំ អរហា វា អស្សសិ
អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នោ” តិ។ អថ ខោ ឧរុវេលកស្សចោ ជដិលោ ភគវតោ
ចាទេសុ សិរសា និបតិក្ខា ភគវន្តំ ឯតទរោច - “លកេយ្យហំ, ភន្តេ, ភគវតោ
សន្តិកេ បព្ពន្ធិ, លកេយ្យំ ឧបសម្មទ” តិ។ “ត្វំ ខោសិ, កស្សប, បព្ពន្ធិ
ជដិលសតានំ នាយកោ វិនាយកោ អគ្គោ បមុខោ ចាមោក្ខោ, តេបិ តាវ
អបលោកេហិ, យថា តេ មញ្ញិស្សន្តិ, តថា តេ ភវិស្សន្តិ” តិ។ អថ ខោ
ឧរុវេលកស្សចោ ជដិលោ យេន តេ ជដិលោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ
ជដិលេ ឯតទរោច - “ឥន្ទាមហំ, ភោ, មហាសមណោ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ, យថា
ភវន្តោ មញ្ញន្តិ តថា ករោន្ត” តិ។ “ចិរបដិកា មយំ, ភោ, មហាសមណោ
អភិច្ឆសន្តា, សចេ ភវំ មហាសមណោ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សតិ, សព្ពេវ មយំ

មហាសមណោ ព្រហ្មចរិយំ ចរិស្សមា"តិ។ អថ ខោតេ ជដិលោកេសមិស្សំ
ជជាមិស្សំ ខារិកាជមិស្សំ អគ្គិហុតមិស្សំ ឧទកេ បវាហេត្វា យេន ភគវា
តេនុបសង្កមីសុ; ឧបសង្កមីត្វា ភគវតោ ចាទេសុ សិរសា និបតិត្វា ភគវន្តំ
ឯតទរោចំ - "លកេយ្យាម មយំ, ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពដ្ឋំ, លកេយ្យាម
ឧបសម្បទ"ន្តិ។ "ឯថ, ភិក្ខុវោ"តិ ភគវា អរោថ - "ស្វាគ្វាតោ ធម្មោ, ចរថ
ព្រហ្មចរិយំ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយា"តិ។ សាវតេសំ អាយស្មន្តានំ
ឧបសម្បទា អហោសិ។

អទ្ធិសា ខោ នទីកស្សចោ ជដិលោកេសមិស្សំ ជជាមិស្សំ ខារិកាជមិស្សំ
អគ្គិហុតមិស្សំ ឧទកេ វុយ្ហមាទេ, ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ - "មាហាវមេ
ភាតុនោ ឧបសក្កោ អហោសី"តិ, ជដិលេ ចាហោសិ - "គច្ឆថ មេ ភាតរំ
ជាធាថា"តិ, សាមញ្ញា តីហិ ជដិលេសតេហិ សទ្ធិ យេនាយស្មា ឡវេលកស្សចោ
តេនុបសង្កមី; ឧបសង្កមីត្វា អាយស្មន្តំ ឡវេលកស្សបំ ឯតទរោថ - "ឥទំ នុ ខោ,
កស្សប, សេយ្យោ"តិ? "អាមារុសោ, ឥទំ សេយ្យោ"តិ។ អថ ខោតេ ជដិលោ
កេសមិស្សំ ជជាមិស្សំ ខារិកាជមិស្សំ អគ្គិហុតមិស្សំ ឧទកេ បវាហេត្វា យេន
ភគវា តេនុបសង្កមីសុ; ឧបសង្កមីត្វា ភគវតោ ចាទេសុ សិរសា និបតិត្វា
ភគវន្តំ ឯតទរោចំ - "លកេយ្យាម មយំ, ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពដ្ឋំ,
លកេយ្យាម ឧបសម្បទ"ន្តិ។ "ឯថ, ភិក្ខុវោ"តិ ភគវា អរោថ - "ស្វាគ្វាតោ ធម្មោ,
ចរថ ព្រហ្មចរិយំ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយា"តិ។ សាវតេសំ អាយស្មន្តានំ
ឧបសម្បទា អហោសិ។

អទ្ធិសា ខោ គយាកស្សចោ ជដិលោកេសមិស្សំ ជជាមិស្សំ ខារិកាជមិស្សំ
អគ្គិហុតមិស្សំ ឧទកេ វុយ្ហមាទេ, ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ - "មាហាវមេ
ភាតុនំ ឧបសក្កោ អហោសី"តិ, ជដិលេ ចាហោសិ - "គច្ឆថ មេ ភាតរោ

ជាឆាថា”តិ, សាមញ្ញ ធ្វើហិ ជដិលសតេហិ សធ្វិ យេឆាយស្មា ឡវេលកស្សតោ
តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិទ្ធា អាយស្មន្តំ ឡវេលកស្សបំ ឯតទរោច - “ឥទំ នុ ខោ,
កស្សប, សេយ្យា”តិ? “អាមារុសោ, ឥទំ សេយ្យា”តិ។ អថ ខោ តេ ជដិលា
កេសមិស្សំ ជជាមិស្សំ ខារិកាជមិស្សំ អគ្គិហុតមិស្សំ ឧទកេ បវាហេត្វា យេន
ភគវា តេនុបសង្កមិសុ; ឧបសង្កមិទ្ធា ភគវតោ ចានេសុ សិរសា និបតិទ្ធា
ភគវន្តំ ឯតទរោចំ - “លកេយ្យាម មយំ, ភន្តេ, ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពដ្ឋំ,
លកេយ្យាម ឧបសម្បទ”ន្តិ។ “ឯថ, ភិក្ខុវេ”តិ, ភគវា អវោច - “ស្វាគ្វាតោ
ធម្មោ, ចរថ ព្រហ្មចរិយំ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយា”តិ។ សាវ តេសំ
អាយស្មន្តានំ ឧបសម្បទា អហោសិ។

“ភគវតោ អធិដ្ឋានេន បញ្ច កជ្ឈសតានិ ន ដាលិយីសុ, ដាលិយីសុ,
អគ្គិ ន ឧទ្ទលិយីសុ, ឧទ្ទលិយីសុ, ន វិជ្ឈាយីសុ, វិជ្ឈាយីសុ, បញ្ច
មន្ទាមុខិសតានិ អភិនិម្មិនិ, ឯតេន នយេន
អឡុឡុចាជិហារិយសហស្សានិ ហោន្តិ។

“អថ ខោ ភគវា ឡវេលាយំ យថាភិវន្តំ វិហារិទ្ធា យេន គយាសីសំ
តេន ចារិកំ បក្កាមិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សធ្វិ សហស្សេន សព្ពេហោ
បុរាណាជដិលេហិ។ តត្រ សុទំ ភគវា គយាយំ វិហារតិ គយាសីសេ សធ្វិ
ភិក្ខុសហស្សេន។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ (សំ. និ. ៤.២៨) - ‘សព្ពំ,
ភិក្ខុវេ, អាទិត្តំ, កិញ្ច, ភិក្ខុវេ, សព្ពំ អាទិត្តំ, ចក្ខុ, ភិក្ខុវេ, អាទិត្តំ, រូចា
អាទិត្តា, ចក្ខុវិញ្ញាណំ អាទិត្តំ, ចក្ខុសម្មស្សោ អាទិត្តោ, យមិទំ
ចក្ខុសម្មស្សបច្ចយា ឧប្បជ្ឈតិ វេទយីតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា
តម្បី អាទិត្តំ។ កេន អាទិត្តំ, រាគគ្គិនា ទោសគ្គិនា មោហគ្គិនា អាទិត្តំ,
ជាតិយា ជរាយ មរណោន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ

ឧបាយសេហ៍ អាទិត្តន្តិវដ្តាមិ? សោតំ អាទិត្តំ, សទ្ធា អាទិត្តា...បេ... ឃានំ
អាទិត្តំ, គន្ធា អាទិត្តា...បេ... ជីវា អាទិត្តា, វសា អាទិត្តា...បេ... កាយោ
អាទិត្តោ, ដោជ្ជញ្ញា អាទិត្តា...បេ... មនោ អាទិត្តោ, ធម្មា អាទិត្តោ,
មនោវិញ្ញាណំ អាទិត្តំ, មនោសម្មស្សោ អាទិត្តោ, យមិទំ
មនោសម្មស្សបច្ចយា ឧប្បជ្ឈតិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា
តស្មី អាទិត្តំ។ កេន អាទិត្តំ, វាគគ្គិនា ទោសគ្គិនា មោហគ្គិនា អាទិត្តំ,
ជាតិយា ជរាយ មរណោ សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ
ឧបាយសេហ៍ អាទិត្ត”ន្តិវដ្តាមិ។

“ឃី បស្សំ, ភិក្ខុវេ, សុតវា អរិយសាវកោ ចក្កុស្មិម្បិ និព្វិន្ទតិ,
រូបេសុបិ និព្វិន្ទតិ, ចក្កុវិញ្ញាណេបិ និព្វិន្ទតិ, ចក្កុសម្មស្សេបិ និព្វិន្ទតិ,
យមិទំ ចក្កុសម្មស្សបច្ចយា ឧប្បជ្ឈតិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា
អទុក្ខមសុខំ វា តស្មិម្បិ និព្វិន្ទតិ។ សោតស្មិម្បិ និព្វិន្ទតិ, សទ្ធសុបិ
និព្វិន្ទតិ...បេ... ឃានស្មិម្បិ និព្វិន្ទតិ, គន្ធសុបិ និព្វិន្ទតិ...បេ... ជីវាយបិ
និព្វិន្ទតិ, វសេសុបិ និព្វិន្ទតិ...បេ... កាយស្មិម្បិ និព្វិន្ទតិ, ដោជ្ជញ្ញេសុបិ
និព្វិន្ទតិ...បេ... មនស្មិម្បិ និព្វិន្ទតិ, ធម្មេសុបិ និព្វិន្ទតិ, មនោវិញ្ញាណេបិ
និព្វិន្ទតិ, មនោសម្មស្សេបិ និព្វិន្ទតិ, យមិទំ មនោសម្មស្សបច្ចយា ឧប្បជ្ឈតិ
វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា តស្មិម្បិ និព្វិន្ទតិ។ និព្វិន្ទិវរដ្ឋតិ,
វិរាគាវិមុច្ចតិ, វិមុត្តស្មីវិមុត្តមិតិ ញ្ញាណំ ហោតិ, ‘ឱណា ជាតិ, វុសិតំ
ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្តត្តាយា’តិ បជាធាតី”តិ។

ឥមស្មិញ្ញា បន វេយ្យាករណស្មី ភញ្ញមាទេ តស្ស ភិក្ខុសហស្សស្ស
អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តានិវិមុច្ចិសុ។

២៩. ឯវំ អាទិត្តបរិយាយទេសនំ សុត្វា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្តំ
សម្មាសម្ពុត្តោ នទីកស្សចោ ថេរោ សោមនស្សជាតោ អត្តនោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោតិអាទិមាហ។ តត្ថ អគ្គជលន្តិ ឧត្តមជលំ,
អត្តនា រោបិតអម្ពុក្ខស្ស អាទិម្ហ គហិតជលំ វា។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

នទីកស្សបត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៣. គយាកស្សបត្តេអបទានវណ្ណានា

តតិយាបទានេ អជិនចម្មវត្តោហន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ
គយាកស្សបត្តេស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ
ភវេវីវជ្ជបនិស្សយំ កុសលំ ឧបទិនន្តោ ឥតោ ឯកតីសកក្សេ ឥទិស្ស
ភគវតោ កាលេ កុលគេហោ និព្វត្តោវិញ្ញតំ បត្តោ និស្សរណជ្ឈាសយតាយ
យរាវាសំ បហាយ តាបសបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា អវញ្ញាយតនេ អស្សមំ មាបេត្វា
វនមូលជលាហារោ វសតិ។ តេន ច សមយេន ភគវា ឯកោ អទុតិយោ តស្ស
អស្សមសមីបេនាគច្ឆិ, សោ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ ឧបសម្ព័មិត្វា វន្តិត្វា
ឯកមន្តំ បិតោ វេលំ ឱលោកេន្តោ មនោហរាទិ កោលជលានិ សត្តុ ឧបនេសិ។
សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិត្វា វយប្បត្តោ និស្សរណជ្ឈាសយតាយ យរាវាសំ
បហាយ តាបសបព្ពន្ធិ បព្ពជិត្វា ធ្វើហិ តាបសសតេហិ សទ្ធិ គយាយ វិហរតិ។
គយាយ វសនតោ ហិស្ស កស្សបត្តោតាយ ច គយាកស្សចោតិ សមញ្ញា
អហោសិ។ សោ ភគវតោ សទ្ធិ បរិសាយ ឯហិភិក្ខុបសម្មទំ ទត្វា
នទីកស្សបស្ស វុត្តនយេន អាទិត្តបរិយាយ ទេសនាយ ឱវទិយមាតោ អរហត្ត
បតិជ្ឈាសិ។

៣៥. សោ អរហត្ថំ បត្វា សោមនស្សជាតោ អត្តនោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ អជិនចម្មវត្តោហន្តិអាធិមាហ។ តត្ថ អជិនចម្មវត្តោតិ
តាបសបព្ពជិតត្តា អជិនចម្មនិវាសនចារុវណោតិ អត្តោ។ ខារិការជរោតិ
តាបសកាលេ តាបសបរិក្ខារបរិបុណ្ណកាជជរោតិ អត្តោ។
ខារិកតាបសបរិក្ខារេ បូរេត្វា។ កោលំ អហាសិ អស្សមន្តិ កោលដលំ
អស្សមេ បូរេត្វា អស្សមេ និសិដ្ឋោតិ អត្តោ។ អគោបយិន្តិ ចាបេ កោលដលំ
បរិយេសិត្វា អស្សមំ គោបេសី រក្ខិត្តិ អត្តោ។ សេសំ សព្ពំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

គយាកស្សបត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៤. កិមិលត្ថេរអបទានវណ្ណានា

ចតុត្ថាបទានេ និព្ពតេ កកុសន្ទម្ពីតិអាធិកំ អាយស្មតោ កិមិលត្ថេរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ កកុសន្ទស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វាវិញ្ញតំ
បត្តោ បរិនិព្ពតេ សត្តរិ តស្ស ធាតុយោ ឧទ្ទិស្ស សលលមាលាហិ មណ្ឌបំ
ការេត្វា បូជំ អកាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន តាវតីសេសុ ឧប្បជ្ជិត្វា អបរាបរំ
នេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បនេ កមិលវត្ថុនគរេ សក្យរាជកុលេ
និព្ពត្តិត្វា កិមិលោតិ តស្ស នាមំ អកាសិ។ សោ វយប្បត្តោ ភោគសម្បត្តិយា
បមត្តោវិហារតិ។ តស្ស ញាណាបរិចាកំ ញាត្វា សំវេគជននត្ថំ អនុបិយាយំ
វិហារន្តោ សត្តា បឋមយោព្ពនេ បិតំ រមណីយំ ឥត្ថិវបំ អភិនិម្មិត្វា បុរតោ
នស្សេត្វា បុន អនុក្កមេន យថា ជរាវេទនិវត្តិហិ អភិក្ខតា ធិស្សតិ, តថា
អកាសិ។ តំ ធិស្វា កិមិលកុមារោ អតិវិយ សំវេគជាតោ អត្តនោ សំវេគំ
បកាសេន្តោ ភគវតោ ចាកជំ កត្វាលទ្ធានុសាសនោ អរហត្ថំ ចាបុណិ។

៤២. សោ អរហត្ថំ បុត្វា សោមនស្សជាតោ អត្តនោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ និព្ពតេ កកុសន្ទម្ពីតិអាទិមាហ។ ព្រាហ្មណម្ពី វុសីមតីតិ បញ្ចហិ
វសីតាហិ វសីប្បត្តម្ពី ភគវតី។ ព្រាហ្មណស្ស សព្ពគុណគណេហិ មណ្ឌិតត្តា
អភិវុឌ្ឍិតត្តា ព្រាហ្មណម្ពី កកុសន្ទេ ភគវតី បរិនិព្ពតេតិ អត្តោ។ សេសំ សព្ពំ
ឧត្តានមេវាតិ។

កិមិលត្ថេរអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៥. វដ្តិបុត្តត្ថេរអបទានវណ្ណានា

សហស្សវុសី ភគវតីអាទិកំ អាយស្មតោ វដ្តិបុត្តត្ថេរស្ស អបទានំ។
អយម្បិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយំ បុញ្ញំ
ឧបចិនន្តោ ឥតោ ចតុនុតិកប្បេ ឯកំ បច្ឆេកពុទ្ធិភិក្ខាយ គច្ឆន្តំ ទិស្វា
បសន្នមានសោ កណ្តិលីដលានិ អនាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ
សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វេសាលីយំ លិច្ឆិរាជកុមារោ ហុត្វា និព្ពត្តិ,
វដ្តិរាជបុត្តត្តា វដ្តិបុត្តត្ថេរស្ស សមញ្ញា។ សោ ទហារោ ហុត្វា
ហត្ថិសិប្បាទិសិក្ខនកាលេបិ ហេតុសម្បន្នតាយ និស្សរណាជ្ឈាសយោវ ហុត្វា
វិចរន្តោ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្នោ សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា
វិបស្សនាយ កម្ពំ កត្វា នចិរស្សេវ ធម្មភិញ្ញោ អហោសិ។ ធម្មភិញ្ញោ បន
ហុត្វា អបរភាគេ អចិរបរិនិព្ពតេ សត្តិវិ ធម្មំ សង្គាយិតុំ សង្កេតំ កត្វា
មហាថេរេសុ តត្ថ តត្ថ វិហារន្តេសុ ឯកទិវសំ អាយស្មន្តំ អានន្តំ សេខំយេវ
សមាទំ មហាតិយា បរិសាយ បរិវុតំ ធម្មំ ទេសេន្តំ ទិស្វា តស្ស
ឧបរិមគ្គាធិកមាយ ឧស្សាហំ ជនេន្តោ -

“វុត្តម្ហូលគហានំ បសក្កិយ, និព្ពានំ ហទយស្មី ធីបិយ;

ឈាយ គោតម មា ច បមាទោ, កី តេ ពិធឿពិធឿកា ករិស្សតី"តិ។
(ថេរគា. ១១៩) - គាថ អភាសិ;

តត្ថ រុក្ខមូលគហនន្តិ រុក្ខមូលភូតំ គហនំ, គហនញ្ញា អត្ថិ, ន រុក្ខមូលំ,
រុក្ខមូលញ្ញា អត្ថិ, ន គហនំ, តេសុ រុក្ខមូលគ្គហណោន ហ៊ានស្ស ឆាយាយ
សម្បន្នតាយ វាតាតបបរិស្សយាការំ ដីបេតិ, គហនគ្គហណោន និវាតកាវេន
វាតបរិស្សយាការំ ជនសម្ពាធាការញ្ញា ទស្សេតិ, តទុកយេន ច
ការវនាយោគ្យតំ។ បសក្កិយាតិ ឧបគន្ធា។ និព្វានំ បាធយស្មី ឱបិយាតិ “ឯវំ
មយា បដិបដ្ឋិតា និព្វានំ អធិគន្ធត្ថ”ន្តិ និព្វតី បាធយេ ឋបេតា ចិត្ត កត្វា។
ឈាយាតិ តិលក្ខណ្ឌបនិជ្ឈានេនឈាយ, វិបស្សនាការវនាសហិតំ មគ្គការវនំ
កាវេហិ។ គោតមាតិ ធម្មកណ្ណាការិកំ គោត្តនាលបតិ។ មា ច បមាទោតិ
អធិកុសលេសុ ធម្មេសុ មា បមាទំ អាបដ្ឋិ។ ឥនានិ យាទិសោ ថេរស្ស បមាទោ,
តំ បដិក្ខេបវសេន ទស្សេន្តោ “កី តេ ពិធឿពិធឿកា ករិស្សតី”តិ អាហា។ តត្ថ
ពិធឿពិធឿកាតិ ពិធឿពិធឿកិរិយា, ពិធឿពិធឿតិសទ្ធបវត្តិ យថា និវត្តកា, ឯវំ
ពិធឿពិធឿកាសទិសា ជនបញ្ញត្តិ។ កី តេ ករិស្សតីតិ កីទិសំ អត្ថំ តុយ្ហំ
សាធស្សតិ, តស្មា ជនបញ្ញត្តិ បហាយ សទត្ថបសុតោ ហោហិតិ ឱវាទំ
អនាសិ។

តំ សុត្វា អញ្ញេហិ រុត្តេន វិស្សគន្ធាយនវចនេន សំវេគជាតោ ពហុទេវ រត្តិ
ចន្ទ្រេន វីតិនាមេន្តោ វិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេតា សេនាសនំ បរិសិទ្ធា មញ្ញកេ
និសិន្នមត្តោវ “កិញ្ញា សយាមី”តិ សីសំ ពិម្ពោហនមសម្បត្តំ ចាទំ ភូមិតោ ឧគ្គតំ
សរិរស្ស អាភាសគតក្ខណោយេវ អវហត្ថំ ចាបុណិ។

៤៩. វដ្តិបុត្តត្ថេរោ អបរកាគេ សោមនស្សជាតោ អត្តនោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ សហស្សវរិសី ភគវាតិអាទិមាហា។ តត្ថ សហស្សវរិសីតិ ឯត្ថ

“អនេកសតសហស្សវំសី” តិ វត្ថុព្រា តាថាពន្ធសុខតំ “សហស្សវំសី” តិ វត្ថុន្តិ
វេទិតតំ។ សេសំ សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

វដ្តិបុត្តត្ថេត្ថេអបធានវណ្ណានា សមត្ថា។

៦. ឧត្តរត្ថេត្ថេអបធានវណ្ណានា

ធម្មាបទានេ សុមេធានាម សម្ពុទ្ធាតិអាទិកំ អាយស្មតោ
ឧត្តរសាមណោស្ស អបធានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ
ភវេ វិវដ្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបទិនន្តោ សុមេធស្ស ភគវតោ កាលេ វិជ្ជាធខេ
ហុត្វា អាកាសេន វិចរតិ។ តេន ច សមយេន សត្តា តស្សេវ អនុគ្គណ្ណានតំ
វនន្តេវ អញ្ញាតវស្មី រុក្ខមូលេ និសីទិ ធចព្ពណ្ណាពុទ្ធវំសិយោ វិស្សជ្ជេន្តោ។ សោ
អន្តលីក្ខេន គច្ឆន្តោ ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ អាកាសតោ ឱរុយ្ហ
សុវិសុទ្ធមិ វិបុលេមិ កណិការបុប្ផេមិ ភគវន្តំ បូជេសិ, បុច្ឆានិ ពុទ្ធានុភាវេន
សត្ត ឧបរិ ធន្តាការេន អជ្ជសុ, សោ តេន ភិយ្យោសោមត្តាយ បសន្នចិត្តោ
ហុត្វា អបរភាគេ កាលំ កត្វា តាវតីសេសុ និព្ពត្តិត្វា ទិព្ពសម្មត្តិ អនុភវន្តោ
យាវតាយុកំ តត្ថ វត្វា តតោ ចុតោ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី
ពុទ្ធប្បាទេ រាជគហេ ព្រាហ្មណមហាសាលស្ស បុត្តោ ហុត្វា និព្ពត្តិ,
ឧត្តរោតិស្ស នាមំ អហោសិ។ សោ វិញ្ញតំ បត្តោ ព្រាហ្មណវិជ្ជាសុ និប្ពត្តិ កត្វា
ជាតិយា រូបេន វិជ្ជាយ វយេន សីលាចារេន ច លោកស្ស សម្ភាវនីយោ ជាតោ។

តស្ស តំ សម្មត្តិ ទិស្វា វស្សកាវេ មគធមហាមត្តោ អត្ថនោ ដីតវំ
ធាតុកាមោ ហុត្វា អត្ថនោ អធិប្បាយំ បវេទេសិ។ សោ
និស្សវណ្ណាសយតាយ តំ បដិក្ខិបិត្វា កាលេន កាលំ ធម្មសេនាបតី

បយ័រុចាសន្តោ តស្ស សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្តោ បព្ពជិត្វា វត្តសម្បន្តោ
ហុត្វា យេវំ ឧបជ្ឈហតិ។

តេន ច សមយេន យេស្ស អញ្ញតរោ អាពាធា ឧប្បន្នោ, តស្ស
ភេសជ្ជត្ថាយ ឧត្តរោ សាមណោរោ ចាតោវ បត្តចីវរមាធាយ វិហារតោ និក្ខន្តោ
អន្តរាមគ្គ តធុណ្ឌកស្ស សមីបេ បត្តំ វេបេត្វា ឧទកសមីបំ គន្ធា មុខំ ជោវតិ។
អថ អញ្ញតរោ ឧមជ្ឈនោរោ កតកម្មោ អារក្ខបុរិសេហិ អនុពន្ធា អគ្គមគ្គន
នគរតោ និក្ខមិត្វា បលាយន្តោ អត្តនា គហិតំ វតនភណ្ឌិតំ សាមណោស្ស
បត្តេ បក្ខិមិត្វា បលាយិ។ សាមណោរោបិ បត្តសមីបំ ឧបគតោ។ ចោវំ
អនុពន្ធា រាជបុរិសា សាមណោស្ស បត្តេ ភណ្ឌិតំ ទិស្វា “អយំ ចោរោ, ឥមីនា
ចោរិយំ កត”ន្តិ សាមណោវំ បច្ឆាពាហំ ពន្ធិត្វា វស្សការស្ស ព្រាហ្មណស្ស
ទស្សេសុំ។ វស្សការោ ច តទា រញ្ជោ វិនិច្ឆយេ និយុត្តោ ហុត្វា ធរដ្ឋភេដ្ឋំ
អនុសាសតិ, សោ “បុព្វេ មម វចនំ នាទិយិ, សុទ្ធិចាសណ្ឌិយេសុ បព្ពជី”តិ
(យេភា. អដ្ឋ. ១. ឧត្តរត្ថេរគាថាវណ្ណនា) កម្មំ អសោធនត្វា យាតុកាមត្ថាវ
ជីវន្តមេវ តំ សូលេ ឧត្តាសេសិ។

អថស្ស ភគវា ញាណបរិចាកំ ឱលោកេត្វា តំ វាជំ គន្ធា
វិប្បរន្តហត្ថនឧមណីមយូឧសម្ពិទ្ធសិភាភតាយ
បក្សរន្តជាតិហិដ្ឋុលកសុវណ្ណាសធាវំ វិយ
ជាលាគុណ្ឌិតមុទុតលុនទិយដ្ឋុលិហត្ថំ ឧត្តរស្ស សីសេ វេបេត្វា “ឧត្តរ, ឥទំ តេ
បុរិមកម្មស្ស ដលំ ឧប្បន្នំ, តត្ថ តយា បច្ឆវេក្ខណាពាលេន អធិវាសនា
កាតញ្ញា”តិ វត្វា អដ្ឋាសយានុរូបំ ធម្មំ ទេសេសិ។ ឧត្តរោ
អមតាភិសេកសទិសេន សត្តុ ហត្ថសម្ពស្សេន
សញ្ញាតប្បសាទសោមនស្សតាយ ឧធុរាបីតិចាមោជ្ឈំ បដិលភិត្វា

យថាបរិច័តំ វិបស្សនាមគ្គំ សមាទុក្ខោ ញាណស្ស បរិចាកំ គតត្តា សត្វ ច
នេសនាវិលាសេន តាវនេវ មគ្គបដិចាជិយា សត្តេ កិលេសេ ខេបេត្វា
ធម្មតិញ្ញា អហោសិ។ ធម្មតិញ្ញា បន ហុត្វា សូលតោ ឧដ្ឋហិត្វា
បរាទុទ្ទយាយ អាគាសេ វេត្វា ចាជិហារិយំ ធស្សេសិ។ មហាជនោ
អច្ឆរិយពុតចិត្តជាតោ អហោសិ។ តាវនេវស្ស វណោ សំរុទ្ធិ, សោ ភិក្ខុហិ,
“អាវុសោ, តាធិសទុក្ខំ អនុភវន្តោ កថំ ត្វំ វិបស្សនំ អនុយុត្តិភំ អសក្ខី” តិ
បុដ្ឋោ, “បគេវ មេ, អាវុសោ, សំសារេ អាទីនវោ, សម្ពាទនញ្ច សភាវោ សុទិដ្ឋោ,
ឯវាហំ តាធិសំ ទុក្ខំ អនុភវន្តោ បិ អសក្ខី វិបស្សនំ វឿត្វា វិសេសំ អធិគន្ត” តិ
អាហា។ “បុព្វជាតិយា ធម្មារកាលេ មក្ខិកំ គហេត្វា និម្ពសូលកំ គហេត្វា
សូលារោបនកីឡំ បដិច្ច ឯវំ អនេកជាតិសតេសុ សូលារោបនទុក្ខមនុភវិត្វា
ឥមាយ បរិយោសានជាតិយា ឯវុបំ ទុក្ខមនុភវត” តិ អាហា។

៥៥. អថ អបរកាគេ បុព្វកម្មំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ សុមេធា នាម សម្ពុទ្ធាតិអាធិមាហា។ តត្ថ អនុត្តានបទវណ្ណនមេវ
ករិស្សាម។

៥៦. វិជ្ជាធរោ តទា អាសិន្តិ ពាហិរកមន្តាធិវិជ្ជាសិទ្ធិយា
អាគាសគាមិសមត្តោ ហុត្វា ចរណាវសេន តំ វិជ្ជំ រក្ខិត្វា អវិនាសេត្វា
បរិហារណាវសេន វិជ្ជាធរយោនិ អាសី អហោសិន្តិ អត្តោ។ អន្តលិក្ខេត្វា អហាន្តិ
អន្តំ បរិយោសានំ កោដិ លិខតេ សំករិស្សតីតិ អន្តលិក្ខំ។ អថ វា អន្តំ
បរិយោសានំ លិខតេ ឡិលោកិយតេ ឯតេនាតិ អន្តលិក្ខំ, តស្មី អន្តលិក្ខេ,
អាគាសេ ចរណាសីលោ អហាន្តិ អត្តោ។ តិសូលំ សុកតំ គយ្ហាតិ តិឱណំ សូលំ,
អគ្គំ អាវុដំ។ តិសូលំ សុន្ទំ កតំ, កោដ្ឋនយំសនមទ្ធនបហារណាវសេន សុដ្ឋ

កត់ សូលារុំធំ គយ្យ គហេត្វា អម្ពរតោ គន្ធាមីតិ អត្តោ។ សេសំ សត្វំ ហេដ្ឋា
វុត្តនយត្តាវ នយានុយោគេន សុវិញ្ញយ្យមេវាតិ។

ឧត្តរត្ថវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៧. អបរឧត្តរត្ថវអបទានវណ្ណានា

សត្តមាបទានេ និព្ពុតេ លោកនាជម្ពីតិអាទិកំ អាយស្មតោ អបរស្ស
ឧត្តរត្ថវស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិការោ តត្ថ តត្ថ ភវេ
វិវុត្តបនិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ ឥតោ ចតុន្ទរុតិកប្បេ សិទ្ធត្ថស្ស
ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោវិញ្ញតំ បទ្វា សាសនេ
លទ្ធប្បសាទោ ហុត្វា ឧបាសកត្ថំ និវេទេសិ។ សោ សត្ថវិ បរិនិព្ពុតេ អត្តនោ
ញាតកេ សន្និចាតេត្វា ពហុប្បជាសក្ការំ សំហរិត្វា ធាតុបូជំ អកាសិ។ សោ
តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ សាកេតេ
ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា ឧត្តរោតិ លទ្ធនាមោ វយប្បត្តោ កេនចិទេវ
ករណីយេន សាវត្ថី គតោ កណ្ណម្ពមូលេ កតំ យមកថាជិហារិយំ ទិស្វា
បសីទិត្វា បុន កាឡកាវាមសុត្តទេសនាយ អភិវឌ្ឍមានសន្នោ បព្ពជិត្វា
សត្តារា សទ្ធិ រាជគហំ គន្ធា ឧបសម្បទំ លភិត្វា តថេវ ចរន្តោវិបស្សនំ
បដ្ឋបេត្វា នចិវស្សេវ ធម្មភិញ្ញោ អហោសិ។ ធម្មភិញ្ញោ បន ហុត្វា សត្ថវិ
សាវត្ថិយំ វិហារន្តេ ពុទ្ធបដ្ឋានត្ថំ រាជគហតោ សាវត្ថី ឧបគតោ ភិក្ខូហិ - “កី,
អារុសោ, បព្ពជ្ជាកិច្ចំ តយា មត្តកំ ចាបិត”ន្តិ បុដ្ឋោ អញ្ញំ ព្យាកាសិ។

៩៣. អរហត្ថំ បន បទ្វា សោមនស្សជាតោ អត្តនោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ និព្ពុតេ លោកនាជម្ពីតិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

អបរឌុត្តរត្រូវអបទានវណ្ណានា សមត្ថា។

៨. កទ្ធិជិត្តរអបទានវណ្ណានា

អដ្ឋមាបទានេ ឌីកយ្ហាហំ ចោក្ខរណីន្តិអាទិកំ អាយស្មតោ កទ្ធិជិត្តរស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា
វិញ្ញតំ បត្តោ ព្រាហ្មណានំវិជ្ជាសិប្បសុ ចារំ គន្ធា កាមេ បហាយ
តាបសបព្ពន្ធនំ បព្ពជិត្វា អរញ្ញាយតនេ អស្សមំ ការេត្វា វសន្តោ ឯកទិវសំ
សត្តារំ អាកាសេន គច្ឆន្តំ ទិស្វា បសន្នមាណសោ អញ្ចលី បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ សត្តា
តស្ស អដ្ឋាសយំ ទិស្វា អាកាសតោ ឌីតិវ។ ឌីតិណ្ណាស្ស បន ភគវតោ មធ្យោ
ភិសមុឡាលញ្ច សប្បិទ្ធំវញ្ច ឧបនាមេសិ, តស្ស តំ ភគវា អនុកម្មំ ឧបាទាយ
បដិគ្គហេត្វា អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន តុសិតេសុ
និព្ពត្តោ តត្ថ យាវតាយុកំ វត្វា តតោ បុតោ អបរាបរំ សុគតីសុយេវ
សំសរន្តោ វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ មហាទូនោ សេដ្ឋិ ហុត្វា
អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សំ ភោជេត្វា តិច្ឆិវេន អច្ឆាទេសិ។

ឯវំ ពហុំ កុសលំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិ។ តត្ថ យាវតាយុកំ វត្វា តតោ
ចរិត្វា មនុស្សលោកេសុ ឧប្បន្នោ ពុទ្ធសុញ្ញោ លោកេ បញ្ច បច្ចេកពុទ្ធសតានិ
ចត្វាហិ បច្ចយេហិ ឧបជ្ឈហិត្វា តតោ បុតោ រាជកុលេ និព្ពត្តិត្វា រជ្ជំ
អនុសាសន្តោ អត្តនោ បុត្តំ បច្ចេកពោធិ អធិគន្ធា បិតំ ឧបជ្ឈហិត្វា តស្ស
បរិនិព្ពតស្ស ធាតុយោ គហេត្វា ចេតិយំ កត្វា បូជេសិ។ ឯវំ តត្ថ តត្ថ តានិ
តានិ បុញ្ញានិ កត្វា ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ កទ្ធិយនគរេ អសីតិកោដិវិភវស្ស
កទ្ធិយសេដ្ឋិស្ស ឯកបុត្តកោ ហុត្វា និព្ពត្តិ, កទ្ធិជិតិស្ស នាមំ អហោសិ។ តស្ស
កិវ ឥស្សរិយភោគបរិវាសម្បត្តិ ចរិមភវេ ពោធិសត្តស្ស រិយ អហោសិ។

តទាសត្តាសាវត្ថិយំ វសិត្វាភទ្ធិជិតុមារំ សង្កណ្ឌានត្ថាយ មហតា
ភិក្ខុសង្ឃន សទ្ធិភទ្ធិយនគរំ កន្លាជាតិយារនេ វសិ តស្ស ញាណាបរិចាកំ
អាគមយមាណោ។ សោបិ ឧបរិចាសាទេ និសិន្នោ សីហបញ្ញំ វិវិត្វា
ឡិលោកេន្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ធម្មំ សោតុំ កច្ចន្តំ មហាជនំ ទិស្វា, “កត្តាយំ
មហាជនោ កច្ចតី” តិ បុច្ឆិត្វា តំ ការណំ សុត្វា សយម្បិ មហតា បរិវារេន សត្តុ
សន្តិកំ កន្លា ធម្មំ សុណាន្តោ សញ្ញាភរណាបជិមណ្ឌិតោវ សព្ពកិលេសេ ខេបេត្វា
អរហត្តំ ចាបុណី។ អរហត្តេ បនតេន អធិគតេ សត្តា ភទ្ធិយសេដ្ឋី អាមន្តេសិ -
“តវ បុត្តោ អលង្កតបជិយត្តោ ធម្មំ សុណាន្តោ អរហត្តេ បតិជ្ជាសិ, តេនស្ស
ឥទានេវ បព្ពជិតុំ យុត្តំ, នោ ច បព្ពជិស្សតិ, បរិនិព្វាយិស្សតី” តិ។ សេដ្ឋី “ន មយ្ហំ
បុត្តស្ស ទហរស្សេវ សតោ បរិនិព្វានេន កិច្ចំ អត្ថិ, បញ្ញាជេជ ន” ត្ថិ អាហា។ តំ
សត្តា បញ្ញាជេត្វា ឧបសម្មាទេត្វា តត្ថ សត្តាហំ វសិត្វា កោដិគាមំ ចាបុណិ,
សោ ច គាមោ កត្តាតីវេ អហោសិ។ កោដិគាមវាសិនោ ច ពុទ្ធប្បមុខស្ស
ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ បវត្តេសុំ។ ភទ្ធិត្ថេវេ សត្តារា អនុមោទនាយ
អារទ្ធមត្តាយ ពហិគាមំ កន្លា “កត្តាតីវេ មគ្គសមីបេ សត្តុ អាគតកាលេ
វុដ្ឋហិស្សាមី” តិ កាលបរិច្ឆេទំ កត្វា អញ្ញាតវស្មី វុត្តមូលេ សមាបត្តិ
សមាបត្តិត្វា និសីទិ។ មហាថេវេសុ អាគច្ឆន្តេសុបិ អវុដ្ឋហិត្វា សត្តុ
អាគតកាលេយេវ វុដ្ឋាសិ។ បុថុជ្ជនា ភិក្ខុ - “អយំ អធុនា បព្ពជិតោ,
មហាថេវេសុ អាគច្ឆន្តេសុ មានថេវោ ហុត្វា ន វុដ្ឋាសី” តិ ឧដ្ឋាយីសុ។

កោដិគាមវាសិនោ សត្តុ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ពហូ នាវាសង្ឃាជេ ពន្ធិសុ។ សត្តា
“ភទ្ធិស្សនុការំ បកាសេមី” តិ នាវាយ វត្វា “កហំ ភទ្ធិជី” តិ បុច្ឆិ។
ភទ្ធិត្ថេវេ - “សោហំ, ភន្តេ” តិ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា អញ្ញាលី កត្វា អដ្ឋាសិ។
សត្តា “ឯហិ, ភទ្ធិជិ, អម្ពេហិ សទ្ធិ ឯកនារំ អភិវហា” តិ។ សោ ឧប្បតិក្វា សត្តុ
បិតនាវាយំ អដ្ឋាសិ។ សត្តា កត្តាយ មជ្ឈេ កតកាលេ, “ភទ្ធិជិ, តយា

មហាបរាជកាល អង្គារុដ្ឋវតនចាសាទោ កហ"ន្តិ អាហ។ "ឥមស្មី ឋានេ
 និមុត្តោ, ភន្តេ"តិ។ "តេន ហិ, ភទ្ទជិ, សព្វាហ្មចារីនំ កន្ធម្ហំ ជិន្ហា"តិ។ តស្មី ខណោ
 ថេរោ សត្តារំ វន្តិត្វា ឥទ្ធិពលេន កន្ធា ចាសាទដូបិ កំ ចាទផ្ដុលន្តរេន សន្និវុដ្ឋិត្វា
 បញ្ចវីសតិយោជនំ ចាសាទំ កហេត្វា អាគាសេ ឧប្បតិ, ឧប្បតន្តោ ច
 បញ្ញាសយោជនានិ ឧក្ខិបិ។ អថស្ស បុរិមភវេ ញាតកា ចាសាទកតេន
 លោភេន មជ្ឈកជ្ជបមណ្ឌកា ហុត្វា និព្ពត្តា តស្មី ចាសាទេ ឧដ្ឋហន្តេ បរិវត្តិត្វា
 បតីសុ។ សត្តា តេ សម្បតន្តេ ទិស្វា "ញាតកា តេ, ភទ្ទជិ, កិលមន្តិ"តិ អាហ។
 ថេរោ សត្តុ វចនេន ចាសាទំ វិស្សន្នេសិ។ ចាសាទោ យថាឋានេយេវ បតិជ្ជហិ។
 សត្តា ចារុត្តោ ភិក្ខុហិ - "កថា, ភន្តេ, ភទ្ទជិត្តេរេន អយំ ចាសាទោ
 អង្គារុដ្ឋោ"តិ បុដ្ឋោ មហាបរាជជាតកំ (ជា. ១.៣.៤០ អាទយោ) កថេត្វា
 ពហុជនំ ធម្មាមតំ ចាយេសិ។

៩៨. ថេរោ បន អរហត្តំ បត្តោ បុព្ពសម្ភារំ សរិត្វា សោមនស្សជាតោ
 បុព្ពចរិតាបនានំ បកាសេតុំ ឌុកយ្ហាហំ ចោក្ខរណីន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ
 ឌុកយ្ហាហំ ចោក្ខរណីន្តិ បុប្ផនាគាអនេកមហោយេហិ ខណ៌តត្តា
 "ចោក្ខរណី"តិ លទ្ធនាមំ ជលាសយំ ឌុកយ្ហ ឌុកហេត្វា បរិសិត្វា
 អង្គោកាហេត្វា ឃាសហេតុខាទនត្ថាយ តត្ថ ចោក្ខរណីយំ បរិសិត្វា ភិសំ
 បទុមបុណ្ណារិកម្មលំ ឧទ្ធករមីតិ អត្តោ។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា ឧត្តានបទត្តត្តា
 ច នយានុសារេន សុរិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

ភទ្ទជិត្តេរេន អបទានវណ្ណានា សមត្តា។

៩. សិវកត្តេរេន អបទានវណ្ណានា

នវមាបទានេ ឯសនាយ ចរន្តស្សាតិអាទិកំ អាយស្មតោ សិវកត្តេស្ស
អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោវិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វាវិញ្ញតំ
បត្តោ ឯកធិវសំ ភគវន្តំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសោ បត្តំ អាទាយ
កុម្មាសស្ស បូរេត្វា អនាសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ
តមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ រាជគហេ ព្រាហ្មណកុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា សិវកោតិស្ស នាមំ
អហោសិ។ សោ វយប្បត្តោវិជ្ជាសិប្បេសុ និប្បត្តិ គតោ នេក្ខម្មជ្ឈាសយតាយ
កាមេ បហាយ តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វាវិចរន្តោ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ សុត្វា
បជិលទ្ធីសន្នោ បព្ពជិត្វាវិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តោ នចិរស្សេវ អរហត្តំ
ចាបុណិ។

១១៧. អរហត្តំ បត្វា សោមនស្សជាតោ អត្តនោ បុព្ពចរិតាបទានំ
បកាសេន្តោ ឯសនាយ ចរន្តស្សាតិអាទិមាហ។ តំ សព្វំ សុវិញ្ញេយ្យមេវាតិ។

សិវកត្តេអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

១០. ឧបវាទត្រូវអបទានវណ្ណានា

ធនមាបទានេ បទុមុត្តរោ នាម ជិនោតិអាទិកំ អាយស្មតោ ឧបវាទត្រូវស្ស
អបទានំ។ អយំ កិវ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវេ តត្ថ តត្ថ ភវេវីវដ្ឋបនិស្សយានិ
បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ កេនចិ កម្មច្ឆិទ្ទេន បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ
ទល្លិទ្ធកុលេ និព្ពត្តិត្វាវិញ្ញតំ បត្តោ ភគវតិ បរិនិព្ពតេ តស្ស ធាតុំ គហេត្វា
មនុស្សេនេវនាគគរុជ្ឈយ ក្ខកុម្មណ្ណាគន្ធព្ពហិ សត្តវតនមយេ សត្តយោជនិកេ
ចូបេ កតេ តត្ថ សុធាតុំ អត្តនោ ឧត្តរាសង្កំ វេជ្ជេគ្គ អាពាទិត្វា ធនំ កត្វា បូជំ
អកាសិ។ តំ គហេត្វា អភិសម្មតកោ នាម យក្ខសេនាបតិ ទេវេហិ

ចេតិយបូជារក្ខណៈត្ថំ ឋបិតោ អធិស្ឋមានកាយោ អាគាសេ ធារេន្តោ ចេតិយំ
តិក្ខុត្ថំ បទក្ខិណំ អកាសិ។ តំ ទិស្វា ភិយ្យោសោមត្តាយ បសន្នមានសោ
អហោសិ។ សោ តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បទេ
សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្វត្តិត្វា ឧបវាជោតិ លទ្ធាមោ វយប្បត្តោ
ជេតវនបដិគ្គហណោ ពុទ្ធានុភាវំ ទិស្វា បដិលទ្ធសន្ទោ បព្វជិត្វា វិបស្សនាយ
កម្មំ ករោន្តោ ធម្មភិញ្ញោ អហោសិ។ អថាយស្មា ឧបវាជោ ភគវតោ
ឧបជ្ជាកោ អហោសិ។ តេន ច សមយេន ភគវតោ វាតាពាជោ ឧប្បជ្ជិ។ ថេរស្ស
គិហិសហាយោ ទេវហិតោ នាម ព្រាហ្មណោ សាវត្ថិយំ បដិវសតិ។ សោ ថេរំ
ចត្វហិ បច្ឆយេហិ បវាវេសិ។ អថាយស្មា ឧបវាជោ និវាសេត្វា បត្តចីវរំ គហេត្វា
តស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ ឧបគព្វិ។ ព្រាហ្មណោ “កេនចិ មញ្ញោ
បយោជនេន ថេរោ អាគតោ ភវិស្សតី” តិ ព្យាត្វា “វទេយ្យេន, ភន្តេ, កេនត្ថោ” តិ
អាហា។ ថេរោ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស បយោជនំ អាចិក្ខុន្តោ -

“អរហំ សុគតោ លោកេ, វាតេហាពាធិកោ មុនិ;
សថេ ឧណ្ហោទកំ អត្ថិ, មុនិនោ ទេហិ ព្រាហ្មណ។

“បូជិតោ បូជនេយ្យានំ, សក្កវេយ្យាន សក្កតោ;
អបចិតោបថេយ្យានំ, តស្ស ឥន្ទ្រមិ ហាតវេ” តិ។ (ថេរគា. ១៨៥-១៨៦) -

តាថាធូយំ អកាសិ។

តស្សត្ថោ - យោ ឥមស្មី លោកេ បូជនេយ្យានំ បូជេតព្កេហិ សក្កាធិហិ
ទេវេហិ មហាព្រហ្មាធិហិ ច ព្រាហ្មហិ បូជិតោ, សក្កវេយ្យានំ សក្កាតព្កេហិ
ពិម្ពិសារកោសលរាជាធិហិ សក្កតោ, អបថេយ្យានំ អបចាយិតព្កេហិ
មហេសីហិ ឪណាសវេហិ អបចិតោ, កិលេសេហិ អារកត្តាធិនា អរហំ,

សោភនគមនាធិនា សុគតោ សព្វញ្ញ មុនិ មយ្ហំ សត្តា ទេវទេវោ សក្កានំ
អតិសក្កោ ព្រហ្មានំ អតិព្រហ្មា, សោ ធានិ វាតេហិ វាតហេតុ វាតក្ខោភនិមិត្តំ
អាពាធិកោ ជាតោ។ សចេ, ព្រាហ្មណ, ឧណ្ហោទកំ អត្ថិ, តស្ស
វាតាពាធយូបសមនត្ថំ តំ ហាតវេ ឧបនេតុំ ឥន្ទ្រាមីតិ។

តំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ ឧណ្ហោទកំ តទន្ទុបំ វាតហាវញ្ញ ភេសន្នំ ភគវតោ
ឧបនាមេសិ។ តេន ច សត្ត រោគោ រូបសមិ។ តស្ស ភគវា អនុមោទនំ អកាសិ។

១២២. អថាយស្មា ឧបវនោ អបរភាកេ អត្ថនោ បុព្វកម្មំ សវិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្វចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តរោ នាម
ជិនោតិអាធិមាហ។ តត្ថ បទុមុត្តរោតិអាធិនិ បុព្វេ វុត្តត្តានេវ។

១២៣. មហាជនា សមាគម្មាតិ សកលជម្ពុទីបវាសិនោ វាសិត្វតាតិ
អត្តោ។ ចិតកំ កត្វាតិ យោជនុព្ពេធំ ចន្ទនវាសិចិតកំ កត្វា ភគវតោ សរីរំ តត្ថ
អភិរោបយីស្វតិ សម្ពុន្ទោ។

១២៤. សរីរកិច្ចំ កត្វាតាតិ អាធិបាតាតិ អគ្គិនា ធិបានកិច្ចំ កត្វាតិ អត្តោ។

១២៥-២៨. ជង្គ្គា មណិមយា អាសីតិ មនុស្សេហិ កតច្ចបេ ជង្គ្គា បុប្ផវាហត្ថំ
ចរិតជ្ជានំ មណិមយា ឥន្ទនីលមណិនា កតាតិ អត្តោ។ មយម្បីតិ សព្វេ ទេវា
ជ្ជបំ ករិស្សាមាតិ អត្តោ។

១២៩. ឆាតុ អាវេណិកា នត្ថិតិ ទេវមនុស្សេហិ វិសុំ វិសុំ ចេតិយំ កាតុំ
អាវេណិកា វិសុំ ឆាតុ នត្ថិ, តំ ទស្សេន្តោ សរីរំ ឯកបិណ្ឌិតន្តិ អាហ។
អធិជ្ជានពលេន សកលសរីរឆាតុ ឯកយនសិលាមយបដិមា វិយ ឯកមេវ

អហោសីតិ អត្ថោ។ ឥមម្ហី ពុទ្ធចូបម្ហីតិ សកលជម្ពូជីបវាសីហិ កតម្ហី ឥមម្ហី
សុវណ្ណាជូបម្ហី មយំ សព្វេ សមាគន្ធា កញ្ចកជ្ជបំ កវិស្សមាតិ អត្ថោ។

១៣៣. ឥន្ទនីលំ មហានីលន្តិ ឥន្ទីវបុប្ផវណ្ណាភំ មណី ឥន្ទនីលមណី។
តតោ អធិកវណ្ណាតា មហាមណី ឥន្ទនីលមណាយោ ច មហានីលមណាយោ ច
ដោតិវសមណីជាតិវដ្តមណាយោ ច ឯកតោ សន្និចាតេត្វា វាសី កត្វា
សុវណ្ណាជូបេ កញ្ចកជ្ជបំ កត្វា អនាធយុន្តិ សម្ពុត្តោ។

១៤៤. បច្ឆេកំ ពុទ្ធសេដ្ឋស្សាតិ ពុទ្ធត្ថមស្ស បតិ ឯកំវិសុំ ឧបរិធននេន ជ្ជបំ
អកំសូតិ អត្ថោ។

១៤៥. កុម្ភណ្ណា គុយ្ហកា តថាតិ កុម្ភមត្តានិ អណ្ណានិ យេសំ នេវានំ តេ
កុម្ភណ្ណា, បដិច្ឆាទេត្វា និគុហិត្វា បដិច្ឆាធនតោ គរុឡា គុយ្ហកា នាម ជាតា,
តេ កុម្ភណ្ណា គុយ្ហកាបិ ជ្ជបំ អកំសូតិ អត្ថោ។

១៤៦. អតិកោន្តិ ន តស្សាភាតិ តស្ស ចេតិយស្ស បកំ ចន្ទស្វរិយតារកានំ
បកា ន អតិកោន្តិ, ន អវ្យោត្តរន្តិ អត្ថោ។

១៤៧. អហម្មិ ការំ កស្សមីតិ តាធិនោ លោកនាថស្ស ជ្ជបស្មី អហម្មិ
ការំ បុញ្ញកិរិយំ កុសលកម្មំ ធម្មជាតិកម្មំ កវិស្សមីតិ អត្ថោ។

ឧបវាណត្ថេវអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

១៨. វដ្តចាលត្ថេវអបទានវណ្ណានា

ឯកាធសមាបទានេ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោតិអាធិកំ អាយស្មតោ
វដ្តចាលត្ថេវស្ស អបទានំ។ អយម្មិ បុរិមពុទ្ធសុ កតាធិកាវោ តត្ថ តត្ថ ភវេ

វិវដ្តបដិស្សយានិ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ តស្ស
ឧប្បត្តិតោ បុរេតរមេវ ហំសវតីនគរេ គហបតិមហាសាលកុលេ និព្វត្តិត្វា
វយប្បត្តោ បិតុ អច្ចយេន យរាវាសេ បតិជ្ជិតោ រតនកោដ្ឋាការកម្មិកេន
ធស្សីតំ អបរិមាណំ កុលវំសានុគតំ ធនំ ទិស្វា “ឥមំ ឯត្ថកំ ធនរាសី មយ្ហំ
អយ្យកបយ្យកាធយោ អត្តនា សទ្ធិ គហេត្វា គន្ធីនាសក្ខីសុ, មយា បន
គហេត្វា គន្ធីវដ្តតី” តិ ចិន្តេត្វា កបណាទ្ធិកាធនំ មហាធានំ ទេតិ។ សោ
អភិញ្ញាលភី ឯកំ តាបសំ ឧបជ្ជហន្តោ តេន ទេវលោកាធិបច្ចេ ឧយ្យោជិតោ
យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចុតោ ទេវោ ហុត្វា និព្វត្តិ។ សោ តត្ថ ទេវលោកេ
ទេវវដ្ឋំ ករោន្តោ យាវតាយុកំ វត្វា តតោ ចុតោ មនុស្សលោកេ ភិន្នំ វដ្ឋំ
សន្ធាវេតុំ សមត្ថស្ស កុលស្ស ឯកបុត្តោ ហុត្វា និព្វត្តិ។ តេន ច សមយេន
បទុមុត្តរោ នាម ភគវា លោកេ ឧប្បជ្ជិត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កោ វេនេយ្យសត្តំ
និព្វានមហានគរសម្មាសម្ពុទ្ធក្ខមី សម្មាបេសិ។ អថ សោ កុលបុត្តោ
អនុក្កមេន វិញ្ញតំ បត្តោ ឯកទិវសំ ឧបាសកេហិ សទ្ធិវិហារំ គតោ សត្តារំ ធម្មំ
ទេសេន្តំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ បរិសបរិយន្តេ និសីទិ។

តេន ច សមយេន សត្តា ឯកំ ភិក្ខុំ សន្ធាបព្ពជិតានំ អគ្គជ្ជានេ វេបេសិ, តំ
ទិស្វា បសន្នមាណសោ តទត្ថាយ ចិត្តំ វេបេត្វា សតសហស្សភិក្ខុបរិវាស្ស
ភគវតោ មហតា សក្ការេន សត្តាហំ មហាធានំ បវត្តេត្វា បណ្ឌិតានំ
អកាសិ។ សត្តា តស្ស អនន្តរាយេន ឥដ្ឋនភារំ ទិស្វា “អនាគតេ គោតមស្ស
នាម សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាសនេ សន្ធាបព្ពជិតានំ អគ្គោ ភវិស្សតី” តិ ព្យាកាសិ។
សោ សត្តារំ ភិក្ខុសង្ឃញ្ញា វទ្ធិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ សោ តត្ថ យាវតាយុកំ
បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចរិត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តោ ឥតោ ធ្វានុវតិកប្ប
ជុស្សស្ស ភគវតោ កាលេ សត្ត វេមាតិកភាតិកេសុ តិសុ រាជបុត្តេសុ សត្តារំ
ឧបជ្ជហន្តេសុ តេសំ បុញ្ញកិរិយាយ សហាយកិច្ចំ អកាសិ។ ឯវំ តត្ថ តត្ថ ភវេ

តំ តំ ពហំ កុសលំ ឧបទិដ្ឋិត្វា សុគតីសុយេវ សំសរន្តោ ឥមស្មី ពុទ្ធប្បាទេ
កុរុរដ្ឋ ឥល្លកោដ្ឋិកនិគមេ រដ្ឋបាលសេដ្ឋិគហោ និព្វត្តិ, តស្ស ភិក្ខុំ រដ្ឋំ
សន្ធាវេតុំ សមត្ថ កុលេ និព្វត្តត្តា រដ្ឋបាលោតិ វំសានុគតមេវ នាមំ អហោសិ។
សោ មហតា បរិវារេន វឿន្តោ អនុក្កមេន យោព្ពនំ បត្តោ មាតាបិតុបិ
បតិវ្រេន ទារេន សំយោដេត្វា មហាន្តេ ច យសេ បតិជ្ជាបិតោ
និព្វសម្មត្តិសទិសំ សម្មត្តិ បច្ឆនុភោតិ។ អថ ភគវា កុរុរដ្ឋ ជនបទចារិកំ
ចរន្តោ ឥល្លកោដ្ឋិកំ អនុចាបុណិ។ តំ សុត្វា រដ្ឋបាលោ កុលបុត្តោ សត្តារំ
ឧបសង្កមិត្វា សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសន្ធវោ សត្តវារេ ភត្តច្នេន កត្វា
កិច្ចេន កសិរេន មាតាបិតរោ អនុជាធាបេត្វា សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា បព្ពដ្ឋំ
យាទិត្វា សត្តុ អាណត្តិយា អញ្ញាតវស្ស ថេវស្ស សន្តិកេ បព្ពទិត្វា
យោនិសោមនសិការេន កម្មំ ករោន្តោ វិបស្សនំ វឿន្តោ អរហត្តំ ចាបុណិ។

១៧៩-១៨០. អថាយស្មា អបរភាកេ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ សរិត្វា
សោមនស្សជាតោ បុព្ពចរិតាបទានំ បកាសេន្តោ បទុមុត្តវស្ស
ភគវតោតិអាទិមាហ។ សុនាគោ សោ មយា ទិន្នោតិ តទា មហាជនសេដ្ឋិ
ហុត្វា សព្វំ សាបតេយ្យំ ទានមុខេ វិស្សជ្ជនសមយេ សត្តប្បតិដ្ឋោ សុនុរោ
នាគោ ហត្ថិរាជា មយា ទិន្នោ អហោសិ។ តំ ទស្សេន្តោ
ព្យាសាទន្តោតិអាទិមាហ។ ព្យាសាទន្តោ រថព្យាសប្បមាណាទន្តោ, សោ មយា ទិន្នោ
ហត្ថិនាគោ។ ឡូឡ្យាតិ រាជវបនយោគ្គសមត្ថោ, រាជវហោ វា។ សេតច្ចត្តោតិ
អលង្ការត្ថាយ ឧបជ្ជបាទសេតច្ចត្តសហិតោតិ អត្តោ។ បសោភិតោតិ
អាហោបរិណាហាវា រូបសោភាហិ សម្បន្នោតិ អត្តោ។ សកប្បនោ
សហត្ថិចោតិ ហត្ថិអលង្ការសហិតោ ហត្ថិគោបកសហិតោតិ អត្តោ។
ឥត្តម្ហតោ ហត្ថិនាគោ បទុមុត្តវស្ស ភគវតោ មយា ទិន្នោតិ អត្តោ។

១៨១. មយាភត្ថំ ការេត្វានាតិ មយា ការាបិវិហារេ វេសន្តានំ
កោដិសង្ខារំភិក្ខុនំ និច្ចភត្ថំ បដ្ឋបេត្វា មហេសិនោ និយ្យាទេសិន្តិ សម្ពុទ្ធោ។

១៨៣. ជលជុត្តមនាមកោតិ ជលតោ ជាតោ ជលជោ, កី តំ? បទុមំ,
បទុមេន សមាជនាមត្តា ឧត្តមត្តា ច បទុមុត្តរោ នាម ភកវាតិ អត្តោ។ សេសំ
សព្វត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

វជ្ជហលត្ថេវាអបទានវណ្ណានា សមត្តា។

ធម្មញ្ញាសមមហាវគ្គវណ្ណានា សមត្តា។

ឥតិ វិសុទ្ធជនវិលាសិនិយា អបទាន-អជ្ជកថាយ

ឯត្តាវតា ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធសាវកត្ថេរាបទាន-អជ្ជកថា សមត្តា។

និកមនកថា

សីហឡធិបកេ អប្បិច្ឆតាទិគុណវន្តានំ ថេរវំសប្បធិចានំ អានន្តត្ថេរាទីនំ
សព្វសត្តានំ តណ្ហាមានទិដ្ឋាទយោ ធនននិគ្គហវិវេចនាឡត្ថំ សត្តហិ
មាសេហិ អតិវិយ អារាជនេន លទ្ធកោសល្លេន ពោធិសម្ពាវំ គវេសន្តេន
សតិធិតិគតិវិយបរក្កមន្តេន មហាសមន្តគុណសោភនេន តិបិដកជវេន
បណ្ឌិតេន អាកតំ ឥមំ អបទាន-អជ្ជកថំ សព្វោ សទេវលោកោ ជាតាត្វតិ។

អនេន លោភាទិមលា បជានំ, ចក្ខាទិរោគាវិវិធា ច ទុក្ខា;

កលហាទិកយា ទុក្ខិតា ជាតា, ចោរាទយោនត្ថករា ច លោកេ។

នស្សន្ត មេ បញ្ច វេរា ច ចាចា, នស្សន្ត គិម្ពេ យថា វុដ្ឋិវាតា;

អជ្ជន្តិកមគ្គវេន បត្វា, និព្វានបុរំ បដិចាទយាមិ។

សព្វទិដ្ឋញ្ចា មន្ទន្តោ, រាគនោសាទិចាបកេ;
សំសារវដ្តំ ជិន្និត្វា, ឧបេមិ សគ្គមេក្ខកេ។

អាណាខេត្តម្ហិ សព្វត្ថ, អរិយម្ហិ កវគ្គតោ;
សព្វេ ធម្មានុយាយន្ត, តយោ លោកា ឧតុបិ ចាតិ។

អបទាន-អដ្ឋកថា សមត្ថា។

